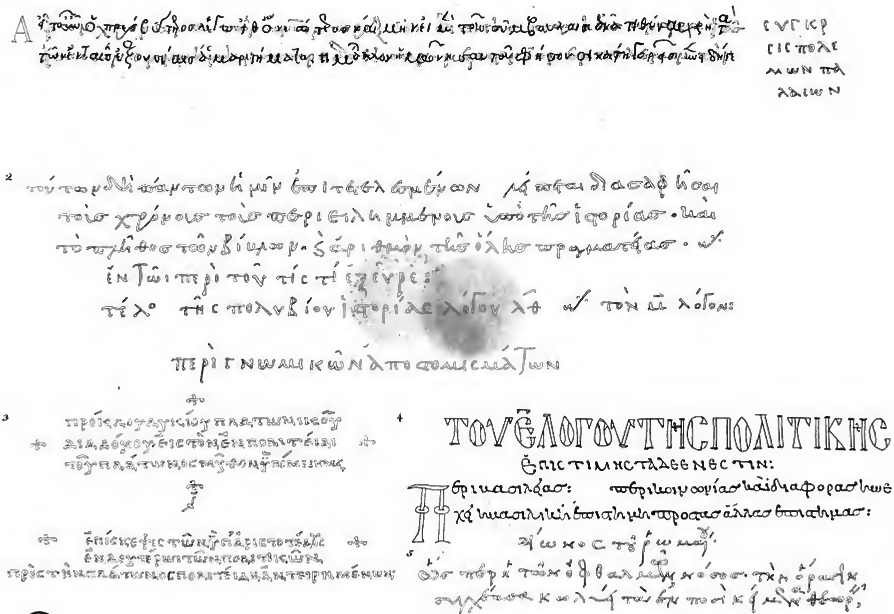
SCRIPTORUM
VETERUM
NOVA COLLECTIO.

Specimina codicum vaticanorum

SCRIPTORUM VETERUM
NOVA COLLECTIO
E VATICANIS CODICIBUS EDITA

AB ANGELO MAIO

BIBLIOTHECAE VATICANAE PRAEFECTO.

TOMUS II.

HISTORICORUM GRAECORUM PARTES NOVAS COMPLECTENS.

ROMAE

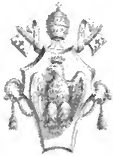
TYPIS VATICANIS

M · DCCC · XXVII·

LEO XII. P. M.

Litterarum et artium Patronus indulgentissimus.

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO

LEONI XII.

PONTIFICI MAXIMO.

In multis quae Cicero praeclare dixit, BEATISSIME PATER, dum libris suis de rep. prohoemiaretur, id quoque effatum est, videri sibi philosophos illos qui vi-

tam humanam scriptis expoliverunt, bene fuisse de rep. meritos, etiamsi civilia negotia numquam attigerint. Qui vero utrumque voluerint et potuerint, id est ut tum doctrina tum politica vita florerent, ad laudem hos omnia consecutos putat. Revera litterae omnium fundamenta virtutum sunt, utpote harum magistrae; neque est quisquam homo pragmaticus, qui honestatem, prudentiam, iustitiam, imperandi scientiam, cetera officia, rationem omnem civilem ac disciplinam populorum, sine litterarum magisterio didicerit. Religio ipsa, quamquam originario divinitatis fonte dimanat, inter homines tamen doctrinarum plerumque adminiculis propagatur. His ego quoque sententiis obtemperans, curavi semper ut aliquis vigiliarum mearum ad utilitatem reip. fructus extaret. Ecce autem quos nunc profero novis amplificatos additamentis graecos Auctores, ii partim tacitis lucubrationibus, ut Diodorus, Dionysius, Eunapius, Menander, Nicephorus; partim non stilo solum verum etiam civili opera, ut Polybius, Dio, Dexippus, Petrus, publica commoda adiuverunt: cuncti vero exemplis politicis, praestantique gerendarum rerum doctrina, libros suos referserunt. Quo videlicet fuit convenientius ut talium hominum scripta BEATITUDINI TUAE offerrentur, cuius erga bonas litteras rectamque reip. administrationem infinita propemodum beneficia sunt. Equidem illud etiam in prohoemio meo palam iam feci, quantum nobilissimi historici Polybius, Diodorus, Diony-

sius, Dio, decessoribus tuis Pontificibus debeant, quorum iussu, nuncupatione, favore, post barbarorum temporum tenebras in Italia primitus lucem aspexerunt. Iidem autem magnis nunc copiis locupletati sub LEONIS XII auspicio feliciter prodeunt.

Sane animo meo saepe recursat, quoties me SANCTITAS TUA ad illustrandos depromendosque pontificiae bibliothecae thesauros adhortata est; quod quum tardius facerem, id est ut volebam diligentius, prope iam me suppudebat et maiestatis et mandati tui. Praesertim quia voluntatem huiusmodi ab eo Pontifice proficisci videbam, qui studiorum nuper nostrorum fundatorem parentem ducem legislatoremque se fecit. Quod enim liberalium studiorum regimen Sixtus v. olim adumbraverat (nam congregationum ab eo institutarum decima scholis praeerat) Pius autem VII. diu mente revolverat, neque tamen ad liquidum umquam deduxerat, id Tu primo nondum revoluto pontificatus tui anno effectum dedisti; constitutionem dico apostolicam, quae singillatim leges praescribit, quibus pontificiae ditionis studia ex usu reip. religionisque regantur. Atque ut rei memorabile et sine exemplo initium faceres, in academiam Ipse cum regio comitatu profectus gravi et luculenta oratione studia nostra auspicatus es. (Neque academiam tantummodo, sed romanum etiam seminarium, tum propagandae fidei collegium urbanum, tum alterum gregorianum, partim scholis aperiendis partim praemiis distribuendis praesentia

tua cohonestavit.) Tunc magistrorum quoque stipendia improviso Principis decreto duplicata sunt; bibliothecae scholasticae museoque physico annui redditus obvenerunt; disciplinae morumque praefecti accessere; cathedrarum numerus crevit; ita ut romana academia vix decem aureorum millibus antea victitans, nunc xxv. mille percipiat. Quid illa elegans providentia tua, qua coetum universum eruditorum in quinque collegia, novo apud nos consilio, cum suis quodque officiis, distribuisti, theologicum, iuridicum, medicum, philosophicum, ac philologicum? Illa quoque insignis est praesentiumque temporum usui convenientissima lex, qua omnem librorum imprimendorum distrahendorumque rationem cautelis novis censuraque prudentiore communivisti. Sed quoniam summopere interest, quinam studiorum gubernacula teneant, idcirco definitum venerabilium Cardinalium numerum designasti cum supremo praeside; quorum sapientia nutuque res litteraria universa administretur. Atque ut provincialium eruditioni aeque consuleretur, demandasti episcopis singulis rei apud se moderandae partes praecipuas; praetereaque dedisti operam ut academia tum bononiensis tum minores aliae per sapientes homines inviserentur, qui et res prudenter componerent, Tibique fideliter coram exponerent. Tum quia coniungi praecipue cum doctrina pietatem moresque oportet, neque solum bene dicendi sed etiam recte faciendi disciplina condiscenda est, idcirco viris religiosis educandi peri-

tissimis gregorianum pridem collegium cum civica iuventute, aliudque insuper cum nobilibus pueris, commisisti; germanicos autem pannoniosque alumnos, si nondum domo propria, at redditibus et praeceptoribus et hospitio foves. Ecce nuper gentis hibernicae, tam in catholica religione constantis, tamque huic apostolicae sedi in adversa etiam tempestate fidelis, collegium in alma urbe reseratum est. Postremo splendidissimam Patriam tuam, quae fortiter olim Hannibalem portis repulit atque itinere romano prohibuit, nunc Hannibalem se genuisse Romaeque dominum imposuisse apprime gaudet semperque gloriatura est, quot iam quantisque subsidiis sive a studiis litterarum, sive a morum regimine, sive a ceteris usibus commodisque adiuvisti!

Solent philosophi humanae naturae acutissimi observatores, iis praecipue ad iudicandum actibus uti, qui cuiusque in vita politica vel primi vel improvisi sunt. Quodnam fuit ergo primum decretum tuum vix electi pontificis necdum sacra tiara insigniti? nempe ut, neglectis utilitatibus tuis, rationem reip. tantummodo haberes; tributorum scilicet residua provinciis remitteres; annonae, viarum, curriculorum, pascuorum, pensitationes vel minueres vel aboleres; commercia denique aliquot privilegio regali impedita, expedires. Illud etiam romanos cives gravabat incommodum, quod urbanas vigilias atque praesidium, omissis negotiis suis, per vices quotidie obire debebant: Tu vero,

pontificatu vix inito, id quoque onus a civium humeris depulisti. Tunc etiam intermissam quotidianae mensae pauperibus exhibendae gregorianam consuetudinem in apostolicis aedibus renovasti. Celebre est Antonini Pii dictum, qui itinera longius ab urbe numquam suscepit, quia gravem esse aiebat provincialibus principis comitatum. Tu autem provincialium qui Tibi principatum gratulabantur, sumptuosas legationes et itinera quantum licuit cohibuisti; et urbanae quoque acclamationis laetitiam carere sumptu mandasti. Ecce alterum decretum tuum diei illius quo principatus hereditatem apud lateranam basilicam adivisti: mulctas enim innumeras magnique pretii uno actu condonasti; pauperum minuta pignora sine redimiis cuncta reddidisti; mille aurei tenuioribus sacerdotibus ad comparandos libros distributi sunt; tria millia aureorum dotandis puellis insumpta; aes omne alienum provinciis septem dissolutum; congiario denique populus universus donatus est. En tertium quartumqe et multiplex decretum tuum, quibus varia vectigalium genera, domorum, pecudum, census instruendi, contractuum apud aerarium, atque alia eiusmodi, tollenda curasti: tum etiam fundos, quos quia domini solvendo non erant fiscus irretiverat, restitui omnes iussisti. Cur autem in his immoror, quum Tu, Princeps post homines natos benignissime, uno die uno edicto quartam vectigalium, quae ex censu locupletium ad Te redeunt, partem detraxeris? qua memorabili liberalitate

decies fere centena aureorum millia populo tuo quotannis fruenda indulsisti. Sic autem restricto fisco, hoc unum credo timuisti ne Tibi aliquando eriperes conferendorum beneficiorum facultatem: sed enim magnas habet vires frugalitas Principis, ut multis impendiis sola sufficiat; recteque Cicero dixit optimum in rep. vectigal esse parsimoniam. Cur reapse sileam profusas ex imminuto aerario tuo liberalitates? concessas nimirum artium ac litterarum studiosis pensiones, annua praestantibus ingeniis praemia, nobilibus aere dirutis patrimonia refecta, urbanis parochis auctum cum honore censum? Quid quod amicis tuis, viris pietate et doctrina insignibus, quum eos ecclesiasticis honoribus admoveres, omnem sumptum de fisco tuo expedisti? quem morem Antoninorum et Alexandri Severi, aliorumque optimorum Caesarum, fuisse accepimus. Nonne templis instaurandis, priscis tabulis reficiundis vel aere excudendis, obeliscis describendis, opificiis omne genus elaborandis, antiquitatis monumentis conservandis, urbi passim ornandae, Tiberi portubus instruendo, aerarium patefecisti? nonne multae civitates pagique subsidia accipiunt, ut opera vel nova faciant vel vetera restituant? Quin adeo plurimis hierosolymitani ordinis erga ecclesiam commotus meritis, hospitium nobilissimis eius sodalibus, paeneque dixi stabilem sedem, Ferrariae munifice obtulisti. Quis denique non plaudit voluntati tuae, ut nonnisi doctrinae virtuti ac moribus summi honores reddantur?

Vox me deficiet, BEATISSIME PATER, si singillatim dicere velim quam bene remp. et ex communi utilitate gubernes. En maria quidem, quae tua littora alluunt, potentissimi regis Galliarum patrocinio commisisti, quoad maritimae vires tuae classisque subcrescant: Centumcellarum tamen armamentarium navali materie omnique supellectile opplesti; praemiis etiam propositis siquis naves construat, siquis naviget, siquis patrias fruges cum externa pecunia commutet, siquis eleganter in urbe aedificet, siquis novum quid et utile excogitet, siquis perficiat: cui beneficio affine est privilegium illud, quo inventarum rerum opificiorumque utilitates auctoribus suis confirmasti. Ne vero fides publica umquam concidat, atque ut aes alienum quod ex aerario debetur, paulatim extinguatur, immensa latifundia, saltus, stagna, piscososque lacus, metallorum aluminumque fodinas, publicarum locationum, caducarumque pensionum, reditus huic usui adsignasti. Ut autem privatorum fenorum gravitas inhibeatur, dispendii minimi aerarium instructum est, quod ita indigentium angustiis consulit, ut feneratorum ingluviem vitare iam liceat. Praeter quam quod locandarum etiam in urbe domuum mercedes ne nimiae sint, providetur. Necdum satis dixi: cur enim praeteream iudiciorum tenorem correctum, sententiarum et actuum taxationes definitas, publicae rei administrationem serio emendatam? Denique ut omnia recte et ex summo aequitatis iure a magistratibus gerantur, vigilans

delectorum Patrum consilium instituisti, cui factorum suorum rationem, quotiescumque usus tulerit, cuncti reddant.

Nihil vero benignius est nihil amantius verbis illis quibus decretum pro largiendis subsidiis editum exordiris; nempe partem populi infirmam et inopem Tibi prae ceteris ordinibus, Christi Dei exemplo, esse carissimam, tuaque in cura tutelaque singulariter positam. O digna Principis verba, in quem se tota superiorum Pontificum transtulit pietas! Huc pertinet quod urbana nosocomia, creato novo consilio magistratuque, pio etiam feminarum collegio addito, diligentissime regi mandasti; ita ut saluti animarum, corporum medelae, sacrique patrimonii procurationi consultum sit. Nonne vero Ipse nosocomium maximum intempesta nocte invisisti? nonne aliud ministrandi donandique causa adiisti? nonne in pauperum peregrinorum hospitio fastigium tuum ad omnia christianae charitatis officia demisisti? En etiam ad carceres, semel ut obaeratos repensa pecunia exsolveres, iterum ut miserorum clementi regimini provideres, accessisti. En ipsum denique aerarium, praecipue ubi pignora pauperum deponuntur, praesens inspexisti. Porro urbem Romam, quae christianae religionis ut metropolis est, ita exemplar et speculum esse debet (quare et sanctae nomen iamdiu promeruit) quam bene per Te compositam moratamque videmus! templorum reverentia curata, indictis saepe publicis precibus, excitatis sacris oratoribus,

supplicationibus ductis, sacrarum legum observantia imperata, ieiuniis etiam quandoque institutis, vinariis cauponis ganeisque libidini obstructis, lustris purgatis, feminis ad vestium honestatem edicto coactis, aleis prohibitis, ignavia e triviis submota, agricolandi studio commendato, plebe inope ad laborem adacta, pueris ad litteraturam vel artes, puellis ad lanificia intra pudicas domos exercitis. Ita demum pulcherrimam urbi faciem, exhauriendis vitiis et congerendis virtutibus, reddidisti. Quin immo ad excitandum caelestis patriae desiderium, qui est militanti ecclesiae propositus finis, quatuor sanctitate et prodigiis excellentes viros beatorum albo adscripsisti, eosque ad venerationem omnium mortalium auctoritate tua consecrasti.

Supersunt illa pontificatus tui lumina quatuor; iubilaeus annus urbi totique orbi propositus; basilicae divi Pauli imperata restitutio; latronum volscorum pestis deleta; sectarum arcanarum constitutione apostolica principalique decreto perculsa coitio. Iubilaeus quidem annus quam uberes fructus toto orbe pepererit, quantis et tuis, PONTIFEX MAXIME, et christianae gentis virtutibus illustratus fuerit, nihil adtinet dicere, quia res sole splendidior est. Atque utinam populi rectoresque omnes tuis amantissimis monitis semper pareant, quibus sacri iubilaei largitionem prosecutus es! Namque haec demum erga supremam auctoritatem tuam obedientia civilium virtutum seminarium erit, publicae quietis seges, pacis altrix. In pau-

lina vero basilica restituenda primo quidem imitatus es decessorem tuum Clementem V, qui missis quaqua versus litteris, ad instaurandum lateranum templum incendio similiter absumptum, Christianorum omnium pietatem excitavit: tum Ipse reseratis thesauris tuis, rem maximorum sumptuum et infinitae difficultatis magno animo et [illegible] tanto illustrior futura est gloria restitutoris, quanto moles ipsa restitutionis immanior. Iam ob latronum crudelitatem sublatam, quae viginti annis latissime grassata fuerat, seque incredibili furore iactaverat, vim publicam maiestatemque imperii contempserat, direptionibus caedibusque atrocissimis ac terrore ingenti Italiam compleverat; nulla est rhetorici pompa sermonis, quae tua merita possit laudibus adaequare. Cogitemus servile bellum a Romanis in Sicilia bellatum; cogitemus oppressum Spartacum; cogitemus piratas a Pompeio totis maribus exactos; cogitemus hos ipsos praedones volscos a Sixto V. ex his silvis olim montibusque fugatos; decus tamen tuum gaudiumque nostrum nulli fere secundum est, dignumque facinus quod fasti memores celebre extendant. Sectae denique et coitiones hominum irreligiosorum, quae sacram quoque Petri ditionem nefario ausae sunt contaminare vestigio, nunc iustissimis edictis tuis ut adflictae iacent! ut supplicium sceleris sui pertimescunt! ut eas iam cuncti, post apostolicam sententiam tuam, publicis odiis prosequuntur! Quamquam Tu quidem bene-

ficiis potius quam remediis mentes moresque hominum emendare ac formare cupis, et nullam benignitatis clementiaeque partem desiderari umquam passus es. Sed finis sit; etsi enim haec oratio non ex ingenio meo sed ex virtutum tuarum magnitudine et copia manavit, vereor tamen ne forte longior in dicendo fuerim, cum tuam modestiam, [illegible], vere- cundiamque considero. Sed certe uni Tibi prolixior fuerim; ceteri omnes, quorum sum voluntatis et amoris interpres, maxime optandum putant, ut ea quae ad Principis praeconium dicuntur, permulta sint.

SANCTITATI TUAE

devotissimus et obsequentissimus

ANGELUS MAIUS.

EDITORIS PRAEFATIO.

I. Saeculo post Christum natum decimo quamquam crassissimis inscitiae tenebris Latini obruebantur, ita ut id tempus prorsus sit historiae apud nos maledictione dignissimum, non tamen apud Graecos par litterarum calamitas erat. Nam sub prioris saeculi exitum in aula byzantina floruerat Photius Basilii caesaris liberis instituendis praepositus, vir ut scimus omni doctrinarum genere instructus, cuius opus myriobiblon satis demonstrat, quantis adhuc librorum optimorum copiis Graecia atque oriens abundarent. Decimum vero universum saeculum Basilii praedicti prosapia occupavit; eaque tot ac tantis erga bonas litteras meritis claruit, ut hinc denuo cognoscamus, quantopere intersit insignem aliquem sapientia virum in principum contuberniis versari, quantosque is fructus quamque diuturnos parere soleat. Ecce enim ipse Basilius, quamquam haud regiam educationem sortitus, Photii tamen consuetudine in imperio usus, nequaquam durus ad studia litterarum fuit; immo vero ingenii sui doctrinaeque documenta reliquit capita paraenetica ad filium, orationes aliquot et epistulas ac novellas leges: tum vero civilis iuris graecе scripti parentem se fecit. Nam praeter elaboratam cum filio iuris epitomen, seu νόμων πρόχειρον, moles illa ingens et luculenta basilicorum ab ipso fundata est; quam postea Leo filius absolvit, Constantinus nepos recognovit atque vulgavit. [Nihil dico de graeco menologio picturis inauratis insigni, in vaticanis adhuc pluteis servato, quod urbinatibus typis demum prodiit: nam quia id in poetico prohoemio dicitur habere auctorem Basilium purpurae alumnum, id est in purpura natum, sequitur ut Basilius iunior intelligendus sit, non ille senior macedo qui privatus paupere in lare natalem lucem aspexerat. Porro iunior Basilius Romani ex Constantino porphyrogenito nati filius fuit; isque revera post parentem Romanum regnavit. Basilius itaque macedo Basilii iunioris abavus fuit, Leo sapiens proavus, Constantinus porphyrogenitus avus, Romanus pater. Interim bibliothecae vaticanae laetari licet, quod ab aula byzantina familiaque macedonis Basilii tam illustre monumentum christianae virtutis sanctitatisque acceperit; quod nunc gaudium duplicare licet detecto historico palimpsesto, quem ad eamdem familiam pertinuisse credibile est.] Basilii macedonis filius Photii regius discipulus Leo novellis legibus plurimis, permultis etiam orationibus, tractatibus tacticis, perpetuoque philosophandi studio, cognomentum sapientis merito adeptus est. Sed enim maiorum suorum in re litteraria gloriam longe superavit Constantinus porphyrogenitus Leonis filius, Basilii senioris nepos; qui puer septennis imperium adiit anno DCCCCXI, idque annis XLIX retinuit, donec annos natus LV. veneno extinctus a filio obiit. Extant eius ingenii eruditique laboris insignes fructus; vita scilicet avi sui Basilii; de administrando imperio ad Romanum filium; tacticorum liber; de imperii thematibus seu provinciis; novellae constitutiones; legum compendium; orationes aliquot; de aulae denique byzanti-

Litteratura familiae Basilii macedonis.

nae caerimoniis tractatus. Nec iubendo minus quam lucubrando litteris profuit. Namque eius iussu Theophanes quidam medicorum synopsin concinnavit; sanctorum hominum vitas Simeon metaphrastes collegit; anonymus autem nescio quis Theophanem historicum continuavit. Constantini praeterea mandato utilissimae eclogae ex diversis auctoribus defloratae fuerunt; geoponicorum nimirum libri viginti; hippiatricorum libri duo; ex Africano item aliisque scriptoribus eclogae, quas in parisiaco codice extare ait, citato Boivino, Fabricius (1); quarum ego iamdiu accuratiorem notitiam audire aveo, atque a gallicanis bibliothecariis expecto. Ex historicis denique antiquis pretiosissimas eclogas confici iussit Constantinus, certisque capitibus digestas in communes locos coniecit: de quo scilicet postremo opere unice iam mihi disserendum erit, quandoquidem eius partem nobilem nunc primum in hoc volumine edere feliciter mihi accidit. Historicorum excerptorum institutum et scopum satis docet praefatio eclogarii, quam Henricus Valesius vulgavit; nempe curasse dicitur Constantinus, ut humani generis historia per innumeros libros diffusa, resecatis partibus inutilioribus, commodiore, ut putabat, ac sucosiore compendio legentibus exhiberetur; praesertim quia singulorum auctorum libri integri, propter magnitudinem et pretium, iam a vulgi manibus paene avolaverant; et quia mortales variis vitae negotiis occupati, tam immani lectioni vacare non poterant. Quid ergo Caesar noster? decerpta ex historicis classicis nunc longiora nunc minuta fragmenta, quae verborum minus, sententiae plus continebant, ad certos titulos revocari mandavit; ita tamen ut nequaquam historicos inter se eclogarius misceret; sed prima v. gr. Diodori excerpta poneret, deinde Dionis, tum Polybii, et sic reliqua, nulla aetatis plerumque ratione habita. [Quamquam semel certe vaticanus eclogarius p. 247. perturbatae temporum rationis in disponendis auctoribus veniam petit.] Age vero huiusmodi opus, quantumvis Porphyrogeniti aevo gratum fuerit, posteriori certe magisque criticae aetati vix placuit; primum quia legentium ignaviae favere creditum est, qui omissis iam voluminibus integris, in his excerptis ac levioribus flosculis conquiescebant: tum multo gravior consilii eius vituperatio fuit, quia perdendis sensim historicorum operibus, quae iam raro vel numquam describebantur, ansam labor constantinianus praebuisse videtur. Quid dicam? Constantinum ne ab his criminationibus, invita prope veritate, defendam? Non est hoc instituti mei, qui vetera scripta evulgo, non hominum facta defendo. Melius certe consuluisset historiae Porphyrogenitus si Constantinum potius illum magnum imitatus esset, qui sacra biblia non mutilavit, sed eorum quinquaginta exemplaria sumptibus regiis descripta ecclesiis donavit (2). Sed tamen quod nonnulli critici aiunt, nos fortasse amisisse historicorum veterum libros ob consilium Porphyrogeniti; probabiliter aeque respondere licet, nisi Porphyrogenitus has saltem eclogas conficiendas curasset, nos fortasse haec scripta nullo modo neque integra neque mutila fore habituros. Quae par ratio palimpsestorum est: namque ut rescriptio sine dubio multos auctores perdidisse videtur, sic eadem multos conservavisse: nisi enim membranae illae ad novos usus

(1) Bibl. gr. ed. nov. tom. VIII. p. 9.

(2) Euseb. vit. Const. IV. 36.

fuissent accommodatae, eae procul dubio variis casibus consumptae perissent, quoniam veteris argumenti nullus iam vel amor vel litterarius usus vigebat. Sed utcumque se ista habent (neque enim haec sunt dogmata, sed quaesita atque proiecta) amissis iamdiu historicorum veterum plerisque libris, constantinianae nobis eclogae pretiosissimae sunt, quae lacrymabile damnum solae reparant.

De variis variorum operum eclogis.

II. Excerptorum ex auctoribus classicis conficiendorum pervetustum morem et satis pervulgatum fuisse aio; nequis forte imperitior primum instituti auctorem Porphyrogenitum credat. Ecce enim statim incurrit in oculos palmare illud exemplum romani iuris, quod quum Livii iam aetate (1) in immensum aliarum super alias acervatarum legum cumulum excrevisset, sub Caesaribus demum in minutas partes dissectum est, exclusis praesertim repetitionibus, atque omni superfluitate detracta. Ciceronem ipsum, Pompeium, et Caesarem, de redigendo iure civili scimus cogitavisse (2). Edicta praetoria Hadrianus caesar ad compendium contulit (3). Exin leges imperiales contractas meminimus in duobus codicibus Gregoriano et Hermogeniano usque ad Diocletianum: quas curas multo celebrior subsecutus est Theodosii iunioris codex; quem rursus breviavit Anianus. Postremam denique ius civile latinum a Iustiniano mutilationem passum est, qui leges principum in codice, doctrinas prudentium in digesto, minutis segmentis tritas conclusit: idque institutum basilicis suis graecis Basilius macedo renovavit; ne iam cetera graeci iuris, quae multa sunt, compendia commemorem. Atque eadem iuris quoque canonici et pontificii fata fuerunt, quod ex innumeris synodorum, episcoporum, pontificum maximorum decretis, interpretumque doctrinis defloratum est. Sed iam omisso iure, ecce tibi Athenaei priorum duorum voluminum nonnisi epitomen anonymam legimus. Polybii epitomen Brutus fecerat: tum eiusdem Polybii excerpta ex prioribus libris XVII. in nobilissimo prope omnium polybianorum codice vaticano extant, cuius iamdiu collationem editores impetraverunt. Diodori siculi eclogas nescio quis in florentino codice scripserat, quas deinde Hoeschelius cum legationibus aliorum auctorum edidit; aliasque praeterea confecit Pletho. Dionis Cassii postremorum librorum excerpta a Theodosio quodam curata habemus. Appianum contraxerat olim anonymus in duos libros; Florus Livium, Iustinus Trogum, Dionysius halicarnassensis se ipsum breviavit. (Ceteroquin breviandi paulo diversior ratio ab excerpendo est.) Strabonem excerpsit anonymus atque etiam Pletho; tum etiam minores, qui extant graeci geographi, nonnisi compendium quoddam esse creduntur. Stephanum byzantinum contraxit grammaticus Hermolaus, Aristotelem Georgius Pachymeres. Fronto et M. Aurelius excerptis librorum veterum saepe faciendis atque in usum suum seponendis vacabant (4). Oribasii medici opus LXX. librorum, quamquam nunc paene omne deperditum, notissima tamen medicorum veterum defloratio fuit; eiusque aliquot novos libros propediem nos edemus. Iosephi iudaei et Procopii caesariensis avulsas corporibus suis eclogas in

(1) Lib. III. 34. Confer etiam Tertullianum apolog. cap. V.

(2) Sveton. Caes. XLIV. Gell. I. 22. Isidor. orig. V. 1.

(3) Iustinian. praef. digest. ff. 18.

(4) Ad M. Caes. II. 13. III. 18. Ad Ant. imp. II. 5. 6.

ambrosiana bibliotheca memini me legere; eusebiani vero chronici amplas atque praeclaras ex Anglia Scaliger quondam accepit: propheticas eiusdem Eusebii eclogas vindobonensis codex conservat; evangelicarum quaestionum a praedicto Eusebio scriptarum epitomen seu eclogas ego nuper vulgavi. Medio autem aevo nobilissimus fere eclogarius Stobaeus fuit, cui tot auctorum reliquias debemus. Tum de curatis a Planude classicorum excerptis infra loquar. Quid dicam de vaticana bibliotheca, in qua flores huiusmodi passim se efferunt? Age vero in materiarum sacrarum eclogis nonne primae occurrunt biblicorum interpretum catenae tot, quae bibliothecas omnes mss. prope impediunt ac praegravant? quarum hactenus editarum perpusillus numerus est prae ineditis sive graecis sive latinis sive etiam idiomatum orientalium. Atqui ut ad has divulgandas docti homines incumbant magnopere opto, neque exotericas solum, verum etiam latinas, quarum certe delectas typis tradi satius, credo, foret, quam tot neotericis commentationibus faces veluti in meridie attollere. Speculum suum Augustinus pari fere ratione sumpsit e sacris bibliis, qua ex historicis eclogas Constantinus. Reliqui fere sunt eclogarii editi, s. Maximus, s. Io. damascenus, Anonymus rupefucaldinus apud Lequinium, Antonius Melissa, florilegium Arsenii. Anastasii quoque sinaitae quaestiones ad genus eclogarum pertinent, haeque editae sunt; sed tamen ego alterius quoque Anastasii alias eclogas dogmaticas magni pretii in manibus habeo ex antiquissimis patribus derivatas, quas deinde vulgabo. Latet excellens adhuc Leontius, cuius ego nonnisi primum titulum cum operis universi conspectu syllaboque auctorum in superiore volumine exhibui; latet florilegus vaticanus, ex quo nunc nonnisi Cassii Dionis Diodorique siculi reliquias profero; latet barberinus a me non semel inspectus. Hi quidem graeci: sed latinum quoque perveterem in vaticana bibliotheca florilegum observavi, qui Ciceronis opera expilat. De his hactenus; ne scilicet a Constantino propositoque meo longius abscedam.

De Constantini eclogis historicis.

III. Constantinus igitur, conquisitis diligenter historicorum praecipuorum codicibus, excerpta ex iis partim fortasse labore proprio (fuit enim hic Caesar litteris nimium deditus, ita ut remp. prope negligeret) sed plerumque per doctos homines facienda curavit (1): qui dum eosdem interdum auctores expilant, atque ad eundem titulum conferunt, res quandoque repetiverunt, quod in iure

(1) Hoc loco somnium mihi quoddam Lucae Holstenii doctissimi viri meique in munere decessoris dispellendum est, qui novum ac nuspiam visum Porphyrogeniti opus sibi finxit. Is enim epistula noua, qua famigeratum illum excerptorum codicem Peirescio gratulatur, sic scribit: *non solum excerpta, quinquaginta et aliquot capitibus, complexus est Constantinus, quorum exigua pars ad nos pervenit de legationibus, de re rustica, et περὶ ἱππιατρικῆς, et similia; sed ex omnibus graecae latinaeque historiae auctoribus graecis unum continuum syntagma concinnavit; quod olim me observasse memini ex scholio quodam graeco, quod Appiano suo praefixit H. Stephanus (σχόλιον illud graecum vel Appiano vel Dioni Cassio praefixum est; nec enim satis memini utri eorum; neque hic in aula mihi eorum copia est ut inspiciam) quo indicatur ordo auctorum in lectione servandus: scilicet ut εἰσαγωγῆς loco universae historiae graecae praemittantur quinque primi libri Diodori siculi; sequatur dein Herodotus, hinc Thucydides, inde Xenophon, postea Arrianus, tum reliqua Diodori. In romanis rebus eodem modo Dionysio halicarnassensi subiungatur Polybius, Appianus, Dion Cassius. Hoc ineptum fuit consilium Constantini* etc. Nunc videsis, lector, quam lepide

quoque iustinianeo contigisse haud semel videmus. Et quidem tituli *de legationibus* eclogarius fuit Iohannes quidam constantinopolitanus, teste Fulvio Ursino in eclogarum praefatione: titulorum vero *de virtutibus ac vitiis* et *de sententiis* anonymi sunt auctores, quorum tamen prohoemia supersunt, prioris quidem tituli apud Hoeschelium et Valesium, posterioris autem novique in vaticano codice ante Eunapium: ex quo etiam loco cognoscimus desiderari in codice vaticano Prisci historici excerpta. Ergo Constantini vel studio vel iussu quinquaginta tres tituli definiti fuerunt, in quibus quidquid eximium historia habuit, distributum collocaretur. Quinam vero hi tituli fuerint, nunc amisso opere magnam partem ignoramus; sed tamen partim apud Hoeschelium partim apud Valesium tituli viginti duo nominantur; quibus accedunt ex codice vaticano novorum titulorum nomina *de regum successione*, *de arte imperatoria*, *de rerum inventoribus*, *de sententiis*, *de sententiosis effatis*; nisi forte, quod valde arbitror, postremi duo unum constituunt. Et quidem tituli tantummodo *de sententiis* materia in codice vaticano est; ceteri nonnisi obiter appellantur. Ergo nomina titulorum XXVI, id est partis dimidiae operis iam tenemus. Sed enim ex tanto numero duo tantummodo ante hoc tempus reperti vulgatique erant, nempe titulus *de legationibus* partim ab Ursino partim ab Hoeschelio editus; et *de virtutibus ac vitiis*, cuius editor Valesius est: nunc tertius a me detectus accedit titulus *de sententiis*. Materiam singulis titulis satis amplam fuisse attributam, constabat ex editis; nunc autem a vaticano novo titulo id confirmatur, cuius item perampla materia est. In vaticano titulo scribuntur inediti auctores Polybius, Diodorus siculus, Appianus, Dio, Iamblichus, Dexippus, Eunapius, Menander: editi autem, ideoque a me praetermissi, Xenophon, Arrianus, Procopius, Agathias, Theophylactus. Ceterum Ursini, Hoeschelii, ac Valesii, levis sane labor fuit edendorum Constantini excerptorum; quia neque legendis palimpsestis oculos obtuderunt, neque revocandis ab infinito errore et confusione membranis diuturnam patientiam insumpserunt. Mihi vero omnia secus, id est difficillima, contigerunt; verumtamen de his alibi; nunc de repertis singulorum auctorum partibus singillatim dicendum est; in quo tractatu neque codicis ordinem neque meae editionis, sed chronologiae tantummodo sequar: nam in codice quidem ordo auctorum partim incertus est partim absurdus; ego vero ipse in editione, quem ma-

Holstenius mentis suae figmentum Constantino auctori scholiastaeque narratori tribuat. Graecum scilicet illud scholion non Dioni sed Appiano in stephaniana editione praefixum est post prologum pag. 10. (utraque enim tum Dionis tum Appiani praedicta editio in vaticana bibliotheca ad manus mihi est; hosque libros cl. Boissonadus, Parisiis licet degens, quominus inspiceret, nescio quo casu prohibitus est.) Iam vero id scholion plane idem est quod a Schweighaeusero recitatur tom. III. p. 10, uti iam recte suspicatus fuerat Boissonadus. Ibi vero nihil aliud dicit scholii seu moniti auctor, nisi se ex Appiano quasdam historiae partes selegisse, easque duobus voluminibus comprehendisse; quandoquidem cetera romanae historiae tempora historici alii, Dionysius nimirum ac Dio, luculentius rectiusque tractaverant. Nullum ergo fuit Constantini opus, quale Holstenius extitisse adfirmavit; sed huic par fere nostra aetate instruxit cl. Eichhornius, a quo antiquam historiam ex auctoribus graecis αὐτολεξεὶ concinnatam legimus. Altera Holstenii halucinatio est, quod illis quinquaginta et et aliquot capitibus, geoponica quoque et hippiatrica et his similia fuisse iudicat; quod alienum a veritate est. Nam praefatio eclogarii a Valesio ex codice peiresciano edita perspicue nos docet, nihil nisi historicum in tribus illis et quinquaginta titulis fuisse contentum. Ergo reliquae Porphyrogeniti collectiones ab hac historica exulaverunt.

luissem aetatis ordinem, tenere non potui. Nam ut quisque auctor lectu erat facilior, cuiusmodi fuerunt Diodorus ac Dio, ita eum typis primum tradidi: quanto autem laboriosior lectio atque obscuratior erat, tanto a me partis eius editio diutius differebatur; dum plura in dies vel me lecturum sperabam vel emendaturum. Ergo primum de Polybio, qui maior natu est, verba faciam.

POLYBIUS.

IV. Quadraginta historiarum libros composuisse Polybium exploratum est; quibus partim compendiaria partim diffusa oratione post captam a Gallis Romam usque ad deletas a Romanis Carthaginem atque Corinthum, modo res solas romanas, modo etiam exterarum gentium complexus fuit. Tanto ex numero quinque tantummodo libri integri aetatem tulerunt; ceterorum vero usque ad XVII, excerpta continua; praeterea vulgatae ab Ursino *legationes*; insuper editae a Valesio *de virtutibus ac vitiis* eclogae; tum a variis criticis collecta ex Suidae lexico atque aliunde fragmenta: quas reliquias omnes in novissima Schweighaeuseri praestante editione legimus. Nunc denique accedunt inventa a me vaticana excerpta, titulus videlicet *de sententiis*; quorum excerptorum series a libri sexti exordio usque ad trigesimi noni finem pertingit. Atque ita accidit ut e pontificiis codicibus bis Polybii partes prodierint; primae sub Nicolao V, qui graecum codicem Perotto tradidit, eique ut latinos faceret quinque libros priores imperavit; iterum sub Leone XII, qui a me oblatas Polybii novas partes in eius bibliotheca superstites clementer excepit. Polybii in vaticano palimpsesto paginas prope centum nactus sum; quarum nonnullae in partes editas incidebant, ut in tabella (p. 463. sq.) docui, ideoque a me praetermissae fuerunt, ne variis quidem adnotatis lectionibus propter coeptae editionis instantiam, et propter plurimas quibus premor occupationes: quod tamen aliquando praestiturus sum, si opportunitas otiumque erit. Librorum distinctionem, quae nulla plerumque in palimpsesto est, ipse curavi, partim certissima scientia ductus, partim coniectura: quin adeo nonnullos quoque superiorum editorum errores in ordinandis Polybii fragmentis emendavi. Illud memorabile, quod pag. 406. ait eclogarius nonnisi imperfectum Polybii codicem sibi ad manus fuisse; ita ut quarti decimi libri prohoemium habuerit, reliquam partem usque ad trigesimum folium desideraverit: quod dictum cum alio congruit a me ibidem citato valesiani eclogarii, qui ait defuisse sibi in hoc libro alia folia XLVIII. Etsi autem vaticana excerpta a libro sexto, ut dixi, usque ad trigesimi noni finem excurrunt; nihilominus haud valde copiosa sunt; non quod eclogarius Polybium parvi fecerit, sed quia reliquam materiam reliquis titulis reservabat. Libri tamen duodecimi valde spatiosa excerpta proferimus. Locos aliquot desperatae, propter oblitterationem, lectionis punctis interstinxi. Ubi autem asterisci sunt, ibi non codex lacunam facit, sed eclogarius, qui vel solitariam vel etiam abruptam sententiam scripsit: cuius admonitionis in ceteris quoque auctoribus memorem lectorem esse volo.

DIODORUS SICULUS.

V. Vaticani palimpsesti lectio nuspiam mihi felicior se obtulit, nuspiam uberiorem materiam suppeditavit quam in siculo Diodoro: septem enim quaterniones integros reperi, atque in his ineditos quinque (p. 134). Nullae ob foliorum defectum lacunae; tantum ii sunt hiatus, quos eclogarius instituti sui tenax sponte reliquit, atque a me asteriscis notati fuerunt. Habemus igitur a libro septimo usque ad decimum excerpta inedita. Deinde undecimi libri ac duodecimi partes cognitae sunt, atque a me praetermissae. Libri XIII. et XIV. nullas eclogas vidi, ideoque pars aliqua codicis intercidisse videtur, nullo tamen historiae detrimento, quandoquidem in superstitibus libris versamur. Eclogas rursus, a libro XV usque ad XX, utpote editorum librorum, missas feci. Sequuntur iam ineditae eclogae a vigesimo primo libro usque ad expletum quadragesimum, id est usque ad historiae finem, ut idoneo loco scholia mea evidenter demonstrant. Sex priorum historiae librorum utrum excerpta eclogarius fecerit, vaticanus imperfectus palimpsestus non docet; res tamen mihi minime dubia est: namque ante primum superstitem Diodori quaternionem, partem aliquam Diodori eiusdem extitisse vel inde apparet, quod qui primus superest, is ex abrupto versiculo incipit. Ergo alius olim fuit in constantiniano libro quaternio, sex priorum librorum excerpta continens: nos vero in sexto tantummodo iacturam fecimus, quia priores quinque in vulgatis libris leguntur. Diodorum quadraginta libris generalem historiam suam absolvisse, nemo doctus ignorat, nempe ab ultimis humani generis memoriis usque ad gallicum (seu potius civile, ut recte Scaliger emendavit) Iulii Caesaris bellum. Quindecim ex his supersunt; nempe, ut dixi, a primo ad quintum, et ab undecimo usque ad vigesimum: reliquorum librorum fragmenta extant a criticis variis collecta, eclogae scilicet ursinianae ac valesianae; item eclogae in bibliotheca Photii recitatae: praeterea partes ab Hoeschelio editae; tum illae quas Eusebius in praeparatione evangelica chronicoque servavit (1); (quem locum ex chronici editione mea mediolanensi futuri editores ad Diodorum augendum transferent); item quas Syncellus habet in chronologia; fragmentum denique de Cleonnide et Aristomene ab H. Stephano vulgatum ἀδέσποτον inter rhetores, sed quod Isaacus Vossius admonente codice florentino ad Diodorum auctorem recte retulit, suffragante nuper quem ego vidi codice quodam vaticano. Haec omnia et minora quaedam fragmenta Wesselingius editione sua complexus est; cui nunc vaticanus palimpsestus praeclarum enimvero et amplissimum incrementum suppeditat. Porro auctor sum futuris Diodori editoribus, ut huius historici reliquias, non ut Wesselingius disiectas, sed quod fecit in Dione Reimarus, ad chronologiam unumque corpus revocatas atque dispositas, aptius edant et laudabilius. Chronologiam Diodori ad romana tempora exactam in calce eclogarum posui, quia principio suis quemque annum locis in margine scribere sum oblitus. Palimpsesti quoque restitutum a me ordinem in tabella exposui.

(1) Praep. lib. II. 2. Chron. ed. mediol. lib. I. 46.

Item in scholiis docui quam sollerter Diodorus Polybium saepe expilaverit. Florilegium denique vaticanum (de quo loquar in Dionis notitia) alia quatuor Diodori fragmenta mihi obtulit, quae sero cognita pag. 568—569 descripsi: aliudque his subtexui, quod Suidas anonymum recitat, ideoque ad Diodorum nemo retulerat: nunc vero quum idem mihi, etsi aliquanto contractius, in vaticano palimpsesto inter eclogas Diodori p. 28—29. occurrisset, suideum locum Diodori esse cognovi, atque ad hunc repetundarum iure retraxi. Grato igitur animo eruditi homines Diodorum a pontificia bibliotheca auctum excipiant, a qua primitus quoque in lucem prodiit. Primus enim Pogius dum Nicolao V. a secretis esset, iubente et rei copiam suppeditante sanctissimo Domino, libros quinque priores Diodori siculi latinos fecit et edidit: quod praeclarum factum frustra Opsopoeus in dubium revocavit, qui profecto Pogii praefationem principemque editionem, qua ego utor, non aspexerat.

DIONYSIUS HALICARNASSENSIS.

VI. Aequalem Diodori Dionysium halicarnassensem Paulo II. pontifici maximo acceptum referimus, qui traditis Lapo Birago florentino duobus operis graecis codicibus, tam praeclarum historicum et latinum fieri et divulgari mandavit: cuius rei testis est Lapus ipse interpres tum in prohoemio tum praesertim in calce operis. Atque ita scriptorem suavissimum et de romana urbe summe meritum ab eo Pontifice habemus, quem odiis privatis instinctus Platina tam iniquo iudicio proscidit et litterarum veluti hostem calumniatus est. Ante tamen Paulum II. bene de Dionysio Nicolaus V. meritus erat: extat enim Mediolani in ambrosiana bibliotheca a me olim inspectus codex (S. 65. part. sup.) Dionysii librum primum a Lampo Birago mediolanensi latinitate donatum continens; qui tamen intra hunc terminum substitisse videtur; neque hic ipse liber primus typis traditus fuit, fortasse quia maecenas interim vita excessit. Lampus autem mediolanensis sic in epistula praevia Nicolaum V. adloquitur: *absolvi, beatissime Pater, iussu tuo hunc librum primum romanarum originum Dionysii halicarnassei, quem Sanctitas tua non sine causa converti in latinum voluit* etc. Nec vero quisquam existimet, duos immerito pro uno Biragos a me appellari. Nam 1. ineditam Lampi interpretationem cum edita Lapi ipsemet contuli, diversasque plane cognovi. 2; maecenates item ac tempora variant, Nicolaus nimirum et Paulus; diversae item sunt epistulae praeviae; denique Lampus nomen a Lapo differt. Praeter quam quod in litteraria Mediolanensium historia Philippus Argelatus (1) hos duos interpretes accurate distinguit. Scripsit Dionysius, ut scimus, antiquitatum romanarum libros XX, ab urbe condita, usque ad primi belli punici initium, annorum ferme quingentorum spatio emenso. Tam insignis historiae pars tantum dimidia ad nos pervenit, libri nempe priores decem cum undecimo imperfecto: neque in duobus vaticanae bibliothecae pervetustis codicibus saeculi ferme decimi, neque in chi-

(1) T. I. part. 3. p. 170.

siano aetatis supparis, nedum in aliis recentioris aevi exemplaribus, Dionysius plenior apparet. Sed tamen Constantinus porphyrogenitus historiam integram habuit; uti satis demonstrant ursinianae ac valesianae eclogae, quae Dionysii editionem iamdiu comitantur. Sed ecce demum novae se mihi Dionysii partes in ambrosianis codicibus obtulerunt, quas Mediolani anno MDCCCXVI vulgavi; immixtis etiam, quas nunc omisi, ursinianis valesianisque eclogis, ita ut ille liber meus dionysianas omnes post undecimum librum reliquias haberet. Inventi mei rationem tunc abunde in prohoemio exposui; sed una in re me falsum existimo, quod Dionysii putavi epitomen, quae sunt excerpta, ursinianis valesianis atque his vaticanis prorsus similia, a Constantini eclogariis profecta. Causa mihi erroris fuit, quod ab ipso Dionysio factam operis sui epitomen Photius (1) et Stephanus byzantinus (2) legisse se aiunt. Ego igitur materiam codicum ambrosianorum contractam identidem videns, de vetere praedicta epitome statim cogitavi: donec illam opinionem paulatim exui, partim doctorum hominum contradictione commotus, qui se purum Dionysium, non eius compendium, in partibus a me vulgatis cernere aiebant; partim aliorum excerptorum comparatione et praesertim vaticanorum, quorum rationem ambrosianis simillimam esse video. Ergo novam sententiam libenter amplector, et pro laceri compendii partibus, partes integri operis laetus saluto. Neque vero opus est ut parvum me magni viri exemplo defendam, Casauboni scilicet, qui Polybium edens, existimavit se habere in manibus confectam a Bruto Polybii epitomen, quae sunt potius excerpta eclogarii anonymi usque ad librum decimum septimum. Quas ego vulgavi eclogas, Dionysium prorsus habere parentem, nemo credo prudens et dionysiani stili peritus dubitabit. Mihi certe vel inde exploratissimum est, quod codices a me tractati, non solum partis ineditae verum etiam cognitae, id est universae historiae dionysianae, eclogas continent. Iamvero partis cognitae excerpta cum editionibus publicis ad verbum plerumque conspirant; ergo etiam excerpta inedita cum integro Dionysio, si is superesset, prorsus congruerent. Reapse excerptorum meorum caput LXIII. in valesianam eclogam forte incidit; neque ab ea differt, nisi quod verba aliquot a valesiano eclogario praetermissa ambrosianus supplet. Atque hae quidem dionysianae eclogae ambrosianis praecipue codicibus primitusque debentur; sed tamen vaticani quoque codices et unus florentinus partes nonnullas habent: et quidem omnes ad constantinianum titulum *de sententiis* pertinere mihi videntur. Atque ut de novis nunc sileam, quas suo loco commemoravi, insignis est vaticanus quidam miscellus codex, in quo sunt quatuor Dionysii cognita excerpta. Primum congruit ad litteram cum libro II. 75; idque aberat a codicibus ambrosianis. Secundum incidit in librum V. 23, omissis aliquot orationis particulis; idque etiam excerptum in ambrosianis codicibus desideratur. Tertium congruit ad verbum cum edito libro V. 73; idque multo contractius occurrit in codicibus ambrosianis. Quartum denique pertinet ad librum X. 2; sed cum aliquot additamentis ac varieta-

(1) Cod. LXXXIV.

(2) Voc. Ἀρίκεια et voc. Κορίολλα.

tibus (1); idque rursus abest a codicibus ambrosianis. Aliud est de quo lectores meos admonebo, nempe invenustam illam Dionysii imaginem, quam Montfauconius e chisiano codice expressit, quamque ego ipse in ambrosiano codice repetitam rursus vulgavi, eam inquam ipsam in vaticano etiam quodam codice occurrere; quo minus mirari licet ambrosianas illas Dionysii eclogas in aliis quoque codicibus partim saltem fuisse descriptas. Ad illustrandam Dionysii notitiam eiusque historiam non ineptus mihi videtur Iohannis Canabutii commentarius in Dionysii loca hist. I. 68. 69. II. 66, ubi de diis mysteriisque samothracicis et troianis ab Aenea in Italiam translatis sermo fit. Hunc commentarium vulgare promiserat Allatius (2); sed verba in rem non contulit: eiusdem autem accuratam notitiam cum prohoemio et capitum, quae XCVI sunt, syllabo habemus apud Kollarium (3). Aetatem suam prodit ipse Canabutius qui ait cap. XV. (quod Kollarius observare neglexit) se scribere mille et quingentis post Dionysium annis. Ceteroquin Kollarius recte iudicavit floruisse auctorem circa medium saeculum XV, quoniam opus scribitur ad Samothraciae christianum principem, quem Kollarius demonstrat fuisse ex genuensi gente Catalusia, quae Samothraciae insulae dominationem usque ad annum MCCCCLXIII. retinuit. Canabutius catholicus homo fuit, id quod eius verba demonstrant, quibus ait Romam, christianae religionis causa, universi orbis principatum tenere: et sane nihil ego magis in hoc opusculo exosculor, quam graeci scriptoris erga apostolicam romanam sedem studium egregium, fidem eximiam, ac supremi privilegii perhonorificam praedicationem; quo loco ait, testimonio orbis terrarum prorsus constare, regna gentesque christianas omnes romanae ecclesiae ceu reginae obtemperare: atque hunc primatum idcirco esse institutum, ne salutaris finis, quem sibi Deus fundanda ecclesia proposuit, dempta videlicet unitate, frustra sit. Mihi igitur commodum fructuosumque videtur ex hoc Canabutii prolixo commentario, quem in vaticano codice lego, capitula quaedam decerpere, quae Dionysii vitam, historiam, et res romanas ethnicas christianasque declarant, atque heic graece saltem deponere: nam quominus latine interpreter, limites huius praefationis vetant, quam prolixiorem esse nolo: licebitque aliàs vel a me vel a quovis fieri interpretationem. Sic ergo Canabutius in codice p. 15. cap. XVII.

(1) En verba codicis, quae curiosi lectores cum editionibus conferent. Ὅτι κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν ὀλυμπιάδα, ἣν ἐνίκα στάδιον Ῥύμβας Θεσσαλὸς, ἄρχοντος Ἀθήνησι Φρασικλέος, ὑπατεύοντος ἐν Ῥώμῃ Ποπλίου Οὐολουμνίου, καὶ Σερουιλίου Σουλπικίου Καμαρίνου, γέγονε μὲν ϗ ἄλλα τέρατα, ϗ νιφετὸς δὲ ἐξ οὐρανοῦ κατέσκηψεν εἰς τὴν γῆν πολὺς, οὐ χιόνα καταφέρων, ἀλλὰ σαρκῶν θραύσματα ἐλάττω τε ϗ μείζω· τούτων τὰ μὲν πολλὰ μετάρσια προσπετόμενα, πτερωταὶ ὅσαι εἰσὶν ἀγέλαι, τοῖς στόμασιν ἥρπαζον· τὰ δ' ἐπὶ γῆς ἐνεγχθέντα ἐν αὐτῇ τε τῇ πόλει ϗ κατὰ τοὺς ἀγροὺς μέχρι πολλοῦ χρόνου κείμενα, οὔτε χρόαν μεταβάλλοντα οἵαν ἴσχουσι παλαιούμεναι σάρκες, οὔτε σηπεδόνι διαλυόμεναι· ὥςε τε ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν πονηρόν· τοῦτο τὸ τέρας, οἱ μὲν ἐπιχώριοι μάντεις συμβαλεῖν οὐκ εἶχον· ἐν δὲ τοῖς σιβυλλείοις εὑρέθη χρησμοῖς, ὅτι πολεμίων ἀλλοεθνῶν ἔφοδος γενήσεται ἐπὶ τὴν πόλιν.

(2) De mensura temporum antiq. p. 239.

(3) Supplem. bibl. vindob. tom. 1. p. 503. sqq.

De patria Dionysii et de Ionia.

ιζʹ. Διονύσιος ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν διηγούμενος τῆς Ῥώμης, ὁ καὶ ἁλικαρνασεὺς λεγόμενος, πατρίδα ἔσχε τὴν Ἀλικαρνασόν· διὰ τοῦτο καὶ ἁλικαρνασεὺς λέγεται· αὕτη γοῦν ἡ Ἀλικαρνασὸς ὑπῆρχε πόλις παρὰ θάλασσαν τῆς Ἰωνίας· λέγεται δὲ Ἰωνία ὁ τόπος ὅλος, ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἑρμοῦ ποταμοῦ ἤγουν ἔνθα ἐκβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν, ὅντινα λέγομεν ἡμεῖς ποταμὸν τοῦ Ταρχανιώτου, ἕως ἀκρωτηρίου ἑνὸς, ὅπερ βαρβαρικῶς λέγουσιν οἱ ναῦται Κριὸν, λογικῶς δὲ λέγεται Κνίδος· ἐν ᾧ ἀκρωτηρίῳ ἦν ποτὲ καὶ πόλις ὀνομαζομένη καὶ αὐτὴ Κνίδος, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀκρωτηρίου, ἥτις φαίνεται νῦν κεχαλασμένη· μέσον γοῦν τοῦ τόπου τούτου τῆς Ἰωνίας ὑπάρχει καὶ ἡ Ἀλικαρνασὸς, ἔρημος καὶ διεφθαρμένη πόλις κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν, εἰς τὸν τόπον ὃν λέγουσιν οἱ τοῦρκοι Τουμανταχία, μακρὰν ἀπὸ τῶν λεγομένων παλατίων.

Quandonam Dionysius Romam perrexerit; et quidnam ibi egerit.

ιηʹ. Οὗτος τοίνυν ὁ Διονύσιος ἐν τῷ καιρῷ καθ' ὃν ὑπῆρχε βασιλεὺς εἰς τὴν Ῥώμην ὁ Καῖσαρ ὁ σεβαστὸς, οὗτινος εἰς τὴν ἡμέραν ἐγεννήθη ὁ πρῶτος καὶ ἀληθινὸς βασιλεὺς ὁ Χριστὸς, ἀπῆλθεν ἀπὸ τῆς Ἀλικαρνασοῦ εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ διέτριψεν ἐκεῖ χρόνους εἴκοσι καὶ δύο· ἐκεῖ γοῦν ἔμαθε τὴν γλῶσσαν τὴν λατινικὴν καὶ λατινικὰ γράμματα, καὶ ἀνέγνωσεν ὅλα τὰ ἱστορικὰ βιβλία, ὅσα ἔγραψαν οἱ ῥωμάνοι (sic) καὶ οἱ ἄλλοι λατῖνοι περὶ τῆς κτίσεως τῆς Ῥώμης καὶ περὶ πάντων τῶν πραγμάτων αὐτῆς· ὁμοίως ἀνέγνωσε καὶ τὰ ἑλληνικὰ βιβλία ὅσα ἔγραψαν περὶ τῆς Ῥώμης ἕλληνες τινὲς ἱστορικοί· εἶδε γοῦν καὶ ἔμαθεν ἀκριβῶς καὶ παρὰ τῶν ῥωμάνων καὶ παρὰ τῶν ἑλλήνων ἱστορικῶν τὰ τῆς Ῥώμης πράγματα ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς αὐτῆς ἕως τῆς ἡμέρας αὐτοῦ· καὶ ὑπέλαβεν ἀληθῶς ὅτι οἱ ἕλληνες συκοφαντοῦσι καὶ διαβάλλουσι καὶ κατηγοροῦσι καὶ μισοῦσι ἀδίκως καὶ παραλόγως καὶ ἔξω πάσης ἀληθείας, καὶ τὴν Ῥώμην καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῆς, καὶ τοὺς κτίστας καὶ οἰκιστὰς αὐτῆς.

Graeci diis suis irati romanae felicitatis causa.

ιθʹ. Οἱ γὰρ ἕλληνες τοῦ καιροῦ ἐκείνου καὶ ἔτι οἱ παλαιότεροι βλέποντες τὴν εὐημερίαν τὴν ὑπερβολικὴν τῆς Ῥώμης, καὶ ὅπως μία πόλις, ἥτις ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς μικρὰ καὶ ἄδοξος καὶ ἀφανὴς, ἐβασίλευσεν ὅλης τῆς οἰκουμένης, ἐλυποῦντο εἰς ὑπερβολὴν καὶ ἐβλασφήμουν εἰς τοὺς θεοὺς αὐτῶν· ὥσπερ χαλεπαίνομεν καὶ ἡμεῖς τῷ καιρῷ τούτῳ καὶ ἀγανακτοῦμεν καὶ δυσχεραίνομεν καὶ τρόπον τινὰ βλασφημοῦμεν εἰς τὸν θεὸν, ὅπως τὸ μωρὸν τοῦτο καὶ ἀσεβὲς ἔθνος τῶν τούρκων ἐκυρίευσε τοῦ κόσμου, καὶ ἠφάνισεν ἡμᾶς τοὺς χριστιανούς· ἔλεγον οὖν οἱ ἕλληνες, ὅτι οἱ θεοὶ αὐτῶν ἀδίκως καὶ παραλόγως ἔλαβον πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν ἀρχὴν πᾶσαν τοῦ κόσμου, ἥν τινα ἔπρεπεν, ἵνα δώσωσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας τοὺς εὐσεβεῖς εἰς τοὺς θεοὺς, τοὺς εὐγενεῖς διὰ τὸ γένος, τοὺς σοφοὺς ἀπὸ τῆς γνώσεως, τοὺς πεπαιδευμένους διὰ τὴν πολιτείαν, τοὺς ἀνδρείους καὶ συ-

ναίους διὰ τὴν γυμνασίαν καὶ τὴν ἐμπειρίαν, καὶ ἔδωκαν αὐτὴν πρὸς ἀνθρώπους μωροὺς ἀσόφους ἀγροίκους καὶ βαρβάρους τοὺς ῥωμάνους, οἵτινες οὔτε γένος εἶχον οὔτε πατρίδα οὔτε παίδευσιν οὔτε ἄλλην τινὰ προκοπὴν ἢ ἀρετὴν ἀνθρωπίνην· ἦσαν δὲ μόνον λησταὶ καὶ κακότροποι. ἄνθρωποι καὶ ἐκεῖ ἄγνωστοι καὶ ὀλίγοι· καὶ συνήχθησαν ἄλλος ἀπὸ ἀλλαχοῦ μέρους τῆς γῆς καὶ ὁμονόησαν καὶ ἐποίησαν πολλὰ κακὰ εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους τῆς Ἰταλίας· καὶ τέλος ἀπὸ τῶν χρημάτων τῆς λῃστείας ἔκτισαν καὶ τὴν Ῥώμην, ἵνα ἔχωσιν αὐτὴν λῃστήριον ἢ ὡς λέγουσιν οἱ κοινοὶ λῃσταρχεῖον· καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐβασίλευσαν καὶ τῶν κύκλῳ τῆς Ῥώμης ἐθνῶν, καὶ τῆς Ἰταλίας πάσης καὶ αὐτῶν ἑλλήνων καὶ ὅλης τῆς οἰκουμένης· καὶ οἱ μὲν ἕλληνες ἔλεγον καὶ ἐφρόνουν ταῦτα.

Dionysius Graecorum malivolentiam castigavit.

κ'. Ὁ δὲ Διονύσιος οὗτος οὐχ εὕρισκε τὰ πράγματα οὕτως ὥσπερ ἔλεγον οἱ ἕλληνες, ἀλλὰ μᾶλλον ὅλα τὰ ἐναντία· ἐνόησε γοῦν παραυτίκα, ὅτι ἡ πεπλανημένη ὑποψία αὕτη, ἥντινα ἔχουσιν οἱ ἕλληνες περὶ τῶν κτητόρων τῆς Ῥώμης οὐδὲν συνέβη εἰς τοὺς ἕλληνας, εἰ μὴ διότι οὐδὲν ἀνέγνωσαν καθολικὴν καὶ ἀληθινὴν ἱστορίαν περὶ τῆς Ῥώμης· τοὺς μὲν γὰρ ῥωμάνους καὶ λατίνους χρονογράφους οὐδὲν ἀνέγνωσαν διὰ τὴν γλῶσσαν, τοὺς δὲ ἕλληνας ἱστορικοὺς τῆς Ῥώμης οὐδὲν ἔστεργον, ὅσοι ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν· ὅσοι δὲ ἔλεγον τὰς ὀρέξεις αὐτῶν ἱστορικοί, ἐκείνους ἔστεργον· ἀλλὰ καὶ τῶν ἱστορικῶν πάντων καὶ τῶν ῥωμάνων καὶ τῶν ἑλλήνων ὅσοι ἔγραψαν τὰ περὶ τῆς Ῥώμης πρὸ τοῦ Διονυσίου τούτου, οἱ μὲν ἔγραψαν ἀληθινὰ καὶ ὀλίγα· οἱ δὲ ἔγραψαν πολλά, ἄτακτα δὲ καὶ διεσκορπισμένα καὶ ἀνεξέταστα, ἀπὸ μόνης ἀκοῆς καὶ φωνῆς τῶν τυχόντων ἀνθρώπων.

Dionysius Romanos veteres dilaudavit.

κα'. Διὰ γοῦν ταύτην αἰτίαν καὶ ἑτέρας δύο ἅς τινας μέλλομεν εἰπεῖν παρακατιόντες, ἦλθεν εἰς ἀνάγκην ἵνα ποιήσῃ τὴν ἱστορίαν ταύτην ὁ Διονύσιος εἰς πλάτος καὶ μετὰ τάξεως τῆς πρεπούσης, καὶ μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἀληθείας καὶ ἐξετάσεως, ἐπισκοπῶν ἵνα ἐκβάλλῃ τοὺς ἕλληνας ἀπὸ τῆς πλάνης ἥντινα εἶχον περὶ τῶν ῥωμάνων· ἠγάπα γὰρ αὐτοὺς ὡς γένος αὐτοῦ, καὶ ᾐσχύνετο ἕλλην ὑπάρχων, καὶ οὗτος καθαρός, ἵνα οἱ ἕλληνες τοιοῦτοι ὄντες ἄνθρωποι ἀγνοῶσιν τοιοῦτον πρᾶγμα καθαρὸν καὶ ὁμολογούμενον, καὶ δοξάζωσι καὶ νομίζωσι ὅλον τὸ ἐναντίον περὶ τῆς Ῥώμης καὶ τῶν κτητόρων καὶ οἰκιστῶν αὐτῆς· καὶ διὰ τοῦτο γράφει τὴν ἱστορίαν ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἵνα ἴδωσι ταύτην πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάθωσι τὴν ἀλήθειαν· διὰ γὰρ τούτους κατὰ πρῶτον λόγον γράφει τὴν ἱστορίαν.

Dionysius Romanos negavit esse barbaros.

κβ'. Βούλεται γοῦν ἵνα δείξῃ διὰ τῆς ἱστορίας, ὅτι οἱ κτίσαντες τὴν Ῥώμην οὐχ ὑπῆρχον βάρβαροι καὶ ἄγροικοι ἄνθρωποι, ὥσπερ ἔλεγον, ἀλλὰ ἦσαν ἕλληνες καὶ γένος ἑλληνικόν· οὐδὲ ἦσαν λησταὶ καὶ κακότροποι ἄνθρωποι, ἀλλὰ εὐσεβεῖς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς πάντας ἀνθρώπους χρήσιμοι καὶ ἔντιμοι ἀνθρω-

ποι· οὐδὲ συνήχθησαν ἄλλοι ἀπὸ ἀλλαχοῦ ὡς μὴ ἔχοντες πατρίδα καὶ πολιτείαν, ἀλλὰ ἦσαν ἄνθρωποι ὀνομαστοὶ καὶ γνώριμοι, οἵτινες εἶχον καὶ πατρίδα καὶ γένος καὶ πολιτείαν· οὐδὲ ἔκτισαν τὴν Ῥώμην ὡς λῃσταρχεῖον, ἀλλὰ ἐποίησαν αὐτὴν πόλιν ἔντιμον, μετὰ βασιλείας καὶ πολιτείας εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς.

κγ'. Ὁμοίως βούλεται ἵνα δείξῃ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ θεοὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ἑλλήνων ὅπερ ἐποίησαν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐποίησαν αὐτὸ εὐλόγως καὶ δικαίως καὶ ὥσπερ ἔπρεπεν ἵνα ποιήσωσιν· διότι οὔτε εὐσεβέστεροι ἄνθρωποι ἐγένοντο εἰς τοὺς θεοὺς παρὰ τοὺς ῥωμάνους, οὔτε δικαιότεροι εἰς ἀνθρώπους, οὔτε σωφρονέστεροι εἰς τὰ πάθη, οὔτε ἀνδρειότεροι εἰς τοὺς πολέμους καὶ εἰς τοὺς θανάτους, οὔτε φρονιμώτεροι εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν κατάστασιν καὶ συμφέρον τῆς πολιτείας, οὐ μόνον οἱ ἀρχαῖοι κτίσται καὶ οἰκισταὶ τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα βασιλεῖς καὶ οἱ ὕπατοι οὓς λέγουσιν οἱ λατῖνοι κονσούλους, καὶ οἱ βουλευταὶ αὐτῆς οὓς λέγουσιν οἱ λατῖνοι σενάτυς, καὶ ὅλον τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, ὅπερ λέγεται λατινικῶς πόπυλον· ἀπὸ γὰρ μιᾶς ῥίζης τῶν ἀρχαίων οἰκιστῶν κατῆλθεν ἡ ἀγαθοσύνη καὶ ἡ ἀρετὴ εἰς πάντας τοὺς μετὰ ταῦτα καὶ βασιλεῖς καὶ βουλευτὰς καὶ τὸν λαὸν τῆς πόλεως πάντα· οὐ μόνον δὲ οἱ θεοὶ ηὔξησαν καὶ ἐτίμησαν τὴν Ῥώμην, εἶτα ἀφῆκαν αὐτὴν ἵνα διοικῆται αὐτὴν ὑφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ἀεί ποτε ἔβλεπον καὶ ἐφύλαττον αὐτὴν φανερῶς ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ κινδύνου, ὅστις συνέβαινεν εἰς αὐτήν.

Dionysius romanam magnitudinem divinae providentiae adscripsit.

κδ'. Ὁ μὲν οὖν Διονύσιος οὗτος κατὰ τὴν πίστιν αὐτοῦ οὕτως ὑπολαμβάνει καὶ οὕτως λέγει· ὑπάρχει γὰρ ὁ ἄνθρωπος τοσοῦτον θερμὸς εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ τὴν ἑλληνικήν, ὅσον οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων· καὶ γὰρ ἔγγιστα τὸ ἥμισυ τοῦ βιβλίου τούτου τῆς ἱστορίας γράφει διὰ τοὺς θεοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς ναοὺς αὐτῶν καὶ τὰς ἑορτὰς καὶ τὰς τιμὰς αὐτῶν· ἐγὼ γοῦν οὐκ εἶχον ἀναγκην λέγειν περὶ αὐτῶν, ὡς πραγμάτων ψευδῶν καὶ ἀνυποστάτων καὶ μηδεμίαν ἀλήθειαν, πᾶσαν δὲ πλάνην καὶ μωρίαν, ἐχόντων· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τοῖς περὶ τῶν θεῶν αὐτοῦ λόγοις διηγεῖται καὶ περὶ τινῶν ἀναγκαίων, καὶ χωρὶς τούτων οὐ δυνάμεθα εἰπεῖν καὶ περὶ ἐκείνων, διὰ τοῦτο συμπλέκομεν καὶ τὰ περὶ τῶν θεῶν αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀναγκαίων διηγήσεων· λαμβάνω γοῦν τὴν γλῶτταν αὐτοῦ καὶ λέγω εἴ τι ἔμελλε λέγειν ἐκεῖνος, εἴπερ ἔζη, μᾶλλον δὲ εἴ τι λέγει καὶ ἀποθανὼν, διὰ τῆς γραφῆς αὐτοῦ· οὗτος γοῦν λέγει ὅτι οἱ θεοὶ αὐτοῦ ἐποίησαν τὴν Ῥώμην βασίλισσαν καὶ δέσποιναν ὅλης τῆς οἰκουμένης, διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν οἰκιστῶν καὶ κτητόρων καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς καὶ τῶν βασιλέων καὶ τῶν βουλευτῶν αὐτῆς.

Dionysius religionis suae perstudiosus.

κε'. Ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι οἱ θεοὶ αὐτοῦ οὔτε εἰσὶν οὔτε δύνανται· θεοὶ γάρ φησιν ἡ γραφὴ, οἳ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολέσθωσαν· ἀλλ'

Romam verus Deus sublimem

fecit, quia futura erat Ecclesiae prima sedes.

ὅπερ ἐγένετο εἰς τὴν Ῥώμην, ὑπῆρχε πρόνοια τοῦ πρώτου καὶ μόνου καὶ ἀληθινοῦ θεοῦ τῆς ἁγίας τριάδος· ἐπειδὴ γὰρ ἤγγισεν ὁ καιρὸς καὶ ἐπλησίαζον αἱ ἡμέραι εἰς ἃς εὐδόκησεν ὁ θεὸς ἵνα γένηται ἡ σάρκωσις καὶ ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ λόγου· ἔμελλε δὲ ἵνα λάβῃ ἡ πίστις τοῦ μεγάλου καὶ ἀπορρήτου μυστηρίου τούτου ῥίζαν καὶ ἀρχὴν καὶ θεμέλιον διὰ τῆς διαδοχῆς τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ Πέτρου καὶ Παύλου εἰς τὴν Ῥώμην, διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς αὐτὸς ᾠκονόμησεν πρὸ τῆς σαρκώσεως αὐτοῦ, ἵνα ἡ πόλις ἡ μέλλουσα δέχεσθαι καὶ πιστεῦσαι καὶ ἀποδέξασθαι τὸ μυστήριον τοῦτο κυρίως καὶ καθολικῶς ὑπὸ τῶν πρώτων καὶ κορυφαίων αὐτοῦ μαθητῶν, ἄρξῃ καὶ ἀριστεύσῃ καὶ βασιλεύσῃ τοῦ κόσμου παντὸς καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης· ἵνα ἀπὸ ταύτης ὡς ἀπὸ ῥίζης τινὸς καὶ πηγῆς μεταδοθῇ καὶ κηρυχθῇ καὶ βεβαιωθῇ εἰς πάντα τὰ ἔθνη καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὥσπερ καὶ ἐγένετο ὕστερον· ἔπρεπε γὰρ τὸ μεγαλώτερον καὶ ὑψηλότερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου εἰς τὴν μεγαλωτέραν καὶ εἰς τὴν ὑψηλοτέραν πόλιν τῆς οἰκουμένης ῥιζωθῆναι καὶ φανερωθῆναι· οὔτε γὰρ μεγαλωτέρα καὶ ἀληθεστέρα πίστις ἐστὶν παρὰ τῶν χριστιανῶν, οὔτε μεγαλωτέρα ἀρχὴ καὶ βασιλεία ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ἐγένετο παρὰ τῆς Ῥώμης· καὶ διὰ τοῦτο ἐποίησεν ὁ θεὸς ταύτην μεγάλην καὶ ἔνδοξον, ἵνα δέξηται καὶ βεβαιώσῃ τὸ μέγα καὶ εὔλογον καὶ ὑπέρτατον τῶν χριστιανῶν κήρυγμα καὶ μυστήριον.

Deus Hierosolymis ob Christi caedem iratus religionis sedem Romam transtulit.

κς΄. Ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε κατακλίνειν τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὡς ἀναξίαν τοῦ τοιούτου μυστηρίου διὰ τὴν χριστοκτονίαν, ἐμεγάλυνε καὶ ὕψωσε τὴν μέλλουσαν δέξασθαι τὸ μυστήριον, ἵνα διὰ τῆς δεξαμένης καὶ ἀγαπησάσης τὸ μυστήριον, φθείρῃ καὶ ἀφανίσῃ τὴν μὴ δεξαμένην αὐτὸ, ἀλλὰ γενομένην θεοκτόνον καὶ ἄπιστον· καὶ γὰρ ὑπὸ τῶν ῥωμάνων κατεσκάφη καὶ ἠφανίσθη καὶ ᾐχμαλωτίσθη ἡ Ἱερουσαλήμ· ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς ὡς ἐκεῖνος ὢν ὁ μέλλων τοῦτο ποιεῖν ἔλεγεν, οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ὧδε ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται· ὥστε ἐκεῖνος ὡς ἔμελλε φθείρειν τὴν Ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῆς, ἐκεῖνος ὕψωσε τὴν Ῥώμην, διότι ἔμελλε δέχεσθαι τὸ μυστήριον αὐτοῦ καὶ βεβαιῶσαι καὶ μεταδοθῆναι εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· ὅπερ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὕστερον· συνήθειαν γὰρ ἔχει ὁ θεὸς ὅταν μέλλῃ ποιεῖν τι, πολλοῖς χρόνοις πρότερον οἰκονομεῖν καὶ κατασκευάζειν τὰ θεμέλια καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πράγματος ὃ μέλλει ποιεῖν· ὕστερον δὲ πολλοῖς χρόνοις ποιεῖν καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ὅπερ ἐβουλήθη ποιῆσαι (1)· σημεῖον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ὁ Χριστὸς ὁ μέγας βασιλεὺς ἐγεννήθη εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ καίσαρος Αὐγούστου, ὅστις οὐδὲν ἔχει οὔτε πρὸ αὐτοῦ οὔτε μετ᾽ αὐτὸν μεγαλώτερον· ἡ μὲν γὰρ βασιλεία τῆς Ῥώμης ἐνίκησε πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην ἀφ᾽ οὗ ἐκτίσθη ἕως τῆς σήμερον μεγαλώτερος

(1) De hac divina oeconomia multo ante scilicet praeparandi praedicendique res deinde eventuras, legatur Theodorus mopsuestenus prolog. comm. ad Ionam itemque ad Oseam proph. collect. vatic. tom. I.

βασιλεὺς παρὰ τὸν καίσαρα τοῦτον οὐδὲν ἐγένετο· εἰ μὴ παρὰ τοῦ θεοῦ διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ὅστις ἐγεννήθη εἰς τὸν καιρὸν τοῦ κοσμικοῦ μεγάλου βασιλέως· καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς πίστεως αὐτοῦ, ἥτις ἐριζώθη εἰς τὴν βασίλισσαν τοῦ κόσμου παντὸς καὶ τῆς οἰκουμένης τὴν Ῥώμην.

κζ'. Ἥτις Ῥώμη μέχρι τῆς σήμερον, ἐὰν καὶ κοσμικῶς οὐδὲν ἄρχει τοῦ κόσμου, ἀλλὰ πνευματικῶς διὰ τὴν πίστιν βασιλεύει τοῦ κόσμου παντός· ὅλος γὰρ ὁ κόσμος γινώσκει, ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης ἄρχει καὶ βασιλεύει τῶν ἁπανταχοῦ τοῦ κόσμου χριστιανῶν, καὶ πείθονται ταύτῃ καὶ ὑποτάσσονται πᾶσαι αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς, ἵνα μὴ διαπέσῃ ὁ ἐξ ἀρχῆς σκοπὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἔχῃ τὴν τιμὴν ἄπαυστον καὶ αἰώνιον ἡ δεξαμένη τὸ μυστήριον αὐτοῦ καὶ τὴν ἐνανθρώπησιν πόλις· καὶ διὰ τοῦτο εὐδόκησεν ἀναιρεθῆναι καὶ τοὺς πρώτους αὐτοῦ καὶ κορυφαίους ἀποστόλους τὸν Πέτρον καὶ Παῦλον εἰς τὴν Ῥώμην· εἰ γὰρ μὴ ἦν παρεωραμένη ἡ Ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν χριστοκτονίαν ὑπὸ τοῦ κυρίου, καὶ ὁ Πέτρος ἂν καὶ ὁ Παῦλος ἐκεῖ ἔμελλον ἀποθνήσκειν ὅπου ἀπέθανεν ὁ διδάσκαλος αὐτῶν καὶ θεός· νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἐγένετο διὰ τὴν ὀργὴν ἣν εἶχε πρὸς αὐτήν· ἔθηκε γὰρ αὐτοὺς ἀντ' αὐτοῦ ὥσπερ θεμέλια τῆς πίστεως εἰς ἣν ἠγάπησεν καὶ ἐτίμησε πόλιν· ἵνα δοξάζηται καὶ ἐκείνη δι' αὐτοὺς, καὶ δοξάζωνται καὶ οὗτοι αἰωνίως ταῖς πρεπούσαις τιμαῖς ἐν αὐτῇ· καὶ ταύτην νομίζω ἐγὼ ἀληθεστάτην αἰτίαν, δι' ἣν ἀνεβίβασεν ὁ θεὸς εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀρχῆς καὶ βασιλείας τὴν Ῥώμην· ἀλλ' οὐκ ἐκείνην ἣν λέγει ὁ Διονύσιος κ. τ. λ.

Roma adhuc caput mundi propter Ecclesiae sedem et Papae dignitatem.

APPIANUS.

VII. Sequitur in ordine temporum Appianus alexandrinus, cuius in vaticano palimpsesto nonnisi folia duo, seu paginae quatuor, erant; ibique eclogarius conficiendo titulo *de sententiis* unice intentus diversa auctoris fragmenta ex variis eius historiis raptim collecta posuerat; quorum pleraque omnia in editionibus extare cognovi, tribus exceptis frustis, ex singulis gallicae numidicae ac macedonicae historiae deperditis libris, quae in meo volumine libenter vulgavi; ceteroqui tam minuta, ut vix epistulam illam exaequent Appiani eiusdem, quam ante hos annos inventam cum Frontone publicam feci (1). Quum itaque tam exiguam materiam nactus sim, licet mihi notitiam quoque seu superstitum seu deperditarum Appiani reliquiarum praetermittere; praesertim quia novissimus Appiani editor cl. Schweighaeuserus nihil prope indictum reliquit. Illud non reticebo, nimirum quod hic quoque historicus iussu et favore pontificis maximi Nicolai V. prodiit in lucem, teste Candido Decembrio in prohoemio principis editionis, in quo debitis laudibus sapientissimum illum munificumque pontificem ornat.

(1) Ed. rom. p. 255.

DIO CASSIUS.

VIII. Romanis codicibus et Pontificis maximi bibliothecae ac favori Dio quoque Cassius plurimum debet. Nam Iohannes Aurispa, qui Eugenio IV. et Nicolao V. a secretis fuit, partem quandam Dionis primus interpretatus est. Liber LXXVIII. atque LXXIX. ex ursiniano, nunc vaticano, codice partim prodiit. Dionis a Reimaro curata optima editio quantum a bibliothecae vaticanae copiis adiuta fuerit, ipsa passim praedicat. Nunc denique mihi accidit ut Dionis historiam ope trium vaticanae bibliothecae codicum magnopere augeam. Dionem Cassium octoginta libris romanam historiam ab origine gentis usque ad octavum Alexandri Severi annum (Christi CCXXIX) comprehendisse scimus. Libri tamen priores XXXIV, cum sequentis parte interciderant. Libri quoque a LV. ad LX. lacunis laborant. Exin usque ad octogesimum nihil superfuit, praeter Xiphilini annalium imperialium compendium, et Theodori cuiusdam e postremis XIX libris excerpta. Dionis tamen tot defectibus supplementa aliquot ante me accesserant, ursinianae scilicet eclogae *de legationibus*, cum duorum ut dixi librorum partibus, valesianae *de virtutibus ac vitiis*, atque alia minora frusta, ab eruditis criticis undecumque corrasa; quae omnia in Reimari editione cum decenti ordine apparent. Vaticana incrementa a me nunc addita, quae quidem prodeunt e palimpsesto, ea ad titulum constantinanum *de sententiis* pertinent: incipiunt autem inedita excerpta ab operis extrema praefatione, perguntque continua usque ad pugnam cannensem: nam quos hiatus asteriscis distinxi, ii non a codicis vitio, sed ab eclogarii voluntate proficiscuntur, ut in aliis quoque auctoribus dixi. Ab hoc tempore usque ad res Augusti lacuna codicis intercedit. Deinde Caesarum historia non omnis in palimpsesto inedita est; verum hac illac incognitae partes occurrunt, cum cognitarum quoque varietatibus. Etiamsi igitur Diodori Polybiique cognitas partes omisi, Dionis tamen omnes, quae in palimpsesto erant, vulgavi; quamquam, ut dixi, in imperialium temporum rebus partes editae cum ineditis alternabant. Dionem haud ultra Alexandri Severi principatum historiam suam produxisse, tradit diserte Photius cod. LXXI. Immo vero, si accuratius loquendum est, historiam Dio in Heliogabalo conclusit; primordia vero Alexandri nonnisi obiter attigit, atque ut praesenti regnatori adsentatiunculam, ut puto, faceret. Attamen in vaticano palimpsesto, nullo distinctionis interposito indicio, pergunt eclogae usque ad magnum Constantinum: est ergo haec anonyma Dionis continuatio, quam christianum habere auctorem ex pagina 244. cognoscimus. Sed enim vix inceptis Constantini rebus, palimpsesti vaticani folia deficiunt; ideoque quatenus continuatio processerit, ignoramus. Quia tamen Planudes quoque Dionis eclogarius, ut postea dicam, appendicem illam novit, isque in rebus Gratiani desiuit, hanc fuisse appendicis metam atque ipsius auctoris aetatem, credere licet. — His tam tantis Dionis copiis contentus, ut reor, esse poteram: sed tamen insperatas quoque alias eiusdem historici deprehendi eclogas; qua re narranda breviter defungar, praesertim quia iam in scholiis spartam hanc exornavi. Igitur recensenti mihi vaticanae

bibliothecae codices, duo praecipue (nam tertii minor fructus erat) mentem defixerunt, qui Maximi Planudae excerpta ex diversis auctoribus continebant. Neque vero loquor de palatino bibliothecae vaticanae codice CV, cuius facit mentionem Siebenkesius in praef. ad Strabonem p. 35: nam quod ipse ait contineri ibi Planudae excerpta, id omni alienum veritate est, et plane in codicis recitanda nota errat Siebenkesius; quamquam post eius aetatem pontificiorum codicum numeri nulli mutati sunt. Illud autem vehementius miror, quod Siebenkesius nominata a se Dionis excerpta non senserit esse inedita; nihilque ex iis, ne verbum quidem in anecdotis suis ediderit, unique tunc Straboni studium impenderit. Porro hic mihi Siebenkesii locus ignotus adhuc erat, cum planudea Dionis excerpta vulgabam ideoque nullam eius mentionem in scholiis feci. Iam uterque planudeus a me adhibitus codex chartaceus est, alter ferme saeculi XIV, alter posterioris. Post epigraphen quam p. 527. recitavi, incipiunt Strabonis excerpta; mox Pausaniae sequuntur; tum Dionis excerpta sine mora indiscretimque attexuntur in media pagina post Pausaniam. Trium horum auctorum nomina nonnisi obiter interdum occurrunt. Sed tamen ut Strabonis Pausaniaeque libri editi excerptorum veritatem patefaciunt; ita Dionis excerpta inedita legens, nullus dubitavi quin ea genuina essent atque ex integro opere educta; non solum quia visebatur interdum nomen Dionis, sed quia ad hanc sententiam ac persuasionem invictis argumentis compellebar, quae pag. 527. n. 1. exposui, neque iam repetere opus est. Revera quis dubitet de Strabonis Pausaniaeque excerptis, quandoquidem ea cum editionibus congruunt? Quis rursus de illis planudeis Dionis quae in partem cognitam incidunt? Atqui haec inedita planudea cum illis editis connectuntur serie continua; praetereaque conspirant ad litteram identidem cum palimpsesto Dionis et cum florilegio, cumque aliis citantibus Dionem auctoribus. Iam vero eclogae planudeae etsi constantinianis multo breviores sunt; tamen hoc uno nomine illis praestant, quod sententiam numquam abrumpunt, numquam hiant; id quod in excerptis Porphyrogeniti molestissimum est. -Tertius novarum Dionis eclogarum fons mihi vaticanum florilegium fuit; opus ab editis differens, re bona et illustribus auctorum veterum nominibus plenum. Equidem id florilegium in tribus codicibus legi; sed unus erat vetustior ceteris, nempe saeculi ferme decimi, re copiosior, et in laudandis auctoribus accuratior. Florilegium vaticanum in communes locos tribuitur, ut Stobaeus, Damascenus, aliique noti eclogarii. Tituli sunt 1. περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. 2. περὶ φρονήσεως καὶ βουλῆς. 3. περὶ ἁγνείας καὶ σωφροσύνης. 4. περὶ δικαιοσύνης. 5. περὶ ἐλεημοσύνης. 6. περὶ εὐεργεσίας καὶ χάριτος. 7. περὶ ψόγου καὶ διαβολῆς. 8. περὶ πλούτου καὶ πενίας καὶ φιλαργυρίας. 9. περὶ αὐταρκείας. 10. περὶ προσευχῆς. 11. περὶ νουθεσίας. 12. περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας. 13. περὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ. 14. περὶ πολυπραγμοσύνης καὶ ἡσυχίας. 15. περὶ πλεονεξίας. 16. περὶ τιμῆς γονέων (1) καὶ φιλοτεκνίας. 17. περὶ φόβου. 18. περὶ τῶν ταχέως μεταβαλλομένων ἢ περὶ μετανοίας. 19. περὶ ἁμαρτίας καὶ

(1) Sub hoc titulo cod. p. 124. laudatur ex Philone locus οἱ γὰρ γονεῖς usque ad ἀθανατίζουσιν, qui extat in Philonis opusculo περὶ γονέων τιμῆς p. 9. a me primum edito ex membranis florentinis. Florilegium ergo vaticanum sinceritatem eius opusculi confirmat.

ἐξαγορεύσεως. 20. περὶ ἀκρασίας καὶ γαστριμαργίας. 21. περὶ λύπης καὶ ἀθυμίας. 22. περὶ ὕπνου. 23. περὶ μέθης. 24. περὶ παῤῥησίας καὶ τοῦ ἐλέγχειν. 25. περὶ φιλοπονίας. 26. περὶ ὅρκου. 27. περὶ κενοδοξίας. 28. περὶ ἀληθείας καὶ ψεύδους. 29. περὶ θανάτου. 30. περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου. 31. περὶ ἐλπίδος. 32. περὶ γυναικῶν. 33. περὶ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας. 34. περὶ ἐπαίνου. 35. περὶ κάλλους. 36. περὶ μελλούσης κρίσεως. 37. περὶ δόξης. 38. περὶ γλωσσαλγίας. 39. περὶ προνοίας. 40. περὶ ταπεινοφροσύνης. 41. περὶ πίστεως. 42. περὶ μνήμης. 43. περὶ φθόνου. 44. περὶ ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου. 45. περὶ τοῦ γνῶθι σαυτόν. 46. περὶ χρηστότητος. 47. περὶ νόμου. 48. περὶ λογικοῦ καὶ λογισμοῦ. 49. περὶ ἀφροσύνης. 50. περὶ ἀσωτίας. 51. περὶ συνηθείας καὶ ἤθους. 52. περὶ εὐγενείας καὶ δυσγενείας. 53. περὶ γέλωτος. 54. περὶ ἐνυπνίων. 55. περὶ κακίας καὶ μνησικακίας. 56. περὶ βίου ἀνωμαλίας. 57. περὶ τοῦ ὅτι δεῖ τιμᾷν ἀρετὴν καὶ κολάζειν κακίαν. 58. περὶ τοῦ εὔκολος ἡ κακία καὶ δυσπόριστος ἡ ἀρετή. 59. περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ πλεῖον ἄριστον. Auctores autem in florilegio laudati hi fere sunt; (quorum loci multi in florilegiis editis extant; partim tamen sunt inediti.) Aelianus historicus, Aelius Dionysius halic., Aeschylus, Aesopus, Agapetus, Agatho, Antagoras auctor thebaidos, Antiphanes, Antiphon, Antisthenes, Apollonius, Arrrianus, Aristides, Aristippus, idem in sententiis, Aristo, Aristonymus, Babrias, Basilius, Bion, Cato, Chares, Chariclea, Choricius, Cleanthes, Clemens, Clemens romanus, Clitarchus, Crates, Critias, Cyrillus, Demades, Demetrius phalereus, Democritus, Demonactes, Demosthenes, Didymus, Diodorus siculus, Dio chrysostomus, Dio romanus, Dio in chriis, Diogenes, Dionysius areopagita, Dionysius presbyter, Diphilus, Empedocles, Epicharmus, Epictetus, Epiclitus, Epicurus, Ephraemus, Euripides, idem in Andromacha, in Antiope, Eusebius philosophus, Evagrius, Evenus, Favorinus, Firmus in epistulis, Gaius, Gerinus (an Serenus?) Gregorius theologus, Gregorius nyssenus, Gorgias, Glyco, Heraclitus physicus, Herodotus, Hiero, Hieronymus rhetor, Hyperides, Iamblichus, Io. chrysostomus, Io. climacus, Io. damascenus, Ignatius s. (1), Iosephus, Irenaeus in epistula ad Victorem, Isaeus, Isidorus, Isidorus pelusiota, Isocrates, Lasus intepres, Leucippe, Libanius, Liber ss. patrum, Lucianus, Lysias orator, Maximus, Menander poeta, Menedemus, Metrodorus, Milesius, Moschion, Musonius, Nicolaus ἐν συναγωγῇ, idem ἐν τοῖς ἔθεσι, Nicostratus, Nilus, Oenopides, Phalaris, Philippides, Philo, Philostratus, Philoxenus poëta, Philemon (2), Photius, Plato, Pirithus, Polyaenus, Posidippus, Procopius rhetor, Plu-

(1) Placet adscribere Ignatii viri apostolici et martyris locum, qui et auctior est, et ab eo differt qui legitur in epistula edita ad Trallianos cap. IV. Κἂν ἐῤῥωμένος ὦ τὰ κατὰ θεὸν, πλέον με δεῖ φοβεῖσθαι καὶ μὴ προσέχειν τοῖς εἰκῆ φυσιοῦσί με. ἐπαινοῦντες γάρ με μαστιγοῦσιν. *Etiamsi divina gratia corroboratus fuero, multo magis tamen metuendum mihi est atque ab iis cavendum, qui me stulte inflant. Hi quidem dum me laudant, flagellis veluti caedunt.* Florileg. tit. *de laude* p. 173. b.

(2) In florilegio tit. *de avaritia* p. 122. septem proferuntur pervenusti versus Philemonis comici, quorum nonnisi tres priores vidi in fragmentorum Philemonis curata a Clerico editione p. 342. En versus.

tarchus, Pythagoras, Rheginus, Rhetorius, Sclerius, Secundus, Serinus (an Serenus?), Severianus, Simonides, Sophocles, Sostratus, Sotion, idem in libro de ira, Stratonicus, Synesius, Theages, Theocritus, Theognis, Theopemptus, Theopompus (sed videtur error pro Theopemptus), Theophrastus, Theophylactus simocatta, Theotimus, Thespis, Thucydides, Xanthus, Xenophon, Zaleucus, Zeno in epistulis (1), Zonaenus. Omisi alia complura nomina, puta Philippi regis, Pyrrhi, Socratis, etc. quia videbantur potius horum apophthegmata apud alios auctores recitata. Immo et aliquot ex recitatis a me nominibus ad hunc ordinem fortasse pertinent. Ex hac tanta florilegii messe nonnisi Dionem, et quidem quatenus erat ineditus, interim excerpsi (praeter Diodori fragmenta quatuor) satis, ut vides, copiosum, tituloque *de sententiis* peridoneum, sunt enim pleraeque omnes sententiae vel historiae sententiosae. Has ergo eclogas partim cum planudeis admiscui, quotiescumque vel certa re vel probabili indicio tempus sedesque historica patefiebat; partim vero separatas subtexui quia praedictis ordinis notis carebant. His aliam addidi particulam ex Georgidii inedito item, sed minoris pretii, florilegio desumptam. Tum quia cognovi, Reimarum, doctissimum licet Dionis instauratorem, ignoravisse non solum inedita forilegia verum etiam edita A. Melissae et Arsenii, ex his quoque particulas aliquot mihi vindicavi, quae Dionem augent. A Suida quoque locos aliquot, sine nomine auctoris citatos, Dionis esse agnovi, ideoque in rem meam sevocavi. Denique futuro Dionis editori auctor sum ut codicem quoque mediceum s. Iohannis damasceni, itemque aliud florilegium ms. inspiciat, de quo utroque opere loquitur Ban-

Ἐὰν οἷς ἔχομεν, τούτοις μὴ δὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητῶμεν· ὧν μὲν διὰ τύχην,
Ὧν δὲ δι' ἑαυτοὺς ἐσόμεθ' ἐστερημένοι.
Εἰ δ' εὐτυχῶν τις καὶ βίον κεκτημένος,
Μηδὲν δ' ὅμως τί τῶν καλῶν πειράσεται,
Ἐγὼ μὲν αὐτὸν οὔποτ' ὄλβιον καλῶ,
Φύλακα δὲ μᾶλλον χρημάτων εὐδαίμονα.
Si iis quae habemus, nequaquam utimur;
Quae non habemus, quaerimus; illis a fortuna,
His a nobismet ipsis defraudabimur.
Nam si lautus quispiam opibusque instructus,
His tamen bonis minime fruitur;
Ego quidem hunc felicem non appello,
Sed custodem potius divitiis a fortuna impositum.

(1) Accipe, lector, locum Zenonis stoicorum principis ex eius epistulis (ad Cleanthem), quae non solum a Laërtio VII. 163. memorantur, verum etiam Panaetii Sosicratisque testimonio solae ipsius indubitatum scriptum esse dicuntur. Florileg. tit. *de amicis et de fraterno amore* p. 31. b. Ὁ μὲν γεωργὸς ἀφ' ὧν ἂν πολὺν καὶ καλὸν θέλοι καρπὸν λαβεῖν, ὠφέλιμον ἑαυτὸν ἐκείνοις παρέχεται, καὶ πάντα τρόπον ἐπιμελεῖται καὶ θεραπεύει· πολὺ δὲ μᾶλλον ἄνθρωποι τοῖς ὠφελίμοις πεφύκασι χαρίζεσθαι, καὶ περὶ τοὺς τοιούτους μάλιστα σπουδάζειν· καὶ θαυμαστὸν οὐδέν· καὶ γὰρ καὶ τῶν μερῶν τοῦ σώματος ἐκείνων ἐπιμελούμεθα μᾶλλον, ἅπερ ὠφελιμώτερα ἑαυτοῖς πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν νομίζομεν εἶναι. ὅθεν ὁμοίως ὑφ' ὧν εὖ πάσχειν ἀξιοῦμεν, ὠφελίμους αὐτοῖς ἔργοις, ἀλλὰ μὴ τοῖς λόγοις, εἶναι δεῖ. οὐδὲ γὰρ ἡ ἐλαία τῷ θεραπεύοντι αὐτὴν ἐπαγγέλλεται, ἀλλ' ἐκφέρουσα πολλούς τε καὶ καλοὺς καρποὺς, ἔπεισεν ἑαυτῆς ἐπιμελεῖσθαι μᾶλλον. *Agricola unde plurimum egregiumque fructum percipere avet, ibi suam operam collocat, eique rei curam omnem laboremque impendit. Multo vero magis homines iis, qui utiles sibi sunt, gratificari solent, eosdemque omni genere officiorum colere. Nec mirum. Nam etiam corporis membra illa apprime curamus, quorum nobis ministerium magis esse ex usu arbitramur. Pari ergo ratione, quorum hominum beneficiis uti optamus, iis nosmet utiles haud verbis, sed opera, praebeamus necesse est. Nam ne olea quidem vilici erga se cura otiose gloriatur, verum multos praeclarosque fructus suppeditans, studium hominis praecipuum sibi conciliat.*

dinius catal. gr. tom. I. p. 254. 370. Ibi enim et citari Dionem video, et particulas adhuc ineditas inesse suspicor. Ecce enim reapse his diebus ex Anglia accepi nuperam Io. Stobaei editionem elegantissimam a cl. Gaisfordio curatam; ibique in tomo IV. appendicem legi ex florentino codice Damasceni sumptam (de quo videsis Gaisfordium in praef.) ubi p. 4. duplex ille locus ξβ'. ξγ'. Dionis occurrit, qui a me est editus in hoc volumine p. 546—547. ex florilegio vaticano; et quidem secundus multo est apud me emendatior. Rursus in praedicta appendice p. 77. est aliud brevius Dionis fragmentum a me item editum ex vaticano florilegio p. 544. νβ, ubi item melius est apud me παίθει, quam in illa appendice παίθῃ. Sic ergo fides fragmentorum horum Dionis undique confirmatur.

DEXIPPUS.

IX. Dexippi atheniensis, qui historicam epitomen scripserat a fabulosis temporibus usque ad Claudium gothicum modicas reliquias in vaticano palimpsesto offendi, easque et sero cognovi et in deletitiis membranis aegerrime plerasque legi. In his autem continetur congeries quaedam sententiarum politicarum cuiusdam Hyperidis qui apud Dexippum concionatur. Praeterea militaris epistula, qua nescio quis hortatur obsessos ad incommodum illud fortiter tolerandum, auxilii mox adfuturi spe iniecta. Tertio loco est militaris Dexippi ipsius adlocutio ad atheniensem exercitum, ut proelium adversus Gothos fortiter ineat; quae reapse concio felicem successum impetravit; nam victi sunt ab Atheniensibus Gothi, duce ipso Dexippo historico, ut ait apud me Trebellius p. 347. Verumtamen adhuc pretiosior est dexippianae historiae notitia illa et conspectus, qui apud Eunapium meum p. 248—249. nunc primum proponitur. Ego vero consilium cepi cunctas Dexippi reliquias, quae paucae sunt, in hoc meo volumine, cum auctoris idonea notitia exhibendi. Edidi igitur post vaticanas eclogas legationes duas Iuthungorum et Vandalorum ad Aurelianum imp., quas olim Hoeschelius inter excerpta constantiniana repererat. Latinam tamen Cantoclari interpretationem pravam prorsus et inficetam respui, novamque marte meo (absit invidia dicto) festinanter licet instruxi. Adieci alia Dexippi fragmenta ex auctoribus graecis latinisque a me diligenter collecta. His denique superaddidi Photii de Dexippo iudicium, nec non aliorum auctorum de homine eiusque scriptis testimonia, nequid studiosus Dexippi lector desideret.

EUNAPIUS.

X. Eunapius patria sardianus, religione ethnicus, arte medicus, litteratura rhetor historicus et biographus, saeculo Christi quarto desinente floruit, quintumque etiam attigit. Vitae sophistarum ab eo scriptae ad nos pervenerunt; historia, quam ut nunc discimus scripsit hortante commentariosque suppeditante Oribasio, iamdiu vixerat. Et historiae quidem initium a Claudii gothici obitu,

in quo desierat Dexippus, sumpsit Eunapius; finem vero eiusdem fecit, si Photio credimus, in Arcadii anno decimo (Christi CCCCIV.) quo anno s. Io. Chrysostomus in exilium pulsus est. Sed enim vaticanus palimpsestus cum eunapianis historiis res quoque Pulcheriae regnantis nectit, quae quidem nonnisi decennio post, nempe anno CCCCXIV. augusta appellata fuit; ergo vel fines eunapianae historiae ultra Photii sententiam protrahendi sunt, vel nescio quis Eunapium (quod iam in Dione observavimus) continuavit. Ego de hac ambiguitate quid statuerem, non parum apud me disceptavi. Nam primum quidem, quoniam Photius duas Eunapii editiones extitisse adfirmat, vaticanus autem palimpsestus secundam, teste titulo, reapse exhibet; idcirco suspicabar ab Eunapio in hac secunda editione historiam suam paulo longius fuisse provectam. Sed enim quum Photius utriusque editionis volumina tractavisse se dicat, et tamen praedictum historiae terminum nobis narret; a cogitatu meo coniecturaque excludi me sentiebam: nisi forte Photius historiae terminum in prima editione observavit, in secunda non item; quod in homine sapiente diligentique lectore et critico vix est credibile. Quia tamen pars illa eclogarum, ubi mentio regnantis Pulcheriae est, non cohaeret solum cum eunapianis reliquiis, verum etiam Eunapii colorem et perpetuum illum vituperandi morem et acerbitatem prae se fert, idcirco valde arbitror has quoque extremas lacinias ad genuinum Eunapii contextum pertinere. Eunapii certe aetas minime vetat, quin is res Pulcheriae scribere potuerit; quod sic breviter demonstrare libet. Nempe Eunapius in fine vitae Proaeresii ait se annos XVI. fuisse natum, quo tempore Iulianus regnabat. Igitur primo augustae Pulcheriae anno, octavum ac sexagesimum Eunapius agebat annum; qua aetate quis non videt scribi adhuc potuisse ab Eunapio historiam, nedum coronidem illi imponi? Hic igitur eunapianae vitae conspectus sit.

Christi nati annus	362 —	Iuliani regnantis 1 —	Eunapii 16.
Christi nati	404 —	Arcadii regnantis 10 —	Eunapii 58.
Christi nati	414	Pulcheriae augustae 1 —	Eunapii 68.

Ergo lector, si Photio credis, historiam Eunapius usque ad annum aetatis suae LVIII. produxit; sin vaticano codici coniecturisque meis fidem adiungis, Eunapius historiam scripsit saltem usque ad aetatis suae annum LXVIII. Age vero reliquum Photii de eunapiana historia testimonium prorsus consonat cum vaticanis reliquiis. Nam et titulus in codice est ἐκ τῆς ἱστορίας Εὐναπίου σαρδιανοῦ τῆς μετὰ Δέξιππον νέας ἐκδόσεως; et stili genus novitatem illam sapit verborum atque syntaxeos, vix aliquando historici propriam, quam Photius memorat. Rursus quod ait Photius impium magnopere fuisse Eunapium, et christianis caesaribus in prima editione acerbe maledixisse, in secunda minus iratum religioni christianae se praestitisse; id vaticanae reliquiae confirmant, ubi Constantinus, Constantius, Valens, Gratianus, Theodosius cum filiis, modo oblique modo aperte vituperantur, ipsa tamen christiana religio nominatim non reprehenditur. Monachis item infensum Eunapius se praebet p. 278; cuiusmodi se fuisse in historiis ipse Eunapius testatur in vita Aedesii. Postremo quod ait Photius, historiam ab Eunapio ad collaudandum praesertim Iulianum fuisse conscriptam, id quidem ipse nunc adfirmat Eu-

napius p. 252: tum is ita impudenter tamque praeter omnem veritatis speciem heroa suum depraedicat, ut constantiniano eclogario, vel christiano cuivis alii, bilem commoverit, qui idcirco scripta in his ipsis eclogis invectione stomachum suum levavit. Ceterum Eunapii adversus Christianos convicia neminem credo movebunt, qui impietatem eius et paganitatis praeiudicia secum reputaverit. Iamque diu hanc rabiem in Zosimo quoque et nonnullis aliis partim forti animo sprevimus, partim refutavimus; neque ego ipse argumeto defui, quominus Eunapii calumnias obiter castigarem. Historiarum Eunapii libros quatuordecim Photius legebat; ex quibus iam nihil reliquum erat, praeter excerpta legationum ab Hoeschelio edita, et laudatos a Suida minutiores locos; quare in Zosimo nobis adquiescendum erat, cuius historia, teste olim Photio cod. XCVIII, et nunc vaticano palimpsesto, compendium quoddam et quidem satis concinnum, Eunapii est. Sed ecce iam e vaticanis membranis prohoemia emergunt libri primi atque secundi; praeterea ex universo historiae corpore non paenitendus excerptorum numerus; quantum scilicet eclogario ad titulum suum *de sententiis* adiungere placuit; vel potius quantum foliorum Eunapii in palimpsesto superfuit, solitoque gravior oblitteratio mihi non eripuit: nam aliquot certe paginae legi prorsus non potuerunt. Illud eruditi in priore Eunapii prohoemio vix probabunt, quod auctor ait accuratam temporum notationem, in qua nimius fuerat Dexippus, a se fuisse interdum neglectam, dum de re magis quam de tempore rei laboraret. Postquam has vaticanas Eunapii eclogas typis commiseram, speravi me bene de auctore hoc meriturum, si quicquid ex eius historiis ante meam editionem sparsim disiectum erat, sedulo colligerem suoque corpori membra utcumque coniungerem. Itaque legationum excerpta constantiniana ab Hoeschelio graece edita, repetenda curavi non sine aliqua varietate lectionum. Inepta vero Cantoclari interpretatione reiecta, novam ipse, tumultuario licet studio, concinnavi. Praeter legationum excerpta, extare sciebam curis novissimis cl. Boissonadi deprompta e Suidae lexico historica Eunapii fragmenta, partim nomine auctoris instructa, partim eo destituta; sed probabili tamen iudicio in aere Eunapii reposita. Haec ego fragmenta non ut cl. Boissonadus indiscreta, sed certa prius, deinde anonyma collocanda putavi. Quia vero cuncta cum Suidae lexico rursus contuli, novas adhuc Eunapii copias in hoc promptuario lustrando deprehendere mihi visus sum, itemque alias in sophistarum vitis, nempe ubi rerum a se in historiis scriptarum auctor meminit. His, inquam, copiis omnibus vel potius copiolis Eunapium meum locupletavi.

MENANDER.

XI. Menander byzantinus, regnante apud Graecos Mauricio caesare, libros octo historiarum conscripsit; res romanas in oriente gestas complexus ab anno Christi DLX usque ad annum DLXXXII. Haec historia praecipue delectavisse videtur eclogarios constantinianos, qui peramplum ex ea legationum numerum decerpserunt, a laudato saepe Hoeschelio editarum. Mihi vero in vaticano *de sen-*

tentiis titulo modicae admodum deprehensae sunt Menandri eclogae; praesertim quia deletas aliquot paginas paene omittere coactus sum. Non est tamen res contemnenda: nam complures insunt sententiae egregiae, non sine aliquot historiae luminibus, quorum sunt duo praecipua de Christi nimirum martyre apud Persas Isaozita, et de Petro magistro, legato illustri luculentaeque historiae scriptore. Menandri alia fragmenta in Suidae lexico diligenter quaesita reperi, eaque partim vaticanis admiscui, partim in calce posui. Neque tamen eclogas hoeschelianas repetendas typis putavi; alioquin externae molis magnitudine, excerptorum meorum tenuitatem oppressissem.

ALII AUCTORES.

Reliqua sunt in volumine meo scripta inedita Iamblichi, Petri magistri, Nicephori Blemmydae, Eubuli, Iuliani, Basilii imperatoris, Photii seu potius Germani, Theodori denique Metochitae, sed quia de his eorumque auctoribus commodius, ut arbitror, in proprio cuiusque loco disserui(1), idcirco nunc plura dicere supersedebo.

DE PALIMPSESTO HISTORICO.

XII. Postulabunt, credo, lectores ut de codice palimpsesto, qui has nobis historicorum divitias suppeditavit, paulo accuratius dicam. Est hoc volumen formae prope maximae, cursim quidem minoribus litteris sed tamen elegantibus scriptum, saeculo circiter decimo, cum lemmatibus in margine rubricatis; cumque asteriscis, qui vel carmen vel oraculum vel aliud quodvis notabile passim designant. Splendidus sane palmarisque olim codex, aulaque byzantina dignissimus; verum idem postea, saeculo circiter XIV, alio graeco notissimi argumenti superimposito scripto obscuratus impeditusque fuit, foliis perversis omnibus, partim vero etiam abiectis. Constantinianae, si fas ita loqui, scripturae specimen aere excusum proposui, partim alterius scripti velo superducto partim detracto. Equidem simul ac primo ad hoc magnum volumen accessi, idque facili intuitu rescriptum cognovi, quamquam in hoc laboris genere non sum tyro, nihilominus prosperum rei exitum, quem postea sum nactus, vix speravi. Erat enim, ut dixi, minutum scriptum sub alio item minuto sepultum et obrutum; quod contra in aliis palimpsestis est, qui grandiorem multo ac speciosiorem scripturam sub minutiore recenti conspicuam exhibent. Legi tamen vagante oculo ac studio paginas aliquot, donec certam notitiam hausi, excerpta plerumque inedita historicorum summorum Polybii, Diodori siculi, Dionis Cassii, Eunapii, aliorumque aliquot, in codice hoc contineri. Sed ecce nova tibi nec minima rei difficultas: etenim partes diversorum auctorum sus deque in palimpsesto permixtae erant: auctorum nomina titulique librorum perraro apparebant; quaternionum notae nullae; hiatus orationis innumeri, partim eclogarii instituto, partim obrutae scripturae difficultate. In hac tanta rescripti perturbatique codicis obscuritate, lux denique insignis menti meae affulsit, cum hanc esse partem detexi eclogarum illarum, quas olim Con-

(1) Pag. 348. 571—584. 609. 671. 675. 678. 682. 684.

stantini porphyrogeniti iussu confectas sciebam; neque id solum generatim comperi, verum etiam totum hunc codicem titulo *de sententiis* occupari cognovi. Et is quidem titulus semel iterumve litteris paulo grandioribus exaratus emicuit; tum passim in membranarum marginibus vocabulum γνώμη *sententia* nunc minio nunc atramento pictum videbam. Verum enimvero constantinianum titulum *de sententiis* mihi in manibus esse, duplici demum evidentique testimonio convictus sum. Namque in eclogis valesianis tit. *de virtutibus ac vitiis*, apud Wesselingii editionem p. 560, ait eclogarius, reliquam partem colloquii, quod macedoni Lysimacho cum Dromicheta thrace intercessit, in titulo *de sententiis* esse quaerendam. Atqui in codice vaticano, quem totum hoc titulo plenum dixi, p. 266 (editionis meae p. 44) mire se mihi obtulit tum eius sermonis initium quod est apud Valesium, tum eiusdem continuatio, quam valesianus eclogarius a titulo *de sententiis* repetendam esse monuerat. Rursus in valesianis apud Wessel. p. 547. dicitur Pythia Lycurgum poetico numero fuisse adlocuta; lector tamen ad titulum *de sententiis* amandatur. Iam vero Pythiae ad Lycurgum versiculos, quos valesianus eclogarius indicavit quidem sed praetermisit, vaticanus codex p. 255. (ed. p. 1.) perbelle mihi repraesentavit. Ergo iam dubitandi copia nulla fuit; praeter quam quod ratio quoque eclogarum vaticanarum, auctorum stilus, et cetera indicia quotquot in arte critica habemus, veritatem rei confirmabant.

XIII. His praeiactis labori meo fundamentis, ad declarationem naviter codicis lectionemque incumbere coepi. Et primum quidem chemicis adiumentis diuturnis atque efficacibus sepulta prorsus atque oculos fugiens scriptura suscitanda fuit, ita ut eius apices iamdiu deleti atque intermortui colorem aliquem traherent, et sub novi scripti velamine promicarent. Cave tamen putes paratum ita codicem facile protinus ac ioculariter legi: quin immo hoc sisyphium saxum, conatu prope infinito atque innumeris vicibus pervolutandum est: isque labor in hoc diutius summeque palimpsesto me torsit, minutis ut dixi litteris exarato, tantaeque molis ut trecentas et quinquaginta quatuor lati moduli paginas habeat, quarum singulae versibus haud minus triginta duobus occupantur. Perlecto demum, meridianis praesertim splendidisque diei horis, exscriptoque codice, illud nempe supererat ut auctores miro cinno et errore in palimpsesto confusos distinguerem; primoque omnes inter se, deinde rursus singulorum partes, dispositis apte foliis, ordinarem; fasciculosque veteres id est quaterniones denuo componerem, quos recentior novi codicis scriptor scopas fecerat dissolutas. Atque utinam quaternionum veterum numerales notae uspiam fuissent! Verum his nescio quo casu aut socordia librarii olim omissis, universa quaternionum restitutio duce serie orationis mentisque meditatione curanda fuit; huic, inquam, unico fidens ariadnaeo veluti filo ex ambiguis tortuosisque labyrinthi anfractibus pedem extuli. Illud quoque augebat ordinandi molestiam atque periculum; quod idem aliquando argumentum, puta punicum bellum, a tribus auctoribus narrabatur: quare sedulo cavendum fuit ne vel omnia uni tribuerentur, vel quod magis pronum erat, permutatio auctorum materiaeque fieret, ac veluti alienae

sobolis suppositio; ita ut singuli auctores suâ re carerent, alienam inviti reciperent: qui error et ridiculus committenti foret, et legenti incommodus, et auctorum characteri famaeque damnificus. Fasciculorum itaque veterum instaurata a me feliciter ratio fecit apprime, ne res aliquot praesertim Diodori (v. gr. Pyrrhi bellum) cum Dionis simili historia confunderem. Iam inventas eclogas qua ratione quibusque indiciis ac momentis impulsus in diversos cuiusque auctoris libros tribuerim (etiamsi raro codex singillatim libros memorabat) scholia mea docebunt: neque enim quicquam temere, vel sine venia lectoris feci. Quamquam vero Ursinus atque Hoeschelius graece tantummodo excerpta sua divulgarunt; mihi tamen magis placuit Valesii utile consilium, qui codicem graecum peirescianum non sine sua interpretatione prodire in lucem passus est. Igitur et ego vaticanas eclogas romana lingua donavi; festinanter fateor et properantibus typorum operis; quo maiore indulgentia lectorum dignus sum; cum praesertim alienum humanis viribus sit, ut primus in re quaque labor atque conatus emendatione non egeat. Scholiorum autem meorum triplex genus est; primum minoribus formis grammaticum, quod in graeci textus demonstrando statu vel castigatione versatur: secundum criticum, in disponendis potissimum eclogis ordinandoque codice occupatum; tertium denique historicum et philologicum.

XIV. Quandoquidem spatium aliquod in praefinitis huic praefationi foliis superesse video, placet mihi specimen recitare panegyricae orationis graeco imperatori olim dictae; cuius etsi nomen in oratione numquam scribitur, tamen Michaëlem esse IX. palaeologum mihi satis constat. Etenim imperatoris laudati avus dicitur Constantinopolim eripuisse Latinis. Fuit ergo is Michaël VIII, quo imperante, urbs reapse regia recepta fuit, Balduino eiecto. Porro Michaël VIII Andronicum II genuit; hic Michaëlem IX. Item is, qui laudatur, dicitur a patre adscitus in imperii societatem: revera autem cum Andronico II. parente regnavit Michaël IX; qui sollemniter coronatus fuit, teste panegyrico, itemque Georgio Pachymere hist. tom. II. p. 133. (Illud ego miror quod in panegyrico dicitur Abrahamus patriarcha coronavisse hunc imperatorem, quum tamen anno illo, nempe MCCXCV. patriarcha esset Iohannes XII. Nisi forte ob discidia Iohannis cum episcopis et cum imp. Andronico, Abrahamus pro Iohanne rei sacrae praesidebat: quod plane ignorat Lequinius in or. chr.) Praeterea in panegyrico mentio est barbarorum, nempe Turcarum, qui graeco imperio negotium facessebant; quod bellum videlicet accidit imperantibus Andronico II. et Michaële IX. filio, qui postremus adversus hos expeditionem suscepit; tum Thessalonicae morbo obiit anno aetatis XLIII, Christi MCCCXX. Auctor panegyrici anonymus est in mediolanensi codice (illinc enim ego olim exscripsi); sed suspicor Theodorum esse metochitam, quoniam funebrem certe orationem ab hoc docto homine de Michaële IX. palaeologo scriptam extare putat in parisiaco codice Cangius fam. byz. p. 236. Pars haec panegyrici a me delecta continet urbis byzantinae laudes, itemque Michaëlis VIII avi, qui regiam urbem, deleto Gallorum imperio, recuperavit.

Ἡ δέ σου πατρὶς, εἰ μὲν τὴν πρεσβυτάτην καὶ τὴν ἀνέκαθεν ἐξετάζειν ἐθέλοις, ἡ πρὸς τῷ Θυμβρίδι ποταμῷ κατὰ τὴν Ἰταλῶν γῆν ἀνισταμένη Ῥώμη τυγχάνει, πολλὰ κἀκείνη διδοῦσα λέγειν περὶ αὐτῆς, ἅπερ ἄλλοτε ἂν εἴη βέλτιον λέγειν ἢ νῦν. Εἰ δὲ τὴν ἐγγυτέρω καὶ νεωτέραν, ἔχεις τὴν πόλιν ταύτην, ἣν ἐκ τῆς Βύζαντος ἐπωνυμίας ἐπὶ τῷ οἰκείῳ χρηματίζειν ὀνόματι Κωνσταντῖνος ὁ μέγας πεποίηκεν, ὁ πρῶτος ἐν ὑμῖν τοῖς βασιλεῦσι ῥωμαίων τὸν ἀληθῆ βασιλέα Χριστὸν ἐπιγνοὺς, καὶ ὡς πάντων θεὸν προσκυνήσας, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ μέγιστα πάντων ἀγωνισάμενος· ἣν αὐτὸς οὕτως ἐκ πόλεως ἐλάττονος μὲν, οὐ μέντοι καὶ ἀνωνύμου τὰ πρότερα, μεγίστην καὶ ὀνομαστοτάτην πασῶν ἀπετέλεσεν· οἱ μετ' ἐκεῖνον δὲ, καὶ προσέθηκαν τῷ μεγέθει ὡς ἐκ τῆς ἑώας ἠϊόνος ἀρχομένην καὶ προϊοῦσαν εἰς Θρᾴκην, μόλις ἐκεῖ που παύεσθαι. ἣν βασιλίδα τῶν πόλεων διδόασιν ἡμῖν ὀνομάζειν, ἥ τε ἀρχὴ καὶ τὸ κράτος ὃ κατὰ τῶν ἄλλων πόλεων ἀπενηνέγκατο· καὶ δὴ καὶ τὸ μέγεθος καὶ τἄλλα τῶν θεαμάτων, οἷς τὰς ἁπανταχοῦ γῆς ὁμοῦ πόλεις ἁπάσας παρευδοκίμησε. Θεῖοι ναοὶ ταύτῃ εἰσὶν καὶ οἶκοι καὶ λουτρὰ καὶ ἀγάλματα καὶ ἀναθήματα θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα χαρίτων πάντα μεστά· προσθήσω δ' ὃ καὶ εὐκαιρότατον πάντων ἐμοὶ δοκεῖ, ἡ τῆς θέσεως εὐκαιρία· ὡς ἐν καλῷ μὲν τῆς γῆς, ἐν καλλίστῳ δὲ τῆς θαλάττης ἡ πόλις κεῖται, καὶ προβέβληται εἰς τὴν θάλατταν, Βόσπορον ταύτην ἀκούομεν Θρᾴκιον· ὡς ἡ θάλαττα μητέρα μιμησαμένη φιλόστοργον, καὶ εἰς ἀγκάλας ἑαυτὴν σχηματίσασα, ἐγκαλίζεταί τε τὴν πόλιν καὶ περιπτύσσεται· καὶ τριῶν οὐσῶν αὐτῇ τῶν πλευρῶν, καὶ γὰρ καὶ τοῦθ' ἡ πόλις εὐτύχησε, κατά γε πρῶτον τῶν σχημάτων διαγεγράφθαι, καὶ ἐξ οὗ τοῖς ἄλλοις ἡ γένεσις· τὰς δύο μὲν ἡ θάλαττα περιέχει τε καὶ φρουρεῖ· τὴν δὲ λοιπὴν ἀφῆκε τῇ περὶ αὐτὴν χέρσῳ τῆς Θρᾴκης· καὶ γὰρ ἔδει κἀκείνην τι συντελέσαι τῇ πόλει· μὴ δὲ νῆσον εἶναι τὸ τηλικοῦτο ἄστυ, γῇ δ' ἐν ταυτῷ καὶ θαλάττῃ δορυφορεῖσθαι· ἐκ δὲ τῶν ἴσων, καὶ ἀέρι καθαρωτάτῳ καὶ πρὸς ὑγείαν εὖ μάλα προσφυεστάτῳ· τὸ δὲ δὴ καὶ μεθόριον δυεῖν θαλαττῶν, δι' ὃ μοι καὶ τἄλλα δὴ λέλεκται κεῖσθαι· καὶ συνάπτειν μὲν εἰ βούλοιτο πόντον Εὔξεινον Προποντίδι σὺν Αἰγαίῳ καὶ πελάγεσι τοῖς ἑξῆς· εἰ δὲ βούλοιτο διιστᾶν, ὡς ἑκατέραις θαλάτταις ἄβατα εἶναι τὰ ἐς ἀλλήλας καὶ ἄμικτα· ταύτῃ δ' ἐς ἑκατέραν οὐδ' ὁτιοῦν ἄπορα, μᾶλλον μὲν οὖν εὐπορώτατα, καὶ ὡς ἐξ ἀφετηρίας κατὰ καὶ τὸ, ὥσπερ τινὰ θύραν ἀμφοῖν ἐπικεῖσθαι, κλείουσάν τε καὶ ἀνοιγνῦσαν ταύτας, ἐπειδὰν δοκῇ βέλτιον· καὶ πάλαι πρόδηλόν ἐστιν ὡς ἀρχικὴ τῆς πόλεως ταύτης ἡ θέσις· καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ταύτην ἕτερον εἶναι, πλὴν βασιλίδα· εἰ γάρ τοι χρή τινα πόλιν ἐκ φύσεως κόσμου δεσπότιν λέγειν, ταύτην ἐγὼ κόσμου δεσπότιν λέγω· καὶ μὴν οὐδὲ βιασαμένη γε ἡ τοῦ Κωνσταντίνου πόλις, καί τοι καὶ τοῦτο τῶν ἐπιδόξων, τὴν ἄλλων ἀρχὴν προσελάβετο, οὐδὲ κατὰ μικρὰ μετὰ τὸν κτίστην ἐπέδωκεν, ἀλλ' ὃ πλείονος μετέσχε τῆς δόξης, ὁμοῦ τε ταύτην ἐκεῖνος ἐξ αὐτῶν κρηπίδων ἀνήγειρε βασιλίδα· καὶ προσῆν εὐθὺς ἡ εὐκαιρία τῆς χώρας συναιρομένη τῇ πόλει, καὶ τῇ διανοίᾳ τοῦ συνοικίζοντος· καὶ ἐβασίλευσέ γε ἡ πόλις, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸ ἀεὶ, σὺν θεῷ δ' εἰρήσεται, βασιλεύσει. κ. τ. λ.

Πολλά σοι τὰ κατορθώματα τῆς πατρίδος, ὦ βασιλεῦ, ἣ σε πρὸς τὸν ἴσον ζῆλον παρακαλεῖ· ἀλλ' οἱ πρόγονοι πρὸς ἑαυτοὺς τὸν λόγον ἕλκουσιν ἤδη· καὶ βούλονται κἀκεῖνοι τὰ οἰκεῖα προθέντες σοι ὑποθέσθαι, ὡς ἔστιν ἄριστον τοῖς ἀρίστοις τῶν προγόνων ἴχνεσιν ἕπεσθαι. ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν ἄλλους παραλιπεῖν μοι δοκῶ· οὐ γὰρ μήποτε τοσοῦτον ἐμαυτὸν εἶναι νομίσω ὡς ἱκανὸν εἶναι περὶ πάντων ἢ τῶν γε πλειόνων εἰπεῖν· ἐπὶ δὲ τὸν σὸν πρὸς πατρὸς πατέρα βαδιοῦμαι καὶ μόνον τὸν εἰς ὃν ὡς εἰς ἀρχὴν τὴν βασιλείαν ἀναφέρεις μετὰ τοῦ γένους. Ὁ μὲν

οἷν ἐν προοιμίοις ἐκείνοις τῆς βασιλείας ἔργον εἰργάσατο ἐπὶ καλοῖς τοῖς πρὸ τοῦ κατορθώμασι κάλλιστον, καὶ ὃ μικροῦ πάσας τὰς τῶν τῇδε πρόσθεν ὑπερήλασε πράξεις, τὴν τῆς πόλεως λέγω ταύτης ἀνάληψιν, καὶ ὡσπερεὶ γενομένης νεκρᾶς ἀναβίωσιν· ἴσασί τε καὶ ᾄδουσιν, οὐχ' ὅσοι ῥωμαῖοι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσα τῶν ἐθνῶν οἶδε, καὶ οἶδέ γε πάντα ῥωμαίους· καὶ δὴ καὶ χρόνον τὸν ἅπαντα ᾄσονται· ὡς δὲ κἀγὼ βούλομαι νῦν ᾆσαι μὲν, μετρίως δὲ, καὶ δὴ πᾶσι προλέγω· ἐπειδὴ γὰρ ἡ πόλις τὸ πρότερον ἀξίως ἑαυτῆς πολιτευομένη, χεῖρον πελάσῃ δή τινι τοῦ σχήματος ὕστερον ἔλαβε φρόνημα, καὶ ἔδειξεν ὡς οὐκ ἄρα σῶμα μόνον ἐστὶν ὑπορρεῖν ὀψὲ τοῦ χρόνου πρὸς γῆρας, ἀλλ' ἤδη καὶ πολιτεία φύσιν εἴληχε χρόνῳ ποτὲ παρηβᾶν, καὶ τρόπον τινὰ ῥυτιδοῦσθαι, ἡ ῥώμη δὲ ἐκείνη καὶ τὸ πρόσθεν κάλλος παρίεσθαι τε τοῦ τόνου καὶ πρὸς αἶσχος κατολισθαίνειν· καὶ οὐκ ἀνθρωπίνως εἰς αὐτὴν εἰσεκώμασαν Γάλλοι τε, βαβαὶ τῆς μύξης, καὶ Ἰταλῶν μοῖρα, οἱ τὸν ἄνω χρόνον καὶ μόνην ἐπιστολὴν ἐξ αὐτῆς τρέμοντες· καὶ ἡ βασιλὶς εἰς ἀνάγκην τοῦ δουλεύειν ἀφίκετο, ἐπένθει μὲν τὴν συμφορὰν, εἴπου τι τῶν ῥωμαίων ὑπόλειπον ἦν· καὶ οὕτω πρὸς τὸ πάθος διέκειτο τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς τῶν πολεμίων καλυπτομένης συγχύσεως, ὃν τρόπον ἡ ὑπ' οὐρανὸν (γῆ) πᾶσα διατεθήσεται, εἴτις ὑποθεῖτο τὴν σελήνην τελέως ὑποδραμοῦσαν τὸν ἥλιον, ἐκεῖ στηρίξαι, καὶ μήκετ' αὐτῷ δοῦναι πάλιν ἀνακαθηραμένῳ ἐκλάμψαι· ἐπένθει μὲν οὖν καὶ τὸν ἀνασωζόμενον ἐζήτει καὶ ηὔχετο· ὁ δὲ ἦν οὐδείς· καὶ ἡ μὲν πόλις ἐπὶ δύο γενεὰς ἐτυραννεῖτο καὶ ἐπετρίβετο· κἀκ τῆς χείρονος φλεβὸς εἰς αὐτὴν ἅπαν ἐρρύη ὀλέθριον. Οἱ δὲ τὰ σκῆπτρα τῶν ῥωμαίων ἰθύνοντες, τρεῖς ἐν τοσούτῳ ἀλλήλους διαδεξάμενοι, φυγάδες ἐπλανῶντο, τὴν πατρίδα μὴ βλέποντες· καὶ τὸ βασιλεύειν ἐκτὸς ταύτης, οὐδ' ἴσον τῷ ἐντὸς βασιλεύεσθαι ᾤοντο· μηχανὰς μὲν οὖν διεγίνοντο πάσας κινοῦντες, ὥσπερ πάντα λίθον ἢ κάλων, ταῦτα δὴ τὰ ἐκ παροιμίας· λύσις δὲ τῶν κακῶν ἐφαίνετο οὐδεμία. ἐπεὶ δ' ἔδει ποτὲ πάλιν ἑαυτῆς γενέσθαι τὴν πόλιν· ἐντεῦθεν γὰρ ἤδη τῶν χρηστοτέρων ἀρχὴ τῷ λόγῳ· καὶ τοὺς μὲν λυμαινομένους τὴν ἄμπελον ταύτην φῶρας ἀπελαθῆναι, τοῖς δέ γε γνησίοις ἐργάταις ἀποδοθῆναι, τί γίνεται; καὶ ὅσοι τηνικαῦτα παρόντες ἔτυχον, μαρτυρείτωσαν· μᾶλλον δ' οὐ δεῖ μαρτύρων· αὐτὸ γάρ φασι δείξει τὸ πρᾶγμα. Διαβαίνει πρὸς τὸν σὸν, ὦ βασιλεῦ, πάππον ἡ βασιλεία, ψήφοις ἁπάσαις τῶν ῥωμαίων τηνικαῦτα κινηθέντων ὑπὸ θεοῦ· τούτῳ γὰρ ἡ τῆς πόλεως σωτηρία καὶ ἡ ἐπὶ ταύτῃ δόξα ἐταμιεύετο· καὶ δρόμος αὐτίκα τῷ βασιλεῖ καὶ τῶν ἔτι τὴν πόλιν ἐχόντων· καὶ προσάγονται μηχαναὶ, καὶ συρρήγνυνται μάχαι, συνάπτονται νῖκαι· καὶ ἡ πόλις μετὰ ταῦτα τὰς πύλας ἀναπετάσασα, τοὺς οἰκείους εἰσδέχεται· καὶ τὸ ἀλλότριον ἐξωθεῖται βίᾳ κρατηθὲν καὶ σὺν ὅπλοις χειρωθέν· καὶ τότε δὴ μετάμελον θρασύτητος τῆς προτέρας ἐλάμβανον, λυπεῖσθαι μὲν ἐκ τῶν δικαίων δυνάμενοι, ἐδυστύχουν· καὶ γὰρ μέμφεσθαι δ' ἐκ τῶν δικαίων οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ γὰρ τῶν ἀνηκόντων σφίσιν ἐξέπιπτον· καὶ οἱ μὲν οὕτω. Τῷ δὲ βασιλεῖ τί τὸ ἐντεῦθεν; δόξα τῆς τοῦ πολίσαντος βασιλέως οὐδὲ μικρὸν χείρων· ψήφῳ γὰρ πάντων οἷς Χριστὸς τὴν ἐπωνυμίαν κατέλιπεν νέος χρηματίζειν Κωνσταντῖνος γέρας ἐκαρποῦτο τῶν πόνων· εἴ γε ἐκεῖνος μὲν ἐπόλισε καὶ συνῴκισεν, οὗτος δὲ τελέως ἠρημωθεῖσαν τὲ καὶ ἐκλείπουσαν, ὡς παράδεισον ὕδωρ μὴ ἔχοντα, καὶ τερέβινθον τὰ φύλλα αὐτῆς ἀποβεβληκυῖαν, ἀνεκτήσατό τε καὶ ἀναθάλλειν παρέσχετο, ἐξολοθρεύσας ἐκ πόλεως κυρίου πάντας τοὺς τὴν ἐπὶ τῇ καταστροφῇ ταύτης ἀνομίαν ἐργαζομένους. κ. τ. λ.

AUCTORES

QUORUM SCRIPTA IN HOC VOLUMINE EDUNTUR.

TABULAE PALAEOGRAPHICAE EXPLICATIO.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ Ζ. Η. Θ. Ι.

I. ΟΤΙ τηλικοῦτον περὶ τὸν Λυκοῦργον ἦν τῆς ἀρετῆς τὸ μέγεθος, ὥστε παραγενηθέντος εἰς Δελφοὺς αὐτοῦ, τὴν Πυθίαν ἀποφθέγξασθαι ἔπη τάδε.

Ἥκεις ὦ Λυκόεργε (a) ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν,
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Διζῶ ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον·
Ἀλλὰ θεὸν κ̀ μᾶλλον (1) ||| ἔτ' οἴομαι (b) ὦ Λυκόεργε. Cod. vat. p. 255.
Ἥκεις δ' εὐνομίαν αἰτεύμενος (c)· αὐτὰρ ἐγώ γε (d)
Δώ|σω τὴν οὐκ ἄλλη ἐπιχθονίη πόλις ἕξει.

DIODORI SICULI

BIBLIOTHECAE HISTORICAE EXCERPTA

LIBRORUM VII. VIII. VIIII. X.

1. Tanta erat Lycurgi virtus, ut cum Delphos profectum his versibus Pythia adlocuta fuerit:

Venis o Lycurge meum in opimum templum
Iovi dilecte cunctisque olympicarum aedium incolis.
Ambigo utrum te deum pronunciem an hominem;
Immo vero deum te potius iudico, o Lycurge.
Venis autem petitum bonam legum rationem: pol ego quidem
Tradam qualem alia urbs in terris nulla habitura est.

(a) Cod. Λυκοῦργε heic et infra. (b) Euseb. et Herodot. ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι. Sed melius οἴομαι. (c) Euseb. et Herodot. διζήμενος. (d) Euseb. τοι pro γε.

(1) Verba huc usque recitata nulla sunt in codice palimpsesto mutilo vaticano, cuius pagina 255 (Diodori prima) incipit a verbis ἔτ' οἴομαι. Iamvero quae soluta oratione sunt Diodori verba usque ad pythicum oraculum, ea extant inter fragmenta valesiana ed. Wessel. T. II. p. 547; post quae ibi additur ΖΗΤΕΙ ΕΝ ΤΩΙ ΠΕΡΙ ΓΝΩΜΩΝ, *QUAERE IN TITULO DE SENTENTIIS*: qua praeclara admonitione docemur, locum palimpsesti vaticani pertinere ad titulum *de sententiis*, quod tamen ex ipso folii margine satis cognosco, ubi scribitur ΓΝΩΜΗ. Ipsius vero pythiei oraculi partem priorem sumere mihi licebat ab Herodoto lib. I. 65; sed malui ab Eusebio praep. ev. lib. V. 27, qui pleniorem recitat partem posteriorem, nempe usque ad δώσω. Quare nescio cur cl. anthologiae graecae editor Lips. MDCCCXIIII. T. II. p. 565, substiterit intra arctiores fines herodoteos, quum eos iam excessisset duce Eusebio Gallaeus oracul. vet. p. 28. Sed nunc denique ope codicis vaticani integro prope extremo versu oraculum augemus; quod sane non cessavisse in verbo δώσω iam nos docuerat Eusebius loc. cit. ubi post δώσω ait: καὶ τὰ τούτοις συνεπιλεγόμενα, *et quae sequuntur*. Porro novae particulae vaticanae suffragatur Plutarchus Lycurg. cap. V, apud quem Pythia promittit Lycurgo remp. Spartae omnium fore praestantissimam.

II. Ὅτι ὁ αὐτὸς ἠρώτησε τὴν | Πυθίαν ποῖα νόμιμα καταστήσας, μάλιστ' ἂν
4. ὠφελῆσαι τοὺς Σπάρτας; | Τῆς δὲ « ἐὰν τοὺς μὲν καλῶς ἡγεῖσθαι, τοὺς
» δὲ πειθαρχεῖν νομοθετήσῃ (1) ». | Πάλιν ἠρώτησε τί ποιοῦντες, καλῶς ἡγή-
σονται; καὶ τί πιθαρχήσου|σιν; Ἡ δὲ ἀνείλετο τοῦτον τὸν χρησμὸν (2).

Εἰσὶν ὁδοὶ δύο πλεῖστον ἀπ' ἀλ|λήλων ἀπέχουσαι,
Ἡ μὲν ἐλευθερίας ἐς τίμιον οἶκον ἄγουσα,
8. Ἡ δ' ἐπὶ δου|λείας φευκτὸν δόμον ἡμερίοισι·
Καὶ τὴν μὲν διὰ τ' (a) ἀνδροσύνης ἀρε|τῆς (b) ὁμονοίας
Ἔστι περᾶν· ἣν δὴ λαοῖς ἡγεῖσθε (c) κέλευθον·
Τὴν (d) δὲ διὰ | στυγερῆς ἔριδος καὶ ἀνάλκιδος ἄτης
Εἰσαφικάνουσι (3)· τὴν δὴ πεφύ|λαξο μάλιστα.

12. Τὸ δὲ κεφάλαιον ἦν ὅτι μεγίστην πρόνοιαν ποιητέον ἐστὶν | ὁμονοίας καὶ ἀνδρεί-
ας, ὡς διὰ μόνων τούτων τῆς ἐλευθερίας φυλάτ|τεσθαι δυναμένης, ἧς χωρὶς
οὐθὲν ὄφελος, οὔτ' ἄλλο τῶν παρὰ τοῖς | πολλοῖς ὑπειλημμένων ἀγαθὸν ἔχειν,
ἑτέροις ὑπήκοον ὄντα· πάντα γὰρ | τὰ τοιαῦτα τῶν ἡγουμένων οὐ τῶν ὑποτε-
16. ταγμένων ἐστίν· ὥστ' εἴπερ τις | ἑαυτῷ βούλεται καὶ μὴ τοῖς ἄλλοις κτήσασθαι
τὰ ἀγαθὰ, πρῶτον ἐστὶν | κατασκευαστὸν τὴν ἐλευθερίαν· ἀμφοτέρων δὲ ἐκέλευ-
σε ποιεῖσθαι | πρόνοιαν, ὅτι θάτερα αὐτῶν κατ' ἰδίαν οὐ δύναται τὸν περι-
20. ποιησό|μενον ὠφελῆσαι· οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἀνδρείους ὄντας, στασιάζειν· ἢ ὁ|μονοεῖν
βεβαίως, δειλοὺς ὄντας.

2. Idem quum Pythiam interrogasset quarumnam legum latione Spartiatis maxime profuturus esset; responsum retulit: si partim ut recte imperent, partim ut obediant lege sancies. Rursus eo sciscitante, quonam pacto alii recte imperabunt, itemque alii obedient? hoc Pythia oraculum edidit:

Sunt duae viae maxime inter se dissitae,
Altera ad honorabile libertatis habitaculum,
Altera ad servitutis vitandam domum mortales ducit.
Illam quidem cum fortitudine concordiaeque virtute
Insistere licet: hac populos via ducite.
Altera per detestandam discordiam ignavamque aerumnam
Teritur: hanc tu maximopere caveto.

Cuius oraculi summa erat, praecipuum concordiae fortitudinisque studium esse debere, tamquam si his unice virtutibus libertas retineri possit: sine qua nihil eorum prodest quae vulgo bona existimantur; cum nempe aliquis alienae potestati subest: namque haec omnia imperantium non subiectorum sunt: quamobrem siquis avet bona sibi non aliis habere, libertatem in primis sibi comparabit. Utrique autem virtuti studere iubebat; quandoquidem harum neutra per se sola iuvare studiosum sui potest: nihil enim interest fortes esse viros, si discordia sit: neque rursus prodest tueri concordiam timidis.

(a) Cod. τῆς. (b) Euseb. pro ἀρετῆς habet ἱερῆς θ'; vere, ut puto, nam infra nonnisi ἀνδρεία appellatur et ὁμόνοια. (c) Cod. et Euseb. ἡγεῖσθαι. Sed Gallaeus loc. cit. ἡγεῖσθε. (d) Cod. τῆς.

(1) Confer Plutarchum Lycurg. xxx.

(2) In codicis nostri margine legitur: ἡ Πυθία ἔχρησε τῷ Λυκούργῳ περὶ τῶν πολιτικῶν οὕτως, *Pythia Lycurgo de constituenda rep. hoc oraculum edidit.*

(3) Hactenus oraculum apud Euseb. praep. V, 28. Et sic etiam cessat apud Gallaeum. Verumtamen apud Eusebium sequitur tamquam prosaica oratio, et quidem male interpuncta τὴν δὲ πεφυλάχθαι. Μάλιστα etc. quae sunt imperitorum amanuensium aut editorum corruptiones.

III. Ὅτι ὁ αὐτὸς Λυκοῦργος ἤνεγκε | χρησμὸν ἐκ Δελφῶν περὶ τῆς φιλαργυρίας τὸν ἐν παροιμίας μέρει μνημονευόμενον.

Ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ἕλοι (1), ἄλλο δὲ οὐδέν· |
Δὴ γὰρ ἀργυρότοξος ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων
Χρυσοκόμης ἔχρη | πίονος ἐξ ἀδύτου. 24.
Ἄρχειν (2) μὲν βουλῇ (a) θεοτιμήτους βασιλῆας,
Οἶσι μέλει Σπάρτης ἱχερόεσσα (b) πόλις.
Πρεσβυγενεῖς (c) δὲ γέροντας, ἔπειτα δὲ | δημότας ἄνδρας,
Εὐθείην (d) ῥήτρας (3) ἀνταπαμειβομένους.
Μυθεῖσθαι | δὲ τὰ καλὰ καὶ ἔρδειν πάντα δίκαια,
Μηδέτι ἐπιβουλεύειν τῇδε πό|λει (e). 28.
Δήμου τε πλήθει νίκην καὶ κάρτος ἕπεσθαι·
Φοῖβος γὰρ περὶ τῶν ὧ|δ' ἀνέφηνε πόλει.

IIII. Ὅτι τοὺς μὴ διαφυλάττοντας τὴν πρὸς τὸ θεῖ|ον εὐσέβειαν, πολὺ μᾶλλον μὴ τηρεῖν τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δίκαια. |

Ὅτι Περδίκκας (4) τὴν ἰδίαν βασιλείαν αὐξῆσαι βουλόμενος ἠρώτησεν (f) εἰς Δελφούς· ἡ δὲ ἔφη. 32.

3. Idem Lycurgus oraculum Delphis retulit de avaritia, quod postea in proverbium evasit.

Avaritia Spartam capiet; aliud nihil.
Arcum enim argenteum tenens rex, procul feriens Apollo,
Aureaque coma praeditus divite ex adyto responsum dat,
Ut consilio imperent venerandi reges,
Quibus cura est Spartae munita civitas:
Tum etiam gravi aetate senatores, tum denique populares viri,
Recte legibus respondentes.
Praeclare iusteque omnia dicentes facientesque,
Contraque hanc urbem molientes mali nihil.
Copiosum denique populum fortitudo et victoria comitabitur.
Talia enim huic urbi Phoebus fata decrevit.

4. Qui pietatem erga Deum non retinent, ii multo minus officia inter homines servant.

Perdiccas regni sui augendi cupidus, misit qui Pythiam Delphis consulerent; quae sic ait:

(a) Plut. βουλὰς. (b) Plut. ἱμερόεσσα. (c) Plut. πρεσβύτας. (d) Plut. εὐθείαις ῥήτραις. (e) Ita se habet versiculus in cod. (f) Eusebii interpres armenius legebat ἔπεμψεν, sicuti reapse scribit infra Diodorus p. 6., ubi de Messeniis.

(1) Versiculus huc usque extat apud Plutarchum lacon. inst. (ed. Reisk. T. VI. pag. 891) qui ait oraculum id editum fuisse Alcameni et Theopompo regibus; nunc vero Diodorus docet editum Lycurgo. Integrum versiculum cum codice vat. exhibet Gallaeus p. 41. Tum apud Plutarchum et Gallaeum inscitia, ut puto, librariorum scribitur ἀφιλοχρηματία pro ἁ φιλοχρηματία; et quidem in codice evidenter est spiritus densus supra articulum ἁ. Item apud Plutarchum pro ἕλοι legitur ὀλεῖ; sed Gallaeus consentit cum codice vat. Porro Lacedaemonios pecuniae prava cupiditate laboravisse, atque ob id vitium remp. perdidisse ait aliis verbis Diodorus ed. Wess. T. II. p. 547; tum Plutarchus loco nuper citato, et in Pericle XXII, et in Agide cap. XIII, et denique in Lycurgo cap. XXX.

(2) Hoc et sequens distichon occurrunt etiam apud Plutarchum Lycurg. VI, qui ait habere Tyrtaeum auctorem: itaque utrumque retulit inter eius poetae fragmenta Klotzius p. 127.

(3) Rhetras id est leges, quibus Lycurgus spartanam remp. constituit, datas esse a Phythia non versu sed prosa καταλογάδην, ait Plutarchus de Pyth. orac. ed. Reisk. T. VII. p. 588. Atqui apud Diodorum poeticae sunt.

(4) Perdiccas quartus Macedonum rex. Mire au-

Ἔςι κράτος βασίλειον ἀγανοῖς Τημενίδεσσι (1)||
Γαίης πλουτοφόρου· δίδωσι γὰρ αἰγίοχος Ζεύς. P. 256.
Ἀλλ' ἴθι ἐπειγόμενος | Βουτηΐδα (2) πρὸς πολύμηλον
Ἔνθαδ' ἂν ἀργικέρωτας ἴδῃς χιονόδε|ας (a) αἶγας
Εὐνηθέντας ὑπ' ἠῶ (3), κείνης χθονὸς ἐν δαπέδοισι
4. Θύε θε|οῖς (b) μακάρεσσι, καὶ ἄστυ κτίζε πόληος (4).

Ὅτι οἱ Ἠλεῖοι τῶν καινῶν | πολέμων οὐ μετεῖχον (5)· καὶ γὰρ ὅτε Ξέρξης ταῖς τοσαύταις μυριάσιν | ἐςράτευσεν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ἀφείθησαν ὑπὸ τῶν συμμάχων τῆς | στρατείας, προσαξάντων τῶν ἡγεμόνων πλεῖον αὐτοὺς ποιήσειν |
8. ἐὰν ἐπιμελῶνται τῆς τῶν θεῶν τιμῆς.

V. * Καὶ μὴ συγχωρηθείσης μή|τε λαθραίας συμπλοκῆς πρὸς ἄνδρα (6)· μηδένα γὰρ οὕτως παρα|φρονήσειν, ὥςε ἐφημέρου χάριν ἡδονῆς τὰ μακαριζόμενα τοῦ βίου | παντὸς ἀντικαταλλάξασθαι.

Stat regia potestas placidis Temeni posteris
Feraci super regione ; sic enim concedit aegidem tenens Iuppiter .
Tu vero perge festinus in Buteidem gregibus abundantem :
Ibi ubi latis cornibus videbis albos capros
Cubantes sub auroram , eius terrae in solo
Sacrum fac diis beatis , urbisque arcem statue .

Elei novis consurgentibus bellis , in partem operis non vocabantur . Nam et cum Xerxes tot milibus hominum expeditionem fecit adversus Graecos , illi immunes esse militiae a sociis permissi sunt ; quia duces censuerunt plus eos facturos , si diis honorandis vacarent .

5. * (Religio) quae ne furtivum quidem cum viro concubitum concederet . Neminem enim tantopere insanum fore , ut cum brevi voluptate totius vitae felicitatem commutaret .

(a) Ita cod. (b) cod. θεοῖσι .

tem accidit ut hic Diodori locus usque ad oraculum conservatus fuerit ab Eusebio chron. I. 37. ed. Mediol. p. 169. in armeniaca interpretatione , cui nunc demum graeca quoque Diodori verba appingere licet . Hinc etiam certo cognoscimus Eusebium toto eo capite uti historico Diodoro . Sic autem est apud Eusebium : *Perdiccas augendi regni cupidus , Delphos misit . Tum paucis interpositis subdit* (Diodorus) *regnavisse Perdiccam annis* XLVIII. Oraculum autem , quod erat interpositum , et ab Eusebio fuit praetermissum , nunc commode recuperamus .

(1) Quippe in maioribus Perdiccae fuit Temenus teste Diodoro in fragmento (quod Syncellus conservavit) ed. Wess. T. II. p. 637. Temeno autem heraclidae in Peloponnesi divisione obtigerant Argi ; ex qua urbe Caranus profectus Macedoniam occupavit , eiusque rex primus fuit ; post quem quartus Perdiccas . Euseb. loc. cit.

(2) Est haec Macedoniae pars , quam Herodotus VII. 123. aliique appellant Βοττιαιΐδα .

(3) De variis vocabuli ἠώς significationibus lege , si placet , scholia a me edita ad odysseam II. 1. V. 1. VIII. 1.

(4) Agitur de urbis Aegarum aedificatione vel incremento , quam regiam fuisse sedem Macedonum ait etiam noster Diodorus T. II. p. 563. (Eadem urbs Edessa antiquius , Pella serius dicta fuit .) Iam vero cum hoc oraculo perbelle consentit Iustinus VII. 1 ; nisi quod ipse Carano tribuit quae Diodorus Perdiccae : *Caranus cum magna multitudine Graecorum sedes in Macedonia responso oraculi iussus quaerere , quum in Emathiam venisset , urbem Edessam gregem caprarum sequutus occupavit : revocatusque in memoriam oraculi , quo iussus erat „ ducibus capris imperium quaerere „ regni sedem statuit : religioseque postea observavit , quocumque agmen moveret , ante signa easdem capras habere , coeptorum duces habiturus quas regni habuerat auctores . Urbem Edessam , ob memoriam muneris , Aegeas ; populum , Aegeadas vocavit* . Hinc non sine causa in oraculo epithetum *aegidem tenens* Iovi apponitur . Arcem autem Aegarum seu Pellae munitissimam describit Livius XLIIII. 46.

(5) Rem hanc aliis verbis habes apud Diodorum in fragmentis editis p. 547. Item apud Polybium IIII. 73. 74.

(6) Sine dubio sermo est de vestali Rhea Silvia ,

Ὅτι ὀρνιθευομένων Ῥέμου ϗ | Ῥωμύλου περὶ οἰκισμοῦ πόλεως, ϗ ἐκ τῶν 12.
δεξιῶν μερῶν διοσημείων | γενέσθαι, φασὶ καταπλαγέντα τὸν Ῥέμον ἐπιφθεγξάμε-
νον εἰπεῖν τῷ | ἀδελφῷ, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει πολλάκις ἐπ' ἀριστεροῖς βουλεύ-
μασιν ἐ|πιδέξιος ἀκολουθήσει δίκη (1)· προπετῶς γὰρ αὐτοῦ τὸν ἄγγελον ἀπο- 16.
στεί|λαντος, ϗ τὸ καθ' αὐτὸν μέρος ὅλως ἡμαρτηκότος, ὑπὸ ταυτομάτου | διορ-
θώσασθαι τὴν ἄγνοιαν (2).

VI. Ὅτι ὁ Ῥώμυλος κτίζων τὴν Ῥώμην, | τάφρον περιέβαλε τῷ Παλατίῳ κα-
τὰ σπουδὴν, μή τινες τῶν περι|οίκων ἐπιβάλωνται κωλύειν αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν·
ὁ δὲ Ῥέμος βα|ρέως φέρων ἐπὶ τῷ διεσφάλθαι τῶν πρωτείων, φθονῶν δὲ τῆς 20.
εὐ|τυχίας τοῦ ἀδελφοῦ, προσιὼν τοῖς ἐργαζομένοις ἐβλασφήμει· ἀπε|φήνατο γὰρ
στενὴν εἶναι τὴν τάφρον, καὶ ἐπισφαλῆ ἔσεσθαι τὴν πόλιν, | τῶν πολεμίων ῥα-
δίως αὐτὴν ὑπερβαινόντων· ὁ δὲ Ῥώμυλος ὀργι|σάμενος ἔφη· παραγγελῶ πᾶσι 24.
τοῖς πολίταις ἀμύνασθαι τὸν ὑπερβαί|νειν ἐπιχειροῦντα. Πάλιν ὁ Ῥέμος τοῖς ἐρ-
γαζομένοις ὀνειδίζων | ἔφη στενὴν κατασκευάζειν τὴν τάφρον· εὐχερῶς γὰρ ὑπερ-
βήσεσθαι | τοὺς πολεμίους· ϗ γὰρ αὐτὸς ῥᾳδίως τοῦτο πράξει· καὶ ἅμα ταῦ-
τα | λέγων ὑπερήλατο. Ἦν δέ τις Κέλερος, εἷς τῶν ἐργαζομένων, ὃς ὑπολα|βὼν, 28.
P. 325. ἐγὼ δέ φησιν ἀμυνοῦμαι τὸν ὑπερπηδῶντα κατὰ τὸ πρόσταγμα | τοῦ βασιλέως·
ϗ ἅμα ταῦτα λέγων ἀνέτεινε τὸ σκαφεῖον, καὶ πατάξας | τὴν κεφαλὴν ἀπέκτει-
νε τὸν Ῥέμον.

Remo ac Romulo auspicia ob condendam urbem capientibus, quum ostentum a dextra parte accidisset, aiunt Remum prae stupore exclamantem dixisse fratri, fore ut in hac urbe saepe e sinistris consiliis dexter eventus subsequatur. Nam quum ipse temere nuncium misisset, ac pro sua virili parte prorsus errasset, spontaneo casu inscitia correcta fuit.

6. Romulus Romam condens fossam Palatio circumducere festinavit, nequis finitimus consilium eius disturbare niteretur. Interim Remus aegre ferens se primatu depulsum, fratrisque successibus invidens, prope adstans operariis maledicebat, fossam angustam dictitans, ideoque urbem intutam fore, quia fossam hostes faciliter essent superaturi. Tum indignans Romulus, mandabo inquit cunctis civibus ut in eum animadvertant qui hanc transgredietur. Ecce autem Remus iterum operariis convitians angustam fossam curari dicebat, quam nullo negotio hostes transmitterent: nam se quoque id facile acturum: atque his dictis, transiliit. Ibi unus e caementariis, Celer nomine, atqui ego ait transgressum, de regis mandato, puniam: et cum verbo ligonem intendens percussum in capite Remum occidit.

matre Romuli. Eclogarius autem haud laudabili consilio sententiam, tantummodo, quae sibi arridebat, hiantem licet, conservavit; cuiusmodi alia exempla infra occurrent complura; praetereaque in fragmentis Diodori iamdiu editis, et in illis Dionysii halicarnassei a me Mediolani nuperius vulgatis: ita ut unum plane atque idem cognoscatur fuisse institutum eclogariorum, a quibus Porphyrogenitus veteres historicos delibari iussit. Iamvero fragmentum hoc sine dubio pertinet ad septimum Diodori librum, quoniam ex Eusebio chron. I. 46, cognoscimus Diodorum res regum latinorum et Romae initia eo in libro narravisse. Ergo etiam superiores partes e septimo sunt, quandoquidem in sexto res adhuc ante Troiam captam fuisse comprehensas, testis est ipse Diodorus in prohoemio operis cap. IIII. Quare et Wesselingius T. II. p. 546, res sexti libri discernere debuisset ab illis septimi, quae mox ibi consequuntur, ne incauti forte lectores ad sextum librum cunctas referrent.

(1) Si aves a dextra advolavissent, augurium fuisse adversum apud Romanos, compertum est. Porro ad Remi sententiam quod adtinet, parem de Athenis narrat Aristophanes nub. 587. sqq.

(2) Vix dubito quin haec postrema sententia cohaereat cum priore; quamquam in hac eclogarum

32. VII. Ὅτι τῶν κυνῶν ὠρυομέ|νων, καὶ τῶν Μεσσηνίων ἀπελπιζόντων (1), προσελθών τις τῶν πρεσβυτέρων ||| παρεκάλει τὰ πλήθη μὴ προσέχειν τοῖς μάντεσι σχεδιά- P. 323. ζουσι· καὶ | γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων βίων αὐτοῖς πλείστοις ἁμαρτήμασι περιπίπτειν, ὡς μὴ | δυναμένους προϊδέσθαι τὸ μέλλον· καὶ νῦν ὑπὲρ ὧν εἰκὸς μόνους | τοὺς θεοὺς γινώσκειν ἀδύνατον ἀνθρώπους ὄντας ἐπίστασθαι· παρε|κελεύετο οὖν πέμπειν ἐς Δελφούς· ἡ δὲ Πυθία ἀνεῖλεν οὕτως· “ Ἐκ | τοῦ Αἰπυτιδῶν (2) γένους „ θῦσαι κόρην τὴν τυχοῦσαν· ἐὰν δὲ ἡ λαχοῦ|σα ἀδυνατεῖ καθοσιωθῆναι, θύ„ σαιτό τε παρθένον τὴν τοῦ διδόν|τος ἑκουσίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους· καὶ ταῦ„ τα πράξαντες ἕξετε νί|κην τοῦ πολέμου καὶ κράτος (3) „. * Οὐδεμιᾶς γάρ τιμῆς μεγέθος (a) ἰσόρρο|πον ἐφαίνετο τοῖς γονεῦσιν πρὸς τὴν τῶν τέκνων σωτηρίαν· ἀλλ᾽ ἅμα | μὲν ὁ τῆς συγγενείας ἔλεος ἑκάστῳ ὑπεδύετο πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβά|νοντι τὴν σφαγήν· ἅμα δὲ ἐνετρέπετο προδότης γενέσθαι τέκνου πρὸς | ὁμολογούμενον ὄλεθρον.

VIII. * Προέπιπτεν εἰς ἀνάξια τῆς περὶ αὐτὸν | δόξης ἁμαρτήματα· δεινὸς γὰρ ὁ ἔρως σφῆλαι τοὺς νέους, καὶ μά|λιστα τοὺς μεγαλοφρονοῦντας ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ (4)· διὸ καὶ | παρεισήγαγον οἱ παλαιοὶ τῶν μυθογράφων τὸν ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνίκη|τον Ἡρακλέα ὑπὸ τῆς τούτου δυνάμεως νικώμενον.

7. Canibus triste ululantibus, atque ob id Messeniis animos despondentibus, progressus in medium senior quidam populum hortabatur, ne vatibus perturbatoribus aures praeberet: nam et in vita privata ad varios errores homines proruere, quia nemini res futuras praenoscere licet: ita et nunc fieri non posse ut homines sciant quae in sola deorum cognitione sunt posita. Igitur auctor erat Delphos mittendi. Ibi Pythia sic elocuta est: “ Ex Aepytidarum genere immo„ letur puella quaelibet. Quod si sorte ducta sacrificio offerri nulla poterit; „ tunc sacrificetur virgo quam sponte aliquis de sua stirpe sistet. His peractis, „ victoria bellica potiemini et praevalebitis „. * Sed enim nulla gloriae magnitudo tanti erat apud parentium animos, quanti liberorum salus: verum unusquisque tangebatur necessariorum miseratione, dum ei prae oculis obversaretur supplicii imago: simulque abhorrebat, quominus fieret prolis proditor ad certam necem.

8. * Prolapsus est in indigna splendore suo peccata. Magnam quippe vim habet amor transversos rapiendi iuvenes, praesertim qui corporis robore gloriantur. Hinc veteres mythographi introduxerunt invictum ceteroquin Herculem ab huius viribus superatum.

(a) Cod. μεγέθεσιν.

farragine, diversa saepe copulantur fragmenta sine ulla scripturae distinctione. Nuncium Dionysius halic. I. 86. a Romulo ad Remum, non vice versa, missum dicit; et aliter rem narrat; alios videlicet historiae fontes secutus.

(1) Triste hoc canum ululantium apud Messenios augurium narrat etiam Pausanias Messen. seu lib. IV. 13. et 21. Idem prodigium sub Caesaris necem accidisse superstitiose observat Virgilius G. I. 470.

(2) AEpyti Messeniorum regis posteritas dicti AEpytidae. Pausan. IIII. 3.

(3) Modo ligata modo soluta oratione locutam Pythiam tradit Plutarchus de Pyth. or. T. VII. p. 590. Ceteroquin oraculum hoc iambicis versiculis extat apud Pausaniam IIII. 9; hexametris apud Eusebium praep. V. 27. Prior ille diram quoque narrat puellae caedem a parente peractam.

(4) Difficile est divinare de quonam homine loquatur heic Diodorus; namque eclogarius morali tantum sententiae intentus, peccantis viri nomen reticuit. Ceterum veniebat in mentem ille iuvenis qui apud Pausaniam IIII. 9. falso dixit se vitiavisse Aristodemi filiam. Aliter, quam Pausanias, narrationem fortasse scripserat Diodorus, et pro mendacio rem veram posuerat. Vel fortasse intelligitur ille qui Hippo-

* Καὶ ταῖς προ|θυμίαις ἐπεῤῥώσθησαν· τοὺς γὰρ ἐκ παίδων ἀνδρείαν ϗ καρ-
τε|ρίαν ἀσκοῦντας, κἂν ἡ τύχη που ταπεινώσῃ, βραχὺς λόγος ἐφ' ὃ δεῖ | παρ- 20.
ίστησιν (1). Οὐ μὴν οὐδὲ οἱ Μεσσήνιοι τούτων ἀπελίποντο ταῖς προ|θυμίαις,
ἀλλὰ ταῖς σφῶν ἀρεταῖς πιστεύσαντες (2) *.

Ὅτι οἱ Λακε|δαιμόνιοι καταπονούμενοι ὑπὸ Μεσσηνίων ἔπεμψαν εἰς Δελ-
φούς· | ἡ δὲ ἔχρησεν (3).

Οὔτε (a) μάχης μόνον ἔργ' ἐφέπειν χερὶ Φοῖβος ἀνώγει (b) |,
Ἀλλ' ἀπάτης (c) μὲν ἔχει γαῖαν (d) μεσσηνίδα (4) λαός (e). 24.
Ταῖς δ' αὐταῖς τέχνεσιν (f) | ἁλώσεται ὥσπερ (g) ὑπῆρξεν.

Ἔστι δὲ τὸ νοούμενον, μὴ μόνον τοῖς ἐκ | τῆς βίας ἔργοις, ἀλλὰ ϗ τοῖς ἐκ δό-
λου (5).

VIIII. Ὅτι κατὰ τὴν ἀξίαν οὐ|δὲ θελήσαντες δυνάμεθα τιμῆσαι τὸ δαιμόνιον·
ὥστε εἰ μὴ κατὰ | δύναμιν βουληθείημεν εὐχαριστεῖν, τίνας ἂν ἐλπίδας τοῦ μέλ- 28.
λον|τος βίου λαμβάνοιμεν εἰς τούτους ἐξαμαρτάνοντες, οὓς ἀδικοῦν|τας οὐκ ἂν
εἴη δυνατὸν οὔτε λαθεῖν οὔτε διαφυγεῖν; τὸ μὲν γὰρ ὅλον, | παρ' οἷς ἀθάνα-
τον εἶναι συμβαίνει καὶ τὴν εὐεργεσίαν ϗ τὴν κόλασιν, φα|νερὸν ὡς ἐν τούτοις 32.
P. 326. παρασκευάζει προσήκειν τὴν μὲν ὀργὴν ἀγένητον || τὴν δὲ εὔνοιαν αἰώνιον. * Τη-
λικαύτην γὰρ ἔχει παραλλαγὴν ὁ τῶν ἀσε|βῶν βίος πρὸς τὸν τῶν εὐσεβῶν,

*Et alacritate corroborati fuerunt. Nam qui a pueris se fortibus constantibusque gestis exercuerunt, etiamsi eos aliquando fortuna depresserit, brevis adhortatio ad officium revocat. Neque horum alacritati cedebant Messenii, quin adeo virtute sua confidentes *.

Lacedaemonii a Messeniis fatigati miserunt consultum Delphos. Pythia vero sic cecinit:

Non martio solum operi instare mandat Apollo;
Sed fraude regionem obtinebit messeniam populus:
Iisdemque artibus haec capietur unde incepit.

Mens autem oraculi erat, non viribus solum, sed dolo etiam utendum.

9. Quantumlibet quis cupiat, numen pro dignitate nemo honorare potest. Quare si ne pro viribus quidem voluerimus esse grati, quam spem de reliqua vita habebimus, si in deos peccabimus; quos ubi laeserimus nec latere nec effugere quimus? Prorsus enim quorum beneficia aeque ac maleficia ut immortalia sint natura comparatum est, satis constat eorumdem quoque sempiternam esse iram et immortalem benivolentiam. * Sic enim invicem differt impiorum piorumque

(a) Pausan. et Euseb. οὔ σε. (b) Pausan. et Euseb. ἄνωγεν. (c) Pausan. et Euseb. ἀπάτῃ. (d) Pausan. λαίαν. (e) Euseb. ἄλλος. (f) Pausan. τέχνῃσιν, Euseb. τέχναις τις. (g) Pausan. et Euseb. αἵπερ.

menis Atheniensium archontis filiae stuprum intulit apud eundem Diodorum in excerptis editis p. 550. Reapse messenii belli finis, quem modo Diodorus scripsit, incidit in quartum Hippomenis archontis annum, uti diserte adnotat Pausanias IIII. 13. Quare tempora utriusque rei congruunt. Denique cogitabam etiam de Gorgo messenio.

(1) Videtur sermo esse de Lacedaemoniis, qui ob clades a Messeniis acceptas, interdum animis concidebant. Diodor. mox; Pausan. IIII. 12.

(2) Sic abrumpitur in codice oratio.

(3) Extat sequens oraculum apud Pausaniam IIII. 12, et apud Eusebium praep. V. 27.

(4) Agrum, quo Cresphontes heraclides Aepyti pater regionem messeniam olim obtinuit legesis apud Apollodorum bibl. II. 7, et apud Pausaniam IIII. 3. Messeniam heroicis temporibus fuisse partem Laconiae, tum sub Heraclidis segregatam, tradit scholiastes a me editus ad odyss. XXI. 13.

(5) Desideratur in codice verbum. Lacedaemoniorum porro dolos debellandis Messeniis adhibitos habes apud eundem Pausaniam IIII. 12.

4. ὥστε προσδοκᾷν ἑκατέρους αὐ|τοῖς βεβαιώσειν τὸ θεῖον, τοῖς μὲν τὰς ἰδίας
εὐχὰς, τοῖς δὲ τὰς | παρὰ τῶν ἐχθρῶν εὐχάς. * Τὸ δὲ ὅλον εἰ τοῖς
μὲν ἐχθροῖς ὅτ᾽ ἂν πρὸς | τοὺς βωμοὺς καταφύγωσι βοηθοῦμεν, τοῖς δὲ πο-
λεμίοις διὰ τῶν | ὅρκων πίστεις δίδομεν μηδὲν ἀδικήσειν, ποίαν χρὴ πρὸς
αὐτοὺς | ποιεῖσθαι τοὺς θεοὺς σπουδήν; οἳ οὐ μόνον τοὺς εὐσεβεῖς ἐν τῷ ζῆν
8. | εὐποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον (1), οἳ (a) δὲ ϗ ταῖς τελεταῖς δια-
γωγὴν (b) | μετ᾽ εὐφημίας ἡδείας εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα παρασκευάζουσιν· | διὸ
καὶ προσήκειν μηδὲν οὕτως τῶν ἐν τῷ βίῳ σπουδάζειν, ὡς πε|ρὶ τὴν τῶν θεῶν
τιμήν.

12. Ὅτι ἀνδρείαν ϗ δικαιοσύνην καὶ | τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀνθρώπων τὰ λοιπὰ
τῶν ζώων εὑρῆσθαι συμβέ|βηκεν, τὴν δὲ εὐσέβειαν τοσούτῳ τῶν ἄλλων ἀρετῶν
προέχειν, ὅσον | ϗ τοὺς θεοὺς τῶν θνητῶν ἐν πᾶσι πρωτεύειν (2).

Ὅτι ζηλωτῆς οὔ|σης [εὐσεβείας] τοῖς ἰδίοις, πολὺ μᾶλλον οἰκείαν εἶναι
16. τοῖς πόλεσιν· τῆς γὰρ ἀ|θανασίας ἐγγύτερον οὖσαι, προσῳκειωμένην τοῖς θεοῖς
τὴν φύσιν ἔ|χουσι· ϗ πολὺν χρόνον διαμένουσαι προσδοκῶσι τὴν ὀφειλομένην |
ἀμοιβήν· τῆς μὲν εὐσεβείας, τὴν ἡγεμονίαν· τῆς δὲ εἰς τὸ θεῖον ὀλι|γωρίας, τὴν
τιμωρίαν (3).

20. X. Ὅτι Μύσκελλός τις ἀχαιὸς ὢν τὸ γένος, | ἐκ Κρήτης κατήντησεν εἰς Δελφοὺς,
ϗ τὸν θεὸν ἐπηρώτησε περὶ τέκνων | γενέσεως· ἡ δὲ Πυθία ἀνεῖλεν οὕτως.

Μύσκελλε καλὰν, ὥς τε φιλεῖς, ἑκάεργος Ἀπόλλων
Καὶ γενεὰν δώσει· τὸ δὲ πρότερόν σε κελεύει
Οἰκί|σαι δὲ Κρότωνα μέγαν καλαῖς ἐν ἀρούραις.

vita, ut utrique sibi a Deo confirmari, hi suas preces, illi inimicorum imprecationes, expectent. *Omnino si inimicis ad aras confugientibus subvenimus; si hostibus per foederis fidem concedimus impunitatem, quantopere deos colere oportet? qui non solum viventibus piis benefaciunt, sed etiam post obitum; qui caerimoniis suis oblectamentum cum dulci laude in omne aevum elliciunt. Quare nihil impensius in vita curandum est, quam deorum cultus.

Fortitudinem et iustitiam ceterasque hominum virtutes in aliis quoque animantibus deprehendere aliquando est. Verumtamen religio tantum reliquis virtutibus antecellit, quantum dii mortalibus usquequaque praestant.

Religio quum privatis hominibus expetenda, tum civitatibus multo congruentior est, quae cum sint immortalitati propiores, ad deorum naturam magis accedunt: multoque tempore perdurantes expectant debitam remunerationem; nempe ob suam pietatem, principatum; ob numinis autem neglectum, poenam.

10. Myscellus quidam genere achaeus venit e Creta Delphos, Deumque pro gignendis liberis sciscitatus est. Cui Pythia sic respondit:

Myscelle pulchram, ut optas, sagittarius Apollo
Progeniem largietur. Sed primum tibi mandat
Ut aedifices Crotonem magnam bono in agro.

(a) Cod. εἰ. (b) Cod. δεῖ ἀγωγήν.

(1) Ergo Diodorus praeclare sentiebat de immortalitate animorum. Confer eundem lib. XVIII. 1. Nec levia sunt eius dogmatis argumenta, quae antiquitates quoque aegyptiae nuper apud nos declaratae suppeditant.

(2) Religionem unius inter animantes hominis esse propriam, recta observatio est Platonis Protag. ed. Steph. T. I. p. 322, seu Ciceronis nat. D. II. 56.

(3) Egregie congruit huic loco insignis Ciceronis sententia de rep. III. 23, qua docet poenam maximam et incomparabilem impiae civitatis esse eiusdem interitum.

24. Τοῦ δὲ Κρότωνα ἀγνοοῦν|τος (a), εἰπεῖν πάλιν τὴν Πυθίαν.

Αὐτός σοι φράζει ἑκατηβόλος, ἀλλὰ σύ γ' | οἴει·
Οὗτος μὲν Τάφιός τοι ἀνήροτος, ἥδε δὲ Χαλκίς,
Ἥδε δὲ Κουρήτων | ἡ ἱερὰ χθών (1),
Αἵδε δ' Ἐχινάδες εἰσίν· πολὺς δ' ἐπ' ἀριστερὰ πόντος·
Οὕτως | δ' οὐκ ἂν φημὶ Λακινίου ἄκρου ἁμαρτεῖν,
28. Οὐδ' ἱερᾶς Κρεμίσης, οὐδ' Αἰ|σάρου ποταμοῖο (2).

Ὅτι τοῦ χρησμοῦ προστάσσοντος Κρότωνα κτίζειν, ὁ Μύσκελλος τὴν περὶ τὴν Σύβαριν χώραν θαυμάσας ἐβούλε|το κτίσαι· καὶ ἐξέπεσε χρησμὸς αὐτῷ οὗτος (3).

Μύσκελλε βραχύνωτε | παρ' ἐκ θεὸν ἄλλα (b) ματεύων,
32. Κλαύματα μαστεύεις, δῶρον δ' ὃ δίδῳ θεὸς | αἴνει (c).

XI. Ὅτι φασίν τινα τῶν ἐμπόρων συβαριτῶν ἀκούσαντα ||| παρά τινος ὅτι P. 207.
θεασάμενος τοὺς ἐργάτας εἰληφὼς εἴη τὰ πράγματα, | παρακαλέσαι τὸν εἰπόντα μὴ
θαυμάσαι· καὶ γὰρ ἀκούσαντα τὸ γεγονὸς, | πεπονηκέναι τὴν πλευράν. Ἕτερον
4. δὲ λέγεται παραβαλόντα εἰς Σπάρ|την εἰπεῖν, ὅτι πρότερον μὲν θαυμάζοι τὴν τῶν
Σπαρτιατῶν ἀνδρεί|αν, τότε δὲ θεασάμενον εὐτελοῖ· καὶ [ὁρῶν] μετὰ πολλῆς
κα|κοπαθείας βιοῦντας, εἶπεν ὅτι τῶν ἐσχάτων οὐδὲν διαφέρουσιν· | κἂν γὰρ ἐν
8. Συβαρίταις ἀνδρειότατον μᾶλλον ἑλέσθαι ἂν τρὶς ἀπο|θανεῖν, ἢ τοιοῦτον βίον

Quumque ille Crotonem nesciret, Pythia rursus ait:

Sic fatur ipse longe iaculans, tu vero tecum reputa.
Hinc est Taphius inarata, tum Chalcis,
Tum Curetum sacra regio,
Exin Echinades; deinde amplus sinistrorsum pontus.
Tum demum ne a Lacinio promontorio aberres moneo,
Neque a sacra Cremisa neque ab Aesaro fluvio.

Oraculo iubente Crotonem condere, Myscellus admiratus regionem circa Sybarim, ibi aedificare malebat. Sed editum est illi oraculum huiusmodi:

Myscelle gibbose a Deo vana requirens,
Malum tibi concilias; donum vero, quod Deus dat, ratum habe.

11. Aiunt sybaritam mercatorem audito quodam qui se spectandis operariis molestiam contraxisse aiebat; minime id mirandum dixisse; nam et sibi rem audienti doluisse latus. Alius vero fertur qui Spartam viderat dixisse; antea se quidem mirari solitum Spartiatarum fortitudinem, nunc autem spernere; qui quum in tantis laboribus viverent, ab infimis mortalium nihil differrent: atque omnino vel fortissimum Sybaritarum malle ter mori, quam vitam eiusmodi tolerare. Prae-

(a) Cod. τὸν δὲ Κρότωνα ἀγνοοῦντα. (b) Strabo in Siebenkesii editione πάρεκ σέθεν ἄλλο. In codice dividitur παρ' ab ἐκ, appositis apocope et spiritu. Nunc vero cognoscimus, Casaubonum recte emendavisse θεὸν in Strabone. (c) Strabo κλάσματα θηρεύεις, δῶρον δ' ὅ τι δῷ τις ἐπαίνει.

(1) Taphius insula vulgo adscribitur Echinadibus. Chalcidem intellige aetolicam, Curetas vero Acarnaniae; de quibus locis consule geographos. Est enim hoc rectum fere iter venientibus ex oraculo delphico in Italiam. Iam quod versus heic deficit, nemo magnopere miretur. Iamdiu enim docuit nos Plutarchus de Pyth. orac. ed. Reisk. T. VII. p. 558. seqq. vitales fuisse oraculorum versiculos, et saepe absque iusto metro interdumque mutilos, et pravis vocabulis insterstinctos et omnino, Apolline indignos.

(2) Fines describuntur intra quos Croto sita fuit.

(3) Extat sequens oraculum apud Strabonem VI. cap. I. 12, cum lectionis varietate.

ζῶντα καρτερεῖν. Μάλιστα δὲ παρ' αὐτοῖς περι|ουσιάσαι λέγεται τρυφῇ τὸν ὀνο-
μαζόμενον Δυρίδην (1). |

Ὅτι Μιλησίων τρυφώντων φασὶ πρὸς αὐτὸν ἀποδημήσαντα τινὰ τῶν | Συ-
βαριτῶν ἐπειδὴ πάλιν πρὸς τὴν πατρίδα παρεγενήθη, τά τε ἄλλα | τοῖς πολί- 12.
ταις ἐξηγεῖσθαι, καὶ δὴ φάσκειν κατὰ τὴν ἀποδημίαν πό|λιν ἐλευθέραν ἑωρα-
κέναι τὴν τῶν Μιλησίων (2).

XII. Ὅτι συνταξα|μένων τῶν ἐπευνακτῶν (3) τῷ Φαλάνθῳ, τότε ἥκειν πρὸς τὴν
στάσιν | κατὰ (a) τὴν ἀγορὰν, ὅταν αὐτὸς ἐπὶ τὸ μέτωπον ἐφελκύσῃ τὴν κυνῆν με-
τὰ | τῶν ὅπλων (4)· ἐμήνυσε δέ τις τὸ μέλλον γίνεσθαι τοῖς ἐφόροις. τῶν δὲ πλεί|- 16.
στων οἰομένων δεῖν ἀποκτεῖναι τὸν Φάλανθον, Ἀγαθιάδας ἐραστὴς αὐτοῦ | γε-
γονὼς εἶπεν ὡς τοῦτο πράξαντες εἰς μεγίστην στάσιν ἐμβαλοῦσι τὴν Σπάρ|την,
ἐν ᾗ κρατήσαντες, ἀλυσιτελῆ ποιήσονται νίκην· καὶ σφαλέντες, | ἄρδην ἀπολέ- 20.
σουσι τὴν πατρίδα· συνεβούλευσεν οὖν τὸν κήρυκα | ἀναγορεῦσαι τὴν κυνῆν ἐᾶν
ὡς ἔχει Φάλανθος. οὗ γενομένου τοὺς μὲν | παρθενίας (5) ἀποστήσασθαι τῆς
ἐπιβολῆς, καὶ πρὸς διάλυσιν ὁρμῆσαι. |

Οἱ δὲ ἐπευνακταὶ θεωροὺς πέμ|ψαντες εἰς Δελφοὺς ἐπηρώτων | εἰ δίδωσιν 24.
αὐτοῖς τὴν Σικυωνίαν· ἡ δ' ἔφη·

Καλόν τοι τὸ μεταξὺ Κορ|ίνθου καὶ Σικυῶνος,
Ἀλλ' οὐκ οἰκήσεις οὐκ εἰ παγχάλκεος εἴης.
Σατύρι|ον φράζου καὶ Τάραντος ἀγλαὸν ὕδωρ,

cipue vero inter illos luxu diffluxisse aiunt quendam nomine Dyridem.

Apud Milesios luxui deditos cum quidam sybarita divertisset, ac deinde in patriam redisset, fertur inter cetera quae civibus suis narravit, dixisse etiam se in sua peregrinatione civitatem demum liberam vidisse Miletum.

12. Quum Epeunactae cum Phalantho seditionem movere condixissent in foro, quo tempore ipse galeam armatus in frontem attraheret, quidam rei indicium ephoris fecit. Tum plerisque decernentibus ut Phalanthus occideretur, Agathiades qui eius amasius fuerat, ait qui id facerent, Spartam in maximam seditionem fore coniecturos; in qua si vincerent, haud utilem victoriam referrent; sin superarentur, patriam funditus everterent. Suadebat itaque ut per praeconem indiceretur, ne Phalanthus galeam commoveret. Quo facto Parthenii omissa coniuratione alii alio dilapsi sunt.

Epeunactae vero missis Delphos oratoribus, rogabant an eis Deus Sicyoniam concederet. Pythia inquit:

Pulchra quidem regio inter Sicyonem et Corinthum;
Sed non obtinebis, etiamsi viribus aereis esses.
Satyrion autem cogita et Tarenti limpidam undam;

(a) Cod. καὶ. Suspicabar autem transferenda esse verba μετὰ τῶν ὅπλων post ἀγορὰν, atque interpretandum *procedere in forum cum armis sed tune, quum Phalanthus galerum in frontem adduxisset*.

(1) De huius hominis luxuria loquitur Diodorus in excerptis editis p. 550; atque ut ibidem observatur in adnotationibus a Valesio. Herodotus VI. 127; Aelianus var. hist. VIIII. 24.; Athenaeus VI. 105. Porro Diodorus scribit Μινδυρίδην; reliqui Σμινδυρίδην. A codice igitur vaticano videtur excidisse μιν.

(2) A Sybaritis praecipuo amore dilectos Ionas propter luxus similitudinem, tradit idem Diodorus in excerptis p. 549. Quaenam porro libertas heic intelligatur, satis declarat Plato de corruptissima civitate loquens apud Ciceronem de rep. I. 42: *absit omnis pudor, ut plane liberi sint* etc.

(3) Epeunactae servi erant hilotae in locum stratumque dominorum bello messenio extinctorum a Lacedaemoniis substituti. Legesis Athenaeum VI. 101.

(4) Legitur haec historia etiam apud Strabonem VI. cap. III. 2. sqq. non sine varietatibus.

(5) Quippe etiam Partheniae conspiraverant cum Epeunactis. Strabo ibid.

Καὶ λιμένα σκαιὸν καὶ ὅπου τράγος | ἀγλαὸν οἶδμα
28. Ἀμφαγαπᾶτ᾽ ἀκρόπολιν (a) γενείου ἔνθα Τάραντα
Ποιοῦ | ἐπὶ Σατύριον βεβαῶτα (1).

Ἀκούσαντες δὲ ἠγνόουν. ἡ δὲ φανερότερον ἔφη. |
Σατύριόν τοι ἔδωκα καὶ Τάραντά τε πίονα δῆμον
Οἰκῆσαι, καὶ πῆματ᾽ Ἰα|πύγεσσι (b) γενέσθαι (2).

XIII. Ὅτι Ἀντίφημος καὶ Ἔντιμος οἱ Γέλαν κτίσαντες (3) | ἠρώτησαν τὴν Πυθίαν, καὶ ἔχρησε ταῦτα.

32. Ἔντιμε καὶ (c) Κράτωνος ἀγακλέος | υἱὲ δαΐφρων
Ἐλθόντες σικελὴν χθόνα ναίετον ἄμφω,
Δειμάμενοι || πτολίεθρον ὁμοῦ Κρητῶν Ῥοδίων τε (4) P. 208.
Παρ᾽ προχοὰς ποταμοῖο Γέλα συν|ώνυμον ἁγνόν.

Ὅτι οἱ ἐκ τῆς δεκάτης ἀνατεθέντες Χαλκιδεῖς | ἦλθον χρησόμενοι περὶ ἀποικίας· καὶ ἀνεῖλε.

Ἀψιδίη (d) ποταμὸν ἱερω|τάτην εἰς ἅλα πίπτειν
4. Ἔνθ᾽ εἴσω βάλλοντι τὸν ἄρσενα θῆλυς ὀπάζει, (e) |
Ἔνθα πόλιν οἴκιζε, διδοῖ (f) δέ σε αὔσονα χώραν (5).

Scaevumque portum: et ubi caprificus splendidum aequor
Complectitur summa barba, ibi Tarentum
Extrue super Satyrio protensum.

His auditis, perplexi erant. Illa autem clarius ait:
Satyrium tibi concessi et Tarentum cum opimo populo
Habitare, et exitium Iapygibus inferre.

13. Antiphemus et Entimus Gelae conditores, Pythiam consuluerunt, quae sic cecinit:
Entime et Cratonis inclyti bellicosa proles,
Profecti in siculam terram ibi ambo habitate,
Extruentes urbem cretensem simul et rhodiam
Apud ostia fluminis Gelae puram homonymam.

Chalcidenses illi, qui a decimatione consecrati fuerant, quum ad oraculum petendum de colonia deducenda venissent, Pythia respondit:
Apsidia fluvius in sacrum mare profluit;
Ubi urgens masculum femina init
Ibi urbem conde; nam tibi do ausonidem regionem.

(a) Ita cod. Recole dicta p. 9. n. 1. (b) Cod. ἀδηπυγησι. (c) Cod. fortasse Εντιμος Κράτωνος. (d) Ita cod.; tum et alia menda in hoc oraculo sunt, in quibus corrigendis mihi aqua haerebat. (e) Cod. ὀπαρεῖ. (f) Ita cod.

(1) Signis quibusdam sedem condendae urbis invenire iussum Phalanthum ait etiam Plutarchus de Pyth. or. p. 606.

(2) Hi duo versus extant etiam apud Strabonem VI. 3.

(3) Olympiade XXIII, ut certe est apud Eusebium ed. Mediol. De Antiphemo conditore Gelae Herodotus VII. 153. Athenaeus VII. 51, Pausanias VIII. 46, ut iamdiu observavit magnus Scaliger ad Euseb. an. MCCCXL. Et quidem Pindari scholiastes ab eodem citatus olymp. II. 16. appellat cum Antiphemo etiam Entimum. Tum Aristenaetus apud Steph. byz. voc. Γέλα, meminit oraculi, sed diversi ab hoc quod scribit Diodorus. Oraculum quoddam a scholiasta quoque praedicto memoratur.

(4) Quia Antiphemus rhodius, Entimus cres erat, teste praedicto Pindari scholiasta.

(5) Quominus heic de Rhegii aedificatione sermo fiat, non sinit me dubitare Strabo VI. cap. I. 6. κτίσμα δ᾽ ἐστὶ τὸ Ῥήγιον Χαλκιδέων, οὕς κατὰ χρησμὸν δεκατευθέντας τῷ Ἀπόλλωνι δι᾽ ἀφορίαν, ὕστερον ἐκ Δελφῶν ἀποικῆσαι δεῦρο φασί: *Rhegium a Chalcidensibus conditum est, qui quum, decimatione oraculi iussu peracta, Apollini propter agrorum*

Οἱ δὲ κατὰ τὸν Ἀψίαν ποταμὸν εὑρόντες ἄμπελον περιπεπλεγμένην ἐρινεῷ τὸ λεγόμενον | ἀρσενόθηλυν, ἔκτισαν πόλιν.

XIIII. * Παραπορευόμενον (1) μεγάλῃ τῇ φωνῇ | λέγειν, ἀντὶ θνητοῦ βίου δόξαν ἀθάνατον περιποιήσασθαι βούλεταί τίς; ἐρεῖ, πρῶτος ἐπιδίδωμι τὸν ἐμαυτοῦ βίον εἰς τὴν κοινὴν ἀσφά|λειαν *.

Ὅτι τῶν εἰς ἀγρὸν πορευομένων τις ἐρωτήσας ἀπαντίον | ἠρώτησε μή τι νεώτερον εἴη κατὰ τὴν πόλιν; καὶ ἐζημίωσαν αὐτὸν | οἱ τὴν ἀρχὴν παρὰ Λοκροῖς ἔχοντες· τοσοῦτον ἦσαν περὶ τὸ δίκαιον ἠ|σχοληκότες (2).

Ὅτι Σικυωνίοις ἔχρησεν ἡ Πυθία, ἑκατὸν ἔτη | μαστιγονομηθήσεσθαι (3) αὐτούς· ἐπερωτησάντων δὲ αὐτῶν τίς ὁ ταῦ|τα ποιήσων; πάλιν ἀπεκρίθη· ᾧ ἂν καταπλεύσαντες πρώτῳ γε|γεννημένον υἱὸν ἀκούσωσιν· ἐτύγχανε δὲ τοῖς θεωροῖς ἠκολουθηκὼς | τῆς θυσίας ἕνεκα μάγειρος ὃς ἐκαλεῖτο Ἀνδρέας μισθοῦ τοῖς ἄρχου|σι μαστιγοφορῶν ὑπηρέτει (4) *.

Ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται ὑπὸ Μεσσηνίων ἡττη|θέντες εἰς Δελφοὺς πέμψαντες ἠρώτων περὶ πολέμου· ἔχρησεν | δὲ αὐτοῖς παρὰ Ἀθηναίων λαβεῖν ἡγεμόνα (5).

Ὅτι οἱ Λακεδαι|μόνιοι προτραπέντες ὑπὸ Τυρταίου, οὕτω προθύμως εἶχον πρὸς | παράταξιν, ὥστε μέλλοντες παρατάττεσθαι τὰ ὀνόματα σφῶν | αὐτῶν ἐγράψαντο εἰς σκυταλίδα, καὶ ἐξῆψαν ἐκ τῆς χειρὸς, ἵνα τελευ|τῶντες μὴ ἀγνοῶνται ὑπὸ τῶν οἰκείων· οὕτω παρέστησαν ταῖς ψυ|χαῖς ἕτοιμοι πρὸς τὸ τῆς νίκης ἀποτυγχάνοντες, ἑτοίμως ἐπιτυγχά|νοντες τὸν ἔντιμον θάνατον.

Illi vero circa Apsiam flumen inventa vite implicita caprifico, quae dicitur haermaphroditus, urbem condiderunt.

14. * Praetergressum magna voce dicere: siquis mortalem vitam cum gloria immortali commutare vult; dicat, primus ego salutem meam pro publica securitate devoveo *.

Homini in agrum exeunti cum quidam occurrisset, rogavit numquid novi in urbe esset? Hunc tamen magistratus locrenses mulctaverunt: adeo iustitiae servandae advigilabant!

Sicyoniis Pythia oraculum reddidit: fore ut centum annis ipsi gymnicis certaminibus praeessent. Rogantibus illis, quisnam id esset praestiturus? respondit, ille cui post reditum primo natum filium audierint. Erat autem in comitatu oratorum victimae causa lanius quidam Andreas nomine, qui mercede conductus lictoris munere apud magistratus fungebatur *.

Spartani a Messeniis victi Delphos miserunt sciscitantes de bello: quibus respondit Pythia: ut ab Atheniensibus ducem sumerent.

Lacedaemonii a Tyrtaeo incitati adeo ad proelium alacres erant, ut prius quam in aciem educerentur, nomina sua scytalae inscriberent, hancque manui illigarent, ne mortui a suis ignorarentur. Adeo promptis animis erant, si forte victoria eos falleret, ad pulchram necem prompte obeundam.

sterilitatem consecrati essent, eo deinde Delphis commigrasse feruntur. Tum huic oraculo similia prorsus narrantur in Dionysii hal. fragmentis a me Mediolani editis XVII. 3, ubi aeque de Rhegii conditu verba fiunt; nam et ibi ἄῤῥεν ὑπὸ τῆς θηλείας συνευνώμενος, et ἐρινεὸς, et ἄμπελος, et πρόδρομος.

(1) Locus acephalus, quem eclogarius posuit delectatus unica sententiae nobilitate.

(2) Locrensium iustitiam commemorat etiam Strabo VI. cap. I. 8, eosque primos ait scriptis legibus usos.

(3) Nolemus hoc verbum, ut puto, inauditum; etsi iamdiu extat nomen μαστιγονόμος.

(4) Abrumpitur sermo; quamobrem merito dolemus curiosae narrationis imperfectionem.

(5) Rem copiosius narrat Pausanias IIII. 15, qui ait ab Atheniensibus, qui Spartanorum incre-

XV. Ὅτι Ἀριστοτέλης ὁ καὶ Βάττος κτί|σαι βουλόμενος Κυρήνην (1), ἔλαβε χρησμὸν οὕτως.

Βάττ' ἐπὶ φω|νὴν ἦλθες (2), ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
Εἰς Λύβιην (a) πέμπει (3) καλλιστέ|φανον Κυρήνης
Εὐρείης ἄρχειν καὶ ἔχειν βασιληΐδα τιμήν.
Ἔνθα σε | βάρβαροι ἄνδρες ἐπ' ἂν Λιβύης ἐπιβαίης
Βαττοφόροι ἐπιοῦσι οὐδ' εὐχό|μενον ἠρανίοιο.
Παλλάδι τ' ἐγριμάχῳ (b) γλαυκώπιδι καὶ Διὸς υἱῷ |.
Φοίβῳ ἀκερσεκόμῃ νίκην ὑποχείριον (c) ἕξεις.
P. 345. Καὶ μάκαρος Λιβύης καλ|||λιστεφάνου βασιλεύσεις
Αὐτὸς καὶ γένος ἀμὸν, ἄγει δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων. |

Ὁ φθόνος καθαι|ρεῖ τοὺς ταῖς δόξαις πρωτεύοντας.

XVI. Ὅτι οἱ Λοκροὶ ἔπεμψαν εἰς | Σπάρτην περὶ συμμαχίας δεόμενοι. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τὸ μέγε|θος τῆς Κροτωνιατῶν δυνάμεως ἀκούοντες, ὥσπερ ἀφοσιού|μενοι ὡς μόνως ἂν οὕτως σωθέντων Λοκρῶν, ἀπεκρίνησαν αὐτοῖς | συμμάχους διδόναι τοὺς Τυνδαρίδας. οἱ δὲ πρέσβεις εἴ τε προνοί|ᾳ θεοῦ εἴ τε τὸ ῥηθὲν οἰωνισάμενοι προσεδέξαντο τὴν βοήθειαν πα|ρ' αὐτῶν, καὶ καλλιερήσαντες ἔστρωσαν τοῖς Διοσκούροις κλίνην ἐ|πὶ τῆς νηὸς, καὶ ἀπέπλευσαν ἐπὶ τὴν πατρίδα.

15. Aristoteles, qui et Battus, Cyrenem aedificaturus hoc audiit oraculum.

Batte vocis causa venisti; rex autem te Phoebus Apollo
Mittit in Libyam pulchre coronatam, Cyrenae
Ut amplae imperes, habeasque regiam dignitatem.
Ibi te barbari homines postquam ad Libyam appuleris
Battophori sequentur, etsi opitulatore non indigentem.
A Minerva bellicosa caesiis oculis praedita et a Iovis filio
Phoebo intonso victoriam facilem impetrabis,
Et bene coronatae beataeque Libyae imperium tenebis
Ipse genusque nostrum; tibique dux est Phoebus Apollo.

Invidia deprimit eos qui gloria excellunt.

16. Quum Locrenses Spartam misissent qui sociales belli suppetias peterent, Lacedaemonii auditis magnis Crotoniatarum viribus, aversatique Locrenses qui vix discrimine summo evaserant, responderunt se eis dare belli auxiliatores Tyndaridas. Legati autem sive numinis providentia, sive auspicium de effato capientes, id auxilium ab iis receperunt, perlitantesque straverunt Dioscuris in navi pulvinaria, ac patriam vorsus solverunt.

(a) Cod. Λυκίην. Error quidem κ pro β natum est a similitudine formarum maiorum, K et B, quibus olim exarabantur codices. Ita in dionysianis fragmentis scribebatur Φάκιος pro Φάβιος. (b) Cod. ἐγριμάχης. (c) Cod. ὑπερχείριον.

mentis invidebant, missum ducem Tyrtaeum ludimagistrum et claudum.

(1) Rem ponit Eusebius in olympiade V; tum rursus in olymp. XXXVII; pro diversa scilicet historicorum sententia. Idem Eusebius oraculum commemorat.

(2) Quippe Battus oraculum consuluerat de voce acquirenda; erat enim exigua voce praeditus et balbutiens, ut ait Herodotus IIII. 155; Apollo autem regnum quoque in Libya fundandum illi vaticinatur. Battus Libybus *regem* sonabat. Pythia vero προλήπτικῶς locuta est. At Tzetzes chil. VI. 345 Battum a vocis βατταρισμοῦ dictitatum ait.

(3) Hoc usque extat oraculum apud Herodot. IIII. 155. Reliqua neque apud Herodotum occurrunt neque apud Tzetzem.

* Ποταπὰς δὲ ψυχὰς | ἕξειν τοὺς συνηκολουθηκότας πατέρας, ὅτ' ἂν ὁρῶν-
12. τες τοὺς ἑαυτῶν | υἱοὺς ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀῤῥήτῳ συμφορᾷ περιπίπτοντας μὴ
δύνωνται βοηθεῖν, ἀλλὰ τὰς ἑαυτῶν πολιὰς σπαράσσοντες πρὸς κω|φὴν ὀδύ-
ρωνται τύχην (1); *

XVII. Ὅτι Κροῖσος ὁ Λυδῶν βασιλεὺς μεγά|λας κεκτημένος δυνάμεις, πο-
16. λὺν | ἐκ παρασκευῆς σεσωρηκὼς | ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν, μετεπέμπετο τῶν Ἑλλήνων
τοὺς σοφωτάτους, ϗ | συνδιατρίβων αὐτοῖς, μετὰ πολλῶν δώρων ἐξέπεμψεν,
καὶ αὐτὸς | πρὸς ἀρετὴν ὠφέλετο (a) πολλά (2)· ποτὲ δὲ τούτων μεταπεμψάμενος, &
20. τὰς δυνάμεις ϗ τὸν πλοῦτον ἐπιδειξάμενος, ἠρώτηκεν εἴ τις ἕτερος | αὐτοῦ δοκεῖ
μακαριώτερος εἶναι; ὁ δὲ Σόλων τῇ συνήθει τοῖς φιλοσόφοις | χρησάμενος παῤ-
ῥησίᾳ, ἔφη μηδένα τῶν ζώντων εἶναι μα|κάριον· τὸν γὰρ ἐπ' εὐδαιμονίᾳ πε-
φρονηματισμένον καὶ δοκοῦντα | τὴν τύχην ἔχειν συνεργὸν, μὴ γινώσκειν εἰ δια-
24. μένει μετ' αὐτοῦ μέχρι | τῆς ἐσχάτης· σκοπεῖν οὖν ἔφησεν δεῖν τὴν τοῦ βίου
τελευτὴν, ϗ τὸν | διευτυχήσαντα τότε προσηκόντως λέγειν μακάριον. Ὁ δὲ
Κροῖσος | ὕστερον γενόμενος αἰχμάλωτος ὑπὸ Κύρου, & μέλλων ἐπὶ μεγάλῃ | πυ-
28. ρᾷ κατακαίεσθαι, τῆς Σόλωνος ἀποφάσεως ἐμνημόνευσεν· δι|ὸ καὶ τοῦ πυ-
ρὸς ἤδη περιφλέγοντος ἀνεβόα συνεχῶς τὸ τοῦ Σόλωνος | ὄνομα· ὁ δὲ Κῦρος προσ-
πέμψας τοὺς πυθομένους τίς ἡ συνεχὴς | ἐστὶ τοῦ Σόλωνος ὀνομασία, μαθὼν
τἀληθὲς μετέπεσε τοῖς λογι|σμοῖς, & νομίσας τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Σόλωνος ἀλη-
32. θινὴν εἶναι, | τῆς μὲν ὑπερηφανείας ἐπαύσατο, τὴν δὲ πυρὰν κατασβέσας || P. 346.
ἔσωσε τὸν Κροῖσον, ϗ τὸ λοιπὸν ἕνα τῶν φίλων κατηρίθμησεν. |

Ὅτι ὁ Σόλων ἡγεῖτο τοὺς μὲν πύκτας καὶ σαδιεῖς & τοὺς ἄλλους ἀ|θ-

* Qualem animum habituros parentes qui comitati fuerint; quum filiis, quos a barbaris dira calamitate irretitos videbunt, ferre opem non poterunt; sed canitiem suam dilaniantes, ad surdam ululabunt fortunam! *

17. Croesus Lydorum rex magnam potentiam adeptus, multo auro argentoque studiose cumulato, vocabat ad se Graecorum sapientissimos, eorumque convictu fruitus, multis ornatos muneribus dimittebat. Aliquando autem his congregatis, potentiaque sua et divitiis ostensis, sciscitabatur num quis se felicior esse videretur? Ibi Solon consueta philosophis libertate utens, neminem ait e viventibus felicem esse: nam qui prosperitate elatus videtur sibi habere sociam fortunam, nescit tamen an haec secum ad extremum usque mansura sit. Observandum igitur aiebat vitae finem, atque eum qui perpetuo prosper fuerit, tum iure denique dicendum esse beatum. Reapse Croesus deinde in captivitatem a Cyro redactus, et ingenti pyra mox cremandus, Solonis effatum in memoriam revocavit: et iam flammis circa se excitatis, Solonis nomen sine intermissione inclamabat. Tum Cyrus, missis qui rogarent quid sibi vellet illa indeficiens Solonis appellatio, re cognita, sententiam immutavit: reputansque verum esse Solonis responsum, superbiam omisit, pyraque extincta Croesum servavit, atque eum deinceps in amicorum numero habuit.

Solon iudicabat luctatores, et stadii cursores, aliosque athletas; nihil prope-

(a) Cod. ὠφέλοιτο.

(1) Est haec concionis incertae particula, quam eclogarius prae ceteris adamatam retinuit.

(2) Diodorus dum haec quae sequuntur de VII. sapientibus et de Croeso scriberet, respexit ad Herodotum I. 29. sqq. Neque id mirum; quum sibi videlicet Diodorus bibliothecam exvariis scriptoribus componendam proposuerit. Quis vero nescit in rebus quoque aegyptiis, quas libro primo late scribit Diodorus, Herodotum ducem esse sequutum? Ceteroquin et heic et alibi magnopere ab Herodoto Diodorus differt. Conferatur etiam Plutarchus in Solone XXVII, qui vicissim Diodorum expilat.

λητὰς μηδὲν ἀξιόλογον συμβάλλεσθαι ταῖς πόλεσι πρὸς σωτηρίαν (1) · τοὺς | δὲ φρο- 4.
νήσει καὶ ἀρετῇ διαφέροντας μόνους δύνασθαι τὰς πατρίδας | ἐν τοῖς κινδύνοις
διαφυλάττειν.

XVIII. Ὅτι περὶ τοῦ χρυσοῦ τρίποδος | ἀμφισβητήσεως οὔσης, ἡ Πυθία
ἔχρησεν οὕτως.

Ἔκγονε Μιλήτου | τρίποδος πέρι Φοῖβον ἐρωτᾷς;
Τίς σοφίᾳ πρῶτος πάντων (a); τούτῳ | τρίποδ' αὐδῶ (2). 8.

Οἱ δέ φασιν ἄλλως ὅτι πολέμου γενομένου τοῖς Ἴωσι | πρὸς ἀλλήλους, καὶ
τοῦ τρίποδος παρὰ σαγηνέων ἀνενεχθέντος, ἐπερω|τῆσαι τὸν θεὸν περὶ τῆς
καταλύσεως τοῦ πολέμου (3) · ἡ δὲ ἔφη.

Οὔ ποτε μὴ | λήξῃ πόλεμος (b) Μερόπων (4) καὶ Ἰώνων
Πρὶν τρίποδα χρύσειον ὃν Ἥφαιστος | κάμε τεύχων (c) 12.
Ἐκ μέσσου (d) πέμψητε, καὶ ἐς δόμον ἀνδρὸς ἵκηται
Ὃς σοφίᾳ (e) τά τε ὄντα τά τ' ἐσσόμενα προδέδορκεν (5).

Ὅτι οἱ Μιλήσιοι ἀκολου|θῆσαι βουλόμενοι τῷ χρησμῷ, Θάλητι τῷ μι-
λησίῳ τῶν ἑπτὰ σοφῶν | τὸ ἀριστεῖον ἐβούλοντο δοῦναι · τὸν δ' εἰπεῖν ὡς οὐκ
ἔστιν πάντων σοφώ|τατος · συμβουλεύειν δὲ πρὸς ἕτερον πέμπειν σοφώτερον · τού- 16.
τῳ δὲ | τῷ τρόπῳ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἀποποιησαμένων τὸν τρίπο|-
δα, Σόλωνι δίδοσθαι δοκοῦντι πάντας ἀνθρώπους ὑπερβεβαλῆσθαι σοφίᾳ |

modum conferre ad civitatis salutem: solos autem, qui prudentia ac virtute excellerent, a periculis posse patriam protegere.

18. Quum de tripode aureo controversia orta esset, Pythia sic respondit:

O fili Mileti de tripode Phoebum sciscitaris?
Ei qui sapientia est primus tripodem attribuo.

Alii vero aliter narrant; videlicet bello flagrante civili apud Ionas, quo tempore tripus a piscatoribus mari fuit extractus, rogatum esse de pace componenda deum; Pythiamque dixisse:

Haud prius Meropum et Ionum bellum desinet,
Quam tripus aureus, quem Vulcanus fabrefecit,
A vobis dimissus fuerit, domumque viri venerit,
Qui sapientia res praesentes ac futuras ante videt.

Tum Milesii ut oraculo obsequerentur, Thaleti milesio, e sapientibus septem uni, tamquam optimo tripodem dare decreverunt: sed enim illum negasse aiunt se sapientissimum; atque ut ad sapientiorem mitterent suasisse. Atque ita ceteris quoque sapientibus tripodem recusantibus, Soloni fuisse destinatum, qui mortales omnes sapientia et consilio praevertere videbatur. Sed enim hunc de-

(a) Laërt. πάντων πρῶτος. (b) Laërt. μὴ πρότερον λήξειν πόλεμον. (c) Laërt. βάλε πόντῳ, absurde. (d) Laërt. ἐκ πόλεος. (e) Sic etiam varia lectio ab Stephano prolata apud Laërt. Verumtamen vulgatus ibi textus ὃς δεδάηκε τά τ' ἐόντα etc.

(1) Hinc a Solone imminuta athletarum praemia ait Laërtius I. 55.

(2) Extat hoc distychon etiam apud Laërtium in Thalete I. 28.

(3) Plutarchus in Solone cap. IIII. ait bellum inter Ionas ipsius tripodis causa exarsisse; en autem Diodorus noster tantummodo ait, bello flagrante, deprehensum fuisse a piscatoribus tripodem.

(4) Meropes intelliguntur Coi, suffragante Plinio V. 31, uti iam observavit Menagius ad Laërt. itemque Hyginus, uti monet Harduimus ad Plin. loc. cit. Cum Cois enim bellum gerebant Milesii, qui designantur nomine Ionum.

(5) Hi quoque extant quatuor versiculi apud Laërtium I. 33.

20. τε ϗ συνέσει· τὸν δὲ συμβουλεῦσαι τοῦτον ἀναθεῖναι Ἀπόλλωνι, τοῦτον | γὰρ
εἶναι σοφώτερον πάντων.
XVIIII. Ὅτι ὁ αὐτὸς πρὸς τῇ τοῦ βίου κατα|στροφῇ (1) ὁρῶν Πεισίστρατον πρὸς
χάριν λόγοις τὰ πλήθη δημαγωγοῦντα, | ϗ πρὸς τυραννίδα παρορμῶντα, τὸ μὲν
πρῶτον λόγοις ἐπεχείρησεν | ἀποτρέπειν ταύτης τῆς ἐπιβουλῆς (2)· οὐ προσέχοντος
24. δὲ αὐτοῦ, προ|ῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν μετὰ τῆς πανοπλίας παντελῶς ἤδη γεγη-
ρακώς· | συνδραμόντος δὲ τοῦ πλήθους πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ παράδοξον, πα-
ρεκάλει τοὺς πολίτας ἀναλαβεῖν τὰ ὅπλα, καὶ παραχρῆμα καταλύειν τὸν
28. τύραν|νον· οὐδενὸς δὲ αὐτῷ προσέχοντος, ϗ πάντων αὐτοῦ μανίαν κατα-
γι|νωσκόντων, τινῶν δὲ παρὰ γῆραν αὐτὸν ἀποφαινομένων, ὁ μὲν Πεισί|-
στρατος ἤδη τινὰς δορυφόρους περιαγόμενος (3) προσῆλθε τῷ Σόλωνι | καὶ ἐπύθετο,
τίνι θαῤῥῶν τὴν τυραννίδα καταλύειν αὐτοῦ βούλεται; τοῦ | δὲ εἰπόντος ὅτι
32. τῷ γήρᾳ, θαυμάσας τὴν φρόνησιν αὐτοῦ, οὐδὲν αὐτὸν ἠδί|κησεν (4).
Ὅτι τὸν παρανόμοις καὶ ἀδίκοις πράξεσιν ἐπιβαλόμενον, ||| οὐκ ἂν προσ- P. 347.
ηκόντως σοφὸν νομίζεσθαι.
Ὅτι φασὶν Ἀνάχαρσιν τὸν σκύ|θην φρονοῦντα ἐπὶ σοφίᾳ μέγα παραγενέσθαι
Πυθῶδε, καὶ ἐπερωτῆσαι τίς | ἐστιν αὐτοῦ τῶν Ἑλλήνων σοφώτερος; καὶ εἰπεῖν,
Οἰταῖόν τινα φασὶ Μύσωνα |
4. Σοῦ μᾶλλον πραπίδεσσιν ἀρχήροτα πευκαλίμῃσιν (5)„.
ὅστις ἦν μαλιεὺς καὶ ᾤκει | τὴν Οἴτην εἰς κώμην Χηνὰς καλουμένην (6).

nique suasisse ut Apollini tripus dicaretur; namque hunc reapse sapientia omnibus antestare.

19. Idem Solon ab obitu prope absens, quum videret Pisistratum blandis verbis gratiam populi aucupantem tyrannidisque appetentem; primo quidem oratione nisus est ab incoepto eum deterrere: quo sibi non obtemperante, armis cunctis sibi circumpositis processit in forum summo, licet senio confectus. Concurrente vero propter rem inopinam ad eum multitudine, hortabatur cives ut arma capesserent, tyrannumque sine mora compescerent. Ibi nemine aures praebente, immo cunctis eius insaniam insimulantibus; nonnullis etiam senio effetum dicentibus; Pisistratus, qui iam aliquot custodes corporis circa se habebat, ad Solonem accedens sciscitatus est, quanam fiducia potentiam eius opprimere niteretur? Illo dicente, quod senectute fretus; prudentiam eiusdem miratus incolumem dimisit.

Eum qui vetitis iniustisque factis indulget, haud merito sapientem appellaveris.

Aiunt scytham Anacharsin sapientia sua valde tumidum, ad Apollinis pythii venisse oraculum atque rogasse num quis graecus sapientior se esset? Atque huic deum respondisse:

Oetaeum quendam Mysonem aiunt
Sollertiore, quam tu, mente praeditum esse.

Erat autem is maliensis quidam, Oetae incola, ex pago dicto Chenis.

(1) Reapse ait Phanias apud Plutarchum Sol. cap. XXXII. minus duobus annis Solonem superfuisse Pisistrati tyrannidi.

(2) Lege Plutarchum in Solone cap. XXVIIII.

(3) Videsis Plut. in Sol. cap. XXX.

(4) Quippe Pisistratus generis adfinitate attingebat Solonem teste Plutarcho; quam ob rem, nec non ob Pisistrati clementiam et Solonis philosophiam, dissensus eorum politicus ad nullam atrocitatem erupit, ut idem observat Plutarchus.

(5) Multo rectius se habent hi versiculi apud Laërtium I. 30. et 106.

Οἰταῖόν τινα φημὶ Μύσων' ἐν Χηνὶ γενέσθαι
Σοῦ μᾶλλον πραπίδεσσιν ἀρηρότα πευκαλίμῃσι.

(6) Cum his copulanda sunt quae leguntur in Diodori excerptis editis Wessel. T. II. p. 551-552.

Ὅτι ὁ Σόλων (1) πολυπραγμο|νήσας τὸν τόπον ἐν ᾧ διέτριβε Μύσων, κατέλαβεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἅλω | πρὸς ἄροτρον προσβαλόντα ἐχέτλην. καὶ πειραθεὶς τοῦ ἀνδρὸς, ἔφη· οὐχ' |ὥρα νῦν ἀρότρου ὦ Μύσων· καὶ οὗτος, οὐ χρῆσθαι εἰπεῖν ἀλλ' ἐπισκευάζειν· |

XX. Ὅτι Χύλων ἀφικόμενος εἰς Δελφοὺς ἢ καθάπερ ἀπαρχὰς ποιούμενος | τῷ θεῷ τῆς ἰδίας συνέσεως, ἐπέγραψεν ἐπί τινα κίονα τρία ταῦτα ΓΝΩ|« ΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ· καὶ ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ· καὶ τρίτον ΕΓΓΥΑ ΠΑΡΑ Δ'ΑΤΑ (2). τούτων ἕκαστον ὑπάρ|χον βραχὺ ἢ λακωνικὸν (3), μεγάλην ἔχει τὴν ἀναθεώρησιν· τὸ γὰρ ΓΝΩΘΙ | ΣΑΥΤΟΝ (a) παραγγέλλει παιδευθῆναι ἢ φρόνιμον γενέσθαι. οὕτω γὰρ ἄν τις ἑ|αυτὸν γνοίη· ἢ ὅτι οἱ ἄμοιροι παιδείας ἢ ἀλόγιστοι, κατὰ τὸ πλεῖστον ἑ|αυτοὺς συνετωτάτους ὑπειλήφασιν, ἥπερ ἐστὶ τῶν ἀμαθιῶν ἀμαθε|στάτη κατὰ τὸν Πλάτωνα· ἢ ὅτι τοὺς πονηροὺς, ἐπιεικεῖς ἡγοῦνται· τοὺς δὲ χρηστοὺς, ἀνάπαλιν φαύλους· μόνως γὰρ ἄν τις οὕτως | ἑαυτὸν γνοίη ἢ ἕτερον, τυχὼν παιδείας καὶ συνέσεως περιττοτέρας· | Τὸ δὲ ΜΕΔΕΝ ΑΓΑΝ μετριάζειν ἐν πᾶσι, καὶ μηδὲ περὶ ἑνὸς τῶν ἀνθρωπίνων τε|λείως διορίζεσθαι, ὡς Ἐπιδάμνιοι· οὗτοι γὰρ τὸν Ἀδρίαν οἰκοῦντες καὶ πρὸς | ἀλλήλους διαφερόμενοι, μυδροὺς διαπύρους καταποντίσαντες ἐν μέ|σῳ τῷ πελάγει, διωμόσαντο μὴ σπείσασθαι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔχθραν | πρότερον, ἕως ἂν οὗτοι θερμοὶ ἀνενεχθῶσιν· οὕτω δὲ σκληρῶς ὀμόσαν|τες καὶ τὸ ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ οὐκ ἐπινοήσαντες,

Solon quum locum vestigasset, ubi Myso diversabatur, deprehendit eum in area stivam aratro aptantem; tentandique hominis causa ait, non est aratri nunc tempus, Myso. Cui ille, non se uti respondit sed praeparare.

20. Chilo Delphos profectus, ut primitias veluti sapientiae suae Deo offerret, inscripsit columnae tria haec: NOSCE TE IPSUM; et NIHIL NIMIS; tertium denique SPONDE, PROPE ADEST PAENITENTIA. Horum singula quum brevia sint et laconica, magnam merentur considerationem. Nam NOSCE TE IPSUM, iubet erudiri fierique prudentem: tum enim quisque semet noscet. Vel quia disciplinae expertes et insipientissimi, se plerumque existimant sollertissimos; quae insipientia est omnium insipientissima, ut ait Plato: vel quod improbos loco bonorum habent, contra pro malis iustos. Nempe tum tantummodo quisque se et ceteros noscet, si doctrina scientiaque abundaverit. Iam NIHIL NIMIS significat, modeste in omnibus esse agendum, neque de ulla re humana definite quicquam esse statuendum: quod Epidauriis hadriatici maris accolis accidit; qui quum inimicitias inter se gererent, massis aliquot cadentis ferri medio mari demersis iuraverunt numquam se odia omissuros, priusquam eae massae mari ferventes educerentur. Iam qui adeo atrociter iuraverant, neque illud NIHIL NIMIS mente revolverant; deinceps rerum cursu coacti iram posue-

(a) Ita cod. At superius σεαυτόν.

(1) Laërtius in Mysone I. 106. scribit Anacharsin pro Solone. Egnatius Rubeus in comm. laërtianis cap. IV. omni ope contendit scribendum Chilonem pro Anacharside; sed en Solonem a Diodoro habemus. Item Laërtius pro ἐπὶ τῆς ἅλω scribit θέρους aestate, quod quidem vocabulum his excerptis addendum iudico.

(2) Tertiam hanc tantummodo tribuit Chiloni sententiam Laërtius I. 73. Huius delphicae epigraphes meminit etiam scholiastes a me editus ad odyss. VIII. 351. Aristotelici apud Clementem alex. strom I. 14. tribuebant id effatum Thaleti. Idem Clemens VI. 2. ed. venet. T. II. p. 749. observat eandem sententiam extitisse apud Epicharmum.

(3) Scilicet et ipse Chilo laco erat.

ὕστερον ὑπὸ τῶν πραγμάτων | ἀναγκαζόμενοι διελύσαντο τὴν ἔχθραν, ἐάσαντες
τοὺς μυδροὺς ψυχροὺς | ἐν τῷ βυθῷ. Τὸ δὲ ΕΓΓΥΑ ΠΑΡΑ Δ'ΑΤΑ, τινὲς ὑπέ-
λαβον γάμον | ἀπαγορεύειν· τὴν γὰρ τοῦ γάμου σύνθεσιν παρὰ τοῖς πλείστοις
28. τῶν Ἑλλήνων | ἐγγυὴν ὀνομάζεσθαι· καὶ βεβαιωτὴς ὁ κοινὸς βίος, ἐν ᾧ πλεῖ-
σται καὶ | μέγισται (a) γίνονται συμφοραὶ διὰ τὰς γυναῖκας. ἔνιοι δὲ φασὶν ἀνά-
ξιον | εἶναι Χίλωνα (b), διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀναιρουμένου τοῦ γάμου διαμένειν | τὸν
32. βίον· τὴν δὲ ἄτην ἀποφαίνονται ἐγγύαις ταῖς ἐπὶ τῶν συμβολαίων, | καὶ ταῖς
ὑπὲρ τῶν ἄλλων διομολογήσεσι περὶ χρημάτων. καὶ Εὐριπίδης ||

Οὐκ ἐγγυῶμαι, ζημία· φιλέγγυον P. 348.
Σκοπεῖν τὰ πυθοῖδ' (1) οὐκ ἐᾷ τὰ γράμμα|τα (2).

XXI. Ἔνιοι δὲ φασὶν μὴ Χίλωνος εἶναι μηδὲ πολιτικὸν, τὸ μηδενὶ τῶν | φί-
λων ἐν ταῖς τοιαύταις χρείαις ἐπαρκεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰς κατα|βεβαιώσεις ἀπαγο-
4. ρεύειν, καὶ τὸ κατατεταγμένως ἐγγυᾶσθαι τι καὶ διορίζεσθαι | τῶν ἀνθρωπίνων,
ὡς ποιῆσαι τοὺς Ἕλληνας ὅτε κατηγωνίσαντο τὸν Ξέρξην. | ὤμοσαν γὰρ ἐν Πλα-
ταιαῖς (3) παραδώσειν παίδων παισὶ τὴν πρὸς τοὺς | Πέρσας ἔχθραν, ἕως ἂν οἱ
8. ποταμοὶ ῥέωσιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ γένος | ἀνθρώπων εἴη, καὶ γῆ καρποὺς
φέροι· τὸ δὲ τῆς τύχης εὐμετάπτωτον βεβαί|ως ἐγγυώμενοι, μετά τινα | χρόνον
ἐπρεσβεύοντο πρὸς Ἀρταξέρξην τὸν | υἱὸν Ξέρξου περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας (4).

Ὅτι ὁ Χιλώνος λόγος βρα|χὺς ὤν, ὅλην περιείληφε τὴν πρὸς τὸν ἄριστον βίον

runt, massasque suas in profundo frigidissimas reliquerunt. Denique effatum SPONDE, PROPE ADEST PAENITENTIA, quidam de nuptiis dictum intelligunt. Namque nuptiarum conciliatio, apud plerosque Graecos dicitur ἐγγυὴ (sponsio). Dicti autem veritatem confirmat communis vita, in qua plurimae ac magnae propter feminas cientur discordiae. Alii dicunt indignam esse Chilone sententiam; quia nuptiis sublatis, vita stare non potest: paenitentiam autem intelligi aiunt quae accidit ob sponsiones in contractibus quotidianis, et cum se vadem aliquis pro aliorum re familiari offert. Hinc Euripides:

Non spondeo; pernicies est. Eum qui libenter spondet
Admirari me vetant scriptae apud pythium oraculum litterae.

21. Quidam vero neque Chilonis id esse dictum aiunt, neque civile, si videlicet nulli amico in eiusmodi necessitatibus adsis: sed interdici potius firmioribus adseverationibus, et quominus praefracte aliquid spondeamus in humanis rebus ac definiamus. Veluti Graeci fecerunt, quo tempore Xerxem debellarunt: iure enim iurando spoponderunt in urbe Plataeis, se ad omnes posteros odium Persarum transmissuros, quamdiu flumina in mare decurrerent, et humanum genus superesset, et fruges terra gigneret. Ecce autem qui de volubili fortuna firmiter spoponderant, brevi interiecto tempore legationem ad Artaxerxem Xerxis filium pro pace bellique societate miserunt.

Chilonium dictum quantumvis breve, omnem complectitur vitae optime in-

(a) Cod. μέγιστοι. (b) Ita cod. Scribe Χίλωνος; nisi mavis interpretari *absurdum esse Chilonem*.

(1) Scholiastes ad odyss. VIII. 80. Πυθοῖ τόπος ἐν Δελφοῖς, ἔνθα ἦν μαντεῖον Ἀπόλλωνος. Ibidem alius: Πυθοῖ πόλις Φώκιδος, ἡ αὐτὴ καὶ Δελφίς.

(2) Incognitus videtur hic Euripidis locus. Nam et vocabuli φιλέγγυος unicum video laudari Strabonem auctorem V. cap. I. 9, cui nunc accedit Euripides; quem quominus accuratius scruter, temporis angustiis excludor.

(3) Formulam ipsam iurisiurandi legesis apud Diodorum nostrum XI. 29, cui sacramento hae particulae iam addendae sunt.

(4) Lege Diodorum XII. 26.

ὑποθήκην. ὡς καὶ | τῶν ἐν Δελφοῖς ἀναθημάτων βελτίω | ταῦτα τὰ ἀποφθέγμα- 12.
τα. | αἱ μὲν γὰρ χρυσαὶ Κροίσου πλίνθοι (1), καὶ τὰ ἄλλα | τὰ κατασκευάσματα
ἠ|φανίσθη, καὶ μεγάλας ἀφορμὰς παρέσχε τοῖς ἀσεβέσιν εἰς τὸ ἱερὸν | ἑλομέ-
νοις. αἱ δὲ γνῶμαι τὸν ἅπαντα | χρόνον σώζονται ἐν ταῖς τῶν | πεπαιδευ- 16.
μένων ψυχαῖς τεθησαυρισμέναι, καὶ κάλλιστον ἔχουσαι θη|σαυρὸν, πρὸς ὃ
οὔτε | Φωκεῖς οὔτε Γαλάται προσενεγκεῖν τὰς χεῖρας | σπουδάσειαν (2).

XXII. Ὅτι τῶν Μιτυληναίων διδόντων τῷ Πιττακῷ | τῆς χώρας ὑπὲρ ἧς
ἐμονομάχησεν (3) τὴν ἡμίσειαν, οὐκ ἐδέξατο. συνέ|ταξεν δὲ ἑκάστῳ κληρῶσαι τὸ 20.
ἴσον, ἐπιφθεγξάμενος ὡς τὸ ἴσον (4) ἐστὶ τοῦ | πλείονος πλεῖον. μέτρων γὰρ ἐπιει-
κείᾳ τὸ πλεῖον, οὐ κέρδει, σοφῶς (a) | ἐγίνωσκεν. ἐπὶ μὲν γὰρ ἰσότητι δό-
ξαν καὶ ἀσφάλειαν ἀκολουθήσειν, | τῇ δὲ πλεονεξίᾳ βλασφημίαν καὶ φόβον,
δι' ὧν ταχέως ἂν αὐτοῦ τὴν | δωρεὰν ἀφείλαντο. 24.

Ὅτι σύμφωνα τούτοις ἔπραξε καὶ πρὸς Κροῖ|σον διδόντα τῶν ἐκ τοῦ
γαζοφυλακείου χρημάτων λαβεῖν ὁπόσα | βούλοιτο. καὶ γὰρ τότε τὴν δωρεὰν οὐ
προσδεξάμενον φασὶν εἰπεῖν, | καὶ νῦν ἔχειν ὧν ἤθελε διπλάσια. θαυμάσαντος
δὲ τοῦ Κροίσου τὴν | ἀφιλαργυρίαν, καὶ περὶ τῆς ἀποκρίσεως ἐπερωτήσαντος, 28.
εἰπεῖν, | ὡς τελευτήσαντος ἄπαιδος ἀδελφοῦ κεκληρονομηκὼς οὐσίαν εἴη | τὴν ἴσην
ἧπερ εἶχεν, ἣν οὐχ ἡδέως προσειληφέναι. |

Ὅτι καὶ τὸν ποιητὴν Ἀλκαῖον ἐχθρότατον αὐτοῦ γεγενημένον, καὶ διὰ 32.
P 201. τῶν | ποιημάτων πικρότατα λελοιδορηκότα, λαβὼν ὑποχείριον, ἀφῆκεν ||| ἐπιφθεγ-
ξάμενος ὡς συγγνώμη τιμωρίας αἱρετωτέρα (5).

stituendae rationem. Quare et cunctis Delphorum donariis haec effata potiora sunt. Etenim aurei Croesi laterculi atque alia supellex evanuit; immo grandem ansam capiendi templum scelestis suppeditavit. At vero sententiae nullo non tempore manent, in eruditorum animis tamquam conditae, pulcherrimi thesauri instar, cui neque Phocenses neque Galli inferre manus nitentur.

22. Mitylenaeis Pittaco partem dimidiam soli pro quo singulare certamen pugnaverat attribuentibus, ipse non accepit, iussitque singulis sorte dividi ex aequo; namque aequum pluris esse quam maius: scilicet utilitatem in moduli aequitate non in lucro positam sapienter censebat: et aequabilitati quidem gloriam et securitatem fore comitem; cupiditati autem obtrectationem atque timorem, ne forte paulo post, donum ab se repeterent.

Paria his fecit etiam apud Croesum concedentem ei ut e sua gaza quantum vellet opum sumeret. Nam et tunc munificentia non recepta, dixisse fertur se in praesenti iam duplum possidere quam vellet. Mirante Croeso animum cupiditate tam vacuum, responsique causam rogante; ait Pittacus mortui se fratris liberorum expertis hereditatem adiisse parem ei parti cuius antea potiebatur: itaque haud libenter eam accepisse.

Idem Chilo Alcaeum poetam, qui ei fuerat inimicissimus atque in poematibus acerbissime maledixerat, in suam potestatem redactum dimisit, dicens veniam meliorem esse vindicta.

(a) Cod. σαφῶς.

(1) De his lege Herodotum I. 50.

(2) Intellige Philomeli et Brenni bellum.

(3) Lege Laërtium in Pittaco.

(4) Praeclara lectio ἴσον pro ἥμισυ; in qua explicanda (licet ab Hesiodo videatur sumpta) torquent se Laërtii interpretes loco praedicto.

(5) Hanc sententiam, absque auctore, recitat Diodorus etiam in hoeschelianis eclogis editis lib. XXI. 8; eademque infra recurrit in vaticanis nostris excerptis.

XXIII. Ὅτι μέγα | ἐστὶν οὐ τὸ δύναμιν ὅτου δήποτε σχεῖν, ἀλλὰ τὸ
4. ταύτῃ δεόντως χρῆ|σθαι · ἐπεὶ τί ὄφελος Μίλωνι τῷ κροτωνιάτῃ τὸ μέγεθος τῆς
περὶ τὸ | σῶμα ῥώμης;

Ὅτι Πολυδάμας ὁ θετταλὸς ὑπὸ τῆς πέτρας δι|αῤῥαγεὶς πᾶσιν ἐποίησε φανερὸν, ὡς ἐπισφαλές ἐστιν ἰσχὺν μεγάλην ἔχειν, | νοῦν δὲ μικρόν (1).

Ὅτι τῶν Κιῤῥαίων πολιορκουμένων πολὺν ἤδη | χρόνον, διὰ τὸ τὸ χρη-
8. στήριον ἐπιχειρεῖν συλᾷν, τινὲς μὲν τῶν Ἑλλήνων | εἰς τὰς πατρίδας ἐπανῆλθον ·
οἱ δὲ ἐπερωτήσαντες τὴν Πυθίαν ἔ|λαβον χρησμὸν οὕτως (2).

Οὐ πρὶν τῆσδε πόληος ἐρίψετε (a) πύργον | ἑλόντες,
Πρὶν ἢ (b) ἐν ἐμῷ τεμένει (c) κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης
Κῦ|μα ποτικλύζει (d) κελαδοῦν ἱεραῖσιν ἐπ' ἀκταῖς (e).

12. XXIIII. Ὅτι Περίλαος (3) | ὁ ἀνδριαντοποιὸς Φαλάριδι τῷ τυράννῳ κατασκευά-
σας βοῦν | χαλκοῦν πρὸς τιμωρίαν τῶν ὁμοφύλων, αὐτὸς πρῶτος ἐπειράθη | τοῦ
μεγέθους τῆς τιμωρίας · οἱ γὰρ κατὰ τῶν ἄλλων βουλευόμενοι | τι φαῦλον, ὡς
ἐπίπαν ταῖς ἰδίαις ἐπιθυμίαις εἰώθασιν ἁλίσκεσθαι. |

16. Ὅτι Σόλων ὁ νομοθέτης παρελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν παρεκάλει τοὺς |
Ἀθηναίους καταλύειν τὸν τύραννον, πρὶν τελέως ἰσχυρὸν γενέσθαι · (4) | οὐδενὸς δὲ
αὐτῷ προσέχοντος, ἀναλαβὼν τὴν πανοπλίαν προῆλθεν | εἰς τὴν ἀγορὰν γεγη-

23. Haud magnum est viribus quomodocumque pollere, sed his apte uti. Nam crotoniatae Miloni magnitudo sui roboris cuinam usui fuit?

Polydamas thessalus rupis pondere elisus, palam demonstravit, periculose magnas vires haberi cum mente exigua.

Cyrrhaeis iamdiu obsidionem tolerantibus, propterea quod ausi fuissent fanum oraculi diripere, partim iam Graecorum in suas patrias dilabebantur. Atque hi Pythiam consulentes, hoc audierunt vaticinium:

Haud prius huius urbis capta moenia prosternetis,
Quam in agro mihi dicato caeruleae Amphitrites
Fluctus fremat strepens in sacro litore.

24. Perilaus statuarius qui Phalaridi tyranno taurum aeneum fabricavit ad suorum civium supplicium, primus eam poenam immanem expertus est. Qui enim adversus alios pravum quid moliuntur, suis plerumque malis votis irretiri solent.

Solon legumlator in contionem progressus hortabatur Athenienses ad cohibendum, ante quam vires confirmaret, tyrannum. Quum ei nemo morem gereret, sumptis armis processit in forum, senili licet aetate, deosque testatus est se ora-

(a) Codices sive apud Aeschinam sive apud Pausaniam variant ἐρείψετε, ἐῤῥίψετε, ἐρίψατε ἐρίψετε. Priorem lectionem ab ἐρείπω *everto prosterno* in interpretatione secutus sum. (b) Var. lect. γε, τε, καί. (c) Aesch. τεμένη. (d) Paus. Aesch. ποτικλύζῃ. (e) Ita etiam Aesch. Sed apud Pausaniam deterius ἐπὶ οἴνοπα πόντον. E laudatis auctoribus compertum est, regionem Cirrhaeorum ab Amphyctionibus fuisse consecratam, ut sic ipsa aliam iam antea sacram attingeret, quae erat maritima; ideoque universa sacra facta mare contingeret.

(1) De Polydamante scripsisse Diodorum adfirmaverat Tzetzes chil. II. 459. At Wesselingius T. II. p. 640. nihil eiusmodi apud Diodorum reperiens, lapsum memoria Tzetzem iudicavit, quia de Polydamante loquuntur potius Pausanias VI. 5. et Suidas. Nunc demum vaticanus palimpsestus veracem Tzetzem declarat. Ipsam vero sententiam scribit etiam alibi Diodorus, nempe de Dioxippo pariter athleta loquens lib. XVII. 101.

(2) Lege Pausaniam X. 37; Plutarchum in Solone XI; Polyaenum III. 5; Aeschinem contra Ctes. 112.

(3) *Perillum* scribit Plinius XXXIIII. sect. 19. et sic etiam Ovidius atque Propertius. Sed tamen et *Perilaus* aliquando legitur.

(4) Haec paulo aliter dicta fuerunt superius. Eiusmodi repetitiones alibi quoque occurrunt in his vaticanis excerptis. Quum enim Porphyrogenitus Cae-

ῥακῶς· καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιμαρτυρόμενος, ἔφησεν καὶ | λόγῳ καὶ ἔργῳ τῇ πα- 20.
τρίδι κινδυνευούσῃ βεβοηθηκέναι τὸ κατ' αὐτὸν | μέρος· τῶν δὲ ὄχλων ἀγνο-
ούντων τὴν ἐπιβουλὴν Πεισιστράτου, συνέ|βη τὸν Σόλωνα τἀληθῆ λέγοντα παρα-
πέμπεσθαι. Λέγεται δὲ Σόλων | καὶ προειπεῖν τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἐσομένην τυ-
ραννίδα δι' ἐλεγείων. |

Ἐκ νεφέλης πέλεται χίονος μένος ἠδὲ χαλάζης (a), 24.
Βροντὴ δ' ἐκ λαμ|πρᾶς γίνεται ἀστεροπῆς (1).
Ἀνδρῶν ἐκ μεγάλων πόλις ὄλλυται· εἰς | δὲ μονάρχου
Δῆμος αἰδρείῃ δουλοσύνην (b) ἔπεσεν (2).
Λείης δ' ἐξέραντα (c) | ῥᾴδιον ἐστὶ κατασχεῖν
Ὕστερον ἀλλ' ἤδη χρὴ πάντα νοεῖν (d).

Καὶ μετὰ | ταῦτα τυραννοῦντος ἔφη. 28.

Εἰ δὲ πεπόνθατε λυγρὰ δι' ὑμετέραν κα|κότητα,
Μὴ θεοῖσι ταύτην (e) μοῖραν (f) ἐπαμφέρετε.
Αὐτοὶ γὰρ τούτους ηὐ|ξήσατ' ἐρύματα (3) δόντες,
Καὶ διὰ τοῦτο (g) κακὴν ἔσχετε δουλοσύνην.
Ὑμῶν δ' εἷς μὲν ἕκαστος ἀλώπεκος ἴχνεσι βαίνει,
Συμπᾶσι δ' ὑμῖν | κοῦφος (h) ἔνεστι νόος. 32.

tione manuque periclitanti patriae pro sua virili parte subvenisse. Sed enim Pisistrati insidias quia populus non sentiebat, Soloni contigit vera licet dicenti negligi. Idem Solon dicitur elegis quoque impendentem tyrannidem Atheniensibus praedixisse.

E nube gignitur nivium vis vel grandinis,
Tonitru fit e splendido fulgure.
A summatibus viris perditur civitas; et in monarchae
Populus imprudenter servitutem decidit.
Facile est praeda (vacuum) continere.
Non postea sed nunc oportet omnia dispicere.

Deinde Pisistrato iam tyrannidem tenente, ait:

Quod si tristia passi estis propter vestram ignaviam,
Ne diis hanc calamitatem imputetis.
Vos enim hos auxistis tutela tradita,
Propterea que malam nacti estis servitutem.
Vestrum quisque vulpis vestigia figit;
Vobis autem universis levis inest mens.

(a) Cod. θαλάσσης. (b) Cod. δουλοσύνης. (c) Ita evidenter cod., quod vocabulum non explico. Sed neque ἐξέρξαντα satis placebat. (d) Ita laborat in codice versus. (e) Plut. et Laërt. μή τι θεοῖς τούτων. (f) Ita et Laërtius I. 52. At Plut. in Sol. XXX. μῆνιν. (g) Plut. et Laert. ταῦτα. (h) Ita et Laert. At Plut. χαῦνος.

sar diversos homines ad hunc laborem incumbere iusserit, mox eorum schedas in unum colligendas curaverit interdum accidit (incautene an de industria?) ut quaedam excerpta, quae parumper inter se differrent, duplicata retinerentur. Similiter in dionysianis excerptis duo loci mihi occurrebant aliis verbis repetiti. Vide editionem meam Dionysii mediolanensem XVI. 8. XVII. 8.

(1) Extat hoc distychon apud Plutarchum in Solone cap. III.

(2) Legitur alterum hoc distychon apud Diodorum XVIIII. 1, nisi quod pro μονάρχου scribitur τυράννου. Ita etiam apud Laërt. I. 50. Tertium quod sequitur apud neutrum auctorem est, neque in Brunckii analectis T. I. p. 71.

(3) Intellige custodes corporis Pisistrato concessos. Cicer. de rep. I. 44. Plutarch. Solon. XXX.

Εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε καὶ εἰς ἔπος αἰόλον (a) ἀνδρὸς (1), ||
Εἰς ἔργον δ' οὐδὲν γινόμενον βλέπετε.

Ὅτι ὁ Πεισίστρατος παρεκά|λει τὸν Σόλωνα τὰς ἡσυχίας ἔχειν, καὶ τῶν τῆς τυραννίδος ἀγαθῶν συνα|πολαύειν (2)· οὐδενὶ δὲ τρόπῳ δυνάμενος αὐτοῦ μεταθεῖναι τὴν προαί|ρεσιν, ἀλλ' ὁρῶν μᾶλλον ἀεὶ ἐξεγειρόμενον καὶ μετὰ ἀνατάσεως ἀπει|λοῦντα τιμωρίαν ἐπιθήσειν, ἠρώτησεν αὐτὸν τίνι πεποιθὼς ἀντιπράτ|τει ταῖς ἐπιβολαῖς αὐτοῦ; τὸν δὲ φασὶν εἰπεῖν, τῷ γήρᾳ. P. 202.

XXV. Ὅτι Κροῖσος | ναυπηγῶν πλοῖα μακρὰ, φασὶν, ἔμελλε στρατεύειν ἐπὶ τὰς νήσους (3)· πα|ρεπιδημοῦντα δὲ Βίαντα παρὰ τὰς νήσους καὶ θεωροῦντα τὴν ναυπη|γίαν, ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐρωτηθῆναι μή τι νεώτερον ἀκηκοὼς εἴη | παρὰ τοῖς Ἕλλησι γινόμενον; τοῦ δὲ εἰπόντος ὅτι πάντες οἱ νησιῶται | συνάγουσιν ἵππους διανοούμενοι στρατεύειν ἐπὶ Λυδοὺς, λέγεται τὸν Κροῖσον | εἰπεῖν, εἴθε γάρ τις πείσειε νησιώτας σὺν ἵπποις παρατάξασθαι Λυ|δοῖς. ὁ δὲ Πιττακὸς ἢ Βίας ὑπολαβὼν φησίν· εἶτα Λυδοὺς μὲν ἠπει|ρον οἰκοῦντας σπεύδειν ἀποφαίνῃ λαβεῖν ἐπὶ γῆς νησιώτας ἄνδρας, τοὺς δὲ νῆσον οἰκοῦντας οὐκ οἴει θεοῖς εὔξασθαι λαβεῖν ἐν θαλάττῃ | Λυδοὺς, ἵν' ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν ἤπειρον τοῖς Ἕλλησι συμβάντων κα|κῶν κατὰ πέλαγος ἀμύνωνται τῶν τοὺς συγγενεῖς καταδεδουλωμένων, | ὁ δὲ Κροῖσος θαυμάσας τὸν λόγον, παραχρῆμα μετενόησε, καὶ τῆς ναυπη|γίας ἀπέστη· τῶν γὰρ Λυδῶν ἱππεύειν εἰδότων, ἐνόμιζε προτερεῖν | αὐτοὺς πεζῇ.

Namque ad linguam volucremque hominis sermonem respexistis,
Factorum autem rationem nullam habuistis.

Pisistratus rogabat Solonem ut quietus ageret, bonisque tyrannidis secum frueretur. Verum ubi sensit non posse Solonem sententia deduci; quin adeo quotidie magis exasperatum videns, sibique imponendas poenas minitantem; interrogavit illum qua re tandem fretus molitionibus suis resisteret? Solonem vero dixisse aiunt, senectute se esse fretum.

25. Croesum fabricatis longis navibus fama est expeditionem adversus insulas fuisse susceptu.um. Quumque ad eum venisset Bias, qui insulas circumnavigaverat, vidissetque navium structuram, interrogavit eum rex numquid novi agitari apud Graecos audisset? Illo autem respondente, quod omnes insularum incolae equos compararent eo consilio ut impressionem contra Lydos facerent; fertur Croesus dixisse, utinam aliquis insularibus suaserit, ut cum equestri exercitu Lydos bello lacessant! Tum Pittacus sive Bias respondit: ergone censes gestire Lydos, qui continentem habitant, ut insulares homines in solo capiant; insularum autem incolas haud putas precari a diis ut ipsi Lydos in mari deprehendant, atque ita de malis, quae in continente Graecis acciderint, maritimam vindictam sumant, adversus eos videlicet qui suos necessarios servituti mancipaverunt? Hac Croesus oratione permotus animum repente mutavit, atque a navibus instruendis destitit. Nam quia Lydi equitatu excellebant, putavit eos terrestri bello superiores fore.

(a) Ita et Laërt. At Plut. ἔπη αἱμύλου. quae lectio sumpta videtur ex praecedente Plutarchi capite.

(1) Blandos Pisistrati sermones commemorat Plutarchus in Sol. XXVIIII.

(2) Extat hac super re Pisistrati ad Solonem epistula apud Laert. I. 53.

(3) Lege Herodotum I. 27.

XXVI. Ὅτι ὁ Κροῖσος μετεπέμπετο τοὺς ἐκ τῆς Ἑλλάδος | ἐπὶ σοφίᾳ πρωτεύοντας (1), ἐπιδεικνύμενος τὸ μέγεθος τῆς εὐδαιμονίας· καὶ τοὺς ἐξυμνοῦντας τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ ἐτίμα μεγάλαις δωρεαῖς· με|τεπέμψατο δὲ καὶ Σόλωνα· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ φιλοσο|φίᾳ μεγίστην δόξαν ἐχόντων, τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν διὰ τῆς τούτων τῶν | ἀνδρῶν μαρτυρίας ἐπισφραγίζεσθαι βουλόμενος· παρεγενήθη δὲ πρὸς | αὐτὸν Ἀνάχαρσις ὁ σκύθης (a), καὶ Βίας, καὶ Σόλων, καὶ Πιττακός· οὓς | ἐπὶ τὰς ἑστιάσεις κατὰ συνέδριον εἶχεν ἐν μεγίστῃ τιμῇ, τόν τε πλοῦτον | αὐτοῖς ἐπιδεικνύμενος καὶ τὸ μέγεθος τῆς τούτου δυναστείας· παρὰ δὲ | τοῖς πεπαιδευμένοις τῆς βραχυλογίας τότε ζηλουμένης, ὁ δὲ Κροῖ|σος ἐπιδειξάμενος τὴν τῆς βασιλείας εὐδαιμονίαν τοῖς ἀνδράσι, καὶ | τὸ πλῆθος τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν, ἠρώτησεν Ἀνάχαρσιν ὄντα πρε|σβύτερον τῶν σοφιστῶν,
P. 339. τίνα νομίζει τῶν ὄντων ἀνδρειότατον; ὁ δὲ ||| τὰ ἀγριώτατα τῶν ζώων ἔφησε. μόνα γὰρ προθύμως ἀποθνήσκειν | ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας· ὁ δὲ Κροῖσος νομίσας ἡμαρτηκέναι αὐτὸν, ἐν τῷ | δευτέρῳ πρὸς χάριν αὐτῷ ποιήσασθαι (b) τὴν ἀπόκρισιν ὑπολαβὼν ἠρώ|τησε, τίνα δικαιότερον κρίνει τῶν ὄντων; ὁ δὲ πάλιν ἀπεφαίνετο τὰ | ἀγριώτατα τῶν θηρίων· μόνα γὰρ κατὰ φύσιν ζῆν, οὐ κατὰ νόμους· εἶναι | γὰρ τὴν μὲν φύσιν θεοῦ ποίησιν, τὸν δὲ νόμον ἀνθρώπων θέσιν· καὶ δικαιότερον εἶναι | χρῆσθαι τοῖς τοῦ θεοῦ ἢ τοῖς τῶν ἀνθρώπων εὑρήμασιν· ὁ δὲ διασύραι βουλό|μενος Ἀνάχαρσιν, ἠρώτησεν εἰ καὶ σοφώτατα τὰ θηρία; ὁ δὲ συγκατα|θέμενος ἐδίδασκεν, ὅτι τὴν τῆς φύσεως ἀλήθειαν τῆς τοῦ νόμου θέ|σεως προτιμᾶν ἰδιώτατον ὑπάρχειν σοφίας· ὁ δὲ τούτου κατεγέλασεν | ὡς ἐκ τῆς Σκυθίας καὶ θηριώδους διαγωγῆς πεποιημένου τὰς ἀποκρίσεις. |

XXVII. Ηρώτησε δὲ τὸν Σόλωνα τίνα τῶν ὄντων εὐδαιμονέστατον ἑώρακεν,

26. Croesus ad se vocabat e Graecia praecipuos sapientia homines, divitiarum suarum copiam ostentans; atque eos qui beatitatem eius praedicarent, magnis donis remunerans. Vocavit et Solonem, simulque alios, quorum ingens erat in philosophia laus, nempe suam studens felicitatem tantorum testimonio virorum quasi sigillo confirmare. Itaque ad eum venerunt Anacharsis scytha, Bias, Solon, Pittacus, quorum synedrium perhonorifice conviviis adhibebat opes suas potentiaeque fastigium eorum oculis exhibens. Cumque apud doctos breviloquentiae studium tunc vigeret, Croesus regni sui beatitatem his hominibus demonstrans, populorumque subiectorum sibi multitudinem, interrogabat Anacharsin sapientium natu maximum, quemnam ex animantibus fortissimum esse putaret? Ille vero ferocissimam quamque beluam: solas enim has alacriter pro libertate mortem oppetere. Croesus existimans errasse illum, speransque fore ut altera saltem vice ad gratiam sibi loqueretur, denuo quaesivit, quemnam animantem iustiorem esse crederet? Ille rursus dixit ferocitate praestantes beluas: solas enim naturae norma, non legum, vivere: esse autem naturam, Dei opus; leges, hominum compositionem: porro aequius esse ut Dei quam hominum inventis utamur. Ille exagitare Anacharsin volens, quaesivit num sapientissimae quoque ferae essent? Hic autem adnuens demonstrabat, quod naturae veritatem legi praeferre, maxime proprium sapientiae sit. Tum Croesus Anacharsin irrisit, ceu qui e scythico ferinoque vitae genere responsa illa protulisset.

27. Quaerebat etiam a Solone, quemnam felicissimum viventium vidisset? ex-

(a) Cod. σκύθης. (b) Malim ποιήσεσθαι.

(1) Confer Herodotum I. 29. Aliud est septem sapientium convivium, quod item in dialogos coniecit Plutarchus.

ὡς | τοῦτο (a) γε πάντως ἀποδοθησόμενον ἑαυτῷ· τοῦ δὲ εἰπόντος, ὡς οὐδένα | δι-
καίως ἂν εἰπεῖν ἔχοι διὰ τὸ μηδενὸς τῶν ὄντων ἑωρακέναι τὸ τέ|λος τοῦ βίου, οὗ χω-
16. ρὶς οὐδεὶς ἂν προσηκόντως μακάριος νομίζοιτο· | πολλάκις γὰρ οἱ τὸν ἔμπροσ-
θεν πάντα βίον εὐδαίμονες δόξαντες | εἶναι, πρὸς αὐτῇ τῇ τοῦ βίου κατα-
στροφῇ μεγίσταις περιέπεσον συμφο|ραῖς· ὁ δὲ βασιλεύς, οὐδὲ πλουσιώτατον
ἄρά με κρίνεις ἔφη; καὶ ὁ | Σόλων τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν ποιησάμενος, ἐδίδασκεν
20. ὡς οὐ τοὺς | πλεῖστα κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς πλείστου ἀξίαν τὴν φρόνησιν ἡ|γου-
μένους νομιστέον πλουσιωτάτους· ἡ δὲ φρόνησις οὐδενὶ τῶν ἄλλων | ἀντίρροπος
οὖσα, μόνους ποιεῖ τοὺς αὐτὴν περὶ πολλοῦ ποιουμέ|νους, μέγιστον καὶ βε-
24. βαιότατον ἔχειν πλοῦτον. Ἠρώτησε καὶ τὸν | Βίαντα, πότερον ὀρθῶς ἐποιήσα-
το τὴν ἀπόκρισιν ὁ Σόλων, ἢ διήμαρτεν; ὁ δὲ ὑπειπών, ὀρθῶς ἔφη· τὰ γὰρ
ἐν σοὶ βούλεται θεωρήσας ἀγαθὰ διαγνῶναι· | νυνὶ δὲ τὰ παρὰ σοῦ μόνον
ἑώρακεν· εἶναι δὲ δι' ἐκεῖνα μᾶλλον ἢ ταῦτα | τοὺς ἀνθρώπους εὐδαίμονας· ὁ δὲ
28. βασιλεύς, ἀλλ' εἰ τὸν (b) τῶν χρημάτων | ἔφησε πλοῦτον μὴ προτιμᾷς, τό γε πλῆ-
θος τῶν φίλων ὁρᾷς τοσοῦτον | ὑπάρχον, ὅσον οὐδενὶ τῶν ἄλλων· ὁ δὲ καὶ τοῦ-
τον ἀπεφήνατο τὸν | ἀριθμὸν ἄδηλον εἶναι διὰ τὴν εὐτυχίαν. Πρὸς δὲ Πιττακὸν
εἰπεῖν φασίν, ποίαν | ἑώρακας ἀρχὴν κρατίστην; τὸν δὲ ἀποκριθῆναι, τὴν τοῦ
32. ποικίλου ξύ|λου, διασημαίνοντα τοὺς νόμους (1).

XXVIII. Ὅτι Αἴσωπος κατὰ τοὺς αὐτοὺς || χρόνους συνήκμαζε τοῖς ἑπτὰ P. 34.
σοφοῖς (2), καὶ εἶπεν ὡς οὐκ οἴδασιν οὗτοι | ὁμιλεῖν δυνάστῃ· καὶ γὰρ ὡς ἥκιστα
δεῖν ἢ ὡς ἥδιστα συμβιοῦν τοῖς τοιού|τοις (3)· αὐτὸς δὲ πεπλασμένως ἔλεγεν, τὴν
4. μὲν γὰρ νίκην ἀρετῇ καὶ οὐ | πολυπληθίᾳ χειρῶν περιγίνεσθαι (4)·

pectans hanc sibi laudem tributum iri. Quumque ille diceret, neminem se posse nominare, quia nullus mortalium vitae suae finem prospicit, qua sine re nemo iure beatus reputari potest; saepe enim eos qui in superiore vita visi erant felices, sub vitae exitum in maximas calamitates incidisse; ibi rex, ne ditissimum quidem, inquit, me iudicas? Tum Solon eodem responso utens demonstrabat, ditissimos habendos esse non qui plurima possiderent, sed qui potiore prudentia essent: prudentiam autem nulli rei comparandam solos eos reddere maximarum firmissimarumque opum dominos, a quibus ipsa plurimi fit. Exin rogabat rex Biantem rectene an secus respondisset Solon? Recte, inquit ille; vult enim ea bona iudicio suo discernere quae in te sunt; nunc autem videt ea sola quae a te: esse autem ob illa magis, quam ob haec, homines beatos. Tum rex, atqui si minus, inquit, opum copiam ceteris rebus praefers, certe amicorum numerum cernis tantum, quantus alii nemini adest. Ille vero hunc etiam incertum esse dicebat propter felicitatem. Pittaco demum dixisse aiunt, quodnam vidisset imperium maximum? illumque respondisse, picti ligni imperium; leges scilicet innuentem.

28. Eadem aetate Aesopus floruit qua septem sapientes; aiebatque nescisse hos rationem cum dynastis versandi: quippe aut rarissime aut quam iucundissime cum his esse vivendum. Ipse autem tectis verbis dicebat victoriam virtute non manuum multitudine adquiri solere.

(a) Cod. τούτῳ. (b) Cod. ἧττον.

(1) Conf. Laërt. I. 77.

(2) Sane Aesopus loquitur in dialogis septem sapientium apud Plutarch. op. cit.

(3) Diodorus etiam XV. 7. scribit hanc sententiam, de Platone apud Dionysium tyrannum versante loquens. Plutarchus autem in Sol. XXVIII. refert etiam Solonis responsum: *nequaquam, Aesope, sed vel rarissime vel optime*.

(4) Sic Euripides Antiop. 77. σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας νικᾷ.

Ὅτι ὁ Φάλαρις ἰδὼν περιστε|ρῶν πλῆθος ὑφ᾽ ἑνὸς ἱέρακος διωκόμενον, ἔφη·
ὁρᾶτε ὦ ἄνδρες τοσοῦ|το πλῆθος ὑφ᾽ ἑνὸς διωκόμενον διὰ δειλίαν; ἐπεί τοι γε
εἰ τολμήσειαν | ἐπιστρέψαι, ῥᾳδίως τοῦ διώκοντος ἂν περιγένοιντο· καὶ ἐκ τού-
του | τῦ λόγυ ἀπεβάλετο τὴν δυναστείαν, ὡς γέγραπται ἐν τῷ περὶ διαδοχῆς | 8.
βασιλέων (1).

Ὅτι Κροῖσος ἐπὶ Κῦρον τὸν πέρσην ἐκστρατεύων, ἐπύθετο τοῦ μαντείυ.
ὁ δὲ χρησμός·

Κροῖσος Ἅλυν (2) διαβὰς μεγάλην | ἀρχὴν καταλύσει (3).

Ὁ δὲ τὸ ἀμφίβολον τῦ χρησμοῦ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ | προαίρεσιν ἐκδεξάμενος, 12.
ἐδυστύχησεν.

XXVIIII. Ὅτι πάλιν ἐπήρωτησεν | εἰ πολὺν χρόνον ἕξει τὴν δυναστείαν.
εἶπεν δὲ τὰ ἔπη ταῦτα·

Ἀλλ᾽ ὅ|ταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
Καὶ τότε Λυδὲ ποδαβρὲ πολυ|ψηφίδα παρ᾽ Ἕρμον
Φεύγειν μηδὲ μένειν μηδ᾽ αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι (4). |

Ὅτι ἡμίονον τὸν Κῦρον ἔφη διὰ τὸ τὴν μητέρα αὐτοῦ μηδικὴν εἶναι, | 16.
τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ πέρσην.

Ὅτι Κῦρος ὁ τῶν Περσῶν βασι|λεὺς παραγενηθεὶς μετὰ πάσης δυνάμεως
εἰς τὰ τῆς Καππαδοκίας | στενὰ, ἀπέστειλε κήρυκας πρὸς τὸν Κροῖσον, τήν τε
δυναστείαν αὐ|τοῦ κατασκεψομένης, καὶ δηλώσοντας ὅτι Κῦρος αὐτὸν ἀφίησιν 20.
τῶν | πρότερον ἁμαρτημάτων, καὶ Λυδίας καθίστησι σατράπην, ἂν ἐπὶ θύ|ρας
γενόμενος ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ὁμολογῇ δοῦλος εἶναι. πρὸς οὓς | ὁ Κροῖσος ἀπε-

Phalaris observato columbarum globo, quem unus accipiter persequebatur, videte, viri, inquit quanta multitudo timiditatis suae causa ab uno vim patitur: quum si illa converso agmine adversari auderet, persequentem facile oppprimeret. Hoc dicto Phalaris dominatum suum evertit, uti scripsimus in titulo de regum successione.

Croesus in Cyrum persam arma commovens oraculum sciscitatus est, quod fuit huiusmodi:

Croesus Halyn transmittens grande imperium destruet.

Is autem ambiguum oraculum pro suo voto interpretans, malam fortunam expertus est.

29. Idem denuo quaesivit, an diu retenturus esset imperium? Fudit autem hos versus Pythia:

Sed cum mulus Medorum rex erit,
Tunc o Lyde pedibus delicate arenosum ad Hermum
Fuge sine mora, neque te pudeat esse timidum.

Porro mulum dicebat Cyrum, utpote natum matre medica, patre persa.

Cyrus cum universo exercitu ad Cappadociae angusta loca delatus, legatos ad Croesum misit qui regnum eius explorarent, simulque certiorem Croesum facerent, superiorum quidem culparum Cyrum ei gratiam facere, eumque Lydiae satrapen constituere, si certe ad portas occurrens obsequentem se cum ceteris fateretur.

(1) Notemus hunc deperditum excerptorum titulum *de regum successione*, cuius nec Valesius nec Hoeschelius meminerunt. Obiter autem observo Sotionem, cuius Heraclides epitomen fecerat, scripsisse olim *de successionibus* uti, narrat Laertius V. 79.

(2) Quippe Halys fluvius Croesi imperium a medico discernebat. Herodot. I. 103.

(3) Euseb. praep. V. 20. et alii auctores.

(4) Herodot. I. 55.

24. κρίθη, διότι προσηκόντως ἂν Κῦρος καὶ Πέρσαι Κροί|σῳ δουλεύειν ὑπομένοιεν (1). ἐκείνυς μὲν γὰρ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον | διατετελεκέναι Μήδοις δουλεύοντας, αὐτὸν δὲ οὐδέποτε πεποιη|κέναι τὸ προσταττόμενον ὑφ' ἑτέρυ.

Ὅτι οἱ πονηροὶ κἂν αὐ|τίκα παρὰ τῶ ἀδικηθέντων τὴν τιμωρίαν ἐκκλί-
28. νωσιν, ἥ γε βλα|σφημία δι' αἰῶνος τηρουμένη, καὶ τελευτήσαντας αὐτοὺς κατὰ τὸ | δυνατὸν μετέρχεται.

XXX. Ὅτι φασὶ τὸν Κροῖσον πρὸ τοῦ πρὸς Κῦρον | πολέμυ πέμψαι θεωροὺς εἰς Δελφοὺς ἐπηρωτήσοντας, πῶς οὖν ὁ | υἱὸς αὐτοῦ δύναιτο φωνὴν προέσθαι. τὴν δὲ Πυθίαν εἰπεῖν.

32. Λυ|δὲ γένος πολλῶν βασιλεῦ μέγα νήπιε Κροῖσε,
Μὴ βούλυ πολύευκτον||| ἰαν κατὰ δῶμ' ἀκούειν P. 249.
Παιδὸς φθεγγομένου, τὸ δέ σοι πολὺ λώιον. ἀμφὶς
Ἔμμεναι, αὐδήσει γὰρ ἐν ἤματι πρῶτον ἀνόλβῳ (2).

Ὅτι δεῖ τὴν | εὐτυχίαν μετρίως φέρειν, καὶ μὴ πεποιθέναι ταῖς ἀνθρωπί-
4. ναις εὐπραξίαις | ἐν μικρᾷ ῥοπῇ μεγάλας μεταβολὰς λαμβανούσαις.

Ὅτι μετὰ τὸ | γενέσθαι αἰχμάλωτον Κροῖσον, καὶ τὴν πυρὰν σβεσθῆναι, ἰδὼν | τὴν πόλιν διαρπαζομένην, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις πολὺν ἀργύριόν τε καὶ |
8. χρυσὸν διαφορούμενον ἐπηρωτῆσαι τὸν Κῦρον τί ποιοῦσιν οἱ στρατι|ῶται; τοῦ δὲ μετὰ γέλωτος ἀποκριθέντος ὡς τὰ σὰ χρήματα διαρ|πάζουσι, μὰ Δία μὲν οὖν εἰπεῖν, ἀλλὰ τὰ σά. Κροίσυ γὰρ ἴδιον οὐκέτι | οὐθὲν ὑπάρχει. ὁ δὲ Κῦρος θαυμάσας τὸν λόγον, εὐθὺ μετενόησε, καὶ τοὺς | στρατιώτας ἀνείρξας τῆς
13. διαρπαγῆς, εἰς τὸ βασιλικὸν ἀνέλαβε | τὰς τῶν Σαρδιανῶν κτήσεις (3).

Quibus Croesus respondit: immo Cyrum Persasque pati posse ut Croeso serviant, qui videlicet superiore aetate in Medorum potestate fuissent: se vero numquam imperata cuiusvis fecisse.

Scelesti homines etsi forte ultionem eorum, quibus iniurii sunt, in praesenti declinent; attamen infamia in perenne aevum illos etiam mortuos, quantum fieri potest, persequitur.

30. Aiunt Croesum ante bellum cum Cyro susceptum misisse oratores Delphos rogatum, quanam ratione filius suus loquelae usum adquirere posset; Pythiamque respondisse:

Lyde soboles multorum regum, valde inscie Croese,
Ne velis exoptatam vocem domi audire
Nati loquentis, sine qua longe melius tibi
Foret: namque is infelici die loqui incipiet.

Modeste felicitas ferenda est, neque humanis prosperitatibus confidendum, quae horae momento magnas patiuntur conversiones.

Postquam Croesus captus fuit, et rogi flammas incolumis evasit, videns urbem diripi, atque inter cetera multam argenti aurique vim hac illac comportari; quaesivit e Cyro, quidnam agerent milites? quo respondente non sine risu, opes scilicet tuas diripiunt; non per Iovem, inquit ille, sed tuas: Croesi enim nihil iam est. Tum Cyrus dictum demiratus, sententiam ilico immutavit; cohibitisque a praeda militibus, opes Sardianorum in regiam ad se recepit,

(1) Herodot. I. 102.
(2) Herodot. I. 85.
(3) Legesis Xenophontem Cyrop. VII. 2, qui summa in re cum Diodoro nostro conspirat; quamquam ille narrationem aliter digerit, neque tam sapiens dictum Croeso tribuit.

XXXI. Ὅτι Ἅρπαγος (1) κατασταθεὶς ὑπὸ Κύρου τοῦ πέρσου ἐπὶ τῆς θαλάσσης στρατηγὸς, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν | Ἑλλήνων πρὸς Κῦρον διαπρεσβευομένων συνθέσθαι φιλίαν, εἰπεῖν | πρὸς αὐτοὺς ὅτι παραπλήσιόν τι ποιοῦσιν τῶν πρότερον ἑαυτῷ συμ|βάντων· καὶ γάρ ποτε γῆμαι βουλόμενον, αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ 16.
πατρὸς τὴν | κόρην· τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἄξιον κρίναντα τοῦ γάμου, δυνα|τωτέρῳ κατεγγυῆσαι, μετὰ δὲ ταῦθ' ὁρῶντα αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέ|ως τιμώμενον, διδόναι τὴν θυγατέρα· αὐτὸν δὲ ἀποκριθῆναι, διότι | γυναῖκα μὲν 20.
οὐκέτι ἀνέσχοι αὐτήν, παλλακίδα δὲ συγχωρῆσαι λα|βεῖν. διὰ δὲ τῶν τοιούτων λόγων ἐδήλου τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι Κύρου πρό|τερον ἀξιοῦντος γενέσθαι Περσῶν φίλους, οὐκ ἐβουλήθησαν· νῦν | δὲ ἐκ μεταβολῆς ἐκείνων σπευδόντων συνάψαι φιλίαν, ὡς μὲν πρὸς | συμμάχους οὐ ποιήσεται τὰς ὁμολογίας, ὡς δὲ δού- 24.
λους εἰς τὴν τῶν | Περσῶν πίστιν ἑαυτοὺς παραδιδόντας προσδέξεται. |

Ὅτι Λακεδαιμόνιοι πυνθανόμενοι τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἕλληνας | κινδυνεύειν, ἔπεμψαν πρὸς Κῦρον, ὅτι Λακεδαιμόνιοι συγγενεῖς ὄν|τες τῶν κατὰ τὴν 28.
Ἀσίαν Ἑλλήνων ἀπαγορεύουσιν αὐτῷ καταδουλοῦ|σθαι τὰς ἑλληνίδας πόλεις (2)· ὁ δὲ θαυμάσας τὸν λόγον, ἔφη γνώσε|σθαι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ὅτ' ἂν ἕνα τῶν ἑαυτοῦ δούλων πέμψαι κατα|στρεψόμενον τὴν Ἑλλάδα.

XXXII. Ὅτι Λακεδαιμόνιοι τὴν Ἀρκαδίαν | μέλλοντες καταστρέφειν, ἔλα- 32.
βον χρησμόν.

P. 250. Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς; || μέγα μ' αἰτεῖς, οὔ τοι δώσω.
Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔα|σι,
Οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν· ἐγὼ δέ τοι οὔ τι μεγαίρω.
Δώσω σοι Τεγέαν ποσ|σίκροτον ὀρχήσασθαι,
Καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι (3). |

31. Quo tempore Harpagus a Cyro persa praefectus mari erat, Graecis Asiae incolis legationem ad Cyrum de foedere ineundo mittentibus; Harpagus ait, Graecos similia facere his quae sibi olim accidissent: etenim ipse nubendi cupidus, postulaverat a parente puellam; qui primo quidem haud satis dignum suis nuptiis iudicans, potentiori viro puellam despondit: sed cum postea vidisset eum in honore apud regem, filiam ultro obtulit: cui ipse ait, se nunc quidem hanc in uxoris loco non pati, concubinam autem admittere. Hac oratione declarabat Graecis, Cyro olim studente ut amici Persarum fierent, ipsos renuisse: nunc versa vice, sedulam ipsos dare operam ut in amicitiam coirent: sed illum quidem haud foedus sociale initurum; servos autem Persarum fidei semet dedentes recepturum.

Lacedaemonii audito Graecorum qui Asiam incolebant discrimine, miserunt oratores ad Cyrum qui dicerent, Lacaedaemonios Graecorum asiaticorum adfines Cyro interdicere quominus graecas urbes servitio opprimeret. Ille miratus sermonem, tunc se illorum virtutem cogniturum ait, cum de suis famulis aliquem ad perdomandam Graeciam miserit.

32. Lacedaemonii Arcadiae sibi subiciendae cupidi hoc oraculum retulerunt:
Arcadiam a me petis; magnum petis; haud tibi tradam.
Multi in Arcadia glande vescentes viri sunt,
Qui te prohibebunt. Ego vero haud tibi invideo:
Tegeam tibi pedibus ludibundis calcandam dabo,
Bonumque agrum funiculo dividendum.

(1) Harpagus hic Cyrum parvulum Astyagis crudelitati subtraxerat, et strenuam belli operam eidem Cyro exhibuerat. Herodot. I. 111.

(2) Confer Herodotum I. 152.

(3) Herodot. I. 66.

Ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπεμψαν εἰς Δελφοὺς περὶ τῶν ὀστέων Ὀρέστου | τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἐν ποίῳ τινὶ τόπῳ κεῖνται· καὶ ἔχρησεν οὕτως. |

Ἔστι τις Ἀρκαδίας Τεγέης λευρῷ ἐνὶ χώρῳ
Ἔνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύω | κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
Καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πήματι κεῖται. |
Ἔνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζοος αἶα·
Τὸν σὺ κομισσάμενος | Τεγέης ἐπιτάρροθος ἔσσῃ (1).

Ἦν δὲ χαλκεῖον· ἄνεμος (a) δηλοῖ τὰς φύσας· τύπον | δὲ τὸν ἄκμονα φησὶ καὶ τὰς σφύρας· πῆμα δὲ ἐπὶ πήματος τὸν σίδηρον | ἐπὶ σιδήρῳ· πῆμα γὰρ εἴρηται διὰ τὸ ἐπὶ κακῷ τῶν ἀνθρώπων εὑρῆσθαι. |

* Κρεῖττον γὰρ εἶναι τελευτᾶν ἢ ζῶντας ἑαυτοὺς μετὰ τῶν συγγενῶν ἐ|φορᾷν ἄξια θανάτου πράττοντας.

XXXIII. Ὅτι κανηφορούσης ποτὲ | τῆς θυγατρὸς Πεισιστράτου, καὶ δοκούσης τῷ κάλλει διαφέρειν, προσελ|θών τις τῶν νεανίσκων (2) καταπεφρονηκῶς ἐφίλησε τὴν παρθέ|νον· ἀκούσαντες δὲ οἱ τῆς κόρης ἀδελφοὶ, βαρέως ἤνεγκαν τὴν ὕ|βριν· καὶ τὸν νεανίσκον ἀγαγόντες πρὸς τὸν πατέρα, δίκην ἠξίουν διδόναι. | ὁ δὲ Πεισίστρατος γελάσας, καὶ τί τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς, ἔφη, ποιήσω|μεν, ἐὰν τοὺς φιλοῦντας τιμωρίαις περιβάλλωμεν;

Ὅτι αὐτὸς διαπορευόμενος ποτὲ διὰ τῆς χώρας κατενόησεν ἄνθρωπον | κατὰ τὸν Ὑμηττὸν ἐργαζόμενον ἐν χωρίοις λεπτοῖς καθ' ὑπερβολὴν | καὶ τραχέσι· θαυμάσας δὲ τὴν φιλεργίαν (3), ἔπεμψε τοὺς ἐρωτήσοντας | τί λαμβάνοι τοιαύτην χώραν ἐργαζόμενος; ὧν ποιησάντων τὸ προσ|ταχθὲν, ὁ ἐργάτης ἔφησε λαμβά-

Lacedaemonii missis Delphos oratoribus qui rogarent ubinam ossa agamemnonii Orestis quiescerent, hoc audierunt responsum :

Est quaedam Arcadiae Tegea plana in regione,
Ubi duo venti spirant valida coacti necessitate;
Et forma resistens formae, et noxa supra noxam iacet.
Ibi Agamemnonidem tenet naturae altrix terra;
Quo tu sublato, Tegeae victor eris.

Erat autem fabri officina : ventus folles significat ; forma incudem et malleos ; noxa supra noxam, ferrum ; quod quidem noxa dicitur, quia ad hominum perniciem inventum fuit.

* Quippe mori praestat, quam vita retenta se suosque videre digna leto facientes.

33. Ad Filiam Pisistrati canistrum in sacris ferentem, formaeque decore praecellere visam, accedens quidam adulescens osculum virgini contemptim libavit. Qua re intellecta puellae fratres moleste contumeliam tulerunt ; perductoque ad patrem adulescente, animadverti in eum postulabant. At vero arridens Pisistratus, quid inimicis, inquit, faciemus, si amantes supplicio adficimus ?

Pisistratus regionem perambulans hominem vidit circa Hymettum macro admodum in solo asperoque operantem : miratusque laboris sedulitatem, quosdam ad eum rogandum misit, quantum caperet ex eius soli laboratione. His imperata facientibus ait rusticus, capere se ex eo agello malos dolores ; quos tamen

(a) In cod. pro ἄνεμος est καὶ.

(1) Herodot. I. 67.

(2) Plutarchus apoph. ed Reisk. T. VI. p. 716. *Thrasybulum* hunc adulescentem appellat ; eumque ab uxore non a liberis Pisistrati accusatum narrat.

(3) Quippe Pisistratus, teste Theophrasto, legem quoque tulerat adversus otiosos, quo agrum cultiorem redderet. Plutarch. Sol. XXXI.

νειν ἐκ τοῦ χωρίου κακὰς ὀδύνας, ἀλλ' οὐθὲν αὐτῷ μέλλειν· τούτων γὰρ τὸ
μέρος Πεισιστράτῳ διδόναι· | ὁ δὲ δυνάστης ἀκούσας τὸν λόγον καὶ γελάσας,
ἐποίησε τὸ χωρίον ἀ|τελές· καὶ ἐντεῦθεν ἡ παροιμία, καὶ σφακελοὶ ποιοῦσιν ἀτέ-
λειαν (1). |

XXXIIII. Ὅτι Σέρουιος Τύλλιος Ταρκυνίου ἐπιθεμένου, παραγενηθεὶς εἰς τὸ βου|- 28.
λευτήριον καὶ θεασάμενος τὴν καθ' ἑαυτοῦ παρασκευὴν, τοσοῦ|τον μόνον εἶπε·
τίς ἡ τόλμα Ταρκύνιε; ὁ δὲ ὑπολαβὼν, ἡ μὲν οὖν | σή φησι τίς; ὡς δουλέκ-
δουλος ὢν, Ῥωμαίων βασιλεύειν ἐτόλμησας, | καὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἡγεμονίας ἡμῖν 32.
P. 269. προσηκούσης, παρὰ νόμους ἀφείλου ||| τὴν οὐδὲ καθ' ἕνα σοι τρόπον ἐπιβάλλου-
σαν ἀρχήν. ταῦτα λέγων, ἅμα | προσέδραμε, καὶ δραξάμενος τῆς τοῦ Τυλ-
λίου χειρὸς, ἔρριψεν αὐτὸν | κατὰ τῆς κρηπίδος· καὶ διαναστὰς καὶ χωλεύων διὰ
τὸ πτῶμα, ἐπεχεί|ρησε φυγεῖν, ἀπεκτάνθη δέ. 4.

XXXV. Ὅτι ὁ Πυθαγόρας μετεμψύχωσιν | ἐδόξαζε, καὶ κρεοφαγίαν ὡς
ἀποτρόπαιον ἡγεῖτο, πάντων τῶν ζῴων τὰς | ψυχὰς μετὰ θάνατον εἰς ἕτερα ζῷα
λέγων εἰσέρχεσθαι· καὶ αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν | ἔφασκεν ἐπὶ τῶν τρωικῶν χρόνων με-
μνῆσθαι γεγενημένον Εὔφορβον. | τὸν Πάνθου μὲν υἱὸν, ἀναιρεθέντα δὲ ὑπὸ Με- 8.
νελάου (2).

Ὅτι φασὶν | αὐτὸν ἐν Ἄργει ποτὲ παρεπιδημήσαντα καὶ θεασάμενον τῶν
τρωικῶν | σκύλων ἀσπίδα προσηλωμένην, δακρύειν· ἐρωτηθέντα δὲ ὑπὸ τῶν |
Ἀργείων τὴν τοῦ πάθους αἰτίαν, εἰπεῖν ὅτι τὴν ἀσπίδα ταύτην εἶχεν | αὐτὸς 12.
ἐν Τροίᾳ γεγονὼς Εὔφορβος· ἀπίστως δὲ διακειμένων καὶ μα|νίαν αὐτοῦ κατα-
γινωσκόντων, σημεῖον εὑρεῖν ἔφησεν ἀληθὲς τοῦ | ταῦθ' οὕτως ἔχειν· ἐκ τοῦ γὰρ
ἐντὸς μέρους ἐπιγεγράφθαι τὴν ἀσπίδα | γράμμασιν ἀρχαίοις ΕΥΦΟΡΒΟΥ· πάν-

iensi non duceret, quandoquidem horum partem Pisistrato penderet. Haec audi-
ens tyrannus ridensque, immunem agellum fecit. Atque hinc proverbium: etiam
siderationes faciunt immunitatem.

34. Servius Tullius, Tarquinio rebellante, venit in senatum, visaque adversus se coitione, tantum hoc dixit: quaenam haec audacia, Tarquini? Cui ille, immo quae tua est? qui servus serva natus Romanorum rex fieri ausus es: et cum patria dignitas ad nos iure manaret, contra fas usurpasti dominationem nullo prorsus modo ad te pertinentem. Atque haec dicens irruit, apprehensaque Tullii manu deiecit eum de gradibus; qui exsurgens et a casu claudicans, dum fugam molitur, interfectus est.

35. Pythagoras metempsychoseos dogmati adhaerens, carnis esum piaculi instar habebat, aiebatque cunctorum viventium animas post obitum in alios animantes ingredi; seque ipsum meminisse affirmabat troicis temporibus fuisse Euphorbum Panthoi filium a Menelao occisum.

Idem Argos fertur aliquando profectus, quum inter troica spolia adfixum scutum vidisset, illacrymavisse. Rogantibus vero Argivis adfectus eius causam, scutum illud ait se habuisse quum Troiae esset Euphorbus: quod quum illi non crederent, insaniaeque eum redarguerent, ait se indicium verum eius rei deprehendisse: namque interiore scuti parte litteris antiquis inscriptum esse EU-

(1) Proverb. Zenob. IIII. 76.

(2) Euphorbi suprema fata spectare licet in tribus ambrosiani codicis a me editi vetustis picturis XLIX. L. LI. Est autem in hoc mendacio exornando abusus Pythagoras memoriae suae praestantia, qua celebris erat. Laërt VIII. 4.

16. των δὲ διὰ τὸ παράδοξον εἰπόν|των καθελεῖν τὴν εἰκόνα, συνέβη τὴν ἐπιγρα-
φὴν εὑρεθῆναι. |

Ὅτι Καλλίμαχος (1) εἶπε περὶ Πυθαγόρου διότι τῶν ἐν γεωμετρίᾳ προ|βλή-
ματα τὰ μὲν εὑρετὰ δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου πρῶτος εἰς τοὺς Ἕλ|ληνας ἤνεγκεν.
20. ἐν οἷς ὅτ' ἐξεῦρε φρὺξ Εὔφορβος ὅστις ἄνθρώποις τρί|γωνα καὶ σκαληνὰ καὶ κύκλον
ἑπταμήκη δίδαξε (a) νηστεύειν τῶν ἐμ|πνεόντων, οἱ τάδ' οὐδ' ὑπήκουσαν πάντες.

XXXVI. Ὅτι παρεκάλει | τὴν λιτότητα ζηλοῦν. τὴν γὰρ πολυτέλειαν ἅμα
τάς τε οὐσίας τῶν | ἀνθρώπων διαφθείρειν καὶ τὰ σώματα. τῶν γὰρ νόσων τῶν
24. πλείστων | ἐξ ὠμότητος γενομένων, αὐτὴν ταύτην ἐκ τῆς πολυτελείας γίνε|σθαι.
πολλοὺς δὲ ἔπειθεν ἀπύροις σιτίοις χρῆσθαι καὶ ὑδροποσί|αις πάντα τὸν βίον,
ἕνεκεν τοῦ ταῦτα θηρᾶσθαι τὰ κατὰ ἀλήθειαν (2). | Τῶν δὲ καθ' ἡμᾶς εἴ τις
28. ἀπαγορεύσειεν ἢ ἑνὸς ἢ δυεῖν ἀπέχεσθαι τῶν | ἡδέων εἶναι δοκούντων ἐπ' ὀλίγας
ἡμέρας, ἀπεῖπον τὴν φιλοσο|φίαν. φήσαντες εὔηθες ὑπάρχειν τἀφανὲς ἀγαθὸν
ζητεῖν, ἀφέντα | τὸ φανερόν. κἂν μὲν δέῃ δημοκοπεῖν ἢ πολυπραγμονεῖν περὶ
τῶν | ἀλλοτρίων, σχολάζουσι, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἐμποδίζονται. ἐὰν δὲ γίνεσθαι P. 270.
32. δέ|ῃ περὶ παιδείαν καὶ τὴν τῶν ἠθῶν ἐπισκευήν, ἀκαιρεῖν φασίν. || ὥστε ἀσχο-
λοῦσθαι μὲν εὐσχολοῦντας, σχολὴν δ' ἄγειν οὐ σχολάζοντας. |

Ὅτι φασὶν τὸν ταραντῖνον Ἀρχύταν τὸν ὄντα πυθαγόριον ἐπὶ μεγάλοις ἀ|δι-
4. κήμασιν οἰκέταις ὀργισθῆναι, καὶ κατεξαναστάντα τοῦ πάθους | εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἂν
ἐγενήθησαν ἀθῷοι τηλικαῦτα ἁμαρτήσαντες, | εἰ μὴ ἔτυχεν ὀργιζόμενος (3).

PHORBI. Ibi cunctis cum stupore iubentibus ut parmula revelleretur, reapse eiusmodi inscriptio reperta est.

Ait Callimachus primum Pythagoram geometriae problemata, quae fuerant inventa, ex Aegypto ad Graecos transtulisse. In his, ait, erant excogitata a phryge Euphorbo, qui homines docuit triangulum et scalenum et circulum. Ipse hypotenusam docuit; itemque abstinentiam ab esu animantium; in quo postremo haud omnes ei obtemperarunt.

36. Idem suadebat frugalitatem; quoniam sumptuositas rem simul familiarem hominumque corpora pessumdat: nam quum plurimi morbi e cruditate gignantur; haec ipsa sumptuositatem parentem habet. Multis etiam persuasit ut frigidis escis uterentur et aquam potarent per omnem vitam; quia victus huiusmodi veritati indagandae idoneus sit. At enim siquis homines nostrae aetatis abs iucundarum harum rerum una vel altera ad paucos dies abstinere iuberet, hi philosophiae nuncium remitterent; stultumque dicerent invisibile bonum quaerere, perspicuo dimisso. Iidem nostri homines ad populi quidem favorem captandum, atque ad mentem alienis negotiis intendendam, satis vacant, nullaque re impediuntur; verum ubi bonis doctrinis morumque compositioni cura impendenda sit, tempore idoneo carere se aiunt: quare negotiosi sunt cum nihil agunt; otiosi autem cum rebus agendis occupantur.

Aiunt tarentinum Pythagoram servis propter gravia maleficia iratum, cohibito tamen animi motu dixisse, haud illis tanta facinora fore impunia nisi ipse iratus esset.

(a) Ita evidenter codex. Censeo scribendum ὑποτείνουσαν ἐδίδαξε.

(1) Puta in commentariis historicis, vel in catalogo scriptorum libris cxx. comprehenso, quod utrumque opus ingenti et vano desiderio iamdiu deperditum requirimus.

(2) De Pythagora et pythagoriis utiliter conferentur ea quae copiose scribunt Iamblichus, Laertius, et Porphyrius, in commentariis de tanti philosophi vita et doctrina atque institutis; nec non Hierocles comment. ad aurea Pyth. carm. Et quidem apud Iamblichum in calce operis luculentus extat indiculus illustrium pythagoriorum.

(3) Quot auctores, quantaque cum varietate rem

XXXVII. Ὅτι οἱ πυθαγόριοι μεγίστην ἐποιοῦντο | πρόνοιαν τῆς πρὸς
τοὺς φίλους βεβαιότητος, τὴν τῶν φίλων εὔνοι|αν ἀξιολογώτατον ἀγαθὸν εἶναι
τῶν ἐν τῷ βίῳ διειληφότες. |
Ὅτι μέγιστον ἂν τις ἡγήσαιτο καὶ μάλιστα θαυμάσαι τὸ αἴτιον τῆς 8.
πρὸς τοὺς | φίλους εὐνοίας. τίνες γάρ ποτε ἦσαν ἐθισμοί; ἢ τίς τρόπος ἐπι-
τη|δευμάτων; ἢ τίς λόγου δεινότης δι᾽ ἧς ἐνειργάζοντο τὴν τοιαύτην | διάθεσιν
τοῖς ἀφικνουμένοις εἰς τὴν τοῦ βίου κοινωνίαν; ταῦτα γὰρ | πολλοὶ μὲν ἐπιθυ- 12.
μήσαντες γνῶναι τῶν ἔξωθεν, ἐπεβάλοντο πολυ|πραγμονεῖν, οὐδέ ποτε δὲ
οὐδεὶς μαθεῖν ἠδυνήθη. αἴτιον δὲ τοῦ δι|ατηρεῖσθαι τὰς ὑπὲρ τούτων ὑποθήκας (1),
τὸ τοὺς πυθαγορίους ὑπό|τασιν ἔχειν μηδὲν τοιοῦτο ποιεῖν ἔγγραφον, ἀλλὰ
διὰ μνήμης ἔχειν | τὰ παραγγελλόμενα. 16.
XXXVIII. Ὅτι ὁ Πυθαγόρας πρὸς τοῖς ἄλλοις παρήγ|γελλε τοῖς μανθάνουσι
σπανίως μὲν ὀμνύναι. χρησαμένους δὲ τοῖς | ὅρκοις, πάντως ἐμμένειν (2), καὶ πρὸς τέ-
λος ἄγειν ὑπὲρ ὧν ἄν τις ὀμόσῃ | πραγμάτων. οὐχ ὁμοίαν ἀπόφασιν ποιούμενος
Λυσάνδρῳ τε τῷ | λάκωνι καὶ Δημάδῃ τῷ ἀθηναίῳ, ὧν ὁ μὲν ἀπεφαίνετο τοὺς 20.
μὲν | παῖδας δεῖν ἐξαπατᾷν τοῖς ἀστραγάλοις, τοὺς δὲ ἄνδρας τοῖς | ὅρκοις (3).
ὁ δὲ διαβεβαιούμενος ὅτι δεῖ τὸ λυσιτελέστατον ὥσπερ | ἐπὶ τῶν ἄλλων, οὕτως
καὶ ἐπὶ τῶν ὅρκων αἱρεῖσθαι. ὁρᾷν δὲ τὸν ἐπιορκή|σαντα παραχρῆμα ταῦτ᾽ ἔχον- 24.
τα περὶ ὧν ὤμοσεν. τὸν δὲ ὁρκίζον|τα, φανερῶς τὸ ἴδιον ἀπολλύντα. τούτων
γὰρ ἑκάτερος οὐ κα|θάπερ Πυθαγόρας ὑπεστήσατο τὸν ὅρκον εἶναι πίστεως ἐνέ-
χυρον | βέβαιον, ἀλλ᾽ αἰσχροκερδείας καὶ ἀπάτης δέλεαρ (4). |

37. Pythagorii maximum studium in conservandis firmiter amicitiis ponebant; quippe qui amicorum benivolentiam, maximum humanae vitae bonum reputabant.

Merito quis admirabitur gravissimamque iudicabit fuisse causam benivolentiae pythagoriorum inter se: quaenam videlicet consuetudines, quod studiorum genus, quae vis eloquentiae tantam charitatem iis iniecerit, qui in illam vitae societatem conspirabant? Sane multi e profanis rei huius cognoscendae cupidi ingenia sua valde torserunt; nemo tamen quicquam rescivit. Iamvero causa cur pythagorii haec arcana pacta servaverint, inde scilicet repetenda est, quod habebant in monitis ut nihil huiusmodi scripturae commendarent, sed praecepta sua in memoriae thesauro conservarent.

38. Pythagoras inter cetera praecipiebat discipulis suis ut raro iurarent: ceteroquin iure iurando praestito, firmiter huic inhaererent, atque ut rem sacramento promissam ad exitum perducerent. Sane Pythagorae longe alia mens erat quam laconi Lysandro et Demadi atheniensi; quorum alter aiebat pueros oportere decipi talis lusoriis, viros autem iureiurando: alter autem adfirmabat id quod maxime utile foret tum in aliis rebus tum etiam in iureiurando sequendum: et quidem se videre, peierantem potiri statim ea re cuius causa iurat; eum autem qui iustum iusiurandum concipit, suam rem sine dubio amittere. Nimirum uterque horum, secus atque Pythagoras, iusiurandum censebat haud esse fidei certum mancipem, sed turpis lucri dolique decipulam.

hanc narraverint, dixi ad Cic. de rep. I. 38. Adde iis Laërtium VIII. 20, qui Pythagorae id factum tribuit.

(1) Nota est pythagoria Timycha quae cruciatus acerbissimos a Dionysio tyranno passa, sectae tamen arcanum non revelavit. Iambl. cap. XXXI.

(2) Praeceptum Pythagorae de iure iurando extat usque ad haec verba in valesianis excerptis Wessel. T. II. p. 555. Reliqua nunc adduntur.

(3) Polyaen. I. 45.

(4) Flagitiosam Demadis tum dicendi tum agendi impudentiam passim lacerant prisci auctores; eius dignas denique poenas ipse luit a Casandro diro supplicio necatus.

28 XXXVIIII. Ὅτι Πυθαγόραν φασὶν ὑπό τινος ἐρωτηθέντα πότε χρηστέον
ἀφρο|δισίοις, εἶπε ὅταν ἑαυτοῦ θέλῃς ἥττον γενέσθαι.

Ὅτι οἱ πυθα|γόριοι διῄρουν καὶ τὰς ἡλικίας τῶν ἀνθρώπων εἰς τέσσαρα μέ-
32. ρη, παιδὸς, | νέου, νεανίσκου (1), γέροντος· καὶ τούτων ἑκάστην ἔφασαν ὁμοίαν | εἶ-
ναι ταῖς κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τῶν ὡρῶν μεταβολαῖς· τὸ μὲν ἔαρ ||| τῷ παιδὶ δι- P. 247.
δόντες, τὸ δὲ φθινόπωρον τῷ ἀνδρὶ, χειμῶνα τῷ γέ|ροντι, τὸ δὲ θέρος τῷ
νέῳ.

Ὅτι ὁ αὐτὸς ἀπεφαίνετο τοῖς θεοῖς | εὔχεσθαι δεῖν τὰ ἀγαθὰ τοὺς φρο-
4. νίμους ὑπὲρ τῶν ἀφρόνων· τοὺς | γὰρ ἀσυνέτους ἀγνοεῖν τί ποτέ ἐστιν ἐν τῷ βίῳ
κατὰ ἀλήθειαν ἀγαθόν (2).

Ὅτι ὁ αὐτὸς ἔφασκε δεῖν ἐν ταῖς εὐχαῖς ἁπλῶς εὔχεσθαι τἀγαθὰ | καὶ μὴ
κατὰ μέρος ὀνομάζειν, οἷον ἐξουσίαν, ἰσχὺν, κάλλος, πλοῦ|τον, τἄλλα τὰ τού-
8. τοις ὅμοια· πολλάκις γὰρ τούτων ἕκαστον τοὺς | κατ᾽ ἐπιθυμίαν αὐτῶν τυχόντας,
τοῖς ὅλοις ἀνατρέπειν· καὶ τοῦτο γνοί|η ἄν τις ἐπιστήσας τοῖς ἐν ταῖς Εὐριπίδου
Φοινίσσαις στίχοις (3), ἐν οἷς | οἱ περὶ τὸν Πολυνίκην εὔχονται τοῖς θεοῖς, ὧν ἀρχὴ
βλέψας δ᾽ ἐς Ἄρ|γος - ἕως εἰς στέρν᾽ (a) ἀδελφοῦ τῆσδ᾽ ἀπ᾽ ὠλένης βαλεῖν (b).
12. οὗτοι γὰρ | δοκοῦντες ἑαυτοῖς εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα, ταῖς ἀληθείαις καταρῶν-
ται. |

XL. Ὅτι Πυθαγόρας φιλοσοφίαν, ἀλλ᾽ οὐ σοφίαν, ἐκάλει τὴν ἰδίαν αἵρεσιν
(4)· καταμεμφόμενος γὰρ τοῖς πρὸ αὐτοῦ κεκλημένοις ἑπτὰ σοφοῖς, | ἔλεγεν ὡς σοφὸς
16. μὲν οὐδεὶς ἐστιν ἄνθρωπος ὢν, καὶ πολλάκις διὰ τὴν ἀσθέ|νειαν τῆς φύσεως οὐκ
ἰσχύων πάντα κατορθοῦν· ὁ δὲ ζηλῶν τὸν | τοῦ σοφοῦ τρόπον τε καὶ βίον, προσ-
ηκόντως ἂν φιλόσοφος ὀνομάζοιτο. |

39. Aiunt Pythagoram nescio quo rogante quandonam re venerea utendum esset, respondisse, cum te ipso deterior esse volueris.

Hominum aetates pythagorii in partes quatuor dividebant, pueri, iuvenis, adulescentis, senis: atque harum singulas comparabant tempestatum quae per annum fiunt vicibus; veri puerum; autumno virum; hyemi senem; iuvenem aestati.

Idem Pythagoras decernebat ut cordati homines bona a diis peterent pro vecordibus. Etenim stultos nescire quid in humana vita revera bonum sit.

Idem aiebat, bona simpliciter in precibus esse poscenda; non autem singillatim nominandum aliquid, potentiam puta, vires, pulchritudinem, opes, et alia eiusmodi. Saepe enim accidisse, ut horum singula eos qui cupide potiti erant everterint. Id quod cognoscere licet si in m emoriam revocemus Euripidis illos ex Phoenissis versiculos, in quibus deos Polynices orat hoc initio utens - intuens Argos - usque ad illud - in pectus fratris ab hoc brachio vibrem. - Ille enim quum sibi videretur optima precari, reapse imprecabatur.

40. Pythagoras sectam suam non sapientiam appellabat sed sapientiae studium. Castigans autem septem qui ante se sapientes appellati fuerant, negabat ullum hominem esse sapientem, qui saepe propter naturae infirmitatem omnia recte perficere haud potis est.

(a) Cod. στέρνες. (b) Cod. λαβεῖν.

(1) Notandus aetatum ordo νεάνισκος post νέος. Confer etiam Pollucem II. 11. Νεάνισκος quidem est *adulescens*, de quo latino vocabulo pauca olim dixi cap. IV. praef. ad Cic. de rep. XII.

(2) Hinc corrigendus videtur Laërtii error VIII. 9. qui ait Pythagoram interdixisse quominus pro se quisque oret, quia nesciunt homines quid sibi expediat.

(3) Vers. 1375 - 1384.

(4) Iamblich. VIII; Euseb. chron. procem. lib. II. ed. Mediol. p. 228.

Ἀλλ' ὅμως τηλικαύτης προκοπῆς γενομένης περί τε Πυθαγόραν | αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' ἐκεῖνον πυθαγορείους, καὶ τοσούτων ἀγαθῶν αἴτιοι | γενόμενοι ταῖς 20. πόλεσιν (1), οὗτοι τὸν πάντα τὰ καλὰ λυμαινόμενον | φθόνον οὐ διέφυγον (2). οὐδὲν γὰρ οἶμαι τῶν παρ' ἀνθρώποις καλῶς οὕτω | συνέστηκεν, ὥστε μηδεμίαν αὐτῷ φθοράν τε καὶ διάλυσιν γενῆσαι (a) | τὸν πολυετῆ χρόνον.

Ὅτι Κῦρος ὁ τῶν Περσῶν [βασιλεὺς] ἐπειδὴ τῶν | Βαβυλωνίων καὶ τῶν 21. Μήδων τὴν χώραν κατεπολέμησεν, ταῖς ἐλπί|σι πᾶσαν περιελάμβανε τὴν οἰκουμένην. τῶν γὰρ δυνατῶν | καὶ μεγάλων ἐθνῶν καταπεπολεμημένων, ἐνόμιζε μηδένα μήτε βασιλέα μήτε | μῆδος (b) ὑποστήσεσθαι τὴν ἰδίαν δύναμιν. τῶν γὰρ | ἐν ἐξουσίαις ἀνυπευθύνων ὄντων εἰώθεισαν ἔνιοι τὴν εὐτυχίαν | μὴ φέρειν κατ' ἄν- 33. θρωπον.

XLI. Ὅτι ὁ Πολυκράτης ὁ τῶν Σαμίων τύραν|νος εἰς τοὺς ἐπικαιροτάτους τόπους ἀποστέλλων τριήρεις, ἐλῄστευ|σεν ἅπαντας τοὺς πλέοντας, ἀπεδίδου δὲ μόνοις τοῖς συμμάχοις | τὰ λῃσθέντα. πρὸς δὲ τοὺς μεμφομένους τῶν συνήθων ἔλεγεν || 32-
P. 248. ὡς πάντες οἱ φίλοι πλείονα χάριν ἕξουσιν ἀπολαβόντες ἅπερ ἀπέβα|λον, ἤπερ ἀρχὴν μηδὲν ἀποβαλόντες (3).

Ὅτι ταῖς ἀδίκοις πρά|ξεσιν ὡς ἐπίπαν ἀκολουθεῖ τις νέμεσις, οἰκείους τιμωρίας τοῖς ἁμαρ|τάνουσιν ἐπιφέρουσα. 1.

Ὅτι πᾶσα χάρις ἀμεταμέλητος οὖσα κα|λὸν ἔχει καρπὸν, τὸν παρὰ τῶν εὐεργετουμένων ἔπαινον. καὶ γὰρ ἂν | μὴ πάντες, εἷς γε τῶν εὖ πεπονθότων ἐνίοτε τὴν ὑπὲρ ἁπάντων ἔδω|κε χάριν.

Atqui quum tantus fuerit Pythagorae et eorum, qui post hunc pythagorii fuerunt, in virtute processus; cumque hi tantorum fuerint bonorum civitatibus auctores; nihilo tamen minus inimicam omni rei praeclarae invidiam non effugerunt. Nil enim inter homines ita egregie constitutum esse arbitror, ut ei detrimentum nullum vel dissolutio a diuturnitate temporis accidat.

Cyrus persa debellatis Babyloniorum Medorumque ditionibus, spe universum orbem complexus est. Victis enim potentibus magnisque nationibus, nullum iam neque regem neque consilium viribus suis obstiturum putabat. Nimirum qui potentia sua extra metum omnem semet extulerunt, felicitatem interdum ferre haud humanitus solent.

41. Polycrates Samiorum tyrannus ad opportunissimum quemque locum dimissis triremibus, adversus omnes mare decurrentes piraticam exercebat: solis autem foederatis praedam reddebat. Obiurgantibus vero familiaribus suis aiebat, fore ut omnes amici maiorem gratiam post receptam rem sibi haberent, quam antea cum nihil amiserant.

Iniqua facta persequitur plerumque Nemesis, idoneas cuique peccanti poenas imponens.

Omne beneficium, cuius numquam paenitere nos debet, praeclarum habet emolumentum, nempe eorum, quibus bene fit, praeconium. Quod si minus omnes, certe vel unus interdum, qui beneficio sit usus, pro universis gratiam refert.

(a) Ita cod. (b) Cod. μῆδον; quod mihi videbatur immutandum. Et minima id quidem varietate feci; quamquam maluissem scribere ἔθνος *gentem*.

(1) De his politicis pythagoriorum utilitatibus multus est Iamblichus op. cit.

(2) Legesis Iamblichum cap. xxxv; et Porphyrium cap. LIII; Laërtium VIII. 39. 40.

(3) Conf. Herodot. III. 39.

Ὅτι Ἀριστογείτων πᾶσιν ἐποίησε φανερὸν, ὡς ἡ τῆς ψυ|χῆς εὐγένεια κατισχύει τὰς μεγίστας τοῦ σώματος ἀλγηδόνας. |

XLII. Ὅτι Ζήνωνος τοῦ φιλοσόφου διὰ τὴν ἐπιβουλὴν, ἣν κατὰ τοῦ Νεάρχου | τοῦ τυράννου κατὰ τὰς ἐν ταῖς βασάνοις ἀνάγκας ἐρωτωμένου | ὑπὸ Νεάρχου τίνες ἦσαν οἱ συνειδότες, ὤφελον γὰρ, ἔφη, ὥσπερ | τῆς γλώττης εἰμὶ κύριος, οὕτως ϰ̀ τοῦ σώματος (1).

Ὅτι τοῖς ἐ|πί τινων πραγμάτων διοριζομένοις, ὡς οὐκ ἄν ποτε πραχθησο|μένοις, ἔοικεν ἐπακολουθεῖν ὡς ἄν εἴ τις νέμεσις ἐλέγχουσα τὴν ἀνθρω|πίνην ἀσθένειαν.

Ὅτι Μεγαβύζου τοῦ ϗ Ζωπύρου φίλου ὄντος | (a) Δαρείου τοῦ βασιλέως, μαστιγώσαντος δ' ἑαυτὸν ϗ τὰ περὶ τὸ πρό|σωπον ἀκρωτήρια ἀποκόψαντος διὰ τὸ σύντονον (b) γενέσθαι ϗ Βαβυ|λῶνα προδοῦναι Πέρσαις, φασὶ βαρέως φέρειν τὸν Δαρεῖον ϗ εἰπεῖν, | βούλεσθαι τὸν Μεγάβυζον, εἰ δυνατὸν ἦν, ἄρτιον γενόμενον, ἢ δέκα Βα|βυλῶνας λαβεῖν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν, καίπερ ἀπράκτου τῆς ἐπιθυμί|ας οὔσης (2).

Ὅτι οἱ Βαβυλώνιοι στρατηγὸν εἵλαντο (c) Μεγάβυζον, ἀ|γνοοῦντες ὅτι τὴν εὐεργεσίαν τῆς μελλούσης ἀκολουθεῖν ἀπωλείας | οἱονεὶ δέλεαρ αὐτοῖς προθήσειν.

XLIII. Ὅτι δὲ ἀποτέλ|εσμα τῶν ἐπιτευ|γμάτων ἱκανόν ἐστι μαρτύριον τῶν προῤῥηθέντων.

Ὅτι Δαρεῖος τῆς Ἀσίας σχεδὸν ὅλης κυριεύσας, τῆς Εὐρώπης ἐπεθύ|μει καταστρέψασθαι· τὰς γὰρ τοῦ πλείονος ἐπιθυμίας ἀρίστους ἔχων, καὶ τῷ μεγέθει τῆς περσικῆς δυνάμεως πεποιθὼς, περιελάμβανε | τὴν οἰκουμένην· αἰσχρὸν εἶναι νομίζων τοὺς πρὸ αὐτοῦ βεβασι|λευκότας καταδεεστέρας ἀφορμὰς κτησαμέ-

Aristogiton palam omnibus fecit, maximos corporis cruciatus nobilitate animi superari.

42. Zeno philosophus propter coniurationem contra Nearchum tyrannum inter exerta tormenta interrogatus a Nearcho de sociis; utinam, inquit, ut linguae sic etiam reliqui corporis haberem potestatem!

Iis qui de re aliqua definite constituerunt, ceu si numquam eam essent acturi, adest quaedam Nemesis humani propositi redarguens infirmitatem.

Cum Megabyzus, qui et Zopyrus appellatur, Darii regis amicus, se ipsum flagellis concidisset, et summis oris partibus mutilavisset, ut efficaci ope regi auxiliaretur, Babylonemque Persis proderet; fertur rem moleste tulisse Darius atque dixisse, malle se Megabyzum, si fieri posset, integritati restituere, quam decem Babylonas in suam potestatem redigere; quamquam id votum iam cassum erat.

Babylonii ducem crearunt Megabyzum, ignari fore ut ille hoc beneficio tamquam esca futuri mox eorum exitii uteretur.

43. Rerum successus idoneum testimonium praedictionibus dat.

Darius Asiae prope totius dominus Europam sibi subdere concupiebat. Nam et ampliora habendi studio maximo incensus, et persicarum copiarum numero fretus, orbem animo complexus erat: turpe existimans reges decessores suos infir-

(a) Cod. οὕτως. (b) Ita cod.; quamquam magnopere suspicor mendum esse pro συντόμου, ideoque explicandum *ut brevi strat gemate Babylonem Persis proderet*. Et quidem, quod valde interest, apud Diodorum nostrum I. 95. Wesselingius probabiliter iam demonstravit contrarium mendum irrepsisse συντόμως pro συντόνως; protulitque Kusteri auctoritatem, qui eamdem horum vocabulorum confusionem saepe usuvenisse docuit ad Aristoph. Plut. 257. (c) Ita cod.

(1) Locus exstat, etsi non his ipsis plane verbis, in Diodori excerptis valesianis Wessel. T. II. p. 557.

(2) Herodot. III. 155.

νας τὰ μέγιστα τῶν | ἐθνῶν καταπεπολεμηκέναι, αὐτὸν δὲ τηλικαύτας ἔχοντα δυνάμεις, | ἡλίκας οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ ἔσχε, μηδεμίαν ἀξιόλογον πρᾶξιν κα|τειργάσθαι.

P. 253. Ὅτι οἱ Τυῤῥηνοὶ διὰ τὸν τῶν Περσῶν φόβον ἐκλι|||πόντες τὴν Λῆμνον, ἔφασκον ὡς διά τινας χρησμοὺς τοῦτο ποιεῖν |, καὶ ταύτην τῷ Μιλτιάδῃ παρέδωκαν. ταῦτα δὲ πράξαντος τοῦ προε|στηκότος τῶν Τυῤῥηνῶν, [Ἑρμώνος] συνέβη τὰς τοιαύτας χάριτας ἀπ᾽ ἐκεί|νων τῶν χρόνων ἑρμωνίας προσαγορευθῆναι (1).

XLIIII. Ὅτι τῆς Λου|κρητίας μοιχευθείσης παρὰ Σέξτου καὶ ἑαυτὴν ἀνελούσης διὰ τὸ ἁμάρ|τημα (2), οὐκ ἄξιον ἡγούμεθα τὸ γενναῖον τῆς προαιρέσεως παραλι|πεῖν ἀνεπισήμαντον. τὴν γὰρ ἐπιδοῦσαν ἑκουσίως τὸ ζῆν, τοῖς | μεταγενεστέροις εἰς καλὸν ζῆλον, προσηκόντως ἂν εὐφημίας ἀξιοῖμεν | ἀθανάτου, ὅπως αὐτὴν τοῦ σώματος ἁγνείαν κατὰ πᾶν ἀνεπίλη|πτον παρέχεσθαι προαιρούμεναι (a), πρὸς ἐπιτετευγμένον ἀρχέτυπον πα|ραβάλωνται· αἱ μὲν οὖν ἄλλαι γυναῖκες κἂν φανερόν τι τῶν τοιού|των πράξωσιν, κατακρύπτουσι τὸ συντελεσθὲν, εὐλαβούμεναι τὴν | ὑπὲρ τῶν ἁμαρτημάτων τιμωρίαν· ἡ δὲ τὸ λάθρα πραχθὲν, ποι|ήσασα περιβόητον, ἀπέσφαξεν ἑαυτήν· καὶ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν | καλλίστην ὑπὲρ αὐτῆς ἀπολογίαν ἀπέλιπε. καὶ τῶν ἄλλων τῶν | ἐπὶ τῶν ἀκουσίων τὴν συγγνώμην προβαλλομένων, αὕτη τὴν με|τὰ βίας ὕβριν ἐτιμήσατο θανάτου, ἵνα μηδ᾽ εἴ τις ἐπιθυμῇ

maioribus instructos opibus maximas gentes debellavisse; se vero tanto exercitu praeditum, quantum nemo antea duxisset, nullum praeclarum facinus edidisse.

Tyrrheni quum metu Persarum Lemnum desererent, aiebant se cuidam oraculo obtemperare: insulam igitur Miltiadi tradiderunt. Porro ex tyrrheni ducis (Hermonis) facto, beneficia huiusmodi post illud tempus dici coeperunt hermoniae gratiae.

44. Lucretia a Sexto vim passa semet ipsa propter eam noxam interemit. Nos vero haud aequum iudicamus nobile id facinus illaudatum praetermittere. Nam quae sua sponte vitae prodiga fuit, ut materiam posteris imitandi egregiam relinqueret, merito aeternae famae commendanda est: nempe ut feminae quae corporis sanctimoniam plane illaesam habere decreverunt, ad expositum exemplar semet exigant. Nam ceterae quidem feminae, etiamsi aliquid eiusmodi palam admiserint, factum occulunt, quia metuunt peccati poenam: illa rem secreto patratam, illustrissimam faciens, ipsa sibi manus adtulit; vitaeque finem tamquam insigne sui patrocinium reliquit. Iam cum reliquae feminae rei veluti involuntariae veniam sibi obtendant; ipsa contumeliam vi sibi illatam nece pro-

(a) Ita cod. quamquam superius est masculinum genus.

(1) Proverb. Zenob. III. 85. Suid. VII. 10, quamquam hi duo dicunt Pelasgos pro Tyrrhenis, quos populos certe inter se finitimos fuisse ait Herodotus I. 57. (Noster vero eclogarius vel amanuensis incaute omisit nomen ducis Hermonis, sine quo proverbium caecum est.) Sed enim de Tyrrhenis, qui Lemnum, Imbrum, Scyron, aliasque insulas occupaverunt, legatur omnino Menagius ad Laërtium VIII. 1, cum auctoribus ab eo laudatis. Ex his Tyrrhenis oriundum Pythagoram tradunt Laërtius loc. cit. et Porphyrius vit. Pyth. cap. I. X.

(2) Illatum Lucretiae stuprum et consecutam αὐτοχειρίαν narrat Diodorus in valesianis excerptis p. 558. Ibi vero ubi locus ille editus desinit, subiungendus est vaticanus hic ineditus capto initio ab οὐκ ἄξιον δὲ ἡγούμεθα τὸ γενναῖον. Revera lib. XV. 88. morem suum profitetur Diodorus prosequendi laude debita praestantium virorum mortes, quod ibi mox facit, ubi narratae Epaminondae neci laudationem tanti viri subtexit: ἡμεῖς δ᾽ εἰωθότες ταῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τελευταῖς ἐπιλέγειν τὸν ἴδιον ἔπαινον, οὐδαμῶς ἁρμόττον ἡγούμεθα παραδραμεῖν ἀνδρὸς τηλικούτου τὴν τελευτὴν ἀνεπισήμαντον. Sic igitur hoc loco Diodorus Lucretiam extinctam insigni elogio prosequitur.

βλασφημεῖν, τὴν ἐξουσίαν ἔχει κατηγορεῖν τῆς προαιρέσεως ἑκουσίου γεγενημέ-
20. νης· | τῶν γὰρ ἀνθρώπων φύσει τὰς λοιδορίας ἐπαίνων προτιμώντων, τὴν | τῶν
φιλαιτίων ἀπέκοψε κατηγορίαν· αἰσχρὸν εἶναι νομίζουσα τῶν ἄλ|λων εἰπεῖν τινα,
διότι ζῶντος τοῦ κατὰ νόμους συμβιοῦντος, ἀν|δρὸς ἑτέρου παρανόμως ἐπειρά-
θη· καὶ καθ᾽ ὃν οἱ νόμοι τοῖς πράξασι | θάνατον τιθέασι τὸ πρόστιμον, τοιοῦ-
24. το παθοῦσα τῶν πλείω χρόνων | φιλοψυχεῖν, ἵνα τὸν πάντως ὀφειλόμενον πα-
ρὰ τῆς φύσεως θάνα|τον βραχὺ προλαβοῦσα, τῆς αἰσχύνης ἀλλάξηται τοὺς με-
γίστους ἐπαί|νους· τοιγαροῦν οὐ μόνον θνητοῦ βίου δόξαν ἀθάνατον ἀντικατηλ|-
28. λάξατο διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ πάντας τοὺς | πο-
λίτας προετρέψατο λαβεῖν ἀπαραίτητον τιμωρίαν παρὰ τῶν εἰς αὐ|τὴν παρανο-
μησάντων.

XLV. Ὅτι Λεύκιος Ταρκύνιος ὁ βασιλεὺς | τυραννικῶς καὶ βιαίως ἄρχων τῶν
πολιτῶν, τοὺς εὐπόρους τῶν Ῥω|μαίων ἀνῄρει, ψευδεῖς ἐπιφέρων αἰτίας ἕνεκεν τοῦ
32. νοσφίσασθαι τὰς | οὐσίας αὐτῶν· διόπερ Λεύκιος Ἰούνιος ὀρφανὸς ὢν καὶ πάντων
Ῥωμαίων || πλουσιώτατος, δι᾽ ἀμφότερα τὴν τοῦ Ταρκυνίου πλεονεξίαν ὑπώπτευ|εν, P. 254.
ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ· καὶ παρ᾽ ἕκαστα τῷ βασιλεῖ σύνθοινος, προσεποιήθη |
4. μωρὸς εἶναι, ἅμα μὲν βουλόμενος τὸν ὑπὲρ τοῦ δύνασθαί τι φθόνον | ἐκκλίνειν,
ἅμα δ᾽ ἂν ὑπονοήτως παρατηρεῖν τὸ πραττόμενον, καὶ | τοῖς τῆς βασιλείας ἐφε-
δρεύειν καιροῖς.

Ὅτι οἱ Συβαρῖται μετὰ | τριάκοντα μυριάδων ἐκστρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς
Κροτωνιάτας, καὶ | πόλεμον ἄδικον ἐπανελόμενοι, τοῖς ὅλοις ἔπταισαν (1)· καὶ τὴν
8. εὐδαι|μονίαν οὐκ ἐνεγκόντες ἐπιδεξίως, ἱκανὸν παράδειγμα τὴν ἰδίαν | ἀπώλειαν
κατέλιπον τοῦ πολὺ μᾶλλον δεῖν προσέχειν ἐν ταῖς ἰδίαις | εὐτυχίαις, ἤπερ
ἐν ταῖς ταλαιπωρίαις.

pria vindicavit; necui forte obtrectandi cupido animum eius calumniandi copia esset. Quia enim natura comparatum est ut homines obtrectationibus magis faciendis quam praeconiis delectentur, maledicorum hominum praecidit criminationem: turpe iudicans audire a quopiam, se legitimo vivente coniuge, alii viro praeter fas fuisse commixtam. Et rem passa, quam qui faciunt, morte multantur, desiderio ulterioris vitae mortem praetulit naturaliter cunctis debitam; quam ipsa paulo ante tempus admittens, turpitudinis labem cum laudibus maximis commutavit. Quamobrem non solum gloriam immortalem pro vita mortali nacta est, verum etiam cognatos civesque universos impulit, ut inexorabiles poenas de iis sumerent qui sibi praeter fas nocuerant.

45. Lucius Tarquinius rex tyrannice ac violenter civibus imperans, romanum quemque divitem de medio tollebat, falsis criminibus circumventum, ut eius re familiari potiretur. Quare Lucius Iunius et patre orbus et Romanorum omnium ditissimus, utramque ob causam Tarquinii patruelis sui avaritiam suspectam habebat. Ergo quum eius quotidianus conviva esset, simulabat insaniam; simul vitans invidiam quasi aliquid moliri posset; simul caute quidquid fieret observans, regnique evertendi occasionibus insidians.

Sybaritae cum trecentis milibus expeditione adversus Crotoniatas suscepta, bellumque iniustum adgressi, res suas publicas perdiderunt: et qui felicitatem dextre ferre nequiverunt, illustre exemplum suo exitio fuere, quod maiore in prosperis rebus quam in adversis cautela opus sit.

(1) Diodorus XII. 9. id bellum scribit. Sed noster eclogarius locum hunc ex alio ante undecimum libro sumpsit, aliis verbis sententiisque conformatum. Neque nescimus res aliquot a Diodoro aliisque historicis bis fuisse narratas, semel brevius et obiter, iterum suo loco et copiosius ac non sine varietate.

XLVI. Ὅτι περὶ Ἡροδότου φησὶν ὁ Διόδωρος. Καὶ ταῦτα παρεξέβημεν, οὐχ οὕτως Ἡροδότου κατηγο|ρῆσαι βουληθέντες, ὡς ὑποδεῖξαι ὅτι τῶν λόγων οἱ θαυμάσιοι τοὺς | ἀληθεῖς κατισχύειν εἰώθασιν.

Ὅτι προσῆκόν ἐστι τιμᾶσθαι τὴν | ἀρετὴν, κἂν ᾖ (a) παρὰ γυναιξίν (1).

Ὅτι Ἀθηναῖοι δεξιῶς τῇ νίκῃ | χρησάμενοι, καὶ νικήσαντες Βοιωτούς τε καὶ Χαλκιδεῖς (b), εὐθὺς ἀπὸ τῆς | μάχης Χαλκίδος ἐκυρίευσαν, ἐκ τῆς ὠφελείας τῆς τῶν Βοιωτῶν | δεκάτης ἅρμα χαλκοῦν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνέθεσαν, τόδε τὸ ἐλεγεῖον | γράψαντες (2).

Ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες
Παῖδες | Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμῳ,
Δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσβε|σαν ὕβριν,
Ὧν (c) ἵππους δεκάτην Πάλλαδι τάσδ' ἔθεσαν.

Ὅτι τὸ κα|τακαίειν τὰ ἱερὰ παρὰ Ἑλλήνων ἔμαθον Πέρσαι, τὴν αὐτὴν τοῖς | προαδικήσασιν ἀποδιδόντες ὕβριν.

XLVII. Ὅτι Κᾶρες ὑπὸ Περσῶν | καταπονούμενοι ἐπηρώτησαν περὶ συμμαχίας εἰ προσλάβοιν|το Μιλησίους συμμάχους. ὁ δὲ ἀνεῖλεν.

Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μι|λήσιοι (3).

* Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ φόβος ἐγγὺς κείμενος ἐποίησεν αὐτοὺς ἐπιλα|θέσθαι τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμίας, πρὸς δὲ τὸ πληροῦν τὰς τρι|ήρεις κατὰ τάχος συνηνάγκαζεν (4).

46. De Herodoto sic ait Diodorus: atque hac digressione usi sumus, non tam studio accusandi Herodoti, quam demonstrandi, quod oratio admirabilis obruere veram possit.

Par est, ut in feminis quoque virtus honoretur.

Athenienses felici victoria usi adversus Boeotios atque Chalcidenses, statim ac post pugnam Chalcide potiti sunt, ex tributo decumarum boeoticarum currum aereum in acropoli dedicaverunt, his inscriptis elegis:

Boeoticis et Chalcidensibus devictis populis
Athenienses bellico facinore;
Ferreis vinculis obscuroque carcere extinxerunt iniurias
Illorum, quorum decumam has equas Palladi dedicaverunt.

Inflammare templa didicerunt a Graecis Persae, qui pari iniuria eos qui ante peccaverant remunerati sunt.

47. Cares a Persis bello attriti, interrogaverunt oraculum utrum Milesios belli socios sibi adiungerent. Apollo respondit:

Olim quidem strenui erat Milesii.

* Sed enim timor proxime impendens ut obliviscerentur mutuae ambitionis effecit, atque ad complendas milite sine mora triremes adegit.

(a) Cod. εἰ. (b) Ita cod. et mox Χαλκίδος. (c) Herodot. τῶν.

(1) Consentanea his dicit graecus auctor prologi commentariorum ad Susannam a me in vaticanae collectionis volumine primo editorum.

(2) Rem narrat aliis verbis Herodotus V. 77, qui etiam epigramma recitat. Et quidem is compedes, qui captivis iniecti fuerant, ad suam usque aetatem ait pependisse Athenis ex acropoleos muro.

(3) Reapse Cares cum Milesiis sociis insignem cladem a Persis retulerunt, ut ait Herodotus V. 120.

(4) More suo eclogarius sententiam hanc a narrationis corpore avulsit, nempe ab historia belli locum foederatorum contra Persas.

28. Ὅτι Ἑκαταῖος ὁ μιλήσιος | πρεσβευτὴς ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῶν Ἰώνων (1) ἠρώ-
τησε δι᾽ ἣν αἰτίαν | ἀπιστεῖ αὐτοῖς ὁ Ἀρταφέρνης (2); τοῦ δὲ εἰπόντος μήποτε
ὑπὲρ ὧν | καταπολεμηθέντες κακῶς ἔπαθον μνησικακήσωσιν. οὐκοῦν ἔφησεν εἰ
32. τὸ πεπονθέναι κακῶς τὴν ἀπιστίαν περιποιεῖ, τὸ παθεῖν | ἄρα εὖ ποιήσει τὰς
πόλεις Πέρσαις εὐνοούσας. ἀποδεξάμενος δὲ ||| τὸ ῥηθὲν ὁ Ἀρταφέρνης, ἀπέδω- P. 279.
κε τοὺς νόμους ταῖς πόλεσιν, καὶ τα|κτοὺς φόρους κατὰ δύναμιν ἐξέταξεν.

* Ὁ γὰρ τοῖς πολλοῖς παρὰ τ | πολιτῶν φθόνος τ ἔμπροσθεν χρόνον ἐγκρυπτό-
4. μενος, ἐπειδὴ καιῤῥὸν ἔλαβεν, ἄθρους ἐξεῤῥάγη. Διὰ δὲ τὴν φιλοτιμίαν τοὺς
δούλους ἐλευ|θέρωσαν, μᾶλλον βουλόμενοι τοῖς οἰκέταις μεταδοῦναι τῆς ἐλευθε-
ρίας, | ἢ τοῖς ἐλευθέροις τῆς πολιτείας (3).

XLVIII. Ὅτι Δάτης ὁ τῶν Περσῶν στρα|τηγὸς (4) μῆδος ὢν τὸ γένος, καὶ
8. παρὰ τῶν προγόνων παρειληφὼς ὅ|τι Μήδου τοῦ συσαμένου τὴν Μηδίαν Ἀθηναῖοι
καθέστησαν ἀπό|γονοι (5), ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους εἰπεῖν, ὡς πάρεστι μετὰ
δυνάμεως | ἀπαιτήσων τὴν ἀρχὴν τὴν προγονικήν· Μήδων γὰρ τῶν ἑαυτοῦ προ|-
12. γόνων πρεσβύτερον Δάτην γενόμενον ἀφαιρεθῆναι τὴν βασιλείαν | ὑπὸ τῶν Ἀθη-
ναίων, καὶ παραγενόμενον εἰς τὴν Ἀσίαν, κτίσαι τὴν Μηδίαν |· ἂν μὲν οὖν
αὐτῷ τὴν ἀρχὴν ἀποδῶσιν, ἀφηθήσεσθαι τῆς αἰτίας πρώ|της, καὶ τῆς ἐπὶ Σαρ-
δεις στρατείας (6)· ἂν δὲ ἐναντιωθῶσιν, πολὺ δεινό|τερα πείσεσθαι τῶν Ἐρετριέων
16. (7)· ὁ δὲ Μιλθιάδης ἀπεκρίθη ἀπὸ τῆς τῶν | δέκα στρατιωτῶν (a) γνώμης, διότι
κατὰ τὸν τῶν πρεσβυτῶν λόγον | μᾶλλον προσήκει τῆς Μήδων ἀρχῆς κυριεύειν

Hecataeus milesius legatione pro Ionibus fungens, rogabat cur his Artaphernes diffideret? Quo respondente, vereri se ne iniuriarum memores essent, quas victi exantlaverant; ergo inquit Hecataeus, si maleficia suspicionem creant, beneficia urbes efficient Persis benevolas. Dicto obtemperans Artaphernes, leges urbibus proposuit, et certas pensiones pro viribus ordinavit.

* Namque invidia, quae in multis civibus antea celabatur, oblata occasione subito erupit. Aemulatione perciti servos rude donabant; malentes famulis libertatem, quam liberis hominibus civitatem, largiri.

48. Datis Persarum dux, gente medus, quum a maioribus traditum cognovisset, Medum qui rempublicam medicam constituit, Athenis oriundum fuisse; nuncium misit ad Athenienses qui diceret, se ad avitum imperium repetendum cum exercitu adesse. Namque e medis progenitoribus suis priscum quendam Datim regno ab Atheniensibus fuisse spoliatum; qui mox in Asiam transgressus nationi Medorum ortum dederit. Si ergo sibi regnum redderent, condonaturum se eis superiorem noxam, et contra Sardes expeditionem: sin adversarentur, multo graviora passuros quam Eretrienses. Huic Miltiades cum decem ducum consilio respondit: si traditionis quidem maiorum ratio habeatur, magis oportere Athe-

(a) Ita cod.

(1) Revera Hecataeus milesius nobilis historiographus bellum adversus Persas Ionibus, frustra licet, dissuaserat; uti narrat Herodotus V. 36.

(2) Artaphernes persa Sardibus praefectus, dux belli contra Ionas. Herod. V. 123.

(3) Fragmentum mutilum sententiae causa ab eclogario delectum.

(4) Datis et Artaphernes summi imperatores Persarum in proelio ad Marathona contra Miltiadem. Herod. VI. 94, Nepos Milt. IV.

(5) Medus scilicet Medea et Aegeo Athenarum rege genitus, qui cum matre Athenis pulsus, barbaris deinde populis debellatis, ditionem sibi subditam Mediam appellavit. Apollodorus biblioth. I. 9, et Cephalio apud Euseb. chron. I. 15.

(6) Athenienses Ionum auxiliares Sardes captas inflammaverunt, quam rem Darius rex molestissime tulit. Herod. V. 101. 105.

(7) Eretriam euboicam a Persis igne ac direptione vastatam, civesque hastae subiectos, ait Herodotus VI. 101.

Ἀθηναίους, ἢ Δάτην | διὰ τῆς Ἀθηναίων πόλεως · τὴν μὲν γὰρ τῶν Μήδων βασιλείαν ἀθηναῖον ἄνδρα συστήσασθαι, τὰς δὲ Ἀθήνας μηδέποτε μῆδον τὸ γένος ἄνδρα κατεσχηκέναι. ὁ δὲ πρὸς μάχην ἀκούσας ταῦτα παρεσκευ|- 20.
άζετο.

Ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ τοῦ Νεοκλέους προσελθόντος τινὸς | αὐτῷ πλουσίου καὶ ζητοῦντος κηδεστὴν εὑρεῖν πλούσιον, παρεκε|λεύσατο αὐτῷ ζητεῖν μὴ χρήματα ἀνδρὸς δεόμενα, πολὺ δὲ μᾶλ|λον ἄνδρα χρημάτων ἐνδεᾶ. ἀποδεξαμένου δὲ 24.
τἀνθρώπου τὸ ῥηθὲν συνε|βούλευσεν αὐτῷ συνοικῆσαι τὴν θυγατέρα τῷ Κίμωνι (1)· διόπερ ἐκ ταύ|της τῆς αἰτίας ὁ Κίμων εὐπορήσας χρημάτων ἀπελύθη τῆς φυλα|κῆς, καὶ τοὺς κατακλείσαντας ἄρχοντας εὐθύνας καταδίκως ἔλαβεν. (2)|

XLVIIII. Ὅτι τῶν Ἑλλήνων πάντων διαπρεσβευσαμένων πρὸς Γέλωνα περὶ συμμα|χίας, ὅτε Ξέρξης διέβαινε πρὸς τὴν Εὐρώπην, τοῦ δὲ ἐπαγγειλαμένου | 28.
συμμαχῆσαι καὶ σιταρχῆσαι, εἴ γε τὴν ἡγεμονίαν εἴ τε τὴν κατὰ | γῆν εἴ τε τὴν κατὰ θάλατταν παρέξωσιν, ἡ μὲν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας | φιλοδοξία τὴν συμμα- 32.
P. 280. χίαν παρεκρούετο, τὸ δὲ μέγεθος τῆς βοηθείας || καὶ ὁ τῶν πολεμίων φόβος προέτρεπεν μεταδοῦναι τῆς δόξης τῷ Γέ|λωνι (3).

* Ἡ μὲν γὰρ τῶν Περσῶν ὑπεροχὴ πρὸς τὸ κρατῆσαι τῆς ἐπιθυμί|ας ἔχει τὰς δωρεάς · ἡ δὲ τυραννικὴ πλεονεξία καὶ τὰ μικρὰ τῶν λημ|μάτων οὐ παρ- 4.
ίησιν (4).

Βεβαιωτάτη γὰρ τῆς σωτηρίας φύλαξ ἡ ἀπιστία. |

Παῖδες μὲν οὖν ἀδικούμενοι, πρὸς πατέρας καταφεύγουσι, πόλεις δὲ | πρὸς τοὺς ἀποικίσαντας δήμους.

nienses imperare Medis quam Athenis Datim; quandoquidem Medorum regnum ab homine atheniensi institutum fuerit; Athenae vero numquam potestati hominis medi paruerint. Ille his auditis, ad pugnam se comparabat.

Themistocles Neoclis filius quendam divitem, qui generum aeque divitem sibi conquirebat, hortatus est ne quaereret opes viro indigas, sed potius virum opum indigentem. Cumque homini placuisset id dictum, auctor ei fuit despondendi filiam Cimoni: quam ob rem Cimon adeptus opes, carcere emissus est, ac magistratus qui se illuc concluserant iudicio persecutus damnandos curavit.

49. Graecis universis legationes mittentibus pro societate belli ad Gelonem, quo tempore Xerxes in Europam traiecit; ille belli suppetias curamque annonae promittebat, si ducatus ei terra marique attribueretur. Porro ducatus ambitio a societate Graecos retrahebat; sed tamen auxilii magnitudo, hostiumque impendens timor, ut honorem Geloni concederent impellebat.

* Persarum excelsus animus, praeter quam quod cupiditatibus suis imperat, donis quoque abundat: at avaritia tyrannica ne parva quidem munera negligit.

Est enim firmissimus salutis custos diffidentia.

Filii accepta iniuria ad parentes confugiunt; civitates autem ad populos qui sibi ortum dederunt.

(1) Cicero de off. II. 20, Valer. Max. VII. 2. ext. 8.

(2) Aes alienum dissolutum ob Elpinicem sororem et coniugem, quam Cimon Calliae cessit, tradunt in Cimone Nepos et Plutarchus. Multo ergo Cimoni honorificentior Diodori narratio.

(3) Imperium tamen ambitioso Geloni a Graecis non est traditum, teste Herodoto VII. 159. Et sane constat Gelonem non pugnavisse contra Persas; idque ait etiam Diodorus noster XI. 26.

(4) Denuo solitariae sententiae heic et postea.

Ὅτι τυράννου πλεονεξία | τοῖς μὲν ὑπάρχυσιν οὐκ ἀρκεῖται, τῶν δὲ ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖ, πληἰροῦται δὲ οὐδέποτε·

Τοὺς δὲ κατὰ τῆς δυναστείας αὐτοῦ πεφυκότας | ἔχων καιρὸν οὐκ ἐάσει δύναμιν λαβεῖν.

L. * Ἐκείνων (1) γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἐστὲ | ἀπόγονοι οἳ τὰς αὐτῶν ἀρετὰς μετὰ τὸν θάνατον ἀθανάτους τῇ δόξῃ | καταλελοίπασι· τὸ γὰρ ἔπαθλον τῆς συμμαχίας οὐκ ἀργύριον αἰτεῖ, οὗ πολλάκις ἰδεῖν ἐστιν καταφρονοῦντα καὶ τὸν φαυλότατον ἰδιώτην | πεπλουτηκότα, ἀλλ' ἔπαινον καὶ δόξαν, περὶ ἧς οἱ ἀγαθοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐκ | ὀκνοῦσιν ἀποθνήσκειν· μισθὸς γάρ ἐστιν ἡ δόξα μείζων ἀργυρίου· παρα|λαμβάνουσι γὰρ οἱ Σπαρτιάται παρὰ τῶν πατέρων οὐχ ὥσπερ οἱ λοιποὶ πλοῦ|τον, ἀλλὰ προθύμως τελευτᾶν περὶ τῆς ἐλευθερίας· ὥστε πάντα | τὰ κατὰ τὸν βίον ἀγαθὰ δεύτερα τίθεσθαι τῆς δόξης.

* Μὴ τῶν ξενικῶν | δυνάμεων ἐπιθυμοῦντες (2), τὰς πολιτικὰς ἀποβάλλωμεν· καὶ τῶν ἀ|δήλων ὀρεγόμενοι, τῶν φανερῶν μὴ κυριεύωμεν. -- Οὔ φημὶ καταπε|πλῆχθαι τὸ μέγεθος τῆς τῶν Περσῶν στρατείας (3), ἀρετῇ γὰρ ὁ πόλεμος | οὐ πλήθει βραβεύεται. -- Παρειλήφασι γὰρ ὑπὸ τῶν πατέρων ζῆν μὲν ἑαυ|τοῖς, τελευτᾶν δ' ὅτ' ἂν χρεία ταῖς πατρίσιν ἐπῇ· -- Τί φοβηθῶμεν | τὸν χρυσὸν ᾧ κεκοσμημένοι βαδίζουσιν εἰς τὰς μάχας ὡς γυναῖκες | εἰς τοὺς γάμυς; ὥστε τὴν νίκην μὴ μόνον ἔπαθλον ἔχειν δόξαν, ἀλλὰ καὶ | πλοῦτον· οὐ φοβεῖται γὰρ ἡ ἀρετὴ χρυσὸν, ὃν ὁ σίδηρος εἴωθεν ἄγειν αἰχ|μάλωτον, ἀλλὰ τὴν στρατηγίαν τῶν ἡγουμένων· πᾶσα γὰρ δύναμις | ὑπεραίρυσα τὴν συμ-

Tyranni avaritia suis opibus non est contenta, sed aliena adpetit, nec umquam expletur.

Naturales regni sui hostes pro oblata occasione non sinet viribus confirmari.

50. * Illorum estis virorum posteri, qui suas virtutes post obitum immortali gloria exornatas vobis reliquerunt. – Praemium bellicae societatis haud poscit argentum, quod saepe contemni vel a vilissimo quoque possessore videmus; sed sibi vult laudem gloriamque, cuius gratia egregii homines mori non recusant: gloria enim merces argento maior est. Porro a maioribus Spartani habent non, ut reliqui homines, divitias, sed hereditariam moriendi pro libertate alacritatem: ita ut cuncta vitae huius bona infra gloriam reputent.

* Cavendum est ne dum peregrinis copiis inhiamus, domesticas amittamus; et ne incerta sectantes, certorum possessione fraudemur. – Non est, inquam, pertimescenda persici exercitus magnitudo; etenim bellum virtute non numero geritur. – Habent enim a parentibus hereditarium ut sibi vivant; moriantur autem ubi patriae id opus erit. – Cur vero timeamus aurum, quo exornati incedunt in proelium, ut ad nuptias feminae? en victoribus haud sola gloria merces erit sed etiam opes. Virtus aurum non timet, quod a ferro duci solet captivum, sed prudentiam imperatorum. – Omnis quippe exercitus modum ex-

(1) Hae, quae sequuntur, particulae abruptae, sine dubio pertinent ad concionem, quam a Diodoro scriptam censeo, et cuius certum indicium dat Herodotus VII. 134. Scilicet quum in urbe Sparta placandus esset Talthybius deus, sive heros, qui ob violatos Persarum praecones irascebatur, conciones populares habitae in urbe sunt, *numquis Lacedaemonius*, (ut diserte ait Herodotus) *vellet pro Sparta mortem obire*, id est se ultro devovere, Persisque ad piaculum auferendum semet tradere; id quod reapse lacedaemonii duo praestiterunt.

(2) Particula pertinens ad consultationem de implorandis contra Persas exteris auxiliis.

(3) Pars orationis exhortatoriae contra Persas.

μετρίαν, ὑφ' ἑαυτῆς βλάπτεται τὰ πλεῖστα. | - Πρὶν ἢ γὰρ ἀκοῦσαι τὴν φάλαγγα,
30. φθάσομεν ἡμεῖς πράξαντες ἃ βουλό|μεθα (1).

cedens, a se ipso plerumque laeditur. - Priusquam phalangi id innotescat, praeoccupabimus quae in votis sunt efficere.

(1) Huc usque pertingunt excerpta inedita a libro septimo usque ad decimi finem. (Nam sexti libri, in quo res adhuc ante troica tempora scribebantur, nullae erant reliquiae in codice vaticano.) Statim vero in nostri codicis eadem pagina 280 eodemque versu 30 sequitur particula edita pertinens ad librum XI. 3. Διελέσθαι δὲ δεῖ τοὺς τὰ τῶν βαρβάρων ᾑρημένους, ἵνα τυγχάνοντες, ὑπείδενς etc. Tum pars reliqua dimidia quaternionis, nempe paginae 289. 290. 251. 252. 257. 258. 267. 268. habent excerpta a libro XI. 3. usque ad librum XII. 13. Cessant igitur excerpta vaticana inedita, ubi edita diversa ab his valesiana desinunt Wessel. T. II. p. 559; incipiunt vaticana edita ubi valesiana item edita nempe in rebus gestis Leonidae ad Thermopylas (Wessel. XI. 3.) Praeterea extat in codice integer alius quaternio habens librorum Diodori editorum excerpta a libro XV. 1. usque XIX. 2. Eae vero sunt paginae codicis 307. 308. 183. 184. 235. 236. 229. 230. 243. 244. 237. 238. 193. 194. 293. 294. Denique in paginis 221. 222. 119. 120. 177. 178. occurrunt Diodori excerpta librorum editorum XIX. et XX. Atque haec ego omnia materiae cognitae excerpta ab hoc meo volumine exclusi; quamquam ea neque aliqua, ut fit, lectionum varietate carebant, et certe firmissimum parti ineditae testimonium dabant. Quippe quum vaticana excerpta edita cum Diodori publicis libris ad verbum congruant, sequitur ut illa etiam quae sunt inedita, atque cum editis coniunguntur, ad Diodorum aeque auctorem referenda sint. Rursus excerpta illa quae ad libros Diodori editos pertinebant, percommode me docuerunt, quanam ratione atque instituto, quantisque fere intervallis interpositis, quonam denique delectus genere haec excerpta constantiniana curata fuerint: quam rem in ambrosianis quoque Dionysii balicarnassei codicibus olim observavi, quorum item excerpta partim in editos partim in deperditos eius historici libros incidebant.

Denique lectores moneo me excerpta librorum a VII. ad X. idcirco conglobata posuisse, quia neque in codice vaticano, neque in aliis ab Ursino, Hoeschelio Valesioque tractatis codicibus satis certa indicia supererant, quamobrem hae partes in suos quaeque libros pro suo iure distribuerentur: quo tamen incommodo in sequentibus plerisque post XX. librum excerptis non laborabimus. Item nemo miretur, cur quum librorum a VII. ad X. iamdiu extent ursiniana, hoescheliana, valesianaque excerpta, vaticana tamen ex his ipsis libris manantia, diversa sint et inedita. Causa eius rei est, quod prisci illi eclogarii pro suo quisque operis titulo Diodorum defloraverunt: itaque in codicibus ante me cognitis nonnisi excerpta accommodata ad titulos *de legationibus*, et *de virtutibus ac vitiis*, vel ad quosdam alios, occurrerunt. In vaticano pariter codice partes illae Diodori tantum ponuntur, quae ad titulum *de sententiis* referri poterant, ceteris fere praetermissis. Atque ita vaticana, quamquam ex iisdem libris educta, a praedictis et iamdiu cognitis excerptis differunt. Aliquando tamen contigit, quod prope necessarium erat, ut excerptum idem non uni titulo commodum visum sit; ideoque non uni eclogario praedae fuerit; id quod in adnotationibus meis suo loco non reticui. Et quidem partes editas, quod iam monui, consulto praetermisi.

Transeo iam ad Diodori excerpta inedita librorum post vigesimum: quandoquidem libros eius ab undecimo usque ad vigesimum superesse integros, ideoque constantinianis excerptis haud indigere, nemo ignorat.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑ (1).

P. 265. I. Ὅτι Πτολε|μαῖος καὶ ὁ (*) Σέλευκος καὶ Λυσίμαχος συνέδραμον ἐπ᾽ Ἀντίγονον τὸν | βασιλέα, οὐχ οὕτως ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας προκληθέν|τες, ὡς ὑπὸ τοῦ καθ᾽ ἑαυτοὺς φόβου συναγκασθέντες (2), ὥρμησαν| ἑτοίμως πρὸς τῶν ὅλων κοινοπραγίαν.

Ὅτι οἱ ἐλέφαντες | οἱ κατὰ τὴν μάχην Ἀντιγόνου καὶ Λυσιμάχου ἠγωνίζοντο, ὡς ἂν τῆς | φύσεως ἐφάμιλλον δεδωκυίας αὐτοῖς τὴν ἀλκὴν καὶ βίαν (3). |

Ὅτι Σέλευκος μετὰ τὴν διαίρεσιν τῆς Ἀντιγόνου βασιλείας, ἀναλα|βὼν τὴν δύναμιν παρεγένετο εἰς Φοινίκην, καὶ ἐπεχείρησε κατὰ | τὰς γενομένας συνθήκας τὴν κοίλην Συρίαν ἰδιοποιεῖσθαι· | προκατειληφότος δὲ τὰς ἐν αὐτῇ πόλεις Πτολεμαίου (4), καὶ κατη|γοροῦντος ὅτι φίλος ὢν Σέλευκος προσεδέξατο τὴν ὑπὸ Πτολε|μαῖον οὖσαν χώραν εἰς τὴν ἰδίαν καταχθῆναι μερίδα· πρὸς | δὲ τούτοις, ὅτι τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀντίγονον κεκοινωνηκότος, | οὐδὲν αὐτῷ μετέδωκαν οἱ βασιλεῖς τῆς δορυκτήτου χώρας· πρὸς | ταύτας τὰς διαβολὰς ἀντεῖπε

DIODORI EXCERPTA

EX LIBRO XXI.

1. Ptolemaeus et Seleucus atque Lysimachus regem Antigonum simul invaserunt. Scilicet non tam mutua concordia perciti, quam suis quisque timoribus perciti, ad communia commoda conspiraverunt.

In proelio Antigoni cum Lysimacho elephanti sic pugnabant, veluti si natura aemulam iis dedisset audaciam ac vim.

Seleucus postquam Antigoni regnum divisum fuit, sumptis copiis in Phoenicen venit, nisusque est pro suo foederis iure Coelesyriam sibi vindicare. Sed quum Ptolemaeus provinciae eius urbes praeoccupavisset, Seleucumque reprehenderet, quod foederatus regionem Ptolemaeo subditam conaretur in suam ditionem convertere; insuper quod ipsi, qui belli cum Antigono particeps fuisset, nihil reges dedissent de regionibus bello captis; ad has querelas respondit Seleucus, aequum

(*) Male in cod. ὁ καὶ. Immo omittere praestat etiam ὁ.

(1) Quae sequuntur fragmenta recte a me collocari in libro XXI, etsi nulla rei mentio fit in vaticano palimpsesto, statim cognoscet, qui hoescheliana nec non valesiana huius libri fragmenta cum his ineditis vaticanis conferet. (Eadem ego regula in sequentibus quoque libris disponendis utar.) Et quidem Diodorus vigesimi libri extremis verbis ait, se regum de summa re adversus Antigonum certamen initio sequentis libri scripturum; quae reapse narratio in his vaticanis reliquiis, quatenus eam eclogario servare placuit, occurrit.

(2) Sic loquitur etiam Porphyrius in suis deperditis nunc historiis apud Euseb. chron. I. 40. Lege etiam Diodorum nostrum XX. 106, et Pausaniam I. 6.

(3) De elephantorum peculiari sollertia lege, si vacat, Ciceronem epist. fam. VII. 1; tum quae fusius dicuntur a Dione Cassio XXXIX. 38, et ab eruditis ibidem interpretibus.

(4) Scilicet ipse Diodorus sub vigesimi libri finem occupatas a Ptolemaeo Coelesyriae urbes iam narraverat.

Σέλευκος φάμενος δίκαιον εἶναι τοὺς τῇ παρατάξει κρατήσαντας κυρίους ὑπάρ-
20. χειν τῶν δο|ρυκτήτων· περὶ δὲ τῆς κοίλης Συρίας διὰ τὴν φιλίαν ἐπὶ τοῦ | παρόν-
τος μηδὲν πολυπραγμονῆς· ὕστερον δὲ βουλεύσασθαι |, πῶς χρηστέον ἐστὶν τῶν
φίλων τοῖς βουλομένοις πλεονεκτεῖν (1) |·

II. * Ὑπὲρ ἀρχὴν γὰρ ἑκάτεροι φιλοτιμίας οὐ κατέλιπον· οἱ μὲν Μακε|δόνες
24. σπεύδοντες σῶσαι τὰς ναῦς, οἱ δὲ Σικελιῶται βουλόμε|νοι μὴ μόνον Καρχηδονίων
καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν βαρβάρων πε|ριγενέσθαι δοκεῖν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν
Ἑλλάδα θεωρηθῆναι κρείτ|τους ὄντας Μακεδόνων τῶν τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐ-
ρώπην πεποι|ημένων δορύκτητον (2).

Ὅτι Ἀγαθοκλῆς εἰ μὲν ἀποβιβάσας | τὴν δύναμιν ἐπικειμένοις τοῖς πολε-
28. μίοις ἐπέθετο, κατέκοψεν | ἂν ῥαδίως τοὺς Μακεδόνας· ἀγνοήσας δὲ τὴν γεγε-
νημένην | προσαγγελίαν (3), διὰ τὴν ἔκπληξιν τῶν ἀνθρώπων, ἠρκέσθη τὴν δύνα-
32. μιν | ἀποβιβάσας καὶ τρόπαιον στήσας διαλαβεῖν ἀληθῆ τὸν λόγον | εἶναι, ὅτι
πολλὰ καινὰ (a) τοῦ πολέμου· ἀγνοία γὰρ καὶ ἀπάτη πολλάκις || οὐκ ἐλάττω κατ- P. 266.
εργάζεται τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐνέργειαν (b) · |

Ὅτι Δημήτριος ὁ βασιλεὺς λαβὼν ὑποχειρίους ἅπαντας τοὺς κα|τ' αὐτοῦ
4. βλασφημεῖν εἰωθότας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ πάντα κα|τ' αὐτοῦ στρατηγεῖν θι-

esse eos qui acie vicissent, dominos fieri regionum acquisitarum: suadebat tamen ut de Coelesyria propter amicitiam in praesenti sollicitudinem nullam gereret: postea deliberandum fore, quid faciendum sit foederatis qui plus aequo habere vellent.

2. * In ambitionis summa neutri inter se cedebant: Macedones de servandis navibus satagebant; Siculi autem studebant non Carthaginiensibus solum et barbaris italicis videri superiores, verum apud Graecos etiam conspici praestantiores Macedonibus, qui Asiam atque Europam armis sibi subiecerant.

Agathocles si copiis in terram expositis instantes hostes adortus fuisset, Macedonas facile cecidisset; nunc ille nuncium allatum terroremque hominibus iniectum nesciens, satis habuit, copiis expositis et tropaeo erecto, verax ostendere effatum illud, quod nova multa bellum facit: nam inscitia et dolus bellicam saepe virtutem pari vi perimunt.

Demetrius rex cunctis iis potitus hominibus, qui ei solebant in concioni-

(a) Ita cod. καινὰ nova. Verumtamen heic apud Diodor. in fragm. Wessel. κενὰ vana. Valde tamen suspicor lectionem a librariis fuisse variatam; sicuti revera accidit huic ipsi proverbio apud eundem Diodorum XVII. 86, ubi in textu est κενοῖς, at in variis lectionibus καινοῖς. Eadem lectio similiter sollicitata fuit apud Polybium XXIX. 6. vel potius apud Suidam in πολλὰ κενὰ, observante in scholiis Kustero; itemque apud Schotti proverbia, cuius postremum certe exemplum metricum non sinit nos ambigere de lectione κενά. (b) Ita cod. in quarto casu; et sic fuit etiam in fragmentis editis; sed Rhodomanus substituit secundum casum.

(1) Regum hanc discordiam post debellatum Antigonum innuit Iustinus XV. 4.

(2) Agitur in mutilo hoc fragmento de pugna Agathoclis siculi cum Casandri macedonis copiis ad Corcyram, cuius brevis mentio est in fragmentis Diodori nostri editis XXI. 2. p. 489, unde cognoscimus crematam fuisse ab Agathocle Macedonum classem.

(3) Quinam erat hic nuncius? Nam ille certe de regum victoria ad Ipsum Casandro potius favebat. Equidem belli huius ab Agathocle in Corcyra gesti perexigua memoria superest: quamquam insulam reapse Agathocles in potestate habuit, eamque dotis nomine Lanassae filiae dedit, quam Pyrrho magno epirensi in matrimonium collocavit. Plut. de ser. num. vind. tom. VIII. p. 205, et tom. II. in Pyrrho cap. IX. X.

λαπεχθημόνως, ἀφῆκεν ἀθώους, ἐπιφθεγ|ξάμενος ὅτι συγγνώμη τιμωρίας αἱρετοτέρα (1).

III. Ὅτι ὑπὸ σιτοδείας πιεζομέ|νης τῆς τοῦ Λυσιμάχου στρατείας, καὶ τῶν 8.
φίλων αὐτῷ συμβουλευόν|των σώζειν ὅπως ποτὲ δύναται, καὶ μηδεμίαν ἔχειν
ἐλπίδα σωτηρίας | ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τούτοις ἀπεκρίθη μὴ δίκαιον εἶναι κα-
ταλι|πόντα τὴν δύναμιν καὶ τοὺς φίλους, ἰδίαν σωτηρίαν αἰσχρὰν πορί|ζεσθαι. 12.

Ὅτι τοῦ Δρομιχαίτου τὸν Λυσίμαχον ἐπὶ δεῖπνῳ κεκλη|κότος, καὶ προβαί-
νοντος τοῦ πότου, πληρώσας τὸ μέγιστον τῶν κεράτων, καὶ προσαγορεύσας πα-
τέρα τὸν Λυσίμαχον, ἠρώτησε πότερον | αὐτῷ δοκεῖ δεῖπνον εἶναι βασιλικώτερον, 16.
τὸ μακεδονικὸν ἢ τὸ θρά|κιον; τοῦ δὲ Λυσιμάχου τὸ μακεδονικὸν εἰπόντος (2), τί
οὖν ἔφη νό|μιμα τοσαῦτα καὶ βίον λαμπρὸν ἀπολιπὼν, ἔτι δὲ ἐπιφανεστέραν | βα-
σιλείαν, ἐπεθύμεις εἰς ἀνθρώπους παραγενέσθαι βαρβάρους, καὶ ζῶν|τας θηριώ- 20.
δη βίον, καὶ χώραν δυσχείμερον καὶ σπανίζουσαν ἡμέρων | καρπῶν; ἐβιάσω δὲ
παρὰ φύσιν ἀγαγεῖν δύναμιν εἰς τόπους τοιούτους|, ἐν οἷς ξενικὴ δύναμις ὑπαί-
θριος οὐ δύναται διασώζεσθαι; εἰπόν|τος δὲ πάλιν πρὸς ταῦτα τοῦ Λυσιμάχου
διότι τὸ μὲν περὶ ταύτην | τὴν στρατείαν ἠγνόηκεν (3), εἰς δὲ τὸ λοιπὸν πειράσεται 24.
φίλος ὢν συμ|μαχεῖν, καὶ χάριτος ἀποδόσει μὴ λειφθῆναι τῶν εὖ πεποιηκότων,

bus obtrectare, quique partibus adversariis studiose duces se praebebant; dimisit illos incolumes, dicens meliorem esse vindicta veniam.

3. Quum rei frumentariae penuria laboraret Lysimachi exercitus, suaderentque amici ut sibi quomodocumque consuleret, nullamque spem salutis in exercitu reponeret; his respondit, haud aequum esse, ut deserto exercitu atque amicis, turpem sibi salutem quaereret.

Quum Dromichaetes Lysimachum convivio excepisset, in media compotatione, maximo completo cornu, Lysimachum patris nomine appellans, interrogabat macedonicum ne an thracium videretur ei regalius convivium? Eo dicente, macedonicum; cur ergo, ait, praeclaros illos mores splendidumque victum omittens, regnumque illustrius, maluisti ad homines barbaros ferinamque vitam degentes venire, atque ad regionem hibernis frigoribus obnoxiam, mitibusque pomis carentem? cur conisus demum es contra naturam ducere exercitum in haec loca, in quibus peregrinus miles sub dio vivere non potest? Ad haec rursus dicente Lysimacho, se in hanc quidem expeditionem inscitia esse prolapsum; ceteroqui in posterum fore se amicum et foederatum, et accepto beneficio gra-

(1) Sermo est de Antigoni filio Demetrio, cuius humanitas a Plutarcho in eius vita memoratur, nec non ab huius libri diodoriani fragmentis editis p. 491. 560. Porro extrema trium verborum sententia supererat unica in fragmentis editis p. 491. Iamvero id Pittaci effatum fuit, ut in nostris excerptis legitur p. 19; quo loco in latinam interpretationem mendose obrepsit *Chilo* pro *Pittacus*. Atque hinc cognoscimus, quam utile sit philosophorum sententias a regibus resciri. Ecce enim breve id dictum multorum hominum vitam conservavisse videtur. Post hanc sententiam sequebatur in codice vaticano particula illa trium ferme versiculorum a 5. ad 8. ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀγόντων στρατόπεδα etc. usque ad τὰς ἐναντιώσεις αὐτῶν: quam idcirco omisi quia extat in editis p. 491.

(2) Praeter illum quem p. 1. posui locum, hic quoque perutilis atque praeclarus mihi fuit locus ad dignoscenda in vaticano palimpsesto Diodori excerpta. Quippe verba de Dromichaetae convivio huc usque extant in valesianis excerptis editis p. 560; tum ibi abrupta narratione dicitur ΖΗΤΕΙ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΓΝΩΜΩΝ, RELIQUA DISCE E SENTENTIARUM TITULO. Iamvero in his vaticanis membranis narratio reliqua scribitur, et quidem in margine adnotatur ΓΝΩΜΗ; ergo locum Diodori in valesianis excerptis suppressum, nunc vaticanus codex restituit.

(3) Atqui Darii persae aeque infelix in Scythiam expeditio, quam narrat Herodotus lib. IIII, Lysimachum erudire poterat. Sed enim haud mirari Lysimachum nobis licet, qui Gallorum nuperam et omnium luctuosissimam, invita caeli temperie, expeditionem in Moscoviam vidimus.

ἀ|ποδεξάμενος αὐτὸν φιλοφρόνως ὁ Δρομιχαίτης παρέλαβε τῶν | χωρίων τὰ παραι-
28. ρεθέντα ὑπὸ τῶν περὶ Λυσίμαχον (1), καὶ περιθεὶς αὐ|τῷ διάδημα, ἐξαπέστειλεν (2).

Ὅτι ἐπὶ πολλῶν τὸ θυμομαχεῖν εἰς | τέλος χαριζομένους τῷ θυμῷ παραιτητέον (3)· συμφέρει γὰρ ἐνίοτε | διαλύεσθαι, καὶ χρημάτων ὠνεῖσθαι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ καθόλου | προκρίνειν τῆς τιμωρίας τὴν συγγνώμην.

tiam non minorem esse relaturum; conditionibus humaniter admissis Dromichaetes, castella quae Lysimachi exercitus ei ademerat recuperavit; tum Lysimachum diademate ornatum remisit.

Vindictae studium saepenumero omittendum est, atque odio denique valedicendum. Prodest enim aliquando pacem componere, immo et pecunia securitatem emere, atque omnino veniam ultioni anteponere.

(1) Memorantur haec castella in fragmentis editis p. 560.

(2) Haec est communior historicorum sententia: quamquam non desunt qui occisum potius a Thracibus Lysimachum aiunt, ut Polyaenus VII. 25, et Arrianus apud Photium cod. XCII p. 218: sed falso ut arbitror; nam Lysimachus in pugna adversus Seleucum desideratus est.

(3) Confer fragm. ed. p. 494.

Δ Ι Ο Δ Ω Ρ Ο Υ

Ε Κ Λ Ο Γ Α Ι

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΒ.

32. I. Ὅτι ὅτ' ἂν εἰς ἀπο|ρίαν ἔλθῃ στρατιώτης ἀλλόφυλος ἐπὶ πρώτην P. 271.
τὴν τῶν φίλων ||| ἁρπαγὴν ὁρμᾷν εἴωθεν (1).

* Ἔμφυτος γὰρ πᾶσι τοῖς βασιλεῦσιν ἡ τοῦ | πλέονος ἐπιθυμία, τοιαύτης οὐκ ἀφέξεται πόλεως (2). |

DIODORI EXCERPTA

EX LIBRO XXII.

1. Miles extraneus si ad penuriam redactus fuerit, a diripiendis foederatis initium facit.

* Nam quae insita cunctis regibus est habendi cupido, ea hanc urbem non corripiet.

(2) Extat hic locus in excerptis editis p. 494; sed ibi eclogarius generaliter maluit scribere ἄνθρωπος pro στρατιώτης ἀλλόφυλος, id quod a Diodoro dictum fuisse puto de Pyrrhi militibus, qui in Italia sociorum agros vastabant. Lege Dionis vaticana excerpta. Quare eclogarius editus hoeschelianus, videtur sede quoque sua fragmentum dimovisse. quod posuit in XXI. libro; quod mihi verisimilius in XXII. collocandum videtur, in quo Diodorus libro bellum Pyrrhi italicum scripsit

(2) Verba haec pertinent ad orationem vel Appii caeci, vel Fabricii, vel Cineae.

Ὅτι Πύῤῥος ὁ βασιλεὺς πολλοὺς τῶν Ἠπειρωτῶν τῶν συνδιαβεβη|κότων ἀποβεβληκὼς, ἐπεί τις ἠρώτησεν αὐτῶν τῶν ἰδιοξενίων, | πῶς τὰ κατὰ τὴν μάχην ἀπήντησεν αὐτῷ, εἰπεῖν, ἐὰν ἔτι μιᾷ | μάχῃ νικήσῃ τοὺς Ῥωμαίους, οὐδεὶς αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν τῶν | συνδιαβεβηκότων ἀπολειφθήσεται. τῇ γὰρ ἀληθείαις ἁπά|σας τὰς νίκας ἔσχεν καδμείας κατὰ τὴν παροιμίαν (1)· οἱ γὰρ ἡττη|θέντες οὐδὲν ἐταπεινώθησαν διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἡγεμονίας· ὁ δὲ | νικήσας, τὴν τῶν ἡττημένων βλάβην καὶ συμφορὰν ἀναδέδεκτο. |

Ὅτι Κινέας πρεσβευτὴς ἀποσταλεὶς παρὰ Πύῤῥου περὶ διαλύσεως | πρὸς Ῥωμαίους (2), οὗτος πιστικὸς ὢν (3) ἐν τῷ πρεσβεύειν, καὶ δῶρα πολυ|τελῆ τοῖς εὐθέτοις ἐδίδου· οἱ δὲ οὐκ ἔλαβον ταῦτα, πάντες δὲ μίαν | καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν ἔδωκαν αὐτῷ, ὅτι νῦν μένοντος αὐτοῦ πολεμίου, | μηδαμῶς ἁρμόζειν τὴν δωρεάν· ἐὰν δὲ καταπράξηται τὴν εἰρή|νην, καὶ γένηται φίλος Ῥωμαίων, ἡδέως προσδέξασθαι τὴν δόσιν | οὖσαν ἀκατηγόρητον.

II. Ὅτι Βρέννος ὁ τῶν Γαλατῶν βασιλεὺς εἰς να|ὸν ἐλθὼν (4), ἀργυροῦν μὲν ἢ χρυσοῦν οὐδὲν εἷλεν ἀνάθημα· ἀγάλματα | δὲ μόνα λίθινα καὶ ξύλινα μεταλαβὼν, κατεγέλασε ὅτι θεοὺς ἀνθρω|πομόρφους εἶναι δοκοῦντας, ἵστασαν τούτους ξυλίνους τε καὶ λιθίνους. |

Ὅτι οἱ ἐν Δελφοῖς ὄντες κατὰ τὴν τῶν Γαλατῶν ἔφοδον, θεωροῦντες | πλησίον ὄντα τὸν κίνδυνον, ἐπηρώτησαν τὸν θεὸν εἰ τὰ χρήματα, | καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἀποκομίσωσιν ἐκ τοῦ μαντείου πρὸς | τὰς ὀχυρωτάτας τῶν πλησίον πόλεων.

Postquam rex Pyrrhus multos Epirenses qui secum transmiserant amisit, roganti cuidam ex hospitibus eius, quomodo illi res evenisset in proelio; si una adhuc, respondit, pugna Romanos superavero, nullus mihi miles ex iis quos huc deportavi reliquus erit. Reapse omnes victorias habebat cadmeas, ut in proverbio est: nam victi non deprimebantur propter potentiae magnitudinem; devictorum autem damna et calamitatem victor ferebat.

Cineas legatus a Pyrrho missus de pace facienda ad Romanos, praeter quam quod dexter ad persuadendum orator erat, dona quoque pretiosa idoneis negotio hominibus offerebat, quae nemo recepit: immo omnes uno eodemque responso usi sunt, nempe quod dum Pyrrhus personam hostilem retineret, munera non decerent; sin autem pacem statueret fieretque Romanis amicus, tum se libenter dona accepturos, quae nulli criminationi paterent.

2. Brennus Gallorum rex templum ingressus nullum aureum argenteumve donarium attigit: tantum statuis lapideis ligneisque deiectis, Graecos irrisit quod deos, qui humana specie praediti existimantur, ligneos atque lapideos statuissent.

Cives delphici, quo tempore contigit Gallorum incursio, proximum cernentes periculum, Deum interrogabant, num thesauros et liberos atque uxores e fano ad munitiores in propinquo urbes transferrent? Sed Pythia Del-

(1) Quae sequitur proverbii explicatio extat in excerptis editis lib. XXII. p. 495; sed ea ibi libere convertitur ab eclogario, verbis aliquantulum immutatis, in generalem sententiam; quum tamen Diodorus de Pyrrho Romanisque loquatur, uti docet genuinum hoc fragmentum vaticanum.

(2) Duas Cineae ad urbem legationes memorat Plutarchus in Pyrrho capp. XVIII. XXI.

(3) Eloquentiam Cineae celebrat Plutarchus XIIII, a quo dicitur fuisse Demosthenis auditor.

(4) Diodorum in XXII libro scripsisse Brenni expeditionem in Graeciam, iam constabat ex editis fragmentis p. 497; quibus haec vaticana iam addenda sunt. Porro Diodorus recte res Brenni cum Pyrrhi rebus composuit, quia teste Polybio l. 6 Pyrrhus in Italiam venit anno prius quam Galli in Graeciam.

ἡ δὲ Πυθία τοῖς Δελφοῖς | ἀπόκρισιν ἔδωκεν · " προστάττειν τὸν θεὸν ἐᾶν τὰ ἀνα-
„ θήματα καὶ τἄλ|λα τὰ πρὸς τὸν κόσμον τῶν θεῶν ἀνήκοντα χώραν ἐν τῷ μαν-
28. „ τεί|ῳ· φυλάξειν γὰρ ἅπαντα τὸν θεόν, καὶ μετ' αὐτοῦ τὰς λευκὰς κόρας · „ ὄντων | δὲ ἐν τῷ τεμένει δυεῖν νεῶν παντελῶς ἀρχαίων, Ἀθηνᾶς προ|νάου καὶ Ἀρτέμιδος, ταύτας τὰς θεοὺς ὑπέλαβον εἶναι τὰς διὰ τοῦ | χρησμοῦ προσαγορευομένας λευκὰς κόρας (1).

III. Ὅτι Πύῤῥος | προτερήσας περιβοήτῳ νίκῃ, σὺν τῶν Γαλατῶν θυρεοὺς ἀνέ|-
32. θηκεν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς ἰτώνιδος (a) Ἀθηνᾶς (2) καὶ τῶν ἄλλων λαφύρων || τὰ πολυτε- P. 272.
λέστατα, τὴν ἐπιγραφὴν τήνδε ποιησάμενος (3).

Τοὺς θυ|ρεοὺς ὁ μυλοττὸς (b) ἰτώνιδι (c) δῶρον Ἀθηνᾷ (d)
Πύῤῥος ἀπὸ θρασέων | ἐκρέματε Γαλατῶν (e),
4. Πάντα τὸν Ἀντιγόνου καθελὼν στρατόν · οὐ (f) | μεγα θαῦμα ·
Αἰχματαὶ (g) καὶ νῦν καὶ πάρος Αἰακίδαι.

* Συνειδότες οὖν | ἑαυτοῖς ἠσηβηκόσι τηλικαῦτα, προσεδόκουν εἰκότως τεύ-ξεσθαι | τῆς ἁρμοζούσης τοῖς ἀνομήμασι τιμωρίας (4).

phiis respondit : " iubere deum, donaria reliquumque deorum ornatum suo „ loco in fano retineri : haec enim a deo simulque ab albis puellis custoditum iri „. Porro cum duae aediculae in fano essent perveteres Minervae pronaae et Dianae, has deas existimaverunt ab oraculo appellari albas puellas.

3. Pyrrhus insigni victoria potitus, Gallorum clypeos in Minervae itoniae templo obtulit, cum aliis magni pretii manubiis, hoc inscripto epigrammate.

Hos clypeos molossus itoniae donum Minervae
Pyrrhus audacibus ereptos Gallis suspendit ;
Cuncto Antigoni deleto exercitu. Neque id magnopere mirandum est :
Nam bellatores et nunc et antea fuerunt Aeacidae.

* Gnari igitur tantorum criminum suorum, expectabant merito perpeti iustam poenam.

(a) Cod. τριτώνιδος. Vide adnotationes sequentes (b) Pausan. et Plut. et anth. μολοσσός. (c) Cod. τριτώνιδι; sed praeterquam quod violatur metrum, Pausanias et Plutarchus mendum corrigunt. Porro nihil notius est Minerva itonia. Vide Livium XXXVI. 20; Polybium IIII. 25. XXVI. 5. (d) Pausan. Plut. et anth. Ἀθάνᾳ. (e) Plut. ἐκρέμασεν Γαλατᾶν. Sed Pausan. et anth. planud. ἐκρέμασε. (f) Cod. ὦ; quare dicendum esset *o grande miraculum*; quae sententia infringit epigrammatis acumen : itaque adscivi e Plutarcho οὐ. (g) Pausan. Plut. anth. αἰχματαί.

(1) Habemus hanc historiam versibus politicis diligenter scriptam, cum ipso oraculo, apud Tzetzem chil. XI. 378. sqq.

(2) Minervae itoniae templum inter Pheras et Larissam extitisse ait Pausanias I. 13.

(3) Extat sequens epigramma apud Pausaniam I. 13, et apud Plutarchum in Pyrrho cap. XXVI. In anthologia vero planudea tribuitur Leonidae auctori

(4) Sermo esse videtur de Gallis, qui fano delphico spoliato poenas a numine vindice expectabant. Reapse ad unum omnes variis cladibus occubuerunt. Diodor. XXII. p. 497.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΓ.

I. Ὅτι Φοίνικες | καὶ Ῥωμαῖοι ναυμαχήσαντες (1), μετὰ δὲ ταῦτα εὐλαβούμενοι τὸ μέγεθος | τοῦ προκειμένου πολέμου, διεπρεσβεύσαντο πρὸς τὸν ὕπατον περὶ | φιλίας· πολλῶν δὲ λόγων ῥηθέντων καὶ τραχυτέροις λόγοις χρω|μένων πρὸς ἀλλήλους, οἱ Φοίνικες θαυμάζειν ἔφασαν πῶς δια|βαίνειν τολμῶσιν εἰς Σικελίαν Ῥωμαῖοι θαλαττοκρατούντων (2) Καρχη|δονίων· φανερὸν γὰρ εἶναι πᾶσιν ὅτι μὴ τηροῦντες τὴν φιλίαν, οὐδὲ νίψασθαι τὰς χεῖρας ἐκ τῆς θαλάσσης τολμήσουσιν· οἱ δὲ Ῥω|μαῖοι συμβουλεύειν τοῖς Καρχηδονίοις ἔφασαν μὴ διδάσκειν τὰ κατὰ τὴν θάλασσαν πολυπραγμονεῖν· μαθητὰς γὰρ | τοὺς Ῥωμαίους ἀεὶ ὄντας γίνεσθαι κρείττους τῶν διδασκάλων· τὸ μὲν γὰρ παλαιὸν αὐτῶν θυρεοῖς τετραγώνοις χρωμένων, Τυῤῥη|νοὶ χαλκαῖς ἀσπίσι φάλαγγα μαχοῦντες, καὶ προτρεψάμενοι τὸν ὅμοιον | ἀναλαβεῖν ὁπλισμὸν, ἡττήθησαν (3)· ἔπειτα πάλιν ἄλλων ἐθνῶν θυ|ρεοῖς χρωμένων, οἷς νῦν ἔχουσι, καὶ πειραῖς μαχομένων, ἀμφό|τερα μιμησάμενοι, περιεγένοντο τῶν εἰσηγησαμένων τὰ κα|λὰ τῶν παραδειγμάτων· παρὰ δὲ τῶν Ἑλλήνων (4) μαθόντες πολι|ορκεῖν, καὶ ταῖς μηχαναῖς καταβάλλειν τὰ τείχη, τὰς πόλεις τῇ |

DIODORI EXCERPTA

LIBRI XXIII.

1. Poeni bello maritimo cum Romanis proeliati, postea veriti molem suscepti belli, legationem ad consulem de pace miserunt. Multis autem habitis asperisque utrimque sermonibus, Poeni mirari se aiebant, quod Romani traiicere in Siciliam auderent Carthaginiensibus imperium maris tenentibus: namque omnibus esse exploratum, nisi pacem servarent, fore ut ne manus quidem Romani in mari lavare ausint. Romani vero aiebant, dare se consilium Carthaginiensibus, quominus se docerent rei maritimae studium impendere: etenim Romanos semper evasisse discipulos magistris meliores: siquidem antiquitus quum ipsi quadratis scutis uterentur, Etrusci phalangem eorum parmis oppugnantes, admonuerunt eos ut parem sumerent armaturam; atque ita demum Etrusci victi fuerunt. Deinde quum alii rursus populi iisdem uterentur quibus nunc clypeis, et cuspidibus praeterea pugnarent, utramque rem imitati Romani superaverunt eos a quibus praeclara exempla acceperant. Iam vero a Graecis obsidionalem scientiam edocti, et moenia tormentis quatere,

(1) De bello primo Romanorum cum Poenis Diodorum coepisse scribere libro XXIII, fragmenta edita satis docent.

(2) Populi θαλαττοκρατοῦντες usque ad Xerxis transmissionem recensentur apud Eusebium chron. I. 36. Et quidem optandum esset ut is catalogus continuaretur, non solum usque ad bellum punicum primum, quo Carthaginienses ea dignitate utebantur, verum etiam, si fieri potest, usque ad hodiernos Britannos marium dominos.

(3) Extat hic locus de scutorum mutatione aliis verbis scriptus et imperfectior in excerptis editis libri huius XXIII. p. 501.

(4) Puta a Pyrrho vel a tarentino graeci sermonis populo.

24. διδαξάντων ἠνάγκασαν ποιεῖν τὸ προσταττόμενον· καὶ νῦν ἂν Καρχηδόνιοι διὰ
ταῦτα μαθεῖν αὐτοὺς ναυμαχεῖν, ταχὺ τοὺς μαθη|τὰς τῶν διδασκάλων ὄψονται
περιγενομένους. |
28. II. Ὅτι τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς Ἀννίβας (1) ἡττηθεὶς ναυμαχίᾳ, | καὶ φο-
βούμενος μὴ διὰ τὴν ἧτταν ἀπὸ τῆς γερουσίας τύχῃ τιμω|ρίας, τέχνημα ἐποίει τοιοῦ-
τον· ἀπέστειλέ τινα τῶν φίλων εἰς Καρ|χηδόνα δοὺς ἐντολὰς ἅ ποτε ἔδοξεν αὐτῷ
συμφέρειν· ὁ δὲ κα|ταπλεύσας εἰς τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὴν γερουσίαν εἰσαχθεὶς, εἶ-
32. πεν | ὅτι προσέταξεν Ἀννίβας ἐρωτῆσαι τὴν βουλὴν, εἰ κελεύει ναυ|||μαχῆσαι διακο- P. 167.
σίαις ναυσὶ πρὸς Ῥωμαίων ἑκατὸν εἴκοσι; τῶν | δὲ ἀναβοησάντων καὶ κελευσάντων,
τοιγαροῦν ἔφη νεναυμάχη|κε καὶ ἡττήμεθα· ἐκεῖνος δὲ ὑμῶν προσταξάντων ἀπο-
4. λέλυται | τῆς αἰτίας· ὁ μὲν οὖν Ἀννίβας εἰδὼς τοὺς πολίτας ἐκ τῶν ἀποτελεσμά-
των συκοφαντοῦντας τοὺς στρατιώτας, τοιούτῳ τρό|πῳ τὰς ἐσομένας κατηγορίας
ὑπεξείλατο.

* Διαβεβλημένοι | γὰρ ἐν τοῖς πρότερον κινδύνοις ὡς ἂν τῶν ἐλαττωμάτων αἴ-
8. τι|οι γεγονότες, ἔσπευδον διὰ ταύτης ναυμαχίας ἀνακτήσα|σθαι τὰς περὶ τού-
των διαβολάς (2).

III. * Οὐδὲν δ᾽ οὕτω καταπλήττεται | τὰς ψυχὰς τὸ ἡττηθῆναι ὡς τοῖς Καρ-
12. χηδονίοις· δυνάμενοι γὰρ ῥᾳδίως διαφθεῖραι τὴν ναυτικὴν δύναμιν τῶν πολεμίων | περὶ
τὴν κατάπλευν, οὐδὲ ἐπεχείρησαν τούτους ἀμύνασθαι· τριά|κοντα γὰρ ναυσὶ τῶν Ῥω-
μαίων προσφερομένων τῇ χώρᾳ (3), καὶ μή τε | τάξεως μή τε συστήματος ἀδροῦ
γενομένου, πνεύματος βιαιοτέ|ρον ἐγκειμένου, χωρὶς κινδύνου παρῆν αἱρεῖν αὐτάν-

urbes magistrorum suorum, ut imperata facerent, coegerunt. Nunc demum Carthaginienses artem Romanis maritimi belli pugnando tradentes, fore ut discipulos suos magistrorum dominos brevi videant.

2. Carthaginiensium dux Hannibal proelio maritimo victus, metuensque ne a senatu poenam cladis suae pateretur, hoc artificiosum commentum excogitavit. Misit nempe e familiaribus quendam Carthaginem cum mandatis prout sibi expedire visum est. Ille autem ad urbem navi vectus, atque in senatum admissus, nunciavit habere se mandata ab Hannibale sciscitandi senatum an eum iuberent committere proelium navibus ducentis contra Romanorum centum viginti? Succlamantibus illis atque ita fieri iubentibus; atqui proelium, inquit, iam fecit, victique sumus: ille autem vestro iussu a culpa absolutus est. Sic ergo Hannibal quia sciebat cives suos ex eventibus calumniam instruere militaribus viris solitos, hoc artificio futuras accusationes vitavit.

* Nam cum in superioribus proeliis diffamati fuissent, tamquam ipsi acceptarum cladium culpam sustinerent, dabant sedulam operam ut hoc navali certamine criminationes illas diluerent.

3. * Nulli sic animo commoventur ob acceptam cladem, ut Carthaginienses: qui quum facile possent nauticas hostium vires in cursu labefactare, has ne repellere quidem adgressi sunt. Nam quum Romani triginta naves ad eorum regionem appulissent, et neque ordine neque agmine denso uterentur propter ventum validius flantem, licebat illis sine periculo naves capere cum vectori-

(1) Hannibalem hunc diversum esse et antiquiorem magno Hannibale, nemo non intelligit.

(2) Adhuc loquitur auctor de Carthaginiensibus; quibus ducum imperitiam exprobrat etiam Polybius I. 31. 32.

(3) Ergo agitur de excensione Romanorum in Siciliam. Nam in Africam quidem trecentis et quinquaginta navibus ingentem exercitum deportaverunt, uti narrant Appianus punic. cap. III, et Diodorus fragm. p. 504.

δρα τὰ σκά|φη· εἰ μὲν οὖν καταβάντες εἰς τὸ πεδίον ἐξ ἴσου παρετάξαντο, καὶ πᾶ|σι τοῖς μέρεσι τῆς δυνάμεως ἐνεργῶς ἐχρήσαντο, ῥᾳδίως ἂν | περιεγένοντο τῶν πολεμίων· νῦν δὲ πρὸς ταύτην μόνον ἀποβλέψαντες ἐρυμνότητα τοῦ λόφου, καὶ τῶν χρησίμων τὰ μὲν διὰ τὴν | εὐλάβειαν προέμενοι, τὰ δὲ διὰ τὴν ἀπορίαν διαγνοήσαντες, | τοῖς ὅλοις ἔπταισαν.

IIII. Ὅτι ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ ὄντων τῶν Καρ|χηδονίων, τρεῖς ἄνδρας ἡ γερουσία τῶν ἐπιφανεστάτων ἀπέστει|λε πρεσβευτὰς πρὸς τὸν Ἀτίλιον περὶ εἰρήνης· τούτων δὲ Ἄννων | ὁ Ἀμίλκου πρῶτος ὢν τῇ δόξῃ διαλεχθεὶς τοὺς ἁρμόζοντας | λόγους τῷ καιρῷ, παρεκάλει τὸν ὕπατον μετρίως αὐτοῖς χρή|σασθαι, καὶ Ῥώμης ἀξίως· ὁ δὲ Ἀτίλιος μεμετεωρισμένος | τοῖς εὐημερήμασιν, καὶ τύχης (a) ἀνθρωπίνης οὐδεμίαν ἔννοιαν | λαμβάνων, τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτα προσέταττεν, ὥστε τὴν συν|τεθειμένην εἰρήνην ὑπ᾽ αὐτοῦ μηδὲν διαφέρειν δουλείας· ἐφ᾽ οἷς ὁρῶν τούτους (b) ἀγανακτοῦντας, ἔφησεν αὐτοὺς δεῖν τοὐναντίον χά|ριν ἔχειν ἐπὶ τούτοις· μὴ δυναμένων γὰρ
P. 168. αὐτῶν | μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλατταν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀντιτάξασθαι ||, πᾶν τὸ συγχωρούμενον ὑφ᾽ ἑαυτοῦ λαμβάνειν ἐν δωρεᾷ· τῶν δὲ | περὶ τὸν Ἄννωνα παῤῥησιαζομένων πρὸς αὐτὸν, ὑπερηφάνως | ἀπειλήσας προσέταξεν ἀπιέναι τὴν ταχίστην, ἐπιφθεγξάμενος | ὅτι δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς ἢ νικᾶν ἢ εἴκειν τοῖς ὑπερέχουσιν (1)· ὁ μὲν οὖν ὕ|πατος οὔτε τὸ τῆς πατρίδος ἐν τοῖς τοιούτοις μιμησάμε|νος, οὔτε τὴν ἐκ θεοῦ νέμεσιν εὐλαβηθεὶς, συντόμως τῆς ὑπερηφα|νίας ἀξίᾳ περιέπεσε τιμωρίᾳ (2).

Πάντες μὲν οὖν ἄνθρωποι κατὰ τὰς | ἀτυχίας μᾶλλον εἰώθασι τοῦ δαιμονίου (c) μνημονεύειν· καὶ πολλάκις ἐν | ταῖς εὐπραξίαις (d) ὡς μύθων πεπλασμένων

bus. Sane si in planum descendentes aciem rectam explicavissent, cunctisque exercitus partibus strenue usi fuissent, facile hostes oppressuri erant: nunc de una cogitantes collis ardui munitione, et quae sibi expediebant partim timore omittentes, partim cum trepidatione de his deliberantes, rem universam pessum dederunt.

4. Carthaginiensibus timore admodum consternatis, senatus viros tres nobilissimos ad Atilium legatos de pace misit. In his dignitate princeps Hanno Hamilcaris filius oratione tempori apta usus, rogabat consulem ut moderate secum ageret, et ex romanae urbis dignitate. Sed Atilius prosperis successibus elatus atque humanae fortunae immemor, tam graves conditiones imperabat, ut pax ab eo proposita servitio non differret. Ad quae exasperatos Carthaginienses videns, aiebat eos contra oportere gratum animum prae se ferre: nam quia libertatem neque terra neque mari tueri possent, quidquid ipse indulgeret, in doni loco esse reponendum. Ibi Hannone audacius respondente, Atilius superbe minitans abire illum protinus iussit, addens, quod egregii homines aut vincere debent aut victoribus obedire. Igitur in his consul neque morem patriae suae imitatus, neque numinis vindictam reveritus, brevi debitas superbiae poenas dedit.

Omnes homines magis solent in calamitatibus memoriam numinis revocare: et cum in prosperis saepe deos tamquam fictas fabulas spernant, ad-

(a) Cod. ψυχῆς. (b) Ita cod. (c) Ed. τοῦ θεοῦ. (d) Ed. ἐν δὲ ταῖς εὐημερίαις καὶ εὐπραξίαις.

(1) Haec sententia ab ὅτι δεῖ usque ad ὑπερέχουσιν extat solitaria etiam in fragm. ed. p. 503. Nunc vero cognoscimus pertinere hanc particulam ad Reguli responsum. Est autem Diodori plagium ex Polybio XVII. 4.

(2) Reguli haec superbia reprehenditur etiam in excerptis editis libri XXIII. p. 504; unde sine dubio cognoscimus vaticanum hunc locum pertinere ad dictum Diodori librum.

τῶν θεῶν (a) καταφρο|νοῦντες, κατὰ (b) τὰς ἐλαττώσεις ἀνατρέχουσιν ἐπὶ τὴν φυσικὴν εὐ|-
12. λάβειαν (1)· μάλιστα δὲ οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐπηρτημέ|νων φόβων ἀνα-
ζητοῦντες τὰς ἐκ τῶν πολλῶν χρόνων παραλελειμ|μένας θυσίας, ἐπολυπλασία-
ζον τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμάς (2)· |

V. Ὅτι Ξανθίππης (c) ὁ σπαρτιάτης συνεβουλεύετο τοῖς στρατηγοῖς προά-
16. γειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ ταῦτα ἔφησεν αὐτὸν λέγειν οὐχ ἵνα ἐκεί|νους παροξύνας
καὶ παρακαλέσας, αὐτὸς ἐκτὸς ᾖ τῶν κινδύνων, | ἀλλ' ὅπως εἴδωσιν ὅτι πέπεισται
ταῦτα ποιούντων αὐτῶν ῥαδί|ως προτερήσειν, αὐτός τε καθηγήσασθαι (d) τῆς μάχης
καὶ πρῶτος | ἐν τοῖς κινδύνοις ἀνδραγαθήσειν.

20. Ὅτι Ξανθίππου κατὰ | τὸν πόλεμον τοῦ σπαρτιάτου παριππεύοντος, καὶ τοὺς
πεφευγό|τας πεζοὺς ἀναστρέφοντος, εἰπόντος δέ τινος ὅτι ῥαδίως | ἐφ' ἵππου
καθήμενος τοὺς ἄλλους εἰς τὸν κίνδυνον παρακαλεῖ, πα|ραχρῆμα καθαλλόμενος,
24. τὸν μὲν ἵππον τῶν παίδων τινὶ πα|ρέδωκεν, αὐτὸς δὲ πεζῇ παριὼν ἐδεῖτο μὴ γε-
νέσθαι τῆς ἥττης | καὶ τῆς ἀπωλείας αἰτίους ἅπαντος τοῦ στρατοπέδου.

* Πάντα γὰρ | τῇ συνέσει βάσιμα καὶ δυνατὰ γίνεται, τῆς τέχνης ἐν πᾶσι
χρωμένης τὴν βίαν. – Καὶ καθάπερ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς ἐστι δοῦλον, οὕ|τως αἱ με-
28. γάλαι δυνάμεις τῇ τῶν ἡγεμόνων ὑπείκουσι φρονήσει (3). – Τοῦ πρὸς τὸ συμφέρον
βουλευτηρίου πάντα κατισχύοντος (4).

versis casibus pressi relabuntur ad insitam natura religionem. Tum ergo praecipue Carthaginienses ob impendentium terrorum magnitudinem, revocatis sacrificiis iamdiu intermissis, divinos honores augebant.

5. Xantippus laco duces hortabatur ut in hostes signa moverent; idque se facere aiebat, non ut ubi illos exacuisset atque excitasset, ipse discrimine procul fieret; sed uti cernerent, certum sibi esse, ubi id ipsi fecissent, facile hostibus superiores fore: se autem in acie extima pugnaturum, primumque in periculis strenue versaturum.

Quum Xantippus equitans in proelio discurreret, fugientesque pedites retinere conaretur, dicente quodam lepidum illi esse in equo sedenti alios ad periculum subeundum hortari; ipse statim desiliens, equum famulo tradidit; mox pedes adstans orabat ne causa cladis atque exitii universo exercitui fierent.

* Cuncta enim sapientiae pervia ac possibilia sunt; arsque in omnibus prae violentia valet. – Ac veluti corpus animae servit, ita magni exercitus ducum prudentiae obtemperant. – Senatu omnia ad utilitatem corroborante.

(a) Ed. τοῦ θεοῦ. Sed est correctio lectionis τῷ θεῷ pro τῶν θεῶν, quae extant ibi in variis lectionibus. (b) Ed. μετὰ; sed placet κατὰ, ut paulo ante scribitur. (c) Ita cod. (d) Malim καθηγήσεσθαι.

(1) Locus hic de religione in calamitatibus renascente extat in excerptis editis, sed aliquantulum varians, quia ibi christianus eclogarius nonnulla verba, praesertim ethnica, immutavit.

(2) Loquitur Diodorus de humanis fortasse victimis quas superstitiosi Carthaginienses diis immolabant in maximis calamitatibus, scelere pro remedio utentes; ut narrat Iustinus XVIII. 6 (quem exscribit Orosius IV. 6.) circa ipsum tempus extremum belli punici in Sicilia.

(3) Haec sententia de corpore et anima, itemque sequens de senatus regimine, extat etiam in fragmentis hoeschelianis p. 504. in libro XXIII. Ego vero utramque retinui, ut lectores cognoscerent, has vaticanas reliquias pertinere adhuc ad praedictum librum XXIII. Sententia similis priori. Utraque vero sententia loquit[illegible]e Xantippo occurrit etiam in valesianis excerptis p. 576.

(4) Intellige senatum romanum clade Reguli audita minime animis debilitatum.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΔ.

I. Ὅτι τοὺς φιλαργυρωτάτους ἐπελέξαντο πρὸς τὸν ἐμπρησμὸν | τῶν μηχανη-
μάτων (1) καὶ τοὺς θρασυτάτους οἱ Καρχηδόνιοι τριακοσί|ους ὄντας τὸν ἀριθμόν · 32.
P 129. τὰ γὰρ πλήθη ταῦτα μάλιστα προτρέπεται ||| τοὺς προχείρους παντὸς κατα-
φρονεῖν κινδύνου · ὡς ἐπὶ πολὺ γὰρ | ἐν ταῖς προσβολαῖς καὶ τειχομαχίαις
συνέβαινε τοὺς ἀρίστους | ἀποθνήσκειν, ἑκουσίως προπίπτοντας εἰς κινδύνους
δυσβοη|θήτους (2).

* Περικατάληπτος γενόμενος κατέφυγε πρὸς τὴν γῆν, ἐν | ἐλάττονι θέμε- 4.
νος τὸν ἀπὸ τῆς ναυαγίας φόβον, τὸν παρὰ τῶν πο|λεμίων κινδύνου (3).

* Οὐδενὶ δηλώσας τὸ βεβουλευμένον (4) · ὑπελάμβα|νε γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν
στρατηγημάτων διαδιδόμενα πρὸς τοὺς φί|λους, ἢ τοῖς πολεμίοις γνώριμα 8.
γίνεσθαι διὰ τῶν αὐτομόλων, ἢ | τοῖς στρατιώταις ἐμποιεῖν δειλίαν προσδο-
κῶσι μέγεθος κινδύνου (5). |

DIODORI EXCERPTA

LIBRI XXIIII.

1. Carthaginienses avarissimum quemque et audacissimum, trecentos numero, incendendis machinis destinaverunt. Populus enim praecipue solet impellere eos qui sunt alacres ad omne periculum flocci faciendum. Sane plerumque accidit ut in aggressionibus atque in moenium oppugnationibus fortissimi quique moriantur, dum se sponte periculis fatalibus obiiciunt.

* Cumque prope abesset ut caperetur, ad litus fugam capessivit; minoris faciens naufragii metum, quam periculum ab hostibus imminens.

* Nemini consilia sua revelavit; probe gnarus, si eiusmodi strategemata differantur inter amicos, ea vel significari hostibus a transfugis, vel militibus creare metum de periculi magnitudine cogitantibus.

(1) Agitur in hoc fragmento de machinis Romanorum obsidionalibus ad Lilybaeum, quas obsessi Poeni post multa tentamenta inflammaverunt; cuius rei mentio est in hoeschelianis quoque Diodori excerptis initio libri XXIIII; unde etiam cognoscimus, vaticanum hoc fragmentum ad eundem librum pertinere. De Lilybaei obsidione legesis etiam valesiana Diodori excerpta initio item libri XXIIII. De machinis operibusque Romanorum incensis consule Polybium I. 45.

(2) Has clades ad Lilybaeum narrat Polybius I. 42. 45. 49. Porro hae sententiae fortasse abruptae sunt.

(3) Valde suspicor loqui Diodorum de rhodio illo homine, qui inspectante romana classe saepe cum uno navigio Lilybaeum urbem obsessam mira dexteritate ingressus, ex eaque digressus est; donec tandem a Romanis captus fuit. Polyb. I. 47.

(4) Loqui arbitror Diodorum de Hamilcare cognomento Barca, qui audaci consilio occupavit in Sicilia Erctem, locum opportunissimum, inter duos Romanorum exercitus situm. Polyb. I. 56. Vel potius intelligitur occupatio urbis Erycinorum per eundem Hamilcarem Polyb. I. 58, Nep. Ham. cap. I; quam nocturno facinore fuisse ab eo captam discimus ex Diodori fragmentis ed. p. 509.

(5) Haec sententia de celandis strategematibus legitur in fragmentis editis libri XXIIII. p.

II. Ὅτι τοῦ Ἀμίλκου διαταξαμένου μὴ διαρπάζειν τοὺς στρατιώτας, Οὐ|οδέστωρ
12. οὐκ ἐπείσθη, καὶ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν (1)· οὕτως ἐν παντὶ καιρῷ
συμβαίνει τὴν εὐταξίαν γίνεσθαι μεγάλων ἀ|γαθῶν αἰτίαν (2)· ὥσθ' οἱ μὲν πεζοὶ
προγεγενημένης εὐημερίας | τηλικαύτης, οὐχ ὅτι μόνον ταύτην ἀνέτρεψαν, ἀλλὰ
καὶ πάντες ἐ|κινδύνευσαν ἀπολέσθαι· οἱ δὲ ἱππεῖς οὐ πλείους διακοσίων ὄν|-
16. τες οὐ μόνον ἑαυτοὺς διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν ἀσφά|λειαν παρε-
σκεύασαν.

Ὅτι Ἀμίλκας ἔπεμψεν κήρυκας περὶ | τῆς τῶν νεκρῶν ἀναιρέσεως· ὁ δὲ ὕπατος
Φουνδάνιος (3) ἐκέ|λευσε τοῖς ἥκουσι μὴ τοὺς νεκροὺς ἀλλὰ τοὺς ζῶντας, εἰ νοῦν
ἔ|χουσιν, ὑποσπόνδους αἰτεῖσθαι· ὑπερηφάνου μὲν οὖν γενομένης | τῆς ἀποκρίσεως,
20. οὗτος οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἐλαττώμασι περιέπεσε | εὐθύς· ὥστε πολλοῖς δόξαι τὴν
μεγαλαυχίαν τετυχέναι τῆς παρὰ τοῦ δαιμονίου νεμέσεως.

24. III. Ὅτι τοῦ Φουνδανίου περὶ τῆς | τῶν νεκρῶν ταφῆς ἀποστείλαντος κήρυκας, Βάρ-
κας πολὺ | κεχωρισμένην τῆς προγεγενημένης ἀπόφασιν ἐποιήσατο· φήσας | γὰρ
μάχεσθαι μὲν τοῖς ζῶσι, διαλελύσθαι δὲ πρὸς τοὺς τετελευτηκότας, συνεχώρησε
τὴν ταφήν (4).

28. Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ προέβη τῆς | ἀνδραγαθίας, ὥστε καὶ τοὺς στρατηγοὺς
αὐτοὺς παρ' ἀμφοτέροις | ἀριστεύειν, καὶ τῶν κινδύνων προκαθηγεῖσθαι· ἔνθα δὴ
συνέβαινε | ἀλογώτατα πάθη τοῖς ἀρίστοις τῶν ἀνδρῶν ἐνίοτε· οἱ γὰρ τῆς | εὐτυ-

2. Hamilcare praecipiente ne milites praedae indulgerent, Vodostor neglecta obedientia multos amisit. Adeo omni tempore accidit, ut ordinis custodia ingentium bonorum causa fiat! Igitur pedites tam felicem nuper nacti successum, non hunc solum abiecerunt, sed et omnes in summum vitae discrimen venerunt. Equites contra, qui non plus ducentis erant, non solum ipsi incolumes fuerunt, verum et alios tutati sunt.

Hamilcar oratores misit pro mortuis tollendis: consul autem Fundanius iussit qui venerant, siquidem saperent, non pro mortuis sed pro vivis recipiendis inducias petere. Post hoc superbum responsum, brevi Fundanius gravibus cladibus attritus fuit: adeo ut multis superbia eius iustam numinis ultionem experta videretur.

3. Oratores pro mortuis sepeliendis mittenti Fundanio, Barcas valde diversum a superiore responsum dedit, bellum se videlicet cum viventibus gerere, cum mortuis pacem fecisse; atque ut sepelirentur concessit.

Tanta bellum strenuitate gerebatur, ut ipsi utriusque partis duces fortitudine inter se certarent, et primi in periculis essent: quamobrem inopinae prorsus clades praestantium virorum aliquando eveniebant. Nam qui

509. Sed praeter quam quod ibi variat ob eclogarii arbitria, utiliter eam conservavi ob ostendendam horum fragmentorum propriam sedem.

(1) Cladem hanc evenisse puto intra illud biennium, quo ad Erycem pugnatum esse testis est Polybius I. 58. Iam Vodostoris carthaginiensis memoriam nullam inveni.

(2) Sententia haec de militaris disciplinae ordinisque necessitate extat in fragm. editis huius libri XXIIII. p. 509. Nunc cognoscimus dictam fuisse ob Vodostoris cladem.

(3) Consulatum hic gessit anno ante Lutatium, quo demum consule bellum punicum debellatum fuit.

(4) Hamilcaris Barcae, qui pater magni Hannibalis fuit, prudentia et moderatio satis est illustris apud plerosque historicos Diodorum, Polybium, Nepotem.

χίαις ὑπερέχοντες τῶν ἀνθεστηκότων, καταδυομένης τῆς ἰ|δίας νηὸς ἡλίσκοντο (1), τῶν 32.
μὲν ἀρεταῖς οὐκ ἐνδιδόντες, τῷ δὲ || τῆς ἀνάγκης ἀβοηθήτῳ κρατούμενοι· τί (2)
P. 120. γὰρ ὄφελος ἀνδρείας, | ὅταν (a) τῆς σκάφης βυθισθέντος, τὸ σῶμα τῆς βάσεως
ἀποστε|ρηθὲν, ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῖς πολεμίοις ἐγχειρίζηται (b); |

IIII. Ὅτι ὁ Βάρκας ἐπειδὴ παρεγενήθησαν πρὸς αὐτὸν οἱ πρέσβεις τῶν | Ῥω- 4.
μαίων μετὰ τοῦ Γέσκωνος (3) καὶ τὰς συνθήκας ἀνεγίνωσκον, μέχρι | μὲν τινὸς ἐσιώπα·
ὡς δὲ ἤκουσε τά τε ὅπλα παραδιδόναι καὶ τοὺς | αὐτομόλους, οὐκ ἐκαρτέρησεν,
ἀλλ᾽ ἐκέλευσεν ἀπιέναι τὴν τα|χίστην· ἕτοιμος γὰρ ἔφησεν εἶναι μᾶλλον ἀποθα- 8.
νεῖν μαχόμενος |, ἢ φιλοψυχήσας προσδέξασθαι πρᾶξιν ἐπονείδιστον· καὶ ταῦτ᾽
εἰδὼς | τὴν τύχην πρὸς τοὺς ἐγκαρτεροῦντας τοῖς δεινοῖς αὐτομολοῦσαν | καὶ
μεγίστην ἀπόδειξιν τῆς ἀνελπίστου μεταβολῆς παρεσχομένην | τὴν περὶ τὸν Ἀτί- 13.
λιον συμφοράν (4).

iam successu prospero superabant adversarios, mersa nave sua capiebantur; haud sane virtute inferiores, sed insuperabili necessitate domiti. Quid enim prodest fortitudo, quum lembo naufragium patiente, corpus basi subtracta, ab ipso mari hostibus traditur?

4. Barcas quum ad eum venissent Romanorum legati cum Gescone, et foederis tabulas legerent, illatenus siluit donec ad arma transfugasque tradendos perventum est: tum vero haud se continuit, verum iussit legatos quantocius abire; malle quippe se mori pugnantem, quam vitae cupidum admittere conditiones turpissimas: praesertim quia sciebat, fortunam ad eos qui in adversis constanter agunt, solere sponte transvolare; quae reapse maximam fecerat inopinae conversionis demonstrationem in Atilii calamitate.

(a) Male lectum fuit in ed. ὅτ᾽ αὐτοῦ pro ὅταν τοῦς non intellecta differentia litterae υ ab ν. (b) Ed. ἐγχειρίζεται.

(1) Videtur sermo esse de ultimo navali proelio inter Hannonem poenum et Lutatium romanum, de quo adi Polybium I. 61.

(2) Sequens sententia de naufragis extat in extremis fragmentis editis huius libri XXIIII p. 509, non sine aliqua varietate.

(3) Gescon carthaginiensis praefectus erat lilybetanae urbis, cum pax coaluit. Polyb. I. 66. Ex hoc autem fragmento cognoscimus Gesconem venisse Lilybaeo cum romanis legatis ad Hamilcarem Barcam qui Erycem tenebat, quique pacis faciendae summus arbiter erat, ut ait Polybius I. 62.

(4) Ergo Romani iniquas conditiones primo obtulerant, cuius rei non facit mentionem Polybius; quibus a Barca repudiatis, mitiores exhibuerunt illas quae sunt in foedere scripto apud Polybium I. 62. Errat ergo Appianus in reb. sicul. cap. II. qui retinet in foedere illam quoque conditionem de tradendis transfugis, quae cur fuerit et quam recte a Polybio et a Zonara VIII. 17. omissa, nunc e Diodori vaticano fragmento cognoscimus. Armorum vero tradendorum nec Polybius nec Appianus neque denique Zonaras meminerunt. Sed ecce tibi belle conspirans cum Diodoro Nepos Ham. cap. I. *Hamilcar in pace conciliandа tanta fuit ferocia, ut quum Catulus negaret, se bellum compositurum, nisi ille cum suis qui Erycem tenuerant, armis relictis, Sicilia decederent; succumbente patria, ipse periturum se potius dixerit, quam cum tanto flagitio domum rediret: non enim suae esse virtutis, arma a patria accepta adversus hostes, adversariis tradere. Huius pertinaciae cessit Catulus.* Zonaras denique nescio quibus tabulis fretus, ait Hamilcarem Barcam in foedere solam sub iugum missionem fuisse deprecatum.

Cum bello primo punico desivisse librum Diodori quartum et vigesimum certiores nos faciunt fragmenta edita p. 509. Recte igitur hoc loco retinui vaticanum fragmentum in quo apud Barcam de bello finiendo agitur, componendaque pace, id quod reapse post tot tamque diuturna certamina accidit.

Δ Ι Ο Δ Ω Ρ Ο Υ

Ε Κ Λ Ο Γ Α Ι

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΕ.

20. I. (1) * Διὸ καὶ τοῖς ἀποστά|ταις οὐχ ἧττον πολιορκεῖσθαι συνέβαινεν ἢ πολιορκεῖν, διὰ τὸ | σπανίζειν τροφῆς (2). P. 130.

* Συνέβαινε δὲ ταῖς μὲν τόλμαις αὐτοὺς μὴ | λείπεσθαι τῶν πολεμίων· διὰ δὲ τὰς ἀπειρίας τῶν ἡγεμόνων | μεγάλα βλάπτεσθαι· διὸ καὶ τότε συνιδεῖν ἦν
24. ἐπ' αὐτῆς πείρας | ἡλίκην ὑπερβολὴν ἔχοι στρατηγικὴ (a) σύνεσις ἰδιωτικῆς ἀπει|ρίας καὶ τριβῆς ἀπόνου καὶ στρατιωτικῆς (3).

* Τὸ γὰρ δαιμόνιον ὡς ἔοικε | ταύτην ἀμοιβὴν τῶν ἀσεβημάτων αὐτοῖς ἐδι-καίωσεν | (4).

Ὅτι τὸν Σπόνδιον (b) ἀνεσταύρωσεν Ἀμίλκας· ὁ δὲ Μάθως Ἀννίβαν
28. εἰς | τὸν αὐτὸν σταυρὸν αἰχμάλωτον λαβὼν προσήλωσεν (5)· ὥστε δοκεῖν τὴν | τύ-

DIODORI EXCERPTA

LIBRI XXV.

1. * Quamobrem rebellibus contigit ut non minus obsiderentur quam obsiderent, propter commeatus penuriam.

* Et hi quidem strenuitate animorum haud erant hostibus deteriores; sed tamen ab inscitia ducum magna detrimenta acceperunt. Quare et tunc ipso experimento cognoscere licuit quantopere praestet imperatoria prudentia privatorum imperitiae aut usui indocto gregalium militum.

* Videtur numen hanc illis impietatis retributionem merito decrevisse.

Spondium Hamilcar in crucem egit; Matho autem Hannibalem captum eadem in cruce fixit. Quare visa est fortuna tamquam de industria largiri

(a) Cod. στρατιωτικὴ. (b) Ita cod. non Σπένδιον, ut vulgo scribitur.

(1) Suprascriptum de Barca fragmentum subsequitur in codice, et quidem in eadem pagina 130. eodemque versu 12-19. locus ille ex Epicuri ratis sententiis, a vocabulo Ἐπίκουρος usque ad συμφορᾶς, qui in hoeschelianis fragmentis editis ponitur initio libri XXV. Hinc ergo rursus cognoscimus transitum fieri a libro XXIIII. ad XXV. Et eum quidem locum, utpote editum ego praetermitto; ubi tamen in ed. est v. 1. ἐπὶ ταῖς, codex melius habet ἐν ταῖς; ubi ed. τὴν κακίαν. codex tantum κακίαν; ubi denique ed. καὶ συλλήβδην, codex plenius καὶ αὐτοῖς συλλήβδην.

(2) Pertinet hoc excerptum ad bellum mercenariorum rebellium in Africa adversus Carthaginienses, quod accurate scribit Polybius sub finem primi libri. Diodorus autem sententiam prope ad literam sumit a Polybio I. 84, qui ait rebelles dum obsiderent Carthaginem, vicissim ab Hamilcare Barca, qui agrum incursabat, commeatu exclusos fuisse ac prope obsessos.

(3) Rursum Diodorus repetundarum fit reus, quia scilicet a Polybio loc. cit. hoc fragmentum prope ad litteram exscribit; cuius quidem fragmenti pars posterior extat etiam sub initiis libri huius XXV. in fragmentis editis Diodori p. 510. Porro autem sermo est de mercenariis qui inferiores Poenis erant non pugnandi ferocia sed ducum peritia.

(4) Polybius loc. cit. τοῦ δαιμονίου τὴν οἰκείαν ἀμοιβὴν αὐτοῖς ἐπιφέροντος, τῇ πρὸς τοὺς πέλας ἀσεβείᾳ καὶ παρανομίᾳ. Loquitur de mercenariis qui fame adacti, mutuo vorabant.

(5) Polyb. I. 86.

χην ὥσπερ ἐπίτηδες ἐνάλλαξ τὰς εὐημερίας καὶ τὰς ἥττας ἀ|πονέμειν τοῖς περὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἠσεβηκόσιν (1). 32.

Ὅτι δύω πόλεις (2) οὐδεμίαν ἀφορμὴν εἶχον πρὸς διάλυσιν, διὰ τὸ | μὴ
P. 219. καταλελοιπέναι σφίσιν ἐλέῳ μηδὲ συγγνώμῃ τρόπον τινὰ || κατὰ τὰς πρώτας ἐπιβολάς. οὕτω κατὰ τὰς ἁμαρτίας μεγάλην ἔχει διαφορὰν ἡ μετριότης, καὶ τὸ μηδὲν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐπιτηδεύειν.

II. Ὅτι οἱ μὲν Κελτοὶ τοῖς πλήθεσιν ὄντες πολλαπλάσιοι καταπεφρονηματισμένοι τῷ θράσει καὶ ταῖς ἀλκαῖς, καταπεφρονηκότως διηγω|νίζοντο· οἱ δὲ 5.
περὶ τὸν Βάρκαν τὸ τοῦ πλήθους ἐλλειπὲς ταῖς ἐμπειρίαις ἐπειρῶντο διορθώσασθαι· οἱ μὲν οὖν πᾶ|σιν ἔδοξαν ἐμφρόνως περὶ τούτων βεβουλεῦσθαι· ἡ δὲ τύχη παρ' ἐλ|πίδας ἐβράβευσεν τὰς πράξεις, καὶ τὸ δοκοῦν ἀδύνατον εἶναι καὶ | 8.
ἐπικίνδυνον παραδόξως κατώρθωσεν (3).

Ὅτι Ἀσδρούβας | μαθὼν πρακτικωτέραν οὖσαν τῆς βίας τὴν ἐπιείκειαν, προέκρινε τὴν εἰρήνην τοῦ πολέμου (4).

* Διὸ πᾶσα πόλις (5) ἀεὶ τὰ παραγ|γελλόμενα φιλοπευστοῦσα, καὶ ταῖς δια- 12.
διδομέναις φήμαις με|τάμελος οὖσα, πολλῆς ἀγωνίας ἐπληροῦτο.

III. Ὅτι ὁ πρεσβύ|τατος τῶν ἐκ τῆς Ῥώμης ἐκπεμφθέντων πρεσβευτῶν ἐν

vicissim successum et calamitatem iis qui adversus humanam naturam iniurii fuerant.

Neutra urbs spem ullam reconciliandae pacis retinebat; propterea quod utraque iam inde a defectionis initiis omnem sibi praecluserat misericordiae veniaeque impetrandae aditum. Adeo in peccatis quoque interest moderatio, et nihil extra humanam conditionem committere!

2. Galli quum longe maiore numero essent, audacia viribusque suis elati, contemptim bellum gerebant: Barcas autem numeri defectum virtute et peritia compensare nitebatur. Atque is quidem vulgo credebatur sapienti consilio in his uti; fortuna vero insperatos successus largita est; et quod impossibile plenumque periculo videbatur, feliciter praeter opinionem expedivit.

Hasdrubal efficaciorem expertus violentia mansuetudinem, bello pacem praetulit.

* Idcirco civitas universa rumoribus audiendis semper intenta, pro nuntiorum diversitate animos mutans, multiplici consternatione implebatur.

3. Legatorum Roma missorum natu maximus vestis sinum in senatu punico

(1) Variat verbis, non sententia. Polybius loc. cit.

(2) Utica et Hippo (vel potius Hippagreta Diodor. fragm. p. 567. Polyb. I. 70) veniam desperantes teste Polybio I. 88, cuius heic quoque plagiarius Diodorus est. Nec tamen quisquam putet Polybium potius quam Diodorum occurrere in hac vatic. membrana, et me labi errore, dum alterum suppono alteri. Namque heic revera excerpi Diodorum, testis est tum universus quaternio, tum nominatim materia paginae utriusque 129 et 130, quibus in paginis sunt partes Diodori non dubiae, ut illa ex Epicuro, ut aliae quae iamdiu in fragmentis Diodori editis extant. Et quidem postrema sententia, ab οὕτω ad ἐπιβολάς, est apud Diodor. fragm. ed. p. 510.

(3) Intellige bella in Hispania ab Hamilcare Barca feliciter confecta, non solum contra Iberos verum etiam contra Gallorum ducem Istolatium; quae congestim narrantur in Diodori fragmentis editis lib. XXV. p. 510. sqq.

(4) Hasdrubal, Hamilcaris in imperio successor, Hispaniam pacifice demum tenuit. Diod. fragm. ed. lib. XXV. 511. Vel intelligitur deditio Numidarum in Africa rebellantium, quibus sub iugum missis pepercit Hasdrubal. Diodor. fragm. lib. XXV. p. 510.

(5) Utrum Carthago, pace numidica nondum composita, intelligenda sit, an alia quaevis civitas, non divino.

16. τῷ | συνεδρίῳ τῶν Καρχηδονίων δείξας τῇ γερυσίᾳ τὸν κόλπον, οἱ | παρὰ
τοῦ πρεσβευτοῦ Ῥωμαίων γενόμενοι πρὸς τὴν γερουσίαν | τῶν Καρχηδονίων λό-
γοι ἐψήφισαν φέρειν (a) αὐτὸν καὶ τὴν εἰρήνην καὶ | τὸν πόλεμον· ἀπολείψειν
οὖν τούτων πότερον ἂν οἱ Καρχηδόνιοι | βυληθῶσιν· τοῦ δὲ τῶν Καρχηδο-
20. νίων βασιλέως εἰπόντος | ποιεῖν αὐτὸν ὁπότερον ἂν βούλοιτο, ἔφη τὸν πόλε-
μον ἐφίημι | · τῶν δὲ Καρχηδονίων οἱ πλείυς εὐθὺς ἀνεβόησαν δέχεσθαι (1).

IIII. Ὅτι οἱ κατὰ τὴν Οὐϊκτόμελαν (2) πόλιν ἐκπολιορκηθέντες συνέ|φυγον
24. εἰς τὰς ἰδίας οἰκίας ἐπὶ τέκνα καὶ γυναῖκας, τὴν ἐσχά|την παρ᾽ αὐτῶν λη-
ψόμενοι τέρψιν, εἰ δέ τίς ἐστι τέρψις τοῖς ἀ|πολλυμένοις, εἰ μὴ δάκρυα
καὶ τὸ τελευταῖον ἐν τῷ ζῆν τῶν συγ|γενῶν ἀσπασμός· ταῦτα γὰρ τοῖς
ἀποτυχοῦσιν ἔχειν τινὰ δοκεῖ κου|φισμὸν τῶν ἀκληρημάτων· οἱ μὲν οὖν
28. πλεῖστοι τὰς οἰκίας ἐμπρή|σαντες πανοικὶ, μετὰ τῶν συγγενῶν κατεφλέχθη-
σαν, καὶ τὸν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἑστίας τάφρον ἑαυτοῖς ἐπέστησαν· τινὲς δὲ
εὐτυχωτάτως (3) | τοὺς ἰδίυς προανελόντες, ἑαυτοὺς ἐπικατέσφαξαν. αἱρετώτε|ρον
τὸν αὐτόχειρα θάνατον ὑπολαβόντες τοῦ διὰ τῶν πολεμίων | μεθ᾽ ὕβρεως συν-
32. τελυμένυ (4).

ostendens, verbaque ibidem pro suae legationis munere faciens, pacem dixit se in illo sinu bellumque ferre; atque hinc, quod Poeni mallent, se expositurum. Tum Carthaginiensium rege dicente, alterutrum pro voto faceret; romanus bellum, inquit, emitto: quod pars maior Carthaginiensium se excipere protinus acclamavit.

4. Expugnata Victomela urbe, propugnatores ad lares proprios diffugiebant ad supremum solamen e liberis coniugibusque suis delibandum; si tamen perituris solatio sunt merae lacrymae et extremus consanguineorum ante vitam dimittendam complexus. Haec enim infelicibus habere quoddam videntur infortuniorum levamen. Itaque plurimi laribus subiecto igne, cum universa familia semet incendio absumpserunt, atque in domesticis focis sepulcrum sibi comparaverunt: nonnulli autem longe feliciore exitu utentes, suis ante interfectis, semet insuper interemerunt; melius existimantes manu propria spontaneam necem quaerere, quam contumeliosam ab hostibus expectare.

(a) Cod. φέρε.

(1) Res notissima, veluti apud Appianum hisp. cap. XIII, Polyb. III. 33.

(2) Quaerendum diligentius de hac urbe, cuius nomen ita se habet evidenter in codice; excidium autem pertinet ad belli hannibalici initium. De Sagunto certe non est cogitandum, cuius suprema fata aliter narrantur in editis Diodori fragmentis lib. XXV. fin. Praeter quam quod Sagunti eversio contigit ante bellum secundum denunciatum. Utrum autem haec de capta Victomela narratio ad XXV, an potius ad XXVI librum pertineat, merito dubitandum est.

(3) Contradicunt iure meritoque Polybius XXX. 7, et Cicero de rep. VI. 15, cum aliis auctoribus ibi a me laudatis.

(4) Quaeret fortasse aliquis cur tam brevia horum Diodori librorum excerpta in vaticano codice sint? Atqui is meminisse debet, iam horum librorum alias eclogas extare, quas Hoeschelius et Valesius in aliis codicibus invenerunt, sub aliis titulis. Nunc codex vaticanus, quum ea sola propemodum excerpta habeat, quae pertinent ad titulum *de sententiis*; sequitur ut ea magnae molis esse nequeant. Fieri enim potest, ut in omnibus fere constantiniani operis titulis, qui plus quinquaginta fuerunt, pars aliquantula singulorum librorum conclusa fuerit: atque hinc cognoscimus, cur satis modica vaticano huic titulo *de sententiis* ex unoquoque libro pars obtigerit.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΒΙΒΛΙΩΝ Κϛ. ΚΖ. ΚΗ. ΚΘ. Λ.

P. 220. I Ὅτι Ἀννίβας πρὸς τὴν τοῦ δι||κτάτωρος Φαβίου σύνεσιν ἀντιμηχανώμενος εἰς παράταξιν | αὐτὸν προὐκαλεῖτο, καὶ τοῖς τῆς δειλίας ὀνείδεσιν ἐπειρᾶτο συν|αναγκάζειν εἰς τὴν διὰ μάχης κρίσιν συγκαταβαίνειν (1)· ὡς δὲ οὐκ ἔ|πειθεν, ὁ δῆμος τῶν Ῥωμαίων ἐβλασφήμει τὸν δικτάτωρα, καὶ | παιδαγωγὸν (2) ἐπικαλῶν αὐτὸν ὠνείδιζε τὴν δειλίαν· ὁ δὲ τὴν ὕ|βριν ἀταράχως καὶ βαρέως ἔφερεν.

Ὅτι φύσει οἱ ἄνθρωποι ταῖς μὲν | εὐημερίαις προστρέχουσι, τῇ δὲ πταισάντων (3) τύχῃ συνεπιτίθενται |.

Ὅτι κατὰ τὴν Καπύην προτεθείσης βουλῆς ἐν ἐκκλησίᾳ κοινῇ | τί πρακτέον εἴη περὶ τῆς ἀποστάσεως, ἐπέτρεψαν οἱ Καπυηνοὶ | γνώμην ἀποφήνασθαι τῷ προσαγορευομένῳ Παγκύλῳ Παύκῳ (4) |· ὁ δὲ ἐκτὸς τῶν φρενῶν γεγονὼς διὰ τὸν Ἀννίβου φόβον, ὤμο|σε τοῖς πολίταις ἰδιότροπον ὅρκον. ἔφησε γάρ· εἰ τῶν ἑκατὸν | ἐλπίδα μίαν εἶχεν ἐν τοῖς Ῥωμαίοις, οὐκ ἂν μετέ-

DIODORI EXCERPTA

LIBRORUM XXVI. XXVII. XXVIII. XXVIIII. XXX.

1. Hannibal adversus Fabii dictatoris prudentiam dexteritate utens, in aciem eum exciebat, et pusillanimem increpando dabat operam ut ad pugnae experimentum pertraheret. Quod ubi Hannibal Fabio non persuasit, populus quoque romanus dictatori interim obloquebatur, paedagogumque appellando timiditatem illi exprobrabat. Verum is convicia imperturbatus constanterque ferebat.

Homines ita sunt generati, ut rebus prosperis plaudant, pereuntium autem fortunam ultro praegravent.

Capuae proposita in concilio publico deliberatione, utrum facienda esset defectio, Campani civem quendam nomine Pancylum Paucum sententiam dicere iusserunt. Is autem Hannibalis timore consternatus pronunciavit inter cives peculiaris generis iusiurandum. Dixit enim: si spei pars centesima de Romanorum fortu-

(1) Res ab Hannibale in Italia gestas scripsisse Diodorum in XXVI libro, valesiana fragmenta edita nos docent.

(2) Ludebat nimirum populus in significatu vocabuli *dictator*, qui est *magister*. Videsis Ciceronem de rep. I. 40, cum scholiis meis.

(3) Extat brevis haec sententia etiam in fragmentis editis libri XXVI. p. 513, ubi miror tam hoeschelianum codicem quam meum vaticanum habere ῥᾳθυμησάντων pro πταισάντων.

(4) Hic est, qui apud Livii XXIII. 2. sqq. vulgatum textum dicitur *Pacuvius Calavius*, quemque rectius nonnulli critici scribendum *Pacullum* existimant. Eadem corruptio *Pacuvius* pro *Pacullo* vel *Pactulo* irrepsit etiam in Silium XI. 58, observantibus item criticis; sine dubio a librariorum inscitia, quibus notum erat vocabulum *Pacuvius*, ignotum *Pacullus* vel *Pactulus*. Nunc Diodorus exhibet nobis *Pancylum Paucum* pro *Pacuvio Calavio*. Ad rem quod attinet, hic sane vir Capuam Poenis prodidit, testibus etiam Livio Silioque; sed aliter apud hos narratio fit.

στη πρὸς Καρχη|δονίους· νῦν δὲ φανερᾶς οὔσης τῆς τῶν πολεμίων ὑπεροχῆς,
16. καὶ τοῦ κινδύνου ταῖς πύλαις ἐφεστῶτος, ἀναγκαῖον εἶναι ταῖς | ὑπεροχαῖς εἴκειν· τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ πάντων συγκαταθεμέ|νων προστίθεσθαι τοῖς Καρχηδονίοις.

Ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν συνήθη (a) τῶν πόνων ἄσκησιν καὶ δίαιταν εὐτελῆ δυσχερὲς (b) | προσίεται, τὴν δὲ ῥαστώνην καὶ τρυφὴν ἑτοίμως (c) διώκει (1).

20. II. Ποικίλη | δέ τις ἀνωμαλία κατεῖχε τὰς πόλεις, ὡς ἂν τῆς ὁμονοίας δεῦ|ρο κἀκεῖσε λαβούσης τὰς ῥοπάς (2).

Ὅτι ταῖς τῶν πραγ|μάτων μεταβολαῖς καὶ τὰς τῶν φίλων εὐνοίας θεωρεῖν ἔστιν συμ|μεταβαλλούσας.

24. Ὅτι αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀρεταὶ καὶ παρὰ | πολεμίοις ἐνίοτε τυγχάνουσι τιμῆς (3).

Ὅτι πολλαὶ γυναῖκες καὶ | παρθένοι καὶ παῖδες ἐλεύθεροι συνείποντο τοῖς Καπυηνοῖς διὰ | τὴν ἀπορίαν τῆς τροφῆς (4)· καὶ γὰρ πόλεμος ἐνίοτε βιάζεται
28. τοὺς | κατὰ τὴν εἰρήνην ἐν πολλῇ σεμνότητι ζῶντας ὑπομένειν ἀνάξι|α τῆς ἡλικίας πάσχοντας (d).

na superesset, haud se defecturum ad Carthaginienses : nunc vero manifesta hostium victoria, periculoque portas pulsante, opus esse superioribus viribus cedere. Atque ita universi ad Carthaginiensium partes accedere decreverunt.

Natura comparatum est ut homines sociam laboris exercitationem cibumque vilem aegre admittant; otium vero et luxuriam alacriter sectentur.

2. Varia quaedam inconstantia urbes tenebat, dum modo hac modo illac foederibus suis inclinarent.

Cum fortunae conversionibus videre est amicorum quoque benivolentias commutari.

Virorum fortium virtutes vel ab ipsis interdum hostibus honorem consequuntur.

Multae matronae et virgines puerique ingenui Campanos sectabantur propter alimoniae penuriam. Quippe bellum aliquoties, eos qui pacis tempore pudice admodum vitam agitabant, indignas aetate contumelias pati cogit.

(a) Ed. ἀσυνήθη. (b) Ed. δυσχερῶς. (c) Male in ed. ὁμοίως. (d) Locutio Diodoro familiaris lib. XVI. 55, et alibi.

(1) Hoc fragmentum, cum aliqua varietate scriptum, habemus etiam in editis fragm. libri XXVI. p. 514; unde cognoscimus iustam eius sedem.

(2) Haud scio an de variis italicarum urbium partibus, modo ad Romanos modo ad Poenos deficientium sermo sit in hoc et sequente fragmento.

(3) Dubitabam loqui auctorem de Magio principe capuano, qui mutare fidem Romanis datam noluit; quemque Hannibal in vincula coniecit, sed interficere non est ausus. Ille autem ad Ptolemaeum tempestate delatus, libertatem a rege ob suam virtutem impetravit. Liv. XXIII. 10.

(4) Adhuc de luxuria Campanorum loquitur auctor; cuius reprehensio fit etiam in extremo fragmento edito libri XXVI. p. 514; unde patet, fragmentum hoc vaticanum ex eodem libro esse decerptum.

Et hoescheliana quidem fragmenta libri XXVI. in praedicta fere Campanorum luxuria cessare scimus. Valesiana autem in Wesselingii editione ex libro XXVI. continuantur indistinctis libris usque ad XXXI, in quo photianae ordiuntur eclogae. Iamvero quia vaticanus codex librorum distinctionem, neque hoc loco neque in aliis plerisque habet; et quia ego ducibus illis, quos hactenus eram secutus destituor, equidem cogor vaticana fragmenta a XXVI. libro ad XXXI. conglobata ponere, quod iam feci in excerptis a VII. ad X, nequid arbitratu meo et sine probabili ratione agere viderer.

Ὅτι ἡ τῶν Ῥωμαίων σύγκλητος | ὡς ἤκυσε τὴν Καπύην περιειλημμένην
παιταχόθεν τείχει | διπλῷ, νομίζυσα τάχιον ἔσεσθαι τὴν ἅλωσιν, ὅμως οὐ
P. 123. διετήρη|σεν ἀμετάθετον τὴν ἔχθραν, ἀλλὰ διὰ τὴν σηγγένειαν ἐψηφίσαντο |
πρὸ ταкτῆς ἡμέρας τοὺς μεταθεμένυς τῶν Καμπανῶν ἀθώους ||| εἶναι· ἧς δὴ 32.
παραπέμψαντες τὴν φιλανθρωπίαν οἱ Καμπανοὶ, καὶ τὴν | παρ' Ἀννίβυ γε-
νομένην βοήθειαν ψυχαγωγούμενοι, τότε μετενόησαν, ὅτ' ἂν οὐθὲν ὄφελος ἦσαν
μέταμελεῖσθαι (1).

III. Ὅτι οἱ Συρακούσιοι διὰ | πενίαν ἀποροῦντες τροφῆς μετὰ τὴν ἅλωσιν, 4.
ἑαυτοὺς ὡμολόγουν | εἶναι δούλους, ὅπως πραθέντες τροφῆς μεταλάβωσι πα-
ρὰ τῶν | ὠνησαμένων· οὕτω τοῖς ἐπταικόσι Συρακυσίοις ἡ τύχη πρὸς τοῖς |
ἄλλοις ἀκληρώμασι τηλικαύτην ἐπέστησε συμφορὰν, ὥστε ἀντὶ τῆς | διδομένης 8.
ἐλευθερίας, ἑκυσίως αἱρεῖσθαι δουλείας (2).

Ὅτι Σκι|πίων τοὺς ὁμήρυς ἀπολύσας ἐπεδείξατο ὡς πολλάκις ἑνὸς | ἀνδρὸς
ἀρετὴ προσέταττε συλλήβδην εἰς ἔθνη βασιλεῦς (3). | 12.

Ὅτι Ἰνδιβέλης ὁ κελτίβηρ συγγνώμης τυχὼν παρὰ Σκιπίωνος |, καιρὸν
εὑρὼν ἐπιτήδειον, πάλιν ἐξέκαυσε πόλεμον (4)· οὕτω γὰρ οἱ τοὺς | πονηροὺς εὐποι-
οῦντες πρὸς τῷ τὴν χάριν ἀποβαλεῖν, ἀγνοοῦσι | πολεμίυς ἑαυτῶν πολλάκις σω-
ματοποιοῦντες (5).

Romanus senatus nuncio accepto, quod iam Capua duplici vallo obsidionali teneretur; etsi existimabat mox fore capiendam, tamen in odio adversus eam non perseveravit; verum habita adfinitatis ratione, decrevit ut quicumque Campani intra certum diem ad se deficerent, ii impunitate uterentur. Verumtamen hac neglecta clementia Campani, sibique de Hannibalis suppetiis blaudientes, tum demum resipuerunt, cum nullum paenitentiae fructum relaturi erant.

3. Syracusani post urbem captam ad paupertatem victusque penuriam redacti, ultro se servos esse dictitabant, ut divenditi sustentarentur alimonia a mancipibus. Atque ita devictis Syracusanis fortuna, praeter cetera mala, hanc quoque imposuit tantam calamitatem, ut libertati datae servitutem sponte praeponerent.

Scipio obsidibus libertate donandis palam fecit, ab unius saepe viri virtute reges populis compendiario opere praefici.

Indibelis celtiber veniam a Scipione consecutus, idoneam mox occasionem nactus, bellum denuo conflavit. Sic enim qui improbis bene faciunt, non solum beneficia sua perdunt, verum etiam sibi inimicos saepenumero incauti creant.

(1) Lege Appianum bell. han. cap. XXXVII. Livium XXV. 22.

(2) Subiungendum est vaticanum fragmentum valesiano illi p. 569, ubi Marcellus dicitur, corporibus quidem liberis pepercisse post Syracusas captas, sed tamen opes omnes militi diripiendas attribuisse.

(3) Ob huius loci intelligentiam legendus est Polybius X. 34 - 38, apud quem Scipio maior africanus Hispaniae regulos in fidem recipit, captivos propinquos illis largitur, ipse rex salutatur; et summa foederis egregii est, *ut Hispani Romanos dominos sequantur eorumque iussa facessant*.

(4) Polyb. XI. 26. sqq.

(5) Ab Isocrate ad Demonicum haec sumit fortasse Diodorus. Sed nos meliora Christus Deus docet Matth. V. 45.

Ὅτι ὁ Ἀσδρούβας εἰ μὲν καὶ τὴν τύχην ἔσχε συνεπιλαμβανομένην,
16. ὁμολογυμένως | οὐκ ἂν ἠδυνήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοῦτον ἅμα καὶ
πρὸς Ἀννίβαν | διαγωνίσασθαι (1)· διόπερ χρὴ τὴν ἀρετὴν τ' ἀνδρὸς ἐξετάζειν οὐκ
ἐκ | τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιβολῆς καὶ τόλμης· τούτων μὲν |
γὰρ συμβαίνει τοὺς πράττοντας εἶναι κυρίυς, ἐκείνων δὲ τὴν | τύχην ἔχειν
20. ἐξυσίαν (2).

IIII. Ὅτι Νάβις ὁ τῶν Λακεδαιμονίων τύραν|νος πολλὰς τιμωρίας ἐπενόησε
πρὸς τοὺς πολίτας, νομίζων τῇ | τῆς πατρίδος ταπεινώσει τὴν ἰδίαν αὐξή-
σειν δυναστείαν· ἀνὴρ | γὰρ οἶμαι πονηρὸς τυχὼν ἐξυσίας οὐκ εἴωθε φέρειν τὴν
εὐτυχίαν | κατ' ἄνθρωπον (3).
24. Ὢν γὰρ μέγιστος ἱερεὺς ἠναγκάζετο μὴ μακρὰν τῆς | Ῥώμης ἀποσπᾶ-
σθαι διὰ τὴν τῶν ἱερῶν ἐπιμέλειαν (4).

Ὅτι μετὰ τὸ ψηφι|σθῆναι τὰ κατὰ Πλημήνιον, φιλοφρονοῦντες τοὺς Λο-
κρούς οἱ τὰ πολλὰ | τῶν ἀναθημάτων ἡρπακότες, καὶ θεωροῦντες τὴν τῶν
χιλιάρχων καὶ | τοῦ Πλημηνίυ τιμωρίαν, ἐπὶ δυσιδαιμονίαν ἐνέπιπτον· οὕτως
28. ὁ συνειδὼς τὶ φαῦλον ἑαυτῷ, σιωπωμένην ἀναδέχεται τιμωρίαν |, κἂν τύχῃ
διαλεληθὼς τοὺς ἄλλυς· διὸ ποινηλατούμενοι τὰς ψυ|χὰς, τὸ θεῖον ἐξιλασκό-
μενοι, ἐρρίπτυν τὰ χρήματα (5).

Si Hasdrubali fortuna comes fuisset, sine dubio Romani huic simul et Hannibali resistere non potuissent. Quare viri virtus haud in rerum exitu exploranda est, sed in conatu et audacia: hac quippe virtutes in agentium potestate sunt; eventuum autem domina fortuna est.

4. Nabis Lacedaemoniorum tyrannus multa suppliciorum genera adversus cives suos excogitabat; existimans in patriae depressione potentiam suam extollere. Namque, ut arbitror, vir improbus imperio potitus non solet humanitus prosperitatem ferre.

Etenim quum esset pontifex maximus, necesse erat eum Roma, propter curam sacrarum rerum, procul non abire.

Post decretam adversus Pleminium sententiam, Locrensibus reconciliati quicumque multa donaria diripuerant, observata tribunorum Pleminiique poena, religione tacti sunt. Scilicet is qui sceleris alicuius sibi conscius est, tacitum supplicium luit, etiamsi ceteros mortales fortasse lateat. Illi igitur animorum morsibus exagitati, quo numen propitiarent, opes illas proiecerunt.

(1) Sententiam hanc Diodori expilat Appianus bell. han. cap. LII; ex quo etiam, nec non a Livio XXVII. 29. cognoscimus quantis copiis Hasdrubal suppetias fratri ferret.

(2) Hasdrubalis virtus mactatur laudibus a Diodoro etiam in fragm. ed. p. 569. quem locum nunc cumulat vaticanum excerptum. Imitatus est autem in laudando Hasdrubale Diodorus Polybium XI. 2. ubi de illius obitu in Italia pugnantis cum Romanis; quam rem latius narrat Livius XXVII. 49.

(3) Nabidis crudelitas memoratur aliis verbis etiam in fragmentis Diodori editis p. 570.

(4) Quis fuerit heic pontifex maximus, quaerendum superest. Sed ad morem quod adtinet, Livius epitom. lib. LIX. ait: *P. Licinius Crassus consul, quum idem pontifex maximus esset (quod numquam antea factum erat) extra Italiam profectus, proelio victus et occisus est.*

(5) Pleminius qui locrense Proserpinae fanum spoliaverat, Romae damnatus in vinculis obiit. Decrevit insuper senatus ut eius bona consecrarentur Proserpinae; et nisi quisque ablata restitueret, capitale ut esset. Haec in editis eclogis p. 570. narrantur, quibus nunc accedit vatic. fragmentum. A Pyrrho quoque eiusdem templi patratam direptionem, tum ablatarum rerum post poenam restitutionem narrat Dionysius halic. ed. Mediol. XIX. 9. 10.

Ὅτι τὸ ψεῦδος | ἐν τοῖς οἰκείοις τιθέμενον καιροῖς ἐνίοτε γίνεται μεγάλων 32.
P. 124. ἀγαθῶν αἴτιον (1). ||

V. Ὅτι Σκιπίων τὸν Σύφακα (2) τὸν βασιλέα αἰχμάλωτον λαβὼν, καὶ δε-
δεμένον λύσας, φιλανθρώπως ὡμίλει αὐτόν· ᾤετο γὰρ δεῖν τὴν ἐ|πὶ τοῦ
πολέμου ἔχθραν μέχρι τοῦ νικᾶν φυλάττειν· εἰς δὲ τύχην | αἰχμάλωτον ἀν- 4.
δρὸς βασιλέως γεγονότος μηδὲν ἐξαμαρτάνειν | ἄνθρωπον ὄντα· ἐφορᾷ γὰρ ὡς
ἔοικε τὸν ἀνθρώπινον βίον νέμεσίς τις | θεοῦ, ἣ τοὺς ὑπὲρ ἄνθρωπον φρο-
νοῦντας ταχὺ τῆς ἰδίας ἀσεβείας ὑπο|μιμνήσκει· διὸ καὶ τὸν Σκιπίωνα τίς
οὐκ ἂν ἐπαινέσειε, θεωρῶν | πρὸς τὸν κατὰ τῶν πολεμίων φόβον καταπλη- 8.
κτικὸν γενόμενον |, ὑπὸ δὲ τοῦ πρὸς τοὺς ἠτυχηκότας ἐλέους τὴν ψυχὴν
ἡττώμενον; | ὡς ἐπιπολὺ γὰρ εἰώθασιν οἱ πρὸς τοὺς ἀντιταττομένυς φο|βεροὶ,
πρὸς τοὺς ὑποπεσόντας ὑπάρχειν μέτριοι· διὸ καὶ ταχὺ τοῦ | Σύφακος ὁ 12.
Σκιπίων τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιεικείας ἐκομίσατο χάριν (3). |

Ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι σιτοδείας ἐμπεσούσης, οἱ καχεκταὶ τῶν πο|λιτῶν
ἐπιθυμοῦντες λῦσαι τὴν εἰρήνην προετρέψαντο τὸν δῆ|μον ἐκπλεῦσαι ταῖς
ναυσὶ, καὶ τὸν σῖτον εἰς λυμένα κομίσαι (4)· τῆς | δὲ γερουσίας οὐκ ἐώσης λῦ- 16.
σαι τὰς συνθήκας, οὐδεὶς ἐπήκου|σε· τὴν γὰρ κοιλίαν ἔφασκον οὐκ ἔχειν
ὦτα (5).

* Τὸ κακὸν ἀγαθοῦ πα|ρείχετο φαντασίαν (6).

Mendacium idoneis temporibus dictum ingentium aliquando bonorum parens est.

5. Scipio Syphacem regem bello captum catenis expedivit, benigneque habuit. Existimabat enim bellicum odium usque ad victoriam esse retinendum; verumtamen adversus fortunam servilem hominis regia dignitate paulo ante praediti nihil esse peccandum. Namque hominum vitam, ut credibile est, vindex Dei quaedam iustitia observat, quae supra humanam conditionem ferocientes, brevi sceleris sui admonet. Quare Scipionem quis non laudet, dum eum hostibus formidabilem intuetur, erga victos autem flexanimi misericordia commotum? Plerumque enim qui resistentibus sunt terribiles, erga superatos solent esse moderati. Quare et ociter a Syphace Scipio suae erga illum clementiae gratiam retulit.

Carthagine in annonae caritate seditiosi cives violandae pacis cupidi populum ut navigaret frumentumque in portum conveheret hortabantur. Porro senatui foederis transgressionem vetanti nemo auscultavit: famem quippe carere auribus dictitabant.

*Malum boni speciem prae se ferebat.

(1) Diodorus ethnicus sumit hoc fortasse a Platone, unde etiam Origenes apud Hieronymum contra Ruf. I. 18, qui locus legendus est. Et quidem nota est aliquot etiam ecclesiae christianae patrum super innocuo mendacio controversia, quae demum loco veritati cessit.

(2) Syphacis historia subtexitur in fragmentis editis p. 571 narrationi de Pleminio. Eundem igitur ordinem fragmenta nostra tenent, quamquám re et verbis a parte edita differunt.

(3) Intelligit fortasse Diodorus operam a Syphace praestitam in perdenda Sophonisba, Romanorum femina inimicissima. Lege fragmenta edita loc. cit.

(4) Lege Appianum pun. cap. XXXIIII.

(5) Exin repetitur in codice locus praedictus, vix paucis verbis mutatis: Ὅτι τῶν καχεκτῶν ἐπιθυμούντων λῦσαι τὴν εἰρήνην, καὶ τῆς γερουσίας οὐκ ἐώσης λῦσαι τὰς συνθήκας, οὐδεὶς ἐπήκουσε· τὴν κοιλίαν ἔφασκον οὐκ ἔχειν ὦτα. Ex hoc aliisque locis liquido apparet, non unum fuisse excerptorum auctorem, sed plures; quorum diversi labores postea collecti παλιλλογεῖν interdum visi sunt, ut in ipso iustinianeo iure accidit.

(6) Sic praeclare Cicero de leg. I. 17: *imitatrix boni voluptas, malorum autem mater omnium.*

Ὅτι τῶν Καρχηδονίων προημαρτηκότων εἰς Ῥωμαίους, ὑπὸ χει|μῶνος δὲ ἀναχθέντων ποτὲ πρὸς Σκιπίωνα, καὶ πάντων βο|ώντων ἀμύνασθαι τοὺς ἀσεβεῖς, ὁ Σκιπίων οὐκ ἔφη δεῖν πράτ|τειν ἃ τοῖς Καρχηδονίοις ἐγκαλοῦσιν (1).

VI. Ὅτι τὰ μὲν καλὰ πεῖ|σαι πάντων οἶμαι δυσχερέστατόν ἐστιν· ὁ δὲ πρὸς χάριν λόγος δει|νὸς παραστῆσαι φαντασίαν συμφέροντος, κἂν ἐπ' ὀλέθρῳ λέ|γηται τῶν βυλευομένων.

* Ἀλλ' (2) οὐ καλὸν τοῖς μὲν ὅπλοις ἅπαν|τας νικᾷν, ὑπὸ δὲ τῆς πρὸς ἀκληροῦντας ὀργῆς ἡττᾶσθαι (3)· καὶ | πικρότατα μισοῦντας τοὺς ὑπὲρ ἄνθρωπον φρονοῦντας, ἐν ταῖς | εὐτυχίαις αὐτοὺς ταῦτα πράττειν ἃ τοῖς ἄλλοις ἐγκαλοῦντες | τυγχάνουσι. τότε γὰρ ἀληθὴς κλῆρός ἐστιν ἡ δόξα εὐτυχη|κότων, ὅτ' ἂν ὁ κρατῶν τὴν εὐτυχίαν φέρῃ κατ' ἄνθρωπον· ἐπιφθέγγεται ||| γὰρ ἕκαστος ἐπὶ τῇ τούτων μνείᾳ διότι τῆς νίκης ὑπάρχουσιν | ἄξιοι· τοῖς δὲ ἐπιλαθομένοις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁ φθό|νος ἀντικάθητος λοιμαινόμενος τὴν τῶν εὐτυχούντων δόξαν· | οὐδὲ γάρ ἐστι μήτε (a) τὸν ἑκουσίως ὑποπίπτοντα φονεύειν, οὐδὲ θαυ|μαστὸν ἀφανίσαι τὸν τῶν ἠτυχηκότων βίον· οὐκ ἀλόγως γὰρ οἱ τοιοῦτοι τυγχάνουσιν ἀδοξίας, ὅτ' ἂν τὰς κοινὰς τῶν ἀκληρούν|των καταφυγὰς ἀναίρωσι, τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας ἐπιλαν|θανόμενοι. P. 331.

VII. Ὅτι προτερεῖ τοῖς ἀνθρώποις τῆς μὲν τιμωρίας | εὐεργεσία, τῆς δὲ ὠμότητος ἡ πρὸς τοὺς ἐπταικότας ἐπι|είκεια.

Carthaginienses, qui nuper in Romanos iniurii fuerant, quum ad Scipionem tempestate delati fuissent, clamantibus omnibus ut de impiis supplicium sumeret, negavit Scipio id esse agendum, quod ipsi a Carthaginiensibus factum vituperaverant.

6. Rem praeclaram persuadere difficillimum arbitror: sermo autem qui ad gratiam fit, facile exhibet utilitatis speciem, etiamsi forte ad perniciem deliberantium dicitur.

* Haud decet eos qui cunctis armorum vi superiores evaserint, irae deinde adversum victos succumbere: et dum ipsi superbos maxime oderunt, idem mox facere in fortuna prospera quod aliis exprobrabant. Tunc enim legitima veluti possessio est gloria felicium, cum suam felicitatem humanitus ferunt. Hos quisque memorans victoria dignos pronunciabit. At enim iis, qui humanae obliviscuntur naturae, praesto est invidia, fortunatorum gloriam corrumpens. Neque vero licet sponte cedentem occidere; neque laudabile est vita victos spoliare: neque immerito infamiam contrahunt, qui publica miserorum asyla tollunt, humanae infirmitatis immemores.

7. Potior est inter homines beneficientia quam ultio, clementia quam crudelitas.

(a) Cod. μετὰ.

(1) Legesis fragmenta Diodori edita p. 572; Polybium XV. 2. 4; Appianum pun. XXXV. Liv. XXX. 25.

(2) Quae in his excerptis capp. VI – X. continentur sententiae, eas fere omnes pertinere arbitror tum ad orationes quae ab oratoribus punicis in senatu romano et apud Scipionem maiorem habitae fuerunt, pacem petentibus quo tempore Carthago arcta obsidione premebatur, tum ad varias senatorum consultationes, quorum alii misericordiam alii severitatem suadebant. Lege Livium XXX. 22. sq. 36. 42, et Appianum pun. XXXI. Et quidem hae politicae ethicaeque sententiae pars prope omnium pulcherrima constantiniani operis sunt.

(3) Verba sunt hominis carthaginiensis, vel certe eorum parti faventis.

Ὅτι ὅσῳ τις εὐροοῦσαν ἔχει τὴν τύχην, τοσούτῳ μᾶλ|λον εὐλαβεῖσθαι
χρὴ τὴν τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐπισκοποῦσαν νέ|μεσιν (1). 12.
Ὅτι οὐδὲν παρὰ ἀνθρώποις οὔτε κακὸν οὔτε ἀγαθὸν ἐστηκεί|αν ἔχει
τὴν τάξιν, τῆς τύχης ὥσπερ ἐπῖτηδες πάντα μετακινού|σης· διὸ καὶ προσήκει
τὸ πολὺ φρόνημα κατατιθεμένους ἐν τοῖς | ἀλλοτρίοις ἀκληρώμασι τὸν ἴδιον ἐξασ-
φαλίζεσθαι βίον (2)· ὁ γὰρ τοῖς | ἐπταικόσιν ἐπιεικῶς χρησάμενος, δικαιοτάτης 16.
ἂν ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς τύχοι πολυωρίας· παρὰ μὲν οὖν τοῖς ἐκτὸς
εἴω|θε τοῖς τοσούτοις ἀείμνηστος ἐπακολουθεῖν ἔπαινος, παρὰ δὲ τοῖς | εὐπα-
θοῦσιν ἡ κατ' ἀξίαν τῆς εὐεργεσίας φυλάττεσθαι χάρις· καὶ γὰρ ἂν | ἀλλοτριώτα- 20.
τός τις ἐὰν ἐλέους τύχῃ, μεταβάλλει διὰ τὴν εὐεργεσίαν, καὶ ταχὺ γίνεται φίλος,
ἑαυτῷ μεμφόμενος.

VIII. Ὅτι δεῖ παρὰ τοῖς | εὐφρονοῦσι τὰς μὲν φιλίας ἀθανάτους ὑπάρχειν,
τὰς δὲ ἔχθρας | εἶναι θνητάς· οὕτω γὰρ μάλιστα τοὺς μὲν εὐνοοῦντας συμ-
βήσεσθαι | πλείστους γενέσθαι, τοὺς δὲ ἀλλοτρίως διακειμένους ἐλάττους (3). 24.
Ὅτι τοὺς ἡγεῖσθαι βουλομένους τῶν ἄλλων, οὐχ οὕτω τοῖς ἄλλοις ὑπερ-
έ|χειν ἀναγκαῖον, ὡς ἐπιεικείᾳ καὶ μετριότητι δεῖ νικᾶν ἅπαντας· ὁ μὲν γὰρ
ἐκ τοῦ κρατεῖσθαι φόβος, μισεῖσθαι ποιεῖ τοὺς κρατοῦντας |· ἡ δὲ εἰς τοὺς 28.
ἡττωμένους τοῦ κρατεῖσθαι εὐγνωμοσύνη, τῆς εὐνοίας | αἰτία γινομένη, βεβαίως
συνέξει τὰς ἡγεμονίας· διόπερ ἐφ' ὅ|σον προνοούμεθα τῆς πατρίδος, ἐπὶ το-
σοῦτον εὐλαβητέον ἀ|νήκεστόν τι καὶ σκληρὸν πρᾶξαι κατὰ τῶν ἑαυτοὺς ἑκου-
P. 332. σίως πα|ραδιδόντων· πᾶς γὰρ τοὺς μὲν ὑπερβαλλούσαις συμφοραῖς || περιπεσόν-
τας ἐλεεῖ, κἂν μηδὲν προσήκωσι· τοὺς δὲ ὑπερηφά|νως ταῖς εὐτυχίαις χρω-
μένους μισεῖ, κἂν τύχωσιν ὄντες σύμμαχοι· | ἀνάγει γὰρ οἶμαι τὸ πραχθὲν

Quo fortuna faventiore quis utitur, eo vehementius a speculante humanam vitam nemesi timere sibi debet.

Nihil in humanis, sive malum sive bonum, firma in statione consistit: fortuna enim pro libito cuncta conturbat. Quare aequum est, ut discamus ex alienis adversitatibus securitati propriae consulere. Nam qui hominibus calamitosis benigne utitur, dignissimus erit ut in variis vitae casibus bene tractetur. Certe clementi homini cum apud exteros praesto est laus sempiterna, tum apud beneficio adfectos digna merito gratia servatur. Nam vel inimicissimus quisque, si misericordiam experiatur, mentem ob id beneficium immutabit; suique paenitens, repente amicus fiet.

8. Sapientium est amicitias immortales, inimicitias mortales habere; sic enim fient benivoli plurimi, adversarii paucissimi.

Qui aliis imperare volunt, eos opus est non tam velle eminere, quam mansuetudine ac moderatione omnes vincere. Nam potentiae timor facit ut potentes odio sint; mansuetudo autem erga eos, qui imperio exciderunt, benivolentiam parit, et regna firmiter servat. Igitur quantum patriae studemus, tantumdem cavendum est, nequid insanabile ac durum adversus eos, qui se sponte in fidem tradunt, faciamus. Porro autem nemo est quem hominum maximis calamitatibus adfectorum non misereat, etiamsi hi nihil ad eum adtineant. Nemo item est, qui rebus prosperis superbe abutentes non oderit, etiamsi

(1) De victoria modeste ferenda, de superbia in prosperis vitanda, de fortunae varietate, legatur Diodorus XIII. 22. sqq.; et quidem praeclara illa Nicolai syracusani oratio apud eundem XIIII. 76.

(2) Eandem sententiam urget Diodorus etiam in fragmentis lib. XXI. p. 494; et quidem derivatam fere ex Polybio I. 35.

(1) Conspirat fere Dionysius halic. in fragm. ed. Mediol. XIIII. 8. Immo vero magis Photius in LXXIX. monito, ex iis quae scribit in [illegible] lectuque dignissima ad Michaëlem Bulgariae principem epistula.

4. ἕκαστος πρὸς ἑαυτὸν, καὶ συναγανακτεῖ | τοῖς ἠκληρηκῶσι, φθονῶν ταῖς τῶν κατ-
ορθωσάντων εὐπραξίαις.

VIIII. Ὅτι ὅταν πόλις ἐπισημοτάτη πασῶν οὕτως ἀνηλεῶς ἀναρπασθῇ (1). |
τότε δὴ καὶ μᾶλλον ἡ περὶ τούτων ὑπόληψις διὰ πάσης ἔρχεται τῆς οἰ|κουμένης·
8. οὐ γὰρ οὕτως τοὺς εὐπράξαντας ἅπαντες ἐπαινοῦσιν |, ὡς τοὺς ἀνημέρως χρη-
σαμένους τοῖς ὑποπεσοῦσιν ὁμολογουμέ|νως μισοῦσιν.

Ὅτι τὴν διδομένην εὐτυχίαν παρὰ θεοῦ μὴ φέρειν | ἀνθρωπίνως, πολλῶν
κακῶν εἴωθεν αἴτιον γενέσθαι.

12. Ὅτι τοῖς τὴν τύχην μὴ φέρουσι κατ᾽ ἄνθρωπον ἱκανὴ πᾶσα πρόφασις |
ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβαλεῖν· ὁρᾶτε οὖν μήποτε τοὺς ἀπεγνωσμένους, | ἄνδρας
ἀγαθοὺς γενέσθαι ποιήσωμεν (2)· καὶ γὰρ τὰ δειλότατα τῶν ζῴ|ων, ἔχοντα
μὲν ἀναστροφὴν, φεύγει· συγκλεισθέντα δὲ εἰς στενὸν τόπον, ἀπίστως ἀγω-
16. νίζεται. καὶ Καρχηδόνιοι τὰς μὲν ἐλπίδας τῆς σωτηρίας | ἔχοντες, ὑποχω-
ροῦσιν· ἀπογνόντες δὲ, πᾶν τὸ δεινὸν ὑπομένουσιν ἐν | ταῖς μάχαις· ὅταν γὰρ
καὶ φεύγουσι καὶ μαχομένοις ὑποκείμενον ᾖ | τελευτᾶν, ὁ μετὰ δόξης θά-
νατος τοῦ μετ᾽ αἰσχύνης ζῆν αἱρετώτερος | κριθήσεται παρ᾽ αὐτοῖς.
20. Ὅτι ὁ βίος πολλὰ ἔχει παράδοξα· δυσ|τυχοῦντας μὲν οὖν παραβάλ-
λεσθαι χρὴ, καὶ τοῖς μεγίστοις κινδύνοις | θηρᾶσθαι τὴν παραβολήν· κα-
λὸν δὲ τὴν τύχην εὐθὺς ἀνέχοντας |, αὐτοὺς εἰς τὸ παράβολον διδόναι.

Ὅτι οὐδεὶς ἡγεῖσθαι δυνάμεως τῶν ἐκτὸς δυναστείας λαχὼν, ἑτέροις ἑκουσίως ἐκχωρεῖ (3).

forte socii sint. Scilicet unusquisque, quod geritur, ad se quodammodo refert; compatitur miseris, felicitati rem bene gerentium invidet.

9. Cum urbs multo omnium nobilissima tam crudeliter diripietur, statim eius rei fama universum orbem pervadet. Porro mos vulgi est non tam felices laudandi, quam eos, qui victis inhumaniter abutuntur, publicis odiis prosequendi.

Conlatam a Deo felicitatem non pro humanae naturae modulo ferre, multarum calamitatum causa esse solet.

Ut ii, qui fortunam haud humanitus ferunt, in peius ruant, quaevis occasio satis est. Videte igitur ne desperantes homines, ipsimet virtute armemus. Nam et timidissimae beluae si effugium est, fugam maturant; angustiis autem conclusae, incredibiliter decertant. Ita Carthaginienses spe salutis sibi relicta, sponte cedent; desperantes autem, quantumvis asperam pugnam pugnabunt. Namque ubi exitium sive cedentibus sive proeliantibus propositum erit, nobilem necem vitae turpi praeferendam putabunt.

Vitae multa contingunt insperata. Calamitosis igitur audendum est, maximisque periculis adeundis animus confirmandus. Nimirum decet alacriter sustinere fortunam, et se ad audaciam comparare.

Nemo qui praefecturam exercitus in libera gente sortitus fuerit, sponte aliis loco cedit.

(1) Intelligitur Carthago iam iam ab hoste romano diripienda.

(2) Rursus cognoscimus verba haec esse romani hominis in curia Carthaginiensibus patrocinantis.

(3) Haud scio an sermo sit de Hannibale, qui verebatur ne inter pacis conditiones imperium sibi abrogaretur. Immo vero timuit Hannibal ne Romanis dederetur. Vel potius intelligitur Scipio, qui nisi pacem statim faceret, successori gloriam finiendi belli relicturus erat. Liv. XXX. 36.

X. Ὅτι ἀτυχίαν ἀδικίας πλεῖστον ἡγοῦμαι διαφέρειν, καὶ δεῖν ἑκατέ|ρω 24.
τούτων οἰκείως προσφέρεσθαι (1)· ταῦτα γάρ ἐστιν εὖ βουλομένων | ἀνδρῶν· ὁ
μὲν οὖν πταίσας ἐν τῷ μηδὲν ἁμαρτεῖν μέγα, δικαίως | ἂν καταφύγοι πρὸς
τὸν κοινὸν τοῖς ἀκληροῦσιν ἔλεον· ὁ δὲ μέγιστα | ἀσεβήσας, καὶ τὸ δὴ λε- 28.
γόμενον ἄῤῥητα πρὸς ὕβριν καὶ ὠμότητα πρά|ξας, αὐτὸς αὑτὸν ἀπέστησε τοι-
αύτης φιλανθρωπείας· οὐ γὰρ δυνα|τὸν εἰς ἑτέρους ὠμὸν γενόμενον τὸν
ἐν μέρει πταίσαντα τυγχάνειν ἐ|λέους· οὐδὲ τὸν οἶκτον ἐξ ἀνθρώπων τὸ
καθ' αὑτὸν μέρος ἄραντα κατα|φεύγειν ἐπὶ τὴν τῶν ἄλλων ἐπιείκειαν· δί- 32.
P. 211. καιον γάρ ἐστιν ὃν καθ' ἑτέρων ||| τις τὸν νόμον ἔθηκε, τούτῳ κεχρῆσθαι.

Ὅτι ὁ τοὺς κοινοὺς ἐχθροὺς | ὑπὲρ ἁπάντων τιμωρησόμενος, δῆλον ὡς
κοινὸς ἂν εὐεργέτης νομί|ζοιτο· καὶ καθάπερ οἱ τὰ δεινότερα τῶν θηρίων ἀναι- 4.
ροῦντες, ὡς εὐποι|οῦντες τὸν κοινὸν βίον, ἐπαίνου τυγχάνουσι, οὕτως οἱ τὴν Καρ-
χηδονί|ων ὠμότητα, καὶ τὸ θηριῶδες τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως κολάσαντες, ὁμο|λογου-
μένως τεύξονται τῆς μεγίστης δόξης.

Ὅτι τότε ἕκαστος | ἀνδρείως ὑπομένει τὸν κίνδυνον, ὅταν τοῦ νικᾶν ἐλ-
πὶς ἐστιν ὑ|ποκειμένη· ὁ δὲ προειδὼς ἑαυτὸν ἡττηθησόμενον, ἐν τῷ δρα|σμῷ 8.
καὶ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἔχει κειμένην.

XI. Ὅτι οὐ μόνον ἄν τις | ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων εὕροιτο τοὺς πονη-
ρευομένους ταῖς | ἐκ τῶν νόμων ζημίαις περιπίπτοντας, ἀλλὰ καὶ τῶν βασι-
λέων | τοὺς ἀδίκοις πράγμασιν ἐπιβαλλομένους παρὰ τοῦ δαιμονίου τι|μωρί- 12.
ας τυγχάνοντας (2)· ὥσπερ γὰρ τοῖς ἐν δημοκρατ|ίᾳ πολιτευο|μένοις ὁ νόμος,

10. Infortunium a culpa permultum differre iudico: ideoque utriusque rationem diversam habendam esse. Qui igitur a suo statu deciderit, nullo graviore patrato crimine, merito confugiet ad communem calamitosis misericordiam: qui vero summa scelera admisit, et infandas, ut dicitur, iniurias crudelitatesque patravit, ipse sibi misericordiae ius eripuit. Neque enim fieri potest ut qui crudeliter alios tractavit, is vicissim prolapsus clementiam nanciscatur: neque ut ad aliorum lenitatem is confugiat, qui humanitatem pro virili parte ex hominibus exterminavit. Scilicet aequum est hunc iisdem legibus uti, quas de aliis tulit.

Qui publicos hostes pro omnium salute ulciscitur, is manifeste publicus benefactor est. Ac quemadmodum qui taetriores feras interimunt, ceu bene meriti de communi vita laudantur; sic qui Carthaginensium crudelitatem, et ferinam in humana specie naturam compescuerit, sine dubio maximam gloriam consequetur.

Tunc quisque pericula fortiter subit, cum victoriae spes est proposita; contra qui se victum iri cognoscit, salutem in fugae pernicitate reponit.

11. Non eos solum, qui adversus privatae vitae officia peccant, videre est legitimis poenis implicitos; verum etiam reges iniusta facinora ausos a vindice Deo puniri. Nam sicuti civibus in libera civitate lex, ita regnatoribus Deus operum remunerator est; qui virtutis assec lis iusta virtutis praemia largitur,

(1) Verba sunt contradicentia priori orationi, et ultionem de Poenis suadentia, propter saevitiam, quam hi in alios exercuissent.

(2) Exacto de carthaginiensibus rebus sermone, videtur nunc Diodorus loqui de Philippo patre Persei, Macedoniae rege, qui bella multa gessit iniusta, atque ipsis Romanis nulla re provocatus, ut ait Appianus maced. cap. I, iniurius fuit icto sponte foedere cum Hannibale. Verum hoc loco respicit, ut puto, auctor horrendum Abydi excidium spectante Philippo patratum, de quo lege Polybium XVI. 34; et Livium XXXI. 19, qui naviter Polybium more suo expilat.

οὕτω τοῖς ἐν ἐξουσίαις ὁ Θεὸς βραβευτὴς γίνεται | τῶν πραττομένων (1) · καὶ τοῖς μὲν τὴν ἀρετὴν καταδιώξασιν οἰκεῖα τῆς ἀρετῆς ἔπαθλα ἐπιτίθησι, τοῖς δὲ τὴν πλεονεξίαν ἤ τινα | ἄλλην κακίαν ἐπανελομένοις οὐκ εἰς μακρὰν τὴν προσήκουσαν | ἐφίστησι τιμωρίαν.

Ὅτι ὁ Μάρκος Αἰμίλιος ἀποπλεύσας | εἰς Ἄβυδον (2) πρὸς Φίλιππον, τὰ δεδογμένα τῇ συγκλήτῳ περὶ τῶν | συμμάχων (3) ἀπήγγειλεν αὐτῷ · ὁ δὲ ἔφησεν, ἐὰν μὲν ἐμμένωσι | ταῖς ὁμολογίαις Ῥωμαῖοι (4), ποιήσειν αὐτοὺς ὀρθῶς · ἐὰν δὲ ἐπεμ|βαίνωσι, τοὺς θεοὺς ἐπιμαρτυρόμενος ἀμύνεσθαι τοὺς ἀδίκου | πολέμου κατάρχοντας.

Ὅτι ὁ Φίλιππος συννοήσας τὴν ἀθυμί|αν τῶν στρατιωτῶν, τούτους παραθαρσύνων ἐδίδασκεν, ὅτι τοῖς | μὲν νικῶσιν οὐδὲν τούτων γίνεται, τοῖς δὲ κατὰ τὴν ἧτταν ἀπολ|λυμένοις οὐ διαφέρειν ὑπὸ πηλίκων ἂν τραυμάτων ἀποθάνωσι. |

Ὅτι ὡς ἐπιπολὺ εἰώθασιν οἱ τοῖς τρόποις φαῦλοι τοὺς συναναστρε|φομένους ὁμοίους ἑαυτοῖς συγκατασκευάζειν (5).

XII. Ὅτι τῶν Ἠ|πειρωτῶν πρέσβεις πεμψάντων πρὸς Φίλιππον καὶ Φλαμίνιον (6) |, Φλαμίνιος μὲν ᾤετο δεῖν τὸν Φίλιππον ἐκχωρεῖν ἁπάσης τῆς | Ἑλλάδος, ὅπως ἀφρούρητος ᾖ καὶ αὐτόνομος, ἀποδοῦναι δὲ | καὶ τοῖς παρεσπονδημένοις τὰς βλάβας εὐδοκιμουμένως · || ὁ δὲ ἔφη δεῖν τὰ μὲν παρὰ τοῦ P. 212. πατρὸς αὐτῷ καταλελειμμένα βεβαί|ως ἔχειν · ὅσα δὲ τυγχάνει προηγμένος, ἐκ τούτων ἐξάγειν τὰς φρουράς |, περὶ δὲ τῆς βλάβης κρίνεσθαι · εἰπόντος δὲ

hominibus autem iniustae cupiditati vel cuivis alii maleficio indulgentibus debitum supplicium brevi infligit.

Quum Marcus Aemilius Abydum ad Philippum adnavigasset, eique senatus consultum de sociis significavisset; ait Philippus, siquidem Romani foedera servaverint, bene eos facturos; sin secus, testes, inquam, deos invoco, me iniusti belli auctores persecuturum.

Philippus cognitae suorum formidini mederi studens, aiebat, victoribus nihil mali solitum accidere; victi autem nihil referre quantis qualibusve vulneribus necem oppetant.

Plerumque usuvenit, ut qui pravis moribus imbuti sunt, ii familiares suos sibi similes efficiant.

12. Quum Epirotae legatos ad Philippum Flaminiumque misissent; Flaminius iubebat Philippum decedere universa Graecia, ita ut ea sine praesidiis ac sui iuris esset: tum damna iis, quibuscum pax rupta fuisset, reficere ex aequo. Ille autem aiebat, velle se quae pater sibi reliquerat, firma possessione tenere; quo vero ipse ulterius progressus esset, inde praesidia deducere: ad

(1) Legem quidem liberis populis, sed Deum regibus moderari operumque mercedem reddere, censet Diodorus. Ergo is certe sociale foedus, ut dicitur, non agnoscebat, quod tot iamdiu demagogi usque ad raucam ravim clamitant.

(2) Livius XXXI. 18.

(3) Senatus consultum erat, ne rex Graecos populi romani socios bello vexaret. Polyb. XVI. 34.

(4) Intelligitur prima pax inter Romanos Philippumque olim composita. App. maced. cap. II.

(5) Loquitur Diodorus de Philippo qui pro diversis familiaribus atque consiliariis quibus usus est, bonus vel malus apparuit. Lege Polyb. V. 12. VII. 13; Diodor. fragm. ed. p. 572. 573.

(6) Liv. XXXII. 10.

πρὸς ταῦτα Φλαμινίου | μὴ δεῖσθαι κρίσεως, δεῖν δὲ αὐτὸν τοὺς πεπονθότας 4.
πείθειν, καὶ διότι | παρὰ τῆς βουλῆς ἐντολὰς ἔχει ταύτας, ὅπως μὴ μέρος
τῆς | Ἑλλάδος ἀλλὰ πᾶσαν αὐτὴν ἐλευθεροῦν, ὑπολαβὼν ὁ Φίλιππος, | καὶ
τί τούτου βαρύτερον φησὶν προσέταξαν. ἄν μοι πολέμῳ κρατή|σαντες; καὶ ταῦτ' 8.
εἰπὼν ἐχωρίσθη διωργισμένος (1).

XIII. Ὅτι ὄντος τοῦ Ἀντιόχου τοῦ | τῆς Ἀσίας βασιλέως περὶ τὸν τῆς Λυσι-
μαχίας πό|λεως ἀνῳκισμὸν., παραγενήθησαν οἱ παρὰ Φλαμινίου πρέσβεις (2) | ·
εἰσαχθέντες δὲ εἰς τὸ συνέδριον, παρεκάλουν Ἀντίοχον ἐκχωρῆσαι | τῶν ὑπὸ 12.
Πτολεμαῖον γεγενημένων πόλεων · καὶ καθόλου | θαυμάζειν ἔφασαν, τί βου-
λόμενος πεζικάς τε καὶ ναυμαχικὰς συνά|γει δυνάμεις, καὶ τί διανοούμενος
διαβέβηκεν εἰς τὴν Εὐρώπην |, εἰ μὴ Ῥωμαίοις ἐπιβάλλεται πολεμεῖν · ὁ δὲ
Ἀντίοχος τοῖς εἰρη|μένοις ἀντιλέγων, ἔφη θαυμάζειν πῶς Ῥωμαῖοι τῆς Ἀσίας 16.
ἀν|τιποιοῦνται, τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν αὐτοῦ μὴ πολυπραγμονοῦντος · | Λυ-
σιμαχίαν (a) δὲ ἀνοικίζων οὔτε ῥωμαῖον οὔτε ἄλλον οὐδένα (b) · τὰ δὲ | πρὸς
Πτολεμαῖον αὐτὸς φροντίζειν ὅπως μηδεμιᾶς ἀμφισβη|τήσεως τυγχάνῃ · δώσειν γὰρ 20.
αὐτῷ τὴν θυγατέρα γυναῖκα (3) · καὶ τούτων | ῥηθέντων τῶν λόγων οἱ Ῥωμαῖοι
οὐκ εὐδοκοῦντες ἐχωρίσθησαν. |

XIIII. Ὅτε εἰσὶν ἐν τοῖς πολέμοις αἱ τῶν χρημάτων παρασκευαὶ, καθά|περ 24.
ἡ κοινὴ παροιμία (c) φησὶν, ἑταῖραι τῶν πράξεων. ὁ γὰρ τούτων | εὐπορῶν
οὐκ ἀπορεῖ τῶν μάχεσθαι δυναμένων ἀνδρῶν · οἱ γὰρ Καρ|χηδόνιοι προσφά-
τως Ῥωμαίους εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους ἤγα|γον, οὐ πολιτικοῖς στρατιώ-

extremum de damnis iudicio discernere. Dicente ad haec Flaminio, nihil opus esse iudicio, sed debere cum laesis facere satis; seque a senatu habere mandata Graeciam non partim sed universam liberandi; tum respondens Philippus, quid vero gravius, ait, imperarent mihi Romani, si bello me debellassent? Atque his dictis indignabundus discessit.

13 Ad Antiochum Asiae regem in urbis Lysimachiae instauratione occupatum venerunt a Flaminio legati, qui in consilium admissi, petebant ab Antiocho ut decederet urbibus quae in Ptolemaei ditione fuerant; seque omnino mirari aiebant, quid spectans quidve studens pedestres nauticasque vires in Europam transtulisset, nisi forte ut Romanos bello adgrederetur. Quibus Antiochus respondit, mirari se cur Romani Asiae curam gererent, quum ipse de Italia non esset sollicitus: Lysimachiae autem munitionem neque Romanis neque alii cuiquam nocere. Iam quod ad Ptolemaeum adtineret, curaturum se ne qua sit contentio; filiam quippe suam illi desponsurum. Ab hoc colloquio Romani haud contenti discesserunt.

14. Pecuniae thesauri sunt in bello, ut vulgare proverbium ait, gerendarum rerum scorta: nam qui pecunia abundat, paratis ad bellandum viris non destituitur. Ecce nuper Romani a Carthaginiensibus in summum discrimen adducti fuerunt; qui postremi profecto non civilibus exercitibus, sed mercenariorum numero, tam

(a) Cod. Λυσίμαχος. (b) Ita in cod. sine verbo. (c) Cod. παῤῥησία.

(1) Lege Livium XXXII. 10. qui cum Diodoro consentit. Aliud vero est colloquium illud Philippi cum Flaminio, quod scribit Polybius XVII. 1. sqq.

(2) Haec legatio Romanorum apud Lysimachiam commemoratur a Diodoro in eclogis ed. p. 619.

(3) Eusebius ed. Mediol. circa annum Abrah. MDCCCXXV scribit: *Antiochus Ptolemaeo reconciliatus, pacem cum eo composuit, eidemque Cleopatram filiam suam in matrimonio collocavit, concessis dotis nomine Syria (dic Coelesyria) Phoenicia, Samaria atque Iudaea.*

ταις τὰς τηλικαύτας παρατάξεις | νικῶντες, ἀλλὰ τῷ τῶν μισθοφόρων πλήθει · ἔστιν γὰρ τὸ πλῆθος | τῆς ξενικῆς δυνάμεως εὐχρηστότατον μὲν τοῖς ἔχουσι, φοβε|ρώτατον δὲ τοῖς πολεμίοις · οἱ μὲν γὰρ ὀλίγου χρήματος ἀθροί|ζουσι τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν κινδυνεύοντας· οἱ δὲ κἂν νικήσωσι, | οὐδὲν ἧττον ἄλλους ἔχουσιν ἀνταγωνιστὰς ἐξ ἑτοίμου · ἐπὶ μὲν γὰρ | τῶν πολιτικῶν δυνάμεων ὁ καταγωνισθεὶς ἅπαξ, τοῖς ὅλοις ἔπταικεν · ||| ἐπὶ δὲ τῶν ξενικῶν P. 295. ὁσάκις ἂν ἡττηθῶσιν, οὐδὲν ἧττον ἀκεραίους | ἔχουσι τὰς δυνάμεις, μέχρι ἂν χρημάτων εὐπορῶσιν· Ῥωμαῖοι δὲ | οὔτε μισθοφόρους εἰώθασιν ἔχειν (1), οὔτε χρημάτων εὐποροῦσιν (2)| .

XV. Ὅτι εἰώθασιν ὡς ἐπίπαν οἱ στρατιῶται τῶν αὐτῶν τοῖς ἀφηγουμέ|νοις μιμηταὶ γενέσθαι.

* Ὁ δὲ Ἀντίοχος ταχὺ τῆς ἰδίας ἀνοίας | τἀπίχειρα κομισάμενος, μετὰ συμφορῶν μεγάλων ἔμαθεν σω|φρονεῖν ἐν ταῖς εὐπραξίαις.

Ὅτι ὁ Ἀντίοχος πρὸς τὰ παρά|λογα τῆς τύχης, ἔκρινε συμφέρειν ἀποδοῦναι τῷ Σκιπίωνι τὸν υἱόν, καὶ τοῦτον ἀπέστειλε κοσμήσας πολυτελέσι κατασκευαῖς (3). |

Ὅτι Φίλιππος ὠνείδιζε τοῖς Θετταλοῖς, ὡς τῆς ἐλευθερίας ἀνελ|πίστως διὰ Ῥωμαίων κυριεύσαντες λοιδοροῦσι τοὺς προγεγονότας | κυρίους, οὐκ εἰδότες ὅτι οὔπω πᾶς αὐτοῖς ὁ ἥλιος δέδυκε (4) · τού|του δὲ τοῦ λόγου ῥιφέντος, ὑπόνοια τοῖς ἀκούουσιν εἰσέπεσεν ὡς | Φιλίππου διαπολεμήσοντος πρὸς Ῥωμαίους · καὶ παροξυνθέντες | ἔκριναν μηδεμίαν πόλιν τῶν κατὰ Μακεδονίαν (5) οὐσῶν ἔχειν Φί|λιππον.

ingentibus proeliis superiores evaserunt. Est enim adventiciarum copiarum vis cum utilissima habentibus, tum apprime hostibus formidabilis: nam illi aere exiguo conducunt qui pro se pugnent; his autem, etiamsi forte vicerint, nihilo tamen minus alii sunt parati adversarii. Quippe cuius civiles copiae semel debellantur, is funditus interiit; contra qui in mercenariis vincuntur, tamdiu intactas vires retinent, quamdiu sibi pecunia suppetit. Porro Romani neque mercenariis uti solent, neque pecunia abundant.

15. Solent prorsus milites ducum suorum mores imitari.

* Antiochus celeri vesaniae suae mercede relata, non sine magnis calamitatibus didicit modeste agere in rebus prosperis.

Antiochus inopinos fortunae casus mente revolvens, existimavit sibi fore utile si filium Scipioni redderet: quare hunc pretiosis ornatum muneribus remisit.

Thessalis, qui insperata libertate per Romanos potiti priscis dominis maledicebant, Philippus convicians ait nescire eos nondum ipsis solem universum occidisse. Hoc verbo prolato, suspicio audientibus iniecta est, Philippum bello rursus cum Romanis dimicaturum. Quamobrem hi indignati decreverunt nulla ut urbs, quae circa Macedoniam esset, in Philippi potestate maneret.

(1) Vix in summis periculis servos ad pileum vocatos Romani armaverunt.

(2) Romanae urbis veterem atque hereditariam paupertatem, usque ad macedonicam Persei gazam in aerarium illatam, fatetur Valerius Max. IIII. 3, 8. Vere, ut arbitror; nam nec ager numero cultorum ob pestilentem aërem abundabat; neque pretiosi metalli ullae erant fodinae; neque mercaturam, saltem maritimam et satis utilem, exercebant Romani.

(3) Confer Diodori eclogas ed. p. 620.

(4) Livius XXXIX. 26. *scribit nondum omnium dierum solem occidisse*.

(5) Pressam Diodori sententiam declarat Livius loc. cit. *placere deduci praesidia Macedonum ex iis urbibus* (Thessalorum, Perrhaeborum etc.) *et antiquis Macedoniae terminis regnum finiri*. Quare et Appianus sic intelligendus est maced. ecl. VII, qui ait iussum Philippum cunctis Graecorum urbibus libertatem concedere.

XVI. Ὅτι ὁ Σκιπίων διὰ τὸ μέγεθος τ̃ πράξεων βαρύτε|ρος ἐφαίνετο τ̃
τῆς πατρίδος ἀξιώματος · κατηγορούμενος | γὰρ ὑπ' αὐτῶν δεινῷ θανάτῳ,
παραλαβὼν τὸν λόγον, τοῦτο μόνον | εἶπεν, ὅτι Ῥωμαίοις οὐ πρέπει κατ' 20.
αὐτοῦ φέρειν ψῆφον δι' οὗ (a) | οἱ κατήγοροι ἐξουσίαν ἔχουσι λέγειν μετὰ παῤ-
ῥησίας (1) · τούτου δὲ ῥηθέντος, ὁ μὲν δῆμος ἅπας ἐντραπεὶς τὸ βάρος τοῦ λό-
γου, παρα|χρῆμα ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπεχώρησεν · ὁ δὲ κατήγορος μόνος | ἀπο-
λειφθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καταφρονηθείς · Πάλιν | δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ 24.
χρείας ἐμπεσούσης χρημάτων, καὶ τοῦ τα|μίου οὐ (b) φάσκοντος ἀνοίξειν, αὐ-
τὸς . . . χη (c) τὰς κλεῖς παρελάμβανεν | ὡς τοῦτο πράξειν · αὐτὸς γὰρ καὶ
τοῦ κλείειν τοὺς ταμίας ὑπάρχειν αἴ|τιος. Πάλιν δέ τινος λόγον αὐτὸν ἀπαι-
τοῦντος ἐν τῷ συνεδρί|ῳ χρημάτων ὧν ἔλαβε εἰς τὰς σῶν στρατιωτῶν δαπά- 28.
νας, ὡμολόγησε μὲν ἔχειν τὸν λογισμὸν, ἀπεῖπεν δὲ μὴ ἀποδώσειν · οὐ | γὰρ
ὀφείλει τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ὑπὸ τὸν ἐξετασμὸν πίπτειν · ἐπικει|μένου δὲ τοῦ
κατηγόρου, πέμψας ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν, ἐκόμισεν | ἐπὶ τὸ συνέδριον τὸ βιβλίον, 32.
P. 296. καὶ καταπράξας αὐτὸ, τῷ κατηγόρῳ || προσέταξεν ψῆφον ἐκ τούτων προστι-
θέναι · τοὺς δὲ ἄλλους συγκλη|τικοὺς εἴρετο πῶς τῶν δεδαπανημένων τρισχι-
λίων ταλάντων | τὸν λόγον ἀπαιτοῦσι, τῶν δὲ μυρίων καὶ πεντακοσίων ὧν πα-
ρὰ | Ἀντιόχȣ λαμβάνȣσι, λόγον οὐκ ἀπαιτοῦσι; οὐδὲ λογίζονται πῶς | ἐφ' ἕνα 4.
σχεδὸν καιρὸν οὐ μόνον Ἰβηρίας καὶ Λιβύης ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀ|σίας κυριεύȣσιν;
ὧν ῥηθέντων, διὰ τὸ βάρος τῆς παῤῥησίας, οὔθ' ὁ | κατήγορος, οὔτε τῶν συν-
έδρων οὐδεὶς ἐφθέγξατο (2). |

16. Scipio propter rerum gestarum magnitudinem superbior videbatur, quam patriae maiestatem decebat. Quippe ad dirum supplicium a quibusdam expetitus, ubi causa dicenda fuit, nihil aliud ait, nisi haud oportere adversus se sententiam ferri, cui accusatores hanc ipsam facultatem deberent quod liberi loquerentur. Hoc dicto, populus universus dignitatem orationis reveritus e concione discessit; accusator autem in medio destitutus, domum se cum ignominia recepit. Rursus in senatu urgente pecuniae necessitate, sed negante quaestore aerarium aperire, ipse protinus claves sustulit tamquam illud reclusurus, quia videlicet per se fuerat effectum ut quaestores claudere possent. Denuo cum quidam ab eo rationem reposceret pecuniae quam ad militares expensas accepisset, fassus se habere rationarium, negavit tamen se traditurum, quia de se non deceret, ut de alio quovis, quaestionem exerceri. Urgente tamen accusatore, misit ad fratrem cum mandatis, ut libellus in curiam deferretur, quo ibi mox concerpto, iussit ut accusator sententiam secundum haec diceret. Ceteros vero senatores interrogabat, cur de trium milium talentorum usu rationem expeterent, de quindecim autem talentorum milibus, quae ab Antiocho percipiebant, non inquirerent? neque reputarent, quomodo eodem ferme tempore non Hispaniae solum et Africae, verum etiam Asiae potiti fuissent? Adversus haec graviter confidenterque dicta neque accusator neque e senatoribus quispiam hiscere ausus est.

(a) Cod. ἧς; errore insruditi librarii, qui retulit ad ψῆφον. (b) Particula οὐ deest in cod. quia coaluit cum praecedente ου. (c) Vocabulum coniectura integrandum est.

(1) Conspirat Diodorus cum Polybio XXIIII. 9. Intellige autem Africanum maiorem.

(2) Luculenter haec omnia apud Livium narrantur XXXVIII. 50 - 55.

8. XVII. Ὅτι ἡ πόλις Κεμελετῶν (1) ὑπὸ λῃστῶν καὶ δραπετῶν ᾠκισμένη τὸν
πρὸς | Ῥωμαίους πόλεμον ἀνεδέξατο· πρέσβεις δ᾽ ἐξαπέστειλε πρὸς | Φιλούιον (2)
ὑπὲρ ἑκάστου τῶν τεθνηκότων αἰτοῦσα λόγον, καὶ ἐγχειρί|διον, ἔτι δὲ ἵππον· εἰ
12. δὲ μή, καταπολεμήσειν ἠπείλει· ὁ δὲ Φιλούϊος | ἐντυχὼν τοῖς πρέσβεσιν εἶπε,
μὴ κακοπαθεῖν· αὐτὸς γὰρ ἐπὶ τὴν | πόλιν ἥξειν καὶ φθάνειν τὴν ἔξοδον· τὰς
δὲ ἐπαγγελίας βεβαιῶσαι | βουλόμενος, παραχρῆμα ἀνέζευξεν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους,
ἐκ πο|δὸς ἀκολουθῶν τοῖς πρέσβευσιν.
16. Ὅτι τῶν φίλων τινὸς εἰπόν|τος Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ, διὰ τί τῆς κοίλης
Συρίας οὔσης αὐτοῦ | δικαίως, ἀφροντιστεῖ; πολλὰ περὶ τούτων ἔφησεν αὐτῷ
μέλλειν· ὑποπεσόντος δὲ τοῦ προσομιλοῦντος πόθεν εὐπορήσει χρημά|των εἰς
20. τὸν πόλεμον; ὁ βασιλεὺς δείξας τοὺς φίλους εἶπεν, ὁ|ρᾷς τοὺς ἐμοὺς θησαυροὺς
περιπατοῦντας (3).
Ὅτι Περσεὺς τὴν αὐτὴν ἔχων προαίρεσιν τῷ πατρὶ, καὶ ταύτην σπεύδων |
ὑπὸ Ῥωμαίων ἀγνοεῖσθαι, πρεσβευτὰς ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην τοὺς | ἀνανεω-
24. σομένους τὴν πατρικὴν φιλίαν· ἡ δὲ σύγκλητος τὰ πλεῖ|στα τῶν πραγμάτων
αἰσθανομένη, τὴν φιλίαν ὅμως ἀνανεώσα|το, τὸν ἐξαπατῶντα ὁμοίως ἐξαπα-
τῶσα.

XVIII. Ὅτι τὰς ἐπιμελείας | οὐχ οὕτω διὰ τῶν ὅπλων φόβῳ λαμβάνειν
αὔξησιν, ὡς τῇ πρὸς τοὺς κρατηθέντας μετριότητι· Θόαντα γάρ τινα ἔκδοτον

17. Urbs Cemeletensium a latronibus ac fugitivis condita bellum adversus Romanos suscepit; missisque ad Fulvium legatis, singulorum qui interempti fuerant rationem exigebat, itemque pugionem et equum: nisi haec fierent, bellum indicebat. At Fulvius legatis obviam progressus, ut viae labori parcerent monuit, se enim ad urbem accessurum ac bellicam expeditionem praeventurum: atque ut promissa firmaret, statim duxit in barbaros, presse legatos insequens.

Quum regi Ptolemaeo nescio quis familiaris diceret, curnam Coelesyriam, quae iure ad eum pertinebat, negligeret? multam se illius curam gerere ait. Tum collocutore rogante, undenam esset bello opes necessarias comparaturus? rex amicos illi ostendens, en ait thesauros meos ambulantes.

Quamquam Perseus parem parenti suo animum gerebat, hunc tamen Romanos celare studens, legatos Romam misit qui patrium foedus renovarent. Senatus vero, etsi pleraque omnia quae is moliebatur, sciebat, foedus nihilominus instauravit, fallentem pari astu fallens.

18. Partium accessiones non tam armorum metu, quam humanitate erga victos,

(1) *Cemelion* vel *Cemeneleon* Vediantiorum oppidum alpinum ad Varum novimus. Cellar. geogr. antiq. lib. II. 2. 3. 121.

(2) Existimo hunc esse Q. Fulvium Flaccum, de quo ad urbis annum DLXXV, scribit Livius XL. 59: *alter consulum Q. Fulvius ex Liguribus triumphavit; quem triumphum magis gratiae quam rerum gestarum magnitudini datum constabat. Armorum hostilium magnam vim transtulit, nullam pecuniam admodum.*

(3) Agitur de quinto Ptolemaeo, cognomento epiphane, cui hoc effatum causa necis fuit, teste Porphyrio apud Hieronymum in Dan. XI. 20: *Ptolemaeus epiphanes quum adversus Seleucum exercitum praepararet; quumque unus e ducibus ab illo quaereret, tantas res moliens ubi haberet pecuniam? respondit sibi amicos esse divitias. Quod quum divulgatum esset in populis, timuerunt duces ne auferret eorum substantiam, et idcirco eum maleficis artibus occiderunt.*

ἡ σύγκλητος λα|βοῦσα, καὶ μεγαλοψύχως ἐνέγκασα τὸν ἄνδρα τῶν ἐγκλημάτων ἀπέλυσεν (1).

Ὅτι διασαφούντων τῶν Ῥωμαίων ὡς Περσέα κατεστρατήγησαν ἄνευ | τῶν ὅπλων, ἐπεχείρησαν τινὲς τῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἐπαινεῖν αὐ|τούς· οὐ μὴν τοῖς πρεσβυτάτοις ἤρεσκε τὸ γεγενημένον, ἀλλ᾽ ἔλε|γον μὴ πρέπειν Ῥωμαίοις μιμεῖ-
P. 303. σθαι Φοίνικας (a), ὥστε δι᾽ ἀπάτης ||| ἀλλ᾽ οὐ δι᾽ ἀρετῆς τῶν πολεμίων περιγίνεσθαι (2).

Ὅτι Ἀνδρόνικος | ὁ τὸν παῖδα Σελεύκου δολοφονήσας, καὶ πάλιν αὐτὸς ἀναιρεθεὶς, εἰς ἀ|σεβῆ καὶ δεινὴν πρᾶξιν ἑκουσίως ἐπιδοὺς ἑαυτὸν, τῷ παθόντι τῆς | ὁμοίας τύχης ἐκοινώνησεν (3).

* Οἱ γὰρ δυνάσται συνήθεις εἰσὶν ἑαυτοὺς | ἐκ τῶν κινδύνων ταῖς τῶν φίλων ῥύεσθαι συμφοραῖς. |

XVIIII. Ὅτι προνοητικῶς τοῦ συνεδρίου προνοησαμένου κατὰ πάντα εὐ|καίρως τῆς τῶν φιλανθρώπων μεταθέσεως ἐπιλαβομένου· τοῦ | γὰρ Περσέως ἀντοφθαλμοῦντος παραδόξως, καὶ τὸν πόλεμον | διαφέροντος ἰσόῤῥοπον, ἐμετεωρίζοντο πολλοὶ τῶν ἑλληνικῶν· | ἡ δὲ σύγκλητος ἀεί τι καινοποιοῦσα, τοὺς Ἕλληνας φιλανθρώπως | ἀνθεῖλκε, καὶ παρέκαστον ἐπελαμβάνετο τῆς τῶν ὄχλων εὐνοίας (4) | · ὧν (a) τίς ἂν ἡγεμονίας ἀνὴρ πραγματικὸς ὀρεγόμενος οὐκ ἀναζηλώ|σειεν; ἢ τίς εὔφρονῶν συγγραφεὺς παραλείποι τοῦ συνεδρίου τὴν ἐ|πίνοιαν ἀνεπισήμαντον; πῶς γὰρ ἂν εἰκότως (b) διαλάβοι Ῥωμαί|ους τοῦ πλείστου μέρους τῆς οἰκου-

finnt. Ita Thoantem quendam sibi deditum senatus excipiens, magnoque animo tolerans, criminibus eum absolvit,

Romae quum rumor diditus esset, Perseum strategemate absque armis fuisse superatum, coeperunt quidam in curia id factum laudare. Ceteroquin id seniores nequaquam probabant: quippe aiebant indecorum esse Romanis si Poenos imitarentur, ita ut fraude potius quam virtute hostes vincerent.

Andronicus, qui Seleuci filium dolo interemit, vicissim ipse interfectus, postquam se impio taetroque facinore ultro irretiverat, parem illi infelici fortunam expertus est.

* Solent enim dynastae per amicorum incommoda semet periculis expedire.

19. Senatus provide id quod futurum erat praesentiens, benignitatis rationem tempestive constanterque amplexus est. Nam Perseo praeter opinionem insurgente, bellumque periculosum inferente, multa pars Graeciae animis suspensa erat. Sed enim senatus Graecis nova semper beneficia impertiens, eos in fide retinebat, ac per omnia benivolentiam populorum captabat. Iam haec consilia quis pragmaticus homo imperiique cupidus non aemuletur? aut quis sanae mentis historicus sapientiam hanc senatus indictam praetereat? Quid ni iure

(a) Recole p. 48. v. 1. (b) Cod. ἐν. (c) Cod. εἰγότως.

(1) Thoantem aetolum dedi sibi ab Antiocho postulaverant Romani. Diodor. fragm. ed. p. 621. De huius hominis vita legesis Polybium XXVIII. 4. XXX. 8.

(2) Romanos reapse Polybius XIII. 3. laudat propterea quod more vetere bella gererent, id est haec ipsa indicerent, insidiis raro uterentur, cominus pugnarent.

(3) Hic sine dubio est ille impius Andronicus qui Oniam quoque iudaeum pontificem perfide interemit, atque ipse vicissim ab Antiocho IV. iussus est interfici. II. Macab. IV. 38. Verum quisnam erat ille filius Seleuci? Non certe Demetrius Seleuci quarti filius, qui fuit Romae obses, postea que regnavit, extincto iam Andronico.

(4) Haec a senatu romano adhibita lenocinia ob demerendos sibi populos, impendente Persei bello, non reticent Livius XLII. 19, Appianus maced. sect. VIIII.

16. μένης κεκρατηκέναι τοιούτοις | χρωμένους διαβουλίοις; τοιγαροῦν περιενεχθῆναι
πᾶσι τοῖς | καιροῖς ἁρμοζόντως, καὶ τινὰ μὲν περιορᾶν, τινὰ δὲ ἑκουσί|ως παρ-
ακούειν · καὶ τότε μὲν τὴν ἄλογον ὁρμὴν τοῦ θυμοῦ παρακα|τέχειν, τότε
20. δὲ ἀφέμενον τὸ μέγεθος τῆς ἰδίας δυνάμεως τοὺς | καταδεεστέρους θεραπεύειν,
χρήσιμον προκατασκευαζόμενον | ἔργον ἐστὶν κατ' ἀρετὴν ἀνδρὸς πάντα τελείου,
καὶ συνεδρίου κατὰ | πάντα πραγματικοῦ (1), καὶ πόλεως ἀγαθῆς καὶ νοῦν
ἐχούσης · ἃ δὴ | τότε Ῥωμαίων ἡ σύγκλητος ποιοῦσα καθάπερ τινὰς τύπους |
24. καὶ ὑποδείγματα καταλέλοιπε τοῖς ἡγεμονίας ἀντεχομένοις | καὶ δυναμένοις
παραπλάσασθαι, πῶς τὰ συμπίπτοντα δεῖ χει|ρίζειν κατὰ τὰς περιστά-
σεις.

Ὅτι ὁ Περσεὺς διεπέμπε|το πρὸς Γέντιον τὸν τῶν Ἰλλυριῶν βασιλέα (2) μέ-
28. γιστον ὄντα τῶν τό|τε δυναστῶν περὶ κοινοπραγίας · τοῦ δὲ φήσαντος ἐθέλειν
μὲν | πολεμεῖν πρὸς Ῥωμαίους, ἀπορεῖν δὲ χρημάτων, πάλιν διε|πέμπετο
(a) πρὸς αὐτὸν ἐθελοκωφῶν περὶ τῶν χρημάτων · τὴν δὲ αὐ|τὴν λαβὼν
32. ἀπόκρισιν, τὸ τρίτον ἀπέστειλε νοῶν μὲν τὴν τοῦ Γεν|τίου διάνοιαν, προσποι-
ούμενος δὲ ἔφησε κατὰ νοῦν γενομένων || αὐτοῖς τῶν πραγμάτων τὰ εὐδοκοῦν- P. 306.
τα ποιήσειν. |

XX. Ὅτι ὁ Περ|σεὺς οὐδέπω βουλόμενος προέσθαι χρήματα, πάλιν ἐξέπεμ-
4. ψε | πρεσβευτὰς πρὸς Γέντιον, παρασιωπῶν μὲν περὶ τοῦ δώσειν | παραυτίκα
χρήματα, μετὰ δὲ τὴν τῶν πραγμάτων συντέ|λειαν μεγάλας ἀποφαίνων ἐλ-
πίδας · ὥστε διαπορῆσαι τὶς ἄν, πότερον (b) τὴν τοιαύτην διάδυσιν ἀφροσύ-

intelligat, quomodo Romani his consiliis utentes maximam orbis partem sibi obnoxiam reddiderint? Nimirum cunctis temporibus apte inservire, alias res negligere, alias sponte dissimulare; et modo inconsultum animi motum cohibere, modo seposita parumper suarum virium magnitudine infirmioribus blandiri; id videlicet opus est utilitati apprime consulens, propriumque viri virtute perfecti, ac senatus omnino pragmatici, et egregiae civitatis atque cordatae. Romanus ergo senatus hos tunc exhibuit typos veluti atque exemplaria hominibus obtinendi imperia studiosis, et qui discere queunt, quomodo pro re nata variisque casibus agendum sit.

Perseus legatione missa rogabat Gentium Illyrii regem, dynastarum eius temporis maximum, ut secum arma sociaret. Cumque hic diceret, avere se quidem Romanis bellum inferre, sed rei nummariae penuria premi; rursum Perseus ad eum mittebat dissimulata pecuniae mentione. Mox eodem responso accepto, tertio mittebat, certus quidem de Gentii mente, simulate autem dicens, si res ex animi sui voto evenirent, se facturum ei satis.

20. Perseus animo ad prodigendos thesauros suos nondum inclinato, denuo legatos ad Gentium mittebat, silens quidem de largienda statim pecunia, sed tamen post res gestas magna quaedam sperare iubens: ita ut ambigere liceat, num huiusmodi tergiversatio stultitiae nomine an extremae potius dementiae

(a) Cod. διέπετο. (b) Cod. πρότερον.

(1) Senatus romani venerationem apud Graecos testantur nummi ab his cusi cum inscriptione ΙΕΡΑ ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ.

(2) Has legationes atque artificia Persei, qui optabat Gentii auxilia, sed stipendia non solvebat, passim irrident historici Polybius, Livius, Appianus, Dio.

νην ἢ τελέως μα|νίαν ἡγήσαιτο τῶν τὰ τοιαῦτα πραττόντων · ἐπιβάλλοντες
μὲν | γὰρ μεγάλοις, καὶ τὴν ἰδίαν παραβάλλοντες ψυχὴν, παρορῶσι δὲ | τὸ 8.
μάλιστα ἀναγκαιότατον · καὶ ταῦτα νοοῦντες αὐτοὶ, καὶ δυνάμενοι | συντελεῖν ·
Φίλιππος μὲν οὖν Ἀμύντου πραγματικὸς ἀνὴρ γε|νόμενος οὐδέποτε ἐν ταῖς
τοιαύταις περιστάσεσιν ἐφείσα|το χρημάτων, ἀλλὰ διαδοὺς πλείονα τῶν αἰ- 12.
τουμένων, τα|χὺ καὶ προδοτῶν πλῆθος ηὕρισκε καὶ συμμάχων (1) · τοιγαροῦν
ουκ (a) ἐν | τοῖς ἐλαχίστοις τ̃ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐγένετο βασιλέων (2), ϗ δύ-|
ναμιν κατέλιπε δὶ ἧς ὁ διαδεξάμενος Ἀλέξανδρος τὸ πλεῖ|στον τῆς οἰκου-
μένης κατεστρέψατο · Περσεὺς δὲ χρημάτων σε|σωρευμένων πλῆθος διά τε τὰς 16.
πατρικὰς καὶ τὰς ἰδίας ἐκ | πολλῶν χρόνων παρασκευὰς (3), οὐδενὶ τρόπῳ τού-
των ἐθελη|σεν ἅψασθαι · τοιγαροῦν ἑαυτὸν συμμάχων ἐποίησεν ἔρημον, καὶ |
τοὺς ἑαυτοῦ κρατήσαντας ὕστερον πλουσιωτέρους ἐποίησεν · | καί τοι γε τοῦ- 20.
το φανερὸν ἦν πᾶσιν, ὡς διὰ χρημάτων βουλό|μενος ἐκτείνειν τὰς χεῖρας,
πολλοὺς ἂν τῶν τότε βασιλέων | καὶ δήμων ἔπεισε συμμαχεῖν · ἀλλὰ καλῶς
ποιῶν οὐκ ἔπραττε | ταῦτα, δι᾽ ὧν ἢ κρατηθεὶς ἂν ἐποίησε πολλοὺς τῶν Ἑλ- 24.
λήνων | τῆς αὐτῆς ἀτυχίας μετασχεῖν, ἢ καὶ κρατήσας τῶν ὅλων, ἐξουσίαν
ὑπερήφανον καὶ βάρος δυσυπόστατον περιποιήσατο (4). |

XXI. Ὅτι τ̃ Περσέως ἐν Δίῳ περὶ τ̃ τ̃ σώματος θεραπείαν γε|νομένου, 28.
τῶν σωματοφυλάκων τὶς εἰσδραμὼν εἰς τὸν λου|τρῶνα τὴν παρουσίαν τῶν πο-
λεμίων ἐδήλωσεν · ὁ δ᾽ ἐπὶ το|σοῦτον ἐπτοήθη τὴν ψυχὴν, ὥστε ἐξαλλό-

vocitanda sit; hominis scilicet, qui tam grave negotium in manibus habens, atque in eo de sua salute periclitans, nihilominus rem apprime necessariam praetermittebat; et quidem sciente animo, et opibus ad rem conficiendam integris. Philippus certe Amyntae filius, politica scientia clarus, haudquaquam in huiusmodi casibus pecuniae parcebat; immo plura petitis tribuens, ingentem statim proditorum numerum et sociorum nactus est: quare nec in minimis Europae regibus iam censebatur; tantamque moriens potestatem reliquit, quanta Alexandro successori ad totum paene subigendum orbem usui fuit. At Perseus dum pecuniae vim plurimam a se et a parente multo ante congestam prorsus non vult attingere, et se auxiliaribus copiis privavit, et victores deinde suos ditiores effecit. Atqui exploratum est, si opes suas largiri voluisset, complures reges ac populos ad belli societatem fuisse pellecturum. Sed enim bene est quod Perseus consilium eiusmodi non sit secutus; cuius gratia, vel victus Graecos ceteros eadem secum calamitate obruisset; vel si forte victor evaderet, dominum se superbum intolerandumque gessisset.

21. Dum Perseus in urbe Dio curando corpori operam daret, repente in balneum e custodibus unus irrumpens, hostes adesse nunciavit. Rex autem maxi-

(a) Particula negativa οὐκ non est in codice, quae tamen addenda videbatur. Alioqui dicendum esset: *quare qui in minimis Europae regibus antea censebatur* etc.

(1) De Philippi liberalitate satis est legere Diodorum nostrum XVI. 55.

(2) Polybius I. 2. regnum Macedonum ab Hadriatico mari usque ad Istrum patuisse observat, cum maximum fuit, ante Alexandrum. Ita fere loquitur etiam Livius XLV. 9.

(3) Persei pecuniam aestimare licet ex Livio XLV. 40; Cicerone de off. II. 22; Plinio XXXIII. sect. 17; Valerio Max. IIII. 3. 8.

(4) Eripit hanc circa Perseum sententiam Diodorus Polybio XXVIII. 9.

μενος ἐκ τῆς πικρί|ας καὶ παίξας τὸν μηρὸν ἐμπαθῶς, οὐδὲ παραταξαμένους | ἡμᾶς, εἶπεν, ὦ θεοὶ παραδίδοτε τοῖς πολεμίοις ἀγεννῶς (1); |||

Ὅτι Ῥωμαῖοι τοὺς νενικηκότας ἐτρέψαντο· ἐνίοτε γὰρ τὰ παραστή-| P. 197.
ματα τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὰ τελέως ἀπελπισμένα πρὸς ἀπεγνωσμέ|νην (a) ἄγει συντέλειαν (2).

XXII. Ὅτι οἱ ἐπίτροποι Πτολεμαίου τοῦ μεί|ρακος Εὐλαῖος ὁ εὐνοῦχος καὶ Ληναῖος ὁ σῦρος (3) πάντα πόρον καὶ | μηχανὴν ἐπενόουν, καὶ ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ τὴν ἄλλην γάζαν εἰς | τὸ βασιλικὸν ἐσώρευον· ὅπως οὐκ ἄν τις θαυμάσειεν εἰ διὰ τοι|ούτων ἀνθρώπων ἐν οὕτω βραχεῖ καιρῷ τηλικαῦται τὸ μέγεθος θε|ωρίαι κατεσκευάσθησαν. καὶ ὅπως μὲν εὐνοῦχος, ὃς καὶ προσ|φάτως τὸν κτένα καὶ τοὺς ἀλαβάστρους ἀποτεθειμένος | τῶν τῆς Ἀφροδίτης ἔργων, τοὺς Ἄρεος ἀγῶνας ἐδέξατο· ὁ | δὲ κοιλοσυρίτης γεγονὼς δοῦλος, καὶ μόνον οὐ μετὰ χεῖρας ἔχων | ἔτι (b) τὸ λογιστήριον, ἐτόλμησε τὸν περὶ Συρίας πόλεμον ἀναλαβεῖν |, Ἀντιόχου μὲν δυνάμεσι καὶ ταῖς ἄλλαις χορηγίαις οὐδενὸς ἧττον | ἰσχύσαντος· τὸ δὲ μέγιστον ὄντες ἄπειροι τελείως τῶν κατὰ | πόλεμον ἀγώνων, καὶ μηδένα μήτε σύμβουλον ἔχοντες τ' ἀξιόχρε|ον μήθ' ἡγεμόνα δυνατὸν, ἐπεβάλοντο τηλικούτοις ἔργοις· τοιγαροῦν αὐτοί τε τ' ἀφροσύνης ταχέως τὴν προσήκουσαν | ἐκομίσαντο τιμωρίαν, καὶ τὴν βασιλείαν ἀνέτρεψαν ἄρδην | τὸ καθ' αὑτοὺς μέρος· τὰ γὰρ τοιαῦτα παρασημαινόμεθα πρὸς | τὸ τὰς αἰτίας ἀκριβῶς θεωρεῖσθαι τῶν ἐλαττωμάτων καὶ | κατορθωμάτων·

mopere animo consternatus, et dolore exiliens, ac femur cum gemitu feriens, o dii, inquit, siccine nos sine proelio et cum ignominia hostibus traditis?

Romani victores suos profligaverunt: aliquando enim virorum audacia res omnino conclamatas ad insperatum exitum perducit.

22. Ptolemaei pueri tutores Eulaeus eunuchus ac Lenaeus ſyrus in eo studium omne cogitationemque ponebant, ut argenti aurique vim ceteramque gazam in regio aerario congererent: ita ut nemini mirandum sit, si per huiusmodi homines tam brevi tempore tanta rerum spectacula comparata fuerint: siquidem eunuchus, qui nuper pectinem et pyxides rei amatoriae idoneas dimiserat, Martis certamina adgrediebatur: alter autem e Coelesyria servus, ac tantum non rationarium prae manibus adhuc habens, audebat pro Syriae regno bellum suscipere adversus Antiochum exercitibus aliisque opibus haud inferiorem: quodque pluris est, quum ipsi omni usu bellicarum rerum carerent, nullum consiliis idoneum virum, nullum ducem fortem haberent; nihilominus tantae molis negotium ultro excipiebant. Quare et ipsi meritas stultitiae suae poenas brevi dederunt; et regnum, quantum in ipsis fuit, funditus everterunt. Haec nos idcirco adnotamus, ut causae apprime rerum seu male seu bene gestarum

(a) Cod. ἀπογνωσμένην. (b) Cod. ἐπί.

(1) Persei desidiam in urbe Dio obiurgat Diodorus in fragm. ed. p. 578. Quod autem in balineo notitiam hostium adventantium acceperit Perseus, dicit etiam Appianus apud Suidam voc. ἀνακαμψάντων, sine dubio Diodorum expilans.

(2) Romanos ante adventum Aemilii proelio equestri ſuiſſe victos a Perseo, quem postea debellaverunt exploratum est. Iustinus XXXIII. 1; Appianus maced. ecl. X; Polybius XXVII. 8. Iam Diodori sententiam hanc latius exornat Fronto orator. de bell. parth. ed. rom p. 202.

(3) Ptolemaei VI. philometoris tutores hi erant. Lege Hieronymum in Dan. cap. XI. ubi is passim expilat Polybium, Diodorum atque Porphyrium. Hieronymus, si recte scriptura est, habet *Eulaius*, non contractu graeca diphthongo. Apud Polybium

καὶ τοῖς μὲν καλῶς προστατοῦσι τῶν πραγμά|των ἔπαινον ἀποκομίζοντες,
τῶν δὲ φαύλως διοικούντων | κατηγοροῦντες· ἅμα μὲν γὰρ τὰς ἐφ' ἑκάτερα προαι- 24.
ρέσεις | τῶν ἀνδρῶν ἐμφανῶς κατασκευάζομεν, καὶ τὸν οἰκεῖον λό|γον ἑκατέροις
ἀπονέμοντες, προτρεπόμεθα τὰς τῶν ἀνα|γινωσκόντων ψυχὰς πρὸς τὸν τῶν
καλῶν ζῆλον (1)· ἅμα δὲ τὴν | ἱστορίαν ἔγκαρπον καὶ πᾶσι χρησίμην ἐφόσον ἡμῖν 28.
δυνατὸν | κατασκευάζομεν, διὰ τὸ τὰς ψιλῶς ἐχούσας ναυμαχίας καὶ πα|ρα-
τάξεις, ἔτι δὲ νομοθεσίας, μηδὲν διαφέρειν μύθων. |

XXIII. Ὅτι τὰ πλήθη συναγαγόντες εἰς ἐκκλησίαν οἱ τοῦ Πτολεμαίου (a), 32.
P. 198. καὶ σύντομον τέλος ἐπιθήσειν τῷ πολέμῳ κατεπαγγειλάμενοι, τοῦτό γε | οὐ διεψεύ-
σαντο, ταχὺ καὶ σφισὶν αὐτοῖς τὸ τέλος || τοῦ βίου περιποιήσαντες· ἐπὶ το-
σοῦτον δὲ διὰ τὴν ἀπειρίαν | εὐέλπιδες ἦσαν τοῦ μὴ μόνον Συρίας κρατήσειν 4.
ἀλλὰ καὶ τῆς βα|σιλείας Ἀντιόχου πάσης, ὥστε τῶν συναχθέντων ἐ|κόμι-
ζον τὰ πλεῖστα καὶ τῶν ἐκ κυλικίου χρυσωμάτων· ἀπεσκευ|άσαντο δὲ καὶ
τῶν βασιλείων κλίνας τὰς πλείστας μὲν ἀργυρόπο|δας, ὀλίγας δὲ καὶ χρυσό-
ποδας· πρὸς δὲ τούτοις ἱματίων καὶ κό|σμου γυναικείου καὶ τῶν πολυτελεσ- 8.
τάτων λίθων πλῆθος· ταῦτα | δὲ ἔφασαν κομίζειν εἰς τοὺς προχείρως τού-
τοις ἢ πόλεις ἢ φρού|ρια παραδώσοντας· τὰ δὲ οὐχ οὕτως εἶχεν, ἀλλ' ἔφε-|
ρον ἕτοιμα| χορηγεῖα πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν ὄλεθρον.

XXIIII. Ὅτι ὁ Ἀντίοχος διὰ στρατη|γήματος ἀντιδοξουμένου ἐκυρίευσε τοῦ 12.
Πηλουσίου (2)· πᾶς γὰρ πόλεμος ἐκβεβηκὼς τὰ νόμιμα καὶ δίκαια τῶν ἀνθρώπων,
ὅμως ἔχει τινὰς | ἰδίους καθαπερεὶ νόμους, οἷον ἀνοχὰς μὴ λύειν (b), κήρυκα

innotescant: et eos quidem qui negotia recte gerunt laude mactamus; qui secus, vituperatione prosequimur. Sic enim hominum in utramque partem operibus patefactis, et de utrisque pro merito disserentes, legentium animos ad honesti studium impellimus: simulque historiam fructuosam cunctisque utilem pro virili parte exhibemus: nam pugnae quidem seu navales seu campestres, et politicae etiam constitutiones, si per se solae spectentur, a fabulis nihil differunt.

23. Ptolemaei tutores, populo ad concionem vocato, bello finem se quantocius imposituros nunciabant. Neque in hoc se vel alios fefellerunt: cito enim et bello et sibi ipsis finem vitae fecerunt. Interim hi ob suam imperitiam tanta spe elati erant, ut non Syriae modo sed etiam universo Antiochi regno obtinendo inhiarent. Quare et opum, quas contraxerant, vim plurimam secum in expeditionem ferebant: et quidem ex regio lare vasa aurea; et palatii lectos plurimos argenteis, aliquot etiam aureis, fulcris praeditos: atque haec aiebant se ferre ad eos qui prompte sibi urbes aut praesidia prodituri erant. Res tamen aliter se habuit: namque has opes ad interitus potius sui maturandum exitum secum detulerunt.

24. Antiochus strategemate contra morem Pelusio potitus est. Namque omne bellum, etsi fit extra ius hominum et aequitatem, suas tamen habet quasdam quodammodo leges; veluti ne induciae violentur, ne praeco interficiatur, ne

(a) Deest in cod. ἐπίτροποι. (b) Cod. μήνυειν.

XXVIII. 17. belli causa confertur praecipue in Eulaeum.

(1) Hoc institutum suum vituperandi vitium, laudandi virtutem, iam professus erat Diodorus XV. 1.

(2) Artificium narrat Livius XLV. 11, quod nempe Aegypto excedens Antiochus, Pelusium valido praesidio retinuerit, ut Aegypti portae sibi paterent. Simulatae quoque amicitiae convivium memorat Hieronymus in Dan. XI. 27.

μὴ ἀ|ναιρεῖν, τὸν τὸ σῶμα αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ κατισχύοντος πίστιν παραδι-
δόντα μὴ (a) τι|μωρεῖσθαι· ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια προσηκόντως
16. ἄν τις ἀ|ποφήναιτο τὸν Ἀντίοχον, καθάπερ τοὺς ἀπὸ τῶν δικαστηρίων |
συκοφάντας, τὸ μὲν ῥητὸν τοῦ νόμου τετηρηκέναι μετὰ τὰς ἀ|νοχὰς τὴν κατά-
ληψιν πεποιημένον (1), τὸ μέν τοι γε δίκαιον καὶ | καλὸν, δι᾽ ὧν ὁ πάντων συνέχε-
20. ται βίος, μὴ τετηρηκέναι· διὰ γὰρ | τὴν συγγένειαν ὀφείλων φείδεσθαι τοῦ
μειρακίου, καθάπερ αὐτὸς | ἔφησε, τοὐναντίον ἐξαπατήσας ἐπεβάλετο τοῖς ὅλοις
σφῆ|λαι τὸν πεπιστευκότα.

XXV. Ὅτι ὁ Περσεὺς τὰ δοθέντα πρὸς | διαρπαγὴν χρήματα ἀναλαβόμενος,
τῆς ἐπαγγελείας ἀπεστέρη|σε τοὺς δόντας (2), μέγιστον παρασχόμενος σημεῖον
24. ὡς ἡ φιλαργυρία | τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς καὶ τὸ φρονεῖν ἀφαιρεῖ-
ται (3)· τὸ | γὰρ μὴ δ᾽ ἐν (b) ἀπεγνωσμέναις ἐλπίσι παύεσθαι τοῦ λυσιτελοῦς |
28. καὶ τῆς πρὸς τὸ κέρδος ἐπιθυμίας, πῶς οὐκ ἄν τις ἡγήσαιτο τῶν | φρενῶν
τελέως ἐξεστηκέναι τοὺς ταῦτα πράττοντας; ὡς μὴ | θαυμάζειν πῶς κατεπολε-
μήθησαν οἱ Μακεδόνες ὑπὸ Ῥωμαί|ων, ἀλλ᾽ ὅπως τετραετῆ χρόνον ἀντέσχον
τοιοῦτον ἔχοντες ἡγε|μόνα.

32. Ὅτι Δαρείου μετὰ τὴν πρώτην μάχην, ἐκχωροῦντος | τοῦ μέρους τῆς
βασιλείας, καὶ τετράκις μύρια τάλαντα καὶ τὴν θυ|||γατέρα πρὸς γάμον δι- P. 333.
δόντος, ἀπεκρίθη μήτε τὸν κόσμον ὑπὸ | δυεῖν ἡλίων δύνασθαι διοικεῖσθαι,
μήτε οἰκεμένην ὑπὸ δυεῖν | δεσποτῶν (4).

in corpus eius qui se in fidem victoris contulit animadvertatur. Haec et alia eiusmodi exprobrare licet Antiocho, non secus ac eos vituperamus qui in indiciis calumniantur: nempe illum quidem ius legitimum in eo servavisse, quod urbem nonnisi induciis transactis cepit; verumtamen a iustitia atque honestate, in quibus omnium vita nititur, descivisse. Quum enim puero propter adfinitatem parcere deberet, ut ipse promiserat, e contrario nisus fidentem est regno universo fraudulenter exuere.

25. Perseus opibus, quas militari direptioni permiserat, apud se receptis, ac deinde contra depositi fidem retentis, apprime demonstravit, avaritiam homines, praeter cetera mala, mente quoque deiicere. Namque eum qui ne in summa quidem vitae desperatione, lucri et utilitatum suarum cupiditatem abiicit, quis non omni mente captum existimet? Quare non tam mirum est Macedonas a Romanis esse debellatos, quam eos quadriennio sub tali duce restitisse.

Dario qui post proelium primum regni sui parte cedebat, quadraginta talentorum milia, filiamque nuptui offerebat, respondit (Alexander) neque mundum gemino sole, neque terram duobus dominis uti posse.

(a) Verba παραδιδόντα μὴ a me supplentur. Nam in codice prorsus nulla sunt. (b) Cod. μη δειν.

(1) Has quoque inducias narrat Livius loc. cit. Nempe pactus erat Antiochus cum Ptolemaeo haud se occupaturum Aegyptum si intra dictam diem conditiones quasdam iniustas impetravisset. Et perstitit quidem in induciis Antiochus; verum his transactis, Aegyptum denuo pervasit, et Ptolemaeum sororis suae filium regno evertere adgressus est; nisi Antiochum Romani inhibuissent. Lege etiam Euseb. chron. ed. Mediol. lib. I. 22.

(2) Confer. Diodori fragmenta ed. p. 580.

(3) Lege Eunapium vaticanum in rebus Valentis caesaris.

(4) Equidem haec narratio tralaticia per se videretur, quia Darius longe aetate superior;

XXVI. Ὅτι ὁ ὕπατος Αἰμίλιος τὸν Περσέα λαβόμενος | τῆς χειρὸς, εἰς τὸ 4.
περὶ αὐτοῦ συνέδριον ἐκάθισεν (a), ἁρμόζουσι λόγοις | τοῦτον παραμυθησάμενος. τοὺς
δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ παρεκά|λει, καὶ μάλιστα τούτων τοὺς νέους, βλέποντας
εἰς τὰ παρόντα, καὶ | θέντας ὑπὸ τὴν ὅρασιν τὴν Περσέως τύχην, μήτε μεγαλύ-
νεσθαι (b) ἐπὶ | τοῖς κατορθώμασιν παρὰ τὸ καθῆκον, μήτε βουλεύεσθαι μηδὲν | 8.
ὑπερήφανον περὶ μηδενὸς καθόλου, μηδὲ πιστεύειν μηδέποτε | ταῖς εὐτυχίαις. ἀλλ'
ἐάν τις μάλιστα ἐπιτυγχάνει κατὰ τὸν ἴδιον βί|ον ἢ τὰς κοινὰς πράξεις, τότε μά-
λιστα τῆς ἐναντίας τύχης ἔν|νοιαν λαμβάνειν, καὶ μνήμης ἔχειν ἑαυτὸν ἄνθρωπον ὄν- 12.
τα. διαφέρειν γὰρ ἀπεφήνατο τοὺς ἀνοήτους τῶν νοῦν ἐχόντων, τῷ τοὺς | μὲν ἐν
ταῖς ἰδίαις εὐτυχίαις, τοὺς δὲ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων διδά|σκεσθαι (1). Ὅτι πολλὰ
καὶ ἄλλα πρὸς τὴν τοιαύτην προαίρεσιν δι|αλεχθεὶς, οὕτως ἐποίησε συμπαθεῖς 16.
τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ | ταπεινοὺς τοῖς φρονήμασιν, ὥστε δοκεῖν αὐτοὺς ἡτ-
τῆσθαι καὶ | μὴ νενικηκέναι.

26. Consul Aemilius Perseum manu tenens, sedere eum in consessu qui circum se erat iussit, verbis simul idoneis eumdem consolans. Praesentes autem in concione, praecipue adulescentes adhortabatur, qui ei spectaculo intenti erant Perseique fortunam exsecrabantur, ut neque plus aequo gloriarentur in prosperis, neque omnino ulla in re superbe se gererent, neque umquam fiderent felicitati: sed cum quis maxime vel in privata vita vel in publica voti compos fit, tunc apprime adversam fortunam cogitare iubebat, seque hominem natum recordari. In hoc enim differre aiebat a sapientibus insipientes, quod illi ex propria, hi ex aliena felicitate erudiuntur. Atque aliis multis in hanc sententiam dictis, tantam misericordiam in consessu commovit, tantamque animorum demissionem fecit, ut ii non tam vicisse quam victi viderentur.

(a) Ita cod. pro ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐκάθισεν; quae est locutio graecis auctoribus, et quidem ipsi Diodoro non insolita, veluti lib. V. 84. διατρίβων εἰς τὰς νήσους. (b) Cod. μεγάλην.

sed arbitror a Diodoro opportune hanc rem fuisse memoratam, dum scriberet, Persei exitum qui ultimus Macedonum rex fuit, et Alexandri magni avitum regnum supremo fato obruit.

(1) Sententia extat aliis verbis apud eundem Diodorum etiam in fragm. ed. XXI. p. 494. Aemilii autem adlocutionem Livius quoque scribit XLV. 8. graecos sine dubio historicos in latinam linguam transferens.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΛΑ.

20. I. Ὅτι οἱ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις ἐπὶ τὰς δι|αλύσεις ἐλθεῖν ὡμολόγουν· τὸν γὰρ πόλεμον πᾶσιν ὄντα βλαβε|ρὸν ἀπεφήναντο (1).

Ὅτι ὁ Ἀντίοχος τὴν ἀρχὴν ἐσεμνύνετο | λέγων οὐ τῆς κατ' Αἴγυπτον βασι-
λείας ἑαυτὸν ἐπιθυμοῦντα παρε|σκευάσθαι μεγάλας δυνάμεις εἰς τὸν πόλεμον, ἀλ-
24. λὰ τῷ πρεσβυ|τέρῳ Πτολεμαίῳ βούλεσθαι συγκατασκευάσαι τὴν πατρῴαν ἀρχήν·
οὐ μὴν τό γε ἀληθὲς οὕτως εἶχεν, ἀλλὰ ἀγωνοθετῶν τὰ μει|ράκια διελάμβανε
μεγάλης χάριτος ἀφορμὴν παρέχων ἀκο|νιτὶ (a) κυριεύσειν τῆς Αἰγύπτου (2). τῆς γὰρ
28. τύχης αὐτοῦ τὴν προαί|ρεσιν ἐξελεγχούσης, καὶ τὴν πρόφασιν ἀφαιρούσης|, φανερὸς
ἐγένετο τῶν πολλῶν βασιλέων, οἳ τοῦ λυσιτελοῦς οὐδὲν | τῶν καλῶν προυργιαίτε-
ρον τίθενται.

II. Ὅτι ἀπαντήσασι | τὸν Ἀντίοχον τοῖς Ῥωμαίοις, κἀκεῖθεν μακρόθεν ἅμα
32 τῇ φωνῇ | ἀσπαζομένου καὶ τὴν δεξιὰν ἐκτείνοντος, ὁ μὲν Πόπλιος (b) πρόχει|ρον ἔχων
τὸ βιβλίον ἐν ᾧ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα κατεκεχώριστο ||, προέτεινε, καὶ αὐ- P. 324.
τὸν ἐκέλευσεν ἀναγνῶναι τὸν Ἀντίοχον· τοῦτο δὲ ἔ|δοξε ποιεῖν ὅπως μὴ πρό-

DIODORI EXCERPTA

EX LIBRO XXXI.

1. Rhodiorum legati se ad pacem componendam venisse profitebantur: bellum quippe cunctis noxium esse dicebant.

Principio Antiochus iactabat, haud se cupidum regni aegyptii grandem belli apparatum instruxisse, sed maiori Ptolemaeo velle se patriam dignitatem confirmare. Res tamen aliter se habebat: nam dum ipse adulescentes inter se in proelium committeret, praeclaram occasionem nanciscebatur Aegyptum citra laborem occupandi. Profecto cum eius consilia fortuna palam fecit, praedictumque obtentum abstulit, satis patuit Antiochum unum esse de multis regibus, qui nullam honestatem utilitate potiorem esse indicant.

2. Antiochus Romanos sibi occurrentes voce procul dextraque simul protensa salutabat. Publius autem manu tenens libellum in quo senatus consultum continebatur, coram obtulit, cumque ab Antiocho legi mandavit. Sic porro sibi agendum

(a) Ita cod. Et quidem ἀκονιτὶ pro ἀκονιτὶ vulgo legi etiam in Polybii codicibus, commode adnotatur in schediis criticis ad eundem auctorem XXVII. 20. Apud Diodorum nostrum XV. 51. est ἀκονιτί. (b) Ita cod. Pro Ποπίλιος, Latini etiam auctores scribunt *Popilium*.

(1) Quia Photius cod. CCXLIV. p. 2055. res Rhodiorum in XXXI. libro Diodori legebat, idcirco vaticana haec excerpta eadem in sede colloco. Porro arbitror, breve hoc de Rhodiis pacis suasoribus comma, pertinere ad illorum legationem quam in urbem Alexandriam miserunt ob sedandum Antiochi epiphanis bellum adversus Ptolemaeum puerum: quam rem scribit Polybius XXVIII. 15: immo apud hunc cap. 19. cognoscimus, expilata propemodum a Diodoro Polybii verba. Confer tamen etiam XXIX. 7. Nisi forte Rhodii Romae loquuntur pro pace inter Perseum et Romanos; qua super re Gellius VII. 3.

τερον ὡς φίλον δεξιώσηται, πρὶν ἢ | διὰ τ͂ προαιρέσεως γνωσθῇ πότερον πολέμιός ἐστιν ἢ φίλος |. ἐπεὶ δὲ ἀναγνοὺς ὁ βασιλεὺς ἔλεξε παρὰ τῶν φίλων γνώμην | λαβεῖν περὶ τούτων (a), ἀκούσας ὁ Πόπλιος ἐποίησε πρᾶγμα βαρὺ | δοκοῦν εἶναι καὶ παντελῶς ὑπερήφανον· ἔχων γὰρ προχειρότα | τον ἀμπέλινον βακτήριον, περιέγραψε τῷ κλήματι τ̃ Ἀντί | οχον (1), καὶ διεκελεύσατο τ̃ ἀπόκρισιν ἐν τούτῳ ποιῆσαι· ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ μὲν ξενιζόμενος ἐπὶ τῷ γεγονότι, τὰ δὲ καταπεπληγ | μένος τ̃ ὑπεροχὴν τ͂ Ῥωμαίων ἡγεμονίας, πρὸς ἀμηχα | νίαν ἐλθὼν, καὶ τὰ σύμπαντα λογιζόμενος, ἔφη ποιήσειν πᾶν τὸ | παρακελευόμενον ὑπὸ Ῥωμαίων· οἱ δὲ περὶ τ̃ Πόπλιον ἅμα | πάντες τ̃ δεξιὰν αὐτοῦ λαβόντες ἠσπάζοντο φιλοφρόνως· | ἦν δὲ γεγραμμένα λύειν παραχρῆμα τ̃ πρὸς Πτολεμαῖον πό | λεμον· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκολούθως τοῖς γεγραμμένοις, τὰς δυνά | μεις ἐξήγαγεν ἐξ Αἰγύπτου, ἐκπεπληγμένος τ̃ Ῥωμαίων ὑπε | ροχὴν, ἅτε καὶ προσφάτως ἀκηκοὼς τὸ τ̃ Μακεδόνων πταῖ | σμα· τοῦτο γὰρ μήπω γεγενῆσθαι δοκῶν, οὔποτ' ἂν ἑκουσίως | προσεῖχεν (b) τῷ δόγματι (2).

III. Ὅτι ἀληθὲς ἦν ἄρα ὡς ἔοικε τὸ ῥηθὲν | ὑπό τινων τ̃ πάλαι σοφῶν (3), ὅτι συγγνώμη τιμωρίας αἱρετω | τέρα (3)· πάντες γὰρ ἀποδεχόμεθα τοὺς ἐπιεικῶς χρωμένους | τ̃ ἐξουσίαις, προσκόπτομεν δὲ τοῖς προπετῶς τὰς κο | λάσεις λαμβάνουσι παρὰ τῶν ὑποπεσόντων· διόπερ ὁρῶμεν | τοὺς μὲν πρὸς τὰ παράδοξα τ͂ τύχης κα-

putavit, ne regis ante ut amici dextram attingeret, quam ex eius deliberatione cognosceret hostis ne an amicus esset. Ubi autem rex lecto libello, consilium secum familiaribus capturum esse respondit, Publius haec audiens, facinus in speciem grave prorsusque superbum edidit: nam ut viteam forte virgam prae manibus gerebat, Antiochum eo surculo circumscripsit, intraque hunc circulum responsum facere iussit. Tum rex partim re nova attonitus, partim romani imperii maiestatem veritus, consilii inops atque omnia animo volutans, ait se facturum quidquid Romani imperarent. Continuoque qui in Publii comitatu erant regis dexteram contingentes amice salutaverunt. Erat autem in scripto mandatum ut bello statim adversus Ptolemaeum absisteret. Rex itaque iussibus obtemperans exercitum Aegypto eduxit, potentia Romanorum territus, quum praesertim Macedonum casum nuperrime inaudisset; quem nisi evenisse nosset, haud sponte Antiochus Romanorum decreto acquievisset.

3. Verissime dictum constat a quibusdam priscis sapientibus, veniam vindictae esse anteponendam. Cuncti enim diligimus eos qui potentia benigne utuntur; aversamur autem, qui proterve poenas de victis sumunt. Quare videmus alteros quidem ad inopinos fortunae eventus prudenter sibi comparare gratiam

(a) In codice interpungitur post λαβεῖν. (b) Cod. προσέχειν.

(1) Ipsam tortilem virgam in circulum flexisse Popilium, eoque regem audaciter conclusisse satis indicat heic Diodorus, tum Livius XLV. 12, Iustinus XXXIII. 3, Polybius XXIX. 11, tum etiam, ut videtur, Valerius Max. VI. 4. 3. At Hieronymus in Dan. XI. 30. ait: *orbem Popilius dicitur fecisse in arenis baculo, quem tenebat manu, et cumscripsisse regem* etc. Cum Hieronymo conspirat Paterculus I. 10.

(2) Hanc clausulam, variatis verbis, sumit Diodorus a Polybio XXIX. 11.

(3) Est Pittaci dictum, alibi bis in vaticanis his excerptis a Diodoro memoratum. Iam universus, qui sequitur in hoc capite sermo, videtur mihi a Diodoro petitus ex oratione Catonis pro Rhodiensibus in senatu romano habita. Gellii lib. VIII. 3. luculentum locum heic subtexam, quem lectores cum Diodoro nostro utiliter comparabunt. " Rhodiensis civitas, quum amica atque socia „ populi romani foret, Persa tunc Philippi filio „ Macedonum rege, cum quo bellum populo ro„ mano fuit, amico usa est: conníxique sunt Rho„ dienses, legationibus Romam saepe missis, id bel-

λῶς τεθαυρι|κότας τὰς χάριτας παρὰ τοῖς εὐπαθοῦσι, τοὺς δὲ οὐ μόνον | ἐν
ταῖς ἐναντίαις περιστάσεσιν ὁμοίαν ἀπολαμβάνοντας | τιμωρίαν παρὰ τῶν ἀγνωμονη-
28. θέντων, ἀλλὰ καὶ τὸν κοινὸν | πρὸς τοὺς ἐπταικότας ἔλεον ἑαυτῶν παρῃρημένους· οὐ
γὰρ δί|καιον τὸν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπειπάμενον πᾶσαν φιλανθρωπίαν, αὐτὸν | ἐν μέρει
περιπταίσαντα τυγχάνειν τῆς παρὰ τῶν κρατούντων | ἐπιεικείας. καίτοι γε πολλοὶ
32. τῷ μεγέθει τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν | τιμωρίας σεμνύνεσθαι τολμῶσιν, οὐ προσηκόντως
τοῦτο ποι|οῦντες· τί γὰρ λαμπρὸν ἢ μέγα τοὺς πεσόντας ὑπὸ τὴν ἐξου|σίαν P. 125.
περιβαλεῖν ἀνηκέστοις συμφοραῖς; τί δὲ ὄφελος τῆς γε|γενημένης νίκης, ἂν ὑπερη-
4. φάνως χρησάμενοι τοῖς κατορ|θώμασιν, ἐξαλείφομεν τὴν προϋπάρχουσαν εὐφημίαν,
ἀνάξι|οι φανέντες τῶν εὐτυχηθέντων; μέγιστον γὰρ καρπὸν δικαίως | ἄν τις ἡγή-
σαιτο, τοῖς πραγμάτων ὀρεγομένοις τὴν ἐπὶ τοῖς καλοῖς | ἔργοις εὐδοξίαν. διὸ
8. καὶ θαυμάσαι τὶς ἂν, πῶς ἅπαντες σχεδὸν | ὁμολογοῦντες εἶναι τὴν ἐν ἀρχῇ
περιβοηθεῖσαν ἀπόφασιν | ἀληθῆ καὶ συμφέρουσαν, ἐπὶ τῆς πείρας οὐ βεβαιοῦ-
σι τὴν ἰδίαν | γνώμην. δεῖ δὲ οἶμαι τοὺς νοῦν ἔχοντας ὅταν τὰ μέγιστα ἐπιτυγ-|
12. χάνωσι, τότε μάλιστα τῆς ἐναντίας περιστάσεως ἔννοιαν λαμ|βάνειν· καὶ νικᾷν
μὲν ἀνδρείᾳ τοὺς ἀντιτεταγμένους, ἡττᾶσθαι | δὲ εὐγνωμοσύνῃ τοῦ τῶν ἐπται-
κότων ἐλέου· ταῦτα γὰρ συμβάλλεται | μεγάλα πρὸς αὔξησιν πᾶσι μὲν ἀνθρώ-
ποις, μάλιστα δὲ τοῖς ἡγεμονί|ας προεστηκόσιν· ἕκαστος γὰρ τῶν ἠσθενηκότων
16. ἑκουσίως ὑπο|ταττόμενος προθύμως ὑπηρετεῖ, καὶ πάντα συμπράττει μετ' | εὐ-
νοίας· ταύτης δ' ἐοίκασι Ῥωμαῖοι μάλιστα πεποιῆσθαι πρό|νοιαν, βουλόμενοι
πραγματικῶς, καὶ ταῖς εἰς τοὺς κρατηθέντας εὐ|εργεσίαις θηρώμενοι παρὰ μὲν

apud eos quibus ipsi bene fecerunt; alteros autem non modo in adversis casibus parem poenam ab improbis pati, sed communem etiam erga adflictos misericordiam sibi praecidere. Non enim par est, eum qui ceteris omnem humanitatem denegavit, vicissim fortuna perculsum, clementiam a potentibus impetrare. Et tamen multi gravitate suppliciorum adversus inimicos exercitorum gloriari solent; absurdo plane consilio. Cur enim magnum splendidumve sit, atroces poenas a victoribus victos perpeti? Quis autem patratae victoriae fructus, si superbe successibus abutentes, superiorem famam extinguimus, atque indigni prosperitate videmur? Maximus enim fructus merito existimatur in iis, qui adpetunt dominationes, honestorum operum gloria. Quamobrem mirari licet, cur quum plerique omnes fateantur famigeratum hoc apud regnatores effatum recte se habere, factis tamen sententiam suam non confirment. Oportet autem cordatos homines in summis apprime prosperitatibus de contrario rerum statu cogitare: et resistentes quidem fortitudine superare; erga vero subiectos pati se misericordia vinci. Haec enim ad fortunae incrementum magnopere cunctos adiuvant, tum eos praecipue qui ad clavum reip. sedent. Omnes enim infirmae conditionis homines, si sponte subsint, alacriter inserviunt, ac benivole officium praestant. Porro Romani ad conciliandam sibi hominum benivolentiam studio praecipuo incubuisse videntur: politica sane ratione utentes: nam dum beneficiis victos ad-

„ lum inter eos componere. Sed ubi ista pacificatio perpetrari nequivit, verba a plerisque Rhodiensibus in concionibus eorum ad populum facta sunt, ut si pax non fieret, Rhodienses regem adversus populum romanum adiutarent: sed nullum super ea re decretum factum est. At ubi Perses victus captusque est, Rhodienses pertimuere ob ea, quae compluries in coetibus populi acta dictaque erant: legatosque Romam miserant, qui temeritatem quorundam popularium suorum deprecarentur, et fidem consiliumque publicum expurgarent. Legati postquam Romam venerunt, et in senatum intromissi sunt, verbisque suppliciter pro sua causa factis, e ca-

τῶν εὐπαθόντων χάριτας ἀει|μνήστους, παρὰ δὲ τῶν ἄλλων πάντων τὸν δίκαιον 20.
ἔπαινον |.

IIII. Ὅτι τῆς τύχης εὐροούσης τοῖς Ῥωμαίοις ἐβουλεύοντο μετὰ πολ|λῆς ἐπισκέψεως πῶς καθήκει χρήσασθαι τοῖς εὐτυχήμασι |, κατὰ τρόπον εὐχερέστερον εἶναι τοῦ καταγωνίσασθαι τοῖς ὅπλοις | τοὺς ἀντιταχθέντας. οὐ μὴν καὶ ἀλη- 24.
θὲς οὕτως ἔχει· πλείους γὰρ εὑρεῖν ἐστι τοὺς εὐγενῶς κινδυνεύοντας τῶν ταῖς εὐημερίαις | ἀνθρωπίνως χρωμένων (1).

Οὗτοι δὲ πολλὰ πρὸς δέ|ησιν καὶ παραίτησιν εἰπόντες, καὶ τὸ τελευταῖον
κατὰ τὴν παροι|μίαν τὸ κύκνειον ᾄσαντες μέλος, μόγις ἔλαβον ἀποκρίσεις | δι' ὧν τοῦ 28.
φόβου παρείθησαν (2)· ὅτι τῶν ἐπηρτημένων φό|βων ἐδόκουν ἀπολελύσθαι, τὰ δ'
ἄλλα καίπερ ὄντα δυσχερῆ, ῥᾳ|δίως ἔφερον· ὡς ἐπίπαν οἱ πολλοὶ δι' αὐτὸ 32.
P. 126. μέγεθος τῶν | προσδοκωμένων κακῶν καταφρονοῦσι τῶν ἐλαττόνων συμπτω||μάτων (3).

Ὅτι πρὸς τοὺς θαυμάζοντας τὴν ἐν τῷ θεάτρῳ ἐπι|μέλειαν ὁ στρατηγὸς Αἰμίλιος ἀπεφήνετο τῆς αὐτῆς εἶναι ψυχῆς | ἀγῶνάς τε τάξαι κατὰ τρόπον, καὶ τὰ
κατὰ τύπον οἰκείως | χειρίσαι, καὶ παρατάξασθαι τοῖς ἀντιτεταγμένοις στρατηγι- 4.
κῶς (4). |

ficiunt, ab his quidem immortalem gratiam, a ceteris autem hominibus iustam laudem nanciscuntur.

4. In prospero fortunae cursu Romani considerate admodum consultabant quomodo laetis rebus uti oporteret: quod sane videtur facilius quodammodo, quam hostes armis in acie superare; quum res tamen aliter se habeat. Plures enim reperire licet, qui se fortiter periculis obiiciant, quam qui prosperitatem humaniter ferant.

Hi vero diu multumque precati ac deprecati, atque ad extremum, ut ait proverbium, cycneum carmen canentes, aegre responsa impetrarunt, quibus formidine liberati sunt. Iam postquam impendentibus terroribus resoluti fuerunt, reliqua etsi minime iucunda, facilius tolerabant. Prorsus enim multi prae expectatorum malorum gravitate, levioris momenti casus temnunt.

Aemilius imperator iis qui mirabantur adhibitam ab eo theatrali rei curam aiebat, eiusdem esse animi tum certamina ludicra ut par est instruere apteque haec belli simulamenta peragere, tum in acie adversariis ex imperatorio officio resistere.

„ ria excesserunt; sententiae rogari coeptae, quumque partim senatorum de Rhodiensibus quererentur, maleque eos animatos fuisse dicerent, bellumque eo illis faciendum censerent; tum M. Cato exsurgit, et optimos fidissimosque socios defensum conservatumque pergit, orationemque inclutam dicit, quae inscripta est pro Rhodiensibus. Eius principium est: *Scio solere plerisque hominibus rebus secundis atque prolixis atque prosperis animum excellere, superbiam atque ferociam augescere atque crescere, quod mihi nunc magnae curae est, quia haec res tam secunde processit, nequid in consulendo adversi eveniat, quod nostras secundas res confutet: neve haec laetitia nimis luxuriose eveniat. Adversae res se domant et docent quid opus sit facto: secundae res laetitia transvorsum trudere solent a recte consulendo atque intelligendo. Quo maiore opere edico suadeoque, uti haec res aliquot dies proferatur, dum ex tanto gaudio in potestatem nostram redeamus* etc. Tum pergit Gellius de Catone dicere. " Summa ope nititur ut causa Rhodiensium, quorum amicitiam retineri ex rep. fuit, aut aequa iudicaretur, aut quidem certe ignoscenda etc. Interdum quasi deliquisse eos concedat, ignosci postulat, et ignoscentias utiles esse rebus humanis docet: ac nisi ignoscant, metus in rep. rerum novarum movet: sed enim contra, si ignoscatur, conservatum iri ostendit populi romani magnitudinem etc.

(1) Haec item pertinent ad deliberationem in senatu romano habitam, utrum bellum indicendum esset Rhodiis nec ne.

(2) Extat hic locus iisdem fere verbis in Diodori fragmentis editis lib. XXXI. p. 515; verum idem sumitur ex Polybio XXX. 4. Legatorum rhodiorum oratio extat dives apud Livium XLV. 22. Duae vero apud Polyb. XXX. 4.

(3) Rursus deprehendimus Diodorum imitatorem Polybii XXX. 5.

(4) Est ipsum Pauli Aemilii dictum, teste Livio XLV. 32, quum Amphipoli ludicrum magnificen-

Ὅτι οὐδὲν οὕτω γλυκὺ φαίνεται τῶν ἠτυχηκότων ἐνίοις ὡς τὸ ζῆν |, καίπερ αὐτῶν ἄξια θανάτου πασχόντων, ὅπερ συνέβη εἰς Περσέ|α τὸν Μακεδόνων βασιλέα γενέσθαι (1).

V. Ὅτι ἀκμαζούσης τῆς | τῶν Μακεδόνων βασιλείας Δημήτριος ὁ φαληρεὺς ἐν τῷ περὶ | τύχης ὑπομνήματι (2) καθάπερ χρησμῳδῶν ὑπὲρ τῶν αὐτῇ συμ|βησομένων, εὐστόχως τούτους τοὺς λόγους ἀποπεφοίβακεν |. „ Εἰ γὰρ λάβοις πρὸ „ τῆς ἐννοίας μὴ χρόνον ἄπειρον, μηδὲ γενεὰς | πολλὰς, ἀλλὰ πεντήκοντα μόνον „ ἔτη ταυτὶ τὰ πρὸ ἡμῶν (3), γνοίης | ἂν ὡς τὸ τῆς τύχης χαλεπὸν ἐνταῦθα. „ πεντηκοστῷ γὰρ ἔτει πρότε|ρον οἴσθα μὴ Πέρσας ἢ βασιλέα τῶν Περσῶν, „ ἢ Μακεδόνας | ἢ βασιλέα τῶν Μακεδόνων, εἴ τις θεῶν αὐτοῖς προὔλεγε τὸ „ μέλλον | πιστεῦσαι πότ᾽ ἂν, ὡς εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν Περσῶν μὲν οὐδ᾽ ὄνομα „ λειφθήσεται τὸ παράπαν, οἳ πάσης σχεδὸν τῆς οἰκουμένης ἐδέσπο|ζον. Μα„ κεδόνες δὲ καὶ πάσης κρατήσουσιν, ὧν οὐδ᾽ ὄνομα ἦν γνώριμον ἀλλ᾽ ὅμως „ ἡ πρὸς τὸν βίον ἡμῶν ἀναλογία (a) τῆς τύχης | καὶ πάντως παρὰ τὸν λογισμὸν τὸν „ ἡμέτερον καινοποιοῦσα, καὶ τὴν | αὐτῆς δύναμιν ἐν τοῖς ἐνδέξοις (b) ἐνδεικνυ„ μένη. καὶ νῦν ὁμοί|ως ἐνδείκνυται, Μακεδόνας εἰς τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν

Demetrii phalerei liber de fortuna.

Nonnullis calamitosis nihil dulcius vita est, quamquam ea perpetiantur, quae optabilem mortem faciunt: id quod Perseo Macedonum regi accidit.

5. Macedonum florente imperio Demetrius phalereus in suo de fortuna commentario, tanquam vaticinans quae dicto imperio eventura erant veridicum oraculum his verbis protulit. " Si enim tempus mente comprehenderis haud sane „ immensum neque multas hominum aetates, sed hos tantummodo ante nos „ quinquaginta annos, formidabilem fortunae vim exinde cognosces. Nosti „ enim ante hos annos quinquaginta, neque Persas aut horum regem, ne„ que item Macedonas aut horum regem, siquis Deus eventura his praedi„ xisset, fidem fuisse adhibituros: nempe quod aetate demum nostra ne no„ men quidem Persarum prorsus esset superfuturum, qui tum orbi prope „ universo dominabantur; Macedonas autem mundi totius fore dominos, quo„ rum antea ne nomen quidem fuerat exauditum. Profecto quae est fortu„ nae erga vitam nostram temeritas, omnia praeter nostram opinionem ver„ sans, suamque vim pro libito exercens; eadem nunc pari ratione se osten„ tat, dum Macedonas in Persarum imperio collocavit. Et quidem ipsos

(a) Ita evidenter in codice; sed mendose, ut arbitror, pro ἀλογία. Polybius scribit ἀσύνθετος τύχη. (b) Melius Polybius ἐν τοῖς παραδόξοις, in insperatis.

...tissimum ederet: *vulgo dictum ipsius ferebant, et convivium instruere et ludos parare, eiusdem esse qui vincere bello sciret.* Quam sententiam arripuit Fronto princ. hist. ed. rom. p. 322. ut Lucii Veri imp. insaniae theatrali adderetur. Item in tertia ep. Alsiensi.

(1) Extat hoc breve comma in photianis eclogis libri XXXI. (Wessel. p. 516.) unde belle rursus cognoscimus vaticanarum excerptorum certam sedem. Ad rem quod attinet, paria dicit Plutarchus in Aemilio cap. XXXIIII.

(2) A Demetrio phalereo scriptum fuisse *de fortuna* librum testis hactenus erat Laertius in vita illius. Nunc praeclarum deperditi operis fragmentum invenimus; et quidem his scriptum cum varietate apud Diodorum, nec non apud Polybium ut infra videbimus. Sine dubio autem Diodorus non a Demetrio ipso sed a Polybio hunc locum hausit, atque in suam historicam bibliothecam nonnullis variatis intulit. Et archetypum igitur et exemplar eius uno tempore eodemque in codice deprehendimus.

(3) Hinc cognoscimus librum a Demetrio scriptum fuisse primis Ptolemaei philadelphi regnantis annis.

„ ἐνοικίσασα· διότι καὶ τούτοις ἡ τύχη τἀγαθὰ κέχρηκεν, ἕως ἂν ἄλλό τι | βου- 24.
„ λεύσηται περὶ αὐτῶν·„ Ὃ συνέβη κατὰ τοὺς νῦν χρόνους συντελε|σθῆναι· διό-
περ καὶ ἡμεῖς ἐκρίναμεν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὸν | ἁρμόζοντα λόγον ἐπιφθέγ-
ξασθαι, καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Δημη|τρίου μνησθῆναι μείζονος οὔσης ἢ κατ' ἄν-
θρωπον· προεῖπε γὰρ | ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἔτη (1) περὶ τῶν ὕστερον συμβησομέ- 28.
νων. |

VI. Ὅτι τῶν τοῦ Αἰμιλίου παίδων τῶν δύο παραδόξως τελευτησάντων |, καὶ
τοῦ δήμου παντὸς διαφερόντως συναλγοῦντος, ὁ πατὴρ | τούτων συνήγαγεν
ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ περὶ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον | πραχθέντων ἀπολογισάμενος, ἐπὶ 32.
P 161. τέλους διεξῆλθε τοιούτους ||| τινὰς λόγους (2)· ἔφη γὰρ ἑαυτὸν ἐξ Ἰταλίας εἰς τὴν
Ἑλλάδα μέλλοντα | περαιοῦν τὰς δυνάμεις, ἀποθεωρήσας τὴν ἀνατολὴν, καὶ
τότε τὸν πλοῦν ποιησάμενος ἐνάτης ὥρας καταπλεῦσαι μηδενὸς | ἀπολειφθέντος 4.
εἰς Κέρκυραν. ἐκεῖθεν δὲ τεταρταῖον (3) ἐν Δελ|φοῖς καλλιερήσαντα τῷ θεῷ, μετὰ
πέντε ἡμέρας εἰς Μακεδο|νίαν γενέσθαι, καὶ παραλαβεῖν τὰς δυνάμεις· ἐν ἡμέ-
ραις δὲ ταῖς | ἁπάσαις ιε βιάσασθαι τὰ στενὰ κατὰ τὴν Πέτραν, καὶ παρατά|ξα- 8.
σθαι καὶ νικῆσαι Περσέα· καθόλου δὲ τεταρταῖος (a), ἀντοφθαλ|μοῦντος τοῦ βα-
σιλέως τοῖς Ῥωμαίοις, ἑαυτὸν ἐν ταῖς προει|ρημέναις ἡμέραις ἀπεφήνατο κεκυριευ-
κέναι πάσης Μακεδονίας. καὶ τότε μὲν θαυμάζειν ἔφη τὸ παράλογον τῶν
κατορθω|μάτων· ὡς δὲ μετ' ὀλίγον κύριος ἐγένετο τοῦ βασιλέως καὶ τῶν τέκνων | 12.
καὶ τῆς βασιλείας γάζης, πολὺ μᾶλλον θαυμάζειν τὴν εὔροιαν | τῆς τύχης· δια-
κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων, καὶ τῶν στρατιω|τῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀβλαβῶς
καὶ ταχέως, τότ' ὁλοσχερῶς δια|πορεῖν ἐπὶ τῷ πάντα κάλλιον ἢ προσεδόκα 16.
συντελεῖσθαι· τῶν | δὲ συγχαιρόντων καὶ μακαριζόντων τὴν εὐποτμίαν αὐτοῦ,

„ Macedonas tamdiu bene respiciet, donec aliter ei videbitur de his statuere „. Id quod reapse temporibus nostris accidit. Quare et nos idoneum huic rei sermonem faciendum curavimus; et Demetrii dictum, quod supra humanam naturam videtur, commemoravimus. Centum quippe et quinquaginta ante annos praedixit ea quae postea contigerunt.

6. Duobus Aemilii litteris inopina morte sublatis, cunctoque populo ob id vehementer maerente, pater illorum advocata concione, postquam belli feliciter gesti rationem exposuit, ad extremum haec verba fecit. Nempe aiebat, se quum esset copias ex Italia in Graeciam translaturus, observato solis ortu solvisse, atque hora nona, nemine absente, Corcyram tenuisse. Illinc Delphis quarto die feliciter Deo litasse: deinde post quinque dies in Macedoniam venisse et exercitum recepisse. Intra dies autem omnino quindecim angustias superavisse prope Petram, intruxisse aciem et Perseum superavisse; nempe intra quatuor omnino dies conserta a Perseo cum Romanis pugna, Macedoniae totius se factum dominum intra id temporis intervallum Aemilius aiebat. Tunc sane insperatos successus se fuisse miratum; sed enim cum paulo post regem eiusque liberos et regiam gazam in potestate habuit, magis adhuc ob tam prosperum fortunae cursum obstupuisse. Translatis demum innoxie ac celeriter in Italiam thesauris atque exercitu, tunc se omnino nescisse quonam pacto omnia spe maiora evenissent. Iam quum omnes

(a) Ita cod. Mallem scribere τεταρταῖον sine interpunctione.

(1) Consentit adamussim Livius XLV. 9. de macedonici regni ab Alexandro ad Perseum statu.

(2) Belle recitant hanc orationem, quasi de suo quisque penu promeret, Livius XLV. 41; Plutarchus in Aemilio cap. XXXVI; et Appianus in macedonicis ecl. XVII.

(3) Liv. App. Plutarch. *quinto die*. Nisi mavis etiam apud Diodorum interpretari *post quartum diem*.

τότε μάλιστα προσδέχεσθαι παρὰ τῆς τύχης σύμπτωμα· διόπερ προσ|εύχεσθαι
20. τῶν θεῶν, τῶν μὲν δημοσίων εἰς μηδὲν ἐμπεσεῖν τὴν μετα|βολήν, ἀλλ' εἰ πάντως αὐτῇ πρᾶξαι δέδοκτο δυσχερές, τοῦτ' εἰς αὐ|τὸν ἐναπερείσασθαι· διόπερ ἅμα τῷ γενέσθαι τὴν περὶ τοὺς | παῖδας ἀτυχίαν, ἐπὶ μὲν ταύτῃ διαφερόντως λυπηθῆναι, | περὶ δὲ τῶν τῆς πατρίδος πραγμάτων εὐθαρσεῖς (b) εἶναι, κα-|
24. θόσον ἡ τύχη τὴν παλίρροιαν καὶ τὸν φθόνον οὐκ εἰς τὸ κοινὸν | τῶν πολιτῶν, ἀλλ' εἰς τὸν ἴδιον ἐκείνου βίον ἀπέσκηψεν. τούτων ῥηθέν|των πᾶς ὁ δῆμος τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ ἐθαύμασεν, ἐπὶ δὲ τοῖς | παισὶ πολλαπλάσιον ἔσχε συμπάθειαν.

28. VII. Ὅτι μετὰ τὴν Περσέως | ἧτταν Εὐμενὴς ὁ βασιλεὺς μεγάλοις καὶ παραδόξοις ἐχρή|σατο μεταβολαῖς (1)· ὑπολαβὼν γὰρ ἐν ἀσφαλείᾳ κατακεῖσθαι τὴν ἰδίαν ἀρχήν, ὡς ἂν τῆς πολεμιωτάτης αὐτῷ βασιλείας κατα|λελυμένης, τότε μεγί-
32. στοις περιέπεσε κινδύνοις· ἀγαθὴ (2) γὰρ ἡ | τύχη τὰ βεβηκέναι δοκοῦντα ἀσφαλῶς ἀναστρέψαι, καὶ συναγω||νίσασθαί (a) τι πάλιν ἐκ μεταβολῆς ἀντισηκοῦν, P. 161.
καὶ λυμαίνεσθαι τὰ κα|τορθωθέντα.

Ὅτι καὶ Προυσίας ὁ τῆς Βιθυνίας βασιλεὺς | ἧκε συγχαρησόμενος τῇ συγ-
4. κλήτῳ, καὶ τοῖς τοὺς πολέμους κατορ|θώσασι στρατηγοῖς· οὗ τὸ τῆς ψυχῆς ἀγενὲς οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν | ἀνεπισήμαντον (3)· τῶν μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν

sibi gratularentur ac felicitatem eiusdem praedicarent, tum se maxime fortunae aliquem ictum expectavisse; deosque oravisse nequa reip. conversio fieret: quod si fortuna sinistrum aliquid decrevisset, id demum in Aemilium unice incumberet. Quamobrem ubi liberorum calamitas accidit, se hanc quidem vehementer doluisse: ceteroquin ad salutem patriae quod adtinet bono animo essent, quandoquidem fortuna inconstantiam invidiamque suam non generatim adversus cives sed in suam unius domum exprompsisset. His auditis populus universus excelsum Aemilii animum admirabatur, liberos autem eius maiore adhuc luctu prosequebatur.

7. Rex Eumenes post cladem Persei magnas et inopinas fortunae conversiones expertus est: dum enim existimat in tuto sibi esse ditionem suam post inimicissimi regni interitum, in summa discrimina venit. Valet enim fortuna ad evertendum ea quae firmo gradu videbantur insistere: rursus eadem valet conversa vice aequilibrium facere, et bene constituta pessumdare.

Bithyniae rex Prusias venit ut senatui et imperatoribus bella feliciter gesta gratularetur: cuius animi abiectio haud silentio praetereunda est. Nam-

(a) Cod. συναγωνίσεσθαι. (b) Ita cod. Sed mallem εὐθαρσῆ, ita ut referretur ad Aemilium.

(1) Eumenis, qui Pergami regnavit, satis notae ex Polybio sunt cum regia domo Macedonum inimicitiae. Heic vero praecipue intelligitur Gallograecorum in eius regnum incursio, quam aegre sustinuit. Lege Polybium vaticanum. Ad ceteras miserias accessit etiam gravis Romanorum suspicio de Eumene, quasi is Persei partibus studuisset; quam suspicionem numquam Eumenes satis diluere potuit.

(2) Hinc illud obvium in lapidibus fortunae epithetum ἀγαθὴ, non tam *bona* quam *potens* intelligendum est. Apud Italos vox *buono* eundem habet duplicem sensum quem graece ἀγαθός.

(3) Sine dubio heic scripserat Diodorus documenta humilis et abiecti animi a Prusia edita, quae vaticanus eclogarius omisit, contentus sequente sententia, quae ad eius titulum *de sententiis* quadrabat. Mutuatus vero materiam fuerat, ut arbitror, Diodorus a Polybio XXX. 16, apud quem adhuc legitur, nedum apud Livium XLV. 44. qui Polybium nominatim auctorem sequi se ait, dum Prusiam *pileatum, capite raso, obviam ire legatis romanis solitum*, dicit, *libertumque se populi romani ferre, et ideo insignia eius ordinis gerere* etc.

ἐπαινουμένης | ἀρετῆς πολλοὶ τῶν ἐπιγενομένων προάγονται πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆ|λον·
τῆς δὲ τῶν φαύλων ἀνανδρείας ὀνειδιζομένης, οὐκ ὀλί|γοι τῶν πρὸς τὴν κακίαν 8.
ὁρμώντων ἀποτρέπονται. διὸ καὶ | χρηστέον οὐ παρέργως τῇ τῆς ἱστορίας παῤῥησίᾳ
πρὸς ἐπανόρ|θωσιν τοῦ κοινοῦ βίου.

VIII. Ὅτι ὁ Πτολεμαῖος βασιλεὺς Αἰγύπτου | ἐκπεσὼν τῆς βασιλείας παρὰ
τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ (1), ἐν ἰδιώτου | σχήματι οἰκτρῷ κατήντησεν εἰς τὴν Ῥώμην μετ' 12.
σπάδωνος ἑνὸς | καὶ τριῶν παίδων· πεπυσμένος δὲ κατὰ τὴν πορείαν τὸ κατάλυ|μα
τὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ τοπογράφου (2), πρὸς τοῦτον ζητήσας κα|τέλυσε· πεφιλοξε-
νημένον (a) ὑπ' αὐτοῦ πλεονάκις ἐν τῇ κατὰ | τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπιδημίᾳ· ᾤκει 16.
δὲ ἐν ὑπερῴῳ στενῷ καὶ παν|τελῶς εὐτελεῖ διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ
μισθῶν. ὥστε τίς ἂν | πιστεύσειεν τοῖς ὑπὸ τῶν πολλῶν νομιζομένοις ἀγαθοῖς;
ἢ τοὺς | ὑπὲρ τὸ μέτριον εὐτυχοῦντας μακαρίους ἡγήσαιτο; ὀξυτέραν γὰρ | καὶ 20.
μείζονα μεταβολὴν τύχης καὶ περιπέτειαν (b) οὕτως ἀνέλπιστον οὐ|κ ἄν τις ἑτέ-
ραν ῥᾳδίως εὕροι· οὐδεμιᾶς γὰρ αἰτίας ἀξιολόγου γε|νομένης (3), τὸ τηλικοῦτο τῆς
βασιλείας ἀξίωμα πρὸς ἰδιωτικὴν | ταπεινότητα τύχης ἐπεπτώκει. καὶ ὁ τοσαύ-
ταις μυριάσιν ἐλευ|θέρων ἐπιτάττων, ἄφνω τρεῖς οἰκέτας ἔσχε μόνον περιλελειμ-| 24.
μένους ὑπὸ τῶν τῆς ἰδίας τύχης ναυαγίων (4).

que ut laudata strenuorum virorum virtute multi posteri ad studium par excitantur; ita stultorum vituperata abiectione haud pauci ad vitium proni retinentur. Quamobrem haud segniter utendum est historiae libertate ad communis vitae emendationem.

8. Ptolemaeus Aegypti regno pulsus a fratre, miserabili privati hominis habitu Romam profectus est cum uno spadone tribusque famulis. Cumque in itinere de habitaculo romano Demetrii topographi audisset, quaesito eo, ibi diversatus est, quem scilicet hominem saepe rex lauto hospitio exceperat cum Alexandriam ventitaret. Habitabat autem in angusto atque admodum vili solario, propter maxima locationum in urbe Roma pretia. Quis igitur confidat iis quae vulgo bona creduntur? vel quis homines qui afflatim iis affluunt, beatissimos iudicet? Quippe velociorem maioremve fortunae conversionem, casumque adeo insperatum, haud facile alibi invenire licet. Etenim Ptolemaeus nulla gravi interveniente causa in privatae conditionis humilitatem a tanti regni fastigio decidit, et qui tot milibus liberorum hominum imperabat, repente ad tres servulos, qui ei de suae fortunae naufragio reliqui erant, redactus est.

(a) Cod. περιλοξενημένος. (b) Cod. περιπείαν.

(1) Narratio haec de Ptolemaeo philometore subiungenda est illi quae extat apud Diodorum in valesianis excerptis libri XXXI. p. 584. Ibi dicitur syrus Demetrius obses Romae regius, cognito Ptolemaei ad urbem itinere, obviam illi ivisse ad vicesimum sextum lapidem, atque rogasse ut munera et ornamenta ab se reciperet; quae tamen Ptolemaeus recusavit. In vaticano autem excerpto commode continuatur narratio; nempe quod Ptolemaeus miserabili habitu Romam ingredi voluerit. Quid denique illi Romae acciderit, commode rursus narrare nobis pergit Valerius Max. V. 1: nempe quod senatus romanus intellecto demum regis adventu, publico eum hospitio receperit, quotidianisque muneribus et victu honoraverit.

(2) Valerius dicit *pictorem alexandrinum*.

(3) Philometor regno semel et iterum excidit propter suam cum minore fratre discordiam. Lege Porphyrium apud Eusebii chronicon lib. I. 2.

(4) Hactenus certe pertinere libri XXXI. excerpta cognoscimus e valesianis p. 584. quae iam laudavimus fragmentis. Sequentia excerpta pertinere ad XXXII. librum, partim saltem mihi videbantur.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΛΒ.

I. Ὅτι νεανίσκων | τινῶν πριαμένων ἐρώμενον μὲν ταλάντου, κεράμιον δὲ
28. ποντι|κοῦ ταρίχου τριακοσίων δραχμῶν, ἀγανακτῶν (a) Μάρκος Πόρκιος Κά|των
τῶν εὐδοκιμημένων ἀνδρῶν, εἶπεν ἐν τῷ δήμῳ διότι | μάλιστα δύναται κατ-
ιδεῖν ἐκ τούτου τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον τῆς ἀγω|γῆς καὶ πολιτείας διαστροφὴν, ὅτ
ἂν πωλούμενοι πλείονος εὑρίσκωνται οἱ μὲν ἐρώμενοι τῶν ἀγρῶν, τὰ δὲ κεράμια
32. τοῦ ταρίχου | τῶν ζευγημάτων (1).
Ὅτι τοῦ Δημητρίου πρέσβεις ἀποστείλαντος ||| εἰς Ῥωμαίους, ἀπόκρισιν ἔδω- P. 169.
κεν (b) αὐτῷ σκαιὰν καὶ δυσάρεστον ὅ|τι τεύξεται τῶν φιλανθρώπων Δημήτριος,
ἐὰν τὸ ἱκανὸν ποιῇ τῇ συγ|κλήτῳ κατὰ τὴν τῆς ἀρχῆς ἐξουσίαν (2).
4. Ὅτι οἱ Ῥόδιοι ἔχοντες ἀγ|χίνοιαν καὶ προστασίαν (3), καὶ ταύτῃ χρώμενοι

DIODORI EXCERPTA

LIBRI XXXII.

1. Quum iuvenes quidam meritorium puerum talento, pontici autem salsamenti cadum trecentis drachmis emissent, M. Cato Porcius vir illustris ait coram populo stomachans, licere hinc vel apprime cognoscere reip. et civilis vitae in peius inclinationem, quando iam essent qui pluris amasium quam agros, et salsamenti cados quam boum iugum emerent.

Demetrii legati Romam missi durum acerbumque responsum retulerunt, quod nempe tum demum clementiam impetraturus esset Demetrius, quum satis senatui pro sui regni viribus fecerit.

Rhodii acumine ingenii et auctoritate prae ceteris praediti, dum his be-

(a) Cod. ἀγαγκῶν. (b) Ἔδωκεν non ἔδωκαν, quia intelligitur senatus, qui mox appellatur.

(1) Grave hoc Catonis de romanae inventutis luxuriā dictum sumpsit Diodorus a Polybio, ut ex huius vaticanis excerptis infra ponendis perspicuum fiet, nec non ex editis eiusdem Polybii lib. XXXI. 24. Sed mirari licet, quod idem dictum paulo post recurrit apud ipsum Diodorum paucis variatis. Nimirum post delatas Romam macedonicas opes, luxuriari Romae coeptum est; cui malo opposita mox fuit lex fannia sumptuaria.

(2) Demetrius syrus qui Romae obses erat, auctore praesertim Polybio Romanis insciis in Syriam profugit, regnumque recuperavit. Polyb. XXXI. 19. sqq. Docet autem nos percommode Zonaras VIII. 25. Demetrium, ut deliniret Romanos a quibus sibi timebat, misisse postea oratores e Syria Romam cum muneribus, et cum Octavii romani percussoribus quos ad poenam tradebat: subdit autem Zonaras Romanos iratos neutram rem recepisse. Haec est igitur ipsa legatio de qua nunc loquitur Diodorus, addito Romanorum acerbo responso.

(3) Rhodiorum προστασίαν laudat nominatim Polybius V. 90. qui locus cum praecedentibus legendus est.

III. Ὅτι ἐν Κελτιβη|ρίᾳ πόλις ἦν μικρὰ Βεγέδα καλουμένη (1), καὶ ταύτης μεγά-
λην | ἐπίδοσιν λαβούσης ἐψηφίσαντο αὐτὴν μείζονα κατασκευάζειν · | ἡ δὲ σύγ-
32. κλητος ὑποπτεύσασα τὴν ἐπὶ πλεῖον αὐτῶν ἰσχὺν, ἐξαπέστειλε (a) τοὺς κωλύοντας
κατὰ τὰς συνθήκας, ἐν αἷς ἦν ἐπὶ πολλοῖς || πλείοσι γεγραμμένον μὴ δὲ κτίζειν P. 170.
πόλιν ἐξουσίαν ἔχειν Κελτίβηρας ἄνευ Ῥωμαίων · ἀπεκρίθη δέ τις τῶν πρεσ-
βυτέρων ὄνομα Κάκυρος, ὅτι κτίζειν μὲν αὐτοὺς αἱ συνθῆκαι κωλύουσιν, αὔξειν
4. δὲ τὰς πα|τρίδας οὐ καταγορεύουσιν · αὐτοὺς δὲ μὴ κτίζειν μὴ γεγεννημέ|νην πόλιν,
ἀλλὰ τὴν οὖσαν ἐπισκευάζειν · οὐδὲν δὲ παρὰ τὰς | συνθήκας πράττειν οὔτε
8. τὸ κοινὸν ἔθος πάντων ἀνθρώπων · καὶ τὰ μὲν | ἄλλα πειθαρχεῖν Ῥωμαίοις,
καὶ συμμάχους εἶναι προθύμως, ὁπό|τ' ἂν αὐτοῖς χρεία γένηται, τῆς δὲ κα-
τὰ τὴν πόλιν οἰκοδομίας | κατ' οὐδένα τρόπον ἀποστήσεσθαι · τοῦ δὲ πλήθους ὁμο-
θυ|μαδὸν ἐπισημαινομένου τὴν γνώμην, οἱ πρεσβευταὶ τῇ συγκλή|τῳ ταῦτα
12. ἀπήγγειλαν · ἡ δὲ ἔλυσε τὰς συνθήκας καὶ πόλεμον ἐπή|νεγκεν.

IIII. Ὅτι τοὺς ἑλληνικοὺς πολέμους εἷς καιρὸς κρίνει (2), τοὺς | δὲ κελτιβηρικοὺς
ἡ νὺξ κατὰ τὸ πλεῖστον διέλυσε, τῆς ἀκμῆς τῶν | ἀνδρῶν καὶ τῆς ὁρμῆς ἔτι μενού-
σης · τὸν δὲ πόλεμον οὐδὲ (b) χειμὼν | διέλυσε · διὸ καὶ τὸν ὑπό τινων λεγόμε-
16. νον πύρινον πόλεμον οὐ|κ ἂν ἕτερόν τις ἢ τοῦτον νοήσειεν (3).

Ὅτι ὁ τῶν Ῥοδίων δῆμος | ἐπηρμένος μὲν τῷ θυμῷ πρὸς τὴν ἐς τὸν πό-

3. Erat in Celtiberia parva urbs Begeda nomine, quae magnopere aucto civium numero, ampliare pomerium decrevit. Senatus autem ne forte eorum vires incrementum acciperent suspicatus, misit qui rem pro iure foederis impedirent: erat enim in tabulis praeter alia multa scriptum, ne Celtiberis condendae quidem urbis facultas esset, Romanis inconsultis. Ibi respondit e senioribus unus Cacyrus nomine, vetari sibi a foedere quominus conderent, quominus vero amplificarent urbes suas, non interdici: ipsos autem haud novam fundare urbem, sed iamdiu stantem instaurare: qua in re nihil fieri contra foedus vel hominum communem morem: atque in ceteris se obedientiam et sociam operam, ubi opus foret, Romanis alacriter praestituros; sed ab urbe aedificiis augenda prorsus non cessaturos. Quam sententiam concordi voto a multitudine confirmatam quum legati senatui renunciavissent, is foedere abrupto bellum intulit.

4. Graecanica bella unum temporis punctum dirimit; celtiberica vero nox tantummodo dissolvit, robore adhuc impetuque dimicantium virorum manente; neque ipsa hiems pugnandi aliquando finem facit. Quare quod aiunt nonnulli igneum bellum, haud aliud quam celtibericum intelligendum videtur.

Rhodius populus ad bellum instruendum inferendumque elatis erat animis;

(a) Codex ἐξεπ. Sed idem melius ἐξαπ. p. 92. (b) Cod. οἱ δέ.

(1) Num eadem urbs est atque *Bergidum* vel Antonini vel Ptolemaei? Equidem urbem *Begedam* ac rem ipsam cum Romanis transactam perinde ignoro.

(2) Sic Horatius satyr. I. 1: *concurritur, horae momento cita mors venit aut victoria laeta*.

(3) Extat hic tractus de igneo bello Hispanorum copiosior et aliis verbis expressus inter fragmenta edita Polybii XXXV. 1. ex Suida translatus. Ergo et heic Polybium sectatur Diodorus. Ceterum cur id belli genus dicatur igneum, pulchre edisserit ipse Polybius XI. 5, nempe quod semel excitatum incendium vix aut ne vix quidem restingui possit, et omnia seu amica seu hostilia amburantur. Porro manent perennia populorum ingenia et mores; quare et nostris temporibus bellum vere igneum per Hispaniam Lusitaniamque gestum vidimus.

λεμον ὁρμὴν καὶ πα|ρασκευὴν, ἀποπίπτων δὲ ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς, εἰς παραλό-
γους ἐν|νοίας ἐνέπιπτε καὶ παραπλησίως τοῖς ἐν τοῖς (a) μακραῖς νόσοις | δυσποτ- 20.
μοῦσιν· ἐκεῖνοι δὲ γὰρ ὅτ' ἂν τῆς παρὰ τῶν ἰατρῶν θε|ραπείαις ὑπακούσαντες μη-
δὲν βελτίον ἀπαλλάττωσι, καταφεύ|γουσιν ἐπὶ τοὺς θύτας καὶ μάντεις, ἔνιοι δὲ
προσδέχονται τὰς ἐ|πῳδὰς καὶ παντοδαπὰ γένη περιάπτων· καὶ Ῥόδιοι παρα|λό- 24.
γως ἐν πάσαις ταῖς ἐπιβολαῖς ἀποπίπτοντες, εἰς τὰς ἀπὸ | τῶν καταφρονουμένων βοη-
θείας κατέφυγον, καὶ τοιαῦτ' ἔπραττον, | ἐξ ὧν καταγέλαστοι παρὰ τοῖς ἄλλοις
ἔμελλον ὑπολειφθήσεσθαι. |

Ὅτι οὐχ ἡ κατασκευὴ καὶ τὸ μέγεθος τῶν νηῶν, ἀλλ' ἡ τόλμα καὶ τῶν |
ἀνδραγαθούντων ἐπιβατῶν αἱ χεῖρες καταγωνίζονται. | 28.

V. Ὅτι Καρχηδόνιοι (1) πολεμήσαντες πρὸς Μασανάσσην ἔδοξαν κα|ταλελυκέ-
ναι τὰς πρὸς Ῥωμαίους συνθήκας (2)· πρεσβευσάν|των δὲ αὐτῶν, ἀπόκρισιν ἔδωκαν, εἰδέ-
ναι ὃ δεῖ γενέσθαι· ἀσα|φῆ δὲ τὴν ἀπόκρισιν οἱ Καρχηδόνιοι λαβόντες, ἐν με- 32.
γάλῃ ταραχῇ ὑπῆρχον. |||

P. 213. Ὅτι οἱ τὰς ἡγεμονίας περιποιήσασθαι βουλόμενοι, κτῶνται μὲν αὐτὰς | ἀν-
δρείᾳ καὶ συνέσει, πρὸς αὔξησιν δὲ μεγάλην ἄγουσιν ἐπιεικείᾳ καὶ φιλανθρω- 4.
πείᾳ, ἀσφαλίζονται δὲ φόβῳ καὶ καταπλήξει· τούτων δὲ τὰς ἀπο|δείξεις λά-
βοις τοῖς πάλαι ποτὲ συσταθείσαις δυναστείαις | ἐπιστήσας τὸν νοῦν, καὶ τῇ μετὰ ταῦ-
τα γενομένῃ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ (3). |

Ὅτι τῶν πρεσβευτῶν τῶν Καρχηδονίων αἰτίους τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς | Μασσάνα

sed quum mox conatibus excidisset, ad absurda consilia delabebatur; prorsus ut illi aegroti qui nullum diuturnorum morborum laetum exitum consequuntur. Etenim hi, si postquam medicorum curae paruerint, nihilo tamen melius se habent, tum demum ad haruspices hariolosque confugiunt. Ita et Rhodii omni suo tentamine praeter spem exclusi, ad despectorum hominum auxilia confugerunt, seque ridiculos admodum ceteris populis exhibuerunt.

Non instructura molesque navium, sed vis animi et nauticorum militum manus victoriam comparant.

5. Carthaginienses dum bellum Masinissae inferunt, romanum foedus violare visi sunt. Quare his legationem deinde mittentibus, responderunt Romani, scire se quid factu opus esset. Hoc obscuro audito responso Carthaginienses ingenti perturbatione iactabantur.

Qui potestatibus potiri student, eas fortitudine sapientiaque consequuntur; clementia et benignitate magnopere augent; metu denique ac terrore tuentur. Rei veritatem cernere tibi licebit, si et iis quae olim exstiterunt regnis, et praesenti Romanorum imperio, mentem intendes.

Quum Carthaginensium legati adfirmarent, eos qui causa belli adversus

(a) Cod. τοῖς.

(1) Ut bellum punicum sive adversus Masinissam sive extremum contra Romanos in XXXII. libro collocem, utor duce Photio, qui in secunda huius libri ecloga Carthaginis excidium, in tertia Masinissae laudes habet.

(2) Appianus punic. LXVIII. sqq.

(3) Videtur haec particula orationis in senatu romano fortasse recitatae cum de punico tertio bello deliberaretur. Nisi potius historici ipsius sententia est.

κεκολακευκέναι ἀποφαινομένων, τοῦ ἐκ τοῦ συνεδρίου | τινὸς ἀναφωνήσαντος, καὶ πῶς οὐ παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν κατεδικά|σθησαν οἱ τῆς διαφορᾶς αἴτιοι γεγονότες, ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάλυσιν | τοῦ πολέμου; οἱ τῶν Καρχηδονίων πρέσβεις ὑπεσιώπησαν, οὐκ ἔ|χοντες δίκαιον (a) οὐδὲ εὔλογον ἀπόφασιν· ἡ δὲ σύγκλητος ἀπόφασιν | ἔδωκε δυσσύμβλητον καὶ δυσκατανόητον· ἐδογμάτισε γὰρ γινώσκειν | τοὺς Ῥωμαίους ὃ δεῖ πράττειν αὐτούς (1).

Ὅτι αἱ γυναῖκες τῶν Καρ|χηδονίων προσέφερον χρυσοῦς κόσμους· ἐσχάτης γὰρ οὔσης τῆς | τοῦ βίου περιγραφῆς (b), ἅπαντες οὐκ ἀπολλύναι τὰ χρήματα διε|λάμβανον, ἀλλὰ διὰ τῆς τούτων δόσεως ἔκρινον ἐπανορθοῦσθαι | τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν (2).

VI. Ὅτι Κάτων Μάρκος Πόρκιος ἀποδο|χῆς δὲ τυγχάνων μεγάλης ἐπὶ συνέσει, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινὸς τί πράτ|τει ὁ Σκιπίων κατὰ τὴν Λιβύην, εἶπεν μόνος φρονεῖ (c).

Οἶος πέ|πνυται τοὶ (d) δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν (3).

Ὁ δὲ δῆμος τηλικαύτην εὔνοι|αν ἔσχε πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὥστε ὕπατον αὐτὸν γενέσθαι (4). |

Ὅτι ἡ τύχη παρκαθάπερ (e) ἐπίτηδες ἀγωνοθετοῦσα, τὰς συμμαχίας | ἐναλλὰξ τοῖς διαπολεμοῦσι παρείχετο (5).

Masinissam fuerant poenas dedisse, nescio quis e senatoribus ait: cur vero non ipso criminis tempore puniti sunt discidii auctores, sed post belli finem? Ad quae verba legati Carthaginiensium iusta et probabili defensione carentes obmutuerunt. Tum rigidum abstrusique sensus responsum senatus edidit; pronunciavit enim, quid facere oporteat compertum Romanis esse.

Feminae Carthaginiensium ornatus aureos obtulerunt reip. Nam quum in extremo cives essent vitae limite, nemo se opes perdere arbitrabatur; immo vero his contributis, saluti propriae cuncti consulere iudicabant.

6. M. Porcius Cato, qui magna sapientiae laude florebat, a nescio quo interrogatus quid in Africa Scipio ageret, dixit:

Solus hic sapit; ceteri tamquam umbrae vagantur.

Populus autem tanta hunc virum benivolentia complexus est, ut consulem fecerit.

Fortuna quae tamquam dedita opera bellum conciverat, opem suam alternatim decertantibus suppeditabat.

(a) Ita cod. (b) Sic fere loquitur idem Diodorus XVII. 118: ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ βίου γραμμῆς [illegible]. (c) Cod. οἶος μόνος. Sed οἶος tralaticium est ex sequentibus. (d) Cod. τοῖς. (e) Ita cod. et notemus graecum adverbium, nisi mendum est.

(1) Copiosius heic repetuntur, quae paulo ante eclogarius alius adstrictius excerpserat. De re ipsa lege Appianum pun. LXXIIII.

(2) Confer Appianum pun. XCIII.

(3) Ex odyss. X. 495. Sumit autem Diodorus a Polybio, cuius esse hoc fragmentum testatur Suidas voc. ἀΐσσουσιν; ideoque inter Polybii reliquias lib. XXXVI. 6. relatum fuit.

(4) Sermo est de Africano minore. Et quidem in vaticano excerpto contractius iusto hoc fragmentum est. Non enim peculiare amoris indicium fuit quod consulem Scipionem designavit populus, sed quod adhuc adulescentulum et citra legitimam aetatem eo magistratu exornavit. Itaque addenda verba sunt ex ipso Diodoro fragm. ed. p. 591. μήτε τῆς ἡλικίας συγχωρούσης, μήτε τῶν νόμων ἐπιτρεπόντων.

(5) Pertinet haec particula ad quotidianas, quae sub obsessae Carthaginis moenia fiebant, pugnas; alternante armorum fortuna, uti legere licet apud Appianum pun. XCVII. sqq. et Zonaram VIIII. 27.

Ὅτι ἡ σύγκλητος πρε|σβευτὰς ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν Ἀσίαν τοὺς κατα-
λύσαντας τὸν πό|λεμον Νικομήδους καὶ Προυσίου (1) τοῦ ἰδίου πατρός. καὶ εἵλετο ἄνδρας | 24.
εἰς τὴν πρεσβείαν Λυκίννιον ποδαγρικὸν, καὶ Μαγνούσιον (2), ὃς κατε|ξηρημένος ἦν τὴν
κεφαλὴν κεραμίδος ἐπιπεσούσης καὶ τὸ πλεῖον | μέρος τῶν ὀστῶν ἐξῃρημένος,
καὶ Λεύκιον παντελῶς ἀναίσθη|τον. ὁ δὲ Κάτων ἀφηγούμενος τοῦ συνεδρίου καὶ 28.
συνέσει διαφέρων | εἶπεν ἐν τῇ συγκλήτῳ, διότι πρεσβείαν ἀποστέλλομεν | οὔτε
πόδας οὔτε κεφαλὴν οὔτε καρδίαν ἔχουσαν. οὗτος μὲν οὖν | τὴν εὐστοχίαν περιβόη-
τον ἔσχε κατὰ τὴν πόλιν. || 32.

P. 214. VII. Ὅτι κατὰ τὴν πολιορκίαν Καρχηδονίων Ἀσδρούβας διαπρεσβευσά|μενος
πρὸς Γολόσσην (3), παρεκαλεῖτο ἐλθεῖν εἰς σύλλογον. καὶ κατὰ | τὰς ἐντολὰς τοῦ
στρατηγοῦ προέτεινε τῷ Ἀσδρούβᾳ αὐτῷ τε καὶ | δέκα οἰκίαις (a) αἷς ἂν βούλη- 4.
ται ἀσφάλειαν, καὶ δωρεὰν ταλάντων δέκα |, καὶ δοῦλα σώματα ἑκατόν. ὁ
δὲ Ἀσδρούβας ἀπεκρίθη μὴ δέ|ποτε ἐπόψεσθαι τὸν ἥλιον πυρπολουμένης τῆς
πατρίδος | ἑαυτὸν διασωζόμενον. καὶ τοῖς μὲν λόγοις ἐθρασύνετο, διὰ δὲ τῶν | ἔρ- 8.
γων ἐφωράθη διαδιδράσκων. ὅς γε καὶ τῆς πατρίδος οὔσης | ἐν ἀπεγνωσμέ-
ναις ἐλπίσιν ἔτρυφα, πότους ἀκαίρους συνάγων |, καὶ πολυτελῆ δεῖπνα ποιῶν,
καὶ δευτέρας τραπέζας ὑπερηφά|νως διατιθέμενος. καὶ οἱ μὲν πολῖται λιμῷ
ἀπέθνησκον, ὁ δὲ | πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἐφόρει πορφυρᾶν καὶ πολυ- 12.
τελῆ χλαμύ|δα, καθάπερ ἐκβακχεύων τοῖς τῆς πατρίδος δυσκληρήμασιν (4).

Senatus legatos misit in Asiam, qui bellum inter Nicomedem Prusiamque parentem eius sedarent. Delegit autem qui in legationem proficiscerentur Licinium podagricum; Magnusium, cui testae lapsus caput attriverat, et multa cranii pars deperierat: et Lucium sensu plane carentem. Tum Cato senatus princeps, et sapientia excellens, ait in curia: legationem mittimus neque caput neque pedes neque cor habentem. Peridoneum hoc dictum in urbe magnopere celebratum fuit.

7. Quo tempore Carthago obsidione premebatur, Hasdrubal missis ad Gulussam legatis, ad colloquium hunc invitavit. Porro Gulussa de imperatoris sui mandato concedebat Hasdrubali familiarum decem, quas vellet, incolumitatem; talentorum decem donum, et mancipia centum. Respondit Hasdrubal pati se non posse ut ipse incolumis, ardente patria, solem aspiceret. Et verbis quidem audax erat, sed facta ignavum coarguebant: is enim in summa patriae desperatione deliciis indulgebat, intempestivas potationes celebrans, et sumptuosa convivia instruens, secundasque mensas superbe apponens: dumque cives fame interirent, ipse ad malorum cumulum purpurea pretiosaque chlamyde induebatur, patriae quodammodo calamitatibus insultans.

(a) Cod. οἰκίας.

(1) Photius in libri XXXII. quarta ecloga habet Prusiae necem ab impio filio Nicomede patratam: unde commode agnoscimus vaticani huius excerpti iustam sedem.

(2) In Polybii vaticanis excerptis occurrit haec narratio, unde plagium Diodori cognoscimus; sed ibi dicitur *Aulus Macinius*. Porro ut Diodorus Polybium, ita hunc vel illum expressit Appianus mithrid. cap. VI, omissis tamen legatorum nominibus. Et in Diodori quidem fragmentis editis nihil superest de controversia Prusiae cum filio, nisi parricidium ab impio filio patratum: sed tamen apud Appianum historiam non indiligenter scriptam legimus.

(3) Gulussa erat e Masinissae regnantibus filiis tertius, quem Scipio cum numidicis copiis ad exercitum romanum adiunxerat. Zonar. VIIII. 27.

(4) In hac et reliqua supremarum Carthaginis rerum narratione sectatur Diodorus more suo Polybium XXXIX. 2. sqq. ita tamen ut aliis verbis utatur, et res ipsas interdum variet.

VIII. Ὅτι κατὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Καρχηδόνος ὁ στρατηγὸς τῆς μεγαλοψυχίας, δὲ μᾶλλον μεγαλαυχίας, ἐπιλαθόμενος, καὶ τοὺς αὐτομόλους | καταλιπὼν, ἧκε πρὸς Σκιπίωνα μεθ' ἱκετηρίας· προσπεσὼν | δὲ τοῖς γόνασι μετὰ δακρύων πᾶσαν δεητικὴν προέμε|νος εἰς συμπάθειαν ἤγαγε τὸν Σκιπίωνα· ὁ δὲ παρακαλέσας | αὐτὸν θαῤῥεῖν, καὶ πρὸς τοὺς συνεδρεύοντας φίλους εἰπὼν, οὖ|τός ἐστιν ὁ πρότερον μὴ βουλόμενος ἐπὶ πολλοῖς φιλανθρώποις σωθῆ|ναι· τοσαύτην μεταβολὴν ἡ τύχη καὶ δύναμιν ἔχει, πᾶσαν ἀνθρω|πίνην ὑπεροχὴν ἀνελπίστως σφάλλουσα.

Ὅτι τῆς Καρχη|δόνος ἐμπρησθείσης, καὶ τῆς φλογὸς ἁπάσαν τὴν πόλιν κατα|πληκτικῶς λυμαινομένης, ὁ Σκιπίων ἀπροσποιήτως ἐ|δάκρυεν· ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἐπιστάτου (1), τινός | ἕνεκα τοῦτο πάσχει; εἶπε, διότι τῆς κατὰ τὴν τύχην μεταβολῆς | ἔννοιαν λαμβάνω· ἔσεσθαι γὰρ ἴσως ποτέ τινα καιρὸν ἐν ᾧ τὸ | παραπλήσιον πάθος ὑπάρξει κατὰ Ῥώμης· καὶ τούτους | στίχους παρὰ τοῦ ποιητοῦ (2) προηνέγκατο.

Ἔσσεται ἦμαρ ὅτ' ἄν ποτ' ὀ|λώλῃ Ἴλιος ἱρὴ,
Καὶ Πρίαμος καὶ λαός (3).

8. Capta Carthagine, dux eius magnaniminitatis vel potius iactantiae oblitus, relictis transfugis, ad Scipionem supplex venit, atque eius genibus advolutus infimisque precibus utens, Scipionis misericordiam commovit: qui bono illum animo esse iubens, mox adsidentibus amicis, hic est, aiebat, qui nuper noluit non sine multis beneficiis servari. Tanta est fortunae inconstantia ac vis ad quamlibet hominum subvertendam insperato superbiam.

Igne Carthagini iniecto, totamque urbem flammis horribiliter devastantibus, Scipioni haud simulatae lacrymae obortae sunt. Rogatus autem a praesente magistro suo Polybio, cur ita commoveretur? fortunae, inquit, inconstantiam mecum reputo. Quippe aliquando futurum fortasse est, ut eadem calamitas Romae accidat; atque hos poetae versus recitavit:

Veniet dies, qua sacrum peribit Ilium,
Et Priamus et populus.

(1) Huius vocabuli non unum esse significatum scimus; e quibus *praesens* posuimus secuti etymologiam; *magister* vero, quia ipse Polybius XXXVIIII. 3. rem eandem narrans, addit καὶ γὰρ ἦν αὐτοῦ καὶ διδάσκαλος.

(2) Iliad. VI. 448.

(3) Qui mox in codice subsequitur Diodori ingressus in res achaicas, videtur mihi omnino prohoemium initiumque libri. Quamobrem sponte mea librorum heic divisionem feci. Nam codex, more suo perpetuo, continuus est. Transitionem a punicis ad achaicas calamitates videtur spectare Cicero de N. D. III. 38. cum ait: *Critolaus evertit Corinthum, Karthaginem Hasdrubal. Hi duo illos oculos orae maritimae effoderunt.*

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΒΙΒΛΙΟΥ ΛΓ. (1)

1 Ὅτι οὐδέποτε (a) συμφοραὶ τηλικαῦται (b) τὴν Ἑλλάδα κατέσχον ἀφ'
ὅτου μνήμης ἱστορικῆς | αἱ πράξεις τετεύχασι (2)· διὰ γὰρ τὸ ὑπερβολῆς τῶν ἀκλη- 3.
P. 135. ρημάτων || οὔτε γράφων τις οὔτε ἀναγινώσκων ἄδακρυς ἂν γένοιτο· ἐγὼ δὲ | οὐκ
ἀγνοῶ μὲν ὅτι προσαντές ἐστι μεμνῆσθαι τῶν Ἑλλάδος δυστυχημάτων, καὶ τοῖς
ἐπιγινομένοις διὰ τὸ γραφῆς παραδιδόναι τὰ πραχθέντα πρὸς αἰώνιον μνήμην·
ἀλλ' ὁρῶ μέρος οὐκ ἐλάχιστον πρὸς διόρθωσιν τῶν ἁμαρτανόντων συμβαλλό- 4.
μενον τοῖς ἀνθρώποις τὰ διὰ τὸ τῶν ἀποτελεσμάτων πείρας νουθετήματα· ὡς'

DIODORI EXCERPTA

LIBRI XXXIII.

1. Ex quo hominum gesta historiarum memoriae commendari coeperunt, nullae umquam Graeciam calamitates tantae, uti nunc, corripuerunt. Sane tam gravem malorum cumulum nemo sine lacrymis scribet aut leget. Nec vero nescio quam arduum odiosumque sit mala Graeciae dicere, resque gestas sempiternae posterorum memoriae ministra historia commendare. Sed enim video ad emendanda peccata hominum non parum conferre admonitiones illas,

(a) Cod. ὧδε ποτέ. (b) Cod. τηνικαῦτα.

(1) Si ad Photii eclogas, prout sunt in editionibus respiciamus, neque XXXIII, neque XXXV. Diodori librum videtur Photius legisse. Sed enim plane constat, Photii locum codicis CCLXIV corruptum esse, ubi ait lectos a se Diodori libros trigesimum secundum (trigesimum quartum) quadragesimum octavum, trigesimum primum, secundum, quartum, sextum, trigesimum septimum, trigesimum octavum λβ. [λδ.] μη. λα. β. δ. ϛ. λζ. λη. Sane in codicibus quoque vaticanis Photii duobus aeque mendosa scriptura est; neque tamen quisquam sibi persuadebit lectum a Photio librum Diodori XLVIII, qui nullus umquam fuit; praesertim quum ipse Photius cod. LXX, quadraginta tantum fuisse Diodori libros confirmet. Quare et Rhodomannus coactus est manifestum librariorum errorem corrigere, et XXXVIII scribere pro XXXXVIII, id est materiam ficti octavi quadragesimi in trigesimo octavo ponere. Rursus illa perturbatio numeralium notarum satis innuit huius loci corruptionem. Ergo retento octono notarum numero (excepta illa scilicet nota quae in parenthesi est) sed earum qualitate, emendata sic legere licet λα. λβ. λγ. λδ. λε. λϛ. λζ. λη. id est a XXXI a XXXVIII. Profecto eclogarius quoque valesianus legisse videtur excerpta a XXXI ad XXXVII, omissis notis librorum XXXIII et XXXV, quod vix tamen credibile putem. Utcumque se ista habent, ausus sum librum XXXII. a XXXIII, dividere: ille enim satis iam mihi plenus videbatur rebus syriacis, rhodiensibus, lusitanis, bello Masinissae, et tertio maximo carthaginiensi. In posteriore autem commode ponebam bellum item maximum et fatale Achaeorum, quod breviter scribi non potuit, et Viriathi Brutique gallaeci gestas res. Id si secus alicui videtur, inscribat librum uti volet: sed tamen meminerit, nullum Diodori librum ab eclogario vaticano praetermitti inlibatum solere.

(2) Perfunctus punicarum rerum narratione Diodorus, ad achaicas transit, quibus eodem tempore finis a Romanis impositus fuit, Corintho deleta.

8. οὐ χρὴ τοῖς ἱστοροῦσι τὰς μέμψεις ἀναφέρειν, ἀλλὰ | μᾶλλον τοῖς κεχρηκόσι τὰς
πράξεις ἀφρόνως· οὐ γὰρ δι' ἀναν|δρείαν στρατιωτικὴν, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν στρα-
τηγῶν, τὸ ἔθνος τῶν | Ἀχαιῶν περιέπεσε τοῖς ἀκληρήμασι· περὶ γὰρ τοὺς αὐ-
12. τοὺς καιροὺς δεινοῦ πάθους περὶ τὴν Καρχηδονίους τελεσθέντος. | οὐχ ἧττον ἀτύ-
χημα, μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, τὸ ἀκλήρημα | συνέβαινε τοῖς Ἕλλη-
σιν· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὁλοσχερῶς ἀφανισθέν|τες, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀκληρήμασι λύ-
πην συναπέβαλον· οἱ δὲ ἐν ὀ|φθαλμοῖς ἰδόντες συγγενῶν καὶ φίλων σφαγὰς καὶ
16. πελεκισμοὺς (a) | καὶ πατρίδων ἁλώσεις, καὶ ἁρπαγὰς, καὶ πανδημεῖς μεθ' ὕβρεως |
ἀνδραποδισμοὺς, καὶ τὸ σύνολον τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν παρρη|σίαν ἀποβαλόντες,
μεγίστων ἀγαθῶν ἠλλάξαντο τὰς ἐσχάτας συμ|φοράς· ἀφρονέστατα γὰρ εἰς τὸν πρὸς
20. Ῥωμαίους πόλεμον ἐμπε|σόντες, τῶν μεγίστων ἀκληρημάτων ἠπειράθησαν· ἐκ
θεῶν γὰρ | ὡς ἔοικε λύσσα τις κατεῖχε τὸ ἔθνος τῶν Ἀχαιῶν καὶ παράδοξος |
ὁρμὴ πρὸς ἀπώλειαν· αἴτιοι δ' ἦσαν τῶν πάντων κακῶν οἱ στρα|τηγοί· οἱ μὲν γὰρ
24. αὐτῶν ὄντες κατάχρεοι, κινήσεως καὶ πολέμων | ὑπῆρχον οἰκεῖοι (b), καὶ χρεῶν ἀπο-
δόσεις εἰσηγοῦντο, καὶ πολλοὺς τῶν | ἀπόρων χρεωφιλετῶν ἔχοντες συνεργοὺς (1), ἀνε-
σείον τὰ πλήθη· τινὲς δὲ δι' ἀφροσύνην καὶ ἐνέπεσον εἰς ἀπεγνωσμένους ἐκλογισ-|
28. μοὺς (2)· μάλιστα δὲ ὁ Κριτόλαος (3) ἐξέκαυσε τὰς ὁρμὰς τῶν πλήθους πρὸς καινοτο-
μίαν· χρώμενος δὲ τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώμα|τι, φανερῶς κατηγόρει Ῥωμαίων εἰς ὑπερηφα-
νίαν καὶ πλεονεξίαν· | ἔφη δὲ φίλος μὲν βούλεσθαι Ῥωμαίων ὑπάρχειν, δεσπότας δὲ

quas successuum experientia suppeditat. Quare nequaquam historici reprehendendi sunt, verum illi potius homines qui sua stultitia res male gesserunt. Nam profecto haud ignavia militum, sed ducum imperitia gentem Achaeorum malis obruit. Etenim cum per idem tempus dirum illud exitium Carthaginiensium evenisset, haud levius infortunium, immo si vere loquendum est, gravior miseria in Graecos incubuit. Namque Carthaginienses deleti funditus, sensum quoque calamitatum simul amiserunt; Graeci autem dum prae oculis habent cognatorum amicorumque supplicia, et capita securibus caesa, et patriarum urbium captivitates ac direptiones, populosque turmatim cum contumeliis hastae subiectos, amissa omni libertate atque fiducia, summorum bonorum apicem cum extremis miseriis commutaverunt: nam quia stultissime romanum bellum susceperunt, idcirco tantam infelicitatem experti sunt. Et quidem videtur divinitus immissa quaedam genti achaicae rabies absurdusque impetus ad interitum. Erant autem malorum omnium causa duces: quorum alii obaerati bella ac seditiones ventilabant, aerisque alieni dissolvendi auctores fiebant, qua in re ab inope multitudine debitorum adiuti, populos conciebant. Alii autem ob suam stultitiam desperata consilia agitabant; quos inter praecipuus Critolaus ad novarum rerum studium multitudinem inflammabat; isque sui magistratus auctoritate abutens, Romanorum palam superbiam atque avari-

(a) Notemus vocabulum. Namque hactenus occurrebat πελεκίζω apud nostrum Diodorum XIX. 101, et fragm. vales. p. 615. (b) Num pro αἴτιοι?

(1) Heic prodest cogitare pares illos plebis romanae motus ob aes alienum extinguendum, nec non Solonis σεισάχθειαν.

(2) Foederis achaici duces aeque accusat Polybius XL. 3. 5.

(3) Hic est Critolaus Achaeorum dux qui proelio superatus a Metello romano venenum hausit. Liv. epitom. LII. aliique historici.

ἀκουσίως ἀναδεικνύναι· μὴ προαιρεῖσθαι δὲ βέβαιον τόδε κα|θόλου τοῖς πλήθε-
P. 136. σιν· ὡς ἐὰν μὲν ἄνδρες ὦσιν, οὐκ ἀπορήσουσι || συμμάχων· ἐὰν δὲ ἀνδράποδα,
κυρίων· ἐμφάσεις τε διὰ λόγων ἀπέλειπεν, ὡς ἤδη καὶ βασιλεῦσι καὶ πόλεσι διεί-
λεκται περὶ συμμαχίας (1). | — Ὅτι διὰ τῶν λόγων ἐκκαύσας τῶν ὄχλων τὴν
ὁρμήν, εἰσήνεγκε | ψήφισμα πολεμεῖν τῷ μὲν λόγῳ πρὸς Λακεδαιμονίους,
τῷ | δὲ ἔργῳ πρὸς Ῥωμαίους (2)· οὕτω δὲ πολλάκις ἡ κακία τῆς ἀρετῆς προτε-
ρεῖ, καὶ ἡ πρὸς τὸν ὄλεθρον νεύουσα γνώμη τῆς πρὸς σω|τηρίαν ἀπέχεσθαι
παρακλήσεως.

ΙΙ. Ὅτι περὶ τῆς Κορίνθου καὶ οἱ | ποιηταὶ προειρηκότες ἦσαν·

Κόρινθος ἄστρον οὐκ ἄσημον Ἑλλάδος (3).

Αὕτη πρὸς κατάπληξιν τῶν μεταγενεστέρων ἀπὸ τῶν κρατούν|των ἠφανίσθη·
οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν τῆς καταστροφῆς καιρὸν ἡ | πόλις ἔτυχε παρὰ τοῖς ὁρῶσι μεγά-
λης συμπαθείας, ἀλλὰ καὶ κατὰ | τὸν ὕστερον χρόνον εἰς ἔδαφος κατερριμμένη πο-
λὺν ἐποίει τοῖς ἀεὶ θεωροῦσιν αὐτὴν ἔλεον (4)· οὐδεὶς γὰρ τῶν παροδευόντων | αὐτὴν παρ-
ῆλθεν ἄδακρυς· καίπερ ὁρῶν λείψανα βραχέα | τῆς περὶ αὐτὴν γεγενημένης εὐδαι-
μονίας τε καὶ δόξης· διὸ καὶ | κατὰ τὸν τῆς παλαιᾶς ἡλικίας καιροὺς διεληλυθότων

tiam accusabat. Et se quidem Romanorum amicitiam non respuere dicebat, sed dominos invitum pati; neque id prorsus per multitudinem firmum fore. Quare si viri fuerint, haud ipsis socios defuturos; sin mancipia, dominos. Tum in sermonibus falso iactabat, tamquam iam reges ac civitates in societatis foedus secum coissent. – Atque hac oratione populis inflammatis, legem de bello tulit Lacedaemoniis in speciem inferendo re autem vera Romanis. Adeo saepe virtuti improbitas praevalet, et salutaribus monitis exitiosa sententia!

2. De Corintho iamdiu poetae quoque dixerant:

Corinthus astrum non obscurum Graeciae.

Hanc urbem ad posteritatis terrorem victores deleverunt. Ipsa vero non solum excidii sui tempore multam cernentibus miserationem commovebat; sed consecutis quoque aetatibus, quum solo prostrata iaceret, nemo eam sine misericordia spectabat: nemo sine lacrymis praeteribat, tantae licet beatitatis ac gloriae breves admodum reliquiae conspicerentur. Quare et post veterem il-

(1) Iucundum est cognoscere quonam pacto Diodorus in suam rem sevocet Polybium, verbis variatis. Sic ergo Polybius XXXVIII. 4: Κριτόλαος, θεάτρου συνελθόντος κ. τ. λ. ἐπερρησιάζετο τοῖς τῶν Ῥωμαίων πρεσβευταῖς φάσκων· βούλεσθαι μὲν Ῥωμαίους φίλους ὑπάρχειν, δεσπότας δ' οὐκ ἂν εὐδοκῆσαι κτησάμενος· καθόλου δὲ παρῄνει λέγων, ὡς ἐὰν μὲν ἄνδρες ὦσιν, οὐκ ἀπορήσουσι συμμάχων· ἐὰν δ' ἀνδρόγυνοι, κυρίων· ἐποίει δ' ἐμφάσεις κ. τ. λ. ἀλλὰ καὶ τῶν βασιλέων τινάς, καὶ τῶν πολιτευμάτων ἔνια κοινωνεῖν αὐτῷ τῆς προθέσεως.

(2) Pausanias VII. 14: Κριτόλαος ἐς Κόρινθον Ἀχαιοὺς ἀθροίσας, ἀνέπεισε μὲν ἐπιφέρειν ὅπλα ἐπὶ τὴν Σπάρτην, ἀνέπεισε δὲ καὶ Ῥωμαίοις ἐκ τοῦ εὐθέως πόλεμον ἄρασθαι: *Critolaus vocato Corinthum concilio, Achaeis persuasit, ut contra Spartanos bellum ferrent, oparteque Romanis etiam bellum inducerent.* Confer Zonaram VIIII. 31.

(3) Incognitusne an notus hic versiculus sit, quaerendum superest. Sed Ciceroni is certe prae oculis erat, cum pro lege manilia cap. V. aiebat: *Corinthum patres nostri totius Graeciae lumen extinctum esse voluerunt.* Reconditiores causas, ob quas Corinthus ad interitum ruit, profert idem philosophus Cicero de rep. II. 4: desidiam scilicet, mollitiem, et deliciarum nimiam affluentiam.

(4) Sic loquuntur de Hierosolymis Hieremias, de Smyrna Aristides.

χρόνων σχεδὸν ἑκατὸν θεασάμενος αὐτὰ Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ, | ὁ διὰ τὰς
20. πράξεις ὀνομασθεὶς θεὸς, ταύτην ἀνέστησεν (1).

* Ἐναντί|α γὰρ πάθη συνεῖχε τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἐλπίδι σωτηρίας, καὶ προσ|δοκίαις τῆς ἀπωλείας (2).

III. Ὅτι ὁ Ὑριάθος ἐπὶ τὸν γάμον (3) | πολλῶν προτεθέντων πραγμάτων καὶ
πολυτελῶν, ὡς ἄδειαν εἶχε τῆς θέας, ἐπερώτησε τὸν Ἀστόλπαν, εἰ ταῦθ' ὁρῶντες οἱ |
24. Ῥωμαῖοι παρὰ σοὶ κατὰ τὰς ἑστιάσεις, πῶς τῆς τούτων πολυτε|λείας ἀπείχοντο, δυ-
νάμενοι ταῦθ' ἀφαιρεῖσθαι διὰ τὴν ἐξουσί|αν; τοῦ δὲ εἰπόντος ὅτι πολλῶν εἰδό-
των οὐδεὶς ἐπεβάλετο λα|βεῖν ἢ αἰτῆσαι· τί οὖν εἶπεν, ἄνθρωπε, διδόντων
σοι τὴν ἄδειαν καὶ | τὴν ἀσφαλῆ τούτων ἀπόλαυσιν τῶν κρατούντων, καταλιπὼν τού-
28. τους, | ἐπεθύμησας τῆς ἐμῆς ἀγραυλίας καὶ ἀσθενείας οἰκεῖος γενέσθαι; | ἦν δὲ οὗτος κα-
τὰ τὰς ἀπολογίας εὔστοχος, ὡς ἂν ἐξ αὐτοδιδάκ|του καὶ ἀδιαστρόφου φύσεως φέρων
τοὺς λόγους· καὶ γὰρ τῶν τὴν | Τύκκην (4) οἰκούντων οὐδέποτε μὲν ὄντων ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέ-
32. σεως, | ἀλλ' ὅτε μὲν πρὸς Ῥωμαίους, ὅτε δὲ πρὸς αὐτὸν ἀφισαμένων (a), ||| καὶ πολ- P. 145.
λάκις τοῦτο πραττόντων, αἶνόν τινα διελθὼν οὐκ ἀσόφως | ἔσκωψεν ἅμα καὶ ἐπέ-
πληξε τὸ τῆς κρίσεως αὐτῶν ἀβέβαιον· ἔφη | γάρ τινα μέσον ἤδη τὴν ἡλικίαν ὄντα
4. γαμῆσαι δύο γυναῖκας· καὶ | τὴν μὲν νεωτέραν ἐξομοιοῦν ἑαυτῇ φιλοτιμουμένην τὸν

Iam aetatem exactis centum ferme annis, C. Iulius Caesar, qui ob suas res gestas dictus est deus, hanc spectans instauravit.

* Contrarii affectus mortalium animos occupabant, spes salutis et exitii formido.

3. Viriathus, cum in eius nuptiis multae et preclarae res pompaliter essent propositae, dum per otium eas spectat, sciscitatus est Astolpam, si forte has opes in convivio eius Romani vidissent, quomodo iisdem abstinuissent, quas auferre vi poterant? Quo respondente, multos sane has vidisse, neminem tamen abstulisse aut postulasse; cur ergo, mi homo, inquit, dominis his relictis, qui tibi otium et harum rerum tutum usum concedebant, rusticitatis obscuritatisque meae adfinis fieri maluisti? Erat sane Viriathus in narrationibus mire scitus: quippe qui suos sermones de spontanea puraque natura promebat. Nam etiam cum Tuccae cives, numquam in proposito firmi, modo ad Romanos modo ad se deficerent, idque non semel iam fecissent, inconstantiam iudicii eorum fabula quadam haud insipienter narrata irrisit pariter ac territavit. Dicebat enim quendam aetate media virum uxores

(a) Cod. ἀφιστάμενον.

(1) Res aliis verbis innuitur etiam in Diodori fragmentis editis p. 591; quibus nunc vaticana accedunt; nec non a Pausania II. 1. 3.

(2) Utrum haec sententia ad res graecas an ad lusitanas pertineat, prorsus non liquet.

(3) Etiam in excerptis valesianis p. 591 Diodori editis, post corinthiacum excidium subtexuntur Viriathi lusitani res, quamquam ab his vaticanis diversae. Iam de Viriathi nuptiis loquitur sane Diodorus in editis p. 594, sed neque Astolpam socerum nominat, neque habitum cum eo colloquium; neque reliqua dicit de urbe Tucca, et de viri bigami fabula.

(4) Haec urbs scribitur Ἰτύκκη, apud Appianum hisp. v. gr. cap. LXVII, bello viriathico; sed *Tucci* in Antonini itinerario et apud Ptolemaeum.

ἄνδρα, | ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πολιὰς ἐκτίλλειν αὐτήν, τὴν δὲ γραῦν τὰς | μέλανας (a)· καὶ πέρας ὑπ' ἀμφοτέρων αὐτὸν ἐκτιλλόμενον ταχὺ γε|νέσθαι φαλακρόν (1)· τὸ παραπλήσιον δὲ καὶ τοῖς τὴν Τύκκην οἰκοῦσιν | ἔσεσθαι· τῶν μὲν γὰρ Ῥωμαίων ἀποκτεινάντων αὐτοὺς ἀλλοτρίως πρὸς | αὐτοὺς ἔχοντας, τῶν δὲ Λυσιτανῶν ἀναιρούντων αὐτοὺς αὐτῶν ἐχθρούς |, ταχὺ τὴν πόλιν ἐρημωθήσεσθαι· πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα φασὶν αὐτὸν ἐν | βραχέσι (b) ἀποφθέγξασθαι· τῆς μὲν ἐγκυκλίου παιδείας ἄπειρον ὄντα, | πρακτικῇ δὲ συνέσει πεπαιδευμένον· ἀνδρὸς γὰρ ἀκολούθως τῇ | φύσει ζῶντος σύντομος λόγος ἐστὶν, ἀρετῇ συνησκημένος· τὸ δὲ | ἀφελείᾳ λόγου βραχέως καὶ ἀπερίττως ῥηθὲν, τοῦ μὲν εἰπόντος | ἀπόφθεγμα γίνεται, τοῦ δὲ ἀκούσαντος ἀπομνημόνευμα. |

IIII. Ὅτι φιλεῖ ἡ μὲν ἀσθένεια καὶ ταπεινότης ἀεὶ τὴν λιτὴν αὐτάρκειαν | καὶ τὸ δίκαιον, ἡ δὲ ὑπεροχὴ τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀδικίας | παρανομίαν.

Ὅτι κατὰ τὸν μῦθον τὸν λεγόμενον περὶ Ἀγαμέ|μνονος, ὃς (c) ἔθετο ἀρὰν κατὰ τῶν ἀπολειφθέντων εἰς Κρήτην στρα|τιωτῶν, παλαιὰ διαμένει παρὰ τοῖς Κρησὶ παροιμία δι' ἑνὸς | στίχου μηνύουσα τὴν νῦν γενηθεῖσαν περιπέτειαν·

Αἶ αἶ Περγά|μιοι παρά τοι κακὸν ἡγήσαντο (2).

Ὅτι ὁ ὕπατος Ποπίλλιος Ὑρι|άτθου περὶ διαλέξεως ἀξιοῦντος, ἔκρινε προστάττειν καθέ|καστα τῶν ἀρ..κόντων, ὅπως μὴ λεχθέντων ἀθρόον, ἀπογνοὺς ἀ|ποθηριωθῇ πρὸς πόλεμον ἀκατάλλακτον (3).

duxisse duas; quarum iunior quo sibi virum similiorem redderet, canos eius capite vellebat; anus vero nigros capillos: donec vir ab utraque vulsus, brevi calvus evasit. Idem Tuccae civibus impendere fatum aiebat: dum enim Romani adversarios partium suarum occidunt; dumque item Lusitani inimicos suos extinguunt, fore ut brevi civitas incolis vacuetur. Porro et alia multa fertur idem dixisse presso sermone; quum esset communis quidem eruditionis expers, sed tamen agendarum rerum peritia instructus. Iam hominis qui ad normam naturae vivit, parca est oratio et virtutis sale condita. Tum quod breviter strictimque dicitur, apophthegma quidem dicentis est, audienti autem memorabilis sententia fit.

4. Conditionis infirmitas atque humilitas frugalitatem sectari solet et aequitatem; fastosa vero vita avaritiam et iniustitiae sociam licentiam.

Secundum illam de Agamemnone fabulam, qui relictos in Creta milites diris devovit, vetus adhuc superest apud Cretenses proverbium uno versiculo comprehensum, quod eam calamitatem significat quae praesenti tempore accidit:

Heu heu Pergamii in malam rem ducatum praebuerunt!

Consul Popilius Viriatho ad colloquium pertracto foederis capita nonnisi singillatim proposuit, ne si cuncta simul imperavisset, ille pace desperata ad insanabile bellum efferaretur.

(a) Cod. μέλενας. (b) Cod. βραχύσι. (c) Cod. ὡς.

(1) Haec fabula aliis verbis scribitur inter aesopicas CIC, ed. Lips. MDCCCX.

(2) Cur hoc loco Diodorus de Cretensibus verba fecerit, non liquet. Ceteroquin de priscis Cretensibus Graecorum apud Troiam adiutoribus, deque peste quae ob id insulam divinitus corripuit, legendus est Herodotus VII. 171.

(3) Pax aequis conditionibus cum Viriatho ab imperatore romano facta satis nota est; quae tamen romanam maiestatem nequaquam decere visa est. Nescio tamen cur Diodorus dicat Viriatho oblatam pacem a Popilio, quum auctor eius fuerit Servilianus; Popilius autem post triennium fasces tenuerit. Nisi forte posterioris temporis res narrantur. De pace prima et de Serviliano Appianus hisp. LXIX.

V. Ὅτι ἡ πόλις ἡ καλου|μένη Κόντουβρις (1) ἀπέστειλε πρεσβευτὰς πρὸς Ῥω-
28. μαίους|, οἳ κατὰ τὰς δεδομένας ἐντολὰς προὔλεγον ἀπαλλάττεσθαι τὴν|ταχίστην
ἐκ τῆς χώρας πρίν τι παθεῖν· καὶ γὰρ τῶν ἄλλων τοὺς|τολμήσαντας ἐμβαλεῖν
εἰς τούσδε τόπους, πολεμίᾳ δυνάμει|πάντας ἀπολωλέναι· ὁ δὲ ὕπατος τούτοις
ἀπεκρίθη, διό|τι Λυσιτανοὶ μὲν καὶ Κελτίβηρες μάλιστα ἐπιτηδεύουσιν ἀπολαλεῖν
32. (a)|μεγάλα καὶ πλεονεκτεῖν, Ῥωμαῖοι δὲ κολάζειν τοὺς ἀδικοῦντας|| καὶ κα-
ταφρονεῖν τῶν ἀπειλῶν· προσήκειν οὖν μὴ ταῖς ἀπειλαῖς|ἀλλὰ ταῖς χερσὶν ἐπιδεί- P. 146.
κνυσθαι τὴν ἀνδρείαν, ἧς δὴ πεῖραν λή|ψεσθαι τὴν ἀκριβεστάτην.
4. * Ἔκρινε κρεῖττον εἶναι μαχομένους ἀ|ποθανεῖν ἐπιφανῶς, ἢ γυμνὰ τὰ σώ-
ματα τῶν ὅπλων εἰς τὴν αἰ|σχίστην παραδοῦναι δουλείαν.
* Ὁ δὲ Ἰούνιος (2) παρακαλέσας τοὺς στρατιώτας, εἰ καί ποτε, νῦν ἀνδραγα-
θῆσαι, καὶ τῶν προγεγονότων κατορ|θωμάτων ἀξίους φανῆναι· ὅμως (3) οὐκ ἔκαμνον
8. ταῖς ψυχαῖς, κατισχύ|οντος τοῦ λογισμοῦ τὴν τῶν σωμάτων ἀσθένειαν.
Ὅτι διεδό|θη ἡ τῶν Ῥωμαίων πρὸς μὲν τοὺς ἀντιπραττομένους ἀπαραί|τη-
τος τιμωρία, πρὸς δὲ τοὺς πειθαρχοῦντας ἡ τῆς ἐπιεικείας|ὑπερβολή (4).

5. Ab urbe Contubri ad Romanos legati venerunt, qui patriae suae verbis iusserunt, ut ilico Romani agro contubrico excederent, ante quam adversi aliquid paterentur: nam et alios in haec loca venire ausos, ab hostili exercitu ad unum omnes fuisse deletos. His consul respondit, Lusitanos et Celtiberos dare operam apprime ut grandia loquerentur et aliena raperent; Romanorum esse morem ut armis iniustos ulciscantur et minas spernant. Ergo par esse ut illi manibus non terriculis fortitudinem suam ostenderent; cuius mox experimentum fore exquisitissimum.

* Satius esse iudicavit ut pugnantes morerentur praeclare, quam ut nudata armis corpora in servitutem turpissimam traderent.

* Quum Iunius hortaretur milites, ut quam cum maxime, strenuitatem nunc expromerent, et superiorum victoriarum dignos semet comprobarent, hi animis non laborabant, quia corporum infirmitatem mens roborabat.

Romanorum celebrata est adversus resistentes certa vindicta, erga obsequentes mira clementia.

(a) Cod. ἀπολειπεῖν.

(1) Puto intelligendam urbem *Centobricam*, uti eam appellat Valerius Max. VI. 1. 5. Cogitare etiam licet de nominibus *Contributa* et *Contrebia*. A Valerio nomen quoque consulis discimus, qui nimirum fasces anno urbis DCXI. tenuit: *Q. Metellus celtibericum in Hispaniam gerens bellum, cum urbem Centobricam obsideret* etc. Porro *Contrebiam* eandem esse urbem, agnoscere videmur ex eodem Valerio II. 7. 10 dicente: *Q. Metellus, quum ad Contrebiam res gereretur*.

(2) Intellige Decimum Iunium Brutum, cuius res gestas per Lusitaniam recenset Appianus hisp. LXXI sqq., unde et Gallaeci agnomen reportavit.

(3) Dubitabam num haec historiae particula ab ὅμως etc. separatim potius ponenda esset, aliudque intelligendum, v. gr. facinus illud a Valerio Max. VII. 1. 10. narratum, cum videlicet Metellus apud Contrebiam iussit milites suos adversus evidens necis discrimen stationem, quam deseruerant, statim recuperare; quod nisi fecissent, capitale illis futurum erat.

(4) Huc pertinet virgilianum illud de Romanis dictum: *parcere subiectis et debellare superbos*. Fortasse autem heic commemoraverat Diodorus excidia famosarum urbium trium Carthaginis, Corinthi, et Numantiae paucos intra annos patrata.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΛΔ. ΛΕ. Λϛ. (1)

I. Ὅτι οὐ μόνον κατὰ τὰς πολιτικὰς δυναστείας | τοὺς ἐν ὑπεροχῇ ὄντας 12.
ἐπιεικῶς χρὴ προσφέρεσθαι τοῖς | ταπεινοτέροις ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἰδιωτικοὺς βίους
πράως | προσενεκτέον τοῖς οἰκέταις τοὺς εὐφρονοῦντας· ἡ γὰρ ὑπερη|φανία καὶ βα-
ρύτης ἐν μὲν ταῖς πόλεσιν ἀπεργάζεται στάσεις | ἐμφυλίους τῶν ἐλευθέρων, ἐν δὲ 16.
τοῖς κατὰ μέρος τῶν ἰδιωτῶν οἴκοις | δούλων ἐπιβουλὰς τοῖς δεσπόταις, καὶ ἀποστά-
σεις φοβερὰς κοι|νῇ ταῖς πόλεσι κατασκευάζει· ὅσῳ δ' ἂν τὰ τῆς ἐξουσίας εἰς
ὠμότη|τα καὶ παρανομίαν ἐκτρέπηται, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ τὰ τῶν ὑποτε|ταγμέ- 20.
νων ἤθη πρὸς ἀπόνοιαν ἀποθηριοῦται· πᾶς γὰρ ὁ τῇ τύ|χῃ ταπεινὸς τοῦ μὲν κα-
λοῦ καὶ τῆς δόξης ἑκουσίως ἐκχωρεῖ τοῖς | ὑπερέχουσι· τῆς δὲ καθηκούσης φιλαν-
θρωπίας στερισκόμενος, πο|λέμιος γίνεται τῶν ἀνημέρως δεσποζόντων (2).

II. Ὅτι Δαμόφιλος | ὁ ἐνναῖος (3) ποτὲ προσελθόντων αὐτῷ τινῶν οἰκετῶν 24.
γυμνῶν, καὶ | διαλεγομένων ὑπὲρ ἐσθῆτος, οὐκ ἠνέσχετο τὴν ἔντευξιν· ἀλλ' εἰπών,
τί γὰρ οἱ διὰ τῆς χώρας ὁδοιποροῦντες γυμνοὶ βαδίζουσι; καὶ οὐχ ἑ|τοίμην παρ-

DIODORI EXCERPTA

EX LIBRIS XXXIIII. XXXV. XXXVI.

1. Non in politicis solum potentatibus, oportet eos qui dignitatis apice fulgent humaniter se gerere erga humilioris conditionis homines; verum etiam in privata vita mansuete agendum est cum famulis, si certe frugi homines sumus. Nam superbia et duritia pariunt in urbibus civilia liberorum hominum bella; privatim autem per domos singulas, cient servorum adversus dominos insidias, nec non defectiones reip. ipsi formidabiles. Iam quantum ii, qui in potestatibus sunt, ad iniustitiam crudelitatemque deflectunt, tantum mores subiectorum contumaci vesania efferantur. Quicumque enim fortunam humilem sortitus est, honores et commoda optimatibus sponte cedit; sed idem si inclementer tractetur, erga immites dominos inimicum animum sumit.

2. Damophilus ennaeus quum ad eum famuli aliquot nudi venissent, et de impetrandis vestibus verba facerent, non tulit eorum aspectum; aitque, num ii qui regionem peragrant, nudi incedunt, neque promptam opem exhibent iis

(1) Adgreditur nunc Diodorus ad servile in Sicilia bellum narrandum, quod anno urbis varroniano DCXIX coepit. Porro tam in photianis eclogis p. 525, quam in valesianis p. 598. bellum id exorditur in trigesimo quarto Diodori libri. Atque hinc vaticanorum quoque excerptorum ab editis diversorum iustam sedem cognoscimus.

(2) Praeclaram hanc Diodori doctrinam nemo sine fructu leget.

(3) De Damophilo legesis secundam photianam huius libri eclogam, in qua tamen diversa narrantur. Sed tamen vestibus Damophilum fraudasse servos suos, uno verbo innuitur in editis p. 600.

28. ἔχονται τὴν χορηγίαν τοῖς χρείαν ἔχουσιν ἱματίων; | ἀλλ' ἐπέταξε προσδῆσαι
τοῖς κίοσι, καὶ πληγὰς ἐμφορήσας, καὶ ἐξα|πέστειλεν ὑπερηφάνως.
Ὅτι ἀπηγριωμένων τῶν ἀποστα|τῶν δούλων πρὸς ὅλην τὴν οἰκίαν τῶν δε-
ποτῶν καὶ τρεπομένων | πρὸς ἀπαραίτητον ὕβριν καὶ τιμωρίαν, ὑπέφαινον ὡς οὐ δι'
32. ὠμό|τητα φύσεως, ἀλλὰ διὰ τὰς προγεγενημένας εἰς αὐτοὺς ὑπερη||φανίας ἐλύτ- P. 227.
των πρὸς τὴν προαδικησάντων κόλασιν τραπέντες (1) |. Ὅτι παρὰ τοῖς οἰκέταις
4. αὐτοδίδακτος ἐστὶν ἡ φύσις εἰς δικαίαν ἀ|πόδοσιν χάριτός τε καὶ τιμωρίας (2).
Ὅτι Ἀχαιὸς ὁ τοῦ βασιλέ|ως Ἀντιόχου (3) σύμβουλος τοῖς πραττομένοις ὑπὸ
τῶν δραπε|τῶν οὐκ εὐαρεστούμενος, ἐπετίμα τε τοῖς τολμωμένοις ὑπ' αὐτῶν, | καὶ
μάλα θρασέως προέλεγεν ὅτι συντόμως τεύξονται τιμωρίας | · ὃν ὁ Εὔνους παῤῥη-
σιαζόμενον τοσοῦτον ἀπέσχε τῷ θανάτῳ περι|βαλεῖν, ὥστε οὐ μόνον ἐδωρήσα-
8. το τὴν τῶν δεσποτῶν οἰκίαν, ἀλλὰ | καὶ σύμβουλον ἐποιήσατο.
III. Ὅτι ἡ κατεπείγουσα χρεία καὶ σπάνις | ἠνάγκαζε πάντα δοκιμάζειν
ἀποστάτας δούλους · οὐ διδοῦσιν (a) τὴν τῶν κρειττόνον ἐκλογήν.
Ὅτι ὑπῆρχεν οὐ διοσημείας | δεόμενον τὸ συλλογίσασθαι τῆς πόλεως τὸ εὐά-
12. λωτον · φανερὸν | γὰρ ἦν καὶ τοῖς εὐηθεστάτοις, ὅτι τῶν τειχῶν διὰ πολυχρόνιον |
εἰρήνην κατεῤῥυηκότων, καὶ πολλῶν ἐξ αὐτῆς στρατιωτῶν ἀπο|λωλότων, ἔσται τῆς
πόλεως εὐκατόρθωτος ἡ πολιορκία (4). |

qui vestibus egent? Tum iussit eos columnis revinctos caedi, ac superbe dimisit.

Quo tempore rebelles famuli adversus universam dominorum cognationem saeviebant ac de his gravissimas poenas cum contumelia sumebant; demostrabant tamen haud se naturae immanitate, sed ob superiorem quam passi erant superbiam, in praesenti furere atque iniurias ulcisci. Nam et famulos ipsa natura erudit ad iustam retributionem gratiae vel poenae.

Achaeus, qui regis Antiochi consiliarius fuit, fugitivorum servorum defectionem improbans, quidquid ab iis gerebatur obiurgabat, fidenterque admodum superventuram mox poenam praedicebat. Atqui hunc Eunus tam libere loquentem adeo morti non addixit, ut ei potius dominorum aedes largitus fuerit, eundemque sibi a consiliis adsciverit.

3. Urgens necessitas atque penuria fugitivos servos coëgit ut omnia boni consulerent. Quippe meliora eligendi copia non erat.

Haud opus erat divino aliquo indicio ad cognoscendum quam facile urbs capi posset. Etenim stultissimis quoque exploratum erat, fatiscentibus ob diutinam pacem moenibus, multisque eius militibus morte consumptis, expeditam fore urbis expugnationem.

(a) Ita cod. absque alio vocabulo.

(1) Extat aliis verbis in edd. haec sententia p. 527.

(2) Refertur item sententia haec ad ea quae narrantur in editis p. 600. et 527. de Damophili filia in servos benefica, quam hi post defectionem omni benivolentia prosecuti sunt, etiamsi parentes eius ob maleficia crudeliter interemissent. Quare haec vaticana clausula illic appingenda est.

(3) Eunus servus regia dignitate insignitus *Antiochi* nomen sumpsit, quia syrus patria erat: ideoque et asseclas servos, qui secum rebellaverant, appellavit *syros*. Diodor. fragm. ed. p. 529. Idem auctor p. 528. memorat Achaeum Euni sive Antiochi consiliarium.

(4) Oppida quaedam bello servili capta commemorat Orosius V. 9. praeter Diodorum; neque tamen cognoscimus de quo nominalim oppido heic sermo fiat.

Ὅτι ὁ Εὔνους ἐκτὸς βέλους ἐπιστατήσας τὴν δύναμιν ἐβλασφή|μει τοὺς Ῥωμαίους, ἀποφαινόμενος οὐχ ἑαυτοὺς ἀλλ' ἐκείνους| εἶναι δραπέτας τῶν κινδύνων· μίμους δὲ ἐξ ἀποστάσεως τοῖς | ἔνδον ἐπεδείκνυτο, δι' ὧν οἱ δοῦλοι τὰς τῶν ἰδίων κυρίων ἀπο|στασίας ἐξεθεάθριζον, ὀνειδίζοντες αὐτῶν τὴν ὑπερηφανίαν | καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εἰς τὸν ὄλεθρον προαγούσης ὕβρεως. |

IIII. Ὅτι τὰ ἐξηλλαγμένα δυστυχήματα, εἰ καί τινες πεπεισμένοι τυγχά|νουσι μηδενὸς τῶν τοιούτων ἐπιστροφὴν ποιεῖσθαι τὸ θεῖον, ἀλλ' οὖν | γε σύμφορόν ἐστι τῷ κοινῷ βίῳ τὴν ἐκ θεῶν δεισιδαιμονίαν ἐν|τετηκέναι ταῖς τῶν πολλῶν ψυχαῖς (1)· ὀλίγοι γὰρ δι' ἀρετὴν ἰδίαν δικαιοπραγοῦντες, τὸ δὲ πολύφιλον τῶν ἀνθρώπων νομικαῖς κολάσεσι | καὶ ταῖς ἐκ θεοῦ τιμωρίαις ἀπέχεται τῶν κακουργημάτων.

Ὅτι πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν ἐπισυμβάντων τοῖς Σικελιώταις,| τούτοις ἅπασιν ὁ δημοτικὸς ὄχλος οὐχ οἷον συνέπασχεν, ἀλλὰ|τοὐναντίον ἐπέχαιρε, προσεπιφθονῶν ἀνίσου τύχης καὶ ἀνωμά|λου ζωῆς· ὁ γὰρ φθόνος ἐκ τῆς προγεγενημένης λύπης μετέβαλεν | πεπτωκὼς εἰς χαρὰν, ὁρῶν τὸ λαμπρὸν τῆς τύχης με-

P. 228. ταπεπτωκὸς|| εἰς τὸ πρότερον ὑπ' αὐτῆς ὑπερορωμένον σχῆμα· καὶ τὸ πάντων δεινό|τατον οἱ μὲν ἀποστάται προνοηθέντες ἐμφρόνως περὶ τοῦ μέλλον|τος, οὔτε τὰς ἐπαύλεις ἐνεπύριζον, οὔτε τὰς ἐν αὐταῖς κτή|σεις καὶ καρπῶν ἀποθέσεις ἐλυμαίνοντο, τῶν τε πρὸς τὴν γεωργί|αν ὡρμηκότων ἀπείχοντο· οἱ δὲ δημοτικοὶ διὰ τὸν φθόνον, ἐπὶ τῇ προφάσει τῶν δραπετῶν ἐξιόντες ἐπὶ τὴν χώραν, οὐ μόνον τὰς κτή|σεις διήρπαζον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπαύλεις ἐνεπύριζον.

V. Ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἁλόντων βαρβάρων κατὰ τὰς ὁδοιπορίας ἀγόμε|νοι (2),

Eunus cum exercitu extra teli ictum posito conviciabatur Romanis dicens, non se sed illos a periculis esse fugitivos. Tum intra urbem cum rebellibus suis mimos exhibuit, quibus servi suam a dominis defectionem in theatro agebant, superbiam his exprobantes atque intolerandam tyrannidem, quae ipsis causa exitii fuerat.

4. Ad insignia infortunia quod adtinet, quamquam nonnulli sibi persuaserunt nullam harum rerum a numine curam geri, tamen utile communi vitae est deorum timorem in multitudinis animis insidere. Pauci enim suapte virtute iustitiam sectantur; plerique autem legitimis poenis et divina vindicta territi a maleficiis abstinent.

Quum multa graviaque optimatibus siculis mala accidissent, horum plebs non modo nullum dolorem verum etiam laetitiam prae se tulit, quia scilicet inaequali fortunae divitum diversaeque conditioni iamdiu invidebat. Quippe livor ex priore tristitia convertit se in gaudium, dum splendidam optimatium fortunam ad eam conditionem redactam cerneret, quam ipsi felices antea despexerant. Illud vero pessimum fuit facinus, quod quum desertores servi, in futurum prudenter providi, neque villas incenderent, neque opes in eis reconditas neque fructuum penora pessum darent, neque iis qui ad agricolandum exibant molesti essent; plebs contra invidia flagrans, fugitivorum obtentu in agros effusa, non opes solum diripuit, verum etiam villas incendio absumpsit.

5. Plerique captorum barbarorum in itinere vel se vel invicem occidebant,

(1) Confer Scaevolae Varronisque doctrinam apud Augustinum de civ. D. IV. 27. 31. VI. 5. Ceteroqui oportet religionem esse veram, non autem politicam; haec enim postrema, velut inanis umbra dilabitur, et volucri simillima somno.

(2) Suspicor loqui auctorem de captivis Hispanis qui post eversam Numantiam solo patrio abducti fuerunt. De his miserabiliter scribit etiam Appianus

οἱ μὲν ἑαυτοὺς, οἱ δὲ ἀλλήλους ἀνῄρουν, οὐχ ὑπομένοντες τὴν | ἐκ τῆς δουλείας ὕβριν· παῖς δέ τις ἄνηβος παρεστὰς τρισὶν ἀδελφαῖς κοιμωμέναις διὰ τὸν κόπον, ταύ-
12. τας ἀπέσφαξεν· ἑαυτὸν | δὲ οὐ φθάσας ἀνελεῖν, ὑπὸ τῶν συλλαβόντων ἀνεκρίνετο
δι' ἣν αἰτίαν τὰς ἀδελφὰς ἀπέκτεινε; τούτοις μὲν οὖν ἀπεκρίθη διότι | τὸ ζῆν οὐδὲν ἄξιον αὐταῖς καταλέλειπτο· αὐτὸς δὲ τροφῆς ἀπο|σχόμενος, ἐνδείᾳ κατέστρεψε τὸν βίον.
16. Ὅτι οἱ αὐτοὶ αἰχμάλωτοι | ὡς ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας κατήντησαν, ῥίψαντες ἑαυτοὺς | εἰς ἔδαφος τήν τε γῆν κατεφίλουν μετ' οἰμωγῆς, καὶ τῆς κόνεως | εἰς τοὺς κόλπους ἀνελάμβανον· ὥστε εἰς ἔλεον καὶ συμπάθειαν ἐπα|ναστραπῆναι τὸ στρατόπεδον. ἕκαστος γὰρ τοῖς κοινοῖς τῆς | φύσεως πάθεσιν ἐχειροῦτο, θείῳ φό-
20. βῳ θεωρῶν ὅτι καὶ βαρβάρων | ψυχαὶ θηριώδεις, ὅτ' ἂν ἡ τύχη ἐξαζεύγνυσι τὸ
συνῆθες ἀπὸ τῆς πα|τρίδος, ὅμως οὐκ ἐπιλανθάνονται τῆς πρὸς τὴν θρέψασαν γῆν | φιλοστοργίας.
24. VI. * Καὶ συνέρρεον εἰς τὴν Ῥώμην οἱ ὄχλοι ἀπὸ τῆς χώ|ρας, ὡσπερεὶ ποταμοί τινες εἰς τὴν πάντα δυναμένην δέχεσθαι | θάλατταν(1). οἱ δὲ ὄχλοι μετεωρισθέντες πρὸς τὸ βοηθεῖν ἑαυτοῖς, | νόμον μὲν ἔχοντες ἡγεμόνα καὶ σύμμαχον, προστά-
28. την δὲ ἄρχοντα | τὸν μήτε χάριτος μήτε φόβου δοῦλον, ὑπὲρ δὲ τοῦ τὴν χώραν ἀνα-
κτήσασθαι τῷ δήμῳ πάντα πόνον καὶ κίνδυνον ὑπομένειν | κεκρικότα μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

* Ἔχων πλῆθος | οὐ νεοσύλλογον καὶ φυλῶδες, ἀλλὰ πρακτικώτατον τῶν δή-

servitutis ignominiae sustinendae impares. Puer vero impubes sorores tres somno propter defatigationem sopitas tacitus adgrediens interfecit: isque priusquam se quoque interimeret deprehensus, et cur sorores occidisset interrogatus; respondit, quia nihil illis reliquum erat vita dignum: ipse autem cibo abstinens, inedia vitam finivit.

Iidem captivi quum ad suae regionis fines pervenissent, procumbentes humi, terram cum eiulatibus osculabantur, pulveremque sinibus excipiebant, ita ut ad misericordiam adfectuumque consensum exercitum commoverent. Unusquisque enim communibus naturae passionibus pervincebatur, divino quodam cum terrore contemplans, barbarorum quoque ferinos animos, quum eos fortuna a patriae consuetudine separaret, amoris erga terram altricem non oblivisci.

6. * Confluebant Romam ex agris populi, tamquam fluvii in commune receptaculum mare. Plebs enim erecta animis erat ad utilitates suas procurandas, lege utens auxiliari et duce, antesignano autem homine qui neque gratiae neque metui obnoxius erat, quique ut agrum populo recuperaret, quemvis laborem atque periculum subire decreverat ad extremum usque vitae spiritum.

* Habens secum multitudinem non collecticiam neque gregariam, sed popu-

hisp. cap. XCVII. Neque enim audiendus est Florus eiusque simius Orosius qui nullum omnino numantinum bello superfuisse aiunt. Illa certe captivitas inter servile bellum oppressum et Tiberii Gracchi interitum (de quo mox Diodorus) contigit, anno urbis DCXXI. Licet etiam suspicari de victoria Bruti in Lusitania, quae in haec fere tempora incidit, cum ab eo sex barbarorum milia capta fuerunt, teste Orosio V. 5. De captivis vero cimbris, quominus cogitem, aetas vetat.

(1) Sermo iam est de comitiis gracchanis populo italico frequentissimis ob sciscendas agrarias leges.

μου | καὶ τοῖς βίοις κάρπιμον (1)· διὸ καὶ τῆς βίας ἐν ἀμφοτέροις τοῖς | μέρεσιν ταλαν- 32.
P 175. τευομένης, καὶ τῆς ῥοπῆς δεῦρο κἀκεῖσε πάλιν ἐκ|| κλινούσης, πολλῶν μυριάδων ἠθροισμένων τὰ μέρη βιαίως συνί|σταντο, καὶ καθάπερ ἐν τῇ θαλάττῃ κυμάτων φαντασίαι καὶ διαθέσεις ἐγίνοντο κατὰ τὰς τοῦ πλήθους ἐκκλησίας.

Ὅτι Ὀκτάβιος μετὰ τὴν καθαίρεσιν οὔθ' ὁμολογῶν ἑαυτὸν ἰδιώτην ὑπάρχειν | 4.
οὔθ' ὡς ἄρχων τολμῶν πρᾶξαί τι δημαρχικὸν, ἔμενε κατὰ τὴν ἰδί|αν οἰκίαν ἡσυχάζων· καίτοι γε ἐξῆν αὐτῷ αὔτως ἔχειν ὅτε ὁ Γράκ|χος εἰσέφερε ψήφισμα περὶ τῆς καταρχὴν ἀφαιρέσεως αὐτοῦ, | κἀκεῖνον ἅμα ψήφισμα κυροῦν περιέχον τὴν 8.
ἀφαίρεσιν τῆς Γράκχου δημαρχίας (2)· ἢ γὰρ ἂν ἑκάτεροι κατέστησαν ἰδιῶται, τῶν ψηφι|σμάτων ἐννόμων ὄντων, ἢ πάλιν διακατεῖχον τὴν ἀρχὴν, δοξάν|των παρανόμως ἐπενηνέχθαι.

VII. * Οὗτος μὲν οὖν ἀμετάπτωτον ἔχων | τὴν ἐπὶ τὸν ὄλεθρον ὁρμὴν, ταχὺ τῆς 12.
προσηκούσης κολάσεως | ἔτυχεν· καὶ ὁ Σκιπίων ξύλον ἁρπάσας ἐκ τῶν παρακειμένων *. — Ὁ γὰρ | θυμὸς παντὸς τοῦ δοκοῦντος εἶναι δυσκόλου περιεγένετο.

Ὅτι προσέπεσε τοῖς περὶ τὸ στρατόπεδον ἡ τοῦ Γράκχου τελευτὴ, καὶ | τὸν 16.
Ἀφρικανὸν φασὶν ἐπιβοῆσαι τοιαῦτα·

Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος ὅ|τις τοιαῦτά γε ῥέζοι (3).

Ὅτι τοῖς καταφαγοῦσι τοὺς ἱερωμένους | ἰχθῦς (4) οὐκ ἦν παῦλα τῶν κακῶν· τὸ γὰρ δαιμόνιον ὥσπερ ἐπίτη|δες εἰς παραδειγματισμὸν τοῖς ἄλλοις, ἅπαντας

li partem actuosissimam et vitae commoditatibus utilem. Quare viribus in utraque parte libratis, et lance modo hinc modo illinc inclinata, tot myriadum globi violenter inter se collidebant, atque in populi concionibus speciem quandam ac similitudinem marinorum fluctuum exhibebant.

Octavius post abrogationem, neque privatum se confitens; neque ut magistratus, tribunicium quicquam agere audens; domi se quietus continebat. Atqui oportebat, quo tempore Gracchus de abdicatione eius legem ferebat, ipsum quoque ferre legem quae tribunatum Graccho abdicaret. Sic enim aut ambo privati facti essent decretis legitimis; vel uterque dignitatem retinuisset, si forte invicem adversari praeter fas visi essent.

7. * Is ergo effreni ad exitium impetu ruens, brevi meritum supplicium luit. Nam Scipio ligno correpto quod se manibus obtulit *. — Etenim ira quidquid arduum videbatur superabat.

Delata in castra de Gracchi nece notitia, fama est Africanum exclamavisse:

Sic pereat et alius quilibet, si paria fecerit.

His qui sacros pisces voraverant nulla malorum requies erat. Etenim

(1) Sermo esse videtur de divitibus agrorum possessoribus, qui Graccho obsistebant.

(2) Immo si Plutarchum in Tib. Graccho cap. XI. audiamus hanc optionem Octavio sponte Gracchus obtulerat.

(3) Ex odyssea I. 47. Atque ita habet etiam Plutarchus in Tib. Gracch. XXI.

(4) Diodorus V. 3. iam mentionem fecerat piscium, quibus Arethusae fons abundabat, Dianae sacrorum adeoque intactorum; dixeratque se alibi in historia proprioque in tempore commemoraturum quonam pacto puniti fuerint a vindice numine mortales ii, qui belli necessitate coacti, ac superstitione contempta, sacros illos comedissent pisces. Iamvero in hactenus editis Diodori reliquiis, nusquam, quantum memini, promissam narrationem exsequitur Diodorus; sed nunc demum in his vaticanis excerptis particula praedictae narrationis nobis occurrit.

20. τοὺς ἀπονενο|ημένους περιεῖδεν ἀβοηθήτους· οὗτοι μὲν οὖν ἀκολούθως τῇ πα|ρὰ
θεῶν κολάσει, καὶ τῇ διὰ τῆς ἱστορίας βλασφημίᾳ τετευχότες |, ἀπήλαυσαν τῆς δι-
καίας ἐπιτιμήσεως.

VIII. Ὅτι τοῦ Ἀττάλου τοῦ | πρώτου βασιλέως χρηστηριαζομένου περί τινος, ἐπαυτο-
24. ματί|σαι τὴν Πυθίαν φασί·

Θάρσει ταυρόκερως (1), ἕξεις βασιλήιδα τιμήν, |
Καὶ παῖδες παίδων· τούτων γε μὲν οὐκέτι παῖδες (2).

Ὅτι τῆς ἐ|αρινῆς ὥρας τῇ χλιᾳ τηκούσης τὴν χιόνα, καὶ τῶν καρπῶν ἐκ |
28. τοῦ συνεχοῦς πάγου πρὸς τὴν φυὴν καὶ βλάστησιν προϊόντων, τῶν | δὲ ἀνθρώπων
ἐπὶ τὰς πράξεις ὡρμημένων, ὁ Ἀρσάκης ἀποπειρα|θῆναι βουλόμενος τῶν πο-
λεμίων, πρεσβευτὰς ἀπέστειλε περὶ | εἰρήνης, οἷς Ἀντίοχος μετέδωκεν ἀποκρί-
σεις, διότι συγχωρή|σει τὴν εἰρήνην, ἐὰν τὸν ἀδελφὸν Δημήτριον ἀπολύσας τῆς
32. αἰχμα|λωσίας παραδῷ, τῶν δὲ δυναστειῶν τῶν ἀφῃρημένων ἐκχωρήσει, || τὴν δὲ P. 176.
πάτριον δυναστείαν ἔχων τελῇ φόρον· ὁ δὲ Ἀρσάκης προσ|κόψας τῇ βαρύτητι
τῶν ἀποκρίσεων, ἐπ' αὐτὸν ὥρμησεν (3). |

4. VIIII. Ὅτι τῶν τοῦ Ἀντιόχου φίλων παρακαλούντων μὴ συνάπτειν μάχην | πρὸς
πολλαπλασίους Πάρθους (4)· δύνασθαι γὰρ αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπο|κειμένην ὀρεινὴν κατα-

numen scelestos illos dedita opera ad ceterorum exemplum omni auxilio destituit. Isti igitur et deorum vindicta et historiae infamia perculsi dignam meritis poenam retulerunt.

8. Quum Attalus, qui primus hoc nomine rex fuit, de re quadam oraculum consuleret, sponte addidit Pythia:

Macte animis, o tauricornis; habebis ipse regium honorem:
Et filii filiorum; sed non ii qui ex his nascentur.

Verna tempestate, iam tepore nives solvente, seminibusque ex diutina glacie ad germinationem gemmasque erumpentibus, quum iam mortales ad consueta opera prodirent; Arsaces ob explorandum hostium animum, legatos de pace misit. Quibus Antiochus respondit: pacem se concedere si fratrem Demetrium captivitate expeditum Arsaces ad se dimitteret; et si satrapiis vi occupatis decederet; denique si patria ditione retenta, tributum sibi persolveret. Tum Arsaces responsorum insolentia offensus, in Antiochum duxit.

9. Quum Antiochum rogarent amici ne cum Parthis numero superioribus proelium consereret; posse enim Syros ad montana proxima confugientes, pe-

(1) Etiam Pausanias X. 15, et Suidas voc. Ἄτταλος *tauricornem* vocant Attalum maiorem, quo super titulo videsis Vicecomitis coniecturam in graeca iconographia. Primus hic regium nomen Pergami obtinuit post debellatos Gallograecos. Strab. XIII. 4.

(2) Adamussim Livius XXXIII. 21: *Attalus moriens regnum adeo stabile ac firmum reliquit, ut ad tertiam stirpem possessio eius descenderit.* Revera post eum Attalus II. et Eumenes filii, deinde Attalus III, Attali II. filius regnaverunt: post quem Romani ab ipsomet heredes testamento nuncupati. Causam vero loquendi de primo Attalo obtulit Diodoro postremi mors, quae in haec tempora incidit, nempe anno urbis DCXXI.

(3) Ad viros heic nominatos quod adtinet, Antiochus est ille cognomento sidetes, quintus decimus Seleucidarum: Demetrius est eius praecessor, Demetrii soteris filius: Arsaces denique Phrahates est hoc nomine secundus. Armeniorum historicus Moses lib. II. 2, et Porphyrius apud Euseb. chron. I. 40, discrepant aliquantulum a Diodoro, quia pugnam saeviente hieme patratam dicunt. Nunc vero de tempore anni merito dubitavisse Froelichium videmus annal. Seleuc. p. 84, quandoquidem Diodorus ver pro hieme dicit.

(4) Porphyrius praedictusque Moses aiunt Parthorum fuisse CXX milia. Iam Antiochi hominum

φυγόντας ἀποζεύξασθαι τῇ δυσχωρίᾳ | τὸν ἀπὸ τῶν ἱππέων κίνδυνον, ὁ Ἀντίοχος οὐδενὶ τρόπῳ προσε|δέχετο τοὺς λόγους, ἀποφαινόμενος αἰσχρὸν εἶναι τοὺς νενικηκό|τας δεδιέναι τὰς τῶν προηττημένων τόλμας· παρακαλέσας | οὖν τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν κίνδυνον, ἀνεδέχετο τὴν τῶν βαρβάρων | ἔφοδον εὐρώστως.

Ὅτι κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἀναμαθόν|τες τὸν θάνατον Ἀντιόχου, οὐ μόνον κοινὸν ἡ πόλις ἐπήρατο πέν|θος, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἰδιωτικὸς οἶκος κατηφείας καὶ θρηνῶν ἐ|πληροῦτο· καὶ μάλιστα τὸ περὶ τὰς γυναῖκας ὀδυρμοῦ τὸ πάθος | ἐκκαίοντος· τριάκοντα γὰρ μυριάδων ἀπολομένων σὺν τοῖς ἐκ|τὸς τῆς τάξεως ἀναβεβηκόσιν (1), οὐκ ἦν εὑρεῖν οἰκίαν ἄμοιρον ἀ|τυχήματος· αἱ μὲν γὰρ ἀδελφοὺς, αἱ δὲ ἄνδρας, αἱ δὲ υἱοὺς ἀ|πολωλότας ἐπένθουν· πολλαὶ δὲ παρθένοι καὶ παῖδες ὀρφανοὶ γεγονότες, τὴν ἐρημίαν ἑαυτῶν κατωδύροντο· μέχρις ὅτου τῆς | λύπης ὁ κάλλιστος ἰατρὸς χρόνος ἐξέλυσε τὴν ἀκμὴν τοῦ πένθους. |

Λ. Ὅτι Ἀρσάκης ὁ Πάρθων βασιλεὺς καταπεπολεμηκὼς Ἀντίοχον | διενοεῖτο καταβαίνειν ἐπὶ τὴν Συρίαν, ἐλπίζων ῥᾳδίως αὐτῆς | κυριεύσειν· οὐ μὴν ἐξουσίαν ἀνέλαβε τῆς στρατείας· ἀλλὰ τῷ με|γέθει τῶν ἐπιτεταγμένων ἡ τύχη πολλαπλασίους αὐτῷ κινδύνους | καὶ συμφορὰς ἐπέστησεν (2)· οἶμαι γὰρ ἐκ θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις οὐδὲν εἰλι|κρινὲς δίδοται τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ὡς ἐπίτηδες τοῖς μὲν καλοῖς | φαῦλα, τοῖς δὲ δικαίοις (a) ἐπεισάγει τὰ ἀγαθὰ τὸ δαιμόνιον· οὐ

riculum, quod ab equitatu imminebat, asperitate locorum eludere; Antiochus huic orationi aure non praebita, aiebat turpe esse si victores ab iis sibi timerent quos antea devicissent. Suos itaque ad sustinendum periculum adhortatus, barbarorum incursum fortiter excepit.

Statim ac Antiochiae mors Antiochi intellecta est, non publice tantummodo urbs luctum induit; sed et omnis privata domus moestitia ac lamentationibus implebatur: maximeque mulierum eiulatibus dolor incendebatur. Nam trecentis milibus caesis, praeter eos qui extra ordinem comitati exercitum fuerant, nulla familia erat calamitatis expers, dum aliae fratres, aliae viros, aliae filios amissos deflerent: multaeque virgines puerique in orbitate constituti solitudinem suam querebantur: donec optimus maeroris medicus tempus tantam luctus vim sedavit.

10. Parthorum rex Arsaces post debellatum Antiochum, in Syriam descendere cogitabat, sperans se facile hac potiturum. Sed enim expeditionis faciendae potestate caruit: nam propter imperatorum tributorum gravitatem, complura illi pericula et adversitates fortuna conflavit. Nullum enim, ut arbitror, purum bonum hominibus Deus largitur; sed studiose bonis mala, mediocribus eximia miscet. Neque sane fortuna ingenii sui oblita est; sed quasi bene Par-

(a) Ita cod.

amissorum quum trecenta milia mox fuisse dicantur, ut veritas historiae constet, sciendum est, ante hanc ipsam fatalem pugnam magnum iam amisisse militum numerum Antiochum, teste Iustino XXXVIII. 10, in persicis urbibus, quae commeatuum praebitione et iniuriis militum gravatae, post eius victorias rebellaverant, et hiemantem eiusdem exercitum per insidias passim trucidaverant; ita ut Antiochus cum parte tantummodo copiarum reliqua Arsaci in acie occurrerit. Lege gallum Valentem in Arsacid. hist.

(1) Iustinus loc. cit. *luxuriae non minor apparatus quam militiae fuit: quippe* LXXX *milia armatorum secuta sunt* CCC *milia lixarum*.

(2) Praesto adest Iustinus XLII. 1: *Phrahates cum inferre bellum, in ultionem tentati ab Antiocho parthici regni, Syriae statuisset, Scytharum motibus ad sua defendenda revocatur*. Pergit deinde narrare Iustinus Phrahatis infelix cum Scytis bellum eiusque in proelio caedem.

28. μὴν | ἡ τύχη γε ἐπελάθετο τῆς ἰδίας φύσεως, ἀλλὰ καθάπερ κοπιῶσα | τῷ
τοὺς αὐτοὺς συνεχῶς εὐποιεῖν, τηλικαύτην τὴν παλίρροιαν | εἰργάσατο τοῦ πολέμου
παντὸς, ὥστε τοὺς εὐημεροῦντας εἰς | τέλος ταπεινῶσαι.

XI. Ὅτι Ἀρσάκης ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς | ἀλλοτρίως πρὸς Σελευκεῖς διακεί-
32. μενος, καὶ μνησικακῶν | ἐπὶ ταῖς ὕβρεσι καὶ ταῖς τιμωρίαις αἷς ἐχρήσαντο κατ'
αὐτοῦ ||| τοῦ στρατηγοῦ· καὶ τῶν Σελευκέων ἀποστειλάντων πρέσβεις καὶ παρα|καλούντων p. 151.
συγγνώμης τυχεῖν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, καὶ βουλομένων αὐτοῦ | ἀπόκρισιν λαβεῖν,
4. ἤγαγε τοὺς πρέσβεις ἐπὶ τὸν τόπον οὗπερ Πιτθίδης (1) | τυφλὸς ἐκάθητο ἐπὶ τῆς
γῆς ἐκτετυφλωμένος· καὶ προσέταξεν ἀ|παγγέλλειν τοῖς Σελευκεῦσιν ὅτι πάντας
αὐτοὺς δεῖ τὰ αὐτὰ παθεῖν |· οἱ δὲ φοβηθέντες τῶν μὲν προγεγενημένων συμ-
φορῶν ἐπελά|θοντο διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῶν προσδοκωμένων δεινῶν· ἀεὶ γὰρ και-|
8. νότης τῶν κακῶν ἀμαυροῦν εἴωθε τὰς προγεγενημένας ἀτυχίας | τοῖς ἀνθρώ-
ποις.

XII. * Τὸ δὲ πλῆθος οὐ μόνον λαβόντι τὴν ἀρχὴν (2), ἀλλὰ καὶ μετα|πορευομένῳ,
καὶ πρὸ τοῦ μετιέναι παρηκολούθει· καὶ καταπλέοντι ἐκ | τῆς Σαρδόνος ἀπήντα
12. ἐκβάντι (a), μετ' εὐφημίας καὶ κρότων ἐδέχετο· | τοσαύτη πρὸς αὐτὸν ἦν εὐνοίας
ὀχλικῆς ὑπερβολή (b).

Ὅτι ὁ Γράκ|χος δημηγορήσας τὴν καταλῦσαι ἀριστοκρατίαν (c), δημοκρα-
τίαν δὲ | συστῆσαι, καὶ ἐφικόμενος τῆς ἁπάντων εὐχρηστίας τῶν μερῶν, | οὐκέτι
16. συναγωνιστὰς ἀλλὰ καθάπερ αὐθέντας εἶχε τούτους ὑπὲρ | τῆς ἰδίας τόλμης.
δεδεκασμένος γὰρ ἕκαστος ταῖς ἰδίαις | ἐλπίσιν ὡς ὑπὲρ ἰδίων ἀγαθῶν τῶν εἰ-

this faciendo fessa, tantam belli conversionem fecit, ut felices dudum ad extremum depresserit.

11. Arsaces Parthorum rex infensus erat Seleuciensibus, memor videlicet iniuriarum atque cruciatuum quibus quendam e suis ducibus divexaverant. Quare Seleuciensibus ad se oratores mittentibus, ut veniam impetrarent, responsumque flagitantibus; Arsaces oratores eo duxit ubi Pitthides caecus humi sedebat, is cui oculi effossi fuerant: mandavitque Seleuciensibus renunciarent, ad par supplicium ut essent parati. Hi vero perterrefacti iam superiorum calamitatum obliviscebantur, dum poenas adeo graviores expectarent. Semper enim malorum novitas priora infortunia hominibus lenire solet.

12. * Populus autem non solum cum Gracchus dignitatem adiret, verum etiam cum ambiret, et ante quam ipsam deponeret, comitabatur eum: redeuntique e Sardinia occurrit, navi exeuntem cum acclamationibus plausibusque excepit. Tanta erat vulgi erga eum benivolentia!

Gracchus in concione suadens, ut aristocratia sublata, democratia stabiliretur, et consecutus omnium classium favorem, iam habebat universum populum non adiutorem tantummodo, verum etiam auctorem audaciae suae. Unusquis-

(a) Mallem ἐκβάντα. (b) Cod. εὔνοια ὀχλικῆς ὑπερβολῆς. (c) Cod ἀριστοκράτην.

(1) Quaerendum est de hoc Pitthide. Tum de tyrannide seu saevitia, quam in Seleucienses exercuit Phrahatis satrapa, legendus est Iustinus XLII. 1. et prolog. lib. XLII. et Athenaeus XI. 15. Sed enim Diodorus noster in fragm. ed. vocat hunc ipsum Parthorum regem, non praefectum, cuius verba ingeniose quidem, se haud scio an vere emendet Valesius in adnotationibus.

(2) Praetermisit eclogarius *Gracchi* nomen. Et quidem sermo est de Caio Graccho, non de Tiberio. Nam Caii fuit praetura sardoa, lex de iudiciis ad equites transferendis, et alia quae infra dicuntur. Lege Plutarchum in Caio Graccho, et Appianum bell. civ. I.

σφερομένων νόμων, ἕτοιμος | ἦν πάντα κίνδυνον ὑπομένειν· τῶν μὲν γὰρ συγκλη-
τικῶν τὸ δικάζειν ἀφελόμενος, καὶ ἀποδείξας τοὺς ἱππεῖς κριτὰς, τὸ χεῖρον |
τῆς πολιτείας τοῦ κρείττονος κύριον (a) ἐποίησεν· καὶ τὴν προϋπάρχουσαν τῷ συνε- 20.
δρίῳ πρὸς τοὺς ἱππεῖς σύμπνοιαν διαστήσας, βαρὺν τὸν ὄχλον κατ' ἀμφοτέρων
κατεσκεύασε· διὰ δὲ τῆς πάντων | διχοστασίας ἑαυτῷ δυναστείαν κατασκευά-
ζων, καὶ τὸ κοινὸν τα|μεῖον εἰς αἰσχρὰς καὶ ἀκαίρους δαπάνας καὶ χάριτας ἀνα- 24.
λίσκων (1), | εἰς ἑαυτὸν πάντας ἀποβλέπειν ἐποίησε· καὶ τῇ μὲν τῶν δημοσίων |
τόλμῃ καὶ πλεονεξίᾳ τὰς ἐπαρχίας ἀπορρίψας, ἐπεσπάσατο παρὰ | τῶν ὑπο-
ταττομένων δίκαιον μῖσος κατὰ τῆς ἡγεμονίας· τοῖς δὲ | στρατιώταις διὰ τῶν νό- 28.
μων τὰ τῆς ἀρχαίας ἀγωγῆς αὐστηρὰ κα|ταχωρησάμενος (2), ἀπειθίαν καὶ ἀναρχίαν
εἰσήγαγεν εἰς τὴν πολιτείαν· | τῶν γὰρ ἀρχόντων καταφρονήσας κατεξανίσταται
καινοτομῶν· ἐκ | δὲ τούτων τῶν ἐθῶν ὀλέθριος ἀνομία καὶ πόλεως ἀνατροπὴ
γίνεται. |

XIII. Ὅτι ὁ Γράκχος ἐπὶ τοσοῦτο προέβη δυναστείας καὶ ὕβρεως ὥστε τῶν 32.
P. 152. ὄχλων || κρινάντων ἐκβαλεῖν τὸν Ὀκτάυιον (b) ἐκ τῆς πόλεως (3), ἀφῆκεν αὐτὸν,
εἰπὼν | τῷ δήμῳ, διότι ταύτην χάριν δίδωσι τῇ μητρὶ προεντετευγμένος
ὑπ' αὐτῆς. |

Ὅτι ὁ Πόπλιος (c) μετὰ δακρύων ὑπὸ τῶν ὄχλων προεπέμφθη ἐκβαλ|λόμενος 4.
ἐκ τῆς πόλεως (4)· οὐ γὰρ ἠγνοεῖτο πλῆθος τὸ τῆς ἐκβολῆς | ἄδικον, ἀλλὰ τὴν

que enim propria spe illectus, pro legibus quae ferebantur, tamquam pro bono proprio, quodvis discrimen adire paratus erat. Nam iudiciis senatui ereptis, atque ad equites translatis, potiorem reip. ordinem deterioris potestati Gracchus subiecerat; dissociataque senatorum et equitum concordia, gravem utrique ordini populum effecerat: atque ita ex universali discordia potentiam sibi confirmaverat: tum publicum aerarium in turpes absurdasque impensas largitionesque exhauriens, ut cuncti ad se unum respicerent satagebat: popularium quoque hominum audaciae atque avaritiae praeturas temere impertiens, iustum provinciarum odium adversus romanum imperium concitabat. Militibus denique severitatem veteris disciplinae legibus suis remittens, licentia atque effreni libertate remp. pervertebat. Nam qui res novas molitur, magistratuum auctoritati cum contemtu adversatur. Porro ex his moribus perniciosa licentia et civitatis exitium gignitur.

13. Gracchus in tyrannidem tantam insolentiamque venerat, ut cum populus suffragiis eiiceret urbe Octavium, ipse eum missum fecerit dicens, hanc se gratiam matri largiri, quae pro illo intercesserat.

Popilius a populo lacrymabundo deducebatur dum urbem damnatus relinqueret: neque enim multitudo ignorabat inflicti exilii iniquitatem; sed largi-

(a) Cod. χεῖρον. (b) Ita cod. Ὀκτάυιος cum υ, non β, quod postremum Graeci factitare solent. (c) Ita cod. pro Ποπίλιος.

(1) Idem reprehendit in C. Graccho Cicero tuscul. III. 20, de off. II. 21.

(2) C. Gracchi lex quaedam militaris recitatur a Plutarcho in eius vita cap. V.

(3) C. Gracchi lege non urbe excludebatur Octavius, sed magistratibus, ut ait Plutarchus cap. IIII, qui intercessionem quoque matris Gracchorum memorat.

(4) Popilius hic Laenas est, lege C. Gracchi (Plutarch. loc. cit.) ad vertendum solum coactus, propterea quod in consulatu amicos Gracchorum damnavisset. Huius expulsi meminit Cicero cum in aliis scriptis, tum de rep. I. 3. Gellius vero lib. XI. 13. etiam de Gracchi quadam in Popilium oratione loquitur.

κατ᾽ αὐτὸν δωροδοκίαν δεκαζόμενον ἀπεστέρητο | τῆς μισοπονηρούσης παῤῥησίας.

Ὅτι ἑπτὰ καὶ δέκα φυλαὶ | τὸν νόμον ἀπεδοκίμαζον, ἄλλαι δὲ ταύταις
8. ἴσαι παρεδέχοντο· | τῆς δὲ ὀκτωκαιδεκάτης διαριθμουμένης μία ψῆφος ὑπερῆρε | τῶν κυρούντων τὸν νόμον· τῆς δὲ τοῦ δήμου κρίσεως εἰς οὕτω μι|κρὰν ῥοπὴν συγκλειομένης (1), ὁ Γράκχος ἠγωνία ὡς ὑπὲρ τοῦ ζῆν | κινδυνεύων· τῇ δὲ προσθήκῃ
12. μιᾶς γνώμης μαθὼν ἑαυτὸν νι|κῶντα, μετὰ χαρᾶς ἀνεφθέγξατο, τὸ μὲν ξίφος ὑπόκειται τοῖς ἐχθροῖς· | περὶ δὲ τῶν ἄλλων ὡς ἂν δὴ τύχη βραβεύσῃ στέρξομεν.

XIIII. Ὅτι Ἀλέξανδρος μετὰ τὸ ἱεροσυλῆσαι, ἔφευγεν ἐπὶ τὸ Πισίδιον (2)·
16. εἵπε|το δὲ αὐτῷ, ὡς ἔοικε, τὸ δαιμόνιον ἀόρατον ἐκ ποδῶν διῶκον, καὶ | τῇ κατ᾽ αὐτοῦ τιμωρίᾳ σύνεργον γινόμενον συνέκλεισεν εἰς τὸ τυχεῖν τῆς ἁρμοττούσης δίκης· συλληφθεὶς γὰρ ἀνήχθη πρὸς τὸν Ἀντίο|χον εἰς τὴν παρεμβολὴν δυσὶν ἡμέραις ὕστερον τῆς ἱεροσυλίας· οὕτως ἀνέκφευκτος ἡ τιμωρὸς δίκη μέτερχεται
20. τὴν τῶν ἀσεβῶν | τόλμαν· ἐγρηγορυῖαι γὰρ διώκουσι τῶν ἀνοσίως ποιναὶ σύντομον | τὴν τιμωρίαν φέρουσαι· ἄρτι γὰρ βασιλεὺς ἦν καὶ τεσσάρων μυρι|άδων στρατοπεδευουσῶν ἀφηγεῖτο, ὃ (a) δεδεμένος ἐπανήγετο πρὸς | ὕβριν καὶ τιμωρίαν πολεμίων.

tionibus contra illum corrupta eripi sibi libertatem permiserat improbis resistendi.

Septendecim tribus legem excludebant, totidem comprobabant: mox numeratis decimae octavae suffragiis, uno superavit factio eorum qui legem sciscebant. Interim vero dum populi iudicium in tam brevi puncto pendebat, Gracchus quidem summa animi consternatione angebatur, quasi de vitae discrimine dimicaret: mox quum uno adiecto suffragio victorem se cognovit, laetitia elatus, gladius inquit inimicis infixus est; ceteris autem eventibus, quoscumque fortuna obtulerit, contenti erimus.

Alexander post fanum direptum fugit Pisidium: verumtamen pone sequebatur eum, ut videtur, daemon occultus, qui vindictae sumendae factus adiutor, ad incitas eum redegit ut congruum supplicium nancisceretur. Quippe Alexander comprehensus ad Antiochum in castra ducebatur biduo post sacrilegium. Adeo certa supervenit scelestorum audaciae vindex nemesis; vigilesque furiae persequuntur impios non sine celeri poena. Nuper enim rex erat, et quadraginta militum milibus praeerat, nunc autem vinctus ad contumeliam poenamque ab hostibus subeundam trahebatur.

(a) Ita cod.; sed malim νῦν.

(1) Heic plane agitur de lege qua Tiberius Gracchus tribunatum Octavio collegae abrogavit (Plut. in Tib. Gracch. cap. XII.) Quare non explico cur Diodorus res Tiberii post illas Caii collocet quae recentiores fuerunt.

(2) Agitur de Alexandro II. cognomento Zabina, Syriae rege. Iamvero in valesianis quoque fragmentis p. 604. is rex dicitur post sacrilegam direptionem fugisse Pisidium. Igitur valesiano fragmento prorsus subtexendum est vaticanum hoc, in quo narratio supremi fati continuatur, quae res deest in valesianis. Diodorum illustrat Iustinus XXXVIIII. 2: *Alexander victus et inops pecuniae, cum stipendia militibus deessent, templo Iovis solidum ex auro victoriae signum tolli iubet, facetis iocis sacrilegium circumscribens; nam victoriam commodatam sibi ab Iove esse dicebat. Interiectis deinde diebus, cum ipsius Iovis aureum simulacrum infiniti ponderis tacite evelli iussisset, deprehensusque in sacrilegio concursu multitudinis*

XV. Ὅτι ἀγομένου δεδεμένου διὰ τῆς | παρεμβολῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας, τοῦ|το ἄπιστον ἐδόκει τοῖς ἀκούουσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς ὁρῶσιν· τὴν | γὰρ ἐνέργειαν τῆς αἰσθήσεως τὸ μηδέποτε γενέσθαι προσδοκη|θὲν τοὐναντίον ζέειν ἐβιάζετο· ἐπεὶ δὲ διὰ τῆς ὁράσεως ἐβε|βαιοῦτο τἀληθὲς, ἅπαντες θαυμάζοντες ἀνέλυον ἀπὸ τῆς θέας|, οἱ μὲν ἀθρόοις καὶ συμπάθεσι φωναῖς ἐπισημαινόμενοι τὴν τοῦ δαι|μονίου δύναμιν, οἱ δὲ ποικίλως ἐπιφθεγγόμενοι τὸ τῆς τύχης ἄ|στατον, τὸ παλίντροπον τῶν ἀνθρωπίνων, τὴν ὀξύτητα τῆς παλιρροί|ας, ὡς εὐμετάβολος ὁ βίος τις οὐκ ἂν προσεδόκησεν. |||

P. 353. (1) Ὅτι ὁ Φλάκκος . . . ἔφυγεν (2) . . . ἀνδράποδα . . . [*in margine* περὶ Κορδίσκων (3)] . . . σθαι τῆς

Ὅτι . . . τὴν Ῥώμην ἐπικρατεῖν . . . Ὅτι η φρόνησις . . . τῆς τύχης . . . λῶς . . . πολλάκις ἡ ταύτης . . . τὰς ἁπάντων ἐλπίδας . . . .

Ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Νομάδων Ἰογόρθας (4) θαυμάσας τὴν ἀνδραγαθίαν τῶν Ῥωμαίων . . . αὐτῶν ἐπαινέσας ἐν τῷ . . . .

φιλοῖς ἀπεφήνατο διότι τούτοις λόγοις . . . ἐπὶ διὰ ταύτης τῆς Λιβύης . . .

15. Dum Syriae rex Alexander duceretur per castra vinclis gravatus, videbatur id non audientibus solum verum etiam cernentibus incredibile. Nam qui minime id futurum sibi persuaserant, praesentis sensus vim resprimere nitebantur: sed enim postquam omnino visu veritas confirmata est, omnes admiratione suspensi eo spectaculo consternabantur: et alii quidem frequentibus ac miserantibus vocibus vim adversi genii incusabant; alii varie obloquebantur de fortunae inconstantia, de rerum humanarum volubilitate, de conversionum celeritate, et quod tam variabilem esse vitam nemo speraret.

Flaccus . . . fugit . . . Rex Iugurtha fortitudinem Romanorum miratus . . . .

esset in fugam versus, magna vi tempestatis oppressus, ac desertus a suis, a latronibus capitur; perductusque ad Grypum (Syriae legitimum regem) *interficitur*.

(1) Diodori vaticani quaternio ultimus incommodam lacunam nobis exhibet; nam folii extimi prior pars, paginis duabus 353. 354. constans, ita oblitterata est, ut in recta pagina pauca verba legi possint, in aversa nihil omnino. Posterior folii pars periit, quia avulsa olim fuit ab eo qui codicem rescripsit; ideoque folium, non par sed solitarium mansit. Ergo ut de parte priore utcumque superstite loquar, id sine dubio folium ad hunc postremum quaternionem pertinet, atque eius materia omnino interiacet inter Alexandri Zabinae obitum et Carbonis atque Silani cruentum consulatum. Nam Flacci, sive is Valerius est sive Fulvius, et res Iugurthae, quae in fragmento occurrunt, in id tempus incidunt.

(2) Equidem si agitur de Fulvio Flacco, is in officinam fuga elapsus, iussu Opimii consulis interfectus fuit. Appian. bel. civ. I. 26. Sin de Valerio Flacco, is a Fimbria pariter occisus in Asia fuit, teste Patereulo II. 23, quo in loco Paterculus de Carbonis quoque consulatu loquitur, qui mox in vaticanis excerptis occurrit.

(3) Brevem sermonem de Cordiscis (sive Scordiscis) fuisse in hac pagina a v. 6. ad 10. docet nos inscriptio in margine, quum tamen ipse textus legi nequeat. Erat autem revera hic locus loquendi de Scordiscis, contra quos paulo ante susceptum iugurthinum bellum, Romani malam pugnam pugnaverunt anno urbis DCXL. Florus III. 4: *Saevissimi omnium Thracum Scordisci fuere* etc. *fusus non modo ab his et fugatus, sed totus interceptus exercitus, quem duxerat Cato*.

(4) Ita scribitur per ο, non per ου, nomen hoc apud Diodorum etiam in fragm. ed. p. 604. 605. qui locus editus extat post Alexandri Zabinae res, uti etiam in vaticanis excerptis. Quare

XVI. . . . Κάρβωνος καὶ Σιλανοῦ (1)· τοσούτου δὲ πλήθους ἀνῃρημένου, οἱ μὲν P. 215.
υἱοὺς | οἱ δὲ ἀδελφοὺς ἐπένθουν· τινὲς δὲ πατέρων ὀρφανοὶ παῖδες ἀπολε|λειμ-
4. μένοι, τὴν τῶν γονέων ἀπώλειαν καὶ τὴν Ἰταλίας ἐρημίαν | κατωδύροντο· πλεῖσται δὲ
γυναῖκες ἀνδρῶν ἐστερημέναι, χηρείας ἀτυχοῦς ἐλάμβανον πεῖραν· ἡ δὲ σύγκλη-
τος μεγαλοψύχως | φέρουσα τὴν συμφοράν, τά τε πολλὰ πένθη καὶ τὴν ὑπερβο-
8. λὴν | τῶν κλαυθμῶν τὸ πολὺ κατέστελλε, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ | λύπην
ἐπικρυπτομένη βαρέως ἔφερεν.

Ὁ Λεύκουλλος (2) | ὁ στρατηγὸς πυθόμενος διαβεβηκέναι τὸν πορθμὸν Σερουΐλιον |
Γάϊον στρατηγὸν ἐπὶ τὴν διαδοχὴν τοῦ πολέμου, τούς τε στρατιώ|τας ἀπέλυσε,
12. καὶ περιχάρακας καὶ τὰς κατασκευὰς ἐνέπρησε |, βουλόμενον τὸν διαδεχόμενον τὴν
ἀρχὴν, μηδεμίαν ἔχειν ἀξιό|λογον ἀφορμὴν εἰς τὸν πόλεμον· βλασφημούμενος
γὰρ ἐπὶ τῷ | δοκεῖν τὸν πόλεμον ἄξειν (3), ὑπελάμβανε τῇ τούτου ταπεινώσει | καὶ
ἀδοξίᾳ καὶ τὴν τούτου κατηγορίαν καταλύσειν |.

16. . . . . Carbonis atque Silani. Tanta autem multitudine occisa, alii filios alii fratres lugebant, alii in orbitate relicti liberi, deplorabant parentium exitium et Italiae solitudinem: plurimae vero mulieres viris spoliatae aerumnosam viduitatem experiebantur. Interim senatus excelso animo cladem ferens, multos saepe luctus et ploratuum summam vim reprimebat; quamque ipse ex tam gravi casu tristitiam capiebat, fortiter tolerabat.

Lucullus imperator quum fando audisset Caium Servilium cum imperatoria dignitate iam fretum traiecisse ut sibi belli successor fieret; et milites missione donavit, et vallum munitionesque cremavit, nullum volens imperii successori utile subsidium gerendi belli relinquere. Nam quia Lucullus diffamatus fuerat propterea quod bellum diutius trahere visus esset, dum Servilium deprimit atque inglorium facit, illatam quoque sibi criminationem putabat se repulsurum.

vaticani folii propriam heic esse sedem certo cognoscimus.

(1) Consulatus Carbonis cum Silano scribitur apud antiquum interpretem Ciceronis a me Mediolani editum in prohoemio ad orationem Tullii pro Archia. Iamvero Silanum credendum esse suffectum consulem anno urbis DCLXX, post Cinnae consulis caedem, erudite olim me admonebat vir clari in litteris nominis. Sed ecce obstat Paterculus II. 24, qui narrata Cinnae consulis caede, diserte addit: *Carbo, nullo suffecto collega, solus toto anno consul fuit*. Sed pace Paterculi, Silani certe consulatus in fastos recipiendus est; nullus autem aptior ei locus videtur, quam ea, de qua diximus, post Cinnae caedem suffectio; ita ut Silanus consul fuerit cum Carbone II. Rem fastographi nostri diligentius perpendant, atque ad liquidum deducant.

(2) Hic est Lucius Lucullus, pater illius qui Ciceronis aetate luxu claruit. Lucius bellum servile in Sicilia male gessit, uti satis innuitur etiam in fragmentis Diodori editis libri XXXVI. p. 536, unde etiam constat vaticanum hoc fragmentum pertinere ad eundem librum.

(3) Ita etiam in fragm. ed. sed aliis verbis. Notabile vero est quod idem crimen protracti belli obiectum fuit Lucullo filio adversus Mithridatem pugnanti. Appian. mithr. cap. XC, et Symmach. orat. I. in Valentin. cap. XVI.

ΔΙΟΔΩΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΛΖ. ΛΗ. ΛΘ. Μ.

I. Ἀφ' ὧν χρόνων αἱ τῶν ἀνθρώπων πράξεις διὰ τῆς ἱστορικῆς ἀναγρα- 16.
φῆς | εἰς αἰώνιον μνήμην παρεδόθησαν (1), μέγιστον ἴσμεν πόλεμον τὸν | μαρσικὸν
ὀνομασθέντα ἀπὸ Μαρσῶν (2)· οὗτος γὰρ πάντας τοὺς προγεγονότας ὑπερεβάλετο τῶν
τῶν στρατηγῶν ἀνδραγαθίαις | καὶ τῷ μεγέθει τῶν πράξεων· τὸν γὰρ τρωϊκὸν πόλε- 20.
μον καὶ τὰς τῶν | ἡρώων ἀρετὰς ὁ ἐπιφανέστατος τῶν ποιητῶν Ὅμηρος εἰς ὑπερ|βο-
λὴν δόξης ἐτραγῴδησεν· ἐν ᾧ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀσίαν | διαπολεμούσης,
καὶ τῶν μεγίστων ἠπείρων ὑπὲρ τῆς νίκης διαφι|λοτιμουμένων, τοιαῦται πράξεις 24.
ὑπὸ τῶν ἀγωνιζομένων συνε|τελέσθησαν, ὥστε τοῖς ἐπιγενομένοις ἀνθρώποις ἐμ-
πλησθῆναι τὰ | θέατρα μυθικῶν καὶ τραγικῶν ἀγωνισμάτων· ἀλλ' ὅμως ἐκεῖ-
νοι | μὲν ἔτεσι δέκα τὰς ἐν τῇ Τρωάδι πόλεις κατεπολέμησαν· Ῥω|μαῖοι δὲ 28.
ὕστερον χρόνοις μιᾷ παρατάξει νικήσαντες Ἀντίοχον | τὸν μέγαν, τῆς Ἀσίας κύ-
ριοι κατέστησαν. Μετὰ δὲ τὰ τρωϊκὰ, τοῦ | Περσῶν βασιλέως στρατεύσαντος ἐπὶ
τὴν Ἑλλάδα, καὶ διὰ τὴν | ὑπερβολὴν τοῦ πλήθους τῶν ἀκολουθούντων αὐτῷ στρα-

DIODORI EXCERPTA

EX LIBRIS XXXVII. XXXVIII. XXXVIIII. XL.

1. Ex quo tempore res gestae hominum in historicis scriptis aeternae commendari memoriae coeperunt, illud maximum novimus fuisse bellum, cui marsicum a Marsis nomen est. Hoc enim priora omnia superavit et ducum strenuitatibus et gestarum rerum magnitudine. Troianum quidem bellum heroumque virtutes clarissimus poetarum Homerus ad eximiam gloriam tragice extulit: in quo bello dum Europa cum Asia certaret, duaeque maximae orbis partes victoriae honorem ambirent, ea facinora a bellatoribus patrata fuerunt, quibus apud posteros theatra mythicis tragicisque ludis repleta fuerunt. Atqui heroes illi toto decennio unius Troadis urbes oppugnaverunt: Romani autem recentiore tempore, quum proelio unico superassent magnum Antiochum, Asiae domini facti sunt. Post res troianas, a Persarum rege suscepta contra Graeciam expeditione, quum ob innumeram sequentium eum militum multitudinem perennes flu-

(1) Similis sententia sed aliis verbis expressa lib. XXXIII 1.

(2) Tam in photianis eclogis quam in valesianis bellum marsicum collocatur in XXXVII libro. Ego vero narrationis librique ut arbitror ipsum exordium nunc e vaticano codice edo. Imitatur sane Diodorus Thucydidem qui sic loquitur de peloponnesiaci belli magnitudine. Nequis vero exaggeratam huius belli magnitudinem putet, testis adest Paterculus qui lib. II. 15, ait id bellum amplius CCC milia iuventutis italicae abstulisse.

32. τιωτῶν | ἀναξηραιμένων τῶν ἀεννάων ποταμῶν, ἡ Θεμιστοκλέους || στρατηγικὴ σύν- P. 216.
εσις μετὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀρετῆς τοὺς Πέρσας κα|τεπολέμησεν. Κατὰ δὲ τοὺς
αὐτοὺς καιροὺς Καρχηδονίων τριά|κοντα μυριάσιν ἐπὶ τὴν Σικελίαν στρατευσάντων,
4. Γέλων ὁ Συρα|κουσίων ἀφηγούμενος ἐνὶ στρατηγήματι καὶ ἀκαρεῖ χρόνῳ διακοσίας
ναῦς ἐνέπρησε· καὶ δέκα πέντε μυριάδας πολεμίων ἐν | παρατάξει κατακόψας,
τὰς ἴσας ἐξώγρησεν (1). Ἀλλ᾽ ὅμως οἱ τὸν | μαρσικὸν πόλεμον διαπολεμήσαντες
8. Ῥωμαῖοι τοὺς ἀπογόνους | τῶν τὰς τηλικαύτας πράξεις ἐπιτελεσαμένων κατεπο-
λέμησαν (2). | Ἑξῆς δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ μακεδόνος ὑπερβαλλούσῃ συνέσει καὶ ἀν|δρείᾳ
τῶν Περσῶν τὴν ἡγεμονίαν κατεπολεμήσαντος, Ῥωμαῖ|οι κατὰ τοὺς νεωτερικοὺς και-
ροὺς δορύκτητον ἐποιήσαντο τὴν | Μακεδονίαν. Καρχηδὼν δὲ περὶ τῆς Σικελίας
12. ἔτη τέσσαρα καὶ | εἴκοσι πολεμήσασα τῇ Ῥώμῃ, καὶ πλείστας καὶ μεγίστας ἀγωνι-
σα|μένη παρατάξεις καὶ ναυμαχήσασα, τότε μὲν τῷ βάρει τῆς τῶν | Ῥωμαίων
16. ἡγεμονίας κατεπολεμήθη· μετ᾽ ὀλίγον δὲ τὸν ἀννιβια|κὸν (a) κληθέντα πόλεμον συ-
στησαμένη, παρατάξεσι καὶ ναυμαχίαις | καὶ πολλαῖς περιβοήτοις πράξεσι νικήσα-
σα, στρατηγὸν ἔχουσα | πρωτεύοντα κατ᾽ ἀρετὴν Ἀννίβαν, τελευταῖον ὑπό τε τῆς
20. τῶν Ῥω|μαίων καὶ τῆς τῶν Ἰταλῶν ἀνδραγαθίας καὶ τῆς Σκιπίωνος ἀρετῆς | κατε-
πολεμήθη. Κυμβροὺς δὲ τοὺς μὲν ὄψεσι γίγασι παρεμφερεῖς (3) |, τοὺς δὲ ἀλκαῖς ἀνυ-
περβλήτους· οὗτοι γὰρ πολλὰς καὶ μεγάλας | Ῥωμαίων δυνάμεις κατακόψαντες
καὶ μυριάσι τεσσαράκοντα (4) τὴν | ἐπὶ Ἰταλίαν στρατείαν στειλάμενοι, τοὺς τῇ Ῥωμαίων
24. ἀνδραγαθί|αις ἄρδην κατεκόπησαν· διὸ τὰ πρωτεῖα κατὰ τὰς ἐν τοῖς πολέ|μοις

vii siccarentur, Themistoclis imperatoria prudentia et militaris Graecorum virtus Persas debellaverunt. Circa idem tempus quum Carthaginiensium trecenta milia Siciliam invasissent, Gelo syracusanus unico strategemate minimoque temporis puncto ducentas naves incendit, centum quinquaginta hostium milia acie caecidit, totidemque vivorum cepit. At enim qui bellum marsicum debellavere Romani, nepotes eorum vicerunt qui praedicta facinora ediderant. Deinde Alexander macedo miro consilio ac fortitudine Persarum imperium prostravit; Romani autem nuperis temporibus Macedoniam armis subdiderunt. Carthago ob Siciliae possessum quatuor et viginti annis, plurimis maximisque proeliis terra marique consertis, tunc sane viribus romani imperii superata est: pauloque post, bello quod hannibalicum dicitur conflato, multis item ac nobilibus pugnis terra marique superior evasit, cum imperatorem militari virtutem principem haberet Hannibalem; sed ad extremum romana et italica fortitudine, et Scipionis virtute contrita fuit. Cimbri quoque gigantibus aspectu pares et robore eximio praediti, postquam romanos exercitus multos ac numerosos caeciderant, et quadringenta suorum milia in Italiam militatum infuderant, Romanorum strenuis viribus funditus excisi fuere. Quum ergo rerum exitus demonstravisset, bellicae fortitudinis prin-

(a) Ita cod. Et quidem ἀννιβιακὸς pro ἀννιβαϊκὸς habent etiam Appiani codices praef. cap. XIIII.

(1) Lege Diodorum nostrum XI. 22.

(2) Siculos nimirum perdomuerunt Romani. Atque hinc cognoscere videmur bellum sociale ad Siculos quoque pertinuisse.

(3) Sic de Cimbris etiam Plutarchus in Mario cap. XXIII ὥσπερ οἱ γίγαντες.

(4) Duplicare videtur Cimbrorum numerum Diodorus, quorum plerique historici ducenta tantum

ἀνδραγαθίας ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων κριθέντος ὑπάρχειν | παρὰ Ῥωμαίοις καὶ τοῖς τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦσιν ἔθνεσιν, ἡ τύχη κα|θάπερ ἐπίτηδες τούτους εἰς διάστασιν ἀγαγοῦσα, τὸν ὑπερβάλ|λοντα τῷ μεγέθει πόλεμον ἐξέκαυσεν. ἐπαναστάντων γὰρ τῶν κα|τὰ τὴν Ἰταλίαν ἐθνῶν τῇ τῆς Ῥώμης ἡγεμονίᾳ, καὶ τῶν ἐξ αἰῶνος | ἀρίστων κεκριμένων ἐλθόντων εἰς αἵρεσιν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ γενό|μενος πόλεμος εἰς ὑπερβολὴν μεγέθους κατήντησεν, ὃς ὠνο|μάσθη μαρσικὸς ἀπὸ τῶν ἀρχηγῶν γενομένων τῆς ἀποστάσεως Μαρσῶν (1). ||

P 233. II. Ὅτι Μάρκος Κάτων ἀνὴρ σώφρων καὶ ἀγωγῇ καλῇ διαφέρων ἐν συγκλή|τῳ κατηγορῶν τῆς ἐπιπολαζούσης ἐν τῇ Ῥώμῃ τρυφῆς, ἔφησεν | μόνῃ τῇ πόλει ταύτῃ τὰ μὲν κεράμια τῶν ποντικῶν ταρύχων ὑπάρ|χειν τιμιώτερα τῶν ζευγηλατῶν, τοὺς δὲ ἐρωμένους (a) τῶν ἀγρῶν (2). |

Ὅτι φησὶν ὁ ἱστορικὸς ΔΙΟΔΩΡΟΣ· μνησθήσομαι τινῶν παραδείγματος | ἕνεκα καὶ ἐπαίνου δικαίου καὶ τῷ κοινῷ βίῳ συμφέροντος· ἵν' οἱ μὲν | πονηροὶ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὰς κατὰ τὴν ἱστορίαν βλασφημίας ἀπο|τρέπονται τῆς ἀπὸ τῆς κακίας ὁρμῆς, οἱ δὲ ἀγαθοὶ διὰ τοὺς (b) ἐκ | τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐπαίνους, ἀντέχεσθαι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμά|των ὀρέγονται (3).

Ὅτι τὸ προϋπάρχον εἰς τὴν ἡγεμονίαν μῖσος | ἡ τοῦ στρατηγοῦ σύνεσις καὶ ἀρετὴ τοῖς ἐνδεχομένοις βοηθήμασι | διωρθώσατο (c)· διὸ παρὰ μὲν τοῖς εὐερ-

cipatum a Romanis populisque Italiae incolis obtineri; fortuna, prout sibi libuit, his ipsis invicem discordia commissis bellum sine pari maximum excitavit. Consurgentibus enim contra romanum imperium Italiae populis; et qui ex omni antiquitate praecipui virtute existimabantur, factionibus et ambitione inter se certantibus, susceptum bellum in incredibilem magnitudinem evasit; illud videlicet, quod marsicum, propter primos defectionis auctores Marsos, appellatum fuit.

2. M. Cato vir frugi et praeclaris moribus excellens, dum in senatu vituperaret grassantem Romae luxuriam, in hac sola, inquit, urbe ponticorum salsamentorum cadi pretiosiores sunt bobus iugalibus, et delicati pueri agris.

Ait historicus DIODORUS. Commemorabo nominatim aliquos, exempli iustaeque laudis tribuendae causa, quae communi vitae prosit: nempe ut improbi homines ob historiae infamiam a sectanda malitia deterreantur; boni autem ob duraturas perpetuo laudes rectis studiis conentur insistere.

Inveteratum adversus romanum imperium odium prudentia virtusque ducis impertitis in tempore subsidiis extinxit. Quamobrem a beneficio adfectis miros

(a) Cod. ῥωμαίους. (b) Cod. τὰς. (c) Ita cod.

milia perhibent. Sed enim fortasse Diodorus cum Cimbris numerat Tigurinos atque Ambrones, quos alio proelio vicit idem qui Cimbros Teutonasque Marius. Ait vero Orosius V. 17: *in his duobus proeliis CCCXL milia Gallorum occisa, et CXL. milia capta sunt*. Verum in his quoque variant historici.

(1) Lege Appianum bell. civ. I. 38.

(2) Extat aliis verbis narratiuncula haec lib. XXII. 1. in excerptis vaticanis; sed ibi dicitur Cato in populi concione locutus, heic in senatu. Neque abhorret a more queruli mordacisque senis Catonis, ut rem eamdem bis dixerit. Nonne vero ipse Cicero tum in curia tum coram populo, post suum ab exilio reditum, eiusdem ferme sententiae orationem pronunciavit?

(3) Familiaris Diodoro consuetudo laudibus et vituperationibus aeque indulgendi, quam alibi iam notavimus.

γετηθεῖσι τιμῶν ἰσοθέων ἔτυχε|, παρὰ δὲ τῶν πολιτῶν πολλὰς ἀμοιβὰς τῶν κατορθωμάτων ἀ|πέλαβε (1).

III. Ῥητέον δὲ ἡμῖν καὶ περὶ τῶν ἐκ ταπεινοτέρας μὲν δόξης | ὁρμηθέντων,
16. ὀρεχθέντων δὲ τῆς ἑτέρας ἐπιβολῆς τῶν προει|ρημένων· ἐπίσης γὰρ τοῖς ἐν ἀξιώμασι μεγάλοις καὶ τοῖς ὑποδε|εστέροις τῆς ἀρετῆς ζῆλος ἔγκειται (2).

Ὅτι ἀπειλούσης τῆς | συγκλήτου πόλεμον τῷ Γράκχῳ διὰ τὴν μετάθεσιν τῶν κριτηρίων (3), τε|θαρρηκότως οὗτος εἶπε, ὅτι κἂν ἀποθάνω, οὐ διαλείψω τὸ ξίφος|
20. ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν συγκλητικῶν διῃρημένον· ὁ δὲ ῥηθεὶς λόγος | ὥσπέρ τις θεοῦ χρησμὸς ἀκόλουθον ἔσχε τοῖς ῥηθεῖσι τὸ ἀποτέλεσμα· | ὁ γὰρ Γράκχος τύραννον ἑαυτὸν ἀναδεδειχὼς, ἀκρίτως ἀνῃρέθη (4). |

Ὅτι πλεῖστον ἴσχυεν ἡ τῶν Δρούσων οἰκία διὰ τὴν εὐγένειαν τῶν ἀνδρῶν |
24. καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πολίτας ἐπιείκειαν καὶ φιλανθρωπίαν· διὸ καὶ | νόμου τινὸς προκειμένου καὶ προσφάτως κεκυρωμένου, τῶν πολιτῶν τὶς ἐν παιδιᾷ τῷ νόμῳ προσέγραψεν, ὅτι ὅδε νόμος κύριός ἐστι | τῶν πολιτῶν, πλὴν δυοῖν Δρούσων (5).

honores consecutus est; a civibus autem multa recte factorum praemia retulit.

De illis quoque hominibus dicendum nobis est, qui ex humili conditione profecti sunt, et dissimili praedictorum cursu usi. Etenim virtutis studium aeque inest in conspicuis dignitate hominibus atque in obscurioribus.

3. Minitante senatu bellum Graccho, quia iudicia sibi eripuerat, hic audacter ait: etiamsi ego moriar, gladium tamen, quem senatorum lateri impegi, non revellam. Quod effatum, ceu divinitus dictum oraculum, consentaneum habuit verbis exitum: Gracchus enim dum tyrannum se facit, indicta causa interfectus est.

Plurima potentia pollebat Drusorum domus propter virorum nobilitatem, et propter aequabilitatem erga cives ac benivolentiam. Quare et cum lex quaedam ferretur, nuperque scita fuisset; nescio quis civis ludibundus adiecit, legem esse dominam civium, exceptis duobus Drusis.

(1) Incertum est de quo homine locutus hoc loco Diodorus fuerit; namque eclogarius, noxio sane historiae consilio, politica sententia contentus fuit.

(2) Haec apte quadrarent in Marium, nisi is tempore posterior foret.

(3) Agitur de iuniore Graccho, qui tamen triginta annis ante Drusi iunioris res bellumque sociale obierat. Existimo autem heic obiter Gracchi mentionem extraque propositum fieri, ut saepe in historia accidit. Neque enim dubitare licet, quin belli socialis prohoemium a nobis suprascriptum, iusto in loco collocatum fuerit; id quod ratio quaternionis evidenter docet: nam nisi folium isto in loco ponatur, id propter suam cum pompeianarum rerum folio physicam connexionem, post explicitum sociale bellum absurde collocandum esset: tum etiam paginae 240 cum p. 239 nexus, satis probabilis, immo meo iudicio evidens, foret disturbandus. Sed enim et alia excusatio suppetit; mos videlicet in his excerptis non infrequens, atque a nobis saepe notatus, res easdem repetendi; quo vitio fortasse contigit ut hic de Graccho minore tractus extra sedem suam vagetur; uti et ille paulo ante scriptus de Catone maiore.

(4) C. Gracchi potentiam tyrannicam notat etiam Plutarchus in eius vita cap. VI. Erat autem Poplicolae vetusta lex ut tyrannus indicta causa a quovis occideretur. Plut. in Poplic. cap. XII.

(5) Cod. τρόπων; sed enim plane videbatur scribendum Δρούσων. Intelligitur autem Drusus ille qui cum C. Graccho in tribunatu certavit, ut ait Plutarchus; itemque illius filius multo adhuc clarior, qui incognita manu periit anno urbis DCLXIII, oriente bello sociali.

IIII. Ὅτι ὁ Δροῦσος (1) τῆς συγκλήτου | τοὺς νόμους αὐτοῦ ἀκυρούσης, ἔφη ἑαυτὸν ἐξουσίαν ἔχοντα | πᾶσαν τῶν νόμων· δυνάμενόν τε ἑαυτὸν κωλῦσαι δόγματα | γράφειν, τοῦτο μὲν ἑκουσίως μὴ ποιήσειν, καλῶς εἰδότα τοὺς ἐ|ξαμαρτήσαντας ταχὺ τευξομένους τῆς προσηκούσης δίκης· | ἀκυρουμένων δὲ τῶν ὑφ' αὐτοῦ (b) γραφέντων 32. P. 234. νόμων, ἄκυρον ἔ||σεσθαι καὶ τὸν περὶ τῶν κριτηρίων νόμον (2)· οὗ συντελεσθέντος, τοὺς | μὲν ἀδωροδοκήτως βεβιωκότα μηδεμιᾶς τεύξεσθαι κατηγορίας, | τοὺς δὲ τὰς ἐπαρχίας σεσυληκότας ἀχθήσεσθαι πρὸς τὰς τῆς | δωροδοκίας εὐθύνας· ὥστε τοὺς 4. διὰ φθόνον καθαιροῦντας τὴν | ἑαυτοῦ (c) δόξαν τοῖς ἰδίοις δόγμασι, καθάπερ αὐτόχειρας κιν|δυνεύειν.

(28. at the end of the first line)

Ὅρκος Φιλίππου (3)

ὌΜΝΥΜΙ ΤΟΝ ΔΙΑ ΤΟΝ ΚΑΠΕΤΩΛΙΟΝ, ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΣΤΙΑΝ ΤΗΣ | ῬΩΜΗΣ, ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΑΤΡΩΙΟΝ ΑΥΤΗΣ ΑΡΗΝ, ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΕΝΑΡΧΗΝ ΗΛΙΟΝ, ΚΑΙ ΤΗΝ | ΕΥΕΡΓΕΤΙΝ ΖΩΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΦΥΤΩΝ ΓΗΝ, ΕΤΙ 8. ΔΕ ΤΟΥΣ ΚΤΙΣΤΑΣ ΓΕΓΕΝΗΜΕΝΟΥΣ | ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΗΜΙΘΕΟΥΣ, ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΣΥΝΑΥΞΗΣΑΝΤΑΣ ΤΗΝ ΗΓΕΜΟΝΙΑΝ ΑΥ|ΤΗΣ ΗΡΩΑΣ, ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΦΙΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΟΝ ΗΓΗΣΕΣΘΑΙ ΔΡΟΥΣΩΙ· ΚΑΙ | ΜΗΤΕ ΒΙΟΥ ΜΗΤΕ ΤΕΚΝΩΝ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ ΜΗΔΕΜΙΑΣ ΦΕΙΣΑΣΘΑΙ ΨΥΧΗΣ, Ε|ΑΝ ΜΗ ΣΥΜΦΕΡΗΙ ΔΡΟΥΣΩΙ ΤΕ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΟΡΚΟΝ 12. ΟΜΟΣΑΣΙΝ· ΕΑΝ ΔΕ | ΓΕΝΩΜΑΙ ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΩΙ ΔΡΟΥΣΟΥ (4) ΝΟΜΩΙ,

4. Drusus, leges eius abrogante senatu, ait se omnem habere ferendarum legum potestatem: cumque ipse posset vetare, quominus senatus consulta scriberentur, sponte id negligere, quia probe sciret fore ut peccantes poenam congruam brevi experirentur. Iamvero antiquatis, quae a se scribebantur, legibus, antiquari pariter legem de iudiciis: quo facto, ii qui per omnem vitam donis accipiendis abstinuissent cariturus omni criminatione; qui autem magistratus quaestui habuissent, daturos corruptelae suae poenas. Quare qui ob invidiam legem a se latam senatus consultis abrogarent, manu sua veluti semet confecturos.

Philippi iusiurandum

IURO IOVEM CAPITOLINUM, ET VESTAM ROMANAM, ET PARENTEM CIVITATIS MARTEM, ET AUCTOREM GENERIS SOLEM, ET ALTRICEM ANIMALIUM ARBORUMQUE TELLUREM; PRAETEREA ROMAE CONDITORES SEMIDEOS, ET PROPAGATORES IMPERII EIUS HEROAS; ME HABITURUM AMICOS INIMICOSQUE EOSDEM QUOS DRUSUS; ET NEQUE FACULTATIBUS, NEQUE LIBERIS, NEQUE PARENTIBUS, NEQUE ULLI OMNINO ANIMAE ME PARSURUM, NISI ID DRUSO PROFUERIT NEC NON IIS QUI IN HAEC EADEM VERBA IURAVERINT. QUOD SI CIVITATEM CONSEQUAR EX DRUSI LEGE, PATRIAM ARBI-

(a) Cod. αὐτόν. (b) Cod. ἑαυτῶν.

(1) De hoc Druso filio Plinius XXXIII. sect. 6: *inter Caepionem et Drusum ex anulo in auctione venali', inimicitiae coepere; unde origo socialis belli et exitia rerum.*

(2) Quippe is iudicia, quae Gracchus olim abstulerat, nuper senatui restituerat, ut ait auctor de vir. ill. cap. LXVI, itemque Appianus bell. civ. I. 35.

(3) Philippum consulem, post graves adversus Drusum inimicitias, rediisse cum eo in gratiam, satis constat ex iis quae dicit auctor de vir. ill. loc. cit.: *cum Latini consulem in albano monte interfecturi essent, Drusus Philippum admonuit ut caveret.* Nunc vero insignem iurisiurandi formulam, a Philippo inter coniuratos cum Druso propositam, ex inedito Diodoro cum gaudio recitamus.

(4) Drusus Latinis civitatem promiserat, ut historici passim tradunt.

ΠΑΤΡΙΔΑ ΗΓΗΣΟΜΑΙ ΤΗΝ ΡΩ|ΜΗΝ, ΚΑΙ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΔΡΟΥΣΟΝ· ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΡΚΟΝ ΤΟΝΔΕ ΠΑΡΑΔΩΣΩ | ΟΙΣ ΑΝ ΜΑΛΙΣΤΑ ΠΛΕΙΣΤΟΙΣ ΔΥΝΩΜΙ (a) ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ· ΚΑΙ ΕΥΟΡΚΟΥΝΤΙ ΜΕΝ | ΜΟΙ, ΕΠΙΚΤΗΣΙΣ ΕΙΗ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ· ΕΠΙΟΡΚΟΥΝΤΙ ΔΕ, ΤΑΝΑΝΤΙΑ (1).

V. Ὅτι συντελουμένων κατὰ τύχην ἀγώνων, καὶ τοῦ θεάτρου πεπληρωμένου | τῶν ἐπὶ τὴν θέαν κατηντηκότων Ῥωμαίων, κωμῳδὸν (b) ἐπὶ τῆς σκη|νῆς ἀγωνιζόμενον (c) κατέσφαξαν ἐν τῷ θεάτρῳ, φήσαντες, οὐκ ἀ|κολούθως αὐτὸν ὑποκρίνεσθαι τῇ περιστάσει· τῆς δὲ πανηγυρι|κῆς θέας εἰς πολεμικὴν σκυθρωπότητα καὶ φόβων ὑπερβολὴν | ἐκτραπείσης, ἡ τύχη σατυρικὸν τῷ καιρῷ τούτῳ πρόσωπον ἐ|πεισήγαγεν· ἦν γάρ τις λατῖνος ὄνομα μὲν Σαυνίων, (2) γελωτοποι|ὸς δὲ, καὶ χάριτας ὑπερβαλλούσας ἔχων εἰς ἱλαρότητα· οὐ γὰρ μό|νον ἐν τοῖς λόγοις ἐκίνει γέλωτας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σιωπὴν | καὶ ποίαν σώματος ἐπιστροφὴν ἅπαντας ἐποίει τοὺς θεωμένους | μειδιᾷν, φυσικῆς τινὸς ἐπιτρεχούσης πυθανότητος· διὸ καὶ | παρὰ Ῥωμαίοις μεγάλης ἀποδοχῆς ἐν τοῖς θεάτροις ἐπληροῦ|το· οἱ δὲ Πικεντινοὶ τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τέρψιν ταύτην τῶν Ῥω|μαίων ἀφελέσθαι βουλόμενοι (3), τοῦτον διέγνωσαν ἀποκτεῖναι· | ὁ δὲ προαισθόμενος τὸ μέλλον τελεῖσθαι, προῆλθεν ἐπὶ τὴν | σκηνὴν, καὶ τῆς τοῦ κωμῳδοῦ (d) σφαγῆς ἄρτι γεγενημένης, ἄνδρες ||| εἶπε θεαταὶ καλλιεροῦμεν· ἐπ' ἀγαθῷ δ' εἴη συντετελεσμένον τὸ κα|κόν· οὐ γάρ εἰμι ῥωμαῖος, ἀλλ' ὅμοιος ὑμῶν ὑπὸ ῥάβδοις τεταγμένος | περινοστῶ τὴν Ἰταλίαν, καὶ χάριτας ἐμπορευόμενος ἡδονὰς καὶ | γέλωτας θηρῶμαι· διὸ φείσασθε (e) τῆς κοινῆς ἁπάντων χελιδό|νος, ἣ τὸ θεῖον P. 321.

TRABOR ROMAM, ET BENEFACTOREM MAXIMUM DRUSUM. ATQUE HOC IUSIURANDUM CUM QUAMPLURIMIS POTERO CIVIBUS COMMUNICABO. ET RELIGIOSE QUIDEM MIHI IURANTI, BONA CONTINGANT; PEIERANTI, CONTRARIA.

5. Quum fortunae ludi celebrarentur, stipatumque esset spectatoribus romanis theatrum, comoedus quidam in scena dum fabulam ageret interfectus est ab iis qui aiebant non consentaneam rei praesenti ab eo personam sustineri. Tum autem theatrali spectaculo ad bellicam torvitatem maximumque terrorem converso, fortuna satyricum quendam huic tempori hominem obtulit. Erat enim latinus quidam nomine Samnio scurra, mira ad exhilarandum gratia praeditus: neque enim verbis tantummodo risum excitabat, sed vel tacens qualicumque corporis motu omnes spectatores arridere sibi faciebat, naturali quadam placendi vi: quamobrem Romanis acceptissimus in theatris erat. Picentini autem ut hac Romanos voluptate ac delectatione spoliarent, hominis necem decreverunt. Is vero quod futurum erat praesentiens, progressus in scenam in qua nuper caesus comoedus fuerat; feliciter, inquit, spectatores litemus, beneque vertat quod improbe susceptum est. Neque enim romanus sum, verum ut vos sub fascium imperio Italiam peragro, iocosque nundinans, oblectamenta risumque venor. Quare parcite communi hirundini, cui Deus hoc tri-

(a) Ita cod. (b) Cod. Κόμοδον. (c) Cod. ἀγωνιζομένων. (d) Cod. Κομόδου. (e) Cod. φείσασθαι.

(1) Ergo sectarum et coniuratorum execrandae pactionum formulae, quae nostra quoque tempora conturbant, satis antiqui moris sunt.

(2) Ponendus igitur *Samnio*, vel, ut Graeci pronunciant, *Saunio*, in illustribus scenicae artis apud Romanos nominibus.

(3) Quippe iam socii italici efferati adversus Romanos erant, ita ut ad atrocissimum bellum confestim eruperint.

ἔδωκεν ἐν ταῖς ἁπάντων οἰκίαις ἐννεοττεύειν | ἀκινδύνως (1)· οὐ γὰρ δίκαιον ὑμᾶς
πολλὰ κλαίειν· οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ | ἄλλα πρὸς διάλυσιν καὶ γέλωτα διελθὼν,
καὶ τῇ πιθανότητι καὶ χά|ριτι τῆς ὁμιλίας τὸ πικρὸν τῆς τιμωρίας παραιτησάμε- 8.
νος | ἀπελύθη τῶν κινδύνων.

VI.* Τῆς δὲ λείας τοῖς στρατιώταις μετέδω|καν, ὅπως τῆς ἐκ τῶν πολέμων
ὠφελείας οἱ διακινδυνεύσαν|τες γευσάμενοι, τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας
ἐθελοντὴν | ἀναδέχωνται (2). 12.

Ὅτι ὁ Μάριος ἤγαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸ Σαυνι|τῶν πεδίον, καὶ τοῖς πο-
λεμίοις ἀντεστρατοπέδευσε· Πομπαίδιος | δὲ τὴν τῶν ὅλων ἡγεμονίαν παρειληφὼς
παρὰ τοῖς Μαρσοῖς (3), καὶ | αὐτὸς προῆγε τὴν δύναμιν· καὶ πλησίον ἀλλήλων γε-
νομένων, τὸ | σκυθρωπὸν τοῦ πολέμου εἰς εἰρηνικὴν μετέπεσε διάθεσιν· εἰς 16.
ἐπί|γνωσιν γὰρ ὄψεως ἐλθόντες οἱ παρ' ἀμφοτέροις στρατιῶται, πολλοὺς | μὲν
ἰδιοξένους ἐπεγίνωσκον, οὐκ ὀλίγους δὲ συστρατιώτας ἀνε|νεοῦντο, συχνοὺς δὲ
οἰκείους καὶ συγγενεῖς κατενόουν, οὓς ὁ τῆς ἐπι|γαμίας νόμος ἐπεποιήκει κοινωνῆσαι 20.
τῆς τοιαύτης φιλίας· διὸ καὶ τῆς συμπαθείας ἀναγκαζούσης προΐεσθαι φωνὴν φι-
λάνθρωπον, | ἀλλήλους ἐξ ὀνόματος προσηγόρευον, καὶ παρεκάλουν ἀπέχεσθαι
τῆς | τῶν ἀναγκαίων μιαιφονίας· τὰς δὲ ἐν προβολῇ πολεμικῶς | διακειμένας 24.
πανοπλίας ἀποτιθέμενοι, τὰς δεξιὰς ἐξέτεινον | ἀσπαζόμενοι καὶ φιλοφρονοῦν-
τες ἀλλήλοις· ἃ δὴ κατανοήσας ὁ | Μάριος, καὶ αὐτὸς προῆλθεν ἐκ τῆς παρα-
τάξεως· ποιήσαντος | δὲ καὶ τοῦ Πομπαιδίου τὸ παραπλήσιον, διελέχθησαν ἀλ-
λήλοις συγ|γενικῶς· πολλῶν δὲ λόγων γενομένων τοῖς ἡγεμόσι περὶ τῆς εἰ|ρήνης 28.
καὶ τῆς ἐπιθυμουμένης πολιτείας, τῶν στρατευμάτων ἀμφο|τέρων χαρᾶς καὶ κα-

luit, ut in omnium domibus secure nidificet: neque enim decet, vos diu postea paenitere. Tum et aliis pluribus ad animorum relaxationem risumque dictis, iucunditate et lepore sermonis acerbitatem designatae caedis deprecatus est, seque periculo eripuit.

6.* Praedam cum militibus communicaverunt, ut belli utilitate post discrimen gustata, ad decertandum pro libertate alacres fierent.

Marius copiis in samniticum agrum eductis, hostibus castra opposuit. Pompaedius autem, cui summum imperium a Marsis demandatum erat, ipse quoque copias promovit: cumque inter se appropinquassent, bellica torvitas in pacificam speciem conversa est. Nam usque ad vultuum cognitionem utrimque milites accedentes, multi suos hospites dignoscebant, non pauci commilitones suos recognoscebant, plurimi denique cognatos necessariosque cernebant, quos ius nuptiarum hac inter se familiaritate implicuerat. Mutuis igitur impulsi animorum motibus voces benivolas emittebant, nominatim inter se compellabant, atque ut caedibus necessariorum parceretur invicem hortabantur. Reiectis autem armaturis gravibus quae in concursu bellico praetendi solent, dextris porrectis salutabant, mutuamque benivolentiam significabant. His Marius observatis, ipse quoque extra aciem prodiit; quod idem quum fecisset Pompaedius, familiariter collocuti sunt. Quare inter duces diu protractis de pace et de danda quae optabatur civitate sermonibus, utroque iam exercitu laetitia bonaque

(1) Sic Cicero in Verr. I. 40. 51. ludit in nominibus feminae Chelidonis et sartis tectis, quia hirundo in tectis nidificat.

(2) Sermo est de italica militia, bello sociali iam coepto.

(3) Pompaedii primarii Italicorum ducis multa est apud huius belli historicos mentio.

λῶν ἐλπίδων πληρουμένων, ἡ πᾶσα σύνοδος | ἐκ πολεμικῆς τάξεως εἰς πανηγυρικὴν διάθεσιν μετέπεσεν· καὶ | τῶν στρατιωτῶν τοῖς οἰκείοις λόγοις ἐπὶ τὴν εἰρήνην προκαλε|σαμένων, ἅπαντες ἀσμένως τῆς ἀλληλοφονίας ἀπελύθησαν (1). | P. 23[illegible]

VII. * Οὗτος γὰρ οὐ προγονικὴν δόξαν οὐδ' ἀφορμὴν ἰδίαν ἔχων εἰς προκοπῆς | μέγεθος, παραδόξως ἦλθεν εἰς ὑπερβολὴν ἀξιώματός τε καὶ δόξης· | ἐπιστρέψειν δὲ εἴωθε ἡ τύχη πρὸς τὸ δέον, καὶ τοὺς καθ' ἑτέρων ἄδικόν τι | μηχανησαμένους τοῖς αὐτοῖς περιβάλλειν συμπτώμασι· κατὰ τὸ | παρὸν ἴσως τυραννοῦσιν, ἀλλ' ὕστερον ὑφέξουσι τὰς τῶν τυραννικῶν | ἀνομημάτων εὐθύνας (2).

Ὅτι Κρὴς ὁ ἐλθὼν πρὸς Ἰούλιον τὸν | ὕπατον ἐπὶ προδοσίαν (3) εἶπε, ἂν δι' ἐμοῦ κρατήσῃς | τῶν πολεμίων, τίνα δώσεις μισθὸν τῆς εὐεργεσίας; ὁ στρατηγὸς εἶπε, ποιήσω σε | πολίτην Ῥωμαίων, καὶ ἔσῃ παρ' ἐμοὶ τίμιος· ὁ δὲ Κρὴς διαχυθεὶς ἐπὶ | τῷ ῥηθέντι, πολιτεία φησὶ παρὰ Κρησὶν εὐσχημούμενός ἐστι λῆρος· | τοξευόμενοι γὰρ ἡμεῖς ἐπὶ τὸ κέρδος, καὶ πᾶν βέλος ἡμῶν χάριν τοῦ (a) | ἀργυρίου νεμόμενοι πᾶσαν χώραν καὶ θάλατταν (4). διὸ κἀγὼ νῦν ἀργυ|ρίου χάριν

spe pleno, omnis illa multitudo ex bellica acie in sollemnem veluti conventum commutata est. Denique dum milites familiaribus verbis ad pacem inter se cohortantur, cuncti libenter a mutua caede abstinuerunt.

7. * Hic enim neque avita gloria neque suo merito instructus ad magnos successus, praeter opinionem pervenit ad dignitatis gloriaeque apicem. Verumtamen reverti solet ad officium fortuna; et eos qui contra alios iniustum quid moliti sunt, iisdem casibus irretire: ita ut in praesenti quidem tyrannidem fortasse exerceant, daturi paulo post tyrannicorum criminum poenas.

Cres quidam convento Iulio consule ut ei proditionem faceret; si me, ait, favente hostes vinces, quodnam mei beneficii praemium dabis? Faciam te, inquit imperator civem romanum, erisque in honore apud me. Hoc audito Cres subsannans, civitas inquit apud Cretenses splendida ineptia est: nos autem lucro studium impendimus, atque omnem argenti causa lapidem movemus, terram universam ac mare concursantes. Nunc igitur et ego pecuniae causa

(a) Cod. χάριν καί.

(1) Iucundissima sane narratio haec, neque apud alium ut puto historicum obvia. Pompaedium a Domitio placatum ait Diodorus in eclogis editis libri XXXVII. p. 612; sed alia narratio est; et quidem bello nondum aperte suscepto. Plutarchus quoque vaticanum excerptum ignoravit, qui in Marii vita cap. XXXIII, longe diversum et plane hostile scribit Pompaedii Mariique colloquium.

(2) Haec omnia quadrarent in Marium, nisi illud additum esset, quod nempe iste anonymus carebat indole propria ad claritatem nominis consequendam. Ergo de alio quovis seu romano seu italico Diodorus loquitur.

(3) Sextus Iulius Caesar consulatum anno DCLXIII. gerebat, quo tempore sociale bellum exarsit: quamobrem cretensis hominis mentio sine dubio ad huius temporis historiam pertinet. Iamvero Sextus Iulius consul haud equidem in Creta sed in Italia armis praefuit, ut praesens necessitas postulabat, atque tradunt Livius in epitome lib. LXXIII, et Appianus bell. civ. I. 40. sqq. Quare et cres homo in Italia operam suam proditricem Iulio obtulisse credendus est. Iamvero docet nos Livii epitome libri LXXII, externarum quoque gentium auxilia adfuisse Romanis bello sociali; et quidem Memnon apud Photium cod. CCXXIIII. p. 727, copias ex oriente auxiliares memorat, id est ponticas heracleenses. Pari igitur iure existimo Cretenses quoque auxiliares aliquot Romanis supervenisse, puta sagittarios in exercitibus romanis non incelebres. In his proditor ille fuit.

(4) Cretensium avaritiam et nullius turpis lucri

ἥκω τὰ δὲ τῆς πολιτείας τίμια τοῖς περὶ ταύτης νῦν | διαφερομένοις παραχώρει,
οἵτινες αἵματος ἀγοράζουσι λῆρον | περιμάχητον (1). πρὸς ὃν γελάσας, ὁ ἄν- 16.
θρωπος εἶπε, γενομένης ἡμῖν τῆς | ἐπιβολῆς χαρίσομαί σοι χιλίας δραχμάς.

VIII. Ὅτι τοὺς δούλους | διά τινος ἐπινοίας οἱ Αἰσερνῖται (2) λιμῷ πιεζόμενοι
ἐκ τῆς πόλεως | ἐξήγαγον· πάντα γὰρ ἡ τῆς περιστάσεως ἰδιότης ἠνάγκαζε πράτ-
τειν, | καὶ τῇ τῶν ἄλλων ἀπωλείᾳ τὴν ἰδίαν περιποιεῖσθαι σωτηρίαν· οἱ δὲ | οἰκέ- 20.
ται δεινῇ καὶ παρηλλαγμένῃ συμφορᾷ περιπεσόντες, ἀναχωρήσαντες τὴν τῶν δεσ-
ποτῶν ὠμότητα τῇ τῶν πολεμίων ἐπιεικείᾳ διωρθώσαντο.

Ὅτι τοὺς κύνας καὶ τἄλλα ζῷα οἱ Αἰσερνῖται ἐσιτοῦντο· πάντα γὰρ ἡ τῆς 24.
φύσεως ἀνάγκη παρὰ τὸ καθῆκον ποιεῖν ἠνάγκαζε, βιαζομένη τὴν ἀπεγνωσμέ-
νην καὶ ἀσυνήθη τροφὴν προσφέρεσθαι.

Ὅτι αἱ ἀνθρώπιναι ψυχαὶ μετέχουσι θείας τινὸς φύσεως, ἐνίοτε προκα-
ταμαντευόμεναι τὰ μέλλοντα, καὶ κατά τινας | φυσικὰς εἰδωλοποιΐας προορῶνται 28.
τὸ συμβησόμενον (3)· ὅπερ | τῶν τῶν Πιννητῶν γυναιξὶ συνέβη γενέσθαι· προκατωδύρον-
το | γὰρ τὴν ἐσομένην συμφοράν.

VIIII. Ὅτι τῶν Ἰταλιωτῶν τὰ τέκνα | τῶν Πιννητῶν πάντα πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πό-
λεως ἀγαγόντων, καὶ | ἀπειλούντων ταῦτα κατασφάττειν, ἐὰν μὴ ἀποστῶσιν ἀπὸ 32.

adsum: civitatis autem honorem iis, qui nunc pro eodem certant, attribue; quandoquidem hi nugas, ceu bello dignas, sanguine emunt. Tum consul arridens, si rem, inquit, nobis conficies, mille te drachmis remunerabor.

8. Servos Aesernini, deliberatione habita, dum fame premerentur, urbe eiecerunt. Nihil enim non cogebat propria necessitas; nempe ut alieno exitio salutem suam quaererent. Servi autem dira atque immani calamitate pressi, translatis sedibus, dominorum crudelitatem clementia hostium emendaverunt.

Aesernini canibus ceterisque eiusmodi bestiis vescebantur. Etenim naturalis necessitas omnia contra manducandi ius fasque cogebat, atque ut abominabilem insolitumque cibum caperent impellebat.

Humanus animus particulam quandam divinae naturae habet, ideoque futura interdum vaticinatur; nempe per physica nescio quae phantasmata id quod eventurum est praevidet. Res haec Pinnensium feminis contigit, quae futuram calamitatem ante tempus deplorabant.

9. Quum Italici liberos omnes Pinnensium ante urbis moenia stitissent, seque hos iugulaturos minitarentur, nisi a Romanis defectio fieret, Pinnenses adversus

detrectans ingenium exagitat Polybius VI. 46. Illi etiam Bolis et Cambylus, qui pecunia accepta regem Achaeum ad supplicium Antiocho dediderunt, cretenses erant. Polyb. VIII. 18. Livius quoque XLIIII. 45. ait: *Cretenses spem pecuniae secuti*, illi scilicet qui soli Perseum, a ceteris desertum, propter incolumes adhuc thesauros comitati sunt. Cretenses inter latrones collocat Cicero de rep. III. 9. Notae sunt divi quoque Pauli de Cretensibus querelae ad Tit. I. 12, ad quem locum multa congerit Rosenmüllerus quae ad Cretensium obiurgationem pertinent. Haec nos eruditionis gratia scribimus, non odio Cretensium commoti, quorum neminem novimus.

(1) Hinc rursus evidenter cognoscimus narrationem hanc pertinere ad belli marsici seu socialis aetatem: nam socii italici pro impetranda civitate romana cruentissimum bellum tunc gerebant.

(2) Livius epit. LXXII: *Aesernia et Alba coloniae ab Italicis obsessae sunt*. Et quidem Aeserniam fame adactam ceperunt Italici. App. bell. civ. I. 41. Liv. epit. LXXIII. Confer etiam Nonium voc. *adesum*. Noster quoque Diodorus in eclogis editis libri XXXVII. p. 539, eo translatam ait belli imperiique socialis sedem, post amissam urbem Corfinium.

(3) Hanc ethnicam opinionem suam scribit Diodorus etiam libro XVIII. 1.

Ῥώμης, ||| οἱ Πιννῆται ἐγκαρτεροῦντες τοῖς δεινοῖς, ἔδωκαν ἀπόκρισιν, ὅτι τέκνων P. 351. στερηθέντες, ἕτερα ῥᾳδίως ποιήσουσιν, ἐὰν τηρήσωσι τὴν | πρὸς Ῥωμαίους συμμαχίαν (1).

Ὅτι οἱ αὐτοὶ Ἰταλιῶται ἀπογνόν|τες τὴν ἐκ τῆς πειθοῦς σύλησιν, ἐπετελέσαντο πρᾶξιν ὠμότητι δια|φέρουσαν· προσαγαγόντες γὰρ ἐγγὺς τοῦ τείχους τοὺς παῖδας, προ|σέταττον τοῖς μέλλουσιν ἀναιρεῖσθαι, δεῖσθαι τῶν πατέρων ἐλεῆσαι τοὺς | ἐξ αὐτῶν γεγονότας, καὶ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνοντας ἐπικα|λεῖσθαι τὸν πάντων ἐφορῶντα τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων ἥλιον, σῶσαι | ψυχὰς νηπίων παίδων· τοιαῦτα γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ τῆς ψυχῆς | παρασήματα κατὰ τοὺς ἀγῶνας, ὥστε μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἄλλοις | ὑπολείπεσθαι κατὰ τὰς τῶν δεινῶν ὑπομονάς· πολλαπλασίων δὲ | ὄντων τῶν πολιορκούντων, τὸ τοῦ πλήθους ἔλλειπες τῇ τῆς ἀρετῆς | ὑπερβολῇ προσανεπλήρουν.

X. Ὅτι οἱ μὲν Ἰταλιῶται πολλά|κις ὑπὲρ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἠγωνισμένοι λαμπρῶς, | τότε περὶ τῆς ἰδίας κινδυνεύοντες ὑπερέβαλλον ταῖς ἀνδραγαθίαις | τὰς προγεγενημένας νίκας· οὐδὲ Ῥωμαῖοι πρὸς τοὺς πρότερον | ὑποτεταγμένους αὐτοῖς ἀγωνιζόμενοι, δεῖν ἡγοῦντο φανῆναι τῶν ἡττό|νων ἥττους.

Ὅτι ὁ δὲ Λαμπώνιος ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Κράσον (2), | ὑπολαμβάνων προσήκειν μὴ τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ τῶν ἡγεμόνων, | ἀλλὰ τοὺς ἡγεμόνας ὑπὲρ τοῦ πλήθους διαγωνίζεσθαι.

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Ἰταλιῶται περὶ τῆς τῶν καρπῶν συγκομιδῆς | ἠγωνίζοντο· ἐπιθέσεων δὲ γενομένων καὶ συμπλοκῶν, ἀλληλοκτα|νοῦντες οὐ διέ-

mala animum obdurantes, responderunt: si liberis orbarentur, facile ab se alios creatum iri, servata Romanis fide.

Iidem Italici desperantes oppidum persuasionis vi capere, insignis saevitiae facinus adgressi sunt. Nam pueris ad moenia admotis, iusserunt eos iam morituros obsecrare parentes ut creaturarum suarum miserarentur: tum manibus in caelum sublatis, invocare conspicantem cunctorum hominum vitam solem, ut innocuorum puellorum vitas protegeret. Tantus autem erat animorum ad bellum incitatio, ut a nemine superari se paterentur constantia in adversis: quumque obsidentium multitudine vincerentur, numeri sui exiguitatem excessu virtutis compensabant.

10. Italici, qui saepe pro Romanorum imperio splendide dimicaverant, tunc de suo periclitantes, priores victorias fortibus gestis superabant. Sed nec ipsi Romani, dum contra sibi nuper subditos decertarent, videri volebant minoribus suis minores.

Lamponius procucurrit adversus Crassum, existimans oportere non multitudinem pro ducibus sed pro multitudine duces dimicare.

Romani cum Italicis de frugum collectione digladiabantur; et nunc adgrediendo nunc resistendo a mutuis caedibus non cessabant. Nimirum manu te-

(1) Minas in rem fuisse collatas, puerosque Pinnensium trucidatos, satis innuere videtur Diodorus in fragmentis editis p. 612.

(2) Lamponium inter italicos duces, M. Licinium

λιπον· μετὰ χεῖρας ἔχοντες τὸν θεριζόμενον στάχυν | διεκρίνοντο πρὸς ἀλλήλους 24.
αἵματι περὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς· | οὐδεὶς δὲ ἀνέμενε παράκλησιν ἡγεμόνος,
ἀλλ' ἡ φύσις αὐτὴ προ|ετρέπετο πρὸς τὴν ἀλκὴν, προβάλλουσα τὴν τῆς ἐνδείας
ἀνάγκην· | ὑπέμενεν ἕκαστος εὐψύχως τὴν διὰ σιδήρου γενομένην τοῦ βίου κα|τα- 28.
στροφὴν, δεδιὼς τὸν ἐκ τῆς ἐνδείας θάνατον.

XI. Ὅτι ὁ Μάριος | εἰς τὸν κάμπον καθημέραν βαδίζων ἐγυμνάζετο πρὸς
τὰς ἐν τῷ πολέμῳ χρείας· ἔσπευδε γὰρ τὴν τοῦ γήρως ἀσθένειαν καὶ βραδύτητα | τῇ
καθημέραν ἀθλήσει καὶ φιλοπονίᾳ πρὸς τοὐναντίον διορθώσασθαι (1). | 32.

Ὅτι ὁ περιμάχητος ἀνθρώποις πλοῦτος μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς ||
ἐνίοτε τοὺς ἐπιθυμήσαντας μεταλαβεῖν· προτρεπόμενος γὰρ εἰς | ἀδήλους καὶ
παρανόμους πράξεις, καὶ χορηγὸς γινόμενος πάσης | ἀκρατοῦς ἡδονῆς, τοὺς
ἄφρονας χωρεῖ (a) πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἔργων· | τοιγαροῦν ὁρᾶν ἔστι τοὺς το- 4.
σούτους, αὐτοὺς μὲν τοῖς μεγίστοις ἀκληρή|μασι περιπίπτοντας, ταῖς δὲ πόλεσι
τῶν ἀτυχημάτων γινομένους | αἰτίους· τοσαύτην ὁ χρυσὸς ἔχει δύναμιν ἐπὶ κα-
κῷ, προτιμώ|μενος ἀφρόνως παρὰ ἀνθρώποις, οἵτινες διὰ τὴν ὑπερβολὴν
τῆς | πρὸς τοῦτον ἐπιθυμίας παρέκαστα προφέρονται τούτους τοὺς στί|χους τῶν 8.
ποιητῶν·

uentes demessas spicas cruentam pugnam pro necessario victu gerebant: nemoque expectabat ducis adhortationem; verum ipsa natura, dum egestatis angustias menti obiicit, audaciam exacuebat. Unusquisque dum penuria se mori metuit, ferro potius vitam amittere alacriter tolerabat.

11. Marius in campum quotidie descendens ad militare opus semet exercebat: dabatque operam, ut senectae infirmitatem tarditatemque iugi exercitio et laboris patientia corrigeret.

Quae a mortalibus tantopere expetuntur opes, eae saepe amatores suos haud mediocribus infortuniis irretiunt. Nam dum ad impia incertique exitus facinora extimulant, ministraeque omnis intemperantis voluptatis fiunt, inconsideratos homines ad insana opera rapiunt. Quare hos cernimus in maximas calamitates incidere solitos, tum etiam urbibus malorum causam fieri. Tanta est tamque perniciosa auri vis, quod omni rei stulti mortales praeferunt, et cuius tanta cupiditate tenentur, ut hos poetarum versiculos semper in ore habeant:

(a) Ita cod. pro ὠθεῖ.

Crassum inter consulis romani legatos ponunt Appianus bell. civ. I. 40. aliique historici. Nunc singulare quoque certamen horum cognoscimus; in quo tamen Crassus non periit, sed incendio postea absumptus fuit, ut ait Frontinus strateg. II. 4. 16.

(1) Profligato sociali bello, instabat mithridaticum ad quod proficisci imperator Marius avebat, etsi aetate gravis et viribus debilitatis, ut gloriam et opes immensas in Asia quaereret; ideoque Romae se tamquam tiro in campo exercebat. Plutarchi locus etsi paulo prolixior heic mihi saltem latine scribendus est, non tam ut breve Diodori fragmentum de Mario illustretur, quam ut lectores intelligant, subsequentem quoque de auri siti sermonem adversus Marium a Diodoro torqueri. Sic ergo Plutarchus in Marii vita cap. XXXV: *atque Marius perquam ambitiose atque pueriliter, senectute et infirmitate dissimulata corporis, descendebat quotidie in campum, et in adulescentium caterva exercens se, agile in armis corpus et equi patiens ostendebat, quamvis non esset ob tumorem ventris in senia expeditus, sed obesus evasisset ac corpulentus. Quae cum faceret placebat aliquibus qui descendentes in campum certationes eius et contentiones spectabant: meliores vero id contemplantes, miseratio subiit avaritiae et cupiditatis gloriae istius, qui ex tenuissimo opulentissimus, atque ex humili factus maximus,*

Ὦ χρυσὲ δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς, |
Ὡς οὔτε μήτηρ ἡδύς (1).

Καὶ πάλιν.

Ἔα με κερδαίνοντα κεκλῆσθαι κακόν.

Καὶ | τὰ διὰ τῶν μελῶν πεποιημένα.

Ὦ χρυσὲ βλάστημα χθονός,
12. Οἷον | ἔρωτα βροτοῖσι
Φλέγεις· πάντων κράτιστε, πάντων
Τύραννε· πο|λεμεῖς δ' Ἄρεος
Κρεῖσσον' ἔχων δύναμιν· πάντα
Θέλγεις· ἐπὶ γὰρ | ὀρφείαις
Μελῳδαῖς εἵπετο δένδρεα
Καὶ θηρίων ἀνόητα γένη,
Σοὶ | δὲ καὶ χθὼν πᾶσα καὶ πόντος
Καὶ ὁ παμνήστωρ Ἄρης.

16. Καί τοι γε πό|σῳ κρεῖττόν ἐστιν ἐκφέρεσθαι τῶν ποιημάτων τὰ τὴν ἐναντίαν ἔ|χοντα τούτοις παράκλησιν.

Ποτνία σοφία σύ μοι ἅνδανε.
Ὄλβου δ' ἐμοὶ μὴ χρυσίου

O aurum mortalibus pulcherrimum donum,
Quo ne mater quidem mellitior est!

Et iterum :

Sine, dum lucrer, appellari me improbum.

Et ea quae melico metro constant :

O aurum terrae germen,
Quanto amore mortales
Incendis! omnibus praevalens, omnium.
Tyranne. Tu Marte dimicas
Potiores habens vires. Omnia
Mulces. Et quidem orphicos,
Cantus sectabantur arbores
Et ferarum brutum genus;
Te vero tellus universa et pontus
Et rerum omnium Mars desponsor.

Sed enim multo melius erit proferre e poematibus ea quae contrariam his habent sententiam :

Venerabilis sapientia, tu mihi placeas.
Nequaquam vero divitis auri

nullam felicitatis metam sciret; neque in honore esse, et frui praesentibus facultatibus esset contentus; sed quasi omnium rerum egenus, in Cappadociam et pontum Euxinum ex triumphis et gloria aetatem deportaret tam gravem, cum Mithridatis satrapis dimicaturus. Marii avaritiam suggillat Plutarchus etiam cap. II; tum cap. XLV de Mario moriente sic: *annos natus* LXX, *qui censum opesque multis sufficientes regibus possidebat, sortem lamentabatur suam, quasi egenus et expers eorum, quae appetebat, decederet immature*. Idem vitium peioremque exitum notant in Crasso iuniore historici, et tullianus interpres a me editus ad or. de rege alex. cap. I. 2.

(1) Extant hi versus duo cum varietate apud Athen. IV. 49; Stob. serm. LXXXIX; Lucian. Timon. ed. Amst. T. I. p. 132; Sext. emp. adv. gram. I. 279; denique latine apud Senec. ep. CXV. Tertius est iambus euripideus Belleroph. 63, et apud Sen. loc. cit. De reliquis quaerendum superest.

Φαννὰν (a) ἀκτῖνα δαίμων διδοίη
Πάρος σοφίας, ἢ τυ|ραννίδα.
Διὸς ἀπωτάτω κεῖται
Καλὸς θησαυρὸς ὅτῳ προσέβαλε. |

XII. Ὅτι ἀπεστάλησαν πρεσβευταὶ πρὸς τὸν Κίνναν Ῥωμαίων περὶ συλλύσεως· |
οἷς ἀπόκρισιν ἔδωκεν, ὁ ὕπατος ἐξεληλυθὼς ὡς οὐ προσεδέξα|το τὴν ἐπάνοδον
ἐν ἰδιώτου σχήματι ποιήσασθαι (1). 20.

Ὅτι ὕστερον τοῦ | Μετέλλου (2) μεθ' ἧς εἶχε δυνάμεως πλησιάσαντος τῇ τοῦ Κίν-
να παρεμ|βολῇ, καὶ συνελθόντος εἰς λόγους, συνεφώνησεν ὥστε στρατηγὸν εἶ|ναι τὸν
Κίνναν· καὶ πρῶτος ὁ Μέτελλος ὠνόμασε στρατηγόν· ἀμφότε|ροι δὲ ἐπὶ τοῖς πρα- 24.
χθεῖσι κατηγορίας ἠξιώθησαν· ὁ μὲν γὰρ Μάριος | κατὰ πρόσωπον γενόμενος
ἔφησε δεῖν σχεδὸν ἤδη νενικηκότα μὴ | καταλύσειν τὴν δεδομένην αὐτοῖς ὑπὸ
θεοῦ ἐξουσίαν· ὁ δὲ Μέτελλος | ὡς ἀνέκαμψεν, εἰς μεγάλην ἦλθε διάτασιν
πρὸς Ὀκταούϊον, προ|δότης ὢν τῶν τε ὑπάτων καὶ τῆς πατρίδος· ὁ δὲ Ὀκταούϊος 28.
οὐδε|νὶ τρόπῳ συγχωρήσειν ἑαυτὸν ἔφη καὶ τὴν Ῥώμην ὑπὸ τὸν Κίννου | δεσποτείαν·
P. 239. καὶ γὰρ ἂν εἰ πάντες αὐτὸν καταλείπωσιν, ὅμως ἑαυτὸν ||| διατηρήσειν ἄξιον τῆς
ἡγεμονίας· καὶ μετὰ τῶν τὰ αὐτὰ φρονούντων, | ἐὰν δὲ ἀπογνῷ πάσας τὰς ἐλ- 32.
πίδας, ὑφάψειν μὲν τὴν ἰδίαν | οἰκίαν, συγκατακαύσειν δὲ αὐτὸν μετὰ τῆς οἰ-
κείας οὐσίας, καὶ τὸν | μετ' ἐλευθερίας θάνατον εὐγενῶς ἀναδέξασθαι (3).

Splendidum radium mihi Deus obtulerit, 4.
Vel regiam dignitatem prae sapientia.
A Iove longissime abest
Is ad quem pulcher thesaurus accedit.

12. Quum ad Cinnam legati de pace facenda missi fuissent, ille respondit: non posse re unde consul exiverat, eodem privatum reverti.

Ad extremum Metellus copiis suis prope Cinnae castra locatis, venit in colloquium, consensitque ut imperatoriam dignitatem Cinna retineret; primusque Metellus imperatorem eum salutavit. Sed enim ob id factum uterque vituperatus est. Nam Marius coram progressus ait, non oportere eum qui iam prope victor esset, consularem a Deo datam potestatem dimittere. Tum et Metellus regressus, gravi discidio cum Octavio disceptavit, quasi consulum patriaeque proditor. Et quidem Octavius numquam vel semet passurum aiebat vel Romam sub Cinnae dominatum venire: nam etsi omnes cum deseruissent, se tamen nihil umquam dignitate sua alienum facturum: tum se cum iis certe qui parem sententiam gererent, si forte omni spe deiectus fuerit, aedes suas inflammaturum, et semet ipsum cum universa substantia ibi absumpturum, mortemque libertate comite fortiter obiturum.

(a) Ita cod.

(1) Notissimum est, Cinnam consulem perniciosas leges ferentem, pulsum urbe a collega Octavio fuisse; tum etiam consulatum eidem abrogatum, substituto Merula. Recusabat ergo Cinna a qua urbe consul discessisset in eandem privatus reverti.

(2) Metellus dux erat copiarum pro consulibus Octavio et suffecto Merula, contra Cinnam et Marium. Appian. bell. civ. I. 68. 69.

(3) Caput Octavio scilicet a Marianis abscissum fuit sedenti in curuli sella cum consulari dignitate. App. cap. LXXI.

XIII. Ὅτι ἐπὶ ταῖς | τῶν πολιτῶν σφαγαῖς καὶ ταῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον παρανομίαις ταχέως | ἐκ θεῶν τις Κίννᾳ καὶ Μαρίῳ ἠκολούθησε νέμεσις· Σύλλας γὰρ εἷς | ἐκ τῶν ἐχθρῶν ὑπολειφθεὶς, περὶ τὴν Βοιωτίαν τὰς Μιθριδάτου | δυνάμεις κατακόψας (1), καὶ τὰς Ἀθήνας ἐκπολιορκήσας, εἶτα Μι|θριδάτην σύμμαχον ποιησάμενος (2), καὶ παραλαβὼν αὐτοῦ τὸν στό|λον, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν· ἐν ἀκαρεῖ δὲ χρόνῳ κατακόψας | τὰς περὶ Κίνναν καὶ Μάριον δυνάμεις, κύριος ἐγένετο πάσης Ῥώμης | καὶ Ἰταλίας, καὶ πάντας τοὺς μετὰ Κίννα μιαιφονήσαντας ἀπέσφα|ξεν, καὶ τὴν μαριανὴν συγγένειαν ἐκ βάθρων ἦρε· διὸ καὶ πολλοὶ | τῶν μετρίων ἀνδρῶν τὴν τῶν προκατηρξάντων τῆς μιαιφονί|ας τιμωρίαν, εἰς τὴν τῶν θεῶν πρόνοιαν ἀνέπεμπον· κάλλιστον γὰρ | τοῖς ἀσεβῆ βίον αἱρουμένοις πρὸς διόρθωσιν κακίας ἀπελέλειπτο. |

XIIII. Ὅτι ὁ Φιβρῖνος (3) τὴν ἐπαρχίαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοσούτοις περιέβα|λεν ἀτυχήμασιν, ὅσοις εἰκὸς ἦν περιβαλεῖν ἐξουσίαν τοῦ πράττειν | ὃ βούλεται τηλικαύτῃ δυσσεβείᾳ περιπεποιημένον· τὴν γὰρ Φρυγίαν | κατασύρων πρηστῆρος τρόπον ἐπὶ τῇ τῶν περιπεσόντων περιτρο|πῇ ἁπάσης πόλεως κατέσκηπτε· ὁ δὲ στερήσας ἑαυτὸν τοῦ ζῆν | μιᾷ τελευτῇ πολλῶν θανόντων ἐξεκόπησεν ὀφειλήματα.

Ὅτι Γνάϊος Πομπήϊος καλὰς ἀμοιβὰς τῆς ἀρετῆς ἀπενηνεγκάμε|νος, καὶ τῶν πρωτείων τυχὼν διὰ τὴν ἀνδρείαν, ἀκολούθως τοῖς ὑ|πηρετουμένοις τὰ μετὰ ταῦτα

13. Ob civium patratas caedes atque indigna homine scelera, statim a diis Cinnam et Marium vindicta subsecuta est. Nam Sylla ex inimicorum numero superstes, caesis in Boeotia Mithridatis copiis, captisque Athenis; mox et Mithridate socio sibi adiuncto, acceptoque eius exercitu, in Italiam rediit: brevissimoque tempore trucidatis Cinnae et Marii exercitibus, Romam totamque Italiam occupavit; cunctosque qui cum Cinna clades ediderant interemit, marianasque partes funditus delevit. Quare et multi religiosi homines poenam illorum, qui tot antea se caedibus impiaverant ad deorum providentiam referebant. Sane tunc pulcherrimum monimentum relictum est ad eorum emendationem qui scelestam vitam instituunt.

14. Fibrinus provinciam cui praeerat tantis malis intra breve tempus obruit, quanta ab eo expectanda erant qui potestatem pro suo libito debacchandi, tam gravi scelere adeptus fuerat. Nam dum Phrygiam fulminis instar depopularetur, prout quaeque res vel homo in eius manus varie incidebat, civitatem universam vastavit. Sed ipse ad extremum manus sibi adferens, una nece multorum extinctorum poenas luit.

Cnaeus Pompeius praeclaro fructu virtutis suae relato, et primatum ob fortitudinem suam adeptus; mox tamen ritu obsequentium litteras de incre-

(1) Lege Plutarchum in Sylla cap. XV. sqq.

(2) Plutarchus cap. XXII. sqq.

(3) *Fibrinus* dicitur in his Diodori reliquiis, (in contextu et in margine) qui saepe erat *Fimbria*; errore potius scripturae quam graeci auctoris propria locutione, qui alibi in fragm. ed. Wessel. p. 615. scribit *Fimbriam*. Porro notum est Valerium Flaccum Mario VII. consuli in magistratu morienti suffectum fuisse a Cinna collega et in Asiam contra Mithridatem missum. Hunc Flaccum Fimbria legatus eius sceleste occidit, eiusdemque exercitu occupato imperator appellatus fuit. Tum adventante Sylla, factionis contrariae duce, quum a militibus desereretur, manus sibi attulit, ne syllanam crudelitatem experiretur (Paterculus II. 24; Plutarchus in Sylla cap. XXV; Appianus bell. civ. I. 75.) Fimbriae scelera in asiaticis provinciis recenset ipse Diodorus in fragm. ed. p. 615. Praeterea auctor de viris ill. cap. LXX: *Fimbria saevissimus Cinnae satelles, Ilium, ubi tardius portae patuerunt, incendi iussit. Ibidem militiae principes securi percussit.* Eadem dicuntur in Livii epitome LXXXIII.

ἔπραξε καὶ τὴν περὶ αὐτὸν αὔξησιν | διὰ γραμμάτων ἐδήλωσε τῷ Σύλλᾳ (1)· ὁ δὲ πολλῶν ἄλλων θαυμάσ|ας τὸν νεάνισκον, τοῖς μετ' αὐτοῦ συγκλητικοῖς ἐπέπληττε παρο|νειδίζων ἅμα καὶ προκαλούμενος πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆλον· θαυμάζειν | γὰρ ἔφησεν ὅτι νέος μὲν παντελῶς τηλικούτων στρατευμάτων πο|λεμίων ἀφήρπακεν· οἱ δὲ τῇ τε ἡλικίᾳ καὶ τοῖς ἀξιώμασι πολὺ προέχοντες, οὐδὲ τοὺς ἰδίους οἰκέτας εἰς συμμαχίαν γνησίαν δεδύνηνται παρέχεσθαι.

P. 240. XV. Ὅτι τὸν Ἀδριανὸν τὸν στρατηγὸν τῆς || Ἰτύκης ζῶντα ἔκαυσαν οἱ Ἰτυκηνοί (a)· τὸ δὲ πραχθὲν καίπερ ὂν δει|νὸν οὐκ ἔτυχε κατηγορίας διὰ τὴν τοῦ παθόντος κακίαν (2). |

Ὅτι τῷ Μαρίῳ τῷ υἱῷ Μαρίου ὑπατεύσαντι οὐκ ὀλίγοι καὶ τῶν κατὰ νόμων τετελεκότων τὴν πρωτείαν ἔθελον, ἣν ἔσπευσαν τῶν νεανίσκων κοινω|νῆσαι τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἀγώνων· καὶ πρεσβύτεροι ταῖς ἡλικίαις | ὄντες, ἐνδείξασθαι τοῖς νεωτέροις ὅ τι δύναται πολεμικῶν ἔργων | μελέτη καὶ συνήθεια παρατάξεων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν πολέμῳ δεινῶν.

* Ἔλεγχοι πικροὶ καὶ κατὰ πόλιν καὶ ἔθνος, καὶ ποικίλαι πεῖραι προσήγοντο | τοῦ γνωσθῆναι πῶς ἔχουσι πρὸς αὐτούς· ἠναγκάζοντο γὰρ διὰ τῆς ὑ|ποκρίσεως πρὸς ἀμφοτέρους τοῖς προσποιήμασι μετοκλάζειν, καὶ πρὸς | τοὺς ἀεὶ παρόντας ἀπονεύειν· — Κατὰ γὰρ ἀντιπολεμούντων οἱ πρὸς τὴν | στρατολογίαν ἀποδεδειγμένοι, καὶ κατὰ πρόσωπον παρόντες, καὶ πρὸς ἀλ|λήλους διαφιλοτιμούμενοι, τοῖς ἀκριβεστάτοις ἐλέγχοις φανερὰν | ἐποίουν τὴν τῶν πολέμων κρίσιν (3).

mentis suis ad Syllam scripsit. Hic autem magnopere adulescentem alioqui suspiciens, eos qui forte aderant senatorios viros increpuit, atque ad illius aemulationem non sine quadam obiurgatione adhortatus est. Mirari enim se aiebat, quod ille plane iuvenculus tot exercitus invicem inimicos sibi vindicavisset; ipsi autem aetate ac dignitatibus longe superiores ne suos quidem famulos germana concordia devincire inter se potuissent.

15. Hadrianum, qui praesidio Uticam tenebat, vivum cives concremaverunt: facinus autem, etsi dirum, non fuit improbatum ob eius, qui occisus fuerat, malitiam.

Mario Marii filio consulatum gerenti haud pauci eorum etiam qui dignitates ex legum norma impetraverant, primatum honoris deferebant; cuius videlicet cum adulescentibus participes esse per certamina bellica satagebant. Cumque ipsi graviore aetate essent, dabant operam ut iunioribus demostrarent quantum valeat bellicorum operum meditatio et procliorum ceterorumque belli terrorum experientia.

* Acerba experimenta tum urbis tum etiam gentis, multaque tentamenta fiebant, quô demonstraretur, quatenus erga illos essent adfecti. Nimirum cogebantur non sine hypocrisi utrique parti simulanter genua flectere, semperque annuere praesenti. — Nam qui delectibus contra hostes habendis praepositi erant, seu cum coram aderant, seu cum inter se contenderent, indiciis certissimis portendebant bellorum eventum.

(a) Ita cod.; quamquam hoc gentile scribi solet Ἰτυκαῖοι.

(1) Has litteras vel ex Galliis vel ex Africa a Pompeio scriptas ad Syllam arbitror, quibus in provinciis mandato eiusdem dictatoris naviter pugnavit. Vide Plutarchum in Pomp. VIII. XI.

(2) Cicero in Verr. I. 27: *Hadrianus, quod eius avaritiam cives Romani ferre non poterant, Uticae domi suae vivus exustus est; idque ita illi merito accidisse existimatum est, ut laetarentur omnes, neque ulla animadversio constitueretur.*

(3) Sermo est de factionibus syllana et adversaria per Italiam alternatim praevalentibus, quibus miseri incolae adulari vicissim cogebantur.

XVI. Ὅτι Μάριος διὰ τὴν σπάνιν | τῶν ἀναγκαίων ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καταλέλειπται.
16. μόνος δὲ Μάρκος | Περπέννας ὁ τῆς Σικελίας στρατηγὸς (1) διαπεμπομένου πρὸς αὐτὸν |
Σύλλα, καὶ παρακαλοῦντος μετ' αὐτοῦ τάττεσθαι, τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ | πειθαρ-
χεῖν, ὥστε μὴ μόνον διατηρῆσαι τὴν πρὸς Μάριον εὔνοιαν, ἀλλὰ | καὶ μετ' ἀνα-
20. τάσεως ἀποφῆναι, ὅτι παντὶ σθένει διαβὰς ἐκ τῆς Σικελίας ἐξαρπάσει τὸν Μά-
ριον ἐκ τοῦ Πραινεστοῦ· ὁ δὲ οὐκ ἔφθασεν προσπεσεῖν, ἐπεί τοι γε χάριν τῆς
τῶν διωκόντων ὠμότητος καὶ πρὸς αὐ|τοῖς ἀδύτοις μιαιφονηθεὶς, ἀπέσβεσεν ἂν
τῷ αἵματι τὸ (a) ἀ|κοιμήτῳ δεισιδαιμονείᾳ τηρούμενον πῦρ ἐξ αἰῶνος (2).
Ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔπαινος καὶ αἱ τῶν πονηρῶν βλασφημίαι μάλιστα
24. δύνανται πρὸς τὰ καλὰ τῶν ἔργων τοῖς ἀνθρώποις χειραγωγεῖν.
* Ἄνδρας δυναμένους βουλεύσασθαι καλῶς, καὶ τὰ κριθέντα ἀγαγεῖν εἰς συν-
τέλειαν.
28. XVII. Ὅτι ὁ Σπάρτακος ὁ βάρβαρος εὐεργετηθεὶς παρά τινος, εὐχάριστος
ἐφάνη πρὸς αὐτόν (3)· αὐτοδίδακτος γὰρ καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις ἡ φύσις πρὸς
ἀμοιβὴν χάριτος τοῖς εὐεργέταις (4).
Ὅτι ἡ διὰ τῶν ὅ|πλων νίκη κοινὴν ἔχει τοῖς ἡγεμόσι καὶ τοῖς στρατιώταις
32. τὴν εὐημερίαν· τὰ δὲ διὰ τῆς στρατηγικῆς συνέσεως γινόμενα κατορθώματα,
μόνῳ προσάπτεται τῷ ἡγεμόνι (5).

16. Marium propter rerum necessariarum penuriam milites deseruerunt. Unus M. Perperna qui Siciliam imperator tenebat, quum Sylla per legatos eum hortaretur ut secum signa coniungeret, adeo non paruit; ut praeter quam quod benivolentiam erga Marium conservavit, cum indignatione etiam dixerit, se cunctis copiis ex Sicilia translatis Marium Praeneste erepturum. Sed enim huic erumpendi tempus non fuit; persequentibus enim crudeliter hostibus in cuniculorum adytis interfectus, proprio sanguine extinxit ignem insomni superstitione perpetuo servatum.

Egregiorum virorum laus et improborum vituperatio plurimum valent ut homines ad praeclara facinora concitent.

* Viros tam ad bene deliberandum quam ad deliberata efficiendum idoneos.

17. Spartacus barbarus beneficio a quodam affectus, gratum animum significavit. Namque ipsa natura barbaros erudit ad referendam bene meritis gratiam.

Victoria quam arma pariunt, communem habet ducibus militibusque gloriam: verumtamen ea quae imperatorio consilio prospere fiunt, ea soli vindicantur duci.

(a) Cod. τῷ.

(1) De Perperna marianae seu carbonianae factionis in Sicilia duce lege Plutarchum in Pomp. X.

(2) Ergone extincto iuniore Mario videtur Romae accidisse prodigium extincti ignis apud Vestales? Ad Diodori locutionem quod attinet, conferenda est par Ciceronis dictio pro Fonteio XVII: *ne ille ignis aeternus nocturnis Fonteiae laboribus vigiliisque servatus, sacerdotis vestrae lacrymis extinctus esse dicatur.*

(3) Addatur haec Spartaci laus inter multas quas de hoc gladiatore et mox celeberrimo duce praedicant historici.

(4) Dixit hanc sententiam Diodorus etiam de servis siculis p. 101. in excerp. vat.

(5) Haud scio an id quoque de Spartaco dicatur, cuius deliberandi sapientiam non silet Plutarchus in Crasso cap. VIIII.

P. 259. * Ἀκατάσχετος γάρ τις ὁρμὴ τοῖς ||| βαρβάροις ἐνέπεσε τῆς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀποστάσεως (1).

Ὅτι ὡς ἐ|πίπαν αἱ τῶν ἄλλων συμφοραὶ νουθετοῦσι τοὺς ἐν τοῖς ὁμοίοις κινδύνοις ὑπάρχοντας.

XVIII. Ὅτι περὶ Δαμασκὸν τῆς Συρίας (a) δια|τρί|βοντος Πομπηΐου ἧκε πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλος ὁ τῶν Ἰουδαίων | βασιλεύς, καὶ Ὑρκανὸς ὁ ἀδελφός, ἀμφισβητοῦντες περὶ τῆς βα|σιλείας (2)· οἱ δὲ ἐπιφανέστατοι πλείους ὄντες τῶν διακοσίων κατ|ήν|τησαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἀπεφήναντο τοὺς προγόνους ἑαυτῶν (b) | ἀφεστηκότας τοῦ ἱεροῦ πεπρεσβευκέναι πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ πα|ρειληφέναι τὴν προστασίαν τῶν Ἰουδαίων ἐλευθέρων καὶ αὐτονόμων |, οὐ βασιλέως χρηματίζοντος, ἀλλ' ἀρχιερέως προεστηκότος τοῦ | ἔθνους· τούτους δὲ νῦν δυναστεύειν καταλελυκότας τοὺς πατρίους | νόμους, καὶ καταδεδουλῶσθαι τοὺς πολίτας ἀδίκως· μισθοφόρων γὰρ πλήθει καὶ αἰκίαις καὶ πολλοῖς φόνοις ἀσεβέσι περιπεποιῆσθαι | τὴν βασιλείαν· ὁ δὲ περὶ μὲν τῶν ἀμφισβητήσεων εἰς ὕστερον ὑ|περεβάλετο καιρόν· περὶ δὲ τῆς παρανομίας τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν | εἰς Ῥωμαίους ἀδικημάτων πικρῶς ἐπιτιμήσας τοῖς περὶ τὸν Ὑρκα|νόν, ἀξίους μὲν αὐτοὺς ἔφησεν εἶναι καὶ μείζονος καὶ πικροτέρας ἐ|πιστροφῆς, ὅμως δὲ διὰ τὴν πάτριον ἐπιείκειαν τῶν Ῥωμαίων |, εἰ ἀπὸ τοῦ νῦν πείθονται, συγγνώμης αὐτοὺς ἠξίωσεν.

XVIIII. Ὅτι ὁ Πομπήιος τὰς ἰδίας πράξεις, ἃς συνετέλεσεν ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἀ|ναγράψας ἀνέθηκεν, ὧν ἐστιν ἀντίγραφον τόδε.

* Infrenis enim quidam impetus barbaros corripuerat, ut ad Romanos deficerent.

Aliorum adversi casus plerumque illos erudiunt qui paribus in periculis versantur.

18. Dum Pompeius circa Damascum stationes haberet, Aristobulus Iudaeorum rex, faterque huius Hyrcanus, de regno inter se contendentes, ad eum venerunt. Nobiles autem plusquam ducenti imperatorem convenientes significabant, maiores horum relicto templo, missisque ad senatum legatis, principatum Iudaeorum impetravisse, qui antea liberi suique iuris fuerant, sine ullo rege, pontifice tantum principatum gentis tenente. Hos autem nunc, invitis patriae legibus, dominari, civesque suos iniusto servitio opprimere. Etenim mercenariorum militum multitudine, saevitia multisque nefandis caedibus, regnum sibi confirmavisse. Pompeius hanc quidem controversiam in aliud tempus reiecit; interim vero de Iudaeorum contumacia et de iniuriis, quibus Romanos laeserant, Hyrcanum acerbe increpuit, dignosque eos maiore atque asperiore animadversione ait: nihilominus pro clementiae romanae ritu, si deinceps paruerint, veniam consecuturos.

19. Pompeius res a se in Asia gestas, in tabula, quam dedicavit, perscripsit. Est autem exemplar hoc.

(a) Cod. Τυρίας. (b) Ita cod.

(1) Brevior sententia est, quam ut ex ea subiectam verbis historiam cognoscere possimus.

(2) Ergo in quadragesimo ideoque ultimo Diodori libro versamur: in hac enim extremitate bellum Pompeii iudaicum conclusum fuit, cuius exordium reapse in quadragesimo libro legebat Photius in eclogis ed. Wessel. p. 542. Porro Aristobuli et Hyrcani disceptationem coram Pompeio apud Damascum diligenter scribit Iosephus antiq. XIIII. 5; qui tantopere cum Diodoro, si minus verbis, certe

ΠΟΜΠΗΙΟΣ · ΓΝΑΙΟΥ · | ΥΙΟΣ · ΜΕΓΑΣ · ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ · ΤΗΝ · ΠΑ-
ΡΑΛΙΟΝ · ΤΗΣ · ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ · ΚΑΙ · ΠΑΣΑΣ · | ΤΑΣ · ΕΝΤΟΣ · ΩΚΕ-
ΑΝΟΥ · ΝΗΣΟΥΣ · ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΝ · ΤΟΥ · ΠΕΙΡΑΤΙΚΟΥ · ΠΟΛΕΜΟΥ · |
24. Ο · ΡΥΣΑΜΕΝΟΣ · ΠΟΤΕ · ΠΟΛΙΟΡΚΟΥΜΕΝΗΝ · ΤΗΝ · ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥ ·
ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ · | ΓΑΛΑΤΙΑΝ · ΕΤΙ · ΚΑΙ · ΤΑΣ · ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΑΣ · ΧΩΡΑΣ ·
ΚΑΙ · ΕΠΑΡΧΙΑΣ · ΑΣΙΑΝ · ΒΙ|ΘΥΝΙΑΝ · ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΑΣ · ΔΕ · ΠΑΦΛΑΓΟ-
ΝΙΑΝ · ΤΕ · ΚΑΙ · ΤΟΝ · ΠΟΝΤΟΝ · ΑΡΜΕΝΙΑΝ · | ΤΕ · ΚΑΙ · ΑΧΑΙΑΝ (1) ·
ΕΤΙ · ΔΕ · ΙΒΗΡΙΑΝ · ΚΟΛΧΙΔΑ · ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑΝ · ΣΩΦΗΝΗΝ · ΓΟΡ-|
28. ΔΥΗΝΗΝ · ΥΠΟΤΑΞΑΣ · ΔΕ · ΒΑΣΙΛΕΑ . ΜΗΔΩΝ · ΔΑΡΕΙΟΝ · ΒΑΣΙΛΕΑ ·
ΑΡΤΩ|ΛΗΑ · ΙΒΗΡΩΝ · ΒΑΣΙΛΕΑ · ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΝ · ΙΟΥΔΑΙΩΝ · ΒΑΣΙ-
ΛΕΑ · ΑΡΕΤΑΝ · | ΝΑΒΑΤΑΙΩΝ · ΒΑΣΙΛΕΑ · ΑΡΑΒΩΝ · ΚΑΙ · ΤΗΝ · ΚΑΤΑ ·
ΚΙΛΙΚΙΑΝ · ΣΥΡΙΑΝ · | ΙΟΥΔΑΙ|ΑΝ · ΑΡΑΒΙΑΝ · ΚΥΡΗΝΑΙΚΗΝ · ΑΧΑΙΟΥΣ ·
32. ΙΟΖΥΓΟΥΣ · ΣΟΑΝΟΥΣ · ΗΝΙΟΧΟΥΣ · | ΚΑΙ · ΤΑ · ΛΟΙΠΑ · ΦΥΛΑ · ΜΕ-
ΤΑΞΥ · ΚΟΛΧΙΔΟΣ · ΚΑΙ · ΜΑΙΩΤΙΔΟΣ · ΛΙΜΝΗΣ · || ΤΗΝ · ΠΑΡΑΛΙΟΝ · P. 260.
ΚΑΤΕΧΟΝΤΑ · ΚΑΙ · ΤΟΥΣ · ΤΟΥΤΩΝ · ΒΑΣΙΛΕΙΣ · Θ · ΤΟΝ · ΑΡΙΘ-
ΜΟΝ · | ΚΑΙ · ΠΑΝΤΑ · ΤΑ · ΕΘΝΗ · ΤΑ · ΕΝ · ΤΟΙΣ · ΤΗΣ · ΠΟΝΤΙΚΗΣ ·
ΚΑΙ · ΤΗΣ · ΕΡΥΘΡΑΣ · ΘΑΛΑΣΣΗΣ · ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΑ · ΚΑΙ · ΤΑ ·
4. ΟΡΙΑ · ΤΗΣ · ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ · ΤΟΙΣ · ΟΡΟΙΣ · ΤΗΣ · ΓΗΣ · | ΠΡΟΣΒΙΒΑ-
ΣΑΣ · ΚΑΙ · ΤΑΣ · ΠΡΟΣΟΔΟΥΣ · ΡΩΜΑΙΩΝ · ΦΥΛΑΞΑΣ · ΑΣ · ΔΕ ·
ΠΡΟ|ΣΑΥΞΗΣΑΣ · ΤΟΥΣ · ΤΕ · ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ · ΚΑΙ · ΤΑ · ΛΟΙΠΑ . ἈΦΙ-
ΔΡΥΜΑΤΑ · ΤΩΝ · ΘΕΩΝ | · ΚΑΙ · ΤΟΝ · ΛΟΙΠΟΝ · ΚΟΣΜΟΝ · ΤΩΝ .
ΠΟΛΕΜΙΩΝ · ΑΦΕΛΟΜΕΝΟΣ · ΑΝΕΘΗΚΕ · ΤΗΙ · ΘΕΩΙ · | ΧΡΥΣΟΥΣ ·
ΜΥΡΙΟΥΣ · ΚΑΙ · ΔΥΣΧΥΛΙΟΥΣ · ΕΞΗΚΟΝΤΑ · ΑΡΓΥΡΙΟΥΣ · ΤΑΛΑΝ-
ΤΑ · $\overline{Τ}$ · $\overline{Ζ}$ · | (2)

POMPEIUS. CNAEI. FILIUS. MAGNUS. IMPERATOR. LITORA. ORBIS. CUNCTASQUE. INTRA. OCEANUM. INSULAS. PIRATICO. BELLO. LIBERAVIT. IDEM. EXPEDIVIT. OBSESSUM. IAMDIU. ARIOBARZANIS. REGNUM. GALATIAM. PRAETEREA. ET. SUPERIORES. REGIONES. AC. PRAEFECTURAS. ASIAM. BITHYNIAM. DEFENDIT. ETIAM. PAPHLAGONIAM. PONTUM. ARMENIAM. ET. ACHAIAM. INSUPER. IBERIAM. COLCHIDEM. MESOPOTAMIAM. SOPHENEM. GORDYENEM. SUBEGIT. AUTEM. MEDORUM. REGEM. DARIUM. IBERORUM. REGEM. ARTOLEUM. IUDAEORUM. REGEM. ARISTOBULUM. NABATAEORUM. REGEM. ET. ARABUM. REGEM. TUM. CILICIAE. PROXIMAM. SYRIAM. IUDAEAM. ARABIAM. ET. CYRENAICAM. SATRAPIAM. ACHAEOS. IOZYGOS. SOLNOS. HENIOCHOS. CETEROSQUE. POPULOS. INTER. COLCHIDEM. ET. PALUDEM. MAEOTIN. QUOTQUOT. AD. MARE. PERTINGUNT. ET. HORUM. REGES. NOVEM. OMNES. ITEM. POPULOS. QUI. CIRCA. PONTICUM. RUBRUMQUE. MARE. INCOLUNT. FINES. IMPERII. AD. ORBIS. TERMINOS. PROMOVIT. ROMANORUM. VECTIGALIA. CONSERVAVIT. PARTIMQUE. AUXIT. STATUAS. ET. CETERA. SIMULACRA. DEORUM. RELIQUUMQUE. HOSTIUM. ORNATUM. DIREPTUM. DICAVIT. DEAE. AURI. PONDO. DUODECIM. MILIA. SEXAGINTA. ARGENTI. TALENTA. CCCVII.

rebus congruit, ut plane dicerem expilatum a Iosepho Diodorum, nisi arbitrarer iudaeum hominem res suas gentiles a domesticis potius monumentis quam ab externis historicis desumpsisse.

(1) En *Achaia* non solum urbs, verum etiam provincia est, quam rem haud scio an satis innuat Stephanus byzantinus.

(2) Praeclaram enimvero et ineditam inscriptio-

XX. Ὅτι Λεύκιος Σέργιος, ὁ ἐπικαλούμενος Κατιλίνας, κατάχρεως γεγο-
νὼς | ἀπόστασιν ἐμελέτησεν· ὁ δὲ Μάρκος ὁ Κικέρων ὁ ὕπατος λόγον δι|ετίθετο 8.
περὶ τῆς προσδοκωμένης ταραχῆς· καὶ κληθέντος Κατιλί|να, καὶ τῆς κατηγορίας
κατὰ πρόσωπον γινομένης, ὁ Κατιλίνας | κατ᾽ οὐδένα τὸν τρόπων (a) ἔφησεν ἑαυτοῦ 12.
καταγινώσκεσθαι φυγὴν ἑκού|σιον καὶ ἄκριτον· ὁ δὲ Κικέρων ἐπηρώτησε τοὺς συγ-
κλητικοὺς εἰ δο|κεῖ μεταναστῆναι τὸν Κατιλίναν ἐκ τῆς πόλεως; σιωπώντων δὲ |
τῶν πολλῶν διὰ τὴν κατὰ πρόσωπον ἐντροπήν, δι᾽ ἑτέρου τρόπου | καθάπερ ἐλέγξαι 16.
τὴν σύγκλητον ἀκριβῶς βουλόμενος, τὸ δεύτερον | ἐπηρώτησε τοὺς συνέδρους, εἰ
κελεύουσι Λεύκιον (b) Κατιλίναν ἐκ τῆς | Ῥώμης μεταστήσασθαι; μιᾷ δὲ φωνῇ πάν-
των ἀναστησάντων, νὴ δο|κεῖν, καὶ δυσχεραινόντων ἐπὶ τῷ πάλιν ῥηθέντι ἐπὶ
τὸν Κατιλίναν, | ἔφησεν, ὅτ᾽ ἂν τινα μὴ νομίσωσιν (c) εἶναι ἐπιτήδειον φυγῆς, 20.
μεθ᾽ ὅσης | κραυγῆς ἀντιλέγουσιν· ὥστε εἶναι φανερὸν ὅτι διὰ τῆς φωνῆς ὁμο|λο-
γοῦσι φυγήν· ὁ δὲ Κατιλίνας εἰπὼν ὅτι βουλεύσεται καθ᾽ ἑαυτόν, ἀ|πε-
χώρησε.

Ὅτι κατὰ τὴν παροιμίαν, τῷ πλείονι πολέμιον κα|θίσταται τοὔλαττον (1). 24.

20. Lucius Sergius cognomento Catilina aere alieno gravatus coniuravit. Marcus vero Cicero consul orationem de imminenti tumultu habuit; citatoque Catilina atque in faciem accusato, Catilina nullo pacto ait semet ipsum indicta causa ad voluntarium exilium esse damnaturum. Tum Cicero senatores rogavit, utrum Catilina videretur eis urbe pellendus? Ibi silentibus multis, dum praesentem hominem reverentur; alia utens formula Cicero, ceu omnino senatus sententiam pro dignitate explorare volens, denuo senatores rogavit iuberentne ut Lucius Catilina urbe excederet? Tum unanimi voce cunctis consurgentibus, seque id decernere dicentibus, et geminatam de Catilina interrogationem aegre ferentibus; consul ait, siquando aliquem senatus minime dignum exilio iudicat, magno clamore reclamare solet: nunc autem vocibus suis se exilium decernere declaravit. Tum Catilina se rebus suis consulturum dicens, curia excessit.

Potiori, ut dicitur in proverbio, id quod deterius est, adversatur.

(a) Ita cod. pro τὸν τρόπον. (b) Cod. Κόϊντον. (c) Cod. νομήσωσιν.

nem graecam nanciscimur; diversam plane a breviario, quod recitat Plinius VII. sect. 26. qui sic ait « Hos Pompeius honores urbi tribuit in delubra Minervae, quod ex manubiis dicabat. *Cn. Pompeius magnus imp. bello* ·XXX· *annorum confecto, fusis, fugatis, occisis, in deditionem acceptis hominum centies·vicies semel* LXXXIII ·*M*· *depressis aut captis navibus* DCCCXLVI· *oppidis, castellis* MDXXXVIII *in fidem receptis: terris a Maeotis lacu ad rubrum mare subactis, votum meritum Minervae*. » Hoc est breviarium eius ab oriente. » Triumphi vero, quem duxit, praefatio haec fuit, *cum oram maritimam a praedonibus liberasset, et imperium maris populo romano restituisset; ex Asia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythis, Iudaeis, Albanis, Iberia, insula Creta, Basternis, et super haec de regibus Mithridate atque Tigrane triumphavit*. Inscriptionem memorat, sed non recitat, etiam Gellius x. 1, ceteroquin is perperam ait positam in aede Victoriae pro in aede Minervae, ut iam critici observarunt. De his Pompeii honoribus confer Plutarchum in Pomp. XLV, Paterculum II. 40, Zonaram x. 5. Imitatus est autem hac inscriptione facienda Pompeius Hannibalem, cuius victoriarum titulum ab ipsomet scriptum legit Polybius III. 33. Iam ἀργυρίου τάλαντα pro ἀργυρίου τάλαντα habet Diodorus, de alia re loquens, etiam in fragm. ed. p. 513, quam lectionem editores immerito fortasse mutaverunt in ἀργυρίου. Videsis in Wessel. ed. not. 98. Porro aurea talenta ad rationem argenteorum revocat Diodorus lib. XVII. 71.

(1) Num de Catilina sermo adhuc est qui aere alieno pressus, divitibus infensus erat; ideoque, ut plerumque fit, coniuraverat? An potius de invidia verba fiant, quam in historiae extremitate deprecatus videtur Diodorus?

XXI. Ὅτι τῶν βίβλων τινὲς (1) πρὸ τοῦ διορθω|θῆναι καὶ τὴν ἀκριβῆ συντέλειαν λαβεῖν κλαπεῖσαι προεξεδόθησαν, | οὔπω συνευαρεστουμένων ἡμῶν τῇ γραφῇ ἃς ἡμεῖς ἀποποιούμεθα· | ἵνα οὖν αὗται φανεραὶ γενόμεναι μὴ λυμαίνωνται τὴν ὅλην
28. ἐπι|βολὴν τῆς ἱστορίας, ἐκρίναμεν δεῖν τὸν ἐλέγχοντα λόγον τὴν ἄγνοιαν | ἐκθέσθαι· ἐν τεσσαράκοντα γὰρ βίβλοις περιειληφότες τὴν | πραγματείαν, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἀνεγράψαμεν τὰς πρὸ τῶν τρωϊκῶν | πράξεις τε καὶ μυθολογίας (2)· καὶ τοὺς χρόνους
32. τούτους, ἐπ' ἀκρι|βείας οὐ διωρισάμεθα; διὰ τὸ μηδὲν παράδειγμα περὶ τούτων παρεῖ|||ναι * * * (3)

21. Libri aliquot prius quam emendarentur atque iis manus ultima esset imposita, ante tempus furtim vulgati fuerunt, quum nondum nos scriptura nostra declarassemus quosnam ex iis libris improbaremus. Ergo ut ii nominatim innotescant, ne forte universo historiae corpori noceant, operae pretium facturos nos iudicamus, si ambiguitatem hanc manifesto sermone dispellamus. Quum ergo quadraginta libris universam historiam comprehenderimus; in prioribus quidem res ac fabulas ante Troiam captam scripsimus: atque illa tempora nequaquam exactis calculis supputavimus, propterea quod eorum satis certum documentum nullum suppetebat * * *

(1) In margine scribitur ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ ΔΙΟΔΩΡΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ, *de universa Diodori siculi historia*.

(2) Hoc ipsum dixerat Diodorus in prohoemio edito cap. V; ibidemque addiderat se historiae suae finem fecisse ante annum primum olympiadis CLXXX, qui est urbis conditae annus DCXCIV. Atqui vaticanum Diodori excerptum penultimum versatur in Catilinae rebus; cuius coniuratio deprehensa anno DCXCI, oppressa sequente anno DCXCII. Tum ibidem praecedit (quamquam subsequi debuit) Pompeii triumphus, qui ductus est Pisone et Messala coss., ut ait Plinius VII. sect. 26, anno DCXCIV. Ergo reapse vaticana excerpta a septimo Diodori libro usque ad expletum quadragesimum, id est usque ad historiae finem, pertingunt.

(3) Folium ultimum quaternionis huius periisse iam diximus p. 110. n. 1. Atqui minimam partem vaticanorum Diodori excerptorum nos in hac lacuna amisisse mihi exploratum est; nam postremum hoc excerptum ex ipsa diodorianae historiae clausula seu epilogo desumitur, ut lectores facile sentiunt. Existimo igitur in amissi folii priore omnino pagina, et fortasse intra paucos versus desivisse Diodori vaticana excerpta; ita ut mox inceperint in eadem pagina aut certe folio diversi a Diodoro historici excerpta alia ad Prophyrogeniti aeque collectionem pertinentia. Sed enim gratulandum profecto est, quod pars saltem postremi huius excerpti exitium evaserit. Hinc enim commode discimus primo quidem revera finem fieri Diodori excerptorum; tum ipsam historiae clausulam utcumque videmus; tum denique iudicium auctoris de suis libris cognoscimus, quorum sex prioribus fidem certam ac severam derogat, propterea quod tempora nimis antiqua et documentis carentia contineant. Unde rursus intelligimus quam facile quantoque iure negligere liceat homines illos, qui ut divinis Mosis libris illudant, barbarorum populorum insanas antiquitates clamitant. Et quidem Cicero de divin. I. 19. gravi testimonio chaldaicas antiquitates iamdiu damnavit, quas vel stultorum hominum vel vanorum vel imprudentium commenta appellat. Nuper vero aegyptiacorum quoque monumentorum multo accuratius studium et eruditius, satis coarguit nihil esse sincere historicum aut monumentis comprehensum apud Aegyptios, quod Abrahami aetatem excedat; a qua scilicet christianus Eusebius, non religioso praeiudicio, sed rei verae scientia ductus, chronicas tabulas suas exorditus est.

FINIS EXCERPTORUM DIODORI SICULI.

DIODORI

EXCERPTORUM ORDO CHRONICUS.

Romanae urbis annos historiarum veterum editionibus adiungere valde utile est; idque institutum cum alii historiarum editores, tum ego quoque secutus sum, quum in marginibus reliquiarum Dionysii halic. quas Mediolani edidi, singula tempora scribenda curavi. Atque idem in praesenti faciendum erat in his vaticanis graecorum historicorum excerptis: sed quoniam, dum prima Diodori folia imprimerentur, tempora adiungere oblitus fui; nunc eadem iuncta in laterculo scribam, liberiore tamen ratione; tum quia multarum historiae particularum divinari tempora non queunt, tum quia non chronologiam condere volo, sed aetates tantummodo praecipuarum rerum, omni omissa controversia vel subtilitate, indicare. En igitur quis fere cuique Diodori mei paginae ac versui annus conditae urbis adscribendus sit.

P. 1. *v.* 1.	*ante urb. cond. an.*	67.
p. 4. *v.* 11.	*ante urb. cond. an.*	19.
p. 5. *v.* 1.	*urbis conditae an.*	1.
p. 6. *v.* 1.	*an.*	30.
p. 6. *v.* 1.	*an.*	30.
p. 7. *v.* 5.	*an.*	31.
p. 8. *v.* 18.	*an.*	46.
p. 10. *v.* 7.	*an.*	51.
p. 11. *v.* 7.	*an.*	62.
p. 12. *v.* 14.	*an.*	69.
v. 16.	*an.*	71.
p. 13. *v.* 1.	*an.*	124.
p. 14. *v.* 5.	*an.*	196.
p. 16. *v.* 3.	*an.*	197.
p. 25. *v.* 1.	*an.*	202.
v. 6.	*an.*	207.
v. 18.	*an.*	210.
p. 29. *v.* 5.	*an.*	221.
v. 13.	*an.*	222.
p. 33. *v.* 6.	*an.*	225.
v. 12.	*an.*	232.
p. 34. *v.* 1.	*an.*	241.
v. 10.	*an.*	244.
p. 34. *v.* 8.	*an.*	245.
p. 36. *v.* 20.	*an.*	246.
p. 37. *v.* 5.	*an.*	246.
v. 15.	*an.*	252.
p. 38. *v.* 11.	*an.*	264.
p. 39. *v.* 11.	*an.*	274.
[*Omittitur pars Diodori olim edita.*]		
p. 42. *v.* 1.	*an.*	453.
p. 43. *v.* 5.	*an.*	454.
p. 44. *v.* 7.	*an.*	462.
p. 46. *v.* 1.	*an.*	474.
v. 8.	*an.*	475.
v. 14.	*an.*	476.
p. 47. *v.* 7.	*an.*	480.
p. 48. *v.* 1.	*an.*	493.
p. 49. *v.* 4.	*an.*	497.
v. 17.	*an.*	498.
p. 51. *v.* 5.	*an.*	499.
p. 52. *v.* 1.	*an.*	504.
p. 53. *v.* 8.	*an.*	511.
v. 17.	*an.*	512.
p. 54. *v.* 5.	*an.*	513.

DIODORI

ORDO FOLIORUM RESTITUTUS.

Palimpsestorum folia omnia sus deque a librariis, qui membranas rescripserunt, fuisse perturbata, iampridem ab iis qui haec studia tractant patefactum est. Igitur vaticanus quoque historicorum graecorum rescriptus codex eodem incommodo laborat, cuius folia a me editore nuper ad priscam normam ordinata fuerunt. Et curavi equidem ut in libri mei marginibus de neoterica rescribentis perturbatione lectores perpetuo admonefacerem; nunc vero tabella etiam proponenda est, quae doceat quanam ego ratione, restitutis priscis quaternionibus, materiam historicam ad suas iustas sedes revocaverim: quod cum facerem, materiae tantummodo nexum sequi potui; nam quaternionum notae nullae in codice erant.

Q. I.	p. 255. 256 ‿ 249. 250. 325. 326 ‿ 339. 340. 207. 208 ‿ 201. 202. 345. 346 ‿ 347. 348.	
Q. II.	p. 269. 270 ‿ 267. 268. 247. 248 ‿ 257. 258. 253. 254 ‿ 251. 252. 279. 280 ‿ 289. 290.	*Pars olim edita, ideoque nunc omissa.* (267. 268. — 289. 290.)
Q. III.	p. 307. 308 ‿ 293. 294. 183. 184 ‿ 193. 194. 235. 236 ‿ 237. 238. 229. 230 ‿ 243. 244.	*Quaternio olim editus, ideoque nunc omissus.*
Q. IV.	p. 221. 222 ‿ 219. 220. 119. 120 ‿ 129. 130. 177. 178 ‿ 167. 168. 265. 266 ‿ 271. 272.	*Pars olim edita, ideoque nunc omissa.* (221. 222. — 177. 178.)
Q. V.	p. 123. 124 ‿ 125. 126. 331. 332 ‿ 333. 334. 211. 212 ‿ 197. 198. 295. 296 ‿ 305. 306.	
Q. VI.	p. 161. 162 ‿ 151. 152. 169. 170 ‿ 175. 176. 213. 214 ‿ 227. 228. 135. 136 ‿ 145. 146.	
Q. VII.	p. 353. 354 ‿ . . . . . 245. 246 ‿ 259. 260. 233. 234 ‿ 239. 240. 231. 232 ‿ 241. 242.	

Paginae codicis Diodori ineditae sunt LXXX; *lectae omnes, praeter unam* 353, *in qua pauca verba leguntur, et alteram* 354 *prorsus oblitteratam.*

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ

I. *** (1) [Ἀνέγνωκα] πάντα ὡς εἰπεῖν τὰ περὶ αὐτῶν τισὶ γεγραμμένα. P. 19.
συνέγραψα δὲ οὐ πάν|τα, ἀλλ' ὅσα ἐξέκρινα· μὴ μέν τοι μηδ' ὅτι καλλιε-
πημένοις, ἐς ὅσον | γε καὶ τὰ πράγματα ἐξεπέτρεψε, λόγοις κέχρημαι, ἐς τὴν
4. ἀλήθειαν αὐ|τῶν διὰ τοῦτο τις ὑποπτεύσῃ, ὅπερ ἐπ' ἄλλων τινῶν συμβέβη-
κεν. | ἐγὼ γὰρ ἀμφότερα, ὡς οἷόν τε ἦν, ὁμοίως ἀκριβῶσαι ἐσπούδασα (2)·
ἄρξομαι (3) | ἢ ὅθεν περ τὰ σαφέστατα τῶν περὶ τήνδε τὴν γῆν, ἣν κατοι-
κοῦμεν, | συμβῆναι λεγομένων παρελάβομεν, τὴν χώραν ταύτην ἐν ᾗ τὸ τῶν |
8. Ῥωμαίων ἄστυ πεπόλισται (4).

DIONIS

HISTORIAE ROMANAE

EXCERPTA

AB URBE CONDITA USQUE AD PUGNAM CANNENSEM.

1. *** *Legi* cuncta propemodum quae de Romanis nonnulli scripserunt; non tamen omnia in commentarios meos retuli, sed delecta. Nec quia ego pompatica, quantum res tulerunt, oratione sum usus, idcirco aliquis de veritate dictorum dubitet; quod aliis interdum accidit: ego enim utramque rem, veritatem scilicet et elegantiam, pari conatu sectatus sum. Ordior autem ab iis temporibus, quibus res in hac quam incolimus terra gestae, perspicua in luce versantur; in hac, inquam regione, in qua romana urbs condita est.

(1) Primus hic Dionis vaticanus quaternio integer est, ut foliorum a me ordinatorum tabula, quam postea scribam, manifeste demonstrabit. Primum autem quaternionis dicti fragmentum ab extremo Dionis deperdito prohoemio decerptum esse, nemo non videt. Atqui fieri non potest, ut eclogarius Porphyrogeniti ita excerpta Dionis exorditus fuerit, ut ne auctoris quidem nomen titulumve operis scripserit: praetereaque credibile est, non unum sed plura ex Dionis prohoemio excerpta fecisse. Ergo satis apparet, ante hunc quaternionem, partem aliquam excerptorum Dionis fuisse, quae temporis iniuria perierit. Pars tamen ista satis exigua fuit, quia scilicet intra prohoemii fines continebatur. Porro ego nuper docui, quaternionem Diodori extremum caruisse folio ultimo, in quo non nisi pars minima Diodori esse potuit: ergo non immerito suspicor, reliquam eius folii amissi partem occupatam fuisse a Dionis nomine, titulo collectionis constantinianiae, et prioribus hoc, quod superest, Dionis excerptis. Ergo, si recte auguror, Diodorum in vaticano codice subsequebatur Dio; ita ut in illo, quod periisse folio dixi, pars simul ultima Diodori extiterit et prima Dionis.

(2) Notandum est Dionis hoc de historiae suae stilo iudicium.

(3) Imitatur Dio Dionysium halic. I. 8: ἄρχομαι τοίνυν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων etc.

(4) Ita edidi, ut dictio esset continua, sensusque loci, uti nunc se habet, concinnior. Sed

II. Ὅτι περὶ τῶν Τυρσηνῶν (a) φησὶν ὁ ΔΙΩΝ. | Ταῦτα γὰρ καὶ προσῆκεν ἐνταῦθα τοῦ λόγου περὶ αὐτῶν γεγράφθαι· καὶ ἀλλ' ὅτι καὶ αὖθις αὖ ἕτερον ὅτῳ ποτ' ἂν διέξοδος τῆς συγγραφῆς | τὸ λιπαρὸν εὐτρεπίζουσα προσύχῃ, κατὰ καιρὸν εἰρήσεται· τὸ δ' αὐτὸ | τοῦτο καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀναγκαίων ἀρκούντως ἔχοντες, τὰ μὲν | γὰρ τῶν Ῥωμαίων πάντα κατὰ δύναμιν ἐπέξειμι, τῶν δὲ δὴ λοιπῶν | τὰ πρόσφορα αὐτοῖς μόνα γεγράψεται.

Ante urb. cond. an. 18. * Οὐ γάρ ἐστιν οὔτε προϊδέσθαι | πάντα ἀνθρώπῳ ὄντι, οὔτ' ἀποτροπὴν τῶν ἀναγκαίως ἐσομένων εὑρεῖν· * | τιμωροὺς τινας τῆς ἀδικίας αὐτοῦ ἐκ τῆς κόρης ἐκείνης γεννη|θῆναι (1).

Urb. cond. an. 1. Ὅτι στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους Ῥέμος καὶ Ῥώμυλος (2) *· Ἔκδημον ἐποίησαν.

Ὅτι τινὲς καὶ πάνυ ἀσφαλέστερον σὺν κινδύνους | τῶν εὐτυχιῶν συνδιαφέρουσιν.

* Καὶ αὐτοί τε ἐξέμαθον καὶ σὺν ἄλλους | ἐξεδίδαξαν.

Ὅτι οὐδ' οἱ τιμωρούμενοί τινὰς, κατορθοῦσι πάντως, | ὅτι προηδίκηνται. οὐδ' οἱ παρὰ τῶν κρειττόνων ἀπαιτοῦντες τινὰ, | ἀπολαμβάνουσιν αὐτά, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τὰ λοιπὰ προσαπολλύ|ουσιν.

U. C. 7. III. Ὅτι ἡ Ἑρσιλία καὶ αἱ ἄλλαι ὁμόφυλοι γυναῖκες τηρή|σασαι ποτὲ

2. De Etruscis ait DIO. Haec et presenti sermonis mei loco congruebant, et alibi etiam scripta fuerunt: immo rursus quidvis aliud historiae contextus rerum copiam recte ordinans postulabit, suo tempore dicetur. Atque hac moderatione in aliis quoque necessariis utemur. Nam romanas quidem res pro viribus cunctas narro; ceterorum vero populorum eas tantummodo, quae ad praedictas referentur.

* Porro autem non licet homini cuncta ante videre, neque ab se averruncare quae necessario eventura sunt. Ecce enim vindices quidam iniustitiae eius ex illa puella geniti sunt.

Romulus et Remus inter se dissidentes *. Extorrem fecerunt *.

Nonnulli plane tutius pericula quam felicitates ferunt.

* Et ipsi didicerunt et alios simul eruditos fecerunt.

Neque ii qui de aliquo poenas vindices sumunt, bene omnino rem gerunt; quandoquidem ipsi damnum antea passi sunt. Neque ii qui a fortioribus aliquid reposcunt, id accipiunt; sed cetera quoque saepenumero amittunt.

3. Hersilia ceteraeque eius populares feminae, observatis aliquando utriusque

(a) Ita cod. τυρσ. pro τυρρ. Favet autem priori scripturae Dionysius halic. I. 26. qui ait *Tyrrhenos* (ergo dicendum *Tyrsenos*) ita appellatos a τύρσις *aedificium munitum*, quod primi hi populi exstruxerunt.

tamen valde arbitrabar, statuendam esse pausam post παρειλήφαμεν. Tum ordiendum a capite τὴν χώραν ταύτην etc. ita ut hoc revera sit initium historiae Dionis post prohoemium, quamquam eclogarius nonnisi imperfectum comma conservaverit. Ac Dio rursus imitari Dionysium mihi videbatur, qui cap. IX. post suum prohoemium orditur sic: τὴν ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάσσης ἁπάσης πόλιν ἣν νῦν κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι. Verum ut Dionysius fabulosa et vieta colligere non recusavit, ita Dio his omissis, videtur historiam suam a Tyrrhenis seu Etruscis huius terrae incolis exorsus fuisse.

(1) Loquitur Dio de Amulio qui Rheam invitam caelibatui addixit; ex qua nihilominus sceleris vindices nati sunt.

(2) Haec et sequentes dictiones solitatim ab eclogario delectae fuerunt, non historiae sed sententiae ratione habita.

ἀντιπαρατεταγμένους σφᾶς, κατέδραμον ἀπὸ τοῦ Παλατίου | μετὰ τῶν παιδίων·
ἤδη γάρ τινα ἐγεγένητο· καὶ ἐς τὸ μεσαίχμιον ἐξα|πίνης εἰσπεσοῦσαι πολλὰ
καὶ οἰκτρὰ καὶ εἶπαν (a) καὶ ἐποίησαν· ποτὲ μὲν | γὰρ πρὸς τούτους, ποτὲ δὲ πρὸς
28. ἐκείνους βλέπουσαι, τί ταῦτα, ἔφα|σαν, ποιεῖτε πατέρες; τί ταῦτα ἄνδρες;
μέχρι ποῦ μαχεῖσθε; μέχρι ποῦ | μισήσετε ἀλλήλους; καταλλάγητε τοῖς γαμ-
βροῖς, καταλλάγητε τοῖς | πενθεροῖς· φείσασθε πρὸς τοῦ Πάνος τῶν τέκνων·
φείσασθε | πρὸς τοῦ Κυρίνου (1) τῶν ἐκγόνων· ἐλεήσατε τὰς θυγατέρας, ἐλεή-
32. σατε | τὰς γυναῖκας· ὡς εἴ γε ἀκαταλλάκτως ἔχετε, καί τις ὑμᾶς βα||σκη- P. 196.
πὸς (b) μανίας εἰσπεσὼν οἰστρεῖ, ἡμᾶς τε δι᾽ ἃς μάχεσθε προ|αποκτείνετε, καὶ
τὰ παιδία ταῦτα τέμνετε προαποσφάξατε, | ἵνα μηδὲν ἔτι μήτε ὄνομα μή-
4. τε σύνδεσμον συγγενείας πρὸς ἀλλή|λους ἔχοντες, κερδάνητε τὸ μέγιστον. τῶν
κακῶν, τὸ τούς τε πάπ|πους τῶν παίδων, καὶ τοὺς πατέρας τῶν ἐκγόνων φο-
νεύειν (2)· ταῦ|τα γε ἔλεγον, καὶ τὰ ἱμάτια καταῤῥηξάμεναι, τούς τε μαστοὺς
8. καὶ | τὰς γαστέρας γυμνώσασαι, αἱ μὲν αὐτοῖς ξίφεσι, ὑφ᾽ ὧν ἐνε|χρίμπτον,
αὐτάς τε καὶ τὰ παιδία αὐτοῖς προσέῤῥιπτον (c)· ὥστε ἐκεί|νους καὶ ἐξ ὧν
ἑώρων κλαῦσαι, καὶ τῆς μάχης ἐπι|σχεῖν· καὶ ἔληγον αὐτοῦ ὥσπερ εἶχον ἐν τῷ
κομιτίῳ δι᾽ αὐτὸ τοῦ|το | κληθέντι (3)· κομίρε γὰρ Ῥωμαῖοι τὸ συνελθεῖν καλοῦσι.
12. IIII. * Πολὺ γὰρ διαφέρει ἐκ καινῆς τινὰς κα|ταστaθῆναι, ἢ καὶ πρότε-
τερον οὔσας ἐπικληθῆναι (4).

populi in procinctu aciebus, discurrerunt e Palatio cum filiolis; nam aliquot iam nati erant; atque in medium repente irruentes miserabilia multa dixerunt atque fecerunt, nunc ad hos nunc ad illos conversae. Quid ita, facitis patres? quid ita viri? quousque pugnabitis? quousque odia exercebitis? redite in gratiam cum generis, redite in gratiam cum soceris: parcite per Panem liberis, parcite per Quirinum nepotibus: miseremini filiarum, miseremini uxorum. Quod si inexpiabili odio flagratis, vosque deus aliquis Fascinus stimulat; nosmet eia ipsas, quarum causa certatis, in primis occidite, atque hos puerulos prius caedite atque mactate; ut nullo iam seu nomine seu vinculo cognationis reliquo, malum maximum lucremini, nempe ut vos Romani avos filiorum, vos autem Sabini occidatis nepotum patres. Haec inclamantes, simulque vestem dilacerantes, sinumque ac ventrem nudantes; gladiis, inter quos versabantur, semet ac liberos obiiciebant: ita ut exercitus his auditis atque visis illacrymarent, proelioque absisterent. Quieverunt autem, ubi tum forte insistebant, in comitio; quod ipsum a coeundo tunc nomen sortitum est.

4. * Multum interest utrum res aliqua primitus constituatur, an iam antea existens nomine proprio denotetur.

(a) Ita cod. (b) Ita cod. pro βάσκανος, unde *Fascinus* Romanorum deus. (c) Cod. προσεῤῥίπτουν.

(1) Utrum *Quirinus* intelligendus sit Mars, an alius quidam Martis honores sortitus deus, disputat Dionysius halic. II. 48.

(2) Videtur Dio prae oculis habere Ennium in Sabinis, cuius deperditi operis fragmentum profert Iulius Victor nuper a me editus rhet. cap. VI. 6. " Ennius Sabinis; *cum spolia generi* (vel *generis*) *detraxeritis, quam inscriptionem dabitis?* Sed et ipsum Dionem professione fuisse oratorem et in causis agendis satis nobilitatum novimus.

(3) Cod. κληθέντι συνελθεῖν, ceteris verbis praetermissis. Locum ergo ex Plutarcho restitui in Romul. cap. XIX, a quo auctore Dionem nonnulla sumpsisse, iamdiu critici docuerunt.

(4) Num agitur de romanis curiis φυλάς? quibus utrum nomina a sabinis feminis acciderint nec ne, lis est apud dictum Plutarchum cap. XX.

U. C. 39. Ὅτι ὁ Ῥώμυλος | πρὸς τὴν γερουσίαν τραχύτερον διέκειτο καὶ τυραννικώτερον αὐτῇ | προσεφέρετο, καὶ τοὺς ὁμήρους τοῖς Οὐηΐοις [ἀπέδωκε] καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ οὐκ ἀπὸ | κοινῆς γνώμης (1)· ὥσπερ τὰ πολλὰ ἐγίγνετο, ἀγανακτούντες τε (a), ἐπὶ | τούτῳ ἀχθόμενος ἄλλα τε ἐπαχθῆ καὶ τέλος εἶπεν, ὅτι 16.
ἐγὼ ὑμᾶς | ὦ πατέρες ἐξελεξάμην οὐχ ἵνα ὑμεῖς ἐμοὶ ἄρχητε, ἀλλ᾽ ἵνα ἐγὼ ὑμῖν | ἐπιτάττοιμι.

Post an. 40. * Ἐπειδὴ γὰρ ἠπίστατο τούς τε πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων τὸ | μὲν ὁμοφυὲς σφισὶ καὶ σύννομον ἐν ὀλιγωρίᾳ, ὡς μηδὲν βελτίον | ἑαυτῶν ὂν ποιουμένους (2), 20.
τὸ δὲ ἀφανὲς καὶ ἀλλοῖον ὡς καὶ κρεῖσσον πί|στει (b) τοῦ θείου θεραπεύοντας, χωρίον τε τι ταῖς μούσαις ἱέρωσεν (3). |

Post an. 84. V. Ὅτι ὁ Τοῦλλος καὶ ὁ Μέττιος οὐδέτεροι συνεχώρουν τὴν μετανάστασιν, ἀμφότεροι δὲ τὰ σφέτερα προεῖστελλον· ὅ τε γὰρ Τοῦλλος πρός τε | τὴν φήμην τὴν περὶ Ῥωμύλου (4) καὶ πρὸς τὴν δύναμιν τὴν παροῦσαν (5), | καὶ ὁ Φουφήτιος 24.
πρός τε τὴν ἀρχαιότητα τῆς Ἄλβης, καὶ ὅτι καὶ μετρό|πολις ἄλλων τε πολλῶν καὶ αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων (6) ἦν, ἐπαιρόμενοι, | μικρὸν οὐδὲν ἐφρόνουν· δι᾽ οὖν ταῦ-

Romulus erat exasperato adversus senatum animo, tyrannique ritu cum eo se gerebat: quare etiam obsides Veientibus reddidit, proprio tantum arbitrio usus, senatu non consulto sicuti in plerisque facere solebat. Quae quum crebro fierent, illique aegre ferrent; Romulus ira percitus cum alia acerba dixit, tum ad extremum addidit: ego vos, patres, conscripsi, non ut mihi vos praesitis, sed ut ego vobis imperem.

* Quia noverat, vulgo homines rem apud se natam ac familiarem neglectui habere, ceu nullatenus se potiorem; quidquid autem invisibile est ac peregrinum, opinione quadam divinitatis ceu sibi superiorem colere, locum quemdam Musis consecravit.

5. Tullus atque Mettius loco invicem non cedebant, sed suum uterque ius tuebatur: Tullus quidem fama Romuli praesentique potentia fretus; Fuffetius autem, praeter Albae vetustatem, illud quoque iactabat quod metropolis tum aliarum complurium coloniarum tum ipsorum Romanorum esset. His elati con-

(a) Ita cod. Praetermisisse autem videtur eclogarius verba aliquot. Dubitabam etiam de interpunctione, et de sententiae divisione. (b) Ita mihi legere videor in obscurata valde pagina.

(1) Plutarch. in Romulo cap. XXVII.

(2) Sermo est de arcanis Numae in Egeriae valle religionibus, et de eius familiaritate cum Musis. Ad sententiam quod adtinet, Fronto quoque laud. fumi et pulveris: *sacerdos si aput fanum desertum et avium sacrificet, religiosus est*.

(3) De Numae erga Musas cultu Plutarchus in eius vita cap. VIII. Atqui nihil id aliud fortasse erat, quam mansuetudinis mitiumque morum studium, quod ut significarent, Graeci aiebant se Musis et Gratiis sacrificare. Plutarch. in Mario cap. II.

(4) Intelligit, ut puto, auctor Romuli fundatoris gloriam. Sed enim hoc loco Tullus suam quoque fortasse cum Romulo cognationem iactat. Namque, ut ego ad Cic. de rep. II. 17. demonstravi, Romuli nepos Tullus erat, atque ob hanc praecipue sanguinis adfinitatem adeptus regnum fuerat. Sive enim Tulli mater, Hersilii filia erat, sive eius Hersiliae quae cum Romulo in matrimonio fuit; satis apparet et Hersilios cum Romuli familia coaluisse; et Tullum ex illa Romuli adfine gente natum, recte se in Romuli posteris connumerasse.

(5) De Tulli viribus bellicis lege Ciceronem de rep. II. 17; Virg. aen. VI. 815. De lauto patrimonio Horat. od. IV. 7. 15.

(6) Albanorum colonias ante Romam recenset Virgilius aen. VI. 773 *Nomentum*, *Gabias*, *Fidenas*, *Collatiam*, *Pometiam*, *Castrum Inui*, *Bolam*, *et Coram*. Postrema Albanorum colonia Roma fuit.

28. τα τῆς ἀμφισβητήσεως ἐκεί|νης ἀπήντησαν. περὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας διηνέχθη-
σαν· ἀςασίαςοι | γὰρ ἐπὶ τοῖς ἴσοις ἀσφαλῶς συμβιοῦν σφᾶς ἑώρων. — Τὸν ἐκ
τοῦ ἐμφύ|του τοῖς ἀνθρώποις πρός τε τὸ ὅμοιον φιλανθρωπίας, καὶ πρός τε
ἄρχειν ἑτέρων | ἐπιθυμίας. — Πολλάς τε καὶ περὶ τούτου δικαιώσεις ἀλλήλοις
32. προσή|νεγκον εἴ πως ἐκείνης γε οἱ ἕτεροι ὁπότεροι οὖν ἐθελούσιοι || τοῖς ἑτέ- P. 155.
ροις παραχωρήσειαν, οὐδὲν ἐπέρανον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνί|σασθαι συν-
έθεντο.

VI. Ὅτι συνεὶς (1) ὁ Μάρκιος ὡς τοῖς βουλομένοις εἰ|ρηνεῖν οὐκ ἐξαρκεῖ τὸ U. C. 115.
4. μηδὲν ἀδικεῖν, οὐδὲ ἔςι τὸ ἄπραγμον ἄνευ (a) | τοῦ σωτηρίου δραςήριον (2), ἀλλ᾽
ὅσῳ τις αὐτοῦ ὀριγνᾶται, εὐεπιθετώτε|ρος τοῖς πολλοῖς γίγνεται, μετεβάλετο· οὐ
γὰρ τὸ ἐπιθυμοῦν ἡσυχί|ας ἰσχυρὸν προφυλακῆς ἄνευ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον παρα-
8. σκευ|ῶν ἑώρα ὄν· καὶ τὸ τερπνὸν τῆς ἀπραγμοσύνης τάχιςα καὶ ῥᾷον | τοῖς (b) πέ-
ρα τοῦ καιροῦ σπουδάζουσιν αὐτοῦ ἀπολλύμενον ᾐσθάνετο· διὰ ταῦτα καὶ καλ-
λίω καὶ ἀσφαλεςέραν καὶ παρασκευὴν καὶ φροντίδα | τῆς εἰρήνης τὸν πόλεμον νο-
μίσας εἶναι, πάνθ᾽ ὅσα παρ᾽ ἑκόντων | τῶν Λατίνων μηδὲν σφᾶς ἀδικῶν
12. οὐκ ἠδυνήθη κομίσασθαι, παρ᾽ | ἀκόντων ςρατεύσας ἀπέλαβεν (3). Post an. 221.

VII. Ὅτι Λεύκιος Ἰούνιος ἀδελφῆς | Ταρκυνίου παῖς (4), φοβηθεὶς ἐπειδὴ τόν
τε πατέρα ἀπεκτόνει, καὶ | προσέτι καὶ τὰς οὐσίας αὐτῷ ἀφῄρητο, μωρίαν προσ-

siliis, nihil modicum cogitabant; atque adeo ad contentionem illam exarserunt, qui servata aequitate securi se vitam agitare videbant. – Insitam hominibus erga homogeneam naturam caritatem, simulque dominandi aliis cupiditatem. – Multis invicem argumentis hac super re prolatis, quo alterutri sponte alteris cederent, nihil profecerunt; donec rem bello definire decreverunt.

6. Marcius intelligens, pace frui cupientibus haud sufficere si ab iniuriis abstineant; neque otium sine salute magnopere valere; sed quo magis aliquis otium sectatur, eo facilius multorum incursionibus esse obnoxium; mentis propositum immutavit. Neque enim pacis studium ad tutelam conferre sine belli apparatu cernebat. Et quidem ab otii dulcedine perquam cito ac facile pessumdari eos sentiebat, qui praeter idoneum tempus studiosi eiusdem fuissent. Idcirco pulchriorem tutioremque pacis conciliationem bellum esse iudicans, quaecumque sponte a Latinis, iuste licet postulata, non impetraverat, vi ab iisdem, bello suscepto, abstulit.

7. Lucius Iunius sorore Tarquinii natus, post parentem a tyranno occisum remque familiarem ablatam, terrore correptus insaniam simulavit, ut quan-

(a) Videtur inserendum vocabulum ὅπλων, atque interpretandum *neque quietem sine armis salutem parere*. (b) Cod. τοὺς.

(1) Zonaras VII. 7. ad Dionem respiciens συνεὶς δ᾽ ὁ Μάρκιος εἰρήνης εἶναι τὸν πόλεμον αἴτιον.

(2) Spem regni pacifici aluisse principio Ancum Marcium mitis Numae nepotem, sed mox bello studere coactum, ait etiam Dionysius III. 37.

(3) Ancus scilicet res ablatas incassum repetiverat a Latinis; quos deinde bello devicit. Lege Livium I. 32; Cic. de rep. II. 18; Dionys. III. 37.

(4) Ergo Diodorus in vaticanis excerptis p. 36 reciproco sensu dixit Tarquinium ἀδελφιδοῦν Bruti. Erat enim Tarquinius frater eius feminae unde natus Brutus; id est avunculus; non vice versa.

ἐποιήσατο, εἴ | πως αὐτός γε περιγένοιτο· καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο ὅτι πᾶν τὸ 16.
ἔμφρον, | ἄλλως τε καὶ ὅτ' ἂν ἐν λαμπρότητι γένους ᾖ, δι' ὑποψίας τοῖς
τυραν|νοῦσι γίγνεται· καὶ ἐπειδή γε ἅπαξ ἐπὶ τοῦτο ὥρμησεν, ἀκριβέστατα |
αὐτὸ ὑπεκρίνετο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ Βροῦτος ἐκλήθη· τοὺς γὰρ εὐήθεις | οὕτω πως
οἱ Λατῖνοι προσηγόρευον· τῷ τε Τίτῳ καὶ Ἀρροῦντι ὥς | τι ἄθυρμα συμπεμφ- 20.
θεὶς, βακτηρίαν τινὰ ἀνάθημα τῷ θεῷ φέρειν | ἔλεγεν, μηδὲν μέγα ὥς γε
ἰδεῖν ἔχουσαν (1).

Ὅτι τοῦ Βρούτου τό τε | δῶρον τουτέστι τὴν βακτηρίαν ἔσκωπτον· καὶ ὅτι τοῦ
θεοῦ τοῖς θεωροῖς περὶ | τῆς τοῦ πατρὸς βασιλείας, ὅστις αὐτὴν διαδέξεται ἐπε-
ρωτήσασι, θεσ|πίσαντος τὸν πρῶτον τὴν μητέρα φιλήσαντα, τὸ κράτος τὸ τῶν Ῥω- 24.
μαί|ων ἕξειν, τὴν γῆν ὡς καὶ καταπεσὼν ἄλλως κατεφίλησε, νομίσας | αὐτὴν μη-
τέρα ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων εἶναι.

VIII. Ὅτι οἱ ὅμιλοι πάντες | τὰ πράγματα πρὸς τοὺς μεταχειρίζον-
τας αὐτὰ κρίνουσι· καὶ ὁποίους | ἂν τούτους αἰσθάνωνται ὄντας, τοιαῦτα καὶ 28.
ἐκεῖνα νομίζουσιν εἶναι (2). |

Πᾶν (a) γάρ τις τὸ ἀπειρότατον πρὸ τοῦ κατεγνωσμένου προσαιρεῖται, | με-
γάλην ἐς τὸ ἄδηλον ἐλπίδα παρὰ τὸ μεμισημένον ποιούμενος. |

* Πᾶσαι γὰρ μεταβολαὶ σφαλερώταται εἰσὶ, μάλιστα δὲ αἱ ἐν ταῖς | πολι- 32.
P. 156. τείαις· πλεῖστα δὴ καὶ μέγιστα καὶ ἰδιώτας καὶ πόλεις βλάπτουσι· διὸ || οἱ
νοῦν ἔχοντες ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ, κἂν μὴ βέλτιστα ᾖ, ἀξιοῦσιν ἐμμένειν, | ἢ
μεταλαμβάνοντες ἄλλοτε ἄλλα (b) ἀεὶ πλανᾶσθαι (3).

tum poterat vitae suae consuleret. Probe enim noverat, tyrannis sapientiam omnem esse suspectam, praesertim cum generis nobilitate coniunctam. Hoc igitur suscepto consilio, bene ac naviter personam huiusmodi agebat: unde et Brutus vocabatur: id enim nomen fortasse erat fatuis apud Latinos. Tum etiam Tito atque Arunti in legationem profectis, ludibrii gratia adiunctus, virgam se Deo donum ferre aiebat, nihil serium ut videbatur habentem.

Bruti donum, virga scilicet, a legatis irridebatur. Porro his Deus de paterni regni successione rogantibus quum respondisset, fore ut is Romanis imperaret qui primus matrem oscularetur; Brutus terram, ceu temere prolapsus, osculatus est; cunctorum hominum ipsam existimans esse matrem.

8. Populi mos est ut de rebus ex illarum auctoribus iudicium faciat: qualesque hos esse compererit, tales item res opinatur.

Omnis homo rem vel ignotissimam, ei quam expertus improbavit praeoptat; spem magnam scilicet in incerto prae quam in odioso collocans.

Omnes conversiones periculosae admodum sunt, praesertim vero politicae: plerumque enim privatis aeque ac publicis rebus perquam noxiae sunt. Quare qui sapiunt, in eodem semper statu, etiamsi optimus non sit, manere malunt, quam mutatis rebus hac illac circumferri.

(a) Ita cod., non πᾶς. (b) Cod. ἀλλά.

(1) Livius I. 56: *aureum baculum inclusum corneo cavato ad id baculo tulisse donum Apollini dicitur, per ambages effigiem ingenii sui*.

(2) Sic praeclare Cicero de rep. I. 31: *talis est quaeque resp., qualis eius aut natura aut voluntas qui illam regit*.

(3) Sine dubio has protulit sententias Dio de Tarquinio superbo loquens. De reip. mutationibus ob Tarquinii vitia legendus est Cicero de rep. II. 23. 25. nec non I. 45.

4. Ὅτι καὶ τὰ βουλή|ματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας πρὸς τὰς τύχας ἕκαστοι κτῶν-
ται· καὶ ὁποῖ|α ἂν τὰ παρόντα αὐτοῖς ᾖ, τοιαῦτα καὶ τὰ οἰήματα λαμβά-
νουσιν. |

VIIII. Ὅτι τὸ τῆς βασιλείας πρᾶγμα οὐκ ἀρετῆς μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμης
καὶ | συνηθείας, εἴ περ τι ἄλλο, πολλῆς δεῖται· καὶ οὐχ οἷόν τέ ἐστι ἄνευ
ἐκεί|νων ἁψάμενόν τινα σωφρονῆσαι· πολλοὶ γοῦν ὥσπερ ἐς ὕψος τι μέγα |
8. παράλογον ἀρθέντες, οὐκ ἤνεγκαν τὴν μετεώρισιν, ἀλλ' αὐτοί τε κατα|πεσόντες
ὑπ' ἐκπλήξεως ἔπταισαν, καὶ τὰ τῶν ἀρχομένων πάντα | συνηλόησαν (1).

* Καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἐξ ὧν ἔπραξαν τεκμήρασθαι, ἀλλὰ | μὴ ἐξ
12. ὧν πλάττωνται ἱκετεύοντες, [οὐκ] ἀπατηθῆτε· τὰ μὲν γὰρ ἀνόσια ἔρ|γα ἀπὸ γνώμης
ἀληθοῦς ἑκάστῳ γίνεται, συλλαβὰς δ' ἄν τις εὐπρε|πεῖς συμπλάσειε· καὶ διὰ
τοῦτ' ἀφ' ὧν ἐποίησέ τις, ἀλλ' οὐκ ἀφ' ὧν φησὶ | ποιήσειν, κρίνεται (2).

X. Ὅτι Οὐαλέριον τὸν συνάρχοιτα (a) Βρούτου, καίπερ δημο|τικώτατον U. C. 245.
16. ἀνδρῶν γενόμενον, ὅμως αὐτοεντίᾳ μικροῦ ὁ ὅμι|λος κατεχρήσατο· ἐπιθυμεῖν
γὰρ αὐτὸν μοιαρχίας ὑπετόπησαν (b)· καὶ ἐφόνευσαν ἄν, εἰ μὴ σφᾶς διὰ ταχέων
φθάσας ἐθώπευσεν· εἰσελ|θὼν γὰρ ἐς τὴν ἐκκλησίαν, τάς τε ῥάβδους ἔκλινεν,
20. ὀρθαῖς πρότερον | ταύταις χρώμενος· καὶ τοὺς πελέκεις τοὺς συνδεδεμένους σφι|σὶ
περιεῖλε· σχηματίσας δὲ ἐπὶ τούτοις ἑαυτὸν ἐς τὸ ταπεινότατον, ἐπὶ πολὺ μὲν

Voluntates et cupidines pro sua quisque fortuna habet: et qualis cuique fortuna adest, tales etiam animi conceptus sibi creat.

9. Reguanti non martiali solum virtute verum etiam scientia, atque in primis experientia, opus est. Neque fieri potest ut quisquam eiusmodi dignitate praeditus, si his dotibus careat, modeste se gerat. Multi igitur tamquam ad culmen quoddam insperatum evecti, non tulerunt eam excelsitatem; verum et ipsi attoniti corruerunt, et subditorum pariter rem omnem pessum dederunt.

* Quid ab eis in posterum expectandum sit, ex ante factis non ex iis quae inter supplicandum simulant, coniectura non dubia adsequemini. Namque impia opera ex deliberata sententia cuique fiunt; verba autem venusta facili negotio nemo non nectit. Igitur ex praeteritis factis non ex his quae acturum se dicit de unoquoque ferendum iudicium est.

10. Valerium Bruti in consulatu collegam, quamquam popularis apprime factionis hominem, plebs nihilominus parum abfuit quin proprio marte interficeret. Etenim ipsum de monarchia adfectata suspectum habuit; saneque occidisset, nisi ille cito praeoccupans ad blanditias confugisset. Nam progressus in contionem, fasces submisit quos antea rectos gerebat, et inligatas in his secures abstulit; seque ad humilem plane speciem componens, maestus admodum et

(a) Cod. ἄρχοντα. (b) Ita cod.

(1) De Tarquinio Cic. rep. II. 25: rex ille *integra mente non erat, et cum metueret ipse poenam sceleris summam, metui se volebat* etc.

(2) Haec dici videntur contra Conlatinum, quem etsi verbis libertatem populo spondentem, tamen urbe expulerunt Romani ob tyrannidis suspicionem quia Tarquiniorum cognatus erat. Vel potius querela est de ipso Poplicola, qui Brutum tyrannorum expulsorem in funere diserte laudaverat; ipse tamen, ut ait in eius vita Plutarchus, regiam potestatem prae se ferre videbatur. Vel denique incertus ob interruptionem locus Dionis est.

ἐσκυθρώπασε καὶ κατεδάκρυσεν· ἐπεὶ δὲ καὶ ἐφθέγξα|το ποτὲ, σμικρᾷ καὶ δεδυίᾳ τῇ φωνῇ ὑποτρέμων εἶπεν (1). ΤΙΘΕΙ | ΤΙΤΛΟΝ ΠΕΡΙ ΔΗΜΗΓΟΡΙΩΝ (2).

Ὅτι τὸ κρύφιον τῶν βουλευμάτων καὶ τὸ καίριον τῶν πράξεων, τό τε ἰ|διοβουλεῖν τινά, καὶ τὸ μήτ' ἀναχώρησιν ἐς μηδένα ἄλλον μηδεμίαν | ἔχειν, καὶ τῶν 24.
συμβαινόντων αὐτῶν ἐφ' ἑκάτερα τὴν αἰτίαν λαμ|βάνειν, μέγα μέρος ἐς τὸ κατορθωθῆναί τι συμβάλλεται.

U. C. 256. XI. * Πρὸς στάσεις (a) | ἐτράποντο· αἴτιον δ' ὅτι οἵ τε ἰσχύοντες τοῖς
χρήμασιν ἐν πᾶσι | τῶν καταδεεστέρων, ὡς καὶ βασιλεύοντες σφῶν, προέχειν 28.
ἐβούλοντο· καὶ οἱ ἀσθενέστεροι (3) οὐδὲν αὐτῶν οὐδὲ σμικρὸν, ὡς καὶ ἰσονομού|μενοι, πειθαρχεῖν ἤθελον· ἀλλ' οἱ μὲν ἄπληστοι τῆς ἐλευθερίας ὄν|τες, καὶ τῆς
οὐσίας ἐπεθύμουν (b)· οἱ δὲ ἀκράτως τῆς τιμήσεως ἔχοντες, καὶ τοῖς σώμασι 32.
P. 217. τοῖς τούτων ἐχρῶντο· καὶ οὕτως ἐξ ὧν ||| πρότερον τὰ πρόσφορα ἀνθυπηρετοῦντες ἀλλήλοις συνεφρόνουν, | καταλύσαντες οὐκέτι τὸ οἰκεῖον ἀπὸ τοῦ ὀθνείου διέκρινον· ἀλλὰ τό | τε μέτριον ἀμφότεροι ὑπερορῶντες, καὶ τὸ ἄκρον οἱ μὲν τῆς
ἐπιτάξε|ως, οἱ δὲ τῆς οὐκ ἐθελοδουλίας προτιμῶντες, οὔτε ἐκεῖνα κα|θειργάσαντες, 4.
καὶ πολλὰ καὶ ἄτοπα, τὰ μὲν ἀμυνόμενοι, τὰ δὲ καὶ | προκαταλαμβάνοντες, ἀλλήλους ἔδρασαν· ὥστ' αὐτοὺς ἐπὶ πλεῖ|στον ἀνθρώπων, πλὴν ἐν

lacrimabundus erat; et cum denique verba facere coepit, tenui trementique voce utebatur. PONE TITULUM DE CONCIONIBUS.

Ad rem bene gerendam valde haec conferunt: consiliorum arcanum, operae tempestivitas, deliberatio propria, ita ut praeter te neminem consulas, et sive boni- sive mali successus in te causam recipias.

11. * Seditiones agitare coeperunt. Causa rei fuit, quod locupletes ubique tenuioribus, regum instar, praestare satagebant: infirmiores autem ne perpusillum quidem, utpote qui pari iure utebantur, obtemperare volebant. Et hi quidem meracae libertatis sitientes, facultatibus quoque divitum inhiabant; isti autem censum suum mordicus retinentes, corporibus etiam pauperum abutebantur. Atque ita quibus rebus antea sese invicem adiuvantes causa concordiae erant; nunc iis omissis, haud iam domesticos ab externis discernebant; sed utrimque mediocritate contempta, dum hi imperium, illi libertatem, sine limite affectant; neque suum quisque propositum attingebant, et absurda multa faciebant, partim repellentes, partim invicem praeoccupantes. Quam ob rem

(a) Cod. τάσεις. (b) Cod. ταῖς οὐσίαις ταῖς ἐκείνου.

(1) Valerii Poplicolae orationem commemorat etiam Cicero de rep. II. 31: *fasces primus demitti iussit, cum dicere in contione coepisset*. Eloquentem fuisse Poplicolam inde etiam apparet quod Brutum in funere laudavit. Porphyrogeniti vero eclogarius scriptam a Dione orationem posuerat in titulo *de concionibus*, qui adhuc desideratur. Amisimus igitur praeclarum eloquentiae specimen, quoniam certe Photius cod. LXXI. Dionis conciones apprime admiratur, atque hunc Thucydidis aemulatorem dicit. Ibidem generatim commendat Photius Dionis venustum stilum. Nos porro invento praefationis fragmento Dionem ipsum de elocutionis elegantia plaudentem sibi demonstravimus. Lege de stilo Dionis Reimarum in commentario cap. XIX.

(2) Arbitror dicendum potius ζήτει ἐν τῷ περὶ δημηγοριῶν, *quaere in titulo de concionibus*, ut loquitur eclogarius in Polybii excerptis ed. Vales. p. 86.

(3) Ἀσθενέστεροι, non *valetudinarii*, sed *inopes*. Dictionem graecam imitatur latina *infirmus* apud Lactant. de opif. D. cap. III, et epitom. cap. LV, sive apud. Cic. de rep. III. 7.

τοῖς πάνυ κινδύνοις, οὓς ἐκ τῶν ἀεὶ πολέμων | δι' αὐτὰ ταῦτα μάλιστα ἔσχον, διχοστατῆσαι· ὅθεν περ συχνοὶ τῶν πρώ|των καὶ ἐξεπίτηδες σφᾶς πολλάκις παρεσκεύασαν· καὶ ἐκεῖθεν | ἀρξάμενοι πολλῷ (a) πλείω κακὰ πρὸς ἀλλήλων ἢ τῶν ἀλλοφύλων ἔπα|θον· καί μοι καὶ τὸ μαντεύσασθαι ἐξ αὐτῶν ἐπέρχεται, ὅτι οὐκ ἔστιν ὅπως | ἄλλως εἴτ' ἂν τῆς δυνάμεως εἴτ' ἂν τῆς ἀρχῆς στερηθεῖεν, εἰ μὴ δι' | ἀλλήλων σφαλεῖεν (1).

* Ἄλλως τε γὰρ ἐδυσχέραινον ὅτι μὴ τὰ αὐτὰ δεόμενοι | σφῶν οἱ βουλευταὶ, καὶ τυχόντες ἐφρόνουν· ἀλλ' ἐν μὲν τῷ κινδύνῳ πολλὰ | καὶ μεγάλα αὐτοῖς ὑπέσχοντο, σωθέντες δὲ οὐδὲν οὐδὲ τῶν ἐλαχίστων | ἐποίησαν (2).

* Ἵνα γὰρ δὴ μὴ καθ' ἓν μαχόμενοι, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς οἰκείας χωρὶς ἕκαστοι ἀγωνιζόμενοι, εὐχειρωτότεροί σφισι γένωνται, διεῖλον τὴν στρατείαν (3). [C. C. 258.

XII. Ὅτι ὁ δῆμος ἰδιωτεύσαντος τοῦ Οὐαλερίου τοῦ δικτάτωρος (4) (b) χαλεπώτατα ἐστασίασεν, ὥστε καὶ τὴν πολιτείαν νεοχμῶσαι (5)· οἱ γὰρ ἐν | ταῖς περιουσίαις ὄντες τῆς πάνυ ἀκριβοῦς περὶ τὰ συμβόλαια ἀν|τεχόμενοι, καὶ μηδοτιοῦν αὐτῆς παριέντες, καὶ ἐκείνου διήμαρτον καὶ | ἄλλων πολλῶν ἐστερήθησαν· οὐ γὰρ ἔγνωσαν ὅτι ἥ τε πενία ἡ ἄκρατος | βιαιότατον κακόν, ἥτε ἐξ αὐτῆς [C. C. 261.

pars maxima civium discidiis distrahebatur, exceptis temporibus periculorum summorum, quibus ob id ipsum per bella perpetua obnoxii erant. Quare et multi primates sponte se ad has contentiones comparabant: atque ex eo deinceps tempore multo plura a se mutuo quam ab externis populis mala perpessi sunt. Mihi vero ex his divinare subest, fieri non posse ut aliter Romani potentia sua imperioque spolientur, nisi in mutuum excidium ruant.

* Praeterea moleste ferebant, quod senatores iam non amplius earum rerum, quas impetraverant, indigi adversus plebem superbe se gererent: et in periculis quidem multa et praeclara huic sponderent; mox metu liberi, ne in minimis quidem fidem servarent.

* Scilicet ne una acie, sed ut pro sua quisque re seorsim pugnarent, atque ita illi fierent superabiliores, exercitum diviserunt.

12. Postquam Valerius dictator ad privatam vitam redierat, populi exarsit seditio acerrima, ita ut politicum statum innovaverit. Quippe locupletes dum nimis rigide debitam sibi pecuniam exigunt, nihilque omnino remittunt, nec illam obtinuerunt, et multis aliis praerogativis exciderunt. Neque enim cogitabant, extremam pauperiem violentissimum esse malum; consequentemque ex egestate vesaniam, praesertim ubi plebem corripuerit,

(a) Cod. πολλοπλείω. (b) Cod. δικάτωρος.

(1) Totus hic tractus loquitur de primo Romae ob aes alienum tumultu, coss. Lartio et Clelio, qua super re Dionysius V. 63. sqq. Postremam sententiam exprimit Livius II. 44 sic: *aeternas opes esse romanas, nisi inter semet ipsi seditionibus saeviant*.

(2) Querelae plebis sunt, quae post praestitam belli operam, nihil ab optimatibus iam securis in pace impetrabat. Confer Livium II. 28.

(3) Num loquitur Dio de pugna Romanorum ad lacum Regillum, ubi spes denique Tarquiniorum decollavit? In eo proelio Postumio dictatori Tarquinius oppositus fuit, Aebutio equitum magistro dux Latinorum Mamilius. Lege Livium II. 19.

(4) Intellige Manium Valerium Volesi filium. Liv. II. 30. Nimirum hic quum a faeneratoribus ludibrio et se et plebem inopem haberi vidisset, nullamque aeris alieni remissionem fieri, postquam id ipsum in contione questus fuit, dictatura se abdicavit. Tum denique plebs omni patrocinio destituta, ad manifestum tumultum secessionemque processit. Liv. II. 31.

(5) Creatis videlicet tribunis plebis; quae potestas magnum consulatui vulnus adtulit itemque senatus auctoritati. Cic. de rep. II. 33.

ἀπόνοια, ἄλλως τε καὶ πλῆθος προσλα|βοῦσα, δυσμαχώτατον ἐστί (1)· καὶ οὐκ 24.
ὀλίγοι τῶν τὰ πολιτικὰ πρασ|σόντων, ἐθελονταὶ τὸ ἐπιεικὲς πρὸ τοῦ σφόδρα
δικαίου προαιροῦνται· | τοῦτο μὲν γὰρ τῆς τε ἀνθρωπείας φύσεως πολλάκις ἡττᾶ-
ται, καὶ ὅτι | ὅτε παντελῶς καταλύεται· ἐκεῖνο δὲ σμικρόν τι αὐτοῦ καταθραῦ-
σαν, | τὸ γοῦν λοιπὸν μεῖζον ὂν σώζει (2)· πλείστων γοῦν δεινῶν τοῖς Ῥω- 28.
μαίοις | αἰτία ἡ τῶν δυνατωτέρων ἐς τοὺς ὑποδεεστέρους ἀκρίβεια ἐγένετο· ἄλ-
λα | τε καὶ πολλὰ κατὰ τῶν ὑπερημέρων αὐτοῖς ἐδέδοτο· καὶ εἰ δή τινες πλεί|-
ους δεδανεικότες ἔτυχον, κρεουργηδὸν αὐτοῦ τὸ σῶμα πρὸς τὸ μέρος ὧν | ὤφει- 32.
P. 218. λε ἐξουσίαν εἶχον κατανέμεσθαι (3)· καὶ τοῦτο μὲν εἰ καὶ τὰ μάλιστα || ἐνενόμι-
στο, ἀλλ' οὔ τι γε καὶ ἔργῳ ποτὲ ἐγεγόνει· πῶς γὰρ ἂν πρὸς τοσαύτην | τὴν ὠμό-
τητα προεχώρησαν, οἳ καὶ τοῖς ἐπ' ἀδικήματι τινὶ διά|φευξιν ἐπὶ σωτηρίᾳ πολ-
λάκις δόντες (4), τοῖς τε ἀπὸ τῶν πετρῶν | τοῦ Καπιτωλίου ὠσθεῖσι ζῆν, εἰ περι- 4.
γένοιντο, ἐπιτρέποντες (5); |

U. C. 261. XIII. Ὅτι οἱ χρεωστοῦντες τὰ δανεῖα κολωνόν τινα κατέλαβον, καὶ Γάϊόν (6)
τινα | προστησάμενοι, τὴν τροφὴν ἐκ τῆς χώρας ὥσπερ ἐκ πολεμί|ας ἐλάμβανον·
κἀκ τούτου τούς τε νόμους τῶν ὅπλων, καὶ τὸ δίκαι|ον τῆς ἀπονοίας σφῶν ἀσθε- 8.
νέστερα ἀπέφηναν· οἱ δὲ βουλευταὶ | φοβηθέντες μὴ ἐπὶ πλεῖον πολεμηθῶσι,

nullis viribus retundi posse. Multi igitur publicarum rerum rectores ultro indulgentiam praefracto iuri anteferunt. Nam ius quidem saepe succumbit humanae naturae, immo ab hac aliquando prorsus antiquatur: indulgentia vero dum aliquantulum de suo imminuit, reliquam maioremque partem conservat. Ergo potentiorum adversus infirmiores rigor, multorum causa malorum apud Romanos fuit. Atqui et alia multa adversus debitores per leges Romae licebant. Nam siquis pluribus foenore obnoxius fuisset, ius erat creditoribus corpus debitoris, pro rata aeris alieni parte, frustatim secandi. Attamen hoc, quamquam a legibus diserte concessum, numquam reapse factitatum fuit. Quomodo enim ad tantam crudelitatem prorupissent, qui in criminibus quoque effugium ad salutem saepe dederunt; quique deiectos etiam capitolina rupe, siqui forte fortuna superessent, sinebant vivere?

13. Foenore oppressi collem occupaverunt, et Caio quodam sibi praefecto, victum ex agro tamquam ex hostico sibi capiebant. Atque ita leges armis, ius vesania sua, minus valere demonstrabant. Tum senatus veritus ne hi gravius bellum forte denunciarent, et ne finitimos praesenti occasione sibi adiunge-

(1) Expilat hunc manifeste locum Zonaras VII. 14; quem Dionis nostri spoliis ditescere solitum satis novimus.

(2) Sic plane Cicero de rep. II. 31.

(3) Gellius XX. 1. horrificam hanc adversus debitores legem recitat: " *tertiis*, inquit, *nundinis*, " *partis secanto. Si plus minusve secuerunt, se* " *(sine) fraude esto*. " *Nihil profecto immitius*, pergit dicere Gellius; *nisi, ut re ipsa apparet, eo consilio tanta immanitas poenae denunciata est, ne ad eam umquam perveniretur*. Sic ibidem loquuntur in scholiis Fabius etiam ac Tertullianus. Sane et Livius I. 28. gloriatur nulli gentium mitiores quam Romanis placuisse poenas.

(4) Notissima est romanorum iudiciorum consuetudo, ut reo ante sententiam latam in spontaneum exsilium secedere liceret. Hanc romanarum legum clementiam celebrat Cicero pro Caecina XXXIIII, qui id perfugium esse mavult quam exsilium; et late Polybius lib. VI. 14.

(5) Lege Senecam controv. I. 3. apud quem Vestalis praecipitata evasisse dicitur, et rhetorum orationes de illa habentur. Cardo quaestionis in eo verti potest, utrum damnati hominis poena sit deiici an perire.

(6) Nempe Caium Sicinium, quem seditionis auctorem dicunt Livius II. 33, et Dionysius VII. 33.

ϗ σὺν ἀξιοίκης πρὸς | τὰ παρόντα συνεπιθῶνται σφίσι, διεκηρυκεύσαντο
αὐτοῖς, | πάνθ' ὅσα καθ' ἡδονὴν ἤλπιζον ἔσεσθαι προτείνοντες· οἱ δὲ τὸ
12. πρῶ|τον ἐθρασύνοντο, θαυμασίῳ δή τινι τρόπῳ κατέστησαν· ἐπειδὴ γὰρ
ἀτάκτως διεβόων, Ἀγρίππας εἷς τῶν πρέσβεων μύθου τινὸς ἐ|πακοῦσαι σφᾶς
ἠξίωσε (1)· ϗ τυχὼν εἶπε, ὅτι πρὸς τὴν γαστέρα πο|τὲ τἆλλα μέλη τοῦ ἀνθρώπου
16. ἐστασίασε, λέγοντα αὐτὰ μὲν ϗ ἄσιτα ϗ | ἄποτα πονεῖν ϗ ταλαιπωρεῖν, ἅτε
ϗ ἅπαντα αὐτῇ διακονούμενα (a)· | ἐκείνην δὲ δὴ οὔτε τινὰ πόνον ἔχειν, ϗ
τῆς τροφῆς μόνην ἐμπίμ|πλασθαι· ϗ τέλος ἐψηφίσαντο μηκέτι μήτε τὰς χεῖ-
ρας τῷ στόματι | προσφέρειν, μήτε ἐκεῖνο λαμβάνειν, ὅπως ὅτι μάλιστα ἡ
20. γαστὴρ | ἐνδεὴς ϗ σίτου ϗ ποτοῦ γενομένη φθαρείη· ὡς δὲ ἔδοξε ταῦτα | ϗ
ἐγένετο, τὸ μὲν πρῶτον ἐξισχνάνθη τὸ σῶμα σύμπαν· ἔπειτα | ὑπέδωκε ϗ
ἐξέκαμε· πονήρως οὖν τὰ μέλη σφῶν ἔχοντα, | συνέγνω τε ἐκεῖ (b) ϗ τὴν σφε-
24. τέραν σωτηρίαν εἶναι, ϗ ἀπέδωκεν | αὐτῇ τὴν τροφήν· ἀκούσαν δὲ τούτων τὸ
πλῆθος συνῆκεν ὅτι ϗ τὰ | τῶν πενήτων αἱ τῶν εὐπόρων περιουσίαι ἀνέχουσι· ϗ
διὰ τοῦτ' ἠπι|ώτεροι ἐγένοντο ϗ κατηλλάγησαν, ἄφεσιν τῶν τε δανειστάντων ϗ
τῶν | ὑπερημεριῶν εὑρόμενοι· ταῦτα μὲν οὖν ϗ πρὸς τῆς βουλῆς ἐψηφίσθη (2). |
XIIII. * Καὶ ἐδόκει μήτ' ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπείου εἶναι, ϗ πολλοῖς ϗ ἄλλοις (c),
28. τοῖς | μὲν ἑκοῦσι τοῖς δὲ ἄκουσιν (3).

rent, missa legatione quidquid illis libitum foret, largiturum promittebat. Illi vero primo quidem efferatis animis erant, mox tamen miro quodam modo ad quietem redierunt. Quippe dum illi incondite vociferarentur, Agrippas legatorum unus, ut fabulam quandam audirent, eos rogavit; nactusque audientiam, ait. Contra ventrem quondam cetera hominis membra seditionem fecerunt, aiebantque se sine cibo potuque laborare et atteri, dum ei omnia ministrant: at illum nullo incommodo adfici, atque unum cibo repleri. Ad extremum decrevere ne deinceps vel manus quicquam ad os adferrent, vel hoc admitteret: ita ut venter esculentis poculentisque destitutus contabesceret. Ubi id definitum et re confirmatum fuit; primo quidem corpus universum defloruit, deinde concidit viribusque defectus est. Membra igitur quum male se haberent, cognovere demum suam quoque salutem illic contineri, cibumque denuo suppeditarunt. Plebs his auditis intellexit, facultatibus locupletium inopes quoque sustentari; ideoque mitior effecta in gratiam rediit, usurarum aerisque alieni remissione impetrata: quam rem decreto senatus confirmavit.

14. * Res haudquaquam humanitus accidisse videbatur; multis vero et aliis, partim quidem volentibus, partim invitis.

(a) Cod. αὐτῷ διακονουμένοις. (b) Cod. ἐκεῖνοι. (c) Ambigo num in codice sit ἄλλως *aliter* an ἄλλοις *aliis*; sed illud videtur potius.

(1) Variat quidem verbis in seditionis fabulaeque narratione Zonaras VII. 14, non ita tamen ut eum Dionis immemorem esse putemus.

(2) Zonaras loc. cit. Ἐντεῦθεν ἠπιώτεροι γενόμενοι κατηλλάγησαν, κουφισμὸν τῶν ὀφειλῶν καὶ τῶν ὑπερημεριῶν ἄφεσιν τῆς βουλῆς ψηφισαμένης αὐτοῖς.

(3) Post Agrippae fabulam sedatumque populi motum, sine dubio scripserat Dio primam tribunorum plebis creationem. Id quum ipsa temporis historia nobis suadet, tum evidenter demonstrat Zonaras Dionis assecla, nec non eae quae apud nos subsequuntur Dionis ipsius sententiae. Haec ta-

Ὅτι ὅταν πολλοὶ καθ' ἓν γενόμενοι | πλεονεκτήσωσι βιασάμενοι, παραχρῆμα μὲν ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπι|εικεῖ θρασύνονται, διαλυθέντες δὲ ἄλλος κατ' ἄλλην πρόφασιν | δικαιοῦνται (1). 32.

P. 315. * Κατά τε τὸ φύσει τοῖς πλείστοις πρὸς τοὺς συνάρχοντας ||| διάφορον (2)· χαλεπὸν γὰρ πολλοὺς ἄλλως τε καὶ ἐν δυνάμει τινὶ συμφρονῆσαι (a). | Πᾶσα αὐτῶν ἡ ἰσχὺς διεσπᾶτο καὶ κατετέμνετο· οὐδὲν γὰρ ὄφελος ὧν | ἐγί- 4.
γνωσκον ἦν, εἰ καὶ εἷς σφῶν ἀντεῖπεν (3)· τῷ γὰρ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ | μὴ ἐπ' ἄλλο τι ἢ τοῖς βιαζομένοις τινὰς ἐναντιοῦσθαι λαμβάνειν (4), | ἰσχυρότερος ὁ κωλύων τι πραχθῆναι τῶν σπουδαζόντων αὐτὸ ἐγίγνετο. |

U. C. 263. * Οὐ γάρ ἐστι ῥᾴδιον οὔτε ἐν πᾶσι τινὰ ἰσχὺν ἔχειν, οὔτε ἐν ἑκατέροις 8.
ἅμα | τοῖς τε πολεμικοῖς καὶ τοῖς εἰρηνικοῖς πράγμασιν ἀρετὴν ἔχειν (5)· οἵ τε | γὰρ τοῖς σώμασιν ἐγχειριζόμενοι ἀνοηταίνουσιν ὡς πλήθει· καὶ τὰ ἀθρό|ως εὐτυχήσαντα, οὐκ ἐπὶ πᾶν ὡς ἐπὶ πολὺ ἀνθεῖ· δι' οὖν ταῦτ' εἰς τὰ πρῶ|τα ποθ'

* Cum multi conspiratione facta per vim superiores fiunt, principio quidem pio quodam inter se consensu audaciam prae se ferunt: mox dissociati, alii aliis obtentibus factum purgant.

* Propter insitam a natura plurimis adversus imperii collegas inimicitiam, difficile est multos, praesertim aliqua potestate praeditos, concordiam tueri. Quamobrem vis omnis tribunicia distracta quodammodo erat, et frustatim caesa. Nihil enim omnes effecturos apparebat, siquidem vel unus ex eorum numero contradixisset. Nam quia tribunis idcirco tantummodo dignitas datur, ut vim facientibus resistant, validior evadit is qui aliquid fieri vetat, quam qui illud studet efficere.

Difficile est quemquam ad omnia valere; et belli domique virtutem prae se ferre. Nam et corpore validi, animo plerumque insaniunt: sicuti illa quae tumultuaria felicitate proveniunt, haud usquequaque florere solent. Idcirco

(a) Cod. σωφρονῆσαι. Sed recte emendat Zonaras.

men particula, etsi omnino interiacet inter factam pacem creatosque tribunos, nimia sua brevitate fit sensus ambigui, neque ei Zonaras lucem affundit.

(1) Agitur de populi timore, ne coitione dissociata suas singuli res agerent, neque invicem opem ferrent adversus patricios; quod ne accideret tribunos plebis creavit. Zonaras VII. 15: φοβηθέντες δὲ, μὴ σκεδασθείσης αὐτοῖς τῆς συστάσεως, ἢ τὰς συνθήκας οὐκ ἐπιτελεῖς ἕξουσιν, ἢ κακωθῶσι διαλυθέντες, καὶ ἄλλος κατ' ἄλλην πρόφασιν κολάζοιτο συνεχόμενος. Omnino totum illud Zonarae capitulum ad Dionem fere credendum est pertinere, cum interpolationibus aliquot. Quamobrem Dionis editores futuri iustam eius rationem habebunt.

(2) Dionis hoc loco sententiae sunt ab eclogario delectae, subductis ut puto nonnullis intermediis. Loquitur vero auctor de tribunorum inter se discordia, quam eorum adversarii studiose inflammabant, ut sacrosancti magistratus formidandam potentiam debilitarent. Quippe si unus tribunus adversus collegas intercessisset, tota illa tribunicia auctoritas inhibebatur. En ut Zonaras Dionem libere expilat vel potius nobis restituit: φύσει γὰρ ὥσπερ, φθόνῳ δὲ μᾶλλον, ἀλλήλοις οἱ συνάρχοντες διαφέρονται· καὶ χαλεπὸν πολλοὺς, ἐν δυνάμει μάλιστα ὄντας, συμφρονῆσαι· ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι διασπᾶν τὴν αὐτῶν μηχανώμενοι δύναμιν, ὅπως ἀσθενέστεροι διχογνωμονοῦντες ὦσιν, ἐστασίαζον· καὶ οἱ μὲν τοῖσδε οἱ δὲ τοῖσδε προσετίθεντο· εἰ δὲ καὶ εἷς σφῶν ἀντεῖπε, τὰς τῶν ἄλλων διαγνώσεις ἀπράκτους ἀπέφαινε.

(3) Lege Livium IV. 48. VI. 35.

(4) Ita prorsus Livius III. 9.

(5) Agitur de Coriolano, qui belli praestans, domi haud aeque rem bene gessit.

ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀρθεὶς, εἶτα πρὸς αὐτῶν οὐ πολλῷ ὕστε|ρον ἐξέπεσεν · καὶ τὴν
12. πόλιν τὴν τῶν Οὐόλσκων τῇ πατρίδι δουλώσας, | τὴν οἰκείαν ἂν μετ' ἐκείνων ἐς πᾶν
κινδύνου κατέστησεν.

XV. Ὅτι ὁ αὐτὸς | στρατηγῆσαι (a) θελήσας καὶ μὴ τελεσθεὶς, ἠγανάκτησε τῷ U. C. 263.
ὁμίλῳ · καὶ ἐκ | τούτου καὶ τοῖς (b) δημάρχοις πολὺ δυναμένοις βαρύνεσθαι παῤῥη|-
16. σίᾳ πλείονι πρὸς αὐτὸν παρὰ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίως οἱ ἐκ τῶν | κατειργασμέ-
νων ἐχρῆτο (1) · καὶ λιμοῦ (2) γενομένου ἰσχυροῦ, καὶ Νώρβης πόλε|ως ἀποικίζεσθαι
βουλομένης (3), τὸ πλῆθος ἐπ' ἀμφοτέροις αὐτοῖς τῶν | δυνατῶν ᾐτιάσατο, ὡς
καὶ δι' ἐκείνους καὶ τῆς τροφῆς στερισκόμενοι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους ἐπίτηδες ἐπ' ὀλέ-
20. θρῳ προύπτῳ ἐκδιδόμενοι · | ὅταν γὰρ ἐς ὑποψίαν τινὲς ἀλλήλων ἔλθωσι,
πάντα καὶ τὰ ὑπὲρ σφῶν | γιγνόμενα, ἀλλοίως κατὰ τὸ στασιωτικὸν λαμβάνουσι ·
καὶ ὁ Κοριολανὸς | ἄλλως τε ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτοὺς ἐποιήσατο, καὶ σίτου πολλαχό-
24. θεν κομι|σθέντος, καὶ τοῦ γε πλείστου προῖκα παρὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ βασι|λέων (4)
πεμφθέντος, οὐκ ἐπέτρεψε σφισὶ διαλαχεῖν αὐτὸν ὥσπερ ἤ|τουν · οἱ οὖν δή-
μαρχοι, οὕς περ που καὶ τὰ μάλιστα καταλῦσαι ἐγλίχετο, | τυραννίδος αὐτὸν ὑπὸ
τοῦ πλήθους ἀγαγόντες ἐξήλασαν (5) · καί τοι πάν|των βοώντων (6) καὶ δεινὸν ποιουμέ-
28. νων ὅτι καὶ περὶ σφῶν τὰ τοιαῦτα | κρίνειν ἐτόλμων.

itaque Coriolanus ad summa munera favore civium subvectus, haud multo post iisdem trudentibus depulsus est: et qui Volscorum urbem patriae subiecerat, mox suam simul et illorum patriam in extremum discrimen adduxit.

15. Idem quum praeturam ambiret, neque impetravisset, populo irascebatur. Exin adversus tribunos quoque maiore audacia utebatur; qui quidem valde incumbebant ad eum deprimendum, non secus ac ceteros paris factionis dignitatisve cives. Iam in fame vehementi quum in urbem Norbam colonia deducenda esset, plebs duplici crimine potentes insimulabat, nempe quod horum culpa victum desideraret, et quod de industria bellis prorsus exitiosis obiiceretur. Quippe ubi homines mutuas suspiciones contrahunt, quidquid etiam pro illorum salute fit, abalienato atque hostili animo accipiunt. Porro Coriolanus iamdiu plebem negligere solitus, frumentum quoque saepe Romam advectum, et quidem partem maximam a Siciliae regibus gratis submissam, vetuit ne cives congiarii ritu prout optabant acciperent. Tribuni igitur, quos ipse in primis abolere studebat, de adfectata tyrannide postularunt eum apud plebem, exsilioque multaverunt: reclamantibus licet omnibus indignitatemque rei queritantibus quod tale de senatoribus iudicium ferre non extimuissent.

(a) στρατηγός. Sed bene Zonaras στρατηγῆσαι σπεύδων καὶ μὴ τελεσθείς. Est autem sollemne Dionis verbum στρατηγεῖν pro *fungi praetura*. Immo idem Zonaras VII. 19, ait usque ad annum CCCV, appellatos fuisse praetores, qui postea consules dicti sunt. (b) Cod. καὶ ἐκ τούτοις pro καὶ τοῖς.

(1) Ita evidenter in codice legitur; qui locus mihi certe aliquantulum est obscurus. Quare mea quoque interpretatio historiam magis quam verba sequitur. Κατειργασμένων quidem aliud significat. Mihi autem, operis urgentibus, ad alia properandum est.

(2) Ita cod. Sed tamen Dionysius VII. 13. hoc tempore Romae non solum famem verum etiam pestem λοιμὸν saevisse ait.

(3) Coloniam norbanam memorant Dionysius VII. 13, Livius II. 34.

(4) De uno tyranno loquitur Dionysius VII. 1, qui erat Gelo syracusanus. Sed de pluribus Livius IV. 52.

(5) Lege Zonaram VII. 16.

(6) Patricii scilicet reclamabant, quod ita de senatore plebs decrevisset. Livius II. 35.

XVI. Ἐκπεσὼν οὖν, πρὸς τοὺς Οὐόλσκους καίπερ ἐχθίστους | ὄντας ὀργῇ
τῆς συμφορᾶς ἦλθε, καὶ ἑαυτοῦ ἔκ τε τῆς ἀνδρείας | ἐπεπείρατο, καὶ ἐκ τοῦ θυμοῦ
τοῦ πρὸς τοὺς πολίτας ἀσμένως δέχεσθαι | προσεδόκησεν, ἀντίπαλα ἢ καὶ μείζω
δι' αὐτὸ τοὺς Ῥωμαίους ὧν ἔ|παθον δράσειν ἀντελπίσας· ὑφ' ὧν γὰρ ἄν τις 32.
P. 316. σφόδρα κακοπαθῇ, || πρὸς τῶν αὐτῶν καὶ εὖ πείσεσθαι, βουλομένων γε καὶ δυναμένων | τι ποιῆσαι, οὐκ ἐλάχιστα πιστεύει (1).

* Πάνυ γὰρ περιθύμως ἔφερεν | ὅτι καὶ περὶ τῆς οἰκείας κινδυνεύοντες μηδ'
ὣς τῶν ἀλλοτρίων ἀφίσταν|το (2). ὡς οὖν καὶ ταῦτα ἀνηγγέλθη σφίσιν, οἱ μὲν ἄνδρες 4.
οὐδὲν μᾶλλον ἐκινήθησαν· οὕτω πως κακῶς ἐστασίαζον, ὥστε μηδ' ὑπὸ τῶν
U. C. 266. κιν|δύνων καταλλαγῆναι (a).

XVII. Αἱ δὲ γυναῖκες ἥ τε | γαμετὴ τοῦ Κοριολανοῦ Βουλουμνία καὶ ἡ 8.
μήτηρ Βετουρία παραλαβοῦσαι | καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐπιφανεστάτας ἦλθον πρὸς
αὐτὸν εἰς τὸ στρατόπε|δον τὰ παιδία αὐτοῦ ἄγουσαι· καὶ ἐποίησαν αὐτὸν μὴ
ὅτι ἐπὶ τῇ χώρᾳ | μηδὲ ἐπὶ τῇ καθόδῳ καταλύσασθαι· προσήκατο
γὰρ αὐτὰς εὐθὺς | ἐπειδὴ τάχιστα παρούσας ᾔσθετο, καὶ λόγους σφίσι 12.
μετέδωκεν· ἐπράχθη | τε ὧδε· αἱ μὲν ἄλλαι σιωπῶσαι ἔκλαον (b)· ἡ δὲ δὴ
Βετουρία τί θαυμάζεις, | ἔφη, τέκνον; τί δὲ ἐκπέπληξαι; οὐκ ηὐτομολήκαμεν,

16. Exsul itaque ad Volscos, quamquam inimicissimos, dolore sui casus venit. Quippe cum ipse fortitudinis suae documenta edidisset, tum vero propter suum erga cives odium, libenter se exceptum iri expectabat, spe iniecta fore ut ob eam rem paria damna vel etiam maiora Romanis inferret, quam nuper ab his Volsci passi fuissent. Etenim homo a quibus maxime mala perpessus fuit, ab iisdem sibi tantumdem boni eventurum, si modo velint queantque, sperat.

* Omnino stomachabatur (Coriolanus) quod de sua patria periclitantes, ne sic quidem ab aliena re abstinere vellent. Ubi haec Romam nunciata sunt, viri nihilo magis permoti fuerunt: tanto enim discidio flagrabant, ut ne in mediis quidem periculis de reconciliatione cogitarent.

17. Feminae autem, uxor scilicet Coriolani Volumnia et mater Veturia, cum aliarum generosarum comitatu, venerunt ad eum in castra liberosque ipsius adduxerunt. Neque tamen permoverunt eum ut vel patriae reconciliaretur vel redeundo operam daret. Ceteroquin ille matronas statim ac adesse audivit coram admisit, copiamque dicendi fecit. Res autem ita transacta est. Ceterae quidem mulieres taciturnae flebant; Veturia vero quid mira-

(a) In codice cum varietate repetitur ab eclogario: ὅτι οὕτω κακῶς ἐστασίαζον οἱ περὶ τὸν Κοριολανόν. ὥστε μηδ' ὑπὸ τῶν κινδύνων καταλλαγῆναι. (b) Ita cod., non ἔκλαιον.

(1) Hinc, ut puto, fabula de Achillis hasta. Unde Ovidius trist. II. 19:

Forsitan ut quondam teuthrantia regna tenenti,

Sic mihi res eadem vulnus opemque feret.

(2) Scilicet Coriolanus stomachabatur, quod alienum agrum Volscis Romani, se iubente, reddere nollent, qui iam obsessi de suo periclitarentur. Particula haec vaticana extat prope ad verbum in continua oratione apud Zonaram sic: ὁ δὲ περιθύμως ἔφερεν, ὅτι καὶ περὶ τῆς ἑαυτῶν κινδυνεύοντες, οὐδ' οὕτω τῶν ἀλλοτρίων ἀφίστανται· καὶ τούτων δὲ ἀγγελθέντων αὐτοῖς, οὐδ' ἔτι κεκίνηντο, οὐδ' ὑπὸ τῶν κινδύνων οἱ ἄνδρες τοῦ στασιάζειν ἐξίσταντο· αἱ δὲ γυναῖκες etc. Nimirum retinentibus pertinaciam viris, feminae ob curandam pacem legatione functae sunt.

ἀλλ' ἡμᾶς ἥ τε | πατρὶς ἔπεμψε σοὶ, εἰ μὲν πείθοιο, μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα· εἰ δὲ μὴ, λάφυρα· ὥστ' εἰ καὶ νῦν ἔτι ὀργίζῃ, πρώτας ἡμᾶς ἀπόκτεινον· τί δ' ἀκούεις; τί δ' ἀποστρέφῃ (a); ἢ ἀγνοεῖς ὅπως τ' ἂν τῇ πόλει ἡμεῖς αἱ ἄρτι ὀδυρόμεναι (b) ἐπαυσάμεθα ἵνα σε ἴδωμεν; καταλλάγηθι γοῦν ἡμῖν, καὶ μηκέτι ὀργίζου τοῖς πολίταις τοῖς φίλοις τοῖς ἱεροῖς τοῖς τάφοις· | μηδ' ἐπεμπέσῃς ἐς τὸ ἄστυ θυμῷ πολεμίῳ· μηδὲ ἐκπολιορκήσῃς | τὴν πατρίδα ἐν ᾗ καὶ ἐγεννήθης καὶ ἀνετράφης καὶ τὸ μέγα τοῦτο ὄνομα Κοριόλαις ἐγένου· πείσθητί μοι παιδίον, μηδέ με ἄπρακτον | ἀποπέμψῃς, ἵνα μὴ καὶ νεκράν με ὑπ' αὐτοχειρίας ἴδῃς (1).

XVIII. Ταῦτ' εἰποῦσα ἀνέκλαυσε, καὶ τὴν ἐσθῆτα καταῤῥηξαμένη, καὶ τῶν μαστῶν | προδείξασα, τοῦ τε γαστρὸς ἁψαμένη, ἰδοὺ ἔφη, τέκνον, αὕτη σε τέτοκεν, οὗτοι σε ἐξέθρεψαν· εἰπούσης δὲ αὐτῆς ταῦτα, καὶ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ | τά τε παιδία καὶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες συνεθρήνησαν (2). ὥστε καὶ ἐκεῖνον ἐς | πένθος ἐμβαλεῖν· μόλις τε ποτὲ ἀνενεγκὼν περιέπτυξε τὴν μητέρα, | καὶ φιλῶν ἅμα αὐτὴν, ἴδε, ἔφη, μῆτερ πείθομαι σοι· σὺ γάρ με νικᾷς, καὶ | σοὶ δὲ ταύτην τὴν χάριν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐχέτωσαν· ἐγὼ γὰρ οὐδ' ἰδεῖν | αὐτῶν ὑπομένω, οἵτινες τηλικαῦτα ὑπ' ἐμοῦ εὐεργετηθέντες, τοιαῦτα | μετέδρασαν· οὐκοῦν οὐδ' ἀφίξομαι ποτὲ ἐς τὴν πόλιν· ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ || ἀντ' ἐμοῦ τὴν πατρίδα ἔχε, P. 317.
ἐπειδὴ τοῦτο ἠθέλησας· ἐγὼ δὲ ἐκ ποδῶν ὑμῖν ἀπαλλοιήσομαι· ταῦτ' εἰπὼν ἐπανέστη· τῷ τε γὰρ δέει τῷ τοῦ ὁμίλου | καὶ τῇ αἰσχύνῃ τῶν ὁμοίων, ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπ' αὐτῶν ἐπεστράτευσεν, οὐδὲ | τὴν κάθοδον διδομένην οἱ (c) ἐδέξατο,

ris, ait, fili? cur obstupescis? Haud equidem huc transfugimus, sed nos patria ad te misit: si flecteris, matrem et uxorem et liberos; si secus, praedam. Quare si iram retines, nos primas occidito. Cur haec audiens vultum avertis? an nescis, nos nuper intermisisse urbanum luctum, ut te videremus? Nobiscum igitur in gratiam redi; neque diutius civibus, necessariis, templis, sepulchris denique, irascaris; neque hostili animo adversus urbem feraris; neque patriam oppugnes, in qua natus et alitus, atque hoc magnum nomen de Coriolis adeptus es. Morem mihi gere, fili; neque me re infecta dimittas, ne forte manu mea me extinctam videas.

18. Haec dicens flebat, vestemque scindebat; papillasque ostendens, ventremque tangens; en, inquit, fili, hic te peperit, hae te aluerunt. Quae dum ab ea dicerentur, uxor eius parvique liberi et mulieres reliquae simul lamentabantur, in tantum ut ipse quoque ad luctum commoveretur. Iamque vix ferens, matrem complexus atque osculatus, en ait, mater, cedo tibi: tu enim me vincis, tibique hanc gratiam a ceteris omnibus haberi aequum est. Ego quidem cernere illos non sustineo, qui olim a me beneficiis adfecti, eiusmodi facta rependerunt. Numquam igitur in urbem postliminio redibo: tu autem mei quoque loco patriam obtineto, quandoquidem ita vis. Ego interim procul vobis ibo. His dictis consurrexit, tum circumstantis turbae metu, tum pudore civium contra quos expeditionem susceperat: neque reditu oblato usus

(a) Num hendiadys pro ἀκούων ἀποστρέφῃ? (b) Cod. οἱ ἄρτι ὀδυρόμενοι. (c) Cod. οἱ, ut alibi.

(1) Contraxit aliquantulum hanc adlocutionem Zonaras: reliqua item de Coriolano; verbis identidem variatis. Multo verbosior est Dionysius VIII. 45. sqq.

(2) Videtur mihi Dio studiose Homerum imitari Iliad. XXIV. 746. ὣς ἔφατο κλαίουσ'· ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες.

ἀλλ' ἐς τοὺς Οὐόλσκους ἀναχωρήσας, | ἐνταῦθα ἐξ ἐπιβουλῆς ἢ καὶ γηράσας
ἀπέθανεν (1).

U. C. 269. XVIIII. Ὅτι Κάσσιος (2) τοὺς Ῥωμαί|ους εὐεργετήσας, ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ἐθα-
νατώθη· ὥστε καὶ ἐκ | τούτου διαδειχθῆναι ὅτι πιστὸν οὐδὲν ἐν τοῖς πλήθεσιν ἐστίν,
ἀλλὰ καὶ τοὺς | πάνυ σφισὶ προσκειμένους οὐχ ἧττον τῶν τὰ μέγιστα ἀδικούντων 8.
ἀπολ|λύουσι· πρὸς μὲν γὰρ τὸ ἀεὶ παρὸν μεγάλους τοὺς αἰτίους τῶν ὠφελη|μάτων ἄγου-
σιν· ἐπειδὰν δὲ σφᾶς ἐκκαρπώσονται, οὐδὲν ἔτ' αὐτοὺς οἰ|κειοτέρους τῶν ἐχθί-
στων νομίζουσι· τὸν γὰρ Κάσσιον καὶ περιχαριζό|μενον σφισὶν, ὅμως ἐφ' αὐτοῖς οἷς 12.
ἐσεμνύνετο ἀπέκτειναν· καὶ ἔκδη|λόν γε ὅτι ζηλοτυπηθεὶς ἀλλ' οὐκ ἀδικήσας τι
ἀπώλετο (3).

XX. * Οἱ γὰρ ἐν τοῖς | πράγμασιν ἀεὶ γιγνόμενοι, ἐπειδὴ μηδένα ἄλ-
λον τρόπον κατέχειν σφᾶς | ἐδύναντο, πολέμους ἐκ πολέμων ἐξεπίτηδες ἐκίνουν,
ὅπως πρὸς | ἐκείνους ἀσχολίαν ἄγοντες, μηδὲν περὶ τῆς γῆς πολυπραγμονῶσιν (4). 16.

U. C. 274. * Οὕ|τω γοῦν ὑφ' ἑκατέρου παρωξύνθησαν, ὥστε καὶ τὴν νίκην ἔνορκον τοῖς |
στρατηγοῖς ὑποσχέσθαι· πρὸς γὰρ τὴν αὐτίκα ὁρμὴν, κύριοι καὶ τῆς τύχης | εἶναι
ἐνόμισαν (5).

est; sed in Volscos regressus, ibidem sive ex insidiis sive senio coufectus obiit.

19. Cassius qui bene Romanis fecerat, ab iisdem supplicio traditus fuit. Quamobrem hinc quoque perspicuum fit, nihil esse fidum in multitudine: quae quidem summos favitores suos, non secus quam criminum maximorum reos, exitio dat. Eos enim pro re praesenti mactat honoribus, qui praecipua causa utilitatum sunt: mox eorum beneficentia exhausta, nihilo eos amiciores habet quam inimicissimos. Itaque Cassium nuper civibus gratificantem, nihilominus ob eum ipsum titulum quo insignis evaserat interfecerunt. Quippe compertum est hominem hunc invidia non suo aliquo crimine fuisse oppressum.

20. * Semper enim qui magistratus gerebant, quandoquidem populum nullo modo cohibere poterant, bella bellis dedita opera nectebant, ut his occupatus nihil in patria moliretur.

In tantum ab utroque (consule) exacuti fuerunt, ut etiam iureiurando victoriam ducibus sponderent: pro suo enim praesenti impetu domiuos quoque fortunae sese existimabant.

(1) Coriolani hanc historiam ex Dione, quem nominatim appellat, sumit Tzetzes, atque in politicos versus coniicit chil. VI. hist. 60.

(2) Universam de Sp. Cassio narrationem Zonaras praetermisit.

(3) Placet haec Sp. Cassii defensio; semper enim a bonis viris alienae famae et incolumitati consulendum est. Et quidem plebem romanam paenituisse quod Cassium damnasset, ait Dionysius VIII. 82. Sed vulgo eius fama, ut de tyrannico ambitu rei, deprimitur apud Livium, Dionysium, Ciceronem aliosque.

(4) Ut ager scilicet viritim divideretur plebs postulaverat. Dionem expilat Zonaras VII 17. sic: οἱ γὰρ δυνατοὶ μὴ ἄλλως κατέχειν αὐτοὺς δυνάμενοι, πολέμους ἐκ πολέμων ἐξεπίτηδες ἐκίνουν, ἵν' αὐτοὶ ἀσχολούμενοι, μηδὲν περὶ τῆς γῆς πολυπραγμονῶσι.

(5) Hoc et sequens fragmentum pertinet ad bellum quod Fabio Manlioque consulibus gerebatur contra Veientes atque Etruscos. Avebat pugnare miles romanus; consules impediebant, ut eum magis acuerent; novo scilicet strategemate sed naturae humanae accommodato, quae nititur in vetitum, ad imperatum torpet: donec milites se omnino victores fore coram consulibus iurarunt. Lege Livium II. 45.

20. Ὅτι ἔοικε τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρωπίνων πρὸς μὲν | τὸ ἀνθιστάμενον καὶ παρὰ τὸ συμφέρον φιλονικεῖν, τοῖς δὲ ὑπείκουσι | καὶ παρὰ δύναμιν ἀνθυπουργεῖν.

XXI. Ὅτι οἱ Φάβιοι ἐπὶ τῷ γένει καὶ τῷ πλού|τῳ ὅμοια τοῖς ἀρίστοις U. C. 277.
φρονοῦντες, ὡς τάχιστα αὐτοὺς ἀθυμοῦντας εἶδον (1). | ὅταν γάρ τινες ἐς πολλὰς
24. ἅμα καὶ δυσχερεῖς πράξεις ἐμπέσωσιν, οὔτε | τι βούλευμα πρός τε τὸ πλῆθος καὶ πρὸς τὸ ἀθρόον τῶν κινδύνων ἐξευρεῖν δύνανται, καὶ τῶν ἔργων καὶ τὰ πάνυ ῥᾴδια ἀπογινώσκουσι· κἀκ τούτου | ταῖς τε γνώμαις καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ταῖς δόξαις ἀναπίπτουσι· καὶ τὰ πράγμα|τα ἑκόντες ὡς καὶ μάτην πονήσαντες προΐενται· καὶ
28. τέλος ἐπιτρέ|ψαντες (a) σφᾶς τοῖς ἐκ τοῦ δαιμονίου παραλόγοις, ἀναμένουσι πάνθ' | ὅσα ἂν ἡ συντυχία ἐνέγκῃ.

Ὅτι οἱ Φάβιοι ἓξ καὶ τριακόσιοι ὄντες ὑπὸ | Τυρσηνῶν ἀνῃρέθησαν· καὶ γάρ πως τὸ δι' ἀνδρείαν πίστιν ὀγκούμενον, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θράσους πολλάκις φθεί-
32. ρεται· τό τε δι' εὐτυχίαν αὐχοῦν, ἐς τοὐναν|τίον ἐκφρονῆσαν ἐκπίπτει (2).

XXII. Ὅτι οἱ εὐπατρίδαι φανερῶς μὲν οὐ πάνυ, || πλὴν βραχέων, P. 318.
ἐπιθειάζοντες τινὰ ἀντέπραττον, λάθρα δὲ συχνοὺς | τῶν θρασυτάτων ἐφό- U. C. 281.
νευον (3).

Solent plerique homines resistentibus sibi vel cum proprio detrimento adversari; cedentibus autem, obliti etiam virium suarum, indulgere.

21. Fabii pro suae prosapiae divitiarumque numero quum heroicos spiritus gererent, brevi se exanimatos senserunt. Nam cum aliqui in multa ac difficilia negotia incidunt, neque ullum consilium pro multitudine et cumulo periculorum explicare queunt; etiam id quod facillime praestare possent desperant; atque ita animis praeter quam opus esset fiduciaque excidunt: rerumque gerendarum curam, ceu si frustra hactenus laborassent, abiiciunt: semet denique caecis fati casibus permittentes, ultro expectant quidquid forte fortuna obvenerit.

Fabii sex supra trecentos ab Etruscis interempti fuerunt. Namque interdum qui sibi ob fortitudinem nimis tribuit, ab ipsa sua confidentia subvertitur: et qui fuerat felicitate subvectus, in contrarium statum ob suam dementiam delabitur.

22. Patricii palam quidem raro, certis adhibitis exsecrationibus, resistebant; clam vero permultos ex audacissimis occidebant.

(a) Cod. ἐπιθρέψαντες.

(1) Scilicet cum se circumventos a Veientibus cognoverunt. Liv. II. 50.

(2) Satis apparet tum hoc tum praecedens Dionis fragmentum et alia passim ab eclogario delecta fuisse ob sententias, quibus ceu clavi aliqua vel fibula, ut Fronto loquitur, terminantur. Sunt autem hae Dionis sententiae gravissimae atque perutiles, non illae ineptae quas vituperat divus Hieronymus epist. LXVI. 9: *nec more puerorum argutas sententiolas in clausulis struis.*

(3) Postquam induciae in annos quadraginta Veientibus datae fuerunt, Romae tempestates tribuniciae recruduerunt, populo adversus patricios certante. Ea contentio tanta fuit, ut unum saltem tribunum a patribus clam strangulatum Livius II. 54. memoret; nunc vero a Dione cognoscimus plebeios multos ferocia insignes, quod pronum creditu est clandestino patrum facinore fuisse interceptos. Haec autem anno ante consulatum Pinarii et Furii acciderunt, teste Livio loc. cit. Ab

Post an. 281.

Ἐννέα γὰρ ποτὲ δήμαρχοι (1) πυρὶ ὑπὸ τοῦ δήμου ἐδόθησαν· ἀλλ' οὔτε τοῦτο τοὺς λοιποὺς ἐπέσχεν· ἐπ' ἄλλα πλείονα μὲν ἐλπίδα οἱ μετὰ ταῦτα ἀεὶ δημαρχοῦντες ἐκ τῆς ἑαυτῶν φιλονικείας, ἢ δέος ἐκ τῆς ἐκείνων συμφορᾶς λαμβάνοντες, οὐχ ἠμβλύνοντο ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μᾶλλον ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐθρασύνοντο· τούς τε γὰρ ἀπολλυμένους ἐς δικαίωμα τῆς ὑπὲρ ἑαυτῶν τιμωρίας προεβάλλοντο· καὶ αὐτοὶ μεγάλην ἡδονὴν ἐκ τοῦ καὶ παρὰ δόξαν ἀκινδύνως περιέσεσθαι νομίζειν προσετίθεντο· ὥστε καὶ τῶν εὐπατριδῶν τινάς, ἐπειδὴ μηδὲν ἄλλως ἤνυτον, ἐς τὰ τοῦ πλήθους νομίσματα μεταστῆναι· τοῦ γὰρ ταπεινότητα αὐτοῦ πολὺ (a) πρὸς τὰς τῆς δημαρχικῆς ἰσχύος ἐπιθυμίας, τῆς τῶν σφετέρων καλλωπισμάτων ἀσθενείας ἐνόμιζον εἶναι· καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, ἐπὶ πλεῖον τε ἔτι καίπερ κωλυθὲν τό τινα τοῦ ἀρχὴν λαμβάνειν, συχνοὶ καὶ ἐφεξῆς ἐδημάρχουν.

XXIII. Ὅτι ἐς τοῦτο ὅμιλος ὑπ' αὐτῶν τῶν εὐπατριδῶν προήχθη· ὃ γάρ τοι ὑπὲρ ἑαυτῶν ἡγοῦντο ποιεῖν, τὸ πολέμους τινὰς ἀεὶ παρασκευάζειν σφίσιν, ὅπως ὑπό γε τῶν ἔξωθεν κινδύνων σωφρονεῖν ἀναγκαῖον, καὶ τοῦτο θρασυτέρους αὐτοὺς ἀπειργάζετο· οὔτε γὰρ στρατεύειν εἰ μὴ λάβοιεν ὧν ἑκάστοτε ἐπωρέγοντο βουλόμενοι, καὶ ἀπροθύμως ὁπότε ἐξέλθοιεν ἀγωνιζόμενοι,

Novem aliquando tribuni flammis a populo consumpti fuerunt; neque idcirco tamen reliqui sunt cohibiti; sed qui deinceps tribunatum petebant maiorem ex sua pervicacia, quam metum ex aliena calamitate sumpserunt; eventu hoc audaciam illis augente, nedum spiritus infringente. Nam et occisorum supplicium ceu quoddam ius sibi obtendebant, quo se ulciscerentur: et ipsi magnam laetitiam prae se ferebant, quod praeter opinionem, extra periculum salvi consisterent. Hinc accidit ut nonnulli etiam patricii, quandoquidem aliter nihil proficiebant, ad plebeias gentes transirent. Nam plebis humilitatem multo utiliorem esse credebant tribuniciae potestatis impetrandae cupiditati, quam patricii splendoris infirmitatem. Praesertim quia et iterum et tertio, quamquam eam potestatem plus una vice obtinere non esset fas, multi et quidem continenter tribuni fiebant.

23. Ad haec consilia plebs ab ipsis patriciis impulsa fuit. Nam quod hi existimabant ex suarum partium utilitate facere, bellis nempe perpetuis plebem implicando, ut ob externa pericula modeste se gereret, id inquam efferatiores plebeios reddidit: qui iam neque militare, nisi vota omnia impe-

(a) Videtur deesse vocabulum, v. gr. ἱκανωτέραν.

hoc consulatu usque ad pacem faliscam, nempe ex annorum prope LXXX historia nihil excerpsit eclogarius praeter pauca de civilibus discordiis capita, quarum sane motibus diutissimis Roma per id intervallum concussa fuit. In haec enim tempora incidit lex Voleronis de plebeiis magistratibus creandis, Caesonis Quinctii iudicium, universa illa decemvirorum legibus scribundis historia, tribunorum militarium consulibus substitutio, lex de conubiis patrum et plebis, Spurii Melii ambitio et supplicium, turbae agrariae, et alia eiusmodi, quae apud historicos leguntur, discidia.

(1) Equidem si de tribunis plebis agitur, eorum numerus anno CCXCVII ita ampliatus est, ut essent decem, atque ita cautum ut postea crearentur. Liv. III. 30. (Sed qui fieri potuit ut suos tribunos plebs concremaret?) Sin agitur de militaribus consulari potestate tribunis, ii quidem tres primo creati fuere anno urbis CCCX, teste Livio IV. 7, tum anno CCCXXVIII quatuor,

πάνθ' ὅσ' ἤθελον ἔπραττον· κἀν τούτῳ καὶ ἀληθῶς οὐκ ὀλίγοι τῶν πλησιοχώρων σφίσι, τῇ ἐκείνων διχοστασίᾳ | πλεῖον ἢ τῇ ἑαυτῶν δυνάμει θαρσήσαντες ἐνεωτέριζον.

Ὅτι καὶ τὰ ἐν τοῖς στρατοπέδοις καὶ τὰ ἐν τῷ ἄστυ ἐταράχθη· οἵ τε γὰρ
24. στρατευόμενοι φιλονεικίᾳ τοῦ μηδὲν τοῖς τὴν δυναστείαν ἔχουσι | προσχαρίσασθαι, καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ οἰκεῖα ἐθελονταὶ προΐεντο· καὶ ἐκεῖνοι οὐχ ἔτι τοῖς ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀπολλυμένοις σφῶν ἔχαιρον, | ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πολλοὺς τῶν δρα-
28. στηρίων τῶν τὰ τοῦ πλήθους πραττόντων ἐκ τρόπου δή τινος ἐπιτηδείου ἔφθειρον· κἀκ τούτου στάσις οὐ | σμικρὰ σφῶν συνηνέχθη (1).

XXIIII. Ὅτι πρὸς τοὺς Φαλίσκους οἱ Ῥωμαῖοι πολλὰς μάχας μαχεσάμενοι, καὶ πολλὰ καὶ παθόντες καὶ δράσαντες, τῶν | μὲν πατρίων ἱερῶν ὠλιγώ- U. C. 350.
32. ρησαν, πρὸς δὲ τὰ ξενικά, ὡς καὶ ἐπαρκέσοντα σφίσιν ὥρμησαν (2)· φιλεῖ γάρ πως τὸ ἀνθρώπειον ἐν ταῖς ||| συμφοραῖς τοῦ μὲν συνήθους κἂν θεῖον ᾖ κα- P. 223.
ταφρονεῖν, τὸ δὲ ἀπείρατον θαυμάζειν· παρ' ἐκείνου μὲν γὰρ ἅτε μηδὲν ἐς τὸ παρὸν ὠφελεῖσθαι | νομίζοντες, οὐδὲ ἐς τὸ ἔπειτα χρηστὸν οὐδὲν προσδέχον-
4. ται· παρὰ δὲ δὴ | τοῦ ξένου πᾶν ὅσον οὖν ἐθελήσωσιν, ὑπὸ τῆς καινοτομίας ἐλπίζουσιν.

* Ἐς γὰρ τοῦτο φιλοτιμίας κἀκ τούτου καὶ φιλονεικίας ἀλλήλοις ἀφίκοντο, ὥστε μηκέτι καθ' ἓν πάντας, ὥσπερ εἰώθεσαν, ἀλλ' ἐκ περιτροπῆς ἰδίᾳ
8. ἕκαστον αὐτῶν ἄρχειν· ἀφ' οὗ οὐδὲν χρηστὸν ἐγίγνετο· τό τε | γὰρ οἰκεῖον οὐ

trarent, volebant; et segniter, siquando educerentur, pugnabant; et suo denique se arbitrio regebant. Reapse interim finitimi multi, discordia potius Romanorum quam suis viribus freti, res novas moliebantur.

Publica res tum in castris tum in urbe turbata est. Nam et qui in exercitu erant, studio perciti nulla in re gratificandi iis qui magistratus gerebant, communes aeque ac privatas utilitates pessum ultro dederunt. Urbani vero magistratus non solum laetabantur eorum nece qui ab hostibus occidebantur; verum et ipsi multos actuosiores, qui rem populi sustentabant, oblata occasione, de medio tollebant. Hinc seditio haud modica exarsit.

24. Romani multis adversus Faliscos proeliis patratis, multisque detrimentis tum acceptis tum etiam illatis, ad extremum patria sacra negligere atque ad externa, ceu sibi praesidio futura, confugere coeperunt. Est enim hoc apud homines in more positum, ut in adversis casibus, rem consuetam etiamsi divina sit, contemnant, incognitam admirentur. Ab illa enim, quia se minime iuvari in praesenti credunt, ne in posterum quidem boni aliquid expectant: a re vero peregrina omne suum libitum propter novitatem expletum iri sperant.

In tantum ambitionis propterceaque discordiae venerant, ut non simul universi, uti ante mos erat, sed ex ordine singuli imperarent: unde nihil boni fie-

(1) Si forte adhuc Dio in anno urbis CCLXXXIII, quod vix credo versatur, historiam heic habemus refractarii sub Appio consule exercitus, quam graphice scribit Livius II. 58.

(2) Camilli votum Iunoni veientanae satis novimus, itemque deae statuam post Veios captos Romam translatam. Porro Falisci auxiliares Veientium erant. Videtur igitur Dio ad praedictas religiones respicere, praesertim quia paulo post excisos Veios pax cum Faliscis secuta est.

τὸ κοινόν ἑκάςȣ αὐτῶν σκοποῦντος, καὶ βλαβῆναι πη τὸ | δημόσιον μᾶλλον ἢ τὸν συνάρχοντα εὐδοκιμῆσαι ἐθέλοντος, πολλὰ καὶ (a) | δυσχερῆ συνέβαινεν (1).

XXV. Ὅτι δημοκρατία ἐςὶν οὐ τὸ πάντας τῶν αὐ|τῶν ἁπλῶς τυγχάνειν, ἀλλὰ τὸ κατ' ἀξίαν ἕκαςον φέρεσθαι (2). 12.

U. C. 365. * Οὕτω γὰρ αὐτῷ οὐ τὸ πλῆθος μόνον, οὐδ' ὅσοι φιλοτιμίαν τινὰ πρὸς τὴν ἀξίωσιν | αὐτοῦ εἶχον, ἀλλὰ καὶ οἱ πάνυ φίλοι συγγενεῖς τε αὐτῷ ὄντες ἐβάσκαινον, | ὥςε μηδ' ἀποκρύπτεσθαι· δεομένȣ γὰρ αὐτοῦ τῶν μὲν καὶ συναγωνίσασθαι, | τῶν δὲ τήν γε ἀπολύουσαν θέσθαι, ἁλόντι δ' αὐτῷ χρημάτων τε τί|μησιν καὶ τὴν καταδίκην συνεκτίσειν ὑπέσχοντο· διὸ μὲν δὴ ταῦτα εὐ|χήν 16. τε ὑπὲρ γῆς ἐποιήσατο (b) χρείαν αὐτοῦ τὴν πόλιν σχεῖν· καὶ πρὸς τοὺς Ῥȣτούλȣς πρὶν κατηγορηθῆναι μετέςη (3).

U. C. 364. XXVI. Ὅτι τοῖς Ῥωμαίοις δεξα|μένοις τὴν τῶν Γαλατῶν ἔφοδον, οὐδ' ἀναπνεῦσαι ὑπῆρξεν· ἀλλ' αὐθή|μερον ἐς τὴν μάχην ἐκ τῆς πορείας ὥσπερ εἶ- 20. χον καταςάντες, ἔπται|σαν· πρὸς γὰρ τὸ ἀδόκητον τῆς ἐπιςρατείας αὐτῶν, καὶ τὸ πλῆθος καὶ | τὸ μέγεθος τῶν σωμάτων τήν τε φωνὴν ξενικόν τε τι καὶ φρικῶδες | φθεγγομένην ἐκπλαγέντες, τῆς τε ἐμπειρίας ἅμα τῆς τῶν τακτι|κῶν 24. ἐπελάθοντο (4)· καὶ ἐκ τούτȣ καὶ τὰς ἀρετὰς προήκαντο· πλεῖςον | γάρ τοι πρὸς

bat. Dum enim suam quisque utilitatem non publicam spectat, mavultque remp. potius damno adfici quam collegam honore mactari, multa incommoda proveniebant.

25. Democratia non in eo versatur ut universi homines paria temere habeant, sed ut quisque digna meritis impetret.

Adeo Camillo non vulgus solum, vel ii qui dignitatem eius ambiebant, verum etiam familiares ac necessarii invidebant, ut id palam iam appareret. Nam Camillo roganti partim ut sibi patrocinarentur, partim ut suffragio iuvarent; ipsi nihil aliud quam pecuniam ad dissolvendem multam conlaturos se promiserunt. Atque ea propter ipse imprecatus est, ut urbs aliquando Camilli indigeret: tum ad Rutulos ante latam sententiam migravit.

26. Romanis qui Gallorum adventui occurrerunt, ne respirare quidem licuit: sed eodem die ex itinere in aciem progressi consertoque proelio, devicti sunt. Nam propter insperatum Gallorum incursum, eorumque multitudinem, corporumque molem, et vocem peregrinum quiddam tremendumque sonantem, timore correpti, disciplinae prudentiam obliti sunt, ideoque virtutem quoque bellicam abiecerunt. Namque ad fortitudinem plurimum confert scientia; quae

(a) Vel post πολλὰ deest vocabulum, vel καὶ supervacaneum videtur. (b) Cod. ἐποιήσατο.

(1) Agitur de tribunorum discordia. Quod si liceret de consulum potius cogitare discidio; consulatus quidem haud ante annum CCCLXI. restitutus fuit, neque ultra CCCLXII mansit. Profecto inter pacem faliscam et Romam anno CCCLXIV. captam nonnisi duo consularia collegia occurrunt.

(2) Placuit haec sententia eclogario, quam in illis perpetuis plebis et senatus contentionibus pronunciatam fuisse puto. Hanc autem egregie amplificero de rep. lib. I.

(3) Camilli exsilium describitur; de quo, praeter Livium, lege Dionysii excerpta ambrosiana lib. XIII. 5. 6.

(4) Sermo est de clade fugaque Romanorum ad

ἀνδρείαν ἐπιστήμη φέρει, ὅτι καὶ παροῦσα τισὶ τὴν ῥώμην τῆς | γνώμης σφῶν
28. βεβαιοῖ, καὶ ἐλλείπουσα καὶ ἐκείνην προσδιαφθείρει. | πολλῷ (a) μᾶλλον ἢ εἰ μη-
δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς προσαπῆλθεν· ἀπειρίᾳ μὲν γὰρ | πολλὰ θυμῷ βιαίως κατ-
ορθοῦσιν· οἱ δὲ δὴ τῆς εὐταξίας ἣν ἂν μάθωσι ἁμαρτάνοντες, καὶ τὴν τοῦ
φρονήματος ἰσχὺν προσαπολλύου|σιν· ὑφ' ὧν Ῥωμαῖοι ἐσφάλησαν.

XXVII. Ὅτι ὁ Καπιτωλῖνος κατεκρημ|νήσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· οὕ- U. C. 370.
32. τως οὔτ' ἄλλο τι κατὰ χώραν ὡς πλήθει τοῖς ἀν|θρώποις μένει· καὶ εὐπραγίαι
συχνοὺς ἐς συμφορὰς ἀντιρρόπους προάγουσιν· || ἐξαίρουσι γὰρ αὐτοὺς πρὸς
τὰς ἐλπίδας τῶν ὁμοίων, τοῦ τε πλείονος | ἀεὶ ποιοῦσιν ἐπορέγεσθαι, καὶ ἐς τὸ P. 224.
ἐναντιώτατον σφαλέντας καταβάλλουσι.

Ὅτι ἡ Ῥούφου γυνὴ (1) χιλιαρχοῦντος καὶ πράττοντος ἐν τῇ ἀγορᾷ δημόσι|- U. C. 377.
4. ον, ἐπειδὴ ἐκ τινὸς ἀφίκετο, καὶ θύραν ὁ ῥαβδοῦχος κατά τι ἔθος ἀρ-
χαῖ|ον (b) ἔκρουσεν (2), ἐξεταράχθη πρὸς τοῦτο, οὔπω πρότερον τοιούτου | τινὸς
πεπειραμένη, καὶ διεπτοήθη· γέλωτος οὖν ἐπ' αὐτῇ συχνοῦ καὶ παρὰ | τῆς
8. ἀδελφῆς καὶ τῶν ἄλλων γενομένου, καὶ σκωφθεῖσα ὡς ἰδιῶτις τῶν | ἀρχικῶν πραγ-
μάτων, διὰ τὸ τὸν ἄνδρα αὐτῆς μήποτε ἐν ἡγεμονίᾳ τινὶ | ἐξητάσθαι, οὖσα (c),
δεινὸν ἐποιήσατο οἷα που ἄλλως τε καὶ ταῖς γυναιξὶν ἐκ μι|κροψυχίας συμβαίνειν

si adsit vim mentis roborat; si deficiat, vim quoque praedictam solvit, multo magis quam si principio mens hac caruisset: nam alioquin homines si imperiti sint, multa ex animi impetu fortiter faciunt; verum ii qui a disciplina, quam didicerant, desciscunt, consilii quoque vim corrumpunt. Atque hac de causa Romani cladem passi sunt.

27. Capitolinus a Romanis deiectus de saxo fuit. Sic videlicet nihil fere apud homines in sua dignitate graduve manet: prosperique eventus multos mortales coniiciunt in contrarias calamitates. Felicitas quippe in aliis spectata ad spem parium bonorum homines erigit, semperque maiorum appetentes facit, donec deceptos ad omne prorsus contrarium trudit.

Licinii Stolonis uxor, quum tribunatum gereret Rufus (*sororis vir*) et in foro munus publicum administraret; quumque is paulo post domum se reciperet, ac lictor more quodam vetere fores virga percussisset; expavit illa, quia nondum quicquam huiusmodi moris noverat, atque animo consternata est. Coorto autem plurimo adversus eam risu et sororis et praesentium aliorum, illudentium ei ceu rerum ad magistratus pertinentium ignarae, quia nondum vir eius in suprema aliqua dignitate versatus fuerat, mire queritari coepit, ut alioqui perpusillus feminarum animus solet; neque ante turbas facere

(a) Cod. πολλά. (b) In cod. repetitur ῥαβδοῦχος. (c) Refertur ad superiora, id est ὡς ἰδιῶτις οὖσα.

Alliam flumen; unde urbs in Gallorum potestatem mox venit.

(1) Nomina perturbat eclogarius; seu certe brevitatis studio necessaria omittit. Fabius patricius filiam alteram Licinio Stoloni plebeio desponderat, alteram Rufo patricio. Apud ergo patricii coniugem dum forte versaretur plebeii uxor, Rufus domum suam e foro rediit; tumque accidit ut Stolonis uxor exterreretur. Non igitur heic scribi debuit ab eclogario Ῥούφου γυνή, sed Στόλωνος γυνή. Dionis nostri locum expilat Zonaras VII, 24.

(2) Nimirum lictores strepitu voce manu virga gradienti magistratui viam patefaciebant; et quidquid obstaret, sollemni officii formula, submovebant.

πέφυκεν· καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκε δυσκολαίνουσα | πρὶν πᾶσαν τὴν πόλιν θερα- 12.
πεῦσαι (a), ὥς που σμικρὰ καὶ τὰ τυχόντα πολ|λῶν τισι καὶ μεγάλων κακῶν
αἰτία γίγνεται (1), ὅτ᾽ ἂν φθόνῳ τε τις αὐτὰ καὶ | ζηλοτύπως λαμβάνῃ.

XXVIII. Ὅτι δεινὸν ἐν κακοῖς προσδοκία σωτηρίας ἀνα|πεῖσαι τινὰ πιστεῦσαι καὶ τοῖς παραλόγοις.

* Ἀεὶ γὰρ τί που τῆς πολιτείας | κόσμου στασιάζοντες παρέλυον· ὥσθ᾽ ὑπὲρ
ὧν τέως πολέμους πρὶν τέως | μεγίστους ἀνῃροῦντο, ταῦτ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ συμπαν- 16.
τα ὡς εἰπεῖν οὐκ ἀστα|σιάστως μὲν, οὐ μέν τοι καὶ χαλεπῶς, κατακτήσασθαι (2).

Ὅτι ΔΙΩΝ φησί· | διόπερ που, καίπερ οὐκ εἰωθὼς ἐκβολαῖς τοῦ λόγου
χρῆσθαι (3), ἄλλως | τε ἐπεμνήσθην αὐτοῦ, καὶ τὴν ὀλυμπιάδα προσέγραψα, ἵν᾽ ἐπει-
δὴ λανθάνει | τέως πολλοὺς ὁ χρόνος τῆς μετοικίσεως, ἐκφανέστερος ἐξ ἐκεί- 20.
νου γένηται (4). |

U. C. 414. XXVIIII. * Ταῦτα τε καὶ ἄλλα τινὰ τοιούτῳ τρόπῳ προετείνοντο (5), οὐχ
ὅτι καταπράξειν τι αὐτῶν ἤλπιζον· εὖ γὰρ, εἴπερ τινες ἄλλοι, τὰ τῶν Ῥωμαίων

desiit, quam universae civitatis studia in se convertit. Ita scilicet parvae res et ignobiles multorum interdum ingentiumque malorum causa fiunt, siquis eas invido zelotypoque animo excipiat.

28. In adversis spes salutis magnopere valet ad suadendum ut absurdis quoque confidamus.

* Semper enim aliquid per seditiones de politiae decore deterebant: ita ut quorum antea causa bella maxima suscipiebant, haec isto in tempore non sine tumultu quidem sed tamen non admodum aegre obtinerent.

Ait DIO. Quapropter etsi digressionibus in historia uti non soleo, nihilominus et eius alibi memini, et olympiadem adscripsi; ut quo ille migravit tempus multis ignotum, iam notius inde evadat.

29. Haec et alia huiusmodi prae se tendebant, non quia efficere quicquam sperarent; quippe qui Romanorum elatos animos apprime exploratos haberent;

(a) Num pro θορυβῆσαι, perturbare?

(1) Intellige diuturnas illas Romae seditiones, donec post annum decimum impetratum est, ut consul alter de plebe fieret.

(2) Adhuc de seditionibus stolonianis.

(3) Simili egressionum excusatione utitur Livius IX. 17. de Alexandro magno locuturus.

(4) Externas res raro se attingere in sua romana historia, dixit Dio in praefationis fragmento a nobis vulgato. Heic autem de quadam praeter suum propositum digressione loquitur. Quaenam porro illa fuit? Equidem suspicor loqui Dionem de iunioris Dionysii coacta migratione in Italiam e Sicilia pellente Dione Hipparini filio. Sane vix dubito quin rem tantam a cognomine sibi viro patratam, et ab italicis rebus non alienam, noster memoraverit. Tempora certe huic loco conveniunt. Nam Dio anno CCCXCVII in Siciliam navigavit, annoque sequente tyrannum inde exegit. Fieri quoque potest ut noster de Timoleontis loquatur expeditione item sicula anno CCCCIX. Veniebat quoque in mentem Alexandri magni in Asiam transitus anno CCCXX. Denique cogitabam de Alexandri Epiri regis in Italiam adventu, quem in CCCCXIV. anno collocat Livius VIII. 3.

(5) Praecesserat apud Dionem oratio latini legati in senatu romano superbe multa postulantis, quae nullo modo impetrari poterant. Deperditam Dionis orationem sarcit utque Livius VIII. 5: *consulem alterum Roma, alterum ex Latio creari oportere; senatus partem aequam ex utraque gente esse; unum populum, unam remp. fieri* etc. Recusatis, ut par erat, pacis talibus conditionibus, bellum indictum est.

φρονήματα ἠπίσταντο, ἀλλ' ὅπως ἀποτυχόντες (a) αὐτῶν, πρόφασιν ἐγκλημά-
24. των, ὡς ἀδικούμενοι λάβωσιν. * Ἦν μὲν δὲ παντὶ καταφανὲς ὅτι περι-
σκοπήσαντες τὴν ἔκβασιν τῆς τύχης πρὸς τὸ κρατοῦν ἔστησαν (1). Οὐ μὴν ἐξή-
λεγξεν ὁ Τόρκυας, μή τι δι' οὕτων σφίσιν ἔτι τῶν πρὸς τοὺς Λατίνους πραγμά-
των νεωτερίσωσι· οὐ γάρ τοι τὰ πάντα τραχὺς (2), οὐδ' οἷος ἐς τὸν υἱὸν
28. ἐγένετο καὶ ἐς ἄλλα ἦν.

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι καίπερ ἀχθόμενοι | τῷ Τορκυάτῃ, διά τε τὸν υἱὸν αὐτοῦ
οὕτως, ὥστε τὰ χαλεπώτατα | τῶν ἔργων μαλλιανὰ (3) ἀπ' αὐτοῦ ὀνομάσαι, καὶ
διότι καὶ τὰ ἐπινίκια τεθνηκότος μὲν ἐκείνου, τεθνηκότος δὲ καὶ τοῦ συνάρχον-
32. τος ἑώρτασεν· ὅμως | ἐπείξαντος ποτὲ ἑτέρου σφᾶς πολέμου, καὶ αὖθις αὐτοῦ ἐς
τετάρτην || ὑπατείαν προεχειρίσαντο· οὐ μέν τοι καὶ ἐκεῖνος ἄρξαι ἑαυτῷ ἐθή- P. 157.
λησεν, | ἀλλ' ἐξωμόσατο εἰπών, ὅτι οὔτ' ἂν ἐγὼ ὑμῶν ἀνασχοίμην, οὔθ'
ὑμεῖς ἐμοῦ (4). |

XXX. Ὅτι φησὶν ὁ ΔΙΩΝ, θαυμάζομεν· εἰ γὰρ ὁ θάνατος αὐτοῦ Δε- U. C. 414.

sed ut his sibi denegatis, querelarum occasionem tamquam laesi nanciscerentur. * Satis igitur demonstrabant, se fortunae ad victorem inclinationem circumspectare. Neque tamen eos Torquatus obiurgavit, ne forte per latini belli occasionem rebus novis studerent. Quippe Torquatus haud semper animi duritiam prae se gerebat, neque talis erga res ceteras erat qualis adversus filium extiterat.

Romani quamquam adeo filii causa infensi Torquato erant, ut etiam saevissimum quodque facinus MANLIANUM ab eius nomine appellarent; praesertim quia non filio solum sed etiam collega extincto triumphum duxerat; nihilominus alio urgente bello, rursus eum consulatu quarto exornarunt: qui tamen imperium suscipere noluit, verum eo eiurato ait, neque ego vos paterer, neque vos me.

30. Ait DIO. Miror equidem; nam si revera Decii ipsius mors fortunam

(a) Cod. ἐπιτυχόντες.

(1) Sine dubio in his fragmentis de Laviniensibus vel etiam de Samnitibus Dio loquitur, qui arcano quidem foedere cum Latinis rebellantibus conspiraverant, sed tamen pugnae eventum expectabant. Lege Livium VIII. 11. et Dionysium XV. 9. 11. ed. Mediol.

(2) Cod. τρυφὴς; sed manifestum codicis mendum belle corrigitur in Dionis reliquiis editis, ubi pauca haec verba οὐ γὰρ etc. occurrunt ed. Reimar. fragm. XXXIV; quae res vaticanorum fragmentorum Dionem auctorem satis demonstraret, nisi id iam aliunde, nempe ex nomine Dionis inscripto et sexcentis aliis indiciis palam esset.

(3) Cod. μαλλιανί. Livius VIII. 7: *manliana imperia non in praesentia modo horrenda, sed exempli etiam tristis in posterum*. *Manliana* a T. Manlio Torquato. *Manliana* imperia rursus Livius commemorat ad exemplum papirianae severitatis VIII. 34.

(4) Ingens hoc loco discidium Dionis a Livio. Hic enim XXVI. 22. ab eo demum T. Manlio Torquato, qui hannibalicis temporibus vixit, recusatum consulatum dicit anno urbis DXLIV, quo anno processerunt consules Claudius Marcellus IV. et Valerius Laevinus. Uter historicus ad veritatem collineat? Videtur mihi potius Dio quam Livius. Hic enim Torquatum renuisse dicit ob oculorum valetudinem: tum centuriis instantibus, respondisse ait: *neque ego vestros mores consul ferre potero, neque vos imperium meum*. Inepta sane haec responsio est, si ad oculorum valetudinem referatur; sed multo aptissima, si ad prisci Torquati severitatem, atque ad odium quo illum romana praesertim iuventus ob interfectum filium prosequebatur. Emendandus igitur ex Dione Livius, cuius errorem hodierni fastorum scriptores gregatim sequuntur.

κίου (1) τὴν μάχην ἀνώ|ρθωσε, καὶ τοὺς μὲν νικῶντας ἥττησε, τοῖς δὲ δὴ κρατου|μένοις νίκην ἔδωκεν, οὐ μὴν καὶ συμβαλεῖν ἔχω δι' ὃ τοῦτ' ἐγένετο (2)· ὅταν | μὲν τὰ πραχθέντα τισὶν ἐπιλέξωμαι, πολλὰ γὰρ ἤδη πολλοῖς τοιαῦτα συνεν|εχθέντα ἴσμεν (3), οὐ δύναμαι τοῖς λεγομένοις ἀπιστῆσαι· ὅταν δὲ | δὴ τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐκλογίσαιμι, καὶ πάνυ ἐς ἀπορίαν καθίσαμαι· | πῶς γὰρ καὶ πιστεύσειέ τις ἐκ τοιαύτης ἑνὸς ἀνδρὸς ἐπιδόσεως το|σοῦτο πλῆθος ἀνθρώπων ἔς τε τὴν σωτηρίαν ὁμοίως, καὶ ἐς τὴν ἐπικρά|τησιν μεταβαλέσθαι; καὶ ταῦτα μὲν ὅπη ποτέ, καὶ δι' ἃς αἰτίας οὕτως | ἔχει ζητεῖν ἄλλοις μελλήσει.

U. C. 416. XXXI. Ὅτι ἀνθυπαγόμενοι τοὺς Λατίνους | εἰς εὔνοιαν οἱ Ῥωμαῖοι, τὴν πολιτείαν αὐτοῖς ἔδωκαν (4), ὥστε καὶ τῶν | ὁμοίων σφίσι μεταλαμβάνειν· ὧν γὰρ ἀπειλοῦσι τὸν πόλεμον οὐ με|τέδοσαν, καὶ διὰ τοσούτους κινδύνους ὑπέστησαν, ταῦτα τότε κρα|τήσαντες αὐτῶν, αὐτεπάγγελτοι τούτοις ἐψηφίσαντο (a), τοὺς μὲν | τῆς συμμαχίας, τοὺς δὲ ὅτι μηδὲν ἐνεόχμωσαν ἀμειβόμενοι.

U. C. 425. Ὅτι διαγνώμην πρὸς Πριβερνάτας ἐποιήσαντο οἱ Ῥωμαῖοι ἐρωτή|σαντες τί παθεῖν τοιαῦτα δρῶντες ἄξιοι εἶεν; οἳ ἀπεκρίναντο θαρ|σούντως, ὅτι ὅσα χρὴ τοὺς ἐλευθέρους ὄντας τε καὶ ἐπιθυμοῦντας | εἶναι· πυθομένου τε αὖθις τοῦ ὑπάτου, καὶ τί ποιήσητε ἐὰν τῆς εἰ|ρήνης τύχητε; ἔφασαν ὅτι ἂν μὲν ἐπὶ μετρίοις τισὶν αὐτῆς λάβω|μεν, ἡσυχάσομεν· ἂν δὲ ἀφόρητόν τι προσαχθῶμεν,

proelii restituit, victoresque antea depressit, victis victoriam obtulit, haud sane dispicere queo quanam ratione id evenerit. Profecto dum quorumdam hominum facta perlego; multa enim facinora huiusmodi apud multos historicos congesta scimus; non queo narratis fidem negare: cum tamen rerum harum causas considero, prorsus animi anxius fio. Nam quis facile credat, ob unius hominis devotionem tantum hominum numerum salutem pariter ac victoriam fuisse consecutum? Sed enim haec quomodo quasve ob causas ita se habeant, disquirendum alii curabunt.

31. Romani Latinos in suam gratiam demuo receptos civitate donaverunt, ita ut pari iure secum uterentur. Atque ita beneficium, quod minitantibus bellum non concesserant, et cuius rei causa tot pericula Romani adierant, nunc victores ultro ipsi decreverunt; his quidem propter suppeditatas belli suppetias, illis quia nihil per id tempus novaverant.

Deliberationem Privernatibus Romani permiserant, sciscitantes quidnam se pati dignos post tale facinus existimarent. Illi audacter responderunt, nempe quod liberis hominibus libertatemque tueri cupientibus dignum foret. Iterum rogante consule, quid vero facietis si pacem impetraveritis? si moderatis conditionibus, illi dixerunt, hanc impetrabimus, quieti degemus; sin into-

(a) Haud scio an aliquid hoic desit; nam illi certe Latini qui bellum gesserant, neque societatis neque quietis causa gratiam a Romanis referre potuerunt.

(1) Decius, qui se devovit, consul erat cum Torquato III.

(2) Haud dissimilem sententiam profert Dio de alterius Decii devotione bello epirensi.

(3) Puta Codrum atheniensem; et lacedaemonios duos, de quibus Herodotus VII. 134.

(4) Latinis cunctis datam civitatem dicit Dio; sed Livius VIII. 13. 14, voluisse id quidem Camillum consulem dicit, veruntamen beneficium a senatu valde imminutum; ac pro rata meritorum parte de aliis aliter civitatibus fuisse decretum.

24. πολεμήσωμεν· | θαυμάσαντες δὲ τὴν προθυμίαν οὐχ ὅπως (a) τὰς σπονδὰς πολὺ |
βελτίους σφίσι παρὰ τοὺς ἄλλους ἔδοσαν (1).

Ἐκ τῆς δημηγορίας τοῦ πατρὸς Ῥούλλου (2).

XXXII. * Ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι αἱ μὲν | ἀνήκεστοι τοιούτοις τιμωρίαι αὐτούς τε τοὺς U.C. 429.
28. δικαιουμένους | προσαπολλύουσι συνθέντας ἂν ἀμείνους γενέσθαι, καὶ τοὺς ἄλλους | οὐδὲν
μᾶλλον σωφρονίζουσιν· ἡ γὰρ ἀνθρωπίνη φύσις οὐκ ἐθέλει | ἑαυτὴν πρὸς τὰς ἀπειλὰς
ἐξίστασθαι· ἀλλ' ἢ δέους τινὸς ἀνάγκῃ, | ἢ θάρσους ὕβρει, ἀπειρίας τε θρα-
σύτητι καὶ ἐξουσίας προπετείᾳ, | ἢ καθ' ἑτέραν τινα συντυχίαν, οἷα πολλὰ
32. πολλοῖς καὶ παρ' ἐλπίδα συμ|βαίνει, τοὺς μὲν οὐδὲ ἐνθυμουμένους τῶν κολά-
σεων, ἀλλ' ἀλογίστως αὐτῶν || ἐς τὸ προκείμενον φερομένους, τοὺς δὲ παρ' οὐδὲν P. 158.
αὐτῶν πρὸς τὸ τυ|χεῖν ὧν ὀρέγονται ποιουμένους, ἁμαρτάνειν ἀναπείθει· αἱ δὲ ἐμ-
4. με|λεῖς φιλανθρωπίαι τἀναντία αὐτῶν πάντα διαπράττουσιν· ὑπὸ γὰρ | τῆς ἐγκαίρου
συγγνώμης αὐτοί τε πολλάκις μεταβάλλονται, ἄλλως | καὶ ὅτ' ἂν ἐξ ἀνδρείας
καὶ μὴ κακουργίας, ἐκ φιλοτιμίας καὶ μὴ πονη|ρίας ποιήσωσι (δεινὴ γάρ ἐστι
8. καὶ δουλῶσαι καὶ σωφρονίσαι φρόνη|μα γενναῖον εὔλογος φιλανθρωπία) καὶ τοὺς

lerabile quid imperabitur, bellaturi sumus. Romani erectos animos Privernatium mirati, pacis conditiones multo mitiores quam aliis populis imposuerunt.

Ex oratione patris Rulli.

32. * Sed probe te nosse velim, si intolerandae huiusmodi hominibus poenae imponantur, et ipsos qui puniuntur perdi, quum meliores effici possent; neque ceteros homines exemplo reddi modestiores. Namque humana natura haud se terroribus emendari patitur; sed vel metus alicuius stimulus, vel audaciae protervia, vel imperitiae temeritas, vel virium fiducia, vel alius quilibet eventus, quales multi multis etiam praeter spem accidunt, impellunt ad peccandum homines, partim de impendentibus poenis non cogitantes, immo harum oblitos, dum rem praesentem tantummodo spectant; partim salutis suae plane prodigos, si modo optatam rem consequantur. At suavis humanitas omne id contra facit. Namque ob tempestivam veniam tum ipsi resipiscunt, quibus ignotum fuerit, praesertim si fortitudine animi non malitia, laudis studio non improbitate, aliquid fecerant; (permultum quippe valet ad edomandum temperandumque generosum fa-

(a) Particula οὐχ ὅπως postulat alterum orationis membrum. Existimo autem librarium oscitantem scripto quod mox sequitur ἀλλ', transiliisse ad alterius loci ἀλλ', mediis praetermissis.

(1) Duplex bellum privernas extat apud Livium; alterum lib. VII. 16, anno CCCXCVII; alterum lib. VIII. 19 - 21, anno CCCCXXV. Iamvero consentit cum Dione Livius, qui in posteriore Privernatium bello ponit eam legationem quae audacter apud Romanos locuta est. Dissentit vero Dionysius in ambrosianis fragmentis a me editis lib. XIV. 23, qui in priore bello liberum illud legati responsum scribit. Parem temporum perturbationem supra coarguimus in Livio p. 157. n. 4.

(2) Fabius Rullianus bello samnitico contra iussum Papirii dictatoris pugnare ausus extremum supplicium passurus erat, nisi eum Fabius Rullus pater supplici ad populum provocatione servasset. Liv. VIII. 30. sqq. Huius orationis, quam Dio divite lingua scripserat, nobile fragmentum conservavit nobis vaticanus codex.

ἄλλους ἐθέλοντας, ἅτε καὶ | σεσωσμένον ὁρῶντας μεταρρυθμίζουσι· πείθεται γὰρ
πᾶς ἥδιον, ἢ | βιάζεται· καὶ ἑκούσιος ἀκούειν τὸν νόμον βούλεται μᾶλλον,
ἢ ἀνάγκῃ· ὅτι | τὸ μὲν αὐθαίρετον ὡς καὶ οἰκεῖον πως δόξει, τὸ δὲ ἐξ ἐπι-
τάγματος ὡς | καὶ ἀνελεύθερον ἀπωθεῖται· ὅτι τῆς μεγίστης καὶ ἀρετῆς καὶ ἐξου-| 12.
σίας ἐστὶν ἔργον οὐ τὸ φονεῦσαι τινὰ, τοῦτο μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ τῶν | κακί|στων καὶ
ἀσθενεστάτων πολλάκις γίγνεται, ἀλλὰ τὸ φείσασθαι τινὸς | καὶ τὸ σῶσαι τινὰ (1),
ὃ μηδεὶς ἄλλος ἡμῖν ἀκόντος γέ σου δύναται. Βούλο|μαι μὲν ἤδη πεπαῦ- 16.
σθαι ἐλέγχων· τό τε γὰρ ψυχίδιόν μου κέκμηκε, καὶ | τὸ φθέγμα ἐνδίδωσι,
τά τε δάκρυα τὴν φωνὴν ἀνίσχει, καὶ ὁ φόβος τὸ στόμα συνδεῖ· ἀλλ' οὐκ ἔχω
πῶς ἀλλαγῶ· τὸ γὰρ πάθος ἂν γε μᾶλλον | δόξῃ σοι μὴ δόξ[ει ἐπὶ] (a) τι
προφαινόμενον, οὐκ ἐπιτρέπει μοι σιωπῆσαι· | ἄλλως καὶ παρὰ τοῦθ' ὅτι πό-
σον τελευταῖον εἴπω τῆς σωτηρίας [μοι] τοῦ παι|δὸς ἐσομένης, ἀναγκάζει με πλείω 20.
ὥσπερ ἐν εὐχαῖς λαλεῖν.

XXXIII. * Τότε γὰρ καὶ τὸ σχῆμα τῆς ἀρχῆς ἧς περιεβέβλητο (2) ὤκνει κα-
τα|λῦσαι, καὶ ἐπειδὴ ἔμελλε διὰ Ῥούλλου (3) φείσασθαι· τὴν γὰρ σπουδὴν τοῦ δή|μου
ἑώρα· ἐκείνῳ τε ἐπὶ πλεῖον ἀντισχὼν χαρίσασθαι, καὶ τόσον ἑαυτῷ | ἐπιτρέ- 24.
ψαι μᾶλλον, ὥστε ἐξαρκῇ· τῷ αὐτῷ συγγνοὺς ἐθελήθη (b)· τότε | οὖν πρόσωπον
ἐπιστρέψας, καὶ τὸν δῆμον δριμὺ ὑποβλέψας, τὴν φω|νὴν ἐνέτεινε καὶ εἶπε· * (4) Καὶ
σιωπὴ μεγίστη· οὐ μὲν καὶ ἡσύχαζον, ἀλ|λ' οἷον τι φιλεῖ ἐν τοιούτῳ γίγνεσθαι,

stum clementia laudabilis) tum alios quoque haud invitos emendant, qui concessam alicui salutem cernunt. Omnis enim homo facilius suaderi sibi aliquid patitur quam vi obtrudi; spontaneusque mavult legibus auscultare quam coactus: nam quod voluntarium est, id proprium quodammodo indicat; quod autem iubetur, id tamquam illiberale aversatur. Iamvero summae virtutis potestatisque haud sane officium est quemquam occidere; id quod vel pessimus quisque et infirmissimus saepenumero patrat; sed parcere potius hominemque servare, id quod nemo nobis, te invito, praestare potest. Et querelarum quidem finem facere vellem, nam et animula mihi defessa est, et loquela me deficit, et vocem lacrimae impediunt, et metus os occludit: neque tamen exitum orationis invenio. Nam dolor, nisi tua mihi sententia faustum aliquid portendat, haud me conticescere patitur: praesertim quia quidquid extremum pro implorata filii mei salute dico, rursus me incitat ut plura, ceu fit in sacris precibus, addam.

33. * Tum enimvero insignia etiam imperii quibus erat exornatus, a venia retardabant. Sed quoniam Rulli gratia ignoturus erat; etenim populi favorem videbat; Rullo quidem, quominus gratificaretur, diu obstitit, sibi spatium deliberandi sumpsit quantum sufficeret ad demostrandam veniae libertatem. Ad extremum converso vultu, populum severe spectans, intendit vocem dixitque. * Erat autem latum silentium: neque tamen quieta plebs perstabat; sed ut in

(a) Ita mihi videbar legere. (b) Quae mihi legere videor, scribo. Est enim pagina valde difficilis.

(1) Satis apparet eclogarium heic conservasse partem hanc orationis propter contentas in ea sententias. Titulo autem *de concionibus* integram puto orationem reservavit.

(2) Loquitur iam Dio de dictatore Papirio, qui veniam morosissime daturus erat.

(3) Hinc videmus *Rulli* agnomen a Dione tribui Fabio patri; quum alii filium potius Fabium *Rullianum* (Plutarchus in Fabio cap. I. Pomp. cap. XIII. etiam *Rullum*) dicant.

(4) Suppressit eclogarius molesto nobis consilio. Papirii dictionem adversus rei Rulli patrem, quam tamen (diversam ne an similem?) exhibet Livius VIII. 34.

αὐτῷ τε ἐπισένοντες, καὶ πρὸς ἀλ|λήλους τονθορύζοντες, ἓν μὲν οὐδὲν λαλοῦντες ἐξηκούοντο, σωθῆναι | δὲ δὴ τὸν ἵππαρχον ἐπιθυμεῖν ὑπωπτεύοντο· ἰδὼν δὲ ταῦθ' ὁ Παπείριος, καὶ φοβηθεὶς μὴ (a) νεοχμώσωσί τι, τοῦ τε πάνυ ἀρχικοῦ, ὅπερ | ἐς ἐπανόρθωσιν αὐτῶν ἐπὶ μεῖζον τοῦ καθήκοντος προσεπεποί|ητο, ὑφῆκε, καὶ τὰ λοιπὰ μετριάζων ἔς τε φιλίαν ἑαυτοῦ καὶ προθυμίαν ||| αὖθις ἀντεκατ- p. 181.
έστησεν· ὥστε συμβαλόντες τοῖς ἐναντίοις ἀν|δρίσασθαι (1).

XXXIIII. * Πολλὰ μὲν δὴ οὖν καὶ ἄλλα τοῦ ἀνθρωπείου γένους | θαυμά|- U.C. 433.
σειεν ἄν τις, οὐχ ἥκιστα δὲ τὰ τότε γενόμενα (2)· οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι ὑπεραυχήσαντες, ὥστε μή τε κήρυκα ἔτι ἐπ' εἰρήνῃ παρὰ τῶν Σαυνιτῶν | προσδέχεσθαι ψηφίσασθαι (3), καὶ προσελπίσαι καὶ αὐτομαχεὶ (4) πάντας | αὐτοὺς αἱρήσειν, δεινῷ περιέπεσον, καὶ ἐν αἰσχύνῃ οἵα οὔ|πως ποτὲ ἐγένοντο· καὶ ἐκεῖνοι ἄλλως τε ὑπερδείσαντες καὶ ἐν με|γάλῃ συμφορᾷ τὸ μὴ σπείσασθαι ποιησάμενοι, πανσυδίᾳ τε τὸ στρα|τόπεδον ἐζώγρησαν, καὶ πάντας ὑπὸ τὸν ζυγὸν ὑπήγαγον· | ἐς τοῦτο γὰρ αὐτοὺς ἡ τύχη περιέστη.

XXXV. Ὅτι αἱ διαφοραὶ εὐεργεσίαις | παύονται· καὶ ὅσῳ ἄν τις ἐπὶ μεῖζον ἔχθρας ἐλθὼν σωτηρίας ἀν|τὶ τιμωρίας παρὰ δόξαν τύχῃ, πολὺ μᾶλλον ἐκείνην τε ἑκὼν κα|ταλύει, καὶ ταύτης ἀσμένος ἡττᾶται· ὅσῳ τε τῶν ἄλλως πως δι|ενηχθέντων τοι ἐκ φιλίας εἰς ἔχθραν χωρήσαντες μισοῦσιν ἀλλήλους, | τόσῳ πλεῖον καὶ τῶν ἄλλως πως εὐεργετηθέντων, οἱ ἐκ διαφορᾶς εὐ|παθόντες φι-

eiusmodi casibus evenire solet, et reo ingemiscebat, et inter se mussabat: et nihil quidem loquebatur; ceteroquin optari a turba salutem magistri equitum apparebat. Quibus observatis Papirius, timensque nequid forte novarent, imperii demum severitatem, quam plus debito ob publicam emendationem simulaverat, remisit: ac deinceps benignior factus, vulgi militaris benivolentiam ac studium sibi iterum conciliavit, ita ut cum hostibus strenue pugnatum fuerit.

34. Multos licet humani generis mirari casus, quos inter illum qui per id tempus obtigit. Etenim Romani tanto tumore elati, ut ne pacis quidem praeconem a Samnitibus recipere decrevissent, quia nimirum freti viribus propriis quominus eos universos debellarent non dubitabant, in calamitatem gravissimam ignominiamque inciderunt, qualem numquam experti fuerant. Contra Samnites summo iam pavore correpti, et quod pacem non impetrassent grandis instar calamitatis habentes, universum simul hostium exercitum sine caede ceperunt, et sub iugum miserunt. In istam quippe conditionem fortuna eos deduxit.

35. Inimicitiae beneficiis extinguuntur. Et quanto quis inimicior salutem pro vindicta praeter spem nanciscitur, multo lubentius odium omittit, seque benefactis victum ultro fatetur. Scilicet ut illi qui ab amicitia ad discidium transiliunt, gravius invicem oderunt; ita ii qui post discordiam beneficia accipiunt, multo impensius benefactores amant, quam qui nulla praevia offensa

(a) Cod. καὶ pro μὴ.

(1) Posteriorem Papirii comitatem erga milites, et victoriam de Samnitibus, legimus quoque apud Livium VIII. 36.

(2) Romana ignominia ad furcas caudinas celeberrima narratur.

(3) Lege de Romanorum adversus humiles Samnites superbia Livium VIII. 39. VIIII. 1.

(4) Notemus vocabulum.

λοῦσι εὖ πεποιηκότας· καὶ Ῥωμαῖοι οὖν βούλονται | ἂν καὶ ἅμα πολέμῳ κρατιστεύειν, προσέτι δὲ δὴ καὶ ἀρετὴν τιμῶσι, | καὶ φιλοτιμίαν ἀσκοῦσι, σπουδάζοντες ἀεὶ τὰ ὅμοια | τοῖς ὁμοίοις καθ' ὑπερβολὰς ἀμύνεσθαι. * Ὅτι πεφύκασι πάν|τες ἄνθρωποι πλέον ἀλγεῖν ὧν ἀτιμασθῶσιν ἢ χαίρειν ἐφ' οἷς εὐερ|γηθῶσι· καὶ ῥᾷον γε ἐπεξέρχονται τοῖς τε λυπήσασι σφᾶς, ἢ ἀνθυ|πουργοῦσι τοῖς εὐποιήσασι· τὴν δὲ κακοδοξίαν τὴν τοῦ σώσαντα | μὴ δι' εὐνοίας ποιήσασθαι, παρ' οὐδὲν πρὸς τὰ συμφέροντα αὐτῶν τιθέ|μενοι, καὶ τῷ θυμουμένῳ καὶ παρὰ τὸ λυσιτελοῦν σφῶν χαριζόμενοι. – Τοιαῦτα αὐτοῖς παρά τε τῆς ἐμφυίου φρονήσεως καὶ παρὰ τοῦ γήρως ἐμπειρίας (1), οὐ τὸ αὐτίκα κεχαρισμένον, ἀλλὰ τὸ ἔπει|τα ἀλγεινὸν, προσκοπεῖν παρῄνεσεν.

XXXVI. Ὅτι οἱ Καπυηνοὶ τῶν Ῥω|μαίων ἡττηθέντων καὶ ἐς Καπύην ἐλθόντων, οὔτ' εἶπον αὐτοὺς (a) δει|νὸν μηδὲν οὔτ' ἔπραξαν, ἀλλὰ καὶ τροφὴν καὶ ἵππους αὐτοὺς ἔδω|καν, καὶ ὡς κεκρατηκότας ὑπεδέξαντο (2)· οὓς γὰρ οὐκ ἂν ἐβού-
P. 182. λον|το ἔξω τὰ προγεγονότα σφίσιν ὑπ' αὐτῶν (3) νενικηκέναι, τούτοις || κακοτυχήσασιν ἠλέησαν· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ὡς τὰ πεπραγμένα ἤκουσαν, | ἄποροι πανταχόθεν ἐγένοντο, μήθ' ὅπως ἡσθῶσι τῇ τῶν στρατιωτῶν σωτηρίᾳ, μήθ' ὅπως ἀχθεσθῶσιν ἔχοντες· πρὸς μὲν γὰρ τὸ δεινὸν | τῆς αἰσχύνης ὅπερ ἤλγουν ἀπαξιοῦντες, ἄλλως τε τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν Σαυνιτῶν πεπονθέναι, καὶ ἐβούλοντο ἂν πάντας αὐτοὺς ἀπολω|λέναι· ἐκλογιζόμενοι δὲ ὅτι εἴ περ τι τοιοῦτον συμβεβήκει

gratiam obtinent. Porro et Romani tum bello superiores esse student, tum etiam virtuti honores tribuunt, tum denique ambitione gloriae certant; par pari semper, et quidem cumulate, referre studentes. * Natura comparatum est ut omnes homines offensa magis doleant, quam beneficio laetentur; faciliusque molestos ulciscantur, quam beneficis gratiam referant. Quare infamiam ex neglectu benefactoris manantem flocci faciunt propter praesentes utilitates; iracundiaeque suae, etiamsi forte minime sibi expediat, indulgent. – Sic ille suos, et insita mentis prudentia et senili experientia edoctus, admonebat; ne scilicet quod in praesenti iucundum erat, sed futuram molestiam, prospectarent.

36. Capuani adversus Romanos victos, cum Capuam venere, nullum convicium fecerunt, neque eis ullo modo molestiam crearunt; immo et victu et equis oblatis, quasi a victoria redirent exceperunt. Nimirum quos ob suarum cladium memoriam haud vincere voluissent, nunc victos miserebantur. Qui vero Romae erant cives, re audita, prorsus animis fluctuabant: nam neque laetari poterant de militum salute, neque dolere. Et infamiae quidem maculam maesti exsecrabantur, praesertim quia imposita a Samnitibus fuerat: quare et suos maluissent

(a) Ita cod. heic et infra αὐτοὺς, non αὐτοῖς.

(1) Hinc apparet recitatas hactenus fuisse particulas ex oratione quam senex Herennius Pontius pater imperatoris Samnitium in castris habuit, cum de Romanis interceptis deliberatio fieret. Scilicet Herennio visum optimum consilium fuerat, ut Romani dimitterentur inviolati omnes, quo cum potentissimo populo per ingens beneficium perpetua firmaretur pax atque amicitia. Liv. VIIII. 3.

(2) Lege Livium VIIII. 6.

(3) Capua bello nupero latino a Romanis rebellans cladem passa fuerat, et deinde a victoribus agro mulctata. Liv. VIII. 10. 11.

8. σφίσι, | καὶ περὶ λοιποῖς ἅπασιν ἐκινδύνευσαν, οὐκ ἀκουσίως ἤκουον | ὅτι ἐσώθησαν.

Ὅτι τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις | καὶ ἀναγκαῖον καὶ ἀνεμέσητόν ἐστι προνοεῖσθαι· κἂν ἐν κινδύνῳ τινὶ κα|ταστῶσι, πᾶν ὁτιοῦν σωθῆναι πράττειν (1).

Ὅτι συγγνώμη καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρὰ ἀνθρώπων δίδοται τοῖς ἀκούσιόν τι πράξασιν.

12. XXXVII. Ὅτι οἱ Σαυνῖται ὁρῶντες μήτε τὰς συνθήκας σφίσι τηρουμένας,
μή|τε ἄλλην χάριν ἀναδιδομένην, ἀλλ' ὀλίγους ἀντὶ πολλῶν εἰς παραγωγὴν | τῶν ὅρ-
κων ἐκδιδομένους, δεινῶς ἠγανάκτησαν, [ἐπωνόμ]αζόν τε τινὰς | τοὺς θεοὺς ἐπι-
16. βοώμενοι, καὶ τὰς πίστεις αὐτῶν προφερόμενοι, καὶ ἀπῄτουν τοὺς ἁλόντας, ἐκέ-
λευόν τε αὐτοὺς εἰς αὐτὸν ζυγὸν γυμνοὺς | εἰσελθεῖν οὗπερ ἐλευθερωθέντες ἀφείθη-
σαν, ἵνα καὶ τῷ ἔργῳ [δοκῶ]|σι τοῖς ἅπαξ ὁμολογηθεῖσιν ἐμμένειν· καὶ ἀντέ-
πεμψαν τοὺς ἐκδοθέντας, εἴτ' οὖν ὅτι οὐκ ἠξίωσαν σφᾶς μηδὲν ἠδικη-
20. κότας ἀπολέσαι, | ἢ ὅτι τῷ δήμῳ τὴν ἐπιορκίαν προσάψαι ἠθέλησαν· καὶ
μὴ δι' ὀλί|γων ἀνδρῶν κολάσεως τοὺς ἄλλους ἀπολῦσαι· ταῦτ' ἔπραξαν | ἐλπί-
σαντες ἐκ τούτων ἐπιεικές τι εὑρήσεσθαι (2).

XXXVIII. Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Σαυνίταις οὐχ ὅτι χάριν τινὰ τῆς γοῦν C. C. 55.
24. τῶν ἐκδοθέντων | σωτηρίας ἔσχον, ἀλλ' ὥσπερ τι δεινὸν ἐκ τούτου παθόντες
ὀργῇ τε | τὸν πόλεμον ἐποιήσαντο· καὶ κρατήσαντες, τὰ αὐτὰ αὐτοὺς ἀν|τειργά-
σαντο· τὸ γὰρ δίκαιον οὐκ ἐκ τοῦ ὁμοίου τῷ νομιζομένῳ καὶ | ἐν τοῖς ὅπλοις

cunctos interisse: sed tamen reputantes, si id accidisset, reliquam quoque rem publicam periclitaturam fore, non inviti audiebant eos esse incolumes.

37. Cunctis hominibus necessarium citraque invidiam est saluti propriae consulere; et quum in periculum aliquod inciderint, quidvis ut evadant facere.

Venia et a diis et ab hominibus datur his qui invito animo aliquid fecerunt.

Samnites ubi viderunt neque foedera sibi servari, neque aliam gratiam haberi, sed paucos pro multis ad sacramenti illusionem sibi dedi; mirifice excanduerunt, et deos nescio quos inclamantes appellabant, datamque fidem praetendentes, captivos repetebant, iubebantque eos ad iugum nudos redire unde clementer emissi fuerant, ut opere ipso demonstrarent se rem promissam constanter tueri. Remiseruntque deditos, sive quia aequum non putarent hos innocuos interficere; sive quia romano populo periurii crimen inhaerere volebant; non autem paucorum supplicio ceteros absolvere. Atque haec faciebant sperantes partem aliquam aequitatis impetrare.

38. Romani nedum ullam gratiam pro conservata deditorum salute Samnitibus habuerunt, quin immo ceu novam gravemque iniuriam passi, iracunde bellum gesserunt; et post relatam victoriam, poenam eandem Samnitibus inrogaverunt. Nimirum ius haud pari modo legibus atque armis plerumque dicitur: neque

(1) Hoc et sequens fragmentum pertinent ad Romanorum excusationem de pace caudina. Hinc illud effatum, *omnis honesta ratio est expediendae salutis*; quod dictum cum mica salis accipiendum erit, ne forte honestas aliquando ab honestate iniuriam patiatur.

(2) Livius VIIII. 11.

ὡς πλήθει κρίνεται· οὐδ' ἀνάγκη τίς ἐστι νικᾶν τοὺς ἀδικουμένους, ἀλλ' ὁ πό-
λεμος αὐτοκράτωρ ὤν, τά τε ἄλλα πρὸς τὸ | τοῦ κρατοῦντος συμφέρον τίθε- 28.
ται, καὶ τὰ τῶν δικαίων νόμισιν ἐς | τοὐναντίον πολλάκις περιΐστησιν.

U. C. 434. Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι Σαυνιτῶν | κρατήσαντες τοὺς αἰχμαλώτους ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἀν-
P. 133. θυπήγαγον, ἐξαρ|κεῖν σφίσι νομίσαντες τὴν τῆς ὁμοίας αἰσχύνης ἀνταπόδοσιν ||| (1). 32.
οὕτω μὲν ἡ τύχη πρὸς τἀναντία τοῖς ἀμφοτέροις εἰς βραχύτατον | περιστᾶ-
σα, καὶ τοὺς Σαυνίτας ὑπ' αὐτῶν τῶν ὑβρισθέντων τὰ αὐτὰ | ἀντιποιήσασα,
διέδειξε καὶ ἐν τούτῳ τὸ ὅλον αὕτη δυναμένη. |

XXXVIIII. Ὅτι ὁ Παπίριος στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Σαυνίτας, καὶ καταστήσας
αὐτοὺς | εἰς πολιορκίαν, προσέδρευε σφίσι· κἂν τούτῳ ὀνειδίσαντός τινος 4.
αὐ|τῷ ὅτι οἴνῳ πολλῷ ἐχρῆτο (2), ἔφη, ὅτι τὸ μὲν μὴ εἶναί με μεθυστικὸν πάν-|
τί που δῆλον ἔκ τε τοῦ πρωϊαίτατά με ὀρθρεύεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ὀψιαίτα|τα κα-
ταδαρθάνειν ἐστίν· διὰ δὲ τὸ κοινὰ ἀεὶ μεθημέραν καὶ νύκτωρ | ὁμοίως ἐν 8.
φροντίδι ποιεῖσθαι, καὶ ὑπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ῥαδίως ὕπνου | λαχεῖν, τὸν οἶνον κα-
τακοιμήσαντά με παραλαμβάνω. |

Ὅτι αὐτὸς ἐφοδεύων ποτὲ τὰς φυλακὰς, καὶ μὴ εὑρὼν τὸν Πραινεστί|νων
στρατηγὸν ἐν τῇ τάξει ὄντα, ἠγανάκτησεν· εἶτα μεταπεμψάμενος | αὐτὸν, ἐκέ- 12.
λευσε τῷ ῥαβδούχῳ τὸν πέλεκυν προχειρίσασθαι· ἐκ|πλαγέντος τε αὐτοῦ πρὸς
τοῦτο καὶ καταδείσαντος, τῷ τε φόβῳ αὐτοῦ | ἠρκέσθη, καὶ οὐδὲν ἔτι δεινὸν
αὐτὸν ἔδρασεν, ἀλλὰ ῥίζας τινὰς παρὰ τὰ | σκηνώματα οὔσας ἐκκόψαι τῷ
ῥαβδούχῳ, ἵνα μὴ τοὺς παριόντας | λυπῶσι, προσέταξεν (3). 16.

hi victoriam sine dubio obtineat qui damnum iniuria passi fuerant, sed bellum praepotens cum alia ad praevalentis utilitatem decernit, tum etiam iuris ritum in contrarium saepe vertit.

Romani Samnitium victores, captivos eorum sub iugum vicissim miserunt; satis sibi factum existimantes, quod parem infamiam retribuissent. Sic quidem fortuna erga utrumque populum contrario cursu intra brevissimum tempus usa, parique iniuria Samnitibus per eosdem qui dehonestati fuerant repensa, in hoc etiam omnipotentiam suam declaravit.

39. Papirius cum Samnitibus belligerans, quum eos obsidione cinxisset, castra ibidem habebat. Per id tempus convitiante ei quodam quod vino multo uteretur, ait: ebriosum me non esse prorsus constat, tum quia summo mane consurgo, tum quia concubia iam nocte dormitum me recipio. Sed propter diurnas nocturnasque publicae rei curas, propterque somni capiendi difficultatem, vinum quo consopiar sumo.

Idem quum inviseret aliquando excubias, neque ducem Praenestinorum in statione reperisset, moleste rem tulit; eoque ad se vocato, lictorem expedire securim iussit. Ibi cum homo terrore esset attonitus, metu eius Papirius contentus fuit, neque gravius quicquam ei fecit, sed lictori mandavit ut radices aliquot prope tabernacula extantes excideret, ne praetereuntibus essent incommodae.

(1) Livius VIIII. 15.

(2) Criminationem defensionemque Papirii silet Livius VIIII. 16; tantummodo dicit fuisse eum cibi vinique capacissimum; eosdem scilicet quos Dio historiae fontes secutus.

(3) Livius loc. cit.

XL. Ὅτι αἱ εὐπραγίαι οὐ πάνυ τοῖς πολλοῖς πα|ραμένουσιν, ἀλλὰ καὶ
συχνοὺς ἐς ἀφυλαξίαν παραγάγουσαι φέρουσιν.
Ὅτι Ἄππιος ὁ τυφλὸς καὶ ὁ Βελούμνιος διεφέροντο πρὸς ἀλλήλους, ἀφ' U. C. 457
οὗ|περ Βελουμνίου τοῦ Ἀππίου προενεγκόντος ποτὲ αὐτῷ ἐν ἐκκλη|σίᾳ ὅτι σο-
20. φώτερος ὑφ' ἑαυτοῦ γεγονὼς οὐδεμίαν οἱ χάριν εἴσατο, αὐτὸς | μὲν καὶ γεγονέναι
οὕτω σοφώτερος καὶ ὁμολογεῖν τοῦτ' ἔφη· ἐκεῖνον | δὲ μηδὲν πρὸς τὰ τοῦ πολέ-
μου πράγματα ἐπιδεδωκέναι (1). |
Ὅτι ὁ ὅμιλος περὶ τοῦ τῆς μαντείας παραχρῆμα μὲν οὔθ' ὅπως πιστεύ|σῃ U. C. 45[illegible]
24. οὔθ' ὅπως ἀπιστήσῃ αὐτῷ εἶχεν· οὔτε γὰρ ἐλπίζειν πάντων ἐβού|λετο, ὅτι μηδὲ
γενέσθαι πάντα (a) ἤθελεν· οὔτ' ἂν ἀπιστεῖν ἅπα|σιν ἐτόλμα, ὅτι νικῆσαι ἐπε-
θύμει· ἀλλ' οἷα ἐν μέσῳ τοῦ τῆς ταραχῆς καὶ | τοῦ φόβου ὤν, χαλεπώτατα διῆγε·
συμβάντων δ' αὐτοῦ ὡς ἑκά|στων καὶ τοῦ ἑρμηνεῦσιν σφίσιν ἐκ τοῦ τῶν ἔργων πείρας ἐφή-
28. ρμωσαν· | καὶ αὐτὸς σοφίας τινὰ δόξαν ἐς τοῦ ἀφανοῦς τε πρόγνωσιν προσποιεῖ-
σθαι | ἐπεχείρει (2).
XLI. Ὅτι οἱ Σαυνῖται ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, καὶ | ἀπα- U. C. 461.
ξιώσαντες ἐπὶ πολὺ ἡττᾶσθαι, πρὸς ἀποκινδύνευσιν καὶ πρὸς ἀπό||νοιαν ὡς ἤ- P. 134.

40. Felicitas haud plerisque perpetua comes est, immo multos incautos reddit.

Appius caecus atque Volumnius discordias exercebant. Quamobrem Volumnius, quum ei Appius in concione obiecisset, quod sapientior ab se redditus nullam gratiam retulisset; sane se sapientiorem factum respondit, idque admodum confiteri: iterim vero Appium nullum in arte militari progressum fecisse.

Ilico plebs ad vaticinium quod adtinet, utrum homini arrogaret fidem an derogaret, ambigebat: nam neque sperare omnia volebat, quia cuncta fieri non optabat: neque diffidere audebat, quia victoriae studebat. Quamobrem in perturbatione metuque, mira cum anxietate, versabatur. Sed quum ea deinde singula evenissent, prodigiorum quoque interpretationem ex ipsa rerum experientia vulgus conformabat. Homo vero ille sapientiae quandam speciem ex incognitorum praesensione captavit.

41. Samnites indignati malis succesibus, et se diutius vinci moleste ferentes, summum insanumque discrimen ceu vel victuri vel funditus perituri adire de-

(a) Cod. γενέσθαι πάντων.

(1) Consulum Volumnii et Appii iurgium etrusco in bello narrat pluribus verbis Livius X. 18. 19.

(2) Mutilum exhibet eclogarius locum, sed eum fere redintegrat Zonaras VIII. 1. qui deperditum nunc Dionem ad verbum sine dubio exscribebat: οἱ Ῥωμαῖοι μαθόντες, ἐς δέος κατέστησαν· καὶ σημείων πολλῶν αὐτοὺς ἀναγόντων εἰς τοῦτο· ἐν γὰρ τῷ Καπιτωλίῳ ἐκ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διὸς τρισὶν ἡμέραις μιᾷ μὲν αἷμα, μιᾷ δὲ μέλι καὶ ἐν ἑτέρᾳ γάλα θρυλλεῖται ἀναδοθῆναι, εἰ ταῦτα πιστά· Καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ νίκης τι ἄγαλμα ἱδρυμένον ἐπὶ βάθρου λιθίνου, αὐτομάτως εὑρέθη κάτω ἑστὸς ἐπὶ γῆς. Ἐτύγχανε δὲ ἐκεῖ ἀποβλέπον, ὅθεν οἱ Γαλάται ἤδη ἐπῄεσαν· Ταῦτ' οὖν καὶ ἄλλως ἐξεφόβει τὸν δῆμον, πλέον δ' ὑπὸ τῶν μάντεων κεκριμένα ἀπαίσια· Μάνιος δέ τις τυρσηνὸς τὸ γένος, ἐθάρσυνεν αὐτούς, εἰπών, τήν τε νίκην, εἰ καὶ κατέβη, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσθεν προσχωρήσασαν, καὶ βεβαιότερον ἐπὶ τῆς γῆς ἱδρυθεῖσαν, ἔτι κράτος σφίσι προδηλοῦν τοῦ πολέμου· κἀκ τούτου καὶ θυσίας πολλὰς γενήσεσθαι τοῖς θεοῖς· τοὺς γὰρ βωμούς, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ἐν ᾧ τὰ νικητήρια θύουσιν, ἐν ταῖς εὐπραγίαις αὐτῶν, ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς συμφοραῖς κατ' ἔθος αἱμάττεσθαι· Ἐκ μὲν οὖν τούτων ἀγαθόν τι σφᾶς ἔπειθε προσδοκᾶν· ἐκ δὲ τοῦ μέλιτος νόσον, ὅτι αὐτοῦ οἱ κάμνοντες δέονται. καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος λιμόν. ἐς γὰρ τοσαύτην σιτοδείαν ἀφίξεσθαι, ὥστε καὶ τὴν αὐτόφυτον, τήν τε αὐτόνομον ζητῆσαι τροφήν. ὁ μὲν οὖν Μάνιος οὕτω τὰ τῶν σημείων ἡρμήνευσε· καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων δ' ἐς ὕστερον τῆς αὐτοῦ μαντείας ἐκβάσης, σοφίας ἐκομίσατο δόξαν καὶ προγνώσεως. Prodigiorum huius anni meminit quoque Livius X. 31, tum etiam Dionysius (in fragmentis ed. Mediol. XVI. 1.) quamquam aliter extraque locum suum, ut me in adnotationibus demonstrare memini.

τοι κρατήσοντες ἢ παντελῶς ἀπολούμενοι ὥρμησαν· | καὶ τήν τε ἡλικίαν πᾶσαν ἐπελέξαντο, θάνατον μὲν προειπόντες ὅστις | ἂν αὐτῶν οἴκοι καταμένοι, καὶ ὅρκοις σφᾶς φρικώδεσι πιστωσάμενοι | μήτ᾽ αὐτῶν τινα ἐκ μάχης φεύξεσθαι, καὶ τὸν ἐπιχειρήσοντα τοῦτο ποιῆσαι φονεύσειν (1).

U. C. 463. Ὅτι οἱ σὺν τῷ Ἰουνίῳ στρατιῶται ἅμα τῷ Ποστουμίῳ (2) ἐξελθόντες καὶ πώ-οδέν τε ἐνόσησαν· καὶ ἐδόκουν διὰ τὴν | τοῦ ἄλσους τομὴν πονεῖσθαι· ἐπ᾽ οὖν τούτοις ἀνακληθεὶς ἐν ὀλιγωρίᾳ κἀνταῦθα αὐτοῦ ἐποιήσατο λέγων [ὅτι ἡ βουλὴ] τῶν ἰδιωτῶν | ἀλλ᾽ [οὐ τῶν ὑπάτων ἄρχει ·] καὶ . . . ἀφθονέστερον μὲν . . . ἀνδρῶν πολλ . . . ἐπὶ φιλοτιμίᾳ . . . Φαβρίκιος . . . | τὰ πράγματα . . . τήν τε ἄλλως ἀρετ . . . καὶ προ| . . . ἐστὶν ὑπὸ τοῦ πολίτου . . . ἢ ὑπὸ | τῶν πολεμίων συλλεχθῆναι.

U. C. 464: XLII. Ὅτι Κούριος (3) . . . τὰ πεπραγμένα μου | . . . ἔφη . . . σε κατὰ . . .

U. C. 468. . . . . εἰσηγουμένων τῶν δημάρχων (4) . . . πολλάκις . . . | . . . βουλομένων· τῶν δὲ . . . δυνατοῖς ἢ τοῦτον . . . | . . . καὶ ἐκείνους αὐτῶν . . . | ἔτες ἱκονίσασθαι · καὶ ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα οἵ τ᾽ ἀσθενέστεροι ἦσαν . . . καὶ τοῦ παντὸς ἁμαρτήματος . . . προσεκ . . . | τὸ· καὶ οἱ εὐπορώτεροι θαρσήσαντες ὡς οὐδέτερον ἀναγκασθήσονται | ἤχθρ . . . ἐπειδὴ γὰρ ἐνίσχειν τὸ μεταστάντι ἔμελλε, ἐς τοὐναντίον | ἀμφοτέροις αὐτοῖς περιέστη· τοῖς τε γὰρ ὀφείλουσιν οὐδέτερον | ἔτ᾽ αὐτῶν ἐξήρκησε, καὶ τοῖς δυνατοῖς ἀγαπητὸν εὐδοκεῖν . . . εἰωθ . . . | καὶ τῶν ἀρχαίων στερηθεῖεν· οὔτ᾽ οὖν ἐν τῷ παρόντι . . . | διεκρίθη· καὶ μετὰ τούτων ἐπὶ μακρότερον ἐς τὸ . . . | συνέβαλλεν ἀλλήλοις· οὐκ ἄλλοιον γὰρ ἐν

creverunt. Universam igitur armis idoneam aetatem conscripserunt, capitale sancientes siquis huiusmodi domi maneret; horrendis praeterea sacramentis unumquemque devinciebant, neque se pugnam fuga deserturum, et quemvis id facere audentem interfecturum.

Milites qui cum Iunio Postumioque in expeditionem iverant, in itinere aegrotaverunt: cuius rei causa a laboribus in caedendo saltu exantlatis repetebatur. Ob id igitur postulatus a senatu Postumius, is tum etiam auctoritatem illius neglexit, cum diceret privatis senatum non consulibus imperare.

42. Curius . . . facta sua narrans ait . . . .

(1) De Samnitibus qui sacramentis et exsecrationibus milites suos ad bellum sine refugio debellandum adegerunt, adi Livium X. 38.

(2) Est hic Postumius Megillus, de quo Livius in epitome libri XI: *L. Postumius consularis, quoniam quum exercitui praeesset, opera militum in agro suo usus erat, damnatus est.* Exin Dio fit adhuc pretiosior, quoniam a Livio deserimur cuius nihil praeter epitomem ab XI ad XX. superest. Dionysii item nonnisi fragmenta restant. Superbum Postumii responsum non silet Dionysius in fragmentis valesianis ed. Mediol. XVI. 16.

Exin pagina in codice magnam partem oblitterata est, quam etsi saepe conatus sum legere, oleum tamen et operam me denique perdere agnovi.

(3) Nomen Curii, sequensque vocabulum ἔφη sufficit mihi ut sine ulla dubitatione definiam, scripsisse heic Dionem celebratum illud Curii Dentati effatum, quod est apud auctorem de viris ill. cap. XXXIII: *Marcus Curius Dentatus primo de Samnitibus triumphavit, quos usque ad mare superum perpacavit. Regressus, in concione ait: tantum agri cepi, ut solitudo futura fuerit, nisi tantum hominum cepissem; tantum porro hominum cepi, ut fame perituri fuissent, nisi tantum agri cepissem.*

(4) Haec verba edocent me, quanam ratione Dio e Zonara VIII. 2. nobis recuperandus sit: μετὰ

32. τῷ καθεστῶτι προ|σώπῳ ἐποίειν· τελευτῶντες οὖν οὐδ', ἐθελόντων τῶν δυνα|| P. 185.
στῶν (a) πολλῷ πλείω τῶν κατ' ἀρχὰς ἐλπισθέντων σφίσιν ἀφεῖναι, |
συνηλλάγησαν· ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον εἴκοντας αὐτοὺς ἔβλεπον, ἐπὶ πλέον,
4. ὡς καὶ δικαιώματι τινὶ περιγινόμενοι, ἐθρασύνοντο· καὶ διὰ τοῦ | ταῦ-
τά τε ἀεὶ συγχωρούμενα αὐτοῖς, ὡς καὶ ἀναγκαῖα | παρὰ μικρὸν | ἐτίθεντο,
καὶ ἑτέρων ἐπωρέγοντο, ἐπιβασίαν ἐς αὐτὰ τινῶν ἤδη | τετευχηκέναι ποιούμε-
νοι (1).

XLIII. Ὅτι ὡς εἶδον οἱ ἐναντίοι (2) καὶ ἕτερον | στρατηγὸν ἐλθόντα, τοῦ Post an. [illegible]
8. μὲν κοινοῦ τῆς στρατείας σφῶν ἠμέλησαν, | τὴν δὲ ἰδίαν ἕκαστοι σωτηρίαν
διεσκόπουν, οἷα που φιλοῦσι ποιεῖν | οἱ μήτε ἐξ ὁμοφύλων συνιόντες, μήτ' ἀπὸ
κοινοῦ ἐγκλημάτων (b) στρατεύ|οντες, μήτ' ἄρχοντα ἕνα ἔχοντες· ἐν μὲν γὰρ ταῖς
12. εὐπραγίαις | συμφωνοῦσιν, ἐν δὲ ταῖς συμφοραῖς τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος | μό-
νον προσορᾶται (3). καὶ ὥρμησαν ἐς φυγὴν ἐπειδὴ συνεσκότασε, μηδὲν | ἀλλήλοις
ἐπικοινωνήσαντες· ἀθρόοι μὲν γὰρ οὔτ' ἂν βιάσασθαι οὔτ' ἂν | λαθεῖν τὴν
ἀπόδρασιν ἐνόμισαν· ἂν δὲ αὐτοὶ ἰδίᾳ ἕκαστοι καὶ ὡς | ᾤοντο μόνοι [ποιή-
16. σωσι] ῥᾷόν που [διαπρασσεῖ· ὅθεν καὶ οὕτω] τῷ οἰκείῳ | ἕκαστος αὐτῶν [δόγ-
ματι (c) ὅτι ἀσφαλέστατον] τὴν φυγὴν ποιησάμενοι· |

Ad extremum quamquam optimates tenuioribus vellent multo plura, quam initio speraverant, concedere, haud hi tamen idcirco reconciliati sunt: sed quo magis illos cedentes cernebant, eo vehementius, tamquam iure quodam suo potiti, audaciam attollebant. Quare et ea privilegia, quorum ipsis iugis copia facta fuerat, tamquam rem sibi debitam parvi pendebant, atque ulterioribus inhiabant, ad quae iter sibi munitum putabant, propterea quod iam alia quaedam impetraverant.

43. * Ubi hostes alterum quoque imperatorem advenientem viderunt, communis utilitatis propter quam bellum susceperant obliti, privatam singuli salutem respectare coeperunt: quod iis nimirum solet usuvenire exercitibus, qui neque ex uno populo constant, neque ob communem querelam bellum gerunt, neque unicum ducem habent. Quippe hi quoad prosperitas est, consentiunt; ubi adversitas ingruerit, suam quisque utilitatem tantummodo spectat. Ergo statim ac tenebrae sese intenderunt, fugae se commiserunt, nullo inter se communicato consilio. Etenim si turmatim abirent, neque viam sibi vi patefacturos neque occultam fugam fore sperabant: verum si unusquisque singillatim atque ut credebant solitatim exirent, facilius rem successuram. Sic igitur ex suo quisque mentis decreto, quod tutissimum putabant, fugae se mandaverunt.

(a) Ita cod., non δυνατῶν, ut supra. (b) Ita cod. (c) Cod. videtur habere δόξαντι. Et quidem haec quoque pagina adeo oblitterata in codice est, ut quod eam demum utcumque legerim, ipse mirer. Ceteroquin dubias aliquot lectiones ac desperatas uncis inclusi.

δὲ ταῦτα δημάρχων τινῶν χρεῶν ἀποκοπὴν εἰσηγησαμένων, ἐπεὶ μὴ καὶ παρὰ τῶν δανειστῶν αὕτη ἐδίδοτο. ἐστασίασε τὸ πλῆθος· καὶ οὐ πρότερον τὰ τῆς στάσεως κατηυνάσθη, ἕως πολέμιοι τῇ πόλει ἐπῆλθον.

(1) Plebs scilicet Ianiculum insedit, unde nonnisi aegre ab Hortensio dictatore deducta fuit atque ad lares remissa. Liv. epit. XI.

(2) Triennio illo, quod inter pacem urbanam ianiculensem et discordiam cum Tarentinis inceptam intercessit, bella Romani cum Volsiniensibus, Lucanis, et Senonibus Gallis gesserunt, quorum facinorum memoria, deperditis historiis, perpusilla superest (Liv. epit. XI. XII.) Igitur et Dionis hoc fragmentum, in quo de foederatorum adversus Romanos hostium fuga et dissolutione agitur, cuinam e praedictis bellis adscribendum sit non definio.

(3) Harum scilicet sententiarum causa eclogarius noster fragmentum Dionis excerpsit et conservavit.

U. C. 472. XLIIII. Ὅτι οἱ Ταραντῖνοι, καίπερ τὸν πόλεμον αὐτοὶ παρασκευάσαντες, ὅμως | ἐν [σκέπῃ φιλίας (a)] ἦσαν (1) · οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι ᾐσθάνοντο μὲν τὰ πραττό|μενα ἀπ' αὐτῶν, οὐ μὲν [κακῶς] ἐποιοῦντο διὰ τὰ παρόντα σφίσι · με|τὰ δὲ δὴ τοῦτο, νομίσαντες γὰρ μὴ διαρκεῖν ἢ πάντως λανθάνειν | ὅτι μηδ' 20.
ἔγκλημα ἐλάμβανον, ἐπὶ πλεῖον ἐξύβρισαν, καὶ ἀκόντας | αὐτοῖς τοὺς Ῥωμαίους ἐξεπολέμησαν · ὥστε καὶ ἐπαληθεῦσαι ὅ|τι καὶ εὐπραγίαι ἐπειδὰν ἔξω τοῦ συμμέτρου τισὶ γένονται, συμφορᾶς | σφίσιν αἰτίαι καθίσταντο · προαγάγουσαι 24.
γὰρ αὐτοὺς ἐς τὸ ἐκφορὰν | τῷ χαύνῳ συνεῖναι, σφάλλουσιν · ὥσπερ που καὶ ἐκεῖνοι περ ἀν|θήσαντες, ἀντίπαλον τῆς εὐπραγίας κακοπραγίαν ἀντελαβον.

XLV. Ὅτι Ποσούμιος τῶν Ταραντίνων τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ κατακηλιδούν|των καὶ ἀνα- 28.
παιστά (b) τινα γενομένων τοῦ τε κρότου καὶ τῆς βαδίσεως, ταῦτ' ἔφη · γελᾶτε ἐπεὶ ἔξεστιν ὑμῖν · κλαύσεσθε γὰρ ἐπὶ μακρότατον, ὅταν τὴν ἐσθῆτα ταύτην τῷ αἵματι ὑμῶν ἀποπλύνητε (2) · ἀκούσαντες τοῦτ' ἐκεῖνοι, τῶν μὲν σκωμμάτων ἐπέσχον, ἐς δὲ τὴν παραίτησιν | τοῦ ὑβρίσματος οὐδὲν ἔπραξαν · ἀλλ' ὅτι γε σῶς αὐτοὺς ἀφῆκαν, ἐν || 32.
P. 186. εὐεργεσίας μέρει ἐτίθεντο.

Ὅτι Μέτων (3) ὡς οὐκ ἔπεισε Ταραντίνους | τοῦ μὴ Ῥωμαίοις ἐκπολεμωθῆναι,

44. Tarentini quamquam bellum ipsi conflaverant, nihilominus in amicitiae specie perseverabant: quia videlicet Romani, etsi illorum facta non ignorabant, mundum tamen noxii erant, propterea quod aliis interim bellis distinebantur. Postea vero quum iam Tarentini in eo rerum statu permanere non possent, neque sua crimina clam fore sperarent, iniurias cumulaverunt, Romanosque invitos ad arma pertraxerunt: atque illud effatum verum esse docuerunt, quod nimirum felicitas si cui forte immodica accidat, fit ei calamitatis occasio: postquam enim hunc fortuna ad elationem vanumque tumorem extulit, tunc destituit. Et sic Tarentinis contigit, qui quum florido statu uterentur, felicitatem cum infortunio commutaverunt.

45. Postumii vestem quum Tarentini inquinassent, atque inter haec iocularia plausus concursusque fieret; legatus quamdiu, inquit, vobis licet, ridete: diu enim postea plorabitis, cum hanc vestem vestro sanguine perluetis. His auditis minis, illi quidem ludibriis abstiterunt; ceteroquin ob deprecandam contumeliae ultionem nihil praestiterunt; tantum quod incolumes dimiserunt legatos, beneficium sibi deberi arbitrati sunt.

Meton postquam Tarentinis frustra suaserat ne adversus Romanos bellum

(a) Cod. videtur habere ὀχυρίου. (b) Ita scribo, non ἀνάπαιστα; quamquam dubitans, quia locus hic aegerrime in codice legitur. παιστά, ut arbitror, pro παιστικά. Sed nihil tamen propter difficilem lectionem definio.

(1) Zonaras VIII. 2. principio Dionem expilat, mox in alia abit: οἱ δὲ Ταραντῖνοι, καί τοι αὐτοὶ τὸν πόλεμον παρασκευάσαντες, ὅμως οὔπω πρὸς μάχην ἀντικατέστησαν φανερῶς.

(2) Legantur Dionysii halic. excerpta ed. Mediol. XVII. 7. sqq; Valer. Max. II. 2. 5. Et quidem non omittendus Zonaras qui lib. VIII. 2. sqq. Dionem nostrum in Pyrrhi praesertim bello scribendo libenter sectatur. Et saepe quidem verbis a Dione Zonaras discrepat; saepe longe contractior est: verumtamen ubi ad litteram congruit, nunc demum perutile cognitu est, verba esse Dionis, quae ante hanc diem Zonarae esse credebantur.

(3) Confer Dionysium halic. XVII. 13, et Plu-

ἔκ τε τῆς ἐκκλησίας ὑπεξῆλθε | καὶ στεφάνους ἀνεδήσατο, συγκωμαστάς τε τι-
4. νὰς καὶ αὐλητρίδα | λαβὼν ὑπέστρεψεν· ᾄδοντος δὲ αὐτοῦ καὶ κορδάζοντος,
ἐξέστησαν | τῶν προκειμένων καὶ ἐπεβόων καὶ ἐπεκρότουν, οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ φι-
λεῖ γίγνεσθαι· καὶ ὃς σιγάσας αὐτούς, νῦν μὲν καὶ μεθύειν ἔδει (a) καὶ κω|μά-
ζειν ἔξεστιν ἡμῖν· ἂν δ' ὅσα βουλεύεσθε ἐπιτελήσητε, δουλεύσομεν (b). |
8. XLVI. Ὅτι Πύῤῥος ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἠπείρου τό τε φρόνημα πολλῷ μεῖζον ἔσχεν | U. C. 473.
ἅτε καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων ἀντίπαλος τοῖς Ῥωμαίοις εἶναι νομιζό|μενος, καὶ
ἐν τύχῃ οἱ ἡγήσατο ἔσεσθαι τοῖς τε πρὸς αὐτὸν καταφυγοῦ|σιν, ἄλλως τε καὶ
12. Ἕλλησιν οὖσιν, ἐπικουρῆσαι· ϗ ἐκείνους σὺν προφάσει | τινὶ εὐπρεπεῖ προκατα-
λαβεῖν πρίν τι δεινὸν ὑπ' αὐτῶν παθεῖν | · οὕτω γάρ πη καὶ τῆς εὐδοξίας αὐ-
τῷ ἔμελεν, ὥστε καὶ ἐκ πολλοῦ | χρόνου Σικελίας ἐφιέμενος, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων
16. ὅπη χειρώ|σαιτο διασκοπῶν, ὀκνεῖν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἔχθρας, ἐπειδὴ μη|δὲν ἠδί-
κητο προκατάρξασθαι (1).
Ὅτι Πύῤῥος πέμψας ἐς Δω|δώνην ἐμαντεύσατο περὶ τῆς στρατείας· ϗ οἱ
χρησμοῦ ἐλθόντος | ἂν ἐς τὴν Ἰταλίαν περαιωθῇ, Ῥωμαίους νικήσειν, συμβαλὼν
αὐτὸν | πρὸς τὸ βούλημα, δεινὴ γὰρ ἐξαπατῆσαι τινὰ ἐπιθυμία, τουτέστιν (c) |
20. οὐδὲ τὸ ἔαρ ἔμεινεν (2).

susciperent, contione se subduxit: coronisque sibi circumpositis, et comissatoribus aliquot stipatus cum psaltria, ad illos reversus est: qui mox ei canenti et cordacem saltanti, omissis suis deliberationibus succlamabant, ut in his lusibus fieri solet, atque plaudebant. Tum Meton silentio indicto, nunc quidem nobis, ait, crapulae indulgere ludoque licet: verum ubi consilia, quae nunc capitis, in rem contuleritis, tunc serviemus.

46. Pyrrhus Epiri rex multo maiores spiritus sumpserat, quia ab exteris populis adversarius Romanorum idoneus indicaretur: sibique bene eventurum putabat, quod confugientibus ad se, praesertim Graecis, opitularetur; quodque Romanos cum specioso praetextu ante invaderet, quam molestum aliquid ab iis pateretur. Namque in tantum sua quoque fama curae ipsi erat, ut etsi iamdiu ad Siciliam oculos cupiditatis adiecerat, ditionique Romanorum siqua foret occasio imminebat; nihilominus a spontaneo adversus hos bello retardabatur, a quibus nulla fuerat iniuria laesus.

Pyrrhus missis Dodonam oratoribus, oraculum de sua expeditione consuluit: cumque ei responsum esset, si in Italiam traiecisset, Romanos vincere posse; id ipse ad suam voluntatem trahens (facile enim sua cuique cupiditas fucum facit) ne ver quidem expectavit.

(a) Ita cod. Sed malim ἔρη. Alioqui quod sequitur ἔξεστιν redundat. (b) Cod. δουλεύσωμεν. (c) Malim scribere ἔστιν, virgulamque transferre.

tarchum in Pyrrho cap. XIII.

(1) Iure quodam ob uxorem suam Lanassam Agathoclis filiam, Siciliae possessionem optabat Pyrrhus. Idem Romanis propter bella cum Illyriis pro Corcyra infensus erat. Nam Corcyram Pyrrhus post Agathoclem dotis uxoriae nomine tenuit.

(2) Hinc hyberna tempestate iactatus multos in mari milites amisit Pyrrhus, et ipse natans naufragium aegre evasit. Zonar. VIII. 2. Plut. in Pyrrh. xv.

U. C. 474. XLVII. Ὅτι ὁ Δέκιος ὁ φρούραρχος τοὺς Ῥηγίνους | ἀποσφάξας, φιλίαν πρὸς Μα-
μερτίνους ἐσπείσατο, νομίζων αὐτοὺς | ἐκ τῶν ὁμοιοτρόπου τῶν τολμημάτων (1) πισ-
τοτάτους σφίσι συμμά|χους ἔσεσθαι · ἅτε καὶ εὖ εἰδὼς ὅτι συχνοὶ τῶν ἀνθρώ-
πων ἰσχυροτέ|ραις δή τισιν ἀνάγκαις ὑπὸ τοῦ τῶν ὁμοίων τι παρανομῆσαι (a) 24.
τοῦ τε κα|τὰ νόμους ἑταιρικοῦ καὶ τοῦ κατὰ γένους οἰκείου συνίστανται.

Ὅτι | διαβολὴν ἀπ᾽ αὐτῶν οἱ Ῥωμαῖοι τινὰ ἔσχον (b), μέχρι οὗ ἐπεξ-
ῆλ|θον αὐτοῖς · πρὸς γὰρ τὰ μείζω καὶ πρὸς τὰ μᾶλλον κατεπειγόμενα (c)
ἀσχολί|αν ἄγοντες, παρὰ μικρὸν τισὶν αὐτὰ ποιεῖσθαι ἔδοξαν (2). | 28.

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι μαθόντες ἥξειν τὸν Πύῤῥον, κατέδεισαν, ἐκεῖνον τε | αὐτὸν
εὐπόλεμον εἶναι μαθόντες, καὶ δύναμιν πολεμικὴν καὶ ἀνανταγώ|νιστον ἔχειν · οἷα
συμβαίνει περί τε | τῶν ἀγνώστων φησὶ καὶ περὶ τῶν διὰ πλείστου μάλιστα ὄν- 32.
P. 287. των θρυλλεῖσθαι πυνθανομένοις (d). |||

Ὅτι ἥ τε φιλοτιμία καὶ ἡ ἀπιστία ἀεὶ τοῖς τυράννοις πάρεστιν, ἐξ ὧν
ἀνάγκη | μηδένα αὐτοὺς ἀκριβῆ φιλίαν ἔχειν · ἀπιστούμενος γὰρ καὶ φθονούμε-
νός τις, οὐδένα ἂν καθαρῶς ἀγαπήσειε · πρὸς δ᾽ ἔτι καὶ ἡ τῶν τρόπων ὁμοι|-
ότης, ἥ τε τοῦ βίου ἰσότης, καὶ τὸ τὰ αὐτά τισι καὶ σφαλερὰ καὶ σωτήρια 4.
εἶναι |, καὶ ἀληθεῖς καὶ βεβαίους φίλους μόνα ποιεῖ · ὅπου δ᾽ ἂν τούτων τι ἐν-
δε|ήσῃ, προσποίητον μὲν τὸ σχῆμα ἑταιρίας ὁρᾶται, ἕρμα δ᾽ οὐδὲν αὐτῆς | ἐχέγ-
γυον εὑρίσκεται (3).

47. Decius praesidii romani praefectus, caesis Rheginis, foedus cum Messanensibus fecit, existimans eos ob scelerum similitudinem fidelissimos sibi socios futuros: probe nimirum sciens saepenumero homines maiore necessitudine inter se constringi ob paria crimina, quam ob legitimam amicitiam vel generis adfinitatem.

Romani passi aliquamdiu sunt de se illos (Rheginos) expostulare, donec tandem suppetias tulerunt. Namque maioribus gravioribusque curis intenti, visi sunt nonnullis facinus illud negligere.

Romani audito proximo Pyrrhi adventu, timore angebantur; quoniam exaudierant et eum esse bello strenuum, copiasque multas et invictas habere. Sic enim usuvenit iis qui hominum incognitorum diuque et multum celebratorum famam audiunt.

Ambitio atque suspicio perpetuae tyrannorum comites sunt: quare necesse est nulla eos vera uti amicitia: nemo enim, cui diffiditur et invidetur, candide amabit. Praeterea tum morum similitudo, tum vitae aequalitas, tum damnorum aeque ac bonorum communio solae stabiles amicos efficiunt: ubi vero quicquam eiusmodi deest, ibi simulatam amicitiae speciem nulloque fideli fulcro nixam videre est.

(a) Cod. παρανομίσαι. (b) Cod. ἔσχατον. (c) Cod. κατεπειγόναι. (d) Cod. πυνθανόμενοις.

(1) Polyb. I. 7; Dionys. XVIIII. 1; Diodor. XXII. 2 p. 494. et 561. ed. Wessel.

(2) Sermo est de Romanis qui suppetias Rheginis in decennium distulerunt dum aliis bellis occuparentur. Liv. XXVIII. 28, Polyb. I. 7.

(3) Loquitur fortasse Dio de Pyrrho qui neque Tarentinis neque Siculis amicum se vel comem sed dominum acerbum praebuit. Invectionis in Pyrrhum vestigia sunt etiam in Diodori excerptis vat. lib. XXII. 1.

8. **XLVIII.** Ὅτι στρατηγία ἂν μὲν ϗ δυνάμεις ἀξιοχρέως | λάβῃ, πλεῖστον ϗ πρὸς
σωτηρίαν σφῶν καὶ πρὸς ἐπικράτησιν φέρει· αὐ|τὴ καθ' δὲ ἑαυτὴν οὐδενὸς ἐν μέ-
ρει· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄλλη τις τέχνη χωρὶς | τῶν συμπραξόντων καὶ συνδιοικησέντων
αὐτῇ ἰσχύει (1).

Ὅτι τοῦ Μεγα|κλοῦς τελευτήσαντος καὶ τοῦ Πύῤῥου τὸν πῖλον ἀποῤῥίψαν- U. C. 474.
12. τος, ἐς τὸ | ἐναντίον ἡ μάχη περιέστη (2)· τοῖς μὲν γὰρ ἡ σωτηρία αὐτοῦ πολὺ
πλεῖον ἐκ | τοῦ πάθους τὴν ἐλπίδα σφῶν αὐτὸν περιεῖναι, ἢ εἰ μηδ' ἀρχὴν τε-
θνηκέ|ναι ἐνενόμιστο, θάρσος ἐνεποίησεν.

* Οἱ δὲ ἀπατηθέντες δεύτερον, οὐδὲν | ἔτι πρόθυμον ἔσχον· κολουσθέν-
16. τες τε αὖθις τὸ μάτην θαρσῆσαν· καὶ ἐκ | τῆσδ' ὀλίγου μεταβολῆς σφῶν ἐς
τὴν χείρονος δόκησιν, οὐθ' ὕστερον | ποτὲ αὐτὸν θαρσήσεσθαι ἐλπίσαντες (3).

Ὅτι συγχαιρόντων τινῶν | τῷ Πύῤῥῳ τῆς νίκης, τὴν μὲν δόξαν τοῦ ἔργου
ἐδέχετο· εἰ δὲ δὴ ϗ αὖ|θις ποτὲ ὁμοίως κρατήσειεν, ἀπολεῖσθαι ἔφη (4).
20. Καὶ τοῦτο ἔτ' αὐτοῦ φε|ρόμενον ἐστίν, καὶ ὅτι τοὺς Ῥωμαίους καί τοι νι-
κηθέντας ἐθαύμασε | καὶ προέκρινε τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν εἰπὼν, ὅτι τὴν οἰ-
κουμένην | ἂν ἤδη πᾶσαν ἐχειρωσάμην εἰ Ῥωμαίων ἐβασίλευον (5). |

XLVIIII. Ὅτι Πύῤῥος λαμπρὸς ἐπὶ τῇ νίκῃ ἦν, ϗ ὄνομα ἀπ' αὐτῆς μέγα
24. ἔσχεν, | ὥστε πολλοὺς μὲν τῶν ἐκ τοῦ μέσου καθημένων προσχωρῆσαι, πάν|τας
δὲ τοὺς περιορωμένους τῶν συμμάχων ἀφικέσθαι (6)· οὐ μὴν | οὔτε ἐμφανῆ ὀργὴν αὐ-

48. Ars imperatoria, si administros idoneos nacta fuerit, plurimum ad salutem eorum nec non ad victoriam confert: nihil vero ipsa per sola potest. Scilicet nec alia quaevis ars est, quae sine hominum opera ac ministerio quicquam valeat.

Megacle extincto, Pyrrhoque pileum abiiciente, pugnae fortuna rediit. Regis enim salus multo maiorem spem audaciamque suis iniecit post periculum, quam si antea non fuisset creditus obiisse.

* Illi denuo decepti iam amplius non confidebant, postquam sibi rursus audacia praecisa fuerat: atque ob eam subitam sui ipsorum transitionem ad peioris fortunae imminentem metum, ne in posterum quidem resumptum iri ab illo audaciam sperabant.

Dum Pyrrho victoriam nonnulli gratularentur, is rei quidem gloriam non respuebat; sed tamen periturum se aiebat, si pari modo iterum vinceret. Illud praeterea fertur eius dictum, Romanos quantumvis victos se admirari. Immo illos suis quoque militibus ante tulit cum ait, si Romanorum rex essem, iam universum orbem subiugavissem.

49. Pyrrhus illustris victoria factus est, magnumque ab ea nomen consecutus: ita ut multi qui in neutra parte fuerant, ad eum accesserint, cunctique segniores socii cum eo arma coniunxerint: quibus ipse haud apertam iram | si-

(1) Sermo item fortasse est de Pyrrho, qui quum a militibus post victoriam *aquila* appellaretur; *vestris*, inquit, *armis velut alis subvectus aquila sum*. Plut. Pyrrh. cap. X.

(2) Expilat haec prima verba Zonaras VIII. 3. Confer autem Dionysium XVIII. 4. Sed rem accuratius narrat Plutarchus Pyrrh. XVII, Pyrrhum scilicet ut falsam opinionem metumque necis suae militibus eriperet, capite aperto discurrisse per aciem, seque Pyrrhum viventem inclamavisse.

(3) Puto loqui Dionem de Pyrrhi sociis italicis, quorum lusam antea spem Pyrrhus deinde aegre suscitabat. Plutarch. XXI. Quod si forte sermo est de Siculis, paria fere habes apud Dionysium XIX. 6. 7.

(4) Plutarch. Pyrrh. XXI.

(5) Zonaras VIII. 3; Florus I. 18.

(6) Plut. XVII.

τοῖς ἐποιήσατο, οὔτ' αὖ παντελῶς τὴν ὑποψίαν ἀπεκρύψατο, ἀλλ' ὀλίγα
σφίσιν ἐπὶ τῇ διαμελλήσει ἐπιτιμήσας, ἔ|δεισεν μηδ' εἰς φανερὰν αὐτοὺς ἀλλο- 28.
τριῶσιν προσαγάγῃ· καὶ ἐκ τοῦ μηδὲν | ἐνδείξασθαι ἐνόμισεν ἤτοι καταγνωσθῆ-
ναι ὑπ' αὐτῶν εὐήθειαν, ὡς | οὐ συνιεὶς ὧν ἔπραξαν, καὶ ὑποπτευθήσεσθαι
ὀργὴν κρυφαίαν ἔχειν, καὶ | ἀπ' αὐτῶν καταφρόνησιν ἢ μῖσος πρὸς ἐπιβουλήν τε |
ἐς αὐτὸν ὅ|πως μὴ προπάθωσι τι ἐγγενήσεσθαι σφίσι προσεδόκησε· δι' οὖν || 32.
P. 288. ταῦτα πρᾴως τε αὐτοῖς διελέχθη, καὶ τῶν σκύλων τινὰ ἔδωκεν (1). |

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐν ἀπόρῳ γενόμενοι διὰ τοὺς ἐλέφαντας ἅτε μὴ πώ|πο-
τε τοιοῦτο θηρίον ἰδόντες, τὴν μέν τοι θνητὴν φύσιν ἐνθυμούμε|νοι (2), καὶ ὅτι 4.
θηρίον οὐδὲν ἀνθρώπου κρεῖττόν ἐστιν, ἀλλὰ πάντα δὴ πάντως ἦν, | εἰ καὶ μὴ
κατ' ἰσχὺν, ταῖς γοῦν σοφίαις σφῶν ἐλαττοῦντα, ἐθάρσουν. |

V. 9.475. L. Ὅτι καὶ οἱ στρατιῶται οἱ τοῦ Πύῤῥου ἅτε οἴκοθεν καὶ οἱ (a) σύμ-
μαχοι δεινῶς | πρὸς τὰς ἁρπαγὰς, ὡς καὶ ἑτοίμους καὶ ἀκινδύνους σφίσιν οὔσας | 8.
ἠπείγοντο.

Ὅτι οἱ Ἠπειρῶται τὴν φιλίαν (ἀγανακτήσει ὅτι | ἐπὶ μεγάλαις δή τισιν ἐλ-
πίσιν στρατεύσαντες, οὐδὲν ἔξω τῶν πραγ|μάτων εἶχον) ἐλυμαίναντο· καὶ πάνυ
γε ἐν καιρῷ τούτῳ τοῖς Ῥω|μαίοις ἐγένοντο· συνεστάμενοι γὰρ πρὸς αὐτὸν οἱ
τὴν Ἰταλίαν οἰκοῦν|τες, ἀνεκόπησαν, ἐξ ἴσου τὰ τῶν συμμάχων καὶ τῶν πο- 12.
λεμίων πορ|θοῦντας αὐτοὺς ὁρῶντες· τὰ γὰρ ἔργα αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τὰς ὑπο-
σχέ|σεις ἐσκόπουν.

Ὅτι ὁ Πύῤῥος ἐφοβήθη μὴ καὶ πανταχῶς | ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐν χωρίοις

gnificavit, neque tamen nullum suspicionis indicium dedit; verum iis leviter de tarditate increpitis, ne ad manifestam defectionem eosdem impelleret, cavit. Nam si nullum indignationis signum dedisset, existimabat ipsos vel damnaturos eius imprudentiam, quia facta illorum ignoravisset, vel de occulta eius ira suspicaturos; ideoque eum vel contemptui vel odio habituros, ac porro aliquid adversus eum molituros, priusquam ultionem aliquam experirentur. Idcirco leniter illos est adlocutus, et parte quoque praedae impertivit.

Romani ab elephantis perterrefacti, quia numquam huiusmodi beluam viderant; tamen considerata illorum mortali natura, et quod nulla belua potior homine est; immo omnes, si minus viribus certe sollertia inferiores sunt; bono animo esse coeperunt.

50. Pyrrhi milites tum suopte ingenio tum quia militiam socialem exercebant magnopere praedae indulgebant, utpote facili et extra periculi aleam positae.

Epirenses amicam regionem populabantur, indignati scilicet quia magnorum spe bonorum invitati, nihil praeter molestias percipiebant. Ea vero res ad Romanorum utilitatem prorsus conspirabat: etenim Italiae incolae, quominus ad Pyrrhi partes accederent, deterrebantur; dum ab eius exercitu agrum aeque hosticum atque socialem diripi cernerent. Quippe ad Pyrrhi magis opera quam ad promissa respiciebant.

Pyrrhus metuens ne undique a Romanis locis incognitis concluderetur, re-

(a) Num pro οἴκ? sic certe interpretatus sum. Alioqui dicendum erat *et socii*. De re confer Diodori excerpta vat. lib. XXII. 1.

(1) Hanc Pyrrhi politicam prudentiam ad exemplum proponi aequum est. Paucis autem verbis caput hoc conclusit Zonaras VIII. 3. Dionem contrahens,

(2) Florus in bello epirensi I. 18. *Caius Minucius, quartae legionis hastatus, unius proboscide abscissa mori posse beluas ostendit*;

16. ἀγνώστοις ἀποληφθῇ (1)· χαλεπῶς δ' ἐ|πὶ τούτῳ τῶν συμμάχων αὐτοῦ φερόντων,
εἶπε σφίσιν ὅτι σαφῶς | ἐξ αὐτῆς τῆς χώρας ὁρῴη ὅσον τῶν Ῥωμαίων διαφέ-
ρουσι· τὴν μὲν | γὰρ ἐκείνων ὑπήκοον καὶ δένδρα παντοδαπὰ καὶ ἀμπελουργίας
καὶ | γεωργίας κατασκευάς, τῶν ἀγρῶν πολυτελεῖς ἔχειν· τὰ δὲ δὴ τῶν |
20. ἑαυτοῦ φίλων οὕτω πεπορθῆσθαι, ὥστε μηδ' εἰ κατῳκήθη πότε γι|γνώσκεσ-
θαι.

LI. Ὅτι ὁ αὐτὸς ἐπειδή γε ἀναχωροῦντι αὐτῷ (2), ὡς | τὸ στράτευμα τοῦ Λαιβί-
νίου πολλῷ πλεῖον τοῦ πρόσθεν εἶδεν, ὕ|δρας ἔφη δίκην τὰ στρατόπεδα
24. τῶν Ῥωμαίων κοπτόμενα ἀνα|φύεσθαι· οὐ μέντοι παρὰ τοῦτ' ἀγαγεῖν (a)
ἐθάρσησεν· ἀντεπαρετάξατο | μὲν, οὐκ ἐμαχέσατο δέ.

Ὅτι τοῦ Φαβρικίου (3) αὐτὸ τοῦτο μόνον εἰ|πόντος ὅτι Ῥωμαῖοι ἡμᾶς ἔπεμ-
ψαν, τούς τε ἑαλωκότας ἐν τῇ μά|χῃ κομιουμένους, καὶ λύτρα ἀπ' αὐτῶν
28. ἀντιδώσοντας, ὅσα ἂν ἀμ|φοτέροις ἡμῖν συμβῇ, διηπορήθη τε ὅτι μὴ περὶ
τῆς εἰρήνης | πρεσβεύειν ἔφη· καὶ μεταστησάμενος αὐτοὺς, ἐβουλεύετο μετὰ τῶν
φί|λων ὧν (b) περ εἰώθη, τὸ μέντοι καὶ περὶ τῆς ἀντιδόσεως τῶν αἰχ|μαλώτων,
32. τὸ δὲ δὴ πλεῖστον περί τε τοῦ πολέμου καὶ περὶ τῆς | διαχειρίσεως αὐτοῦ,
εἴτε κατὰ τὸ ἰσχυρὸν, εἴτε καὶ ἄλλως πως αὐτὸν ||| . . . Desiderantur quaternione. P. 281.

* * *

LII. . . (4) μεταχειρίσασθαι ἐς μάχας καὶ παρατάξεις ἀσταθμήτους ἀναρρί-
ψαι· ὥστε | πεισθεὶς, ὦ Μίλων, ἐμοὶ καὶ τῷ παλαιῷ λόγῳ, μὴ δὲ ἐς ἄλλο

cedebat: sociisque id aegre ferentibus aiebat, satis se vel ex agri specie cognoscere quantopere ipsi a Romanis differrent: nam regionem his subiectam arboribus omnigenis et vitibus aliisque optimis agriculturae operibus esse instructam; suorum autem sociorum agrum tantopere esse vastatum, ut ne habitatus quidem fuisse umquam videretur.

51. Idem recedens, quum Laevini exercitum multo maiorem quam antea vidisset; instar hydrae, inquit, Romanorum caesi exercitus repullulant. Quare adversus Laevinum iam ducere non sustinuit; et aciem quidem instruxit, a conserenda tamen pugna abstinuit.

Quum Fabricius hoc unum dixisset, Romani nos miserunt, ut captos in proelio recuperaremus, pretio pro his soluto, quantum inter nos teque convenerit; Pyrrhus anxius animo erat, quia non pro pace se Fabricius missum dixisset. Remotis ergo legatis, capita contulit cum amicorum familia i consilio, tum de captivorum permutatione, tum multo magis de bello deque eius administratione, et num summis viribus id esset prosequendum, an alia quavis ratione *finiendum* . . .

52. *Pax utique potior est quam* dare operam ut in proelia ac dimicationes incerti exitus coniiciamur. Quamobrem mihi crede, Milo, priscoque

(a) Cod. τοῦθ' ἤγαγεν. Porro apud Zonaram desunt verba ab οὐ usque ad ἐθάρσησεν. (b) Ita cod. ὧν, non ὡς.

(1) Zonaras VIII. 3. id accidisse narrat, dum Pyrrhus per Etruriam contenderet Romam. Negant vero critici Pyrrhum attigisse Etruriam. Ego tamen vix dubito, quin Zonaras a Dione rem sumpserit.

(2) Recedenti ab Etruria vicinisque urbi locis ut ait Zonaras loc. cit.

(3) Tarentum regressus audivit Pyrrhus Romanorum legationem, ut ait Zonaras loc. cit.

(4) Desideratur in codice folium, intimum quaternionis secundi, id est paginae quatuor. Quid tamen in hoc loco amiserimus docet nos praeclare Zonaras VIII. 4; Pyrrhi nempe militarem consultationem cum familiaribus suis, utrum bellum persequendum esset an pax facienda. In ea vero deliberatione quum duae

τι βίᾳ μᾶλλον | ἢ σοφίᾳ, ὅπῃ γε ϰ᾽ ἐνδέχεται, χρήσῃ (1)· ἐπεὶ Πύῤῥος γε πάντα
τὰ πρα|κτέα οἷα ἀκριβῶς οἶδε, καὶ οὐ τῶν αὐτῶν δεῖται παρ᾽ ἡμῶν μαθεῖν· 4.
ταῦτ᾽ | εἶπε, καὶ πάντες ὁμογνώμονες ἐγένοντο· καὶ μάλισθ᾽ ὅτι ἐκ μὲν τού|-
των οὔτε ζημιωθήσεσθαι οὔτε κινδυνεύσειν, ἐκ δὲ τῶν ἑτέρων | ἑκάτερον πείσεσ-
θαι ἔμελλον· καὶ ὁ Πύῤῥος οὕτω φρονῶν εἶπε πρὸς | τοὺς πρέσβεις· οὔτε πρό- 8.
τερον ἑκὼν ὑμῖν ὦ Ῥωμαῖοι ἐπολέμησα |, οὔτε ἂν νῦν πολεμήσαιμι· φίλος τε
γὰρ ὑμῶν γενέσθαι περὶ παντὸς | ποιοῦμαι· καὶ διὰ τοῦτο τούς τε αἰχμαλώτους
πάντας ἄνευ λύτρων | ἀφίημι, καὶ τὴν εἰρήνην σπένδομαι· καὶ ἰδίᾳ τούτοις ἐθε-
ράπευεν | ὅπως μάλιστα μὲν τὰ ἑαυτοῦ ἂν θέλωνται, εἰ δὲ μὴ, τήν γε φιλίαν | 12.
οἱ πρυτανεύσωσιν.

LIII. Ὁ δὲ Πύῤῥος τούς τε ἄλλους προσηταιρίσατο, καὶ | τῷ Φαβρικίῳ διελέχθη ὧδε· Ἐγὼ ὦ Φαβρίκιε (2) πολεμεῖν μὲν ὑμῖν | οὐδὲν ἔτι δέομαι·

effato ne quicquam vi potius quam sapientia, cum utrumque licet, efficere velis. Sed enim Pyrrhus quid sit faciendum, numquam non optime novit, neque ut id discat, nostri eget. Haec ait; atque in eius sententiam cuncti pedibus iverunt: praesertim quia a pacificis consiliis neque detrimentum neque periculum, a contrariis autem alterutrum vel utrumque erant passuri. Tum Pyrrhus hac suscepta sententia, sic legatos adlocutus est: neque antea vobis, Romani, sponte mea bellum intuli, neque nunc persequi velim: vestram quippe amicitiam in primis adpeto: quam ob rem captivos omnes sine pretio vobis remitto et pacem sancio. Deinde vero seorsim unumquemque officiis coluit, ut sui apprime studiosos faceret, vel ut ii certe pacem sibi romanam curarent.

53. Itaque Pyrrhus cum alios sibi conciliare studuit, tum nominatim ad Fabricium haec verba fecit: mihi, o Fabrici, proeliari diutius adversus vos

contrariae orationes habitae fuerint, codex quidem mutilus vaticanus posterioris tantummodo (quae fuit disertissimi oratoris Cineae contra Milonem satis notum in Pyrrhi ducibus) partem extremam retinet; prorsus ut in codice Dionysii ambrosiano lib. XVIII. 20. pars tantummodo (etsi multo amplior) orationis Fabricii ad eundem Pyrrhum extitit. Sed iam Zonarae verba ponamus, ut lacunam ingentem tenui saltem supplemento deminuamus: Πύῤῥος ἰδίᾳ μετὰ τῶν φίλων ἐβουλεύετο, ὡς εἰώθει, περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων ἀποδόσεως, καὶ περὶ τοῦ πολέμου, καὶ ὅπως τοῦτον μεταχειρίζεται· ὁ μὲν οὖν Μίλων μή τε τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδοῦναι, μή τε σπείσασθαι συνεβούλευεν, ἀλλ᾽ ἤδη τῶν Ῥωμαίων ἡττημένων, καὶ τὰ λοιπὰ πολέμῳ προσκατεργάσασθαι· ὁ δὲ Κινέας τοὐναντίον ἅπαν αὐτῷ συνεβούλευε· τούς τε γὰρ αἰχμαλώτους προῖκα ἀποδοῦναι συνῄνει, καὶ πρέσβεις εἰς Ῥώμην καὶ χρήματα πέμψαι τῆς εἰρήνης ἕνεκα καὶ σπονδῶν· οὗ τῇ γνώμῃ καὶ οἱ λοιποὶ συνετίθεντο· οὕτω δὲ φρονῶν καὶ ὁ Πύῤῥος ἐτύγχανε· καλέσας οὖν τοὺς πρέσβεις κ. τ. λ. *Pyrrhus seorsim, ut solebat, cum amicis, de reddendis captivis deque bello administrando deliberavit, Milone autem suadente ut neque captivos redderet, neque pacem faceret, sed Romanis iam victis, belli extremas reliquias persequeretur; Cineas plane contrarium censuit. Nam et captivos gratis esse reddendos et legatos cum pecunia Romam mittendos, pacis et foederis impetrandi causa: cui sententiae cum ceteris et ipse Pyrrhus assensus, legatis accersitis* etc. Sane Zonaras in prohoemio historiae satis professus erat, se conciones praesertim dialogi more scriptas praetermissurum. Sed enim ne ab eclogario quidem nostro in amissis quatuor paginis positas fuisse integras puto, verum eorum tantummodo sententiosas partes. Milonis igitur Cineaeque orationes a Dione copiosissime, ut augoror, scriptas ii demum proferent qui titulum constantinianum *de concionibus*, si Deo placebit, invenient.

(1) Nimirum Cineas versantem adhuc in regno Pyrrhum ad otium pacemque fovendam, frustra licet, cohortatus fuerat. Plut. cap. XIIII.

(2) Alia est Pyrrhi ad Fabricium adlocutio quae legitur apud Dionysium XVIII. 8. Item differt Fabricii responsio dionysiana ab ea Dionis quae sequitur. Nec mirum; siquidem conciones huiusmodi mero historicorum ingenio finguntur. Ego interim litteris nostris gratulor, quandoquidem et dionysia-

16. ἀλλὰ καὶ ὅτι τὴν ἀρχὴν τοῖς Ταραντίνοις ἐπείσθην | καὶ δεῦρο ἦλθον, μεταγι-
νώσκω, καίπερ πολὺ ὑμᾶς ἐν τῇ μάχῃ κρατή|σας· φίλος δὲ δὴ καὶ πᾶσι μὲν
Ῥωμαίων ἡδέως ἂν ἐγενόμην, μά|λιστα δὲ δὴ σοί· πάνυ γάρ σε καὶ ἀγαθὸν
ἄνδρα ὁρῶ ὄντα· | τήν τε οὖν εἰρήνην συμπρᾶξαι σέ μοι ἀξιῶ(1), καὶ προσέτι καὶ
20. οἴκαδέ τε | καὶ ἐς τὴν Ἤπειρον ἐπισπέσθαι· ἐπί τε γὰρ τὴν Ἑλλάδα στρατευ-
σείω, | καὶ συμβούλου στρατηγοῦ τε σου δέομαι.

LIIII. Ὁ οὖν Φαβρίκιος, ἐπαινῶ μέν | σε εἶπεν ὅτι καὶ ἐπὶ τῇ στρα-
τείᾳ μεταγινώσκεις, καὶ τῆς εἰρήνης ἐπιθυ|μεῖς, καί σοι πρὸς αὐτὴν, εἴ
24. γε συμφέρει ἡμῖν, σπουδάσω· οὐ γάρ που | καὶ κατὰ τῆς πατρίδος τι
πρᾶξαι με ἀγαθὸν ὡς φῂς ἄνδρα ὄντα, | ἀξιώσεις· σύμβουλον δὲ δὴ καὶ
στρατηγὸν μηδένα ποτὲ ἐκ δημοκρα|τίας παραλάβῃς· ἐμοί γ' οὐ δή τι νῦν
σχολή· οὐ μήν τοι | οὐδὲ τούτων τι λάβοιμι (a)· ὅτι οὐ προσήκει τὸ παράπαν
28. πρεσβευτὴν δωροδοκεῖν | (2)· πυνθάνομαι γοῦν πότερον ἐλλόγιμόν (b) τε ὡς ἀληθῶς
νομίζεις (c) ἄνδρα | εἶναι ἢ οὔ; εἰ μὲν γὰρ φαῦλός εἰμι, πῶς με δώρων ἄξιον κρί-
νεις; εἰ δὲ | χρηστὸς, πῶς με λαβεῖν αὐτὰ κελεύεις; εὖ τοίνυν ἴσθ' ὅτι ἐγὼ
32. μὲν | καὶ πάνυ πολλὰ ἔχω, καὶ οὐδὲν δέομαι πλειόνων· ἀρκεῖ γάρ μοι τὰ | ὄντα,
κοὐδενὸς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμῶ· σὺ δ' εἰ καὶ σφόδρα πλουτεῖν || νομίζεις, P. 282.
ἐν πενίᾳ μυρίᾳ καθέστηκας· οὐ γὰρ ἂν οὔτε τὴν Ἤπειρον, οὔτε | ἄλλα ὅσα κέκτη-
σαι καταλιπὼν, δεῦρ' ἐπεραιώθης, εἴ γε ἐκείνοις τε | ἤρκου, καὶ μὴ πλειόνων
4. ὠρέγου (3)· ὅταν γάρ τις ταῦτα πάσχῃ καὶ μηδένα ὅ|ρον τῆς ἀπληστίας ποιῆται,

non est opus; immo quod initio Tarentinis auscultans huc venerim, paenitet me, quamvis magna vos victoria devicerim. Libenter autem tum universis Romanis amicus fierem, tum praecipue tibi, quem omnino virum egregium esse video. Ergo ut mihi pacem conficias te rogo; praetereaque ut domum me in Epirum subsequaris: quum enim in Graeciam expeditionem moliar, te consiliario ac duce indigeo.

54. Ad haec Fabricius: laudo te, inquit, quod suscepti belli paenitet te pacemque optas; tibique in ea impetranda, si cum nostra utilitate fieri poterit, suppetias feram: neque enim quicquam contra patriam facere me, quem virum egregium dicis, voles. Ceteroqui neque consiliarium neque ducem e libero populo tibi delegeris. Mihi certe ad id munus otium non est. Neque ego quicquam ex his quae offers recipio: non enim decet legatum cum donis abire. Quaero igitur abs te, verene me arbitreris virum frugi an non? nam si malus homo sum, cur me donis dignum censes? sin bonum, cur me haec recipere iubes? Scias ergo velim, me satis multa habere, neque plurium indigere, cui videlicet quae adsunt sufficiunt, neque alienorum cupiditas est. Tu vero etsi valde dives tibi videris, gravi tamen in paupertate versaris: nam neque Epiro neque ceteris possessionibus omissis, huc transmisisses, si illis contentus esses, neque ampliores optares. Nam qui hoc animi habitu est, neque ullum cu-

(a) Cod. ἀλλ' pro λάβοιμι. Zonaras ἀλλ' οὐδὲ τούτων ὧν δίδως τι λάβοιμι ἄν. (b) Cod. πρότερον ἐλλογιμον. (c) Cod. νομίζειν.

nae dimidiam partem, et hanc Dione auctore Fabricii orationem e tenebris, partim saltem, exsuscitavi. Conciones, quatenus in historia adhiberi queant, sapienter disserit Diodorus siculus XX. 1. 2.

(1) Hactenus exscribit Pyrrhi verba Zonaras loc. cit.

(2) Sine dubio Fabricius oblique Pyrrhum obiurgat, qui Cineam cum muneribus Romam miserat, quae nemo romanus, pace infecta, recepit. Diodor. excerpt. vatic. lib. XXII. 1.

(3) Rursus hactenus Fabricii verba exscribit Zonaras, non sine tamen aliquot omissionibus et im-

πτωχίτατός ἐστι · διατί ; ὅτι πᾶν τὸ μὴ ὑ|πάρχον αὐτῷ ὡς καὶ ἀναγκαῖον
ποθεῖ, καθάπερ ἄνευ ἐκείνου μὴ δυνά|μενος ζῆσαι · ὡς ἐγώ γε ἡδέως ἄν σοι,
ἐπειδὴ καὶ φίλος μοι φῂς εἶναι, | ἐκ τοῦ ἐμαυτοῦ τι πλούτου χαρισαίμην · πολ-
λῷ γάρ τοι καὶ ἀσφαλέσ|τερος καὶ ἀθανατώτερός ἐστι τοῦ σοῦ · καὶ οὔτε τις 8.
αὐτῷ φθονεῖ, οὔτε τις | ἐπιβουλεύει, οὐ δῆμος οὐ τύραννος · καὶ τὸ μέγιστον,
ὅσῳ τις ἂν αὐτοῦ | πλείοσι μεταδιδῷ, καὶ αὐτὸς ἐπὶ μεῖζον αὔξεται · τίς οὖν
οὗτός ἐστιν ; | τὸ τοῖς ὑπάρχουσι τινὶ, ὡς καὶ παμπλέθεσιν οὖσιν ἡδέως χρῆ-
σθαι · | τὸ τῶν ἀλλοτρίων, ὡς καὶ μέγα τι κακὸν ἐχόντων ἀπέχεσθαι, τὸ 12.
μηδένα ἀδικεῖν · τὸ πολλοὺς εὐεργετεῖν · ἄλλα μύρια ἃ σχολὴν ἄν τις ἄγων |
εἴποι · ὡς ἐγώ γε βουλοίμην ἂν, εἴ περ που πάντως ἀναγκαῖον εἴη | θάτερον
αὐτῶν παθεῖν, βιασθεὶς ἂν μᾶλλον ἢ φεναισθεὶς ἀπολέσ|θαι · τὸ μὲν γὰρ 16.
τῆς τύχης ἀξιώσει φιλεῖ τισι συμβαίνειν, τὸ δὲ ἔκ | τε ἀνοίας καὶ ἐξ αἰσχρο-
κερδείας πολλῆς · ὥσθ' αἱρετώτερον εἶναι | τι τῇ τοῦ θείου πλεονεξίᾳ μᾶλλον,
ἢ τῇ ἑαυτοῦ κακίᾳ σφαλῆναι · ἐν | ἐκείνῳ μὲν γὰρ τὸ σῶμα τινὸς ἡττᾶται, ἐν
δὲ τούτῳ καὶ ἡ ψυχὴ προσ|διαφθείρεται · ἐνταῦθα δ' αὐτοέντης τρόπόν τινα 20.
αὐτός τις ἑαυ|τοῦ γίγνεται · ὅτι ὁ τὴν ψυχὴν ἅπαξ τὴν ἑαυτοῦ τὸ μὴ τοῖς
πα|ροῦσιν ἀρκεῖσθαι διδάξας, ἀόριστον τὴν τῆς πλεονεξίας ἐπιθυ|μίαν λαμ-
βάνει.

U. C. 476. LV. * Καὶ προθυμώτατα ἐς τοὺς καταλόγους ἀπηντήσαν | τὸ καθ' ἑαυτὸν 24.
ἕκαστος ἐλλιπὲς ἀνάστασιν τῆς πατρίδος (a) | νομίζοντες ἔσεσθαι (1) ·

* Τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ λόγου φύσις ἐστὶ, καὶ τοσαύ|την ἰσχὺν ἔχει, ὥστε

piditatis finem facit, is sane pauperrimus est. Quid ita? quia quidquid ipse non habet, id necessarium veluti exoptat, ceu si vivere absque eo non possit. Quamobrem ego libenter tibi, quandoquidem te mihi amicum dicis, de meo patrimonio aliquid largirer; quod sane tutius immortaliusque tuo est; quippe cui nemo invidet neque insidiatur, non populus non tyrannus: quodque caput est, quanto quis pluribus ex eo impertitur, tanto idem cumulatius fit. Quodnam est igitur divitiarum hoc genus? Nempe praesentibus frui suaviter, non secus quam abundantissimis; ab alienis, ceu gravi malo, abstinere; nemini damnum dolo malo inferre; multis bene facere: et sexcenta eiusmodi, quae recensere otiosum est. Quare ego vellem, si forte alterutrum inevitabili necessitate immineret, vi potius aliena quam aviditate mea deceptus interire: illud enim fortunae arbitrio fieri solet, hoc amentia et turpis lucri cupiditate: magisque optandum est numinis praepotentia quam propria malitia pessumdari: namque illo modo corpus vincitur, hoc animus pariter corrumpitur, immo sui interfector quodammodo quispiam fit. Nam qui suum animum assuefecit praesentibus non esse contentum, infinita habendi cupiditate se irretit.

55. *Nomina militiae promptissime dabant; dum singuli existimarent, defectum sui in patriae perniciem cessurum.

* Ea est orationis natura, tantamque vim habet, ut illi tunc a sententia

(a) Heic in codice additur εἶναι, quod retinere mihi non licuit propter sequens ἔσεσθαι.

mutationibus. Reliqua vero suppressit, utpote oratorio spiritu scripta; quod se facturum Zonaras in prohoemio declarat.

(1) Agitur de novo militum delectu, qui Romae post proelium cum Pyrrho habitus est. Romanorum alacritatem in supplendo exercitu contra Pyrrhum innuit Plutarchus cap. XVIII. Ceterum tum fuit illustris Curii Dentati severitas, a quo consule delectum habente adulescens, qui citatus non responderat, cum bonis suis ilico hastae subiectus est. Valer. VI. 3. 4; Liv. epitom. XIIII.

καὶ ἐκείνους ὑπ' αὐτοῦ τότε μετακαλεῖν, καὶ ἐς ἀντίπαλον καὶ μῖσος καὶ θάρ-
28. σος τοῦ Πύῤῥου καὶ τῆς ἐκ | τῶν δώρων αὐτοῦ ἀλλοιώσεως ἀντιστῆναι (1).
Ὅτι πᾶν τὸ τῇ γνώμῃ παρὰ | δόξαν ταπεινωθὲν, καὶ τῆς ῥώμης ὑπο-
δίδωσιν.
Ὅτι τῷ Δεκίῳ ὁ Πύῤῥος προσπέμψας, οὔτε προχωρήσειν οἱ (a) τοῦτο πρᾶ-
ξαι ἐθελή|σαντι ἔφη, τουτέστι τὸ μὴ συλληφθέντα ἀποκτανθῆναι, καὶ ζω-
32. γρη|θέντα κακῶς ἀπολεῖσθαι ἐπηπείλησεν· οἱ δὲ ὕπατοι πρὸς ||| ταῦτα ἀπε- P. 191.
κρίναντο μηδενὸς τοιούτου ἔργου σφᾶς δεῖσθαι· πάντως | γὰρ αὐτοῦ καὶ ἄλλως
κρατήσειν (2).
LVI. * Οὐθ' ὅπως τὸν ἕτερον αὐτῶν πρότε|ρον, οὐθ' ὅπως ἀμφοτέρους (3) ἅμα U. C. 477.
4. ἀμύναιτο ἔσχεν, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν· | τό τε γὰρ διελεῖν τὸ στράτευμα ἔλατ-
τον ὂν τῶν ἐναντίων ἐδεδίει, καὶ | τὸ τῷ ἑτέρῳ τὴν χώραν ἀδεῶς κακοῦν ἀφεῖναι,
δεινὸν ἐποιεῖτο (4). |

suscepta revocati fuerint, atque ad luctam et odium et audaciam adversus Pyrrhum, atque ad eius dona aversanda, concitati.

Ei, qui a spiritibus suis inopinanter deiicitur, vires quoque concidunt.

Pyrrhus Decio misit nuncium qui diceret, se nequaquam ei permissurum, quae vellet facere; hoc est neci occumbere ante quam caperetur: tum si vivus in eius manus incideret, malum illi exitum interminabatur. Ad quae consules responderunt, se deciani facti nequaquam indigere; nam et alioqui prorsus Pyrrho fore superiores.

56. * Num alterutrum an ambos simul proelio adoriretur, non explicabat, atque inops consilii erat. Nam neque audebat copias dividere, quia numero erant hostibus inferiores; et alterutrum sinere ut regionem popularetur, moleste ferebat.

(a) In codice scribitur constanter οἱ sine accentu; quam orthographiam observavi et in aliis scriptis.

(1) Laudatur Appii caeci oratio, quae senatum romanum a pacis consiliis deterruit. Id quum satis per se patet, tum ex historiae cursu apud Zonaram cognoscitur.

(2) Hoc loco Dio narraverat de Decio, non illo perduelle campano de quo superius dictum fuit, sed de romano, qui exemplo patris et avi devoturus se dicebatur, ut patriam servaret. Quo didito rumore, Pyrrhus suos admonuit, ne illius superstitionis rationem haberent. Decio autem ipsi nuncianda curavit, quae heic ab eclogario scripta sunt. Porro quum apud Zonaram VIII. 5. haec eadem verba supersint, sequitur ut universa illa de Decio narratio, quae apud Zonaram est, ad Dionem auctorem merito referenda sit, atque inter eius reliquias ab editoribus reponenda. Est autem haec: κἀν τούτῳ λογοποιούντων τινῶν, ὅτι ὁ Δέκιος ἐπιδοῦναι ἑαυτὸν κατὰ τὸν πατέρα, καὶ τὸν πάππον ἡτοιμάζετο, καὶ τοὺς τοῦ Πύῤῥου δεινῶς ἐκφοβούντων, ὡς ἐκ τοῦ θανεῖν ἐκεῖνον πάντως ἀπολουμένους, συνήγαγε τοὺς στρατιώτας ὁ Πύῤῥος, καὶ διελέχθη περὶ τούτου, συμβουλεύων, μή τ' ἀθυμεῖν, μή τ' ἐκπλήττεσθαι τοιούτοις λόγοις· μή τε γὰρ ἕνα ἄνθρωπον δύνασθαι θνήσκοντα πολλοὺς καταγωνίσασθαι, μή τ' ἐπῳδὴν ἢ μαγγανείαν τινὰ κρείττω τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι· ταῦτ' εἰπὼν, καὶ λογισμοῖς ἐπικρατύνας τοὺς λόγους ὁ Πύῤῥος, τὸ οἰκεῖον ἐξήρτυε στράτευμα· καὶ πολυπραγμονήσας τὴν στολὴν ᾗ ἐχρήσαντο οἱ Δέκιοι ἐπιδιδόντες ἑαυτοὺς, παρήγγειλε τοῖς οἰκείοις, ἄν τινα οὕτως ἐσκευασμένον ἴδωσι, μὴ κτεῖναι αὐτὸν, ἀλλὰ ζωὸν συλλαβεῖν· τῷ δὲ Δεκίῳ πέμψας ἔφη, οὔτε προχωρήσειν αὐτῷ τοῦτο πρᾶξαι θελήσαντι, καὶ ζωγρηθέντα κακῶς ἀπολεῖσθαι ἠπείλησε· πρὸς ὅπερ οἱ ὕπατοι ἀπεκρίναντο, μηδενὸς τοιούτου σφᾶς ἔργου δεῖσθαι· πάντως γὰρ αὐτοῦ καὶ ἄλλως κρατήσειν.

(3) Innuit, ut puto, Dio consules Rufinum et Iunium, qui divisis exercitibus socios Pyrrhi populationibus infestabant, alter in Samnio, alter in Lucania et Brutiis. Zonaras VIII. 6.

(4) Loquitur Dio de Pyrrho ex Sicilia re-

* Ἐπεὶ μέν τοι ἄλλως τε δι᾽ ἀκριβείας αὐτοὺς ἐποιεῖτο, μεῖζον μέρος ἐς
ἀσφάλειαν, τοῦ μηδὲ ἐπιθυμῆσαί τινα κακῶς αὐτὸν δράσαι, τὸ μὴ | δ᾽ ἂν
ἐθελήσῃ νέμων· καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς τῶν ἐν τέλει, καὶ τοὺς | ἐπικαλεσαμέ- 8.
νους αὐτὸν, τὸ μέν τοι βαρυνόμενος σφὶν ὅτι ὑπ᾽ αὐτῶν | ἐν κράτει τῆς πόλεως γε-
γονέναι ἐλέγετο, τὸ δὲ καὶ προσυποπτεύων | σφᾶς μὴ ὥσπερ αὐτῷ, οὕτω καὶ
ἄλλῳ τινὶ προσχωρήσωσιν, ἐξήλασε καὶ διέφθειρεν (1). 12.

Ὅτι τοῦ Πύῤῥου ἐκεῖνο δὴ πάντες ἐθαύμαζον | ὅτι νεανίσκων τινῶν ἐν συμ-
ποσίῳ σκωψάντων αὐτὸν, τὰ μὲν πρῶτα ἐξελέγξαι σφᾶς ἠθέλησεν, ὅπως τιμω-
ρήσηται· ἔπειτ᾽ εἰπόντων αὐτῶν ὅτι πολὺ πλείω καὶ χαλεπώτερα ἂν εἰρήκα-
μεν, εἰ μή περ | ὁ οἶνος ἡμᾶς ἐπελελοίπει, ἐγέλασε καὶ ἀφῆκεν αὐτούς (2). | 16.

U. C. 489. LVII. Ὅτι αἰτίαι ἐγένοντο τῆς πρὸς ἀλλήλους διαφορᾶς τοῖς μὲν Ῥωμαίοις | ὅτι
Καρχηδόνιοι τοῖς Ταραντίνοις ἐβοήθησαν, τοῖς δὲ Καρχηδονίοις ὅτι Ῥωμαῖοι
φιλίαν τῷ Ἱέρωνι συνέθεντο (3)· ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἷα που πεφύκασι, οἱ τῷ μὲν 20.
ἔργῳ πλεῖον ἐκείνου βουλόμενοι, τὴν | δὲ δόξαν αὐτοῦ αἰσχυνόμενοι, σκήψεις ἐποι-
οῦντο· ἡ δὲ ἀλήθεια ἄλλως | ἔχει· δυνάμενοι γὰρ ἐκ πολλοῦ οἱ Καρχηδόνιοι,
αὐξανόμενοι δὲ ἤδη | οἱ Ῥωμαῖοι, ἀλλήλους τε ὑφεωρῶντο· καὶ τὰ μὲν ἐπιθυ-
μίᾳ τοῦ ἀεὶ | πλείονος, κατὰ τὸ πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστ᾽ ὅταν 24.
εὐπράττωσιν ἔμφυτον, τὰ δὲ καὶ φόβῳ προήχθησαν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ τὴν
αὐτῶν | ἑκάτεροι τῶν οἰκείων σωτηρίαν ἀσφαλῆ, τὸ τὰ τῶν ἑτέρων προσκτήσασθαι,
νομίζοντες εἶναι· τά τε γὰρ ἄλλα καὶ χαλεπώτατον ἀδύνατόν | τε ἦν δύο δή- 28.
μους ἔν τε ἐλευθερίᾳ καὶ ἐν δυνάμει φρονήματί | τε ὄντας, καὶ βραχύτατον εἰ-

* Ceteroquin summo iure cautelaque cum iis egit; ac suae salutis tuendae causa, magis curabat ut nequis vel volens posset, quam nequis cuperet, ei nocere. Propterea multos e magistratibus, atque ex iis qui eum advocaverant, partim quidem gravate ferens quod ii se auctoribus urbe illum potitum dicerent, partim suspicans ne forte iidem, ut antea ad se, ita deinde ad alios deficerent, exilio suppliciisque multavit.

Pyrrhum omnes admirati sunt, quod cum quidam adulescentuli in symposio adversus illum convitiati fuissent; principio quidem voluit eos coarguere, ut deinde puniret: mox dicentibus illis, nos multo plura atque asperiora de te locuturi eramus, nisi nos vinum defecisset, risit rem, illosque dimisit.

57. Dissidii inter duos populos iactabantur causae hae: a Romanis quidem, quod Carthaginienses Tarentinis suppetias tulissent; a Carthaginiensibus autem quod Romani foedus cum Hierone sanxissent. Sed enim haec, quomodocumque fuerunt, veluti obtentum sibi utrique praetendebant, qui reapse quidem maius aliquid spectabant, eius tamen videri cupidos prae pudore nolebant. Et rei sane veritas a specie longe abhorrebat. Nam praepotentes iamdiu Carthaginienses, roborati autem nuper Romani, invicem observabant: et partim cupiditate plura semper habendi, quae cunctis hominibus, praesertim in prosperitatibus, insita est; partim mutuo timore ad bellum eruperunt; dum utrique rerum suarum incolumitatem in alienarum acquisitione positam indicarent. Alioqui perarduum praeterque rerum naturam erat, duos populos libertate viribus superbiaque

duce, qui bifariam divisit copias suas, teste Plutarcho cap. XXV, ut utrique exercitui consulari occurreret.

(1) Describitur Pyrrhi saevitia adversus syracusanos proceres, de qua Zonaras VIII. 5, et Plutarchus cap. XXIII.

(2) Verbis plerisque immutatis narrat id etiam Zonaras VIII. 6.

(3) Prooemium hoc belli punici breviter admodum compilavit Zonaras VIII. 8; isque ubi nunc vaticanum excerptum abrumpitur, pergit dicere (cum Dione, ut puto,) causam belli propiorem, nempe au-

πεῖν ταῖς τῆς ναυτιλίας ὀξύτησι | διεστηκέτας, ἄλλων μὲν τινῶν ἄρχειν, ἀλλήλων δὲ ἀπέχεσθαι ἐθελῆ|σαι· τοιοῦτον κατὰ τύχην συμπεσὸν, τάς τε σπονδὰς
32. σφῶν διέλυ|σε, καὶ ἐς τὸν πόλεμον αὐτοὺς συνέρρηξεν.

Ὅτι τὸ ἀγώνισμα || λόγῳ μὲν περὶ Μεσσήνης καὶ Σικελίας, ἔργῳ δὲ καὶ P. 192.
περὶ τῆς οἰκείας | ἑκάτεροι ἐκεῖθεν ἤδη κινούμενον ᾐσθάνοντο· καὶ τὴν νῆσον ἅτε
4. ἐν μέ|σῳ σφῶν κειμένην, ἐπίβασιν τοῖς κρατήσασιν αὐτῆς ἐπὶ τοὺς | ἑτέρους ἀσφαλῆ παρέξειν ἐνόμιζον.

LVIII. Ὅτι Γάιος Κλαύδιος ἐλ|θὼν εἰς ἐκκλησίαν, ἄλλα τε ἐπαγωγὰ εἶπε, καὶ U. C. 490.
ὅτι ἐπ᾽ ἐλευθερώσει | τῆς πόλεως ἥκει (3)· οὐ γὰρ δεῖσθαι γε Ῥωμαίους Μεσσήνης
8. οὐδὲν, | καὶ ὅτι εὐθὺς ἐπειδὰν τὰ πράγματα αὐτῆς καταστήσῃ, ἀποπλεύ|σεσθαι· κἀκ τούτου καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἢ ἀποχωρῆσαι ἐκέ|λευσεν, ἢ δ᾽ εἴ τι δίκαιον εἰπεῖν ἔχουσιν, εἰς κρίσιν καταστῆσαι· ὡς δ᾽ οὔτε τῶν Μαμερτίνων τις ὑπὸ δέους ἐφθέγγετο, καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ἅτε καὶ βίᾳ τὴν πόλιν κατέχον-
12. τες, βραχὺ αὐτοῦ ἐφρόντιζον, αὐταρ|κες ἔφη μαρτύριον ἡ σιωπὴ παρ᾽ ἀμφοτέρων ἔχειν, τῶν μὲν ὅτι ἀδι|κοῖεν· δεδικαιολογῆσθαι γὰρ ἂν, εἴπερ τι ὑγιὲς ἐφρόνουν· τῶν δὲ | ὅτι τῆς ἐλευθερίας ἐπιθυμοῖεν, παρρησίᾳ γὰρ ἂν ὑπὲρ τὰ τῶν | Καρ-
16. χηδονίων ἠροῦντο, ἄλλως τε καὶ ἰσχύος αὐτῶν παρούσης, κεχρῆ|σθαι· καὶ προσυπέσχετο σφίσι βοηθήσειν καὶ διὰ τὸ γένος αὐτῶν | τῆς Ἰταλίας ὂν (1), καὶ διὰ τὴν αἴτησιν τῆς ἐπικουρίας ἣν ἐπεποίηντο. |

LVIIII. Ὅτι Γάιος Κλαύδιος τῶν τε τριήρων τινὰς ἀπέβαλε (2), καὶ χαλεπῶς |

elatos, et ne plura dicam, navigandi studiis aemulos, imperare quidem nonnullis aliis, temperare vero invicem velle. Tum vero forte fortuna se hic obtulit casus, qui eorum foedus fregit, eosdemque bello inter se commisit.

Bellum verbo quidem de Messana et Sicilia, reapse autem de proprio imperio utrique sciebant esse commotum: insulamque mediam inter ipsos positam victoribus tutum ad reliqua gradum fore putabant.

58. Caius Claudius in contionem progressus inter alia quae ad persuadendum apta locutus est, dixit etiam se ad liberandam urbem venisse: prorsus enim Romanos Messanae non indigere; addebatque, se rebus civium constitutis, ilico recessurum. Idcirco et ipsos Carthaginienses vel urbem deserere, vel siquo iure niterentur, causam dicere, iussit. Verum ubi neque mamertinus quispiam prae metu quicquam dixit, et Carthaginienses, qui urbem armis tenebant, Claudium parvi pendere visi sunt; utriusque, hic inquit, partis silentium idoneum mihi testimonium dat, quod Carthaginienses quidem iniuste agunt; alioquin verbis se defenderent, si quid sanum dicere haberent; rursus quod Mamertini libertatem optant; alioquin fidenter Carthaginiensium partes tuerentur, praesertim quum vis eorum armata in urbe sit. Promisit ergo se Mamertinis opem laturum, tum quia genere itali erant, tum quia suppetias ab se postulaverant.

59. Caius Claudius et triremes aliquot amisit, et aegre tempestatem evasit. Ne-

xilium quod Mamertini Romanos rogaverant contra Hieronem Carthaginiensium socium.

(1) Intelligit Campanos Agathoclis stipendiarios, qui Messanam occupaverunt, populumque sive a Marte sive a se ipsis mamertinum vocitaverunt. Diodor. fragm. p. 493; Polyb. I. 7. sqq.; Strabo VI. 2. ff. 3. Recte autem observat Polybius quam inique absurdeque Romani se gesserint, qui Campanos illos Rheginorum proditores supplicio adfecerint, alteros autem hos Campanos Messanensium aeque proditores auxilio iuvandos decreverint. Sane hac in re Romani utilitates suas secuti sunt; verumtamen historiae officium est, ut virtutem laude, sic vitium vituperatione perenni, prosequi. Confer etiam Diodorum fragm. ed. p. 501.

(2) Zonaras VIII. 8.

ὑπεστώθη· οὐ μέντοι παρὰ τοῦθ' ἧττον οὔτε ἐκεῖνος οὔτε οἱ ἐν τῷ | ἄστυ Ῥωμαῖοι, 20.
ἀντελάβοντο τῆς θαλάσσης, ὅτι πρῶτον τι ἐγχει|ράμενοι καὶ σφαλέντες ποιεῖν,
πρὸς οἰωνοῦ τὸ πρόσθεν τιθέμενοι, | καὶ μηδ' αὖθις ποτὲ κατορθώσειν νο-
μίζοντες· ἀλλὰ καὶ προθυμό|τερον αὐτῆς διά τε τἆλλα καὶ διὰ φιλοτιμίαν, 24.
ἵνα μὴ καὶ ὑπὸ τῆς | συμφορᾶς ἀποτετράφθαι δόξωσι, μετεποίησαν (1).

U.C. 495. Ὅτι ὁ Ἄν|νων οὔτ' ἄλλως ἐπ' ἐλαφρῷ τὸν πόλεμον ποιούμενος, εἴ τε καὶ
δέ|οι γενέσθαι· τὴν γοῦν αἰτίαν τῆς διαλύσεως τῶν σπονδῶν | ἐς ἐκεῖνον τρέψαι, 28.
μὴ κατάρχειν αὐτῆς νομισθείη, θέλων, προσέ|πεμψε τε αὐτῷ τὰς ναῦς καὶ
τοὺς αἰχμαλώτους, πρός τε εἰρήνην | προὐκαλεῖτο, καὶ προσπαρῄνει μὴ πολυ-
πραγμονεῖν τὴν θά|λατταν. Ὅτι ἐπεὶ οὐδὲν ἐδέξατο, ἀπειλὴν ὑπέρφρονα καὶ 32.
P. 147. νεμε|σητικὴν ἠπείλησεν· ἔφη τε γὰρ μηδ' ἀπονίψαι ποτὲ τὰς χεῖρας ||| ἐν τῇ
θαλάσσῃ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιτρέψειν (2)· καὶ μετὰ ταύτης ἀπέβαλε | καὶ τὴν Μεσσήνην.

LX. Ὅτι ὁ Κλαύδιος καταλαβὼν τοὺς Μαμερτίνους ἐν τῷ λιμένι συνεστραμ-
μένους (2), ἐκκλησί|αν τε αὐτοῖς ἐποίησε, καὶ εἶπεν ὅτι οὐδὲν δέομαι τῶν ὅπλων, 4.
ἀλλ' αὐ|τοῖς ὑμῖν διαγνῶναι πάντα ἐπιτρέπω, ἔπεισε σφᾶς μεταπέμψα|σθαι τὸν
Ἄννωνα· μὴ βουληθέντος δὲ αὐτοῦ καταβῆναι (3), πολὺς ἐν|έκειτο καταβοῶν καὶ
λέγων, ὅτι εἰ δή τι καὶ τὸ βραχύτατον δικαίωμα εἶχον (a), πάντως ἀντελόγουν
οἱ ἀφίκετοι, καὶ οὐκ ἐν βίᾳ τὴν πόλιν κα|τεῖχον (b). 8.

Ὅτι ὁ ὕπατος Κλαύδιος τοὺς στρατιώτας προσπαραινή|σας θαῤῥεῖν,

que is tamen, neque qui in urbe erant Romani, quicquam de navigandi studio idcirco remiserunt, quia cum primum mare attigerant male rem gesserant; eventum primum augurii veluti loco habentes, quo ne postea quidem se rem bene gesturos existimarent: immo multo impensius quam antea maris experientiam complexi sunt, tum aemulatione perciti, tum ne calamitate deterriti viderentur.

Hanno qui alioqui gravate bellum gerebat, si quidem necessitate ad id adigeretur; dum rupti foederis culpam Claudio imputare studet, ne ipse rei auctor esse videretur, et naves amissas et captivos ad eum remisit, et pacem ei suasit, et denique ne mari studium impenderet hortatus est. Verum ubi Claudius conditiones nullas admisit, minas superbas et indignatione plenas addidit; ait enim, se ne ut manus quidem Romani mari lavarent permissurum. Sed enim post haec Messanam quoque amisit.

60. Claudius Mamertinos, quos in portu versantes invenit, ad concionem vocavit, dixitque eis se minime armis uti velle; totoque negotio iis permisso, suasit ut Hannonem ad se vocarent: qui quum ab arce descendere renuisset, tum Claudius multis illum verbis vituperavit, aitque si vel minimo iure niterentur hi advenae, sine dubio causam fore oraturos, non vi urbem retenturos.

Claudius consul militum animos ad fiduciam erigebat; et ne centurionis

(a) Cod. εἶχεν. (b) Cod. κατεῖχεν. Porro duplicem Claudii adlocutionem memorat etiam Zonaras VIII. 8. 9.

(1) Zonaras VIII. 9.

(2) A Diodoro (excerpt. vat. lib. XXIII. 1.) sumpsit Dio hanc narrationem; a quo postremo vicissim Zonaras VIII. 9.

(3) Adfuisse tandem Hannonem ad causam dicendam ait Zonaras loc. cit. exscribens, ut reor, deperditam Dionis partem.

μηδὲ ἐπὶ τῇ τ̃ χιλιάρχου (1) ἥττῃ καταπεπλῆχθαι, | διδάσκων αὐτοὺς ὅτι καὶ αἱ
12. νίκαι τοῖς ἄμεινον παρεσκευασμένοις | γίνοιντο, καὶ ὅτι ἡ σφετέρα ἀρετὴ πο-
λὺ τῆς τῶν ἐναντίων τέχνης | προέχουσα εἴη· ἑαυτοὺς μὲν γὰρ τὴν ἐπιστήμην
τῶν ναυτικῶν δι' ὀ|λίγου προσλήψεσθαι, τοῖς δὲ δὴ Καρχηδονίοις μηδέποτε τ̃
16. ἀνδρείαν ἐκ τ̃ ἴσου σφίσιν ὑπάρξειν ἔφη. τὸ μὲν γὰρ κτητὸν διὰ βρα|χέως
τοῖς τὸν νοῦν αὐτῷ προσέχουσι καὶ καθ' αἱρετὸν μελέτῃ εἶναι· τὸ δὲ εἰ μὴ φύ-
σει τῷ προσείη, οὐκ ἂν διδαχῇ (a) πορισθῆναι. |

LXI. Ὅτι θαρσήσαντες οἱ Λίβυες οὐ τῇ φύσει τ̃ χωρίου ἀλλὰ τῇ σφετέρᾳ
20. ἀρε|τῇ κεκρατηκότες τ̃ ἔξοδον ἐποιήσαντο. ὁ δὲ Κλαύδιος οὕτω αὐτοὺς δε-
διέναι ἐποίησεν, ὡς μηδ' ἐξ αὐτοῦ στρατοπέδου παρακύψαι (2)· | καὶ γάρ πως
πᾶν τὸ παρὰ λόγον θρασυνόμενον, καὶ δεδιέναι ἀλόγως | πέφυκεν. ὁ μὲν λο-
γισμὸς τήν τε γνώμην τῇ προνοίᾳ βε|βαίαν, καὶ τὴν ἐλπίδα πιστὴν ἐκ τ̃
24. ἐχεγγύου αὐτῆς ἔχων οὐδὲ | καταπτήσσειν τιν[ῶν] οὐδ' ὑπερφρονεῖν ἐᾷ. ἡ δ' ἀλό-
γιστος ἐκπλη|ξία ἢ πολλοὺς ἔν τε τ̃ εὐπραγίαις ἐξαίρει κἂν τ̃ συμφοραῖς |
ταπεινοῖ, οἷα μηδὲν ἔρυμα ἔχουσα, ἀλλ' ἀεὶ τὰ συμπίπτοντα ἐξομοι|ου-
μένη.

28. Ὅτι Ῥωμαῖοι καὶ Καρχηδόνιοι πρὸς ναυμαχίαν | ἐλθόντες τῷ μὲν ἀριθμῷ U.C. 494
τῶν νηῶν καὶ τ̃ προθυμίαις ἀντίρροποι | ἦσαν. ὕστερον δὲ πράττοντες ναυμα-
χίαν ἀπ' ἀντιπάλου παρασκε|υῆς καθιστάμενοι, καὶ ἐλπίζοντες καὶ τὸν πάντα
πόλεμον ὑπ' αὐτῆς | κριθήσεσθαι, τό τε ἆθλον τ̃ Σικελίαν ἐν τοῖς ὀφθαλ-
32. μοῖς ἔχον|τες, καὶ περὶ δουλείας (b) καὶ περὶ ἀρχῆς, τῆς μὲν μὴ πειραθῆναι νικη-

clade prosternerentur, demonstrabat iis morem esse victoriae ut ad paratiores transvolet; tum et romanam virtutem artificiis hostium multo esse potiorem: et Romanos quidem nauticam peritiam brevi acquisituros, Carthaginiensibus autem haud aeque vim bellicam praesto fore. Nam quod labore comparari potest, id iis mox adfuturum qui mentem illi curamque impenderint: verum id quod naturae defectu desideratur, nullo magisterio suppeditatum iri.

61. Afri non tam loci natura quam sua bellica virtute confisi exitum moliebantur: sed enim Claudius tantum iis terrorem iniecit, ut ne latum quidem unguem castris excedere ausi sint. Sane natura comparatum est, ut qui absurde quid audet, idem imprudenter quoque pertimescat. At prudens, ratio quia sententiam provido consilio nixam, spemque eiusdem soliditate firmatam habet, nulla re nos deprimi extollive patitur. Interim vero stulta mentis abalienatio ut in prosperis sublimem hominem abripit, ita in adversis prosternit: quippe quae nullo fulcimine nititur, semperque a casibus transversa rapitur.

Romani et Carthaginienses bello navali suscepto, navium quidem numero animorumque ardoribus pares erant: tum vero in proelium acti pari apparatu concurrerunt; sperabantque universum bellum una pugna dirimere. Erat autem ob oculos propositum victoribus praemium Sicilia, deque servitute et de imperio disceptabant: illam ne victi experirentur, hoc ut victores acquirerent.

(a) Cod. διδαχῇ. (b) Cod. δούλων.

(1) Tribunus erat Caius Claudius, consul autem Appius Claudius, ut diserte scribit Zonaras VIII. 8.

(2) Pertinent haec ad Claudii victoriam de Carthaginiensibus atque Hierone, de qua Polybius I. 11, diserte dicens conclusos intra vallum fuisse a Claudio hostes.

P. 143. θεν|τες (a), τῇ δὲ προσκτήσασθαι κρατήσαντες ἀγωνιζόμενοι, προέ|φερον οἱ μὲν
τῇ ἐμπειρίᾳ τῶν ἐρετῶν, ἅτε ἀπὸ παλαιοῦ | ναυκρατοῦντες, οἱ δὲ τῇ τε ῥώ-
μῃ τῶν ἐπιβατῶν καὶ ταῖς τόλμαις (1). | ὅσῳ γὰρ ἀπειρότεροι τῶν ναυτικῶν ἦσαν, 4.
τόσῳ καὶ προπετέστερον | καὶ θρασύτερον ἐμάχοντο· τὸ μὲν γὰρ ἔμπειρον σφί-
σιν ἂν ἀκριβῶς | πάντες ὡς εἰπεῖν ἐκλογίζονται, καὶ ὀκνοῦσιν ἄν γε καὶ ταύ-
τῃ σφᾶς | ἡ γνώμη φέρῃ· τὸ δὲ ἀπειρότατον ἀλογίστως τε θαρσοῦσι, καὶ ἐς χεῖ|-
ρας ἐξ ἀπροβουλίας ἄγονται (2). 8.

LXII. Ὅτι ἡττηθέντων Καρχηδονίων | κατὰ τὴν ναυμαχίαν ὑπὸ Ῥωμαίων, ὀλίγου
U. C. 497. καὶ τὸν Ἀννίβαν (3) ἀπέκτει|ναν· πᾶσι γὰρ ὡς εἰπεῖν τοῖς στρατεύματα ποι πέμ-
πουσι πρόσεστι | φύσει τῶν μὲν πλεονεξιῶν προσποιεῖσθαι, τὰς δὲ ἐλαττώσεις | ἐπὶ 12.
τοὺς στρατηγήσαντας ἀνωθεῖν· καὶ οἱ Καρχηδόνιοι προχειρότατα | τοὺς πταί-
σαντάς τι ἐκόλαζον, εἰ μὴ φοβηθεὶς εὐθὺς μετὰ τὴν ἧτ|ταν ἐπερώτων (b) αὐτοὺς,
ὡς καὶ ἀκεραίων ἔτι τῶν πραγμάτων ὄν|των, πότερον ναυμαχῆσαι οἱ κελεύουσιν
ἢ μή; συνεπαινεσάντων | αὐτῶν, ὥσπερ που καὶ προσεδοκᾶτο, καὶ τοσοῦτον τῷ 16.
ναυτικῷ | προέχειν ἐπαιρομένων, ὑπεῖπε διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγέλων, ὅτι οὐδὲν |
ἄρα ἠδίκησα, ὅτι τὰ αὐτὰ ὑμῖν ἐλπίσας συνέβαλλον· τῆς γὰρ γνώ|μης, ἀλλ'
οὐ τῆς τύχης, ἦν κύριος (4).

et altera quidem pars peritia remigum superabat, quia iamdiu maritima arte praevalebat; altera vero pars strenuitate militum et audacia; qui quanto rei nauticae imperitiores erant, tanto promptius pervicaciusque pugnabant. Omnes enim homines in re cognita non sine diligenti consideratione se gerunt; dubitanterque agunt, siquidem ita cogitationes ferant: contra imperitissimi imprudentissime audent, manusque inconsulto conserunt.

62. Victi a Romanis certamine navali Carthaginienses parum abfuit quin Hannibalem quoque supplicio adficerent. Mos nimirum est omnium prope qui copias in bellum emittunt, ut res bene gestas sibi vindicent, clades ducibus imputent. Profecto Carthaginienses prono suffragio in suos victos animadvertissent, nisi id verens post cladem Hannibal, rogasset Carthaginienses, ceu si in integro res adhuc foret, pugnare ne iuberent an secus? qui quum pugnandum esse, prout ipse expectabat, respondissent, seque nautico apparatu adeo superiores censuissent; tum per eosdem nuncios significavit, nihil se peccavisse, quia eadem qua illi spe ductus decertavisset: se enim deliberationum suarum non fortunae, esse dominum.

(a) Cod. [illegible]. (b) Ita cod.

(1) Sermo est de Duilii victoria. Polyb. I. 23.

(2) Sententiarum, ut saepe iam dixi, causa eclogarius Dionis haec membra conservavit.

(3) De isto Hannibale semel et iterum a Romanis pugna maritima victo legendus Polybius I. 21-23.

(4) Dioni hanc narrationem suppeditavit Diodorus (exc. vat. lib. XXIII. 2.) Iamqui Zonaram VIII. 11. cum utroque conferent, ii plane cognoscent, Zonaram non a Diodoro sed a Dione, ut et alibi solet, cum varietate et compendio exscribere. Iamvero hinc usque ad Hannonis legationem interiacent apud Zonaram duo, et paulo amplius, praelonga latercula, quorum materiam e deperdito Dione carptim desumptam arbitror. Noster porro eclogarius nonnisi fragmentum quod heic sequitur conservavit ob sententias titulo quem prae manibus habebat accommodatas. Id ipsum vero fragmentum apud Zonaram non legitur, quia is contrario operis instituto utens, historiam nudam sibi vindicat, praetermissis sententiosis historici egressionibus.

20\. LXIII. * Ἀλλ' ἐν τῷ ἴσῳ τὴν οἰκείαν μὴ | προέσθαι (a), καὶ τὴν ἀλλοτρίαν C. C. 458.
προσκτήσασθαι τιθέμενοι, θυμῷ | καὶ ῥώμῃ ἠγωνίζοντο· τῶν γὰρ πολλῶν τὰ
μὲν σφέτερα καὶ πα|ρὰ δύναμιν περιστελλόντων, τῶν δὲ ἀλλοτρίων οὐκ ἐθε-
24\. λόντων | μετὰ κινδύνων ἀντιποιεῖσθαι, ἐκεῖνοι ἐν τῷ ὁμοίῳ τότε κεχειρω|μένον καὶ
τὸ προσδοκώμενον ποιούμενοι, πρὸς ἀμφότερα ὁμοί|ως ἐῤῥώντο· οἱ δὲ δὴ Ῥω-
μαῖοι ἄμεινον εἶναι νομίσαντες μηκέτι πόῤ|ῥω τὸν πόλεμον ποιεῖσθαι, μηδὲ ἐν
ταῖς νήσοις προκινδυνεύειν, ἀλλ' ἐν τῇ οἰκείᾳ τῇ τῶν Καρχηδονίων ἀγωνίζεσθαι·
28\. πταίσαντες γὰρ | οὐδενὸς στερήσεσθαι, καὶ κρατήσαντες οὐκ ἐν ἐλπίσιν ἔσεσθαι·
καὶ | διὰ τοῦτ' ἀκόλουθον τῇ διανοίᾳ σφῶν παρασκευὴν ποιησάμενοι ἐξε|στρά-
τευσαν (1).

Ὅτι Ἄννωνα (2) πρὸς Ῥωμαίους λόγῳ μὲν ὑπὲρ εἰρή|νης, ἔργῳ δὲ τριβῆς ἕνεκα
32\. ἔπεμψεν Ἀμίλκας· καὶ ὅς, ἐπιβοών|των τινῶν συλλαβεῖν αὐτὸν, ὅτι Καρχηδόνιοι
τὸν Κορνήλιον (3) ἀπάτῃ ||| (4) συνέλαβον, ἂν τοῦτο ποιήσητε, εἶπεν, οὐδὲν
ἔτι κρείττους τῶν Λιβύων ἔσεσθε· ἐκεῖνος μὲν οὖν εὐκαιρότατα θωπεύσας αὐτοὺς,
οὐδὲν ἔπαθεν (5).

63\. * Dum enim pari animi contentione neque sua amittere volunt, et aliena acquirere student, audacia viribusque certabant. Nam quum plerique homines res proprias etiam supra vires tueantur, alienas autem cum periculo adipisci recusent; illi tum rem possessam tum speratam perinde aestimantes, utramque summa vi obtinere nitebantur. Iamvero Romani melius fore rati sunt si bellum longinquis in locis iam non gererent, neque per insulas periclitarentur, verum in ipso Carthaginiensium solo belli aleam luderent. Sic enim nihil amissuri erant si forte vincerentur; sin autem vincerent, re praesenti non spe, potituri. Quamobrem congruo his consiliis apparatu adornato, expeditionem fecerunt.

Hannonem ad Romanos legatum, pacis quidem ut videbatur causa, re autem vera morae nectendae, misit Hamilcar. Ille vero quibusdam exclamantibus ut in vincula coniiceretur, quandoquidem Carthaginienses Cornelium fraude circumventum *cepissent; si hoc, inquit, facietis, haud Afris meliores eritis. Atque hac Hanno adhibita in tempore assentatione, salutem nactus est.*

(a) Ita cod.

(1) Agitur de prima Romanorum in Africam exscensione. Polyb. I. 26. 29. Id demonstrat etiam ordo rerum apud Zonaram VIII. 12. ed. Paris. p. 390.

(2) Recole Diodorum excerpt. vat. XXXIII. 4.

(3) Cn. Cornelius Scipio, anno urbis varroniano CCCCXCIIII consul cum C. Duilio, captus fuit in Sicilia ad Liparam a Carthaginiensibus. Polyb. I. 21; Zonaras VIII. 10. Is autem Scipio captus fuit a Vode, quem hominem appellat Vodostorem Diodorus in excerptis vat. XXIIII. 2.

(4) Hactenus pertingit quaternio secundus, cuius nonnisi folium intimum, ut diximus, desiderabatur. Sequitur tertius quaternio, a quo folia duo priora seu exteriora exciderunt, paginae scilicet octo, quarum quatuor efficiunt hoc loco lacunam viginti circiter annorum, nempe ob anno CCCCXCVIII, usque ad annum fere DXXII, ante consulatum Papirii, qui vir in quinta quaternionis pagina, id est prima eiusdem uti nunc se habet, commemoratur.

(5) Verba post paginam 148. vaticanam suppeditavit mihi Zonaras, a quo Dionem exscribi evidenter cognovi. Iam quatenus postea Dionis lacuna ex eodem Zonara redintegranda sit, usque ad paginam quae prima superest quaternionis tertii vaticani; ego quidem in praesenti non quaero, qui non Dionem universum sed vaticana excerpta edenda suscepi. Interim vero constat demersas esse in hac lacuna belli primi punici reliquias usque ad pacem; bellum mercenariorum in Africa adversus Carthaginienses; bella Romanorum adversus Gallos et Ligures; res in Corsica Sardiniaque gestas, quae novam ansam redintegrando bello punico obtulerunt. Atque ex

* * *

Desiderantur paginae

P. 163. LXIIII. . . . οἱ δὲ μὴ τὰ αὐτὰ ἀντιπάθωσιν, ὥστε καὶ πάνυ ἀσμένως οἱ μὲν τὴν | ἐκ τοῦ πρόσθεν εὐτυχίαν διασώσασθαι· οἱ δ' ἐπὶ γοῦν τῶν ὑπαρχόντων (a) σφίσι μεῖναι αἱρούμενοι, διεμέλλησαν· αὐτοῖς ἀπειλαῖς μηκέτι τὴν εἰρήνην ἄγοντες, τοῖς ἔργοις ἐπιδιασκοποῦντες περὶ τῶν αὐτῶν ἀνέσχον· | ὥσθ' ἅπασιν δῆλον γενέσθαι ὅτι ὁπότεροι ἂν αὐτῶν προτέροις παρα|κονῆσαι τι συνενέγκῃ, καὶ τοῦ πολέμου προκατάρξουσιν· ἐς γὰρ τοσοῦ|τον οἱ πολλοὶ τῶν ὁμολογίαις ἐμμένουσιν, ἐς ὅσον αὐτοῖς καθήκῃ· | πρὸς δὲ δὴ τὸ μᾶλλον σφίσι συμφέρον ἀσφαλὲς, (b) καὶ τὸ μὴ πα-

U. C. 523. ρασπονδῆ|σαι (c) τι νομίζουσιν εἶναι (1).

Ὅτι πρέσβεις ποτὲ ἐπὶ κατασκοπῇ | Γαΐου Παπιρίου καίπερ μηδὲν μηδέπω τῶν ἰβηρικῶν σφίσι προ|σηκόντων ἀπέστειλαν, καὶ αὐτοὺς ἐκεῖνος τά τε ἄλλα ἐδεξιώσα|το, καὶ λόγοις ἐπιτηδείοις διήγαγεν εἰπὼν ἄλλα τε καὶ ὅτι ἀναγκαίως | τοῖς Ἴβηρσι πολεμεῖ, ἵνα τὰ χρήματα ἃ τοῖς Ῥωμαίοις ἔτι πρὸς | τῶν Καρχηδονίων ἐπωφείλετο ἀποδοθῇ (2), διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἄλλοθεν | πόθεν

U. C. 524. ἀπαλλαγῆναι· ὥστε τοὺς πρέσβεις ἀπορῆσαι ὅ τι οἱ ἐπι|τιμήσωσιν.

Ὅτι Ἴσσα νῆσος ἑκουσία ἑαυτὴν Ῥωμαίοις | παρέδωκεν. * Ἐπειδὴ γὰρ τότε πρῶτον πειρᾶσθαι σφῶν ἔμελλον, καὶ | προσφιλοτέρους αὐτοὺς καὶ πιστοτέρους τῶν ἤδη φοβερῶν ἐνόμι|ζον εἶναι. * Κρείττους ἐς τὸ ἀφανὲς τοῦ προδήλου τῶν λογισμῶν γιγνόμενοι (3).

64. . . . illi vero ne eadem vicissim paterentur. Atque ita quum libenter admodum hi prioris successus felicitatem conservare, illi in praesenti fortuna manere decrevissent, tempus in his terebant: et ipsis quidem minis haud iam pacem agitabant; factis tamen, dum mature deliberant, in eadem perstabant. Erat autem cunctis perspicuum, utris eorum exacuere alteros contigisset, eos initium belli facturos. Multi enim eatenus pactorum constantiam tuentur, quatenus sua interest: tum ob augendas commoditates suas tutius existimant nihil adversus foedera facere.

Legati aliquando ad Caium Papirium explorandi causa venerunt, quamquam Romanis necdum aliquid negotii cum Hispanis intercedebat. Ille vero legatos et comiter excepit, et idonea oratione demoratus est, in qua praeter cetera dixit, se necessario bellum Hispanis denunciaturum, ut pecunia scilicet, quam Romanis adhuc debebant Carthaginienses, persolveretur: neque enim ipsam aliunde exigi universam posse. Quae audientes legati cura angebantur, quidnam Romanis persolverent.

Issa insula sponte se Romanis dedidit. * Quia enim tunc primum eos experturi erant, et amiciores et fideliores iis qui nuper formidabiles fuerant, esse putabant. Potiores in arcanis quam in manifestis consiliis effecti. * Nam prae-

(a) Cod. ὑπάρχων. Neque tamen, ut arbitror, ab ὕπαρχος. (b) Ita in cod. interpungitur post ἀσφαλές. (c) Cod. παρασπονδῆσαι.

his apud Dionem scriptis historiis eclogarius noster quid potissimum adlegerit in suum titulum *de sententiis*, incertum est; quatenus vero, id omnino scimus, nempe quantum paginis quatuor comprehendi potuit.

(1) Prorsus apparet sermonem fieri a Dione de mutuis Carthaginiensium ac Romanorum iniuriis sive in sardoo bello sive in hispanico; ex quibus deinque bellum secundum punicum conflatum fuit. De his simultatibus et dissimulationibus lege Zonaram VIII. 18. 19.

(2) Scilicet Romani imperaverant nuper pecuniam Carthaginiensibus tamquam sardiniensis ligusticique belli auctoribus. Zonaras loc. cit.

(3) Legenti Zonaram VIII. 19. satis constabit scribi haec fragmenta de Issae incolis, qui a-

* Ὅτι τὸ μὲν ἐκ τοῦ ἤδη προσκεῖσθαι σφίσιν ἀχθηδόνα, τὸ δὲ | ἐκ τοῦ
προσδοκᾶσθαι ἐλπίδα χρηστὴν ἔφερον.

LXV. Ὅτι χρησμός τις | τῆς Σιβύλλης τοὺς Ῥωμαίους ἐδείματο φυλάξασθαι
τοὺς Γαλάτας | δεῖν κελεύων, ὅταν κεραυνὸς εἰς τὸ Καπιτώλιον πλησίον ἀπολ-
24. λωνίου | κατασκήψῃ (1).

Ὅτι οἱ Γαλάται τοὺς Ῥωμαίους ἰδόντας τὰ ἐπιτη|δειότατα τῶν χωρῶν U. C. 529.
προκατειληφότας (a), ἠθύμησαν (2)· πάντες μὲν | γὰρ ἄνθρωποι καὶ ἐπιτυχόντες ὧν
ἂν ὀριγνηθῶσι πρῶτον, ἑτοιμότερον πρὸς | τὰ λοιπὰ χωροῦσιν· καὶ διαμαρτόν-
28. τες, ἐς πάντα ἀπαμβλύνονται· τὸ | δὲ δὴ γαλατικὸν πλέον τι ἢ κατὰ τοὺς
ἄλλους ὀξύτατα μὲν ὧν ἂν | ἐπιθυμήσωσιν ἀντιλαμβάνονται, καὶ ἐρρωμενέστατα
τῶν προχω|ρούντων αὐτοῖς ἀντέχονται· ἂν δ' ἄρα τι παχύτατον ἐπισυγκρού-
σωσι, | οὐδὲν οὐδ' εἰς τὰ λοιπὰ ἐλπίζουσι· πρόχειροι μὲν ὑπ' ἀνοίας πᾶν ὃ
32. βού|λονται προσδοκῆσαι, πρόχειροι δὲ ὑπὸ θυμοῦ πᾶν ὃ ἂν ἐγχειρώσονται ||| P. 164.
ἐπεξελθεῖν ὄντες· καὶ ὀργῇ ἀκράτως καὶ ὁρμῇ ἀπλήστως χρῶνται· | καὶ δι' αὐτὰ
οὔτε τι διαρκὲς ἐν αὐτοῖς ἔχουσιν· ἀδύνατον γάρ ἐστι ἐπι|πολὺ τὸ προπετῶς
4. θρασυνόμενον ἀνταρκέσαι· κἂν ἅπαξ ἀλλοιωθῶ|σιν, οὔτ' ἀναλαβεῖν ἑαυ-
τοὺς, ἄλλως τε καὶ δέους τινὸς προσγενομένου, | δύνανται· καὶ ἐς ἀντίπαλον
ἔκπληξιν τῆς πρόσθεν ἀδεοῦς τόλμης | καθίστανται (b)· δι' ὀλίγου γὰρ πρὸς τὰ

sens quidem iamdiu ipsis molestum erat; futurum autem spem bonam iis portendebat.

65. Sibyllae quoddam oraculum Romanos territabat, ut a Gallis caverent iubens, statim ac fulmen in Capitolium prope aedem Apollinis illapsum fuisset.

Galli ubi opportunissimos quosque regionum locos a Romanis occupatos observarunt, animis conciderunt. Omnes enim homines statim ac eo quod erat in votis potiuntur, alacrius ad cetera procurrunt: sin autem frustra fuerint, ad omnia torpent. Galli vero magis, quam ceterae gentes, rem concupitam invadunt acerrime, et quod facile cedit, fortissime sibi vindicant. Verum enimvero siquid durius offenderint, nihil iam de reliquo sperant. Faciliter ob suam vesaniam quidquid voluerint sibimet spondent: faciliter item ob iram quidquid agendum susceperint adgrediuntur; rabieque indomita atque impetu effreni utuntur. Igitur neque constantiam in his servant: fieri enim nequit, ut proiecta audacia diu resistat. Tum vero Galli si semel repellantur, correpti formidine instaurare animos nesciunt, atque in contrariam priori interritae audaciae consternationem decidunt. Levi enim de causa in contrarium cele-

(a) Cod. παρειληφότες. (b) Cod. καθίσταται.

biecta Illyriorum molesta iamdiu tyrannide, ad Romanos quos, quia nondum noverant, mitiores fore sperabant, confugerunt. Quare et interpretari iam prope malim: *fiduciam potiorem in incognitis quam in notis sociis collocabant*.

(1) Apollinis templum in Capitolio collocaverant nonnulli urbis descriptores; sed negavit Rycquius (de Capitol. cap. VII) quia testimonio vetere id carebat. Nunc ecce Dio testis adest. Vaticinii cuiusdam de Gallis Romae metuendis mentionem facit Zonaras VIII. 19; additque ex deperdito Dione, ut arbitror, defossos in foro fuisse superstiose Gallos duos.

(2) Narratur bellum romanum adversus Gallos in consulatu Atilii et Aemilii Papi. Ad hunc autem Dionis locum respexisse videtur Zonaras VIII. 20: *Ῥωμαίοις δὲ λόγιόν τι κατασχὸν ἡσύχαζεν*. Ipse vero Dio respexit ad Polybium II. 25. 27. sqq. apud quem auctorem moles ingens belli huius cognoscenda est.

ἐναντιώτατα ὀξυρρόπως, ἅτε | μηδὲν ἐκ τοῦ λογισμοῦ ἐχέγγυον ἐς μηδέτερον αὐτῶν (a) παρεχόμενοι, φέ|ρονται (1).

U. C. 529. LXVI. Ὅτι Αἰμίλιος τοὺς Ἰνσούβρας νικήσας τὰ ἐπινί|κια ἤγαγε, καὶ ἐν αὐτοῖς τοὺς πρώτους τῶν ἁλόντων ἐς τὸ Καπιτώ|λιον ὡπλισμένους ἀνεκόμισεν ἐπισκώπτων σφίσιν, ὅτι ὠμομοκό|τας αὐτοὺς ἤσθετο μὴ πρότερον τοὺς θώρακας ἀποδύσεσθαι, πρὶν | εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀναβῆναι (2).

U. C. 531. Ὅτι εἴ τι τῶν ἐν ταῖς πανηγύρεσι | νομιζομένων καὶ τὸ βραχύτατον ἡμαρτήθη που, καὶ δεύτερον | καὶ τρίτον ἐπὶ πλεῖον τε ἔτι, μέχρι περ καὶ ἀμέμπτως πάντα γεγονέναι | σφίσιν ἔδοξεν, μιᾷ γέ τινι ἡμέρᾳ ἀνεορτάζετο (3).

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι | τὰ τοῦ πολέμου ἤκμαζον, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίᾳ ἀκριβῶς | ἐχρῶντο· ὥσθ' ἅπερ τοῖς πολλοῖς ἐκ μὲν ἀκράτου εὐπραγίας ἐς | θάρσος, ἐκ δὲ ἰσχυροῦ δέους ἐς ἐπιείκειαν φέρει, ταῦτα τε αὐτοῖς | τότε διηλλαγῆναι· ὅσῳ γὰρ ἐπὶ πλεῖον εὐτύχησαν, ἐπὶ μᾶλλον ἐσω|φρόνησαν· τὸ μὲν θράσος (b), οὗ τὸ ἀνδρεῖον μετέχει, πρὸς τοὺς ἀντιπάλους | ἐνδεικνύμενοι, τὸ δὲ ἐπιεικὲς ἐν (c) εὐψυχίᾳ κατ' ἀλλήλους παρεχό|μενοι· τήν τε γὰρ ἰσχὺν πρὸς μετριότητος ἐξουσίαν, καὶ τὸ κόσμιον | πρὸς ἀνδρείας ἀληθοῦς κτῆσιν ἐλάμβανον· μήτε τὴν εὐπραγίαν | εἰς ὕβριν, μήτε τὴν ἐπιείκειαν εἰς δειλίαν ἐξάγοντες· οὕτω μὲν | γὰρ τότε ἐσωφρόνουν ἐξ ἀνδρείας· καὶ τὸ θαρσοῦν ἐκ θάρσους φθεί|ρεσθαι, ἐκείνως δὲ τὸ μέτριον ὑπ' ἀνδρείας ἀσφαλέστερον, καὶ τὸ | εὐτυχοῦν ὑπ' εὐταξίας βεβαιότερον γίγνεσθαι ἐνόμιζον· καὶ διὰ | τοῦτο καὶ τὰ μά-

riter revolvuntur, ii qui nihil habent in suis mentibus solidum quod in alterutram partem inclinare hominem queat.

66. Aemilius de victis Insubribus triumphum egit, atque in eo principes captivorum armatos duxit in Capitolium; illudens nimirum ipsis, quia iuravisse eos sciebat haud ante loricas exuere quam Capitolium conscenderent.

* Siqua in re per sollemnes conventus usitata vel tantillum erratum fuisset, ea iterum et tertio et saepius etiam, donec omnia carere vitio viderentur, una quadam die incelebri retractabatur.

Romani bellica virtute florebant, concordiamque inter se studiose fovebant: cumque in aliis plerumque ex immodica felicitate ferocitas, ex vehementi metu mansuetudo ingeneretur; haec aliter Romanis eveniebant: nam quo feliciores, eo modestiores erant: ferocitatem, cui coniuncta est fortitudo, contra hostes ostentabant; mansuetudinem in mutua humanitate exhibebant: viribus ad obtinendam modestiam, morum compositione ad verae fortitudinis adeptionem utebantur: ita ut neque prosperitatem ad superbiam, neque mansuetudinem ad timiditatem revocarent. Sic enim a fortitudine causam modestiae trahebant. Porro audaciam audacia destrui, secus vero moderationem a fortitudine tutiorem, felicitatemque a modestia firmiorem reddi iudicabant. His maxi-

(a) Cod. αὐτόν. (b) Ita heic cod. At supra et infra θάρσος, quorum verborum differentiam pulchre edisserit scholiastes a me editus ad odyss. I. 321, unde cognoscimus heic quoque scribendum θάρσος. (c) Cod. οὐκ ἐν.

(1) In hanc sententiam loquitur scholiastes a me editus ad odyss. VI. 51: ἐξ ἀνδρείας καὶ λογισμοῦ ὀρθοῦ τὸ θαρσεῖν περιγίνεται.

(2) Heic Dio spoliatur a Zonara VIII. 20.

(3) Suspicor hanc sententiam decerptam esse ex eo loco deperdito, in quo Dio narraverat de consulibus Flaminio et Furio, qui quum vitio creati crederentur, dignitatem eiurare circa hoc tempus coacti sunt; quam rem satis attingit Zonaras VIII. 20.

λιστα τούς τε προσπεσόντας σφίσιν πολέμους κράτιστα διήνεγκαν, καὶ τὰ σφέ-
τερα, τά τε τῶν συμμάχων, ἄριστα | ἐπολίτευσαν (1).
LXVII. Ὅτι ὅσοι ἐντὸς τῶν Ἄλπεων (a) ἐνέμοντο, τοῖς Καρχηδο|νίοις συνε- U. C. 535.
32. πανέστησαν· οὐχ ὅτι τοὺς Καρχηδονίους ἀντὶ τῶν Ῥω|μαίων ἡγεμόνας ἀνθῃροῦντο,
ἀλλ' ὅτι τὸ μὲν ἄρχον σφῶν ἐμίσουν, || τὸ δὲ ἀπείρατον ἠγάπων· ἕκαστον P. 129.
γὰρ μὲν δή τοτε ἐθνῶν σύμμαχ[ον] | τοῖς Καρχηδονίοις ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους
ὑπῆρξαν· πρὸς ἅπαντας (b) ὡς | εἰπεῖν αὐτοὺς ἰσοστάσιος ὁ Ἀννίβας ἐγένετο· συνεῖ-
4. ναι τε γὰρ ὀξύτατα καὶ ἔτι φροντίσαι πάνθ' ὅσα ἐπεθύμει (c) . . ἐδύνα-
το· | καίτοι πέφυκεν ὡς πλήθει τὸ μὲν μετὰ . . . βραδύτητος, τὸ δὲ |
ὀξύρροπον ἐκ τάχους διανοίας ὑπάρχειν τη . . . τε γὰρ ἐκ | τοῦ ὑπογυε-
8. στάτου, καὶ διαρκέστατος ἐς τὸ φερεγγυώτατον ἦν· τό τε ἀεὶ | παρὸν ἀσφαλῶς
διετίθετο· καὶ τὸ μᾶλλον ἰσχυρ[ῶς] . . . βουλευ|τής τε τοῦ συνήθους ἱκα-
νώτατος, καὶ εἰκαστὴς τοῦ παραδόξου ἀκρι|βέστατος γιγνόμενος· ἀφ' ὧν τό τε ἤδη
προσπίπτον οἱ ἑτοιμότατα | καὶ δ' ἔτι τάχιστα καθίστατο, καὶ τὸ μελλό[μενον]
12. πάλιν τοῖς λογισμοῖς | προλαμβανόντως καὶ πρόωθεν διεσκόπει· ἐκ τούτου καὶ
τοῖς καιροῖς | ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις ἐφήρ-
μοζεν, ἅτε | καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ τό τε ὑπάρχον καὶ τὸ ἐλπιζόμενον ποιού-
μενος· ἐδύ|νατο δὲ ταῦθ' οὕτω πράττειν ὅτι πρὸς τῇ τῆς φύσεως ἀρετῇ, καὶ
16. παιδείᾳ | πολλῇ ἐν Φοίνιξι καὶ κατὰ πάτριον, πολλῇ δὲ καὶ ἑλληνικῇ ἤσκη|το,
καὶ προσέτι καὶ μαντικῆς τῆς διὰ σπλάγχνων ἠπίστατο (2). |

me virtutibus nixi consurgentia adversum se bella egregie confecerunt, suasque et sociorum res pulcherrime administrarunt.

67. Cuncti cis Alpes populi ad Carthaginienses defecerunt; non quod Carthaginienses duces prae Romanis sequi mallent; sed quia horum quidem imperium oderant, illud vero nondum cognitum praeoptabant. Immo vero universi populi Carthaginiensium socii fuerunt in bello adversus Romanos. Sed instar omnium, ut ita dicam, Hannibal erat. Is enim et acutissime intelligebat; et quidquid erat in votis, procurare per se poterat: quamquam plerumque accidit ut hoc moram quandam, illud mentis acumen celeritatemque postulet . . Itaque derepente ad egregium quodvis praestandum idoneus erat; et quidquid prae manibus haberet, sine erroris periculo administrabat: quodque magis interest, et in quotidianis rebus sollertissime callebat, et optime de insperatis coniecturam faciebat. Hinc pro re nata expedite admodum celeriterque agebat, et simul res futuras animo suo praeoccupatas in antecessum cernebat. Igitur et diversis hominum occasionibus sermones suos atque actus accommodabat; rem pari dexteritate seu praesentem seu futuram expendens. Atque haec omnia praestare poterat, quia praeter insitum a natura ingenium, multis litteris tum in Phoenicia tum domi instructus, praetereaque graecis disciplinis exercitus fuerat; artem denique divinandi per extispicium callebat.

(a) Cod. ἄλπεων. (b) Alibi quoque hoc vocabulum construitur cum masculinis, sicuti πλεῖον. (c) Verba aliquot legi nequeunt.

(1) Scripsit hanc Romanorum laudationem Dio initio, ut suspicor, belli punici secundi; atque eâ librum aliquem fortasse exorditus erat.

(2) Praeclaro casu contigit ut descriptio Hannibalis a Dione studiose exornata, cuius pars postrema in valesianis excerptis (fragm. XLVII) edita

U. C. 535. LXVIII. Ὅτι (1) ἡ μὲν εἰρήνη καὶ πορίζει χρήματα καὶ φυλάσσει, ὁ δὲ
δὴ πόλεμος | καὶ διαναλίσκει καὶ διαφθείρει*.
Ὅτι πέφυκε πᾶν τὸ ἀνθρώπειον | δεσπόζειν τε ἐπιθυμεῖν τῶν ὑπη- 20.
κόων (a), καὶ τῇ παρὰ τῆς τύχης ῥο|πῇ κατὰ τῶν ἐθελοδουλούντων χρῆσθαι.
* Ἀλλ᾽ ἡμῖν (b) [οἵ τε] εἰδότες | αὐτὰ καὶ πεπειραμένοι αὐτῶν ἐξαρκεῖν ὑμῖν
πρὸς ἀσφάλειαν τήν | τε ἐπιείκειαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν νομίζ[ετε·] δ᾽ ὅσα
ἂν ἢ λαθόν|τες ἢ ἐξαρπαγήσαντες ἡμᾶς καὶ κομισάμενοι [δίκαιον] εν . . | 24.
με . . τίθεσθαι μήτε παρορμᾶσθαι μήτε προσαλλάττεσθαι | μήτε ἀμύνασθαι·
καὶ μέν τοι καὶ ὅτι [οὐδέπω] . . . λογίσασθαι τοῦθ᾽ ὅτι | τὰ τοιαῦ-
τα πρὸς μὲν ἀλλήλους ὀρθῶς ὑμῖν ἔχει ποιεῖν, πρὸς δὲ | Καρχηδονίους ἀνθρω- 28.
πίνως καὶ καλῶς· τοῖς μὲν γὰρ πολίταις | καὶ πρᾴως καὶ πολιτικῶς χρῆ-
σθαι· κἂν γὰρ ἀλόγως τις σωθῇ, | ἡμέτερον ἐστίν· τοῖς δὲ δὴ πο-
λεμίοις ἀσφαλῶς· οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἂν | σφαλῶμεν φεισάμενοι αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐξ
P. 140. ὧν ἂν κρατήσωμεν κολούσαν|τες αὐτοὺς, σωθησόμεθα. 32.

LXVIIII. Ὅτι ὁ μὲν πόλεμος καὶ τὰ οἰκεῖα τισὶ || σώζει καὶ τὰ ἀλλότρια προσάγεται· ἡ δὲ εἰρήνη οὐχ ὅπως τὰ πορι|σθέντα δι᾽ ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῷ προσαπόλλυσιν·

68. Opes comparat custoditque pax; bellum autem pessumdat eas atque consumit.

Naturaliter homines dominari subiectis avent, et fortunae favore adversus eos qui sponte cedunt uti solent.

* Verumtamen nobiscum, quamquam ipsi non inscii neque inexperti estis, sufficere ad tutelam vobis mansuetudinem humanitatemque credite. Quidquid vero furtim raptimve nobis abstuleritis . . . aequi bonique . . . consulere, neque adgredi neque vicem referre neque ulcisci. Et quidem . . . cogitare, haec a vobis inter vos invicem recte fieri, adversus autem Carthaginienses humaniter et praeclare. Sane cum civibus mansuete et civiliter agendum est: nam etsi immerito quis servetur, ea demum res nostra est: verum ubi de hostibus agitur, securitati consulendum est: neque enim nostra incolumitas ex eo conficietur, quod per errorem iis pepercerimus, sed quod victoria patrata infirmiores eos reddiderimus.

69. Bellum nonnullis et sua conservat et aliena acquirit; pax autem non res solum bello partas verum etiam avitas perdit.

(a) Cod. ὑπεικόων, fortasse ab ὑπείκω. (b) Verba dubia uncis includo. Tum aliquot praeterea vocabula in oblitterata pagina prorsus legi nequeunt.

fuerat, nunc a vaticanis compleatur, in quibus priorem partem legimus, cuius omnino postrema verba cum valesiano tractu coalescunt. Prorsus idem mihi accidit Mediolani quo tempore fabricianae ad Pyrrhum orationis partem extremam reperi in ambrosianis Dionysii reliquiis, quum eiusdem orationis pars prior in excerptis iamdiu editis extaret.

(1) Sequuntur in codice vaticano excerpta quaedam ex orationibus duabus in senatu romano habitis, altera a L. Corn. Lentulo pro bello statim Poenis indicendo, altera a Q. Fabio Maximo de pace cum iisdem, si fieri posset, conservanda. Et Lentuli quidem nomen casu quodam in excerptis mansit, at Fabium ignoraremus, nisi praeclare Zonaras nobis subveniret qui lib. VIII. 22. deperditum Dionem compendio exhibet. Sagunto scilicet capta, et Hannibale Italiam versus cum infestis exercitibus properante, deliberata sunt quae supra diximus in romana curia, vicitque sententia ut legati Carthaginem ad expostulandum mitterentur; qui quum nihil profecissent, bellum decretum fuit. Iam tractus Zonarae recitandus omnino a nobis est, in quo diserte se ait orationum illarum summam tradere, tum etiam complures dictiones ad verbum retinet, quae nunc in ge-

4. Ὅτι αἰσχρόν ἐστι | πρὸς τὰ ἔργα πρὸ τῶν λόγων περὶ αὐτῶν χω-
ρεῖν· ἐν ᾧ κατορθώσαντες μὲν εὐτυχηκέναι μᾶλλον, ἢ καλῶς βεβουλεῦ-
σθαι δόξετε, | σφαλέντες δὲ τὴν σκέψιν ἀπρονοήτως, ὅτι οὐδὲν ὄφελός τι
8. ποιεῖσθαι· καὶ μέν τοι καὶ ἐκεῖνο τίς οὐκ οἶδεν ὅτι τὸ μὲν ἐπιτιμῆσαι | καὶ κα-
τηγορῆσαι τινῶν προσπολεμησάντων ποτὲ ἡμῖν, ῥᾷστον που | καὶ παντός ἐστι·
τὸ δ' αὐτῇ πόλει συμφέρον οὐ πρὸς (a) ὀργὴν ὧν πεποιήκα|σι τινὲς, ἀλλὰ πρὸς
τὸ χρήσιμον αὐτοῦ εἰπεῖν, τῇ τοῦ συμβούλου τάξει | προσήκει. - Μὴ παρόξυνε πρό-
12. τερον ἡμᾶς, ὦ Λέντουλε, μηδ' ἀνά|πειθε πολεμῆσαι, πρὶν ὅ τι ἐστὶ συνοίσει τοῦθ'
ἡμῖν ἐπιδεῖξαι· σκο|πῶν τά τε ἄλλα καὶ μάλισθ' ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐνταυθοῖ
τε περὶ τῶν γε | πολέμου πραγμάτων λέγεται, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις πράτ-
16. τεται. | - Ὅτι αἱ μὲν εὐπραγίαι σφάλλουσιν ἔστιν ὅτε τοὺς ἀπερισκέπτως τί δι'
αὐτὰς | ἐλπίσαντας, ὡς καὶ αὖθις κρατήσοντας· τὰ δὲ δὴ πταίσματα | ἀναγ-
κάζει πάντα τινὰ ἐξ αὐτῶν ὧν πεπείρασαι, καὶ τοῦ μέλλοντος | ἀσφαλῶς προ-
ορᾶσθαι. - Ὅτι οὐκέτι σμικρὸν οὔτε πρὸς τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὔνοιαν οὔτε πρὸς
20. τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων εὐδοκίαν, τῷ | μὴ δοκεῖν πολεμοποιεῖν, ἀλλ' ἀναγ-
κάζεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας, ἀμύνασθαι.

Turpe est ad opera ante deliberandum prorucre: nam si bonus successus fuerit, fortuna magis quam recto consilio usi videbimini: sin malus, vestra inconsiderantia nihil frugi fecisse. Iam et illud quis non videt quod obiurgare et accusare aliquos nobis adversantes, facillimum et pervulgatum negotium est; verum enimvero quae civitatis intersunt, ea non odio eorum qui aliquid fecerunt, sed civilis boni studio dicere, ad senatoris officium pertinet. — Ne nos, Lentule, concites neque bellum ante suadeas, quam illud nobis fore utile demonstraveris: et quidem inter cetera reputes velim, longe dispar negotium esse deliberare in senatu de bello, et in acie illud peragere. — Boni successus interdum eos fallunt, qui ob priorem fortunam inconsiderate sperant se denuo quoque fore victores: secus vero clades unumquemque cogunt, propter ea quae sibi acciderunt, futuri temporis securitati prospicere. - Non parum confert sive ad deorum conciliandam gratiam, sive ad hominum existimationem, si non videamur bella studiose quaerere, sed illata coacti repellere.

(a) Cod. συμφέρει πρός.

nuinis Dionis fragmentis comparent. Sic ergo Zonaras: Πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι, συνῆλθον εἰς τὸ συνέδριον, καὶ ἐλέχθη μὲν πολλά· Λούκιος δὲ Κορνήλιος Λέντουλος ἐδημηγόρησε, καὶ εἶπε, μὴ μέλλειν, ἀλλὰ πόλεμον κατὰ τῶν Καρχηδονίων ψηφίσασθαι, καὶ διχῇ διελεῖν καὶ τοὺς ὑπάτους καὶ τὰ στρατεύματα· καὶ τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἰβηρίαν, τοὺς δὲ εἰς τὴν Λιβύην πέμψαι, ἵν' ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἥ τε χώρα αὐτῶν πορθῆται, καὶ οἱ σύμμαχοι κακουργῶνται· καὶ μήτε τῇ Ἰβηρίᾳ βοηθῆσαι δύνωνται, μήτ' ἐκεῖθεν αὐτοὶ ἐπικουρηθῶσι· πρὸς ταῦτα Κύϊντος Φάβιος Μάξιμος ἀντέθετο, μὴ οὕτως ἐκ παντὸς τρόπου τὸν πόλεμον δεῖν ψηφίσασθαι, ἀλλὰ πρεσβείᾳ χρήσασθαι πρότερον· κἂν μὲν πείσωσιν, ὅτι οὐδὲν ἀδικοῦσιν, ἡσυχίαν ἄγειν· ἂν δ' ἀδικοῦντες ἁλῶσι, τότε πολεμῆσαι αὐτοῖς, ἵνα καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου ἐς αὐτοὺς ἀπωσώμεθα· αἱ μὲν οὖν ἀμφοῖν δόξαι τοιαῦται ἦσαν, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν· τῇ δὲ βουλῇ παρασκευάζεσθαι μὲν ἔδοξε πρὸς τὴν μάχην, πρέσβεις δὲ εἰς τὴν Καρχηδόνα στεῖλαι, καὶ τοῦ Ἀννίβου κατηγορῆσαι· καὶ εἰ μὲν μὴ ἐπαινοῖεν τὰ πραχθέντα, δικάσαι· εἰ δὲ εἰς ἐκεῖνον ἀνακ ἀναφέροιεν, ἐξαιτήσασθαι αὐτόν· κἂν μὴ ἐκδῶσι, τὸν πόλεμον ἐπαγγεῖλαι αὐτοῖς· τῶν γοῦν πρέσβεων ἀπελθόντων, οἱ Καρχηδόνιοι ὅ τι ποιητέον ἐνεδοίαζον· καὶ τις Ἀσδρούβας, εἷς τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου προπαρασκευασμένων, συνεβούλευσε νῦν γοῦν τήν τε ἀρχαίαν ἐλευθερίαν ἀνακτήσασθαι, καὶ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης δουλείαν ἀποτρίψασθαι καὶ χρήμασι καὶ δυνάμεσι καὶ συμμάχοις συγκεκροτημένοις ἐπαγόμενοι· ὅτι, κἂν τῷ Ἀννίβᾳ μόνῳ ὅσα βούλεται πρᾶξαι ἐπιτρέψητε, καὶ τὰ προσήκοντα ἔσται, καὶ οὐδὲν αὐτοὶ πονήσετε· τοιαῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, Ἄννων ὁ μέγας ἐναντιούμε-

LXX. Τοιούτων δή τινων ἐπ' ἀμφότερα λεχθέντων, ἔδοξε | σφίσι παρασκευάζεσθαι μὲν ὡς καὶ πολεμήσουσι, μὴ μέν τοι τοῦτο ψηφίσασθαι, ἀλλὰ πρέσβεις εἰς τὴν Καρχηδόνα πέμψασθαι | τὸν Ἀννίβου κατηγορῆσαι· καὶ εἰ μὲν μὴ ἐπαινοῖεν τὰ πραχθέντα | ὑπ' αὐτοῦ, δικάσαι· εἰ δ' ἐς ἐκεῖνον ἀναφέροιεν 24.
αὐτὰ (a), ἐξαίτησιν αὐ|τοῦ ποιήσασθαι, κἂν μὲν ἐκδῶσιν αὐτὸν, [ἡσυχίαν ἄγειν (b)·] εἰ δὲ μὴ, τὸν πόλεμον σφίσιν | ἐπαγγεῖλαι.

Ὅτι ὡς οὐδὲν σαφὲς οἱ Καρχηδόνιοι τοῖς πρεσβευτῖν | ἀπεκρίναντο, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτοὺς ἐποιοῦντο, ὁ Φάβιος | ὁ Μάρκος (c) τάς τε χεῖρας 28.
ὑπὸ τὸ ἱμάτιον ὑπέβαλε, καὶ ὑπτιάσας αὐ|τὰς ἔφη, ἐγὼ μὲν ἐνταῦθα Καρχηδόνιοι, καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὴν | εἰρήνην φέρω· ὑμεῖς δ' ὁπότερον αὐτῶν βούλεσθε ἄντικρυς | ἕλεσθε. ἀποκριναμένων δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τότε αὐτῶν αἱρεῖσθαι |
P. 141. μὲν μηδέτερον, δέχεσθαι δὲ ἑτοίμως ὁπότερον ἂν σφίσι καταλίπωσι, || τὸν πό- 32.
λεμον αὐτοῖς ἐπήγγειλε.

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι Ἀρβωρνητίους (d) | πρὸς συμμαχίαν ἐκάλουν· οἱ δὲ οὔτε τι πρὸς τῶν Καρχηδονίων κακὸν, | οὔτ' αὖ πρὸς τῶν Ῥωμαίων ἀγαθὸν, ὥστε τοῖς μὲν πολεμῆσαι, τοῖς | δὲ ἀμύναι, πεπονθέναι πώποτε ἔφασαν· καὶ 4.

70. His fere in utramque partem peroratis, visum est senatui parandum quidem esse bellum, nondum tamen decernendum, sed mittendos Carthaginem oratores qui Hannibalem criminarentur; et siquidem Poeni acta eius minime laudarent, iudicium constituere: in quo si facta illa culpae eius tribuerent, tum Hannibalis deditionem esse postulandam; quem nisi dederent, bellum indicendum.

Quum nihil legatis definite responderent Carthaginienses, immo eos parvi penderent; Marcus Fabius manus vesti supposuit, easque resupinans ait: ego heic, Poeni, bellum pacemque fero: vos vero utrumlibet aperte deligite. Respondentibus adhuc illis neutrum se eligere, alacriter tamen recipere utrumvis sibi Romani relinquerent, bellum legatus denuntiavit.

Romani ad belli societatem Narbonenses evocaverunt: hi autem neque mali quicquam a Carthaginiensibus se passos neque boni a Romani aiebant, quamobrem contra illos pugnarent hos autem defenderent. Quin adeo Romanis

(a) Cod. αὐτάς. (b) Sic suppleo e Zonara. (c) Ita etiam Zonaras legebat. At Livio XXI. 18. est *Quintus*. (d) Num pro Ναρβωνησίους?

νες τοῖς τοῦ Ἀσδρούβου λόγοις, γνώμην εἰσήνεγκε, μήτε ῥᾳδίως, μήτε μικρῶν καὶ ἀλλοτρίων ἐγκλημάτων ἕνεκα τὸν πόλεμον ἐφ' ἑαυτοὺς ἐπισπάσασθαι, παρὸν τὰ μὲν λῦσαι, τὰ δὲ ἐς τοὺς δράσαντας αὐτὰ τρέψαι· καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο· τῶν δὲ Καρχηδονίων οἱ μὲν πρεσβύτεροι, καὶ τοῦ πρὶν μεμνημένοι πολέμου, αὐτῷ συνετίθεντο· οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ, καὶ μάλισθ' ὅσοι τὰ τοῦ Ἀννίβου ἔπραττον, ἰσχυρῶς ἀντέλεγον· ὡς δ' οὐδὲν σαφὲς ἀπεκρίναντο, καὶ ἐν ὀλιγωρίᾳ τοὺς πρέσβεις εἶχον, ὁ Μάρκος ὁ Φάβιος τὰς χεῖρας ὑπὸ τὸ ἱμάτιον ὑποβαλὼν, καὶ ὑπτιάσας αὐτὰς, ἔφη· ἐγὼ μὲν ἐνταῦθ', ὦ Καρχηδόνιοι, καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην φέρω· ὑμεῖς δ' ὁπότερον αὐτῶν βούλεσθε, ἕλεσθε· ἀποκριθέντων δὲ, μηδέτερον μὲν αἱρεῖσθαι, δέχεσθαι δ' ἑτοίμως ὁπότερον καταλείψουσιν· ἐπήγγειλεν αὐτοῖς αὐτίκα τὸν πόλεμον. Sequuntur apud Zonaram prodigia quaedam, quae belli huius atrocitatem portenderunt: tum Hannibalis per Hispanias Gallias alpesque transitus: donec Zonaras captivorum in Hannibalis castris certamen narrat, quod infra occurrit in vaticanis fragmentis. Hinc cernimus complura deesse in excerptis nostris, quae Zonaras e Dione integro sumebat; sed et Zonaram versa vice desiderare cognoscimus quidquid est in excerptis nostris inter missam legationem et Hannibalis in Italiam descensum.

πάνυ δι' ὀργὴν αὐτῶν | ἔσχον, ἐπικαλοῦντες σφίσιν ὅτι πολλὰ καὶ δεινὰ τῶν ὁμοφύλους (1) αὐ|τῶν ἐδεδράκεσαν.

LXXI. Ὅτι ἀπὸ τοιαύτης, φησὶν ὁ ΔΙΩΝ, ἐκεῖθεν ἤ|δη προσδοκίας Ῥωμαίους καὶ Καρχηδονίους καθίστασθαι, μέγιστον τῇ | γνώμῃ τὸ διάφορον ἐς τὴν τοῦ πολέμου διαχείρησιν εἰληφότας. - Τό | τε γὰρ εὔελπι πρὸς ἐπιθυμίαν πάντας ἀνθρώπους ἄγει, καὶ προθυμοτέρους τε αὐτῶν καὶ ἐχεγγυωτέρους πρὸς πίστιν τοῦ κρατῆσαι παρέχεται· | καὶ τὸ δύσελπι ἔς τε ἀθυμίαν καὶ ἐς ἀπόγνωσιν, καὶ τῆς ῥώμης | καὶ εὐψυχίας ἀφαιρεῖται. - Οἷα που οὖν φιλεῖ τά τε διαπλη[κτικὰ] | καὶ τὰ ἐν ἀγνωσίᾳ ὄντα πολλοὺς ἐκταράσσειν, δέος τοῖς Ἴβηρσιν οὐκ ἐλάχιστον ἐνεποίει. — Τὸ γάρ τοι πολὺ τοῦ ὁμίλου, τὸ μὴ ἀπ' οἰκείας τι|νὸς αἰτίας, ἀλλ' ἐν συμμαχίας λόγῳ στρατευόμενον, ἐπὶ τοσοῦτον | ἔῤῥωται, ἐφ' ὅσον ἀντωφεληθήσεσθαί τι ἀκινδύνως ἐλπίσωσιν· | ὅταν δὲ δὴ ἐγγὺς τῶν ἀγώνων γένωνται, τάς τε ἐλπίδας τῶν κερ|δῶν ἐξίστανται, καὶ τὰς πίστεις τῶν ὑποσχέσεων ἐγκαταλίπουσι· | καὶ τὸ μὲν πλεῖστον ταῖς γνώμαις, ὡς καὶ πάντῃ πάντως κατορ|θώσαντας, λαβεῖν· εἰ δ' οὖν τι καὶ σφάλλοιεν, ἐλάχιστον αὐτὸ (a) πρὸς ἃ ἀν|τήλπιζον, νομίζειν.

LXXII. Ὅτι ἐπεὶ τῷ πλήθει τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀννί|βου οὐδὲν τῶν παρασκευαζομένων ἐξήρκει, καί τινος (2) αὐτῷ διὰ | τοῦτο γνώμην δόντος τῶν τῶν ἐναντίων σαρξὶ

graviter succensuerunt, eosque criminati sunt, quod dira multa contra eorum populares fecissent.

71. Hac, inquit DIO, iamdiu expectatione Romanos et Carthaginienses suspensos fuisse, atque ingens animo odium ad bellum suscipiendum contraxisse. - Nam et spes bona omnes homines ad alacritatem erigit, eosque promptiores fidentioresque ad sperandam victoriam reddit: secus autem spei tenuitas consternationem desponsionemque animi invehit, et magnanimitatis vim aufert. - Sicuti ergo res obvolutae incognitaeque multos territare solent, ita Hispanos haud modicus metus incesserat. - Etenim gregaria turba, quae nulla sua privata causa, sed sociali nomine stipendia meretur, eatenus firmo animo perstat, quatenus frui utilitatibus extra periculi aleam sperat. Ast ubi in procinctu est, spem lucri abiicit, et foederum promissiones deserit. Et praesumptione quidem animi plurimum amplecti solent, ceu si iam omnia prorsus prospere confecissent: quod si minus feliciter aliquando rem gerant, minimum id, prae quam sperabant, existimant.

72. Propter ingentem copiarum numerum Hannibali commeatus nulli sufficiebant. Ibi nescio quo suadente ut hostium carnibus militem nutriret; ipse rem

(a) Cod. αὐτῷ.

(1) Intellige Gallos a Romanis vexatos seu bellis superioribus attritos.

(2) Crudelissimi consilii auctorem prodit Hannibalem monomachum Polybius VIIII. 24, cui minime assensum dicit magnum Hannibalem, sicuti hoc loco Dio, etiam Porphyrius de abstin. lib. II. 57, qui sapienter hac super re disputat. Quare Terentius consul in oratione apud Livium XXIII. 5. frustra hanc calumniam Hannibali imponit.

τῶν στρατιώ|τας σιτίζειν, τὸ μὲν πρᾶγμα οὐκ ἐδυσχέραινε, φοβεῖσθαι δὲ ἔφη |
μήποτε τοιούτων σωμάτων ἀπορήσαντες, ἐπ' ἀλληλοφαγίαν τρά|πωνται (1). 24.
U. C. 536. Ὅτι Ἀννίβας πρὶν ἔργου ἔχεσθαι συγκαλέσας τοὺς | στρατιώτας παρήγα-
γε τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλήφει· καὶ ἐπύθετο αὐτῶν πότερα δε-
δέσθαι τε ἐν πέδαις καὶ δου|λεύειν κακῶς, ἢ μονομαχῆσαι ἀλλήλοις, ὥσθ' ἀφε- 28.
θῆναι προῖκα τοὺς | νικήσαντας ἐθέλοιεν; ἐπειδὴ τοῦθ' εἵλοντο, συνέβαλεν
αὐτοὺς |, καὶ μαχεσαμένων (a) σφῶν εἶπεν, εἶτ' οὐκ αἰσχρὸν, ὦ ἄνδρες στρατιῶ-
P. 142. ται, τούτους μὲν τοὺς ὑφ' ἡμῶν ἑαλωκότας οὕτω πρὸς τὴν ἀνδρείαν ἔχειν, | ὥστε 32.
καὶ ἀποθανεῖν ἀντὶ τοῦ δουλεῦσαι ἐπιθυμῆσαι; ἡμᾶς δ' ὀκνῆσαι πόνον τινὰ καὶ
κίνδυνον ὑπὲρ τοῦ μὴ ὑπακούειν ἑτέρων, καὶ προσέτι | κατάρχειν ἄλλων, ὑπο-
στῆναι;

Ὅτι τοῦ κρατήσαντος πάντων | χρῆμα [μέγισ]τον ἐστὶν καὶ μισοῦν ἀπο- 4.
τυγχάνει, καὶ τὸ νικηθὲν οὐ δεῖ | (b) . . θεραπεύει.

LXXIII. Ὅτι τὸ ἅπαξ προσπταῖσαν πρός τινας, ἀεί τε δυσωπεῖται
σφᾶς καὶ θαρρεῖν οὐκέτι τολμᾶται.

[Σφαλερὸν (c)] | γάρ τι καὶ δειλὸν καὶ ἄπιστον φύσει πᾶν τὸ γαλατικὸν
γένος ἐστίν· ὥσπερ | γὰρ ἑτοίμως θρασύνεται πρὸς τὰς ἐλπίδας, οὕτως ἑτοι- 8.
μότερον φοβηθὲν ἐκπλήττεται· πιστότερον τ' οὐδὲν τοῖς . . . | ἄλλους
ἀνθρώπους ἐκδιδάξει τε μηδέποτε ἐστὶν Ἰταλίαν . . . | τολμ . . .
U. C. 537. Ὅτι πολλὰ τέρατα τὰ μὲν ὡς ἀληθῶς συμβάντα, | τὰ δὲ καὶ [ματαίως] 12.
θρυλλούμενα ἐλογοποιήθη (2)· ὅταν γάρ τινες . . . [ἰσχυ]ρῶς φοβηθῶσιν
καὶ σφίσι καὶ ἐκ τοῦ νεώτερον . . . | δειχθῇ πολλάκις ἕτερον φαντάζεται·

quidem non improbabat; sed timere se dixit, ne quando sui milites his corporibus destituti invicem vorarent.

Hannibal ante proelium congregatis militibus coram stitit captivos, quos in itinere fecerat, atque hos interrogavit mallentne in vinculis malam servitutem servire, an inter se digladiari, ita ut gratis qui vicissent dimitterentur. Id postremum quum eligerent, commisit eos inter se: quumque ii pugnavissent, militibus dixit, nonne turpe est captivos hos nostros tam fortibus animis esse, ut mortem servituti antetulerint; nos autem laborem quemvis periculumve recusare, ne in aliorum potestate simus, immo ut aliis imperare valeamus?

. . . .

73. Qui semel ab aliquo victus est, hunc iugiter veretur, neque spiritum attollere deinceps audet.

Incostans enim et timidum et natura infidum genus gallicum est. Ut autem facile in spem erigitur, ita adhuc facilius, si timor ingruerit, statu mentis decidit . . . .

Prodigia multa partim quidem vere patrata, partim falso famigerata iactabantur. Ubi enim nonnulli vehementiore metu quatiuntur, si forte quid

(a) Cod. μαχησαμεν. (b) Haec quoque pagina tam funditus deleta fuit, ut spem integriora legendi denique amiserim. (c) Hoc vocabulum a me suppletur. Recole cap. LXV.

(1) Id nimirum edoctus fuerat Hannibal ab exemplo mercenariorum in Africa bellantium, qui ad hoc facinus delapsi sunt. Porphyr. loc. cit.

(2) Prodigia plurima hoc anno, quo ad Trasimenum pugnatum est, dictitata, habes apud Iulium Obsequentem; eademque in rebus prioris anni refert

κἂν ἅπαξ τι καὶ ἐκείνων πιστευθῇ προπετῶς ἤδη καὶ . . . | οὐν αἱ θυ-
16. σίαι καὶ τἄλλα . . . την . . . | νοῦ σφίσιν ἄκεσιν καὶ πρὸς τὸ τ
ιπο . . . εἰ|ώθασι ποιεῖν ἐγίγνετο ἀλλα . . . τοι|ούτοις παρὰ τὸ
20. κρεῖττον ἐλπίζοντες πιστεῦσαι· καὶ τότε εἰ καὶ μᾶλ|λον διὰ τὸ τοῦ προσδοκωμέ-
νου κινδύνου μέγεθος ἐνόμιζον, ὅτι | καὶ τὸ ἔσχατον αὐτῶν . . . ἡτ-
τηθήσεσθαι. |

Ὅτι οἱ δικτάτωρες (1) . . . την ἀγαπῶντες εἰ ἀν . . . ἐ|γένοντο U. C. 537.
24. οὐδὲ . . . | οὐδὲ . . . πυθόμενοι δὲ τὸν Ἀννίβαν τῆς | τε ἐπὶ τὴν Ῥώμην
ὁδοῦ ἀποτετράφθαι, καὶ ἐς Καμπανίαν ὁρμῆσαι, | τότε δὲ καὶ ἐκεῖνοι σιωπῶς (a)
μήτε ἑκούσιοι μήτε βιασθέντες με|τάστασιν ἐς ἀσφάλειαν ἐποιήσαντο.

LXXIIII. Ὅτι ὁ Φάβιος δι' ἀσφα|λείας μᾶλλον ἢ διὰ κινδύνων προσηδρεύετο
28. . . . συμβαλεῖν | ἀνδράσι χειροτέχναις τοῦ πολέμου οὖσιν ἐτόλμα, καὶ ἐν
πολλῇ | περιωπῇ τὴν τῶν στρατιωτῶν σωτηρίαν, ἄλλως τε διὰ τὴν τῶν πολιτῶν
ὀλιγανθρωπίαν, ἐποιεῖτο· συμφορὰν οὐ τὸ μὴ φθεῖραι | τὰ τῶν ἐναντίων,
32. ἀλλὰ τὸ τῶν οἰκείων ἀποβαλεῖν μεγάλην ||| εἶναι νομίζων· ἐκείνους μὲν γὰρ τῇ P. 149.
παρουσίᾳ τοῦ πλήθους κανα|κινδυνεῦσαι ποτὲ σφαλέντας ἡγεῖτο· αὐτοῦ (b) δ', εἰ
καὶ τὸ βραχύτατον | πταίσειε, πάντη (c) κακὸν (d), οὐ πρὸς ἀριθμὸν τῶν τότε ἀπο-
4. θανόντων, ἀλ|λὰ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν πρὶν παθημάτων, γενήσεσθαι ἐλογίζε-
το· τοῖς | μὲν γὰρ ἀκεραίοις πράγμασι καὶ τὰ δεινότατα ῥᾳδίως πολλάκις
τοὺς | ἀνθρώπους ὑφίστασθαι· τοὺς δὲ προκεκμηκότας καὶ τὰ βραχύτατα κα-
κοῦν | ἔλεγεν· καὶ δὲ διὰ τοῦτο τοῦ υἱέως συμβουλεύοντος ποτὲ αὐτῷ ἀποκιν-|
8. δυνεῦσαι, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπόντος ὅτι οὐκ ἂν πλείους ἑκατὸν ἀνδρῶν | ἀπόλοιν-
το, οὔτε ἐπείσθη, καὶ προσανήρετο αὐτὸν, εἰ καὶ αὐτὸς ἂν ἐθελή|σειεν τῶν ἑκατὸν
ἀνδρῶν γενέσθαι;

novi . . . oblatum fuerit, saepe aliud sibi confingunt . . . .
. . . .

Dictatores . . . certiores facti, quod Hannibal ab itinere romano divertisset, atque in Campaniam se contulisset, tunc et ipsi tacite neque voluntarii neque tamen prorsus coacti, securitatis causa stationes transtulerunt.

74. Fabius securitati magis quam periculis adeundis intentus erat, *neque* cum viris belli peritissimis decertare audebat; salutemque militum, praesertim ob civium infrequentiam, diligentissime custodiebat: sibique magno detrimento fore putabat, non si hostes haud occidisset, sed si forte suos milites pessum dedisset. Hostes enim multitudine abundantes denuo tentaturos putabat proelii aleam, etiamsi forte inferiores discessissent: sibi autem quaqua versus, quantumvis leviter laboraret, fore exitiosum; idque non ex nunc pereuntium numero, sed ex magnitudine praeteritarum cladium effectum iri reputabat. Nam rebus integris, maximas quoque calamitates ab hominibus facile perferri aiebat; verum antea iam afflictos, levissimis quoque malis obtundi. Quare et quum filius eum hortaretur ad periculum adeundum, diceretque nihilo plus centum hominibus fore periturum; non mutavit sententiam Fabius, filiumque interrogavit, utrum ipse in centenario illo numero esse vellet?

(a) Notemus adverbium. (b) Haud scio an in cod. sit αὐτοῦ. (c) Cod. πταίσειεν παντί. (d) In cod. fortasse κακοῦ.

etiam Zonaras. Livius autem XXII. sqq. narrat quid Romae per id tempus ob procurandas religiones actum fuerit, Fabio iam pro dictatore creato.

(1) Quippe duo iam dictatores erant, quoniam plebiscito aequatus Fabio dictatori Minucius magister equitum fuerat. Liv. XXII. 26; Plut. Fab. IX.

Ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι οὐχ ὅπως | αὐτεπάγγελτοί τι τῷ Ἀννίβᾳ ἔπεμψαν,
ἀλλ᾽ ἐν γέλωτί τε αὐτὸν ἐποιοῦντο ὅτι τε εὐπράττειν καὶ ὅτι πολλὰ κατορθοῦν
εἴ ποτε γράφων σφίσι, καὶ χρήματα καὶ στρατιώτας παρ᾽ αὐτῶν ἤτει· λέγοντες
μηδὲν | ὁμολογεῖν τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ τῇ κατορθώσεσι· τὸν γὰρ κρατοῦντας |
προσήκειν καὶ τῷ παρόντι στρατεύματι ἀρκεῖσθαι, καὶ χρήματα οἴκαδε πέμπειν,
ἀλλ᾽ οὐχ ἕτερα πρὸς ἑαυτῶν προσεπαιτεῖν (1)·

LXXV. Ὅτι τοῖς πολλοῖς σύνηθες τοῖς ἀρχομένοις συμφέρεσθαι ῥᾳδίως· |
ἄλλως τε καὶ ἐπὶ διαβολῇ τῶν εὐδοκιμούντων προστίθενται· διότι | τὸ μὲν ἄρτι
προσφαινόμενον συναύξειν, τὸ δὲ ὑπερέχον ἐκκαθαίρειν | πεφύκασι· τοῖς μὲν
γὰρ ἐπὶ πλεῖον σφῶν προφέρουσιν οὐκ ἄν τις | ἐξαίφνης παρισωθείη, τὸ δ᾽
ἀδόκητον αὐξηθὲν, ἐλπίδα καὶ ἐκείνοις | ἐς τὴν ὁμοίαν εὐτυχίαν φέρει.

U. C. 537. Ὅτι ὁ Ῥοῦφος ἰσομοιρίαν λαχὼν | τῷ δικτάτωρι, καὶ ἡττηθεὶς ὑπὸ
Καρχηδονίων, μετεβάλετο (2)· σωφρο|νίζουσι γάρ πως τοὺς μὴ πάνυ ἀνοήτους αἱ
συμφοραί· καὶ ἐθελοντὴς | τὴν ἡγεμονίαν ἀφῆκε· καὶ αὐτὸν ἰσχυρῶς ἐπὶ τούτῳ πάν-
τες ἐπῄ|νεσαν· οὐ γὰρ ὅτι μὴ κατ᾽ ἀρχὰς ἔγνω μεμπτὸς ἐνομίζετο, ἀλλ᾽ |
ὅτι μὴ κατώκνησε μετανοῆσαι, καλῶς ἤκουε· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ πρώ|της εὐθὺς
τὰ προσήκοντα τινὰ ἑλέσθαι, τὸ εὐτυχίας ἔργον ἡγοῦντο | εἶναι· τὸ δὲ ἐκ τῆς
πείρας τῶν πραγμάτων τὰ βελτίω μαθόντα μὴ αἰσχυνθῆναι μεταθέσθαι, με-
γάλως ἐπῄνουν· καὶ ἐκ τούτου δειχθῆναι σαφῶς ὅσον ἀνὴρ ἀνδρὸς, ἀρετή τε
ἀληθὴς δοκήσεως | διαφέρει· ἃ γοῦν φθόνῳ καὶ διαβολῇ πρὸς τῶν πολιτῶν ὁ Φάβιος
P. 150. ἀφῃ|ρέθη, ταῦτα παρ᾽ ἑκόντος τοῦ συνάρχοντος καὶ δεομένου γε ἀνεκτή|σατο.

U. C. 537. **LXXVI.** Ὅτι ὁ αὐτὸς μέλλλων ἐκ τῆς ἀρχῆς ἀπαλλαγήσεσθαι, τοὺς ὑπά|τους

Carthaginienses adeo suppetias Hannibali sponte non miserunt, ut etiam illum risui habuerint, qui se rem bene feliciterque gerere scriberet, et tamen pecuniam ac milites ab iis exposceret: aiebantque postulata haec cum bonis eius successibus non consentire. Namque oportere ut victores praesenti exercitu contenti sint, opes autem in patriam mittant; non ut alia subsidia ab eadem requirant.

75. Mos est multorum indulgenter favendi iis qui honorum cursum primo ingrediuntur: iidemque criminationibus premunt illos qui gloria iam florent. Quippe naturaliter feruntur ad id augendum quod nuper emergit, destruendum autem quidquid altius eminet. Causa rei est, quod qui plurimum dignitate superant, eos continuo se exaequaturum nemo confidit: illi autem qui praeter expectationem augentur, spem aliis quoque paris felicitatis iniiciunt.

Rufus potestatem dictatori parem adsecutus, mox a Carthaginiensibus victus, animum immutavit. Prudentiores enim redduntur ab adversis casibus ii qui plane non sunt fatui. Sponte igitur se copiarum ducatu abdicavit; quam ob rem valde ab omnibus commendatus fuit: non enim tam reprehendendus visus est, quia principio inscitia laboraverat, quam laudandus quia paenitere postea non dubitaverat: namque initio statim optima eligere, felicitatis esse putabant; ast eum, quem rerum experientia edoctum haud puduisset mutare sententiam, magnopere laudabant: atque hinc patescere aiebant quantum homo hominem, veraque virtus simulatam praecellat. Ita Fabius quod sibi invidia et calumnia civium eripuerat, id volente atque orante collega recuperavit.

76. Idem dictatura abiturus, consulibus ad se vocatis potestatem supremam

(1) Hunc quoque locum a Dione in suam rem sevocavit Zonaras VIII. 26, verbis immutatis. et apud Plut. Fab. XIII. Sed tamen Minucii laus apud neutrum extat.

(2) Prolixius hoc scribitur apud Livium XXII. 29.

μετεπέμψατο, καὶ ἐκείνην (a) τε αὐτοῖς παρέδωκε καὶ προσπαρῄνεσε | πάνθ' ὅσα πραχθῆναι ἐχρῆν ἀφθονώτατα (1)· τήν τε γὰρ σωτηρίαν τῆς πό|λεως προετίμα τοῦ μόνος γε δοκεῖν καλῶς ἄρχειν· καὶ οὐκ ἐξ ὧν ἂν | ἔπταισαν ἰδιογνωμονήσαντες, ἀλλ' ἐξ ὧν κατώρθωσαν πεισθέντες | αὐτῷ μᾶλλον ἐπαινεθήσεσθαι προσεδόκησε· καὶ οἱ ὕπατοι δὲ οὐδὲν | θρασέως κατὰ τὴν τοῦ Φαβίου ὑποθήκην ἔπραξαν· ἀλλ' ἐν ἀμείνονι | τὸ μή τι καταπρᾶξαι τοῦ καὶ σφαλῆναι τιθέμενοι, κατὰ χώραν | πάντα τὸν τῆς ἡγεμονίας χρόνον ἔμειναν.

Ὅτι περὶ μαντικῆς καὶ | ἀστρονομίας φησὶν ὁ ΔΙΩΝ. ἐγὼ μέν τοι οὔτε περὶ τούτων, οὔτε περὶ τῶν | ἄλλων ἐκ μαντικῆς προλεγομένων τισὶ συμβαλεῖν ἔχω· τί γάρ που | καὶ βούλεται προσημαίνειν, εἴ γε πάντως τέ τι ἔσται; μηδεμία ἂν | αὐτοῦ ἀποτροπὴ μήτ' ἀνθρωπίνῃ περιτεχνήσει μήτ' αὖ θείᾳ προνοίᾳ γένοιτο· | ταῦτα μὲν οὖν ὅπῃ ποτὲ ἑκάστῳ δοκεῖ νομιζέσθω (2).

LXXVII. Ὅτι ἦρχον Παῦλος | καὶ Τερέντιος ἄνδρες οὐχ ὁμοιότροποι, ἀλλ' ἐξίσου τῷ διαφόρῳ τοῦ | γένους καὶ τὰ ἤθη διαλλάττοντες· ὁ μὲν εὐπατρίδης τε ἦν καὶ παιδείᾳ | ἐκεκόσμητο, τό τε ἀσφαλὲς πρὸ τοῦ προπετοῦς προετί|μα· καί πη καὶ ἐκ | τῆς αἰτίας ἣν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ ἀρχῇ εἰλήφει κεκολασμένος (b) οὐκ ἐ|θρασύνετο, ἀλλ' ὅπως μὴ καὶ αὖθις τὸ δεινὸν πάθοι μᾶλλον ἢ ὅπως ἀ|ποτολ- U. C. 538.

commisit; monuitque eos quidquid magis innocuum factu foret. Et se quidem urbis salutem pluris fecisse aiebat, quam ut ipse praeclare solus imperare videretur: ab illis vero se sperare, ut laudem consequerentur non consilio privato male rem gerendo, sed ex monitis eius prospere agendo. Ergo consules dum Fabii admonitionibus parent nullum audacius facinus moliti sunt: sed e sua re magis esse putantes nihil agere quam cladem accipere, in stationibus suis toto consulatus tempore perseverarunt.

De divinatione et astronomia sic ait DIO. Equidem neque de his neque de aliis, quae divinando praedicuntur, definire quicquam velim. Nam cur oportet ante portendi, siquid omnino futurum est? Profecto id nulla vel arte humana vel providentia divina averti poterit. De his igitur pro suo quisque libito sentiat.

77. Consulatum gerebant Paulus atque Terentius diversa indole praediti homines, genere haud minus quam moribus discrepantes. Ille quidem patricius erat ac disciplinis ornatus, securitatemque audaciae praeponere solitus: quin adeo propter criminationem quoque, qua in superiore consulatu male mulcatus fuerat,

(a) Cod. ἐκεῖνο. (b) Lege Livium XXII. 35.

(1) Plutarchus in Fab. XIIII.

(2) Hanc suam de divinandi arte sententiam protulit Dio, quum ea prodigia ac vaticinia commemoraret, quae cannensi cladi praeluserunt: quae cuiusmodi fuerint, scribit Zonaras VIIII. 1, sine dubio a Dione hauriens, id quod a sequente apud nos vaticano fragmento demonstratur de Paulo ac Terentio, quod iisdem verbis apud Zonaram extat, subtractis tantummodo compendii gratia aliquot sententiis. Sic ergo Zonaras: Ῥωμαίοι συμφορᾷ περιέπεσον ἧς οὔτε πρόσθεν οὐδ' ὕστερον δεινοτέρᾳ οὐδὲ μιᾷ· προηγήσατο δὲ ταύτης καὶ τινα τέρατα, καὶ τὰ τῆς Σιβύλλης λόγια, ἃ τις πρὸ τοσούτων ἐτῶν τὴν συμφορὰν αὐτοῖς ἐμαντεύσατο· θαυμαστὸν δὲ καὶ τὸ τοῦ Μάρκου προμάντευμα· χρησμολόγος γάρ τις καὶ οὗτος γενόμενος, ἐν τῷ διομηδείῳ πεδίῳ πταίσειν αὐτοὺς, ἅτε καὶ Τρῶας τὸ ἀρχαῖον ὄντας, ἐθέσπισε. τοῦτο δ' ἐν Ἀπουλίᾳ τῇ Δαυνίων ἐστὶ, καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς τοῦ Διομήδους κατοικήσεως, ἣν ἐκεῖ ἀλητεύσας ἐποιήσατο, ἔσχηκεν· ἐν γὰρ τῷ πεδίῳ ἐκείνῳ καὶ αἱ Κάνναι, ἔνθα τότε ἐδυστύχησαν παρά τε τῷ ἰονίῳ κόλπῳ, καὶ περὶ τὰς τοῦ Αὐφιδίου ἐκβολάς εἰσιν. ἡ δὲ Σιβύλλα φυλάττεσθαι μὲν τὸ χωρίον παρῄνεσεν, οὐ μέν τοι καὶ πλέον τι γενήσεσθαι ἔφη, οὐδ' εἰ διὰ πάσης αὐτὸ ποιήσαιντο φυλακῆς· τοιαῦτα μὲν οὖν ἦσαν τὰ χρησμολογήματα· τὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις συμβάντα οὕτως ἐγένετο· ἦρχον μὲν οὖν Παῦλος Αἰμίλιος καὶ Τερέντιος Οὐάρρων, ἄνδρες οὐχ ὁμοιότροποι etc. Iam inter dictaturam a Fabio depositam, de qua retro in excerptis vaticanis et Pauli Terentiique consulatum, qui annum sequentem occupavit, pauca sane apud Zonaram narrantur; res scilicet aliquot a Gemino consule gestae, coniuratio

μήσας τι κατορθώσῃ· Τερέντιος δὲ ἔν τε τῷ ὁμίλῳ ἐτέθραπτο | καὶ ἐν θρα-
σύτητι βαναυσικῇ ἤσκητο· καὶ διὰ ταῦτ' ἔς τε τἆλλ' ἐξεφρόνει, | καὶ τὸ κράτος
ἑαυτῷ τοῦ πολέμου προσυπισχνεῖτο, τοῖς τε εὐπατρίδαις πολὺς ἐνέκειτο, καὶ τὴν 24.
ἡγεμονίαν μόνος πρὸς τὴν τοῦ συνάρχον|τος ἐπιείκειαν ἔχειν ἡγεῖτο. [Ἦλθον
οὖν ἄμφω εἰς τὸ στρατόπεδον εὐκαιρότατα· οὔτε γὰρ τροφὴ ἔτι ἦν τῷ Ἀννίβᾳ,
καὶ τὰ τῶν Ἰβήρων κεκίνητο, τά τε τῶν συμμάχων αὐτοῦ ἠλλοτριοῦτο· καὶ
εἴ γε καὶ τὸ βραχύτατον ἐπεσχήκεσαν, ἀπόνως ἐκράτησαν ἄν· νῦν δὲ (1)]
τὸ τοῦ Τερεντίου ἀπερίσκελον | καὶ τὸ τοῦ Παύλου ἐπιεικὲς (2) βουλομένου ἀεὶ τὰ προσ-
ήκοντα, συγχω|ροῦντος δὲ τὰ πολλὰ τῷ συνάρχοντι (δεινὴ γάρ ἐστιν ἐλατ-
τωθῆναι | θράσους πραότης) ἥττησεν αὐτούς. 28.

Ὅτι ἐν τῇ συμπλοκῇ τοῦ | πολέμου οὐδ' οἱ πάνυ θαρσοῦντες ἐλαφροτέ-
ραν τὴν ἐλπίδα τοῦ φόβου πρὸς τὸ ἄδηλον αὐτοῦ εἶχον· ἀλλὰ καὶ ὅσῳ μᾶλλον
ἡγοῦντο νικήσειν, | τόσῳ μᾶλλον ἐδεδίεσαν μή πη καὶ σφαλῶσι· τοῖς μὲν
Desiderantur paginae sex. γὰρ ἀγνοοῦσί τι, οὐ|δέν ἐστι φοβερὸν ἐκ τῆς ἀπονοίας ὑπομένειν· τὸ δὲ ἐκ 32.
λογισμοῦ θαρσοῦν (3) ||| * * *

elato animo non erat; verum potius studebat nequid simile denuo pateretur, quam ut aliquid prospere gereret. At enim Terentius in plebe educatus, et illiberali protervia imbutus, cum alioqui valde superbiebat, tum belli victoriam sibi despondebat: et patriciis magnopere maledicebat, seque solum consulem prae collegae lenitate existimabat. [Commodissimum ergo accidit, ut ambo in castra venirent: carebat enim commeatu Hannibal, et res hispanicae turbatae erant, et socii ab eo alienabantur. Quamobrem si paulo adhuc diutius morati essent, victoriam sine dubio retulissent. Nunc vero] Terentii inconsiderantia et Pauli mansuetudo, qui postremus meliora quidem volebat, pleraque tamen collegae permittebat (solet enim audaciae cedere lenitas) romanas partes depresserunt.

In pugnae conflictu ne audacissimi quidem maiore spe quam metu agitabantur ob eventus ambiguitatem: sed quo magis se victuros existimabant, eo vehementius pertimescebant ne forte inferiores discederent. Nam qui inscii sunt, nihil iis ob suam insaniam formidandum occurrit: qui autem deliberato consilio audent * * *

servilis Romae oppressa, et Scipionis prosperi aliquot in Hispania successus; quibus ex rebus apud Dionem sine dubio scriptis eclogarius vaticanus nihil delegit.

(1) Quem uncis inclusi tractum, is totus e Zonara a me petitus fuit, quia sine dubio Dionis est: medius enim inter duo vaticana excerpta, quae Zonaras quoque recitat, iacet. Iam pro νῦν δὲ, quae sunt vera Dionis verba, eclogarius sollemne suum ὅτι posuit.

(2) Zonaras praetermisit verba ab ἐπιεικὲς ad ἥττησεν.

(3) Vix dubito quin excerptum hoc vaticanum de cannensi proelio loquatur; sed tamen nullum illius apud Zonaram vestigium occurrit.

Sequitur in vaticano palimpsesto lacuna ingens: nam tertii huius quaternionis desiderantur paginae postremae *quatuor*. Deinde quarti quaternionis, quoniam deest folium extimum, desiderantur hoc loco paginae *duae*. Ergo lacuna paginarum *sex*. Res autem in hac excerptorum lacuna demersae complectuntur annos CLXXXVI; quoniam tot revera intersunt anni inter pugnam cannensem et Labieni commemorationem, quae prima mox occurrit in quarti quaternionis membranis. Neque est cur quisquam de maiore membranarum (v. gr. integri quaternionis alicuius) damno suspicetur: satis enim in consequentibus paginis videmus quam exiguum excerptorum *de sententiis* numerum faciat eclogarius; quippe qui in una pagina 301. librum Dionis XLVIII cum LVIII connectit.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

LXXVIII. * * * (1) [Λαβιηνὸς] ἐπὶ πρεσβείαν πεμφθεὶς πρὸς Πέρσας, ἐφ' ᾧ συμμαχίαν αἰτῆσαι κατὰ (a) Κασ|σίου καὶ Βρούτου· ὡς δὲ ὁ χρόνος ἐτρίβετο, τοῦ Περσῶν βασιλέως ἀμφι|βόλου ὄντος, καὶ τὴν ἔκβασιν τῶν πραττομένων ἀναμένοντος,
4. εἵ|λετο Λαβιηνὸς παρ' αὐτοῖς καταμένειν, προτιμήσας τὸν μετὰ βαρβά|ρων βίον τοῦ οἰκείου (b) ὀλέθρου.

P. 301. EX LIBRO XLVIII. 41. U. C. 714.

DIONIS

HISTORIAE ROMANAE

EXCERPTA

AB AUGUSTO USQUE AD FINEM HISTORIAE

CUM ANONYMI CONTINUATIONE USQUE AD CONSTANTINUM.

AUGUSTUS

78. * * * *Labienus* ad Persas missus orator ut belli societatem adversus Cassium Brutumque impetraret; dum rex persa incertus animi deliberando tempus terit, rerumque expectat exitum, maluit Labienus manere in Perside, barbarorum convictum exitio suo praeferens.

(a) Ita cod. κατὰ *adversus*, communiore certe sensu, cum regit secundum casum. Verumtamen apud Dionem editum Zonaramque X. 22 Labienus immo dicitur petivisse auxilia pro Bruto Cassioque quorum commilito erat. (b) Melius in edd. οἴκοι, *in patria*.

(1) Dionis libros a I. ad XXXV, paucis demptis fragmentis, interiisse omnes scimus. Itaque excerpta vaticana quae nos priore in parte scripsimus, magnum ei lacunae supplementum adferunt. Illa quippe desinunt in urbis anno DXXXVIII, liber autem editus XXXVI incipit anno DCLXXXVI. Exin Dionis libros usque ad LIV. aiunt esse integros eruditi, cui tamen adfirmationi sine dubio derogare fidem licet, quoniam Dio tantopere tamque varie in codicibus vexatus apparet. Deinde libros a LV. ad LX. passim adhuc mutilos esse videmus. Tum denique a LXI. ad LXXX, seu ad historiae finem nihil superest nisi Xiphilini compendium, cum insignibus codicis alterius vaticani non palimpsesti, et iamdiu noti, fragmentis. Quamquam igitur vaticani palimpsesti excerpta imperialium, ut loquimur, temporum haud raro incidunt in locos Dionis editos, tamen omnia ponenda censui, tum propter lectionis enormes varietates, tum ob partes saepe novas et inauditas, tum denique ut excerpendi methodus lectoribus innotescat.

EX LIBRO LI. 16. U. C. 724. Ὅτι ἰδὼν ὁ Καῖσαρ τὸν τάφον καὶ | τὸ σῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, προτρεπόντων δὲ τῶν Ἀλεξανδρέων ἰδεῖν καὶ | τὸ σῶμα Πτολεμαίου, ἐγὼ ἔφη βασιλεῖς βούλομαι θεάσασθαι, οὐχὶ νεκρούς. Ὅτι προτρεπομένων αὐτὸν πάλιν ἐντυχεῖν τῷ Ἄπιδι, | ἐγὼ φησὶ θεοὺς προσκυνῶ, οὐχὶ βοῦς.

LIII. 24. U. C. 728. Ὅτι Κορνήλιος ὑβριστὴς ἐ|γένετο καὶ ἄδικος τιμηθεὶς (1) ὑπὸ Καίσαρος· ἐν γὰρ τῇ δυναστείᾳ ἅπαν|τας διέβαλλεν καὶ ἐκάκου· ὥστε καὶ Πρόκυλον τινὰ αὐτῷ ἀπαντήσαντα ποτὲ τὴν ῥῖνα καὶ τὸ στόμα τὸ οἰκεῖον κατασχεῖν, αἰνιττόμενος ὅτι οὐδὲ φθέγξασθαι οὐδὲ ἀναπνεῦσαι ἐπὶ αὐτοῦ ἔξεστιν· ἄλλος δέ | τις λαβὼν μάρτυρας, προσῆλθε δημοσίᾳ. καὶ ἤρετο αὐτὸν εἰ ἐπιγινώσκει αὐτόν; τοῦ δὲ εἰπόντος ἀγνοεῖν, στραφεὶς πρὸς τοὺς μάρτυρας, ὁρᾶτε |ἔφη ὅτι ἀγνοεῖ με· μηδὲν οὖν λέγων περὶ ἐμοῦ πιστευθῇ (2).

ΤΙΒΕΡΙΟΣ

LVII. 14. U. C. 768. LXXVIIII. Ὅτι Τιβέριος τὰ καταλειφθέντα ληγάτα Καίσαρος οὐκ ἀπεδίδου ἐπὶ χρόνον | πολύν· ἐπειδὴ δὲ νεκροῦ διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐκφερομένου προσελθών | τις ἔδοξε πρὸς τὸ οὖς αὐτῷ ψιθυρίζειν· καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τῶν συνόν|των τί τοῦτο πεποίηκεν; ἔφη τῷ Αὐγούστῳ δεδηλωκέναι ὅτι τὰ ληγάτα | μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ἐδόθη· ἐκεῖνον μὲν αὐτίκα ἀπέκτεινεν, ἵν' αὐτάγγελος αὐτοῦ ὅπερ καὶ ἐπισκώπτων γένηται.

LVII. 18. U. C. 770. Ὅτι ἐψηφίσαντο οἱ βου|λευταὶ καὶ τὸν νοέμβριον μῆνα, ἐν ᾧ Τιβέριος ἐγεν-

Quum Caesar sepulcrum Alexandri corpusque observasset, eumque hortarentur Alexandrini ut Ptolemaeum quoque videret; ego reges inquit, non mortuos, spectare volo. Iisdem hortantibus, ut Apidem inviseret, ego, respondit, deos non boves veneror.

Cornelius a Cesare dignitate exornatus, violentum se et iniustum praebuit. Namque in suo magistratu calumniosus erat in omnes et molestus: in tantum ut Proculus quidam ei obviam factus, nares suas osque occluserit; significans, sub eo magistratu ne loqui quidem aut respirare licere. Alius vero conductis testibus publice ad eum accessit, rogavitque num se agnosceret? illo autem respondente se hominem ignorare; conversus ad testes, cernitis, inquit, me ab isto ignorari: quidquid igitur de me is dixerit, ne fides ei habeatur.

TIBERIUS

79. Tiberius relicta a Cesare legata diu non praestitit. Quumque forte defunctus nescio quis per forum efferretur, accedens quidam simulavit huic aliquid in aurem insusurrare. Tum rogatus a praesentibus quidnam egisset; ait se mortuo mandasse ut Augusto referret de legatis nondum exsolutis. Atque hunc *Tiberius* protinus interfecit, ut ipsemet nuncium rei eius ferret, in qua scurram se gesserat.

Decernente senatu ut november mensis, in quo Tiberius natus erat, ti-

(1) Intellige Aegypti praefecturam.

(2) Ergo falsa videtur Dionis editi lectio, quae haec non Cornelio Gallo sed Largo accidisse ait. Intellige autem Gallum poetam, cuius violentiam testatur etiam αὐτοχειρία a Dione et abs Hieronymo in chronico aliisque memorata.

24. νήθη, τιβέριον καλεῖσθαι· ὁ δὲ οὐκ ἐδέχετο, εἰπὼν αὐτοῖς, καὶ ἐὰν δεκατρεῖς
Καίσαρες ἔχητε, τί ποιήσητε;

Ὅτι Τιβέριος τοὺς κατηγορημένους ἐπί | τινι πικρῶς ἐκόλαζεν, οὕτως ἐπι-
λέγων, οὐδεὶς ἑκὼν ἄρχεται, ἀλλ' ἄκων εἰς τοῦτο συνελαύνεται· μὴ μόνον
28. γὰρ τοὺς μὴ πειθαρχεῖν ἀρχομένους | ἡδέως, ἀλλὰ καὶ ἐπιβουλεύειν τοῖς ἄρχουσι·
καὶ προσεδέχετο τοὺς κατηγοροῦντας, μὴ διακρίνων εἴτε δοῦλος τοῦ δεσπότου, εἴτε
[κατὰ πατρὸς (a)] υἱὸς λέγει (1). |

LXXX. Ὅτι Λιβίας ποτὲ προϊούσης, γυμνοὶ ἄνδρες ἐνεφάνησαν αὐτῇ EX LIBRO LVIII. 2.
γυναικὶ (b), καὶ διὰ τοῦτο ἤγοντο πρὸς θάνατον (2)· ἡ δὲ ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀφε- U. C. 782.
32. θῆναι εἰποῦσα ὅτι ταῖς σωφρονούσαις οὗτοι ἀνδρίαντες δοκοῦσιν εἶναι. ||

Ὅτι ἡ αὐτὴ ἐρωτηθεῖσα ποίοις τρόποις χρωμένη τοσοῦτον ἐπὶ τοῦ Καί- P. 302.
σαρος ἐκράτησεν ἔφη, αὐτή τε ἀκριβῶς σωφρονοῦσα, καὶ πάντα τὰ δοκοῦντα
4. αὐτῷ ἡδέως ποιοῦσα, καὶ μηδὲν ἄλλο τι τῶν ἐκείνου πολυπραγμονοῦσα, καὶ τὰ
ἀφροδίσια αὐτοῦ ἀθύρματα μήτε αἰσθάνεσθαι προσποιουμένη.

Ὅτι Τιβέριος βασανίζων τινὰ σφοδρῶς ἐπὶ ψεύδεσιν αἰτίαις, καὶ γνοὺς LVIII. 3. U. C. 783.
ὅτι μάτην ἐβασανίσθη, ἐκέλευσεν αὐτὸν σπουδαίως | ἀναιρεθῆναι· τῷ γὰρ οὕτως
8. ὑβρισθέντι συμφέρειν ἔλεγεν τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου.

Ὅτι Τιβέριος νόσον προσποιησάμενος τὸν Σεϊανὸν ὡς καὶ ἐπακολουθήσων εἰς
Ῥώμην προέπεμψε, λέγων μέρος τοῦ | σώματος αὐτοῦ καὶ τῆς ψυχῆς ἀποσπᾶ-

berius vocaertur ; non sivit , dicens : quid vero facietis si tredecim erunt Caesares ?

Tiberius in accusatos de coniuratione aliqua acerbe animadvertebat , dicens : neminem sponte obtemperare , sed invitum ad id cogi ; nec solum homines non libenter obedire cum aliquid iis imperatur , verum etiam imperantibus insidiari . Pronis igitur auribus delatores excipiebat ; ac perinde habebat si vel servus dominum vel filius patrem accusaret .

80. Liviae in publicum prodeunti viri nudi , mulieri ipsi , occurrerunt : quam ob rem ad necem quum ducerentur , ipsa eos dimitti iussit dicens , pudicis feminis viros huiusmodi statuarum instar videri . Eadem rogata quibusnam artificiis animum Caesaris tantopere obnoxium sibi fecisset , respondit : se quidem apprime pudicam exhibendo , et quidquid Caesari placuisset libenter faciendo . Ceteroqui nihil de rebus eius praeterea quaesivisse , atque eius levitates amatorias ne se scire quidem simulavisse .

Tiberius postquam hominem quendam ob falsa crimina valde excruciavisset ; mox cum immerito tortum cognovisset ; iussit eundem ilico occidi : namque homini talem iniuriam passo expedire aiebat vita excedere .

Tiberius morbum simulans Seianum praemisit Romam tamquam ipse mox subsecuturus : aiebatque se partem animae et corporis ab se divellere ; cum-

(a) Desunt in cod. duo verba haec. (b) Vocab. γυναικὶ est in margine ab alia manu .

(1) Fragmentum hoc sine dubio pertinet ad libri LVII. capitulum aliquod post octavum decimum ; neque tamen in mutilis editionum reliquiis visitur , quamquam ibi Tiberii multiplex saevities scribitur.

(2) Quippe eiusmodi nuditatis flagitium romana prisca lege vetitum erat . Plut. in Romulo cap. XX.

σθαι ἀπ' αὐτοῦ· καὶ περιέβαλεν | αὐτὸν (a) καὶ κατεφίλησε μετὰ δακρύων, ὥστε Σεϊανὸν ἐπὶ πλέον ἐπαίρεσθαι (1).

EX LIBRO LVIII. 11. U. C. 784. LXXXI. Ὅτι Σειανὸν Ῥέγουλος καὶ ὁ Λάκων (2) λαβόντες αὐτὸν ἔδησαν, καὶ ἤγαγον | εἰς τὸ δεσμωτήριον· καὶ ἐντεῦθεν μᾶλλον ἄν τις τὴν ἀνθρωπίνην ἀ|σθένειαν ἐλεήσῃ, καὶ παιδευθήσεται μή τε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ὀγκοῦσθαι, καὶ | ἐπὶ τοῖς δοκοῦσιν ἐναντίοις μὴ δυσχεραίνειν· οἱ γὰρ πάλαι ὡς δεσπότην | τιμῶντες, τότε ὡς δραπέτην ἐφύλαττον.

Ὅτι ὁ Τιβέριος πολ|λοὺς φίλους μετὰ θάνατον τοῦ Σεϊανοῦ ἐτίμησεν, πολ-
LVIII. 19. λοὺς δὲ ἐκόλασεν, ὡς | κἀντεῦθεν ταῦτα πάντα εἰς τὴν τύχην ἀναφέρει (3).

U. C. 785. Ὅτι Τερέντι|ος ἐπὶ φιλίᾳ Σεϊανοῦ κρινόμενος παρὰ Τιβερίου εἶπεν, ἐγὼ οὐδὲν ἠ|δίκησα εἰ τούτῳ ὡς φίλῳ ἐχρώμην, ὑπὸ σοῦ ὁρῶν αὐτὸν τιμώμενον· | εἰ γὰρ ὁ αὐτοκράτωρ ὁ πάντα ἀκριβῶς εἰδὼς ἐπλανήθης (4), τί θαυμα|στὸν εἰ καὶ ἐγὼ συνεξηπατήθην; καὶ γὰρ προσήκει ἡμῖν πάντας τοὺς | τιμωμένους ὑπὸ σοῦ ἀγαπᾶν, μὴ πολυπραγμονοῦντας ὁποῖοι ποτέ εἰσι, | ἀλλ' ἕνα ὅρον τῆς φιλίας σφῶν ποιουμένους τὸ τῷ αὐτοκράτορι αὐ|τοὺς ἀρέσκειν (5).

Ὅτι διαπληκτιζομένου ποτὲ Γαΐου καὶ Τιβερίου τοῦ ἐκγόνου, ἔφη πρὸς τὸν Γάϊον

que complexus osculabatur lacrimans; ita ut Seianus maiores adhuc spiritus sumeret.

81. Seianum Regulus et Laco prehensum et vinctum carcere incluserunt. Atque hinc maxime licet humanam miserari infirmitatem; ac porro erudiri, ut neque prosperis rebus inflemur, neque adversas molestius feramus. Ecce enim qui antea Seianum ut dominum venerabantur, nunc ut fugitivum custodiebant.

Tiberius multos familiares post Seiani interitum ad honores provexit, multos item supplicio adfecit. Quamobrem cuncta haec ad fortunam referenda esse videmus.

Terentius ob Seiani amicitiam a Tiberio damnatus, nihil ego, inquit, peccavi hoc homine familiariter utens, quem a te honoratum videbam. Iam si tu, imperator, cui omnia probe explorata sunt, falsus tamen es; quid miraris me tecum esse deceptum? Par quippe est omnes illos a nobis diligi, quos tu honore adficis; neque porro inquirere cuiuscemodi ii sint, atque unum amicitiae modum statuere imperatoris gratiam.

Caio et Tiberio nepote pulsantibus invicem cum altercatione, Tiberius

(a) Cod. ἑαυτόν.

(1) Hoc item fragmentum in Dione desideratur.

(2) Consul erat Regulus, Laco autem nocturnorum vigilum praefectus.

(3) Desideratur hic locus in Dione edito; nisi forte sumitur ex LVIII. 6.

(4) In his excerptis Tiberium ut praesentem Terentius adloquitur; verum is in Dione edito veluti de absente loquitur. Et sane Tiberius Capreis versabatur, Terentius autem Romae, ut verisimile est, causam dicebat.

(5) Meliora Fronto apud meliorem principem dicit (epist. III. ad Antoninum Pium) de amico suo loquens qui in imperatoris iram incurrerat. *Haud sciam an qui (pro aliquis) dicat debuisse me amicitiam cum eo desinere postquam cognoveram gratiam eius apud animum tuum imminutam. Numquam ita animatus fui, imperator, ut coeptas in rebus prosperis amicitias, siquid adversi increpuisset, desererem. Ego eum qui te non amabit, hostis numero habebo; quem vero tu minus amabis, miserum potius quam hostem indicabo.*

ὁ πάππος Τιβέριος, τί σπουδάζεις; καὶ σὺ τοῦτον φονεύσεις, [καί σε ἄλλοι (1)]. EX LIBRO LVIII. 23. CH. 33.

Ὅτι συνεχῶς ὁ Τιβέριος τοῦτο τὸ ἰαμβίδιον ἐπεφθέγγετο,

28. Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί.

Ὅτι ὁ αὐτὸς καὶ τὸν Πρίαμον ἐμακάριζεν ὅτι μετὰ τῆς πατρίδος καὶ τῆς βασιλείας ἀπώλετο.

LXXXII. Ὅτι Αἰμίλιος Μαμέρτιος (2) δρᾶμα ἐποίησεν ὅπερ Ἀτρέα ἐπέγραψεν ἐν ᾧ εἰσήγαγε τινὰ λέγοντα κατὰ τὸν Εὐριπίδην, ὅτι CH. 34. Cap. 24.

Τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρεών (3).

32. Καὶ μαθὼν τοῦτο ||| Τιβέριος ἐφ' ἑαυτῷ τὸ ἔπος ἐξέλαβεν, Ἀτρέα ἑαυτὸν διὰ τὰ μύση τῶν φόνων ὧν εἰργάσατο κληθῆναι νομίσας, καὶ ἔλεγεν οὗτος ἐμὲ Ἀτρέα ἐποίησεν, | κἀγὼ αὐτὸν Αἴαντα ποιήσω· ἀνάγκην οὖν αὐτῷ ἐπήγαγεν ὥστε αὐτὸν ἑαυ|τὸν ἀνελεῖν. P. 349.

4. Ὅτι ὃ βούλεταί τις καὶ ἐπιθυμεῖ, τοῦτο καὶ θᾶττον πιστεύει (4).

Ὅτι Λούκιός τις Ἀρούντιος καὶ τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῇ παιδείᾳ προήκων ἑωρα|κὼς τὸν Τιβέριον τὴν ἐπιθάνατον, νοσοῦντα καὶ κινδυνεύοντα, καὶ τὴν | βασιλείαν ἐπὶ Γάϊον φερομένην, ἀνεῖλεν ἑαυτὸν εἰπὼν ὅτι οὐ δύναμαι | ἐπὶ γήρως δεσπότῃ καὶ νεωτέρῳ τοιούτῳ δουλεῦσαι. CH. 37. Cap. 27.

avus Caio dixit, cur properas? et tu hunc occides, et te alii.

Semper Tiberio hic in ore iambus erat:

Me extincto tellus igni misceatur.

Idem Priamum quoque beatum praedicabat quod simul cum patria regnoque periisset.

82. Aemilius Mamertius tragoediam scripsit, cui titulum fecit Atreus; in eaque personam quandam posuit auctore Euripide dicentem:

Dominorum stultitias pati oportet.

Re cognita Tiberius versiculum in se convertit, quem Atreum ob invisas, quas patraverat caedes, appellari putabat: aitque, hic me Atreum fecit, ego vero ipsum vicissim Aiacem reddam. Ergo illi necessitatem imposuit semet ipsum morte plectendi.

Quod quis vult et optat, idem etiam celerius sibi persuadet.

Lucius quidam Aruntius aetate simul doctrinisque provectus, ut vidit Tiberium lethali morbo correptum iamque in extremis versantem, imperium autem ad Caium recidere, manus sibi attulit, dicens non posse se, aetate senili, tali domino et iuveni famulari.

(1) Praetermisit hoc comma supinus librarius, quod ego tamen facile restitui ex Dione edito, a quo parum abludit Zonaras XI. 3. *καὶ ἕτεροι σέ*. Tacitus autem annal. VI. 46: *occides hunc tu, et te alius*. Iam pueri Tiberii necem Caio postea iubente patratam narrat miserabiliter Philo iudaeus lib. de virt. ed. Mangey T. II. p. 550.

(2) Variant huius loci verba in editis, ut etiam in consequentibus.

(3) Pessumdatus est hic in Dione edito, nec non apud Zonaram, locus; quem nunc demum genuinum vaticanus codex sistit. Est autem versiculus ex Euripidis phoenissis 396, laudatus a Cicerone ad Att. II. 25, ut iam Dionis scholiastae observarunt.

(4) Non occurrit haec in editis sententia.

Cap. 57. Cap. 28. Ὅτι ἑωρακὼς | ποτὲ ὁ Τιβέριος Μάκρωνος καὶ Γαΐου τὴν φιλίαν, εὖ γε 8.
ἔφη ποιεῖς τὸν δυ|όμενον καταλιμπάνων καὶ πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα τρέχων.

ΓΑΙΟΣ.

EX LIBRO LVIIII. 8. LXXXIII. Ὅτι Γάϊος | Πίσωνα ἐξορίσας δέδωκεν αὐτῷ δέκα δούλους μόνους· ἐπεὶ δὲ | ἐκεῖνος ἐδέετο πλείονας αὐτῷ δοθῆναι, ἐκέλευσεν αὐτῷ 12.
ὅσοις βούλεται χρῆσθαι, | εἰπὼν ὅτι καὶ στρατιῶται μέν|τοι τοσοῦτοι σοὶ συνέσονται.

Cap. 16. Ὅτι μετὰ πολ|λὰς ἐπινοίας ὁ Γάϊος τελευταῖον ἐπὶ τὴν σύγκλητον ἐτρέπετο, καὶ ἐγκλήματα | αὐτοῖς ἐπῆγεν ὅτι τὸν Τιβέριον κακῶς εἰρήκασιν· ἐμοὶ μὲν γὰρ, ἔφασκεν, | αὐτοκράτορι ὄντι καὶ τοῦτο ποιεῖν ἔξεστιν· ὑμεῖς δὲ οὐ 16.
μόνον ἀδικεῖτε, ἀλλὰ καὶ | ἀσεβεῖτε πρὸς τὸν ἄρξαντα ὑμῶν οὕτω διακείμενοι· καὶ εἴ τι κακὸν ἐποίησεν, ὑφ' ὑμῶν προτρεπόμενος ἔπραξεν· καὶ ὁ Σεϊανὸς ὑφ' ὑμῶν φυσηθεὶς ἀπώ|λετο.

Cap. 18. Ὅτι Γάϊος Πρίσκον ἀνελὼν διὰ χρήματα, καὶ ὀλίγα εὑρὼν | ταῦτα, θαυμαστὸν λόγον ἐφθέγξατο, ἠπάτησέ με καὶ μάτην ἀπώλετο· ἠ|δύνατο γὰρ 20.
ἐπὶ τούτοις (a) ζῆν.

Cap. 19. LXXXIIII. Ὅτι Δομέτιος ῥήτωρ ἄριστος καὶ δεινότα|τος, φαῦλος ἀνὴρ, ἐπὶ τοῦ Τιβερίου γυναῖκα τῶν ἐπισήμων ἐσυκοφάντησεν, | ὥστε ἐγγὺς θανάτου γενέσθαι· καὶ συναντήσας αὐτῇ | ποτὲ ἐξετράπη τῆς | ὁδοῦ αἰσχυνόμενος· ἐκείνη (1) 24.

Tiberius observata Macronis cum Caio amicitia, recte inquit facis, qui occidente sole relicto ad exorientem curris.

CAIUS

83. Caius Pisoni relegato decem tantummodo famulos concedebat. Illo autem plures dari sibi poscente, iussit eum quotquot vellet sumere, dicens: at etiam milites totidem tibi aderunt.

Post multa commenta Caius ad extremum in senatores invehi coepit, eosque criminibus onerare, quod Tiberio maledixissent. Et mihi quidem, inquit, imperatori hoc quoque facere licet: vos vero non inique solum verum etiam sceleste agitis, qui principem olim vestrum sic oderitis. Et quidem ille siquid pravum fecit, vobis auctoribus egit. Immo et Seianus adsentationibus vestris inflatus in perniciem decidit.

Caius occiso ob divitias Prisco, quum eas satis modicas mox invenisset, mira verba dixit: decepit me, et incassum periit; nam per has quidem opes licebat ei vivere.

84. Domitius orator summus ac disertissimus, sed homo improbus, nobilem matronam sub Tiberio calumniatus in capitis discrimen adduxit: quam quum obviam aliquando habuisset, declinavit a via pudore suffusus. Illa autem pro-

(a) Ἐπὶ τούτοις male deest in edd., praeter alias varietates. Item deest apud Zonaram XI. 5.

(1) Sic etiam in Dione edito ἐκείνη; quod vocabulum latinus Dionis interpres male reddidit *Agrippina*; neque ipse Reimarus sensit errorem. Reapse autem quae occurrit in via Domitio mulier, ea non

δὲ πλησίον παραγενομένη, ἔφη θάρσει Δομέ|τιε, ὅτι οὐ σύ μοι ἐπαίτιος
ἀλλ' Ἀγαμέμνων (1).
Ὅτι οὗτος ὁ Δομίτιος ἐπίγραμ|μα ποιήσας εἰς εἰκόνα τοῦ Γαΐου, εἶ- CII. 39. Cap. 19.
πεν ὅτι εἰκοστὸν ἕβδομον ἔτος ἄγων δεύτερον ὑπατεύσειν· τούτου λαβόμενος
28. ὁ Γάϊος κατηγόρησεν αὐτοῦ ὡς ὀνει|δίζοντος τὸ μειρακιῶδες αὐτοῦ καὶ πα-
ράνομον, καὶ εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸν | ἤγαγεν ὥστε θνηξόμενον· καὶ λόγον ποι-
κίλως συγκείμενον εἶπεν, καὶ εἰ | ἀπελογήσατο ἐτεθνήκει· ὁ δὲ λέγοντος αὐ-
τοῦ ἐθαύμαζεν, καὶ ἐπεκρότει ὡς ἀκροατής τις ἀλλ' οὐ κατηγορούμενος· πλη-
32. ρώσαντος δὲ, καθ' ὑπερβολὴν ἐδόκει τὴν | δεινότητα τοῦ λόγου θαυμάζειν·
καὶ δοθέντος καιροῦ ἀπολογίας, εἰς ὀλοφυρ||μὸν ἐτράπετο· καὶ τέλος εἰς τὴν γῆν P. 350.
κατέπεσεν ἱκετεύων, καὶ ὡς ῥήτορα | μᾶλλον οὐχ' ὡς Καίσαρα φοβεῖσθαι λέγων·
ἐκεῖνος δὲ ὁρῶν ταῦτα καὶ ἀκούων διεχύθη, πιστεύσας ὅτι τῇ τῶν λόγων πα-
4. ρασκευῇ κεκράτηκεν· καὶ | ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰπών, μηκέτι νόμιζε σαυτὸν δεινὸν ῥή-
τορα, ὃν καὶ | ὕπατον ἀπέδειξεν.
LXXXV. Ὅτι Σενέκας Ἀννέας (a) ἅπαντας τοὺς κατ' αὐ|τὸν ἀνθρώπους Cap. 19.
σοφίᾳ ὑπερβαλλόμενος, ἐπειδὴ λόγον ἐπ' αὐτῷ εἶπεν καλῶς | συγκείμενον,
8. ὑπὲρ τούτου καὶ μόνου ἔμελλεν ἀπόλλυσθαι· ἀλλὰ τοῦτον | ἀφῆκεν, γυναικὶ πεισ-
θεὶς ᾗ τινι συνεκάθευδεν, εἰπούσῃ ὅτι καὶ φθόην ἔχει | καὶ οὐκ εἰς μακρὰν
τελευτήσει· ἀληθὲς δὲ τοῦτο νομίσας εἶναι, συνεχώ|ρησεν αὐτῷ ὅσον οὐδέπω
τεθνηξομένῳ (b).

pe accedens, bono inquit animo esto Domiti; neque enim apud me tu reus sed Agamemnon.

Idem Domitius scripto in Caii imaginem epigrammate, aiebat eum anno aetatis septimo supra vigesimum iam iterum fuisse consulem. Caius comperto epigrammate, accusavit Domitium tamquam sibi exprobrasset puerilem aetatem et non legitimam; pertraxitque eum in senatum, ceu mox moriturum; et ipse orationem ornate compositam recitavit. Quod si Domitius defensionem struxisset, moriendum ei fuerat: verum is, Caio dicente, mirari se significabat, ac veluti ex audientibus quispiam, non ut reus, plaudebat. Quumque Caesar peroravisset, simulabat se orationis eius vim summopere admirari. Mox ei concesso defensionis orandae spatio, in clamores erupit, denique humi stratus supplicem se professus est, seque orationem magis quam Caesarem formidare dixit. Ille haec cernens audiensque magnopere exhilaratus est, dum putat se orationis apparatu vicisse; absolvensque Domitium, cave, inquit, disertum te oratorem deinceps credas. Tum et consulem eumdem creavit.

85. Annaeus Seneca, qui cunctos sui temporis homines sapientia superabat, quum orationem pulchre compositam, Caio regnante, recitavisset; ob eam unice rem periturus erat. Sed tamen huic Caius pepercit, feminae concubinae auscultans, quae Senecam phthisi laborare adfirmabat, et non multo post moriturum. Id ita se habere Caius putans, indulsit homini ceu brevi vitam cum morte commutaturo.

(a) Edd. Ἄννας. Tum et reliqua ibidem oratio variat. (b) Cod. τεθνηξόμενον.

Agrippina Caii mater erat, sed *Agrippinae* quaedam amica vel adfinis, quam Domitius capitali crimine ream fecerat.

(1) Respicit ad Achillis verba iliad. I. 335, quum ab eo Briseis abduceretur.

Cap. 22. Ὅτι Γάϊος | οὕτως ἦν | ἀδιάκριτος περὶ τῶν φόνους, ὥστε ποτὲ προσενεχθέντων αὐτῷ πολ|λῶν κατηγορουμένων ἐφ᾽ ᾧ ἐξετάσαι, στῆσαι μὲν αὐτοὺς 12.
ἐπὶ στίχον, εἰπεῖν δὲ τὸ ὡς γελοῖον ἐπὶ τοῦ παρόντος λεγόμενον, ἀπὸ τοῦ φαλακροῦ μέχρις | ἐκείνου τοῦ κομῶντος πάντας φόνευσον.

Ὅτι αὐτὸς κυβεύων ποτὲ ἐν Γαλλίαις, καὶ μαθὼν ὅτι οὐκ ἔστιν ἀργύριον, ἀναστὰς ἐξήτησε | τὴν εὐπόρων ἀπογραφὴν, καὶ ἐκέλευσε πολλοὺς ἐξ αὐτῶν φο- 16.
νευθῆναι, | καὶ τὰ χρήματα αὐτῶν εἰσενεχθῆναι· καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς συγκυβευτὰς εἶπεν, ἐν ᾧ ὑμεῖς περὶ ὀλίγων φιλονικεῖτε, ἐγὼ πλῆθος χρημάτων | συνήγαγον.

CII. 40. Cap. 25. LXXXVI. Ὅτι ὁ αὐτὸς Γάϊος συλλαβὼν (1) Κεριάλιον καὶ τὸν υἱὸν αὐ|τοῦ Παπίνιον βουλευτὰς ἐτιμωρήσατο, ὥστε ἐξειπεῖν τὰς κατ᾽ αὐτοῦ|γινομένας ἐπιβουλάς· 20.
καὶ εἰ μὲν Κεριάλιος παντελῶς οὐδὲν εἶπεν, | παραχρῆμα δὲ ἐπ᾽ ὄψεσιν αὐτοῦ ἀνηρέθησαν· ἐν οἷς ἦν καὶ Βάσσος· καὶ | παρεσκεύασε τὸν πατέρα αὐτοῦ μὴ ψευδῶς κατηγορηθέντα, μηδὲ ἔγκλη|μα ἔχοντα, παρεῖναι ἵνα θεάσῃ αὐτοῦ ἀναί- 24.
ρεσιν τοῦ παιδός· πυ|θομένου δὲ τοῦ γέροντος εἰ ἔξεστιν αὐτῷ μύσαι τοὺς ἀφροδισίους (a); ἐ|κέλευσε μετὰ τὸ φονευθῆναι τούτους, κἀκεῖνον φονευθῆναι· ὁ δὲ προσ|ποιησάμενος ἔλεγεν, δικαίαν εἶναι τὴν κρίσιν τοῦ βασιλέως· ὡς ἀ|ληθῶς 28.
γοῦν καὶ ἐκείνους καὶ ἑαυτὸν τῶν φονέων εἶναι· καὶ πολλοὺς ἄλλους | εἶναι τοὺς συνειδότας ἡμῖν· καὶ ἀπητηθεὶς εἰπεῖν, εἶπεν πάντας τοὺς πλησί|ον αὐτοῦ, καὶ

Caius adeo temere ad caedes ruebat, ut aliquando oblatis ei multis accusatis, de quibus quaestionem institueret, his in ordine collocatis, dixerit illud, quod modo in ridiculis solet, a calvo usque ad comatum illum omnes interfice.

Idem alea ludens in Gallia, ubi se pecunia carere intellexit, consurgens quaesivit locupletium indiculum, iussitque multos ex his interfici, eorumque bona fisco addici. Tum ad collusores reversus, dum vos inquit de minutis contenditis, ego pecuniae vim magnam confeci.

86. Caius comprehensum Cerealem filiumque eius Papinium senatores excruciavit, ut coniurationes contra se initas revelarent. Etsi autem Cerealis nihil omnino dixit, suspecti tamen coram ipso confestim interfecti fuere: inter quos erat Bassus. Curavit autem ut pater huius, quamquam nec calumnia appetitus neque ullo modo reus, filii supplicio adesset. Tum interrogante sene an liceret oculos claudere? ille mandavit ut praedictis occisis senex quoque conficeretur. Hic vero simulata oratione pergebat dicere, iustum esse imperatoris iudicium; vere enim et se et illos sicarios esse, multosque socios coniurationis habere. Tum revelare iussus; dixit omnes qui circa principem versabantur, et eos qui his improbis subserviebant. Et ingentem tragoediam peracturus e-

(a) Ita evidenter codex. Verumtamen quis non videt corrigendum esse ὀφθαλμούς? Itaque sic etiam interpretatus sum.

(1) Universus qui sequitur de Cereali etc. tractus pessime habitus fuit atque truncatus in Dione edito. Sed eum germanum partim nunc vaticanus codex exhibet, partim Zonaras, qui ambo Dionis pleno exemplari utebantur. Sic ergo Zonaras XI. 6. Καὶ συλλαβὼν Νίκιον Κερεάλιον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σέξτον Παπίνιον, ἐβασάνισε· καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἐξελάλησεν, ἀνέπεισε τὸν Παπίνιον συκοφαντῆσαι αὐτῷ καὶ

τοῖς κακοῖς τούτοις ὑπουργοῦντας· καὶ ἔδρασεν ἂν τὰ μέγι|στα, εἰ μὴ προαχ-
32. θεὶς καὶ τοὺς πάνυ γνησίους αὐτοῦ ὠνόμασεν· οὕτω (a) γὰρ ἠπι|στήθη καὶ περὶ τῶν
ἄλλων· ἐκεῖνος δὲ ἀνῃρέθη.

LXXXVII. Ὅτι ὁ αὐτὸς Γάιος ||| τόν τε ὕπαρχον (b) καλέσας καὶ ἄλλους δύω, P. 203.
εἰσῆλθεν ἐν χιτωνίσκῳ (c), καὶ λέγει αὐτοῖς, ἰδοὺ ὑμεῖς τρεῖς ἐστε ὡπλισμένοι, ἐγὼ
δὲ μόνος καὶ γυμνός· | ἐὰν μισῆτέ με φονεύσατέ με· ὡς δὲ ἐκεῖνοι εἰς τοὺς
4. πόδας αὐτοῦ προσ|έπεσον καὶ παρεκάλουν μηδὲν τοιοῦτον περὶ αὐτοῦ ἐννοεῖν,
ἀνεχώρησεν | δῆθεν πεπεισμένος· πλὴν καὶ αὐτὸς ὕποπτος περὶ τὴν φιλίαν αὐ-
8. τῶν | διέκειτο, κἀκεῖνοι ἐδέδισαν· ἐκεῖνος δὲ συνέκρουεν αὐτοὺς ἀλλήλοις (1). |

Ὅτι ὁ αὐτὸς ἐκέλευσε τὴν σύγκλητον συναχθῆναι, καὶ δῆθεν ἀμνηστίαν αὐ|τοῖς δέδωκεν, εἰπὼν ὀλίγους πάνυ ἔχειν οἷς ἔτι ὠργίζετο· καὶ πᾶσι τού-|τοις διπλῆν ἐδίδου τὴν φροντίδα· ἕκαστος γὰρ περὶ ἑαυτοῦ ἐνενόει. |

Ὅτι Πρωτογένης εἰς τῶν χαλεπωτάτων δηλατόρων (2) δύω χάρτας ἀεὶ Cap. 26.

rat, nisi etiam sinceros apprime Caii amicos nominavisset: quam ob rem ne in reliquis quidem fides ei habita est. Ceterum ipse necatus fuit.

87. Idem Caius vocato ad se praefecto aliisque duobus, tunicula se indutum obtulit, dixitque eis: en vos tres estis et quidem armati; ego vero solus et inermis: si me odistis, occidite. Qumque illi ad pedes eius procidissent orantes nequid huiusmodi de se ipso cogitaret, recessit utique persuasus. Attamen huic suspecta erat mutua istorum amicitia; neque iidem metu vacabant; donec ipsos Caius discordia inter se commisit.

Idem coacto senatu, praeteritorum oblivionem concessit, exceptis inquit paucis quibus adhuc irascebatur. Atque ita cunctis metum duplicavit: unusquisque enim de se sollicitus erat.

Protogenes delatorum atrocissimus duas secum chartas semper habebat, in

(a) Cod. οὐ. (b) Ita cod. ut supra, ὕπαρχον non ἐπάρχους, quod immerito emendabat in Zonarae textu Reimarus. (c) Cod. κοιτωνίσκῳ. Sed quis credat Caium se in lectulo composuisse? Emendavi ergo mitissime lectionem.

ἄδειαν ὑποσχόμενος, κατειπεῖν τινῶν ἢ ἀληθῶς ἢ ψευδῶς· καὶ ἐκεῖνον αὐτίκα καὶ τοὺς ἄλλους ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀπέκτεινεν· ἰδὼν δὲ τῶν κτεινομένων καὶ τὸν πατέρα παρεῖναι κατηνάγκασε, τοῦ υἱοῦ φονευομένου. πυθομένου τε εἰ μύσαι αὐτῷ ἐπιτρέπει, καὶ ἐκεῖνον σφαγῆναι προσέταξεν· ὁ δὲ κινδυνεύων προσεποιήσατο ἐξ ἐπιβεβουλευκότων εἶναι, καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ἐρεῖν ὑπέσχετο, καὶ ὠνόμασε τούς τε ἑταίρους τοὺς τοῦ Γαΐου, καὶ τοὺς συνεργοὺς τῆς ἀσελγείας καὶ τῆς ὠμότητος· καὶ πολλοὺς ἂν ἀπώλεσεν, εἰ μὴ καὶ τοὺς ὑπάρχους καὶ τὸν Κάλλιστον καὶ τὴν Καισωνίαν προσδιαλαβὼν ἠπιστήθη· καὶ ὁ μὲν ἀπέθανεν.

(1) Heic quoque modo plenior modo restrictior Zonaras est: ἰδίᾳ τοὺς ὑπάρχους τε καὶ τὸν Κάλλιστον προσκαλεσάμενος· εἷς εἰμί, ἔφη, τρεῖς δὲ ὑμεῖς· καὶ γυμνός εἰμι ἐγώ, ὡπλισμένοι δ' ὑμεῖς· εἰ οὖν μισεῖτέ με, καὶ ἀποκτείνειν θέλετε, φονεύσατε· ἐξ ἐκείνου δὲ μισεῖσθαι νομίσας, καὶ ἄχθεσθαι τοῖς πραττομένοις ἐκείνους, ὑπώπτευσε σφᾶς, καὶ τὸ ξίφος τὸν τῇ πόλει παρεζώννυτο, καὶ συνέβαλεν αὐτοὺς ἀλλήλοις etc. Prorsus igitur opus est ut novus aliquis Reimarus Dionis reliquias ex vaticano codice Zonaraque apte componat; qui sane magnum laborem sustinebit tot fragmentorum auctoris recte ab insititiis discernendorum, suisque sedibus collocandorum.

(2) Latinitatis a criticis accusatum aliquando Dionem non ignoro. Sed tamen arbitror vocabulum hoc δηλατόρων substitutum esse ab eclogario pro eo quod apud Dionem editum Zonaramque habetur πρὸς πάντα χαλεπώτατα ὑπηρετῶν.

ἐβάσταζεν, ἐν οἷς τὰς συκοφαντίας ἔγραφεν· καὶ τὸ μὲν μείζονα ὠνόμαζε | ξίφος, τὸ δὲ ἥττονα ἐγχειρίδιον· οὗτος εἰσῆλθεν εἰς τὸ συνέδριον· καὶ ὡς | εἶδον αὐτὸν οἱ βουλευταὶ, διὰ τὸ δέος πάντες προσέδραμον καὶ ἐδεξιοῦντο | καὶ φιλήματι ἠσπάζοντο· βουληθέντος δὲ καὶ τοῦ Σκριβωνίου τοῦτο ποιῆσαι, | δεινῶς προσβλέψας ἔφη, καὶ σύ με ἀσπάζῃ, οὕτω μισῶν τὸν Καίσαρα; ὥστε | πάντας τοὺς βουλευτὰς περιστῆναι, καὶ διασπάσαι τὸν Σκριβώνιον· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ Γάιος ἐθεραπεύθη.

Cap. 26. LXXXVIII. Ὅτι τὸν Γάιον γαλάτης τις θεωρή|σας (1) αὐτὸν (a), μέγα ἀνεκάγχασεν· ὁ δὲ νομίσας αὐτὸν ὑπὸ ἡδονῆς γελᾶν, ἐ|κέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι. καὶ λέγει τίνα με νομίζεις εἶναι; ὁ δὲ, ἐρῶ αὐτὸ (b) τὸ ῥῆμα τὸ παρ' αὐτοῦ λεχθὲν, ἔφη ὅτι μέγα εἶ παραλήρημα· καὶ οὐδὲν δει|νὸν ἔπαθεν· σκυτεὺς γὰρ ἦν καὶ πένης.

Cap. 28. Ὅτι ἡ Μιλωνία μετὰ τριάκον|τα ἡμέρας τῶν γάμων τέτοκεν υἱὸν, ὃν ἔσχεν ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρός· | καὶ τοῦτο ἔλεγεν ὡς θεῷ αὐτῷ ἐκγενέσθαι, ὅτι ἐν τριάκοντα ἡμέραις καὶ | ἀνὴρ καὶ πατὴρ ἐγένετο.

Cll. 41. Cap. 30. Ὅτι μετὰ τὴν τελευτὴν Γαΐου ὁ δῆμος διὰ τὸ εἰπεῖν | αὐτὸν ὅτι ἔδει πάντας ἔχειν ἕνα τράχηλον, ἐμπαίζων αὐτῷ ἔλεγεν, | ἡμεῖς ἕνα μὲν αὐχένα οὐκ ἔχομεν, πολλὰς δὲ χεῖρας (2).

Ὅτι πολλοὶ τῶν συνασελγαινόντων καὶ συνεξημαρτηκότων αὐτῷ ἤχθοντο |

quibus calumnias exarabat; harumque maiorem appellabat ensem; minorem vero, pugionem. Hunc curiam introeuntem ut viderunt senatores, timore perciti omnes accurrebant, eumque manu apprehendebant, et osculo salutabant. Quumque Scribonius idem facere vellet, ille hunc torve respiciens ait: tu quoque me salutas, qui tantopere Caesarem odisti? Tunc omnes senatores circumventum Scribonium discerpserunt. Quam rem intellectam Caius gratissimam habuit.

88. Homo quidam gallus Caium aspiciens effusum cachinnum sustulit. Hic autem putans eum voluptate commotum ridere; iussit hominem ad se adduci, rogavitque: quemnam me esse putas? Is autem, ut eius ipso vocabulo utar, existimo inquit te insignem esse delirum. Neque idcirco male mulcatus fuit; erat enim pauper coriarius.

Milonia trigesimo post nuptias die filium peperit, quem ex priore viro conceperat. At Caius id sibi tamquam deo evenisse dicebat, qui intra diem trigesimum maritus et pater esset.

Post Caii necem, quia is dixerat cupere se, ut unum omnium collum esset, populus illi illudens aiebat: nos sane unam cervicem non habemus, sed multas manus.

Multi qui apud Caium luxuriae maleficiorumque eius participes fuerant,

(a) Redundat αὐτόν. (b) Cod. αὐτοῦ.

(1) Dio editus atque Zonaras aiunt tunc Caium ius dixisse pro tribunali specie habituque Iovis.

(2) Variat hic locus apud Dionem editum, rursusque apud Zonaram. Iam futurus Dionis editor cuinam potissimum e tribus exemplaribus credet?

28. κὴ ἐταράττοντο, κὴ τοὺς στρατιώτας πολλὰ πειραθέντες καταστῆσαι οὐκ |
ἠδύναντο· Βαλέριος δὲ ἀσιατικὸς ἀνὴρ ὑπατευκὼς θαυμαστόν τινα τρόπον κατ-
έ|παυσεν· διατρεχόντων γὰρ αὐτῶν κὴ πυνθανομένων τίς Γάϊον ἀπέσφαξεν, ἵνα
32. δίκην παρ' αὐτοῦ λάβωσιν; ἀνῆλθεν εἰς περιφανὲς χωρίον κὴ | ἐβόησεν αὐτοῖς·
αἴθε ἐγὼ αὐτὸν ἀπέκτεινα· κὴ ἐκ τούτου καταπλαγέντες || κὴ τὸν ἄνδρα αἰδε- P. 204.
σθέντες ἡσύχασαν (1).

ΚΛΑΥΔΙΟΣ.

LXXXVIIII. Ὅτι ἀπελεύθερος τοῦ Σαβί|νου (2) πρὸς ἐξέτασιν ἐξη- EX LIBRO LX. 16. CH. 42.
νήχθη, κὴ ἐλευθέρως ἐλάλησεν· ὁ δὲ Νάρκισσος ἐπύ|θετο αὐτοῦ, τί ἂν
4. ἐποίησας εἰ ἐμονάρχησε Σαβῖνος; ἀπεκρίνατο ἑστήκειν | ὄπισθεν αὐτοῦ κὴ
ἐσιώπων· ἐκ τούτου κατακριθεὶς ἀναιρέθη.

Καὶ Ἀριάμη (3) τις | ἐπειδὴ εἶδεν τὸν ἄνδρα ἐν ἐσχάτῳ κινδύνῳ ὄντα, οὐ
μόνον οὐ κατεδειλί|ασεν, ἀλλ' αὐτὴν ἀπέσφαξεν, κὴ τὸν ἄνδρα εἰς τὸ αὐτὸ προε-
καλέσατο· λα|βοῦσα γὰρ τὸ ξίφος, προστέθεικε τῇ οἰκείᾳ γαστρὶ, κὴ ὤθησε
8. λέγουσα, ἴδε | οὐ πονῶ· τοῦτο οὐδέν ἐστιν· ποίησον κὴ σύ· ἑωρακὼς οὖν ἀπο-
θνήσκουσαν, κἀκεῖνος ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν· εἰς τοιαύτην γὰρ τάξιν τὰ πράγματα
ἐλη|λύθει, ὥστε ἀρετὴν νομίζεσθαι τὸ αὐτοχειρογενέσθαι (4).

cura ac terrore angebantur, militesque nullis officiis ad quietem revocare poterant: donec Valerius Asiaticus vir consularis mira quadam ratione tumultum sedavit. Namque illis discurrentibus quaerentibusque quisnam Caium occidisset, is in conspicuum locum progressus exclamavit, utinam ego illum occidissem! qua voce perterriti talemque virum reveriti quieverunt.

CLAUDIUS.

89. Sabini libertus ad quaestionem raptatus libere loquebatur. Narcisso autem interroganti, quidnam fuisset acturus, si Sabinus imperio esset potitus? stetissem inquit post illum, et siluissem. Ob id dictum damnatus interiit.

Ariame praeterea quaedam ut vidit virum in extremo periculo constitutum, nedum timori succubuit, sed ipsa sibi vitam eripuit, virumque ut idem faceret adhortata est. Quippe gladium arreptum, ventri suo admovit, coniecitque dicens, en non doleo; nullius negotii res est; tantumdem facito. Ille morientem videns, se ipsum pariter iugulavit. Ea quippe rerum conditio erat, ut mors voluntaria virtutis loco haberetur.

(1) Sic etiam Zonaras. At Dio in edd. ἐπαύσαντο τοῦ θορύβου.

(2) *Sabinus* evidenter heic et infra in codice scribitur. Verumtamen apud Dionem editum et Zonaram *Camillus* legitur. Et Camillus quidem nomine fuit ille Dalmatiae praefectus, qui coniuravit in Claudium teste Dione LX. 16. Sed tamen quidam item sub eodem Claudio Sabinus periit, qui cum Cheraea Caligulam occiderat. (Dio LIX. 29. LX. 3.) Facile ergo arbitror vaticanum eclogarium, vel aliquem amanuensem. *Camillo* supposuisse ex incuria aliqua *Sabinum*.

(3) Haec a Zonara aliisque historicis dicitur *Arria*. Ceteroquin vaticanae lectionis vestigium inest in Dione edito Ἀῤῥία αὖ, quae sine dubio est corruptio scripturae Ἀῤῥιάμη.

(4) Notemus vocabulum αὐτοχειρογίνομαι.

Cap. 16. Ὅτι Κλαύδιος τούτων γινομένων συνεχῶς τὸ ὁμηρικὸν ἔλεγεν,

Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι | ὅ τε τι πρότερον χαλεπήνῃ (1).

Ὅτι Γάλλον τινὰ βουλεῦσαι δυνάμενον, | καὶ ἔξω διατρίβοντα, σπουδῇ

CH. 47. IX LIBRO LX. 29. μετεπέμψατο, καὶ ἔφη ὅτι χρυσαῖς σε πέδαις | δήσω (2)· καὶ περιτέθεικεν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα.

Ὅτι ἐν τῷ θεάτρῳ εἶπεν τις ὑποκριτὴς,

Ἀφόρητά ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας·

ὥστε πάντα τὸν δῆμον εἰς Πολύβιον τὸν ἀπελεύθερον αὐτοῦ πολλὰ βιαῖα τότε ποιοῦντα ἀποβλέψαι· ὁ δὲ Πολύβιος ἀναστὰς ἐβόησεν, ὁ αὐτὸς ποιητὴς λέγει, ὅτι

Βασιλεῖς ἐγένοντο οἱ πρὶν αἴπολοι (3).

XC. Ὅτι Μιθριδάτης ὁ τῶν Ἰβήρων βασιλεὺς συμβαλὼν ῥωμαϊκῷ στρατεύματι καὶ ἡττηθεὶς, ἀπογνούς | τε ἑαυτῷ, ἐδεήθη λόγον αὐτῷ δοθῆναι, ἵνα μήτε βιαίως ἀποθάνῃ | μήτε ἐν ἐπινικίοις εἰσαχθῇ· οὕτως δὲ γενομένου, ὁ Κλαύδιος ἐν | Ῥώμῃ ἐπὶ βήματος αὐτὸν ἐδέξατο, καὶ ἀπειλητικῶς αὐτῷ διελέγε|το· ὁ δὲ ἄλλα τέ τινα μετὰ παῤῥησίας ἀπεκρίνατο, καὶ τοῦτο προσεπή-|γαγεν, ὅτι ἐγὼ οὐκ ἠνέχθην πρός σε, ἀλλὰ ἀφιγμαι· εἰ δὲ ἀπιστεῖς ἄ|φες με καὶ ζήτει (4).

Ὅτι τῶν Βρεττανῶν ἄρχων Καρτάκης κα|τασχεθεὶς εἰς Ῥώμην ἀνεπέμφθη· ὅν τινα ἐπὶ βήματος ὁ Κλαύδιος χλαμύδα φορῶν εἰσήγαγεν· ὃς καὶ

Claudius dum huiusmodi caedes fierent, homericum illud semper dicebat:

Virum ulcisci qui prior aliqua re infensus fuerit.

Gallum quendam qui senatorio munere fungi poterat, sed peregre vitam degebat, studiose ad se vocavit; teque, ait illi, pedicis aureis devinciam: atque eum dignitate exornavit.

In theatro recitavit histrio versiculum:

Intolerandus est felix mastigia;

ita ut populus universus ad Polybium Claudii libertum, qui tunc multa per vim faciebat, respexerit. Consurgens vero Polybius exclamavit: at enim poeta idem ait,

Reges sunt facti qui erant caprarii.

90. Iberorum rex Mithridates pugna cum Romanis conserta victusque, et rebus suis desperatis, fidem sibi dari postulavit, neque violentam mortem se obiturum, neque in triumpho ductum iri. His pactis, Claudius illum pro tribunali sedens Romae excepit, et minacibus verbis adlocutus est. Is autem cum alia libere respondit, tum etiam addidit: ego ad te non sum ductus, sed veni; quod si minime credis, missum me fac et experire.

Britannorum princeps Cartaces Romam captivus missus est, quem Claudius chlamydatus in solio sedens excepit. Idem cum uxore et liberis, venia

(1) Iliad. XXIIII. 369.

(2) Sic appellat consulatum suum Fronto ad M. Caes. ep. II. 10: *Romae hereo conpedibus aureis vinctus*,

(3) Narrationis huius varietates legere licet in Dione edito.

(4) Desideratur haec apud Dionem editum Zonaramque narratio. Confer tamen Dionem LX. 8.

28. συγγνώμης ἔτυχε σὺν γαμετῇ ϗ | τοῖς παισὶν ἐν Ἰταλίᾳ διάγων. ϗ ποτὲ περινοστήσας τὴν πόλιν, ϗ εἰ|δὼν τὸ μέγεθος αὐτῆς ϗ τὴν λαμπρότητα τῶν οἴκων, διὰ τί ἔφη | τοσαῦτα ϗ τηλικαῦτα κεκτημένοι τῶν σκηνῶν ἡμῶν ἐπιθυμεῖτε (1); |

Ὅτι [μετὰ (a)] Γαλλικανὸν τὸν ῥήτορα (2) παρὰ Κλαυδίου εἰς ποτα- CH. 50. Cap. 33.
32. μὸν ῥιφέντα, ὁ Ἄφρων ῥήτωρ ἐν τῷ συνηγορῆσαι εὐδοκιμῶν παρεκλήθη ὑπό τινος παρὰ τῷ ||| Κλαυδίῳ ὑπὲρ αὐτοῦ συνηγορῆσαι, ἔφησεν ϗ τίς σοι εἶπεν ὅτι P. 205.
κρεῖσσον Γαλ|λικανοῦ (b) νήχομαι;

Ὅτι ὁ Νέρων περὶ Κλαυδίου ἀστείως ἐφθέγξατο· | ἔν τινι γὰρ σισσιτίῳ CH. 54. Cap. 35.
4. εἰσκομισθέντων μυκήτων, εἰπόντος τινὸς ὡς οἱ | μυκῆται (c) θεῶν βρῶμα εἰσίν, ἐκεῖνος ἔφη, ἀληθές· ϗ γὰρ ὁ πατήρ μου μυ|κήτην φαγὼν ἀπεθεώθη. |

ΝΕΡΩΝ.

XCI. Ὅτι τεχθέντος τοῦ Νέρωνος λέγεταί τις | ἐκ τῆς τῶν ἄστρων κινήσεως EX LIBRO LXI. 2.
8. προειρηκέναι ὅτι ϗ βασιλεύσει ϗ τὴν μητέρα | φονεύσει· ὅπερ ἀκούσασαν τὴν Ἀγριππῖναν, πρὸς ταῦτα βοῆσαι, μόνον βα|σιλευσάτω ϗ ἀποκτεινάτω με· ὕστερον δὲ πάνυ μετέγνω. |

Ὅτι ἡ Ἀκτὴ ἐπέπρατο μὲν ἀπὸ Ἀσίας, σφόδρα δὲ ἠγαπᾶτο ὑπὸ Νέρω- Cap. 7.
νος | ὑπὲρ τὴν Ὀκταβίαν γαμετήν· ὡς δὲ πολλὰ ποιοῦσα οὐκ ἴσχυσε | μετ-
12. αγαγεῖν αὐτὸν, ἐπὶ πάντων σφοδρῶς αὐτῷ ἐπηνέχθη βοῶσα ὡς αὕτη ἂν |

impetrata, in Italia vitam exegit. Quo tempore urbem perlustrans, et magnitudinem eius aediumque splendorem considerans, curnam, inquit, tot taliaque habentes, mapalium vos nostrorum cupiditas tenet?

Post Gallicanum rhetorem a Claudio in flumen proiectum, Afer orator patrociniis clarus, a quodam rogatus ut pro se apud Claudium causam oraret; quis te inquit, certiorem fecit, me peritius Gallicano natare?

Neronis fertur argutum de Claudio dictum. Namque inlatis in convivium boletis, et dicente quodam boletos esse deorum cibum; vere, Nero inquit, dicis; nam et pater meus boleto vorato deus factus est.

NERO.

91. Nato Nerone fertur quidam ex astrorum motu praedixisse, regnaturum illum matremque occisurum. Quo intellecto Agrippina; tantum, inquit, regnet, meque interimat. Verumtamen postea magnopere eam paenituit.

Acten venalem ex Asia famulam vehementer amabat prae coniuge Octavia Nero: quae ubi diu conisa, revocare hunc ab illo amore non potuit, incredibiliter illi offensa exclamavit, se eum imperatorem fecisse; quasi eundem

(a) Deest in cod. haec praepositio. (b) Edd. et Zon. Γαλλίκου. (c) Ita scribitur in cod.

(1) Occurrit haec apud Zonaram XI. 10. narratio, sed aliis plerumque verbis constans. Ibidem Χαρίτακος scribitur pro Χαρτάκης.

(2) Gallicanus declamator citatur apud Frontonem epist. de orationibus ed. rom. p. 248; quo in loco mentio quoque Tiberis amnis fit.

αὐτοκράτορα ἀπέδειξεν, ὥσπερ δυναμένη διὰ τούτου τὴν μοναρχίαν | αὐτοῦ ἀφελέσθαι (1)· οὐκ εἰδυῖα ὅτι ἡ μοναρχία παρὰ ἰδιώτου διδομένη, | εὐθὺς τὸν λαμβάνοντα κύριον αὐτῆς δεδωκότος καθίστησιν, ϗ ὡς ἐπὶ | τὸ πλεῖστον ϗ δι' αὐτῆς οἱ διδόντες ἀπόλλυνται.

CII. 58. Cap. 11. XCII. Ὅτι ὁ Νέρων ϗ ὁ | Ὄθων ἀμφότεροι μιᾷ γυναικὶ ἐχρῶντο· ἐδόκουν (a) γὰρ ἑαυτοὺς σφόδρα | ἀγαπᾶν ἐκ τῆς τοῦ βίου ὁμοιότητος. ὥστε ποτὲ τὸν Ὄθωνα εἰπεῖν αὐτῷ· | οὕτω με Καίσαρα ἴδῃς· ϗ οὐδὲν διὰ τοῦτο κακὸν ἔπαθεν· τοιοῦτο δὲ μόνον | ἀντήκουσεν ὅτι οὐδὲ ὕπατόν σε ὄψομαι.

CII. 59. Cap. 13. Ὅτι μετὰ τὴν ἐπιβουλὴν ἡ Ἀγριππῖνα διασωθεῖσα, ϗ τὸν Ἀνίκητον παρὰ Νέρωνος ἐπ' | αὐτὴν ἀποσταλέντα ἰδοῦσα, εὐθέως τῆς κοίτης ἀνεπήδησεν, ϗ τὴν ἐσθῆ|τα ἔῤῥηξε, ϗ τὴν γαστέρα ἀπογυμνώσασα, παῖε ἔφη ταύτην Ἀνί|κητε

Cap. 14. παῖε ὅτι Νέρωνα τέτοκεν· ἰδὼν δὲ αὐτὴν τεθνηκυῖαν ὁ Νέρων, | ἀνόσιόν τι ῥῆμα ἐφθέγξατο, οὐκ ᾔδειν ὅτι τοιαύτην εὐπρεπῆ μητέρα | εἶχον.

Cap. 15. Ὅτι Θρασέας βουλευτὴς ἀναιρούμενος ὑπὸ Νέρωνος ἔφη, εἰ μὲν | ἐμὲ μόνον ὁ Νέρων φονεῦσαι ἔμελλεν, ἤλγουν· εἰ δὲ τῶν σφόδρα ἐπαινούν|των αὐτὸν οὐ φείδεται, οὐδὲν χεῖρον μοι ἐντεῦθεν συμβήσεται· ἀλλ' ἐκεῖνοι | μὲν συναπόλλυνται, ἐμοῦ δὲ μνήμη γοῦν τις εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἔσται· ὁ γὰρ Νέρων ἀποκτεῖναι μὲν δύναται, ἀπολέσαι (b) δὲ οὐ δύναται. |

XCIII. Ὅτι εἰσιόντος Νέρωνος εἰς τὴν Ῥώμην, σὺν τῆς Ἀγριππίνης ἀνδριάντας |

idcirco posset imperio quoque spoliare: ignara scilicet, etiamsi regnum a privato conlatum fuerit, statim eum qui accipit, ipsius quoque dantis dominum fieri; immo ab eodem plerumque eos, qui imperium dederant, exitium nancisci.

92. Nero et Otho eiusdem feminae consuetudine uterque utebantur; valde enim inter se amabant propter morum similitudinem. Itaque et Otho dixit illi aliquando, sic me caesarem videas! Neque propterea mali aliquid ei accidit; tantum ei Nero dixit, ne consulem quidem te videbo.

Agrippina ex insidiis elapsa, statim ac Anicetum a Nerone missum conspicata est, lecto prosiliit, vestemque scindens ac ventrem nudans, feri hunc, ait, feri qui Neronem peperit. Porro extinctam perlustrans Nero, impium sane verbum dixit, nesciebam me tam pulchram matrem habere.

Thraseas senator dum Neronis iussu occideretur ait: si me unum Nero occisurus fuisset, dolerem equidem: nunc cum ille ne summis quidem suis laudatoribus parcat, haud ego peiore fortuna sum: nam et illi aeque pereunt; mei autem memoria aliqua in posterum tempus erit: Nero enim occidere me potest, destruere non potest.

93. Nerone Romam ingrediente, Agrippinae statuae diruebantur; quarum

(a) Verbum δοκέω saepe redundat. Itaque ἐδόκουν ἀγαπᾶν idem heic est atque ἠγάπων. (b) Edd. βλάψαι.

(1) Insignis est Xiphilini breviatoris a vaticanis excerptis discidium. Ille enim querelam hanc adversus Neronem non Octaviae uxoris sed Agrippinae matris fuisse dicit. Etsi autem pleraeque Neronis res, quae in vaticanis excerptis recitantur, apud Xiphilinum quoque occurrunt, non est idcirco paenitenda editio nostra, propter verborum plurimas varietates. Et quidem credere fortasse licet, Dioni pressius inhaerere eclogarium nostrum, qui notabilia exscribit, quam Xiphilinum a quo universum historiae corpus in epitomem redigitur.

32. καθεῖλον · μὴ φθάσαντες δὲ ἕνα ἀποτεμεῖν, ῥάκος αὐτῷ ἐπέβαλον, ὥσ|τε
δοκεῖν ἐγκαλύπτεσθαι · καί τις παράχρημα ἐπιγράψας προσέπηξε τῷ || ἀνδριάν- P. 206.
τι, ἐγὼ αἰσχύνομαι καὶ σὺ οὐκ αἰδῇ (1);

Ὅτι περιεφέρετο καὶ ἰαμβεῖον, Cap. 16.

Νέρων Ὀρέστης Ἀλκμαίων μητρόκτονοι (a).

Ὅτι Νέρων πολλοὺς ἐπὶ τυραννίδα φονεύων, παρὰ Σενέκα ἀποτρέπεται Cap. 18.
4. αὐτὸ τοῦτο εἰπόντος | ὡς ὅσους ἂν φονεύσῃς, τὸν μετὰ σὲ μέλλοντα βασιλεῦσαι
φονεῦσαι οὐ δύ|νασαι.

Ὅτι ποτὲ λέγοντος τοῦ Νέρωνος ὡς πάντως ἀπολύω τὴν | Ὀκταβίαν καὶ οὐ
συνοικῶ αὐτῇ, μετὰ παῤῥησίας εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ Βοῦῤ|ῥος, οὐκοῦν καὶ τὴν προῖ- EX LIBRO LXII. 13. CH. 62.
8. κα αὐτῇ ἀπόδος, τουτέστιν τὴν μοναρχίαν (2)· | τὴν γὰρ πατρὸς αὐτῆς ἐστιν ἡ μον-
αρχία.

Ὅτι ποτὲ περὶ τοῦ αὐτοῦ | Βοῦῤῥος πράγματος ἐρωτηθεὶς δεύτερον, ἔφη
περὶ ὧν ἅπαξ εἶπον δεύ|τερον μή με ἐρώτα.

XCIIII. Ὅτι ἡ Πυθιὰς τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι Ὀκταβίας | μία οὖσα καταψεύσασθαι
12. (b) αὐτῆς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ καὶ πλείστας βασά|νους ὑπομείνασα ἀπώμνυτο μή-
ποτε αὐτὴν ἡμαρτηκέναι εἰς τὴν κοί|την τοῦ Νέρωνος · καί ποτε τοῦ Τιγιλλίνου σφο-
δρῶς αὐτῇ (c) ἐπικειμένου | καὶ λέγοντος ὁμολογῆσαι τὰ κακὰ ἃ ἐποίησεν ἡ δέσποι-
νά σου, | κἀκείνη | προσπτύσασα εἰς τὴν ὄψιν αὐτοῦ εἶπεν, Τιγιλλῖνε τὸ αἰδοῖον |
16. τῆς δεσποί|νης μου τοῦ στόματός σου καθαρώτερόν ἐστιν.

Ὅτι ὁ Νέρων τὰ κακὰ | τῶν ἑαυτοῦ συγγενῶν εἰς γέλωτα καὶ ἀστειότητα Cap. 14.
εἶχεν. |

unam quum satis tempestive revellere non potuissent, panniculum illi iniecerunt, ut obtegi ea videretur. Statim vero nescio quis epigraphen statuae applicuit: ego verecundor, et te non pudet?

Erat quoque in ore vulgi iambus:

Nero, Orestes, Alcmaeon matricidae.

Nero dum multos adfectatae tyrannidis reos interficeret, a Seneca demum retentus est monente, quamtumvis ille caedibus grassaretur, numquam tamen fieri posse ut futurum regni sui successorem occideret.

Neroni adfirmanti se omnino nuncium Octaviae remissurum, neque cum ea diutius in matrimonio victurum, Burrhus audacter dixit: ergo et dotem illi restitue, id est imperium quod ab eius parente habes.

Burrhus de re eadem rursus interrogatus, ait: de quo semel dixi, denuo ne me roges.

94. Pythias Octaviae cubicularia ut falsum adversus hanc testimonium diceret non est inflexa: immo plurimos perpessa cruciatus, deieravit nunquam Octaviam in Neronis torum peccasse. Et Tigillino graviter aliquando instante, atque ut dominae noxas diceret imperante; illa in eius faciem exspuens, muliebria, inquit, dominae meae ore tuo, Tigilline, puriora sunt.

Nero consanguineorum suorum calamitates in risum festivitatemque trahebat.

(a) Cod. μητροκτόνος. (b) Cod. κατάψασθαι. (c) Ita cod. pro αὐτῆς.

(1) Deest haec narratio in edd.

(2) Hoc deinde Burrhi dictum usurpaverunt Antoninus Pius itemque M. Aurelius de uxoribus suis loquentes, quibus aeque acceptum ferebant imperium.

Ὅτι Παύλου τοῦ ἀποστόλου τῆς κεφαλῆς προσενεχθείσης, Νέρων οὐκ ᾔ|δειν ἔφη ὅτι τοιαύτην μεγάλην ῥῖνα ἔχει· ὥσπερ φεισόμενος αὐτοῦ εἰ τοῦτο προε- 20.
γνώκει (1).

Ὅτι Θρασέας τις γνώμην ἀπεφήνατο, ἀνδρὶ | βουλευτῇ ἐσχάτην εἶναι τιμωρίαν τὴν φυγήν (2).

Cap. 18. Ὅτι ἐπὶ τοῦ μεγάλου | καὶ περιβοήτου ἐμπρησμοῦ τῆς Ῥώμης ἐλέχθη τοιοῦτόν τι λόγιον,

Ἔσχατος αἰνεαδῶν μητροκτόνος βασιλεύσει (a)·

ὅτι ἐπ' αὐτοῦ περατώ|θη τὸ γένος Ἰουλίου ὅπερ ἀπὸ Αἰνείου κατήγετο· μετὰ Νέ- 24.
Cll. 63. ρωνα γὰρ οὐκέ|τι Ἰουλίου γένος ἀλλ' ἕτεροι ῥωμαῖοι ἐβασίλευσαν.

Cap. 24. XCV. Ὅτι πολλοί τινες | ἐβουλεύσαντο κατὰ τοῦ Νέρωνος· ὡς δὲ ἐγνώσθη τοῦτο Νέρωνι, | Σουλπίκιος Ἄσπερος ὁ ἑκατόνταρχος ἐρωτηθεὶς τὴν αἰτίαν τῆς ἐπι|θέσεως, ἔφη, ὅτι ἄλλως σοι βοηθῆσαι οὐκ ἠδυνάμην οὐδὲ παῦσαι ἀσχημο|- 28.
νοῦντα, εἰ μὴ διὰ τοῦ ἀνελεῖν σε.

Ὅτι καὶ Φλάβιος Σούβριος ἐρω|τηθεὶς, ἔφη ἐφιλήσαμέν σε ἐλπίσαντες ἀγα-

Nero, capite Pauli apostoli ad se allato, nesciebam inquit talem tamque grandem nasum habere: quasi scilicet ei parsurus, si id antea cognovisset.

Thraseae effatum est, viro senatorio supremam esse poenam exsilium.

Magni illius ac celebris romanae urbis incendii tempore hoc oraculum di-ditum in vulgus est:

Ultimus Aeneadum parricida regnabit:

quia scilicet Iulii genus ab Aenea usque deductum, in Nerone desiit: post hunc enim haud iam Iulii progenies sed alii romani imperaverunt.

95. Quum multi adversus Neronem conspiravissent, idque tyrannum non latuisset, Sulpicius Asper centurio conspirandi causam rogatus, ait: quia tibi aliter mederi nequibam neque a turpitudine revocare, nisi necem inrogarem.

Flavius item Subrius interrogatus, ait: amavimus te, quia bonum te im-

(a) Edd. ἡγεμονεύσει; recte ut metrum postulat.

(1) Ergone Dio Cassius Paulum Christi domini apostolum commemoravit? ergo etiam naso longiore praeditum novit? qui reapse divus dicitur ἐπίῤῥινος in Luciani, seu potius antiquioris auctoris, dialogo philopatride cap. XI; itemque a Nicephoro hist. II. 37. εὐσκυπὴς καὶ ῥέπουσαν ὅλῳ τῷ προσώπῳ περιφέρων τὴν ῥῖνα. Equidem mecum ipse sic disserebam statim ac vaticanum codicem legi, in cuius etiam margine rubricatum lemma videbam περὶ Παύλου τοῦ ἀποστόλου. Mox tamen ubi Xiphilinum apud Reimarum LXII. 14, nec non Tacitum annal. XIIII. 57. inspexi, mirabilem in opere Porphyrogeniti vel sycophantiam latere vel certe errorem agnovi. Quippe noster eclogarius, quamquam uno saeculo ante Xiphilinum vixit, Plautum ethnicum a Nerone occisum cum Paulo apostolo, qui sub eodem tyranno passus est, commutavit. En autem Xiphilini verba: ὁ δὲ Νέρων καὶ γέλωτα καὶ σκώμματα τὰ τῶν συγγενῶν κακὰ ἐποιεῖτο· τὸν γοῦν Πλαῦτον ἀποκτείνας, ἔπειτα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν οἱ ἰδὼν, οὐκ ᾔδειν ἔφη ὅτι μεγάλην ῥῖνα εἶχεν· ὥσπερ φεισάμενος ἂν αὐτοῦ, εἰ τοῦτο προὐπίστατο. Tacitus autem loc. cit. Plautum Syllamque a Nerone interfectos narrat; sed Syllae caput, et quidem aliis verbis, irrisum ait: *relatum caput eius illusit Nero, tamquam praematura canitie deforme*. Prorsus igitur haec constantiniani codicis corruptela inter insigniores litterariae reip. fraudes vel hallucinationes referenda est.

(2) Non lego hanc particulam in Dione edito: sed Thraseas certe ille est, quem vaticana excerpta retro memorant, quique Neronem matricidam praecipue exceratus fuit.

θόν σε αὐτοκράτορα ἔσεσθαι· | ἐμίσησα δὲ ὅτι τὰ καὶ τὰ ποιεῖς· ἐγὼ γὰρ οὔτε
32. ἁρματηλάτῃ οὔτε κιθα|ρῳδῷ δουλεύειν δύναμαι.

Ὅτι τὸν Σπόρον τὴν ἐκτομίαν ἔχοντος τοῦ ||| Νέρωνος ὡς γυναῖκα, εἷς τις P. 343.
τῶν ἐν Ῥώμῃ συνόντων αὐτῷ, καὶ πρὸς φιλο|σοφίαν παρεσκευασμένος, ἐρωτη-
θεὶς εἰ ἀρέσκεται τοῖς γάμοις καὶ τῷ συν|οικεσίῳ, εὖ γε ἔφη ποιεῖς ὦ Καῖ-
4. σαρ τοιαύταις συνοικῶν· αἴθε καὶ ὁ σὸς πατὴρ | τὸν αὐτὸν ζῆλον ἔσχεν καὶ τοιαύ-
τῃ συνῴκησε γαμετῇ· δεικνὺς ὡς εἰ τοῦτο | ἐγεγόνει, οὐκ ἂν οὗτος ἐτέχθη,
καὶ μεγάλων κακῶν ἐλευθεροῦτο ἡ πολιτεία (1). |

Ὅτι ἐπαγγελλομένου Νέρωνος ὡς τετρακόσια γράφειν βιβλία, πολλὰ Cap. 29.
8. αὐτὰ | εἶναι ἔφη Ἀννέας Κορνοῦτος, καὶ μηδένα αὐτὰ δύνασθαι ἀναγινώ|σκειν·
εἰπόντος δὲ Νέρωνος, καὶ Χρύσιππος ὃν ἐπαινεῖς καὶ ζηλοῖς | πολλῷ πλείονα
ἔγραψεν· ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐκεῖνα χρησιμω|τάτων ἀνθρώπων βίος (2)
ἐστί· καὶ διὰ τοῦτο ἐφυγαδεύθη.

XCVI. Ὅτι Τιριδάτης | δέδωκε τῷ Νέρωνι τὸν ἀκινάκην, εἰπὼν ἀπολήψεσθαι CH. 66. LXIII. 2.
12. αὐτὸν ὅτ' ἂν | ἐξέρχηται (3).

Ὅτι Τιριδάτης εἶπε πρὸς Νέρωνα· δέσποτα, Ἀρσά|κου μὲν ἔγγονος εἰμὶ, Cap. 5.
Οὐολογέσου δὲ καὶ Πακόρου τῶν βασιλέων ἀδελφὸς, | σὸς δὲ δοῦλος· καὶ ἦλθον
πρὸς σὲ προσκυνήσων σὲ τὸν ἐμὸν θεὸν ὡς | καὶ τὸν Μίθραν, καὶ ἔσομαι τοῦτο
16. ὅ τι ἂν σὺ κελεύσῃ· σὺ γάρ μοι καὶ μοῖρα εἶ καὶ τύχη· ὁ δὲ Νέρων ἔφη·
εὖ γε ἐποίησας δεῦρο ἐλθὼν, ἵνα καὶ παρὼν | εὐφράνῃς με καὶ παρόντος μου ἀπο-

peratorem fore speravimus; nunc odi, quoniam haec et illa facis: neque ego vel aurigae vel citharoedo servire queo.

Quum Porum exsectum in uxoris loco haberet Nero, quidam Romae familiariter cum eo versans, et philosophia instructus, rogatus an ei placerent tales nuptiae atque convictus; bene, inquit, Caesar facis, dum hoc matrimonio uteris: atque utinam et pater tuus parem mentem gessisset, et cum huiusmodi uxore versatus esset! significans, si id ita gestum fuisset, nec umquam hunc natum, et magnis remp. malis liberatam fore.

Nerone spondente se quadrigentos libros scripturum; multi profecto hi sunt, inquit Annaeus Cornutus, nemoque eos legere poterit. Subdente Nerone, atqui etiam Chrysippus quem dilaudas atque sectaris multo plures conscripsit; respondit Cornutus, at illi perutilium hominum res sunt. Ob id dictum vertere solum iussus est.

Tiridates acinacem Neroni tradens, dixit se illum quum abiret repetiturum.

96. Tiridates apud Neronem sic elocutus est: Arsacis, domine, genus sum, Vologaesi Pacorique regum frater, tuus autem famulus. Porro adsum ut te numem meum, haud secus quam Mithram, venerer: is autem deinceps quem tu iusseris futurus sum: nam tu fatum fortunaque mea es. Huic Nero repondit: bene est quod huc veneris, ut et ego te praesente

(1) Deest haec in edito Dione narratio, quamquam Spori cinaedi mentio est cap. 28. Tum etiam apud Sveton. item cap. 28.

(2) Ita prorsus codex. At longe probabilius Xiphilinus χρήσιμα τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ, *libri utiles humanae vitae sunt*.

(3) Immo Xiphilinus ait Tiridatem noluisse gladium deponere dum ad Neronem accederet. Fieri tamen potest, ut non administris sed Neroni ipsi gladium tradiderit.

λαύσῃς· ἃ γάρ σοι οὔτε πατὴρ κατέλι|πεν οὔτε ἀδελφοὶ δόντες ἐτήρησαν, ταῦτα ἐγὼ χαρίζομαι, καὶ βασι|λέα τῆς Ἀρμενίας ποιῶ· ὡς ἂν μάθητε καὶ σὺ κἀκεῖνοι ὅτι καὶ ἀφαιρεῖ|σθαι βασιλείας καὶ δωρεῖσθαι δύναμαι.

Cap. 6. Ὅτι διὰ τὴν κιθαρῳδί|αν καὶ τὰ λοιπὰ ἀσχήμονα ἀπεστράφη Τιριδάτης τὸν Νέρωνα, καὶ | τὸν Κορβούλωνα πολλὰ ἐπῄνεσεν, ἑνὶ μόνῳ μεμφόμενος αὐτῷ ὅ|τι τοιοῦτον δεσπότην ἔφερεν· ὅπερ οὐδὲ πρὸς αὐτὸν τὸν Νέρωνα ἀ|πεκρύψατο· εἶπεν γάρ ποτε ἐπ' αὐτοῦ, ἀγαθὸν ὦ δέσποτα ἀνδράπο|δον Κορβούλωνα ἔχεις.

Ὅτι θεώμενος Τιριδάτης ποτὲ παγκρά|τιον, ἐπειδὴ εἶδεν θάτερον τῶν παγκρατιαστῶν πεσόντα καὶ τυπτόμε|νον ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου, ἔφη, ἄδικος ἡ μάχη· οὐ γὰρ δίκαιον τὸν πεσόν|τα τύπτεσθαι (1).

Cap. 7. XCVII. Ὅτι πρὸς Οὐολόγεσον ἔγραψε Νέρων τοῦ ἐλθεῖν αὐ|τὸν πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο· καί τοι πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ παρενοχλούμενος, ἀντεπέστελλεν οἱ (a) ὅτι πολύ σοι ῥᾷον ἢ ἐμοί ἐστιν τοσαύ|την θάλασσαν περιπλεῦσαι· ἐὰν οὖν εἰς τὴν

P. 344. Ἀσίαν ἔλθῃς, τότε συν|θησόμεθα ποῦ δυνάμεθα συμβαλεῖν ἀλλήλοις·||

Cap. 8. Ὅτι περιοδονίκην (2) [ἡ βουλὴ] ἔλεγεν εἶναι Νέρωνι· οὐ γὰρ ἤρκεῖτο εἰς τὰ λοιπὰ θέατρα, | ἀλλὰ καὶ ἀπεδήμει.

Ὅτι ἀγανακτήσαντος αὐτοῦ πρός τινα (3) ὅτι λέγοντος | αὐτοῦ ἐσκυθρώπασεν, καὶ οὐ σφόδρα ὑπερεπῄνεσεν, ἀπεδίωξεν αὐτὸν, ἐπι|τρέψας μὴ ἐλθεῖν

gaudeam, et tu vicissim mea praesentia fruaris. Ego vero quae tibi neque pater reliquit, neque fratres qui dederant conservaverunt, ultro largior, teque Armeniae regem constituo. Sic enim tu pariter illique noscetis meae potestatis esse regna eripere ac donare.

Propter citharae studium et reliquas turpitudines fastidiebat Neronem Tiridates; multumque laudabat Corbulonem, uno excepto quod talem dominum ferret: id quod ne ipsum quidem Neronem celavit; dixit enim ei aliquando: bonum habes, domine, mancipium Corbulonem.

Tiridates pancratium spectans, ubi iam stratum pancratiastem ab adversario percuti vidit; iniquum est, inquit, certamen; neque enim eum qui cecidit percuti aequum est.

97. Ad Vologaesum scripserat Nero ut ad se veniret; id quod ille facere non est passus. Sed quum saepe nec sine molestia flagitaretur, respondit per litteras, facilius esse Neroni quam sibi tantum maris navigare. Quod si in Asiam, inquit, veneris; tunc constituemus, ubinam capita conferre possimus.

Senatus periodonicen vocabat Neronem; neque enim his et aliis theatris contentus erat, verum etiam peregrinabatur.

Nero iratus cuidam, propterea quod ipsi recitanti severo vultu adstiterat, neque se magnopere laudaverat, abegit illum, vetuitque ne umquam sibi ap-

(a) Ita cod. οἱ cum aspero spiritu, sine accentu; quam reapse huius pronominis in tertio casu veram esse scripturam, praeclare docet Suidas, ut iam a nonnullis notatum fuit: οἱ, ἀντὶ τοῦ, αὐτῷ δασύνεται μόνον. Et sic habet perpetuo vaticanus codex tum in Diodoro tum etiam in Dione, ut retro non semel monui; quamquam ego perperam scripsi οἷ pro οἱ.

(1) Desideratur hic in Dione edito locus.

(2) Periodonices ille erat, qui quatuor sollemnia apud Graecos certamina vicisset. Meminit vocabuli etiam auctor libelli olympiadum apud Euseb. chron. ed. Mediol. lib. I. 33.

(3) Vespasianus hic erat, uti postea in rebus eius gestis videbimus. Neque vero haec narratio in editis extabat.

αὐτὴν εἰς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ· καὶ ὡς οὐκ ἐδέχετο αὐτὴν, ἐκείνου εἰπόντος καὶ ποῦ ἀπέλθω; ὁ Φοῖβος ὁ ἀπελεύθερος τοῦ Νέρωνος ἀ|πεκρίνατο αὐτῷ, εἰς κόρακας.

Ὅτι ἐρωτωμένου τινὸς τί ποι|εῖ ὁ αὐτοκράτωρ; ἀπεκρίνατο ὅτι τίκτει· τὴν γὰρ Δαναΐκην (a) ὑπεκρίνατο. | CH. 67. Cap. 10.

8. Ὅτι ἀπὸ Δελφῶν ταχέως ἐξῆλθε λέγων, ὅτι ζηλοτυπεῖ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ὁ | Ἀπόλλων (1).

Ὅτι Νέρων ποτὲ εἶπεν μήτε αὐτὸν χωρὶς Τιγιλλίνου, μήτε | Τιγιλλῖνον χωρὶς Νέρωνος ζῆν.

XCVIII. Ὅτι Νέρων ἔγραψεν ἐπιβουλὴν τὴν | Γάλβα καὶ τὴν ἀναγόρευσιν εἰς Ῥώμην CH. 68.
12. τῇ βουλῇ· αὐτὸς δὲ οὐ παρεγένετο (2)· | καὶ προσετίθει δῆθεν ἀπολογούμενος ὅτι ἐβραγχίασεν· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῷ | ᾆσαι τὴν Ῥώμην καταλαμβάνων (3). Cap. 20.

Ὅτι ἡ γερουσία μαθοῦσα τοῦτο | τὸ περὶ τὸν Βίνδικος καὶ Γάλβα, πάντα τὰ εἰωθότα ἐπὶ τοῖς νεωτερίζουσι | κατὰ Βίνδικος ἐψηφίζετο· ἐπηγγείλατο δὲ Cap. 25.
16. Νέρων τῷ ἀναιροῦντι τὸν | Βίνδικα καὶ κομίζοντι πρὸς αὐτὸν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διακοσίας καὶ | πεντήκοντα μυριάδας ἐπιδώσειν δραχμῶν· ὅπερ μαθὼν ὁ Βίνδιξ, ἀπε|κρίνατο τοῖς εἰρηκόσιν, ὅτι ἐγὼ δὲ τῷ φέροντι τὴν κεφαλὴν Δομιτίου | τὴν ἐμαυτοῦ ἀντιδίδωμι.

Ὅτι ἐν πολλῷ θορύβῳ τῶν πραγμά|των ὄντων, ὁ Νέρων τοὺς βουλευτὰς μετεπέμψατο· οἱ δὲ μετὰ σπουδῆς | συνῆλθον οἰόμενοι τι βουλεύσασθαι αὐτὸν περὶ Cap. 26.

pareret. Quumque eum reapse non admitteret, illeque diceret, quonam pergam? Respondit Phoebus Neronis libertus, ad Gemonias.

Idem homini roganti quid faceret imperator, respondit eum parturire; agebat enim in scena Danaën.

Delphis quidam festinanter venit nuntians Apollinem Neronis voci invidere.

Nero interdum dicebat, neque se sine Tigillino, neque sine Nerone Tigillinum vivere.

98. De Galbae coniuratione purpuraque ab eo sumpta Nero Romam ad senatum perscripsit. Quod autem ipse non veniret, raucitatem excusabat: quasi vero Romae canendi causa esset adfuturus.

Senatus Galbae et Vindicis motibus cognitis, cuncta quae adversus perturbatores fieri solent de Vindice decrevit. Tum Nero ei qui Vindicem occideret atque ad se caput eius adferret sestertium centies daturum se denuntiavit. Quo intellecto Vindex, iis qui narraverant dixit, ego ei qui ad me Domitii caput detulerit meum rependam.

Magno remp. turbante tumultu, Nero senatores ad se vocavit; qui quum propere convenissent propterea quod existimarent eum de praesentibus rebus de-

(a) Edd. Καττάκην. Ita etiam Svetonius cap. XXI; eamque veriorem esse lectionem ipsa innuit vaticana scriptura Δαναΐκην pro Δανάην.

(1) Irridetur hac assentatione Neronis vox, quae miserabilis admodum erat, teste Dione LXII. 20. Deest autem haec particula in edd. itemque illa quae proxime sequitur: utraque vero inserenda videtur circa capp. XIII. XIV.

(2) Neapoli enim versabatur tunc Nero. Svelon. cap. XL.

(3) Non occurrit hic in edd. locus.

τῶν παρόντων· ὁ δὲ πρὸς | αὐτοὺς ἔφη, εὕρηκα τρόπον πῶς ἂν ἡ ὕδραυλις ζανότερον φθέγ|ξηται. 24.

Cap. 27. Ὅτι ἔλεγε πολλὰ (a) καὶ πολλάκις πρὸς τοὺς οἰκείους ὁ Νέρων ὅτι κἂν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐκπέσωμεν, ἄλλη τέχνη ἡμᾶς διαθρέψει· τοσοῦ|το μανίας ἐληλάκει, ὅτι μετὰ αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἐνόμιζεν ἐξεῖναι αὐ|τῷ καὶ ἰδιωτεῦσαι καὶ κιθαρίζειν.

Ὅτι οὐδενὶ ἀνέλπιστος ἦν ἡ ἐγ|χείρησις τῆς βασιλείας ἐν τηλικαύτῃ γινομένη ταραχῇ (1). |

ΓΑΛΒΑΣ ΚΑΙ ΟΘΩΝ.

EX LIBRO LXIV. 3. CH. 68. XCVIIII. Ὅτι τοῖς δορυφόροις ἀπαιτοῦσι τῷ Γάλβᾳ ἅπερ ὑπέσχετο ὁ Νυμφίδιος | ἔφη, ἡμεῖς καταλέγειν στρατιώτας εἰώθαμεν ἀλλ᾽ οὐκ ἀγοράζειν. | 28.

Ὅτι τινὲς τῶν ἰδίων δούλων κατεφρόνησαν, βουλόμενοι κακῶν δούλων ἀπαλλαγῆναι (2).

CH. 69. Cap. 6. Ὅτι μαθὼν παρὰ στρατιώτου Γάλβας ὡς Ὄθωνα ἀπεκεφάλισεν, εἶπε καὶ τίς σοι τοῦτο ποιῆσαι ἐκέλευσεν; ||| 32.

P. 299. Ὅτι ὁ αὐτὸς ἀποθνήσκων ὑπὸ τῶν ἐπιβουλευόντων, τοῦτο μόνον εἶπεν, τί γὰρ | κακὸν ἐποίησα;

liberaturum; ille iis dixit, comperisse se rationem, qua hydraulus liquidiorem sonum deinceps redderet.

Nero suis familiaribus saepe aiebat: etiamsi imperio exciderimus, alia nos ars sustentabit. Eo scilicet insaniae devenerat, ut post imperatoriam dignitatem putaret sibi facultatem fore et privati hominis et citharoedi vitam artemque agendi.

In tanta rerum perturbatione nemini insperata erat imperii adeptio.

GALBA ET OTHO.

99. Praetorianis a Galba quam promiserat Nymphidius pecuniam flagitantibus; nos solemus, inquit ille, milites conscribere non coëmere.

Nonnulli mancipiorum suorum potestatem sibi redditam negligebant, propterea quod famulis improbis carere malebant.

Galba quum ei miles narraret obtruncatum a se Othonem; quonam id auctore, inquit, fecisti?

Idem inter coniuratorum manus expirans, tantum hoc dixit: quid autem mali feci?

(a) Ita cod.

(1) Non occurrit haec in Dione edito sententia.

(2) Inedita est haec particula. Ait tamen Zonaras XI. 14. Galbam dominis dedidisse ad poenas servos a quibus laesi sub Nerone fuerant. Nunc apparet dominos certe aliquot poenam servorum neglexisse, dummodo iis utpote improbis carerent.

Ὅτι ὡς ἔμελλεν ἡ δίκη τὸν Ὄθωνα μετιέναι, ὥσπερ σῦν | εἰς ἀνάγκην κατα- CH. 69.
4. στὰς, πολλάκις ἔλεγε τὴν δημώδη ταύτην παροιμίαν, | τί γάρ με ἔδει μα- Cap. 7.
κροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν· λέγεται δὲ αὕτη ἐπὶ τῶν ἔξω τι τῶν | ἁρμοζόντων αὐτοῖς ἐπιτηδευόντων (a).

Ὅτι καὶ ἐν τοῖς ὕπνοις ἐταράττετο | ἀλλ' οὐκ ἦν ἀποφυγὴ τοῦ λοιποῦ.

Ὅτι οἱ στρατιῶται παῤῥησίας λαβόμε|νοι, ἐπεχείρησαν τοὺς βουλευτὰς
8. ἀνελεῖν (1), καὶ ἐπέλεγον ὡς οὐ δύναται ὁ Ὄθων | τοῦ συνεδρίου τούτου ὄντος Cap. 9.
μοναρχῆσαι.

Ὅτι ὁ Ὄθων παραταξάμενος | πρὸς Βιτέλλιον, καὶ εἰπὼν μὴ δύνασθαι
μάχην ὁμοφύλων ἀνδρῶν ἰδεῖν, | καὶ ἀναχωρήσας, ἡττήθη. Cap. 10.

Ὅτι ὁ Ὄθων ὀλιγοχρόνιος γενόμενος | ἕνεκεν τούτου τὴν ἀσέλγειαν τοῦ βίου ἐσκέπασεν (2).

ΒΙΤΕΛΛΙΟΣ.

12. C. Ὅτι Βιτέλλιος | ἐξέβαλε τοὺς γόητας καὶ τοὺς ἀστρολόγους διὰ προγράμ- CH. 69. EX LIBRO LXV. 1.
ματος εἰπὼν | αὐτοῖς ἐντὸς ῥητῆς ἡμέρας ἐκχωρῆσαι πάσης τῆς Ἰταλίας· καὶ αὐτοὶ
νυκτὸς | πρόγραμμα ἀντιτεθείκασιν ἀπαλλαγήσεσθαι αὐτὸν τοῦ βίου ἐν ᾗ τελευτᾶν |
ἔμελλεν· οὕτως ἀκριβῶς τὸ γενησόμενον προέγνωσαν.
13. Ὅτι οἱ συν|δειπνοῦντες Βιτελλίῳ, σφόδρα κακῶς ἀπήλλαττον· τοιγαροῦν Cap. 2.

Quum ultrix poena Othoni immineret, et suprema necessitate iam teneretur, saepe iterabat populare proverbium: cur opus erat me longis tibiis canere? Id vero de iis dici solet, qui minime ad se pertinentes res curant.

Idem in somniis quoque terrebatur; ceteroqui iam nullum erat effugium.

Milites audacia incitati trucidare senatores coeperunt, dum dicerent, tali cum senatu haud posse Othonem imperare.

Otho acie instructa adversus Vitellium, dicensque se non posse civilem pugnam spectare, ac se subducens, victus est.

Otho quia brevi tempore in imperio vixit, morum suorum foeditatem celavit.

VITELLIUS.

100. Vitellius praestigiatores et astrologos solum vertere coegit, proposito edicto mandans eis ut intra certam diem omni Italia excederent. Illi vero noctu per edictum vicissim ei denuntiaverunt vita excessurum ipsa die qua reapse moriturus erat. Adeo accurate rem futuram praescierant!

Vitellii convivae male admodum adfecti discedebant. Itaque Crepus aegro-

(a) Cod. ἐπιτηδεύοντας; male, quoniam praecedit τῶν.

(1) Xiphilinus hanc aliis verbis rem innuit.

(2) Haec quoque inedita particula est, qua Dio Othoni parentat. Reapse autem cap. XCII mores Othonis neronianis similes dicti fuerunt.

ὁ Κρῆπος (a) | νοσήσας καὶ ἀπολειφθεὶς ἐπί τινας ἡμέρας, εἶτα προελθὼν ἔφη, εἰ μὴ |
ἐνόσησα, πάντως ἂν ἀπολόμην.

Cap. 5. Ὅτι Βιτέλλιος ἔλεγε τὸν Νέρωνα | ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν, μέμφεσθαι δὲ αὐτὸν
ὡς μετρίας οἰκήσεις κα|τασκευάσαντα, καὶ ὀλίγῃ δαπάνῃ χρησάμενον περὶ τὴν 20.
τροφήν (1). |

Ὅτι ἡ γυνὴ αὐτοῦ Γαλλερία τὸν κόσμον ἐμέμφετο τὸν ἐν τῷ Παλατίῳ | εὑρεθέντα ὡς ὀλίγον ὄντα.

Ὅτι Βιτέλλιος ἀνέβη εἰς τὸ Καπιτώλιον καὶ τὴν | μητέρα αὐτοῦ ἠσπάσατο·
ἐκείνη δὲ ἐπιεικὴς ἦν, καὶ ὅτι πρῶτον ἤκουσεν ὅτι | Γερμανικὸς ἐπεκλήθη ὁ υἱὸς 24.
αὐτῆς, εἶπεν, ἐγὼ μὲν Βιτέλλιον ἀλλ' οὐ Γερμα|νικὸν τέτοκα (2).

Cap. 7. Ὅτι Βιτέλλιος τοὺς παλαιοὺς αὐτοῦ φίλους ἄγαν ἠσπάζετο καὶ ἐδεξιοῦτο, καινόν τι πάσχων· οἱ γὰρ πολλοὶ ἐπὶ μέγα παράλογον | ἀρθέντες μισοῦσι τοὺς συνειδότας σφίσιν τὴν ἐν τῷ πρὶν ταπεινότητα.

Cap. 10. Ὅτι Ἀλινὸς καταλιπὼν Βιτέλλιον προσέθετο Βεσπασιανῷ· ὕστερον δὲ | 28.
μετανοήσας πάλιν τὸν Βιτέλλιον αὐτοκράτορα ἐπεβόησεν· τοιαῦτα γὰρ | ἐν τοῖς
ἐμφυλίοις πολέμοις εἴωθε γίνεσθαι.

Cap. 20. Ὅτι φοβηθεὶς | ὁ Βιτέλλιος, χιτωνίσκον ἐρρακωμένον ἐνέδυ βουλόμενος
λήσειν· οὐχ' | οἷον δὲ ἦν ἄνδρα αὐτοκράτορα γεγονότα ἐπὶ πολὺ λαθεῖν. 32.

tans, atque idcirco ad dies aliquot desideratus, postea revertens dixit; nisi aegrotavissem, prorsus perieram.

Vitellius aiebat se laudare Neronem atque admirari; sed hoc in eo reprehendere quod modicas aedes exstruxisset, et quod tenues in victum impensas fecisset.

Vitellii uxor Galeria querebatur quod exiguum mundum muliebrem in Palatio invenisset.

Vitellius in Capitolium ascendit, et suae matris amplexum petiit. Illa vero ut erat modesta, ubi primum audivit filium suum Germanicum appellari; ego, inquit, Vitellium non Germanicum peperi.

Vitellius veteres amicos suos diligebat admodum ac percolebat, novo in hac re exemplo. Plerique enim, qui praeter opinionem exaltati fuerint, oderunt eos qui sibi familiares erant in prioris vitae humilitate.

Relicto Vitellio ad Vespasiani partes transivit Alienus; rursumque paenitens Vitellium imperatorem acclamavit. Haec enim in civilibus bellis accidere solent.

Vitellius pavore correptus tuniculam laceram induit, latere se sperans. Attamen fieri non poterat, ut qui imperator fuisset, diu ignoraretur.

(a) Melius in edd. Κρίσπος.

(1) Neronis aurea domus atque immensae conviviorum et macelli impensae notissimae sunt. Postremas memorat etiam Eusebius in tabulis chronicis.

(2) Desideratur in editis haec egregia narratio de modestia matris Vitellii. Ait tamen Svetonius in Vitell. cap. III. XIV. filii imperium ipsam fuisse lamentatam, eiusque taedio ante filium vita excessisse.

ΒΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ.

CI. Ὅτι Μουκιανὸς || καθεκάστην ἔλεγεν ὅτι νεῦρα τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματά ἐστιν. | CII. 70. EX LIBRO LXVI. 2.

Ὅτι Ἀλεξανδρεῖς οὐκ ἔχαιρον ἐπὶ Βεσπασιανῷ, ἀλλ' ἐλοιδόρουν αὐτόν, Cap. 8.
καὶ ἔσκω|πτον ἐπὶ τῇ φιλαργυρίᾳ, καὶ ἐπέκραζον αὐτῷ ἓξ ὀβολοὺς προσαιτεῖς·
4. ὥστε | αὐτὸν καίπερ ἐπιεικέστατον ὄντα χαλεπαίνειν. Ὅτι τοῦ Τίτου ἐξαιτησαμένου
αὐτοὺς, ἐκεῖνοι οὐδὲν ἧττον ἔσκωπτον εἰς αὐτὸν, καὶ ἔκραζον | συγγινώσκομεν αὐτῷ, οὐ γὰρ οἶδε καισαρεύειν.

Ὅτι χαριέντως τίς ἀπεφθέγξατο ἐν τῷ μοναρχεῖν Βεσπασιανὸν πρὸς τὸν Cap. 9.
ἐρωτήσαντα, τί πράτ|τει ὁ Καῖσαρ (1); εἶπεν ὅτι ἰδιάζει καὶ οὔτε μυῖα αὐτῷ πε-
8. ρικάθηται. |

Ὅτι Βεσπασιανὸς γέλωτα ὤφλισκανεν ὁσάκις ἀναλίσκων ἔλεγεν, ὅτι | ἐκ τοῦ ἐμαυτοῦ αὐτὰ δαπανῶ (2).

Ὅτι Βεσπασιανὸς ἔσκωπτε δημο|τικῶς καὶ ἀπεσκώπτετο ἡδέως. Cap. 11.

Ὅτι ὁ αὐτὸς πρὸς τὰ γράμματα τὰ | προπηλακισμὸν αὐτῷ φέροντα, ἃ
12. καλοῦσιν ἀνώνυμα, τῇ δὲ Λατίνων | φωνῇ φαμῶσα, οὐκ ὠργίζετο, ἀλλ' ἀντ-
έγραφε πρόσφορα καὶ προσετίθει. |

Ὅτι Φοῖβός τις δεδιὼς προσῆλθεν αὐτῷ ἐξαιτούμενος μὴ ὀργίζεσθαι ἐ|φ' οἷς ποτὲ ἐπὶ Νέρωνος εἶπεν αὐτῷ ἀπελθεῖν εἰς κόρακας (3)· ὁ δὲ μὲν | γέλω-

VESPASIANUS.

101. Mucianus tertio quoque verbo aiebat nervos imperii esse pecuniam.

Alexandrini adeo Vespasiano non plaudebant, ut etiam ei convitiarentur, eiusque avaritiam irriderent, inclamantes illi: sex obolorum stipem petis? donec et ipse, quamquam mitissimus, ira exarsit. Tito etiam deprecante, illi nihilominus dicteria iaciebant, clamabantque: ignoscimus illi, non enim novit Caesarem agere.

Festive nescio quis, regnante Vespasiano, respondit homini interroganti quid Caesar ageret. Dixit enim, solitarium eum esse, et ne muscam quidem illi adsidere.

Vespasianus risui erat quotiescumque impensas faciens aiebat, de meo id profero.

Vespasianus populariter cavillabatur, et ipsemet scommata libenter audiebat.

Idem scriptis probrum ei facientibus, quae graece dicuntur anonyma, latine autem famosa, non irascebatur; sed idonea rescribebat cum mantissis.

Phoebus quidam Vespasianum conventum deprecabatur, ne sibi irasceretur propterea quod ipsi olim, regnante Nerone, ut in malam rem abiret dixisset.

(1) Domitianus scilicet qui Vespasiano imperatore caesar erat, et muscas insaniae causa simulandae stilo consectabatur.

(2) Deest haec in edd. particula.

(3) Recole cap. XCVII; et confer Svetonium Vesp. IV. XIV, quo postremo in loco miror tot in burmanniana editione Svetonii criticos, qui multis prolatis coniecturis nondum tamen corruptelam illam persanaverunt *abire Morboniam*; quum plane sit corrigendum *abire in Gemonias*, sicuti ego in Neronis rebus scripsi.

τος ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ σὺ ἀπέλθῃς ἐς κόρακας· ϗ μέχρι τούτου, | ϗ οὐκ ἐπεξῆλθεν αὐτῷ (1).

Cap. 11. CII. Ὅτι Οὐολογέσου τοῦ τῶν Περσῶν βασι|λέως ἐπιστείλαντος αὐτῷ οὕτως· βασιλεὺς βασιλέων Οὐολόγεσος φί|λῳ Βεσπασιανῷ χαίρειν, μήτε αὐτοκράτορα μήτε αὔγουστον | αὐτὸν ὀνομάσας, οὐκ ἀνθύβρισεν, ἀλλ᾽ ἀντέγραψεν οὕτως, βασιλεῖ βασιλέων | Οὐολογέσῳ Βεσπασιανὸς Καῖσαρ.

Cap. 12. Ὅτι τινῶν ὑποψίαν λαβόν|των ἐπὶ τυραννίδι, ϗ θρασύτερον διαλεγομένων, οὐκ ὠργίσθη, ἀλλὰ | δακρύσας ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου τοσοῦτον μόνον ἐπειπών, ὅτι | ἐμὲ ὁ υἱὸς διαδέχεται (a) ἢ οὐδείς.

Ὅτι Μουκιανὸς πρὸς Βεσπασιανὸν | κατὰ τῶν στωϊκῶν πλεῖστα τε εἶπε ϗ θαυμάσια (1)· ὡς ὅτι αὐχήματος | κενοῦ εἰσι πεπληρωμένοι· κἂν τὸν πώγωνά τις αὐτῶν καθῇ, ϗ τὰς | ὀφρύας ἀνασπάσῃ, τό τε τριβώνιον ἀναβάλληται ϗ ἀνυπόδητος | βαδίσῃ, σοφὸς εὐθὺς ἀνδρεῖος δίκαιος φησὶν εἶναι. ϗ πνεῖ ἐφ᾽ ἑ|αυτῷ μέγα, κἂν τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίστα|ται· ϗ πάντας ὑπερορῶσι, ϗ τὸν μὲν εὐγενῆ τιθαλλωδὸν (b), τὸν δὲ | ἀγενῆ σμικρόφρονα, ϗ τὸν μὲν καλὸν ἀσελγῆ, τὸν δὲ αἰσχρὸν εὐφυᾶ, | τὸν δὲ πλούσιον πλεονέκτην, τὸν δὲ πένητα δουλοπρεπῆ καλοῦσι (2). ||| * * *

Desiderantur paginae quatuor.

* * *

Is autem cum risu respondit; immo tu in malam rem abeas. Neque plura addidit, neque ei molestiam creavit.

102. Vologaeso Persarum regi, qui ad eum his verbis scripserat: rex regum Vologaesus amico Vespasiano salutem; neque imperatorem eum neque augustum appellans; iniuriam non reposuit, verum ita rescripsit: regi regum Vologaeso Vespasianus Caesar.

Quum nonnulli de adfectata tyrannide suspecti essent, ac ferociter loquerentur, Vespasianus non est iratus, sed lacrimans curia exivit, tantum dicens: aut filius mihi succedet aut nemo.

Mucianus apud Vespasianum plurima et mira adversum stoicos dixt: nempe quod vana superbia tumerent; et quod simul ac quispiam eorum barbam promisisset, et supercilium attraxisset, palliumque induisset, pedibusque nudis incederet, ilico se sapientem, fortem, iustumque diceret, et ingentes spiritus sumeret; etiamsi forte, ut ait proverbium neque litteras neque colum nosceret. At hi nihilominus (pergebat dicere) cunctos spernunt; et nobiles, fatuos; ignobiles, exigua mente praeditos appellant: pulcher illis lascivus est; turpis, generosus; dives, raptor; pauper servilis. * * *

* * *

(a) Ed. διαδέξεται. (b) Ita cod.

(1) Deest haec in edd. narratio.

(2) Quae sequitur Muciani vituperatio adversus stoicos, desideratur prorsus in Xiphilino, qui cap. XIII, nihil aliud ait nisi Mucianum multa adversus illos philosophos disputavisse.

(3) Abrumpitur praeclara invectio, deficientibus palimpsesti membranis. Invehebatur autem Mucianus in Priscum stoicum Thraseae generum; de quo, praeter Xiphilinum cap. XII, lege Tacitum hist. IV. 5. sqq. In palimpsesti autem lacuna demersae sunt Vespasiani res ut credere licet, adhuc reliquae; item Titi, Domitiani, Nervae, Traianique, et partim Hadriani. Lacuna est paginarum quatuor, quia deest extremum folium quaternionis quarti, et primum quinti.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ.

CIII. * * * Ἐν ταῖς ὁδοῖς γὰρ πολλὰ ἐβάδιζεν ἢ ἵππευεν, ὀχήματι δὲ πάνυ σπανίως ἐχρῆτο (1)· ἠρίστα δὲ ἄνευ οἴνου, καὶ πλείονα ἐσιτεῖτο· πολλάκις | δὲ καὶ δικάζων μεταξὺ τροφῆς μετελάμβανεν (2)· καὶ μετὰ πάντων ἠρίστα | καὶ ἐδείπνει, καὶ ἦν αὐτῷ τὸ συσσίτιον παντοδαπῶν λόγων πλῆρες. | P. 261. Ex Exc. LXIX. 7. Cd. 117.

Ὅτι Ἀλεξανδρέων στασιασάντων οὐκ ἄλλως ἐπαύσαντο ἕως οὗ ἐπιστο|λὴν Ἀδριανοῦ ἐδέξαντο ἐπιτιμῶσαν αὐτοῖς· οὕτω που πλέον ἰσχύει | αὐτοκράτορος λόγος τῶν ὅπλων (3).

Ὅτι τὴν Πλωτίνης ἀποθανού|σης ἐπῄνει Ἀδριανὸς λέγων, ὅτι πολλὰ παρ' ἐμοῦ αἰτήσασα | οὐδενὸς ἀπέτυχεν· τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλως ἔλεγεν, ἀλλ' ὅτι τοιαῦτα ᾔτει οἷα οὐδὲ ἐβάρει με οὐδὲ συνεχώρει ἀντειπεῖν. Cd. 177. Cap. 10.

Ὅτι τοῦ δήμου ἐκ|βοήσαντος πρὸς Ἀδριανὸν ἐν ἱπποδρομίᾳ ἵνα τις ἁρματηλάτης | δοῦλος ὢν ἐλευθερωθῇ, εἶπεν ὅτι οὐδὲ ὑμᾶς προσήκει δοῦλον ἀλλό|τριον αἰτεῖν ἐλευθερῶσαι, οὐδὲ ἐμοὶ δεσπότην αὐτοῦ βιάσασθαι. Cap. 11.

CIIII. Ὅτι Σίμιλιν (4) τινὰ τῶν δορυφόρων ἄρχοντα φρονήσει δὲ καὶ ἐπιεικείᾳ

HADRIANUS.

103. * * * Nam plerumque pedibus viam carpebat, aut equo vehebatur: raro admodum curru utebatur: prandebat sine vino, et adfatim vescebatur: saepe etiam inter iudicandum capiebat cibum, et prandendo caenandoque cum universo comitatu operam dabat; eratque ei convivium omni sermonum genere plenum.

Alexandrini seditione aestuantes haud ante quieverunt, quam per epistolam ab Hadriano obiurgati fuerunt. Adeo plus valet interdum imperatoris oratio quam arma!

Plotinam mortuam laudavit Hadrianus dicens, illam multis a se postulatis numquam tulisse repulsam. Hoc autem idcirco aiebat ut significaret, eam nihil umquam petivisse quo ipse gravaretur aut quod negare liceret.

Ludis circensibus populo ad Hadrianum clamante ut servus quidam auriga rude donaretur; respondit, neque vos decet servi alieni postulare libertatem, neque me domino eius vim inferre.

104. Quendam nomine Similem, qui inter praetorianos ordinem ducebat, pru-

(1) Hadriani itinera huiusmodi notissima sunt; quae tamen suo loco Xiphilinus reticet. (Quamquam idem legendus est LXIX. 9.) Sequentia de conviviis recitat Xiphilinus.

(2) Scilicet etiam Fronto orator per illud tempus coram Hadriano aliquando causam dixit, teste Dione cap. XVIII.

(3) Hoc nec non sequens de Plotina fragmentum desiderantur in editis.

(4) Xiphilinus centurionem Similem fuisse ait sub Traiano; itaque errare potius eclogarium vaticanum arbitror qui pro Τραϊανὸς legerit [illegible], idque colloquium cum hoc postremo factitatum narret. Ceteroqui hic Similis sub Hadriano tandem praefectus praetorio fuit, teste Xiphilino loc. cit. nec non Spartiano in Hadriani vita cap. IX. Gentem huius fuisse Sulpiciam docent nos fragmenta iuris a me edita tit. de excus. ubi Traiani litterae ad Sulpicium Similem annonae praefectum: id quod rursus demonstrat, Similem hunc non fuisse sub Hadriano centurionem, qui iam erat sub Traiano praefectus annonae. Statua quoque honoratum sub Hadriano Similem narrat Xiphilinus cap. XVIII. Denique et praenomen et nomen, itemque uxorem ac liberos huius Similis ostentat in atrio iuliano vaticani palatii inscriptio haec.

. . DIA· C· F. QVARTA
. . T· SVLPICIO· SIMILI
. . S VIRO· SVO· ET· SEX· TESITAN
. . O QVARTINO· FILIS· SVIS. EX· HS· $\overline{\text{CD}}$·
. . TVM· ET· AEDIFICIA· QVAE· IVNCTA· SVNT
. . . T· F· I·

σε μειυνόμενοι πάνυ Ἀδριανὸς ἐτίμα· καὶ ἔτι ἑκατόνταρχον ὄντα εἰσκα|λέσας διελέγετο τῶν ἐπάρχων ἔξω ἑστώτων· ὁ δὲ ἔφη, αἰσχρόν ἐστι Καῖσαρ | ἑκατοντάρχῳ σε διαλέγεσθαι τῶν ἐπάρχων ἔξω ἑστώτων.

Ὅτι ὁ αὐτὸς Σίμιλις ἐπειδὴ βίᾳ τὴν ἀρχὴν τῶν δορυφόρων παρέλαβεν, ἐξέστη | τῆς ἀρχῆς. καὶ ἐν ἀγρῷ ἔτη ἑπτὰ διῆγε· καὶ τελευτήσαντος ἐν τῷ μνημείῳ αὐτοῦ ἐπεγράφειν, ὅτι Σίμιλις ἐνταῦθα κατάκειται βιοὺς μεν ἔτη | πεντήκοντα, ζήσας δὲ ἔτη ἑπτά (1).

Cap. 17. Ὅτι ὁ Σιλανὸς καὶ Φοῦσκος | ὑπὸ Ἀδριανοῦ ἀνῃρέθησαν (2)· ὅπερ μαθὼν Σερβιλλιος λιβανωτὸν καὶ πῦρ | ᾔτησε, καὶ θυμιάσας ἔφη, ὅτι μὲν οὐδὲν ἀδικῶ, ὑμεῖς ὦ θεοὶ ἴστε, ἀπο|θνήσκω δὲ ὡς τὰ μέγιστα ἀδικήσας· περὶ δὲ Ἀδριανοῦ τοῦτο μόνον εὔ|χομαι, ἵνα ἐπιθυμήσας ἀποθανεῖν, μὴ δυνηθῇ· ὅπερ εἰς ἔργον ἐξέβη· | τὰς νόσους γὰρ καὶ τὰς ἀνάγκας μὴ φέρων Ἀδριανὸς ἑαυτὸν ἀποσφάξαι | ἠθέλησεν· ὥστε ποτὲ ἀναβοήσαντα εἰπεῖν, ὦ Ζεῦ πόσον κακόν ἐστιν ἐ|πιθυμοῦντα τινὰ ἀποθανεῖν μὴ τυγχάνειν.

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ.

CII. 173. EX LIBRO LXX. 1. CV. Ὅτι τῆς βουλῆς ἐνι|σταμένης καταπαῦσαι τὴν μνήμην Ἀδριανοῦ, καὶ μὴ ἐγγράψαι αὐτὸν | εἰς τοὺς ἥρωας, ὁ Ἀντωνῖνος δακρύων καὶ ὀλοφυρόμενος, ὡς οὐκ ἔπειθεν αὐτοὺς, τελευταῖον οὐδὲ ἐγὼ [εἶπεν] ὑμῶν ἄρχω, εἴ γε ἐκεῖνος κακὸς

dentia modestiaque praestantem, Hadrianus plurimi faciebat; eumque adhuc centurionem in cubiculum admittens alloquebatur, praefectis foris manentibus. Ille autem, turpe est, inquit, Caesar, cum centurione te colloqui, praefectis extra stantibus.

Idem Similis, qui vi coactus praetorianorum ducatum exceperat, deposito munere in agro septennium exegit: moriensque inscripsit tumulo suo: heic iacet Similis, qui vitam annis quinquaginta toleravit, vixit autem septem.

Ubi Silvanum et Fuscum ab Hadriano interemptos audivit Servilius, tus poposcit, et ignem, turificansque ait: quod nemini iniurius fuerim, vos dii scitis, et tamen ceu gravissimorum criminum reus morior. Iam Hadriano hoc unum imprecor, ut cum mori cupiet, non queat: id quod revera contigit: morbi enim et angustiarum Hadrianus impatiens, manus sibi afferre volebat; ita ut iterdum diceret, o Iupiter quam grave malum est hominem mori cupere et nequire!

ANTONINUS.

105. Quum senatus Hadriani memoriam efflictim delere vellet, eumque ex albo heroum excluderet; Antoninus flens et eiulans, frustra tentatis patrum animis, ad extremum ait, ne ego quidem vobis imperabo, si quidem ille malus vir

(1) Numerum hunc inepte silet Xiphilinus, substituto τοσα τοτ. Sed habet Iohannes gazensis archaeologus (apud Salmasium in schol. ad Spart.) qui de Simili iisdem verbis loquitur.

(2) Silvani necem non memorat Xiphilinus; Fuscum autem dicit Serviani filium, quem Servianum ipse nobis exhibet pro Servilio. Et quidem sollicitatum esse in codicibus Serviani nomen aiunt Xiphilini scholiastae, testisque Zonaras est XI. 24. a quo scribitur Σερβιανός.

32. ἀνὴρ | καὶ αἰσχρὸς ὑμῖν καὶ πολέμιος ἐγένετο· πάντα γὰρ δῆλον ὅτι πραχθέν- P. 362.
τα || ὑπ' αὐτοῦ καταλύσετε· τοῦτο δὲ ἔν ἐστιν καὶ ἡ ποίησις ἡ ἐμή. Cap. 2.
Ὅτι ὁ Ἀν|τωνῖνος οὐδένα τῶν συκοφαντημένων (a) εἵλετο κολάζειν, εἰπὼν ὅτι
οὐ δύνα|μαι ἀπὸ φόνων τῆς προστασίας ὑμῶν ἄρξασθαι (1).

ΜΑΡΚΟΣ.

CVI. Ὅτι χρήματα | ποτὲ αἰτηθεὶς ὁ Μάρκος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οὐκ ἔδω-
4. κεν, εἰπὼν ὅτι | ὅσῳ πλέον τοῦ καθεστηκότος λαμβάνουσιν οἱ στρατιῶται, τοσ-
οῦτον | ἐκ τοῦ αἵματος τῶν γονέων αὐτῶν καὶ τῶν συγγενῶν ἐξέρχεται· τὸ δὲ |
κράτος τῆς αὐταρχίας οὐκ ἐν τοῖς στρατιώταις ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ κεῖται (2). |
Ὅτι ὁ Μάρκος ἐλάλει πρός τινα τῇ Λατίνων φωνῇ· καὶ οὐ μόνον ἐκεῖνος |
8. ἀλλ' οὐδὲ ἄλλος τις τῶν παρόντων ἔγνω τὸ λαληθέν· ὥστε Ῥοῦφον τὸν ἔπαρχον
εἰπεῖν· εἰκός ἐστι Καῖσαρ μὴ γνῶναι αὐτὸν τὰ παρ' ὑμῶν λαληθέντα· οὔτε γὰρ
ἑλληνιστὶ ἐπίσταται· καὶ γὰρ αὐτὸς ἠγνόηκε τὸ λεχθέν (3).
Ὅτι ἐνόσησε σφόδρα ὁ Μάρκος ὥστε ὀλίγας ἐλπίδας ἐπὶ τῆς σωτηρίας
12. ἔχειν· καὶ πολλάκις ἐν τῇ νόσῳ ἐπεφώνει τὸ τῆς τραγῳδίας ἰαμβεῖον,
Τοιαῦτα τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται (4).

fuit et detestandus et vester inimicus. Constat enim, vos eius acta omnia antiquaturos: atqui in his mea quoque adoptio est.

Antoninus neminem accusatum plectere voluit, dicens haud se posse initium imperii a caedibus facere.

MARCUS.

106. Marcus militibus pecuniam poscentibus non est largitus, dicens, tantum detrahi de sanguine parentum cognatorumque eorum, quantum milites praeter constitutum accipiunt.

Quum Marcus latine quendam adloqueretur, et neque is neque quisquam alius e praesentibus dicta intellexisset, Rufus praefectus ait: consentaneum est, Caesar, orationem vestram ab hoc non intelligi, qui graece nescit. Quippe et ipse Rufus nihil intellexerat.

Marcus gravissime aegrotans, exiguaque spe salutis iam reliqua, saepe inclamabat in morbo suo tragicum illum iambum:

Haec luctuosi belli opera sunt.

(a) Cod. συκοφαντῶν. Sed omnino emendandum fuit συκοφαντουμένων; neque enim accusatoribus sed accusatis pepercit Antoninus. Certe et Xiphilinus scribit αἰτιαθέντων.

(1) Ne mireiur tam exiguum in vaticano palimpsesto legi ex Antonini rebus excerptum, praesto est Xiphilinus qui lib. LXX. 1. amissam ait aetate sua partem hanc Dionis in qua Antonini Pii res gestae fuerunt: quare et ipse Xiphilinus duo haec tantum, diversis tamen plerumque verbis, scripsit fragmenta. Idem denique Xiphilinus nos docet, priores quoque Marci Aurelii res gestas cum parthico L. Veri bello in mutilis Dionis codicibus non reperisse, quod constantiniano item eclogario contigisse videmus.

(2) Non habet hanc narrationem, neque aliquot sequentes Xiphilinus.

(3) Abest hic quoque a Xiphilino locus, qui cap. V. ait tantummodo hunc Rufum praetorio fuisse praefectum sub Marco, hominem rusticum ac litterarum expertem. Dionis autem excerpta peiresciana ed. Vales. p. 717 addunt, Rufum hunc ne Marci quidem verba satis intelligere solitum; quam rem vaticana excerpta mirabiliter nunc confirmant. Atqui Marci exilem fuisse vocem testis est Fronto epist. ad Marcum aug. I. 3; ne universam culpam non intellectorum verborum Rufo imputemus.

(4) Mirum est, quod Xiphilinus LXXI. 22. ver-

CII. 175. CVII. Ὅτι παρασκευα|ζομένου τοῦ Μάρκου εἰς τὸν κατὰ Κασίου πόλεμον, οὐδεμίαν
βαρβαρικὴν | συμμαχίαν ἐδέξατο, καί τοι πολλῶν συνδραμόντων αὐτῷ, λέ- 16.
γων μὴ | χρῆναι τοῖς βαρβάροις εἰδέναι τὰ μεταξὺ Ῥωμαίων κινούμενα
κακά (1). |

CII. 176. Cap. 30. Ὅτι ἐγκειμένης τῆς βουλῆς θανατωθῆναι τοὺς συμπράξαντας Κασίῳ | καὶ
τοὺς συγγενεῖς, ἀντέγραψεν ἄλλα τέ τινα καὶ ταῦτα, δέομαι καὶ ἱκετεύω (a). | κα-
θαράν μου τὴν ἀρχὴν ἀπὸ παντὸς βουλευτικοῦ αἵματος φυλάξα|τε. μὴ γὰρ γέ- 20.
νοιτο μηδένα ὑμῶν ὑπ' ἐμοῦ μή τε τῇ ἐμῇ μήτε τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ ἀπο-
λέσθαι.

EX LIBRO LXXI. 32. Ὅτι ἐξελθὼν ὁ Μάρκος ἀπελογεῖτο τῷ δήμῳ, ὡς πολλοῖς τοῖς ἔτεσιν
ἀποδεδημηκὼς τῆς Ῥώμης· οἱ δὲ ἐπέκρα|ζον ὀκτώ, καὶ τοῖς δακτύλοις ἐδείκνυον·
ὀκτὼ γὰρ ἔτεσιν ἔτυχεν | ἀποδημήσας· οἱ δὲ ᾐνίττοντο ὡς καὶ ὀκτὼ χρυσοῦς 24.
ληψόμενοι· ὅπερ | αἰσθόμενος ὁ Μάρκος μειδιάσας ἔφη, καὶ ὀκτώ· καὶ δέδω-
κεν αὐτοῖς | κατ' ὀκτὼ χρυσούς.

ΚΟΜΟΔΟΣ.

CVIII. Ὅτι οἱ ἐν Βρεττανίᾳ στρατιῶται Πρίσκον ὑ|ποστράτηγον εἵλοντο αὐτοκρά- 28.
τορα· ὁ δὲ παρῃτήσατο εἰπὼν ὅτι τοιοῦτος | ἐγώ εἰμι αὐτοκράτωρ οἷοι ὑμεῖς
στρατιῶται ἐστέ (2).

107. Marcus bellum instruens adversus Cassium, nullas admisit auxiliares barbarorum copias, quamquam multae ad eum accurrebant. Aiebat enim non expedire, ut barbari commota inter Romanos mala spectarent.

Instante senatu, ut qui fuerant Cassio conscii eiusque propinqui occiderentur, Marcus inter alia rescripsit haec: oro quaesoque, ut dominationem meam omni sanguine senatorio puram servetis. Prorsus enim absit, ut quisquam vestri ordinis vel meo vel vestro iudicio pereat.

Marcus coram populo excusabat se, quod multos annos Roma abfuisset: illi autem succlamabant, octo octo, digitisque demonstrabant: octo quippe annos peregre fuerat: ipsi tamen sic innuebant, ceu aureos octonos essent accepturi: quod Marcus intelligens arridensque, sint octo, ait: atque octo aureorum congiarium in singulos distribuit.

COMMODUS.

108. Priscum legatum milites in Britannia imperatorem creabant: ipse tamen recusavit dicens, talem se fore imperatorem quales ipsi milites.

(a) Ita prorsus repetit Marcus etiam apud Frontonem ed. rom. p. 125, idque habebat fortasse a magistro suo qui p. 333. ait *precor quaesoque*; vel potius a Catone, observante Gellio XIII. 24.

siculum hunc non a Marco moriente de se dictum narrat, sed ab invidis de Pertinace ad consulatum evecto

(1) Hoc item et sequens fragmentum Xiphilinus desiderat.

(2) Militarem in Britannia sub Commodo seditionem innuit Xiphilinus LXXII. 9. et LXXIII. 4, eamque a Pertinace sedatam ait. Num ergo *Pertinax* pro *Prisco* in vaticanis excerptis legendus est? Si Priscum quidem retinemus, cogitare licet de Statio Prisco, cuius nava opera in bello parthico fuit, ut narrat Capitolinus in Marci Verique historia. Nam Priscianum adfectatae tyrannidis sub Pio reum (Capitolin. cap. VII.) non licet heic intelligere.

Ὅτι Κόμοδος | ἀναξίους καὶ πένητας εἰς τὴν σύγκλητον ἐνέγραφεν λαμβά- EX LIBRO LXXII. 14.
νων τὰς οὐσί|ας αὐτῶν· ὥστε Ἰούλιον δεδωκότα πᾶσαν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ γενέσθαι | CH. 184.
32. βουλευτήν· καί τοι τοιοῦτον ἀστείως λεχθῆναι ἐπ' αὐτῷ, ὅτι Ἰούλιος τῆς ||| οὐσίας P. 337.
ἀφαιρεθεὶς εἰς τὸ δικαστήριον ἐξωρίσθη.

Ὅτι τοῦ κολοσσοῦ | τοῦ ἐν Ῥώμῃ Κόμοδος τὴν κεφαλὴν ἀφελόμενος, καὶ ῥό- CH. 191.
παλον αὐτῷ καὶ | λέοντα ἐπιθεὶς, ἔγραψεν Λούκιος Κόμοδος Ἡρακλῆς· ἐφ' ᾧ
4. τὸ φερόμενον | ἐπίγραμμα γέγονεν, ὅτι Διὸς παῖς Καλλίνικος Ἡρακλῆς οὐκ
εἰμὶ Λούκιος | ἀλλ' ἀναγκάζουσί με (1).

ΠΕΡΤΙΝΑΞ ΚΑΙ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ.

CVIIII. Ὅτι ὁ Κόμοδος πολὺ χρυσίον εἰώθει βαρβάροις | διδόναι· καί LXXIII. 6.
τινας πρέσβεις λαβόντας χρυσίον καὶ ἐν ὁδῷ ὄντας πέμψας | ὁ Περτίναξ κατέσχε, CH. 195.
καὶ τὸ χρυσίον ἀφελόμενος εἶπεν, ἀπαγγείλατε | τοῖς οἴκοι Περτίνακα βασι-
8. λεύειν.

Ὅτι τοῦ Φλάκκου (a) ἑαυτὸν μέλ|λοντος ἀναγορεῦσαι βασιλέα, καὶ φωραθέντος, Cap. 8.
καὶ θάνατον καταδικασθέν|τος παρὰ τῆς βουλῆς, αὐτὸς ἀνέκραγε, μὴ γένοιτο
Περτίνακος τὴν αὐ|τοκράτορος ἀρχὴν ἔχοντος βουλευτὴν ἀναιρεθῆναι ἢ φυγαδευθῆ-
ναι· ὁ | δὲ Φλάκκος εὐλαβηθεὶς καὶ αἰδεσθεὶς τὸν λοιπόμενον χρόνον ἐν ἀγρῷ
12. διῆγεν (2). |

Commodus indignos homines censuque carentes, pecunia accepta, in senatum legebat. Quare et Iulius quidam, universo patrimonio tradito, senator factus est: de quo festivum illud in vulgus manavit: Iulius re sua familiari spoliatus in tribunal relegatus est.

Colossi, qui Romae erat, Commodus ablato capite [suoque imposito,] tradita clava, et leonina pelle circumposita, inscripsit LUCIUS COMMODUS HERCULES. Qua de re epigramma aliud diffamatum fuit: IOVIS FILIUS CALLINICUS HERCULES, NON SUM LUCIUS, SED COGUNT ME.

PERTINAX ET IULIANUS.

109. Quum Commodus multam barbaris auri vim pro suo more largitus fuisset; iamque eorum legati pecunia onusti iter in patriam maturarent; Pertinax misit milites qui retinerent; ereptoque iis auro, dicerent: nuntiate domum Pertinacem regnare.

Flaccus dum se vellet imperatorem proclamare, deprehensus et capitali poena damnatus a senatu fuerat. Sed enim Pertinax exclamavit, absit ut me imperatore senator occidatur aut exsul fiat. Flaccus tamen reverentia et pudore victus reliquam aetatem in agro exegit.

(a) Capitolinus, Xiphilinus, et Zonaras scribunt *Falconem*.

(1) Silet hanc festivam inscriptionem Xiphilinus, quamquam Commodi caput colosso impositum narrat cap. XXII.

(2) Xiphilinus post verba Pertinacis nihil praeterea subdit.

Cap. 10. Ὅτι ὁ Περτίναξ πάντα τὰ κακῶς γεγονότα ἐπιχειρήσας ἐν βραχεῖ ἐπα-
νορ|θῶσαι, ἀπώλετο· μὴ διαγνούς, καίπερ ἐμπειρότατος πραγμάτων ὤν, ὅτι |
ἀδύνατόν ἐστιν ἀθρόαν ἐπανόρθωσιν ἐπαγαγεῖν τοῖς πράγμασιν· ἀλλ' εἴπερ |
τι ἄλλο, καὶ ἡ πολιτικὴ κατάστασις χρόνου καὶ σοφίας χρῄζει. 16.

Ὅτι Ἰου|λιανὸς ὁ μετὰ Περτίνακα τὴν ἀρχὴν ἁρπάσας, πάντας ἐκολάκευεν· |
ψηφισαμένης δὲ τῆς βουλῆς χρυσοῦν ἀνδριάντα αὐτοῦ, οὐ προσεδέ|ξατο, εἰπὼν
ὅτι χαλκοῦν μοι δότε ἵνα καὶ μείνῃ· καὶ γὰρ τῶν πρὸ ἐμοῦ αὐ|τοκρατόρων τοὺς μὲν χρυσοῦς 20.
καὶ ἀργυροῦς ὁρῶ καθαιρεθέντας, τοὺς δὲ | χαλκοῦς μένοντας· οὐκ ὀρθῶς τοῦ-
το εἰπών· ἀρετὴ γὰρ ἰδία φυλάτ|τουσα τὴν μνήμην τῶν κρατούντων· ὁ γὰρ δοθεὶς
αὐτῷ χαλκοῦς ἀναιρε|θέντος αὐτοῦ καθῃρέθη (1).

ΣΕΥΗΡΟΣ.

EX LIBRO LXXIV. 9. CH. 194.

CX. Ὅτι Κάσσιος Κλήμης βουλευτὴς παρὰ | Σεβήρου κρινόμενος διὰ τὴν πρὸς
Νίγρον φιλίαν, ἔφη ὅτι ἐγὼ οὐδὲ Νίγρον | ἠπιστάμην· ἡνίκα δὲ Νίγρος τὸν 24.
κατὰ Ἰουλιανοῦ πόλεμον εἵλετο, ἔτυχον | ἐνταῦθα ὤν· κἀκεῖνο εἱλόμην ὅ μοι
τὸ δαιμόνιον ἐκλήρωσεν· εἰ δέ μοι (a) ἀ|γανακτήσῃς ὅτι μὴ ἀπολέλοιπα αὐ-
τὸν καὶ πρὸς σὲ ἀφικόμην, τοῦτο ἐν|θυμήθητι ὅτι καὶ περὶ τῶν πλησίον σου ὄν- 28.
των οὓς (b) ἐχρῆν καὶ ἀπολιπεῖν σε καὶ | πρὸς Νίγρον παραγενέσθαι· καὶ πᾶν ὅ τι ἂν
ἡμῶν καταγνῷς, τοῦτο ἐπὶ σαυτοῦ | φέρεις· ὁ δὲ Σεβῆρος ἐπὶ τούτοις οὐκ
ἐχαλέπηνεν.

Pertinax dum cuncta, quae male patrata fuerant, brevi tempore corrigere nititur, in exitium incidit. Nescivit enim, quamquam rerum peritissimus erat, fieri non posse tumultuariam rerum emendationem; tum constitutionem in primis politicam spatio temporis prudentiaque indigere.

Iulianus, qui post Pertinacem imperium arripuit, passim omnibus adulabatur. Quumque ei senatus statuam auream decerneret, non admisit; sed aeneam mihi, inquit, ponite ut maneat. Nam et superiorum imperatorum aureas atque argenteas sublatas video; aeneas vero incolumes. Neque tamen hoc recte aiebat: nam sua cuiusque regnatoris virtus memoriam conservat. Ecce enim aenea quoque Iuliani statua, eo pereunte, periit.

SEVERUS.

110. Quum Cassius Clemens senator a Severo propter Nigri amicitiam damnaretur, ait: ego Nigrum ne noveram quidem: quum is autem contra Iulianum arma commovit, heic versabar, atque illum quem fortuna obtulit sectatus sum. Quod si mihi irasceris, quia hunc non reliqui ut ad te transirem; enimvero scias, multos eorum, qui tecum erant, oportuisse te relicto ad Nigrum transire. Prorsus igitur quidquid in nos statueris, id contra te decernes. Hanc orationem Severus non moleste tulit.

(a) Cod. μή. (b) Cod. ὡς.

(1) Non extat apud Xiphilinum narratio haec.

Ὅτι πάντες | μὲν ἐπλάττοντο τὰ Σευήρου φρονεῖν· ἠλέγχοντο δὲ ἐν τοῖς
αἰφνιδίοις ἐπαγγελίαις, μὴ δυνάμενοι ἐπικαλύπτειν τὸ ἐν τῇ ψυχῇ κεκρυμ-
32. μένον· || τῆς γὰρ ἀκοῆς ἐξαπίνης αὐτοῖς προσπιπτούσης, ἀφυλάκτως ἐκι|νοῦντο,
καὶ ὑπὸ τούτων καὶ ὑπὸ τῆς ὄψεως καὶ τῶν ἠθῶν ὡς ἕκαστοι κα|τάδηλοι ἐγένον-
το· τινὲς δὲ καὶ ἐκ τοῦ σφόδρα προσποιεῖσθαι, πλέ|ον ἐγινώσκοντο (1).

4. CXI. Ὅτι Σευῆρος τοὺς βουλευτὰς τοὺς γράψαντας | κατ' αὐτοῦ πρὸς Ἀλβῖνον διελέγξαι βουλόμενος, ἐβουλήθη καὶ Βιβια|νὸν ἄνδρα ὑπατευκότα καὶ τὰ Ἀλβίνου Cap. 9.
δοκοῦντα φρονεῖν ὑποφθεῖραι, | ἵνα τῇ μαρτυρίᾳ αὐτοῦ χρώμενος κατὰ τῶν βουλευτῶν,
ἀξιόπιστον | τὴν κατηγορίαν ποιήσῃ· ὁ δὲ εἵλατο σφαγῆναι, ἢ πρᾶξαί τι ἐλευ-
8. θερί|ας ἀλλότριον· Ἰουλιανὸν οὖν εὑρὼν, πρὸς τοῦτο ἀνέπεισε καὶ κατηγόρῳ ἐ|-
χρήσατο (2).

Ὅτι Πλαυτιανὸς οὕτως ἐπ' ἀδείας διῴκει τὰ πράγμα|τα ὥστε ἐκεῖνον
δοκεῖν εἶναι αὐτοκράτορα, τὸν δὲ αὐτοκράτορα ἔπαρ|χον· ὥστε ἐκεῖνο εἶπεν Ex libro LXXV. 15. Cll. 200.
12. πρὸς τὴν βουλὴν Σευῆρος, ὅτι ὁ βασιλεὺς εὔχεται | πρὸ αὐτοῦ ἀποθανεῖν· καί
τινα τολμῆσαι γράφειν (a) πρὸς τέ|ταρτον (3) Καίσαρα.

Ὅτι καὶ πολλῶν εἰς τιμὴν αὐτοῦ ψηφισθέντων πα|ρὰ τῆς συγκλήτου, ὀλίγα
ἐδέξατο, εἰπὼν αὐτοῖς ὅτι ταῖς ψυχαῖς με φιλεῖ|τε καὶ μὴ τοῖς ψηφίσμασιν (4).

16. Ὅτι ἐν Τυάνῃ νοσήσαντα τὸν Πλαυτια|νὸν ἐπεσκέψατο ὁ Σευῆρος· οἱ δὲ Cap. 15.
στρατιῶται αὐτοῦ οὐ συνεχώρησαν τοὺς | μετὰ τοῦ βασιλέως ὄντας εἰσελθεῖν, ἀλλὰ
κατέσχον ἔξω.

Cuncti sane studere Severi partibus simulabant; iidem tamen coarguebantur cum ad subitos nuncios arcanum animi celare non poterant: nam dum ad aures auditio repente accideret, incaute commovebantur: atque ex hoc, tum etiam e vultu ac moribus singuli explorati fiebant. Nonnulli etiam nimia sua simulatione magis innotescebant.

111. Severus senatores qui contra se ad Albinum scripserant convincere volens, nisus est Vivianum hominem consularem, qui Albino studere videbatur, corrumpere; ut huius testimonio utens credibilem redderet suam ceterorum senatorum accusationem. Veruntamen Vivianus necem perpeti maluit, quam illiberale quicquam patrare. Ergo demum Iulianum nactus Severus, hunc subornavit, ut delatoris vice fungeretur.

Plautianus tanta auctoritate publicas res gerebat, ut ipse imperator videretur; et qui imperator erat, praefectus. Quare et Severus aliquando dixit, imperatorem optare ut ante Plautianum vita excederet: quidam vero etiam huic scribere ausus est, cum hac formula: ad quartum Caesarem.

Quum ei [Severo] multi a senatu honores decernerentur, paucos recepit, dicens malle se animis diligi quam decretis.

Dum Tyanis aegrotantem Plautianum Severus inviseret, illius milites haud admiserunt imperatoris comitatum in cubiculum, sed foris detinuerunt.

(a) Cod. γράφειν.

(1) Desideratur in Xiphilino.

(2) Variat magnopere Xiphilinus. Et quidem pro Viviano scribit *Erucium Clarum*.

(3) Scilicet post Severum eiusque liberos Antoninum et Getam.

(4) Non habet hanc particulam Xiphilinus.

Cap. 15. Ὅτι καὶ δίκης | ἀκοῦσαι βουληθέντι τῷ Σεβήρῳ οὐδεὶς ὑπήκουσε, διὰ τὸ μὴ παρεῖναι | Πλαυτιανόν (1).

ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ ΚΑΡΑΚΑΛΛΟΣ.

EX LIBRO LXXVII. 3. CII. 312.

CXII. Ὅτι Ἀντωνῖνος μετὰ τὴν ἀναίρεσιν Γέτα πρὸς τὸ συνέ|δριον (2) πολλὰ ἄτοπα εἰπὼν καὶ τοῦτο ἐφθέγξατο, ὅτι μᾶλλον μὲν μεθ' ὑ|μῶν ζῆν βούλομαι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀνθ' ὑμῶν ἀποθανεῖν· καὶ πρωῒ | εἰς τὸ βουλευτήριον εἰσελθὼν παρεκάλει συγγνώμην, οὐχ' ὅτι τὸν ἀδελφὸν | ἀπέσφαξεν, ἀλλ' ὅτι βρογχᾷ καὶ οὐ βούλεται δημηγορῆσαι.

Cap. 3. Ὅτι μέλλων | ἐξιέναι, πρὸς τῇ θύρᾳ ὑπεστράφη καὶ φησίν· ἀκούσατε μέγα πρᾶγμα, ἵνα πᾶσα οἰκουμένη χαρῇ· πάντες οἱ φυγόντες ὑφοτῳοῦν ἐγκλήμα|τι, πλὴν οἱ ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ μὲν θείου ὑμετέρου δὲ πατρὸς πεφυγαδευμένοι | εἶεν, εἰσελθέτωσαν· καὶ μέγα τι ἐνόμιζε ποιεῖν τοὺς κακούργους καὶ | φαυλοτάτους τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανάγων.

Ὅτι Ἀντωνῖνος | Παπιανὸν καὶ Πατρώϊνον (a), τῶν δορυφόρων ἐπί τισι κατηγορησάντων | αὐτοῦ (b), ἐπέτρεψεν ἀποκτεῖναι αὐτοὺς, εἰπὼν κἀκεῖνο, ὅτι ἐγὼ ὑμῖν γὰρ | οὐκ ἐμαυτοῦ (c) ἄρχω. καὶ διὰ τοῦτο καὶ πείθομαι ὑμῖν καὶ ὡς κατηγόροις καὶ ὡς ||| δικασταῖς (3).

P. 309. Cap. 4. Ὅτι τῷ Παπιανὸν φονεύσαντι σφόδρα ἐπετίμησεν | οὐχ' ὅτι ἐφόνευσεν αὐ-

Causam quoque audire Severus quum vellet, nemo morem ei gessit, quia Plautianus non intererat.

ANTONINUS CARACALLA.

112. Antoninus post Getae caedem inter alia absurda in concione dicta, ait etiam, malle se cum illis vivere; sin minus, certe pro illis mori. Et mane curiam ingressus veniam rogabat, non quia fratrem occidisset, sed quia rancitatis causa concionari non posset.

Idem curia exiens in ipsis foribus conversus est, dixitque: audite rem magnam, qua orbis universus gaudeat: omnes quodvis ob crimen exules, iis exceptis qui a divo meo vestroque parente pulsi fuerunt, revertantur. Et magnum quid se fecisse putabat, dum maleficos homines ac scelestissimos Romam reducebat.

Antoninus Papianum atque Petronium, quos praetoriani criminum aliquot insimulabant, occidi permisit, dicens: ego vobis, milites, non ipsi mihi, impero: quam ob rem vobis et accusatoribus morem gero et iudicibus.

Idem Papiani interfectorem vehementer increpuit, non quod illum occidis-

(a) Lege Πετρώνιον. (b) Cod. αὐτόν. (c) Ita cod.

(1) Variat verbis Xiphilinus.

(2) Xiphilinus haec ait dicta apud milites a Caracalla.

(3) Caret hac narratione Xiphilinus. Et quidem videtur corruptus locus. Quare et dicere mallem: *vos mihi, milites, imperatis; non ego vobis: quam ob rem* etc.

τὸν, ἀλλ' ὅτι ἀξίνῃ αὐτοῦ δέδωκεν (a) καὶ οὐχὶ μᾶλλον ξί|φει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπέτεμεν.

CXIII. Ὅτι Ἀντωνῖνος οὕτω τὰ πάν|τα ἐλάμβανεν καὶ ζώντων καὶ τελευτώντων, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ποτὲ | ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ συμβοῆσαι ἄλλά τε πολλὰ καὶ ὅτι τοὺς ζῶντας ἀπο|λοῦμεν (b) ἵνα τοὺς τελευτῶντας θάψωμεν. Cap. 10.

Ὅτι αὐτὸς ἔλεγε πολ|λάκις ὅτι οὐδένα ἄνθρωπον δεῖ ἀργύριον ἔχειν, πλὴν ἐμοῦ, ἵνα τοῖς στρατι|ώταις (c) χαρίζωμαι. Ὅτι Ἰουλίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐπιτιμησάσης | αὐτῷ ὅτι πολλὰ τοῖς στρατιώταις δίδωσι, καὶ εἰπούσης ὅτι ἡμῖν οὔτε | δίκαιος οὔτε ἄδικος πόρος ὑπολέλειπται, τὸ ξίφος δείξας εἶπεν, | θάρσει μῆτερ· ἐφόσον τοῦτο ἔχομεν, χρυσίον ὑμᾶς οὐκ ἐπιλείψει. | Cap. 10.

Ὅτι ὁ Ἰούλιος Παῦλος (d) ὑπατικὸς ἀνὴρ ψίθυρος καὶ σκωπτικὸς καὶ οὐδὲ | αὐτῶν τῶν αὐτοκρατόρων ἀπεχόμενος, ὃν καὶ ὁ Σεβῆρος φυλακῇ ἀ|δέσμῳ παραδέδωκεν, ὡς δὲ ἐν φρουραῖς ὢν ἀπέσκωπτεν εἰς τοὺς βα|σιλεῖς· μεταπεμψάμενος ὁ Σεβῆρος ὤμνυ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐντε|μεῖν· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ἐντεμεῖν αὐτοῦ δύνασθαι, ἐφόσον δὲ αὐτὴν ἔχω | οὔτε σὺ οὔτε ἐγὼ κατασχεῖν αὐτοῦ δύναμαι· ὥστε γελάσαντα τὸν Σεβῆ|ρον ἀπολῦσαι αὐτόν (1). |

Ὅτι τὸν αὐτὸν Ἀντωνῖνος μεταπεμψάμε|νος ἐπέτρεψεν αὐτῷ γράψαι στίχους εἰς αὐτόν· ὁ δὲ τεχνικῶς ἔσκωψεν· | εἶπεν γὰρ αὐτὸν ἐν παντὶ καιρῷ ἐοικέναι θυμουμένῳ· καὶ τοῦτο μὲν ὡς | σκώπτων εἶπεν, ἐκεῖνον δὲ σφόδρα ἐθεράπευσεν. ἤθελε γὰρ δεινὸς | καὶ ἄγριος καὶ ἀπότομος ἀεὶ φαίνεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο αὐτῷ εἴ-|κοσι μυριάδας [ἐχαρίσατο (2)]. Cap. 11.

set, sed quia securi potius quam gladio caput abstulisset.

113. Antoninus adeo rem omnem tum viventium tum mortuorum sibi vindicabat, ut Romani aliquando in circo inter complura alia inclamaverint: nos vivos interficimus ut mortuos sepeliamus.

Idem saepe dicebat, oportere neminem mortalem habere pecuniam, praeter se, ut militibus gratificaretur. Quumque eum Iulia mater obiurgaret, quod multa militibus daret; diceretque nihil ambobus iusti aut iniusti reditus iam superesse; ille gladium ostendens bono, inquit, animo mater esto: nam quamdiu hunc habebimus, pecunia nos non destituet.

Iulium Paulum consularem virum, adeo maledicum et irrisorem, ut ne ab ipsis quidem imperatoribus temperaret (quem Severus in libera custodia habebat; quippe qui etiam intra praesidia principibus illudebat) vocavit ad se Severus, deieravitque se caput ei amputaturum. Cui ille repondit, posse id quidem ab eo amputari; sed quamdiu id ipsemet retineret, neque ab se neque a Severo posse cohiberi. Tum Severus in risum resolutus missum eum fecit.

Eidem Paulo Antoninus ad se vocato mandavit, ut carmina in ipsum scriberet. Ille autem artificiose iocatus est; dixit enim illum omni tempore similem esse furenti. Atque id sane per iocum dixit; ceteroquin Antonino valde adulatus est, qui terribilis semper et trux ac durus videri avebat. Atque ob id dictum decies sestertium ei largitus est.

(a) Ita cod. Sed recte Xiphilinus ὅτι ἀξίνῃ αὐτὸν ἐχρήσατο. (b) Cod. καλοῦμεν, vocamus. (c) Cod. τοῖς στρατιώταις. (d) Hic dicitur *Iunius Paulinus* apud Xiphilinum.

(1) Omisit hunc tractum universum Xiphilinus. (2) Verbum in codice omissum supplet nobis

Cap. 14. CXIIII. Ὅτι Ἀντωνῖνος κατὰ Ἀλβαννῶν (a) ἐξορμήσας | χρήμασι τὴν δοκοῦσαν
νίκην ἐπρίατο· ἔλαβε δὲ καὶ γυναῖκας αἰχμα|λώτους, ἐν αἷς αἱ γυναῖκες ἐθαυμάσθη- 24.
σαν· πυθομένου γὰρ αὐτοῦ πό|τερον πραθῆναι ἢ φονευθῆναι βούλονται, ἐκεῖναι
φονευθῆναι ἐπελέ|ξαντο· ὡς δὲ ἐπράθησαν, αἱ πολλαὶ ἑαυτὰς ἀπέσφαξαν. |
Ὅτι Ἀντωνῖνος πᾶσιν ἐπετίμα καὶ ἐνεκάλει ὅτι οὐδὲν αὐτὸν ᾔτουν· καὶ ἔλε- 28.
γε πρὸς πάντας, δῆλόν ἐστιν ὅτι οὐ θαῤῥεῖτέ μοι ἐξ ὧν μὴ αἰτεῖτέ με· εἰ |
δὲ μὴ θαῤῥεῖτε, ὑποπτεύετέ με· εἰ δὲ ὑποπτεύετε, φοβεῖσθε· εἰ δὲ φοβεῖ|σθε,
μισεῖτε· ταῦτα δὲ πρόφασιν ἐπιβουλῆς ἐποιεῖτο (1). |
P. 310. Ὅτι Ἀντωνῖνος Κορνιφικίαν μέλλων ἀναιρεῖν, ὡς δῆθεν τιμῶν ἐκέ||λευσεν 32.
αὐτῷ ἐλέσθαι θάνατον ὃν βούλεται ἀποθανεῖν. ἡ δὲ κλαύσασα πολλὰ, καὶ
μνησθεῖσα τοῦ πατρὸς Μάρκου καὶ τοῦ πάππου Ἀντωνίνου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Κομόδου,
τέλος ἐπήγαγεν ταῦτα, ὦ δυστυχὲς ψυχίδιον ἐν πονηρῷ (b) | σώματι καθειργ-
μένον, ἔξελθε, ἐλευθερώθητι, δεῖξον αὐτοῖς ὅτι Μάρ|κου θυγάτηρ εἶ, κἂν μὴ 4.
θέλωσιν· καὶ ἀποθεμένη πάντα τὸν κόσμον ὃν πε|ριεβέβλητο, καὶ εὐθετήσασα
ἑαυτὴν, τὰς φλέβας ἀπέτεμε καὶ ἀπέθανεν (2). |
CXV. Ὅτι εἰς Πέργαμον ὁ Ἀντωνῖνος παραγενόμενος καί τινων ἀμφισβη-
τούντων |ἔδοξεν ἔκ τινος μαντείου ἔπος τοιοῦτον περιφέρειν, 8.

Τηλεφίης γαίης | ἐπιβήσεται αὐσόνιος θήρ.

Καὶ ὅτι μὲν θὴρ ἐπεκλήθη, ἔχαιρε καὶ ἐσεμνύνε|το, καὶ πολλοὺς πάνυ

114. Antoninus contra Albanos expeditione suscepta fictam victoriam pecunia emit. Captivas etiam cepit mulieres, quae admirationem commoverunt. Nam eo rogante utrum vendi an occidi mallent, illae occidi se malle dixerunt: quumque fuissent venditae, pleraeque sibi manus attulerunt.

Antoninus omnes increpabat atque arguebat, quod nihil a se postularent: passimque dicebat, satis constare quod ei non confiderent, quandoquidem nihil rogabant: quod si, aiebat, non confiditis, suspectum me habetis; si suspiciosi estis, timetis; si timetis, invisus vobis sum. Atque hos praetextus coniurationum nectebat.

Antoninus decreta Cornificiae nece, honoris veluti causa, iussit eam quam vellet mortem praeoptare. Illa autem diu flens, patremque Marcum et avum Antoninum fratremque Commodum memorans, ad extremum haec addidit: o infelix animula aegro in corpore clausa, egredere, libertatem adipiscere; ostende his, etiamsi nolint, te Marco esse prognatam. Tum omni ornatu deposito, seque ipsa neci accommodans, venis incisis obiit.

115. Quo tempore Antoninus Pergamum venit, diffamatus est hic versiculus incerto auctore, adeoque visus ex aliquo oraculo editus:

Ad telephiam regionem conscendet ausonia fera.

Et Antoninus quidem dici se feram gaudebat atque gloriabatur, multosque

(a) Ita cod. cum duplici ν. Immo vero scribendum est cum Xiphil. Ἀλαμβαννῶν, vel potius Ἀλαμαννῶν. (b) Cod. πονηρῷ.

Xiphilinus: quamquam is aliis fere verbis rem narrat.

(1) Non habet hunc locum Xiphilinus.

(2) Hanc insignem narrationem prorsus non agnovit vel certe omisit Xiphilinus. Marci autem filiam a Caracalla fuisse occisam (quia Getae necem apud huius matrem defleverat) dixerat tribus verbis Herodianus hist. IV. 11. Deinde Fronto in vaticano codice nuper a me repertus, Cornificiam inter Marci filias recensuerat (epist. ad Marc. aug. I. 1.) Nunc vero vaticanus item codex Cornificiae necem flebili admodum Dionis stilo descriptam nobis exhibet.

ἀθρόως ἀνεῖλεν · ὁ δὲ τὸ ἔπος ποιήσας ἐγέλα καὶ ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς τὸ ἔπος ἐποίησεν · ἐνδεικνύμενος ὅτι παρὰ τὴν πεπρωμέ|νην οὐκ ἄν τις ἀποθάνῃ · ἀλλ' ἔστιν ἀληθὲς τὸ δημῶδες, ὅτι ψεῦσται καὶ | ἀπατεῶνες οὐδ' ἂν ἀληθὲς εἴπωσί ποτε πιστεύονται (1).

Ὅτι Ἀντωνῖ|νος τὰς κατ' αὐτοῦ λοιδορίας εἰς οὐδὲν τιθέμενος, εἶπεν ὅτι οἴδαμεν | ὅτι οὐκ ἀρέσκει ταῦτα ὑμῖν · διὰ τοῦτο μέν τοι καὶ ὅπλα καὶ στρατιώτας ἔχω, | ἵνα μὴ ἐπιστρέφωμαι τῶν λογοποιουμένων. CH. 216. Cap. 20.

Ὅτι τῶν Ἀλεξανδρέ|ων ἐργολάβων (a) παμπληθεῖς ὁ Ἀντωνῖνος θανατώσας, τῇ βουλῇ ἔγραψεν, ὅτι οὐδὲν διαφέρει πόσον σφῶν ἐτελεύτησαν, πάντες γὰρ τοῦτο | παθεῖν ἄξιοι ἦσαν. Cap. 22.

ΜΑΚΡΙΝΟΣ.

CXVI. Ὅτι ὁ δῆμος ἐπὶ Μακρίνου πρὸς τὸν Δία εἶπον (b) | ὡς κύριος (2) ὠργίσθης, ὡς πατὴρ ἐλέησον ἡμᾶς · οἱ δὲ βουλευταὶ ἀναστάντες | μετὰ πολλῆς δῆθεν ἡδονῆς ἑλληνιστὶ ἔκραξαν, οὐὰ καλή σου ἡμέρα τὸ | σήμερον, οὐὰ EX LIBRO LXXVIII. 18. CH. 217.

subitanea strage sustulit. Interim vero versiculi auctor ridebat, atque a se editum confitebatur; aiebatque insuper neminem praeter fatum mori. Sed enim veridicum est populare effatum, mendaces ac deceptores, etiamsi forte veraciter aliquando loquantur, fide tamen publica iam excidisse.

Antoninus convicia in se iactata flocci faciens aiebat: novi equidem acta mea vobis non placere: atque ob eam rem arma et milites habeo, ne videlicet metuam sermunculorum auctores.

Antoninus plurimis alexandrinis operum redemptoribus interfectis, scripsit ad senatum, nihil interesse quotnam eorum periissent; cunctos enim eo fato dignos fuisse.

MACRINUS.

116. Populus, regnante Macrino, Iovem sic adloquebatur: ut dominus iratus es; ut pater, nostri miserere. Senatores autem consurgentes cum magna videlicet voluptate graece clamabant: vah laeta tibi hodierna dies! vah praecla-

(a) Xiphilinus πολιτῶν *civium*. (b) In cod. ursiniano ante εἶπον est ο non α. Atqui eclogario fidendum est. Post εἶπον autem est ὅτι.

(1) Universa narratio haec inedita videtur.

(2) Saepe mihi contigit ut antiquorum codicum atque auctorum vices mirarer. Ecce enim in vaticana quoque bibliotheca duo sunt codices praestantissimi, qui invicem hoc certe in loco opem ferunt atque persanant. Notissimus est vaticanus ille MCCLXXXVIII, ex quo olim Fulvius Ursinus, possessor eius, duorum Dionis librorum LXXVIII. et LXXIX reliquias egregias edidit, quas deinde recudit Falconius, postremoque Reimarus in suam praestantem editionem retulit, non sine codicis excuso in aere specimine. Iam codicem illum ursinianum, nunc vaticanum, uncialibus litteris scriptum, tredecim tantum constare foliis, seu paginis viginti sex, cuique inspicienti exploratum est. Illud quoque critici iamdiu docuerunt, paginam unamquamque in tria distributam esse laterecula; sed ita singulas paginas fuisse attonsas, ut laterculum tertium extimum diffissum ubique dimidiatumque sit. Nunc ergo palimpsesti vaticani a me nuper detecti fragmentum hoc incidit in codicis ursiniani paginam decimam, immo in ipsum eius laterculum extimum, quod ut dixi diffissum hiansque est; eiusque supplet particulas aliquot; tum pergit porro usque ad medium paginae sequentis laterculum, quod ubique integrum est. Vaticanum laterculum legere licet apud Reimarum LXXVIII. 19. p. 1327, in ora libri extima, itemque in sequente. Casus hic, inquam, tum quia fortuitus est, habet admirationem; tum quia denique vaticana excerpta ad Dionem auctorem refert, nullam non exhibet utilitatem.

καλῶν βασιλέων, βουλόμενοι τὸν δῆμον ἐφ' ἑαυτοῖς ἐφελκῦσαι· οἱ δὲ οὐδὲ τὴν βουλὴν ᾐδέσθησαν, ἀλλ' εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας (a) | ἀνέτεινον [καὶ ἐβόων (b)] οὗτός ἐστιν ὁ Ῥωμαίων Αὔγουστος (1), τὸν θεὸν ὑποδεικνύντες (c)· τοῦτον | ἔχοντες 24.
πάντα ἔχομεν· οὕτως οἱ ἄνθρωποι καὶ τὸ κρεῖττον αἱρεῖσθαι, καὶ τὸ χεῖ|ρον καταφρονεῖν ἐοίκασιν.

Cap. 24. Ὅτι ἡ Ἰουλία ἡ Σευήρου γυνὴ ἐξ εὐ|τελεστάτων ἐπὶ τοσοῦτον ὕψος ἀρθεῖσα, καὶ ἐλεεινῶς τελευτήσασα, ἔδει|ξε τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς τὸ ἀβέβαιον (2).

ΗΛΙΟΓΑΒΑΛΟΣ.

EX LIBRO LXXIX. CXVII. Ὅτι ὁ Ψευδαντωνῖνος (3) ὑ|πὸ στρατιωτῶν κατεφρονήθη καὶ ἀνῃ- 28.
ρέθη· ὅταν γὰρ ἐθισθῶσί τινες, καὶ ταῦτα ὡπλισμένοι, καταφρονεῖν τῶν κρατούντων, οὐδένα ἂν ὅρον τῆς | ἐξουσίας ἐπὶ τὸ πράττειν ἃ βούλονται ποιοῦνται· ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ | δόντος ταύτην ὁπλίζονται.

P. 323. Ὅτι ποτὲ ὁ αὐτὸς τοῦτο εἶπεν ||| ὅτι οὐδὲν δέομαι ὀνομάτων ἐκ πολέ- 32.
μου καὶ αἵματος· ἀρκεῖ γάρ μοι καὶ εὐσεβῆ | καὶ εὐτυχῆ παρ' ὑμῶν καλεῖσθαι.

Ὅτι Ψευδαντωνῖνος ἐπαινούμενος | ποτὲ παρὰ τῆς βουλῆς εἶπεν, ὅτι

ri imperatores! conabantur scilicet populum ad sui exemplum convertere: verumtamen hic, nulla senatus ratione habita, in caelum manus tollebat; hic est, dicens, Romanorum Augustus; videlicet demostrans Deum. Adeo videntur homines, peioribus contemptis, meliora seligere!

Iulia Severi uxor ex infima conditione ad tantum culmen evecta: mox miserrime extincta, demonstravit humanae vitae inconstantiam.

HELIOGABALUS.

117. Falsus Antoninus a militibus spretus fuit atque interfectus. Siquando enim nonnulli assuescunt, praesertim si armati, dominos suos spernere, nullum finem praepotentiae faciunt, donec votum suum consequantur; immo his viribus contra eos, qui dederunt, armantur.

Idem aliquando dixit; nihil sibi opus esse titulis ex bello et cruore acquisitis; sed sibi sufficere pio ac felici a suis vocari.

Falsus Antoninus in senatu laudatus, ait: vos sane me diligitis, et per

(a) Omittitur versiculus apud Reimarum . . τὰς χεῖρας ἀνε . . Est enim Reimari hoc loco textus vitiosissimus. (b) In palimpsesto omittitur καὶ ἐβόων; quod est in codice ursiniano; quamquam male scribitur apud Reimarum καὶ βοῶντες αὐτοί, pro ἐβόων ἰδοὺ, ut habet codex ursin. (c) Verba τὸν θεὸν ἀποδεικνύντες absunt a cod. ursiniano. Quum in consequentibus quoque verbis cum eclogario non satis consentit ille codex.

(1) Hinc illa manet in iudaicis synagogae precibus frequens acclamatio אל מלך *Deus rex*.

(2) Sententia eclogarii est ex longioribus Dionis verbis contracta.

(3) Sequentia de Heliogabali rebus gestis excerpta prorsus absunt a Dionis reliquiis editis. Nihil vero, aut prope nihil, eclogarius constantinianus excerpsit ex Alexandri Severi rebus, in cuius regnantis anno octavo desivit Dionis historia.

ὑμεῖς μὲν ἀγαπᾶτε με καὶ νὴ Δία καὶ | ὁ δῆμος καὶ τὰ ἔξω στρατοπέδου· τοῖς δὲ
7. δορυφόροις οἷς τοσαῦτα (a) δίδωμι, οὐκ ἀρέσκω.

Ὅτι τινῶν συνηγορούντων τῷ Ψευδαντωνίνῳ. καὶ εἰπόν|των ὡς εὐτυχὴς εἴη τῷ υἱῷ συνυπατεύων, ἔφη· εὐτυχέστερος ἔσομαι κατὰ τὸν ἑξῆς ἐνιαυτὸν μετὰ γνησίου υἱοῦ μέλλων ὑπατεύειν.

8. Κοῦφος μὲν | γὰρ πᾶς ὄχλος πρὸς τὰ καινοτομούμενα· ὁ δὲ δῆμος τῶν Ῥωμαίων διά | τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν συγκλύδων ἀνθρώπων τῶν εἰς αὐτὸν συνιόν|των, ῥᾷον τῶν ἄλλων ἐπαίρεται, καὶ μετ' εὐχερείας πρὸς τὰ ἄτοπα τρέχει (1).

Iovem populus, et quidquid hominum extra castra est: praetorianis vero, quibus tanta largior, non placeo.

Nonnullis plaudentibus falso Antonino felicemque ipsum dicentibus, quod cum filio collega consulatum gereret; anno postero, inquit, felicior ero, qui cum legitimo filio consul futurus sum.

Levis est ad nova quaevis turba plebeiorum. Populus autem romanus propter multitudinem varietatemque qui ei admiscentur convenarum, facilius adhuc permovetur, prompteque ad absurda consilia convolat.

(a) Cod. ταῦτα.

(1) Fragmentum hoc utrum Dionis sit, et de inconstantia Romanorum sub Heliogabalo vel Alexandro loquatur; an potius ex historico anonymo post Dionem capiatur, ignoro equidem; atque hoc interim loco, tamquam excerptorum Dionis clausulam esse sino.

ΜΕΤΑ ΔΙΩΝΑ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ(1).

ΒΑΛΕΡΙΑΝΟΣ.

CII. 254. CXVIII. Ὅτι ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς μετὰ Μαριάδνου πρὸ τῆς πόλεως Ἀντιοχείας |
ὡς εἴκοσι σταδίους στρατοπεδεύεται· καὶ οἱ μὲν φρόνιμοι ἔφυγον τῆς πόλε|ως, τὸ 12.
δὲ πολὺ πλῆθος ἔμεινεν· τοῦτο μὲν φιλοῦντες τὸ Μαριάδνῳ, | τοῦτο δὲ καὶ
τοῖς καινισμοῖς χαίροντες, ὅπερ ὑπὸ ἀνοίας πάσχειν εἰώθασι (2).

ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ.

CII. 254. Ὅτι Αἰμιλιανὸς ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς ἔγραψε πρὸς τὴν σύγκλητον, ὅτι | 16.
τὴν βασιλείαν ὑμῖν καταλιμπάνω, κἀγὼ ὁ στρατηγὸς ὑμέτερος πανταχοῦ ἀγω-
νίζομαι (3).

POST DIONEM EXCERPTA EX ANONYMO

USQUE AD CONSTANTINUM.

VALERIANUS.

118. Persarum rex cum Mariadno ab urbe Antiochia stadiis ferme viginti castramentatus est. Tum prudentior quisque civis urbe se subduxit; plebs tamen permulta mansit, partim Mariadno gratificans, partim rebus novis delectata, qui mos stultitiae popularis est.

AEMILIANUS.

Aemilianus sumpta purpura ita scripsit ad senatum: regnum quidem vobis permitto; ego vero ubique terrarum imperator vester bella gero.

(1) Nuspiam in codice apparet quisnam hic sit historicus, cuius excerpta facit eclogarius post Dionem. Ego tamen valde suspicor, Iohannem esse antiochenum, cuius reapse historici archaeologiam compilat Porphyrogeniti eclogarius in codice peiresciano, quem Valesius edidit. Certe homo christianus est, ut in Diocletiani rebus cognoscitur.

(2) Antiochiam sub Valeriano et Gallieno captam a Sapore persa aiunt Trebellius trig. tyran. cap. II; Zosimus lib. III. 32; Ammianus XXIII. 5. Libanius non semel. Io. autem Malala lib. XII. ait rem contigisse anno aerae antiochenae CCCXIV, qui observante Chilmeado incidit in duodecimum Gallieni annum. Atqui vaticanus historicus paulo ante id tempus rem narrare videtur; quandoquidem Aemiliani regnum mox subsequitur. Ad Mariadnum quod adtinet (quem Ammianus scribit *Mareaden*, Malala *Mariaden*) is civis erat antiochenus, qui ob interversam pecuniam publicam urbe expulsus, atque ad Persas profectus, Saporem inde excivit ad excidium patriae; a quo tamen postea rege ob odium eius proditionis vivus exustus vel capite minutus fuit. Ammian. et Malal. loc. cit.

(3) Aemiliani duo purpuram usurparunt, alter

ΓΑΛΛΙΕΝΟΣ.

Ὅτι Μακρῖνος (a) κόμης τῶν θησαυρῶν καὶ ἐφεστὼς | τῇ ἀγορᾷ τοῦ σίτου, ἐπει-
δὴ καὶ τὸν ἕνα πόδα ἐπεπήρωτο (1), οὐχ' εὑρέθη ἐν τῷ πολέμῳ ἀλλ' ἐν Σαμο-
σάτοις, καὶ ἀπεδέχετο τοὺς στρατιώτας καὶ ἀνεκτᾶτο· ὁ δὲ | Σαπώρης πέμπει
Κληδόνιον ἄνδρα τοὺς δικαστὰς εἰσάγοντα τῷ βασι|λεῖ, ὃς προέτρεπε Μακρῖ-
20. νον ἐλθεῖν πρὸς Βαλλεριανόν· ὁ δὲ οὐχ' εἵλετο | ἀπελθεῖν (2), λέγων τίς τοσοῦ-
τον μαίνεται ὥστε ἑκὼν ἀντ' ἐλευθέρου δοῦ|λος καὶ αἰχμάλωτος γενέσθαι; ἄλλως
τε καὶ οἱ προστάττοντες ἀπελθεῖν οὐκ εἴ|σί μου κύριοι· ὁ μὲν γὰρ πολέμιός ἐστιν,
24. ὁ δὲ οὐδὲ ἑαυτοῦ δεσπόζει, οὐχ' ὅ|πως ἡμῶν· καὶ παρῄνει καὶ τῷ Κληδονίῳ μέ-
νειν, καὶ μὴ ἐπανελθεῖν πρὸς Βαλ|λεριανόν· ὁ δὲ ἔφη, μὴ προδιδόναι τὴν πί-
στιν τοῦ γινομένου αὐτοῦ δεσπό|του· καὶ ἐπανελθὼν κατεχέθη μετὰ τῶν αἰχμα-
λώτων.

GALLIENUS.

Macrinus fisci comes et annonaé praefectus quia pede mutilatus erat, non est in proelio conspectus; sed Samosatis expectavit milites ac recepit. Sapor autem misit Cledonium, virum iudicibus ad imperatorem introducendis praepositum, qui Macrinum adhortaretur ut veniret ad Valerianum. Is autem negavit se iturum, quia nemo ita insanit, ut libertati servitutem praeponat. Praeterea qui me, inquit, accersunt, nequaquam domini mei sunt: alter quippe est hostis; alter ne sui quidem ipsius nedum nostri dominus est. Quare auctor erat Cledonio ut ipse quoque maneret, neque ad Valerianum rediret. At enim hic negavit, fidem se eius falsurum qui dominus aliquando sibi fuisset; reversusque, cum aliis illic captivis retentus est.

(a) Variat scriptura apud Eusebium hist. eccl. VII. 10. Μακρῖνος et Μακριανὸς, ut communius scribitur. Zonaras autem XII. 24. dicit *Macrinum* patrem, filium vero *Macrianum*, si sana scriptura est. Zosimus aliique codices constanter *Macrinum* habent pro *Macriano*, ut etiam Trebellius.

quidem in Moesia sub Gallo et Volusiano an. Christi CCLIIII (Victor de Caes. cap. XXXI; Eutrop. lib. IX. 5.) alter in Aegypto sub Gallieno (Trebell. trig. tyr. cap. XXI.) de quo multa dicit s. Dionysius alex. apud Euseb. hist. eccl. VII. 11. Sine dubio autem loquitur historicus de priore Aemiliano; nam et Zonaras XII. 22 easdem litteras huius commemorat ad senatum, quas eclogarius vaticanus. Quarto regni mense periit Aemilianus ille prior apud Spoletium (Victor epitom. cap. XXXI) qua in urbe natus est Leo XII. P. M. qui nunc romanae urbis atque ditionis feliciter imperium obtinet.

(1) Hanc Macrini infirmitatem memorat etiam Zonaras XII. 24. nec non Eusebius hist. VII. 10.

(2) Hinc apud Eusebium hist. VII. 23 dicitur proditor Valeriani Macrinus. Reapse autem non ivit ad Persas Macrinus, quia imperium affectabat, ut aiunt praedicti historici, et Trebellius trig. tyr. cap. XI.

ΓΑΛΙΗΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΜΩΡ.

CXVIIII. Ὅτι Μέμωρ | μαυρούσιος (1) πεμφθεὶς ἐπὶ συλλογῇ καρπῶν, 28.
καινῶν πραγμάτων ἐπε|θύμησεν, καὶ σπουδῇ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναιρεῖται·
οἱ δὲ ἄρχοντες ἐμέμ|φοντο ὡς ἀδίκως αὐτὸν ἀναιρεθέντα· καὶ Θεόδοτος (2) κε-
λευσθεὶς ἀπολογή|σασθαι εἶπεν, ὅτι οὐκ ἦν πολλῆς ἄξιος καταγνώσεως Μέ-
μωρ, ὡς ἀδυν|άτοις ἐπιχειρῶν ὁ ἔχων τοσούτων ἀρχόντων περιβολὴν καὶ δύνα- 32.
P. 234. μιν, || ἀλλ᾽ ἐκεῖνος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διὰ τῆς ἐμῆς σπουδῆς καὶ βασιλικῆς προ-
νοίας | τοῦ σκοποῦ διήμαρτον· ἡσθεὶς ὁ βασιλεὺς τῇ ἀπολογίᾳ ἐκέλευσεν |
ὑπὲρ Μέμορος μηδένα φεύγεσθαι.

Ὅτι οἱ φαύλως ἀναχθέντες | ἄνθρωποι οὐκ εἰώθασι βεβαίως τὰς φι- 4.
λίας φυλάττειν, ἀλλ᾽ ἐκ μικρῶν προ|φάσεων μεταβάλλονται.

ΓΑΛΙΗΝΟΣ ΚΑΙ ΙΝΓΕΝΟΥΟΣ.

CII. 261. CXX. Ὅτι ἡ τοῦ Γαλινοῦ γαμετὴ τοῦ βασιλέ|ως (3) ἀπηρέσθη τῷ προσώπῳ Ἰγγενούου, καὶ μεταπεμψαμένη Βαλεντῖ|νον (4) εἰπεῖν αὐτῷ ὅτι ἐγὼ τὴν σὴν προαίρε-

GALLIENUS ET MEMOR.

119. Memor maurus ad frumentandum missus, novas res moliri coepit; statimque a militibus occisus fuit. Sed quum centuriones inique illum occisum quererentur; Theodotus causam dicere iussus ait: non admodum fuisse damnabilem Memorem, ceu si rem impossibilem adgressus fuisset, quandoquidem tot centurionum tutela et viribus fulciebatur: nihilo tamen minus et ille et conscii eius mea, inquit, diligentia nec non regia providentia a proposito suo depulsi fuerunt. Delectatus hac defensione imperator, vetuit quemquam Memoris causa in exilium mitti.

Homines sine recto consilio conspirantes haud solent firmiter amicitiam tueri, sed levibus de causis mutantur.

GALLIENUS ET INGENUUS.

120. Gallieni imperatoris uxor vultu Ingenui offensa est; vocatoque ad se Valentino, animum quidem, inquit, tuum probe compertum habeo, atque imperatoris de

(1) Memor hic maurus addendus est iot illis, qui sub Gallieno, imperium affectaverunt hominibus. Ego vero quum apud Zosimum l. 38 legerem, ut est in editionibus, a Cecrope mauro adfectatam sub Gallieno tyrannidem, statim consului insignem Zosimi codicem vaticanum saeculi X, ibique p. 13. b. non *Cecropem* sed *Memorem* admirabundus legi: ἐπαναστάντων αὐτῷ Μέμορός τε μαυρουσίου καὶ Αὐρηλίου καὶ Ἀντωνίνου etc. Corrigatur itaque flagitiosum in Zosimi editionibus mendum, a quo tyrannorum historia usque ad hanc diem pessum dabatur. Librorum quoque distributio diversa est in vaticano codice; qui praeterea neque in fine libri primi, neque in historiae extremitate lacunas illas explet, quae Zosimum hiantem faciunt. Atque ego de priore certe lacuna nihil definio; ibi enim in codice vat. scripturae antiquiori succedit paulo recentior, saeculi nempe XII; quare fieri potest ut ea iam aetate Zosimus defectu laboraverit. Denique codex vaticanus habet hac illac in margine scholia aliquot christiani hominis, qui Zosimum ethnicum pro re nata obiurgat.

(2) Theodoto duci profligandum commisit in Aegypto Aemilianum Gallienus. Trebell. tyr. cap. XXI.

(3) Gallieni uxorem secutam esse imperatorem virum in castra, ibique de libertate etiam aliquando periclitatam tradit Zonaras XII. 25.

(4) Valentinus sub Gallieno dux aut praefectus

8. σιν οἶδα· τὸν δὲ βασιλέα ἐ|πὶ μὲν τῇ σῇ ἐπιλογῇ ἐπαινῶ, ἐπὶ δὲ τῇ Ἰνγενούου οὐκ ἐπαινῶ· ἐν πολ|λῇ γάρ μοι ὑπονοίᾳ ἐστιν· ἀλλ' ἀντιπρᾶξαι τῷ βασιλεῖ οὐ δύναμαι· ἀλλὰ | σὺ ἐπιτήρει τὸν ἄνδρα· ἀποκρίνεται Βαλεντῖνος, ὅτι γένοιτο μὲν καὶ Ἰνγέ|νουον γνήσιον περὶ τὴν δουλείαν ὑμῶν ὀφθῆναι· ἐπεὶ τὸ ἐν ἐμοὶ οὔ|κ ἂν παραλείψω τί ποτε εἰς εὔνοιαν ὁρώντων τοῦ ὑμετέρου οἴκου. |

12. Ὅτι ἐν τῷ κατὰ Ἰνγένουον (a) πολέμῳ πολλοὶ καὶ τέκνα καὶ γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς | ἀνεῖλον (1), ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε τινα κατασχεῖν ἴδιον ἀδελφὸν παρὰ Γαλιηνῷ | καὶ εἰπεῖν· ὦ βασιλεῦ οὗτος ἀδελφὸς ἐμός ἐστι, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ κατ-
16. έσχον | αὐτόν· ὁ δὲ νομίσας ὅτι παραιτήσασθαι αὐτὸν βούλεται, καὶ ἀπεδέ|ξατο καὶ ἐπῄνεσεν, καὶ ὑπέσχετο πολλὰ δώσειν, καὶ τὴν ἁμαρτίαν τῆς τυραν|νίδος συγχωρεῖν· τὸν δὲ εἰπεῖν, ὅτι οὐ χρὴ τὸν ἅπαξ ἀντάραντα ὅπλα | βασιλέως ζῆσαι, καὶ τῷ ξίφει ἀνεῖλεν (b) αὐτόν· ὁ δὲ Γαλιηνὸς ἠγανά|κτησε μέν, πλὴν
20. διὰ τὸ ἀδόκητον τῶν πραγμάτων συνεχώρησεν. |

CXXI. Ὅτι Κλαύδιος (2) ἔτυχε τρωθεὶς εἰς τὸν ἀστράγαλον, καὶ μετὰ πολλῆς σπουδῆς | ὁ βασιλεὺς περὶ αὐτοῦ ἐπυνθάνετο· εἷς οὖν τῶν στρατιωτῶν εἶπεν | ὅτι ὡς Ἀχιλλεὺς πολεμήσας γενναίως ἐτρώθη, καὶ ἐν τῷ καταγωγίῳ τῷ ἑαυτοῦ
24. ἐστι θεραπευόμενος· ὥστε τὸν βασιλέα εἰπεῖν, ὅτι εἰκό|τως καὶ εἰς τὸν ἀστράγαλον ἐτρώθη.

te iudicium laudo; non item quod Ingenuum elegerit, quia hic mihi valde suspectus est. Ceteroquia imperatori resistere nequeo; sed tu hominem observa. Respondit Valentinus: utinam Ingenuus in obsequio vestro fidelis deprehendatur! Ego certe, quantum in me est, nihil praetermittam quod ad meam comprobandam erga vestram domum benivolentiam spectet.

In bello adversus Ingenuum multi filios, parentes, fratresque occiderunt; in tantum ut quidam fratrem manu tenens Gallieno se stiterit dicens: hic meus, o imperator, frater est, quem bello cepi. Gallienus existimans velle hunc pro eo deprecari, admisit hominem commendavitque, et multa se daturum promisit; tum et de laesae maiestatis crimine absolvebat. Sed ille contra ait: non oportere eum vivere qui semel arma adversus imperatorem tulisset; gladioque eum transfodit. Facinus moleste tulit Gallienus, sed tamen ob inopinum rerum eventum, id ratum habuit.

121. Claudius vulneratus in talo, sollicite de hac re praesentes rogabat. Tum miles quidam ait, Achillem quoque qui fortiter pugnaverat sic esse vulneratum atque in suo tentorio curatum: quamobrem dixit imperator se congruenter in talo fuisse vulneratum.

(a) Ita cod. non Ἰνγενούου. (b) Cod. ἀνεῖλεν.

haud scio an antehac notus; nisi forte idem est homo, quem Trebellius in Gall. cap. II. appellat *Valentem*.

(1) Belli huius saevitiem immanem arguere licet etiam ex epistula furiali Gallieni, quam recitat Trebelluis in Ingenuo seu trig. tyr. cap. VIII.

(2) Claudium Gallieni rebus admiscet etiam Trebellius in Gall. cap. V: *Gotthi et Clodius, de quo dictum est superius* (sed is locus Trebellii periit) occupatis *Thraciis Macedoniam vastarunt, Thessalonicam obsederunt* etc. *quae omnia contemptu Gallieni fiebant*. Ergo hoc in bello Claudius vulnus accepit.

ΓΑΛΙΗΝΟΣ ΚΑΙ ΠΟΣΤΟΥΜΟΣ.

Ὅτι Γαλινὸς ὁ βασιλεὺς | πρὸς Πόσομον αὐτοκράτορα ἀναγορευθέντα πέμπει πρεσβευτὰς | σὺν ἐπισταμένους τὰ γινόμενα παρ' αὐτοῦ καὶ ἐροῦντας αὐτῷ ὅτι | χρὴ τὰ ὀχυρὰ καταλαβόντας ἡσυχάζειν · ἀλλὰ παραχώρησόν μοι εἰ|σελθεῖν ἵνα διακριθῶμεν · καὶ ὁ κρείττων, βασιλεύς · ὁ δὲ ἀν|τεδήλωσεν · ὅτι 28.
οὐδὲ παραχωρῶ σοι ποτὲ ἑκὼν παρελθεῖν τὰς Ἄλ|πεις (1), οὔτε εἰς τοιαύτην ἀνάγκην εὔχομαι καταστῆναι ἵνα Ῥωμαίοις πο|λεμήσω · Γαλινὸς δὲ πέμπει πρὸς
P. 327. αὐτόν · οὐκοῦν ἀμφότεροι μο||νομαχήσωμεν ἵνα μὴ Ῥωμαῖοι ἀπόλωνται · ὁ δὲ ἀντεδήλωσεν, ἐγὼ οὔ|τε μονομάχος εἰμὶ οὔτ' ἔγεγονα ποτέ · ἀλλ' ἀπολλυμέ- 32.
νας τὰς ἐπαρχίας | ταύτας ὑπὸ σοῦ ταχθεὶς διασώζειν, ἔσωσα · καὶ ὑπὸ τῶν Γάλλων ᾑρέθην | βασιλεύς · καὶ ἀρκοῦμαι τούτων ἄρχειν τῶν ἑκουσίως με ἑλομένων · | καὶ εἴ τι δύναμαι τῇ βουλῇ τῇ ἐμαυτοῦ καὶ τῇ δυνάμει, τούτοις 4.
βοηθῶ. |

ΟΔΕΝΑΘΟΙ ΔΥΟ.

CXXII. Ὅτι τὸν Ὀδέναθον τὸν παλαιὸν (2) Ῥουφῖνος ἀναιρεῖ ὡς νεωτέροις ἐ|πιχειροῦντα πράγμασιν · κατηγόρει δὲ ὁ νέος Ὀδέναθος Ῥουφίνου | ὡς φονεύσαντα 8.

GALLIENUS ET POSTHUMUS.

Gallienus imperator ad Posthumum, qui purpuram sumpserat, misit homines qui res quae ab eo gererentur rescirent, dicerentque opus esse ut ii, qui munita loca occupaverant armis abstinerent. Rogabat etiam ut sibi ingressum in Gallias concederet, ut bello inter se decernerent; nempe ut is qui superior discederet, postea regnaret. Respondit Posthumus, neque te sponte sino Alpes transgredi, neque in eam necessitatem venire me opto, ut cum Romanis pugnem. Gallienus missis denuo legatis aiebat: igitur ambo singulari inter nos pugna certemus, ne Romanorum caedes fiat. Ille rursus respondit: neque ego nunc neque umquam gladiator fui; verum has provincias, quarum salus mihi a te commissa fuerat, servavi: a Gallis autem electus sum imperator. Porro mihi satis est, si his imperem, qui me sponte elegerunt: atque his quantum consilio ac viribus possum opem fero.

ODENATHI DUO.

122. Odenathum seniorem Rufinus tamquam novis rebus studentem interemit. Cumque iunior Odenathus Rufinum de caede parentis sui accusasset, imperator

(1) Notissimum est, Posthumum, in Gallia quam praeses regebat, purpuram sumpsisse, ibique vires suas ita confirmasse, ut septennio saltem regnaverit. Trebell. trig. tyr. cap. II, et in Gall. cap. IV.

(2) Hinc cognoscimus seniorem Odenathum, patrem illius iunioris celeberrimi, qui Zenobiam uxorem habuit, sumpsitque purpuram decreto Gallieni, (Trebell. Gall. XII) et romanum imperium in oriente contra Persas defensavit. Sed quisnam fuit ille Rufinus podagricus qui Odenathum seniorem imperii arripiendi cupidum interfecit?

τὸν πατέρα αὐτοῦ· ὁ δὲ βασιλεὺς ἠρώτησε τὸν Ῥουφῖνον διὰ τί τοῦτον ἐποίησεν; ὁ δὲ εἶπεν ὅτι σὺν δίκῃ τοῦτο ἐποίησεν· καινοῖς | γὰρ ἐπεχείρει πράγμασιν· καὶ εἴθε ἐπέτρεπές μοι καὶ τοῦτον τὸν Ὀδέναθον | τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀνελεῖν, καὶ παραχρῆμα τοῦτο ἐποίουν· ἦν δὲ ὁ Ῥουφῖνος | ποδαλγὸς καὶ χειραλγὸς, παντελῶς μὴ κινηθῆναι δυνάμενος· καὶ ἔλεγεν | αὐτῷ ὁ βασιλεύς· ποίᾳ δυνάμει ἢ ποίῳ σώματι θαῤῥῶν ταῦτα λέγεις; | ὁ δὲ ἔλεγεν, οὐδὲ εἰ ἔτυχον ὑγιὴς ὢν πλέον τῆς νεότητός μου, ἐδυνάμην | διὰ τοῦ σώματός μου τί ποτε εἰς αὐτὸν ποιῆσαι· ἀλλὰ τῇ σῇ δεξιᾷ κε|λεύων καὶ διατυπῶν πάντα κατώρθουν· καὶ σὺ γὰρ αὐτὸς ὦ βασιλεῦ οὐ | τῷ σώματί σου ἰσχύων ποιεῖς ἃ ποιεῖς, ἀλλὰ τοῖς στρατιώταις σου | κελεύων· καὶ ἐπῄνεσεν τοὺς λόγους αὐτοῦ ὁ Γαλινός.

ΚΥΙΝΤΟΣ.

Ὅτι Κύιντος (a) | ὁ Μακρίνου υἱὸς τὸ βασίλειον καὶ (b) παραχρῆμα ἐν Ἐμίσῃ ἐκάθητο· | καὶ παραγίνεται Ὀδέναθος μετὰ πλήθους βαρβάρων, καὶ δηλοῖ αὐτοῖς ὅτι | παράδοτε αὑτοὺς, ἢ πολεμήσατε· οἱ δὲ εἶπον ὅτι πᾶν ὅ τι οὖν ἠνεί|χοντο ὑπομένειν, ἢ βαρβάρῳ ἑαυτοὺς παραδοῦναι (1).

CXXIII. Ὅτι Καρῖνος (2) | ἐδυσχέρανεν ὡσότι τὸν Ῥωμαίων τὸν πόλεμον εἰκειώ-

facinoris causam a Rufino quaesivit. Is vero iuste se id fecisse confirmavit, quia ille remp. turbare nitebatur. Atque utinam, inquit, copiam mihi faceres hunc quoque filium eius Odenathum occidendi, quem ilico de medio tollerem! Porro erat Rufinus podagra chiragraque correptus, atque ab omni motu impeditus. Quamobrem ait imperator: quibus viribus aut cui corpori confisus haec, inquam, ais? Ille respondit: ne si incolumior quidem, quam olim, aetate iuvenili, essem, corporis mei viribus huic umquam nocere possem; sed tua dextera iubens atque designans nihil non recte gererem. Nam ne tu quidem, imperator, corporis tui robore quae facis, peragis; sed militibus tuis imperans. Hanc Rufini orationem Gallienus laudavit.

QUINTUS.

Simul ac Quintus Macrini filius regiam sedem Emesae statuit, Odenathus cum barbarorum multitudine advenit, eisque denuntiavit ut vel deditionem vel pugnam facerent. Illi vero responderunt se, quidvis pati malle quam in barbari manus incidere.

123. Carinus moleste ferebat, quotiescumque Odenathus bellum pro Romanis se

(a) Ita scribit etiam Zonaras XII. 24. Sed apud Trebellium trig. tyr. cap. XIV. et in nummis est *Quietus*. (b) Ita cod.

(1) Reapse vero Quintus Emesae victus interfectus fuit. Trebell. et Zonar. loc. cit.

(2) Scribendum est, meo iudicio, *Macrinus* seu *Macrianus*, non *Carinus*; cuius postremi tempora ab Odenathi rebus absunt. Et certe Odenathus oppressurus erat Macrinum, ut ait Trebellius cap. XV, nisi hic maturius e Syria discessisset.

σατο Ὀδέναθος · | ὁ δὲ τοῦτο μαθὼν, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναιρεθῆναι · καὶ ἐκ τῶν
οἰκείων | πολλὰ ἐφιλοτιμήσατο εἰς ταφὴν αὐτοῦ, ἅτινα καὶ ζῶντι αὐτῷ ἐπέδει|ξεν · 24.
ὁ δὲ γελάσας ἔφη, πολλῆς ἀμαθίας καὶ εὐηθείας πεπληρῶσθαι | τὸν ἄνδρα · ἀμαθίας
μὲν, ὅτι τοὺς ἐχθροὺς ἀναιροῦμεν, τοῖς δὲ φί|λοις χαριζόμεθα · ἀγνοεῖν δὲ αὐτὸς
πότερον εἰς φίλους ἢ εἰς ἐχθροὺς | τάξει αὐτόν · εὐηθείας δὲ, ὅτι βούλεται περι- 28.
ιόντα αὐτὸν καὶ αἰσθανόμενον | λυπῆσαι καὶ φονεῦσαι · τελευτήσαντα δὲ καὶ ἀναισθη-
P. 328. τοῦντα δωρεαῖς | τιμᾶν · καὶ ἡ τοσαύτη εὐτυχία ταχεῖαν ἔσχε μετάπτωσιν.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ.

Ὅτι τῶν Σκυθῶν ἐπὶ Κλαυδίου τὰς Ἀθήνας ἑλόντων καὶ συναγαγόντων
πάντα τὰ βιβλία || καὶ βουληθέντων καῦσαι, ἄλλος τίς ἐν αὐτοῖς φρόνιμος εἶναι 32.
νομιζόμε|νος ἐκώλυσε λέγων, ὅτι περὶ ταῦτα οἱ ῥωμαῖοι (1) σχολάζοντες, πο-
λέμου | ἀμελοῦσι · τοῦτο δὲ ὡς ἄπειρος εἶπεν · εἰ γὰρ ᾔδει τὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ | 4.
Ῥωμαίων ἀρετὰς, οἵτινες ἐν λόγοις καὶ ἐν πολέμοις εὐδοκίμουν, οὐκ ἂν | τοῦτο
εἶπεν.

Ὅτι οἱ Σκύθαι πρὸς τοὺς ἐν πόλεσιν ἐγκεκλεισμένους | ἀπέσκωπτον, ὅτι
οὗτοι οὐκ ἀνθρώπινον βίον ζῶσιν ἀλλ' ὀρνίθων ἐν κα|λιαῖς εἰς τό ὕψος κα-
θημένων · καὶ ὅτι καταλιπόντες τὴν γῆν τὴν [θρέ]ψασαν αὐτοὺς, ἀκάρπους πόλεις 8.
ἐπιλέγονται · καὶ ὅτι τοῖς ἀψύχοις θαῤ|ῥοῦσι μᾶλλον ἤπερ ἑαυτοῖς.

CXXIIII. Ὅτι Ἀνδοννόβαλλός τις ἦν ὃς ἀ|πὸ Ἐρούλλων προσέφυγε πρὸς

gerere dictitabat. Id intelligens Odenathus, Carinum iussit occidi; et de suo patrimonio multa decrevit in funus eius insumenda, quae etiam viventi ille demonstravit. Carinus autem cum risu dixit, inscium plane fatuumque esse Odenathum; inscium quidem, quia hostes occidimus, amicis donamus; ignorare autem Odenathum utrum Carinum in amicorum an in hostium numero poneret: fatuum vero, quia quem viventem spirantemque cruciare et occidere volebat, eundem mortuum sensuque carentem donis honorare parabat. Sed enim praesens fortuna citam conversionem nacta est.

CLAUDIUS.

Quum Athenas, regnante Claudio, Scythae occupavissent, conquisitosque omnes libros crematuri essent, quidam inter eos prudentior ceteris creditus, rem inhibuit. Dicebat enim, fore ut Romani dum libris occuparentur, bellum negligerent, Hoc autem ut rudis dixit: nam si novisset Atheniensium ac Romanorum virtutes, qui litteris et armis aeque claruerumt, haud ita esset locutus.

Scythae urbium incolas irridebant; quod hi non hominum, sed avium vitam agitarent, quae nidos sublimiter suspensos habitant: quodque altrice terra relicta, steriles urbes praeoptarent; et quod denique rebus potius inanimis quam sibi confiderent.

124. Andonnoballus quidam qui deinde ab Erulis ad Romanos transfugit, venit in

(1) Zonaras XII. 26. οἱ Ἕλληνες, Graeci.

Ῥωμαίους· καὶ ἦλθεν εἰς λόγους Βιβού|λῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων (1)· προέτρεπε
12. γὰρ αὐτὸν δοῦναι ἑαυτὸν τῷ | βασιλεῖ· ὁ δὲ ἐκάλει αὐτὸν δοῦλον φιλοδεσπότην καὶ γα-
στρὸς ἥττονα· καὶ ὅ|τι ἐλευθερίαν διὰ τὸ φαγεῖν καὶ τὸ φορέσαι ἀπώλεσεν· ἐκεῖ-
νος δὲ | ἀντέλεγεν αὐτῷ· ἐγὼ ἐλεύθερός εἰμι· καὶ γὰρ φίλος βασιλέως τηλικού|-
του εἰμὶ καὶ οὐδέν μοι τῶν ἀγαθῶν λείπει· σὺ δὲ οὔτε ἐσθῆτος οὔτε τροφῆς |
16. εὐπορεῖς.

Ὅτι μετὰ τὴν νίκην τῶν Σκυθῶν εὐφραινομένου τοῦ βα|σιλέως καὶ ἑστιῶντος, εἰσ-
ῆλθεν Ἀνδοννόβαλλος ἐπὶ πάντων, καὶ λέγει ὅτι | χάριν θέλω τινὰ (a) ποτε πα-
ρά σου αἰτῆσαι· καὶ νομίσας μέγα τί ποτε αἰτεῖσθαι, | ἐπέτρεψεν αὐτῷ αἰτεῖ-
20. σθαι· καὶ λέγει Ἀνδοννόβαλλος, δός μοι καλὸν οἶνον | ἵνα καλέσω πάντας τοὺς
τοῦ οἴκου μου καὶ εὐφρανθῶ μετ' αὐτῶν· | καὶ γελάσας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτῷ
δοθῆναι οἶνον· δέδωκεν | δὲ αὐτῷ καὶ ἑτέρας πολλὰς δωρεάς.

ΑΥΡΕΛΙΑΝΟΣ.

CXXV. Ὅτι Αὐρηλλιανὸς βασι|λεύσας καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἐν λόγῳ
24. ἐν Ῥαβέννῃ βουλὴν ἐποι|εῖτο πῶς χρὴ βασιλεύειν αὐτόν· ἐβούλετο γὰρ μετὰ θάνατον Κλαυ-
δίου | ἐξ ὧν ἔπραττεν μείζων ἐκείνου φαίνεσθαι· εἷς δὲ τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου |
εἶπεν αὐτῷ· ἐὰν θέλῃς καλῶς βασιλεῦσαι χρυσῷ καὶ σιδήρῳ (b) σαυ|τὸν ὀχύ-

colloquium cum imperatoris romani baiulo, qui hortabatur illum ut imperatori semet traderet. At is contra appellabat baiulum servili animo praeditum ventrique deditum, qui nimirum libertatem edendo et baiulando commutavisset. Vicissim hic contra aiebat: immo ego sum liber, propterea quod tanto principi carus sum, nullaque re bona destituor: tibi vero neque vestis neque cibi affatim est.

Post victoriam de Scythis relatam dum imperator laetitiae indulgeret et convivaretur, ingressus est coram omnibus Andonnoballus, aitque se velle beneficium ab illo petere. Imperator existimans magnum aliquid fortasse petiturum, nihilominus indulsit ei ut peteret. Tunc ait Andonnoballus, da mihi optimum vinum, ut necessariis meis omnibus convocatis, una oblecter. Ridens imperator, iussit ei vinum suppeditari; tum et aliorum munerum copiam addidit.

AURELIANUS.

125. Aurelianus ad imperium evectus, coacto Ravennae concilio hominum quotquot erant fama clarorum, de arte regnandi deliberabat. Quippe avebat post obitum Claudii maior illo videri rebus gerendis. Tunc de concilio unus, si vis inquit bene regnare, auro ac ferro temet communi; adversus nimirum mo-

(a) Cod. τί. (b) Cod. αὐτῶν.

(1) Quisnam hic *Bibulus* Romanorum imperator vel tyrannus? Num pro *Bibulo* scribendum est *baiulus* (nempe lecticarius) ita ut graecus textus latinitate sit infectus; Erulus autem ille non cum Bibulo caesare sed cum Claudii gothici baiulo loquatur? Atqui in codicis quoque margine lemma rubricatum est περὶ Βιβούλου τοῦ βασιλέως. Neque tamen lemma suspicionem erroris excludit. Nonne enim in Dione quoque tum in textu tum in margine substitutus fuit *Plauto Paulus apostolus*? Rem altius vestigare tempus me non sinit; quare aliorum expecto iudicium.

ρωσον · κατὰ μὲν τῶν λυπούντων σε, σιδήρῳ · πρὸς δὲ τοὺς | θεραπεύοντας, χρυσῷ · καὶ πρῶτος τῆς κακῆς συμβουλῆς ταύτης | αὐτὸς ὁ συμβουλεύσας ἀπήλαυσεν (1).

Ὅτι Ἀλβῖνος (2) γέρων ὢν ἐνόσει | πρὸ ἐπὶ θάνατον · εἰσελθὼν δέ τις ἐπυνθάνετο αὐτοῦ πῶς διάκειται; | ὁ δὲ εἶπεν · εἰ μὲν σώζεται ἡ πατρὶς, κακῶς πάντως γὰρ ἀποθνή|σκω · εἰ δὲ μὴ σώζεται, καλῶς · ἐγὼ γὰρ φθάνω ἀποθανεῖν P. 273. πρὶν μάθω ||| τὸν ὄλεθρον τῆς πατρίδος · καὶ τούτου μεῖζον ἀγαθὸν οὐ ζητῶ. |

Ὅτι Αὐρηλλιανὸς μαθὼν ἐν Πλακεντίᾳ εἶναι μοῖραν τῶν βαρβάρων, ἐδή-|λωσεν αὐτοῖς ὅτι εἰ μὲν θέλετε πολεμήσειν, ἰδοὺ ἕτοιμός εἰμι · εἰ δὲ τὰ βελ|-τίονα λογίζεσθε παραδοῦναι ἑαυτοὺς, δέχομαι ὑμᾶς ὡς δεσπότης ὑμῶν · | οἱ δὲ ἀντεδήλωσαν ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν δεσπότην · καὶ αὔριον ἑτοίμασον σαυτὸν, καὶ μανθάνεις ὅτι πρὸς ἐλευθέρους πολεμεῖς (3).

CXXVI. Ὅτι Αὐρηλλιανὸς | ἐν τῷ πολιορκεῖν τὰ Τυανὰ εἰρήκει τοῖς στρατιώ-ταις ὅτι ἐὰν εἰσέλθω|μεν, μὴ δὲ κύνα ἐάσητε · μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν ἀπηγόρευσε τοῖς στρατιώταις | μήτε φονεῦσαι μήτε διαρπάσαι : ἔλεγον οὖν αὐτῷ θυμούμενοι οἱ στρατιῶται | ὅτι ἃ ὑπέσχου, ἐπίτρεψον ἡμῖν ποιῆσαι · ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, ἀληθεύετε ὅτι ἐγὼ | εἶπον · ἀπέλθετε, κύων μὴ εὑρεθῇ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀλλὰ πάντας φονεύσατε · καὶ ἔπεμψε καὶ τοὺς τριβούνους καὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ πάντας τοὺς | κύνας ἐφόνευσεν · ὥστε εἰς γέλωτα ἐλθῆναι τὸν θυμὸν τοῦ στρατεύματος (4) · | καὶ μετὰ ταῦτα συγκαλέσας αὐτοὺς εἶπεν, ὅτι ἡμεῖς ὑπὲρ τοῦ ἐλευθε|ρῶσαι τὰς πόλεις ταύτας πολεμοῦμεν · καὶ ἐὰν μέλλωμεν πραι-

lestos, ferro; adversus obsequentes, auro. Is autem, qui pravum hoc consilium dederat, primus illudmet expertus est.

Albinus senex et lethali morbo decumbens, homini ad se ingresso rogantique quomodo se haberet; si salva, inquit, patria est; equidem male pereo: sin illi secus evenit, bene: ego enim mori aveo priusquam patriae excidium intelligo: atque hac maiorem nullam felicitatem exquiro.

Aurelianus edoctus partem barbarorum Placentiam occupare, significavit illis: si pugnare avetis, en ego paratus sum: sin meliora consilia capitis, nempe ut vosmet dedatis, recipio vos ut vester dominus. Illi responderunt, nos dominum non habemus; et mane quidem esto paratus, ut te cum hominibus liberis pugnare cognoscas.

126. Aurelianus in Tyanorum obsidione militibus praedixerat fore ut illuc ingressi ne canem quidem incolumem esse sinerent. Mox urbe expugnata edixit militibus ne occiderent neve diriperent. Illi indignati postulabant ab eo, ut quod ante promiserat, nunc eis facere concederet. Is autem; vere, inquit, narratis, quod ita dixerim: pergite porro; canis nullus hac in urbe supersit, sed omnes occidite. Immissis ergo tribunis atque militibus, canes occidione delevit, ita ut exercitus ira in risum soluta fuerit. Idem postea concione vocata nos, inquit, pro his urbibus liberandis proeliamur, quas si prae-

(1) Nempe ferrum expertus est, ut addit Zonaras XII. 27.

(2) Sine dubio hic est ·M· Nummius Albinus qui consul iterum processit anno Christi CCLXIII: de quo extat nota illa philologis inscriptio apud Reinesium p. 465. M· NVMMIO· ALBINO· V· C· QVAESTORI· CANDIDATO· PRAETORI· VRBANO· COMITI· DOMESTICO· ORDINIS· PRIMI· ET· CONSVLI· ORDINARIO· ITERVM· NVMMIVS· SECVNDVS· EIVS· F.

(3) De Aureliano ad Placentiam primum victo a Marcomannis, mox eorumdem victore, legesis Vopiscum cap. XXI, Aur. Victorem epitom. cap. XXXV.

(4) Pium hoc ad Tyana Aureliani strategema refert etiam Vopiscus cap. XXII.

δεύειν | αὐτὰς, οὐκέτι ἡμῖν πιστεύουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν πραῖδα τῶν βαρ-
16. βάρ|ων ζητήσωμεν, καὶ τοιούτων ὡς ἡμετέρων φεισώμεθα.
CXXVII. Ὅτι Αὐρηλ|λιανὸς ἔπεμψε πρεσβευτὰς πρὸς Ζηνοβίαν προτρέπων
αὐτὴν ἐν|δοῦναι τελεῖν ὑπ' αὐτόν· ἡ δὲ ἀντεδήλωσεν, ὅτι ἐγὼ οὐδὲν μέγα ἐβλά|-
20. βην· οἱ γὰρ πεσόντες ἐν τῷ πολέμῳ σχεδὸν πάντες Ῥωμαῖοί εἰσιν (1).
Ὅτι Αὐρηλλιανὸς πειραθεὶς ποτὲ στρατιωτικῆς ἐπαναστάσεως, ἔλεγεν ἀ-
πατᾶσθαι τοὺς στρατιώτας, εἰ ἐν ταῖς αὐτῶν χερσὶ τὰς μοίρας εἶναι τῶν | βα-
σιλέων ὑπολαμβάνουσιν· ἔφασκε γὰρ τὸν θεὸν δωρησάμενον τὴν πορ|φύραν (2), καὶ
24. ταύτην ἐπεδείκνυ τῇ δεξιᾷ πάντως (3), καὶ τὸν χρόνον τῆς βασιλεί|ας ὁρίσαι· καὶ οὐ
πρότερον ἀπέστη πρὶν ἂν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς στάσεως πεν|τήκοντα ἐξεδί-
κησεν.

ΠΡΟΒΟΣ.

Ὅτι πρὸς ἀνταρσίαν ἐλθόντος Κάρου (4) ἐβου|λεύσατο ὁ Πρόβος τί δεῖ ποιῆ-
σαι αὐτόν· καὶ πάντων σιωπώντων Μαρτινια|νός τις χιλίαρχος παῤῥησιασάμενος
28. πολλὰ ἐνεκάλει αὐτῷ, ὡς δι|ὰ τὸν ὄκνον αὐτοῦ τῶν πραγμάτων ἀπολλυμένων·
καὶ προέτρεπεν αὐτὸν παραχρῆμα κινῆσαι καὶ ἐξελθεῖν εἰς πόλεμον καὶ ἀπαντῆσαι
τῷ τυράννῳ. |

dari maluerimus, fide in posterum apud ipsas carebimus. Quin potius praedam e barbaris petamus; his autem urbibus ceu rei nostrae parcamus.

127. Aurelianus missis ad Zenobiam legatis hortabatur eam, ut sui demum deditionem faceret: illa vero respondit, haud se magnopere detrimento adfectam: nam qui ceciderant in proelio, plerosque omnes romanos fuisse.

Aurelianus seditione militari aliquando appetitus, aiebat falli milites, qui regum fata in sua potestate se habere putarent. Quippe Deum purpurae datorem esse adfirmabat, quam utique dextera praetendebat; ab eoque regni annos sibi esse definitos. Neque prius ab agendo destitit, quam in quinquaginta seditionis principes animadvertit.

PROBUS

Caro rebellante deliberabat, in consilio Probus quid ageret. Cunctis silentibus Martinianus quidam tribunus libera fiducia coepit Probo graviter exprobrare, quod ob eius segnitiem resp. interiret: impulitque eum ut confestim arma commoveret, bellum susciperet, tyrannoque in acie occurreret.

(1) Mutuas Aureliani et Zenobiae litteras recitat Vopiscus cap. XXVI. XXVII, in quibus tamen haec sententia non legitur.

(2) Ita dixit retro ·M· Aurelius cap. CVI.

(3) Aurelianum purpuram manu praetendentem exhibet Vopiscus cap. XXIV, sed alio rerum statu. Insigne vero neque antea visum purpurae sub Aureliano genus memorat idem historicus cap. XXIX. Porro Valeriani crudelitatem saepe obiurgat praedictus Vopiscus; et domesticas seditiones innuit cap. ult.

(4) Carus rebellasse adversus Probum non videtur Vopisco, qui tamen in Cari vita cap. VI. contrariam sententiam sic perscribit: *non me praeterit suspicatos esse plerosque, et eos in fastos retulisse, Cari factione interemptum Probum.*

ΚΑΡΟΣ.

Ὅτι ἅμα τῇ ἀναγορεύσει λέγουσιν εἰρηκέναι τὸν Κάρον, ὅτι ἐπὶ κακῷ Περ- 32.
σῶν | εἰς τὴν βασιλείαν ἦλθεν (1).

ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΣ.

P. 276. CXXVIII. Ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ οἰκείᾳ ἀναγορεύσει ὁ Διοκλητιανὸς || τὰ τότε σεβόμενα θεῖα (2) μαρτυρόμενος, ἔλεγεν μὴ διὰ τῆς βασιλείας | ἐφίεσθαι Καρῖνον ἀνελεῖν (3), ἀλλὰ διὰ τὸ ἐλεεῖν τὴν πολίτειαν.

Ὅτι τὸ πολ|λὰ πράττειν ἀντικλιμακτήρων καὶ κινδύνων πολλῶν αἴτιον γίνεται. |

Ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τἀναντία μᾶλλον ἐπίσταται φέρειν, ἢ μέτρον ἐν | 4.
ταῖς εὐτυχίαις φυλάττειν.

Ὅτι καὶ διὰ τὸ τιμῆς αὐτὸν ἀθανάτου | τε τετυχηκότα χρῆναι (a) μεμνῆσθαι ὅτι θνητός ἐστι καὶ τῶν ἀνθρωπίνων συμ|φορῶν οὐκ ἀλλότριος.

Ὅτι Λούκιος Ὀκτάβιος εἰς δεῖπνον κληθεὶς | θριάμβου, καὶ ἀποκληθεὶς ἀπήγγειλεν ἑαυτὸν εἰς τὸ συμπόσιον ἥξειν | εἰ μὴ ὡς οἷόν τε κάλλιστα μέρη αὐ- 8.
τῷ πεμφθείη (4).

CARUS

Dum purpuram sumeret Carus dixisse fertur, factum se imperatorem ad Persarum exitium.

DIOCLETIANUS.

128. Dum imperium capesseret Diocletianus, deos tunc cultos testans aiebat, se haud regni obtinendi causa optare Carini necem, sed quia reip. miserebatur.

Multorum negotiorum susceptio causa fit infelicium climactericorum atque periculorum.

Humanae naturae est adversa facilius ferre, quam modestiam in prosperis conservare.

Eum qui honores immortales consecutus est, meminisse tamen oportet se mortalem esse et ab humanis casibus non alienum.

Lucius Octavius ad triumphalem caenam invitatus, negavit se convivio interfuturum, nisi honoratiores, ut par erat, partes sibi apponerentur.

(a) Ita cod.

(1) Reapse Carus statim Persas bello persecutus est.

(2) Hinc cognoscimus historicum christianum.

(3) Carinum a Diocletiano Romae occisum ait Zonaras XII. 30; sed a suis dicit Victor in epit. cap. XXXVIII. Verum de Cari certe nece singularis est narratio Eusebii vel potius armenii interpretis (cum Mose item armenio) chron. lib. II. 393. ed. Mediol. et Samuele chron. p. 40, qui aiunt cum periisse in proelio non *apud Margum*, ut vulgata lectio habet, sed *adversus Cornacum* ducem armenium.

(4) Ergone consul erat L. Octavius? Nam Va-

Ὅτι Διοκλητιανὸς | ὄψεως τινὸς ἐν ὕπνοις πολλάκις αὐτοῦ ἐνοχλούσης, ὥστε
ἀρχὴν ἐγχει|ρῆσαί τινι ἕν γε ὀνομαστὶ ἡ ὄψις ἐσήμανεν, ὑπονοήσας εἶναι τοῦ-
12. το ἐκ | γοητείας, ἔν τινι ἡμέρᾳ μετακαλεσάμενος αὐτοῦ τοῦτο μόνον ἔφη πρὸς |
αὐτόν, δέξαι ἀρχὴν ἣν καθεκάστην νύκτα αἰτεῖς παρ᾽ ἐμοῦ, καὶ μὴ φθονήσῃς |
τῷ βασιλεῖ τῆς ἐκ τοῦ ἡσυχάζειν θεραπείας (1).

ΛΙΚΙΝΙΟΣ.

CXXVIIII. Ὅτι Λικίννιος τὰ χρυσᾶ νομίσματα ἐν οἷς ὁ Κωνσταντῖνος
τὴν κατὰ Σαρματῶν | αὐτοῦ νίκην ἐτύπωσεν (2), οὐ προσεδέχετο· ἀλλ ἀναχωνεύων αὐτὰ
16. εἰς ἑτέ|ρας μετέφερε χρήσεις· οὐδὲν ἄλλο τοῖς περὶ τοῦτο μεμφομένοις ἀπο|κρινό-
μενος, ἢ ὅτι οὐ βούλεται βάρβαρον ἐργασίαν ἐν τοῖς συναλλάγμ|ασι τῆς ἑαυτοῦ βα-
σιλείας ἀναστρέφεσθαι.

Ὅτι Κρίσπου τοῦ υἱοῦ | Κωνσταντίνου μεγάλαι ἐφάνησαν ἀνδραγαθίαι (3)· καὶ

Diocletianus spectro quodam in somnis eum perturbante, ut imperium cuidam traderet, qui nominatim a spectro designabatur; suspicatus hoc accidere ex praestigio, quadam die vocato ad se illo homine, hoc tantum dixit: accipe imperium quod me singulis noctibus poscis, neque invideas imperatori quietis gratiam.

LICINIUS.

129. Licinius aurea numismata, in quibus Constantinus suam de Sarmatis victoriam excuderat, non recipiebat; sed ea conflans in alios usus convertebat; nihil aliud iis qui id reprehendebant dicens, nisi quod nollet barbaricum opus in sui imperii negotiationibus versari.

Crispi Constantino geniti ingentia claruerunt facinora; victusque ab eo

lerius Max. II. 8. 6. de caena triumphali ait: *moris erat ab imperatore triumphum ducturo consules invitari ad caenam; deinde rogari, ut venire supersedeant; ne quis eo die quo ille triumpharet, maioris in eodem convivio sit imperii*. Haec autem narratio cur heic locum habeat non video, atque obiter ex occasione nescio qua interpositam arbitror.

(1) Hoc Diocletiani somnium utrum alii historici memorent, nondum vidi. Id tamen phantasma illi accidisse suspicor quo tempore de statu mentis deiectus erat: nam Diocletiani manifestam insaniam diserte testantur contemporales auctores Eusebius hist. VIII. 13. et ipse magnus Constantinus in orat. ad ss. coetum cap. XXV; tum denique Lactantius de mort. pers. cap. XVII. – An pie potius, et fortasse verius, cogitandum est, nempe iussum esse divinitus Diocletianum Constantio imperium tradere; cui mox successit religiosissimus Constantinus? Videsis de vaticinio ad id pertinente Trebellium in Claudio cap. X.

(2) Constantini nummus argenteus itemque aereus est apud Eckhelium t. VIII. p. 87. cum victoria vario cultu et inscriptione SARMATIA DEVICTA. Sed maximi moduli aereus nummus fuit in vaticanae bibliothecae cimeliarchio (cum aliis prope sexcentis eiusdem formae caesareis nummis, quos italica calamitas in Galliam avertit, nec reparata felicitas postea restituit) cuius descriptio in ms. catalogo haec est: CONSTANTINVS AVG. *Caput eiusdem laureatum*. SARMATIA DEVICTA. *Victoria gradiens, dextera tropaeum, sinistra palmam tenens: ante pedes captivus humi sedet, quem victoria laevo pede calcat*. SIRM. Item *aliud cum* P. *stella et* AR. De victoria sarmatica lege Zosimum II. 21.

(3) Crispum armis, quibus victus est Licinius, praesidentem cum patre dicit Eusebius hist X. 9. Rem vero legesis copiose scriptam a Zosimo II. 20. sqq.

πολλάκις Λικίννιος | ὑπ' αὐτοῦ ἡττηθεὶς ἀχθόμενος τὰ ὁμηρικὰ ταῦτα ἔλεγεν ἔπη (1)·

Ὦ γέ|ρον ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί·
Σή τε βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε | γῆρας ἱκάνει.

Ὅτι Τιβέριος ἀνήγγελλε ἐπὶ τὴν σύγκλητον, ὥστε | τὸν Χριστὸν τρισκαιδέκατον (2) θεὸν εἶναι· ἡ δὲ σύγκλητος οὐκ ἀπεδέξατο (3), | ὥστε καί τινα ἀστειευόμενον εἰπεῖν, ὅτι τρισκαιδέκατον οὐ δέχεσθε, ὁ δὲ | πρῶτος ἔρχεται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.

CXXX. Ὅτι Κωνσταντῖνος ἐβουλεύσατο πρῶτον ἐν | Σαρδικῇ μεταγαγεῖν τὰ δημόσια· φιλῶν τε τὴν πόλιν ἐκείνην συνεχῶς ἔλεγεν, ἡ ἐμὴ Ῥώμη Σαρδική ἐστι (4).

Ὅτι Κωνσταντῖνος τὰ τῶν πρό|τερον βεβασιλευκότων ἔργα καλύψαι θέλων, τούτων τὰς ἀρετὰς ἐπω|νύμοις τισὶν ἐκφαυλίζειν ἐσπούδαζεν· τὸν μὲν γὰρ Ὀκταβιανὸν Αὔ|γουστον κόσμον τύχης ἐκάλει· τὸν δὲ Τραϊανὸν βοτάνην τοίχου (5)· Ἀδρι|ανὸν δὲ ἐργαλεῖον ζωγραφικόν (6)· Μάρκον δὲ καταγέλαστον (7)· Σεβῆρον (8) ||| * * *

Desiderantur paginae duae usque ad quaternionis finem.

saepe Licinius cogebatur homericos versus dicere :

O senex te valde vexant iuvenes bellatores ;
Tuusque vigor languet, teque senium invasit.

Tiberius retulerat ad senatum ut deus tertiusdecimus Christus fieret. Recusante senatu, lepide dixit quidam : quem tertium decimum non admittitis, is veniet primus.

CONSTANTINUS.

130. Constantinus principio consilium ceperat sedem reip. in urbem Sardicam transferendi : captusque eius urbis amore semper iterabat : Roma mea, Sardica est.

Constantinus decessorum suorum res gestas obscurare studens, horum virtutes iocularibus quibusdam epithetis vilipendendas curabat. Scilicet Octavianum Augustum fortunae mundum sive ornatum appellabat ; Traianum herbam parietariam ; Hadrianum pictoriam officinam ; Marcum ridiculum ; Severum * * *

(1) Iliad. VIII. 102. Sic loquebatur etiam Macrinus ab Heliogabalo armis appetitus.

(2) Erant enim duodecim dii Romanorum consentes. Unde Varro de re rust. I. 1: *invocabo XII. deos consentis : neque tamen eos urbanos, quorum imagines ad forum auratae stant, sex mares, et feminae totidem, sed illos XII. deos, qui maxime agricolarum duces sunt.*

(3) Respicit haec narratio locum Eusebii celebrem hist. II. 2. de Pilati actibus Romam missis, cuius rei testem citat Eusebius Tertulliani apologeticum. Neque tamen ibi legitur acutum illud, quod scribit noster anonymus, nescio cuius responsum.

(4) Constantini cogitationem hanc innuit etiam Zonaras XIII. 3.

(5) Ob titulos multis aedibus inscriptos, ut aiunt Victor epit. cap. 41, et Ammianus XXVII. 3.

(6) Propter omnigenae eruditionis iactantiam?

(7) Propter stoicam philosophiam, quam etiam Cassius Avidius nominatim irridebat, ut in eius vita legimus. Vel etiam propter superstitionem, de qua ego breviter disputavi ad Iuliani laodicensis specimen a me editum ; quod opus et M. Aurelio inscriptum et graece compositum fuit ; sed tunc nonnisi latine mihi obvium, frustra subdubitavi num spurium esset. Ecce enim tria graeca quoque eius operis fragmenta in antiquo codice vaticano postea deprehendi.

(8) Desunt paginae duae usque ad finem quaternionis, quibus in paginis res Constantini et fortasse etiam Constantii excerptas posuerat eclogarius ; idemque mox attexuerat, ut puto, Eunapium cuius historici praecipuus scopus fuit Iuliani laudatio.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΥΝΑΠΙΟΥ ΣΑΡΔΙΑΝΟΥ.

ΤΗΣ ΜΕΤΑ ΔΕΞΙΠΠΟΝ ΝΕΑΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ (1).

I. Οὐκ ἀγνοίᾳ τῶν τῆς ἱστορίας χρόνων δεύτερον Εὐνάπιον τόνδε κατετά|ξαμεν Πρίσκου (2)· ἀνόητον γὰρ καὶ παρεξηυλημένων ἀνθρώπων ἔργον τοῦτο· |
4. ἀπορίᾳ δὲ τῇ ἀπὸ φθόνου τῶν εὐπορούντων διαγλυόμενοι οὕτως, | οἳ βούλοιντ' ἂν ἔ|χειν ἄχθος ἐτώσιον ἀρούρης τὰς βίβλους, καὶ παρ' ἑαυτοῖς διακατέχειν, ἢ τοῖς χρῄζουσιν ἐπ' ὠφελίᾳ μεταδιδόναι· καὶ κιν|δυνεύουσιν οὕτω γε προϊοῦσι τὴν παροιμίαν ἀνατροβεῖν τὴν ἐπὶ τῇ φά|τνῃ κυνὸς, ἣ μή τ' αὐτὴ τῶν τῇ φάτνῃ ἀποκειμένων ἐπαπολαύει, καὶ | τῶν βουλομένων καὶ δυναμένων ἀκόσμως καθυλακτεῖ (3).

EX HISTORIA EUNAPII SARDIANI

POST DEXIPPUM EDITIONIS SECUNDAE.

I. Non ignoratione temporum historicorum Eunapium hunc post Priscum collocavimus; id enim a dementibus hebetibusque hominibus fieri deceret; sed penuria coacti ita nos gerimus, propter locupletium invidiam, qui libros inutile terrae pondus habere atque apud se retinere malunt, quam cum aliis utiliter hos exposcentibus communicare. Atqui huius instituti tenaces parum abest quin adagium in se convertant canis in praesepi, quae nec ipsa foeno quod praesepi est ingestum utitur; et iis qui cupiunt queuntque uti, importune allatrat.

(1) Hanc ipsam Eunapii novam seu secundam editionem legebat Photius cod. LXXVII; eamque blasphemiis adversus Christianos non ita redundantem, ut prior fuerat, dicit. Et sane Eunapium a Claudii gothici temporibus, in quibus Dexippus desiverat, sumpsisse initium, testis est idem Photius: ego tamen vaticana a Claudio ad Constantinum excerpta Eunapio non vindicavi, tum quia ille christianus videtur auctor, a qua religione valde abhorrebat Eunapius; tum quia stilus diversum quid sapit; tum denique quia eclogarius constantinianus ipsum Eunapii exordium post excerpta praedicta separatim ponit. Quamquam autem ego Io. antiochenum excerptorum illorum auctorem suspicatus sum; eximius tamen est Evagrii locus hist. V. 24. ad divinandum, si fieri potest, auctorem illum anonymum. Dicit enim Evagrius *Dionem Cassium* desivisse in Heliogabalo (uti revera fit in vaticanis excerptis.) Exin Herodianum ait scripsisse usque ad Maximi imp. obitum. Tum *Nicostratum* persecutum esse historiam a Philippo usque ad Odenathum et Valeriani captivitatem. Postea *Dexippum* a scythicis bellis exorsum desivisse in Claudii principatu. Exin *Eusebium* ab Octaviano incipientem pervenisse usque ad necem Cari. Tum etiam *Arrianum* et *Quadratum* temporum eorumdem historias composuisse. Tum *Zosimum* ad Arcadii Honoriique imperium narrationem protulisse. Res autem post praedictorum imperium gestas, a *Prisco* memoriae fuisse commendatas. Atque has omnes historias scite compilavisse Eusthatium epiphaniensem usque ad Anastasii regnantis annum duodecimum.

(2) Cur Priscus praeponendus fuerit Eunapio diximus in praecedente scholio. Iam quod Prisci deperditas nunc historias Volaterannus anthropolog. lib. XIII. in vaticana bibliotheca conservatas olim dixerit; id ego neque pro certo habeo, propter saepe falsas huiusmodi adfirmationes; neque prorsus negare audeo, quia quum vastaretur post Volaterranum sub Clemente VII. ab hostibus bibliotheca Priscus quoque, siquidem ibi fuit, periit. Neque sane est quod Wolfius historic. graec. duce praedicto Volaterrano Priscüm adhuc extare apud nos suspicetur: satis enim me comperisse arbitror, nullum iam esse in vaticana bibliotheca Prisci scriptum.

(3) Hactenus eclogarius praefatus est.

ΤΟ ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ (1).

P. 263. II. Δεξίππῳ τῷ ἀθηναίῳ κατὰ τοὺς Ἀθήνησιν ἄρχοντας, ἀφ' οὗ παρὰ | 8.
Ἀθηναίοις ἄρχοντες, ἱστορία συγγέγραπται, προσαριθμουμένων | τῶν ῥωμαϊκῶν
ὑπάτων, καὶ πρό γε αὐτῶν τῶν ὑπάτων καὶ ἀρχόν|των ἀρξαμένης τῆς γραφῆς· τὸ δὲ ἓν κεφά-
λαιον τῆς ἱστορίας, τὰ | μὲν ἀνωτέρω καὶ ὅσα τὸ ποιητικὸν νέμεται γένος, ἐφεῖναι καὶ
ἐπιτρέ|ψαι (2) τῷ πιθανῷ ἢ μᾶλλον ἀναπείθοντι τὸν ἐντυγχάνοντα· τὰ δὲ 12.
προϊ|όντα καὶ ἐπὶ πλέον μαρτυρούμενα, συνενεγκεῖν καὶ κατακλεῖσαι πρὸς ἱστο-
ρικὴν ἀκρίβειαν καὶ κρίσιν ἀληθεστέραν· βιάζεται γοῦν καὶ συναριθμεῖται τὸν χρό-
νον εἴς τε τὰς ὀλυμπιάδας περιγράφων, καὶ τοὺς ἐντὸς | ἑκάστης ὀλυμπιάδος
ἄρχοντας· πρόθυρα δὲ κάλλους ἀνάμεσα προ|θεὶς τῆς συγγραφῆς, καὶ προϊὼν, 16.
τά τε ἔνδον ἐπιδείξας σεμνότερα, | τὸ μὲν μυθῶδες καὶ λίαν ἀρχαῖον ἀφαιρεῖ,
καὶ ἀφίησιν, ὥσπερ φάρμα|κον παλαιὸν καὶ ἀδόκιμον, εἰς τοὺς συντεθεικότας·
αἰγυπτίους δὲ χρό|νους ἀναλεγόμενος καὶ συνωθούμενος ἐπὶ τὰ πρῶτα καὶ τε-
λεώτερα | τῶν παρ' ἑκάστοις ἀρχῶν, τοὺς ἡγεμόνας καὶ πατέρας τῆς ἱστορίας ἐκτί|- 20.

PROHOEMIUM.

2. Dexippus atheniensis iuxta annuorum principum qui Athenis fuerunt fastos, iam inde a tempore quo hi archontes apud Athenienses esse coeperunt, historiam composuit, romanis quoque consulibus ex ordine adscriptis. Sed enim quum ante consules ipsos atque archontas scriptum exordiatur, id sibi proposuit historicus, ut antiqua nimis et quae a poetarum gente traduntur, ea singula probabilitati suae permittat, et prout cuique lectori videbitur, esse sinat: posteriora tamen et quae testimoniis magis abundant, ea conferat ad historicam severitatem, et sub verioris criticae regulas redigat. Cogit igitur digeritque tempus, iuxta olympiadum seriem id scribens, iuxtaque occurrentes in unaquaque olympiade archontas. Iam pulcherrimo historiae suae prohoemio praeposito, pergit porro; et ipsum scripturae corpus venustius adhuc ostendens, fabulosa quidem et prisca nimis resecat, atque apud horum auctores, tamquam pharmacum victum et reprobatum otiosa esse sinit: aegyptiaca vero tempora supputans, atque ad primigenios purioresque, qui sunt apud quamque gentem, fontes revocans, principes patresque historiae in me-

(1) Ita in codice litteris maioribus. Quare habemus genuinum eunapiani operis exordium cum amplis eius quae subsequuntur excerptis. Gaudeat igitur, partim saltem, egregius Boissonadus qui nuper (praef. ad Eunapii vitas p. 17.) optavit ut me auspice Eunapii historia in vaticanis codicibus conquireretur. Neque tamen idem existimet vera narrasse Patinium cum ait, card. Sirletum vaticanum bibliothecarium, teste Mureto, habuisse prae manibus hunc Eunapium, sed impietatis historicae odio noluisse cum publico communicare. Haec enim mera fabula est; neque huiusmodi quicquam vel in codicibus vel in indiculis vaticanis visitur, neque in ipsius Sirleti, qui apud nos est, librorum syllabo. Et multo verius ad Stephanum Leunclavius scripsit, Eunapii historias in Italia non exstare. Immo arbitror totam hanc opinionem de Eunapii opere historico sive Romae sive Venetiis apud s. Marcum superstite ortam esse e lectis legationum ab eo scriptarum et ab Hoeschelio postea editarum titulis. Solus igitur historiarum nova fragmenta continet palimpsestus vaticanus; cuius obrutam scripturam neque Sirletus neque alius quisquam olim legit; sed ego nuper, detracta veli incommoditate, ad dias luminis auras non sine magna molestia et taedio ac difficultatibus revocavi.

(2) Solet Eunapius, ut deinceps saepe videbimus, geminare verba idem propemodum significantia; quae asiatici scriptoris redundantia videtur.

φησιν· ἔνδηλος ὢν καὶ σχεδόν τι μαρτυρόμενος, ὅτι τῶν ἀπιστουμέ|νων ἕκαστον
ἕτερος προλαβὼν εἴρηκεν (1)· καὶ περιφέρει γε τὴν ἱστο|ρίαν ἐκ πολλῶν καὶ παντοδα-
πῶν τῶν ταῦτα εἰρηκότων, ὥσπερ | ῥωπόν τι καὶ ποικίλον καὶ χρήσιμον εἰς ἓν
μυροπώλιον τὴν ἰδίαν ἐξήγησιν κατακεκλεισμένην καὶ συνηγμένην (2)· πάντα δὲ ὅσα
πρός | τε τὸ κοινὸν ἁπάντων ἀνθρώπων ἀξιόλογα, καὶ κατ' ἄνδρα δι' ἀρετῆς
πε|ριττοῦ τινος ὀνόματος τετυχηκότα λάβρως ἐπιδραμὼν καὶ διαθέμενος | τῷ
λόγῳ, τελευτῶν εἰς Κλαύδιον καταλύει τὴν συγγραφήν, καὶ Κλαυ|δίου τῆς βασι-
λείας ἔτος τὸ πρῶτον, ἐς ὃ καὶ τῆς βασιλείας ἤρχετο καὶ || ἐτελεύτα, ἐνιαυτὸν P. 264.
ἄρξας Ῥωμαίοις ἕνα· οἱ δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ χαρί|ζονται (3)· εἶτα ὀλυμπιάδας κα-
ταλογίζεται τόσας καὶ τόσας καὶ | ὑπάτους καὶ ἄρχοντας· ἐπὶ ταύταις τὴν χιλιάδα τῶν
ἐτῶν ὑποβαλὼν (4), ὥσπερ ἀγωνιῶν εἰ μὴ πολλῶν λίαν ἐτῶν ἀποδοίη λόγον τοῖς
ἐντυγχάνου|σιν.

III. Ἐγὼ δὲ ὁ τοῦτο τὸ ἔργον εἰς νοῦν βαλόμενος, ὑπ' αὐτοῦ Δεξίππου ταῦ|τα ἔχων ἐκδιδάσκεσθαι καὶ συλλαμβάνειν, ὅσος καὶ ἡλίκος ὁ κίνδυνος | κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἕκαστον ἱστορίαν γράφειν, καὶ πρὸς τοὺς ἐντυγχάνον|τας ὁμολογεῖν ὅτι ταῦτα οὐκ ἔστιν ἀληθῆ κατὰ τοὺς χρόνους, ἀλλὰ | τῷ μὲν οὕτως τῷ δὲ ἑτέρως ἔδοξε· καὶ περιφανῶς ἑαυτοῦ κα|τηγορεῖν, ὥσπερ ἐκεῖνος, ὅτι χρονικὴν ἱστορίαν (5) γράφων, πλανωμένην τινὰ καὶ μεστὴν τῶν ἀντιλεγόντων, ὥσπερ ἀπρόεδρον ἐκ-

dium profert ; plane demonstrans ac propemodum testimoniis comprobans, unumquodque ex his incredibilibus alium ex alio historico fuisse mutuatum. Ipse autem e multis atque omnigenis, qui de his rebus scripserunt, historiam conficit; cinnum veluti varium et perbonum ad unicam pigmentarii officinam, ad suam videlicet narrationem, cogens atque concumulans. Omnia vero quae sive generatim inter homines illustria, sive singillatim ob alicuius virtutem, praestante fama inclaruerunt, celeriter percurrens, atque in suam lucubrationem adsumens, finem historiae facit in Claudii anno primo, quo is regnum et auspicatus est et finivit, anno uno Romanis imperitans; quamquam nonnulli duos huic imperii annos largiuntur. Deinde olympiadas supputat planeque adnumerat, cum consulibus et cum archontibus: atque ex olympiadibus mille annos conficit; laboriose admodum aestuans, nisi permultorum annorum lectoribus suis rationem reddiderit.

3. Ego vero qui de hoc opere lucubrando consilium cepi, ab ipso quidem Dexippo discere potui atque cognoscere quale quantumque periculum sit per annos singulos historiam deducere, ac porro lectoribus confiteri hoc et illud secundum temporum rationem non vere esse dictum, sed aliis aliter visum: atque ita se ipsum perspicue coarguere, ut reapse Dexippo accidit, quod historiae chronicae quivis auctor fallacem quandam et plenam repugnan-

(1) Hinc rursus cognoscimus aegyptiacarum immanium antiquitatum quam vana sit fabula, et scriptoribus ipsis ethnicis iamdiu comperta.

(2) Etiam in calce vitae Porphyrii praedicat insignem Dexippi laudem Eunapius, quem dicit ἄνδρα ἁπάσης παιδείας καὶ δυνάμεως λογικῆς ἀνάπλεω; aitque eum vixisse sub impp. Gallieno, Claudio, Tacito, Aureliano, et Probo.

(3) Ita facit Eusebius in chronicis tabulis.

(4) Scilicet Claudii gothici regnum incudit in olympiadem CCLXII, qui numerus in quatuor ductus parit annos mille et paulo plus.

(5) Hoc ipso titulo appellat Dexippi opus Eunapius etiam loc. cit.

κλησίαν, ἐκτίθησι τὴν γραφήν (1)· ὀξέως δὲ καὶ τὸ βοιωτίας ἀκούων (a) | παροιμίας, ὅτι οὕτως αὐλεῖν οὐ πρέπει (2)· κἀκεῖνα προσελογιζόμην | ὅτι τέλος ἱστορίας καὶ σκοπὸς ἄριστος τὰ πραχθέντα ὅτι μάλιστα | δίχα τινὸς πάθους εἰς τὸ ἀληθὲς ἀναφέροντα γράφειν· οἱ δὲ ἀκριβεῖς | λογισμοὶ τῶν χρόνων, ὥσπερ ἄκλητοι μάρτυρες αὐτομάτως ἐπεισιόντες, ἐς ταῦτα ὠφελοῦσιν οὐδέν· τί γὰρ Σωκράτει πρὸς σοφίαν καὶ | Θεμιστοκλεῖ πρὸς δεινότητα συντελεῖται παρὰ τῶν χρόνων; ποῦ | δὲ ἐκεῖνοι καλοὶ κἀγαθοὶ διὰ θέρος ἦσαν; ποῦ δὲ τὰς ἀρετὰς ἐφ' ἑαυτῶν, | καθάπερ τὰ φύλλα πρὸς τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, αὐξανομένας καὶ | ἀπορρεούσας παρείχοντο; ἀλλ' ἴσως ἕκαστος αὐτῶν τὸ γοῦν ἐς φύσιν | καὶ δύναμιν ἀγαθὸν διαρκῶς καὶ συνεχῶς ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἀπεδίδου καὶ διέσωζεν· τίς οὖν λόγος πρὸς ἱστορίας τέλος, εἰδέναι καὶ | γινώσκειν ὅτι τοῦ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν ἐνίκων οἱ Ἕλληνες κυνὸς ἐπιτέλλοντος; τί δ' ὄφελος ἦν τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἰς ὠφέλειαν | ἱστορικῆς χρείας, εἰ κατὰ ταύτην ἐτέχθη τὴν ἡμέραν δεῖνα, καὶ | μελοποιὸς ἀνέσχεν ἢ τραγῳδὸς ἄριστος; εἰ γὰρ ἔσχατος ὅρος τῶν | περὶ τὴν ἱστορίαν καλῶν, τὸ πολλῶν καὶ ἀπείρως πραγμάτων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ διὰ βραχείας ἀναγνώσεως πεῖραν λαβεῖν, καὶ γενέσθαι | γέροντας ἔτι νέους ὄντας δι' ἐπιστήμην τῶν προγεγονότων, ὥστε | τίνα μὲν φευκτέον, τίνα δὲ αἱρετέον εἰδέναι, τοὐναντίον ἐμοί

P. 313. γε | δοκοῦσι ποιεῖν οἱ περιττοῖς καὶ ἀπηρτημένοις ἐπεισοδίοις, ὥσπερ ||| ξενικοῖς

tiarum, ceu chorum exlegem, edit scriptionem: boeoticum quoque proverbium mox auditurus, quod sic tibiis sonare non decet. Denique et illud mecum reputavi, finem historiae scopumque optimum esse, ut res gestae, duce omnino veritate, absque ulla animi perturbatione, scribantur: accurati vero temporum calculi, si veluti testes non invocati adsint, praedictae rei nihil prosunt. Nam quid Socrati ad sapientiam vel Themistocli ad ingenii sollertiam conferunt tempora? Quid scire refert ubinam hi praeclari viri per aestatem degebant? ubinam suas virtutes, tamquam folia pro anni tempore, crescentes defluentesque exhibebant? Atqui horum fortasse uterque quidquid vel naturae cognitione vel ingenii cultu exquisitum erat, id perseveranter atque perpetuo prae se ferebat actibus suis atque servabat. Quid prodest historiae proposito, scire ac cognoscere, Graecos navali proelio ad Salaminam vicisse exoriente canicula? Quid rursus confert lectoribus ad utilitatem ex historia capiendam, quod ille tali die natus sit, qui deinde melicus vel tragicus poeta evasit optimus? Etenim si summum historiae bonum in eo vertitur, ut multarum incognitarumqe rerum gestarum brevi tempore modicaque lectione peritiam nanciscamur, fiamusque senes dum iuventute floremus, ob praeteritarum rerum scientiam, ita ut quid fugiendum sit quidve adpetendum sciamus; contrarium mihi facere videntur qui supervacaneis et assutis episodiis, tamquam peregrinis condimentis, bonum histo-

(a) Verbum ἀκούων intelligere licet etiam de Eunapio, et ad sequens comma referre.

(1) Chronologiam certissimam et absolutam confieri posse negat vehementer atque rectissime magnus quoque Eusebius in chronici sui prohoemio. Ego tamen libentius Eusebium laudo, qui eluctatus difficultates chronicam pro viribus rationem secutus est, quam Eunapium a quo non solum desertam video verum etiam vituperatam.

(2) Ille scilicet magister boeotus postquam tibiis recte sonando alumnos erudiverat; mox iisdem absurde inflatis, rursus discipulos contraria ratione ad eandem artem instituebat, dum a vitioso soni genere cavendum monebat. Sic etiam magistri artifices bonis malisque opificiis demonstrandis dupliciter erudiunt.

ἡδύσμασι τὸ τῆς ἱστορίας ἐδώδιμον καὶ χρήσιμον ἀνατρέποντες, καὶ διαφθείροντες ἁλμυρῷ λόγῳ πότιμον ἀκοήν· κωλύει | μὲν γὰρ ἴσως οὐδὲν καὶ περιττόν τι μαθεῖν· ἄλλως τε ὡς | φησὶν αὐτὸς Δέξιππος τῶν μὲν χρονικῶν ἢ πάντων ἢ τῶν πλείστων | διαπεφωνημένων, τῶν ὑπερόρων καὶ φανερῶν πράξεων συ|μπεφωνημένων· τίς γὰρ οὕτω περιβόητος ἅπα|σιν, ὅσοι λόγων ἥψαντο καὶ κατέλιπον λόγους, ὡς Λύκουργος λακεδαιμόνιος; ἐς ὃν καὶ ἡ τοῦ θεοῦ μαρτυρία διὰ στόμα ἐστὶν (a) ἅπασι θεὸν ἄντικρυς | ἀνακαλοῦντος ἐπὶ τῷ θεῖναι τοὺς νόμους (1)· τίς δὲ τῶν ταῦτα εἰρη|κότων ἑτέρῳ συμφέρεται περὶ τῶν ἡνίκα ἐτίθει τοὺς νόμους χρόνων; | ἀλλὰ πάντες ὥσπερ οἰκίαν ἢ στύλον δοκιμάζοντες ἢ τι τῶν ὁμοίων, | ὅτι μὲν ἔστι καὶ γέγονε συντίθενται καὶ κατανεύουσι· περὶ δὲ τοῦ πο|τὲ, παντοδαπῆ ἐμπεπλήκασι τὰ βιβλία (2)· ὁπότε καὶ Θουκυδίδης, ὁ πάντων ἀκριβέστατος, τὸν μέγαν καὶ πολυύμνητον ἐκεῖνον πόλεμον ἀρχὴν τινὰς καὶ προφάσεις φησὶ λαβεῖν ἔτους δευτέραν κίνησιν | ἐκ διαφορᾶς ἡμερῶν ἢ περὶ Πλαταιῶν (b) ἁλώσεως αὐτοῖς ἐγένετο· καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἔχει διαιτᾶν σαφῶς καὶ ἀκριβῶς, τίνες ἐπεκάλουν δικαιό|τερον· ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰς ἡμέρας ἐλθὼν, ὑποδηλοῖ καὶ παραδείκνυσιν ὅτι κε|νή (c) τις που καὶ ἀχρεῖος ἡ περὶ τοὺς χρόνους διατριβὴ καὶ σχολή (3). |

IIII. Τοιαῦτά τινα καὶ πλείω ἕτερα πρὸς ἐμαυτὸν ἐκκλησιάσας καὶ βουλευ-

riae pabulum adulterant, delicatumque auditum amaro sermone violant. Nisi forte inania etiam discere animus fert. Praesertim quum chronici scriptores, ut ait ipse Dexippus, vel omnes vel certe plurimi invicem dissideant in rebus illustribus ac manifestis, quas per se ipsas in controversiam nemo revocat aut diffitetur. Nam quis apud historiae peritos vel conditores lacedaemonio Lycurgo celebrior est? de quo Dei testimonium in ore omnium versatur, parem Deo vocitantis ob ferendarum legum sapientiam. Quotus quisque vero ex his, qui ita loquuntur, consentit cum alio homine de temporibus quibus ille leges scribebat? Nimirum id omnes, ceu si de domo vel columna vel re simili ratihabenda agatur, quod quidem ille exstiterit concedunt et annuunt; quonam autem tempore exstiterit, id innumeris libris disquirunt. Et quidem ipse Thucydides, quo nemo fuit in notandis temporibus diligentior, magnum illud et famigeratum bellum initium occasionesque cepisse aliquot ait altera anni revolutione secundum dierum differentiam, quae apud Atticos pro tempore occupatae Plataeae extitit. Neque tamen ipse satis aperte accurateque definit, utri iustius inscripserint: mox cum ad dierum supputationem ventum est, plane significat atque demonstrat, vanam esse propemodum atque inutilem temporum notationem ac sedulitatem.

4. Haec et alia plura mecum ipse animo collegi ac reputavi; et ceteris e-

(a) Cod. διὰ στόμασιν pro διὰ στόμα ἐστὶν, quod ego scripsi. (b) Cod. πόλεων pro Πλαταιῶν. Nam de Potidaea (Thucyd. II. 70.) cogitandum non arbitror. (c) Cod. καινή; quod mendum in Diodoro quoque corrigendum mihi fuit.

(1) Lege Diodori siculi excerpta vaticana p. 1. De hoc eodem oraculo loquitur David armenius philosophus in graeco commentario inedito ad Aristotelis praedicamenta.

(2) Lege, si placet, quae scripsi ad Euseb. chron. lib. II. ed. Mediol. p. 317. n. 4. de controversa Lycurgi aetate.

(3) Consule Dodwellum appar. thucyd. sect. XII. et annal. II; immo et ipsum Thucydidem lib. II. 19. V. 20. 25.

σά|μενος, καὶ τοῖς ἐς τὰ χρονικὰ σπεύδουσιν καὶ ἀνεσχηκόσιν ὅμοιά τινα | παρεγ-
γυῶν, ὡς ἡ περὶ τὰς ὥρας καὶ ἡμέρας ἀκρίβεια πλουσίων οἰκο|νόμοις τισὶ καὶ λο-
γισταῖς πρέπει, καὶ νὴ Δία γε τοῖς ἐς τὰ οὐράνια κεχηνόσι, | καὶ ὅσοι πρὸς ἀρι- 24.
θμῷ φανερῶς κάθηνται· αὐτὸς δὲ προαγορεύων πόρ|ρωθεν τοῖς ἐντυγχάνουσιν,
ὅτι πιστεύσας ἐμαυτῷ δύνασθαι γράφειν γεγονότα τε καὶ γινόμενα, πρὸς τόδε τὸ
ἔργον ὥρμησα, τὸ μὲν κατ' ἐνι|αυτὸν καὶ καθ' ἡμέραν, ὥσπερ ἀπροσδιόνυσόν (a)
τινα ῥῆσιν παραιτησά|μενος· τὸ δὲ κατὰ χρόνους οἳ τοῖς βασιλεῦσι περιγράφονται 28.
κρίνας | ἀληθέστερον· ἀναγνώσεται γοῦν τις ὅτι ταῦτα ἐπὶ τοῦδε τοῦ βασιλέως |
ἢ τοῦδ' ἐπράττετο· καθ' ὃν δὲ ἐνιαυτὸν καὶ ἡμέραν, ἕτερος ἐς τὴν ἀπά|την χορεύε-
P. 314. ται τίς. ἐγὼ δὲ καὶ τὸ πιστεύειν ἐμαυτῷ γράφω, ἄνδρασιν ἑπόμενος || οἳ τὸν 32.
καθ' ἡμᾶς βίον μακρῷ προεῖχον κατὰ παιδείαν· καὶ διατεταμένως | ἐνῆγον μὴ
σιωπᾶν τὰ κοινὰ τῶν ἔργων, καὶ ὅσα ὁ καθ' ἡμᾶς ἔφερε | χρόνος, καὶ τὰ πρὸ
ἡμῶν μετὰ τὴν Δεξίππου γραφὴν οὔπω λόγου | τε καὶ ἱστορίας ἐμφανοῦς τετυχη-
κότα· ἐγίνετο δὲ ἐκείνοις τε κἀμοὶ | κοινὸν τὸ ἔργον τόδε καὶ πάντα γε ἐς τὸν 4.
Ἰουλιανὸν ἀναφέρειν (1)· καὶ δοκεῖ | τοῖς βασιλεῦσι μὲν ἐφ' ἡμῶν τόδε ἀνθρώπινον
αὐτὸν ὥσπέρ τινα | θεὸν προσεκύνουν ἅπαντες· λόγου δὲ ἦν ἄξιον (καὶ) καλῶς
ἔχειν ἐδόκει κα|θάπερ τοῖς ἕνεκεν ἐρωμένοις (2) . . . 8.
νοῦσι ποιηταῖς οἳ γενομένοις ἀρίστοις· οὕτω καὶ ἡμῖν ἀρχήν τινα | καὶ γένεσιν
προθεμένοις τὸ . . . παρόντα καὶ . . . τῶν πρὸ . . . ἐδόκει .
. . . φὴν . . . κόντων χρόνων . . . μένον καὶ . . . ψυχῆς
ἀναφέρουσι . . . τὸ εἴδωλον . . . δεῖν . . . ἐν ἀλλοτρίοις.

tiam qui ad annales scribendos studium impendunt admonendi causa suggessi; quod videlicet circa anni tempestates diesque sedulitas vilicos divitum ac rationarios deceat, atque eos hercle qui caelestia scrutantur, et calculatoris artem diserte profitentur. Ego vero qui iamdiu lectores meos certiores feci, posse me meis viribus fretum res praeteritas ac praesentes scribere, hoc opus adgressus sum, minutam quidem sive anni sive diei rationem, ceu quid importunum, negligens; verum ipsa tempora verius expendens, intra quae reges singuli versati sunt. Lector igitur apud me inveniet quae cuiusque regis res gestae sint; verumtamen rei gestae annum et diem alius quivis praestigiator dicat. Ego vero et hanc ipsam mei fiduciam, scripto testor: exemplum secutus hominum qui hanc nostram aetatem eruditione sua valde superaverunt: enixeque mihi proposui quominus nihil publicarum rerum tacerem, sive quas nostra aetas vidit, sive superiores, quotquot post historiam Dexippi nondum litteris vel publicis commentariis commendatae fuerunt. Porro hoc mihi cum illis historicis commune negotium est, ut omnia ad Iuliani tempora dirigamus. Quippe hic inter reges, qui memoria nostra vixerunt, numinis instar ab universis hominibus cultus est . . .

(a) Cod. ισον pro υσον.

(1) Hoc Photius observato loco aiebat cod. LXXVII. videri Eunapium historiam suam ad Iuliani laudationem praecipue laboravisse.

(2) Exin pagina vaticana sic est pessumdata, ut prope nihil in ea legi possit. Quare ad ceteram eunapiani stili obscuritatem, de qua saepe vitarum interpretes questi sunt, accedit etiam vaticani palimpsesti frequens obscuritas: quo fit ut veniam apprime mereatur interpretatio mea. Incipit autem lacuna prohoemii huius in versiculo 8, pergitque porro usque ad v. 23; ita tamen ut versiculus nonus et praeterea verba aliqua legantur. Amisimus igitur prohoemii huius versiculos minus quindecim. Namque in versiculo 23, incipit excerptum ὅτι ἐξουσία, quod quidem ipsum legi nequit, sed tamen nobis indicat, auctoris prohoemium iam desivisse; incipere autem excerpta historica. Et quidem in margine lemma de more rubricatum est περὶ ἐξουσίας.

24. V. Ὅτι ἐξουσία ἐστὶ . . . πονηρᾶς . . . ὑπὸ λόγου . . .
παρακινεῖ καὶ . . . χρόνον . . . χρηματίζει . . . ἀρχὰς . .
. γὰρ μήποτε . . . οὕτω δέ τι . . .
32. . . . . ἀλλ' ἡ μὲν παροιμία (1) φησὶ, τὸ θέρος ἐπὶ τῇ
καλάμῃ ||| φαίνεσθαι (2)· τότε δὲ ὁ Κωνστάντιος ἐδείκνυ τοῦ πατρὸς ὢν (3). P. 121.
Ὅτι κατὰ | τὸν Ἰουλιανὸν τὸν καίσαρα δοκοῦν τῷ αὐτῷ Κωνσταντίῳ βεβουλεῦ-
σαι | καλῶς (4), ὁ χρόνος τὴν πεῖραν ἐς τὸ ἐναντίον ἔστρεφεν· ταῖς τοῦ καίσα|ρος ἀρε-
4. ταῖς συνενθουσιώσης ἤδη τῆς τύχης, καὶ σχεδὸν ἑκάστης | ἡμέρας· ξένα καὶ ποικί-
λα φερούσης τῷ βασιλεῖ διηγήματα· ἐφ' οἷς | ὁ Κωνστάντιος δακνόμενος ἤδη
καὶ δυσφορῶν ὑπὸ φθόνου (5), τοὺς ἡγου|μένους τῶν φύσει πολεμίων ἐπετείχιζε τῷ
καίσαρι, καὶ τὴν αὐτοῦ | προσετίθει τοῖς ἐχθροῖς δύναμιν· μόνα ὁρῶν τὰ ἴδια·
8. καὶ τὸ οἰκεῖ|ον, ξένον (6) ὑπολαμβάνων, εἰ σὺν τῷ καίσαρι σώζοιτο. καὶ τὸ ξέ-
νον, οἰκεῖον, | εἰ καταλύει μεθ' ἑαυτοῦ τὸν καίσαρα· ὥστε ὁ πόλεμος εἰς τὸ
ὕπουλον | μεταβαλὼν, καὶ τὸ φύσει πολέμιον ἐποίει σύμμαχον.

5. Potentia est . . . . .

* Ait vero proverbium: messem calamus ostendit. Tunc ergo Constantius quonam parente satus esset palam fecit.

Quae consilia Constantius contra Iulianum caesarem adornavisse ex utilitate sua putabat, ea feliciter tempus in contrarium vertit: Caesaris virtutibus favente iam studiosissime fortuna, et prope quotidie novis variisque nunciis ad Augustum delatis: quibus morsus Constantius et iam aeger invidia, Caesari opposuit naturalium eius inimicorum principes, atque horum odiis vim ipsemet suam adiunxit. Et iam proprio genio unice indulgens, commodum suum, alienum a se existimabat, si cum Caesare bene haberet; quod autem a se alienum erat, id proprii commodi loco habebat, dummodo Caesar secum periret. Quare hoc belli subdolum genus, eos etiam qui naturaliter hostes erant, in amicorum numero habebat.

(1) Commemorat aliis verbis proverbium hoc scholiastes odysseae a me editus lib. XIV. 214: ἡ παροιμία, ἀπὸ τῆς καλάμης τὸν στάχυν.

(2) Ut vides, lector, transitus ad aliud codicis folium fit continuato orationis cursu in hoc ipso proverbio. Atqui statim in primo folii versiculo loquitur de Constantio Eunapius: ergo eclogarius, recitato historiae prohoemio, cuncta omisit quae auctor scripserat, teste Photio, a Claudii gothici temporibus usque ad Constantium. Ita vero se gessit eclogarius, quia Caesarum interiectorum et ipsius Constantini res iam defloraverat ex anonymi, quem nos ante Eunapium posuimus, historia. Breviter tamen attigerat Eunapius (ut ipse mox dicet) res Caesarum ante Iulianum; quandoquidem secundi libri prohoemium iam praefatur rebus Iuliani. Ergo quum fuerint quatuordecim, teste Photio eunapianae historiae libri, primo quidem res ante Iulianum gestas; eunctis reliquis (quod vix credibile videbitur) consequentes usque ad Pulcheriam res recitavit.

(3) Deesse videtur vocabulum aliquod. Maledicit autem utrique christiano imperatori Eunapius; quam eius rabiem, in philosophorum quoque vitiis semet exserentem, iamdiu Photius castigavit.

(4) Nimirum Constantius, siqua Eunapio vit. Maxim. fides habenda est, Iulianum in Gallias ablegaverat, ut ibi necem nancisceretur; quod contra accidit: nam strenue se gessit in illa expeditione Iulianus, viresque ad obtinendum imperium confirmavit.

(5) Hanc invidiam memorat Zosimus III. 5.

(6) Ξένος *hostilis*. Sic apud Cicer. off. I. 12. *hostis* idem est ac *peregrinus*, ξένος. Lacedaemonii vero ξένους dicebant quos alii *barbaros*.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΥ Β̄ ΛΟΓΟΥ.

VI. Τὰ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς Δεξίππου συγγραφῆς ἐς τοὺς Ἰουλιανοῦ καθήκον-| 12.
τα καιροὺς (a), ὡς ἐνῆν μάλιστα διὰ τῶν ἀναγκαίων ἐπιτρέχουσιν ; ἱκανῶς ἐν
τοῖς | ἔμπροσθεν δεδήλωται · φέρεται δὲ ἐντεῦθεν ὁ λόγος ἐφ' ὃν περ ἐφέρετο |
ἐξ ἀρχῆς , καὶ ἀναγκάζει γε τοῖς ἔργοις ἐνδιατρίβειν , ὥσπερ τι πρὸς | αὐτὸν ἐρω-
τικὸν πεπονθότας · οὔ τι μὰ Δία τεθεαμένους ἢ πεπειραμένους · κομιδῇ γὰρ ἦν ὁ 16.
γράφων τάδε παῖς (1) ἡνίκα ἐβασίλευ|σεν · ἀλλὰ δεινόν τι χρῆμα καὶ ἀπαραίτητον
εἰς ἔρωτα τὸ κοινὸν | ἀνθρώπων ἁπάντων πάθος , καὶ τὸ τῆς ἐφ' αὐτῷ δόξης
ἀστασίαστον · πῶς | γὰρ ἦν σιωπᾶν ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς ἔφερε σιωπᾶν ; πῶς δὲ μὴ
λέγειν | ὅσα καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι λέγειν ἀπὸ στόματος ἔφραζον ; ἐς γλυκεῖαν |
τινὰ καὶ χρυσῆν διατριβὴν τῆς ἐκείνου ἀναφέροντες · | καὶ ὁ μὲν πολὺς ἄνθρωπος 20.
ταῦτα πάσχοντες , ὅμως ἔλαττον ἐς τὸ γράφειν | ἐξεβιάζοντο · τὸ δὲ ἐξαίρε-
τον , καὶ ὅ τι περ ἦν ἐν παιδείᾳ γνωριμώ|τατον , οὐδὲ ἀφιέντα ἠφίεσαν , ἀλλ' 24.
ἐνέκειντο παραθαρσύνοντες | ὡς ἐπιληψόμενοι τοῦ πόνου . Ὁ δὲ ἐς τὰ μάλιστα
γεγονὼς αὐτῷ γνώ|ριμος ὁ περγαμηνὸς (2) ἀνὴρ Ὀριβάσιος , ἐκ φυσικῆς φι-

LIBRI SECUNDI PROHOEMIUM.

6. Res itaque post Dexippi historiam usque ad Iuliani tempora gestae, satis in superioribus, quantum summa quaeque attingenti licuit, declaratae fuerunt. Deinceps oratio fertur ad eum, quem iam ab initio spectabat, Caesarem; cogitque nos in eius gestis versari, amatorio veluti stimulo erga illum pellectos: non quod per Iovem nos eum viderimus, vel consuetudinem cum eo habuerimus: prorsus enim adulescentulus erat, qui haec scribit, dum ille regnabat: sed profecto magnum creat atque insuperabilem amorem, concors hominum communisque sensus, et firmissima de illo principe existimatio. Nam quomodo nobis silere liceret de quo nemo conticescere poterat? Cur ea non diceremus, quae fandi etiam imperiti nihilominus loquebantur, regnum illius ad dulcem quandam aureamque aetatem referentes? Et vulgus quidem quamquam ita esset affectum, minus me tamen ad scribendum compellebat; sed enim spectati homines, et quotquot erant doctrina illustrissimi, remissum me non remittebant, verum hortando instabant ac prae se ferendo laboris quandam communionem. Qui vero Iulianum maxime noverat pergamenus Oribasius, homo

(a) Deest καιροὺς in cod.

(1) Ego recte sentiunt ii critici, qui Eunapium illum rhetorem a Lydis ad Iulianum imperatorem missum (Eunap. excerp. legat.) diversum ab historico celebriore iudicant. et aliquanto seniorem; quos quidem criticos sistit Boissonadus praef. ad Eun. vit. p. 37. Ecce enim noster historicus ait nunc se plane iuvenculum regnante Iuliano, neque eum vidisse nedum cum eo versatum. Quin adeo in Maximi quoque vita Eunapius ait se puerum fuisse et vix ephebum litterasque addiscentem, quo tempore Valentinianus imperium suscepit. Denique in Proaeresio fin. diserte se dicit XVII. annos natum regnante Iuliano.

(2) En rursus *pergamenum* appellat Oribasium Eunapius, quod iam in vita eius Maximique fecerat. Valeat igitur Suidae error a quo dicitur *sardianus*; quem errorem secutus est Oribasii latinus editor operis εὐπορίστων. Porro Oribasium fuisse Iuliani archiatrum nemo ignorat.

28. λοσοφίας | ἰατρικὴν ἐπιτάττειν ἄριστος, καὶ δρᾶν ἔτι θειότερος (1), καὶ ἀσεβή|σειν ἐβόα περιφανῶς, εἰ μὴ συγγράφοιμι· καὶ τῶν γε πράξεων, πά|σας δὲ ἠπίστατο παρὼν ἁπάσαις (2), μάλα ἀκριβῶς ὑπόμνημα (3) | συνετέλει πρὸς τὴν γραφήν· ὥστε
32. οὐκ ἦν ἀναβολὴ καὶ βουλομένῳ | ῥαθυμεῖν.

* Τοῦτο ἐγένετο τὸ εὐτύχημα, καὶ πάντα ὥσπερ ὀστράκου || μεταπεσόντος P. 122.
ἐπὶ τὸ βελτίον ἐχώρησε τοῖς Ῥωμαίοις (4).

VII. Ὅτι φησὶν ΕΥ|ΝΑΠΙΟΣ περὶ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ. Τῆς δὲ στρατείας ταύτης | σφοδροτάτης τε ἅμα καὶ κλεινοτάτης τῶν πρὸ αὐτῆς γενομέ-
4. νων (5) | τὴν διήγησιν ἐς τήνδε τὴν γραφὴν ἐντείνοντες, οὐ πεισόμεθα ταυ|τὸ τοῖς ἐν ἡμέρᾳ δᾷδας ἀνάσχουσιν, ἵνα τι κρυπτόμενον ἀνευρῶσι· | οὐδὲ ὑπὲρ ὧν ἱκανῶς ἅμα καὶ συνενθουσιῶν τοῖς ἑαυτοῦ καλοῖς βι|βλίδιον ὅλον τῇδε ἀναθεὶς
8. τῇ μάχῃ διῆλθεν ὁ βασιλικώτατος καὶ ἐν | λόγοις Ἰουλιανὸς (6), αὐτοὶ παραβα-

a naturali philosophia ad medicam artem docendam paratissimus, et ad exercendam adhuc divinior, me immo impium inclamabat aperte, nisi ad scribendum incumberem. Idem rerum quoque gestarum, quas omnes utpote praesens noverat, perquam accuratos commentarios confecerat historiae futurae utiles. Quare non fuit morandi potestas etiamsi otiari voluissem.

* Haec felicitas contigit; atque omnia, tamquam testa conversa, meliora Romanis fluere coeperunt.

7. De Iuliano apostata sic ait EUNAPIUS. Huius maximae et quotquot antea fuerunt clarissimae expeditionis narrationem scribere adgrediens, haud imitabor eos, qui meridie faces attollunt, ut latens aliquid vestigent. Nam quia ipse Iulianus, in scriptorum quoque numero princeps, suorum facinorum admiratione captus, libellum integrum super hoc proelio conscripsit, equidem haud illi me con-

(1) Adde hanc ceteris, quas de Oribasio praedicat, laudibus Eunapius in eius vita. Ego vero peculiari nomine his laetor, quia ineditos aliquot Oribasii libros in vaticana bibliotheca naetus sum; qua de re litteratos homines ante hos annos publice certiores feci. Etsi enim magnae illius collectionis, quae libris LXXII. constabat, aliquot Cochius florentinos edidit, et complures alios Matthaeius germanus; plerique tamen adhuc latent; atque ex his nonnullos vaticanus codex retinet; duosque etiam codex olim heidelbergensis (CCCLXXV) postea vaticanus, et nunc iterum Heidelbergam relatus. Atque ut me vaticani libri editorem expectant, ita ut arbitror heidelbergenses praestantissimum Kühnium.

(2) Nec rebus solum bene gerendis Iuliano adfuit Oribasius, verum etiam impiae adversus Constantium imp. coniurationis particeps fuit, uti nos docet Eunapius in Maximi vita. (Hi enim amicitiae cum pessimis fructus esse solent.) Idem aliis verbis adfirmat Eunapius in ipsius Oribasii vita, dum ait Iulianum ad imperium ab Oribasio fuisse erectum, eamque rem a se in historiis (qui nunc locus desideratur) fuisse narratam. Fuit ergo non solum conscius sed dux coniurationis Oribasius, hortando et consulendo scilicet: veluti Polybius Demetrium Romae obsidem ad fugam ex Italia et ad capessendum Syriae regnum impulit.

(3) Nota Oribasii commentarios de Iuliani rebus gestis.

(4) Fragmentum hoc citat ex Eunapio nominatim Suidas voc. ὀστράκου, incipiens ab ὥσπερ mendoseque omittens τοῖς ante Ῥωμαίοις. Vaticanorum ergo excerptorum confirmaret veritatem Suidas, si quidem eius testimonio indigeremus. Confer Diogenianum prov. VI. 95.

(5) Sermo est de gallicis germanicisque Iuliani caesaris bellis, et praesertim de victoria maxima ad Argentoratum. Lege Zosimum III. 3. sqq., Ammianum libb. XVI. XVII., et Eunapium nostrum in Maximi vita.

(6) Iuliani libellum, quo bella a se in Galliis gesta complexus fuerat, commemorat atque aeque commendat etiam Libanius ed. Reisk. or. XIII. T. 1. p. 412.

λούμεθα, καὶ συνεκθήσομεν ἑτέραν | γραφὴν τὰ αὐτὰ σημαίνουσαν· ἀλλὰ τοῖς
μὲν βουλομένοις τὸ μέγεθος | τῶν ἐκείνου λόγων τε καὶ ἔργων ἀνασκοπεῖν, τὸ 12.
περὶ τούτων βιβλίον ἐπι|τάξομεν, καὶ πρὸς ἐκείνην φέρεσθαι τὴν ἀκτῖνα τῆς συγ-
γραφῆς, ἐκ | τῆς ἐνεργείας τῶν τότε ὑπ' αὐτοῦ πραχθέντων ἐπὶ τὴν τοῦ λόγου
δύ|ναμιν ἀποῤῥυεῖσαν καὶ διαλάμψασαν· αὐτοὶ δὲ ὅσον (a) οὐ πρὸς ἅμιλλαν
μει|ρακιώδη καὶ σοφιστικὴν, ἀλλ' εἰς ἱστορικὴν ἀκρίβειαν ἀναστῆσαι καὶ δι|απλᾶ-
σαι τὸν λόγον, ἐπιδραμούμεθα τὰ γεγενημένα, συνάπτοντες τοῖς | εἰρημένοις 16.
τὰ ἐχόμενα.

VIII. Ὅτι Ἰουλιανὸς τοὺς ἀρχομένους καὶ τοὺς | πολεμίους ἐδίδασκεν ἅμα τί-
σι δοκεῖ τὸν ὄντως βασιλέα κρατεῖν· | καὶ ὡς ἀνδρεία μὲν καὶ ῥώμη καὶ χειρῶν κράτος
πρὸς τοὺς ἀνθεστηκό|τας μόνον τῶν πολεμίων χρήσιμα· δικαιοσύνη δὲ μετ' ἐξουσίας
ὥσ|περ πηγή τις οὖσα τῶν ἀρετῶν, καὶ τοὺς μὴ παρόντας χειροήθεις ἐμποι|εῖ 20.
καὶ δουλοῦσθαι πέφυκε· τοιαύτας ὑποτείνων ἀρετὰς καὶ σπέρματα φι|λοσοφίας
εἰς τοὺς ὑπηκόους ἅπαντας ἀπὸ βήματος (1), ἐπέταττε Ῥωμαί|οις μηδένα Σα-
λίων (2) ἀδικεῖν, μηδὲ δῃοῦν ἢ σίνεσθαι τὴν ἰδίαν χώραν· | ἰδίαν δ' ἀπέφαινε 24.
πᾶσαν αὐτοὺς δεῖν ὑπολαμβάνειν, ἣν ἄνευ μάχης | καὶ πόνων ἔχουσιν· ὡς
ἀναγκαῖον (b) εἶναι πολεμίαν τὴν τῶν πολεμούντων ἡγεῖσθαι καὶ νομίζειν, οἰκείαν
δὲ τὴν τῶν παρακεχωρηκότων (3). |

Ὅτι εἰώθει Ἰουλιανὸς ἀρχὴν νίκης οὐ πολέμου τίθεσθαι.

tendam, neque aliam historiam eadem de re instruam: sed eos, qui orationis pariter et operum magnitudinem contemplari volunt, ad praedictum libellum ablegabo atque ad illius scripturae splendorem, qui nimirum ex operum eius virtute in ipsius orationis facundiam radios proiicit. Ego vero haud puerilis vel sophisticae aemulationis studiosus, sed ad historicam veritatem orationem meam conformans et dirigens, res gestas percurram, et ante dictis consequentia nectam.

8. Iulianus subiectos aeque suos atque hostes edocuit quanam ratione verus rex vincere debeat: et quod fortitudo ac robur manuumque vis contra hostes tantummodo in acie valeant; verum iustitia cum imperio iuncta fons quidam virtutum sit, eaque absentes quoque subditos sibi servosque faciat. Atque has Iulianus virtutes philosophiaeque semina de tribunali suo palam subditis cunctis ostentans, Romanos inhibuit quominus quemquam Saliorum laederent, vel popularentur regionem propriam atque vastarent: propriam vero dicebat debere eos existimare regionem, quam sine pugna et labore tenerent. Quare opus esse ut illam utique hosticam crederent, cuius incolae armis resisterent; verumtamen illam propriae instar haberent, quae iam sui deditionem fecisset.

Iulianus non pugnam sed victoriam exordiri solebat.

(a) Ita cod. (b) Cod. ἀναγκαίαν.

(1) Iulianum studiose adfectavisse Marci Aurelii philosophiam ait Ammianus XVI. 1; immo ipse de se adfirmat Iulianus in epistula ad Themistium.

(2) De Saliis Bataviae rhenanae insulae incolis, deque Iuliano iis parcente lege Zosimum III. 6, qui Eunapium expilat; nec non Ammianum XVII. 8.

(3) Huius sententiae gratia eclogarius Eunapii locum conservavit. Meminisse enim oportet, versari nos semper in titulo *de sententiis*.

*¹ Τοῦτον δεξά|μενος ἑταῖρον ἐφ' ἑαυτῷ συνιστάμενον εἶχεν (1)· εἶτ' ἄλλος
28. προσήει, καὶ |πλῆθος ἦν· καὶ καθάπερ οἱ πυθαγόριοι φασὶ (2) μονάδος ἐπὶ
δυάδα κι|νηθείσης, οὐδέτι τὴν τῶν ἀριθμῶν ἠρεμεῖν φύσιν, ἀλλὰ διαχεῖσθαι
καὶ | ῥεῖν ἐς πολύ, οὕτω Χαριέττονος Κερκίωνα (3) προσλαβόντος, αἵ τε
32. πρά|ξεις ἐπὶ πολὺ προΐεσαν, καὶ ὁ τῶν συνισταμένων ὄχλος ἀνάλογος (a) ἠκο-
λούθει ||| ταῖς πράξεσιν. P. 285.

VIIII. Ὅτι φησὶν ὁ ΕΥΝΑΠΙΟΣ περὶ Ἰουλιανόν. Ἐνταῦθα | δὲ γενομένους
μεμνῆσθαι προσῆκεν, ὡς νῦν ἡ γραφὴ περιέχει τὰ τοῦ | καίσαρος ἔργα·
4. ταῦτα δὲ ἐγίνετο Κωνσταντίου βασιλέως βασιλεύοντος· | ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς κατὰ
Κωνστάντιον, ἀμφοτέρων μεμνημένη, ταῦτα προ|κειμένου Κωνσταντίου μᾶλλον
εἷλκεν καὶ παρῆγεν εἰς τὸν λόγον, οὕτως ἐπειδὴ | τὸν λόγον ἐκ τῆς γενέσεως εἰς
Ἰουλιανὸν ἐλθόντα τὸν καίσαρα νῦν ἀνα|γράφει, ἐπιμνήσεται πάλιν ἐς ὅσον ἂν

* Hunc in sodalitatem receptum lateri suo adhaerentem habebat: tum alius accedebat, fiebatque numerus. Et quemadmodum pythagorii aiunt monadem, si ad dyadem adiiciatur, haud iam retinere solitariae notae rationem, sed diffundi atque in pluralem numerum crescere; ita postquam Charietto Cercionem sibi adiunxit, plura iam facinora edebantur, et iam conspirantium turba factis par sequebatur.

9. Haec ait de Iuliano EUNAPIUS. Atque hoc iam loco meminisse decet, nunc quidem historiam facta Caesaris complecti, quae quidem Constantio augusto regnante patrata fuerunt. Sicuti ergo dum Constantii res narrabantur, utriusque mentio in historia fiebat, ita tamen ut quia Constantius praecipua persona erat, ad hunc maxime tenderet spectaretque oratio; ita nunc, quia de Iuliano ab eius nativitate usque ad Caesaris dignitatem scribimus, rursus

(a) Cod. ἀνάλογον.

(1) Abruptam ponit constantinianus eclogarius narrationem de Charìettone, quam Zosimus III. 7. integram scribit, Eunapium sine dubio sectans, sed tamen aliis verbis utens. Summa rei est haec. Charietto gallus, magna vir praeditus audacia et viribus, quum ante Iuliani in Gallias adventum adflictas Quadorum incursionibus urbes videret, adsumto sibi latronum comitatu, nocturnis insidiis trucidare Quados coepit; quam rem postea superveniens Iulianus ratam habuit, et Chariettonem auctoritate sua atque auxiliis confirmavit. Locum de Chariettone quendam, re ipsa ab hoc vaticano diversum sed sede proximum profert, ex Eunapio Suidas voc. ἀνεῖχε, tacito licet auctoris nomine. Porro ipsius Chariettonis nomen scripsit suo loco idem Suidas. Rem narrat etiam Ammianus XVII. 10, qui mox libro XXVII. 1. eundem nobis Chariettonem exhibet dignitate comitis insignitum per utramque Germaniam.

(2) Confer anonymum in vit. Pythag. Graecis quidem et orientalibus, qui praeter singularem, duali quoque numero utuntur, opus est saltem tribus ad efficiendam pluralitatem. Lege Theodorum mopsuestenum a me editum sub initio commentarii ad Amosum prophetam. Sane et Plutarchus de Is. et Osir. ed. Reisk. T. VII. p. 441. ait: τὸ δὲ πολλάκις εἰώθαμεν καὶ τρὶς λέγειν. Quid quod in aegyptiis papyrorum scripturis pluralem numerum nota ııı significatum videmus?

(3) A Chariettone latrone copulatam sibi eiusdem factionis turmam supra diximus. Id autem festive dicit Eunapius, tropo quodam utens, dum loco latronum gallicanorum ponit Cercionem, famosum illum Atticae grassatorem, quem Theseus interfecit. Atque haec est Eunapii, quam Photius cod. CCLXXVII. admirabatur, ἀστειότης.

ἐγχωρῇ αὐτῷ, κατὰ τοὺς περιπί|πτοντας καιροὺς, εἰς τὸν καίσαρα Κωνσταντίῳ συντεθειμένων τε καὶ | μεμηχανημένων (1).

* Ὁ μὲν γὰρ ῥωμαῖος Μάριος τὸν ἀντίπαλον Σύλλαν | διπλοῦν θηρίον ἀποκαλῶν, ἀλώπεκα καὶ λέοντα, μᾶλλον ἔφασκε φο|βεῖσθαι τὴν ἀλώπεκα· Κωνσταντίῳ δὲ λέων μὲν οὐδεὶς παρῆν, πολ|λαὶ δὲ ἀλώπεκες κύκλῳ περιτρέχουσαι διεθορύβουν τὸν καίσαρα (2). |

X. * Πᾶσα δ' ἡ βία τὴν γραφὴν κατὰ μικρὰ καὶ ἐπὶ Κωνστάντιον φέρεται | καὶ τὰ ὑπ' ἐκείνου πραττομένων ἕκαστον ἀναγαγεῖν ἐπὶ καιροὺς κα|θ' οὓς ἐγίνετο καὶ συνέπιπτεν.

Τότε δὴ ὁ Κωνστάντιος ἐφ' οἷς ᾔδει (a) δυσφορῶν, | καὶ ὃ ἔπραττεν Ἰουλιανὸς (3), ἔλεγχον τῆς ἰδίας βασιλείας ὑπολαμβάνων |, τάς τε δηλουμένας ἐπινικίους ἑορτὰς εἰς πένθος καὶ συμφορὰν | μετέβαλλε· καὶ διοιστρούμενος ὑπὸ φθόνου καὶ λύπης, πρὸς τὸν ἐμ|φύλιον ἐξώγκωτο πόλεμον.

Ἔοικε μὲν οὖν καὶ ἄλλως ὁ χρόνος ἐν | ταῖς μακραῖς περιόδοις καὶ κινήσεσι πολλάκις ἐπὶ τοιαῦτα κα|ταφέρεσθαι συμπτώματα (4)· καθάπερ οἱ τῷ Δαρείῳ συστάντες ἐπὶ τοὺς | μάγους, ἦσαν ἑπτά (5)· καὶ οἱ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις Ἀρσάκι κατὰ Μακε|δόνων συνεγερθέντες ἴσοι τὸν ἀριθμὸν ἔτυχον (6).

quantum res tulerint ac prout tempora inciderint, insidias machinasque memorabimus quas adversus Caesarem Constantius instruxit.

Adversarium Syllam Marius romanus feram bimembrem appellare solebat, vulpem atque leonem; sed tamen magis vulpem timere se aiebat. Constantio hercle nullus leo aderat; sed multae vulpes circumsilientes, negotium Caesari facessebant.

10. * Sed plane necesse est ut paulatim historia ad Constantium quoque deflectat, atque ut eius res gestas temporibus quamque suis collocet.

Tunc vero Constantius quae rescierat moleste ferens; et Iuliani facinora regni sui vituperationem existimans; triumphales, qui indicti erant, festos dies ad luctum tristemqe casum transtulit; invidiaque et dolore furens, ad civile bellum prorupit.

Tempora saepenumero visa sunt longis periodis ac revolutionbus ad eosdem redire casus. Veluti qui cum Dario adversus magos conspiraverunt, septem numero erant: et post tempora multa hi qui cum Arsace contra Macedonas rebellaverunt, pari numero fuerunt.

(a) Cod. ἔδει.

(1) Legenda est Iuliani epistula augustalis ad Athenienses, in qua Constantii artificia late quidem, sed nescimus quam vere, scribuntur.

(2) Hoc aulicos beluarum nomine appellat ipse Iulianus epist. XXIII.

(3) Intellige gallicas germanicasque Iuliani victorias.

(4) Loquitur auctor de Iuliani a Constantio defectione. cuius machinationis duos ipse certe conscios habuit Oribasium et Evemerum, teste Eunapio in Maximi vita. Fieri tamen potest, ut his alii postea se adiunxerint, cum res peragenda fuit. Et quidem in illo motu militari apud Parisios (Zosim. III. 11.) quo Iulianus declaratus fuit Augustus, credibile est septem praecipuos rei tantae extitisse auctores. Nam certe Zonaras XIII. 10. ait Iulianum ob eam rem patrandam sibi *aliquot* tribunos conciliavisse. Ex somnio autem imperium sibi ominabatur Iulianus ep. XVII. ad Oribasium, qui secum mox conspiravit.

(5) Herodotus III. 70.

(6) Arrianus in parthicis apud Photium cod. LVIII.

* Συνορῶσι δὲ ὅτι θερ|μότητος μὲν (a) δεῖται καὶ ὁρμῆς τὸ ἀσφαλές · τὸ γὰρ τῆς ἀνάγκης | παρὰ πόδας, ἐπίσκεψιν ἥκιστα ἐνδεχόμενον, προσχρότερον (b) ἀπαι|τεῖ τὸν κίνδυνον (1).

XI. Ὅτι περὶ τῆς στρατείας τῆς κατὰ Ναρδινῶν (2) | πολυτρόπου γενομένης (c) ἐκτί-
28. θησι μὲν αὐτὸς Ἰουλιανὸς ἄλλα δὲ | ἀλλαχοῦ καὶ πρὸς πολλοὺς ἀναφράζων ἐν
ἐπιστολαῖς· πρός τινα | γοῦν Κυλλήνιον (3) καὶ ταῦτα ἐξηγούμενον, τὰ μὲν ἐπι-
τιμῶν ὡς δι|αμαρτάνοντα τῆς ἀληθείας φαίνεται · καὶ παρεκτίθησί γε τὰ πρα|-
32. χθέντα ὅπως γέγονε · φάσκων δὲ μὴ δεῖσθαι που τά τε ἔργα λέγοντος · | οὐδὲ
γὰρ Παλαμήδην Ὁμήρου προσδεηθῆναι φησὶν εἰς δόξαν · καὶ || τὰς ἀλλοτρίας
συγγραφὰς τῶν ἰδίων ἔργων ὑπὸ μεγαλοψυχίας πα|ραιτούμενος, αὐτὸς ὅμως διὰ P. 286.
μέγεθος τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ λέ|γειν αὐτὰ κατασειόμενος, οὐδὲ συγγραφὴν
4. ἁπλῆν ἀλλ' ἔπαινον κέ|κρικέν τινα καὶ λαμπρὸν ἑαυτοῦ διέξεισιν αὐτοκέλευστος,
καὶ πρὸς πολ|λοὺς αὐτὰ διὰ τῶν ἐπιστολῶν ὑμνῶν.

XII. Ὅτι κρατεῖν ὡς ἐπίπαν εἴ|ωθεν ἐν μὲν τοῖς ἀπείροις τὸ πλέον, ἐν δὲ τοῖς
ἐπιστήμοσι τὸ γε|γυμνασμένον · οὐ γὰρ ἐν τοῖς μετὰ τέχνης ἀπαντᾷ τὸ παρά-
8. λογον | τῆς τύχης, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀτέχνοις χώραν ἔχει τὸ αὐτόματον · ὥσπερ |
κἀν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις ὁρῶμεν τὸ προστεθὲν οὐχ ὑπὸ τῶν ἀ|πείρων ἀλλ' ὑπὸ
τῶν μελετησάντων ἐκτελούμενον (4). |

Intelligunt autem opus esse ardore et impetu ad efficiendam securitatem. Namque instans necessitas, considerationem minime patiens, proximius vindicat sibi periculum.

11. De bellica expeditione adversus Nardinos, quae varios casus experta est, scribit ipse Iulianus cum alibi alia, tum in epistulis ad diversos illam enarrat. Ad quendam itaque scribens Cyllenium, qui argumentum illud tractaverat, primum quidem eum obiurgat propterea quod a veritate aberraverat; tum ipse rem prout se habebat exponit. Ait autem facta illa scriptore non indigere: nam neque Palamedi, inquit, ad gloriam opus Homero fuit. Ergo alienas factorum suorum historias excelso animo abnuens, ipse tamen magnitudine rerum gestarum ad dicendum impellitur. Neque simplicem historiam sed luculentam sui laudationem sponte persequitur, atque in epistolis ad multos scriptas se ipsum depraedicat.

12. In imperitis plerumque numerus praevalet, in sapientibus eruditio. Neque enim fortunae temeritas arte praeditis usuvenit, sed rudibus casus fortuitus dominatur. Sic et in aliis disciplinis ad propositum finem non imperitos, sed sollertes, devenire videmus.

(a) Cod. μὲν καί. (b) Ita cod. Et nota vocabulum. (c) Cod. πολύτροπον γενομένου.

(1) Loquitur auctor de militari tumultu, quo Iulianus volens nolens (si credere dignum est) imperium admittere debuit. Zosim. et Zonar. loc. cit. et Ammian. XX. 4.

(2) De hoc populo quicum bellum gessit Iulianus quaerant eruditi.

(3) Desideratur Iuliani epistula ad Cyllenium. Apparet autem hunc hominem fuisse historicum.

(4) Male secum actum diceret Eunapius ab eclogario, qui selectis tantummodo his sententiis, historiam eius subvertit atque obscuravit.

Ὅτι πᾶν ἔργον κρεῖττον ἀπορρήτως στρατηγούμενον· ὅστις δὲ ἐν πολέ|μῳ 12.
κρύπτει τὰ πλείονα, κρείττων ἐστὶ τῆς μετ' ἔργων θρασύτητος | φανερῶς
ἐπιών.

Ὅτι κυνικὸς Ἡράκλειος (a) ἀκροασάμενον ἐ|κάλει τὸν Ἰουλιανὸν ὡς ἐς τὴν βα-
σιλείαν ὠφελήσων αὐτόν· ὁ δὲ θαυ|μάσας τὸ τῆς ὑποσχέσεως ὕψος, ἑτοίμως ὑπή-
κουσεν (1)· ἐπεὶ δὲ πα|ρὰ δόξαν ἀπήντησεν, ὁ Ἰουλιανὸς ἀντιγράψας λόγον, τὴν 16.
ἑαυτοῦ | δύναμιν ἐξέφηνε καὶ τὸ τῆς φύσεως ἀνυπέρβλητον· οἱ δὲ ἀκούσαν|τες κα-
ταπλαγέντες τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, καθάπερ θεοῦ προσε|κύνησαν τὴν φιλανθρω-
πίαν, ὅτι τὸν βασιλικὸν θυμὸν διέλυσε λογικῇ | φιλοτιμίᾳ (2)· ὁ δὲ καὶ ἑτέρῳ λόγῳ 20.
τὸν αὐτὸν κυνικὸν ἐτίμησεν (3). |

XIII. Ὅτι τῷ Ἰουλιανῷ ἤκμαζεν ὁ πρὸς Πέρσας πόλεμος, τάς τε σκυ|θικὰς
κινήσεις ὥσπερ ἐγκρυπτομένας ἔτι κυματιστὴν (b) ἐτίθει | πόρρωθεν ἢ θεοκλυτῶν (c)
ἢ λογιζόμενος· λέγει οὖν ἐπιστέλλων (4)· Σκύθαι | δὲ νῦν μὲν ἀτρεμοῦσιν, ἴσως 24.
δὲ οὐκ ἀτρεμήσουσιν· ἐς τοσόνδε | ἐξικνεῖτο χρόνον τῶν μελλόντων αὐτῷ πρόνοια,
ὥσθ' ὅτι (d) τὸν ἐ|π' αὐτοῦ μόνον καιρὸν ἡσυχάσουσι προγινώσκειν.

Ὅτι πρὸ Κτησιφῶντος (5) πεδίον ὀρχήστραν πολέμου πρότερον ἀποδείξας,

Quodvis opus militare secreto ducum consilio dirigi praestat. Sane qui belli plura celat, potior est illo qui factorum audacia manifeste utitur.

Heraclius cynicus Iulianum invitavit ut se praeceptorem audiret, ceu regno administrando utilem futurum. Is autem magnitudinem promissorum admirans, alacriter morem gessit. Mox quum res citra spem evenisset, Iulianus contra illum oratione scripta ingenium suum naturamque eximiam demonstravit. Quicumque vero scriptum illud legerunt tum eloquentiae vim suspexerunt, tum praecipue Iuliani clementiam, tamquam Dei, osculati sunt, qui regalem iram litteraria disceptatione dissolvit. Deinde Iulianus alia quoque oratione cynicum ultus est.

13. Quo tempore persicum bellum calebat, Iulianus scythicos quoque motus latentes adhuc, procellae instar, procul sentiebat, vel Dei familiaris monitu vel proprio ratiocinio. Dicit ergo in epistula: Scythae nunc quiescunt; fortasse tamen hanc quietem non retinebunt. Scilicet eius futurorum provisio in tantum tempus extendebatur, ut illos sua aetate tantummodo pacem servaturos ante cognoverit.

Iulianus in campo apud Ctesiphontem belli choream primo ostentans, ut

(a) Cod. hoc loco Ἡράκλειτος; at infra in rebus Procopii tyranni idem codex habet Ἡράκλειος. Priori lectioni favet Suidas; posteriori textus Iuliani in oratione contra hunc cynicum ed Petav. (b) Ita cod.; quod Eunapii videtur novum vocabulum. (c) Cod. θεοκλυτῶν. (d) Cod. ὅτε.

(1) Imitatus videlicet est Iulianus M. Aurelium qui iam prope senex et imperator magistros adhuc audiebat, ut ait in eius vita Capitolinus cap. III. Rectius tamen Iulianus, horum cognita vanitate, iis valedixit. Denique non reticebo vidisse me in Davidis armenii commentario ined. ad Arist. epigrammata illa de aegrotante cynico quae leguntur apud Brunckium analect. T. II. p. 286, non ad Hadrianum vel ad Germanicum referri, sed ad Iulianum.

(2) Pari humanitate fuit Vespasianus, ut in excerptis Dionis vaticanis legere est.

(3) Extant hae duae Iuliani orationes contra cynicos; quarum secunda nominatim est contra *Heraclium*. Ita vero se gessit Iulianus etiam cum Antiochenis, quos misopogone non suppliciis, ut Caracalla fecisset, ultus est.

(4) Quanam in epistula?

(5) Ex universo eunapianae historiae tractu, quo Iuliani ad dignitatem Augusti evectio atque iter longissimum e Galliis usque ad persicam Ctesiphontem narrabatur, nihil eclogarius nobis conservavit: sed eam tamen materiam ex breviatore Zosimo utcumque cognoscimus lib. III. 11. - 29. Exin quae legimus apud Eunapium de Iuliano, ea prorsus Zosimus praetermisit.

28. ὡς ἔλε|γεν Ἐπαμινώνδας, Διονύσου σκηνὴν ἐπεδείκνυ Ἰουλιανὸς, ἀνέσεις | τινὰς
τοῖς στρατιώταις καὶ ἡδονὰς ποριζόμενος.
Ὅτι τοσαύ|τη ἐν τοῖς προαστείοις Κτησιφῶντος ἀφθονία τῶν ἐπιτηδείων ἦν |
32. ὥστε τὴν περιουσίαν κίνδυνον τοῖς στρατιώταις φέρειν μή ποτε | ὑπὸ τροφῆς διαφθαρῶσιν.
Ὅτι ἔοικε τὸ ἀνθρώπινον καὶ ἄλλως ||| ἐπίφορον εἶναι καὶ καταντὲς πρὸς τὸ P. 171.
βάσκανον. — Καὶ οἱ στρατιῶται οὐ|κ ἔχοντες ὅπως ἐπαινῶσιν ἀξίως τὰ
πραττόμενα. — Τοὺς Ἀχαιοὺς, φησὶ, | ἔκρινον ἀπὸ τοῦ πύργου. — Στρατηγικός τις
4. καὶ περιττὸς εἰς φρόνησιν | ἕκαστος εἶναι βουλόμενοι. — Καὶ τοῖς μὲν ὕλη τις
ὑπῆν φλυαρίας· ὁ δὲ | τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐχόμενος λογισμῶν ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἀνέστρεφεν (1).
XIIII. Ὥσπερ | δὲ ἐν πολέμῳ καὶ τοσούτων ἐπικειμένων, ἄρχοντος δεόμενον τὸ
8. στρατόπεδον τὴν αἵρεσιν περιεσκόπει (2)· καὶ καθάπερ ἰατρικοί φασι κα|ταδύτων γινο-
μένων δυεῖν ἀλγημάτων, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ σφοδροτέ|ρου λύεσθαι, οὕτω καὶ τό-
τε θεωρεῖν ἐξῆν ὡς τὴν ὑπεροχὴν τῶν κα|τὰ τὸν βασιλέα πάθους ὁ τοῦ πολέμου φό-
βος παρὰ πόδας ἑστὼς | καταμαραίνων ἀπήμβλυνεν· τὸ μὲν γὰρ γεγενημέ-
12. νον, ἦν φανερόν· | τὸ δὲ ὅπως, εἴκαζε ἄλλος ἄλλως, ἠπίστατο δὲ οὐδὲ εἷς.
πλὴν | ἓν τοῦτο γε ᾔδεσαν ὡς αἱρεῖσθαι προσῆκε σφισὶν ἄρχοντας (a)· εἰ δὲ |
καὶ πλῆθος ἦσαν, τοῦτο γοῦν ἠπίσταντο σαφῶς, ὅτι ἄρχοντος μὲν | εὐπορήσουσι,
16. τοιοῦτον δὲ οὐδὲ εἰ πλαστὸς θεὸς (3) εὑρήσουσιν, ὅς γε διὰ φύ|σεως ἐξουσίαν

aiebat Epaminondas, Bacchi scenam exhibuit, otia quaedam et voluptates militibus indulgens.

Tanta erat in Ctesiphontis suburbanis rerum copia, ut sagina militibus periculum creaverit ne cibo enecarentur.

* Ceteroquin videtur humana natura ad invidiam propensa atque proclivis. — Milites quum pro meritis res gestas laudare non possent. — Achaeos, inquit, de turri iudicabant. — Quum se quisque imperatoria scientia praeditum prudentiaque praestantem haberi vellet. — Atque his quidem materia nugandi suberat; ille autem susceptorum initio consiliorum tenax in regionem propriam revertebatur.

14. Bellum quippe gerens tantisque periculis circumsessus de eligendo, quo carebat, duce exercitus cogitabat. Ac quemadmodum medici aiunt, siquando gemini dolores ingruant, ab acriore minorem solvi, sic eo tempore cernere erat summum amissi regis maerorem ab impendente belli terrore infractum atque debilitatum. Nam quod quidem acciderat, nemini non erat planum; quanam vero ratione id esset patratum, alii aliter coniectabant; neque aliud cuiquam exploratum erat, nisi quod ducem eligere prorsus oportebat. Iam etsi vulgaris turba erant, id tamen nemo non videbat, ducis quidem copiam non defuturam, sed Iuliano parem, ne si Deus quidem aliquis procrearetur, inventum non iri: qui naturae suae praestantia ac divina magnitudine, vitae huius

(a) Ita cod. plurali numero.

(1) In his fragmentis sermo est de consultatione militari Romanorum, cum Ctesiphonte frustra tentata, recedendum fuit e media Perside, ne undique hostibus obvallarentur. Amm. XXIV. 7. 8.

(2) Sermo est de extincto in pugna Iuliano, et de eligendo successore.

(3) Fallor? an videtur Eunapius respicere ad incarnatum Christianorum deum cui pro sua nota impietate Iulianum anteponit?

καὶ τὸ ἰσομέγεθες τῷ θείῳ, ἀγωγῆς τε ἀνάγκην ἐπαύ|σατο πρὸς τὸ χεῖρον ἕλκουσαν· καὶ ἐκ τοσούτων ἀνενεγκὼν κυμάτων, | οὐρανόν τε εἶδε, καὶ ἐπέγνω τὰ ἐν αὐτῷ καλά, τοῖς ἀσωμάτοις | ὁμιλήσας σῶμα ἔχων ἔτι· καὶ βασιλείας τε ἔτυχεν οὐχ ὅτι ἤρα βασι|λείας, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀνθρώπινον ἑώρα δεόμενους (a) βασιλεύεσθαι· φιλοστρα|τιώτης τε ἦν διαφερόντως οὐχ ὅτι ἐβούλετο δημαγωγεῖν, ἀλλ' ὅτι τοῦ|το ἠπίστατο τοῖς κοινοῖς συμφέρειν.|

ΣΤΗΛΙΤΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑ ΕΥΝΑΠΙΟΥ (1).

XV. Ταῦτα ληρεῖν ἀνέσχη ἐμβροντητὲ τῷ ὄντι καὶ ἀνεπιγνώμων τῶν | πεφλυαρημένων; τίς γὰρ τῶν ἐγγενῶν Ἕλλησι δογμάτων, οὐρανίων | μεμύηται μυστηρίων θεατὴς ὑπάρξαι τὸν ἀπαλλαττόμενον τοῦ ἐν|τεῦθεν βίου, ἢ συνόμιλον ἀσωμάτων γενέσθαι; καί τινες οἱ ἀσώ|ματοι ἤτοι εἰ μή που Γανυμήδης καὶ Ζεὺς ὁ Γανυμήδους ἐκ Τρώων | ἐραστής, δι' οὗ καὶ Ἥρα παραγκωνίζεται ἡ ἀδελφὴ καὶ γαμετὴ τῷ φρύ|γει μειρακίῳ; ἀλλὰ τὰ μὲν κλέψας ἔχεις τῶν χριστιανικῶν ὀργίων, τὰς ἀσωμάτους φημὶ φρατρίας (2)· ἐπεὶ τῶν γε σῶν δογμάτων μὴ οὐχὶ καὶ ἐμ|παθέστερον τῶν κατὰ τὸν φθαρτὸν τοῦτον βίον ἀκρατεστάτων οἱ κα|τ' οὐρανόν σοι ἀλῶεν
P. 172. μάκαρες βιοῦντες; οἷς Ἥβη μὲν οἰνοχοεῖ πολλῷ || τῷ νέκταρι, (οἱ δὲ) μεθυσκόμενοι

necessitatem, quae in deterius ruere solet, pervicit; seque tot fluctibus ipsum emergens, caelum introspexit, bonaque ibi latentia novit, cum incorporeis naturis corpore nondum exutus familiariter versans. Neque vero imperium susceperat quia regnandi cupidus esset, sed quia homines regnatore indigentes videbat. Tum et militibus blandus erat, non ut in populo dominaretur, sed quia ex usu rei publicae id fore sciebat.

INVECTIO ADVERSUS EUNAPIUM.

15. Inepta haec effutire ausus es, stulte revera homo et nihil intelligens? Nam quis in patriis Graecorum dogmatibus sic initiari dicitur ut mysteriorum caelestium spectator fiat, atque ut ex hoc terreno incolatu translatus cum incorporeis naturis versetur? Quinam vero sunt hi incorporei, nisi forte Ganymedes et Iupiter Ganymedis troiani amator? cuius rei causa Iuno quoque soror et coniux exploditur, ut phrygio pusioni locus sit. Sed enim video te christianis sacris has, inquam, incorporeas suffurari curias. Atqui ex tuorum dogmatum norma, nonne turpius, quam intemperantissimi in hac vita mortales

(a) Ita cod. Et sic etiam infra.

(1) Ita scribitur in margine. Sequitur autem adversus Eunapium invectio christiani anonymi, qui nefarias laudes ab eo in Iulianum conlatas aequo animo ferre non potuit.

(2) Porphyrium quoque apostasia parem, philosophia aemulum, aetate supparem Iuliano agnovisse angelos, dixi ad eius epistulam ad Marcellam a me primum editam cap. XXI.

τὰ ἀπαίσια διεξίασι Τρώων πόλιν ἐσο|ρόωντες (1). Πρός τινας καὶ τῶν καθ᾽ Ἕλληνας ἑαυτοῦ ἀναφέρων φιλο|σόφων ἦρα βασιλείας; πρὸς Ἀντισθένη; πρὸς Διογένη;
4. ἀλλὰ τούτους | μὲν ἴσμεν οὕτως ἀπραγμοσύνης μῆλον (2), ὡς τῶν κυνῶν ἐζηλοκότας ζωὴν, καὶ τῇ τούτων ἐγκαλλωπίζεσθαι κλήσει· οὐκ οὖν ἐπανορθῶν τὸν | ἀνθρώπινον βίον εἵλετο βασιλεύειν, ὅτι μηδ᾽ ἐπανώρθωσέ τι· εἰ μὴ πρῶ|τον
8. μὲν φιλοδοξίας κακῷ λυσήματι ἀχάριστος περὶ τὸν εὐεργέτην | διαγινόμενος (3)· ἔπειτα καὶ ὅπως τοῖς ἄγουσιν αὐτοῦ δαίμοσι, τὸ ὀλέθριον | ἀφοσιούμενος σέβας, λάθοι πρὸς τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ σπουδαζομένων | δαιμόνων, τοιούτου καὶ τέλους κυρῆσαι, ἄξιου καὶ τῆς ἐκείνων ἀ|πάτης καὶ τῆς ἑαυτοῦ ἐμπληξίας. |

---

12. XVI. Ὅτι (4) πρὸς τὸν Ὀριβάσιον εἰπόντα ὡς οὐ χρὴ τὸν θυμὸν, κἂν ἐπείσῃ, | διὰ τῶν ὀμμάτων καὶ τῆς φωνῆς ἐκφορεῖσθαι, ὅρα τοίνυν εἶπεν, ἐπειδὴ καλῶς λέγεις, εἰ τοῦτο ἐγκαλέσεις ἔτι δεύτερον (5).

Ὅτι, φασὶν Ἀλε|ξάνδρου θειάζοντος ἑαυτὸν ἐκ Διὸς, Ὀλυμπιάδα
16. θρυπτομένην (a) φάσκειν, | οὐ παύσεται τὸ μειράκιον διαβάλλον με πρὸς τὴν Ἥραν;

solent, beatos tuos deprehendes in caelo vivere? quibus Hebe quidem largum nectar propinat; ipsi vero ebrii obscoena fabulantur, troianam urbem despectantes. Quemnam porro graecum philosophum aemulatus est Iulianus, cum regnum appetivit? num Antisthenem? num Diogenem? Atqui hos scimus tantopere animalia otii fuisse, ut canum quoque vitam amplexi sint, atque horum appellatione gloriarentur. Nequaquam igitur ut res humanas corrigeret imperium affectavit; nam nihil omnino emendavit; sed primo quidem prava gloriae cupiditate ingratus adversus benefactorem fuit: deinde dum ducibus suis daemonibus scelerata religione se devovet, nescivit fore ut per cultos ab se daemonas talem exitum consequeretur, qui et fraudem simul illorum et suam vesaniam deceret.

---

16. Monenti Oribasio non oportere iram, etiamsi adsit, voce et oculis declarare; tu vero videsis, inquit Iulianus, quandoquidem recte ais, an me deinceps hac in re castigare poteris.

Quum Alexander divino se Iovis genere satum iactaret, aiunt Olympiadem affectato fastidio dixisse: nondum hic pusio apud Iunonem criminandi mei finem facit?

(a) Cod. θρυπομένην.

(1) Iliad. IIII. 4.

(2) Cod. μῆλον. Sane et Hieronymus dixit, *philosophus gloriae animal*.

(3) Scilicet adversus Constantium a quo caesar factus Iulianus fuerat.

(4) Loquitur rursus Eunapius.

(5) In hoc quoque Iulianus M. Aurelii imitationem adfectabat, quem scribit Capitolinus cap. XVI. *vultum numquam mutasse maerore vel gaudio, philosophiae deditum stoicae*. Iam medicum amicum (nempe Oribasium) sibi in comitatu relictum narrat ipse Iulianus ep. ad Ath. p. 277.

Ὅτι προσα|γορεύων ὁ θεὸς τὸν Ἰουλιανὸν φησίν·

Ὦ πέκος (a) ἁρμελάταο (1) θεοῦ μεδέοντος | ἁπάντων.

Ὅτι ὁ Ἰουλιανὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἴδιον [πατέρα (2)] ἀνακαλεῖ τὸν | ἥλιον· οὐχ ὥσπερ Ἀλέξανδρος διαβάλλεται φάσκων πρὸς τὴν Ἥραν, | ὅτι 20. Ὀλυμπιὰς αὐτὸν ἐκ Διὸς ἀνελομένη, τοῦτο οὐκ ἀπεκρύπτετο· ἀλλ' | οὗτός γε ἐπὶ ταῖς τοῦ θεοῦ μαρτυρίαις αἰωρούμενος εἰς τὸν Πλάτωνα ὑπο|φέρεται: ὥσπερ ὁ ἐκείνου Σωκράτης φησὶ, μετὰ μὲν Διὸς ἡμεῖς, ἀλλ' οὐ | μετ' ἄλλου τῶν θεῶν· ταύτην καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἡλιακὴν βασιλείαν τινὰ | καὶ χρυσὴν σειρὰν ἀναφέρων καὶ 21. συναπτόμενος (3).

XVII. [Ἐπὶ (4) τὸν Ἰουλιανὸν πολλαὶ δίκαι ἐχώρουν, χανδὸν ἐμφορουμένων τῶν ἀνθρώπων τῆς δικαιοσύνης τοῦ κρίνοντος· ἀναβολαί τε οὐκ ἦσαν ἐπ' αὐταῖς, ὅσαι νόμιμον ἐκ τῶν συνήθων γραμμάτων τὸ ἄδικον ἴσχουσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἀδικούντων καὶ προειληφότων· ἀλλ' ἢ παραχρῆμα ἔδει τὸ ἴσον ἐλέγχεσθαι κατὰ φύσιν, ἢ τὸ μέλλον, καὶ διωθούμενον εἰς τὸν χρόνον, ὕποπτον ἦν· βαρὺς μὲν οὖν καὶ λυπηρὸς ἐτύγχανε, καὶ ἐπὶ τοῖσδε καὶ τὸ τῶν πονηρῶν ἔθνος καὶ ἀδικούντων διηγείρετο· οὐ γὰρ ἀδικεῖν ἐξῆν, οὐδὲ λανθάνειν ἀδικοῦσι· βαρύτερον δὲ αὐτὸν ἀπεδείκνυε τοῖς μοχθηροῖς καὶ τὸ εὐπρόσοδον. οἷα γὰρ προϊόντος μὲν πολλάκις διὰ τὰς ἱερομηνίας καὶ θυσίας, ἡμέρου δὲ φύσει πρὸς πᾶσαν ἔντευξιν τυγ-

Deus Iulianum alloquens ait:

O stirps aurigantis Dei qui omnia regit!

Solem Iulianus in epistulis parentem suum appellat: haud equidem qua ratione Alexander calumniatur apud Iunonem, nempe quod Olympias de Iove se concepisse non dissimularet; verum ipse Dei testimoniis subnixus ad Platonem provocat. Nam sicuti platonicus ait Socrates: cum Deo nos sumus, non autem cum alio quovis deorum; ita etiam Iulianus ad solare quoddam regnum aurea veluti catena referebat semet atque adiungebat.

17. [Ad Iulianum multae causae deferebantur, quod homines affatim illius iudicis aequitate fruerentur. Neque enim dilationibus eiusmodi locus erat; quae lege sancitam e consuetis scriptis haberent iniquitatem, et hominibus iniustis alienaque detinentibus auxiliarentur; sed aut statim aequitas naturae consentanea demonstranda erat, aut mora et procrastinatio suspecta habebatur. Gravis igitur et molestus erat, et ob haec improborum et iniustorum natio exasperabatur. Nec enim iniuriam facere licebat, nec, qui iniuriam fecissent, latere poterant. Molestiorem etiam improbis illum reddebat adeundi facilitas. Cum enim saepe propter festa et sacrificia in publicum prodiret, omnibusque co-

(a) Prima vocabuli littera in codice est obscurata; sed tamen π esse existimo.

(1) Nempe solis.

(2) Deest πατέρα in cod.; quod vocabulum heic fuisse addendum, constat e consequentibus, nec non e Iuliani oratione, seu potius epistula, ad Sallustium de laudibus solis pp. 131. 140.

(3) Se in solis tutelam praecipuam contulisse, Iulianus dicit ep. XIII. Item in ep. ad Athen. custodes angelos se habere solem lunamque ridicule ait.

(4) Ante carmen ἀλλ' ὅποτε etc. liceat mihi collocare inclusum parenthesi copiosum hoc ex Suida voc. Ἰουλιανὸς fragmentum, quod prorsus esse Eunapii, iam docti homines existimaverunt; sed nunc demum eius quoque sedes comperta videtur. Nam quia Suidas prosae fragmento statim subtexit eosdem versus, qui in vaticano quoque palimpsesto occurrunt; sequitur ut haec prosae lacinia alia in sede poni nequeat.

χάνον|τος, ἀκώλυτον τοὺς δεομένους λόγου τυχεῖν· ὁ μὲν οὖν ἐλάχιστον τῆς ὑπὸ τῶν πονηρῶν ταύτης βλασφημίας τε καὶ ὀργῆς ἠσθάνετο καὶ ἐφρόντιζε (1).

XVIII. Περὶ τῆς τελευτῆς Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου τοῦ ἀθέου, χρησμὸς ἦν τοιοῦτος·]

Ἀλλ᾽ ὁπότε (a) σκηπτροῖ|σι τεοῖς περσήϊον αἷμα·
Ἄχρι Σελευκείης (2) κλονέων ξιφέεσσι | δαμάσσῃς,
Δή τοτε σὲ πρὸς ὄλυμπον ἄγει πυριλαμπὲς ὄχημα
28. Ἀμφὶ | θυέλλῃσι κυκώμενον ἐν στροφάλιξι (b)
Λυσάμενον (c) βροτέων ῥοθέων (d) | πολύτλητον ἀνίην.
Ἥξεις δ᾽ αἰθερίου φάεος πατρῷϊον αὐλὴν (e), |
Ἔνθεν ἀποπλαγχθεὶς μεροπήϊον ἐς δέμας ἦλθες.

mem et affabilem se praeberet, quilibet eum adloqui poterat. Ille vero improborum maledicta et indignationem minime sentiebat aut curabat.

18. De obitu Iuliani apostatae et athei huiusmodi oraculum extabat.]

Sed postquam sceptro tuo persicum genus
Seleuciam usque persequens gladio subieceris;
Tunc te ad olympum splendidus currus subvehet,
Nimbis circumdatum atque vorticibus,
Emergentem aerumnosae mortalitatis fluctibus.
Venies autem ad aetherii luminis paternam aulam,
Unde olim excussus ad humanum corpus abieras.

(a) Suid. ὁπότ᾽ ἄν. (b) Suid. στροφάλιγξι. (c) Suid. ῥίψαντα. (d) Suid. ῥεθέων. (e) Cod. αὐλήν.

(1) Nimirum Eunapius post narratam Iuliani necem, laudationem eius subtexuerat; quam copiosam recitat etiam Ammianus XXV. 4; qui postremus ne vitia quidem eius pro gravis historici munere reticet. Nunc in superstite apud Suidam fragmento rationem aequam videmus qua Iulianus princeps iudicia exercebat. Quod tamen ait Zosimus abs Iuliano Persarum imperium ad incitas redactum fuisse, propterea quod in eiusdem viscera penetraverat; mihi et aliis, ut puto, multis longe secus videtur. Nam nec ii qui nostra aetate Moschorum metropolim in ultimis terris occupaverunt, idcirco rem se bene gessisse agnoverunt. Profecto Iuliani expeditionem et callidorum hostium usquequaque cedentium persecutionem imprudentissimam fuisse iudico, et sophista potius vanoque duce quam militari gravique dignam; praesertim quia importuno et laevo consilio naves suas plus mille inflammari iussit, quae solae salutem exercitus in iis solitudinibus errabundi tueri poterant. Itaque quod Romani numquam postea Persidem recuperaverint, id memorabili Iuliani inconsiderantiae imputandum est. Nam vel ipsa Iuliani mors quid demum momenti adtulit ad inclinandam expeditionis, quae iam conclamata erat, fortunam? Fingamus enim vixisse; quonam pacto exercitum in immensa solitudine aluisset, quum ipse imperator vix pulte exigua vitam in diem sustentaret, moriente passim gregario milite? quomodo incolumes copias tanto itinere reduxisset, prohibentibus fluviis maximis, instante innumero cataphractorum hostium equitatu? Quod ergo Iulianus levioris fuerit ingenii, ut ait Ammianus, tali tamque luctuoso expeditionis exitu palam fit. Certe nisi princeps Iovianus qualemcumque a Persis pacem mox impetravisset, de qua Iuliano ne fortasse quidem volenti hostes annuissent, omnibus in Perside moriendum fuit.

(2) Dicit Seleuciam pro Ctesiphonte. Constat enim illam iuxta tertium ab hac lapidem fuisse conditam; immo vero Seleuciam Ctesiphontis vicinia incolis exhauriri coeptam ait Plinius VI. sect. 30.

Τούτοις ἀρθέντα | τοῖς ἔπεσιν αὐτοῦ καὶ λογίοις μάλα ἡδέως φασὶν (a) ἀπολιπεῖν τὸ θνητὸν καὶ ἐπίκαιρον· πρόκεινται δὲ τῶν λογίων ἄλλαί τινες εὐχαί τε καὶ |. θυσίαι περὶ τοὺς θεοὺς, ἃς ἐκείνῳ μὲν δρᾶν ἀναγκαῖον ἦν ἴσως (1), ἐς 32.
P. 173. δὲ ||| ἱστορικὸν τύπον καὶ βάρος φέρειν οὐκ ἦν εὔλογον· τὸ γὰρ καθ' ἕκαστα οὐ|κ ἦν ἀλήθειαν τιμῶντος, ἀλλὰ διὰ πολυπραγμοσύνην ἐς λῆρον ἀπο|φερομένου καὶ παρολισθαίνοντος.

XVIIII. [Ἔστι (2) δὲ καὶ ὁ χρησμὸς ὁ δοθεὶς αὐτῷ, ὅτε περὶ Κτησιφῶντα διῆγε·

Γηγενέων ποτὲ φῦλον ἐνήρατο μητιέτα Ζεὺς
Ἔχθιστον μακάρεσσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἰουλιανὸς θεοειδὴς,
Μαρνάμενος Περσῶν πόλιας καὶ τείχεα μακρὰ
Ἀγχεμάχων διέπερσε πυρὶ κρατερῷ τε σιδήρῳ.
Νωλεμέως δ' ἐδάμασσε πόλεις τε καὶ ἔθνεα πολλά.
Ἀλλὰ καὶ ἑσπερίων ἀνδρῶν ἀλαμανικὸν οὖδας
Ὑσμίναις πυκιναῖσιν ἑλὼν ἀλάπαξεν ἀρούρας.]

XX. Ὅτι φησὶν ΕΥΝΑΠΙΟΣ. Περὶ | μὲν οὖν τῶν παλαιοτέρων καὶ ὅσα πρὸ 4.
ἡμῶν, ἀνάγκη συγχωρεῖν τοῖς | γράψασιν, ἢ τοῖς πρὸ ἐκείνων λόγοις εἰς ἡμᾶς κατὰ μνήμην ἄγραφον εἰς διαδοχὴν περιφερομένοις καὶ καθήκουσιν· ὅσα δὲ ἐφ'

His elatum versibus atque oraculis lubenter admodum mortales temporalesque exuvias dimisisse aiunt. Iam praeter haec oracula, aliae quoque extant nescio quae preces et peragenda diis sacrificia; quas quidem res ab eo fieri fortasse necesse erat, sed easdem in gravem historiam recipi non est decorum. Nam singillatim omnia persequi haud veritatem sectantis est, sed hominis qui curiositate prolectus ad ineptias pronus delabitur.

19. [Extat et oraculum ipsi datum, quum iuxta Ctesiphontem commoraretur.

Gigantum quondam nationem delevit consiliis pollens Iupiter,
Inimicissimam diis beatis olympicas domos habitantibus.
Romanorum vero imperator Iulianus Deo similis
Persarum cominus pugnantium urbes et moenia longa
Pugnans vastavit igne validoque ferro;
Adsidueque domuit urbes et gentes multas.
Quin etiam occidentalium alamannorum regione
Proeliis crebris domita, arva illorum vastavit.

20. Ait EUNAPIUS. Quod quidem ad antiquiores res adtinet, et quae ante nos evenerunt, venia scriptoribus danda est, aut vetustioribus etiam traditionibus, quae memoriter et sine scripto ad nos usque ex ordine devenerunt.

(a) Cod. φησὶν, quod mendum alibi quoque in codice vidi.

(1) Scilicet Ammianus loc. cit. dicit Iulianum *praesagiorum sciscitationi nimiae deditum, superstitiosum magis quam sacrorum legitimum observatorem*.

(2) Rursus ego ex Suida oraculum, quod sequitur, exscribo; quia sine dubio ab Eunapio est. Porro nemo mirabitur, Iuliano praesagiorum, ut diximus cupido, ubique terrarum falsa oracula praesto fuisse.

8. ἡμῶν | αὐτῶν γέγονεν, ἀλήθειαν τιμῶντι, καθὰ φησὶν Πλάτων, παραδοτέον τοῖς ἐντυγχάνουσιν (1).

Ὅτι Φίλιππος ὁ μακεδὼν τὸ μέγεθος ἰδὼν τοῦ σφετέρου σώματος, ἐν παλαίστρᾳ γὰρ ἐπεπτώκει, διαναστὰς ἀπὸ τοῦ πτώματος, σώφρονα ἀφῆκε λόγον, ὡς ὀλίγην κατα|σχήσων γῆν, εἶτα ἐπιθυμεῖν τῆς ἁπάσης (2).

12. Ὅτι τὸν Θησέα φασὶν | οἱ παλαιοὶ ζηλωτὴν Ἡρακλέους γενόμενον, μικρὰ τῆς μιμήσεως | ἐκείνης ἀποκερδᾶναι (3).

Ὅτι τοῦ Προκοπίου τοῦ συγγενοῦς Ἰουλια|νοῦ στασιάσαντος καὶ τυραννίδι ἐπιθεμένου, Ἡράκλειος ὁ κυνι|κὸς προσελθὼν αὐτῷ, καὶ κατακροτήσας εὖ μάλα τῇ βακτηρίᾳ | τοὔδαφος, ἄλκιμος ἔσο φησὶν, ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ (4). |

XXI. * Ὥσπερ οὖν οἱ φυσικοὶ φασὶ πάσης κινήσεως εἶναι τέλος ἀκινησί|αν, ἣ ταῖς ἄλλαις κινήσεσιν τὸ κινεῖσθαι δίδωσιν, αὐτὴ μένουσα· οὕτως | ἄν τις ὑπέλαβε καὶ τότε τὸν πρεσβύτην Ἀρβιτίωνα περιτυχόντα | τῇ τοῦ βασιλέως ἄτακτον καὶ κυματώδη φορὰν, εἰς ὁμαλὸν καὶ λεῖ|ον καταστορέσαι τοῦ λογισμοῦ πάθος· μικροῦ γὰρ ἐξέστη διὰ δειλίαν | τῶν κοινῶν πραγμάτων (5).

* Μεγαλόψυχον γὰρ καὶ λίαν θεοειδὲς τὸ καὶ | τῶν αἰτίων φείσασθαι· οὐκ ἔξω δὲ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ μὴ (a) | καὶ τῶν ἀναιτίων (6)· τὸ μὲν γὰρ ξέ-

Verumtamen res quae nostra aetate acciderunt, eae servato veritatis honore, ut ait Plato, tradendae lectoribus sunt.

Philippus macedo conspecto sui corporis modulo (in palaestrae enim arena deciderat) exsurgens a casu, modestam sententiam dixit, quod is videlicet modicam terram occupaturus, universam adpeteret.

Aiunt veteres, Theseum, dum Herculem aemulari vellet, exiguum imitationis suae fructum tulisse.

Quo tempore Procopius Iuliani propinquus adfectata tyrannide rebellavit, Heraclius cynicus ad eum accedens, humumque cum sonitu virga quatiens; forti, inquit, animo esto, ut aliquis te quoque posterus laudet.

21. * Sicut igitur physici aiunt cuiusvis motus finem esse quietem, quae motibus vim mobilem dat, ipsa interim manens immota; ita licet existimare senem Arbitionem, quum incidisset in imperatoris incompositam fluctuantemque agendi rationem, ad aequabilitatem eius animum lenitatemque revocasse; qui sane ob formidinem prope omissurus erat rempublicam.

Magnanimum est et valde divinum reis ignoscere: non est autem ultra humanam naturam, siquando aliquis reus non est. Nam poenae insignes imperii

(a) Ita cod. Atque haud scio an aliquid desit.

(1) Hunc locum consideranti vix dubium esse potest, quin Eunapius novum historiae librum hinc exordiatur.

(2) Sic narrat etiam Plutarchus de exil. T. VIII. p. 376.

(3) Virgil. aen. VI. 617. *sedet aeternumque sedebit infelix Theseus*. Et hoc quidem exemplum temeritati Iuliani congruum est.

(4) Ex odyssea I. 302.

(5) Audito Procopii tumultu, Valens novus imperator, privatae vitae quieti adsuetus, in summa consternatione erat; videturque de omittendo imperio cogitavisse, nisi eum Arbitio, a Valente dux Lello praefectus, ab illa formidine revocasset. Zosim. IIII. 7.

(6) Sine dubio agit Eunapius in hoc fragmento de suppliciis eorum qui cum Procopio conspiraverant. Namque Valentem crudeliter post victoriam in reos

γον τῆς τιμωρίας λόγῳ γίνεται | τῆς ἀρχῆς, ἵνα φόβῳ συνέχηται τὸ ἀρχόμενον·
τὸ δὲ ὑπεροπτικὸν τῆς κολάσεως, δι' ἀρετῆς ὑπεροχὴν γίνεται· ὡς τῆς βασιλι-
κῆς | ἀρχῆς διὰ μέγεθος καὶ ὄγκον ἀρκούσης ἑαυτῇ καὶ ἄνευ τιμωρίας· | ἀλ- 28.
λὰ ταῦτα μὲν ὅπῃ γνώμης ἔχει τις καὶ κρίνει, οὕτως ἐχέτω. |

Ὅτι ὁ Ποσειδώνιος ἔλεγεν ἀπελθόντος (a) Ἀλεξάνδρου, τὸ στρατόπεδον |
ἐοικέναι τῶν Μακεδόνων ἐκτετυφλωμένῳ Κύκλωπι.

XXII. Ὁ δὲ Θεό|δωρος (1) ὁ κατειλεγμένος τοῖς νοταρίοις ἐν δίκῃ ἐτιμᾶτο παρὰ
τοῦ βα|σιλέως· τότε γὰρ εὖ γέγονεν ἃ προσῆν αὐτῷ, καὶ τὸ εὖ πεφυκέναι || 32.
P. 174. πρὸς ἀρετὴν ἅπασαν, τό τε σῶμα συνήνθει τῇ ἀρετῇ, καὶ τὸ ἐ|παφρόδιτον ἐν
ταῖς συνουσίαις, κόσμος ἐδόκει τῶν ἀρετῶν ἐμμελής | τις καὶ παναρμόνιος· ἀλλ' ἔλα-
θεν, ᾗ φησὶν Ὅμηρος, ὑπὸ τῶν ἰδίων | διαφθαρεὶς καλῶν· τὸ γὰρ ἀνθρώπι- 4.
νον, καὶ ὅσοι περὶ στρατείας | ἐπὶ τὰ κέρδη καὶ τὰς κοινὰς τύχας ἐπτοημένοι καὶ
κεχηνότες, τὴν ἡ|μερότητα καταμαθόντες αὐτοῦ, καὶ τὸ πρὸς τὰς ὁμιλίας εὐκρα-
τὲς | καὶ πρόχειρον, ταχὺ μάλα τὴν ἄμαχον καὶ φοβερὰν καὶ τοῖς νοῦν ἔχουσι | κο- 8.
λακείαν ποιοῦντες, καὶ προβαλόμενοι καθάπερ ἑλέπολιν τινὰ | καὶ μηχανὴν ἄφυ-
κτον, ἐξέωσαν τῶν ἀσφαλῶν καὶ σωτηρίων λογισμῶν τὸν | νεάνισκον, καὶ κατέσεισαν
εἰς τὸν μανιώδη καὶ σφαλερὸν τῆς βασιλείας | ἔρωτα.

tuendi gratia infligi solent, ut timore contineantur subiecti: at enim omissio poenae ab eximia virtute venit: ceu si regia dignitas magnitudine fastigioque suo sibi sufficiat, quin opus suppliciis sit. Verumtamen de his pro sua quisque sententia iudicet.

Quum e vivis excessisset Alexander, Posidonius aiebat macedonicum exercitum similem esse Cyclopis lumine cassi.

22. Theodorus, qui erat inter notarios adscriptus, iure in pretio apud Caesarem habebatur: nam bene in eo cuncta erant comparata; scilicet et natura ad quamlibet virtutem apta, et corpus dotibus florens, et in consuetudine familiari venustas: haec inquam omnia concinnum quoddam et usquequaque decens virtutum ornamentum erant. Sed enim nesciebat, ut ait Homerus, se bonis suis perditum iri. Vulgus enim, et quotquot in exercitu quaestui publicisque bonis proni inhiabant, cognita huius mollitia et in convictu facilitate ac docilitate, protinus adhibere coeperunt invictam illam et sapientibus etiam formidabilem adsentationem; quam illi ceu tormentum quoddam et machinam insuperabilem admoventes, iuvenem e sanis salubribusque consiliis deiectum ad furiosam perniciosamque regnandi sitim perpulerunt.

(a) Ita cod.

desaevisse ait Ammianus XXVI. 9. nec non Zosimus IIII. 8. 10; quibuscum consensisse Eunapium vix dubito. At enim oratores, qui non posteritati ut historici sed praesenti tempori serviunt, Symmachus a me editus laud. Val. I. 21, Themistius or. VII, Libanius or. I. ed. Reisk. T. I. p. 113, cum inscriptione, quam ego ad Symmachum protuli, Valentis clementiam praedicant. Heic autem, oblata occasione, non reticebo epigraphen aliam, imperatoribus fratribus olim positam, quam nunc Bergomi in patria mea conservari monuit me vir nobilis N. Marentius: VALENTINIANO· ET· FLAVIO· VALENTI· DEVINIS· FRATRIBUS· DEVOTA. VENETIA· CONLOCAVIT· Et nota *devinis* pro *divinis*. Nam *e* pro *i* late dominatur in illius aetatis scriptis; uti Symmachi codex a me editus demonstrat.

(1) Theodori huius qui in Valentem conspiravit dotes egregias et fata narrant Ammianus lib. XXIX. 1. et Zosimus IIII. 13, aliique eius aetatis historici, quos studiosus lector consulere poterit.

Ὅτι φιλοχρηματίαν φασὶ πηγήν τινα πάσης κακίας | τυγχάνειν, οὐδὲ τῇ κακίᾳ πότιμόν τε καὶ χρήσιμον· ἐξ ἐκείνης γὰρ | τῆς ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τῆς τῶν χρημάτων περιττῆς ἐπιθυμίας τὸ τῆς | ψυχῆς ἄλογον ἀρδόμενον, ἔριν τ' ἀνεφύσησεν ἀνθρώποις καὶ μάχην· ἔρις δὲ | αὐξηθεῖσα πολέμους ἀνεβλάστησε καὶ φόνους· φόνων δὲ ὁ φυόμενος | καρπὸς φθορὰ τοῦ γένους καὶ ὄλεθρος· ἃ δὲ καὶ ἐπὶ Οὐάλεντος συνε|πράττετο (1).

XXIII. [Κατὰ] μὲν οὖν πρῶτα τῆς συγγραφῆς οὐδενὸς οὐδὲν σα|φὲς ἔχειν λέγοντος ὅθεν τε ὄντες οἱ Οὖννοι (2) ὅπῃ τε κείμενοι τὴν Εὐ|ρώπην πᾶσαν ἐπέδραμον καὶ τὸ σκυθικὸν ἔρριψαν γένος, ἐκ τῶν | παλαιῶν συντιθέντι κατὰ τοὺς εἰκότας λογισμοὺς εἴρηται· τὰ δὲ | ἐκ τῶν ἀπαγγελλομένων δοξάζοντι πρὸς τὸ ἀκριβὲς ὡς ἂν μὴ [ἀπὸ] | τοῦ πιθανοῦ τὴν γραφὴν ἀπαρτήσαιμεν, μηδὲ παραφέροι πρὸς | τὴν ἀλήθειαν ὁ λόγος· ἡμεῖς δὲ οὐ ταυτὸ πάσχοντες τοῖς ἐκ παίδων | οἰκίαν μικρὰν καὶ φαύλην οἰκήσασιν, εἶτα διὰ τύχης εὐροίαν με|γάλων καὶ λαμπρῶν ἐπιλαβομένοις οἰκοδομημάτων, ὅμως διὰ | συνήθειαν τὰ ἀρχαῖα θαυμάζουσι καὶ περιστέλλουσιν· οὕτως αὐτοὶ | τὰ προειρημένα γεγράφθαι συγχωρήσαντες, ἑτέρων ἀποστε[ρούμεθα] πά|λιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὥσπερ οἱ κατὰ τινὰ θεραπείαν σώματος τὰ πρῶ|τα χρησάμενοι φαρμάκῳ δι' ὠφελείας ἐλπίδα, κατὰ τὸ κρεῖττον | πείρᾳ δοκιμάσαντες, ἐπ' ἐκεῖ-

Aiunt avaritiam malitiae omnis esse fontem; immo nec ipsi malitiae iucundam esse vel utilem. Etenim ex hac scaturigine atque ex nimia pecuniae cupiditate, ubi semel pars animi deterior hac labe imbuta fuerit, discordia inter homines gignitur et contentio. Discordia augescens bellum caedesque parit: caedium autem fructus est humani generis vastitas et exitium. Quae omnia sub Valente evenerunt.

23. In priore historiae editione, quoniam nemo adhuc certa narratione prodidit, qua origine quibusve ex locis Hunni universam Europam pervaserunt, scythicumque genus ubique propagarunt, nos quidem memorias veteres colligentes, rem probabili ratiocinatione tractavimus: tum quidquid relatum erat, diligenti iudicio exploravimus, nequid minus probabile proferremus, et ne sermo noster veritate procul aberraret. Neque nunc tamen, more eorum qui in exigua vilique casa a pueris enutriti, dein favorabili fortunae cursu magnas atque splendidas domos nacti, nihilominus consuetudine victi antiquos adhuc amant lares atque amplectuntur; haud nos, inquam, praedictis utcumque narrata fuerunt indulgentes, alia negligemus: quin potius instituto illorum qui curando corpori intenti, etiamsi aliquam medicinam, quam utilem sperabant, iam adhibuerint, mox tamen si potiorem aliam experientia edocti fuerint, hanc deligunt atque praeo-

(1) Valentem ruisse ad Theodori aliorumque poenas instinctum etiam avaritiae stimulis, tradit Ammianus XXIX. 1: *adolescebat obstinatum eius propositum admovente stimulos avaritia. et sua et eorum qui tunc in regia versabantur* etc. *Inde factum ut clementiae specie penatibus multi protruderentur insontes, praeceps in exilium acti; quorum in aerario bona coacta ipse ad questus proprios redigebat*.

(2) Gothos ab Hunnis supervenientibus caesos victosque petivisse a Valente ut in romanam ditionem traiecto Istro reciperentur, tota vetus historia testatur. Dicturus hanc rem Eunapius, coeperat heic scribere de Hunnorum origine. Verum eius narrationem infeliciter amissam non incuriose supplet Zosimus IV. 20.

νο μεθίσανται καὶ ῥέπουσιν· οὐ τῷ δευ|τέρῳ τὸ πρότερον ἀναιροῦντες, ἀλλὰ τῷ δεδοξασμένῳ κακῶς | τὸ ἀληθὲς ἐπεισάγοντες, καὶ καθάπερ φῶς ἀπὸ 32.
P. 283. λαμπάδος διὰ τῆς ||| ἡλιακῆς ἀκτῖνος ἀφανίζοντες καὶ ἀμβλύνοντες, ὁμοίως ἐπιθήσο|μεν τοῖς εἰρημένοις τἀληθέστερα· κἀκεῖνα διὰ τὴν ἱστορικὴν δόξαν | συγχωρήσαντες μένειν, καὶ ταῦτα διὰ τὴν ἀλήθειαν ἐφελκυσάμενοι | καὶ παραζεύ- 4.
ξαντες.

XXIIII. Ὅτι Μαρκιανὸς ἀνὴρ ἐς ἀρετὴν ἅπασαν ὥσ|περ τις κανὼν ἠκριβωμένος (1).

* Φιλόκαλος γὰρ ὢν καὶ φιλάγαθος ὁ Μου|σώνιος (2) τοὺς πανταχόθεν καθεῖλκεν παρ' ἑαυτὸν, ὥσπερ ἡ μαγνῆτις | λίθος τὸν σίδηρον· οὐκ ἦν δὲ βασανίζειν ὁποῖος τις ὁ δεῖνα, ἀλλὰ | Μουσώνιον φίλον ἀκούσαντα, ὅτι καλὸς ἦν εἰδέναι. 8.

[Πάντα (3) ὅσα ἦν ἄριστα, μικρὰ ἐφαίνοντο πρὸς τὸν ὄγκον Μουσωνίου, καὶ τὴν σὺν τῷ δραστηρίῳ τῆς γνώμης βαθύτητα· δι' ἃ κατὰ λόγον εὐδοκιμῶν, τήν τε ἁλιτενῆ χώραν τῆς Ἀσίας ἐπῆλθε· καὶ ὁ τὴν ἀνθύπατον ἔχων ἀρχὴν, πρὸς τὰς ἐπιδημίας ἐξίστατο· κἀκεῖνος ἅπαντα ἐπιὼν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, τὴν θάλασσαν ἐπλήρωσε τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰσφορῶν· ἐπεκάλει δὲ οὐδεὶς ἄδικον οὐδὲν τοῖς γινομένοις· ἀλλὰ

ptant; sic nos haud sane priora dicta confodientes, sed erroneis opinionibus veras res supponentes, ac veluti faculae lucem solaribus radiis opprimentes hebetantesque, hactenus dictis veriora subtexemus. Nempe et superiora illa in historicae opinionis loco esse sinemus, et praesentia addemus iuxtaque apponemus ut veritati consultum esse videatur.

24. Marcianus ad omne virtutis genus tamquam regula quaedam exactus erat.

* Pulchri enim bonique amans Musonius mortales omnes ad se pelliciebat, ceu ferrum magnes lapis. Neque opus erat qualis quisquam esset expendere; sed ubi amicum Musonii scires, egregium esse virum satis noveras.

[Quaecumque optima erant, si quis ea cum Musonii gravitate et actuosa ingenii profunditate contulisset, parva videbantur. Propter quae iure meritoque laudatus, maritimam Asiae regionem peragravit; et proconsul ob eius adventum obstupescebat. Cum autem ille omnia regionis illius loca adiisset, intra paucos dies mare tributis asianis implevit. Nullus vero de rebus illis, quae fiebant, ut iniustis querebatur: sed illa, quae tributorum causa confere-

(1) Marcianus hic est sub Valentiniano iun. vicarius, de quo loquitur in codicis theod. prosopographia Gothofredus. Iam quod eius virtutes Eunapius commendat, bene est; nam et Symmachus epist. lib. VIII. 23. ad hunc quasi severi moris magistrum scribit de vitae suae castimonia eximia; cuiusce argumenti litteras ad Clodium certe non scripsisset.

(2) Musonium in sophistica disciplina Proaeresii discipulum, mox et eiusdem in arte adversarium, tradit Eunapius in Proaeresii vita; (non successorem ut male interpretatus est Iunius; neque christianum, ut item prave intellexit idem Iunius id quod de Proaeresio dicit Eunapius; nam ethnicus, Ἕλλην, dicitur Musonius a Zosimo V. 5.) seque de eodem multa in historicis scripsisse addit Eunapius: ἐπανέστη δὲ αὐτῷ ὁ Μουσώνιος, εἰς σοφιστικὴν ὁμιλητὴς ὢν αὐτοῦ (περὶ οὗ πολλὰ διὰ τῶν ἄλλων ἐν τοῖς διεξοδικοῖς γέγραπται. Pergit dicere Eunapius Musonium quum se Proaeresio imparem in sophistica sensisset, ad vitam politicam transivisse: καὶ ὅτε δὲ ἤσθετο, καταμαθὼν πρὸς τίνα ἔχει τὸν ἀγῶνα, ταχὺ μάλα ἐπὶ τὴν πολιτικὴν κατεπήδησεν. Qui plura de Musonio cognoscere volet, is adeat Wernsdorfium ad Himer. p. 472, ad quem merito cl. quoque Boissonadus provocat.

(3) Hoc loco ponendum indicavi Eunapii ex Suida fragmentum de Musonio.

παιδιά τις ἦν ἅπασι τοῖς καταβάλλουσι τὰ εἰσφερόμενα· Εὐνάπιος γὰρ ὁ ἐκ Φρυγίας ῥήτωρ (1) ἐπεστάτει τοῖς πραττομένοις.]

XXV. Ὅτι συνη|ρῆσθαι τοῦ πολέμου δοκοῦντος, Μουσώνιος ἵππον ἐπιβὰς ἐξήει τὴν | Σάρδεων· καὶ ὁ Θεόδωρος (2) τὸν συγγραφέα (3) μεταπεμψάμενος ἐδάκρυ|σε τὴν ἔξοδον· καὶ ἀνδρὶ τἆλλα γε ἀτεράμονι καὶ ἀτέγκτῳ δάκρυα κα|τεχεῖτο τῶν παρειῶν ἀκρατέστερον (4).

Ὅτι τὸ ἐπὶ Μουσώνιον ἐπίγραμμα | τὸ παρὰ Θεοδώρου τοιοῦτόν ἐστιν.

Ἔνθα μὲν Αἴας κεῖται ἀρήϊος, ἔνθα | δ' Ἀχιλλεύς,
Ἔνθα δὲ Πάτροκλος θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος.
Ἔνθα δ' ἐπὶ | τρισσοῖσι πανείκελος ἡρώεσσι
Ψυχὴν καὶ βιότοιο τέλος Μουσώνιος | ἥρως (5).

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι κατεκόπησαν παρὰ Ἰσαύρων (6)· καὶ τοῦτο | ὥσπερ δράματι μεγάλῳ καὶ τραχεῖ τὸ κατὰ Μουσώνιον ἐπεισόδιον οὐκ ἔ|λαττον ὁ δαίμων ἐπήνεγκεν (7)· ἐνταῦθα που τῆς συγγραφῆς ἀφώρισται | τὸ πραχθέν, ὅτι τοῖς χρόνοις παρέτεινε καὶ συγκατέστρεψεν ἐπὶ τὰ | προειρημένα· ὥστε τοῖς καιροῖς μὴ πολὺ παραλλάττειν ἐς τὸ τέλος τὴν | γραφήν.

bantur, omnibus, qui ea pendebant, ludus quidam erant. Eunapius enim phrygius orator negotio illi praerat.]

25. Bello iam indicto, Musonius equo conscenso Sardibus progressus est. Tum Theodorus, quum eum qui haec scribit ad se vocasset, eluxit viri discessum. Revera homini alioquin duro et immiti lacrymae ubertim per genas manabant.

In Musonium epigramma Theodori hoc est.

Ubi iacet Aiax mavortius, ubi Achilles,
Ubi Patroclus diis consilio par;
Ibi tribus heroibus animo vitaeque fine
Persimilis Musonius heros iacet.

Romani ab Isauris occidione caesi fuerunt. Atque huic tamquam dramati magno et atroci, Musonii episodium non minoris momenti fata adiunxerunt. In hoc autem historiae loco id positum est, quia tempus eius usque ad praedictas res protenditur fitque iis coaetaneum. Quare et eius descriptio prope usque ad finem pari tempore pergit.

(1) Eunapium rhetorem diversum esse ab historico, diximus p. 254. n. 1. Patriae diversitas testis est.

(2) Arbitror hunc esse Theodorum Iamblichi discipulum, qui appellatur in comm. ad Nicomach. arith. p. 61; vel Theodorum aliquem magistratum. Tum et Theodori proconsulis extant epigramata duo (diversa a vaticano) apud Brunckium T. III. p. 6.

(3) Se ipsum designat historicus Eunapius. Atque ita loqui de se in vitis quoque solet.

(4) Musonii interitum sic narrat Ammianus XXVII. 9. compluribus ante eunapianum ordinem annis: *in Isauria globatim per vicina digressi praedones, oppida villasque uberes libera populatione vexantes, magnitudine iacturarum Pamphyliam afflictabant et Cilicas. Quos quum nullis arcentibus internecive cuncta disperdere Asiae vicarius ea tempestate Musonius advertisset, Athenis atticis antea magister rhetoricus; deploratis novissime rebus, luxuque adiumento militari marcente, adhibitis semicrmibus paucis, quos diogmitas appellant, unum grassatorum cuneum, si patuisset facultas, adoriri conatus, per angustum quemdam transiens devexitatis amfractum, ad inevitaviles venit insidias, et ibi cum ipsis caufossus est quos ducebat.*

(5) Ergo ad Ilium sepultus Musonius fuit.

(6) Clades ab Isauris inlatas legesis apud Zosimum IV. 20. V. 25.

(7) Fragmentum a καὶ τοῦτο usque huc recitat nominatim ex Eunapio etiam Suidas voc. ἐπεισόδιον.

XXVI. Ὅτι ὁ βασιλεὺς Οὐάλης κατὰ τὸν καιρὸν ἡνίκα οἱ Σκύθαι | τὴν Μακεδονίαν ἐπέτρεχον (1), παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν (2) τὰς πανταχόθεν | δυνάμεις συνήγειρεν, ὡς μέγα τι καὶ παράδοξον ἐργαζόμενος. Ὅσον | γὰρ παιδείας ἀνάγνωσις (a) ἰσχύει 24.
πρὸς τοὺς πολέμους, καὶ ἡ διὰ τῆς | ἱστορίας ἀκριβὴς θεωρία, πρὸς ἄμαχόν τινά καὶ γραμμικὴν ἔκβα|σιν τελευτῶσι καὶ συνηναγκασμένην, καὶ τότε ὁ χρόνος ἀπέδειξεν· | πολλῶν γὰρ ἐπὶ πολλοῖς μαρτυρούντων, καὶ τῆς πείρας πόῤῥωθεν|
βοώσης, ὅτι οὔτε πολλοῖς οὔτε ὀλίγοις μάχεσθαι προσῆκεν ἀπεγνω|κόσιν ἑαυ- 28.
τῶν καὶ πρὸς κίνδυνον ἑτοίμως ἔχουσιν, ἀλλ' ὅτι τοιαῦτα | στρατόπεδα καταλύειν συμφέρει χρόνῳ τρίβοντα τὸν πόλεμον, | καὶ περικόπτοντα τὰς ἀφορμὰς τῶν
ἐπιτηδείων, ὅπως ὑφ' ἑαυτῶν | πολεμοῖντο, δι' ἔνδειαν πολλοὶ τυγχάνοντες, καὶ 32.
P. 284. μὴ πρὸς τύχην ἀπο||κινδυνεύωσιν, ἀλλ' ἐν ἀπόρῳ καὶ τὸ κινδυνεύειν ἔχωσιν, ἐπὶ τοῖς ἐναν|τίοις οὔσης τῆς ἐπιχειρήσεως (3) *

Ὡς γὰρ ἦν τοιούτων ἀρετῶν ἡ κτῆσις * | — Σπανιώτερον γὰρ οὐδὲν ἀρετῆς (b)
ἐν βίοις διεφθαρμένοις καὶ ἀγωγαῖς | ἐπὶ χεῖρον προκατειλημμέναις (4). 4.

XXVII. Ὅτι Σεβαστιανὸς τὴν ἡγεμο|νίαν παρὰ τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος εἰληφὼς, παρὰ πάντων | ὑπόνοιαν δισχιλίους ᾔτησεν ὁπλίτας· τὴν δὲ ἐξουσίαν τῆς αἱ|ρέσεως αὐ-
τὸς ἐπιτραπεὶς, τοῦ βασιλέως καὶ χάριν προσομολο|γήσαντος ὅτι κινδυνεύσει περὶ 8.

26. Valens caesar, quo tempore Scythae Macedoniam concursabant, profectus ad regiam urbem militares undique copias contrahebat, magnum quid moliens et inopinum. Iam quantum valeat ad belli usum disciplinae cognitio, quantumque historiae accurata notitia prosit iis qui certum aliquem et definitum necessariumque exitum sortiri volunt, illo quoque tempore patefactum est. Nam et multi multifariam testantur, atque ipsa experientia vocem veluti procul mittens docet, neque magno neque parvo militum numero adversus desperantes atque ad periculum quodvis paratos, esse pugnandum; verum eiusmodi exercitus trahendo bello esse dissolvendos, subtractis interim commeatibus, ut intestina necessitate vincantur, dum alimoniae penuriam numerus praegravat: neque iis concedendum ut fortunam experiantur, verum efficiendum ut ne pugnae tentandae facultatem liberam habeant, cuius arbitrium penes adversarios sit.

* Quum eiusmodi virtutum adeptio *. — Nihil rarius virtute est in vitioso vitae genere atque in moribus ad deteriorem semitam pronis.

27. Sebastianus ducatum copiarum ab imperatore Valente consecutus, praeter omnium expectationem duo milia tantummodo militum postulavit. Quumque ei delectus arbitrium permissum fuisset, eidemque gratum animum imperator testaretur,

(a) Cod. ἀναγνώσεως. (b) Cod. ἀρετὴν.

(1) Pergit Eunapius ad narrandum luctuosum Valentis cum Gothis, quos intra imperii fines receperat, bellum, quod ipsi principi fatale fuit. Deficiente autem Eunapio, consulant lectores breviatorem Zosimum IV. 21. sqq.

(2) Antiochia scilicet, ubi versabatur rebus persicis intentus, festinavit Constantinopolim Valens, ad quam urbem iam Gothi appropinquabant.

(3) Perutile hoc militaris scientiae praeceptum ab Eunapio nobis accurate expositum notabunt sedulo pragmatici homines.

(4) Loquitur auctor de corruptissimo Valentis exercitu; cuius ope desperans victoriam Sebastianus dux, parvum numerum delegit, quem ipse ad militarem virtutem ante proelium patrandum institueret.

δισχιλίους, εἶτα ἐρομένου τὴν αἰ|τίαν δι' ἣν ὀλίγους αἰτοίη, τὰ λοιπὰ, ὁ Σεβαστιανὸς ἔφη, τὸν πόλε|μον εὑρήσειν· τοῖς γὰρ εὐπράττουσι πολλοὺς προστίθεσθαι· πλῆθος | δὲ μετακαλεῖν ἐξ ἀναγωγίας (a) δύσκολον· ὀλίγων δὲ ἀρχομέ-
12. νων ἐς τὸ κα|λὸν μεταπλασθέντων, καὶ τῆς ἀγωγῆς ἐπιτυγχανούσης, τό γε κατὰ | μικρὸν προσιόντας ῥᾴδιον ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐνταθήσεσθαι (1).

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος παραλαβὼν τοσαύτην ἀρχὴν καὶ βασιλείαν |
16. συνεμαρτύρησε τοῖς παλαιοῖς ἡλίκον ἐστὶ κακὸν ἐξουσία, καὶ ὅτι | πρὸς τὰ πάντα στεγανόν τι καὶ μόνιμον πλὴν εὐτυχίας ἄνθρωπος· οὐ γὰρ | ἔφθασε παρελθὼν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ καθάπερ μειράκιον μὲν | πλοῦτον πατρὸς ἐπὶ χρόνῳ πολλὰ χρήματα σεσωρευκότος | διὰ σωφροσύνην καὶ φειδὼ, ἀθρόως κυριεύ-
20. σαν τῶν πραγμάτων | σφοδρόν τινα καὶ παντοῖον ὄλεθρον κατὰ τῶν εὑρεθέντων μαίνε|ται· οὕτω καὶ τότε ἦν ὁρῶντα ἐπισκοπεῖν, ὥσπερ ἐκ περιωπῆς, | τόν γε ἔμφρονα, μηδένα τρόπον ἀμελούμενον κακίας καὶ ἀκο|λασίας ἐς τὴν κοινὴν τῶν πραγμάτων διαφθοράν (2).

quod duobus tantum stipatus milibus proelium experiri auderet, insuperque causam rogaret tam paucos poscendi; quae desunt, inquit Sebastianus, bellum inveniet; nam felicibus multi adiunguntur: nunc vero multitudinem corruptam a perditis moribus revocare perarduum est. Contra si pauci ad virtutem incipiant retrahi, tunc disciplina adhibita, illi etiam qui paulatim accedent facilius vitam emendabunt.

Theodosius augustus tam lata ditione imperioque potitus veteris effati veritatem demonstravit, malum scilicet ingens esse potestatem; atque hominem quamvis ad cetera firmum atque obduratum, felicitati tamen non posse resistere. Nam veluti adulescentulus luculentam patris hereditatem diuturna frugalitate parsimoniaque partam repente adeptus, vehementi quodam furiosoque impetu ad prodigendam rem inventam rapitur; sic tum licebat cordato homini tamquam e specula observare Theodosium ad commune reipublicae exitium omni improbitate intemperantiaque ruentem.

(a) Suspicor eunapianum esse illud quoque fragmentum quod apud Suidae et Zonarae lexica occurrit: ἔχων στρατὸν ὑπὸ μέθης καὶ ἀναγωγίας ἠμελημένον καὶ διεφθαρμένον.

(1) Sebastiani hanc historiam paulo latius scriptam habemus apud Zosimum IIII. 23. qui Eunapium more suo sequitur. Et quidem ille etiam de Sebastiano historicus tractus, quem apud Suidam legimus, vix dubito, quin eunapianus pariter sit. Saepe enim potuimus adgnoscere quantopere ex Eunapii lectione Suidas profecerit.

(2) Eunapium christianis omnibus fuisse infensum imperatoribus satis novimus. Heic autem reprehendit Theodosii luxum; cuius vituperationis imitatorem habet Eunapius Zosimum, qui IIII. 27. ait Theodosium exorsum esse imperium a luxuria, socordia, et prodigalitate. Pergit porro idem Zosimus Theodosii luxum describere IIII. 28. 33. 50. Sed contradicit calumniae Victor in epitome de Theodosio dicens, *prohibuisse lege ministeria lasciva psaltriasque commissationibus adhiberi* etc. *elegans lautumque convivium dare solitum, non tamen sumtuosum* etc. *vescendi continentia valetudinem rexisse*. Contradicit calumniatoribus etiam Themistius in oratione, quam ego Mediolani edidi, de praefectura suscepta cap. VII. IX, qui Theodosium Marco et Antonino parem philosophia dicit. Nolo laudes Theodosii congerere, quae infinitae apud veteres scriptores sunt; ita ut frustra allatraverint religionis odio instincti Eunapius et Zosimus.

XXVIII. * Ἀπορία γὰρ | πρὸς εἰσφορὰς ἀκίνδυνον (1). 24.

Ὅτι δὲ Νικοπολῖται τῶν ἄλλων Θρα|κῶν κατεγέλασαν, οἳ τῷ φόβῳ τῆς βασιλείας τὰ δεινὰ ἔπασχον, | τὸ μὲν βοηθῆσον ἀεὶ δι' ἐλπίδος λεπτῆς εἰκάζοντες, τὸ δὲ τῶν κιν|δύνων ἐνεστηκὸς (a) πείρᾳ καὶ ὄψει διὰ μαλακίαν ὑπομένοντες· οὔ|τε γοῦν αὐτοὶ φρουράν τινα στρατιωτικὴν πεμφθήσεσθαι προσε|δόκησαν, 28. οὐδὲ ἐν ἑτέροις ἔθεντο τὴν σωτηρίαν· ἀλλὰ τῶν μὴ δυναμέ|νων ἑαυτοῖς ἀμύνειν περιφρονήσαντες, ἐς ἐλευθερίαν ἐπικίνδυνον ἀπέστησαν (2).

Ὅτι ἐπὶ Θεοδοσίου οἱ βάρβαροι τὴν Θράκην ἐ|δῄωσαν κατὰ μικρόν (3). 32.

P. 127. XXVIIII. * Τοιοῦτον δέ τι ἱστόρηται γενέσθαι κατὰ τὴν Νέ||ρωνος βασιλείαν, ἀλλὰ περὶ μίαν πόλιν (4)· φασὶ γὰρ τραγῳδόν τινα διὰ | Νέρωνος εἰς ταῦτα φιλο-

28. Egestas adversus imperatum tributum tuta est.

Nicopolitani Thracas ceteros irridebant, qui ob regiae potestatis metum male se mulcari perpessi fuerant, dum suppetiarum exiguam spem fovent, ingruentia vero infortunia propter suam ignaviam spectant reque ipsa experiuntur. Igitur nec ipsi praesidium aliquod militare mittendum sibi expectabant, neque in aliis fiduciam salutis collocabant: atque ita his neglectis, quae sibi tutelae esse poterant, in periculosissima libertate vivebant.

Sub Theodosio barbari paulatim Thraciam vastabant.

29. * Simile quiddam contigisse fertur, Nerone imperante, sed tamen in urbe una. Aiunt enim tragoedum quemdam Neronis aemuli invidia Roma pul-

(a) Cod. ἐνεστηκώς.

(1) Recole non absimile dictum apud Diodorum a me editum p. 29. Vix autem dubito quin hoc loco Eunapius Theodosium reprehenderit veluti tributorum graviorum exactorem, quod facit Zosimus IIII. 29. 32; cui pariter insimulationi diserte obviam it praedictus Victor; tum multo luculentius Themistius in oratione item praedicta cap. XVII. sqq. qui sublata propemodum a Theodosio tributa narrat, redditum a fisco aurum, expeditum aes alienum, victum suppeditatum, orbis pueris puellisque consultum, proscriptis restituta bona, barbaros ipsos in ditione romana commeatu sublevatos ab imperatore depraedicat.

(2) De Nicopoli antiquitus circa Claudii tempora a barbaris obsessa vel capta dicam infra in Dexippi fragmentis. Nunc Nicopolim eo anno, quo Valens periit, qui annus proximus est Theodosii imperio, occupatam a Gothis dicit Ammianus XXXI. 11: *barbari, motu imperatoris cum abundante milite cognito, popularibus iungere festinant, circa Beroeam et Nicopolim ingentibus praesidiis fixis.* Iamvero ex hoc Eunapii excerpto cognoscimus Nicopolitanos barbaris praepotentibus ultro sui ditionem fecisse; ceterisque Thracibus, qui metu experiendae regiae potestatis ad barbarorum partes minime accederent, timiditatem atque stultitiam exprobravisse; propterea quod praesentia extrema pati mallent, quam incertam experiri fortunam: nec Romanorum praesidium, metu amittendae libertatis implorarent, neque cum barbaris conspirarent.

(3) Lege Zosimum IIII. 33. Neque solam Thraciam sed Thessaliam quoque, Epirum, et Achaiam eo tempore praedatos esse Gothos tradit Iornandes cap. XXVII.

(4) Quae sequitur tragoedi historia quin sit eadem atque illa quam narrat Lucianus (quomodo hist. scrib.) apud Abderitas accidisse, dubitari non potest. Nam et ibi acta est Euripidis Andromeda, et idem morbus accidit, et cetera satis conspirant. Sed illud maximum discidium est, quod Lucianus rem ponit in Lysimachi regnantis temporibus, Eunapius sub Nerone. Equidem Luciani antiquum codicem vaticanum consului, ut varietatem lectionis, siqua esset, nanciscerer; sed plane codex cum editis libris consonat, Itaque hanc controversiam in medio relinquo.

τιμίαν (1) ἐκπεσόντα τῆς Ῥώμης, εἶτα | πλανᾶσθαι δόξαν αὐτῷ, καὶ τὸ τῆς φωνῆς
πλεονέκτημα πρὸς ἀνθρώπους | ἡμιβαρβάρους ἐπιδεικνῦναι, καὶ παρελθεῖν εἰς ταύ-
4. την μεγάλην πόλιν | καὶ πολυάνθρωπον, συναγεῖραί τε αὐτῶν εἰς θέατρον· καὶ
συνελθόντων, | τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν σφαλῆναι τῆς ἐπιδείξεως· οὐδὲ γὰρ τὴν |
ὄψιν ὑπομείναντας τῶν θεατὰς, ἅτε ἄρτι καὶ πρῶτον ἑωρακότας, | φεύγειν θλι-
8. βομένους περὶ ἀλλήλοις καὶ πατουμένους· ὡς δὲ ὁ τραγῳδὸς ἰδίᾳ τῶν πρώτους
αὐτῶν ἀπολαβὼν, τήν τε τοῦ προσωπείου φύσιν ἐδείκνυ καὶ τῶν ὀκρίβαντας, ὑφ'
ὧν τὸ μέγεθος εἰς ὕψος παρατείνεται, καὶ συνέπειθεν οὕτως ἀνασχέσθαι καὶ τλῆ-
12. ναι τὴν | ὄψιν· τότε παρελθὼν εἰς ἀνθρώπους καὶ ὡς μόλις ὑφισαμένους τὴν | θέαν,
τὸ μὲν πρῶτον ἐπιεικῶς καὶ μετρίως τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἐγεύσε καὶ τοῦ μέλους, Εὐρι-
πίδου δὲ τὴν Ἀνδρομέδαν (2) ὑπεκρίνετο· προϊὼν | δὲ σφοδρότερον ἤχησε, καὶ ὑφῆ-
κεν αὖθις· εἶτα ἐπήγαγεν ἁρμονίαν σύντονον· ἐπὶ ταύτῃ δὲ πάλιν εἰς τὴν γλυ-
16. κεῖαν περιήνεγκεν· | ὥρα δὲ ἦν θέρους, ὅ τι περ ἀκμαιότατον, καὶ τὸ θέατρον
κατείχετο· καὶ τραγῳδὸς ἀναπαυσαμένους ἠξίου σφᾶς φοιτᾶν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν
περὶ λήγουσαν καὶ ἀποψυχοῦσαν ἡμέραν. οἱ δὲ πρὸς τῶν ποδῶν | πεσόντες καὶ
20. κυλινδούμενοι πάσας ἀφίεσαν φωνὰς μήποτε αὐτῶν | ἀποστερῆσαι τοιαύτης μα-
καριότητος καὶ ἡδονῆς· ἐνταῦθα ὁ τραγῳδὸς ἀφεὶς ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν σκηνὴν, καὶ τὸ
πάθος καί τοι γε τὸ | πλεῖστον περιῄρητο τῆς τραγῳδίας πρὸς ἀνθρώπους ἀξυ-
νέτους, ὄγκος | τε καὶ βαρύτης λέξεων, καὶ τὸ περὶ ταῦτα εἶδος, καὶ ἡ τοῦ μέτρου

sum, quum ei peregrinari libuisset, suaeque artis praestantiam semibarbaris hominibus ostentare, venisse in hanc (*Abderam scilicet*) magnam atque incolis affluentissimam civitatem, quos in theatrum mox invitavit. Qui quum convenissent, prima quidem die nihil agere potuit: neque enim aspectum sustinebant spectatores, qui vix eo primum viso, confertim ilico atque invicem proculcantes fugiebant. Sed quum deinde tragoedus principibus eorum seorsim appellatis declaravisset et personae naturam et pulpita, quibus actoris proceritas exaggeratur, atque illis persuasisset ut spectaculo adessent illudque perferrent; tum in scenam publice egressus, principio quidem leniter ac moderate gustum suae vocis cantusque praebuit, atque Euripidis Andromedam egit: mox augescens, vehementius insonuit, vocemque statim submisit: deinde intulit vehementem harmoniam, quam rursus in suavem flexit. Erat autem hora diei ferventissima, et theatrum hominibus constipatum: quare actor spectatores rogabat ut interquiescerent, atque ad audiendum refrigerata iam et desinente die redirent. Illi vero pedibus eius advoluti infimis precibus eum rogabant ne se tali beatitudine ac voluptate destitueret. Tunc se in scenam tragoedus proripiens; etsi rei pathos magnam partem peribat apud homines graeci sermonis ignaros; etsi incassum erat sublimi-

(1) Nemo hoc mirabitur, qui apud Dionis excerpta nostra p. 215. et multo magis apud Lucianum de isthmo fod. Neronis canendi insaniam legerit; ita ut cum ipso Apolline musicae gloria certaverit; et tragoedum epirotam aemulatione percitus in Isthmiis, ut ait Lucianus, occidendum publice curaverit.

(2) Euripidis Andromedam praecipuo Graecorum studio fuisse celebratam vel ex eo colligo quod Bacchus quoque apud Aristophanem Ran. v. 53. ait se hanc ipsam Euripidis fabulam legere.

χάρις, | τό τε τῶν ἠθῶν ἐναργὲς ὀξύτατόν τε καὶ ἐπιφορώτατον εἰς ἀκο|ῆς κίνησιν, καὶ πρὸς τούτοις τὸ γινώσκεσθαι τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ᾽ ὅμως τούτων ἁπάντων γεγυμνωσμένος ἐς τοσόνδε τῇ τε εὐφωνίᾳ καὶ | τῷ μέλει μόνῳ κατεκράτησεν ὥστε οἱ μὲν ἀνεχώρουν προσκυνοῦν|τες ὡς θεὸν, καὶ τὰ ἐξαίρετα τῶν ὄντων σφίσιν αὐτοῖς δῶρα ἐκόμιζον, καὶ τῷ πλούτῳ ὁ τραγῳδὸς ἐβαρύνετο· μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην τῆς ἐ|πιδείξεως ἡμέραν, νόσημα κατέσκηψεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πάντες οὐ
P. 128. τὰς λέξεις σαφῶς ἀλλὰ τὸ γένος, ὡς ἕκαστος εἶχε, δυνάμεως καὶ || φύσεως ἐκβοῶντες, καὶ διαρροίας ἀκράτου, ἅμα ἐπιπεσούσης, ἐν | τοῖς στενωποῖς παρεθέντες ἔκειντο, κακῶς ὑπὸ τῆς Ἀνδρομέδας | ἐπιτριβόμενοι· καὶ ἐχηρώθη τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἡ πόλις, ὥστε | ἐκ τῶν προσοίκων ἐποικισθῆναι (1). Ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνων μὲν εὐφωνίαν τε | ἦν αἰτιάσασθαι καὶ ἀέρος ὑπερβάλλουσαν θερμότητα, ἢ τὸ μέλος | διὰ τῆς ἀκοῆς, ἐπὶ τὰ κύρια τῶν ψυχικῶν ὀργάνων συνέτηξε καὶ | διέκαυσεν (2)· ἐπὶ δὲ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς ἀνθρώπων αἱ μὲν αἰτίαι τοῦ πάθους | εὐθεώρητοι (3)· περὶ τὰ ἔντερα γὰρ ἦσαν ἅπασαι καὶ ὑπὸ

tas pondusque verborum, et modus his idoneus, et metri gratia, et moris evidentia quae vehementissime ac promptissime percellere auditum solet; quamquam denique nec argumenti cognitio erat; nihilominus actor his omnibus destitutus, tantum valuit suavitate vocis solaque harmonia, ut spectatores ad eum adcurrerent instarque numinis adorarent, et sua quaeque pretiosa conferrent, ita ut re bona tragoedus obrueretur. Post septimum autem ab actione diem, morbus urbem corripuit; quo stimulante omnes inclamabant non ipsa quidem distincte tragoediae verba, sed eorum speciem quandam pro sua quisque facultate ac natura: et simul diarrhoea vehementi labefactati, iacebant in viis exanimes, male admodum ab Andromeda adflicti. Atque adeo viris feminisque viduata urbs fuit, ut eam finitimi frequentare debuerint. Age vero illis barbaris causam morbi fuisse harmoniam reputare licet; nec non aeris calorem immodicum, vel ipsum cantum, qui in animae facultates infusus dissolvit illas atque perussit. In nostrae vero aetatis hominibus causas passionis facile agnoscas: etenim cunctae in ventre fuerunt atque in iis quae sub ventre sunt. Quod autem nonnulli quoque e numero non insipientium in

(1) Credibiliora narrat Lucianus, dum ait Abderitas illo quidem morbo tota aestate laboravisse; verumtamen superveniente hieme refrigeratos convaluisse.

(2) Loquitur medicorum ritu Eunapius, qui reapse eam artem calluit, ut ipse in extrema Chrysanthii vita declarat; summaque necessitudine cum Oribasio archiatro devinctus fuit.

(3) Lucianus quidem casum abderiticum ad irridendos historicos salse traducit, qui ad bellum L. Veri parthicum certatim scribendum confluxerant, nullo laudabili successu. Verumtamen Eunapius quam potissime suorum temporum rem irrideat, non satis divino: utrum scilicet christianae religionis propagationi sceleste oblatret: an Ulphilam Gothorum episcopum sannis traducat, qui ad Valentem pro gente sua legatus venit; quae narratio paulo altius pro more interdum historico repetita esset: an potius aliud quidlibet sub Theodosio gestum carpat. Ulphilae legationem, magnamque apud imperatorem romanum gratiam accurate scribit Philostorgius in eclogis photianis lib. II. 5, in eo tamen manifeste errans quod pro Valente scribit Constantinum; qui nominis error a Theodoreto hist. IV. 37. et ab universa temporum ratione coarguitur. Sed enim de Ulphila et de Selina quoque, qui Ulphilae a commentariis fuit et mox in episcopatu successor, paulo diligentius me scripsisse commemini in praefatione ad specimen biblicarum Ulphilae partium ineditarum, quas in mediolanensibus codicibus reperi coepique edere:

γαςέρα · | τὸ δὲ καὶ τινὰς τῶν οὐκ ἀνοήτων πρὸς τοῦτο ὠλισθηκέναι (1), οὐκ εἰς | φυσικὴν ἄν τις εἰκότως ἀλλ᾽ εἰς θειοτέραν ἀνενέγκοι κίνησιν, | ποινηλατεῖσθαι σαφῶς τὸ ἀνθρώπινον.

XXX. Φυλαὶ μὲν γὰρ τῶν πολε|μίων τὴν ἀρχὴν διεβεβήκεσαν ἄπειροι, καὶ πλείους ἐπιδιέβαινον | οὐδενὸς κωλύοντος · ἀλλ᾽ ἐν τοσούτοις κακοῖς κέρδος αὐτοῖς ἐδό|κει γνήσιον τὸ δωροδοκεῖσθαι παρὰ τῶν πολεμίων (2)· εἶχε δὲ ἑκάςη φυ|λὴ ἱερά τε οἴκοθεν τὰ πάτρια συνεφελκομένη (3), καὶ ἱερέας τού|των, καὶ ἱερείας (4)· ἀλλὰ ςεγανή τις ἦν λίαν καὶ ἀδαμάντινος ἡ περὶ | ταῦτα σιωπὴ, καὶ τῶν ἀποῤῥήτων ἐχεμυθία (5)· ἡ δὲ εἰς τὸ φανερὸν προσ|ποίησις καὶ πλάσις, εἰς τὴν τῶν πολεμίων ἀπάτην διηρτυμένη· | καὶ τινὰς ὡς ἐπισκόπους αὐτῶν (6) ἐς τὸ θαυμαζόμενον ὄχημα καταςολήσαντες | καὶ περικρύψαντες; ἐκ πολλῆς αὐτοῖς τῆς ἀλω–

cum casum prolapsi fuerint, id non tam naturali quam divinae nescio cui commotioni merito tribuendum est: quia scilicet furiis poenalibus agitatur aliquando humana conditio.

30. * Innumerae hostium turmae principio flumen tranarunt; pluresque adhuc transissent, prohibente nemine: verum in tantis malis praeclarum nostris videbatur lucrum, dum se donis ab hoste corrumpi paterentur. Singulae vero barbarorum tribus sacra patria secum vehebant cum horum ex utroque sexu ministris. Sed enim altum atque adamantinum de his erat silentium, et mysteriorum taciturnitas: quidquid vero extrinsecus per simulamentum speciemque fiebat, id omne ad decipiendos hostes compositum elaboratumque erat: seque christianos cuncti dicebant; et quosdam suos veluti episcopos miro carpento pom–

quam laudabilem editionem et tunc commode adiuvit, et deinde naviter cum ingenti sua gloria iustoque doctorum hominum plausu prosequetur vir patricius mediolanensis, eximia doctrina instructus, Carolus Octavius Castillionaeus.

(1) Scilicet ipse Eunapii magister Proaeresius, quem discipulus summis laudibus effert, christianus erat.

(2) Infinitam Gothorum multitudinem sub Valente in romanum imperium transmisso Istro receptam scribit quoque Ammianus XXXI. 4; sqq.; qui praeterea cum Zosimo IIII. 20. romanam quoque avaritiam multiformem in eo transitu culpat. Sed enim hoc loco agitur potius de barbaris illis, quorum ingentem numerum ad se accedere passus est Theodosius (Zosim. IIII. 30. 33;) vel de Prothingis item Istrum sub eodem imp. non sine munerum corruptela transeuntibus, ut late scribit idem Zosimus IIII. 38. 39.

(3) Hieronymus ep. CVII. 2: *Getarum rutilus et flavus exercitus ecclesiarum circumfert tentoria; et ideo fortasse contra nos aequa pugnant acie, quia pari religione confidunt.*

(4) Intellige diaconissas in vetere christiana ecclesia nusquam non ordinari solitas. Immo vero intelligere etiam licet sacras virgines moniales; quod institutum apud Gothos christianos extitisse, satis docet gothici calendarii fragmentum in praedicto specimine mediolanensi editum, ubi XIV. kal. augusti legitur venerabilium XL. monialium commemoratio, quae Beroeae martyrium fecerunt.

(5) Haec pertinere videntur ad arcani apud Christianos doctrinam, de qua re ecclesiastici historici satis disseruerunt. Sane de eucharistiae praecipue et de baptismi sacramento apud incredulos aut indoctos reticebant Christiani, ne res sanctissimas ludibrio exponerent. Ceteroquin miror Eunapium qui Christianorum arcanum vituperare videtur: nonne enim ipse Eunapius in Maximi vita (ed. Boissonad. p. 52) ait se eleusiniis sacris fuisse initiatum, eorumque arcanum religiose a se conservari? Verumtamen nos quaenam fuerint Christianorum arcana iam pandere non pudebit; at illa eleusinia quam propudiosa vereque silentio digna, satis cognoscimus vel ex Eunapii adsecla Zosimo IIII. 3, qui ait Valentinianum seniorem vix inito imperio ea celebrari prohibuisse. Legesis etiam Nazianzeni orationem in sancta lumina.

(6) Scilicet iampridem christiani Gothi erant, episcoposque suae gentis habebant. Nam Theophilus Gothorum metropolitanus nicoenae synodo interfuit atque subscripsit.

πεκος ἐπιχέαντες, | εἰς τὸ μέσον προεφίεσαν· πανταχοῦ τὸ ἀφύλακτον, διὰ τῶν καταφρο|νουμένων ὅρκων παρ' ἐκείνοις, παρὰ δὲ τοῖς βασιλεῦσι σφόδρα φυ|λαττομένων (1), ὑποτρέχοντες καὶ κατασκευάζοντες. 24.

XXXI. Ἦν δὲ καὶ τὸ | καλουμένων μοναχῶν παρ' αὐτοῖς γένος (2), κατὰ μίμησιν τῶν παρὰ | τοῖς πολεμίοις ἐπιτετηδευμένων, οὐδὲν ἐχούσης τῆς μιμήσεως πρα|γματῶδες καὶ δύσκολον, ἀλλὰ ἐξήρκει φαιὰ ἱμάτια σύρουσι χιτώ|νια, πονηροῖς 28.
τε εἶναι καὶ πιστεύεσθαι (3)· καὶ τοῦτο ὀξέως συνεῖδον | οἱ βάρβαροι τὸ θαυμαζόμενον παρὰ Ῥωμαίοις ἐς παραγωγὴν | ἐπιτηδεύσαντες· ἐπεὶ τά γε ἄλλα μετὰ βαθύτητος καὶ σκεπῆς ὅτι μάλιστα στεγανοτάτης τῶν ἀπορρήτων τὰ παρ' ἱερὰ

paliter tectos et circumclusos, multamque iis imposturam circumponentes, in medium producebant. Sic latenter videlicet dabant operam ut omnia intuta forent, propter sacramenta apud illos quidem contempta, apud imperatores autem nostros religiose servata.

31. Erat praeterea apud ipsos genus illud hominum quos monachos dicimus, ad illorum imitationem subornatum qui in adversa parte versabantur: quippe imitatio nihil habet operosum aut difficile; sed nigris tunicis humum verrere sufficit, improbosque esse et existimari. Atque hoc barbari probe scientes in admiratione apud Romanos esse, decipiendi causa factitabant. Ceteroquin sacra sua praeclare incorrupteque firmissimoque silentio tecta apud se custo-

(1) Gothos transmisso Istro, statim violavisse colendae pacis praestitum sacramentum ait Zosimus IIII. 20. De barbarorum periuro animo et opere disertius loquitur idem Zosimus IIII. 56; verum is historiae tractus ad tempora post Gratiani immo et Maximi necem pertinet. Porro sanctissimam apud veteres Christianos fuisse sacramenti fidem adfirmat Suidas voc. καταπροήσασθαι. Et sane Gothi illi qui fidem Valenti praestitam fregerunt, ariani erant, non catholici; namque hi postremi, a gentilibus licet suis sollicitati, neque praedam attingere neque fidem fallere voluerunt; cruenta quoque martyria et exilia in montes ob id passi; uti narrat Isidorus in chronica CCCCXVI: quod insigne documentum est catholicae fidelitatis, dum interim variarum sectarum homines neque fidem saepe humanam neque divinam servant. Recole excerpta nostra p. 3.

(2) Gothus *philosophatur*, inquit, Hieronymus ep. LX. 4; quo vocabulo apud ecclesiasticos scriptores saepe denotari vitam monasticam compertum est. Ego vero, quidquid alii opinati sint, Suniam quoque et Fretelam gothos, ad quos extat celebris Hieronymi epistula CVI, non tam episcopos quam monachos fuisse autumo: inter quos praecipuum exarserat sacrorum bibliorum studium post gothicam interpretationem. Itaque commentationes quoque seu homiliae ad sacra biblia gothico sermone scriptae partim in mediolanensi codice partim deinde in romano mihi deprehensae sunt. Quod autem praedicto loco Hieronymus *barbaram* appellat Getarum linguam, *peregrinam* scilicet intelligas, non rudem aut abnormem. Illa enim lingua satis est laudabilis, quod cuique studioso patebit. Quare etiam Cassiodorius var. XI. 1. de Amalasuntha aiebat: *nativi sermonis ubertate gloriatur*. Et quidem in Italia Romani eidem studuerunt, teste apud Cassiodorium Athalarico var. VIII. 21: *pueri stirpis romanae nostra lingua loquuntur; eximie indicantes exhibere se nobis futuram fidem, quorum iam videntur affectasse sermonem*. Porro, ut vidimus, Gothos Getarum nomine appellat Hieronymus; (quamquam hodierni historici populos hos valde distinguunt.) Ovidius autem de Ponto IIII. 13. getico sermone se poëma scripsisse adfirmat.

(3) En illa monachorum vituperatio, quam se in generali historia scripsisse ait Eunapius in vita Aedesii circa finem: ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν καὶ ἐν τοῖς καθολικοῖς τῆς ἱστορίας συγγράμμασιν εἴρηται. Legesis praedictum Eunapii locum (itemque vitam Maximi circa medium) in quo venenata prorsus lingua impiaque bile monachis maledicit: cuius malivolentiae socium habuit, ut scripta edita demonstrant, Libanium rhetorem, qui alter erat rabidus ethnicus, et tam Iuliani admirator quam religiosorum Christi famulorum summus osor. Monachorum vituperatoribus accedit Zosimus V. 23, servus alioquin Eunapii imitator.

γεν|νικῶς τε καὶ ἀδόλως φυλάττοντες· οὕτω δὲ ἐχόντων τούτων, ὅμως || ἐς τοσαύτην ἄνοιαν ἐξεπτώκεσαν, ὥστε συμπεπεῖσθαι σαφῶς καὶ ἀμά|χως τῶν δοκοῦντας νοῦν ἔχειν, ὅτι χριστιανοί τε εἰσὶ καὶ πάσαις | ταῖς τελεταῖς ἀνέσχον (a). P. 319.

XXXII. Ὅτι ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως ἐς τοῦτο | ἤδη συνέπεσεν ἅπαντα καὶ περιηνέχθη κατά τινα βίαν ἀπαραίτητον | καὶ ἀνάγκην ἀνυπόστατον καὶ θεήλατον, ὡς καὶ τὸ τῶν ὄνων γένος, μὴ | ὅτι τῶν ἵππων ἀλλὰ καὶ τῶν ἐλεφάντων γενέσθαι τιμιώτερον.

Ὁ μὲν | οὖν μακεδὼν Φίλιππος καταζευγνῦναι μέλλων περὶ ἑσπέραν ἤδη, | εἶτα πυθόμενος ὡς οὐ δυνατὸν, εἰπόντων τῶν κωλυόντων χιλὸν | οὐχ ὑπάρχειν ἱκανὸν τοῖς ὑποζυγίοις, ἀνέζευξε τοῦτ' εἰπὼν ὡς | οὐδὲν βασιλέως ἀτυχέστερον, ὃς καὶ πρὸς τὸν τῶν ὄνων καιρὸν ζῆν ἀ|ναγκάζεται (1).

XXXIII. Ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς χρόνος ἐκινδύνευσεν ὅλως (b) ἐπὶ τοῖς ὅλοις | σαλεύειν (2)· τοῦ βασιλέως Γρατιανοῦ τὰ μὲν καθέκαστον καὶ οἷός τις | ἦν οὔτε δυνατὸν ἦν περιεργάζεσθαι· τὰ γὰρ ἐν τοῖς βασιλείοις ἐπικρύ|πτεται, καὶ μάλα στεγανῶς, οὔτε πολυπραγμονοῦσι συμμαθεῖν· τὰ γὰρ ἐπαγγελλόμενα παρ' ἑκάστου, πολλὰς καὶ πολυμόρφους τὰς διαφορὰς ἔχοντα, μόνην τὴν ἀλήθειαν ὥσπερ τινὰ θησαυρὸν ἀπόρρητον | οὐ διεγύμνου καὶ ἀπεκάλυπτεν· ὥσπερ οὖν τοῖς

diebant. Quae quum ita se haberent, nihilominus nostri in tantum dementiae venerunt, ut cordati quoque homines manifeste et indubitate in eandem sententiam conspiraverint; quod illi scilicet christiani essent, atque omnibus mysteriis imbuti.

32. Theodosio imperante adeo res omnes nescio qua insuperabili vi summaque et divina necessitate circumferebantur, ut asinorum quoque genus elephantis nedum equis pretiosius esset.

Et macedo quidem Philippus sub vesperam currum iuncturus, quum id fieri non posse audisset, quia pabulum, ut aiebant dehortantes, iumentis idoneum non aderat; rex nihilominus currum iunxit, aitque nihil esse rege infelicius, qui iumentorum quoque commoditatibus vitam suam conformare deberet.

33. Nostra vero aetas de rerum summa periclitata est. Nam caesar Gratianus cuiusmodi in singulis rebus esset, scrutari altius nemo poterat. Etenim quae intra regia septa fiunt, ea celantur studiosissime, neque in notitiam curiosorum veniunt. Rumores autem quos singillatim homines serunt, ii quum varie multumque inter se differant, simplicem veritatem ceu thesaurum quendam arcanum neque nudant neque revelant. Sicuti vero accidit cum aliquis iconas pingit propositumque archetypon exprimere studet, ut faciei similitudinem par-

(a) Cod. ἀνέχον. (b) Ita videtur habere codex.

(1) Philippi hoc dictum paucioribus verbis recitat etiam Plutarchus in apophtheg. ed. Reiske T. VI. p. 678. Retulit autem narrationem hanc Eunapius, ob ea quae nuper dixerat de raritate asinorum; in qua narratione quaenam satyra lateat, nescio.

(2) Sic loquitur de hoc tempore Hieronymus praef. ad chron. fin. *Reliquum tempus Gratiani et Theodosii latioris historiae stilo reservavi; quoniam debacchantibus adhuc in terra nostra barbaris, incerta sunt omnia.*

γράφουσι τὰς εἰκόνας | καὶ τὸ δοθὲν παράδειγμα χαρακτηρίζουσιν, ἐπιτείνει τὴν πρὸς τὸ πρόσω|πον ὁμοιότητα μικρά τινα τῶν ὑποκειμένων συμβόλων καὶ ἡ ῥυ|τὶς ἐπὶ τοῦ μετώπου διακεχαραγμένη, ἤ τις ἴονθος παρανατέλλων | παρὰ τὸ γένειον, ἢ τοιοῦτο τι μικρὸν καὶ παρημελημένον τῶν κατὰ τὴν | ὄψιν, ὃ παροφθὲν μὲν οὐχ ὑπογράφει τὸ εἶδος, ἀκριβωθὲν δὲ μόνον | αἴτιον τῆς ὁμοιότητος γίνεται· οὕτως ἔξεστι καὶ ἐπὶ τοῦδε τοῦ βασιλέ|ως συλλαμβάνειν οἷός τις ἦν. νέος τε ὢν καὶ ἐν ἐξουσίᾳ βασιλικῇ | τραφεὶς ἐκ παιδὸς, καὶ μὴ μεμαθηκὼς οἷον τὸ ἄρχειν καὶ οἷον τὸ | ἀρχόμενον· τοῦτο γὰρ μάλιστα διαφαίνει τὸ τῆς φύσεως μέγεθος ὅτ' ἂν | τὴν προτεθεῖσαν ἀγωγὴν καὶ συνήθειαν ἡ φύσις ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐξώσῃ | καὶ βιάσηται· ἔξεστι δὲ μαθεῖν ἐκ τῶν ὑποκειμένων παραδειγμάτων εἰς | ἃ συνωμολόγουν ἅπαντες καὶ ἀντέλεγεν οὐδὲ εἷς τῶν λέγειν συνειθισ|μένων καὶ τὸν κοινὸν φλήναφον ἠσκηκότων (1).

XXXIIII. Ὅτι ἐπὶ Θεοδοσίου, | τοῦ Μαξίμου στασιάσαντος καὶ βαρβάρων κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατευ|σάντων, φήμη κατέσχετο τοὺς βαρβάρους ὡς οἱ Ῥωμαῖοι στρατὸν ὅτι ||
P. 320. πλεῖστον συλλέγουσι· καὶ συλλογισάμενοι τὸ δεινὸν οἱ βάρβαροι ἐπὶ τὸ | συνῆθες ἀνέδραμον σόφισμα, καὶ κατέδυσαν ἐπὶ τὰς μακεδονικὰς λίμνας (2)· | καὶ συμφανές γε ἅπασι κατέστη ὡς ἡ Ῥωμαίων βασιλεία τρυφὴν μὲν ἀρ|νουμένη, πόλεμον δὲ αἱρουμένη, οὐδὲν ἀφίησι τῆς γῆς ἀνήκοον καὶ | ἀδούλωτον· ἀλλὰ δει-

vae quaedam res obiectae conficiant, nempe vel insignis in fronte ruga, vel prominens in barba pilus, vel aliud eiusmodi quod ceteroquin in facie negligi solet; id inquam si praetermittatur, imago non fit iconica; sin accurate observetur, vel id solum faciei similitudinem effectam dabit: sic etiam quodnam principis huius ingenium fuerit coniecturis adsequi opus erit; qui sane et iuvenis, et in regia dignitate a pueritia educatus fuit, neque regnandi artem neque obediendi noverat. Id enim vel maxime naturae praestantiam declarare solet, siquis nimirum e consueto communique more in melius quiddam vi sua progreditur. Rem porro e subiectis exemplis cognoscere licebit, quae cuncti fatebantur, nemine contradicente; nemine, inquam vel ex iis qui publice nugandi morem prae se ferebant.

34. Theodosio imperante, quum Maximus rebellaret, et praeterea barbari Romanos bello adpeterent, fama inter barbaros didita est, quod reapse Romani ingentes copias contraherent. Quare periculum reputantes barbari ad consuetum sibi strategema confugerunt, in paludibus nempe macedonicis semet abdiderunt. Prorsus autem cunctis innotuit, romanum imperium, si deliciis repudiatis bellum meditetur, nullam terrarum partem indomitam ac liberam relicturum.

(1) Non extant in vaticanis excerptis exempla illa quae ex actis Gratiani Eunapius selegerat. Et sane vix dubito quin omnia ad huius principis vituperationem Eunapius contulerit, qui nemini christiano principi parcere solet. Sed quidquid iste maledicus effutiverit, id etiamsi aliquando in lucem veniat, stabit nihilominus inclyta Gratiani fama tot veterum auctorum testimoniis confirmata, quos inter eminent s. Ambrosius, Ausonius, Themistius, Amminus, et Symmachus a me editus.

(2) Latius haec scribit Zosimus IIII. 45 — 48, apud quem totum illud in paludibus barbaricum bellum et excidium non insuaviter legitur. Iam et quae sequitur romanae luxuriae mollitiaeque vituperatio, ea scilicet respicit Theodosii aulam, quae in praedicto Zosimi tractu non mediocriter vapulat. Nunc vero cognoscimus Zosimum, ut alia, ita hanc accusationem ex Eunapio derivavisse.

νόν γε τι χρῆμα τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσεσιν ὁ θεὸς ἐγκατέμι|ξεν; ὥσπερ τοῖς ὀστακοῖς (a) τὴν ἐπικίνδυνον χολὴν, καὶ τοῖς ῥόδοις | ἀκάνθας· οὕτω ταῖς ἐξουσίαις συγκατασπείρας τὴν ἡδονὴν καὶ ῥα|θυμίαν, δι᾽ ἣν πάντα ἐξὸν εἰς μίαν μεταστῆσαι πολιτείαν καὶ συναρμό|σαι τὸ ἀνθρώπινον, αἱ βασιλεῖαι τὸ θνητοῦ σκοποῦσαι πρὸς τὸ ἡδὺ | καταφέρονται, τὸ τῆς δόξης ἀθάνατον οὐκ ἐξετάζουσαι καὶ παρεκλέγουσαι.

XXXV. Ὅτι ὀλισθηρὸν ὡς ἔοικε καὶ σφαλερώτερον ἄνθρωπος πρὸς τι|μὴν ἢ συμφοράν· θεραπεύσαντες γὰρ τὸν Τατιανὸν οἱ περὶ τὸν βασιλέ|α Θεοδόσιον, τιμάς τε ὑπερφυεῖς ἐκ τοῦ βασιλέως καὶ μεταγνώσεις | ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἐνσπόνδους ποιησάμενοι, καὶ περὶ τῶν μελλόν|των οὐρανομήκεις ἐλπίδας ὑποστείραντες, τοῦτον παρέπεισαν ἀγαγεῖν | τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πρόκλον τοὔνομα· ὃν εἰς τὸ δεσμωτήριον συνέκλεισαν | καὶ τὸν Τατιανὸν ἐπὶ Λυκίας ἀπέπεμψαν τοῦ παιδὸς χηρώσαντες (1). |

* Συμποσίου δὲ προτεθέντος αὐτοῖς παρὰ τοῦ βασιλέως ἁδροτέρου | καὶ πολυτελεστέρου, τὴν παροιμίαν ἀπέδειξαν ἀληθινὴν λέγουσαν, | οἶνος καὶ ἀλήθεια τοῦ Διονύσου· διὸ καὶ τὸν θεὸν εἰκότως Λυαῖον καλοῦσι | ὡς οὐ μόνον διαλύοντα τὰς λύπας, ἀλλὰ καὶ τὸ στεγανὸν τῶν ἀπορρήτων | διαχέοντα καὶ διακαλύπτοντα· καὶ τότε ῥήξαντος αὐτοῖς | παρὰ πότον τὴν βουλὴν, διαλύεται τὸ συμπόσιον ἀτάκτως (2).

Sed enim grave quoddam humanae naturae Deus commiscuit infortunium; nam veluti cancris periculosam bilem, rosis spinas, ita in potestatibus voluptatem desidiamque ingeneravit. Quare quum fieri posset ut universum hominum genus ad unum corpus reipublicae revocaretur; imperia interim caducae rei studiosa, voluptatem consectantur; neque id exquirunt quod immortale est, neque praeoptant.

35. Videtur homo facilius honore subverti ac decipi quam calamitate. Ecce enim Theodosii imperatoris administri dum Tatiano aulicos sine modo honores et praeteriti temporis oblivionem spondent, atque infinitas in futurum spes ostendunt, persuaserunt illi ut filium Proculum adduceret: quo protinus in carcerem coniecto, Tatianum in Lyciam filio orbatum relegaverunt.

* Quumque illis aliquando ab imperatore largius ac sumptuosius convivium fuisset exhibitum, verax patuit proverbium illud, Bacchi vinum et veritas. Quare et hoc numen congruenter Liberum appellant, quia non solum maeroribus liberat, verum etiam mentis arcana dissolvit et aperit. Quare et illorum quum inter pocula consilia revelasset, convivium turbulenter dissolutum est.

(a) Ita cod.; quod ne mendum putemus pro ἀστακὸς, vetat Eustathii doctrina ad Iliad. lib. II. ed. rom. p. 218, τὰς ἀσταρίδας, καὶ ὀσταρίδας φαμέν· καὶ ἀστακὸν, ὀστακόν. Vocabulum Cangius retulit in suum lexicon tamquam ita sequiore aevo, ut arbitror, pronunciatum: sed en Eunapius sic iam aetate sua scribebat.

(1) Tatiani Proculique filii fata perspicue diligenterque narrantur a Zosimo IIII. 52, qui sine dubio Eunapium excripsit multo latius, quam nunc legimus in excerpto vaticano. Fuit autem universae tragoediae celeber ille Rufinus moderator.

(2) Sermo est de barbarorum optimatium ac

XXXVI. Ὅτι οἱ παῖδες Θεοδοσίου ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔστησαν, εἰ δὲ τὸ | 24.
ἀληθέστερον ὅπερ ἐστὶ σκοπὸς ἱστορίας προστιθέναι δεῖ τοῖς γεγενημένοις, | τὸ
μὲν ὄνομα ἦν τῶν βασιλέων, τὸ δὲ ἔργον τῶν μὲν κατὰ τὴν ἑῴαν | Ῥουφίνου, τὰ
δὲ ἑσπέρια Στελίχωνος εἰς ἅπασαν ἐξουσίαν (1)· οὕτω γοῦν | οἱ μὲν βασιλεῖς ἐπε- 28.
τάττοντο παρὰ τῶν ἐπιτροπευόντων τὰς ἀρχάς· οἱ | δὲ ἐπιτροπεύοντες ἀεὶ πρὸς
ἀλλήλους ἐπολέμουν ὥσπερ βασιλεύοντες, | φανερῶς μὲν οὐκ ἐναντίας χεῖρας καὶ
ὅπλα αἱράμενοι, κρύφα δὲ | ἀπάτης καὶ δόλου μηδὲν ὑπολείποντες· διὰ γὰρ
μαλακίαν καὶ ἀσθένει|αν ψυχῆς, τὸ δόλιον καὶ ὕπουλον τῶν μηχανημάτων 32.
P. 5. Desunt paginae duae. αὐτοῖς ὡς ἀνδρεῖον ||| (2). . .

* * *

P. 79. XXXVII. . . ρασε καθάπερ ἐξ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν διενεχθὲν, καὶ κατὰ τοῦτον |
ἐς ἀνθρώπινα· ὁ μὲν οὖν Βάργος τὴν ἀρχὴν πιστευθεὶς παρὰ | τοῦ εὐνούχου ἐξῄει
μάλα φαιδρὸς καὶ γεγηθὼς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, ὡς ἂν | ἀρχὰς ὑποσθησόμενος ἑαυ- 4.
τῷ τινὰς πάλιν, καὶ μετὰ πολλῶν καὶ διεφθαρ|μένων στρατιωτῶν πρὸς τὸ πολε-

36. Liberi Theodosii imperium patrium obtinebant. Verumtamen si veritas, quod est praecipuum historiae propositum, dicenda est; illi quidem nomine tenus reges erant, reapse autem in oriente Rufinus, in occidente Stelicho, summam rerum potestatem habebant. Sic ergo imperatores quidem a curatoribus suis regebantur; ipsi vero curatores perpetuum inter se, regum instar, bellum gerebant; non ita equidem ut publice manus et arma invicem inferrent, clam tamen nulli fraudi doloque parcebant. Propter suum enim corruptum ignavumque animum quidquid erat subdoli fallacisque artificii, pro virili facinore *habebant* . . .

* * *

37. . . . tamquam caelo in terram adeoque inter homines demissum. Bargus itaque ab eunucho promotus, magno gestiens gaudio dignitatem occupavit; quippe qui et alia sibi rursus munera animo suo despondebat; coepitque non sine multo corruptorum militum numero benefactores suos oppugnare. Nam qui crescen-

ducum qui imperatoriae mensae adhibebantur altercatione; quorum pars, ut scribit Zosimus IIII. 56. servandam Theodosio fidem in bello, quod parabatur adversus Eugenium, pars deserendam censebant. Rem vero Theodosius in ipso convivio intellexit, in quo barbari vino incaluerant. Vaticanus tamen eclogarius nihil fere ex ea narratione praeter sententiam de veracitate ebriorum retinuit. Ita scripseram; cum ecce me vere divinavisse cognovi, lecta extrema Eunapii legatione edita, in qua vaticanum hoc convivii exceptum extat; sed tamen brevius; unde cognoscimus parciorem fuisse hoc loco eclogarium legationum, quam sententiarum.

(1) Rufinum Arcadii, Stelichonem Honorii Theodosius ipse tutores creaverat. Zosim. IIII. 57. 59. Porro locum hunc Eunapii prope ad litteram exscribit Zosimus V. 1.

(2) In hoc defectu duarum priorum quaternionis secundi paginarum demersae sunt partim saltem res, quas scribit Zosimus lib. V. a cap. 2. ad cap. 10; nempe Rufini et Stelichonis simultates et insolentia facinora; Luciani comitis supplicium; Arcadii nuptiae cum filia Promoti, lusa Rufini expectatione; Honorii item nuptiae cum Stelichonis filia; Alarici per Graeciam vastationes, salvis tamen Athenis; Stelichonis in Graeciam adventum, ex eaque regressum; Rufini denique caedem a Stelichonis militibus patratam; quo extincto, potestas Eutropii eunuchi in aula byzantina se efferre coepit.

μεῖν τοῖς εὐεργέταις (1)· τῷ γὰρ προϊόν|τι τῆς τόλμης καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἐγχειρουμέ-
8. νων πολλοὺς ἤδη πε|ριπεφευγὼς κινδύνους, ἐς τὸ ἀκίνδυνον ἤδη πρὸς ἅπαντας
καὶ λίαν εὐτυχὲς τὴν τόλμαν ἐξεβιάζετο· συνετώτερος δὲ ὢν κατὰ πόδας | ᾔει
πρὸς τὴν ἐπιβουλήν· καὶ δῆτα γυνὴ συνῴκει τῷ Βάργῳ· ταύ|την διὰ καθειμένων
12. ἀνθρώπων πάλαι πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν λεγόμενον ἀλ|λοτρίως ἐχουσαν, διά τινος ἠρ-
τημένης καὶ συσκιασμένης ἐπιβου|λῆς, ἐπὶ τὸν ἄνδρα ὥσπερ ἐχίδναν νωθρὰν καὶ
ὑπὸ κρύους κατεψυγμέ|νην (2) ταῖς ὑποκειμέναις ἐπαγγελίαις ἀνέστησαν καὶ ὤρθωσαν·
16. καὶ | τέλος φυγὼν καὶ συλληφθεὶς τὴν τῶν ἀχαρίστων ὑπέσχε δίκην· καὶ ὁ μὲν
ἑαυτὸν μανικώτατον δὲ τὸν εὐνοῦχον φρονιμώτατον ἔκειτο | μαρτυρῶν ἡλικόν ἐστι
τὸ τῆς ἀχαριστίας παρὰ θεῷ ἔγκλημα (3). |

XXXVIII. Ὅτι ὁ εὐνοῦχος τοῦτον (4) τοσοῦτον (a) ὄντα καὶ τηλικοῦτον ἐκβαλὼν
τοῦ βίου, | εὐνοῦχος ἄνδρα, καὶ δοῦλος ὕπατον, καὶ θαλαμηπόλος τὸν ἐπὶ τοῖς στρατο-
20. πέδοις γεγυμνασμένον, μέγα δή τι καὶ ὑπὲρ ἄνδρας ἐφρόνει· καὶ | μή τις γε τὸ
Ἀβουνδαντίου πάθος (b), κἀκείνου τελέσαντος εἰς ὑπάτους (5). |

* Ἀπίθανον μὲν γὰρ τὸ γραφόμενον, πλὴν εἴ τις ἕτερος αὐτὰ γρά-

te in dies audacia sua ac magnitudine suorum facinorum compluribus periculis iam evaserat, tutum se ac per omnia felicem prorsus existimabat: sed tamen utpote callidus, vestigia quaedam persequens ad instruendas insidias properabat. Porro autem Bargo concubina quaedam erat; quam huic iampridem iratam, artificiosa ac latente nescio qua fraude, adversus Bargum tamquam colubrum torpidum geluque rigentem praemiis propositis erectam concitaverunt. Quare Bargus postremo fugam moliens et comprehensus, ingrati animi sui poenas luit. Et hic quidem insanissimum se, eunuchum vero prudentissimum, ostendit; documentoque fuit quam Deo invisum sit ingrati animi crimen.

38. Eunuchus postquam talem tantumque hominem vita spoliaverat, spado scilicet virum, servus consulem, cubicularius minister versatum in castris militem; magnos spiritus et virili sexu maiores sumpserat. Neque opus est ut quisquam commemoret Abundantii calamitatem, qui et ipse consul fuerat.

* Incredibilis enim narratio est; sed tamen si quispiam alius in eodem ar-

(a) Ita cod. (b) Ita in cod. sine verbo.

(1) Intellige Timasium, a quo Bargus publicis muneribus admotus fuerat.

(2) Respicit historicus Aesopi fabulam CXXX.

(3) Bargi historiam aliis verbis concinnatam habes apud Zosimum V. 9 — 10.

(4) Dicit Timasium; quem tamen Zosimus non occisum sed relegatum ad Oasim ait, incerta dein fama num ibi perierit an potius evaserit. Item Hieronymus ep. LX. 15: *Timasius praecipitatus repente de altissimo dignitatis gradu, evasisse se putat quod Assae vivit ingloriu*s.

(5) Scilicet Abundantius, qui iam inde a Gratiani temporibus militaverat, et sub Theodosio seniore summos honores adeptus fuerat, praetor etiam et consul designatus; nunc denique Eutropii invidia et insidiis patrimonio eversus, aula pulsus fuerat, Sidonemque habitare iussus, ut ait Zosimus V. 10; quamquam Hieronymus ep. LX. 16. Pityunte Abundantium aetate sua exulare egentem adfirmat, quae est urbs pontica. Sed enim, ut observat Vallarsius, conciliat discrepantiam Asterius amasenus, ex quo intelligimus commutatam fuisse Abundantio exilii sedem.

φειν | ἱκανός ἐστι, θαυμάζω αὐτὸν ἔγωγε, καὶ ἀνδρεῖος ἀπο|φαινέσθω μοι τῆς
ἀνεξικακίας χάριν· ἀλλ' εἰκὸς μὲν τοὺς τὰ ἀκριβέστερα γράψαντας κατὰ χρόνους 24.
καὶ κατ' ἄνδρας προσποιου|μένους ἀσφαλῶς τι λέγειν, ἔς τε χάριν καὶ ἀπέχθειαν
ἅμα φέρειν τὴν συγγραφήν· τῷ δὲ ταῦτα γράφοντι οὐ πρὸς ταῦτα ἔφερεν ἡ ὁδὸς,
ἀλλ' ὡς ὅ τι μάλιστα ἀναφέροι καὶ στερίζοι τὸ πρὸς ἀλήθειαν.

XXXIX. Ἐπεὶ καὶ | κατὰ τούσδε τοὺς χρόνους ἤκουον καὶ συνεπυνθανόμην 28.
ὡς ὁ δεῖ|να καὶ ὁ δεῖνα γράφουσιν ἱστορίαν· οὓς ἐγὼ, οὐχὶ (a) νεμεσητὸν λέγω,
ἀλλὰ | ἐπίσταμαί γε σαφῶς ἄνδρας ἀγερώχους τε καὶ σκιρτῶντας καὶ ἀ|ληθείας τοσ-
οῦτον ἀφεστηκότας, ὅσον ἐντὸς εἶναι ἀναγωγίας· καὶ οὐ|κ ἐκείνοις μέμφομαι,
P. 80. τῆς δὲ ἀνθρωπίνης κρίσεως τὸ λίαν ἀκρα||τὲς καὶ ὀλισθηρὸν καταμέμφομαι, ὅτι 32.
θελγόμενοι καὶ καταγοητευό|μενοι τὸ καθ' ἕκαστον ἂν ὀνόματος μνησθῇ τις
περιττοῦ καὶ τοῖς πολλοῖς γνωρίμου, καί τι τῶν περὶ τὴν αὐλὴν τὴν βασιλικὴν
ἀκριβέστερον ὑπο|ρύξαντες ἐξενέγκωσιν εἰς τοὺς πολλούς· τόν τε κροτοθόρυβον 4.
ἔχουσι | ὡς ἀληθῆ λέγοντες καὶ πάντα εἰδότες· καὶ πολὺς περὶ αὐτοὺς ὁ συν-
θέ|ων ὅμιλος, μαρτυροῦντες ῥᾳδίως ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, καὶ τὴν ἀρε|τὴν τῆς
συγγραφῆς εἰς τόδε συμβιασάμενοι καὶ κατατείναντες, | ὡς ἄρα τοῦτο ἐς 8.
αἰθέριον καὶ οὐρανομῆκες, ὅπερ αὐτοὶ διὰ βίου τι|νὰ χλιδὴν ἴδωσι καὶ ἁπλό-
τητα χαυνότερον ἐπαινοῦντες, ἐς τὸ πισ|τευόμενον καὶ δημῶδες συνάγουσι καὶ
καταβιάζονται· ἀλλ' ὅμως εἰ | καὶ ἀπίθανον πῶς εἴρηται, πολλά τε αὐτοῦ
τερατωδέστερα καὶ μυθωδέσ|τερα προτέθειται, καὶ ἅπαντα ἦν τῆς ἡλιακῆς κινή- 12.
σεως ἀληθέστερα· | μαρτυρεῖ δὲ αὐτοῖς ὁ ἥλιος τοῖς εἰρημένοις· καὶ ῥηθήσε-
ταί γε ἴσως | ἕτερα τούτων πολυπλανέστερα καὶ βαθυπλοκώτερα πρὸς ἀπιστί-

gumento versari potest, is mihi mirus erit, atque ob suam patientiam fortis videbitur. Sed nimirum par fuit, qui exquisitiora narraverant in temporibus, eos aeque et in hominibus impune fingere, atque ad gratiam et odium historiam suam pariter referre. Verumtamen is qui haec scribit diversam plane viam institit, nihilque ei antiquius fuit quam ut veritatem sequeretur et confirmaret.

39. Sane et hac tempestate audio, immo scio, a nonnullis historiam scribi: quos ego (nihil stomachosius dicam) et protervos homines esse novi et lascivientes, tantumque a veritate remotos, quantum inscitiae proximos. Neque ego illos accuso; sed illam non fero humani iudicii libidinem ac proclivitatem, qua permulsi atque decepti, simul ac nomen aliquod paulo illustrius insonuit multisque famigeratum; tum siquid ex aula regia accuratius eruerint; id continuo in vulgus differunt; rumoresque rei verae loco narrant nihil dubitantes. Plurima vero circa hos turba hominum versatur, qui facile dictis testimonium dant; quique historiae virtutem in hoc verti eoque redigi putant, ut illud mirificum ac caeleste esse dicatur, quod ipsi pro vitae suae mollitia ac futili simplicitate laudant, atque in publicam fidem vi pertrahunt. Age vero etiamsi incredibilia forte narrentur, nihilominus alia praesto sunt portentosiora adhuc et fabulosiora, quae tamen solari motu veriora dicuntur. Testis autem dictorum sol. Et quidem alia fortasse dicentur his adhuc falsiora atque ab obtinenda fide remotiora; verumtamen nostra historia mo-

(a) Cod. οὔτε. Scribo ergo vel οὐχὶ vel οὔ τι.

16. αν · ἀλλ' ἐξαγγέλλει γε αὐτὰ ἡ συγγραφὴ μετριώτερον · καὶ ταῦτα ὑπὲρ | τῶν
λεγομένων καὶ ὅτι γε φίλος θεὸς καὶ φίλη ἀλήθεια · ἀλλ' οὐκ οἶδα | ὅστις
γένομαι ταῦτα γράφων · πολὺ γὰρ τὸ φροντίζειν ἀληθείας · ἀλλ' ὅγε τοῖς |
20. γεγραμμένοις ἀκολουθῶν καὶ πειθόμενος, ἀκρίβειαν τε προσκυνήσει | καὶ ἀλή-
θειαν (1).

XL. Ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους Εὐτροπίου τοῦ εὐνούχου | τῶν μὲν περὶ τὴν ἑσπέραν
οὐδὲν ἀκριβῶς γράφειν εἰς ἐξήγησιν (2)· τό | τε γὰρ διάστημα τοῦ πλοῦ καὶ μῆ-
κος μακρὰς ἐποίει τὰς ἀγγελίας καὶ | διεφθαρμένας ὑπὸ χρόνου, καθάπερ
ἐς χρόνιον καὶ παρέλκουσαν | τινὰ νόσον μεταβεβλημένας · οἵ τε πλαττόμενοι
24. καὶ στρατευόμενοι | εἰ μέν τινες ἦσαν τῶν περὶ τὰ κοινὰ καὶ δυναμένων εἰδέναι,
πρὸς χά|ριν καὶ ἀπέχθειαν καὶ τὰ καθ' ἡδονὴν ἕκαστος κατὰ βούλησιν ἀπέστει|-
λεν · εἰ γοῦν τις αὐτῶν συνήγαγε τρεῖς ἢ τέσσαρας τἀναντία λέγοντας | ὥσ-
28. περ μάρτυρας, πολὺ τὸ παγκράτιον ἦν τῶν λόγων, καὶ ὁ πόλεμος ἐν | χερ-
σὶν, ἀρχὰς λαβὼν ἀπὸ ῥηματίων καὶ συγκεκαυμέ|νων · ταῦτα δὲ ἦν · σὺ πό-
θεν ταῦτα οἶδας; ποῦ δέ σε Στελίχων εἶδε; | σὺ δὲ τὸν εὐνοῦχον εἶδες ἄν,
ᾧ γε ἔργον ἦν διαλύειν τὰς συμπλοκάς; τῶν | δὲ ἐμπόρων οὐδὲ εἷς λόγον

destius ea coarguit; atque propter illud effatum, amicus Deus, et amica veritas. Verum ignoro quidnam mihi talia eventurum sit scribenti. Grave enim negotium est cura veritatis. Sed tamen qui scriptis meis mentem fidemque adhibuerit, is diligentiam veritatemque sectabitur.

40. Eutropii spadonis temporibus rerum certe occidentis nihil in historiam referri poterat. Nam et maritimi cursus spatiosa longinquitas seros nuncios et mora corruptos efficiebat, ceu si in diuturnum quendam protractumque morbum incidissent: et militaris vitae homines qui haec fingebant, si forte negotia publica rescire poterant, pro sua gratia vel odio et pro libito ac voluntate in suis quisque epistulis renunciabat. Quamobrem si forte horum tres vel quatuor contraria adfirmantes testium instar congregavisses, praeclara fiebat sermonum lucta, conflictusque protinus exsistebat, sumpto plerumque initio ab argutis igneisque voculis, quae fere huiusmodi erant: tu vero undenam haec audisti? ubinam te Stelicho vidit? num tu eunuchum nosti, cuius nuper officium erat nuptialibus operibus invigilare? Iam et mercatorum nemo quicquam praeter mendacia

(2) Ita cod. sine verbo.

(1) Hic excursus de necessaria historiae veritate fortasse in prohoemio libri alicuius ab Eunapio collocatus fuit. Quatuordecim enim libros historia habuit.

Iamvero candidum benignumque hoc loco lectorem meum admonendum iudico, me et in superioribus et praecipue in consequentibus valde interdum aestuavisse dum Eunapium latinum facerem. Nam et palimpsestus aegerrime legebatur, et excerpta hiabant, et praeterea iamdiu notum est, difficilem esse Eunapii interpretationem tum propter stili novitatem et historiae vix convenientem, tum propter codicum corruptelam. Eunapium non pauca insolita prae se ferre in syntaxi testis est Photius in iudicio saepe laudato. Tum et Hadrianus Iunius, qui vitas interpretatus est, mirifice sibi aquam haesisse fatetur. Quare cl. Boissonadus iure meritoque pessimam existimavit atque omittendam in editione sua Iunii latinam vitarum interpretationem. Ego sane quod potui per temporis angustias atque operarum properantiam praestiti. Tum quae erant obscuriora mihique incerta et ambigua, diutius non perpendi, quia vix tanti interdum res videbatur ut bonam horam in ea contererem.

πλείονα ψευδομένων, ἢ ὅσα κερδαίνειν | βούλονται, ἀλλ' ὅσα τῷ σοφωτά- 32.
P. 115. τῳ μαρτυρεῖ κατὰ Πίνδαρον (1) χρόνῳ ||| τὴν ἀκριβεστέραν κατάληψιν.

XLI. Ὅτι ἐπὶ τὰς ἀσιανὰς συμφορὰς στρέψω | τὴν συγγραφήν· τοιοῦτο γὰρ ὁ
μακρὸς αἰὼν οὐδὲν ἐνήνεγκεν, οὐδέ τις | περὶ τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινον ἐνεοχ-
μώθη τοιαύτη φορὰ καὶ κίνησις (2)· | ἀλλ' ὅμως οὕτως εἶχε, καὶ τὸ ἀληθὲς ἀσιώ-
πητον· ὡς ἀδικοίη γε ἄν τις εἰ διὰ τὸ ἀπίθανον τἀληθῆ μὴ γράφοιτο· καὶ 4.
τοῦτο γε οὐδὲν διαφέρον | ἐδόκει μοι τοῦ πιεῖν τι τῶν δριμέων καὶ πικρῶν
ἐπὶ σωτηρίᾳ· ἀλλ' ὥσπερ | ἐκεῖνα κατακερασθέντα τοῖς σώμασιν ἀηδῶς, τέ-
λος ἔχει τὴν ὑγίειαν | καὶ σωτηρίαν. οὕτω καὶ τὰ τερατευθέντα πρὸς τὸ παράλο- 8.
γον, οὐ τῆς γρα|φῆς ἐστιν ὁ ἀηδὲς ἁμάρτημα, ἀλλὰ γλυκύ τι καὶ πότιμον
διὰ τὴν ἀλήθει|αν τοῖς ἀκριβῶς ἐξετάζειν βουλομένοις γίνεται.

XLII. * Καὶ οὗτος μὲν ἐσώζε|το καλῶς πονηρὸς (a) ὤν· ὅμως δὲ, τὴν σπλῆνα
γὰρ ἐνόσει, διετέθη καλῶς | ὑπὸ τῆς συνεχοῦς ἱππασίας, κατεπράϋνε τε καὶ τὸ 12.
λιθῶδες ὑπεμά|λαξε (3)· καὶ ὁ μὲν ἀπῄει τῷ τε σφετέρῳ σώματι πολεμῶν ἢ πο-
λεμή|σων, καὶ τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν ἀπαγγέλλων ἀληθέστερον πόλεμον.

Ἡ δὲ | Λυδία πλησιόχωρος οὖσα, τὰ δεύτερα ἔμελλε τοῦ ὀλέθρου φέρεσθαι (4). |

* Πλὴν ὅσα γε τούτοις ἐν ἐλπίσιν ἦν τὸ σώζεσθαι· ἐλπὶς γὰρ ἐν

praeterque lucrum suum loquebatur; et quidquid sapientissimo rerum omnium tempori, prout Pindari sententia est, accuratiorem exhibet explorationem.

41. Nunc ad asiaticas calamitates stilum transferam. Par enim nihil aevum immensum tulit, neque umquam in hominum vita tantus motus tantusque rerum transitus fuit. Atqui haec ita evenerunt, neque silentio veritatem premere licet: nam ille iniuste se gereret, qui ob fidei impetrandae difficultatem res veras historiae non commendaret. Porro hoc mihi haud differre videtur ab eo qui acre aliquid atque amarum salutis gratia ebibit. Nam sicuti haec pharmaca insuaviter corporibus commixta salutem denique pariunt; sic etiam opera quae cum insigni absurditate gesta fuerunt, haud equidem historiae molestum peccatum reputanda sunt; sed dulce quid potius atque exoptabile propter veritatem, apud eos qui res altius scrutari volunt.

42. * Atque ita praeclare evasit incolumis qui malus vir erat: simulque valetudini suae bene fecit continenti equitatione (nam splene laborabat) calculosque mollivit ac mitigavit. Et is quidem abibat corpori suo vel nunc bellum faciens vel postea facturus; multo tamen verius bellum hominibus aulicis indicens.

Finitima Lydia secundas exitii partes latura erat.

* Hi tamen salutis spem fovebant. Nam qui adhuc spirant, solantur se-

(a) Nisi forte quis mavult legere *πονῆρος valetudinarius*.

(1) Olymp. X. 64: *ὅ τ' ἐξελέγχων μόνος — ἀλάθειαν ἐτήτυμον — χρόνος*. Exin fit transitus ad aliud folium in codice; ita tamen ut mihi sententia historici continuare videatur. Et quidem fortasse pausa statuenda est ante ἀλλ', dicendumque *verumtamen quae sapientissimo* etc. ita ut sententia verbo careat, ut alibi.

(2) Loquitur Eunapius de immani Gainae Tribigildique (quem codex noster dicit Argibolum) seditione, direptionibusque et bellis asiaticis quae Zosimus incipit scribere lib. V. 13.

(3) Num sermo est, de Gaina, qui Constantinopoli discedens ad civile bellum concitandum, causam discessus obtendebat adfectam valetudinem? Zosim. V. 19. Marcellin. in chron.

(4) Nimirum si Tribigildus eam statim adgressus fuisset. Lege Zosimum V. 13. 15. 18.

ἀπο|ῤῥήτοις ἔτι ζῶσι παραμύθιον.

* Ἐπὶ τά γε ἐν τοῖς ἔργοις ξίφη καὶ βάρβα|ροι, οὐ κατὰ τὴν ἔννομον ἀπαίτησιν· καὶ γὰρ ἐκείνη τὸ διπλάσιον ὑπερ|έβαλεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν βαρβαρικὴν καὶ ἄμετρον πλεονεξίαν. — Ἀκινδύ|νως εἶχε πρὸς ἕτερον.

Ὅτι δι' ὑπεροχὴν κακῶν εἰς Ἰουλιανοῦ |. καιροὺς καὶ χρόνους τὸν εὐνοῦχον ἀνέθεσαν τινὲς Εὐτρόπιον (1)· ὥσπερ οὖν τῶν ἰατρῶν ἐστιν ἀκούειν (2), ὅτι τοῖς φιλοζώοις βελτίον ἐστὶ | σπλῆνα νοσεῖν ἢ κάμνειν ἧπαρ, καὶ ὅσον ὑπὲρ ἥπατος διὰ πνεύμο|νος ἐπὶ καρδίαν συμπερατοῦται καὶ διέφικται, οὕτω καὶ τότε συνέ|βαινε, ὡς ἐν αἱρέσει τῶν αἰσχίστων εὐδοκιμεῖν εὐνοῦχον μανέντα πρὸς | παράθεσιν τῶν ἐπιλαβουσῶν συμφορῶν.

XLIII. Ὅμως ὁ Γαΐνας διαφθεί|ρας τὸν πολέμιον, ἐπολέμει γὰρ εὐνούχῳ μάλα ἐντεταμένως (3)· — Οὕτω | σφόδρα γενναῖος τὶς ἦν· — Ἐξ ὧν ἐδόκει κατορθωκέναι, διὰ τούτων ἡτ|τῆτο· ὑγρότερος γὰρ ὑπὸ τοῦ κατορθώματος καὶ μαλακώτερος γενό|μενος, ὡς ἂν ἤδη τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν συνῃρηκώς, καὶ τοῖς ποσὶν ἐπεμβαίνων αὐτῇ, μαλακώτερος ἦν ἀμφιφασᾶσθαι· καὶ πρὸς τὸν | Ἀργίβολον ἐπρεσβεύετο, ὡς τὸ σπουδαζόμενον αὐτοῖς ἔχει τέλος. ||

Ὅτι Γαΐνας καὶ Ἀργίβολος (4) . . . ὁ μὲν ἡγούμε|νος ὁ δὲ ἐφεπόμενος . . . P. 116.

οὐδὲ αὐτὸς ἕτερον ἐπένθει· σφαγεὶς δὲ ἔκειτο, μη|δὲ τὸν θάψοντα ἔχων καὶ κατορύξοντα. |

met incertorum casuum phantasia.

* In rebus gerendis enses et barbari, non pro legitimae exactionis more; quae tamen ipsa duplo maior erat; sed pro barbarica infinitaque cupiditate. — Ab altero periculum non imminebat.

43. Propter malorum cumulum nonnulli Eutropium eunuchum in Iuliani tempora coniecerunt. Ergo, ut medici aiunt, vitae retinendae cupidis melius esse ut a splene doleant, quam ut iecore laborent, vel ea quavis parte quae supra iecur per pulmonem ad cor tendit atque pertingit; sic etiam illo tempore accidit, ut in rerum turpissimarum conflictu, vesanus eunuchus laudem referret, si modo is cum praesentibus malis compararetur.

* Simul Gainas adversarium subvertens; etenim eunuchum vehementer oppugnabat. — Adeo praeclarus erat. — Quae sibi videbatur prospere egisse, ea exitium ipsi pepererunt. Languidior enim a prosperitate molliorque effectus, ceu si iam romanum imperium sibi adseruisset ac pedibus proculcaret, mollior nunc ad contrectandum erat. Atque ad Argibolum nuncium misit, significans commune consilium iam scopo esse potitum.

Gainas et Argibolus . . . ille quidem dux, hic autem adsecla . . .

Neque ipse alterum eluxit; caesus enim iacuit, nemine vel sepulturae mandante vel saltem obruente.

(1) Si forte heic Eunapius notat chronicum historici alicuius errorem, qui Eutropium in Iuliani augusti aetate collocaverit; meminisse iuvabit haud levius Philostorgii sphalma (cf. p. 276. n. 3.) qui Ulphilam sub Constantio et Valente cognitum, ad Constantini aetatem retraxit.

(2) Iterum agnoscis Eunapium medicum.

(3) De Eutropio artibus Gainae oppresso lege Zosimum V. 17. 18.

(4) In sequente lacuna usque ad οὐδὲ αὐτὸς perierunt versus ferme duodecim.

XLIIII. Ὅτι πέρσης ἦν ἐν Ῥώμῃ ἔπαρχος πρὸς χλευασίαν καὶ γέλωτα τὴν | ῥωμαϊκὴν περιφέρων εὐτυχίαν· σανίδας δὲ πολλὰς μικρὰς πρὸς | τὸ ἥμισυ σταδίου συγκομισάμενος, καὶ εἰκόνα τινὰ τῶν ἔργων ὑπογρά|ψαι βουλόμενος, πάντα ἐνετίθει γελοῖα ταῖς γραφαῖς· καὶ ἀποῤῥήτως | τὰ γραφόμενα κατεχλεύαζε διὰ τῆς εἰκόνος· ἀνδρείαν μὲν γὰρ | βασιλέως καὶ ῥώμην στρατιωτῶν ἢ πόλεμον ἐμφανῆ καὶ νόμιμον | οὐδαμοῦ τὰ γραφόμενα παρεδήλου καὶ συνηνίττετο· χειρὸς δέ τινος ὡς | ἂν ἐκ νεφῶν προτεινομένης, ἐπίγραμμα ἦν τῇ χειρὶ ΘΕΟΥ ΧΕΙΡ ΕΛΑΥ|ΝΟΥΣΑ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ· αἰσχρὸν τοῦτο καταγράφειν, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖον (1)| · καὶ πάλιν ἑτέρωθι ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΦΕΥΓΟΝΤΕΣ· καὶ τούτων ἕτερα πα|χύτερα κ . . . δ᾽ ἕτερα κωθωνιζομένων γραφέων φλήναφον οὗ καὶ πρότερον ἡ συγγραφὴ μέμνηται τῆς ἀκμαζούσης ἀρετῆς | . . τὸ σῶμα . . τῆς ψυχῆς . . πλέον κατὰ | σῶμα διαλυόμενον ἤδη . . ἀπο . . (2)

XLV. Ὅτι Φραυίθος ὁ στρατηγὸς Ῥωμαίων νικήσας Γαΐναν | περὶ τὴν Χεῤῥόνησον διαμένοντα, καὶ τοῦτον μὴ διώξας, (ἀσφαλὴς | γὰρ ἦν ἐπὶ τῇ νίκῃ κερδαίνειν τὸ ἔργον καὶ λακωνικός τις ἦν) | ὅτι τύχην εἰδέναι καὶ μὴ πέρας τοῦ με-
P. 63. τρίου ποιεῖσθαι τὴν δίωξιν (3) · ||| καὶ οὗτος μὲν ἀσφαλέστερον βουλόμενος ἡλίκον ἐστὶ τοῖς ἄλλοις τὸ κα|λῶς στρατηγεῖν ἔδειξεν· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ὅσον ἠλύθιον καὶ πηλοῦ πα|χύτερον στρατηγικοί τινες εἶναι βουλόμενοι, καὶ τὸ γεγονὸς ὑποσημαί|νοντες διελήρουν καὶ παρεφλυάρουν τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶντες, καὶ | διαφλεγόμενοι φθόνῳ πρὸς ἀπίθανόν τινα καὶ μυθώδη κατα|στραφῆναι ἀπὸ μιᾶς γλώσσης καὶ πάθους ὁμόφρονοι κατὰ δό|ξαν ὑπὸ δειλίας γεγονότες, καὶ τῶν παραλό-

44. Persa quidam praefectus versabatur Romae, qui romanam prosperitatem in ludibrium risumque trahebat. Hic enim parvis aliquot in medium stadium comportatis tabellis, ut praesentium rerum imaginem quandam effingeret, ridiculorum omne genus in pictura expressit, atque arcano artificio totum argumentum in tabula irrisit. Nam neque imperatoris fortitudinem, neque militum robur, neque bellum aliquod manifestum atque legitimum pictura uspiam demonstrabat vel innuebat. Sed manus quaedam nubibus protensa erat, cum inscriptione: MANUS DEI BARBAROS EXPELLENS. Turpe est haec scribere, sed necessarium. Rursus in parte alia: BARBARI DEUM FUGIENTES. Atque his alia ineptiora . . . scriptoribus largiter potantibus nugas, quarum et antea in historia memini . . .

45. Phravithus Romanorum dux Gainam in Chersoneso victum ibique adhuc demorantem non insecutus; (quum alioqui tutum breveque negotium fuisset victoriam absolvere) *demonstravit* se fortunam nosse, neque inmodicae persecutioni esse indulgendum. Atque hic tutiore consilio utens, praeclarum exemplum imperatoriae artis suppeditavit. Multi tamen id stultum veluti lutoque crassius reputabant, dum ipsi imperandi periti videri vellent. Itaque praedictam rem ludibrio habentes sermonibusque carpentes ac superciliis adductis irridentes, invidia in-

(3) Desideratur in periodo aliquod verbum. Et quidem hoc loco codex aegerrime legitur.

(1) Obiurgat perverse Eunapius Christianorum pietatem, qui victorias suas actis publice gratiis Deo acceptas ferebant.

(2) In his lacunis perierunt versus ferme tres.

8. γῳ πληγέντες, τὸν Φρά|βυθον ἐπιψήφιζον μὲν εἰδέναι νικᾶν (a), νίκῃ δὲ οὐκ
εἰδέναι χρῆ|σθαι · (1) ὁ γοῦν . . τὴν Χεῤῥόνησον ἐγκατέλιπεν (2) . . .
12. . . αἰχμάλωτον ὀπίσω σω|τηρίας . . προσηκόντως τύχωσι· θέαμα τῆς
νίκης ἄξιον . . | καὶ οὗτοι μὲν περ . . ἐθρα . . και ὑπέσπειρον
εἰς τὰ βασίλεια τῷ | λόγῳ ποίκιλον τι καὶ περι . . ες, ὡς βάρβαρος
βαρβάρῳ | καὶ μύστης μύστῃ (3) παρέχων διαφυγὴν καὶ σωτηρίαν· ὁ δὲ Φραύιθος
16. μα|λα φαιδρῶς καὶ . . προς . . ἐπὶ Κωνσταντίνου πόλιν | οὕτω τῆς φή-
μης . . ἐπὶ σκοτεινὸν ὑφέρπον | τῆς προφερομένης . . παρελθὼν εἰς τὰ
βα|σίλεια φαιδρὸς καὶ γεγηθὼς . . μένων πρὸς τὸ πα|ράλογον τῆς τύχης καὶ
20. θεὸν ὁρᾶν ὑπολαμβανόντων μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον· | οὕτως ὅτι ἐστι νικᾶν καὶ χεῖ-
ρας ἔχειν οὐκ ᾔδεσαν πρὸς τὸν βασιλέα | μετὰ ἐλευθερίας . . εἰ μὴν διατει-
νάμενος ἐξεβόησεν | τῶν καταφρυαττομένων φθόνων καὶ νηστείαις καθάρ|ματα
24. . . πόσον ὁ θεὸς δύναται θεῷ μὲν ὅτε βου| . . τὸ δυν . . ἐκείνου
κακῶς . . τηλικοῦτον ἐν | . . κατα πε . . ἔργον οἶσθα βασι| .
. τοῦτο δὲ τὸ ἔργον | . . ἀλλότριον τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς · τοῦ δὲ | . .
ἐπινεύοντος πρόσωπον, διὰ γὰρ ἁπλότητα πολλὴν συμπαθήσας πρὸς τὰ
λεγόμενα . . τα τῶν εὐνούχων εἶπεν· ὅτι προσῆκόν ἐστιν ἐπινεύειν . .
32. . . τοῦ δὲ βασιλέως τοῦτο εἰ|πόντος ὡς αἰτεῖν ἀνάγκη δωρεὰν, ὁ Φράυιθος
ἔφησεν ἐπιτραπῆναι || κατὰ τὸν πάτριον νόμον ἱερατεύειν θεόν · ὁ δὲ βασιλεὺς P. 64.
δι᾽ ὑπεροχὴν | βασιλικῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ὑπατείαν ἐπέτρεψεν · ὁ δ᾽ ἐδέξα-
το (4). |

flammati factoque inopino attoniti aiebant : vincere scit Phravithus, sed victoria uti nescit . . Chersonesum deseruit . . severunt in regia rumores varios . . ceu si barbarus barbaro ethnicusque ethnico effugium salutemque concederet . Phravithus autem dum huiusmodi fama Constantinopoli pedetemptim manaret, . . in regiam gestiens laetabundusque delatus, improviso fortunae eventu deus potius quam homo visus est . . qui cum facie annuisset; namque ob multam moris sui simplicitatem dictis commotus fuerat . . ait aequum esse annuere . . quumque imperator diceret oportere ut Phravithus remunerationem peteret, hic ait postulare se ut patrio ritu Deum colere sibi liceret . Imperator autem propter eximiam quae in illo erat, militaris artis peritiam, consulatum quoque eidem contulit, quem ipse recepit .

(a) Deest in cod. νικᾶν .

(1) Haec reprehensio Phravithi (qui in fastis dicitur *Fravita*) extat etiam apud Zosimum aliis verbis V. 21. Idem porro dictum fuit de Hannibale post cannensem victoriam.

(2) Gainas scilicet omissa Chersoneso thracica ad Istrum secessit. Zosim. loc. cit.

(3) Phravithus quidem erat ethnicus, sed Gainas arianus; ut constat e divi Chrysostomi cum illo expostulationibus, propter arianorum gothorum ecclesiam quam barbarus in urbe regia statuere nitebatur. Sozomen. VIII. 4.

(4) Praedicto loco Zosimus (itemque praeceden-

XLVI. Ὅτι Φαμέας, ὁ Μίλκων (a) ἐπικαλούμενος (1), μυρία παρέχων κακὰ Ῥωμαίοις |, εἶτα Σκιπίωνος στρατηγοῦντος οὐ δυνάμενος, τὴν δὲ αἰτίαν ἐρωτώ|- 4.
μενος ἐξειπεῖν, τὰ μὲν πρόβατα εἶναι ταυτὰ, τὸν δὲ ποιμένα σφο|δρότερον καὶ τοῦ Ἄργου πολυωπέστερον.

* Ἱέραξ, ἦν ὄνομα δὲ | τοῦτο ἀνθρώπου κύριον (2), ὃν εἶδεν ὁ συγγραφεὺς καὶ διελέχθη πρὸς αὐτὸν, | καὶ τὴν ψυχήν τε ἀνεμάξατο διὰ τὸν λόγον, καὶ συνελόν

46. Phameas cognomento Milcon, qui innumeris damnis Romanos adfecerat; deinde Scipione exercitibus praeposito quum nihil iam posset, causamque rei rogaretur, ait: oves quidem eaedem sunt, sed pastor multo vigilantior atque Argo oculatior.

* Huic homini nomen proprium erat Accipiter; quem quidem historicus de facie novit atque adlocutus est, animumque eius serendis sermonibus exploravit. Ut

(a) Ad nomina quod adtinet Eunapio contrarius est Appianus qui ait *Himilconem* cognomento *Phamaeam*. Tum in Appiani textu est quidem Ἰμίλκων, sed eiusdem codices habent etiam variam lectionem Μίλκων. Item Appiano scribitur Φαμαίας, Polybio Φαμέας, Zonarae Φαβέας, quae menda sunt vel diphthongi omissae aut obtrusae, vel litterae μ commutatae in β, quoniam horum formae valde sunt in codd. similes. Denique in cod. vat. utrum sit Φαμέας an Φανέας, ipse dubitabam. Hamilcari quoque magni Hannibalis patri cognomentum fuisse Φαβέας, ait Suidas voc. Ἀμίλκας.

te capite) ait Phravithum ethnicae sectae fuisse cultorem. Item ait ibidem fuisse ab Arcadio consulatu insignitum (nempe anno ch. CCCCI.) Post Gainae necem, id est inter cap. XXII et XXIII. quinti libri lacuna est apud Zosimum, quam ego ope codicis vaticani praestantissimi, cuius memini p. 236. n. 1. frustra speravi me posse explere. Ibi enim (quamquam haec codicis pars recentiore, quam prior, manu scripta est) adnotatur in inferiore p. 128. b. margine ἐνταῦθα λείπει ἓν φύλλον, *heic desideratur folium unum*, id est paginae duae versa et recta codicis in 4°. Ergo sicut alibi deficientem saepe Eunapium supplet Zosimus, ita hoc loco vaticana Eunapii excerpta quid fere in Zosimo restituendum sit versa vice demonstrant. Nempe in Zosimi lacuna periit quidquid heic nunc occurrit usque ad Phravithi necem, quam certe Zosimus, nisi esset interruptus, non reticeret.

(1) De hoc homine eiusque facinoribus bellicis multa verba facit Appianus punic. cap. XCVII. sqq. Polybius apud Suidam voc. ἄψυχος eiusdem meminit, nec non Zonaras IX. 27. Appiani narratio de Phamea partim occurrit mihi etiam in vaticano excerptorum palimpsesto p. 190; sed locum, utpote editum, praetermisi. Argutum autem Phameae de Scipione romanisque militibus effatum apud praedictos auctores, quantum memini, non extat. Cur vero Eunapius antiquum hunc Phameam commemoraverit, causam esse suspicor quod eum cum Gaina, Phravithum eum Scipione, Arcadii milites cum Romanis apud Carthaginem decertantibus comparaverit. Nisi potius Phameam cum Phravitho contulit; namque ut Phameas Scipionem adgredi non audebat, ita Phravithus Gainam cedentem noluit audacius persequi.

(2) Quisnam fuerit hic homo proprio nomine *Accipiter*, cui tam vehementer maledicit Eunapius, non divino. Vixque intelligendum puto Arbazacium ducem, quem in bello adversus Isauros luxuriose impudice et avare se gessisse ait Zosimus V. 25. Etenim nomen illud non tam hominem alexandrinum quam barbarum denotat. Ait tamen Suidas hunc hominem ob rapacitatem dictum fuisse vulgo Ἀρπαζάκιον pro Ἀρβαζάκιον; qui lusus congruit cum *Accipitris* nomine, quae est avis rapacissima; unde comicis *accipiter* est homo rapax. Certe Arbazacius opibus oblatis se redemit (Zosim. V. 25) quod factum ab Accipitre dicet p. 292. Eunapius. Denique cogitabam de Synesii fratre Hierace (Accipitre) quem Suidas memorat voc. Αἰδεσία. Neque tempora vetant quin Eunapius hunc agnoscere quiverit: neque incredibile est dici ab Eunapio alexandrinum, qui cyrenaicus erat. Certe Theophilus alex. patriarcha, qui per id tempus Constantinopoli potenter versatus est, Synesii amicissimus erat; ideoque ut hunc ad Ptolemaidis episcopatum, ita fratrem Hieracem saecularibus muneribus gratia sua admovere potuit.

τι γε εἰπεῖν | ἀλεξανδρεύς· καὶ κορακώδης (1) μὲν κατὰ τὸ ἄπληστον ἐς τροφήν·| προσῆν | δὲ αὐτῷ καὶ τρυφὴ, πρὸς δὲ ἡδονὰς ἀλεκτρυώδης, καὶ οἷός τις ἂν| ἀλεξανδρεὺς ἀσελγέστερος γένοιτο, καὶ εἴ γε τι ἀλεξανδρέως ἀσελγέστερον· | ἀλλ' ὅμως ὁ συγγραφεὺς αἰδεσθῆναι τὴν τοσαύτην ἀναίδειαν καὶ ἰτα|μότητα συμπείσας, ἐφ' οἷς ἦν λόγος ᾤχετο ἀπιὼν, τεθηπότων τῶν | παρόντων ὅτι ἄνθρωπος ἐξ Ἀλεξανδρείας γλῶσσαν τε ἐπέσχε καὶ φλυα|ρίαν ἐπέστησε καὶ τὸ πρόσωπον κατέκοψεν ἐρυθήματι.

XLVII. * Ὁ δὲ πρὸς | τὸν Ἰωάννην (2) ἐπιστρέψας τὸν λόγον, ἀλλὰ σύ γε εἶπε πάντων εἶ τῶν κα|κῶν αἴτιος, τούς τε βασιλέας διατέμνων ἐκ τῆς σφῶν αὐτῶν κολ|λήσεως (3), καὶ τὸ θεοπρεπέστατον ἔργον καὶ οὐρανομῆκες ὑπορύττων καὶ | κατασείων ταῖς σαῖς μηχαναῖς ἐς διάλυσιν καὶ φοράν· ἔστι δὲ πανόλ|βιόν τι χρῆμα καὶ τεῖχος ἄρρηκτον καὶ ἀδαμάντινον τοὺς βασιλέας ἐν δύω σώμασι μίαν βασιλείαν ἔχοντας φαίνεσθαι· καὶ οἱ παρόντες τού|των λεγομένων, τὰς μὲν κεφαλὰς ἀπέσειον ἡσυχῇ καὶ δεδοικότες· | ἐδόκει γὰρ αὐτοῖς ἄριστα λέγεσθαι· τὸν δὲ Ἰωάννην τρέμοντες καὶ πρὸς τὰ σφέτερα κέρδη κεχηνότες· ἡ γὰρ ἀκολασία καὶ τοῖς πονηροῖς ἧπερ εἴρηται τιμὴν ἐχαρίζετο, τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀ-

breviter dicam, alexandrinus erat: et corvi quidem naturam ingluvie imitabatur: sed neque libidinibus carebat, ad quas galli ritu alacer erat, prorsusque incontinens instar hominis alexandrini, immo et siquid alexandrino incontinentius est. Sed tamen historicus tam impudentem tamque effrontem hominem pudorem edocuit, atque ad rem propositam devenit; mirantibus iis qui aderant, quod homo alexandrinus linguam cohiberet, nugas omitteret, et facie ruborem traheret.

47. * Is autem conversa ad Iohannem oratione; tu vero, inquit, malorum omnium causa es, qui concordiam regum dissocias, remque omnium praestantissimam atque caelestem artificiis tuis perturbatam pessum das. Quippe summa felicitas atque adamantina insuperabilisque firmitas est, cum duo reges unum regnum possidere videntur. Tum qui huic orationi aderant, capitibus taciti pavidique nutabant: visus enim erat rectissime dicere. Verumtamen dum a Iohanne sibi timent, et suum quisque lucrum meditatur (namque impurus ille improbis quoque hominibus honores, uti dictum est, largiebatur) communi

(1) En hoc vocabulum et quod mox sequitur ἀλεκτρυώδης idoneum Eunapio auctori dat testimonium, apud quem scilicet duo haec et alia vocabula legebat reprehendebatque Photius cod. LXXVII, dum aiebat pulchram esse Eunapii dictionem, siquis tamen exceperit κορακώδης, ἀλεκτρυώδης, ἱερακώδης etc.

(2) Num hic est Iohannes summa gratia apud Arcadium pollens, et quem plerique, ut certe ait Zosimus V. 18, parentem indicabant eius filii, quem se Arcadius genuisse putabat? Num potius est sanctissimus ille maximusque Ioh. Chrysostomus, qui revera hoc ipso tempore magnis iactabatur inimicorum tempestatibus? (Lege Zosimum V. 23. 24.) Equidem de priore potius Iohanne cogitandum censeo. De Iohanne quodam, legationis male gestae reo, qui ad haec tempora pertinere videtur, loquitur Suidas voc. παραπρεσβεία, citatis anonymi verbis, qui fortasse est Eunapius. Nam de Iohanne, qui postea tyrannus in occidente fuit, cogitandum non iudico.

(3) Fortasse sermo est de Arcadii cum Honorio fratre propter Africam bello gildonico.

μελήσαντες, καὶ προ|στησάμενοι σφῶν αὐτῶν τὸν Ἰωάννην, τεχνικὸν δή τινα ἱε-
ρακότροφον, | τὸν Φράβυθον | ἀφείλοντο τῆς ψυχῆς.

XLVIII. Παμφυλία γοῦν ὑπὸ τῶν ἰσαυρικῶν | πολέμων πορθουμένη χρυσὸν ἐνόμισε
τὰς ἰσαυρικὰς συμφοράς (1)· | καὶ καθάπερ ἐν ταῖς διοσημείαις ἀστραπῆς κεραυ- 28.
νὸς φοβερώτερος, | ἡ μὲν γὰρ ἐφόβησε μόνον, ὁ δὲ διέφθειρεν, οὕτω καὶ
τοὺς Ἰσαύρους φρι|κωδεστέρους, ὄντας ἀκοῦσαί τε καὶ ἰδεῖν, ἄνθος ἀπέδειξε καὶ 32.
τρυ|φερώτατόν τι καὶ χλοερὸν ἔαρ ὁ βέλτιστος ἐξ Ἀλεξανδρείας Ἱέραξ, οὕτω ||
P. 77. πάντα διερευνησάμενος καὶ συναρπάσας ἀθρόως ἐπὶ τῷ Φραβίθου φό|νῳ (a). — Καὶ
παραλαβὼν ὑπομολῆς ἐπειρᾶτο διαφεύγειν μετὰ ῥύμης καὶ φο|ράν· ἀλλ' οὐκ εἶχεν
ἄλλο σκοπεῖν ὁ λύκιος Ἐρεννιανὸς βικάριος ὤν· ἀετὸς | δὲ γινόμενος αὐτὸν συν- 4.
ήρπασε τὸν Ἱέρακα, καὶ μόλις ἀφῆκεν, εἰ μὴ | τετρακισχιλίους ἐκεῖνος αὐτῷ χρυ-
σοὺς ἀπέτισεν.

XLIX. Ὅτι ἐπὶ Πουλ|χερίας τῆς βασιλίσσης ἐξέκειτο δημοσίᾳ πιπρασκόμενα 8.
τὰ ἔθνη τοῖς βουλομένοις ὠνεῖσθαι τὰς ἀρχάς (2)· πᾶσι δὲ ἐπιπράσκοντο με|γάλα
τὲ καὶ μικρὰ φανερῶς ἐπὶ δημοσίων τραπεζῶν, ὥσπερ ἄλ|λο τι τῶν ἔσω ἀγορᾶς
ὠνίων· ὁ βουλόμενος Ἑλλήσποντον ἀδικεῖν, εἶχεν | Ἑλλήσποντον πριάμενος,
καὶ ἄλλος Μακεδονίαν, Κυρήνην, καὶ ὅπως | ἕκαστος ἐνόσει πρὸς τὸ ἄδικον ἢ ἐχθροὺς
ἔχων. ἐξῆν δὲ καὶ καθέκαστον | ἔθνος τὴν μοχθηρίαν ὠνεῖσθαι ἑαυτοῦ πρὸς τὸ βλάπτειν 12.

omissa salute, Iohannem sibi praefecerunt, callidum scilicet Accipitris alumnum, Phravithumque vita spoliarunt.

48. Pamphylia isauricis bellis vastata, nihilominus beatam se indicabat si his tantum adficeretur. Iam sicuti in procellis fulgure fulmen formidabilius est; illud enim territat, hoc interimit; sic etiam Isauros ceteroquin auditu visuque tremendos, veris tamen instar herbidi floridique ac voluptarii praeclarus hic demonstravit Accipiter, dum cuncta rimatur temereque diripit post Phravithi caedem. — Ille in pedes se coniiciens fugam rapidam et tumultariam molitus est: verum Herennianus vicarius huic mentem intendens, naturamque aquilae induens corripuit Accipitrem; vixque demum dimisit, quatuor acceptis ab illo aureorum milibus.

49. Pulcheria regnante prostabant publice venum gentes iis qui praefecturas coemere volebant: et sive hae magnae sive modicae essent, palam in publicis mensis, ceu venales in foro merces, distrahebantur. Igitur qui Hellespontum diripere avebat, Hellespontum emptam ferebat, alius vero Macedoniam, alius Cyrenem, prout quisque peculandi morbo laborabat, aut inimicos ulciscendi. Licebat autem his improbis vel singularum gentium praefecturas nocendi causa coemere,

(a) Ita hoc loco scribitur in cod.

(1) Motus isauricos narrat Zosimus V. 25.

(2) In aula byzantina sub caesaribus quoque superioribus venales fuisse magistratus, haud semel queritur Zosimus; iure ne an secus, non iudico; quamquam eiusmodi corruptelae nequaquam incredibiles sunt; eaeque sub optimis quoque principibus ministrorum praepotentium vitio fiunt. Ceteroquin Pulcheriam ipsam neque Eunapius culpat, et sanctitatem eius late depraedicat notissimus libellus ac eruditione plenissimus Matthaei Raderi S. I. qui inscribitur *aula sancta, Theodosii iunioris, s. Pulcheriae sororis, Eudociae uxoris, augustorum res gestas, complexa*. Lege etiam Suidam.

τοὺς ὑ|πηκόους, καὶ πολλὰ συλλαμβάνειν ἔθνη· τοῦτο γὰρ ὁ βικάριος ἐδύνα-
το | καὶ ἡ ἀνθύπατος ἀρχή (1)· καὶ δέος ἦν οὐδὲν τῶν ἀθλίων γραμμάτων | τοῖς
16. νόμοις ἐντεθνηκότων (2), ὡς δεῖ τὸν ἐπὶ χρήμασι δικάζοντα κολάζεσθαι· ἀλ-
λ' οἱ μὲν νόμοι κατὰ τὸν σκύθην Ἀνάχαρσιν οὐκ ἀραχνίων | ἦσαν ἀσθενέστεροι
καὶ λεπτότεροι μόνον (3), ἀλλὰ καὶ κόνιος τοῦ παντὸς πρὸς | τὸ ῥεῖν εὐκόλως καὶ
διανεμοῦσθαι παραφοράμενοι· ὁ δὲ τὸ ἔθνος ἢ τὰ ἔθνη παραλαβὼν, δύο
20. τινὰς ἢ τρεῖς στρατιώτας συνεφελκόμενος | κατὰ τὴν πλαγίαν εἰσιόντας θύραν, μὴ
βουλόμενος μανθάνειν ὅτι | σιωπώντων κηρύκων, εἰ δὲ κήρυγμα σιωπώμενον
γίγνεται, πρὸς | πάντα περιήγγελλον· ὡς δὴ φησὶν Ὅμηρος (4) κλήδην εἰς ἀ-
24. γορὴν κικλήσκειν ἄνδρα ἕκαστον, μηδὲ βοᾶν, αὐτὸς δὲ μετὰ πρώτοισι πο-
νεῖτο· | καὶ ὁ ἄρχων διὰ τῶν ἀφθόγγων τούτων κηρύκων πρὸς τὸ οὖς ἑκάστων
περιήγγελλεν ὡς πριάμενος εἴη τοὺς ὑπηκόους τόσου καὶ τόσου ἀργυρίου· καὶ πᾶσα
γε ἀνάγκη τοῦτο καταβάλλειν, ἢ πράγματα ἔχον|τες ἐπιτρέπεσθαι θανά-
28. τοις καὶ δημεύσεσιν· οἱ μὲν οὖν ἔχοντες καὶ | συντελεῖς ἐκ περιουσίας ὑπαρχούσης οὐσί-
ας κατετίθεσαν οἰμώζοντες τὸ ἀργύριον· οἱ δὲ ἀποροῦντες, δημοσίᾳ κατε-
δαπανῶντο ταῖς μά|στιξι τὰ σώματα· πρόφασις δὲ ἦν ἑτέρα τις· εὑρέθη γὰρ
32. γένος ἀνθρώπων δι' ἀπορίαν καὶ ἀπόνοιαν, ὀξυθάνατον καὶ φιλοκίνδυνον, οἳ
τὰς ὕβ||ρεις οὐκ ἐνεγκόντες, ἐπὶ κατηγορίᾳ τῆς λῃστείας ὥρμησαν ἐπὶ τὸν τῆς | αὐ- P. 78.
λῆς ἔπαρχον (5)· κἀκεῖνος ἂν ἐπὶ τὸ πρᾶγμα διεσχηματισμένος, πάλιν | καὶ αὐτὸς

vel etiam cumulate plurium: illatenus enim patebat vicarii vel proconsulis iurisdictio. Nullus autem metus erat decretorum tristium iampridem cum legibus mortuorum, quod poenae videlicet is qui ius venale habet obnoxius sit. Etenim leges non modo, prout scytha Anacharsis ait, araneosa tela infirmiores erant ac subtiliores, verum prorsus pulveris instar huc illuc facili iactu circumagebantur ac diffluebant. Qui vero unam gentem pluresve emerat, binis vel ternis stipatus satellitibus, qui ad se per posticum ventitarent; ultro ignorare affectans, quod etiamsi praecones sileant (si tamen praeconium tacitum fieri potest) cuncta prorsus in vulgus manant; more homerico nominatim ad forum viros singulos advocabat sine strepitu; ipse vero in primis fungebatur munere. Itaque magistratus his taciturnis praeconibus utens in cuiusque aurem insusurrabat, se singulos subditos hoc et illo argenti pondere venales habere. Prorsus autem necesse erat vel imperatam pecuniam pendere, vel calumniis implicitos supplicia perpeti et proscriptiones. Qui ergo nummati erant, ii pro facultatibus quisque suis cum gemitu pecuniam solvebant: tenuiores autem plagis publice impositis abibant. Iam et alia ratio simulationum erat. Extitit enim aliquando genus hominum qui ob egestatem ac stultitiam suam impendentem necem ac pericula temneret. Hi nimirum iniuriarum impatientes crimen pecula-

(1) Lege, si vacat, Gothofredum cod. theod. tom. VI. in notitia dignitatum.

(2) De legibus vivis et de mortuis confer interpretem tullianum a me editum in Vatin. IX. 5.

(3) Conspirat Eunapius cum Plutarcho in Sol. cap. V, et cum Valerio Max. VII. 2. ext. 11, qui uterque Anacharsidi hoc dictum tribuit. At Laërtius tribuit Soloni, Stobaeus Zaleuco; ut iam observarunt Laërtii interpretes.

(4) Iliad. IX. 11.

(5) Intellige praetorii praefectum, ut palam fit e Zosimo II 32.

ἕτερα τοιαῦτα πάσχων, τόν τε κατηγορηθέντα συνήρπα|σε, καὶ τοὺς κατηγορήσαντας ὡς παῤῥησίαν ἔχοντας ἐπήνεσεν. [ὁ|πωσοῦν] τοιαῦτα γένοιτο· καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς κρίσεως ἐλθούσης, | ἔφραζεν ἂν διὰ τοῦ πιστοτάτου τῶν εὐνούχων, ἄπιτε ὦ βέλτιστοι, πάνυ θαυμάζοντες, ὅτι μετὰ τῶν κεφαλῶν ἄπιτε· κατηγορεῖν γὰρ ἀρχομένους | οὐκ ἔξεστιν· οἱ μὲν ἀπῄεσαν ψηλαφῶντες τὰς κε- 8.
φαλὰς ἐπὶ τοῖς λόγοις | καὶ ἀγαπῶντες ὅτι ἔχουσι συνηρμοσμένας· ὁ δὲ νικήσας τὴν καδμεί|αν (1) μακρῷ πλέον ἦν ἀθλιώτατος, καὶ τὴν ἀρχὴν πριάμενος ὅλης | τῆς ὑπαρχούσης οὐσίας, καὶ τὸ κέρδος τῆς ἀρχῆς προσκαταβαλὼν | τοῖς τοσαύταις 12.
ἐνέδραις καὶ λοχοῖς· πᾶσαι γοῦν οἰκίαι πρὸς τοῦτον | ἐκενοῦντο ἂν τὸν δόλον· καὶ ῥᾷστα ἦν ὁρᾷν τοὺς ἄρξαντας δεδεκασ|μένους (a)· ὥσπερ που καὶ ὁ κωμικός φησιν, ἄρξαντος ἀνδρὸς δημόσια | τὰ χρήματα (2)· ὁ δὲ ἀγνοῶν τίς κωμικὸς, οὐδὲ ἀναγινώσκειν ἀξιῶν | τὴν γραφήν· οὕτω γοῦν καὶ ὁ Ἑρεννιανὸς τότε τὸν Ἱέρακα τὰ | 16.
πλείονα μὲν ὑφελέσθαι, πλείονα δὲ καταβαλεῖν συλλαβὼν ἀπέδειξε | δικαίας ἀποτείνοντα τιμωρίας τοῦ κατὰ Φραύιθον φόνου· ὁ δὲ Ἱέραξ | καλούμενος ὑπὸ τοῦ πλείονα καταθέντος ὥσπερ ἀετοῦ συνειλημμέ|νος ἀηδὼν ἦν ἡσιόδιος (3) οὐ δυνα- 20.
μένη πρὸς κρείττονα ἀντιφερίζειν· | καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἀετὸς οὐδὲν διέφερε ἀηδόνος,

tus apud aulae praefectum detulerunt. Hic autem rem serio agere simulans (quippe et ipse in simili fortuna versans) eum, qui accusabatur, reum agebat, et accusatoris fiduciam commendabat, utcumque se res haberet. Verumtamen ubi iudicii disceptatio aderat, per fidelissimum sibi eunuchum nunciandum illis curabat: abite, viri optimi; lucroque apponite, quod salvo capite abitis: namque magistratibus diem dicere nequaquam licet. Tum illi discedebant, his auditis, capita sua contrectantes, et plane contenti quod ea cervicibus adhuc haererent. Qui autem cadmeam victoriam retulerat, multo iam infelicior erat; tum quia praefecturam olim omni suo patrimonio redemerat, tum quia nuper praefecturae lucra his insidiis et criminationibus propulsandis insumserat. Atque huiusmodi fraudibus domus omnes facultatibus vacuabantur; passimque videre erat magistratus pecunia corruptos: velutì ait comicus "viri publicum munus gerentis publica est pecunia". Ille tamen neque comicum noverat, neque versiculum legendum curaverat. Sic igitur Herennianus Accipitrem, qui plurima item impenderat, comprehensum coegit poenas luere necis quam Phravitho intulerat. Hic autem nomine Accipiter ab eo qui plura impenderat, tamquam ab aquila correptus, luscinia evasit hesiodea, quae potiori par esse non potuit. Tum et ipsa demum aquila nihil distulit a luscinia, nisi quod ad extremum,

(a) Cod. δεδηκασμένους, *morsos*; quae cui lectio placet, eam iure suo amplectatur.

(1) Proverbium satis notum.

(2) Ludit sine dubio in ambiguo vocabuli δημόσιος sensu poeta comicus, de quo quaerendum est. Est autem hic festivissimus iocus et πολιτικώτατος. Sic Cicero pro Flacco ambigue dixit *amplecti remp.*, observante interprete meo vaticano cap. XVIII. 4.

(3) Legitur haec politica fabula Op. et D. v. 203. sqq. cuius memoranda sententia est: ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν.

πλὴν ὅσα καὶ εἰς τὸν τοῦ μύ|θου κολιὸν ἐτέλει τῶν ἰδίων πτερῶν ὥσπερ ἀλλοτρίων ἐστερημένος. |

24. L. Ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλίδος οὐκ ἦν τινα παρὰ τὴν Κωνσταντίνου πό|λιν μὴ τοῦτο ἀκοῦσαι, τί δὲ σὺ πάντων ἀνδρῶν θαυμασιώτερε [πόλε]ων οὐκ ἄρχεις καὶ ἐθνῶν; καὶ ὁ λόγος ἦν τὸν κατὰ μύθον ἰοῦ τῶν διψάδων | δυνατώτερος (1).

28. Ὁ δὲ Στελιχὼν οὐκ ἐφόνευσε τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ ζῆν αἰ|σχρῶς ἠνάγκαζε, πάντα ἀφαιρόμενος, καὶ πρὸς τὸ βαρύτατον ὥς φα|μεν ἀνδρὸς τὴν πενίαν θηρίον (2) καὶ . . . λέγων καὶ συστέλλων. |

Ὅτι ὑπ . . . ὡς διὰ φιλαρχίαν ᾑροῦντο . . . ἅπαντες· οἱ δὲ ἔχοντες ζῆν μᾶλλον ἢ τοὺς . . . δεῖν πυρὶ καὶ φό|νῳ καὶ σιδήρῳ πάν- *Desideratur pagina una usque ad finem excerptorum vaticanorum Eunapii.*

32. τα δαπανήσασθαι . . . τῆς . . . χῆς | ἐν τῷ διαφαίνεσθαι ὅτι μόνος Στελιχὼν ὑπὲρ ἀνθρωπίνην ἐν||| . . . (3)

* * *

ut est in fabula, in corvum desiit, cui plumae tamquam aliena res ereptae fuerunt.

50. Eadem regina imperante, nemo Constantinopoli non hos sermones audiebat: tu vero vir praeclarissime cur non urbibus populisque imperas? Atque hic sermo veneno illo, quod est in fabulis, serpentium dipsadum efficacior erat.

Stelicho homines non interemit, sed turpiter vivere coegit, ereptis bonis omnibus; eosque ad egestatem, molestissimam homini (ut dici solet) beluam, damnavit . . .

* * *

(1) Nimirum qui a dipsade morsus fuerit tam inexplebili siti adfici dicitur, ut quo magis potat eo vehementius sitiat. Res narratur apud Lucianum in opusculo de dipsadibus: quo exemplo satis apte Eunapius utitur ad irridendos ambitiosos et cupidos in publicarum dignitatum nundinis.

(2) Stelichoni Eunapius maledixit etiam pag. 282; idque ab eo factum in historiis, ait Photius cod. XCVIII.

(3) Eunapii excerptorum in codice vaticano inveni priores duas paginas quaternioni haerentes in quo erat Arrianus de exped. Alexandri; tum ipsius Eunapii quaterniones duos. Neque plures olim fuerunt, ut ordo materiae docet. Primus autem integer superfuit; secundi desiderantur paginae duae priores, ut suo loco (p. 282. n. 2.) adnotavi. Praeterea postremae quinque secundi quaternionis paginae non Eunapium sed Polybium habuerunt; nam Polybius Eunapio in ordine codicis subtexebatur, antiquus scilicet auctor recentiori; quem anachronismum in codice quoque peiresciano observavit Valesius praef. p. 4. Iamvero secundi huius quaternionis paginae duae priores exciderunt; a tertia autem usque ad decimam omnes supersunt; undecima finem excerptorum Eunapii habuit in regno Pulcheriae; sed ea cum duodecima, in qua incipiebat Polybius, e codice excidit. Dixi Polybium in duodecima coepisse; quia in decima tertia, quae superest, legitur iam Polybii exordium ab illis cognitis verbis τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως ὑποφέρειν; perguntque Polybii excerpta in sequente pagina XIV; tum denique postremae duae quaternionis paginae cum suis editi Polybii excerptis exciderunt. Igitur Eunapii excerpta in titulo de sententiis paginas XXVIIII occupaverunt, quarum tres amissae sunt; reliquas raris lituris interspersas recuperavimus. Fuit autem, ut dixi, Eunapius inter Arrianum Polybiumque collocatus.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΥΝΑΠΙΟΥ
ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΡΕΣΒΕΙΩΝ(1).

LI. Ὅτι τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐς τὴν πολεμίαν χωροῦντος, καὶ τῶν Χαμάβων ἰκετευόντων φείδεσθαι καὶ ταύτης ὡς οἰκείας (2), ὁ Ἰουλιανὸς συνεχώρει, καὶ τὴν βασιλέα σφῶν προελθεῖν κελεύσας, ἐπειδὴ προῆλθε, καὶ ἐπὶ τῆς ὄχθης εἶδεν ἑστηκότα, ἐπιβὰς πλοίου (τὸ πλοῖον οὖν ἔχων τοξεύματος (a)) ἑρμηνέα ἔχων διελέγετο τοῖς βαρβάροις· ἐκείνων δὲ πάντα ποιεῖν ὄντων ἑτοίμων, ὁρῶν εὐπρόσωπόν τε ἅμα καὶ ἀναγκαίαν αὐτῷ τὴν εἰρήνην (Χαμάβων γὰρ μὴ βουλομένων, ἀδύνατον ἐστὶ τὴν ἐκ τῆς Βρεττανικῆς νήσου σιτοπομπίαν ἐπὶ τὰ ῥωμαϊκὰ φρούρια διαπέμπεσθαι) καμπτόμενος ὑπὸ τῆς χρείας, χαρίζεται τὴν εἰρήνην, καὶ ὅμηρα ἤτει λαβεῖν, πίστεως ἕνεκεν· τῶν δὲ ἱκανοὺς εἶναι αἰχμαλώτους λεγόντων, ἐκείνους ἔφη τὸν πόλεμον αὐτῷ δεδωκέναι· καθ' ὁμολογίαν γὰρ μὴ λαβεῖν· νυνὶ δὲ ζητεῖν παρ' αὐτῶν τῶν ἀρίστους, εἰ μὴ τεχνάζουσι περὶ τὴν εἰρή-

EX HISTORIA EUNAPII
EXCERPTA LEGATIONUM EDITA
CUM NOVA INTERPRETATIONE.

51. Quum in hosticam regionem Iulianus irrupisset, Chamavique rogarent, ut huic veluti iam suae parceret; Iulianus annuit, regemque eorum adesse iussit; qui quum obviam processisset, iamque in ripa consisteret, Iulianus nave, quae telis instructa erat, conscensa per interpretem cum barbaris collocutus est. His autem ad imperata facienda paratis, considerata insuper pacis commoditate et necessitate (nam Chamavis invitis fieri nequit ut ex insula Britannia romanis praesidiis commeatus suppeditentur) utilitate adductus, pacem indulsit, obsidesque illis firmandae fidei causa imperavit. Tum dicentibus barbaris, sufficere eos, quos captivos fecisset; hos, inquit Iulianus, bel-

(a) Ita per ellipsim sine πλῆρες etiam in cod. vat. Sic enim intelligi locum video. Ceteroquin mihi (qui Scaeferianis a cl. Boissonado laudatis careo) desiderari potius ἐκτὸς videtur, explicandumque *extra teli tactum*.

(1) Quum historiarum Eunapii nunc denique ope codicis vaticani partem insignem recuperaverimus, operae pretium me facturum putavi, si ceteras quoque partes eiusdem operis, quamquam antea editas, excerpta scilicet legationum et minora fragmenta apud Suidam extantia, meo in libro exhiberem. Sic enim quantum superest historiarum Eunapii uno intuitu lector agnoscet. Porro editarum partium latinam Cantoclari, quae extabat, interpretationem respui, quia prorsus mihi non arridebat; novamque marte proprio festinanter dictavi. Codicem quoque graecum vaticanum legationum consului, unde aliquot varietates nactus sum.

(2) Recole similem locutionem de Iuliano item ab Eunapio dictam p. 256. Haec autem Chamavorum legatio pertinet ad illud tempus, quo caesar Iulianus, Constantii legatus, bellum in Galliis Germaniaque gerebat. Et quidem ab ipso Iuliano libellum de his expeditionibus suis compositum superius p. 255. dixit Eunapius.

νην· τῶν δὲ ἱκετευόντων καὶ ἀξιούντων εἰπεῖν, οὓς βούλεται μεταλαβὼν (a), αὖθις ἀπὸ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ αἰτεῖται παῖδα, πλαττόμενος ὃν εἶχεν αἰχμάλωτον ὥσπερ οὐκ ἔχων· ἐνταῦθα ὅ τε βασιλεὺς αὐτοῦ καὶ οἱ βάρβαροι πρηνεῖς ἐκταθέντες, οἰμωγῇ τε ἀφθόνῳ καὶ ὀλοφύρσει προσεκέχρηντο, δεόμενοι μηδὲν ἀδύνατον ἐπιτάττεσθαι· ἀδύνατον δὲ αὐτοῖς εἶναι καὶ τοὺς πεσόντας ἀναστῆσαι, καὶ ὁμήρους δοῦναι τοὺς τετελευτηκότας.

LII. Γενομένης δὲ σιωπῆς, ὁ τῶν βαρβάρων βασιλεὺς ἀναβοήσας μέγιστον ὅσον, εἴθε ἔζη μοι ἔφη ὁ παῖς, ἵνα σοι δοθεὶς ὅμηρος, ὦ Καῖσαρ, δουλείαν ηὐτύχει τῆς ἐμῆς βασιλείας εὐδαιμονεστέραν· ἀλλ' ὑπὸ σοῦ τέθνηκεν ἀτυχήσας ἴσως καὶ τὸ ἀγνοηθῆναι· πολέμῳ γὰρ ἐπίστευσε τὸ σῶμα νέος ὤν, ὃν σὺ μόνον ἀντάξιον εἰρήνης ὑπολαμβάνεις· καὶ νῦν, ὦ βασιλεῦ, σὺ μὲν ἐξαιτεῖς ὡς ὄντα, ἐγὼ δὲ ἄρχομαι θρηνεῖν συνορῶν τίνα οὐκ ἔχω· παῖδα γὰρ ὀδυρόμενος ἕνα, καὶ κοινὴν εἰρήνην τῷ παιδὶ συναπολώλεκα· κἂν μὲν πιστεύσῃς τοῖς ἐμοῖς ἀτυχήμασιν, παραμυθίαν ἔχει μοι τὸ πάθος, ὡς ὑπὲρ ἁπάντων ἠτυχηκότι· ἂν δὲ ἀπιστήσῃς, καὶ πατὴρ ἀτυχὴς καὶ βασιλεὺς ὀφθήσομαι· τοῖς γὰρ ἐμοῖς κακοῖς οὐκ ἀκολουθήσει μὲν ὁ παρὰ τῶν ἄλλων ἔλεος, ὅσπερ ἅπασιν ὀφείλεται τοῖς ἐν τούτοις καθεστηκόσι· προσκείσονται δὲ αἱ κοιναὶ συμφοραί· καὶ οὐ παραιτήσομαι τοῖς ἄλλοις ἀτυχῶν, ἀλ-

lum mihi tradidit, non foedere accepi: nunc vero optimates a vobis postulo, nisi forte pacem dolosam meditamini. Quum illi denuo preces miscerent, rogarentque ut quos vellet nominatim ediceret sumeretque; mox ipse regis eorum filium dedi sibi poposcit; nimirum simulans apud se non esse, quem reapse captivum tenebat. Ibi rex et barbari humi procumbentes cum fletu ubere atque eiulatu orabant, nequid imperaret, quod praestare nequirent: nam fieri non posse ut quos bellum stravisset excitarent, extinctosque obsidum loco darent.

52. Facto demum silentio, barbarorum rex voce maxima utinam, inquit, filius meus viveret, ut tibi, Caesar, obses traditus servitutem serviret regno meo feliciorem! Verum ille ab armis tuis periit: adeoque fuit infelix, ut ne fortasse quidem agnitus sit: corpus enim bello adulescens obtulit, quem tu pacis vadem unice exposcis. Nunc vero tu, imperator, non viventem petis; ego autem lugere incipio, qui qualem amiserim iam intelligo; quique filium dum defleo, publicam simul pacem cum illo amisi. Quod si tibi fidem faciunt miseriae meae, solamen aliquod doloris habeo, postquam omnigenam adversitatem expertus sum. Sin autem fidem abrogas, et pater et rex infelix videbor: neque enim infortunia mea comitabitur ea miseratio, quam quisque debet homini in hoc fortunae genere constituto; immo communis calamitas me praegravabit. Neque cetera mala deprecor, verum id solum, ne respublica infortunii mei particeps esse

(a) Ita interpungitur in cod. vat.; non εἰπεῖν οὓς βούλεται, μεταλαβὼν αὖθις. Quare et aliter verbum μεταλαβὼν interpretatus sum. Textus editi interpunctionem signis mavult sequi, is dicat: *ut quos vellet nominatim ediceret; instaurato colloquio, regis eorum filium* etc.

λὰ κοινωνεῖν ἐμοὶ τῶν δεινῶν ἀναγκάσαι, τοσοῦτον ἀπολαύων τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ὅσον ἀτυχεῖν μόνος μὴ δύνασθαι (1)· τούτων ἀκούων ὁ βασιλεὺς, τήν τε ψυχὴν ἔπαθε, καὶ τοῖς λεγομένοις εὐπαθῶς ἐξεδάκρυσε· καὶ καθάπερ ἐν τοῖς δράμασιν, ὅταν εἰς ἄπορον καὶ δύσλυτον αἱ τῶν ὑποκειμένων ἔργων πλοκαὶ τελευτήσωσιν, ὁ καλούμενος ἀπὸ μηχανῆς θεὸς ἐπεισόδιος εἰς μέσον ἕλκεται πάντα συμπεραίνων (a) καὶ καταστρέφων ἐπὶ τὸ σαφέστερον καὶ εὔκριτον, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐπὶ πράγμασιν ἀμηχάνοις καὶ δυσεξόδοις, μετ' οἰμωγῆς ἁπάντων (b) τὴν μὲν εἰρήνην αἰτούντων, τὸν δὲ ἐπιζητούμενον ὅμηρον ἀπαγορευόντων μὴ ἔχειν, τόν τε νεανίσκον παραγαγὼν, ἅπασιν ἔδειξε βασιλικῶς παρ' αὐτῷ διαιτώμενον, καὶ διαλεχθῆναι τῷ πατρὶ κελεύσας ὅσα ἐβούλετο, περιεσκόπει τὸ πραχθησόμενον.

LIII. Τὰ δὲ ἐπὶ τούτοις ἦν ἄξια τούτων· οὐκ ἔτεκεν ὁ ἥλιος τοιαύτην ἡμέραν, οἵαν τότε ἐξῆν τοῖς παροῦσιν ὁρᾷν καὶ ἱστορεῖν· οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ θορύβου καὶ θρήνων ἐκπλήξει καὶ θάμβει συνδεθέντες ἐς τὸ ἀκίνητον ἐπάγησαν, ὥσπερ Ἰουλιανοῦ δείξαντος αὐτοῖς οὐ τὸν νεανίσκον, ἀλλ' εἴδωλον. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐπεὶ ἡσυχία μυστηρίων ἁπάντων ἐγένετο σταθερωτέρα (2), βαρὺ φθεγξάμενος εἰς μέσον, τοῦτον εἶπεν ὁ μὲν ὑμέτερος, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, πόλεμος ἀπολώλεκεν, θεὸς δὲ ἴσως καὶ τὸ Ῥωμαίων δέδωκε φιλάνθρωπον· ἕξω (c) δὲ αὐτὸν ὅμηρον, οὐ παρ' ὑμῶν καθ' ὁμολογίαν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πολέμου λαβὼν, καὶ τῷ κρατεῖν ἀρκούμενος· καὶ οὗτος μὲν οὐδενὸς ἀτυχήσει τῶν καλ-

cogatur; ita ut eo mihi religatur honor regius, ut solitatim infelix esse nequeam. His imperator auditis, animo commotus est ac narrationi clementer illacrimatus. Ac quemadmodum in fabulis scenicis, postquam ratio argumenti ad perdifficilem quendam insolubilemque nexum devenit, tunc invocatus e machina Deus repente intervenit, atque omnia invertit et ad perspicuum felicemque exitum ducit; sic etiam Iulianus in re perplexa atque inexplicabili versans, dum omnes cum eiulatu pacem peterent, obsidem qui exigebatur se habere negarent; adulescentem subito productum cunctis ostendit regio victu apud se alitum: atque huic permisit, ut cum parente pro libito colloqueretur; rei exitum interim expectans.

53. His consentanea consecuta sunt: nullum quippe talem sol diem protulit, qualem tunc praesentibus intueri ac noscere licuit. Nam barbari a perturbatione et querelis in admirationem stuporemque rapti, immobiles defixi erant; ceu si Iulianus illis non adulescentem sed spectrum obtulisset. Exin imperator, post illud firmius, quam in quovis mysterio solet, silentium; gravi voce in concione ait: hunc quidem iuvenem, reapse vestrum bellum ut putabatis, perdiderat; sed Deus ut reor Romanorumque clementia conservavit. Habebo autem obsidem, haud sane a vobis foedere traditum sed bello captum;

(a) Cod. vat. *συμφέρων*. Sed corrigitur in margine *συμπεραίνων*. (b) Cod. vat. et alii *ἀπάντων*. (c) Cod. vat. et alii *ἔξω*.

(1) Ingeniosiora haec sunt, quam ut ea barbarus Chamavus, et quidem calamitosus et eiulans, dixerit. Quare vel ipse Iulianus vel Eunapius sophistarum myrothecia compilaverunt.

(2) Quis non succenseat antiquo interpreti, qui vertit: *ubi quies et silentium a mysteriis fuit?* Crimine ab uno disce omnia.

λίστων ἐμοὶ ξυνών, ὑμεῖς δὲ πειρώμενοι παραβαίνειν τὰς συνθήκας ἀποτεύξεσθε πάντων· φημὶ δὲ, οὐχ ὅτι κολάσομαι τὸν ὅμηρον, ὃν οὔτε ἐνέχυρον παρ' ὑμῶν εἴληφα τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἀνδρείας ἀπόδειξιν καθ' ὑμῶν ἔχω· (ὃ καὶ ἄλλως ἄνισον καὶ θεομισὲς τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ὑπὲρ τῶν ἀδικούντων δάκνειν καὶ σπαράττειν, ὥσπερ τὰ θηρία τοὺς ἀπαντῶντας, ὅταν ὑφ' ἑτέρων διώκηται)· ἀλλ' ὅτι πρῶτον μὲν ἄρξετε (a) χειρῶν ἀδίκων, οὗ μείζων ὄλεθρος οὐκ ἔστιν ἀνθρώποις, κἂν δοκῶσι πρὸς τὸ βραχὺ καὶ παρὸν ἐπιτυγχάνειν· δεύτερον δὲ ὅτι πρὸς Ῥωμαίους ὑμῖν ὁ λόγος ἔσται κἀμὲ τὸν ἄρχοντα τούτων, ὃν οὔτε πολεμοῦντες οὔτε εἰρήνην αἰτοῦντες ἐνικήσατε. Προσεκύνησαν ἐπὶ τούτοις ἅπαντες καὶ ἀνευφήμουν, θεόν τινα ἐπὶ τοῖς λόγοις ἡγούμενοι· σπεισάμενος γοῦν, καὶ τὴν τοῦ Νεβισγάστου (1) μητέρα μόνον αἰτήσας, ἐκείνων ὁμολογούντων τε ἅμα καὶ δόντων, ἀνέζευξεν ἐπὶ τοιαύταις πράξεσιν, μετοπώρου τε ἑστηκότος καὶ χειμῶνος ἤδη συνισταμένου καὶ διαψύχοντος.

LIIII. Ὅτι Βαδομάριός τις δυνάμει καὶ τόλμῃ προεῖχε Γερμανῶν, καὶ ἐς τοῦτο ὑπετύφετο μεγαλαυχίας, ὥστε ἐτύγχανε μὲν ὅμηρον τὸν ἑαυτοῦ δεδωκὼς υἱὸν, ἕως ἂν ἀποδῷ τοὺς αἰχμαλώτους οὓς ἐκ τῆς καταδρομῆς εἶχε συνηρπασμένους, τούτους δὲ οὐκ ἀποδιδοὺς, ἀπῄτει τὸν ὅμηρον, πολλὰ ἀπειλῶν εἰ μὴ λάβοι. ἀποπέμπει δὴ τοῦτον Ἰουλιανὸς αὐτῷ, τοσοῦτον ἐπιθεὶς, ὡς οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστον ἓν μειράκιον ὑπὲρ πολλῶν εὐγενέστερον ὁμηρεῦον παρ' αὐτῷ, ἀλλ' ἢ τοὺς

meaque victoria contentus ero. Neque hic ullam commoditatem apud me diversans desiderabit: vos autem si foedera violaveritis, rem vestram publicam omnino perdetis. Neque aio me saeviturum adversus obsidem, quem non a vobis pacis causa oblatum habeo, sed fortitudinis meae adversus vos documentum. (Nam et alioquin illiberale impiumque est innocuos pro reis mordere ac dilaniare, ceu ferae solent obvium quemlibet, quamquam alii eas persequantur.) Sed primo quidem, si certe vos iniuriarum initium feceritis, velim sciatis nihil esse inter homines hac re exitiosius, etiamsi forte ad breve tempus in praesentia prospere eveniat. Deinde res vobis erit cum Romanis et mecum eorum imperatore, quem neque belli neque pacis studiis umquam superavistis. Tum barbari omnes Iulianum adorabant, ac veluti deum post hanc orationem existimabant. Pace ergo composita, neminem postulavit praeter Nebisgasti matrem, quam ii foedere inito tradiderunt. Quibus gestis, inclinato iam autumno atque hiemali frigore instante discessit.

54. Badomarius quidam viribus et audacia inter Germanos praestans, tanta superbia elatus erat, ut quum obsidem filium suum tradidisset, donec ipse captivos quos excursione facta abduxerat, restitueret; deinde his non redditis, repeteret tamen obsidem, minis multis interpositis, nisi acciperet. Remisit ergo hunc Iulianus, hoc adiiciens, unum nobilem adulescentulum non esse idoneum pro multis obsidem: oportere igitur, ut vel Badomarius captivos, qui plus

(a) Cod. vat. et alii ἄρξηται.

(1) Erat hic Chamavorum regulus.

αἰχμαλώτους ἀποδιδόναι προσῆκον ὄντας ὑπὲρ τρισχιλίους τοῖς αὐτίκα ἥξουσι πρέσβεσιν (a), ἢ ἀδικοῦντα εἰδέναι· ταῦτα ἔγραφέ τε καὶ τὴν πρεσβείαν ἔστελλε, καὶ αὐτὸς εἵπετο τῇ πρεσβείᾳ ἀπὸ Νεμέτων ἄρας ἐπὶ τὸν Ῥῆνον, ἤδη τε ἦν πρὸς τοῖς Ῥαυράκοις, ὅ ἐστι φρούριον.

LV. Ὅτι μετὰ τὴν Ἰουλιανοῦ τῆς βασιλείας ἀναγόρευσιν πρεσβεῖαι πανταχόθεν συνέβαινον, καὶ στέφανοι πολλοὶ χρυσοί, οὓς αὐτῷ παρὰ τῶν ἐθνῶν ἀνεκομίζοντο· ἐνταῦθα καὶ οἱ τὴν Ἰωνίαν οἰκοῦντες ἔτυχον ὅσων ἐδεήθησαν καὶ πλειόνων ἢ ἐλασσόνων (b)· Λυδοὶ δὲ καὶ εὐχῆς κρεῖττον ἔπραττον, Εὐναπίου μὲν τοῦ ῥήτορος (1) ὑπὲρ αὐτῶν πρεσβεύοντος, εὐημερήσαντος δὲ οὕτω κατὰ τὴν πρεσβείαν, ὥστε καὶ δίκῃ τινὶ περιμαχήτῳ συνειπεῖν, ἣν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἐκέλευεν· ὁ δὲ ἐνίκα καὶ τὴν δίκην. Καὶ ἐκ Κλαζομενῶν (c) δὲ Πείσων εὐδοκίμει λέγων.

Ὅτι Βαλεντινιανοῦ ἀνάρρησις ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας γίνεται, πρεσβεῖαί τε, ὅσαι συνεπεφοιτήκεσαν ἐπὶ τοῦτον (2), τοὺς χρυσοῦς ἔχουσαι στεφανούς, πρὸς ἐκεῖνον ἀνεφέροντο: καὶ πρὸς πάσας ἀπεφαίνετο μὲν οὐδὲν, ἐπιτρέχων ῥᾳδίως οὑτωσὶ καὶ συντόμως, ἐπήγγελλέ τι δὲ ἅπασιν, ὡς ποιήσων αὐτίκα μάλα.

LVI. Ὅτι τῷ βασιλεῖ Οὐάλεντι, ἡσυχίαν ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ὀθνείων ἄγοντι, τὸ ἐπίλεκτον ἀγγέλλεται τῶν Σκυθῶν στράτευμα πλησίον ἤδη που τυγχάνειν, οὓς ὁ Προκόπιος (3) εἰς συμμαχίαν ἐξεκεκλήκει παρὰ τοῦ Σκυθῶν βασιλέως· γαύρους εἶναι τὰ φρονήματα ἔλεγον τοὺς προσιόντας καὶ περιφρονητικοὺς

ter milibus erant, traderet venturis ad eum ilico legatis, vel se crimine hostili obstrictum iri sciret. Haec in epistula scripsit, simulque legationem misit, quam ipse subsecutus est, a nemetensi regione ad Rhenum pergens: iam enim apud Rauracos stationem habebat, ubi Romanorum castellum est.

55. Quo tempore Iulianus ad augusti dignitatem evectus fuit, legationes undique convenerunt cum aureis coronis multis, quas ei gentes offerebant. Tunc etiam Iones votorum suorum compotes plus minus fuerunt. Lydi autem maiora etiam precibus suis impetrarunt; legationem pro iis obeunte Eunapio rhetore. Quippe hic id munus tanta gessit felicitate, ut perdifficilem quoque nescio quam causam de mandato Augusti defenderit, ex eaque victor discesserit. Tum Piso etiam clazomenius laude eloquentiae claruit.

Valentinianus Nicaeae in Bithynia provectus ad purpuram, legationes recepit, quae ad eum coronas aureas undique deferebant. Atque his cunctis legationibus nihil ipse diserte respondit; sed breviter ac perfunctorie cum iis collocutus, universim declaravit se ociter admodum aliquid praestiturum.

56. Valenti imperatori a civilibus externisque bellis quieto nunciatum est adventicium Scytharum exercitum in propinquo esse, quem Procopius opis sibi ferendae causa ab illorum rege accersiverat. Iam hi advenae adrogantes esse dicebantur, contemptores omnium mortalium negligentesque propter impunitatem;

(a) Cod. vat. πρέσβευσιν, sed υ expungit videtur. (b) Cod. vat. et alii ἐλάσσων. (c) Cod. vat. et alii ἐκκλαζομενῶν.

(1) Eunapium hunc rhetorem et diversum esse ab historico et paulo seniorem, iam demonstraverunt viri eruditi.

(2) Boissonadus τοῦτον intelligit Iovianum; quo extincto, coronae ad Valentinianum, ἐκεῖνον, devenerunt.

(3) Ille scilicet rebellis, Iuliani olim caesaris propinquus.

τῶν ὁρωμένων, ὀλιγώρους τε πρὸς τὸ ἀκόλαστον, (a) μεθ' ὕβρεως καὶ πολὺ τὸ ἀγέρωχον καὶ θερμὸν ἐπὶ πᾶσιν ἔχοντας· ὁ δὲ βασιλεὺς συντόμως αὐτοὺς ἀποταμὼν τῆς ἐπὶ Σκύθας ὑποστροφῆς, κατεῖχεν ἐντὸς ἀρκύων, καὶ τὰ ὅπλα παραδοῦναι κελεύσας· οἱ δὲ ἔδοσαν, τὴν τῆς γνώμης ὑπεροψίαν μέχρι τοῦ κινῆσαι τὰς κόμας (1) ἐπιδειξάμενοι· διασπείρας οὖν αὐτοὺς κατὰ τὰς πόλεις, ἐν ἀδέσμῳ κατεῖχε φρουρᾷ, καὶ καταφρόνησιν ἐνεποιεῖτο τοῖς θεωμένοις αὐτῶν τὰ σώματα, πρός τε μῆκος ἀχρεῖον ἐλαυνόμενα, καὶ βαρύτερα τοῖς ποσὶ, κατά τε τὸ μέσον διεσφιγμένα, ἥπερ φησὶν Ἀριστοτέλης (2) τὰ ἔντομα· δεχόμενοι δ' οὖν αὐτοὺς εἰς τὰς οἰκίας οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦντες, καὶ πειρώμενοι τῆς ἀσθενείας, τὴν ἑαυτῶν ἐξαπάτην γελᾷν ἠναγκάζοντο· τούτους ἀπῄτει τοὺς γενναίους ὁ Σκυθῶν βασιλεὺς, καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα δριμὺ, καὶ πρὸς τὸν τοῦ δικαίου λόγον οὐκ εὐδιαίτητον· ὁ μὲν γὰρ ἔφασκε βασιλεῖ δεδωκέναι κατὰ συμμαχίαν καὶ ὅρκους· ὁ δὲ ἀπέφασκε βασιλέα μὴ τυγχάνειν, καὶ αὐτῷ οὐκ ὀμωμοκέναι· ἐκείνου δὲ προστεθέντος τὸν Ἰουλιανὸν, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἐκείνου δεδώκει συγγένειαν (3), * καὶ τὰ τῶν πρέσβεων ἀξιώματα προστιθέντος, ὁ βασιλεὺς ἀντεφώνει τούς τε πρέσβεις ἔχειν τὴν δίκην, καὶ τοὺς παρόντας ὡς πολεμίους κατέχεσθαι, πολεμίῳ πρὸς συμμαχίαν ἥκοντας· ἐκ τούτων δὲ τῶν προφάσεων ὁ σκυθικὸς ἀνεγείρεται πόλεμος, τῷ μὲν ἀξιώματι τῶν συνιόντων ἐθνῶν καὶ τοῖς μεγέθεσι τῶν παρασκευῶν ἐπὶ μέγα προβήσεσθαι καὶ χωρήσειν πολυτρόπων συμφορῶν καὶ ἀτεκμάρτου τύχης προσ-

violenter superbe iracundeque adversus omnes agere soliti. Verumtamen imperator raptim his reditu in Scythiam intercluso, retibus veluti inclusit, atque arma tradere iussit: qui sane tradiderunt; catenus mentis superbiam significantes, quatenus comas agitaverunt. Ergo hos per urbes dispersos in libera custodia habebat; eorumque contemptum excitabat apud omnes qui haec corpora intuebantur in proceritatem quidem inutilem excrescentia, sed basibus gravia, et circa medium exilia, qualia Aristoteles insecta dicit. Quamobrem his domi exceptis, eorumque infirmitate explorata, errorem proprium romani cives irridere cogebantur. Atque hos praeclaros gentiles suos Scytharum rex repetebat: eratque negotium satis asperum neque facili iure componendum. Scytha enim aiebat se hos milites ad imperatorem (Procopium) misisse ex foedere sacramentis firmato: Valens autem imperatorem illum fuisse negabat; se autem nullam fidem propriam obstrinxisse. Rursus cum scytha imperatorem Iulianum obiiceret, atque ob huius cum Procopio adfinitatem auxilia misisse diceret, et legatorum publicam auctoritatem obtenderet; imperator respondebat, legatos quoque in culpa fuisse; praesentes autem milites hostium loco se habere, qui hosti suo suppetias tulissent. Ex his causis bellum scythicum excitatum fuit, quod potentia bellantium populorum et apparatus magnitudine in ingentem variorum casuum incertaeque fortunae molem evasurum erat; nisi id imperatoris

(a) Ita interpungitur in cod. vat.

(1) Mos barbaricus fuit agitandi comam, ut Appianus quoque narrat apud Suidam voc. ἴυγγες. Quin adeo sic de Iove loqui videtur Homerus Iliad. I. 529.

(2) Hist. anim. I. 2.

(3) In codice vaticano, item ut in aliis, relinquitur heic spatium nonnullorum versuum; sed revera nihil deesse videtur.

δοκηθεὶς, τῇ δὲ τοῦ βασιλέως ὀξύτητι καὶ προνοίᾳ κατενεχθεὶς ἐπὶ τὸ σταθερόν τε καὶ ἀσφαλέστερον.

LVII. Ὅτι τῶν Σκυθῶν ἡττηθέντων καὶ ὑπὸ τῶν Οὔννων ἀναιρεθέντων καὶ ἄρδην ἀπολλυμένων τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἐγκαταλαμβανόμενοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις διεφθείροντο, καὶ οὐδὲ μία φειδὼ τῆς περὶ τοὺς φόνους ἦν ὠμότητος· τὸ δὲ συναλισθὲν καὶ πρὸς φυγὴν ὁρμῆσαν πλῆθος μὲν οὐ πολὺ τῶν εἴκοσι μυριάδων ἀποδέουσαι, συνῆλθον ἐς τὸ μάχιμον ἀκμαζούσας· κινηθέντες καὶ ταῖς ὄχθαις ἐπιστάντες χεῖράς τε ὤρεγον πόρρωθεν μετὰ ὀλοφυρμοῦ καὶ βοῆς, καὶ προέτεινον ἱκετηρίας, ἐπιτραπῆναι τὴν διάβασιν παρακαλοῦντες, καὶ τὴν σφῶν συμφορὰν ὀδυρόμενοι, καὶ προσθήκην τῇ συμμαχίᾳ παρέξειν ἐπαγγελλόμενοι· οἱ δὲ ταῖς ὄχθαις ἐπιτεταγμένοι Ῥωμαίων οὐδὲν ἔφασαν πράξειν ἄνευ βασιλέως γνώμης· ἐντεῦθεν ἀναφέρεται μὲν ἐπὶ τὸν βασιλέα ἡ γνῶσις· πολλῆς δὲ ἀντιλογίας γενομένης, καὶ πολλῶν ἐφ' ἑκάτερα γνωμῶν ἐν τῷ βασιλικῷ συλλόγῳ ῥηθεισῶν, ἔδοξε τῷ βασιλεῖ· καὶ γὰρ ὑπ' ἀντιζηλοτυπίας αὐτῷ πρὸς τοὺς συμβασιλεύοντας, οἳ παῖδες μὲν ἦσαν ἀδελφοῦ (καὶ γέγραπται οὕτω πρότερον (1)), τὴν βασιλείαν δὲ διῃρῆσθαι κατὰ σφᾶς ἐδόκουν, τὴν διανομὴν οὐκ ἐνεγκόντες ἐπὶ τὸν θεῖον· τούτων δὴ ἕνεκα, καὶ ὡς μεγάλῃ προσθήκῃ τὸ ῥωμαϊκὸν αὐξῆσαν, δεχθῆναι κελεύει τοὺς ἄνδρας, τὰ ὅπλα καταθεμένους.

LVIII. Πρὶν δὲ τὴν διάθεσιν ἐκ βασιλέως ἐπιτραπῆναι, Σκυθῶν οἱ τολμηρότατοι καὶ αὐθάδεις βιάσασθαι τὸν πόρον ἔγνωσαν, καὶ βιαζόμενοι κατεκόπησαν· οἱ δὲ διαφθείραντες ἀπόδασμον τοῦτον, τῆς τε ἀρχῆς παρε-

celeritas et providentia ad quietem securitatemque convertisset.

57. Scythae ab Hunnis victi caesique sunt, magnusque eorum numerus funditus deletus. Nam quicumque in hostium manus veniebant, ii cum uxoribus liberisque iugulabantur, nullusque erat crudelitatis caediumve modus. Tum reliquum congregatum vulgus, ducenta prope hominum milia, quotquot bello idonei erant, fugae se commiserunt; relictisque sedibus suis atque in Istri ripis insistentes manusque procul cum eiulatu et clamore tendentes supplicabant, ut sibi fluminis transitus concederetur; neque suam tantummodo calamitatem deplorabant, verum etiam se belli socios fore spondebant. Sed enim Romani custodiendis ripis praepositi, nihil se acturos sine imperatoris auctoritate aiebant. Quamobrem res ad Augusti cognitionem defertur. Exin magna contentione habita, multisque utrimque in regio concilio sententiis dictis, res demum imperatori placuit. Nam et ipse simultatem quandam adversus imperii socios fovebat, qui erant fratris filii (quam nos rem in superioribus scripsimus) propterea quod imperium inter se diviserant, neque eius rei arbitrium ad se patruum detulerant. Hoc animi dolore compunctus, insuperque putans vires non modicas imperio romano adiunctum iri, barbaros recipi iussit, inermes tamen.

58. Sed enim prius quam transitus ab imperatore permitteretur, iam Scythae aliquot audaciores ceteris ac ferociores flumen transmittere conati erant; quod quum vi fecissent, caesi fuerant. Sed enim qui hunc manipulum occide-

(1) In partibus historiae amissis.

λύθησαν καὶ περὶ τοῖς σώμασιν ἐκινδύνευσαν, ὅτι πολεμίους διέφθειραν. οἵ τε παραδυναστεύοντες βασιλεῖ καὶ δυνάμενοι μέγιστον, κατεγέλων αὐτῶν τὸ φιλοπόλεμον καὶ στρατηγικὸν, πολιτικοὺς δὲ οὐκ ἔφασαν εἶναι· ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς ἐξ Ἀντιοχείας ἐπέστειλεν αὐτοῖς τὴν ἀχρεῖον ἡλικίαν πρῶτον ὑποδεξαμένοις καὶ παραπέμψασιν εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, καὶ ταύτην ἐς ὁμηρίαν ἀσφαλῶς κατέχουσιν, ἐπιστάναι ταῖς ὄχθαις καὶ μὴ πρότερον τοὺς μαχίμους δέξασθαι διαβαίνοντας, μηδὲ τὰ πλοῖα παρασχεῖν ἐς τὴν περαίωσιν, εἰ μὴ τὰ ὅπλα καταθέμενοι, γυμνοὶ διαβαίνοιεν· οἱ δὲ ταῦτα ἐπιτραπέντες, ὁ μὲν ἐκ τῶν διαβεβηκότων ἤρα παιδαρίου τινὸς λευκοῦ καὶ χαρίεντος τὴν ὄψιν, ὁ δὲ ἠλέει γυναικὸς εὐπροσώπου τῶν αἰχμαλώτων, ὁ (a) δὲ ἦν αἰχμάλωτος ὑπὸ παρθένου, τοὺς δὲ τὸ μέγεθος κατεῖχε τῶν δώρων, τά τε λίνα ὑφάσματα καὶ τὸ τῶν στρωμάτων ἐπ' ἀμφότερα θυσανοειδὲς, ἕκαστος δὲ ἁπλῶς αὐτῶν ὑπελάμβανε καὶ τὴν οἰκίαν (b) καταπλήσειν οἰκετῶν καὶ τὰ χωρία βοηλατῶν, καὶ τὴν ἐρωτικὴν λύσσαν τῆς περὶ ταῦτα ἐξουσίας (1)· νικηθέντες δὲ ὑπὸ τούτων νίκην αἰσχίστην καὶ παρανομωτάτην, ὥσπερ τινὰς εὐεργέτας καὶ σωτῆρας παλαιοὺς μετὰ τῶν ὅπλων ἐδέξαντο· οἱ δὲ τοσοῦτον ἀκονιτὶ (c) πρᾶγμα διαπεπραγμένοι καὶ τὴν οἴκοι συμφορὰν εὐτυχήσαντες (οἵ γε ἀντὶ τῆς Σκυθῶν ἐρημίας καὶ τῶν βαράθρων τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν ὑπελάμβανον) εὐθὺς πολύ τι βάρβαρον ἐν τῷ παρασπόνδῳ καὶ ἀπίστῳ διέφαινον· ἡ μὲν γὰρ ἄχρηστος ἡλικία, προλαβοῦσα κατὰ τὴν διάβασιν, μετὰ βαθείας σπουδῆς καὶ φροντίδος τῶν ταῦτα βεβουλευμένων, εἰς τὰ ἔθνη κατεχεῖτο καὶ διεσπείρετο· οἰκέται δὲ καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες ἐκείνων, οἱ μὲν βα-

rant, munere deinceps privati sunt, immo et capite periclitati, quia videlicet hostes peremerant. Certe qui apud imperatorem reip. praeerant, plurimumque poterant, custodes illos irridebant, eosque sane militares vigilantesque dicebant, sed rei politicae prorsus ignaros. Scilicet imperator decretum Antiochia miserat, ut imbellis primum aetas reciperetur, eaque in romanam ditionem translata veluti obses diligenter custodiretur: deinde ut praesidia ripis imposita haud aliter viros militares in transitu exciperent, vel iis navigia concederent, quam si armis positis nudi transmitterent. Verumtamen eorum, quibus id munus mandatum fuit, alius pueri candidi festivique specie capiebatur, alius venustae feminae misericordia flectebatur, alium virginis amor vincebat; alios denique donorum magnitudo, vestimenta linitea, vel utrimque fimbriata stragula: nemoque erat, qui non domum servitiorum multitudine, villas agricolarum, complere vellet, atque omnino hac divitiarum siti non urgeretur. Hoc igitur turpissimo scelestissimoque victoriae genere victi, barbaros cum armis recipiebant ceu beneficos sibi mortales et antiquos servatores. Hi autem tam praeclaram rem sine labore adsecuti, patriam calamitatem iam lucro apponentes (nam scythicas solitudines paludesque cum romano imperio commutaverant) multam statim barbariem frangenda fide prodiderunt. Imbellis quidem aetas, quae prior transiverat, diligenti studio curaque eorum qui hoc consilii dederant, per provincias distributa fuerat sparsimque collocata. Porro cernere erat domesticos eorum et u-

(a) Cod. vat. et alii ὅς. (b) Cod. vat. et alii οἰκεῖαν. (c) Cod. vat. aliique ἀκονιτί. Lege Diodori excerpta p. 79, ibique in notis corrige ἀκονητὶ pro ἀκοντὶ.

(1) Recole Eunapium cap. XXX.

σιλικὰ παράσημα ἔχοντες, τὰς δὲ ἦν ἁβροτέρας ὁρᾷν ἢ κατὰ αἰχμάλωτον· παῖδες δὲ αὐτῶν καὶ τὸ οἰκετικὸν πρός τε τὴν εὐκρασίαν τῶν ἀέρων ἀνέδραμον καὶ παρὰ τὴν ἡλικίαν ἥβησαν, καὶ πολὺ τὸ ἐπιφυόμενον ἦν πολέμιον γένος· οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ μῦθοι λέγουσι, περὶ τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν Κολχίδα δρακοντίων ὀδόντων κατασπαρέντων, ἐν ὅπλοις ἅμα τῷ σπόρῳ τοὺς ἄνδρας ἀναπάλλεσθαι· ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς χρόνος καὶ τὸν μῦθον τοῦτον εἰς φῶς καὶ ἔργον συνήγαγεν καὶ ὀφθῆναι κατηνάγκασεν· οὐ γὰρ ἔφθασαν τοῦ σκυθικοῦ γένους εἰς τὴν ἐπικράτειαν τὴν ῥωμαϊκὴν οἱ παῖδες ὥσπερ ὀδόντες διασπαρέντες, καὶ πάντα ἦν μεστὰ θυμοῦ καὶ μανίας καὶ φόνων, ἀνηθόντων αὐτῶν εἰς ἡλικίαν μάχιμον παρὰ τὸν χρόνον· τὸ δὲ ἀκμάζον τῆς σκυθικῆς ἀλκῆς καὶ γενναιότατον τοῖς ὑποδεξαμένοις ἀντὶ τῶν ἐκβεβληκότων ἐς ἐπανάστασιν εὐθὺς ἐγερθῆναι, καὶ μαχόμενον πολὺ δεινότερα καὶ τραγικώτερα συνετόλμησεν ὧν ἔπαθε.

LIX. Ἡ μὲν γὰρ Θρᾴκη πᾶσα καὶ ἡ συνεχὴς αὐτῇ χώρα Μακεδονία καὶ Θεσσαλία τοιαύτη τίς ἐστι καὶ οὕτω πολυύμνητος, ὥστε οὐδὲ εἰς κατὰ ταῦτα ἀναγράφειν λόγος ἦν· τοσαύτην δὲ οὖσαν αὐτὴν καὶ οὕτω πολυάνθρωπον, εὐδαίμονά τε ἅμα καὶ εὔανδρον, ἡ τῶν Σκυθῶν ἄπιστος καὶ παράλογος ἐπανάστασις ἐξαπιναίως καὶ παραχρῆμα τῆς διαβάσεως συντολμηθεῖσα καὶ ἀνοιδήσασα κατεστόρεσεν εἰς τοσόνδε καὶ καθημάξωσε ταῖς συμφοραῖς, ὥστε χρυσὸν ἀποδειχθῆναι πρὸς τὰ θρᾴκια πάθη τὴν Μυσῶν παροιμιώδη λείαν (1)· δόξαν αὐτοῖς στασιάζειν, ἀξιομάχου μὴ παρούσης δυνάμεως εἰς ἄμυναν, τῷ τε πλήθει πρὸς ἀνθρώπους ἀφυλάκτους καὶ ἀνόπλους ἐφά-

xores et liberos, hos quidem bullas regias ferentes, illas autem delicatius, quam captivas decebat, victitantes. Liberorum autem et servitiorum corpora salubritate aeris excrescebant, praematuraque aetate pubescebant, atque omnino gens hostilis ubique pullulabat. Aiunt veteres fabulae, satis in Boeotia et Colchide draconum dentibus, armatos homines ex ea satione semet extulisse: nostra vero aetas fabulam hanc publica in luce veroque opere effectam dedit, et spectare coacta fuit. Etenim statim ac scythici generis soboles, ceu dentes illi, in romano imperio sata fuit, ubique odia rixaeque et caedes exaudiebantur adulescentium horum qui intempestive ad aetatem armiferam perveniebant. Atque ita iuventus potentiae scythicae generosissima coepit protinus, loco eorum a quibus nuper expulsa fuerat, hospites suos oppugnare; hisque mala multo luctuosiora peioraque inferre, quam ipsamet perpessa fuerat.

59. Profecto universa Thracia, et huic finitimae provinciae Macedonia atque Thessalia, tam uberes tamque admirandae erant, ut nulla satis oratione describi possint. Hanc talem tantamque regionem tam beatam tamque multis ac strenuis viris cultam, infida atque insperata Scytharum seditio, quae statim post transitum conspirato ausu erupit, adeo stravit et calamitatibus vastam fecit, ut comparata cum his Thraciae malis praedatio illa Mysorum, aurum videretur. Quum ergo Scythis rebellare libuisset, quo tempore nullae copiae resistendo idoneae aderant, multitudine sua incautos inermesque cives perterruerunt, multisque caedibus

(1) De hoc proverbio lege disserentem cl. Boissonadum aliosque apud eum criticos.

νησαν φοβερώτατοι, καὶ τῷ φονικωτάτῳ πρὸς τὸ κρατούμενον πάντα ἀνδρῶν ἐχήρωσαν· παρειστήκει δὲ εἰς ἴσον λόγον καὶ Σκύθας Οὔννων μὴ φέρειν ὄνομα καὶ Ῥωμαίους Σκυθῶν· πόλεις γοῦν εὐαρίθμητοι καὶ ὀλίγαι τινὲς διεσώθησαν καὶ ἔτι σώζονται, τειχῶν ἕνεκεν καὶ οἰκοδομημάτων· ἡ δὲ χώρα καὶ τὸ πλεῖστον ἀπανάλωται καὶ ἔστιν ἀοίκητον, καὶ ἄβατον διὰ τὸν πόλεμον· βασιλεὺς δὲ ἐπειδὴ τούτων ἐπύθετο τῶν ἀδιηγήτων κακῶν, πρὸς μὲν τοὺς Πέρσας ἀναγκαίαν εἰρήνην συνθέμενος, ἑαυτῷ δὲ πολεμήσας ἐπὶ μεταγνώσει τῆς ὑποδοχῆς, τῷ θυμῷ τε ὑπερέζετε (a), καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐντείνων ἑαυτὸν, προκαταπέμπει τὸ Σαρακηνῶν ἱππικὸν, ὡς ἀντισχῆσον τοῖς βαρβάροις· ἤδη γὰρ καὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν κατέτρεχον, καὶ τοῖς τείχεσιν ἠνώχλουν παρακαθήμενοι, πολέμιόν τε οὐδὲν ὁρῶντες ἐς ἀντίπαλον μάχην, καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐς πᾶσαν ὕβριν ὠλισθηκότες. ὅθεν (b) καὶ περιφανῶς ἔδοξε κάλλιστα στρατηγῆσαι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡ τύχη.

LX. Ὅτι ἐπὶ Θεοδοσίου τοὺς πρώτους χρόνους τῆς βασιλείας, τὸ τῶν Σκυθῶν ἔθνος ἐξελαυνόμενοι τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Οὔννων, διεβεβήκεσαν τῶν φυλῶν ἡγεμόνες ἀξιώματι καὶ γένει προήκοντες (1)· οὗτοι ταῖς τιμαῖς τοῦ βασιλέως ἐξωγκωμένοι καὶ πάντα ἐφ' ἑαυτοὺς ὁρῶντες κείμενα, στάσιν ἐν ἀλλήλοις οὐ μικρὰν ἤγειραν· οἱ μὲν ἀγαπᾶν καὶ δέχεσθαι τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν κελεύοντες, οἱ δὲ τὸν οἴκοι γεγονότα φυλάττειν ὅρκον αὐτοῖς καὶ μὴ παραβαίνειν ἐκείνας τὰς συνθήκας (αὗται δὲ ἦσαν ἀσεβέστατοι καὶ βαρβαρικὸν ἦθος εἰς ὠμότητα παραβρέχουσαι (2))

dominae gentis editis regionem incolis nudaverunt. Aeque autem constitutum erat, ut neque Hunni Scytharum, neque Scythae Romanorum, nomen ferrent. Urbes igitur paucae admodum incolumes tunc manserunt et nunc etiam vigent propter moenium atque aedificiorum munitiones; verumtamen regio passim vasta est, nudaque incolis propter bellum et impervia. Imperator autem de ineffabilibus his malis edoctus, necessariam cum Persis pacem composuit, sibique succensens ac paenitens quod Scythas recepisset, iraque aestuans, bello animum intendit, praemisitque equitatum saracenicum, qui barbaros cohiberet. Iam enim adusque Constantinopolim excurrebant, et moenia obsidentes quatiebant: etenim dum nihil sibi resistere cernerent, superbia sua ad omne genus iniuriarum ruebant. Quamobrem ipsa fortuna per id tempus res romanas optime tueri visa est.

60. Primis regnantis Theodosii annis quum gens scythica sedibus suis ab Hunnis expelleretur, tribuum duces qui genere et dignitate praestabant, ad Romanos transierunt; hique honoribus ab imperatore aucti, quum sibi rerum summam commissam cernerent, haud mediocri inter se seditione disceptare coeperunt; namque alii contenti esse fruique praesenti prosperitate volebant; alii iusiurandum quod invicem in patria dederant servandum esse censebant, neque illa pacta ullo modo violanda: (erant autem ea scelestissima, atque omnem

(a) Cod. vat. et alii ὑπερέζεσεν. (b) Cod. vat. ὅ ἐν, ut alii item codices. Sed recipio emendationem ὅθεν quae est in margine nonnullorum codicum.

(1) Recole p. 277. n. 2.

(2) Puta illud inter barbaros constitutum ne cum nomine romano amicitiam ullam vel pacem tolerarent quod supra dictum fuit.

πάντι τρόπῳ Ῥωμαίοις ἐπιβουλεύειν καὶ πάσῃ μηχανῇ καὶ δόλῳ τοὺς ὑποδεξαμένους ἀδικεῖν, κἂν τὰ μέγιστα ὑπ' αὐτῶν εὖ πάσχωσιν, ὡς ἂν τῆς ἐκείνων ἁπάσης χώρας ἐγκρατεῖς γένωνται· περὶ τούτου μὲν οὖν ἦν αὐτοῖς ἡ στάσις· καὶ διανεμηθέντες ἀπερράγησαν, οἱ μὲν τὰ χείρω προθέμενοι τῆς βουλῆς, οἱ δὲ τὰ εὐσεβέστερα, ἐπικρύπτοντες δὲ ἑκατέρα στάσις τὴν πρόφασιν τῆς ὀργῆς· ὅμως καὶ ὁ βασιλεὺς τιμῶν οὐκ ἔληγεν, ἀλλ' ὁμοτραπέζους εἶχε καὶ ὁμοσκήνους, καὶ πολὺ τὸ φιλόδωρον ἐς αὐτοὺς ἦν· οὐδαμοῦ γὰρ ἐξεφέρετο καὶ παρεγυμνοῦτο τὰ τῆς φιλονεικίας.

LXI. Ἦν δὲ ἡγεμὼν τῆς μὲν θεοφιλοῦς καὶ θείας μερίδος Φράβιθος, ἀνὴρ νέος μὲν κατὰ τὴν ἡλικίαν, γεγονὼς δὲ εἰς ἀρετὴν καὶ ἀλήθειαν ἁπάντων ἀνθρώπων κάλλιστος· θεούς τε γὰρ ὡμολόγει θεραπεύειν κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον καὶ οὐδὲ μίαν ὑπέστη πλάσιν εἰς ἀπάτην καὶ διακράτησιν, ἀλλὰ γυμνὴν καὶ καθαρὰν διέφαινε τὴν ψυχὴν περὶ τὸν βίον, ἐχθρὸν ὑπολαμβάνων

ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴπῃ (1).

Γυναῖκα οὖν ᾔτησε ῥωμαίαν εὐθύς, ἵνα μηδὲν ὑβρίζῃ διὰ σώματος ἀνάγκην, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπέτρεψε τὸν γάμον, καὶ ὁ πατὴρ τῆς κόρης (ἐτρέφετο γὰρ ὑπὸ πατρὶ) καὶ τὸ πρᾶγμα ἐθαύμασε, μακάριον ἑαυτὸν ὑπολαμβάνων, εἰ τοιοῦτον ἕξοι γαμβρόν. τῶν μὲν οὖν ὁμοφύλων ὀλίγοι τινὲς τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν ἀγασθέντες τοῦ νεανίσκου, πρὸς τὴν ἐκείνου γνώμην ἐχώρησαν καὶ συνεστήκεσαν· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ δυνατώτεροι τῶν δεδογμένων ἐξ ἀρχῆς ἀπρὶξ εἴχοντο, καὶ πρὸς τὴν ὠδῖνα τῆς ἐπιβουλῆς σφα-

modum crudelitatis excedentia :) quamobrem omnino Romanis esse insidiandum, atque omni artificio ac dolo hospites adpetendos, quamquam maximos benefactores, donec universa illorum ditione potirentur. Erat igitur inter eos dissidium, bifariam divisis animis, quorum alii peiores sequebantur partes, alii iustiores: utrique vero consilia sua occultabant: simulque imperator ab iis honorandis non desistebat, nam et convivio eos et contubernio adhibebat: nondum enim quicquam conspirationis eius in vulgus manaverat.

61. Iam vero melioris piaeque partis dux erat Phravithus, aetate quidem iuvenis, sed virtutis verique amore virorum optimus. Is et deos ritu vetere se colere aiebat, nihilque simulare patiebatur vel doli causa struendi vel consiliorum occultandorum: immo vero nudum purumque animum prae se ferebat in omni vita; atque invisus ei erat

mortis instar
quicumque aliud mente celat aliud loquitur.

Uxorem quoque romanam optavit, ne cuiquam ob corporis necessitatem iniurius fieret: deditque ei ius coniugii imperator; et pater, sub quo puella adhuc nutriebatur, rem magnopere suspexit, beatumque se existimabat, quod talem generum nactus esset. Exiguus igitur gentilium numerus pietate ac virtute adulescentis commoti partes eius concordi animo sectabantur: sed alii plurimi ac potentiores in antiquo proposito mordicus haerebant, atque ut insidias in rem con-

(1) Verba sunt Achillis apud Homerum Iliad. IX. 312.

δάζοντες (a) ἐμεμήνεσαν, ὧν ἦρχεν Ἐρίουλφος, ἀνὴρ ἡμιμανὴς καὶ τῶν ἄλλων λυσσωδέστερος· συμποσίου δὲ προτιθέντος αὐτοῖς παρὰ τοῦ βασιλέως ἁδροτέρου καὶ πολυτελεστέρου, τὴν παροιμίαν ἀποδείξαντες (b) ἀληθῆ τὴν λέγουσαν " οἶνος καὶ ἀλήθεια τοῦ Διονύσου ,, καὶ τότε ῥήξαντος αὐτοῖς παρὰ πότον τὴν ἐπικρυπτομένην στάσιν, διαλύεται μὲν τὸ συμπόσιον ἀτάκτως(1) καὶ διὰ θυρῶν ἐχώρουν τεθορυβημένοι καὶ παρακεκινηκότες· ὁ δὲ Φράβιθος δι᾽ ἀρετῆς ὑπερβολήν, τὸ καλὸν καὶ δίκαιον κάλλιον ἅμα καὶ θεοφιλέστερον ὀφθήσεσθαι νομίζων, εἰ προσθείη τάχος, οὐ περιμείνας ἕτερον καιρόν, ἀλλὰ σπασάμενος τὸ ξίφος, τὰς πλευρὰς Ἐριούλφου διήλασεν· καὶ ὁ μὲν ἔκειτο πεσών, ὀνειροπολήσας τὴν ἄδικον ἐπιβουλήν, οἱ δὲ * * *

ferrent furioso studio curabant. Dux horum Eriulphus erat, homo vesanus et immani animo praeditus. Contigit autem, ut in quodam hilariore ac largiore, quod imperator iis exhibuit, convivio barbari veram demonstrarent sententiam illam " in vino veritas ,,. Quippe quum Bacchus tum demum inter potandum arcanam coniurationem patefecisset, convivium turbulenter dissolutum est, seque foribus non sine trepido tumultu proripuerunt. Tum Phravithus ob suam eximiam virtutem, merito existimans honestatem atque iustitiam fore splendidiorem Deoque cariorem, si festinatione uteretur, aliam occasionem non est praestolatus, sed ense educto Eriulphi latus confodit. Atque hic quidem extinctus iacuit, qui iniquam coniurationem somniaverat; illi autem * * *

(a) Cod. vat. et alii τραχηλάζοντες. (b) Mendum videtur pro ἀπέδειξαν, ut est in vaticanis excerptis.

(1) Confer excerpta vaticana p. 281. in quibus est eadem narratio, cum lectionis aliqua varietate.

EUNAPII HISTORIARUM FRAGMENTA

APUD SUIDAM NOMINATO AUCTORE EXTANTIA (1).

LXII. Καρῖνος Κάρου τοῦ βασιλέως υἱός, γενόμενος ἐν ἐξουσίᾳ καὶ βουλήσεως κύριος, ἀνέδραμε τηλικοῦτον κακὸν ἐς τυραννίδα ὥστε ἀπέδειξε χρυσὸν τὴν τραγῳδουμένην τυραννίδα· οὕτω καὶ τοὔνομα τοῖς ἔργοις μακρῷ παρῆλθε· παίδων μὲν γὰρ εὖ γεγονότων ὕβρεις, διὰ τὸ συνῆθες, οὐδὲ ὕβρεις ἐνομίσθησαν, ἀλλ᾽ ἦν ἐγκύκλιον αὐτῷ καὶ πρόχειρον τὸ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτάνειν· ὁ δὲ ἐγκλήματά τε ἀνέπλαττε καὶ ἐδίκαζε τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ τῶν δικαζομένων οὐδεὶς ἐσώζετο· ὅπου γε πολλῆς οὔσης καὶ ἀδιηγήτου τῆς φθορᾶς παρηναλίσκοντό τινες τῶν εὐδαιμόνων, ὥσπερ ἐν κοινοῖς δείπνοις ἀλεκτορίδες, ἐς τὴν Καρίνου τρυφήν· μεμνῆσθαι δὲ τῶν κατακοπτομένων ἔφασκε, τῶν μὲν ὅτι οὐκ ἐπῄνεσαν αὐτοῦ τὸ κάλλος, τῶν δὲ ὅτι λέγοντα, ὅτε ἦν μειράκιον, οὐκ ἐθαύμασαν, ὡς ἐβούλετο· ἀπώλλυντο δέ τινες καὶ γελάσαντες ἐναντίον αὐτοῦ ποτέ, καὶ πάντα ἦν αὐτοῦ βαρύτερα διοσημείας, καὶ ἐλύττα ἐν μέσοις τοῖς ὑπηκόοις. *Voc.* Καρῖνος *conf. cum* διοσημεία, ἐγκύκλιον, μακρῷ, ὕβρις φυτ.

(1) Haec fragmenta collegit e Suida vir doctissimus Boissonadus gallus, suaeque nuperae addidit variorum Eunapii editioni. Ego tamen ipse Suidam perpetuo contuli perlegique.

LXIII. Ὁ δὲ τοξότης ἠφίει βέλος, εὔστοχος ὢν τοσούτους κατακαίνειν, ὅσα ἠφίει βέλη. *Voc.* κατακαίνειν.

Καρικὸν θῦμα. *Voc.* καρικόν.

Χαριέττων μὲν οὖν καὶ πρὸ τούτου φανερός τις ὢν καὶ ἀνυπόστατος τῷ τε πλεονάζοντι τοῦ δραστηρίου φοβῶν, ἀνεῖχεν ἀπὸ λῃστείας ἅπαντας. *Voc.* ἀνεῖχε (1).

Μάξιμός τε καὶ Πρίσκος λόγου μὲν μετειχέτην, τὸ δὲ τῶν κοινῶν καὶ ὑπαίθρων πεῖρας πραγμάτων ἐλάχιστον. *Voc.* ὑπαίθριον.

Τότε δὲ ἴλη τῶν καταφράκτων ἱππέων ὑπὲρ τοὺς ἐς τοὺς ὀπισθοφύλακας κατερράγη. *Voc.* ἴλη.

Οἱ δὲ τῶν Πάρθων οἰσυΐνας ἀσπίδας ἔχοντες καὶ κράνη οἰσύϊνα πλοκήν τινα πάτριον πεπλεγμένα. *Voc.* οἰσυΐνας.

Οὗτος (Αἰλιανὸς) ἐπὶ Οὐάλεντος ἐστρατήγησεν· ἦν δὲ ἐκ Συέδρων· ἐλεύθερος δὲ ὢν ἄγαν καὶ ἀνεστηκὼς ἐκ παιδὸς τὴν ψυχὴν γενόμενος, ἀφθόνως ἐχορηγήθη τὰ παρὰ τοῦ σώματος· τὰ γὰρ ὄργανα συνεπεπήγει καὶ ἐνέτρεχε τοῖς τῆς ψυχῆς κινήμασιν, ὥσθ᾽ ἅμα τι πρᾶξαι ἐδέδοκτο καὶ ἐπέπρακτο· καὶ παιδείας οὔτε ἐντὸς ἦν οὔτε ἄμοιρος, ἀλλ᾽ ἦν ἀγροικότερος, ὅσον θυμοειδέστερος, καὶ τὸ θηριῶδες τοῦ θυμοῦ καὶ ἄγριον οὐκ ἐξημέρωτο καὶ κατείργαστο ὑπὸ τοῦ λόγου. *Voc.* Αἰλιανὸς *conf. cum* ἀνεστηκώς.

LXIIII. Ὁ δὲ Προκόπιος τοὺς χαριεστέρους ἀναλαβὼν, ἐπὶ τὸν βασιλέα Οὐάλεντα διὰ Φρυγίας συνήπτετο. *Voc.* χαριεστέρους.

Μικροῦ τὰ πράγματα μετακινήσαντος Ὁρμίσδου τοῦ Πέρσου. *Voc.* μικροῦ.

Ὁ δὴ βασιλεὺς τούτους δεξάμενος, κτήματά τε αὐτοῖς καὶ χώραν ἀπένειμε καὶ προβόλους τε ὑπελάμβανε γενναίους καὶ ἀδαμαντίνους ἔχειν πρὸς τὰς ἐκείνῃ τῶν Οὔννων ἐμβολάς. *Voc.* πρόβολος.

Πολὺ διεστῶτας ἀλλήλων χωρεῖν ἐκέλευεν, ὅπως μὴ δυσποίη τὰ ὅπλα, μήτε τῷ παραστάτῃ θλιβόμενα, μήτε τῷ φέροντι διὰ τὸν συνωθισμὸν παρεκτυπούμενα. *Voc.* παραστάται.

Ὁ δὲ φέρων γράμματα ἐν χαλκῷ στέατι παραπεπλασμένα, καθεὶς ἐν πήρᾳ, ἐπιθείς τε καὶ ἄλλους ἄρτους ὁμοίως, ὡς μή τινα γνῶναι τὸ ἀπόρρητον. *Voc.* στέατα.

Ὥστε ὁ σιρομάστης μᾶλλον εὐδοκίμει τοῦ δόρατος. *Voc.* σιρομάστης.

Τοσαύτη τις ἦν πρὸς τὸ ἀσελγέστερον ῥύμη τε καὶ φορὰ, ὥστε οἱ ἄρχοντες τῶν πολεμίων ἦσαν πολεμιώτεροι. *Voc.* ῥύμη.

Οὕτως ἀμείλικτοι ἦσαν ἄμφω κατὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ ἔργον ἐχώρει περιφανέστερον. *Voc.* ἀμείλικτον.

LXV. Ὁ μὲν γὰρ Ῥουφῖνος, ἀνήρ τε ὢν ἐκ δούλων, καὶ ἐν ἀξιώμασι γεγονὼς, καὶ ποικίλαις ὁμιλήσας τύχαις, οὐ παρὰ λόγον, οὐδὲ τοῦ πρέποντος ἐκτὸς ἐδόκει κατεξανίστασθαι τῆς νεωτεριζούσης ἅπαντα τύχης· ὁ δὲ θαλαμηπόλος εὐνοῦχος, παραλαβὼν τὸ ἐκείνου κράτος, ἐς τοσόνδε κατέσεισεν ἅπαντα καὶ κατεβρόντησεν, ὥστε οὐ μόνον Ῥουφῖνος ἦν αὐτὸς, ἀλλ᾽ ὁ τοῦ μύθου Σαλμωνεὺς μικρόν τι χρῆμα πρὸς αὐτὸν ἦν· ὅς γε ὢν εὐνοῦχος, ἀνὴρ εἶναι κατ-

(1) Quamquam Suidas Eunapium non nominat, de auctore tamen nemo dubitabit, qui legat excerpta nostra p. 257; praeter quam quod iam Valesius Eunapium heic agnovit.

εβιάζετο· καὶ εἰ μὲν μῦθοί φασι τὴν Γοργόνα φανεῖσαν ἅμα τε φαίνεσθαι καὶ τοὺς ἰδόντας μεταβάλλειν εἰς λίθον· ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς βίος λῆρόν τινα καὶ περιττὸν καὶ φλήναφον τὸν μῦθον ἀπέδειξε. *Voc.* Εὐτρόπιος.

Ὁ βαρὺς καὶ μυριέλικτος ἐκεῖνος ὄφις ὁ πολυέλικτος καθάπερ ὑπὸ τῆς Μηδείας ὑποψιθυριζόμενος καὶ βαρυνόμενος τὴν ψυχὴν κεκαρωμένος παρέδωκεν αὐτόν. *Voc.* μυριέλικτος.

LXVI. Καὶ γὰρ οὐκ ἀπεστάτει τῆς τοῦ Λέοντος ἐπωνυμίας· οὕτω γὰρ καὶ τὸ ζῶον ποιεῖν εἴωθεν. *Voc.* ἀπιστάτει et ἠθλοθέτει.

Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ λειπόμενα τῶν πραγμάτων διεξανιστάμενος, ἀνωρθοῦτο καὶ διευχενίζετο πρὸς τὸν λεγόμενον Λέοντα, ὅπως αὐτὸν φονεύσειεν. *Voc.* διευχενίζετο.

Καὶ τότε ὁ μέγιστος ἑλλανοδίκης Γαϊνᾶς τὸν Ῥωμαϊκὸν ὄλεθρον ἠθλοθέτει. *Voc.* ἑλλανοδίκαι.

Γυναικῶν δὲ ὕβρις καὶ τὸ ἀτάσθαλον εἰς παῖδας εὖ γεγονότας συνεκυρώθη καὶ νόμος εἶναι. *Voc.* ἀτάσθαλα.

Εἴ τε φιλοχρήματος εἴη καὶ δοῦλος τῶν βαλαντίων· καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκπυνθανόμενοι, πρὸς ταῦτα διεστρατήγουν τὸν πόλεμον. *Voc.* βαλάντιον.

Τοσούτου δὲ οἰδοῦντος καὶ ὑποφυομένου κακοῦ. *Voc.* οἰδοῦσαν.

Τῶν δὲ Ῥωμαίων ἐπ' αὐτὸ τοῦτο βιαζομένων ἄπορον αὐτῶν ἀποδεῖξαι καὶ πλῆθος καὶ θέσιν καὶ βέλη, καὶ μηχανὰς καὶ μεγέθη ποταμῶν, πρὸς τὸ μὴ ἡττᾶσθαι σφῶν καὶ ὁμολογεῖν εἶναι χείροσιν. *Voc.* θέσεις.

Οὗτοι μὲν ὧδε μένοντες ὑπεμόσχευον τὸν πόλεμον. *Voc.* μοσχεύων.

Ἐς τόξου ῥῦμα πλείω πλέον τοῖς Ῥωμαίοις οἱ βάρβαροι, πολλ' ἅμα βέλη ἀφιέντες (1)· πέτρα δέ τις ἀπεσπασμένη ἐς τόξου ῥῦμα. *Voc.* ῥῦμα.

Τῶν αὐτῶν ἐτῶν γυναῖκά τινα στείλας ἐσθῆτι λευκῇ καὶ στέμμασιν, ὡς δὴ μελεδωνὸν οὖσαν τῆς Συρίας οὕτω δὴ καλουμένης θεοῦ. *Voc.* μελεδωνός.

Καὶ οἱ μὲν αὐτοὺς διέφθειρον σχοινίοις ἀποτραχηλίζοντες. *Voc.* ἀποτραχηλίζοντες.

Καί τοι παρακινηθεὶς τοῦ προσήκοντος. *Voc.* παρακινοῦντα.

Καὶ τἄλλα πάθη κατὰ τὴν ἐκμελῆ λύραν ἐθεραπεύετο. *Voc.* ἐκμελές.

Πρὸς τὸ ἀφανὲς καὶ ἀόριστον τῆς χώρας ἐκπεσόντες, πρὸς τοὺς φόνους καὶ πρὸς τὴν λείαν ἀπαγορεύοντες. *Voc.* ἀπαγορεύει.

LXVII. Ζεύγνυται δὲ Ῥωμαίοις ἀπονώτατα τῶν ποταμῶν τὰ ῥεύματα, ἅτε καὶ τοῦτο διὰ μελέτης ἀεὶ τοῖς στρατιώταις ὄν, καὶ ὥσπερ ἄλλο τι τῶν πολεμικῶν ἀσκούμενον, ἐπί τε Ἴστρῳ καὶ Ῥήνῳ καὶ Εὐφράτῃ· ἔστι δὲ ὁ τρόπος, οὐ γὰρ δεῖ πάντας εἰδέναι, τοιόσδε· πλατεῖαι μὲν εἰσὶν αἱ νῆες δι' ὧν ὁ ποταμὸς ζεύγνυται· ἀνορμίζονται δὲ ὀλίγον ἄνω τοῦ ῥεύματος ὑπὲρ τὸν μέλλοντα ζεύγνυσθαι τόπον· ἐπὰν δὲ τὸ σημεῖον δοθῇ, ἀφιᾶσι μίαν πρώτην ναῦν κατὰ ῥοῦν φέρεσθαι πλησίον τῆς οἰκείας ὄχθης· ἐπὰν δὲ κατὰ τὸν ζευγνύμενον ἥκει

(1) Vox Εὐνάπιος inserta est ante πέτρα, ideoque de sequentium verborum auctore dubitare fortasse licet. Eadem vero collocationis ambiguitas occurret nobis infra in Dexippi excerptis, ubi scribitur inter sententias nomen Hyperidis.

τόπον, ἐμβάλλουσιν εἰς ῥεῦμα φορμὸν λίθων ἐμπεπλησμένον, καλωδίῳ δήσαντες ὥσπερ ἄγκυραν· ἀφ' οὗ δεθεῖσα ἡ ναῦς πρὸς τῇ ὄχθῃ ἵσταται σανίσι καὶ ζεύγμασιν, ἅπερ ἄφθονα αὐτοῖς ἡ ναῦς φέρει, καὶ παραχρῆμα μέχρι τῆς ἀποβάσεως καταστρώννυται· εἶτα ἄλλην ἀφιᾶσιν ὀλίγον ἀπ' ἐκείνης, καὶ ἄλλην ἀπ' ἐκείνης, ἐς τ' ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν ὄχθην ἐλάσωσι τὸ ζεῦγμα· ἡ δὲ πρὸς τῇ πολεμίᾳ ναῦς καὶ πύργους ἐπ' αὐτῇ καὶ πυλίδα καὶ τοξότας καὶ καταπέλτας φέρει· βαλλομένων δὲ πολλῶν βελῶν ἐπὶ τοὺς ζευγνύντας, ὁ Κάσσιος ἀφιέναι βέλη καὶ καταπέλτας κελεύει· πεσόντων δὲ τοῖς βαρβάροις τῶν πρώτων ἐφεστηκότων, ἕτεροι ἧκον. *Voc.* ζεῦγμα (1).

LXVIII. Οἱ δὲ Οὖννοι πλατὺ καγχάσαντες ᾤχοντο. *Voc.* καγχάζει.

Οὔτε ἄλλως τὸ μεγαλοπρεπὲς κατὰ τὴν δίαιταν ἐν ταῖς μάχαις ἐστὶ φιλοκίνδυνον. *Voc.* μεγαλοπρεπής.

Τὸν πάντα βίον αὐτοῦ συντεκμηράμενος ἐκ τῶν ἐναργῶν περὶ αὐτοῦ συμβόλων τε καὶ σημείων. *Voc.* συντεκμηράμενος.

Ὡς κατά τινας διαμέτρους κεραίας κεχιῶσθαι τὴν γλῶτταν ταῖς ἀντιτύποις συμβολαῖς τῶν ἀκίδων. *Voc.* διάμετρος.

Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ὑπὸ τῆς ἀνδρώδους γυναικὸς ἔργον κατετολμήθη καὶ συνεπράχθη γενναῖον οὕτω καὶ ἀνδρῶδες, ὥστε ἄπιστον εἶναι διενεγκεῖν εἰς τὴν διήγησιν. *Voc.* διενεγκεῖν.

Καὶ οἱ μὲν παιδιάν τινα ἐκ τῶν πολεμίων ἡγούμενοι, τοσοῦτον ἐδυσχέραινον, ὅσον ἠναγκάζοντο βοᾶν καθ' οὓς ἐμβάλοιεν. *Voc.* παιδιά.

Ὁ δὲ τὰ φρονήματα καὶ τοὺς θυμοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀνηρέθιζε, καὶ διαυχενίζεσθαι πρὸς τὸ ἀγέρωχον ταῖς μελέταις ἐξεκάλει καὶ φιλοκίνδυνον. *Voc.* διαυχενίζεσθαι et ἀνηρέθιζε.

Ὁ δὲ τὰς δυνάμεις ἤθροισε, καὶ τὸ χρῆμα τῆς διαβάσεως ἐπισπέρχων ἤδη καὶ συμβιαζόμενος, καὶ πλὴν ἀγαθῆς ψυχῆς σῶμα οὐχ ἔχων. *Voc.* χρῆμα.

Ψιλόν. *In voc.*
Ἀνῆψεν. *In voc.*

Ἀλεκτρυονῶδες (a).
Ἱερακώδης.
Κορακώδης.
Πιθηκώδης.
Ποταμῶδες δάκρυον.
Ἐλαφωδέστερον.
Συωδέστερον.
Photius cod. LXXVII.

(a) In vaticano palimpsesto perspicue legitur ἀλεκτρυώδης (conf. p. 291.) Quare mendosam Photii scripturam puto. Addit Photius Eunapium scripsisse alia quoque eiusmodi. Reipse nobis occurret γιγαντώδης in extremis fragmentis.

(1) Dubitant critici num unicum verbum ζεῦγμα vocabulum statim inseritur apud Suidam. Ego vero sit Eunapii, quandoquidem auctoris nomen post illud nullus dubito quin hic totus Eunapii tractus sit.

EUNAPII HISTORIARUM FRAGMENTA,

UT DOCTI HOMINES EXISTIMANT, APUD SUIDAM AUCTORE NON NOMINATO EXTANTIA (1).

LXVIIII. Σελευκὶς ὄρνεόν ἐστιν εὔπεπτον καὶ ἀκόρεστον καὶ πανοῦργον καὶ τὰς ἀκρίδας χανδὸν λαφύσσον. *In voc.*

Ἰόβιοι καὶ Ἑρκούλειοι, ὀνόματα τάξεων· τάγματα γάρ τινα δαίμοσιν ἐπώνυμα· Ἰόβις γὰρ παρὰ Ἰταλοῖς ὁ Ζεῦς, Ἑρκούλης δὲ ὁ Ἡρακλῆς. *In voc.*

Ὁ Διοκλετιανὸς λόγον ποιούμενος τῶν πραγμάτων, ᾠήθη δεῖν καὶ δυνάμεσιν ἀρκούσαις ἑκάστην ἐσχατιὰν ὀχυρῶσαι καὶ φρούρια ποιῆσαι. *Voc.* ἐσχατιά.

Σαλούστιος, ὁ τῆς αὐλῆς ἔπαρχος ἐπὶ Ἰουλιανοῦ, ἀνὴρ ἦν διαφερόντως περιττὸς εἰς φιλανθρωπίαν· ᾧ γε τοσοῦτον ἡμερότητος καὶ πραότητος ὑπῆρχεν εἰς ἅπαντας, ὥστε τὸν Μάρκελλον ἐκεῖνον, τὸν, ἡνίκα ἦν Καῖσαρ, ὑβριστικῶς αὐτῷ χρησάμενον πάνυ περιδεᾶ ὄντα διὰ τὰ προγεγενημένα, καί τοι τοῦ παιδὸς ἐλεγχθέντος ἐπανίστασθαι διὰ τὴν πρὸς Κωνστάντιον φιλίαν, τῷ νεανίσκῳ τὴν δίκην ἐπέθηκε, τὸν δὲ Μάρκελλον καὶ διαφερόντως ἐτίμησε. *In voc.*

Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης (2), καίπερ τοσούτοις ἐμβεβηκώς, τῆς τε περὶ λόγους ἥπτετο φιλοτιμίας, καὶ τὸν τῆς Ἀντιοχείας σοφιστὴν, ᾧ Λιβάνιος ὄνομα, διαφερόντως ἐθαύμαζεν, τὰ μὲν ἴσως ἐπαινῶν τὰ δὲ ὅπως λυποίη τὸν μέγαν σοφιστὴν Προαιρέσιον, προτιμῶν ἕτερον· Ἀκάκιος γοῦν τις αὐτῷ τῶν περὶ τὴν ῥητορικὴν δεινῶν, καὶ ὁ ἐκ Φρυγίας Τουσκιανὸς, ἀεὶ πρὸς ταῦτα ἐπεκάλουν καὶ διεμέμφοντο τὰς κρίσεις. *Voc.* Λιβάνιος.

LXX. Σιμωνίδης· οὗτος ἦν ἐπὶ Ἰοβιανοῦ τοῦ βασιλέως διὰ φιλοσοφίαν ἐπισημότατος. *In voc.*

Πατρίκιος· οὗτος ἤκμασεν ἐπὶ Ἰοβιανοῦ βασιλέως· ἦν δὲ ἐκ Λυδίας· ὃς τῆς ἀπὸ τῶν φαινομένων ἢ παρατρεχόντων σημείων τεκμάρσεως ἀκριβὴς ἦν ἐξεταστής. *In voc.*

Ἱλάριος ὁ ἐκ Φρυγίας ἐπὶ Ἰοβιανοῦ βασιλέως Ῥωμαίων· κατὰ παιδείαν μὲν ἦν ἀνὴρ οὐ γνώριμος, κοινωνεῖν δὲ αὐτῷ θεὸς ἐδόκει τῆς τοῦ μέλλοντος προγνώσεως, ὥστε ἦν μάντις ἄριστος. *In voc.*

Οὗτος [Φῆστος] περὶ τοὺς χρόνους Οὐάλεντος εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκπέμπεται ἀνθύπατος· τὴν δὲ βασιλικὴν γλῶσσαν ἐπεπίστευτο· πέμπεται δὲ ὅμως, τὸν ποιητικὸν καὶ μυθώδη Ἔχετον, καὶ εἰ δή τις ἄλλος ἐκ Θετταλίας ἢ Σικελίας τοιοῦτος, χρυσὸν ἀποδείξων (3) καὶ πανήγυειν· ἦν δὲ μανία οὐ θύραθεν, ἀλλ' ἔνδοθεν ἐλύσσα καὶ ἐμαίνετο, ἀνὴρ φύσει πονηρὸς, καὶ ἐξουσίαν ἔχων, καὶ τὴν ἐν ταῖς κολάσεσιν ἀγριότητα καταλιπὼν εὐδοκιμοῦσαν ἐν τοῖς βασιλείοις, οὐκ ἔστιν ὅ τι παρανομίας ἀπέλιπε καὶ ἀσελγείας, ἀλλ' ἐπὶ τοσόνδε παραφορᾶς

(1) Haec item fragmenta collegit cl. Boissonadus.

(2) Vocem παραβάτης addidit Suidas; item ut eclogarius vaticanus p. 255 in Eunapii excerptis certissimis.

(3) Eadem locutio occurrit in sequente pagina, nec non in excerptis vaticanis p. 307, similisque est p. 292.

ἐῤῥύη καὶ φόνων, ὥστε καὶ Μάξιμον ξίφει διέφθειρε, Κοίρανον αἰγύπτιον ἐπισφάξας αὐτῷ· καὶ ἔτι θερμὸς ὢν καὶ ζέων τῷ λύθρῳ πάντας συνανήρει καὶ κατέφλεγε. *Voc.* θῆστος.

LXXI. Οὗτος (Σεβαστιανὸς) ἐπὶ Οὐάλεντος ἦν· ἐγένετο δὲ ἐπὶ τούτου ἀνδρῶν πολεμικῶν ζήτησις· εὑρέθη δὲ οὗτος ὁ ἀνὴρ πάσης ἐλπίδος κρείττων, οὐδεμιᾶς ἀρετῆς ἀποδέων· οὐδενὸς γὰρ μὴ ὅτι τῶν καθ᾽ αὐτὸν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τοῖς παλαιοῖς δίκαιος ἦν παραβάλλεσθαι, καὶ τούτων τοῖς ἄγαν εὐδοκιμοῦσιν εἰς ἅπαντας· ὅς γε φιλοπόλεμος μὲν ὤν, ἥκιστα φιλοκίνδυνος ἦν· οὐ δι᾽ ἑαυτὸν, τῶν ἀρχομένων δὲ ἕνεκεν· χρημάτων δὲ αὐτῷ πλῆθος ἔμελεν, ὅσα τὸ σῶμα διὰ τῶν ὅπλων κοσμήσειν ἔμελλε· τροφὴν δὲ προῃρεῖτο σκληρὰν καὶ τραχεῖαν, καὶ ὅση καμόντι ἤρκει, καὶ ὁρμωμένῳ πρὸς κάματον οὐκ ἦν κώλυμα· φιλοστρατιώτης δὲ ὢν διαφερόντως, στρατιώταις οὐκ ἐχαρίζετο, ἀλλὰ πᾶσάν τε ἀφῄρει πλεονεξίαν τὴν ἀπὸ τῶν οἰκείων, καὶ τὸ ἁρπακτικὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἔτρεπεν· ἐκόλαζε δὲ ἰσχυρῶς τοὺς παραβαίνοντας ταῦτα, καὶ τοῖς πειθομένοις εἰς τὸ εἶναι συνηγωνίζετο· ἁπλῶς δὲ εἰπεῖν, ὑπόδειγμα καὶ χαρακτῆρα παρεῖχεν ἑαυτὸν ἀρετῆς· γεγονὼς δὲ ἐπὶ μεγάλαις καὶ λαμπραῖς στρατηγίαις, ὥσπερ ὁ Ῥοδίων κολοσσὸς, διὰ μέγεθος καταπληκτικὸς ὢν, οὐκ ἔστιν ἐράσμιος, κἀκεῖνος διὰ τὸ ἀφιλοχρήματον θαυμαστὸς ὢν, οὐκ ἔσχε χάριν· προσκεκρουκὼς δὲ διὰ γνώμης ὀρθότητα τοῖς κατακοιμισταῖς εὐνούχοις τῶν βασιλέων, εὔκολος ὢν διὰ πενίαν καὶ κοῦφος εἰς μετανάστασιν, διεδέχθη τῆς στρατηγίας (1). *In voc.*

LXXII. Καὶ Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἐκμελὴς ἦν καὶ πάσῃ ῥαθυμίᾳ ἐκκείμενος. *Voc.* ἐκμελές.

Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπέκλυσε κακὰ, ὥστε χρυσὸς ἦν αὐτοῖς καὶ λευκή τις ἡμέρα κρατῆσαι τοὺς βαρβάρους. *Voc.* ἐπέκλυσεν.

Ἀβρογάστης Φράγγος· ὃς κατὰ ἀλκὴν σώματος καὶ θυμοῦ τραχύτητα φλογοειδὴς ἦν, δευτεραγωνιστὴς τυγχάνων Βαύδωνος· ἄλλως τε ἦν καὶ πρὸς σωφροσύνην πεπηγώς τε καὶ διηρθρωμένος, καὶ πρὸς χρήματα πόλεμον πολεμῶν ἄσπονδον· διέφερε γοῦν τῶν εὐτελῶν στρατιωτῶν ὅσον γε εἰς πλοῦτον οὐδέν· καὶ διὰ τοῦτο ἐδόκει τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ χρήσιμος, ὅς τε πρὸς τὸν Οὐαλεντινιανοῦ τρόπον ἀῤῥενωπὸν ὄντα καὶ δίκαιον, καὶ τὸ παρ᾽ ἑαυτοῦ βάρος ἐπετίθει καθάπερ ὀρθὸν καὶ ἀστραβῆ τινα κανόνα τοῖς βασιλείοις, πρὸς τὸ μηδὲν τῶν περὶ τὴν αὐλὴν παραβλάπτεσθαι ἢ ἁμαρτάνεσθαι. *In voc.*

LXXIII. Οὗτος (Ῥουφῖνος) ἐπὶ Θεοδοσίου ἦν, βαθυγνώμων ἄνθρωπος καὶ κρυψίνους· ἦσαν δὲ οὗτός τε καὶ Στελίχων ἐπίτροποι τῶν Θεοδοσίου παίδων (2)· ἄμφω τὰ πάντα συνήρπαζον, ἐν τῷ πλούτῳ τὸ κράτος τιθέμενοι, καὶ οὐδεὶς εἶχεν ἴδιον οὐδὲν, εἰ μὴ τούτοις ἔδοξε· δίκαι τε ἅπασαι πρὸς τούτων ἐδικάζοντο, καὶ πολὺς ἦν ὄχλος τῶν περιθεόντων (3), εἴπου τινὶ χωρίον ὑπάρχοι παντομιγές τε καὶ εὔκαρπον, καὶ ὁ δεσπότης εὐθὺς συνήρπαστο, κατηγορίας πε-

(1) De Sebastiano confer Eunapii vaticana excerpta p. 272.

(2) Confer Eunapii excerpta vaticana p. 282.

(3) Confer similem locutionem p. 284.

πλασμένης εὐλόγου, διά τινων ὑφειμένων ἐνηδρευμένος, καὶ ὁ ἀδικούμενος ἠδικεῖτο, τοῦ ἀδικοῦντος κρίνοντος· ἐς τοῦτο δὲ ὁ Ῥουφῖνος ἐχώρησεν ἀμετροκάκου πλεονεξίας, ὥστε καὶ ἀνδράποδα δημόσια ἀπημπόλει, καὶ ὅσα δημόσια δικαστήρια, Ῥουφίνῳ πάντες ἐδίκαζον· καὶ ὁ κολάκων ὄχλος περὶ αὐτὸν ἦν πολύς· οἱ δὲ κόλακες χθὲς μὲν καὶ πρῴην διδρακίτες τοῦ καπηλείου καὶ τὰ βάθρα καλλύνειν καὶ τοὔδαφος κορεῖν, ἄρτι δὲ χλαμύδας τε εὐπαρύφους ἐνδεδυκότες καὶ περόναις χρυσαῖς διαπεπερονημένοι, καὶ σφραγῖσι χρυσοδέτοις διεσφιγμένοι (1). *Voc.* Ῥουφῖνος *et voc.* παντομιδής.

LXXIIII. Ὁ δὲ τὴν καρδίαν ταῖς τιμαῖς ἤδη κεκαρωμένος παρέδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὁδόν (2). *Voc.* καρωθείς.

Ὁ δὲ εὐνοῦχος (3) κατεκράτει τῶν βασιλείων, καὶ περισπειρατάμενος τὰς αὐλὰς, συνέσφιγγεν ἅπαντα, καθάπερ τις γενναῖος ὄφις, καθελίττων εἰς τὴν ἑαυτοῦ χρείαν. *Voc.* περισπειραθείς.

Οὗτος [Τιμάσιος] ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως ἦν, ὃν Εὐτρόπιος ἐπιστῆσαι τοῖς πράγμασι βουλόμενος, ἐκ τῆς Ἀσίας μετακαλεῖται πρὸς τὰ βασίλεια· ὁ δὲ γαῦρός τε ὢν ἀνὴρ καὶ ἀγέρωχος καὶ στρατείαις ὡμιληκὼς καὶ τοῦτο πρῶτον ἀγαθὸν ἡγούμενος τῶν ἐν ἀνθρώποις, τιμὴν καὶ δόξαν καὶ πλοῦτον ἐπικλύζοντα, καὶ τὸ ἔχειν ἑαυτῷ ὅ τι βούλοιτο χρῆσθαι καὶ ἀδεῶς, διά τε μέθην νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ εἰδέναι, οὔτε ἀνατέλλοντα καὶ δυόμενον τὸν ἥλιον καθορᾶν, ἴσα καὶ οὐρανῷ εἶναι νομίσας τὴν μετάκλησιν, ἐκ τῶν ἀλύπων καὶ διακεχυμένων πρὸς ὀλιγωρίαν διατριβῶν ἀπορρήξας ἑαυτὸν καὶ κατατείνας τὴν ψυχὴν εἰς φιλοδοξίαν, βαρὺς ἀναστὰς ἐκ Παμφυλίας ἐπὶ Λυδίαν ἀνέστρεφεν, ὡς ἂν δή τις βασιλεύων ἢ τόν γε βασιλέα καὶ τὸν εὐνοῦχον κατὰ πάρεργόν τι παιδιὰν θησόμενος, εἰ βούλοιτο. *Voc.* Τιμάσιος *et* γαῦρος.

LXXV. Οὗτος [Λέων] στρατηγὸς ἐπέμφθη παρὰ Εὐτροπίου τοῦ εὐνούχου κατὰ τῶν βαρβάρων, εὔκολος ὢν καὶ διὰ μελέτην μέθης εὐπαράγωγος· ἦν γὰρ αὐτῷ τὸ ἀνδρεῖον ἐπὶ τοῦτο συνενεγκάμενος, πλείους ἔχειν παλλακίδας τῶν στρατιωτῶν, καὶ πλείονα πίνειν ἢ ὅσα πάντες οἱ ἄνθρωποι πίνουσι. *Voc.* Λέων.

Οὗτος [Σουβαρμάχιος] τῶν δορυφόρων ἦν ἡγεμὼν, πιστότατος τῷ εὐνούχῳ Εὐτροπίῳ, εἴπερ τις ἄλλος· ἔπινε δὲ οἶνον πλείονα ἢ ὅσον ἠδύνατο χωρεῖν· ἀλλ᾿ ὅμως τὰ περὶ γαστέρα διὰ τὴν συνήθειαν οὕτω καὶ γυμνάσιαν ἰσχυρὰν καὶ νεανικὴν πάντα φέρειν ἐπὶ τὴν φυσικὴν τῶν ὑγρῶν ἔκκρισιν· ἀεὶ γοῦν ἦν, πεπωκώς τε καὶ οὐ πεπωκὼς, μεθύων· τὴν δὲ μέθην παρεκάλυπτε οὐ σφαλερὸν διαβαίνων τοῖς ποσὶ, καὶ πρὸς τὴν πτῶσιν πολεμῶν (4) ὑφ᾿

(1) Addit Suidas: τὰ δὲ πολλὰ κατὰ Ῥουφίνου εὕροις ἐν τῇ τοῦ καρδιναλίου Εὐναπίου χρονογραφίᾳ.

(2) Fortasse sermo est de Bargo. Confer excerpta vaticana p. 282.

(3) Eutropius.

(4) Nempe *resistens*. Atque hinc affulgere videtur lux loco fortasse paulo obscuriori p. 286, τῷ ἑτέρῳ σώματι πολεμῶν, ubi interpretandum videtur *contra sui corporis vires*.

ἡλικίας διὰ νεότητα καὶ συνιστάμενος· ἦν δὲ βασιλικοῦ μὲν γένους, Κόλχος ἀκριβὴς τῶν ὑπὲρ Φᾶσιν καὶ Θερμώδοντα, τοξότης ἄριστος, εἴ γε μὴ κατετόξευεν αὐτοῦ τὸ περιττὸν τῆς τρυφῆς. *Voc.* Σουβερμάχιος.

Οὗτος [Φράβιθος] στρατηγὸς ἦν τῆς ἀνατολῆς, ὃς ἀκμάζων τὴν ἀρετὴν, ἐνόσει τὸ σῶμα, τῆς ψυχῆς ὑγιαινούσης πλέον· καὶ τό γε σῶμα διαλυόμενον ἤδη καὶ ἀποκολλώμενον εἰς τὴν λύσιν συνεχόμενος καὶ συνέπλεκεν εἰς πῆξίν τινα καὶ ἁρμονίαν, ὅπως ἂν ἀρκέσειεν τῷ καλῷ· ὃς τοὺς λῃστὰς ῥᾳδίως συνεῖλεν, ὥστε μικροῦ καὶ τὸ ὄνομα τῆς λῃστείας ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἀνθρώπων ἐκπεσεῖν· ἦν δὲ ἕλλην τὴν θρησκείαν. *Voc.* Φράβιθος.

Πηξάμενος δρομάδας τριακοντήρεις λιβερνίδων τύπῳ. *Voc.* λίβερνα.

Ὁ δὲ βάρβαρος οὐδὲ ἐπὶ τὴν νεωτερίζουσαν τὰ πράγματα τύχην ἴσχεν ἀνενεγκεῖν τὴν αἰτίαν, ὡς ἂν ἔννομόν τινα καὶ ὕπαιθρον ἀγωνισάμενος μάχην. *Voc.* νεωτερίζειν.

LXXVI. Εὐτόκιος ἀπὸ Θρᾴκης ἐλθὼν οὔτε γνώμης ἐπιεικής τις ἦν οὔτε γένους εὖ ἥκων, ἀλλὰ καὶ στρατιώτης μὲν ὁ τυχών· πολλὰ δὲ χρήματα κοινὰ τοῦ ἰδίου τάγματος ὑποκλέψας, ᾤχετο εἰς τὴν Παλαιστίνην· ἐπεχείρησε μὲν οὖν Ἐλευθεροπολίταις ἑαυτὸν ἐγκαταλέξαι, τῆς βουλῆς μετασχὼν ἐπὶ χρήμασι μεγάλοις, καὶ ἐγλίχετο τὴν τύχην μεταβαλεῖν ἐς τὸ εὐγενέστερον· καί τοι ἔδει πρότερον μετατίθεσθαι τὴν προαίρεσιν εἰς τὸ κρεῖττον· ἀλλ' ὅμως οἱ Ἐλευθεροπολῖται τὸ πλῆθος ὑπειδόμενοι τῶν χρημάτων οὐ προσεδέξαντο τὸν Εὐτόκιον· ὁ δὲ μετεχώρησεν ἐς τὴν Ἀσκάλωνα· καὶ ὁ τότε πρωτεύων Κρατερὸς εὐμενῶς αὐτὸν ὑπεδέξατο μετὰ τῶν χρημάτων,. καὶ πολιτικῆς μετέδωκεν ἐλευθερίας· οἱ δὲ Θρᾷκες ὑστέρῳ χρόνῳ κατὰ πύστιν ἥκοντες ἐπὶ τὸν Εὐτόκιον, ἀπῄτουν τὸν Κρατερὸν τὸν Εὐτόκιον καὶ τὰ χρήματα· ὁ δὲ οὐ μεθίει τὸν ἄνδρα· τῶν δὲ στρατιωτῶν ἐπὶ δίκην ἐλθόντων, ὁ Κρατερὸς ὑπεραγωνίζεται τοῦ Εὐτοκίου καὶ περιγίνεται τῶν Θρᾳκῶν· ἐφ' ᾧ καὶ χρησμὸς ἐξέπεσεν, ἔχων ὧδε. *Voc.* Εὐτόκιος.

Ἕτερα δὲ οὐ πολύ τι μείω ἀνωρθοῦτο καὶ δινυχενίζετο, ἀλλὰ τούτων βαρύτερα καὶ κεραυνῷ προσεμφερῆ. *Voc.* δινυχενίζετο.

Τὸ κόσμιον καὶ ἡσύχιον μετὰ τοῦ δραστηρίου αὐτῷ ἐτέτακτο, καὶ τοῦ ἀνδρώδους· ἐπιεικὴς γὰρ ὢν καὶ πρὸς γ' ἔτι ἀπράγμων, ὅμως εἰς ἀγῶνα πραγμάτων ἐμβεβηκὼς ἐξ ἀνάγκης, οὐδενὸς ἐλείπετο τῶν περὶ ταῦτα καλινδουμένων. *Voc.* δραστήριον.

Περικαῶς τῆς γυναικὸς ἔχων. *Voc.* περικαῶς.

Ἐμφέρεια· *In voc.*

Μεσαιπόλιος(1). *In voc.*

(1) Hactenus eunapiana apud Suidam fragmenta partim certo partim probabili iudicio collegit cl. Boissonadus; qui et consiliorum suorum rationem reddidit in eruditis, quas fragmentis substravit, adnotationibus studioso lectori non negligendis. Ego autem, lecto semel cursimque Suida, nonnulla adhuc eunapiana apud eumdem fragmenta mihi deprehendere visus sum, quae pari iure adscribam. Fragmentorum porro latinam interpretationem praetermisi, tum quia saepe minuta vel abrupta sunt, tum quia quisquis graece nescit, is Suidam in Kusteriana editione latinum laudabiliter redditum legere potest. Lectitatis praeterea philosophorum, quas Eunapius scripsit, vitis, complures deprehendi ab aliis quoque criti-

ADDITAMENTUM.

LXXVII. Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, βασιλεύς, περὶ οὗ γράφει Εὐνάπιος φληνάφως (1). *Voc.* Κωνσταντῖνος.

Ἐδόκει γὰρ τό τε σῶμα γιγαντώδης εἶναι, καὶ τὸν θυμὸν θηριώδης, καὶ ἐς ἀγχίνοιαν τῶν συλληστευόντων ἁπάντων πολυπλοκώτερος. *Voc.* γιγαντώδης (2).

Ὁ δὲ Θεοδόσιος ὀργῇ τῇ πρὸς Ἀντίοχον τὸν Πραιπόσιτον διαβληθέντα εἰς καθοσίωσιν, ἐξεφώνησε διάταξιν, εὐνοῦχον ἐν τοῖς πατρικίοις μὴ τελεῖν· διὸ καὶ καθῃρέθη ὁ Πραιπόσιτος τῆς τιμῆς, καὶ ἐδημοσιεύθη, καὶ ἐν τοῖς ἱερεῦσι κατετάγη. *Voc.* πατρίκιος (3).

Ὁ δὲ Θεοδόσιος τὴν βασίλισσαν θανοῦσαν ἐπ' ἤματι σχεδόν τι ἐδάκρυσεν· ἀνάγκη γὰρ καὶ ὁ προκείμενος πόλεμος συνεσκίαζεν αὐτῷ τὸ περὶ τὴν γυναῖκα πάθος. *Voc.* ἐπ' ἤματι (4).

Ὁ δὲ Εὐτρόπιος καιροῦ καὶ τύχης ἀμέτρος τε καὶ χανδὸν ἀρυόμενος, καὶ κατεμφορούμενος καὶ πολυπραγμονῶν, ὥστε οὐκ ἔλαθε πατὴρ παῖδα μισῶν, ἢ ἀνὴρ γυναῖκα, ἢ μήτηρ τέκνον· ἀλλ' ἐξηκοντίζετο ἅπαντας πρὸς τὴν ἐκείνου γνώμην. *Voc.* χανδόν (5).

Ὁ δὲ Γαϊνᾶς ἐξεχώρει τῆς πόλεως, καταλιπὼν αὐτῇ πολυάνδριον καὶ πολυτελῆ τάφον, οὔπω τεθαμμένων τῶν ἐνῳκηκότων. *Voc.* πολυάνδριον (6).

LXXVIII. Ἀρβαζάκιος Ἴσαυρος ἐπὶ Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως, ὃν Ἀρπαζάκιον ἐκάλουν διὰ τὸ πλεονεκτικόν· ἦν μὲν ἐξ Ἀρμενίας, τοῖς τρισὶν ἅμα συγκατειλημένος πάθεσιν, ὥσπερ ἡφαιστείοις δεσμοῖς ἀρρήκτοις, καὶ ἔμενέ γε ἐν αὐ-

cis partim iam observatos locos, ubi historiam suam resque in ea dictas auctor commemorat. Quare et hi loci ad historicorum fragmentorum congeriem iure meritoque pertinent. His autem omnibus coronidem imponit luculentum Photii de Eunapii historia testimonium.

(1) Lege Photii testimonium, tum etiam Dionis supplementa in vaticanis excerptis p. 246, quae utrum ex Eunapio petita fuerint nec ne, dubitare liceret, nisi p. 244. videretur auctor christianus.

(2) Existimo Eunapium loqui de Charietlone latronum duce, de quo verba fecit noster in vaticanis excerptis p. 257. Hunc autem hominem corpore vasto ferocique animo fuisse dicit lib. III. 7 Zosimus, qui Eunapium nostrum plerumque exscribit. Tum etiam vocabulum γιγαντώδης Eunapium sapit, cui haec placuerunt (p. 310. n. a.)

(3) Recitatum a Suida fragmentum sub nomine proprio Πατρίκιος, posuit Boissonadus inter eunapiana (p. 311.) Ecce autem aliud, quod ibidem Suidas addit sub nomine dignitatis πατρίκιος, a Kustero eunapianis adnumerari video; quod Boissonadus quidem tacitus praetermisit, mihi vero adsumendum videbatur.

(4) Theodosius senior dum adversus Eugenium tyrannum copias duceret, Gallam coniugem ex partu amisit; eamque ob instantem bellicam profectionem unico die flevit. Iam quod Eunapium heic teneamus, testis mihi certissimus Zosimus IV. 57, qui ipsa partim Eunapii verba repetit: ταύτην (Γάλλαν) μὲν οὖν κατὰ τὸν ὁμηρικὸν νόμον ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἤματι δακρύσας, ἀπεχώρει σὺν τῷ στρατῷ.

(5) Vocabulum χανδὸν eodem sensu usurpat Eunapius etiam in alio fragmento, quod posui p. 264. Tum quia de Eutropio verba cum vituperatione fiunt, valde arbitror fragmentum hoc esse eunapianum.

(6) Videtur mihi Eunapius loqui de Gainae ex urbe regia Constantinopoli profectione ob excitandum civile bellum; qua de re legesis vaticana excerpta p. 286. 287.

τοῖς ἐμπεδόν· ταῦτα δὲ ἦν ἐρωτομανία καὶ μέθη καὶ πλεονεξία· οὕτω δὲ εἰς ἔσχατον ὅρον τὰς ἑαυτῷ δοκούσας ἀρετὰς ἐπετήδευεν, ὥστε οὐκ ἂν τις ἐπίστευσε πειραθεὶς, ὅτι τὰς τρεῖς ἐκείνας οὕτως εἰς ἄκρον ἐξήσκησε· μυσαργοῖς μὲν γὰρ συνέζησε τοσαύταις, ὅσας οὔτε ἐκεῖνος ἀριθμεῖν εἶχεν, οὔτε ἕτερός τις τῶν διακονουμένων· καὶ οἵγε προσήκοντες αὐτῷ λογισταὶ τῶν στρατιωτικῶν ἔργων τὸν μὲν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν ᾔδεσαν, τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἑταιρῶν καὶ τὸν ἐκ τῶν χειρῶν ἀριθμὸν αὐτοῦ διέφυγεν· ὥσπερ οὖν Ὀρόντην τὸν πέρσην φασὶν εἰπεῖν, ὅτι τῶν δακτύλων ὁ μικρότατος καὶ μύρια σημαίνει καὶ ἕνα ἀριθμόν, οὕτω κἀκεῖνοι τὰς ἑταίρας κατὰ μονάδας καὶ μυριάδας ἠρίθμουν (1). *In voc.*

LXXVIIII. Κωνσταντῖνος μὲν οὖν καὶ Ἀβλάβιον τιμῶν ἐκολάζετο, καὶ ὅπως γε ἐτελεύτα ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται· Ἀβλαβίῳ δὲ τὸν παῖδα κατέλιπε Κωνστάντιον συμβασιλεύοντα μετ' αὐτῷ, διαδεξάμενον δὲ τὴν ἀρχὴν τοῦ πατρὸς σὺν Κωνσταντίνῳ καὶ Κώνσταντι τοῖς ἀδελφοῖς· ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὸν θειότατον Ἰουλιανὸν ἀκριβέστερον ταῦτα εἴρηται (2). *Eunapius in Aedesii vita ed. Paris. p. 25.*

Ταῦτα δὲ ἐν τοῖς κατὰ Ἰουλιανὸν ἀκριβέστερον γέγραπται (3). *Idem in Maximi vita p. 47.*

Καὶ ταῦτα ἔσχεν οὕτως· καὶ ἐν τοῖς διεξοδικοῖς ἀκριβέστερον γέγραπται (4). *Idem ibidem p. 63.*

Μνήμην μὲν οὖν αὐτῷ τὴν πρέπουσαν κἂν τοῖς βιβλίοις τοῖς κατὰ τὸν Ἰουλιανὸν ἡ γραφὴ πεποίηται (5)· *Idem in Libanii vita p. 97.*

Καὶ ταῦτα μὲν ἔσχεν οὕτως, καὶ ἀκριβέστερον ἐν τοῖς κατ' ἐκεῖνον χρόνοις λελέξεται (6). *Idem in Proaeresii vita p. 77.*

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς διεξοδικοῖς, ἐὰν τῷ δαίμονι δόξῃ, γραφήσεται, οὐ τὸ καθέκαστον ἔχοντα, ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἐκεῖ σαφέστερον λελέξεται (7). *Idem in Prisci vita p. 67.*

Ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν καὶ ἐν τοῖς καθολικοῖς τῆς ἱστορίας συγγράμμασιν εἴρηται (8). *Idem in Aedesii vita p. 45.*

Περὶ Προαιρεσίου καὶ προλαβοῦσιν ἱκανῶς εἴρηται, καὶ ἐν τοῖς ἱστορικοῖς κατὰ τὴν ἐξήγησιν ὑπομνήμασι. *Idem in Proaeresii vita p. 73.*

(1) Vix dubito quin haec Eunapii sit (duce etiam opinionis meae Kustero) de Arbazacio narratio, quam valde imitatur Zosimus V. 25. Tum quia *isaurus* hoc loco dicitur Arbazacius, iam confundere cum non licet cum Hierace, sive Accipitre, alexandrino; de quo dixi p. 290. n. 2.

(2) Dicit Eunapius scriptum a se in historiis fuisse de obitu Constantini, et de fatis filiorum eius.

(3) Ait Eunapius se in parte historiae, qua res Iuliani imp. tradiderat, locutum de Maximo Aedesii discipulo, qui Iuliano instituendo delectus fuit, reliquis qui id munus obire poterant, a Constantio interfectis.

(4) Ergo Eunapius in historia scripserat de Maximo philosopho, et de Valentis imp. saevitia adversum sibi suspectos homines. Hac enim de re loquitur nunc Eunapius.

(5) Dicit Eunapius Libanium a se fuisse merito honore mactatum in historia, quae circa Iuliani tempora versabatur.

(6) Significat Eunapius se in historia dicturum accuratius esse quemadmodum a Proaeresio aeger ipse valetudini restitutus fuerit.

(7) Promittit Eunapius se in historia perspicue dicturum de supremis Hilarii pictoris fatis.

(8) Declarat se maledixisse christianis monachis in historia, qui reapse locus occurrit in vaticanis excerptis p. 278.

PHOTII TESTIMONIUM DE EUNAPIO

EX CODICE LXXVII.

LXXX. Ἀνεγνώσθη ΕΥΝΑΠΙΟΥ χρονικῆς ἱστορίας, τῆς μετὰ Δέξιππον νέας ἐκδόσεως, ἐν βιβλίοις τεσσαρακαίδεκα· ἄρχεται μὲν τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς Κλαυδίου βασιλείας, ἐς ὃν Δεξίππου ἡ ἱστορία καταλήγει· ἀποτελευτᾷ δὲ εἰς τὴν Ὀνωρίου καὶ Ἀρκαδίου τῶν Θεοδοσίου παίδων βασιλείαν· ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέλος τῆς ἱστορίας ποιησάμενος, ὃν Ἀρσάκιος μὲν, τοῦ χρυσοῦ τῆς ἐκκλησίας στόματος Ἰωάννου ἀπελαθέντος, εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ἀνηγμένος ἱεράτευεν· ἡ δὲ τοῦ βασιλεύοντος Ἀρκαδίου γυνὴ κατὰ γαστρὸς ἔχουσα, καὶ ἀμβλώσασα, τὸν βίον ἀπέλιπεν· ἔστι ὁ Εὐνάπιος σαρδιανὸς μὲν γένος ἐστί· τὰς γὰρ ἐν Λυδίᾳ Σάρδεις ἔσχε πατρίδα· δυσσεβὴς δὲ τὴν θρησκείαν ὤν, τὰ Ἑλλήνων γὰρ ἐτίμα, τοὺς μὲν εὐσεβείᾳ τὴν βασιλείαν κοσμήσαντας, παντὶ τρόπῳ καὶ ἀνέδην κακίζων διασύρει, καὶ μάλιστά γε τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον· ἐξαίρει δὲ τοὺς δυσσεβεῖς, καὶ τῶν ἄλλων πλέον Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην· καὶ σχεδόν τι τὸ τῆς ἱστορίας αὐτῷ εἰς τὸ ἐκείνου ἐγκώμιον συντεθὲν ἐξεπονήθη· ἔστι δὲ καλλιεπὴς τὴν φράσιν, εἰ περιέλοι τις αὐτοῦ τῶν λόγων τὸ ἀλεκτριονῶδες, καὶ ἐλαφωδέστερον καὶ συωδέστερον, καὶ δὴ καὶ ἱερακώδης (a), καὶ κορακώδης, καὶ πιθηκώδης· καὶ τὸ ποταμῶδες δάκρυον, καὶ τὰ ὅμοια· τούτοις γὰρ καὶ τὴν ἄλλην τῶν ὀνομάτων περιλυμαίνεται καὶ διανοθεύει εὐγένειαν· καὶ τροπαῖς μὲν κέχρηται παραβόλως, ὅπερ ὁ τῆς ἱστορίας οὐ θέλει νόμος· ἀφαιρεῖται δὲ τὸ λυποῦν ἡ τῆς λέξεως ἔμφασις τὰ πολλὰ καὶ ἀστειότης· τῇ συνθήκῃ δὲ καὶ τῷ σαφεῖ πρὸς ἱστορίαν καὶ ταῖς περιόδοις συμμέτρως καὶ οἰκείως ἔχει· πλὴν ἐνιαχοῦ δικανικώτερον μᾶλλον ἢ ἱστορικώτερον μεσοῖ καὶ περιβάλλει

80. Lecti sunt EUNAPII *novae chronicorum post Dexippum editionis libri quatuordecim*. Narrationis initium a Claudii Caesaris imperio ducit, in quo Dexippi historia explicit (1), desinitque in Honorii et Arcadii liberorum Theodosii tempora: ita ut tunc historiae suae terminum ponat, quando Arsacius, Iohanne Chrysostomo exterminato episcopalem sedem occupavit, Arcadiique imperatoris uxor gravida, et mox abortiens, vita decessit. Eunapius hic sardianus genere (Sardibus enim Lydiae natus) quod ethnicorum dogmata sequeretur, non parum impius fuit. Qui ergo pietate singulari imperium ornarunt, eos omnino passim vituperat atque traducit, maximeque omnium Constantinum magnum. Impios contra extollit, ac prae ceteris Iulianum apostatam, ut fere ad hunc laudandum historiam suam elaboravisse videatur. Pulchra eius dictio, si quis ista exceperit: ἀλεκτρυονῶδες, καὶ ἐλαφωδέστερον, καὶ συωδέστερον, καὶ δὴ καὶ ἱερακώδης, καὶ πιθηκώδης, καὶ τὸ ποταμῶδες δάκρυον, et id genus alia. His enim vocibus generosum ceteroquin dicendi genus corrumpit atque adulterat. Tropos ad haec praeter modum adhibet, quod historiae lex vetat. Eximit autem molestiam ut plurimum dicendi vis et lepos. Compositione vero et perspicuitate ac periodis ad historiam accommodate ac proprie utitur, nisi quod interdum iudiciali magis

(a) In edd. εις pro ης heic et in sequentibus. Sed melius ης habent mss.

(1) Schotti interpretationem identidem, vel potius saepe, immutavi.

τὸν λόγον· νεωτερίζει δ' οὐκ ὀλίγα καὶ περὶ τὰς συντάξεις· πλὴν οὐκ εἰς τὸ ἄχαρι, οὐδ' εἰς τὸ ταῖς περιόδοις λαβὴν ἐπιδοῦναι· δύο δὲ πραγματείας, τὴν αὐτὴν περιεχούσας ἱστορίαν, συνεγράψατο, πρώτην καὶ δευτέραν· καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πολλὴν κατὰ τῆς καθαρᾶς ἡμῶν τῆς χριστιανῶν πίστεως κατασπείρει βλασφημίαν, καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἀποσεμνύνει δεισιδαιμονίαν, πολλὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων καθαπτόμενος· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, ἣν καὶ νέαν ἔκδοσιν ἐπιγράφει, τὴν μὲν πολλὴν ὕβριν καὶ ἀσέλγειαν, ἣν κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐσκέδαζεν, ὑποτέμνεται· τὸ δὲ λοιπὸν τῆς συγγραφῆς σῶμα συνείρας, νέαν ἔκδοσιν, ὡς ἔφημεν, ἐπιγράφει, ἔτι πολλὰ τῆς ἐκεῖσε λύσσης ὑποφαίνουσαν· ἀμφοῖν δὲ ταῖς ἐκδόσεσιν ἐν παλαιοῖς ἐνετύχομεν βιβλίοις, ἰδίως ἑκατέραν ἐν ἑτέρῳ τεύχει καὶ ἑτέρῳ συντεταγμένην· ἐξ ὧν αὐτῶν καὶ τὴν διαφορὰν ἀναλεξάμενοι, ἔγνωμεν· συμβαίνει οὖν ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει πολλὰ τῶν χωρίων διὰ τὰς γεγενημένας τῶν ῥητῶν περικοπὰς ἀσαφῶς ἐκκεῖσθαι, καίτοι φροντιστῇ ὄντι τοῦ σαφοῦς· ἀλλ' ὅτῳ τρόπῳ λέγειν οὐκ ἔχω, μὴ καλῶς κατὰ τὰς περικοπὰς ἁρμόσας τοὺς λόγους ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει· τὸν γὰρ νοῦν ἐκλαμβάνεται τῶν ἀναγινωσκομένων, ἐν οἷς καὶ τὸ τέλος (1).

quam historico stilo implet texitque orationem. Innovat non pauca in construendo; verum id non ingrate, neque ut periodis reprehendendis ansam praebeat. Duas autem lucubrationes, quae eandem historiam complectuntur, scripsit, *primam* et *secundam.* Ac priorem quidem multis adversus sinceram christianae nostrae fidei doctrinam blasphemiis onerat, gentium contra detestandum errorem magnifice commendat, multaque piorum imperatorum facta mordet. In altera vero lucubratione, quam et *novam editionem* vocat, ingentem conviciorum numerum, quem in christianam pietatem petulantius antea sparserat, nonnihil contrahit; ac reliquum deinde historiae corpus utcumque connectens, *novam*, ut dixi, *editionem* inscribit: quae nihilominus furoris illius, quo primam lucubrationem compleverat, non exiguam etiamnum partem repraesentat. Equidem incidimus in antiqua utriusque editionis volumina, seorsim compacta, quibus lectis, utriusque discrimen deprehendimus. Contigit autem ut in *nova editione* loci plurimi, ob dictorum facta compendia, obscure truncati sint, tametsi perspicuitatis rationem auctor habere soleat: nihilo tamen minus (quo id factum sit modo, nescio) non recte, ubi compendia occurrunt, connexuit orationem in nova editione. Sensum enim corrumpit eorum quae ibi leguntur, atque ipsum interdum rei propositum.

(1) Τέλος hoc loco intelligo *effectum* vel *propositum*. Certe non probo Schotti interpretationem *atque hic finis esto*. Siquis vero *finem* mavult intelligere, is si lubet, cogitare poterit de fine historiae eunapianae in secunda editione fortasse corrupto; qua de re nos dicemus in proxima adnotatione.

ΔΕΞΙΠΠΟΥ

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΚΛΟΓΑΙ (1).

I. * * * ||| τὸ αὔχημα ὃ κέκτηται μὴ καταλύσασαν· πρὸς δὲ τῷδε καὶ P. 81.
ἄρ|χειν ἑτέρων δικαιοῦσα (2), καὶ γινώσκουσα ὡς πολυπραγμοσύνῃ μὲν | βεβαιοῦ-
4. ται ἀρχὴ πᾶσα, ἀπραγμοσύνῃ δὲ φθείρεται· ἕλοιτό τε | ἂν οὐδαμῶς τὶς ἀν-
δρὶ ἐοικὼς προτιμᾶσθαι ἑτέρων ἀξιοῦντι, καὶ | μεῖζον ἐς τὸ κοινὸν φρονεῖν κα-
ταλύειν εἰς ἑαυτοῦ τὴν κοινὴν | εὔκλειαν, εἰ μὴ τῷ συμβάντι ἐξισωθῇ. — Μη-
δὲ τὸ μὲν ἀντίπα|λον δόξαι ἐπιθεραπεύειν, παρορᾶν δὲ τό τε ἡμέτερον φρόνη-
8. μα, | καὶ τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ ὑπουργίαν, ἣν χρὴ πεύσαντας δι' αὐτῶν νο|ήσασθαι·

DEXIPPI

HISTORIARUM EXCERPTA.

1. * * * fastu, quo inflata est, non omisso: immo ceteris imperare contendens: quamquam probe gnara, strenuitate quidem omne regnum stabiliri, ignavia autem subverti. Neque vero mortalis quispiam qui se ceteris antestare, ac dignitate in rep. fulgere velit, publicum honorem recipere ausit, nisi rei par sit — Neque adversario videatur obsequi, nostram autem confidentiam aspernari, Deique etiam auxilium, quod potius imploratum reputare cum animis nostris oportet. Quippe reliquum vobis erit, ut ne divina cura indigni videamini,

(1) Non chronologiae ignoratione (ut cum eclogario constantiniano p. 247. loquar) Dexippum hunc post Eunapium colloco; sed quia fragmenta eius non sine maxima difficultate in vaticano palimpsesto legebantur propter plurimam eorum lituram; tum etiam quia ipsum Dexippi nomen non nisi in extremis mihi occurrit. Itaque dum has reliquias aliquantum augere spero, dum incommoda molestissima palimpsesti paulatim devoro; interim Eunapius prior typis impressus fuit. qui non solum aetate posterior est, sed ipsius historiae seriem a Dexippo institutam continuat. Nam Dexippus, ut scimus, in Claudium gothicum desiit; Eunapius a Claudio usque ad decimum Arcadii annum pervenit, ut certe ait Photius cod. LXXVII; quamquam excerpta vaticana res quoque Pulcheriae complectuntur, quae nonnisi decennio post praedictum annum augusta appellata fuit. Quare vel Photius codice Eunapii utebatur mutilo, vel nescio quis Eunapium usque ad Pulcheriam continuavit; veluti item nescio quis in his eclogis vaticanis historiam Dionis Cassii ab Alexandro Severo usque ad Constantinum deduxit.

(2) Loquitur de urbe Athenarum Hyperides apud Dexippum. Et sententias quidem has esse Hyperidis, admonet nos vel eclogarius vel historiae auctor in codice vaticano litteris maioribus, ut infra scribam. Verumtamen Hyperidem apud ipsam Dexippi historiam loqui, numquam ego divinassem, nisi in Suidae praeclarum hac super re testimonium, quod item paulo post ponam, feliciter incidissem. Quaeret autem aliquis num hic sit Hyperides ille vetus et orator celeber, an paulo recentior quivis. Ego certe neminem fere praeter illum veterem Hyperidem novi: Dexippi autem historiam a fabulosis temporibus coepisse, ait apud nos p. 248 Eunapius, tum etiam Evagrius hist. V. 24. ubi eius dictionem ἀπὸ μυθικῶν pessime Valesius convertere voluit in σκυθικῶν, quem Valesii errorem et alii critici subodorati erant, et Eunapius quoque vaticanus aperte condemnat. Iam in historia sua Dexippum res atticas longe diligentius fuisse persecutum, facile credimus, sive id patrio amore fecit (fuit enim atheniensis Dexippus) sive quia chronologiam nominibus principum atheniensium digesserat, ut ait praedictus Eunapius.

σπεύσαι γὰρ ὑμῖν τὸ τῆς δαιμονίας σπουδῆς μὴ ἀνα|ξίους φανῆναι, καὶ τά τε
ἕτοιμα ἐς τὸ ἐπακούειν οἰκειώσασθαι, καὶ τὰ ἔτι μέλλοντα σὺν ἐκπλήξει τοῦ
ἀδήλου προσάγεσθαι· | σωφροσύνη δὲ ἀνδρῶν τοῖς τε ἐκ τῆς τύχης προφαινο- 12.
μένοις | εὖ κτήσασθαι καὶ ἅμα συνέσει ἐς τὰς πράξεις ἰόντας μὴ παρει|έναι τῶν
κοινῶν τὸ ἐφεστηκός· μηδὲ μεταστάντων εἰς μεταμέ|λειαν ἥκειν τοῦ παροφθέντος·
ἀρετὴ ἡ μὲν πρωτίστη ἐν τῷ | τὰ κράτιστα εὖ γνῶναι· δευτέρα δὲ ἡ ἐν ἔργοις (1)· 16.
ἀμφοῖν δὲ ὁ παρὼν και|ρὸς δεῖται * (2) καὶ τοῦ γε πράττειν ἑτοιμοτάτου· ὡς ἥ γε
ἄνευ τῆς προμη|θοῦς σὺν τῷ ὀκνεῖν μέλλησις χρηστὸν μὲν οὐδὲν ἤνεγκεν, τοὺς
δὲ χρη|σαμένους πολλάκις ἐπ' οὐδὲν μεῖζον ἔσφηλε· ταπειναὶ μὲν οὖν | φύσεις 20.
οὐκ εὐπαράκλητοι ἐς σπουδὴν τῶν ἀρίστων· διότι παραδει|γμάτων τε καλῶν
ἀμοιροῦσιν ἰδίων τε καὶ πατέρων τῶν ἑαυτῶν· καὶ | τῇ σφῶν μὲν ἀνανδρείᾳ ῥαθυμοτέ-
ραις κέχρηνται ταῖς ἐπιτηδεύσεσιν, | οἷς δὲ ἡ ἀρετὴ διά τε αὐτῶν καὶ προπατόρων
ἐκτήθη, φόβου αἰσχύνης | μᾶλλον ἢ ὄκνου ἐς τοὺς κινδύνους ἡττῶνται, καὶ ἐθελον- 24.
τεὶ τὸν τῶν | καλῶν πόνον ὑφίστανται.

II. Ὅτι φέρει αἰσχύνην ὁμοίως θράσει τε | ἀλογίστῳ τῆς μὴ προσηκούσης εὐκλείας ὀρέγεσθαι, καὶ διαδοχὴν ἔρ|γων ἀρίστων ἀνανδρίᾳ ἐν ἑαυτῇ καταλῦσαι.

Ὅτι οὐ ταυτὸν εὐβου|λία καὶ ὄκνος· ὁ μὲν γὰρ σὺν τῷ περιδεεῖ διαμέλ- 28.
λει, ἡ δὲ τὰ κράτισ|τα ἑλομένη ὥρμησεν ἐς τὰ ἔργα.

Ὅτι τοῖς ἀνδρείᾳ χρωμένοις | ἐς τὰ ἔργα τὸ θεῖον συνέπεται.

atque ut praesentia obnoxia vobis faciatis; futura vero fata ob incertorum casuum metum concilietis. Est autem humanae temperantiae bonis a fortuna oblatis recte uti; simulque sapienter negotia tractando, haud negligere publicarum rerum vel instantiam vel praefecturam; ne postquam secesserimus, rem omissam aegre feramus. Prima virtus est quid optimum sit recte dispicere; proxima in agendo versatur: utraque autem virtute praesens tempus indiget, nempe *et rectissima deliberatione* et promptissimo opere. Nam et consilii defectus, et agendi mora, nihil utile effectum dabunt; immo ii qui ita se gerunt, non mediocria detrimenta capere solent. Qui ergo humiliore loco nati sunt, haud facile ad studium rerum optimarum hortando impelluntur: carent enim inlustribus exemplis, sive suis propriis sive parentium. Et hi quidem ob suam ignaviam ad munera torpent; quibus vero et sua et maiorum suorum virtus inest, ii in periculis timori magis turpitudinis, quam pigritiae, obnoxii sunt; ultroque honestos labores excipiunt.

2. Aeque turpe est stulta audacia incongruam gloriam adpetere, ac praeclari operis exercitationem propria ignavia omittere.

Alia est matura deliberatio, alia segnities: namque haec cum timore restitat, illa ubi optime decrevit, ad opus incumbit.

Audentes manumque operi admoventes Deus adiuvat.

(1) Ex hoc loco, multoque magis e consequentibus, patet eclogarium compilavisse ex Hyperidis aliqua oratione apud Dexippum recitata sententias. Quippe totus vaticanus palimpsestus titulum constantinianum *de sententiis* continet.

(2) Deest heic orationis membrum, quod in interpretatione inclinatis litteris addidi.

Ὅτι ἰσχυρότατον στάσις ταρά|ξαι εὐεξίαν, καὶ εὐταξίαν φθεῖραι πόλεώς τε καὶ στρα-
32. τοπέδων. — Ἔνθα δὴ καὶ ἄλλα τῶν ἀνελπίστων ἄνθρωποι κατεργάζονται· τόλμῃ γὰρ ‖
πρὸ δυνάμεως πιστεύσαντες ἐπὶ τοῖς πολέμοις — τῶν ἀεὶ μοχθούντων. | — Ἀνέγ- P. 82.
κλητοι δὲ σύμμαχοι κἂν ἐλάττους ὦσιν, ἅμα προθυμίᾳ συμφο|ρώτεροι ἢ πλή-
θει περιόντες, ὕποπτοι ὑπελείποντο. |
4. III. Ὅτι οἱ τῶν πραγμάτων μεγάλων προστασίαν ἐξ ἀρχῆς ἑλομένους, οὐδὲ ἐ-|
θέλοντάς ἐστι κινδύνων ἔξω καὶ πολέμων εἶναι· νομίζοντες γὰρ | οἱ ἐν τῷ παρ-
όντι ἰσχύοντες τῶν ἀρετῇ διαφερόντων οὐκ ἀκινδύνως | τὰς ἡσυχίας, σὺν τῷ περι-
8. δεεῖ τῷ μήποτε ὑπ' αὐτῶν ἀχθῆναι, καὶ μὴ | κινουμένοις ἐπέρχονται, βεβαιοτά-
την σφίσιν ἀσφάλειαν εἶναι νομί|ζοντες εἰ κἂν ταῖς δοκούσαις ἀπραγμοσύναις
τὰ ἰσχυρὰ προκα|ταλήψονται· ἄριστον δὴ τὸ μέλλον δέος ἔσω τοῦ παρόντος
ἐν ἀσφα|λεῖ θέσθαι· καὶ μὴ ἀναμείναντας προπαθεῖν κακῶς, οὐκ ἀπὸ τοῦ |
12. ἴσου ἀμύνεσθαι· βέλτιον γὰρ τὸ μὴ συμβησόμενον προελπίσαντας | φυλάξα-
σθαι, ἢ ἀπραγμοσύνης ἐλπίδι τὸ ἄνανδρον αὐτῶν θεραπεύσαντας, καὶ τὴν παρ-
οῦσαν ἀρχὴν ἀποθεμένους, ἐν τοῖς δεινοῖς | ἀσθενείᾳ ἐνδοῦναι· προφυλακὴ δὲ
τοῦ μέλλοντος ἄδειαν κτᾶται. |
16. Ὅτι ἐν τοῖς πολέμοις μάλιστα αἱ τῆς τύχης πλεονεξίαι ἄλλοτε | ἐπ' ἄλ-
λους ὁρμὴν ἔχουσι, κατὰ τὸ ἀεὶ συμβαῖνον περιήκουσαι· καλλί|όν τε ὑμῖν ὑπὲρ τοῦ
ποιῆσαι μᾶλλον ἢ παθεῖν αἱρεῖσθαι τὸ ἀγώνισμα· καλοῖς δὲ ἔργοις ἀεὶ συν-
έπεται καλὸς ἔπαινος· ὡς τά γε ἐναντία | φήμην ἀναξίαν ὑμῶν ἔχει τῆς εὐ-
κλείας. ΤΑΥΤΑ ΤΟΥ ΥΠΕΡΙΔΟΥ (1).

Nihil validius seditione est ad bonum publicum perturbandum, atque ad civitatis castrorumque ordinem subvertendum. — Hinc alia quoque insperata homines faciunt. Audacia enim potius quam viribus confisi in bellis – hominum semper aerumnosorum. – Inculpati autem socii, etiamsi pauciores numero, tamen alacritate utiliores, ut suspecti deserebantur.

3. Qui semel magnarum rerum regimini praefuerunt, iis ne si velint quidem carere periculis bellisque licet. Etenim illi qui praesenti potentia pollent, existimantes intutam sibi praeclarorum virorum quietem, metuque perciti ne forte ab iis opprimantur, pacificos etiam adgrediuntur: atque ita firmissimam sibi securitatem fore existimant, si in pace quoque munitum, ut ita dicam, locum praeoccupent. Optime autem facit qui a futuro potius timore quam a praesente cavet; neque se patitur ante laedi, ne postea paribus viribus repugnare non possit. Praestat enim id etiam quod futurum non est praesentientem cavere, quam spe quietis ignaviam propriam fovere; praesentique potentia omissa, quum mala deinde ingruerint, infirmitate laborare. Etenim futuri cautio securitatem parit.

In bellis praepotentia fortunae modo huc modo illuc transgreditur, pro praesente semper eventu vices alternans. Ceteroquin honorificentius vobis erit si ob faciendum, quam si ob patiendum aliquid, certamen susceperitis. Iam egregia facinora semper subsequitur clara laus: contraria autem facta indignam pariunt claritate vestri nominis existimationem. HAEC SUNT HYPERIDIS.

(1) Ergo praecedentes sententiae Hyperidis sunt. Atqui etiam consequentes videntur ex eodem fonte petitae. Ergo nomen Hyperidis heic interpositum eandem creat ambiguitatem, quam apud Suidam o-riri observavimus (p. 309. n. 1.) ex interposito Eunapii nomine.

[Δέξιππος. Τῶν δέ τινων τοῖς Ὑπερίδου λόγοις ἐπιμᾶλλον ἀχθέντων *Suidas voc.* ἐπιμᾶλλον (1).]

IIII. Ὅτι χρὴ τῶν ἡδίσταις ἀκροάσεσιν ἀγομένους συνεῖναι ταῖς δυσχερείαις |
ἐπὶ τῶν πράξεων· ἀλλ᾽ ἕως περ ἐστί τις ἄδεια, βουλῇ χρω|μένους τὸ βελτίον
αἱρεῖσθαι, μηδὲ σφαλέντας μεταμέλειαν ἔχειν || τοῦ γνωσθέντος· ἀμαθία γὰρ οὐκ
ἐπαινεῖται, διότι καὶ σφάλλεται· εὐ|βουλία τε ἄριστον, ἐπειδὴ ξύνεσίς ἐστι τοῦ 24.
μέλλοντος· τό τε γὰρ συμφέ|ρον λογισμῷ ἐπέγνω, καὶ τὸ ἐναντίον προμα-
θοῦσα ἐφυλάξατο· | αἱ δὲ ὀξεῖαι καὶ ἀπερίσκεπτοι ἐγχειρήσεις, ταχείας καὶ
τὰς μεταμελείας | ἤνεγκαν· ἥ τε τῶν λόγων ἰσχὺς, ἐλπίδων μὲν καὶ ἐπιθυμι- 28.
ῶν νικηθεῖσα, | ἐς μὲν τὸ παραυτίκα πειθὼ εὖ συγκεῖσθαι ἔδοξεν, ἔργῳ δὲ
οὐ συνήνεγκεν· ὀρέγεται δὲ εἰρηνη μὲν τοῦ εὖ γνῶναι, πόλεμος δὲ μάλιστα·
καὶ τύ|χῃ μὲν τοῦ προσήκοντος ἐλάχιστα ἢ οὐδὲν ἂν σφάλλοιτο, διαμαρτὼν | δὲ 32.
πλείστῳ καὶ παντὶ χρῶτ᾽ ἂν τῷ ἐναντίῳ· παραινῶ δὲ τοῖς ||| . . . (2)

V. [Ἀλέξανδρος οὖν κ ἄγων ἔτος, κατὰ Δέξιππον, πᾶσαν ἄσκησιν ἠσκημένος σωματικὴν, αὐτοῦ τε γνησιώτατος Ἀριστοτέλους γεγονὼς τοῦ δαιμονιῶντος φοιτητὴς, ἐπὶ τὴν πατρῴαν παρῆλθεν βασιλείαν (3). *Syncellus ed. Paris. p.* 263.]

P. 101. Ἐλπισάμενοι (4) . . μη . . ἐπὶ μεγάλαις . . . εἰσαῦθις φιλίας 8.
διδόντες.

[Dexippus ait : quum autem nonnulli Hyperidis verbis magis offensi fuissent.]

4. Qui laudum suavitate ducuntur, eos oportet duris operibus allaborare. Donec aliqua tranquillitas est, deliberato consilio oportet meliora eligere; ne postea detrimentum passi, rem praecognitam vana paenitentia requiramus. Inscitia illaudabilis est, quia errore prolabitur: prudentia est optima, quia futuri praescia est, et quid sit utile ratiocinando cognoscit; contrarium autem praevisum vitat. Subitaneae atque inconsideratae deliberationes celerem paenitentiam provocant. Eloquentiae vis, si spei alicui vel cupiditati sit obnoxia, e vestigio quidem persuadere videtur, re vero ipsa non prodest. Pax bono consilio eget, multo vero magis bellum. Qui ad officium collineat, is rarissime aut numquam frustra est: qui secus facit, contraria plerumque omnino sorte utitur. Hortor autem . . . .

5. [Alexander igitur annos natus viginti, ut ait Dexippus, omni corporis disciplina exercitus, postquam divini Aristotelis singulariter dilectus alumnus fuerat, in patrium regnum successit.]

(1) Suidae hic locus, ut iam dixi, mirabiliter atque unice mihi profuit, ut Hyperidis verba apud ipsum Dexippum recitari cognoscerem. Heic autem, vel paulo inferius, inserendum est fragmentum, quia mox Dexippus Alexandrum Macedonesque commemorabit.

(2) Lacuna paucorum versuum est in sequente folio, cuius initium legi nequit. Ceteroquin materia paginae 82. continuatur in pagina 101.

(3) Multa deinde addit de Alexandro Syncellus, quae utrum sint Dexippi, nescimus.

(4) Quatuor, quae in codice sequuntur Dexippi paginae tam graviter oblitteratae sunt, ut valde conatus licet, nihil tamen integrum inde eruerim. Ne igitur diutius ac prope frustra tempus in his miseriis consumerem, verba utcumque eruta posui, omissa tamen hiantium particularum interpretatione latina, quae nullius prope usus fuisset.

Ὅτι ἐν τοῖς . . . πολέμοις | τὸ μὲν χρηστὸν ἑτέρων, τὸ δὲ δυσχερὲς ἴδιον . . διακινδυνεύοι | . . γίνεται· ἄμεινον δὴ . . ὑπερφρονήσαντας ἐκδέξασθαι . . . πεῖραν· εἰ δέ τις θράσει ἀλογίστῳ . . καὶ πρὸς πόλεμον ἡγεῖται εἰ τοῦ Ἀλεξάνδρου . . . φορὰν | . . σκεψάσθω τὸ . . πεῖραν φοβερὸν· καὶ τὸ . . παρασκευάζει . . δοκεῖ καὶ ὁ ἐπὶ . . τὸ διαφερόντως . . κινδύνους εὔτολμος . . τι προμηθὲς μαλακίαν ἡγοῦντο· τὸ δὲ . . ὄντος καὶ ἡ δόξα . . πρὸς μὴ βουλόμενον ἐκ . . καὶ τοῦ τοῦ ἐπικινδυν . . καὶ ἐκ τοῦ δὲ . . διότι οὗτος . . ῥώμη καὶ παρασκευὴ . . || τῆς αὐτῶν ἐλευθερώσεως μείζονα ἀνθρωπίνης ἐλπίδος ἐννοήσαντες πρᾶξαι ἐπεχείρησαν· ἀρετὴ γὰρ καὶ παρασκευὴ τῆς Μακεδόνων δυνάμεως ἀναμφιλόγως πάντας ἀνθρώπους ὑπερβαλλούσης | οἱ δὲ καί περ ἀργῶς τισι τῇ οἰκεῖον οὐδὲ τῶν πολεμίων τοῖς προσοίκοις· ἄξιον ἄχρι νομιζόμενοι προθυμίᾳ τῇ σφετέρᾳ καὶ πόθῳ τῆς παλαιᾶς εὐπραξίας· ἐς τὸ ἂν τοῖς Μακεδόσι κατὰ παρασκευὴν ὡρμήθησαν . . χρὴ δὲ . . μὲν προπαθόντας καὶ | ὡς ἀπὸ τῆς ὁμοίου ἀ . . τοῖς . . νήσας καὶ δωρεὰς ἐοικυίας ἀντιδιδόναι καὶ ὑπο . . αὖθις ζήλῳ τῶν προσγινομένων ἐφεδρεύειν ἐν τῷ εὐποιεῖν. P. 102.

VI. Ὅτι πιστοῦται εὔνοια | συμμάχων, μάλιστα δὲ τοὺς προϋπάρξαντας χάρις· ἧς κα . . | τῶν τὴν μετουσίαν ἦρξαν . . τῶν ὁμοίων ἐπὶ τὰς | εὐεργεσίας τρέπονται· χρεῶσαι . . . τοῖς ἐπαγγελθεῖσι παρ' ἡμῶν ἤδη τιθέμενοι . . μὴ συναινεῖν· καὶ πρεσβευομένοις παρὰ τῶν βασιλεῖς σπουδῇ πάσῃ συν . . | ἡμῶν καὶ τοῦ . . ελλει . . τὰ δὲ πλήθη ὡς | τῶν τοῦτον . . πρέσβεων βουλομένοις τοῦ εὐθὺς | ἥκιστα ὄντες . . ἐφ' ἑαυτὸν . .

Ὅτι οἱ δει . . συγχωρήσεως οὐ δεῖται . . σφετερωθέντες εἰ δοξάζετε . . | τὸ αὐτὸ πεῖραν . . ἑτοίμως . . σοὶ δὲ γνώριμον . . δς ἐπιτάττομεν . . ὡς αὐτῶν πραγμάτων συμφορ . . κάλλιστα . . καιροῦ τυχοῦσιν καὶ εἰ | . . σὺν μὲν τῷ . . | τούτου βλαβερᾶς . . ἐπ' ἀμφοτέροις καὶ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ ἅμα συμφέροντι | . . ἀσφάλειαν βεβαίως ὄντες· πολέμου | δὲ παρασκευὴ φυλακὴ εἰρήνης βεβαιοτάτη· τὰ γὰρ . . μέχρι τούτου οὐκ ἂν . . δεν πράξειν.

Ὅτι . . οἱ κρατήσαντες ἡττηθῆναι || τύχας ἀνδρῶν καὶ καταστάσεις πόλεων καὶ ἐθνῶν νεωτερίζουσαι ἐλάττους τε ὁμοίως καὶ διαφερόντως περὶ εἰρήνην πόλεμον συμβαίνουσιν ἄγοντος τοῦ χρόνου μηδεμιᾶς· ἀλλὰ μετατρέποντος ἄλλην ἄλλους πρός τε τὸ ἄμεινον· καὶ μὴν τὰ γιγνόμενα ἐν τοῖς ἀνθρωπείοις ἄριστοι γνώμην οἱ μὴ χαλεποὶ δέξασθαι | τὰς ἐξαλλαγὰς τῶν ἡμερῶν καὶ χρόνων· μηδὲ ἐπὶ τῶν τούτους ὅσοι πολέμους τε καὶ στρατοπέδων ἐξηγοῦνται μνήμῃ προγινομένων ἔχειν ἐπὶ τὰ συμφορώτατα ἑκάστους καὶ τοῖς προσπίπτουσιν | κακοῦ . . της τῶν ἱστορηθέντων νεωτέρων τε καὶ | παλαιοτέρων . . πρὸς δὲ τῶν κατα . . P. 107.

VII. [Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις (1) ἐφάνη τὸ ὄρνεον ὁ φοίνιξ, καθὼς ἱστοροῦσιν

7. [Phoenix avis his temporibus apparuit, ante annos DCLIV conspecta, ut

(1) Nempe Claudii I. imperatoris aetate. Heic fragmentum, quia Caesarum aetatem ac res mox autem inserendum putavi conservatum a Syncello Dexippus attinget.

Αἰγύπτιοι, πρὸ χυδ´ ἐτῶν φανείς, ὡς καὶ Δέξιππος συμφωνεῖ. *Syncellus p.* 334.]

[Σκύθαι περαιωθέντες, οἱ λεγόμενοι Γότθοι, τὸν Ἴστρον ποταμὸν ἐπὶ Δεκίου πλείστοις τῶν Ῥωμαίων ἐπικράτειαν κατενέμοντο· οὗτοι τοὺς Μυσοὺς φεύγοντας εἰς Νικόπολιν περιέσχον· Δέκιος δὲ ἐπελθὼν αὐτοῖς, ὡς Δέξιππος ἱστορεῖ, καὶ τρισμυρίους κτείνας, ἐλαττοῦται κατὰ τὴν μάχην, ὡς καὶ τὴν Φιλίππου πόλιν ἀπολέσαι ληφθεῖσαν ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ Θρᾶκας πολλοὺς ἀναιρεθῆναι· ἐπανιοῦσι δὲ Σκύθαις ἐπὶ τὰ σφέτερα ὁ αὐτὸς Δέκιος ἐπιθέμενος ἀναιρεῖται ἐν Ἀβρύτῳ τῷ λεγομένῳ φόρῳ Θεμβρωνίῳ (1) σὺν τῷ παιδὶ διὰ νυκτὸς ὁ θεόμαχος (2)· οἵ τε Σκύθαι μετὰ πλείστων αἰχμαλώτων καὶ λαφύρων ἐπανέρχονται· καὶ τὰ στρατόπεδα βασιλέα πάλαι τινὰ γενόμενον ὕπατον Γάλλον ἀναγορεύουσιν ἅμα Βολουσιανῷ τοῦ Δεκίου παιδί· οἳ καὶ βασιλεύουσι κατὰ Δέξιππον μῆνας ιη, πράξαντες. οὐδὲν ἀξιόλογον. *Syncellus p.* 376.]

P. 108. ||| κατ᾽ ἀνθρώπους ἧς ἀπορῇ λύσις· ἡ γὰρ ἰσχύοντας κατὰ τῶν τι . . | τῷ συνενέχοντι ἐν . . η απο κνήμη . . ὡς ἁλίσκεσθαι δέον.

Ὅτι Δέκιος βασιλεὺς Ῥωμαίων | . . | εἶχεν τὴν θράκιον δύναμιν . . ὀῤῥωδῶν . . |τερον γένηται περὶ τῆς ἀρχῆς τὴν κατάστασιν . . | ἐπιστολῆς . . εἰς αὐτοὺς ἐπεξιέναι τοῖς πολεμίοις . . | βουλόμενον τὸ δι᾽ ἀνθρώπους οὐκ ἐμφαιν . . | ους ἄγειν· μὴ περαιτέρω πράσσοντες ἄνθρωποι απο . . | οὐκ εὐκαίρου προθυμίας τὴν πεῖραν λάβωσι· πρὸς τὴν . . | ἐπικουρίαν παραγίνεσθαι· καὶ ὁ μὲν . . βασιλέως ἡμεροδρόμου φέρων τὴν . .

| Πρίσκῳ (3) ὃς δὴ τὸ τῶν . . | ων . . ἐπί τε εἰρήνης τὰ πολλὰ ἐχρημάτισε . . | τὰ τοῦ πολέμου· τὸ δὲ . . ὃς δὲ τότε πόλεμος . . · ἐ|μήνυσαν καὶ ἐπεὶ ἠθροίσθησαν . . | δήλου γὰρ ἐγράφη τάδε (4).

VIII. Ὅτι ποθοῦμεν . . ὦ | ἄνδρες . . | ἀσφαλὲς ὄψει τῶν ὁρώντων . . | μενον ἐπεὶ δὲ . . μεν . . | πορευόμενοι . . δὲ κατὰ πολλὰ σκεδασθέντες . . ἀναγκαῖον διδαχῇ· ἅμα τῇ . . | . . πράττοντες ἂν ὑμεῖς . . .

narrant Aegyptii, quibuscum consentit etiam Dexippus.]

[Scythae, qui Gothi appellantur, Istro traiecto, romanum imperium sub Decio multitudine sua depopulabantur. Hi Moesos, qui Nicopolim confugerant, obsidione cinxerunt: sed Decius, ut ait Dexippus, impressione in eos facta, etsi triginta milia occidit, nihilominus proelio inferior discessit; ita ut Philippopolim quoque ab iis captam amiserit, et magna Thracum multitudo perierit. Scythas autem qui in patriam se referebant persequens impius Decius circa Abrytum in loco quod forum Thembronium dicitur, cum filio noctu trucidatur: quamobrem Scythae cum magno captivorum atque exuviarum numero discesserunt. Exin exercitus Gallum exconsulem et Volusianum Decii filium imperatores crearunt: qui regnaverunt, ut ait Dexippus, menses octodecim, nullo insigni facinore edito.]

(1) Locus equidem parum cognitus, de quo lege disputantem Tillemontium hist. imp. tom. III. ed. ven. p. 285; quamquam is certe fuit in Moesia, teste idoneo Iornande cap. XVIII, cum Lactantio de mort. pers. cap. IV.

(2) Hoc epithetum non a Dexippo ethnico sed a Suida christiano est.

(3) Intellige Priscum qui sub Decio purpuram in Macedonia usurpavit atque ad Gothorum partes accessit. Victor de Caes. cap. XXIX.

(4) Sequitur militaris epistula.

ἐμοί· εἴ γε . . διὰ τί . . εἴ τις ὑμῶν διαμέλλοιτο· ἐξαγγέλλεται γὰρ . |
νεότητί σου κατὰ καιρὸν θαῤῥοῦντας, καὶ τούτῳ ἔκπληξιν ἐς | τοὺς ἐναντίους ἕξειν
νομίζοντας, οἷα δὲ πολέμων ἀπειράτους, εὐτολμότερον αὐτοῖς μᾶλλον ἢ προ-
μηθέστερον παρὰ τὴν ἀπουσίαν ||| τῶν προαγωνισμάτων συνίεσθαι· καὶ ἔστι μὲν ἁ- P. 91.
πάντη ὑπαίτιος | ὑμῶν ἡ ἐπιχείρησις διότι καὶ ὑπὲρ καλῶν ἔργων συνευχαί-
4. μην | δ' ἂν καὶ πείρᾳ δύνασθαι συμφορωτάτους γενέσθαι· ἐπέσκεμμαι | δὲ ὡς
ἐν τοῖς πολέμοις τὸ ἀνδρεῖον μετὰ μὲν ἐμπειρίας ἰσχυ|ρὸν, ἄνευ δὲ τούτου ἀσ-
θενές, καὶ θρασύτης λογισμῶν ἄμοιρος· | ἡ δὲ σὺν τῷ μὴ κατὰ καιρὸν εὐτόλ-
μῳ, ἔσφηλε· κράτιστοι δὲ οἱ συνέσει | τὸ διάφορον τῶν ἐκβησομένων εἰδότες μᾶλ-
8. λον ἢ θυμῷ ἐς τὰς | μάχας καθιστάμενοι· παραινῶ μὴ δὴ ἐς τὸ ἕτοιμον
τῆς γνώμης | καὶ τῶν πλήθους τὸ ἀβέβαιον ἰδόντας, τῶν κοινοῦ τῆς ἀσφαλείας |
ὑφέσθαι· ἀποκινδυνεύσεται γὰρ ὑμῖν σωτηρία οὕτως ἐς μηδὲν δέον, | καὶ θράτ-
τεσθαι ἡ διάνοια ὑμῶν δόξει μᾶλλον, ἢ ἐπιβούλιος περὶ τῇ | πάσῃ πόλει
12. τῶν ἐκβησομένων ἔχουσα τὴν πεῖραν· ὑπαίτιος δὲ ὁ|μοίως ὅ τε ἀνανδρίᾳ τὸν ὑφεστηκότα
ἀγῶνα ἐξιστάμενος, καὶ ὁ | θρασύτητι ἐς τοὺς μὴ (a) προσήκοντας κινδύνους ἰών·
— Βίον σὺν ἀσφα|λείᾳ σώζεσθαι (1)· — Λογισμῷ δὲ πιστεύων ἀνὴρ βεβαιότερος, ἢ ἀ-
16. μαθίας σχήματι πρὸς τὰς ἀδήλους φορὰς τῶν πραγμάτων ἐξορμώ|μενος· αἵ τε
ἐν τοῖς πολέμοις συντυχίαι, ἢ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον τὴν τόλ|μαν διδόασιν ἐξιοῦσι (b)
ἐς τοὺς κινδύνους, ἢ ἀδείας περιουσίᾳ | τὴν μετὰ τῶν ἀσφαλοῦς σύνεσιν παρέχονται·
20. ὡς μὴ συνδέει τι μᾶλλον | ἠπειγμένως ἢ προμηθείᾳ πρᾶξαι.

. . . adulescentiae tuae pro tempore confidentes; atque hinc terrorem hosti incussuros existimantes: ac pro belli imperitia audacius quam prudentius sine praevia exercitatione depugnare paratos. Est igitur quaquaversus molitio vestra culpabilis. Optamus autem, ubi pulchris facinoribus operam dabitis, reapse vos fieri apprime utiles. Vigor animi in bellis cum disciplina coniunctus validum scutum est; infirmum autem si illa careat: tum et audacia sine recto consilio, praeterque idoneum tempus ferociens, in perniciem ruit. Porro fortissimi evadunt non tam ii qui impetu caeco feruntur, quum qui futurorum eventuum momenta ponderare queunt. Auctor autem vobis sum, ne, dum mentis vestrae alacritatem multitudinis autem inconstantiam respicitis, tutelam reip. negligatis. Sic enim vestra salus nullo cum emolumento periclitaretur, fractusque magis vester animus videretur, quam sollers in urbis universae cura vel coniiciendorum eventuum peritus. Aeque culpabilis est, qui meticuloso animo oblatum sibi certamen respuit; atque ille qui insana audacia in proxima pericula semet coniicit. — Vita in tuto collocanda est. — Vir qui mentis nixus consilio est, constantiam magis servat, quam is qui imperitorum ritu incerto rerum cursui se committit. — Casus bellici vel coactam audaciam iis suppeditant qui pericula adeunt, vel oblata immunitate prudentiam cum securitate exhibent; ita ut iam necesse non sit subitaneo potius opere quam proviso consilio agere.

(a) Deest in cod. μή. Sed addendum esse constat ex pag. 320. (b) Cod. ἐξιεῦσι.

(1) Satis, ut puto, apparet delectas esse singularias sententias, ut supra ex Hyperide apud Dexippum, ita heic vel ex eodem vel ex alio auctore vel ex ipsomet Dexippo.

VIIII. Λογιζόμενοι δὲ τάδε μήτε | πρὸς ἄνδρας ἐς ἀγῶνα κατ' ἐρημίαν τῶν συλλη-
ψαμένων ἐχυρᾷ δυνάμει ἀξιόντας, καὶ πολλῇ μὲν ἵππῳ πολλοῖς δὲ ὁπλίταις καὶ | ψι-
λοῖς (1) παρεσκευασμένους, ἔτι δὲ πεῖραν πολεμικὴν φοβεροὺς | καὶ σωμάτων ὄψει δεινοὺς, 24.
καὶ ὅπλων ἀνασείσει, ἀπειλαῖς τε καὶ | βοῆς μεγέθει ἱκανωτάτους πρὸς ἐκφοβῆ-
σαι τῶν πρῶτον ἐς | αὐτῶν ἰόντας· μηδὲ πρὸς τούσδε ἀποκινδυνεύσητε, ἐξὸν
ἀπὸ τῶν | τειχῶν (2) σὺν ἀσφαλείᾳ ἀμύνεσθαι· καὶ γὰρ ἡ ἐλπὶς τοῖς πρῶτον ἐς |
μάχην ἰοῦσιν ἰσχυρόν τι ἔδοξεν εἶναι καὶ προσαγωγότατον εἰς | κατόρθωσιν ἀλλ' 28.
ἐν τοῖς περιφανεστάτοις ὤφθη, ὅταν τῷ ἀλη|θ . . (a) μάχηται· εὔδηλον δὲ
δήπου οἶμαι. ὡς κἂν τοῖς ἐξ ἴσου ἴωσιν | ἄνευ στρατηγοῦ κατὰ μόνας ἀποκινδυ-
νεύειν σφαλερώτατον· τὸ δὲ | ὑπὸ ἡγεμόνι τε ἄγεσθαι, καὶ ἐς κοινωνίαν ἥκειν 32.
P. 92. ἑτέροις τοῦ κινδύνου, || ἔν τε ἐνθυμήσεσι κἂν τοῖς ἔργοις ἀσφαλέστατον, ῥᾳδί-
αν ἔχον τὴν | παρὰ τῶν πέλας ἐπανόρθωσιν· κρεῖττόν τε σὺν ἑτέρῳ κατορ-
θοῦντας | δόξης ἔλαττον ἔχειν, ἢ δίχα τοῦ προμηθοῦς κατὰ μόνας ἐπιχειρή|-
σαντας σφαλῆναι· καὶ ἀπόντος μὲν πολὺ ὑπὸ σφῶν τοῦ ἐπιβοηθήσοντος, οἷα 4.
δὴ μονωθέντας, δρᾶσαί τι σὺν εὐχερείᾳ, σύγγνωμον· | ἀνδρῶν δὲ οὐκ ἄπωθεν
ὄντων ἄριστα πολέμῳ ὡμιληκότων | καὶ πεῖραν παρεσχομένων τοῦ νικᾶν· καὶ
ταῦτα τὸ ἀδεὲς ἐς τῶν | κινδύνους ἐν τῷ διὰ μέσου ἐκ τῆς τῶν τειχῶν ὀχυ- 8.
ρότητος ἔχοντας | πρᾶξαί τι παρὰ τὴν τοῦ ἄρχοντος κατάινεσιν, κἂν τῷ ἀ-
μείνονι ἐκ|βῇ, οὐκ ἀνεπίκλητον ἐφάνη, διὰ δὲ τὸ δυσπειθὲς τὸ περὶ τὸν προσ|-
τάξαντα, καὶ ὅτι σὺν τῷ ἀμφιβόλῳ τοῦ κινδυνεύματος ἐπεχειρήθη. |

9. Haec igitur reputantes, ne certamen incatis adversus homines qui fortibus copiis contra destitutos praevalent; quique multo equitatu multoque gravis levisque armaturae milite succincti sunt: contra homines, inquam, peritia quoque bellica formidabiles, et corporum aspectu terrificos, tum et armorum sonitu et minis et profunditate clamoris valde idoneos ad eos territandos quibuscum primo procliantur. Adversus hos inquam ne marte aperto periclitari velitis, quandoquidem moenibus tuto vosmet potestis protegere. Etenim spes magnum habere efficaxque momentum videtur in iis, qui belli tyrocinium ponunt, ad rem gerendam feliciter. Verum ea in clarissimis viris elucet, cum adversus . . . decertat. Sed enim exploratum mihi videtur, cum paribus quoque sine duce singillatim tentare belli aleam periculosissimum fore: secus autem duce regi, periculique socios adsciscere tum in deliberando tum in agendo tutissimum est, quoniam de proximo suppetiae adsunt. Et quidem praestat re bene cum socio gesta paulo minorem gloriam consequi, quam imprudenter et solitatim agentes a proposito aberrare. Sane si absit is a quo magnopere iuvari possimus, tunc a nobis solitariis procliviter fieri aliquid, ignoscibile est: verum enimvero si prope adsint viri bello egregie exerciti et victoriis adsueti; et si praesertim a periculo, obiecta moenium firmitate, tuti simus; tunc qui aliquid praeter ducis dictamen facit, etiamsi id forte bene evenerit, culpabilis est; tum propter inobedientiam, tum quia se in ambiguum discrimen coniecit.

(a) Una syllaba legi nequit.

(1) A Dexippo sumpsit Eunapius vocabuli ψιλὸς sensum quem refert Suidas: Εὐνάπιος λέγει ψιλὸν καὶ οἷον γυμνόν.

(2) Ergo est adhortatio ad obsidionem tolerandam.

X. Εἰ δέ τις προαστείων τε καὶ ἐνδιαιτημάτων τέρψεως ἀποστερούμενος | ἄχθεται καὶ ὅσα πλούτου ἐγκαλλωπίσματα, γνώτω τὸ μὲν ἀλγεινὸν εἰς ὀλίγον τε καὶ ἐν ὀλίγῳ τὴν αἴσθησιν οἶσον, οἷα δὴ ἐν οἰκοδομαῖς κεί|μενον, καὶ ἡμῶν οὐ διὰ μακροῦ ἐπιστησομένων, ὡς κωλῦσαι τε τὸν | παντελῆ τούτων ἀφανισμὸν (a), καὶ ἀναλαβεῖν αὐτὰ δαψίλειαν τὴν | ἐκ τούτου χορηγίας οὐκ ἀδυνάτων, τὸ δὲ τῆς σφετέρας σωτηρίας ἐπικίν|δυνον οὐκ ἰασόμενος (b)· ὅθεν τῇ παραυτίκα ἀχθηδόνι τὸ εἰς ἅπαν | ἀσφαλὲς ἀντιτιθεὶς οὕτω λογιζέσθω· διότι μηδὲ ἐς πάντας ἀλ|λ' ὅσοι δυνατοὶ τὸ λυπηρὸν τὴν ἀναφορὰν ἔχει παρ' οἷς πλούτῳ ἰσχύουσι, καὶ ἄνευ τῆς ἡμετέρης ταχεῖα τῶν ἀφαιρεθέντων ἡ διόρθωσις· παυστέον δὴ οὖν ὑμῖν τῆσδε τῆς ὁρμῆς, εἰ μή τε ἑαυτοῖς | ἐπιβούλως καὶ ἐς τὸν ἄρχοντα ἐναντίως πράσσετε, καὶ εἴσω τειχῶν μενετέον· ἡμᾶς δὲ οὔτε τῇ παρασκευῇ οὔτε ταῖς γνώ|μαις τῆς τῶν κοινῶν σωτηρίας ἀφεστηκότας, ὀλίγων ἡμερῶν | ἐπιστησομένους ἅμα τῇ δυνάμει ἐλπίζετε καὶ εἴσω τειχῶν τὰ ἐς τὴν τοῦ ἔξωθεν ἀγῶνος κατόρθωσιν ἡμῖν μελήσει· | προαποδείκνυται δὲ οὐ πόρρω τοῦ ἀληθοῦς εἶναι τὸ ἐπάγγελμα | ἐκ τῶν πρὸς Νικοπόλει πραχθέντων (1)· εἴ γε μὴ μεγαληγορεῖσθαι δεήσει· χρὴ δὲ ἐν τοῖς μεγίστοις τῶν ἀγώνων τούτοις συμβούλοις τε ἅμα καὶ

10. Quod siquis suburbanis suis hortorumque amoenitatibus atque eiusmodi divitiarum ornamentis spoliatus maeret, is velim sciat molestiam quidem brevem exiguique sensus fore: tum quia in aedificiis vertitur, tum quia brevi nos aderimus ad prohibendam horum omnimodam vastitatem, fructusque eorum affluentes recuperandos. Neque hoc sane impossibile est, neque vestrae salutis discrimini non medetur. Quare unusquisque cum praesenti molestia perbrevi perpetuam securitatem contendens, secum reputet, incommodum hoc non ad omnes pertinere sed ad eos qui divitiis affluunt; et qui sine nostra etiam ope detrimenta sua facile instaurabunt. Ergo a praecipiti hoc consilio desistite; nisi forte in vosmet ipsi coniuratis, et nisi a duce aperte deficitis: atque intra moenia consistite. Nos autem neque armis neque voluntate publicam salutem deserturos, paucosque post dies adfuturos cum exercitu speratote; vobisque intra moenia manentibus, curae nobis fore pugnam fortiter in aperto campo cernendi. Porro constat sponsionem nostram haud procul veritate consistere, ex iis quae apud Nicopolim gesta fuerunt; quin opus ulla iactantia sit. Oportet autem, cum de summa re agitur, iis uti consiliariis et adiutoribus, qui

(a) Cod. ἀφανισμῶν. (b) Ita cod., vel ἰασάμενος; quod verbum non tam fortasse medelam heic denotat quam ipsum medela eget.

(1) De bello gothico ad Nicopolim sub Valente vel Theodosio, dixi ad Eunapium cap. XXVIII. Nunc tamen Dexippus de bello gothico ad Nicopolim sub Decio loquitur, quod narrat item apud Syncellum Dexippus (supra apud nos cap. VII). En autem Ammiani quoque verba XXXI. 5: *duobus navium millibus perrupto Bosphoro et littoribus Propontidis scythicarum gentium catervae transgressae, ediderunt quidem terra marique strages; sed amissa suorum parte maxima reverterunt. Ceciderunt dimicando cum barbaris imperatores Decii, pater et filius* etc. *Anchialos capta et tempore eodem Nicopolis. Post clades acceptas excisa est Philippopolis* etc. Item Iornandes cap. XVIII. *Cniva* (rex Gothorum) *Nicopolim accedit, quae iuxta Iatrum fluvium est constituta notissima* etc. *ubi Decio superveniente imperatore, tandem Cniva in Haemoniae partes recessit*. Rem hanc nicopolitanam aliquanto serius ponit Trebellius cap. XII, nempe circa Claudii II tempora: *sub hoc barbari, Anchialo vastata, conati sunt Nicopolin etiam obtinere; sed illi provincialium virtute obtriti sunt*. Nicopolim igitur vecaptam, vel potius ut Iornandes ait a provincialibus servatam, memorat nunc Dexippus.

P. 47. βοηθοῖς χρῆσθαι, οἳ ἂν ἐν τοῖς φθάνουσιν ἔργοις σαφῆ τοῦ συμ|φέροντος ἐπιδείξωνται τὴν δήλωσιν ἐμπειρίαν ἔργων καὶ πρὸς ||| . . . .

* *

XI. . . . καὶ καρτερίᾳ οἱ πόλεμοι μᾶλλον ἢ πλήθει κρίνονται· ἡμῖν δύναμίς τε οὐ φαύλη· δισχίλιοι γὰρ οἱ σύμπαντες ἠθροίσθημεν· καὶ τὸ χωρίον ἐ|ρυμνότατον· ὅθεν ὁρμωμένους χρὴ τοὺς πολεμίους κακοῦν· σποράσι τε | ἐπιθεμένους, καὶ τὰς παρόδους αὐτῶν ἐνεδρεύοντας· ἐξ ὧν κρατοῦσι μὲν ἡ|μῖν τρόπῳ τούτῳ ῥώμη ἔσται, καὶ δέος οὐ μέτριον παρέξομεν τοῖς ἐναντί|οις· συνισταμένων δὲ ἀντιστησόμεθα προ (a) . . . . ὅπλων οὐ | φαῦλον τὸ ἐρυμνὸν τοῦ χωρίου καὶ τήνδε τὴν ὕλην ἔχοντες· οἵ τε ἐναντί|οι ἐκ διαφόρων προσβάλλοντες, οἷα οὐ πάντη καταφανέσι ταράξονται, | καὶ οὐκ ἐν τῷ ἴσῳ τρόπῳ τοῖς πρόσθεν πολεμήσουσι, τάξιν τε | αὐτῶν λύοντες καὶ οὐδ᾽ ὅπου τὰ ὀξεύματα καὶ ἀκόντια μετιέναι χρὴ εἰ|δότες, καὶ τῶν τε ἀφιεμένων ἀτυχήσουσι, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν ἔτι μᾶλλον κακώ|σονται· ἡμεῖς τε τῇ ὕλῃ πεφραγμένοι ἐπίσκοπα καὶ ἐξ ὑπερδεξί|ων μεθήσομεν, ἀσφαλέστερον μὲν εἰς τὸ δρᾶν ἐσόμεθα οὐ ῥᾷστοι βλάπτεσθαι· | περὶ δὲ αὐτοῦ ὁμόθεν μάχης, εἰ δεῖ καὶ αὐτοῦ δεῆσαι, ἐκεῖνο χρὴ λογίζεσθαι ὡς οἱ μέγιστοι κίνδυνοι μεγίστας καὶ προθυμίας παρέχονται· καὶ | ἐν τῷ ἀπόρῳ τῆς σωτηρίας ἡ ἀντίτασις ἑτοιμοτέρα, καὶ πολὺ τὸ ἀνέλ|πιστον ἐξέβη· βιαζόμενόν τε ὑπὲρ τοῦ ἀμηχάνου, καὶ ἀμυνομένων ὑ|πὲρ τῆς σπουδῆς ἀξίων, τιμωρίας ἐλπίδι· οὐδὲ γάρ ἐστι ὅτῳ ἂν πρὸ | ἡμῶν μείζους γένοιτο ὑπόθεσις τῆς ἀγανακτήσεως, οἷα δὴ γενῶν τῶν ἡμετέρων καὶ πόλεως ὑπὸ τῶν ἐναντίων κατεσχημένης· συνεπίθοιντο δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ ὅσοι ἀνάγκῃ ἄκοντες συστρατεύουσιν, εἴ τε τῶν ἡμετέ-

praecedente opera manifestam ediderint utilitatis suae demonstrationem ; agendi peritiam etiam ante . . .

* *

11. . . Et fortitudine magis bella quam numero militum cernuntur. Nobis non paenitendae copiae sunt ; bis enim mille cunctim censemur : locus vero munitissimus , unde discurrentibus licet nobis hostes male mulcare , dum palantes adgredimur , eorumque itineribus insidiamur . Quibus artibus facti superiores , et vires augebimus , et non modico adversariis terrori erimus : qui si in aciem processerint , resistemus , quia praeter arma non est inutilis haec loci munitio et silva : siquidem hostes diversis partibus incurrentes , nos haud satis sibi exploratos pertimescent ; neque pari iam conditione pugnabunt ; et solvent ordines : ac dum neque sagittas neque iacula ad certum scopum emittunt , et vanos ictus edent , et a nobis potius laedentur , qui nemore protecti certissima tela ex opportunissimis locis iaculabimur , tuti ad feriendum , alienis vero ictibus minime expositi. Iam ad ipsum proelium quod adtinet , si forte id patrare opus fuerit , reputandum est , a maximis periculis maximum animi vigorem suppeditari : et quanto salus incertior est , tanto contentionem acriorem fieri . Multa etiam insperata eveniunt , cogente necessitate , dum et cara quaeque protegimus , et supplicia praecavemus . Age vero neque ante nos quisquam maioris irae materiam habuit , qui videlicet genus nostrum et urbem in potestate hostium videmus . Tum et alii , qui coacti cum hostibus militant , in hos arma

(a) Supple duo ferme vocabula.

ραν | ἔφοδον αἴσθοιντο, ἐλευθερίας τῆς σφετέρας ἐλπίδι.
XII. Πυνθάνομαι δὲ καὶ τὴν βασιλέως (1) δύναμιν τὴν ναυτικὴν οὐχ ἑκὰς εἶναι ἀρήξου|-
24. σαν ἡμῖν, ᾗ συνταχθέντας συνεισβαλεῖν κράτιστα· καὶ ἐπὶ τῷδε | ἡγοῦμαι. ὡς καὶ τοὺς
Ἕλληνας ἐς τὸ αὐτὸ τοῦτο πρόθυμον ἐπαύξομεν· | αὐτὸς δὲ δὴ ὢν οὐκ ἐξὸν (a)
κινδύνου οὐδὲ εὐτυχέστερον πράττων ἐπὶ (b) ταῦτα ἵεμαι, ἀρετῆς ἐπιθυμῶν, καὶ
28. διακινδυνεύων, τὰ τιμιώτατα δὲ θέλων περιποιήσασθαι καὶ ἐς ἐμαυτὸν
μὴ καταλῦσαι τῆς πόλεως τὴν ἀξίω|σιν (2)· καὶ παραινῶ ὧδε γινώσκειν·
ἔπεισι μὲν ἡ τελευτὴ πάντας | ἀνθρώπους καταλῦσαι τὸν βίον, ἐν τοῖς περὶ τῆς
πατρίδος ἀγῶσιν ἆθλον κάλ|λιστον καὶ δόξαν ἀΐδιον φέρων· εἰ δέ τινα καὶ ἐπὶ
32. τοῖς εἰρημένοις τὸ τῆς | πόλεως πταῖσμα ἐκπλήσει, καὶ δι' αὐτὸ ἄθυμός ἐστιν,
ἴστω τάς | τε τελευτὰς τῶν πόλεων ἐξ ἐνέδρας ἀπὸ τῶν πολεμίων ᾑρημένας || . .
. . . καὶ τῶν ἀντιστάντων αὐτῶν τὸ ἀντίπαλον ἐρημωθέντας . . ον δὲ τῶν P. 48.
4. βαρβαρικοῦ ἐπιτίθεσθαι. ἐπὶ τῷ | . . . ἀνθισταμένῳ συνοισόμεθα | . . .
ον τῇ παρόδῳ χρήσονται ἀθρόον | . . . . ἱκανοὶ εἴημεν· ἀναχωρήσομεν
δὲ ἐς τὸ μετέωρον σὺν ἀσφαλείᾳ . . . . μέναν ἐπιθησόμεθα· κἀκ τού-
8. του τῶν ἐναντίων αἱ ἀπορίαι πρὸς ἡμῶν | ἔσονται.
XIII. Συστήσεσθαι δὲ ἡμῖν καὶ ἐκ τῆς τύχης τὸ εἰκὸς ἄγει· ἥ τε
γὰρ ὑπό|θεσις δικαιοτάτη καθ' ἣν ἀμυνούμεθα τοὺς προαδικήσαντας· καὶ |
τὸ δαιμόνιον ταύτῃ ὡς ἐπὶ πολὺ βραβεύει τὰ ἀνθρώπεια, προθυμότα|-
τον ὂν συμφορὰς ἐλαττῶσαι καὶ ἐς τὰ ἀμείνω συναράσθαι· καλὸν δὴ |
12. γνωρίσαι τὸ πάτριον ἡμῶν σχῆμα, καὶ αὐτοὺς τοῖς Ἕλλησιν ἀρετῆς καὶ |

convertent, simul ac incursionem nostram cognoverint, de sua quoque libertate sperantes.

12. Audio regis quoque navales copias haud procul esse, opem nobis ferentes; quibuscum nos consociati praeclarissime proelium inibimus. Insuper existimo Graecos quoque ad eandem animorum alacritatem a nobis excitatum iri. Ego vero ipse haud me periculo submovens, neque beatiore sorte utens, in hanc belli aleam descendo virtutis ergo, tuendique res carissimas, et ne urbis dignitatem in me ipso dedecorem: vobisque auctor sum ut cum animis vestris sic reputetis; mortem scilicet omnes homines vita spoliare: verumtamen in certaminibus pro patria obeundis pulcherrimum praemium gloriamque immortalem secum ferre. Quod siquem, prae hactenus dictis, captivitas urbis territat, atque idcirco prostrato animo est; is cogitet urbium quoque esse interitum hostili astu captarum . . . ad altiora loca incolumes recedemus. Atque ita hostium difficultates e re nostra erunt.

13. Iam et ipsa fortuna in nostris iure meritoque partibus esse debet, quia iustissima est belli causa, dum adgredientes repellimus. Tum et Deus sic plerumque humana gubernat, ut calamitosos libentissime sublevet, ac meliore sorte donet. Interest etiam nostrae meminisse patriae dignitatis, nosque

(a) Corr. ἔξω? (b) Cod. ἐπεί.

(1) Intellige imperatoris romani classem.

(2) Est adhortatio hominis atheniensis ad cives suos commilitones. Ergo Dexippi ipsius est, qui Athenienses ducens victoriam de Gothis reportavit, adfirmante historico Trebellio in testimoniis infra laudandis.

(*) NB. In praecedentis paginae versu graeco penultimo sic legito: εἶα δὴ γενῶν τῶν ἡμετέρων καὶ πόλεως ὑπὸ τῶν ἐναντίων etc. Quae verba praetermisit typotheta, sed interpretatio mea latina exhibet.

ἐλευθερίας γενέσθαι παράδειγμα· καὶ παρά τε τοῖς οὖσι καὶ τοῖς | ἐπιγιγνομένοις εὐκλείας ἀειμνήστου μετασχεῖν, ἔργῳ δεικνύντας | ὡς καὶ ἐν ταῖς συμφοραῖς τὸ φρόνημα τῶν Ἀθηναίων οὐχ ἥττηται· | σύνθημα δὲ τοὺς πολέμου παῖδας καὶ τὰ φίλτατα ποιησάμενοι | καὶ τὸ ταῦτα διασώσασθαι, ἐς τὴν ἀντίστασιν συντατ|τόμεθα, θεοὺς | ἐφόρους ἀρωγοὺς ἐπικαλεσάμενοι. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Ἀθη|ναῖοι τοῖς τε λεχθεῖσι πολὺ ἐπερρώσθησαν (δυνατὰ ἐς τὴν ἀντίστασιν | τὰ εἰρημένα), καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐξηγεῖσθαι σφῶν αὐτὸν ἠξίουν. |

Ὅτι τῶν τὰ ἄριστα προβουλευομένων ἡ προθυμία, κἂν τὸ ἔργον μὴ συνακο|λουθήσει, ἐπαινεῖται.

Ὅτι ἀλγεινοτέρα ἀνδρὶ ἀρχὴν ἔχοντι τοῦ | παντὸς ἡ ἀποτυχία μᾶλλον, ἢ ἑκάστῳ ἡ καθ' αὑτὸν κάκωσις· τῷ | γὰρ ἰδίῳ περιγραφὴ ἡ τύχη τοῦ συμβάντος, εἰς δὲ τὸν ἄρχοντα προ|σχωρεῖ τῶν συνενεχθέντων ἡ αἴσθησις· ῥοπὴ δὲ οὐκ ἐλαχίστη πεπειθὼς | τῇ γνώμῃ παραπλησίως ἔχειν· καὶ τὸ εἰκὸς τούτου οὐκ ἀπε. . | γεῖν ἐπ' εὐνοίᾳ· καὶ παρίσταται δ' ἐμοὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν θαρρεῖν, ἀφ' ὧν καὶ | τὸ δυσχερὲς ὡρμήθη.

Ὅτι φησὶν ὁ ΔΕΞΙΠΠΟΣ πρὸς τοὺς Ἕλληνας | δημηγορῶν (1). Καὶ μὴ τῷ παραστῇ ὡς . . τῆς σωτηρίας ὑμῶν με | . . ὀψὲ περὶ . . τιῶ . . ην ἔγνων τε γὰρ τὰ κοινῇ λυσιτελῆ | . . ἄλλος καὶ πρᾶξαι . . | . . ἐ|παίτιος ὅτου ἐστὶν ἐπισκέψασθαι τὰ συνοίσοντα καὶ . . | . . ἀνὴρ ἐκ τοῦ δικαίου τὴν ἀρχὴν ἔχων καὶ πολιτεύων ἄριστα πείθοι ||| * * *

met Graecis virtutis ac libertatis exemplar proponere: sempiternamque laudem a praesentibus posterisque consequi, dum reapse demonstramus, vigorem Atheniensium nullis cladibus extingui. Tesseram vero pugnae liberos nostros adfectusque atque horum salutem nobis proponentes, in aciem prodeamus, custodum deorum ope implorata. Sic ille concionatus est. Athenienses autem dictis magnopere confirmati (nam pugnae stimulos concio subiecerat) ut se in aciem duceret, ipsum rogabant.

Studium exequendi rem optime deliberatam, etiamsi opere interdum cassum fiat, nihilominus commendatur.

Homini magistratum gerenti publica calamitas magis molesta est, quam suum cuique infortunium. Nam privatus homo intra fines damni proprii maeret, verumtamen ad magistratum dolor quoque eius, qui secum dolere cogitur, pertinet . . Iam licet mihi ex eadem re laetitiam capere, unde olim molestia orta est . . .

DEXIPPUS in concione ad Graecos sic ait . . . vir iustum imperium consecutus, atque optime remp. gerens * * *

(1) Sequebatur alia Dexippi oratio, vel certe suprascriptae pars. Nemo vero existimet, partem quam retro collocavimus, ponendam esse post haec verba; pars enim praedicta reapse precedit in vaticano ipso folio, cuius in calce legitur ὅτι φησὶν ὁ Δέξιππος etc. Neque denique inseri hoc folium in praecedentem quaternionem poterat: connectitur enim cum folio habente Iamblichi fragmentum, qui auctor post Dexippum collocatus fuit: ideoque illud Dexippi folium in extremo quaternione erat.

Dubitabit aliquis num haec vaticana excerpta ex epitome Dexippi chronica, an ex eiusdem historiis scythicis sumpta fuerint. Ego vero aio priores certe partes, ubi Hyperidis sententiae ponuntur macedoque Alexander commemoratur, ad chronicum opus pertinere non ad scythicum. Postremae etiam, quia Claudii gothici tempora non excedunt, eodem e fonte, ut puto, manant.

Nunc quoniam Dexippi reliquiae nondum erant collectae, agesis legationum excerpta ab Hoeschelio edita, largum quoque a Scaligero in eusebianis chronicis fragmentum prolatum, alia denique minora quaedam undecumque a me conquisita frusta superaddam.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΔΕΞΙΠΠΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΡΕΣΒΕΙΩΝ (1).

XIIII. Ὅτι Αὐρηλιανὸς κατὰ κράτος νικήσας τοὺς Ἰουθούγγους σκύθας, καὶ κατὰ τὸν Ἴστρον περαιώσας ἐς τὴν ἀποφυγήν, πολλοὺς τούτων ἀνεθὼν (a), οἱ λειπόμενοι ἐς σπονδὰς ἧκον καὶ πρεσβείαν ἐστείλαντο· τὴν δὲ αἴτησιν τῆς εἰρήνης ἐδόκει μὴ σὺν τῷ ἄγαν περιδεεῖ καὶ καταπεπληγότι ἐκ τῆς ἥττης ποιεῖσθαι· ὡς ἂν ὑπάρχοι σφίσι καὶ τῶν πρόσθεν φοιτώντων χρημάτων παρὰ Ῥωμαίων ἡ ἀποδοχή, μὴ ἐς τὸ ἀδεὲς πάντη τῶν ἐναντίων καθισταμένων· ὁ δὲ Ῥωμαίων βασιλεὺς Αὐρηλιανός, ὡς ἐπείθετο ἀφιγμένην τὴν Ἰουθούγγων πρεσβείαν, ἐς τὴν ὑστεραίαν φήσας χρηματιεῖν περὶ ὧν ἥκουσι, διέταττε τοὺς στρατιώτας ὡς ἐς μάχην, ἐκπλήξεως ἕνεκα τούτων ἐναντίων· ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶχεν αὐτῷ ἡ διά-

EX HISTORIA DEXIPPI

EXCERPTA LEGATIONUM EDITA

CUM NOVA INTERPRETATIONE.

14. Aurelianus victos proelio Iuthungos scythas, dum ultra Istrum fugientes persequitur, permultos interemit: reliqui autem de pace cogitantes, legationem miserunt. Visum tamen illis est, non ita pacem esse petendam, ut gravem metum atque ab accepta clade consternationem prae se ferrent; videlicet ut consuetam pendi sibi a Romanis pecuniam, deinceps quoque acciperent, neque suos hostes extra omnem periculi aleam positos demonstrarent. Porro imperator Romanorum Aurelianus, ut Iuthungorum legatos advenisse cognovit, ait se in crastinum rei, cuius causa venerant, vacaturum. Interim vero milites

(a) Hoeschelius corrigit ἀνελών.

(1) Ante omnia coarguendus mihi est Meursii in bibliotheca attica error, Valesii item in notis criticis vana dubitatio, quod haec nimirum legationum excerpta ex epitome chronica potius Dexippi quam ex eius scythicis historiis petita sint. Atqui quum utraque legatio ad Aurelianum missa dicatur; chronica autem, epitome teste Photio cod. LXXXII mox referendo, in imperio Claudii, qui Aurelianum praecessit, desiverit; fieri non potest ut in illo chronico opere legationes tempore posteriores sedem habuerint. Sunt igitur, ut diximus excerpta haec legationum e scythicis historiis deprompta. Ceteroquin inscriptio in codice vaticano est, ἐκ τῆς ἱστορίας Δεξίππου ἀθηναίου. Porro Dexippi quoque legationum novam interpretationem proponendam putavi; quia Cantoclari illa in byzantinam collectionem temere recepta intoleranda mihi saepe et ridicula videbatur. Neque ego tamen interpretationi meae laudem adpeto; praesertim quia tumultario prorsus opere atque horis subsecivis eam scripserim instante prelo. Videbatur praeterea Dexippi elocutio satis difficilis atque, ut ait Photius, thucydidia. Codices certe omnes ab unico eoque immundo fonte derivati quam plurimis mendis scatent.

κόσμησις, ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος μετεώρου βέβηκε· καὶ ἁλουργίδα ἀμπέχων, τὴν πᾶσαν τάξιν ἐποίει ἀμφ' αὐτὸν (a) μηνοειδῆ· παρεστήσαντο δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει, ὅσοι ἀρχάς τινας ἐπιτετραμμένοι, σύμπαντες ἐφ' (b) ἵππων· κατόπιν δὲ βασιλέως τὰ σήματα ἦν τῆς ἐπιλέκτου στρατιᾶς· τὰ δέ εἰσιν ἀετοὶ χρυσοῖ, καὶ εἰκόνες βασίλειοι, καὶ στρατοπέδων κατάλογοι γράμμασι χρυσοῖς δηλούμενοι· ἃ δὴ σύμπαντα ἀνατεταμμένα προὐφαίνετο, ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων· ἐπὶ δὲ τούτοις ὧδε διακοσμηθεῖσιν, Ἰουθούγγους ἠξίου· τοὺς δὲ συνέβη θαμβήσεσθαι ἰδόντας, καὶ ἐπὶ πολὺ σιγῇ ἔχειν· ἐπεὶ δὲ σφίσιν ἐκ τοῦ βασιλέως ἀπεδόθη λέγειν, διά τινος ἑρμηνέως ἔλεξαν τοιάδε.

XV. Οὔτε τῇ ἐπὶ καιροῦ συμβάσῃ κακοπραγίᾳ (c) ἡμῶν παρὰ τὸ εἰκὸς καταπεπληγότες, οὔτε δυνάμεως ἐνδεῶς ἔχοντες, ἢ καὶ πολέμων ἄπειροι καθεστηκότες, ἀσθενείας εὐπρεπείᾳ (1), κατὰ τὸ ἡμῖν (d) αὐτοῖς μόνοις συμφέρον ἐς τὴν εἰρήνην σπεύδομεν (e)· ἀλλὰ περίεστι μὲν ἡμῖν τοσοῦτον τῆς ἐν τοῖς πολέμοις περιουσίας, πλήθους ἕνεκα καὶ ἰσχύος, ὥστε μέρει ἐλαχίστῳ, τὰς πρὸς Ἴστρῳ πόλεις ἐπελθόντες, Ἰταλίαν μικροῦ πᾶσαν κατειλήφαμεν (2)· ἱππικῷ μὲν στρατεύσαντες ἐς μυριάδας δ', καὶ τούτων οὐ μιγάδων, οὐδὲ ἀσθενῶν, ἀλλὰ Ἰουθούγγων καθαρῶς· ὧν πολὺς ἐφ' ἱππομαχίᾳ (f) λόγος· ἀσπίδα δὲ ἄγομεν διπλασίαν δυνάμεως τῆς ἱππικῆς· οὐδ' ἐν τούτοις τῶν ἑτέρων ἐπιμιξίαις ἐπισκιάζοντες τοῦ σφετέρου στρατοῦ τὸ ἀνταγώνιστον· ἔχοντες δὲ καὶ οὔ-

in pugnae speciem instruxit, ut adversarios perterrefaceret: qui postquam apparatus bene se habuit, celsum ipse suggestum conscendit, purpura indutus, cunctumque exercitum circa se lunata forma disposuit. Aderant ductores ordinum, omnes in equis: post imperatorem signa erant collecti exercitus, aureae scilicet aquilae, imperatorum imagines, conscriptorum militum catalogi aureis litteris insignes: quae omnia conspicuo loco proposita erant in hastis argenteis. Hac ergo pompa suffultus Aurelianus accedere Iuthungos iussit, qui sane eo spectaculo commoti sunt, diuque conticuerunt. Postquam vero data est ab imperatore dicendi copia, per interpretem haec verba fecerunt.

15. Neque adverso proelio, quod nobis in praesenti contigit, ultra modum infracti; neque viribus destituti, neque bellorum imperiti, (causantes scilicet infirmitatem) neque nostrae tantummodo utilitatis causa pacem optamus. Tantae enim nobis adsunt belli gerendi copiae, sive hominum numero sive robore, ut illarum parte minima captis circa Istrum urbibus, Italiam prope universam debellaverimus, emissis in expeditionem quadraginta equitum millibus, neque his collecticiis aut calonibus, sed Iuthungis omnibus sine alieno milite, quorum in equestribus proeliis ingens gloria est. Clypeatorum vero numerum duplo maiorem equitatu ducimus: neque hos ipsos peregrinis admixtio-

(a) Codd. ἄμρακυστον vel ἄμρακτον; quem errorem egregie emendavit Hoeschelius. (b) Cod. vat. ἀφ' (c) Ita in codice vat. melius legitur, quam in edd. τῆς συμβάσης κακοπραγίας. (d) Edd. ὑμῖν. (e) Edd. κατασπεύδομεν. (f) Cod. vat. ἱππομαχίῳ.

(1) Simili fere sensu apud Thucydidem III. 11. εὐπρεπείᾳ τοῦ λόγου.

(2) De barbaris sub Aureliano Placentiam certe tenentibus legesis vaticana post Dionem excerpta cap. CXXV.

τω παρασκευῆς διακρίνεσθαι, οὐ διαγινώσκομεν ἐς ἀντιλογίαν ἥκειν τῆς συμφορᾶς πέρι· οὐ διὰ τὸ μὴ (a) καὶ κράτος νενικῆσθαι, καὶ δὲ τὸ ἄδηλον τοῦ ἐκβησομένου, εἰρήνην πολέμου προτιμῶμεν· εἰκάζοντες καὶ ὑμῖν ὡς γένοιτ᾽ ἂν διὰ γνώμης πρὸς Ἰουθούγγοις εὖ παρασχὸν τῆς πρόσθεν διαφορᾶς συμβῆναι, οἷα δὴ ὑπούσης καὶ παλαιᾶς ἀμφοῖν τοῖν γενοῖν πρὸς ἄλληλα πίστεως, ἐς τὸ ἡσυχάζειν· δι᾽ ἣν χρὴ τὴν ἐπὶ καιροῦ διαφορὰν ἀπερίσκεπτον ἐν τῷ παρόντι καταλύσαντας, πρὸς τὸ παλαίτερον καὶ λυσιτελοῦν μετατίθεσθαι ἑκατέροις· ἔν τε τῷ πολέμῳ οὐκ ἐπὶ πλεῖστον τὸν καταδρομαῖς ληϊζόμενοι, ἀλλ᾽ ὅσον ἐς ἀφορμὴν τῶν ἐπιτηδείων ἀγαπῶντες τὸν ἄθροισιν, μέχρι τῆς γενομένης μάχης ἡσυχίᾳ τὸν καιρὸν διετρίβομεν· ὡς τοῖς ἐπιοῦσιν ὑμῖν σὺν τῇ ὑμετέρᾳ δυνάμει, τὸ καθ᾽ αὑτοὺς ἀντιτάξαντες· ὃ δὴ καὶ νῦν ποιεῖν παρεσκευάσμεθα· καὶ τό τε ὑμέτερον πρὸς πάντα κίνδυνον ἐκ τούτου ἀδεέστερον ἕξει· καὶ τῶν μεγίστων στρατοπέδων συνελθόντων, οὐθ᾽ ἥτις (b) οὖν ἑτέρα χεὶρ ἀξιόμαχος ἡμῖν νομισθήσεται.

XVI. Εἰ δέ τις τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ πολέμου ἐπαιρόμενος ὀλίγωρός ἐστι πρὸς τὴν σύμβασιν, γνώτω οὐ βεβαίῳ πράγματι θρασυνόμενος· καὶ ὅτι ἐπὶ παντὶ φέρον, τῆς δοκούσης εὐπραγίας ἡττηθέντας, καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν τῆς τύχης ἀκμὴν ἀποκλίναντας, τῶν ἀμεινόνων ἐξηρτῆσθαι μόνων ἐλπίδων· καὶ ὑπὸ τοιαύταις ἀνομίαις, τῆς τε πρὸς θάτερον μεταβολῆς ὑπεριδεῖν, καὶ συμμαχίαν εὔκαιρον διδομένην παραιτήσασθαι· πεφύκασί τε αἱ μείζους στρατιαὶ, παρὰ μὲν τὴν πρώτην θάρσει οἰκείας δυνάμεως ἐπαιρόμεναι καὶ ἐλαχίστῃ προμηθείᾳ χρώμεναι, σὺν καταφρονήσει τῶν ἀντιπολεμούντων, ἐπὶ τὰς μάχας πορεύεσθαι, καὶ κατὰ τὸ ἀφύλακτον ὡς ἐπὶ πολὺ τὸ ἧττον ἔχειν· αἱ δὲ

nibus adversus exercitus vestri inimicam vim protegimus. Ergo tanto apparatu quum simus ad dimicandum instructi, non tamen volumus de successu disceptationem instituere: nec quia proelio victi fuimus, sed propter Martis incertos casus pacem bello praeferimus: vosque ipsi nobis videmini non abhorrere a consilio componendi susceptum bellum; quandoquidem inter utrumque populum pacis foedera antiquitus firmata fuerunt: quorum causa praesentem inimicitiam ex inconsiderantia susceptam deponere oportet, atque ad priscam utilemque utrique parti conditionem reverti. Nam ad hoc bellum quod adtinet, nos quidem nonnisi raras incursiones praedae causa fecimus, contentique rebus obviis necessariisque fuimus: ceteroquin usque ad hodiernum proelium in quiete tempus transegimus: immo vero vestris hostibus, sociatis vobiscum armis, restitimus; quod et nunc facere parati sumus: atque ita vestrum usquequaque periculum levius fiet: et quamlibet maximi exercitus coalescant, nulla vis armata par nostris viribus esse censebitur.

16. Quod siquis victoria elatus pacem aspernatur, is plane sciat, se non stabili re inniti, sed quae solet transversos agere laetorumque tantummodo eventuum spe eos suspendere, qui vitrea felicitate gloriantur, praesentemque fortunae favorem nimis amplectuntur: qua immodica fiducia inflati, de conversionibus rerum non cogitant, atque opportunas belli suppetias respuunt. Solent autem numerosi exercitus principio certe ob confidentiam suarum virium minima cautela uti, hostes contemtui habere, pugnam inconsiderate conserere; quas ob res detrimenta plerumque patiuntur. Verum illi qui subitaneis inspe-

(a) Intellige οὐ μή. (b) Male in edd. εἴτις.

τῷ αἰφνιδίῳ καὶ παρ' ἐλπίδα χωρήσαντι λογισμῷ τε ἀσφαλεῖ καὶ περιουσίᾳ δυνάμεως βεβαίως χρησάμενοι, δυσμαχώτατοι τοῖς ἀντιπάλοις γίνεσθαι· σὺν δὴ τοιαύτῃ ἐλπίδι καὶ ἡμεῖς (a) διχῇ τὴν δύναμιν διελόντες τὸ πρῶτον, καὶ ἐν τῷ ποταμῷ τὰ πολλὰ τύχῃ μᾶλλον ἢ ἀρετῇ ὑμετέρᾳ σφαλέντες, οὐκ ἀπροσδόκητοι ἐσμέν (1), ἀλλὰ νῦν, ἅμα τῷ τοῦ μέλλοντος προμηθεῖ, οὐχ ὑπόστατοι ὑμῖν γενέσθαι· κράτιστον δὴ τούτων εἵνεκα δι' εἰρήνης αἱρεῖσθαι ὑμᾶς τὰς ἐκ τῆς ὁμονοίας ὀφελείας, καὶ τὰ τοῦ πολέμου πράγματα σὺν ἡμῖν τίθεσθαι· τῇ τε παρ' ὑμῖν συμμαχίᾳ ῥωσθέντας, πλέον ἔχειν πρὸς τοὺς ἐπιόντας· εἰ δὲ ταῦτα ποιεῖν ὧδε κρίνοιτε, ὑπάρχειν ἡμῖν δίκαιον καὶ ὅσα ἐν χρυσοῦ ἀσήμου τε καὶ ἐπισήμου δόσει καὶ ἀργύρου παρ' ὑμῶν ἐφοίτα ἐπὶ φιλίας βεβαιότητι· ἀπειπαμένων γὰρ, ὅσα ἐχθροὺς ἀμυνόμενοι, καθότι δυνατὸν πολεμησόμενοι (b).

XVII. Πρὸς ταῦτα ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἔλεξεν ὧδε. Εἰ μὲν ἐς ἀφανὲς καθέντες τὴν γνώμην ὑμῶν, περὶ ὧν πρεσβεύεσθε, ἐδιδάσκετε, οὐδ' ἡμῖν τοῖς ἐκδεξαμένοις τὸν λόγον χαλεπὴν παρεῖχε ταύτην ἀπόκρισιν· ἐπεὶ δὲ τὰ εἰρημένα ἐς μὲν εὐπρέπειαν σύγκειται, ἔργῳ δὲ ἐναντίως ἔχει, πῆ μὲν εἰρήνης μνημονευόντων, ὅτε δ' αὖθις πόλεμον ἐπανατεινομένων ὑμῶν, ὧν συγχεῖν ἐοίκατε ἑκάτερον ἐκ θατέρου, ἀμφίβολον καὶ ἡμῖν (c) καθίσταται πρὸς ὅ τι χρὴ πρῶτον ἀποκειναμένους μὴ ἁμαρτάνειν· λέλειπται δέ τι καὶ ἐκ τῶν παρόντων βουλεύσασθαι· χρὴ γὰρ τῷ διττῷ τούτῳ λόγῳ διελόντας ἀπαντᾶν πρὸς ἄμφω· εἰ μὲν γὰρ καθαρῶς εἰρήνην ἐπαγγέλλεσθε, τί δεῖ μεμνῆσθαι

ratisque casibus, simulque toto consilio et virium copia, uti firmiter sciunt, inexpugnabiles hostibus evadunt. Quamquam igitur nos diviso ob fiduciam exercitu, tum priore proelio tum deinde apud fluvium, fortunae magis arbitrio quam vestra virtute magnam cladem acceperimus; spem tamen adhuc fovemus, providentia futuri adhibita, fore ut nostras postea vires nequaquam sustineatis. Quamobrem optimum vobis fuerit, pace composita, utilitatem concordiae sequi, et de bello nobiscum transigere: ita ut societate nostra corroborati, facilius hostibus resistatis. Quod si haec vobis sententia placuerit, aequum est ut quantum auri argentique seu rudis seu signati nobis antea continendae amicitiae causa pendebatis, id omne ratum perpetuumque postero quoque tempore sit. Nam si id forte recusetis, hostium loco vos habebimus, ac pro viribus bello persequemur.

17. Ad haec romanus imperator ait. Siquidem vos negotium, cuius causa legati estis, perspicue declarassetis, nobis vicissim, qui orationem audivimus, haud difficilis responsio esset. Nunc quia verba vestra honestum quid prae se tulerunt, res vero ipsa secus se habet, dum modo pacis mentionem facitis, modo bellum rursus intenditis, duasque res contrarias mutuo miscetis; nos quoque ambigimus quonam prius sine errandi periculo responsum reddamus. Neque menti occurrit quid consilii in re praesenti capiendum sit. Nam vestro duplici sermoni bipartita aeque oratione occurrendum est. Profecto si pacem nunciabatis,

(a) Codd. et edd. ὑμεῖς. (b) Cod. vat. πολεμισομενοι. Hosch. corr. πολεμήσομεν. (c) Codd. et edd. ὑμῖν.

(1) Dictio thucydidia VI. 69. Huius enim auctoris popularis sui stylum Dexippus passim adfectavit, sicuti etiam in curiosissima temporum notatione eundem imitatus fuerat, teste Eunapio apud nos in historiae prologo.

χρημάτων αἰτήσεως; καί τοι κἂν τούτῳ, οὐ σὺν τῷ προχείρῳ ἡ βουλὴ τοῖς νενικηκόσιν πρὸς τὴν ἄρνησιν ἢ τὴν κατaίνεσιν· εἰ δὲ ἐπισκοπεῖν ὑμῖν πρὸς ὃ συμφέρον, καὶ τὰς ἐκ τοῦ πολέμου πλεονεξίας ἡγεῖσθε τὴν σύμβασιν, καὶ ἡττηθέντες ὥσπερ δασμοὺς παρ' ἡμῶν ἀπαιτήσοντες ἥκετε, τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνὸν, ὅσον εἰρήνη δίδωσιν, ἐκ παντὸς μεταδιώκειν ἡμᾶς νομίζοντες, ἔχεσθε τῆς ὁμοίας πρόσθεν ἐπιχειρήσεως· μηδεὶς εὐεργεσίας λόγων προϊσχόμενοι, τοῦ πολέμου τὴν κατάλυσιν αἰτεῖτε μισθὸν τῆς συγχωρήσεως ὠνητὴν, καὶ οὐκ ἐθέλουσιν ποιούμενοι τὴν παροῦσαν ἐς τὴν φιλίαν πρόκλησιν· οὐ γὰρ δὴ πολέμων ἀπείρους ὄντας ἡμᾶς τῷ πλήθει τῆς πολλὰ δὴ κομπασθείσης ὑφ' ἡμῶν δυνάμεως ἐκπλήξετε· οὐ δὲ πλούτῳ (a) λαφύρων ἰταλικῶν ἐπικομιζόμενοι ἀδεῶς ἐπ' οἴκου πορεύσεσθε· ἀλλὰ δῆλαι μὲν ὑμῶν αἱ πεζαὶ παρασκευαί· οὐκ ἄδηλοι δὲ αἱ τῶν ἱππέων· πρὸς ἃς ἐς ῥόπην τὸ δυνατὸν ἀντιστησόμεθα· τολμῶμέν τε γὰρ μετ' ἀσφαλείας, καὶ ἀναχωροῦμεν σὺν προμηθείᾳ· οἷα δὲ λογισμῷ ἡγεμόνι ἐς πάντα χρώμενοι· οἷς ἡ ἰσχὺς βεβαιοτάτη· καὶ ἐμπειρίαν πολεμικῶν ἔργων διαφερόντως ἔχοντες.

XVIII. Ὑμεῖς δὲ μετά τε τοῦ προχείρου, ἔπειτα καὶ διαμαρτάνοντες τῶν ἔργων, διὰ τὸ μὴ προσκέψασθαι ἐφ' ἃ δεῖ ἐλθεῖν, πείρᾳ τὴν βλάβην τοῦ προπετοῦς φερόμενοι μεταγινώσκετε· τοῖς γὰρ ζέσει ἐς τὰς πράξεις (b) συμφερομένοις, ἀνάγκη τοῦ βελτίστου ἁμαρτάνειν· καὶ ταχεῖαι μὲν ὑμῶν αἱ ἐπιχειρήσεις, δι' ὀλίγου δὲ αἱ μεταμέλειαι, καὶ τὸ σύμπαν κατὰ τὸ εἰκὸς θαύματος ἀπήλλακται· ἀντιπάλους ἡμῖν τυχόντας καὶ ἠθῶν ἀνομοίων, καὶ ἐς τὰς γνώμας πραττομένων διεστάναι οὐκ ἀπεοικός (c)· καὶ ὑμᾶς μὲν ἀμαθίᾳ, ἡμᾶς δὲ λόγῳ συνεῖναι· σὺν

cur opus erat pendendae vobis pecuniae mentionem iniicere? etiamsi forte victoribus non satis esset deliberatum utrum hanc pensionem negarent an vero annuerent. Quod si utilitatis tantummodo rationem habetis, pacemque belli fructum esse putatis; et quamvis victi, tributum nihilominus quoddam postulatum venistis, existimantes scilicet nihil nos magis quam pacificum otium sectari; vos quidem in prisca animi sententia manetis, nullaque beneficiorum mentione facta, veniae mercedem, a bello cessationem petitis, nosque etiam invitos ad amicitiam hanc provocatis. Equidem haud ita sumus bellorum inexperti, ut mole vestrarum, quas valde iactatis, virium perterreamur: neque italicis exsuviis domos vestras tuti repetetis. Noti quippe satis nobis sunt pedestres vestri exercitus, noti etiam equestres; quibus omnibus pro facultate nostra obsistemus. Nos enim et caute audemus, et prudenter cedimus, et duce ratione ad omnia utimur; quae res potentiam firmissimam reddunt; insuperque operis bellici singulari peritia praestamus.

18. At enim vos prompte ruitis; sed mox eventu frustrati, propterea quod rem ante considerandum adgressi eratis, poenam audaciae experti, resipiscitis. Nam qui fervidius ad agendum properant, eos necesse est ab optimo aberrare. Celeres igitur adgressiones vestrae sunt, celeris item paenitentia: idque omne, ut arbitror, nullatenus mirandum est. Porro quum nos adversarios nacti sitis, diversis moribus praeditos homines, consiliis quoque gerendarum rerum differre

(a) Hoeschelius corrigit πλοῦτον. (b) Codd. edd. heic inserunt μὴ, quod mihi eximendum videbatur. Vel pro ζέσει dicendum est συνέσει. (c) Ita cor. Hoeschelius lectionem constantem codicum ἀπεοικῶς.

ὡς μάλιστα καὶ τὸ κρατεῖν σὺν ἴσοις (a) τῶν πλειόνων περιγίνεται, συνέστει πρὸς δυνάμεως πιστεύοντας· τούς τε πλείονας σὺν τῷ ἀλογίστῳ διὰ μάχης ἰόντας, κάκιον δαμνᾶσθαι (b), ἔργου πείρᾳ μᾶλλον ἢ λόγου κομπωδεστέρᾳ προαποιήσει διδάσκεσθε, βλέψοντες ἐς τὰ Σκυθῶν πάθη (1)· μετὰ σαφεστάτων γὰρ τεκμηρίων, καὶ οὐκ ἀμάρτυρα λέξομεν· οὗτοι δὴ λ μυριάσι (2) στρατοῦ ἐφ' ἑκατέρας τὰς ἠπείρους σκεδασθέντες πάσῃ τῇ δυνάμει ἡττήθησαν πρὸς ἡμῶν, καὶ λαμπρὰ τοῖς νενικηκόσιν ὑπελείποντο τῆς οἰκείας ἀρετῆς ὑπομνήματα, ὧν τὴν εὔκλειαν ἐς τὸ παντελὲς ἕξομεν, νῦν τε καὶ ἔπειτα τῷ χρόνῳ συμπαραθέουσαν· τάς τε Γαλμιόνων (3) συμφορὰς ἄγειν σφᾶς τῆς προχείρου τῷ ἀναρριφθέντι τῆς ἐπιχειρήσεως ταχυτέραν καὶ δι' ὀλίγου ἔθεντο τὴν μετάγνωσιν.

XVIIII. Ἡμεῖς τε ἐπὶ ταῖς πλημμελείαις ὑμῶν, αἷς εἰς ἡμᾶς ἐπλημμελήσατε, οὐκ ἀποχρῆν ἡγούμεθα ὧν ἐπάθετε τιμωρίαν, εἰ μὴ καὶ τὸν Ἴστρον ὑπερβάντες, ἐν ὅροις τοῖς ὑμετέροις τὴν ὀργὴν ὡς προαδικήσαντας ὑμᾶς ἀποπλευσάμενοι· πόλεμον γὰρ ἐπὶ σπονδαῖς ἀκήρυκτον ἐφ' ἡμᾶς ἠγείρατε, ἐγκλήματα μὲν ὡς εἰς προδικῆσαν (c) εἰπεῖν οὐκ ἔχοντες, ἐπιθυμίαις δέ τισι καὶ ἐλπίσι κουφισθέντες, σὺν αἷς ὅμιλος ἀλόγιστος ἐπαίρεται στρατιᾶς καὶ πολέμου ἀντιλαμβάνεσθαι: ὅθεν οὐκ ἔξω προσδοκίας ἄγομεν καὶ παρὰ

invicem consentaneum est. Vos ergo inscite, nos perite agimus : quo maxime fit, ut minor numerus maiori praevaleat, dum is prudentia contra vim utitur. Plures autem qui adversus pauciores inconsiderate tendunt, turpius vinci solent. Iam vos a rei potius experientia quam a pompatico orationis ornatu erudiri poteritis, si cladem Gothorum consideraveritis. Licet enim nobis evidentibus argumentis uti, atque omnia idoneis testimoniis confirmare. Gothi, inquam, trecentis millibus in utramque continentem emissis, cum omni suo exercitu a nobis debellati fuerunt, splendidumque victoribus reliquerunt virtutis propriae monumentum, cuius inlibatam gloriam et nunc, inquam, et in omne aevum retinebimus. Galmionum quoque calamitatis meminisse decet, qui effuso impetu ad bellum subitum progressi, mox paenitentiam experti sunt.

19. Age vero ob ea quae adversus nos peccavistis, haud illa poena contenti fuimus quam in clade bellica pertulistis; sed Istro quoque traiecto, in fines vestros, qui primi iniuriam fecistis, iram transtulimus. Etenim bellum contra ius foederis pacificis nobis conflavistis; nihil quidem nobis veluti offensoribus crimini dantes; sed spe nescio qua et cupiditate elati, qui mos insani vulgi est, bellum suscepistis. Quare fiducia non caremus, fore ut a numine praesidium no-

(a) Arbitror corrigendum ἔστους. (b) Cod. et edd. ἀμνᾶσθαι, quod Hoeschelius corrigendum putabat ἀμύνασθαι: ego vero multo malui emendare δαμνᾶσθαι, verbo scilicet homerico in precibus Agamemnonis iliad. VIII, 244, et Nestoris XV. 376. (c) Hoeschelius recte corrigit προαδικήσαντας.

(1) Loqui videtur Aurelianus de clade gothica sub Claudio imperatore, cui ipse successerat. Lege Trebellium in Claudio cap. VI. sqq.

(2) Trebell. cap. VIII.

(3) Quinam sint populi Galmiones nescit ipse Valesius; et praeterea utrum haec lectio sincera sit nec ne, dubitare merito licet. Certe heic graeca oratio hiulca videtur; nec nisi coniecturalem eiusdem interpretationem tentare licuit.

τοῦ θείου ἔσεσθαι ἡμῖν ἀρωγά· οἷα δὴ ἡμῶν μὲν θεσμὸν τῶν ἐπὶ σπονδαῖς οὐκ ἀτιμασάντων, Ἰουθούγγων δὲ ἄδικον ὁδόν τε ἐφ' ἡμᾶς ἐλθόντων, καὶ ὅρκους καὶ πᾶσαν πίστεως βεβαιότητα παρὰ φαῦλον τιθεμένων· τοῖς τε αὖ φθάνουσι κατορθώμασιν τὸ μέλλον λαμβάνοντες, καὶ περὶ τῶν ἐσομένων οὐκ ἀπεικότως πρὸς τοῖς εἰρημένοις χρηστὰ δοξάζομεν· ἡ μὲν γὰρ ἐπ' εὐπραγίᾳ ἐλπὶς, θάρσος φέρει, φόβου (a) δὲ ἡ ἐπὶ τῆς ἐναντίας· λογισμῷ τε ἡγεμόνι πρὸς τὰς πράξεις χρώμενοι, τάς τε δόξας τῶν συμβησομένων οὐκ ἀβασανίστως προσιέμεθα· κἂν τοῖς παροῦσιν, οἷα ἄνδρες ἀθληταὶ κινδύνων τῶν ἀρίστων, οὐκ ἐκπληττόμεθα ταῖς τοῦ πολέμου χαλεπότησιν· ἐξ ὧν τὸ ἐλπιζόμενον κέρδος οὐκ ἀσθενὲς, καὶ περιττότερον τοῦ ἀχθηδόνος· τὸ γὰρ πλῆθος ὑμῶν σώμασί τε ἥκιστα ἰσχύει καὶ φρονήμασιν· ἐπείληπται γὰρ Ῥοδανοῦ (1) μὲν εἴσω καὶ τῶν ἡμετέρων ὁρίων· σπανίῳ δὲ ἀγορᾷ συνεχόμενον, καὶ τῇ ἄλλῃ ταλαιπωρήσει, τοῖς μὲν ἤδη σύνεσιν, τοῖς δὲ μέλλει· καὶ προκαμὸν ἐν τῷ ἀεὶ μοχθεῖν, ἀτολμότερον ἔσται· καὶ χρῆσθαι αὐτῷ παρέξει ἀμαχεὶ ὅ τι ἂν βουλόμεθα, ὡς ἂν πρὸς τὴν χρόνιον διατριβὴν ἀπειρηκότι· ὅθεν ὑμῖν τε τὸ πᾶν περιφανῶς κινδυνεύεται· καὶ ἡ τῆς εἰρήνης ὑμῶν αἴτησις ἐπ' εὐπρεπείᾳ τοῦ φόβου σύγκειται, ὅπως ἂν τὸ σφέτερον δέος ἐπηλυγάζησθε (b), ἤν τι δὴ προσίεσθε καλῶς ὑπάρχον, πανταχόθεν ἀποκλεισθεῖσιν ὑμῖν τῆς οἴκαδε πορείας, καὶ οἷον εἴσω πυλῶν ἀπειλημμένοις, χρῆ-

bis adsit; quippe qui foederis iura non violarimus, dum vos, Iuthungi, interim iniqua adversum nos expeditione suscepta, et iusiurandum et quodvis fidei vinculum flocci fecistis. Nos igitur ex his quae diximus bonos haud immerito eventus nobismet spondemus. Etenim expectatio quae prosperitate nititur, animos addit; illa secus, quae contrario casu gignitur, metu consternat. Scilicet duce actionum ratione utentes, spem eventuum haud temere concipimus; quidquid autem in diem acciderit, nos more athletarum certaminibus strenuis assuetorum, bellicis periculis non exterremur: quo fit ut boni successus haud infirma spes evadat, et laboris molestiam gaudio superet. Vestra quidem multitudo nec robore corporum nec superbia animorum iam valet, postea quam intra Rhodanum nostrosque fines conclusa est; et penuria victus premitur, aliasque incommoditates partim iam experitur, partim expectat: qua longa afflictatione vexati, minus alacres eritis: et tamquam diutina exercitatione fessi, sine proelio etiam nobis obnoxii fietis, ut pro libito nostro de vobis statuamus. Atque ita res vestra publica manifeste omnis nutabit. Et vestra quidem pacis petitio ad dissimulandam formidinem composita fuit, cui sane pro viribus velum obtenditis, verbisque decoris utimini, si tamen honestum aliquid in hoc negotio prae vobis ferre potestis; qui nimirum reditu in patriam quaqua versus prohibemini, claustrisque tenemini; ita ut bene vel

(a) Puto scribendum φόβον. Praeterea vel heic scribendum videtur ἐπὶ τῷ ἐναντίῳ, vel in praecedentibus ἐπ' εὐπραγίας. (b) Cod. vat. ἐπιλυγάζεσθαι.

(1) Sapiens est coniectura Valesii, qui Ἠριδάνου pro Ῥοδάνου scribendum hoc loco existimat. Reapse hos barbaros Placentiam ad Padum sub Aureliano occupantes, retro iam legimus.

θαι εὖ τε καὶ μή, ὅπως ἂν ἔχωμεν πρὸς ὑμᾶς διανοίας. Ἐπὶ τούτοις λεχθεῖσιν ἐκ τοῦ βασιλέως κατεπλάγησάν τε Ἰυθοῦγγοι, καὶ ὡς οὐδὲν αὐτοῖς τὰς ἐλπίδας ἐπράττετο, παντελῶς τῶν σπονδῶν ἀπογνώσει ἐχόμενοι παρὰ τοὺς σφετέρους ἀπεχώρησαν.

XX. Ὅτι ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ οἱ Βανδῆλοι κατὰ κράτος ἡττηθέντες παρὰ Ῥωμαίων, πρεσβείαν ἐποιήσαντο πρὸς Ῥωμαίους περὶ διαλύσεως πολέμου καὶ συμβάσεως, καὶ πολλὰ ἀναμεταξὺ (a) εἰπόντων ἀλλήλων, τοῦ τε βασιλέως καὶ τῶν βαρβάρων, διελύθη μὲν ὁ σύλλογος· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τό τε πλῆθος τῶν ῥωμαίων στρατιωτῶν αὖθις ἠθροίσθη· καὶ ἐρομένου βασιλέως, ὅ τι σφίσι περὶ τῶν παρόντων λαῶν εἶναι δοκεῖ, κρίνοντες τὴν εὐτυχίαν τὴν ὑπάρχουσαν προμηθείᾳ τῇ ὑπὲρ τῶν ὄντων ἀσφαλείας διασώσασθαι, καὶ βοῇ τὸ βουλόμενον σημαίνοντες, σύμπαντες ἐς τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου ἐχώρησαν· καὶ οἵδε μὲν ὧδε συνηνέχθησαν γνώμῃ· οἱ δὲ τῶν βαρβάρων βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, ἥκοντες καθότι σφίσι προειρημένον, ἔδοσαν ὁμήρους σφῶν αὐτῶν, οὐ τὰ δεύτερα ἀξιώσεως καὶ τύχης· οἵ τε γὰρ βασιλεῖς τοὺς παῖδας ἑκάτεροι δίδοασιν ἐς τὴν ὁμηρείαν, ἐνδυάσαντες οὐδέν, καὶ ἕτεροι ἅμα αὐτοῖς οὐ μάλα πόρρω ἀξιώσεως· καὶ ἐπὶ τούτοις ἐχώρησάν τε πρὸς σύμβασιν, καὶ αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο· συμμάχουν δὲ ἀπὸ τῆσδε Ῥωμαίων (b), Βανδήλων ἱππεῖς εἰς δισχιλίους (1)· οἱ μέν τινες αἱρετοὶ ἐκ τοῦ πλήθους εἰς τὴν συμμαχίαν καταλεχθέντες, οἱ δὲ καὶ ἐθέλοντες ἑκούσιον στρατιὰν ὑποδυόμενοι (c)· ὁ δὲ λοιπὸς Βανδήλων ὅμιλος ἐπ' οἴκου ἐκομί-

male vobis facere arbitrii nostri sit. Hac imperatoris oratione Iuthungi territi fuere: tum quia nihil ex eorum sententia evenerat, desperata pace ad suos redierunt.

20. Aureliano imperante Vandali proelio a Romanis victi legationem ad eosdem pacis impetrandae causa miserunt. Multis vero utrimque sermonibus habitis, conloquium dissolutum est. Postero tamen die congregatum denuo romanum exercitum interrogabat imperator quid ei de his gentibus, quae se coram obtulerant, statuendum videretur. Quumque exercitus iudicaret praesentem prosperitatem provido in posterum consilio esse conservandam, suamque voluntatem clamoribus significaret, communi, suffragio finis bello impositus fuit. Sic igitur horum sententiae conspiraverunt. Mox barbarorum reges atque optimates supervenerunt, prout ipsis imperatum fuerat, ut obsides ex primaria nobilitate censuque darent. Nimirum et ambo reges filios suos sine ulla dubitatione obsides obtulerunt; idemque alii factitabant, qui dignitate proximi regibus erant. Tum demum statuta pax est et foedus ictum. Atque ex eo tempore auxiliarii Romanorum vandali equites bis mille fuerunt; quorum alii de populo ob opem ferendam lecti, alii nomina militiae sponte obtulerunt. Reliquum Vandalorum

(a) Hosch. ἀνὰ μεταξύ. (b) Hosch. corrigit Ῥωμαίοις. (c) Ita corrigo. Nam codd. et old. habent ἀποδυόμενοι.

(1) Hinc oritur mihi suspicio, Dexippi esse fragmentum quod anonymum voc. διοσημία citat Suidas παρῆσαν δὲ οἱ δισχίλιοι Σκύθαι, πάσης ὀξύτεροι διοσημίας ἤτοι ἀστραπῆς ἢ πρηστῆρος ἢ κεραυνοῦ ἢ σκηπτοῦ ἢ διάττοντος ἀστέρος: *aderant autem illi bis mille Scythae omni velociores tempestate vel fulgure vel fulmine vel emicante stella*. Scythae enim vocabantur prope generatim a Graecis septentrionales populi.

ζετο, παρέχοντος τῶν Ῥωμαίων ἄρχοντος ἀγορὰν ἔς τε ἐπὶ τὸν Ἴστρον· καὶ τὸ μὲν πλεῖστον αὐτοῦ ἀπαθὲς διεσώθη· ὅσοι δὲ παραβάσει τῶν σπονδῶν ἐπὶ λείας συλλογὴν ἀφθόνως ἀπεσκεδάσθασαν, ἀνῃρέθησαν σύμπαντες ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν ξενικῶν στρατοπέδων, οὐ μείους γενόμενοι πεντακοσίων· οἱ γὰρ δὴ διὰ φιλίας τῆς χώρας πορευόμενοι, καὶ θάρσει τῆς γενομένης πρὸς Ῥωμαίους εἰρήνης ἐπαρθέντες, τῆς πάσης τάξεως προεξαίροντες, κατά τινας αἰφνιδίους ἐπιδρομὰς προσέβαλλον, γνώμῃ τοῦ ἄρχοντος, καὶ οὐκ ὀλίγα τῆς χώρας ἐκακούργουν· καὶ τὸ ἔργον τοῦτο τὸν ἐργασάμενον παρὰ τῷ βασιλεῖ κατατοξευθῆναι· οἱ δὲ λοιποὶ Βανδήλων διεσκεδάσθησαν καὶ ἀπενόστησαν ἐπ' οἴκου. βασιλεὺς δὲ Ῥωμαίων τὴν πλείστην δυνάμεως τῆς πεζικῆς καὶ ἱππικῆς ἐκπέμπει ἐπ' Ἰταλίας· καὶ διαλιπὼν οὐ μάλα συχνῶν ἡμερῶν, τήν τε ἀμφ' αὐτὸν τάξιν ἑταιρικὴν, καὶ ὅση δορυφορία τοῦ ἄρχοντος, τῶν τε συμμάχων ὅσοι ἦσαν Βανδήλων, καὶ τοὺς ὁμηρεύειν αὐτῷ δοθέντας παῖδας ἐπαγόμενος· καὶ αὐτὸς ἐπὶ Ἰταλίας ἐξήλαυνε σπουδῇ διὰ τὴν τῶν Ἰουθούγγων αὖθις παρουσίαν.

vulgus domum revertebatur, commeatum romano imperatore ad Istrum usque suppeditante. Pars ergo maxima incolumis abiit: quibus tamen praeter foederis legem ad colligendam largiorem praedam palari libuit, eos peregrinae militiae dux supplicio omnes adfecit, haud minus quingentis. Quum enim per amicum agrum iter facerent, et initae cum Romanis paci confiderent, deserto ordine subitas incursiones faciebant, connivente tribuno eorum, neque levia agro detrimenta inferebant. Verumtamen eum tribunum, qui sic deliquerat, rex suus telis confecit. Reliqui Vandali manipulatim distributi in patriam se receperunt. Romanorum vero imperator plurimam pedestrium equestriumque copiarum partem in Italiam misit; atque ipse haud longo dierum intervallo subsecutus est cum militari familiarium comitatu et praetorianis atque auxiliaribus vandalis, et cum obsidibus pueris: maturabatque in Italiam iter propter Iuthungos qui illic denuo apparuerant.

(*) Constitueram (immo p. 330. in adnotationibus iam promiseram) post Dexippi excerpta legationum, subtexere synopsim illam macedonici regni a Carano usque ad Perseum, quam sub Dexippi nomine audacter et indubitanter vulgavit Scaliger in eusebiani chonici parte graeca (ed. secund. p. 56-59.) Sed quia idem scriptum occurrit apud Syncellum (ed. Paris p. 260-269) idque sine Dexippi nomine, coepi dubitare iurene an secus Scaliger Dexippi nomen inscripserit. Et primo quidem falli cernebam Scaligerum eusebiano chronico partem hanc adscribentem: namque opus Eusebii nostra demum aetate integritati suae restitutum, nihil habet mutuatum a Dexippo. Sed hoc obiter. Illud deinde gravius videbatur, quod coniectura tantum levi fretus Dexippum nobis obtrusit Scaliger. Quaenam porro fuit coniectura? Nimirum apud Syncellum p. 263, quem exscribebat transferebatque ad Eusebium Scaliger, (itemque apud Cedrenum Syncelli adseclam ed. Paris. p. 151) semel legitur Dexippi nomen, ubi magnus Alexander Aristotelis discipulus regnum adiisse dicitur. Ea nos verba, ut genuina Dexippi, in excerptis vaticanis iam posuimus p. 322. Verumtamen hoc unico indicio Scaliger tractum universum ad Dexippum retulit. Sed enim et stylus macedonicae huius historiae, mea certe sententia, prorsus repugnat dexippianae iam cognitae elocutioni; tum ille Alexandri cum pontifice Hebraeorum Iaddo congressus a Iosepho antiq. XI. 8. sumptus mihi videtur: tum denique mentio Maccabaeorum et alia quaedam ita Dexippum auctorem negant, ut ipse Scaliger interpolatos saltem locos fateri debuerit. Ego vero dexippianum esse scriptum prorsus infitias eo.

DEXIPPI HISTORIARUM FRAGMENTA

EX AUCTORIBUS GRAECIS.

XXI. Ὁ δὲ ἵππος αὐτῷ ἤσκητο ἄρα καὶ ἄνευ ἡνίας ἐλαυνόμενός τε ὠκύτατα φέρεσθαι, καὶ βάδην προϊόντος πραότατα ἵστασθαι, καὶ ἐκκλίνοντος, ὅπως περιοίσεται καὶ κυκλώσεται, εὐκαμπέστατα ἐπιστρέφειν. *Suidas voc.* ἵππος.

Παραπολὺ ἀπελείποντο τοῦ πείθεσθαι τοῖς εἰσηγουμένοις ἡσυχίαν αἱρεῖσθαι. *Voc.* παραπολύ.

Ἦν δὲ τοῦ καθηγουμένου πρὸς πᾶν τὸ ἀπαγγελλόμενον ἔκπληξις· ὑπὸ γὰρ ἐμφύτου δειλίας καὶ ἀπειρίας τῶν πολεμικῶν ἀναπεπταμένοις μὲν τοῖς ὠσὶ, τεθορυβημένοις δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς, παταασούσῃ δὲ τῇ καρδίᾳ, ἀεί τι ἀκούσεσθαι ἐλπίζων, τοῖς ἀρχομένοις κατάδηλος ἦν ὡς φυγῇ χρήσεται. *Idem voc.* πατασσούσῃ.

Ἀπὸ δὴ τούτων πάντων ἀναπειθόμενος τῶν πλεονεκτημάτων, πάντα τὸν ἀνθιστάμενον τιθεὶς ἐν δευτέρῳ, εὐθαρσῶς ἐπῄει· συνηνηχθέτην δὴ ἄμφω ἀλλήλοιν. *Idem voc.* ἀπὸ δὴ *et* εὐθαρσῶς.

Καὶ ὡς ἐν τῷ παραχρῆμα ὥρμηντό τε ἐξιέναι καὶ ψηφίσματι τὴν στρατείαν ἐκύρωσαν, ὥρμητό τε πᾶς ἐς τὴν ἐπιχείρησιν. *Idem voc.* παραχρῆμα.

XXII. Δέξιππος φησὶν ὅτι τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν αἴτιον αὐξηθῆναι τὸ φιλόμαχον ἐθνῶν καὶ τὸ εὐσύντακτον τῆς δυνάμεως (1). *Idem voc.* Ῥωμαίων ἀρχή.

Σεμνὸν γὰρ αὐτὸν ἀπέφαινε τά τε ἄλλα καὶ ὅτι οἱ εὖ ὁ πατὴρ στατηγήσειε. *Idem voc.* σεμνόν.

21. Eius equus ita institutus erat, ut et sine habenis velocissime ferretur, et illo pedetemptim incedente, placidissime staret, et declinante ut locum aliquem circumiret, agillime se converteret.

Multum aberat, ut iis, qui pacem suadebant, obtemperarent.

Dux vero ad quemvis nuncium, qui adferebatur, animo expavescebat. Quum enim ob insitam timiditatem et rerum bellicarum imperitiam, arrectis esset auribus oculisque attonitis et corde palpitante, quasi idemtidem novi aliquid auditurus; milites quibus praeerat manifeste inde coniiciebant eum fugam animo meditari.

His igitur rebus omnibus, quibus inter ceteros praestare se sentiebat, adductus, omnesque adversarios impares sibi iudicans, fidenti animo eum adortus est. Ambo igitur in mutuum certamen ruerunt.

Quum autem subito impetum cepissent ad bellum proficiscendi, et expeditionem illam publice decrevissent, et quilibet ad rem adgrediendam cupide se compararet.

22. Dexippus ait causam, quare imperium Romanorum adeo fuerit auctum, fuisse bellicam fortitudinem gentis et disciplinam militarem.

Auctoritatem ei conciliabant cum alia, tum etiam illud, quod pater eius laudabiliter exercitum duxisset.

(1) Utrum alia quae sequuntur apud Suidam sint Dexippi, incertum est.

Συκχαῖοι ἔθνος μαυρούσιον, ὡς Δέξιππος χρονικῶν δεκάτῳ. *Stephanus byz.* voc. Συκχαῖοι.

Ἕλουροι σκυθικὸν ἔθνος, περὶ ὧν Δέξιππος ἐν χρονικῶν ιβ. *Idem voc.* Ἕλουροι, *nec non Etym. M.*

Τότε Ῥόδος ἡ νῆσος οἰκίζεται παρὰ Λακεδαιμονίων, ὡς Ζεύξιππος (*corr.* Δέξιππος) ἱστορεῖ, μετοικησάντων ἐκ Πελοποννήσου διὰ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν ἐπίθεσιν. *Syncellus p. 177. ed. Paris.*

Δέξιππος ἐν χρονικῶν (a) δεκάτῳ γράφει οὕτω. Καὶ Μακεδόνων Ἐπίδαμνον ἐς ὕστερον Δυῤῥάχιον μετονομασθεῖσαν, πόλιν τῆς Μακεδονίας μεγάλην καὶ εὐδαιμονοῦντα κατὰ κράτος αἱροῦσιν. *Porphyrogenitus them. II. 9.*

Succhaei populus maurus, ut Dexippus ait chronicorum libro decimo.
Heluri, gens scythica, de quibus Dexippus duodecimo chronicorum libro.
Tunc Rhodus insula a Lacedaemoniis frequentata incolis fuit, uti narrat Dexippus, migrantibus e Peloponneso propter Heraclidarum incursionem.
Dexippus chronicorum libro decimo ita scribit: Et Macedonum Epidamnum, quae postea Dyrrachium nominata est, urbem Macedoniae magnam atque opulentam vi capiunt.

(a) Male in editionibus χεῤῥονικῷ, ut iam critici monuerunt.

DEXIPPI HISTORIARUM FRAGMENTA
EX AUCTORIBUS LATINIS.

XXIII. Dexippus dicit uxorem eum (1) cuiusdam Martiani filiam duxisse, eundemque ab eo caesarem nuncupatum: verum quum vellet insidiis occidere Alexandrum Martianus, detecta factione, et ipsum interemptum, et uxorem abiectam. Idem dicit fuisse patruum Antoninum Heliogabalum Alexandri, non sororis uxoris eiusdem filium. *Lampridius in Alexandro Severo cap.* XLIX.

Addit Dexippus tantum odium fuisse Maximini, ut interfectis Gordianis, viginti viros senatus creaverit, quos opponeret Maximino: e quibus fuerunt Balbinus et Maximus, quos contra eum principes fecerunt. Idem addit, in conspectu Maximini iam deserti a militibus, Anolinum praefectum praetorio ipsius et filium eius occisum. *Capitolinus in Maximino iuniore cap.* VI.

Dexippus et Arrianus et multi alii Graeci scripserunt, Maximum et Balbinum imperatores contra Maximinum factos: Maximum autem cum exercitu missum, et apud Ravennam bellum parasse, Aquileiam autem nisi victorem non vidisse. *Idem ibidem cap.* VII.

Gordiani non, ut quidam imperiti scriptores loquuntur, duo, sed tres fuerunt; idque docente Arriano scriptore graecae historiae, docente item Dexippo graeco auctore, potuerunt addiscere: qui etiamsi breviter, ad fidem tamen omnia persequuti sunt. *Idem in Gordianis cap.* II.

(1) Alexandrum Severum.

Filius (Gordiani) legatus patris, exemplo Scipionum, ut Dexippus graecae historiae auctor est, gladii potestate succinctus est. *Idem ibidem cap.* IX.

Dexippus putat eius filium esse Gordianum tertium, qui post haec cum Balbino et Pupieno, sive Maximo, puerulus adeptus est imperium. *Idem ibid. cap.* XIX.

Dexippus asseverat, ex filio Gordiani tertium Gordianum esse natum. *Idem ibid. cap.* XXIII.

XXIIII. Dexippus et Arabianus Maximum et Balbinum dicunt electos contra Maximinum post Gordianos. *Idem in Max. et Balb. cap.* I.

Dexippus graecorum scriptor Maximum et Balbinum imperatores dicit factos contra Maximinum post Gordianos duos, et a Maximo victum Maximinum, non a Pupieno. *Idem ibid. cap.* XV.

Sub his (1) pugnatum a Carpis (2) contra Moesos fuit, et scythici belli principium, et Histriae excidium eo tempore; ut autem Dexippus dicit Histricae civitatis. Dexippus Balbinum satis laudat, et dicit forti animo militibus occurrisse, atque interfectum; ut mortem non timeret, quem in omnibus disciplinis instructum fuisse dicit. Maximinum vero negat eiusmodi virum fuisse, qualem Graeci plerique dixerunt. Addit praeterea contra Maximum Aquileiensium tantum odium fuisse, ut de crinibus mulierum suarum arcubus nervos facerent, atque ita sagittas emitterent. Dexipppus et Herodianus, qui horum principum historiam persequuti sunt, Maximum et Balbinum fuisse principes dicunt delectos a senatu contra Maximinum post interitum duorum Gordianorum in Africa, cum quibus etiam puer tertius Gordianus electus est. *Idem ibid. cap.* XVI.

Docet Dexippus Titum tribunum Maurorum, qui a Maximino inter privatos relictus fuerat, timore violentae mortis, ut alii dicunt: invitum vero et a militibus coactum, ut plerique asserunt, imperasse; atque hunc intra paucos dies post vindicatam defectionem, quam consularis vir Magnus Maximino paraverat, a suis militibus interemptum. Imperasse autem mensibus sex. *Trebellius in triginta tyrannis cap.* XXXII.

Dexippus Claudium non dicit occisum, sed tantum mortuum: nec tamen addidit morbo, ut dubium sentire videatur. *Idem in Claudio cap.* XII.

Geberichus primitias regni sui in vandalica gente extendere cupiens, contra Visumar eorum regem, Asdingorum e stirpe, quae inter eos eminet, genusque indicat bellicosissimum, Dexippo historico referente, qui eos ab oceano ad nostrum limitem vix in anni spatio pervenisse testatur prae nimia terrarum immensitate. *Iornandes de reb. get. cap.* XXII.

(1) Maximo et Balbino.

(2) Carporum bellum narratum fuisse a Dexippo, ait quoque Evagrius hist. V. 24.

PHOTII TESTIMONIUM DE DEXIPPO

EX CODICE LXXXII.

XXV. Ἀνεγνώσθη ΔΕΞΙΠΠΟΥ τὰ μετ' Ἀλέξανδρον, ἐν λόγοις τέσσαρσιν. Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτερον σύντομον ἱστορικόν, μέχρι τῆς Κλαυδίου, ἐπιτρέχον τὰς κεφαλαιώδεις πράξεις, βασιλείας. Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ σκυθικά, ἐν οἷς αἱ τῶν Ῥωμαίων αὐτῷ καὶ Σκυθῶν ἀναγράφονται πρὸς ἀλλήλους μάχαι καὶ ἀξιόλογοι πράξεις. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ἀπερίττός τε, καὶ ὄγκῳ καὶ ἀξιώματι χαίρων, καὶ (ὡς ἂν τις εἴποι) ἄλλος μετά τινος σαφηνείας Θουκυδίδης, μάλιστά γε ἐν ταῖς σκυθικαῖς ἱστορίαις· ἄρχεται δὲ ἐν τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ βασιλέως τελευτῆς· καὶ διέξεισιν, ὅπως εἰς τὸν ἀδελφὸν Ἀλεξάνδρου τὸν Ἀρριδαῖον, ὃς ἦν ἐκ Φιλίνης τῆς λαρισσαίας τῷ Φιλίππῳ γεγεννημένος, ἡ τῶν Μακεδόνων ἀρχὴ περιέστη, εἰς αὐτόν τε καὶ εἰς τὸν μέλλοντα Ἀλεξάνδρου παῖδα τίκτεσθαι ἐκ Ῥωξάνης· ἐν γαστρὶ γὰρ ἔχουσα καταλέλειπτο· καὶ εἰς τοὺς ἀμφὶ Περδίκκαν, οἳ κρίσει τῶν Μακεδόνων ἐπετρόπευον αὐτοῖς τὴν ἀρχήν· διέξεισι καὶ ὅπως ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου διενεμήθη ἀρχή· τὰ μὲν οὖν τῆς Ἀσίας οὕτω· Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, Αἰγύπτου (1) πάσης καὶ Λιβύης, καὶ τῆς ἐπέκεινα γῆς, ὁπόση Αἰγύπτῳ συνάπτει, ἄρχειν ἐτάχθη· ὁ δὲ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ ἐπὶ τῇ σατραπείᾳ ταύτῃ τεταγμένος Κλεομένης, ὕπαρχος Πτολεμαίῳ ἀποκατέστη· Λαομέδων δὲ ὁ μιτυληναῖος, Σύρων ἡγεῖσθαι ἀπεφάνθη· καὶ Φιλώτας μὲν Κιλικίας. Πίθων δὲ Μηδείας. Εὐμένης δὲ Καππαδοκίας τε καὶ Παφλαγονίας, καὶ τῶν ἐπὶ τὸν Εὔξεινον πόντον κατιόντων μέχρι καὶ ἐς Τραπεζοῦντα. Ἀντίγονος δὲ Παμφιλίων καὶ Κιλίκων, μέχρι Φρυγίας. Καρῶν δὲ Ἄσανδρος. Μένανδρος δὲ Λυδῶν. Λεοννάτος δὲ τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας. Καὶ τὰ μὲν ἀσιανῶν, οὕτω· Τῶν δ' εὐρωπαίων, Θρά-

25. Lecti sunt DEXIPPI *rerum post Alexandrum gestarum libri quatuor*. Lecta et eiusdem altera *epitome historica usque ad imperium Claudii augusti*, summa gestarum rerum capita attingens. *Scythica* quoque eiusdem legimus, quibus Romanorum et Scytharum inter se proelia, resque memoratu dignas commemorat. Oratio eius ut nihil habet redundans, ita pompam quandam ac maiestatem adfectat: unde quis cum iure dixerit alterum esse, sed cum perspicuitate quadam, Thucydidem; praesertim vero in scythicis illis historiis. Rerum post Alexandrum gestarum narrationem ab ipso mox regis excessu inchoat, refertque porro ut ad Alexandri fratrem Aridaeum, (qui ex Philine larissaca Philippo natus fuerat) Macedonum regnum devenerit; ad illum, inquam, et Alexandri filium, qui expectabatur de Roxane, quae praegnans relicta fuerat; itemque ad Perdiccam et socios, qui Macedonum decreto pro dictis regibus imperium procurabant. Narrat deinceps, ut Alexandri sit divisum imperium; Asiae quidem hoc modo. Ptolemaeo Lagi filio totius Aegypti et Libyae et omnis ultra hanc regionis Aegypto adiacentis, imperium datum. Cleomenes vero ab Alexandro rege huic satrapiae impositus, vicariam Ptolemaeo praestare operam iussus est. Laomedon mitylenaeus Syriam tenuit; Pithon vero Mediam; Eumenes Cappadociam et Paphlagoniam gentesque ad Euxinum mare sitas, ad usque Trapezuntem. Antigonus Pamphyliis et Cilicibus praefectus est, usque ad Phrygiam. Casandro Cares obvenerunt; Lydi vero Menandro. Leonatus Phrygiam, quae ad Hellespontum est, obtinuit. Atque ita

(1) Aegyptum veteres Asiae potius quam Africae attribuisse compertum est.

κης μὲν καὶ Χεῤῥονήσου Λυσίμαχος. Ἀντίπατρος δὲ ἐπὶ πᾶσι Μακεδόσι καὶ Ἕλλησι, καὶ Ἰλλυριοῖς, καὶ Τριβαλλοῖς, καὶ Ἀγριᾶσι, καὶ ὅσα τῆς ἠπείρου ἐξ ἔτι Ἀλεξάνδρου στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ἐτέτακτο. Τὴν δὲ κηδεμονίαν, καὶ ὅση προστασία τῆς βασιλείας, Κρατερὸς ἐπετράπη· ὃ δὴ πρώτιστον τιμῆς τέλος παρὰ Μακεδόσι· Περδίκκας δὲ τὴν Ἡφαιστίωνος χιλιαρχίαν· ἦσαν δὲ ἄρχοντες Ἰνδῶν μὲν ἁπάντων, Πῶρος καὶ Ταξίλης· ἀλλ' ὁ μὲν Πῶρος οἳ ἐν μέσῳ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ Ὑδάσπου νέμονται· Ταξίλης δὲ τῶν λοιπῶν. Πίθων δέ τις τῶν τούτοις ὁμόρων ἡγεῖτο, πλὴν Παραμισάδων. Οἱ δὲ συνάπτοντες Ἰνδοῖς, ὅσοι ὑπὸ καυκάσια ὄρη νέμονται, Ὀξυάρτῃ τῷ βακτρίῳ, ὃς ἦν Ῥωξάνης πατὴρ, εἰς ἀρχὴν ἀπενεμήθησαν· ἧς ἐτέχθη παῖς μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου θάνατον, ᾧ τὸ Μακεδόνων πλῆθος τοῦ πατρὸς τὴν προσηγορίαν Ἀλέξανδρον ἔθεντο· Ἀραχοσίων δὲ καὶ Γαδρωσίων ἐπῆρχε Σιβύρτιος, καὶ Στασάνωρ ὁ σώλιος Ἀρείων καὶ Δράγγων ἡγεῖτο· Φιλίππου δὲ ἦν ἀρχὴ, Σογδιανοὶ· καὶ Ῥαδαφέρνους Ὑρκανίαι· καὶ Νεοπτολέμου Καρμανία. Πέρσαι δὲ ὑπὸ Πευκέστῃ ἐτάχθησαν. Τὴν δὲ Σογδιανῶν βασιλείαν Ὀρώπιος εἶχεν, οὐ πάτριον ἔχων ἀρχὴν, ἀλλὰ δόντος αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου· ἐπεὶ δὲ τύχη τὶς αὐτῷ συνέπεσεν, ἐπαναστάσεως αἰτίαν φεύγοντι παραλυθῆναι τῆς ἀρχῆς, τότε κοινῶς αὐτῶν τὴν ἀρχὴν εἶχε. Βαβυλωνίων δὲ καὶ τῆς μέσης τῶν ποταμῶν Τίγρητος καὶ Εὐφράτου τῶν μὲν Σέλευκος, τῆς δὲ Μεσοποταμίας Ἀρχέλαος ἦρχε· τόσος δὲ ἀριθμὸς ἐθνῶν τε καὶ ἔθνεσιν ἀρχόντων ἦν, ὅτε Περδίκκας μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν τὰς ἀρχὰς ἔνειμε· καὶ τὰ ἄλλα διέξεισιν ἐν πολλοῖς, ὡς κἀν τούτοις, Ἀῤῥιανῷ κατὰ τὸ πλεῖστον σύμφωνα γράφων.

quidem Asia distributa. In Europa, Thracia quidem et Chersonesus Lysimacho cessit. Antipater autem praefuit universae Macedoniae et Graeciae, Illyriis item et Triballis atque Agrianis, omnibusque adeo iis, quibus in continente [europaea] fuerat ab Alexandro adhuc superstite cum summa potestate imperator praepositus. Curatoris porro officium, quaeque ad regiam pertinerent tutelam Cratero mandata, quod summum est apud Macedonas dignitatis culmen. Perdiccas Hephaestionis chiliarchiam tenuit. Indorum omnium praefecti Porus et Taxiles fuere. Ac Poro quidem, quae Indum inter et Hydaspen flumina iacent; Taxili vero reliqua sunt attributa. Pithon alter finitimis imperavit, exceptis Paramisadis. Qui vero Indis contermini sunt, sub caucaseis montibus incolentes, Oxyartae bactriano, Roxanes patri, regendi obtigerunt. Huic Roxanae filius natus est, post Alexandri patris obitum, quem aeque parentis nomine Alexandrum Macedones appellarunt. Arachosiis et Gedrosiis Sibyrtius praefuit. Stasanor solensis apud Arios et Drangos regnavit. Philippus Sogdianis imperavit, ut Radaphernes Hyrcaniis, et Neoptolemus Carmaniae. Persae Peucestae paruerunt. Sogdianorum quippe regnum Oropius tenuerat, non a patre relictum, sed ab Alexandro acceptum: qui postquam in eam calamitatem incidit, ut perduellionis reus regno exuendus esset, communicatum cum alio imperium horum [Sogdianorum] tenuit. Babyloniorum vero eiusque regionis, quae media Tigrim inter et Euphratem fluvios sita est, ita distributum imperium, ut illis quidem Seleucus, Mesopotamiae vero Archelaus imperaret. Hic itaque gentium earumque praefectorum catalogus, postquam Perdiccas post Alexandri excessum regna distribuit. In ceteris autem plerisque narrationibus, aeque ut in his, cum Arriano plurimum Dexippus consentit.

ALIA TESTIMONIA DE DEXIPPO.

Eunapius vit. Porphyrii fin.

XXVI. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐς Γαλιηνὸν καὶ Κλαύδιον, Τάκιτόν τε καὶ Αὐρηλιανὸν καὶ Πρόβον, ἦν Δέξιππος ὁ τὴν χρονικὴν ἱστορίαν συγγράψας, ἀνὴρ ἁπάσης παιδείας τε καὶ δυνάμεως λογικῆς ἀνάπλεως.

Evagrius hist. lib. V. 24.

Καὶ Δεξίππῳ δὲ πλεῖστα περὶ τούτων πεπόνηται, ἀπὸ μυθικῶν ἀρξαμένῳ, καὶ λήξαντι ἐς τὴν Κλαυδίου τοῦ μετὰ Γαλιηνὸν βασιλείαν· ᾧ συνανείληπται περὶ ὧν Κάρποι καὶ ἕτερα βάρβαρα ἔθνη κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Θρᾴκην καὶ Ἰωνίαν διαπολεμοῦντες ἔπραξαν.

Suidas.

Δέξιππος, Δεξίππου, ὁ Ἑρέννιος χρηματίσας, ἀθηναῖος ῥήτωρ, γεγονὼς ἐπὶ Βαλεριανοῦ καὶ Γαλιηνοῦ καὶ Κλαυδίου δευτέρου καὶ Αὐρηλιανοῦ τῶν βασιλέων ῥωμαίων (1).

26. Circa tempora Gallieni, Claudii, Taciti, Aureliani, Probique, cognoscebatur Dexippus chronicae historiae scriptor, vir omni eruditione et logica quoque facultate plenus.

Multa quoque iisdem de rebus elaboravit Dexippus, qui a fabulosis temporibus incipiens, ad Claudii usque, qui Gallieno successit, regnum pervenit. Idem scripto suo complexus est bella etiam quae Carpi aliaeque barbarae gentes per Graeciam, Thraciam, Ioniamque gesserunt.

Dexippus, Dexippi filius, Herennius dictus, atheniensis rhetor, claruit sub Valeriano, Gallieno, Claudio secundo, atque Aureliano romanis imperatoribus.

(1) Suidae locum exscribit Eudocia p. 130.

Tzetzes chil. IX. hist. 274.

Δέξιππος ὁ φιλόσοφος, μύστης ὢν Ἰαμβλίχου (1)
Πολλὰ μὲν συνεγράψατο καὶ ἕτερα βιβλία,
Ὧν (a) τῷ ἑνὶ ἐνέτυχον τῷ εἰς κατηγορίας.
Ἔγραψε δὲ καὶ σκυθικὰ, ἃ μέχρι νῦν οὐκ οἶδα,
Καὶ ἕτερα ὡς εἴρηκα· μόνον τὸ ἓν δ' ἀνέγνων (2).

Lapis atheniensis apud Sponium itiner. T. III. part. II. p. 129.

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΠΕΡΟΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΞ ΑΡΕΟΥΠΑΓΟΥ ΒΟΥΛΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ [ΤΩΝ Χ ΚΑΙ (b)] ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΟΝ ΑΡ-

Dexippus philosophus, mystes Iamblichi,
Multos quidem et alios scripsit libros;
Quorum unum nactus sum qui est in categorias.
Scripsit etiam res scythicas, quod opus nondum vidi;
Item alios, ut dixi, libros, sed unum ego novi.

Ex consulto areopagitici senatus, et senatus sexcentorum, et populi atheniensis, regem inter thesmothetas, archontem eponymum, praesidem sollemnis conventus et agonothetam in magnis panathenaeis sponte sua, sacerdotem sanctissimum, P. HERENNIUM DEXIPPUM Ptolemaei *filium*, hermeium civem, rhetorem et historicum, virtutis ergo Filii *honorant*.

(a) Edd. ἐν. (b) In Sponii exemplari tantumdem lacunae est, quam coniecturaliter explevit his litteris Corsinius fast. att. T. II. p. 167.

(1) Etiam Simplicius ad categorias Arist. p. 1. ait: Καὶ Δέξιππος ὁ Ἰαμβλίχου καὶ αὐτὸς μὲν τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους βιβλίον συντόμως ἐξηγήσατο, προηγουμένως δὲ τὰς Πλωτίνου ἀπορίας, ὡς ἐν διαλόγῳ προτεινομένας αὐτῷ, διαλύειν προτίθεται. Sed tamen Dexippum philosophum, Iamblichi adseclam, distinguunt plerique critici a Dexippo historico, qui paulo senior ipsis videtur. Atqui Tzetzae opinioni testimonium quoque Eunapii mirifice adstipulatur, a quo Dexippus historicus dicitur simul *logica facultate plenus*. Notissimum autem est, logicum esse Dexippi philosophi opus; quippe quod in Aristotelis categoriis declarandis insumitur.

Iam quod Dexippum Iamblichi μύστην dicit Tzetzes, vocabulum hoc religiosam scilicet sectam significat; et sic loquitur apud nos Eunapius p. 289. Sed ecce rursus controversia oritur quisnam hic fuerit Iamblichus, quoniam quatuor distinguit Iamblichos Lamius in adnotationibus ad Meursii opera T. II. p. 711. Constantinianus certe eclogarius cogitavit de illo Iamblicho qui babylonica amatoria scripsit, quoniam scripti eius fragmentum in suis eclogis cum Dexippi historia connexuit, ceu nunc reapse in vaticano palimpsesto se habet, uti mox dicemus.

(2) Hinc fere cognoscimus, iam Tzetzae aetate Dexippi historias fuisse deperditas; solumque philosophicum commentarium, qui adhuc in bibliothecis superest, in manibus eruditorum fuisse.

ΞΑΝΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΝ ΘΕΣΜΟΘΕΤΑΙΣ ΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΑΡΞΑΝΤΑ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑΡΧΗΣΑΝΤΑ ΚΑΙ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ ΟΙΚΟΘΕΝ ΙΕΡΕΑ ΠΑΝΑΓΗ Π. ΕΡΕΝ. ΔΕΞΙΠΠΟΝ. ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ (1) ΕΡΜΕΙΟΝ (2) ΤΟΝ ΡΗΤΟΡΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ (3) ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΑ·ΟΙ ΠΑΙΔΕΣ (4).

Trebellius in Gallieno cap. XIII.

Gotthi Cyzicum et Asiam, deinceps Achaiam omnem vastaverunt, et ab Atheniensibus duce Dexippo, scriptore horum temporum, victi sunt (5).

(1) Fallitur ergo Suidas qui dicit Dexippum Dexippi filium.

(2) Hermus Atticae populus, seu pagus in Acamantide tribu, unde civis hermeius, uti docent Stephanus byz. et Hesychius; inter Athenas et Eleusin, observante Sponio. Igitur natale Dexippi historici solum ex hac insigni inscriptione cognoscimus.

(3) En historicus dicitur Dexippus, ne forte de alio homine cogitemus. Iam ut Eunapius et Tzetzes historicum cum logico miscent, ita Suidas et atheniensis lapis rhetorem simul et historicum Dexippum praedicant.

(4) Hanc inscriptionem paulo interdum aliter interpretatus est, atque illustravit Corsinius fast. att. T. II. p. 168.; idemque T. IIII. p. 190 nos docuit Dexippum fuisse archontem eponymum olympiade CCLXII, Christi anno CCLXVIIII, ad quem usque adamussim annum, qui erat Claudii gothici primus, historiam suam perduxisse Dexippum observat Corsinius.

(5) Ex his testimonis Dexippus apparet (ut summatim repetam) rhetor, historicus, philosophus logicus, omni disciplina excultus, dux victoriosus, archon eponymus, rex thesmotheta, panegyriarcha, agonotheta panathenaicus spontaneus (vel iure hereditario, ut explicat Corsinius), sacerdos; pater etiam philostorgus, ut filiorum, qui titulum posuerunt, gratus animus declarat. Praenomen denique Dexippi *Publium* ex hoc atheniensi praeclaro lapide nanciscimur.

DE IAMBLICHI FRAGMENTO

EDITORIS MONITUM.

Vaticanorum Dexippi excerptorum extremum folium, habens paginam 47 et 48, cohaeret cum folio habente paginam 61 et 62. In his ego duabus postremis paginis, quamquam admodum oblitteratis, erotici argumenti reliquias legebam; de quarum auctore quum aliquantulum addubitassem, mox omnem mihi perplexitatem exemit Photius, qui cod. XCIV. opus Iamblichi eroticum (nunc deperditum) describit copioseque delibat. Nam quum in fragmento vaticano nomina legissem Rhodanis et Sinonidis et Soraechi, quae in photianis eclogis personae dramatis sunt (1), evidenter cognovi Iamblichi excerpta me tenere. Sed tamen ne duas quidem quae solae supersunt, paginas satis feliciter commodeve legi: etenim prior ita est deleta, ut nonnisi abruptas reliquias aegre extuderim; posterior item ambiguitatibus aliquot non caret. Senioris huius Iamblichi, qui se vixisse ait, teste Photio, M. Aurelio imperante, non solum praedictus Photius erotica excerpta protulit; verum et aliud copiosum ἀποσπασμάτιον *in antiquo codice inventum appinxit bibliothecae photianae editor. Leo quoque Allatius in excerptis rhetorum p. 250-255, fragmentum aliud operis edidit, quamquam sub falso Hadriani rhetoris nomine; quem errorem recentior critice iam emendavit; ego vero inde ortum video, quia in miscello, quem vidi, vaticano codice, Hadriani declamatio praecedit, ad quem auctorem consequentia quoque excerpta Allatius incaute vel audacter retulit. Nostra insuper aetate cl. Passowius in Eroticorum graecorum lipsiensi editione an. MDCCCXXIV, Iamblichum eroticum, corrasis diligenti studio ex Suida permultis aliis fragmentis, collegit et auxit. Nunc denique vaticanum fragmentum accedit novissimum; quicum si ego partes iam editas copularem, multo maiores scilicet cum frusto minimo, ineptus prope essem, volumenque meum alienis opibus praegravarem. Solas igitur novas ponam vaticanas, quantulaecumque in palimpsesto mutilo sunt, reliquias. (Nam quod Villoisonus anecd. gr. ind. p. 312. suspicatur Iamblichi babylonica latitare inter vaticanos Christinae svecae codices; id tam futile est, quam quod Vossius a me p. 247. n. 2. redargutus, Priscum historicum in vaticanis item codicibus extare autumavit.) Iam constantinianus eclogarius, quamquam graves historicos semper excerpsit, nihilominus in titulo* de sententiis *hac usus libertate est, ut fabulosam quoque historiam ad partes vocaret, propter copiam scilicet sententiarum; quibus hoc scriptum abundavisse, cognoscimus etiam ex Allatii supradicto libro in quo, pag. certe 254-255, nihil aliud legitur quam sententiarum abruptarum ex Iamblicho ecloge. Titulus operis apud Photium est:* Ἰαμβλίχου δραματικόν; *verum Suidas magis proprium titulum ponit:* „ἔγραψε τὰ καλούμενα βαβυλωνικά· ἔστι δὲ Ῥοδάνης καὶ Σινωνίδος ἔρως ἐν βιβλίοις λθ·" *scripsit ea „quae vocantur* babylonica, *id est Rhodanis et Sinonidis amores libris „XXXIX (2)". Causa tituli est, quia drama, vel potius fabulosa historia, in babylonica regione contigisse fingitur.*

(1) Rhodanem et Sinonida nominat Photius etiam cod. CLXVI. p. 364. ubi rursus Iamblichum inter eroticos scriptores numerat.

(2) Codex Suidae vaticanus praestans a me consultus habet XXXV. id est λε pro λθ. Immo vero ex fragmento quodam in Photii editionem inserto videntur operis fuisse libri *sexdecim*, quae postrema lectio probabilior videtur.

I A M B L I C H I

F R A G M E N T U M.

ΕΚ ΤΩΝ ΙΑΜΒΛΙΧΟΥ ΒΑΒΥΛΩΝΙΚΩΝ.

4. . . . κινδύνυς οὐκ ἀναγκαίυς ἔξεστι ζῆν, εἰ μὴ φιλεῖς· ἀλλ' ἴθι | μᾶλλον P. 61.
καὶ κάθευδε παρ' ἐκείνην τὴν ξένην (1) . . . | σίυ κηδεστοῦ καὶ τὸν χρυσὸν
δὸς (2) . . χείας μὲν εἴτε τυχὸν ἤδη καὶ τὸ πρόσωπον κεκαθαρμένη . . κε|-
κοσμημένη (3) τὴν ὀλίγην ἐκείνην κόρην· τί γὰρ ἔτι Σινωνίδος χρή|ζεις; ἔχεις κό-
ρην κεκοσμημένην ὡς ἐγὼ, εὐτυχέστερον ἢ Σινωνίδος . . | της τῆς Σινωνίδος ὁ
8. Ῥοδάνης οὐκ ἀνείχετο ἀλλ' ἐν | . . οὐκ ἀνδρὶ χαειζομένη . . | το καὶ
χεῖρας ἀντήρατο καὶ πολλὰς ἀπειλὰς ἐνε . . καὶ δείξασ[α] . . | τὸ τραῦμα
12. ὃ ποτε ἔζωσεν αὐτὴν, ὁρᾷς ἔφη τοῦτο ὦ κακέ; . . | ὁρᾷς ὅτι τῆς ψυχῆς Σι-
νωνὶς οὐ φείδεται; ἔχεις . . δείγματος . . δὲ ἐστιν ἐρώσης . . ζο-
μένη . . μαρ|τύρομαί σε, Ῥόδανη, ἄρξεις σήμερον μεγάλυ κακοῦ . . |
16. . . θυγάτηρ . . ἀλλότριον . . | . . δειλὴ τεζωμένη . . | . .
20. . . δειν . | . τὸν φόνυ τῆς πύρας . | . μὲν . | . τὴν ἀλλὰ | μὲν ἀρισ-
τερὰν . . τὴν δὲ δεξιὰν | ἐφόσον . . πρω . . | ἐπεὶ . . λοιδο|-
24. ροῦντος κατὰ τῆς . . πως . . . | ὑπεξέρχεται . . δραμὼν διὰ τῆς
σελήνης . . τῆς ἐπ . . | . . . αρ ἐτύγχανεν. . . ἔχυσα | εἰσδρα-
μεῖν . . τοῦ γεωργοῦ τὴν θυγατέρα ὑπάρξασθαι | . . . χώραν . | .

EX IAMBLICHI BABYLONICIS.

Extra pericula minime necessaria licet vivere, si amorem omittis. Verum abi potius, atque apud illam peregrinam cubita . . aurumque da . . iam facie munda . . *torques* pauperculam illam puellam ornans. Cur diutius Sinonide indiges? Habes puellam haud iam minus, quam ego sum, exornatam; felicioribus autem quam Sinonis auspiciis utentem . . Sinonidis verba haud diutius tulit Rhodanes . . viro gratificans . . manus intendit, minasque multas addidit . . tum et vulnus, quod ipsa sibi fecerat, ostendens; viden hoc, inquit, improbe? . . viden ut Sinonis vitae suae non parcit? . . . . Testor te ipsum, Rhodane; ingentis hodie calamitatis initium facis . . . . agricolae filiam fuisse . . *cognovit* mentem eius Rhodanes. Tu qui-

(1) Describitur iurgium Sinonidos cum Rhodane propter zelotypiam circa puellam quandam rusticam. Lege Photium p. 244-245.

(2) Aurum in prato Rhodanes invenerat. Phot. p. 236.

(3) Intellige torquem pretiosam a rustica puella gestatam, de qua Iamblichus in excerpto apud Phot. p. 244, rursusque apud Suidam voc. τελώνης.

τὴν διάνοιαν αὐτῆς οἱ περὶ τὸν Ῥοδάνην· σὺ μὲν εἶπεν ὁ Σόραιχος, | 28.
ὦ Ῥοδάνη, κατὰ χώραν μένε, καὶ μὴ παροξ . . . μὴ καὶ δόξεις ἐπαμύνειν τὴν
ἐρωμένην ῥύσασθαι· ἀλλὰ φυλαξόμεθα κόρην ἐρῶσαν καὶ φωνῶσαν· ἐγὼ δὲ ἑκάστην
μετελεύσομαι· πείθω δὲ ἐμαυτὸν ὅτι | ταχέως αὐτὼ ἐπανηρῶ· θάῤῥησον· οἶδα νι- 32.
P. 62. κᾶν πρὸς || τοὺς Σινωνίδος θυμούς· τί θυμεῖς ὦ Ῥοδάνη; μένε, εἰ Σινωνίδα
θέλεις | ἀπολαβεῖν, εἰ πιστεύεις Σοραίχῳ τῷ δι' ὑμᾶς πλανωμένῳ. Τοσαῦ|τα
ὁ Σόραιχος εἰπὼν, μόλις μὲν ἔπεισε τὸν Ῥοδάνην μένειν, μάλιστα | μὲν ὑπὲρ τοῦ 4.
Σινωνίδος φοβούμενον· ἔμελε δὲ αὐτῷ καὶ τῆς κινδυ|νευούσης κόρης, μή τι δει-
νὸν ἀπολήψεται τῆς ζηλοτυπίας· καὶ τὸ μὲν οὖν | πρῶτον οὐδὲ [ἐγκαταλείψει] τῷ
Σοραίχῳ ἡ Σινωνὶς ἐφαίνετο· καὶ γὰρ προ|εῖχε πολὺ, καὶ θεῖν ἦν ὀξυτέρα
τοῦ Σοραίχου· ἦν δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ὀργῆς | ἐλαφροτέρα [τ' ἔχει] τοῦ θυμοῦ τάχος
κουφοτέραν αὐτὴν εἰργάζετο | τῷ σώματι· οὕτως δὲ συντεινόμενος ὁ Σόραιχος 8.
καὶ παρὰ δύναμιν ἁ|μιλλώμενος, ὡς ὁρᾷ . . . καν τῆς Σινωνίδος πόῤ-
ῥωθεν βοᾷν μεῖ|νον, Σίνωνι· Σόραιχος ἐγὼ μόνος, καὶ Ῥοδάνης οὐ πάρεσ-
στιν· οὐ βάψον βῆλον· | ἡ δὲ ἐπέσχε τὸν δρόμον, καὶ τὸν ὅρκον πιστὸν ἡγουμένη, 12.
καὶ τὸν Σόραιχον | αἰδουμένη (1)· ἐπελθὼν δὲ ὁ Σόραιχος πρῶτον αὐτὴν ἐκέλευσεν
προϊ|έναι, καὶ λέγει, ὦ Σίνωνι, ἀμφοτέρους μὲν ὑμᾶς φιλῶ, ἐπείπερ ἀπὸ τῆς | τύ-
χης [ἔδοξεν] ὑμῖν πῆ· σὲ δὲ πρότερον ἢ Ῥοδάνην ἐκτησάμην (2)· | ἀλλὰ Ῥοδάνην 16.
μὲν οὐκ ἀπολύω τῆς αἰτίας· σὲ δὲ οὐκ ἀξιῶ πάντα | τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι,
οὐδὲ δίκην τοσαύτην λαμβάνειν περὶ γυ|ναικὸς καὶ ξένης, ἀφ' ἧς τάχα μὲν καὶ
κινδυνεύσομεν, πάντως δὲ εἰς δίαιτον ξένιον ἀ[δικ]ήσομεν· αὐτὴ γὰρ καὶ

dem, o Rhodane, inquit Soracchus, tuo in loco mane, neque ad iram concites . . . salutique amatricis videberis opem ferre. Sed puellam amantem clamitantemque observemus. Ego vero utramque persequar: ac magnopere spero me illam ociter allocuturum. Bono animo esto. Novi ego Sinonidis iras compescere. Quid furis, Rhodane? Cessa, si Sinonidem recipere vis; et si certe Soraccho credis, qui vestri causa vagatur. His dictis Soracchus aegre Rhodani ut maneret persuasit, praecipue quia Sinonidi timebat. Nam sollicitus de puella erat, nequid ea gravius ob zelotypiam auderet. Et primo quidem Sinonis haud Soraccho conspiciebatur; multum enim illa praecesserat, et Soracchum pernicitate vincebat. Erat insuper ob iram cursu velocior, quia furor leviora membra reddiderat. Sic ergo conisus Soracchus et supra vires certans . . visa Sinonide, clamare procul coepit: mane, Sinoni: solus ego Soracchus sum, neque Rhodanes adest; ne telum cruentes. Illa autem cursum cohibuit, fidele iusiurandum existimans, et Soracchum reverens. Ubi autem illam adsecutus est Soracchus, primo quidem ipsam praecedere iussit; deinde ait: ambos equidem vos amo, quoniam ita vestra fortuna tulit; teque prius quam Rhodanem acquisivi. Sed enim Rhodanem haud absolvo crimine: attamen te nolo irae omnes effundere habenas, neque poenas tantas de peregrina femina sumere; ob quam fortasse etiam pe-

(1) Scilicet Soracchus Sinonida zelotypam prohibuit ab interficienda puella rustica. Phot. p. 245.

(2) Soracchus publicani filius, ut ait Photius, utrumque emerat.

20. τραπέζαν παρέθηκεν ἡ|μῖν, ϗ ξενίοις ὑπεδέξατο (1)· ϗ τάχα μὲν ἐβιάσθη,
τάχα δὲ ἐξεπατή|θη ἢ ἐψυχαγωγήθη· οὐ σοὶ μόνον, τέκνον, Ῥοδάνης ἔστι κα-
λός· ἡ ἢ (2) πρὸς αὐ|τὸ τοῦτο ἀνεφλέχθη ϗ οὐχ ὑπέμεινε τὸν λοιπὸν λόγον· ἀλλ'
εἶπεν, | ὦ Σόραιχε, τοῦτο σοι τὸ δύστηνον πνεῦμα κεχάρισμαι· ϗ τότε καλῶς
24. ὤφελον γὰρ ἀποθανεῖν πρὶν ἀκοῦσαι ὅτι ἐστὶν ἄλλῃ τινὶ Ῥοδάνης· | μή
με κωλύσῃς μηδὲ θελήσῃς φόνον ἰδεῖν ἐν ἐρημίᾳ· οἶδας δὲ ὅτι οὐ ψεύ-
δομαι· σὲ γὰρ μάρτυρα τῆς τόλμης ἔχω· ὁρᾷς δὲ ὅτι ἔχω | μὲν ξίφος,
28. ἔχω δὲ τραῦμα (3)· ϗ Ῥοδάνης ἀνεσταυρώθη μόνον (4), ἐγὼ | δὲ ϗ ἡψάμην τοῦ
θανάτου, ϗ πεῖραν ἔλαβον ὅτι ἀποθνήσκοντες | οὐκ ἀλγοῦσιν ἄνθρωποι, οὐδέ
ἐστιν ἀηδὴς ὁ θάνατος (5)· τοῖς δὲ ἐρῶσι ϗ ἡδύς | ἐστιν· τί μου λαμβάνῃ Σό-
ραιχε; μαρτύρομαι, Ῥοδάνης τὴν ἐρωμένην σῶσαι θέλεις· μηδέ μοι κιν-
32. δύνους ἀπείλει, μηδὲ συλλήψεις, μηδὲ τι|μωρίαν· οὐδένα φοβοῦμαι, ἡ μὴ φο-
βηθεῖσα νύκτας (6) μηδὲ σταυρούς ||| . . .

riclitabimur. Prorsus autem adversus hospitale ius peccabimus. Illa enim et mensam nobis apposuit et xeniis excepit. Fortasse etiam vis illi facta est, fortasse decepta fuit, ac illecebris victa. Non tibi uni, o filia, Rhodanes pulcher est. Tum enimvero Sinonis excanduit, neque reliquum sermonem expectavit; atque, o Soraeche ait, hanc tibi infelicem animulam largior. Immo tum quidem feliciter moriendum mihi fuerat, ante quam audirem Rhodanem alterius amore retineri. Ne me impedias; neque meum in hac solitudine supplicium spectare velis. Porro nosti me non mentiri; nam testem te audaciae habeo. Scis apud me esse gladium et vulnus. Rhodanes autem tantummodo est cruci adfixus; ego vero et mortem gustavi, atque experiendo didici morientes nequaquam dolere homines, neque obitum esse insuavem; immo vero amantibus dulce quid sapere. Cur me tenes Soraeche? Per deos, tu quidem Rhodanes amatricem conservare conaris. Neque vero mihi pericula intermineris, neque poenas. Nihil ego iam formido, quae noctes illas crucesque *contempsi* . .

(1) Lege de hospitio rustico Photium p. 237. et 244.

(2) Furit Sinonis zelotypa propter puellam rusticam a Rhodane, ut putabat, adamatam.

(3) Sinonis vulnerata apud Photium p. 244. Rhodanes item p. 248.

(4) Rhodanem cruci destinatum a Garmo rege babylonio, propterea quod amatricem Sinonida nollet ei concedere, ait Photius p. 235. et 250. Item eidem supplicio Soraechum addictum p. 236. 249.

(5) Videntur Sinonidis, quae venenum haustura erat, verba ad Soraechum prohibentem. Confer Photium p. 240.

(6) Lege Photium p. 245. Porro cum hac sententia ita conspirat alia apud Allatium p. 254, in excerptis ex hoc eodem opere effatis, ut fere ad hunc vaticani palimpsesti locum pertinere videatur: θανάτου καταφρονήσας ἄνθρωπος δεσπότην οὐκ ἔχει. *contemptor mortis homo sub nullius potestate est.*

ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΚΛΟΓΑΙ.

I. [Μένανδρος (1) Προτίκτωρ, ἱστορικός, ὅς λέγει περὶ ἑαυτοῦ. Ἐμοὶ πατὴρ Εὐφρατᾶς ἐκ Βυζαντίου (a) ὁρμώμενος ἦν· οὗτος δὴ οὖν ἥκιστα τῆς τῶν λόγων μετειλήχει παιδείας· (Ἡρόδοτος μὲν οὖν μοι ὁμόγνιος, τῆς πρὸς τὸν νόμον ἀπογευσάμενος παιδείας (b)·) εἶτα ἀφηνίασε τῆς περὶ ταῦτα σπουδῆς· ἀλλ' ἔγωγε οὔτι χρῆναι ᾠόμην μὴ καὶ νόμοις ὁμιλῆσαι, καὶ ἐς τέλος ἱκέσθαι τῶν πόνων· καὶ δὴ ἀφικόμην, ὥς μοι ὑπῆρχε δυνατόν· ἥκιστα δὲ ἐχρησάμην τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ ἐπιτηδεύματος· οὐ γάρ μοι θυμῆρες ἦν ἀγωνίζεσθαι δίκας, οὔτε μὴν ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ θαμίζειν, καὶ δεινότητι λόγων τὰς τῶν ἐντυγχανόντων οἰκειοῦσθαι φροντίδας· καὶ τὰ σπουδαῖα τοιγαροῦν παρεὶς, καὶ τὰ χείριστα ἑλόμενος, κεχηνὼς περιενόστουν· καί μοι καταθύμιοι ἦσαν οἵ τε θόρυβοι τῶν χρωμάτων (c), καὶ οἱ ἁμιλλητήριοι τῶν ἵππων ἀγῶνες, ἔτι γε μὲν καὶ ἡ παντόμιμος ὄρχησις· οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ παλαίστραις ἐναπεδυόμην· καὶ ἐς τοσοῦτον ἐξώκειλα ἀφροσύνης, ὡς καὶ τὴν φαινόλην ἀποδύσασθαι, συναποδύσασθαι δὲ αὐτῷ τὸ γενε-

MENANDRI

HISTORIARUM EXCERPTA.

1. [Menander Protector, historicus, de se ipso ita scribit: Pater mihi fuit Euphratas, Byzantio oriundus; minime ille quidem eruditus. (Herodotus vero mihi frater germanus erat, qui legum doctrina degustata) statim ab harum studio recessit. Ego vero et leges minime negligendas esse, et ad finem laborum perveniendum mihi esse existimavi: idque feci, ut licuit. Minime tamen huius studii professione sum usus. Haud enim mihi cordi fuit causas in foro agere, vel regiam porticum frequentare, et eloquentiae facultate aliorum studia mihi conciliare. Quare neglectis rebus seriis, deteriora sectari, et otiosus circumire coepi. Ac placuere mihi strepitus musici, et decursiones equestres: praetereaque saltationes pantomimorum. Ad haec et in palaestris frequenter me exercui, et eo amentiae processi, ut paenulam quoque, et cum ea sanam mentem, omnemque modestiam, quae vitam ornat, exuerem. Posteaquam vero Mauricius

(a) Suidae codex vaticanus Βυζάντου. (b) Verba haec uncis inclusa absunt a codice vaticano; rectene an secus, non definio. (c) Ita etiam cod. vat.; non *ἁρμάτων curruum*, ut malebat Wolfius.

(1) Totus hic, qui a me uncis includitur, tractus, non ex codice vaticano est sed ex Suidae lexico. Quia tamen in eo Menander historiae suae praefatur; primum autem vaticani codicis fragmentum λέξεως εὐγενεῖ etc. sine dubio pertinet ad eandem Menandri praefationem, idcirco utrumque fragmentum in editione mea coniungendum esse putavi.

χὲς (a), καὶ ἄλλο ὅ τι ἐς βίον ἀγλάϊσμα· ἐπεὶ δὲ Μαυρίκιος τὸ βασίλειον διεδύσατο κράτος, τοῦτο μὲν προμηθέςατον (b) ἔχων ἐς τοὺς ἐπηκόους, τοῦτο δὲ καὶ μουσῶν ἐραςὴς, ποιημάτων τε καὶ ἱςορίας ἥδιςα ἐπαΐων, ὡς καὶ τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς μέρος καταναλίσκειν περὶ τὰς τοιαύτας φροντίδας, καὶ παρορμᾷν ἐντεῦθεν καὶ ὀξύνειν τοῖς χρήμασι σὺν ἀμβλυτέρους τὸν λογισμὸν, ἀγαπητῶς ἐν τῷ τότε ἔγωγε ἀλύων, καὶ δυσανασχετῶν τῷ μὴ τὰ δέοντα ἔχειν, ἀναλογιζόμενος ἦν ὡς οὐ χρεὼν ἀνόητά με περινοςεῖν· ὥστ' (c) ἂν οὖν μὴ διὰ παντὸς κενεμβατοίην, ὡρμήθην ἐπὶ τήνδε συγγραφὴν, ἄρξασθαι μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Ἀγαθίου, καὶ τῆς ἱςορίας ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν (1).]

* * *

. . . . . . λέξεως εὐγλωττεῖ, ὅσον τῇ τῶν πραγμάτων ἀφηγήσει καρποῦ- P. 341.
σθαι | θαῤῥήσας· πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν ἐμὲ ἐς τοσοῦτον ἀφῖχθαι παιδείας, |
4. ὡς καὶ ἐς τὸ συγγράφειν ἰέναι; ἀμέτοιμος γὰρ ἐσότι ἐμοί γε ὁ βί|ος καὶ ἐκδε-
διῃτημένος ὑπῆρχεν (2).

II. [ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ἐν τῇ πρώτῃ. — Ἐν ταύτῃ τῇ γῇ πρεσβεύς τις ἀκοντισθεὶς διὰ τοῦ στήθους ἀπώλετο· καὶ ἐντεῦθεν Ἴωσι καὶ Αἰολεῦσιν αἴνιγμα ἐγί-

imperium capessivit, princeps qui et populi salutem provide curabat, et musas amabat, poematibusque et historiis audiendis quam plurimum delectabatur, utpote qui magnam noctis partem ipse in iis studiis consumeret, et ingenia hebetiora munificentia excitaret atque acueret; tunc ego merito dolens et animo aeger, quod ea, quibus opus esset, non haberem; mecum reputare coepi, non oportere me vitam adeo inertem et otiosam traducere. Quare ne prorsus nihil agerem, ad hanc historiam animum appuli, eiusque conscriptionem ab obitu Agathiae auspicatus sum.]

* * *

. . . tantam mihi tribuens elocutionis nobilitatem, quanta rebus fructuose narrandis opus est. Nam qui fieri potest ut ego eruditionem adquisiverim historiae componendae necessariam, qui rudem vitam et sine disciplina duxi?

2. [MENANDER libro primo. — Hac in regione legatus quidam iaculo per pectus transfixo interiit. Atque hinc apud Ionas Aeolesque proverbium ortum

(a) Cod. vat. νεωνές. (b) Ita cod. At edd. προμηθέστατα. (c) Ita cod. At edd. ὡς.

(1) Hinc Eudocia p. 299. vocat Menandrum διάδοχον τῆς Ἀγαθίου ἱστορίας. Nimirum, ut iam docti critici observaverunt, Menander annos XXII. historia sua complexus fuerat, ab anno scilicet trigesimo tertio Iustiniani (Christi DLX) usque ad obitum Tiberii secundi, nempe usque ad Christi annum DLXXXII.

(2) Recole superius ex Suida fragmentum.

νετο, Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται. *Suidas voc.* Θρᾷκες. (1)]

Ὅτι ὁ πρὸς τοῦ κρατοῦν|τος ἠδικημένος χαλεπαίνει ὡς τὰ πολλὰ τῷ κοινῷ. |

Ὅτι ὁ Σιλζίβουλος ὁ τῶν Τούρκων ἡγεμὼν, ἠκηκόει γὰρ ἤδη τῶν | Ἀβάρων τὸ φυγῆς πέρι, καὶ ὡς τὰ Τούρκων διαδηλησάμενοι | ᾤχοντο, οἷα φύσει 8.
φρόνημά τι ἕπεται βαρβάρῳ, ἀπαυθαδησάμε|νος ἔφη, ὡς οὔτε ὄρνεις πεφύκασιν ὅπως τῇ πτήσει ἀνὰ | αἴθερα διαφύγοιεν τῶν Τούρκων τὰ ξίφη· οὔτε μὴν ἰχθύες ὡς | ἂν ὑποβρύχιοι γινόμενοι, ἐς τὰ κατώτατα τοῦ θαλαττίου ἀφανι|σθήσονται κλύδωνος, ἀλλ' ὑπέρθε περινοστοῦσι τὸ γῆς· καὶ | ἡνίκα 12.
μοι ὁ κατὰ τῶν Ἐφθαλιτῶν διανυσθήσεται πόλεμος (2), ἐπιθή|σομαι καὶ Ἀζμιροῖς (a), καὶ τὰς ἐμὰς ἥκιστα φεύξουσι δυνάμεις· | ταῦτα λέγεται ἐπικομπάσαντα τὸν Σιλζίβουλον ἑλέσθαι τὸ ἐπ' Ἐ|φθαλίτας ὁρμῆς. 16.

[Εσήμηνε Σιλζίβουλος ὁ Τούρκων ἡγεμὼν, ὡς ὁ Ῥωμαίων φίλος οὐχ ἧττον καὶ αὐτῷ ἐπιτήδειος, καὶ ὁ δυσμενὴς ὁμοίως (3)· ἐπειδ|ὴ τηνικαῦτα Ῥωμαῖοι Πέρσαις ἐπολέμουν ἐπὶ τῇ προσρήσει, δέον εἶναι ἐν καιρῷ καὶ αὐτὸν ἐπιθέσθαι Πέρσαις (4).]

III. Ὅτι ὁ Κάτουλφος (5) κωλυῶν (b) τὸν τῶν Ἐφθα|λιτῶν ἡγεμόνα τοῦ πρόσω πο-

est, Thraces foedera nesciunt.]

Qui a principe iniuriam passus est, is rempublicam plerumque odit.

Silzibulus Turcarum dux, audita Abarorum fuga in qua hi res Turcarum detrimentis adfecerant, solita barbarorum superbia iactanter ait: ne si aves quidem hostes sint, aërio volatu suo Turcarum gladios effugient: neque si pisces marini sint, profundo se pelago obruent, sed in arida sistentur. Simul ac autem ephthaliticum bellum absolvero, Abaros adgrediar, qui meis profecto viribus non resistent. Haec aiunt iactantem Silzibulum, adversus Ephthalitas esse profectum.

[Turcarum dux Silzibulus significavit, Romanorum amicos et hostes sibi etiam non minus tales esse. Quoniam igitur tunc Romani bellum cum Persis gererent, se quoque ex foedere Persas pro oblata occasione adgredi debere.]

3. Catulphus ut averteret Ephthalitarum ducem quominus proxime agmen du-

(a) Ita cod. Sed scribendum prorsus videtur Ἀβάροις. (b) Ita evidenter codex, non κωλύων.

(1) Alterum ex Suida transfero huc Menandri fragmentum, quoniam ex huius primo libro desumptum dicitur. Neque tamen aio sedem ei definitam assignari posse. Et quidem sciat lector, quod iam critici senserunt, eclogas quoque legationum menandrianas prorsus in editionibus esse perturbatas, sine temporis et historiae ordine.

(2) Revera in Menandri eclogis ed. ven. p. 73. dicuntur Turcae Ephthalitarum victores.

(3) Turcae Romanorum amicitiam societatemque adpetunt apud Menandrum p. 72.

(4) En hunc alium ex Suida (voc. προσρήσει et voc. Σιλζίβουλος) sumpsi tractum: quamvis enim Suidas Menandrum auctorem non nominat, nunc tamen evidenter agnoscimus et verba esse Menandri historici, et fere ad hunc pertinere excerptorum locum.

(5) Catulphus ephthalites quidem gente erat, sed ob iniuriam sibi a rege suo illatam, ad Turcas defecerat. Menand. ecl. p. 72.

ρείας, ἐφθέγγετο βαρβαρικὸν | μέν τι καὶ παροιμιῶδες, ὅμως γ᾽ ἐχόμενον πειθοῦς (1), ἕνα κύνα | ἐν τοῖς οἰκείοις, ὀθνείων δέκα ῥωμαλεώτερον εἶναι.

20. Ὅτι περ | οὐδὲν οὕτω βέβαιον ὡς τὸ τῆς νίκης ἀβέβαιον.

Ὅτι ἐν τοῖς | μεγίστοις κινδύνοις πολλάκις παραπέσῃ γε τῇ τόλμῃ τὸ ἐλπίζε|σθαι.

Οὐ γὰρ ἐμοί γε τἀληθῆ σιγητέον, ἀλλ᾽ οὐδὲ πρὸς χάριν | εἴποιμι
24. τῶν μέγα δυναμένων· οἷς γὰρ οὐκ ἔνεστι τὸ εὐκλεὲς, τούτοις | ἐγκώμια προσφέρων τις παρὰ τὴν πάντων δόξαν καταγέλα|στον τίθησι τὸν ἐπαινούμενον· καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐπισκιάζειν βου|λόμενος, κἂν τοῖς ὁμολογουμένοις ψεύδεσθαι δόξει. |

28. Ὅτι ἀναπτερώτατόν τι χρῆμα ἡ νίκη καὶ διαδιδράσκειν οἵα τε οὖσα | ῥᾳδίως· ταῦτα τοι καὶ Ὅμηρος αὐτὴν φησὶν ἐπαμείβεσθαι τοὺς ἄνδρας (2).

Ὅτι ψυχὴ τυραννουμένη πρὸς φόβου τῶν δεόντων | κατ᾽ οὐδὲν ὁτιοῦν προμηθεύσεται.

32. Πᾶν γὰρ ἀγαθόν τε καὶ κακόν τῇ | ἀνθρωπίνῃ ταλαντεύεται γνώμῃ, καὶ τῷ βουλομένῳ προσδέχεται τὴν ῥοπήν.

IIII. Ὅτι φησὶ ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ὁ ἱστορικὸς περὶ Πέτρου (3) || τοῦ πρέσβεως καὶ Χοσ- P. 342.

ceret, dixit barbaricum quidem proverbium, aptum tamen ad persuadendum: unum canem in propriis aedibus, externis decem esse validiorem.

Nihil est adeo constans ut victoriae inconstantia.

In maximis periculis saepe comitatur audaciam spes.

Neque a me veritas reticenda est, neque ad gratiam potentium loquendum. Etenim si hominibus, qui nihil commendabile habent, laudes contra omnium sententiam quisquam tribuat, tum is qui laudatur ridiculus evadit, tum qui veritati fucum facere nititur, in manifestis etiam rebus mentiri postea videbitur.

Volucris admodum victoria est, et facile aufugere solet; atque ob id mihi videtur ipsa ab Homero dici inter homines alternare.

Animus timore oppressus nullum officii respectum habebit.

Namque omne bonum malumque in humano libratur iudicio, atque a voluntate inclinationem accipit.

4. MENANDER historicus de Petro legato et de Chosroe sic loquitur.

(1) Imitatur presse Menander Agathiam lib. III. ed. ven. p. 56. ἐφθέγγετο παροιμιῶδές τι βαρβαρικὸν μὲν καὶ ἀφελὲς, ἐνεργὸν δὲ ὅμως καὶ χρήσιμον; quem locum refert Suidas voc. ἀφελὲς et σχέσις. Sed tamen ipsum quod sequitur apud Agathiam proverbium diversum est ab hoc Menandri.

(2) Iliad. VI. 339: νίκη δ᾽ ἐπαμείβεται ἄνδρας.

(3) Petri huius multa est notitia apud veteres novosque historicos, quorum narrationes nolo heic repetere. Eiusdem Petri eclogae legationum cum illis Menandri nostri editae extant. Nunc a Menandro accuratiorem accipimus historiarum a Petro scriptarum notitiam. Quod vero ait Suidas Petrum praeter historias, composuisse etiam opus περὶ πολιτικῆς καταστάσεως, ego sane magnopere arbitror me copiosas huius deperditi operis invenisse reliquias in alio vaticanae bibliothecae palimpsesto, in quo titulus est περὶ πολιτικῆς ἐπιστήμης. Certe idemmet est opus, quod Photius cod. XXXVII. legebat aeque anonymum. Nam personae quae apud Photium dialogum faciunt, prorsus eaedem loquuntur in praedicto codice vaticano. Sed utcumque se res habet, politicae quas dixi reliquiae in huius meae collectionis voluminibus lucem denique aspicient.

ρόν. Οἱ δὲ μὲν οὖν λόγοι προῆλθον ἐξ ἀμφοῖν, | καὶ οὐχ ἕτερα νοήματα ἐλέχθη (1) Σουανίας πέρι· οὐδὲ μὴν ἀνθ' ἑτέρων | ἑτέραις λέξεσιν ἐχρησάμην, ἢ τὸ χθαμαλώτερον (2) πῶς ἐστιν ἢ τῶν | λόγων καθόσον οἷόν τέ μοι μετέφρασα ἐς τὸ ἀττικώτερον· οὐ γὰρ ἔ|μοί γε θυμῆρες τὰ εἰρημένα κυρίως καὶ ἐς ἐμὲ ἥκοντα ὡς οἶμαι | ἐς τὸ ἀκριβὲς, μεταφέρειν ἐς ἑτερολογίαν (3)· καὶ τῷ γλαφυρῷ τῶν ῥη|μάτων οὐχὶ τὰ ὅσα ἐῤῥήθη, ἀλλὰ γὰρ τὴν τῆς ῥητορικῆς ἐπιδεί|κνυσθαι δύναμιν, μάλιστα καὶ περὶ σπονδῶν οὕτω μεγίστων δυοῖν βασι|λέοιν καὶ πολιτείαιν ποιουμένῳ μοι τὴν ἐπαγγελίαν· εἰ δέ γε ἄρα | βούλεταί τις τὰ ὅσα Περσῶν βασιλεὺς καὶ Πέτρος τηνικαῦτα ἀκριβο|λογησάμενος ἤστην εἰδέναι, ἀναλεξάσθω ταῦτα ἐκ τῆς αὐτοῦ | Πέτρου συναγωγῆς (4)· ἅπαντα γὰρ αὐτῷ ἀναγέγραπται ἐς τὸ ἀκριβὲς ὁ|πόσα Χοσρόης καὶ πρεσβεὺς Ῥωμαίων καὶ Περσῶν ἔλεξάν τε καὶ | ἤκουσαν αὐτοῖς τοῖς λόγοις τῶν φθεγξαμένων εἰρημένα, εἴ τε | κατὰ θωπείαν τινὰ ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μέροιν τυγχάνουσι λεγόμενα· | εἴ τ' οὖν κατασοβαρευόμενοι σφῶν ἔλεξαν ἄττα, ἢ εἰρωνευόμενοι, | ἢ καὶ ἐπιτωθάζοντες, ἢ καὶ ἀποφλαυρίζοντες (5), καὶ ἁπλῶς ὅσα | ἐστὶν καὶ ὅπως περὶ τόσου πράγματος διαλεγομένους τοὺς ἀμφο|τέρας πολιτείας ἄνδρας εἰπεῖν, ἐνθένδε ἀναλεκτέον· τεῦχος | γὰρ μέγιστον, ἐσότι τῶν τοιῶνδε πεπλήρωται, οἶμαι, ξὺν ἀληθείᾳ λό|γων· εἰ μὴ Πέτρῳ κομψεύεταί τι τῆς αὐτοῦ χάριν εὐκλείας· ὡς | ἂν τοῖς μετέπειτα δειχθείη ὡς μάλα ἐμβριθὴς καὶ ἀνάλωτος | ἐν τῷ ῥητορεύειν, τὸ καταμαλάξαι φρονή-

Hi ergo utrimque habiti sunt sermones, neque aliis sententiis actum est de Suania. Neque enim ego alia aliis verba substituerim; neque siquid humiliore stilo dictum fuit, id ego conatus sum pro meis viribus in attici sermonis elegantiam transferre: neque mihi libuit, quae proprie dicta sunt quaeque ad me incorrupta, ut arbitror, devenerunt, ea deinde in alia verba convertere: ita ut splendore vocabulorum, non singula quae reapse dicta fuerunt, sed rhetoricam potius vim, repraesentarem: praesertim quum foedera narrem tantorum duorum regum atque imperiorum. Quod siquem scire etiam delectat quidquid adamussim inter Persarum regem Petrumque actitatum est, is adeat Petri ipsius commentarios, in quibus cuncta diligenter scripsit, quaecumque Chosroes legatusque tum Romanorum tum Persarum locuti sunt vel audierunt, conceptis ipsis loquentium verbis: sive haec adsentatione quadam utrimque dicta fuerunt, sive serio, sive ironice, sive etiam irridenter et contemptim: atque omnino cuicui modi sunt quae de re tanta collocuti fuerunt utriusque imperii personam gerentes viri, ea indidem repetere oportet: est enim volumen maximum, plenum veridicorum, ut puto, sermonum: nisi forte Petrus aliquantulum ostentat se, famae suae gratificans; ut nimirum posteritati demon-

(1) De Suania provincia, quam Romani a Persis repetebant, multus sermo est in Menandri eclogis editis.

(2) Puta orationes barbarorum hominum, regis eiusque legati. Certe ipse Chosroes in ecl. ed. p. 97. imparem se graecae eloquentiae fatetur.

(3) Menander ecl. p. 92. profert epistulam persae regis αὐτολεξεὶ, graece tantum conversam.

(4) Atqui Menander ipse in eclogis editis haud breviter scribit Petri legationem et colloquia cum legato Persarum et cum ipso Chosroe p. 90—99.

(5) Haec omnia cognoscenda sunt in praedictis Menandri eclogis.

ματα βαρβαρικὰ σκληρά τε καὶ ὀγκώδη (1)· ἅπαντα δὴ οὖν ἐν τῇ τούτων βίβλῳ τ' ἀναλεγόμενος ὅστις οὖν εὑρήσει· οὐ γὰρ ἐμοί γε ὑπῆρχεν ἀναγκαῖον οὐδὲ | ἄλλως ἁρμόδιον ἐν ξυγγραφῇ περιττολογίᾳ χρῆσθαι τὸ ἐφ' ἑνὶ | κεφαλαίῳ ἐμφιλοχωρεῖν· ὡς εἴ γε ἅπαντα ἂν ἐγραψάμην τὰ ὅσα κατ' ἐκείνην γε δήπου φέρεται τὴν διφθέραν, ἀπέχρησε μοὶ | ἂν ἡ τῶν σπονδῶν ῥαψῳδία ἐς μεγίστης ἱστορίας ὑπόθεσιν· ἐγὼ δὲ ἐκεῖθεν ἀρυσάμενος ὅ τι χρειῶδες ἐν ὀλίγῳ ἔλεξα (2).

V. Ὅτι ἐν ταῖς εὐπραγίαις, τῶν δυσμενῶν διπλασιάζεσθαι πέφυκε τὸ | ἔχθος.

Ὅτι τὸ εὐτυχεῖν οὓς οὐκ ἐχρῆν ὑπόθεσις γίνεται τοῦ μὴ ||| τὰ δέοντα φρο- P. 331.
νεῖν τοῖς μὴ λογισμῷ βεβηκότι χρωμένοις τῇ τύχῃ.

Ὅτι φιλοτάραχον χρῆμα ὁ δῆμος, καὶ φύσις αὐτῷ ἡ προπετεία.

Ὅτι χαλεπὸν ἀμελούμενον τὸ χρῆμα· καὶ δυσκαταγώνιστον ἐμφύλιος πόλεμος.

Ὅτι ἀνδρείας ἐπίδειξις προερχομένη κατὰ τῶν φύσει δυσμενῶν καὶ οὐ κατὰ τῶν ὁμοδιαίτων, ἐνδοξότερον τίθησι τὸν ἐπιδεικνύμενον.

Ὅτι οἱ Γότθοι παντελῶς ὑπὸ | Ῥωμαίων ἡττήθησαν· καὶ ἐγώ γε τὰ τοιάδε ἄγαμαι οὐδαμῶς· χρόνῳ | γὰρ συμμεμορφοῦσθαι πέφυκε τὰ ἀνθρώπεια· εὕροις τε σχεδὸν ἅπασαν ἱστορίαν τῶν τοιῶνδε χαλεπῶν ἀνάπλεων· γένη τε μέγιστα | καὶ πόλεις, νῦν μὲν ἐς ἄγαν εὐημερήσαντα, νῦν δὲ ἐς τὸ μὴ εἶναι |

stret, se fuisse praevalidum atque invictum in arte rhetorica ad emolliendos duros atque elatos barbarorum spiritus. Lector igitur omnia eo in libro inveniet. Neque enim mihi necessarium, immo neque concinnum est, scribenti historiam longis sermonibus uti, atque in uno rerum capite tamdiu versari. Nam si omnia referrem, quae membranis illis continentur, sufficeret foederis illius tractatus ad copiosissimae historiae argumentum. Ego igitur illinc haustis, quae utiliora esse videntur, breviter rem expedivi.

5. Sicui res prospere eveniunt, tunc malivolorum odium duplicari solet.

Indignorum hominum felicitas in causa est, quominus illi congruos spiritus mente agitent, qui teneriore animo fortunam suam ferunt.

Populus tumultuandi amans est, et natura sua temerarius.

Incuria negotium difficile reddit; bellum autem civile aegerrime extinguitur.

Ea demum fortitudo facit hominem inclytum, quae adversus naturales hostes, non quae contra cives exseritur.

Gothi a Romanis penitus domiti fuerunt. Neque ego id miror: nam aeque ut tempus, res humanae labiles sunt. Cunctam vero propemodum historiam tremendorum huiusmodi casuum plenam invenies: et quidem maximas gentes urbesque modo felicissimas, modo ad nihilum redactas. Haec et similia,

(1) Reapse Petrus apud Menand. p. 97. dat operam ut ab ipso Persarum rege eloquentia sua laudetur.

(2) Scilicet innuit Menander ea quae in legationum excerptis legimus.

κατολισθήσαντα παντελῶς· ταῦτα μὲν οὖν καὶ τοιάδε ἡ πε|ριφορὰ νεοχμοῦσα τοῦ 12.
χρόνου καὶ πρὸ τοῦ ἐπεδείξατο, καὶ μὲν | ἐπιδείξεται αὖθις, καὶ ἐπιδεικνυμένη οὐ
παύσεται, ἐς τ᾽ ἂν ἄνθρωποί | τε ὦσι καὶ μάχαι.

[Ὁ δὲ Ναρσῆς, ὃς εἰώθει τῶν πολεμίων ἀεὶ κρατεῖν, κατά τινα θεήλατον
ὀργὴν (*corr.* ὁρμὴν) ἔφυγε προτροπάδην. *Suidas voc.* θεήλατος (1).]

VI. Ὅτι μέχρι τοσούτου δέον πονεῖν, ἄχρι τοῦ | ἐκ τῶν πόνων ὠφελείας ἐν ἀπο-
λαύσει καθεστάναι δύναιτό τις· ὁ γὰρ | μὴ οὕτω βιοτεύων, εἰ καὶ πλέον ἔσχε 16.
τῶν ἄλλων, ἧττον ἔχει τῶν ἀγα|θῶν.

Ὅτι ὁ ξὺν τῇ δυνάμει τῶν πέλας νικήσας, οὐδὲν ἧττον | ὥσπερ νενικηκόσι τοῖς ἡσσημένοις παραχωρήσει μεγαλαυχεῖν | τῷ πρὸς διττὴν αὐτῶν ἀγωνίζεσθαι δύναμιν.

Ὅτι κινδύνων | ἐλπὶς ἄνευ κινδύνων τίθησι τὸν ἐλπίζοντα, τῷ προησφα- 20.
λίσθαι | τῶν δυσχερῶν τῇ δοκήσει τὰ πράγματα· πολλάκις γὰρ καὶ τό γ᾽ | ἀ-
ληθὲς ἐν ὑπονοίᾳ γινόμενον ἀσφαλές.

Ὅτι καὶ αὖθις ὁ τῶν | Ἀβάρων ἡγούμενος τῇ πρώην ἐχρήσατο ἀπειλαῖς·
καὶ ἐπειδὴ | κομπάζων καὶ μεγαλορρήμων ἐσότι ὑπάρχων οἷός τε οὐκ ἐγένε- 24.
το ἐκ|δειματῶσαι τοὺς Ῥωμαίους· οὗτοι γὰρ δὴ πρὸς οἷς οὐκ ὀρρωδία τις |
αὐτοῖς ἐνέσκηψε, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀπεφλαύριζον καὶ περιεφρόνουν | τὸν βάρβαρον,
οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κομπωδεστέραις ἐχρῶντο ταῖς | ἀντιλογίαις.

Ὅτι μεμίσηται τυραννίς, καὶ ἀντίπαλος εἴη ὁ | τυραννούμενος. 28.

Ὅτι τῇ κακηγορίᾳ ἔνεστιν ὡς τὰ πολλὰ ἐπὶ χαι|ρεκάκῳ ὅσῃ ἀόκνως

inquam, temporis circumactio ac perpetua novitas, tum ante nos demonstravit, tum et deinceps, donec hominum genus erit et bellandi usus, spectanda exhibebit.

[Narses autem, qui semper hostes vincere consueverat, tunc immisso divinitus impetu fugam praecipitem arripuit.]

6. Eatenus laborandum est, quatenus laborum utilitate frui quis potest: nisi enim ita vivit, is etiamsi ceteros divitiis superet, ubertate tamen verorum bonorum inferior est.

Qui finitimorum viribus adiutus vicit, is occasionem praebebit victis ceu si essent victores gloriandi, quasi ipsi contra vires duplo suis maiores pugnaverint.

Periculorum expectatio extra periculum expectantem collocat; propterea quod suspicione malorum cautum reddit: saepe enim id etiam quod reapse impendet, si suspicione praeoccupetur, tuto cavemus.

Abarorum dux praedictas denuo minas intentavit: neque tamen iactantia tumidisque verbis Romanos territare potuit. Porro hi, quamquam nullo timore correpti essent, immo barbarum temnerent ac flocci facerent, nihilominus iactantioribus responsis temperabant.

Tyrannis invisa est, fitque inimicus qui tyrannidem patitur.

Solet homo maledicus inter improbos rumores spatiari plerumque ac lae-

(1) Quoniam de Gothis debellatis in superiore fragmento Menander loquitur, idcirco putavi, fragmentum hoc a Suida servatum, non inconcinnam, etsi minime fortasse propriam, heic habere sedem. Namque a Narsete finem gothico regno impositum fuisse, notissimum est. Ceteroquin in Italia certe bellum gothicum iam inde ab anno DLIII. debellatum fuerat, ante historiae menandrianae argumentum.

περινοστεῖν τε καὶ ὑπευρύνεσθαι· τὸ ἑαυτοῦ | οὖν ἐπιτηδεῦσα ἐφότου ψιθυρίζουσα κατὰ τούτου· ἐπεὶ δὲ ἐνε|φώλευε τοῖς ὠσὶ, τὸ ἀστάθμητον τὲ καὶ ἀλλόκοτον τούτου ἐκτραγω||δοῦσα· οἱ (a) . . . . | ὑπήκοον ἤχθοντο, καὶ περιέ- P. 332.
φερον ἐν στόματι τὸν ἡγεμόνα ἅτε | ἀνοσιουργόν.

VII. Ὅτι ὁ ἱστορικὸς φησὶ ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ περὶ Ἰσαοζίτου | τούτου ἐν Περσίδι σταυρωθέντος τραγῳδίαν θέμενος (1) καὶ τὸν ἄνδρα | ἐς τό τι ἀγασθεὶς, ἐν νῷ ἐβουλόμην ὡς ἦν ἄξιον τῷ τοῦ θεοῦ θεραπευτῇ | τῷ βαρβάρῳ ἐν ἑξαμέτρῳ ἐπίγραμμα λέξαι· καὶ δὴ λέλεκται μοὶ | ἐπίγραμμα ὧδε (2).

Ἦν πάρος ἐν Πέρσῃσιν ἐγὼ μάγος (3) Ἰσαοζίτης (b) |
Εἰς ὀλοὴν ἀπάτην ἐλπίδας ἐκκρεμάσας.
Εὖτε δὲ πυρσὸς ἔδα|πτεν ἐμὴν πόλιν, ἦλθον ἀρῆξαι,
Ἦλθε δὲ καὶ Χριστοῦ πανσθενέος θε|ράπων.
Κείνῳ δ' ἐσβέσθη (c) δύναμις φλογὸς, ἀλλὰ καὶ ἔμπης
Νικηθεὶς νί|κην ἤνυσα θειοτέρην.

Ὅτι ὁ αὐτὸς Ἰσαοζίτης παραινούν|των αὐτὸν ἐσταυρωμένον ὄντα ἐς τὰ πάτρια μεταθεῖναι νόμιμα | καὶ σώζεσθαι, ἔφη μεταμελεῖσθαι οὐχ ὅτι ἐς τοῦτο ἔδνω

tari ; atque in eo suum officium exsequitur , quod alienae famae obtrectat . Postquam vero ad alienas aures adrepsit , tum rem ceu inopinam monstrosamque exaggerans . . obsequentem oderant , ac veluti scelestum differebant sermonibus ducem .

7. Ait historicus MENANDER . De hoc Isaozita , apud Persas in crucem acto , tum tragoediam olim composui hominis admiratione correptus , tum eidem destinaveram sex versiculorum epigramma , prout famulo Dei , quamquam barbaro , dignum erat , inscribere . Est autem epigramma hoc :

Eram olim inter Persas magus ego Isaozita ,
Qui perniciosa in fraude spem collocaveram .
Cumque urbem meam ignis corripuit , veni auxiliaturus ;
Venitque simul Christi invicti famulus .
Ille sane vim igneam extinxit ; sed tamen ego
Victus victoriam retuli diviniorem .

Idem Isaozita , quum quidam hortarentur eum cruci iam adfixum ut ad patria sacra revertens fatum supremum declinaret ; paenitere se ait , non quod

(a) Unus versiculus legi nequit. (b) Anthologiae editio cl. Iacobsii anni MDCCCXIII. T. I. p. 27. (seu potius codex palatinus) habet Ἰσβοζήτης. (c) Palimps. videtur habere δὲ δύνεσθαι.

(1) Notemus incognitam Menandri tragoediam.

(2) Quod sequitur epigramma Menandri , editum iam fuerat e codice praestantissimo anthologiae palatinae , qui diu bibliothecam vaticanam exornavit , nunc vero post bellum gallicum Heidelbergam relatus est. En autem iam constat , e Menandri ipsis historiis decerptum fuisse epigramma ; et nunc belle accidit ut ex alio pervetusto bibliothecae vaticanae codice non sine aliquot varietatibus idem prodeat.

(3) Magi cuiusdam persae conversionem ad Christum , viso prodigioso super martyrum corporibus igne , eiusdemque martyrium , habemus apud Assemannum martyr. orient. T. I. p. 94-95. Sed alius homo is videtur. Magorum item complurium ad christianam fidem accessio narratur in praedicto volumine p. 40.

σωτηρίας ἐλθεῖν, | ἀλλ᾽ ὅτι ἔγνω ὀψέ. Ταῦτα ἔλεγε γλιχόμενος κατὰ τὸ ἀπαραίτητον τὲ | καὶ καρτερὸν τῶν οὐρανίων ἐκ. . (a) διὰ παλαιῶν στεφάνων τὰ ἀκη|ραια ἀνακεῖσθαι νικητήρια, καὶ ἠξίου τὸ βραχὺ καὶ ἀνόνητον | τοῦ βίου δοκεῖν 16.
τίθεσθαι ἐπὶ ρη . . διὰ . . (b) | ες ἀεί.

VIII. Ὅτι ἡ εἰς τὰ μέγιστα τῶν ἐγχειρημάτων ὁρμὴ πλέον πέ|φυκε τὸ ἀναχαιτίζον τοῦ παρορμῶντος ἔχειν· ἄλλως τε ἐπὶ ἣν αὐ|θυς ὦσιν οἱ ἐς προῦπτον κίν- 20.
δυνον ἐθέλοντες ἀφιέναι.

Ὅτι περὶ Προκοπίου τοῦ ἰσοεικοῦ καὶ δικηγόρου φησὶν ὁ ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ. | Οὐ γὰρ ἐμοί γε δυνατὸν οὐδέ γε ἄλλως πέφυκε θυμῆρες τοσαύτῃ | λόγων ἀκτῖνι τὴν [με- 24.
σημβρινὴν δᾷδα (c)] ἀντανασχεῖν· ἀρκέσει δέ μοι | ἐν μικροῖς [πάσκαλον δεῖσθαι (d)] τοῖς ἐμαυτοῦ· καὶ τῷ ἀσκραίῳ [ἕπεσθαι] ποιητῇ ἠλίθιόν τινα καὶ παράφρονα εἶναι φάσκοντι τὸν ἐς | σφῶν κρείττονας ἁμιλλώμενον (1).

Ὅτι μετὰ τὸ τῶν Ἀβάρων | η· . . . . λέγεται καὶ τὸ· . . . . ὁ τῶν Ἀβάρων . . (e)

. . μον ἐπενεγκεῖν ἐτόλμησ . . . γράμματα τὲ καὶ διφ . . . . . | εἰσίν· ὅθεν ἀναλεγόμενοι γνω . . . .

χωτάτῳ ἐς τὰ φύλα . . Τιβέριον δὲ φάναι ἀμοιβαίῳ (2) ||| . . .

[Κατιόντων τῶν Ἀβάρων κατ᾽ ὀλίγους (3), οἱ στρατηγοὶ γνώμῃ ἐχρῶντο παραχρῆμα ἐπιθέσθαι σφίσι, κἀκ τούτου ἀνάῤῥοπον τιθέναι τὴν τῶν Ἀβάρων κατάβασιν. *Suidas voc.* ἀνάῤῥοπον.]

VIIII. [Οἱ δὲ Ἄβαροι κατὰ τὴν τοῦ πολέμου κίνησιν ἐβούλοντο ἦχον ἐγεῖραι ξυμμιγῆ τε καὶ ἄγριον, ἔτι δὲ οὖν ξὺν τῷ ἀλαλάγματι ἐπιδουπῆσαι τοῖς τυμπάνοις, ὅπως ἂν ἐς τοσοῦτον αὐτοῖς ὁ κτύπος ἐξαρθείη, ὡς καταπλῆξαί τε

ad salutarem religionem pervenisset, sed quod serio eius notitiam nactus fuisset. Haec aiebat cupiens per suam firmitatem atque constantiam caelestes coronas adipisci . . . optabat brevem hanc et inutilem vitam deponere . . .

8. Fiducia qua ad res maximas gerendas quis ruit, multum ferociae ab eo contrahit, qui ipsarum rerum hortator est; idque praecipue si ii praesentes sint, qui ad apertum discrimen hominem impellunt.

De Procopio historico et iuridico ait MENANDER. Neque mihi possibile est, neque alioquin animo destinatum, ut contra tantum eloquentiae splendorem facem meridie veluti attollam. Satis erit mihi tenuitas mea; ascraeoque poetae audiens ero, qui cum potioribus certantem stultitiae insimulat atque dementiae.

. . . .

[Quum Abari manipulatim descenderent, visum est ducibus ilico eos adgredi, atque ita retrogradam efficere illorum incursionem.]

9. [Abari autem sub initium proelii dissonum et horridum clamorem tollere, et cum fremitu bellico tympana quoque pulsare statuerant, ut inopino illo

(a) Unum verbum oblitteratum. (b) Duo vel tria verba legi nequeunt. (c) In codice videor mihi legere ἑκάστου θρίαμβα. (d) Ita legebam. (e) Hae lacunae neque ad paginae finem occupant versus sex.

(1) Hesiodi locum adscripsi ad Eunap. p. 294. n. 3.

(2) Nemo putet, etiamsi forte extremum verbum huius folii sit ἀμοιβαίῳ, idcirco esse subiungendum verbis λέξεως εὐγενεῖ; namque ibi est exordium, heic historia; ibi loquitur Menander heic Tiberius.

(3) De Abarorum descensu in romanam ditionem legesis Menandri eclogas p. 67. 76.

καὶ δεδίξασθαι τὸ ῥωμαϊκόν· ταῦτα ἐπεὶ προέγνω ὁ Βῶνος (1) προαφηγήσατο τοῖς στρατιώταις, ὥστε αὐτοὺς τῷ ἀθρόῳ μὴ καταπληγῆναι, ἀλλὰ προανατυποῦντας ὅπερ ἔμελλεν ἔσεσθαι ἐθίζεσθαι τῇ δοκήσει καὶ τῷ μήπω παρόντι πρὸς τὸ ἐσόμενον· καὶ ὅταν αἴσθοιντο τὸν πάταγον τῶν τυμπάνων ἀντιπαταγεῖν καὶ αὐτοὺς ταῖς ἀσπίσι, καὶ ἐπαλαλάζειν τὸ ἐνυάλιον, καὶ παιανίζειν, καὶ τοῖς ὑδροχόοις ἀγγείοις ξυλίνοις οὖσιν ἐπικτυπεῖν. *Suidas voc.* ἐπιδουπῆσαι *et* δεδίξασθαι.

* * *

. . . . . . (2) εἶναι ἐπιτήδειον.

Ὅτι ὀρθότατα διάνοια προσφερομένη πρὸς | τὸν πέλας καὶ μὴ ἐκτραπεῖσα τοῦ πρέποντος, οὐκ ἀγνωμονοθήσε|ται τῷ ἀδήλῳ τῆς ψυχῆς ἀνταλλάγματι. P. 321.

4. Ὅτι ἐλπίδι τοῦ νικᾶν | τοῦ πλείονος ὀρεγόμενος, τῆς ἀδήλου ῥοπῆς ἀναλογισάμενος τὸ | σφαλερὸν, ἕξει τὴν αὐτὴν δόκησιν εὐβουλίας (a) ὑπόθεσιν. |

Ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὐ καθ' αὑτοὺς ἀδικοῦνται μόνοι, ἀλλὰ συναδικοῦνται καὶ | φίλων, ὡς εἰκὸς, ὑφ' ἑτέρων πασχόντων κακῶς.

8. Ὅτι οὐχ ὅστις ἀντε|πιβουλεύει τοῦ δικαίου κατόπιν ὀφθήσεται, ἀλλ' ὃς ἐπιβουλεύει τῶν | χαλεπῶν ὑπόθεσις γίνεται.

vehementique strepitu Romanos percellerent ac territarent. At Bonus id praecognitum militibus iam praedixerat, ne re subitanea consternarentur; sed opinione praecipientes id quod futurum erat, assuescerent ei quod nondum acciderat: et ubi strepitum tympanorum audissent, ipsi quoque vicissim scutis concreparent, et paena canerent, et situlis ligneis inter se collisis strepitum ederent.

* * *

. . . . . esse idoneum.

Mens quae rectissime erga aliquem tendit, neque ab officio detorquetur, haud fidem rumpet arcana animi volubilitate.

Qui spe victoriae animum ad plura concupienda adiicit, is si incertorum eventuum lubricitatem secum reputet, hac ipsa consideratione ad sana consilia revocabitur.

Homines non in propria tantum persona laeduntur, verum etiam in aliena, cum amici nostri videlicet ab aliquo iniuriam patiuntur.

Non qui insidias pari astu repellit, iustitiam deserere videtur; sed qui prior insidiatur, is mali causa est.

(a) Cod. ἀβουλίας.

(1) De Bono romano duce confer ecl. p. 75. 76. 105, et alibi.

(2) Menandri in palimpsesto vaticano superest sesqui folium. Scilicet unius eiusdemque quaternionis pars anterior occupatur Agathiae excerptis, posterior excerptis Menandri. Quaternionis ipsum folium quartum seu intimum habet Menandrum in paginis continuis 341. 342. 351 352. Folium tertium habuit item partim Menandrum; sed nunc desideratur. Folium vero primum et secundum habuerunt in priore parte Agathiam, in posteriore Menandrum. Unum autem ex his superest (primum vel secundum) habens Agathiae ex libb. tertio quarto quintoque excerpta in anteriore parte; in posteriore autem Menandri excerpta in duabus paginis 321. 322, quas ego nunc lectori exhibeo.

X. Ὅτι ἀφιλοπρωτεία μόνη καὶ φθόνου κατάλυσις | τὰ καιριώτατα συνιστᾷ.
Ὅτι τὸ εὔδαιμον οὐκ ἐξ αὐτομάτου τινὸς | ἐπιῤῥεῖ, ἀλλ᾽ ὅτι τῆς ἀλη-
θοῦς εὐτυχίας οἱ πόνοι γονεῖς· ὅθεν καὶ ἡδυτέ|ρα τις ἡ ἐκ τῶν πόνων ἀπό- 12.
λαυσις.

Ὅτι ὡς ἔοικε πρὶν ἢ Μαυρίκιον | ἡγεμονεῦσαι τοῦ στρατοῦ, τὰ κατὰ τῶν δασ-
μοφορούντων ἀδικήματα | ἔσφηλε Ῥωμαίους· ταύτῃ τοι κατά τινα θεήλατον
ὀργὴν (a) τὰ δο|κηθέντα οὐκ ἐτελέσθη· ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀπέσκηψεν εἰς τοὐναντίον.
φιλεῖ | γάρ πως τὸ θεῖον τοῖς ἄδικα πεπραχόσι οὔτ᾽ οἰομένοις τὰς ποινὰς ἐ- 16.
πιφέ|ρειν, ὡς ἂν τῷ παραλόγῳ τῶν ἀποβάντων σωφρονοίζοιντο πλέον.
Ἀφεστηκότος γὰρ ἔτι τοῦ τῶν πολεμίων στρατοῦ καὶ τὸ πλῆθος τῆς ῥωμαϊ|κῆς δε-
διότος, καιροφυλακοῦντος δὲ εἴ πῃ διασπασθεῖεν, καὶ | δώσοιεν αὐτοὶ τῆς καθ᾽ 20.
ἑαυτοὺς ἐφόδου καιρὸν ἀσύμφορον· ἔδοξε δὲ | τισὶ τούτων ἅμα πάντας ἀπροσμάχους νο-
μιζομένους, τούτους καὶ | τὸ τῶν πολεμίαν διαιρεθέντας εὐεπιχειρήτους ποιῆσαι.

XI. Ὅτι εἰπὼν περὶ τῶν ὀκτακοσίων λευκῶν ἵππων ὑπὸ Ἀζαρέφθου (1) ἁλόν|των 24.
καὶ ἐς θρύαμβον ἀχθέντων, φησὶν ὁ ἱστορικὸς ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ. Ταῦτα | μὲν ἡ ἀ-
βουλία καὶ ἡ καταφρόνησις ἥλικα κατέργαζον τὰ κακὰ παραστῆ|σαι βουλομένῳ,
λέλεκται· καὶ ὡς ὁ θεὸς ἡνίκα ἂν οὐ ξυνεπιλαμβά|νηται καὶ τὰ δοκοῦντα εὖ
βεβουλεῦσθαι περιάγεται ἐς τοὐναντίον, καὶ ὡς | ἄγαν χαλεπὸν καὶ πολιτείαν 28.
διαφθεῖραι δυνάμενον, τὸ τῶν ὑπηκόων ἀνήκοον· | Μαυρίκιος μὲν γὰρ ὁ τῶν

10. Sola ambitionis fuga et invidiae omissio res deploratissimas corrigunt.

Felicitas haud a caeco eventu fluit, sed reapse bonae fortunae parentes labores sunt. Quare et suavior est post exantlatum laborem voluptas.

Ante quam Mauricius ductaret exercitum, iam iniuriae, ut arbitror, adversus stipendiarios populos rem romanam labefactaverant. Eam ob rem, atque ob caelestem nescio quam iram, suscepta consilia successu caruerunt, immo contrarium exitum nacta sunt. Solet enim Numen iniquis nec opinantibus poenas infligere, ut subitis casibus modestiores reddantur.

Nam quum adhuc hostilis procul esset exercitus, copiarumque romanarum numerum pertimesceret, atque idoneum tempus speculataretur, dum hae fortasse dispergerentur, atque incursioni hostili damnosius patescerent; visum est nonnullis optimum fore, si qui coniunctim invicti essent, eos per hostilem agrum palantes periculis irretirent.

11. Postquam narravit de octingentis albis equis ab Azarephtho captis atque in triumpho ductis, MENANDER historicus ait. Et quanta quidem mala a stultis consiliis contemptuque manaverint, hactenus dictum esto: quodque Deus, nisi in partibus nostris sit, ea quoque quae recte excogitata videntur, in contrarium vertat: et quod gravis sit ac pessumdandae reip. idonea subditorum inobedientia.

(a) Ergone etiam p. 358. v. 5. retinendum fuit ὀργὴν?

(1) De Azarephtho Persarum duce lege Procopium bell. pers. I. 17. 18. II. 27. ed. ven.

(2) Mauricium missum a Tiberio ducem contra Persas narrat Menander noster ecl. lib. VIII. p. 113. Ergo eclogarius vaticanus versatur iam in extremo Menandri libro. Atqui prima excerpta vaticana p. 353, ex ipsa operis praefatione petita sunt; ergo in vaticano Menandri sesquifolio excerpta habemus ex universa fere eiusdem historia (exceptis lacunis de quibus dixi in praecedente pagina n. 2.) Neque id mirum; quoniam (ut praedicto loco observavi) duabus aliis palimpsesti paginis excerpta continentur trium Agathiae librorum; nempe quae pertinent ad titulum *de sententiis*.

Ῥωμαίων στρατηγὸς (2) εὖ βεβουλευμένος, καὶ | καθόσον οἷόν τε ἦν ἀνθρώπῳ
προέγνω τὰς ἀδήλους τῶν πράξεων ἀποβάσεις, τῇ τε τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἀ-
32\. κοσμίᾳ τὸ μὴ φυλάξαι τὰ πρὸς | αὐτοῦ εἰρημένα τε καὶ παρηγγυηθέντα ἐς ἔσχα-
τον κινδύνου τὰ Ῥω|μαίων ἤλασε πράγματα· καὶ οὐχ ἡ σταλεῖσα μὲν πρὸς P. 322.
τοῦ ἡγεμόνος κατά | τε τὸ Δούβιον (1) καὶ Ἰβηρίαν ταῦτα ἐδυστύχησε στρατιὰ μό-
νον, αὐτὸς δὲ ὁ | Μαυρίκιος ἀπαθὴς κακῶν ἔμεινεν, [ἀλλὰ] κἀκεῖνος εἰς
4\. τελευταίας | διωλίσθησεν ἐλπίδας, ὅμως διεσώθη μόγις.

XII. Ὅτι ἡ τῶν προσδοκη|θέντων ἀνάγκη τὸν προσδοκῶντα ῥαθυμότερον
διατίθησιν. |

Ὅτι φήμη ἀεὶ χειροῦται τὰ πράγματα, καὶ τὰ δοκοῦντα πῶς ἄδηλα
. . | . . . . . . τάναι προτίθησι ταῖς ἀκοαῖς ὥσπερ ἐπ' ἀγοραῖς ἐν φα-
8\. νερῷ τῷ | βουλομένῳ πρίασθαι ων . . . ἠλλάξατο τὸ πονεῖν βίον τινὰ α.
. . . μβυόντων φησὶ καὶ τὸν ἐνδοξοτέρου τὸ ἄδοξον.

Ὅτι οὐκ ἐν ῥώμῃ σώματος, ἀλλ' ἐν ἀνδρείᾳ ψυχῆς ἡ τοῦ πολέμου ῥοπὴ
κινδυνεύεται. |

12\. Ὅτι οὐδὲν οὕτω ῥαστώνης ἢ τρυφῆς καὶ ἀναπαύλας ὡς κίνδυνοι καὶ | πό-
νοι καθέστηκε (a)· ὅτι οἱ πόνοι μὲν γὰρ τῶν προκτηθέντων ἀπό|λαυσιν, ὥσπερ
ταμεῖον τι τῆς εὐκλείας καθεστήκασι· τρυφὴ δὲ ἄνευ τοῦ | προπαιδεύεσθαι παντὸς
τοῦ κάκιστα ζῆν ἡγεμών· ἔστι δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ | ζῆν μετὰ τῆς ἀδοξίας ἀπαλλαγή.

[Μαθὼν ὡς τὸ ἤδη ὑπὸ Ζαχαρίου (2) δοκιμασθείσαις σπονδαῖς οὐ στέργουσι
Ῥωμαῖοι, ἐπαφίησι τὸν Ταγχωσδρῶ (3) κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας. *Suidas voc.*
δοκιμάσας.]

Mauricius Romanorum dux, quamquam consilio praestans; et quantum homini licet, incertos rerum exitus praevidens; tamen ducum ceterorum incomposito ordine dictorumque eius atque monitorum neglectu, res romanas in extremum discrimen adduxit. Neque solum exercitus, quem dux . . . in Iberiam miserat, rem improspere egit, ita tamen ut Mauricius incolumis esset; verum et ipse in summis terroribus fuit, atque aegre vitam servavit.

12\. Cum ea quae impendent vitari nequeunt, tunc ille qui rem fatalem expectat languidior fit.

Opinio in rebus gerendis dominatur . . .

Belli cardo non in corporum robore sed in animorum fortitudine vertitur.

Nihil aeque, ut pericula ac labores, quietis et deliciarum et otii facultatem comparat. Et quidem labores ipsam acquisitorum bonorum voluptatem, ceu praeclara custodia, conservant. Nam voluptas, quae disciplina non regitur, pessimae vitae dux est: quin adeo vitam quoque ipsam turpiter eripit.

[Quum intellexisset, Romanos non esse contentos foedere a Zacharia iam confirmato, Tanchosdrum in romanam ditionem immisit.]

(a) In cod. heic καθεστήκασι: infra vero καθέστηκε.

(1) Δούβιον vel Δούβιος regio Persarmeniae. Procop. bell. goth. II. 25.

(2) De hoc Zacharia romani imperatoris medico et pragmatico homine frequens sermo est in Menandri eclogis editis.

(3) Edd. Χωσδρῶ; sed ita emendandum esse, iam monuit Kusterus. Ego vero aio apud Menandrum quoque editum p. 84. corrigendum ita esse mendum τὰ Χοσδρῶ. Heic autem Suidae fragmentum pono, quia sequitur in vaticanis excerptis mors Tanchosdri.

Ὅτι Ταγχοσδρῶ ἐβλήθη ὑπὸ τι|νὸς ὀλεθρίαν τινὰ ἀλγὴν (1)· καὶ ἐμοί γε οὐκ ἀπόξοπον φαίνεται τὸ τοι|όνδε γίνεσθαι· ἐργάτις γὰρ τῶν τοιούτων ἡ τύχη· πολλοὶ γὰρ πολλάκις | τῶν λίαν εὐδοκίμων ἐσφάλησαν· καὶ φύσει τινὶ τὰ παράδοξα τῷ ἀνθρωπείῳ συμπαραφέρεται γένει. 16.

XIII. Ὅτι Μαυρίκιος ἡττηθεὶς ὑπὸ Περσῶν, μεγίστῃ κατείχετο ἀνίᾳ· οἷς 20.
γὰρ παρεν . . . | τι ἀποβαίνει· καὶ ἐν μὲν τῷ καιρῷ τῆς πράξεως ἀνθέλκονται τῇ τῶν | περιαστεύεσθαι ἀνάγκῃ· παρὰ πάσης δὲ τῆς τιμῆς τῶν ἔργων ἐν ἡσυ|χίᾳ γινόμενοι τὸ λοιπὸν ἀθυμότατα διατελοῦσι ἄρα λογιζόμε|νοι (a) . . . 24.

Ὅτι Θεόγνις (2) ||| * * *

MENANDRI FRAGMENTA HISTORICA

EX SUIDA.

[Οἱ Ῥωμαῖοι γὰρ οὐκ ἀπετάφρευον τὸ πρότερον, οὔτε μὲν ἐν ἐπιστήμῃ πάμπαν τὸ τοιόνδε εἶχον πρότερον, ἢ Μαυρίκιον τὸν Παύλου (3) ἡγήσασθαι τοῦ ἑῴου πολέμου· ἐπειδὴ δὲ ὅ τε τὴν στρατηγίαν εἶχεν ἡγεμονεύουσαν αὐτῷ τῆς ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἀτραποῦ, τὸ τοιόνδε ῥαθυμίᾳ παρορφθὲν ἐς τὸ δέον ἐπανήγαγε· Ῥωμαίοις γὰρ μὴ βουλομένοις ἦν τὸ χρῆμα, καὶ εἰς λήθην κατώλισθεν· πόνος γὰρ ὄκνῳ πολέμιος. *Idem voc.* ἀπεταφρεύον.]

XIIII. Εἰς τοῦτο ἀβελτηρίας ἤλασεν αὐτοῖς ὁ νοῦς, ὥστε θάτερον μέρος τὴν κατὰ θατέρου μᾶλλον, ἢ τὴν κατὰ τῶν πολεμίων, εὔχεσθαι νίκην. *Suidas voc.* ἀβέλτερος.

Tanchosdrus ab incerto homine lethale vulnus accepit : quae res mihi haud insolita videtur ; talium quippe casuum fortuna operatrix est : multi enim clari homines ab ignobilibus interempti fuerunt. Casus enim admirabiles et vulgo inopini naturam humanam comitantur.

13. Mauricius a Persis victus, in magno versabatur maerore . . . .

. . . .

Romani antea castra sua fossis non muniebant, nec rei eius rationem ullo modo norant, priusquam Mauricius, Pauli filius, in oriente belli dux constitueretur. Ille vero ducatu recepto, qui ipsi viam ad imperium munivit, rem praedictum per socordiam iamdiu intermissam in usum revocavit. Quippe Romani laborem eiusmodi defugiebant, remque oblivioni tradiderant. Labor enim ignaviae inimicus est.

14. Eo vesaniae progressi sunt, ut a sese invicem magis, quam ab hostibus victoriam reportare optarent.

(a) Exin novem versus non legebam in pagina oblitterata.

(1) Imprudentia Tachonsdri et clades accepta innuitur in menandrianis eclogis editis lib. VIII. p. 114. Rursus Tachondrus dux adversus Mauricium in extremis Menandri eclogis.

(2) Theognis dux erat romanus contra Abaros apud Sirmium urbem; idque adfirmatur in fine eclogarum Menandri editarum ; unde cognoscimus, excerpta quoque vaticana prope abesse a fine.

(3) Ita eum dicit etiam Agathias lib. IV. ed. ven. p. 98.

Βουλόμενος ἀναρίστους καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀπαρασκεύους λαβεῖν τοὺς ὑπεναντίους. *Idem voc.* ἀνάριστος.

Οὐχ ὅθεν ἀπωλόμεθα, σωθείημεν ἂν παρὰ τῶν ἐχθρῶν; φοβούμενοι γὰρ τοὺς ἐχθροὺς, ὠφελούμεθα παρ' αὐτῶν· ἔκ τε τῶν ἐχθρῶν πολλὰ χρήσιμα διδασκόμεθα πρὸς φυλακὴν καὶ πρόνοιαν· αὐτίκ' αἱ πόλεις παρ' ἀνδρῶν ἔμαθον ἐχθρῶν κ' οὐ φίλων ἐκπονεῖν θ' ὑψηλὰ ναῦς τε κεκτῆσθαι μακράς· τὸ δὲ μάθημα τοῦτο σώζει παῖδας, οἶκον, χρήματα. *Idem voc.* ἀπ' ἐχθρῶν.

Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐν ἑνὶ τῶν ζ λόφων ἀνελθὼν, ἐπεθείαζε ῥήμασι βαρβάροις, καὶ γαυρῷ τῷ φρονήματι μεγαληγορίᾳ ἐχρῆτο. *Voc.* ἐπεθείαζε.

Ὁ δὲ ἐπετοξάζετο κατὰ τοῦ βαρβάρου, καὶ μάλα εὐστοχώτατα τὸ κέρας ἐκτείνας ἀφίησι τὸν ἄτρακτον κατὰ τοῦ Κὼχ· τὸ δὲ βέλος ἀνεῳγμένον προφθάσαν τὸ στόμα, ἐκεῖσε ἐμπεσὸν, κατέπαυσε τὴν πτῆσιν· καὶ δὴ ὁ Κὼχ εὐθυωρὸν ἀπεβίω. *Voc.* ἄτρακτον, εὐθυωρὸν, *et* Κώχ.

Ὧδε γὰρ Οὔννων ἡγεμὼν μέγιστος ἔτυχεν ἀναπαύλης. *Idem voc.* ἀνάπαυλαν.

Ἀλλ' οὐκ αἰσίως αὐτοῖς ἀπευένευσεν ἡ τύχη· οἱ γὰρ ἐθελοκακοῦντες οὐχ (a) ὑπεστάλησαν. — Καὶ τοῦτο οὐκ αἴσιον δόξαι ἂν βασιλεῖ. *Voc.* αἴσιος.

XV. Ταύτῃ τοι καὶ τῆς Νισίβιος πολιορκίας οὐ μέλον αὐτῷ. *Voc.* οὐ μέλον αὐτῷ.

Δεδιότες καὶ διανοούμενοι μηχανᾶσθαί τι Ῥωμαίους, καὶ προκαλύμματι ἀποδράσεως περιπέττειν ὅ τι ἂν εἴη αὐτοῖς τὸ πανούργημα. *Voc.* περιπέττουσι.

Τὸ γὰρ φίλερι τῆς φιλοπρωτίας μεταξὺ αὐτῶν συμπεσὸν, διέλυσε τὰς δυνάμεις. *Voc.* φιλεριστῆσαι.

Hostes impransos et ad proelium imparatos deprehendere volens.

Nonne inimici qui nos perdiderunt, nobis salutis causa fient? Dum enim inimicos timemus, utilitatem ex illis percipimus; et ab iisdem multa discimus quae nos cautos providosque reddunt. Ecce enim, urbes ab inimicis non ab amicis didicerunt excelsa moenia exstruere, et triremes sibi comparare. Haec autem scientia liberos, familiam, opes, conservat.

Dux vero in unum e septem collibus conscendit, et lymphatici instar barbara verba proloquens, insolenti fastu orationem iactantiae plenam habuit.

Ille vero arcum in barbarum intendens, iactu haud vano sagittam in Cochum emisit. Porro telum, cum per os apertum intrasset, in gutture haesit. Cochus vero statim vita excessit.

Sic enim maximus Hunnorum dux quietem mortis consecutus est.

Verumtamen iis feliciter non adspiravit fortuna; refractarii enim milites obsequium et operam denegaverunt. — Hoc sane regi decorum non videbitur.

15. Hac de causa quum Nisibenae urbis obsidio ipsi curae non esset.

Timentes autem suspicantesque nequid forte Romani molirentur, fugaeque sub obtentu fraudem aliquam occultarent.

Nam contentio de principatu inter eos orta, copias bellicas dissolvit.

(a) Voculam οὐχ delendam censet Kusterus.

Πολλοὶ γὰρ ἐκλελοιπότες τὸν χάρακα, τὰς κώμας ἐπόρθουν.

Παρὰ δὲ ΜΕΝΑΝΔΡΩΙ σπαλίωνες εἰσὶ μηχανήματα, καλύπτραι τινὲς βοείοις δέρμασιν ἐκτάδην ξυντεθειμέναι, ξύλοις τε ἀνδρομήκεσιν αἰωρούμενοι· ὧν ἔνερθεν ὑπεισδύντες ὁπλῖται, ἐν χρῷ τε τῷ τείχει προσπελάζοντες, ὄργανά τε λαοτόχα καὶ τοιχωρύχα μεταχειριζόμενοι ὑπὸ γῆν αὐλῶνας ἐργάζονται, ἐγκείμενοι τὲ καὶ διορύττοντες, εἴ πη τείχους τι μέρος καταρρίψαιεν, ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἐντὸς κενωμάτων γενόμενοι, δυοῖν ἀνύσουσί γε τὸ ἕτερον, ἢ τὴν γῆν ἀναρρήξαντες τοῦ περιβόλου γένοιντο εἴσω· ἤγουν κατὰ τοῦ ἔνδον φρέατος τοὺς στήραγγας ἀγαγόντες, ἐπ' εὐθείας ἐκκενώσαιεν ἐφελκύσαντες τὸ ὕδωρ τὰ γλαφυρά τε καὶ κοῖλα τοῦ ὀρύγματος. *Voc.* σπάλιωνες (1).

Ex Simocatta hist. I. 3.

Τὸ δ' ὅπως Σίρμιον ἥλω, ΜΕΝΑΝΔΡΩΙ τῷ περιφανεῖ σαφῶς διηγόρευται· περὶ ὧν οὔ μοι σχολὴ ἐπεξεργαστικώτερον τοῖς μακροῖς ἐκείνοις λόγοις ἐπεξελθεῖν, αὖθις δ' ἀειζήλως εἰρημένα μυθολογάρειν (2).

Multi enim derelicto vallo pagos diripiebant.

Apud MENANDRUM autem σπαλίωνες sunt machinae, seu tecta quaedam ex pellibus bubulis expansis confecta, quae contis viri longitudinem habentibus attolluntur. Ea cum milites armati subierunt, ad moenia accedentes, et instrumenta lapidibus caedendis murisque subruendis tenentes, sub terra cuniculos agunt, terram continuo fodientes, ut vel, partem aliquam murorum deiiciant, vel si alio aliquo modo in loca excavata penetrarint, duorum alterum efficiant; aut, terra perfossa intra muros perveniant; aut cuniculis ad puteum intra urbem situm perductis, aquam recta inde eliciant, et in excavatas fossas derivent.

Quomodo Sirmium urbs capta fuerit, MENANDER illustris perspicue narravit. Ego otio non sic abundo, ut eius longitudini accuratius et elaboratius aliquid possim addere, praeclareque dicta iterum dicere.

(1) Hanc machinam describit etiam Agathias lib. III. p. 56.

(2) Hactenus Menandri fragmenta ex Suida praesertim coacervavi, eaque cum ineditis vaticani palimpsesti excerptis posui; quia nondum Menandri fragmenta in unum corpus congesta fuerant. Iam vero qui meam editionem cum amplis illis ab Hoeschelio vulgatis legationum eclogis copulabit, is demum Menandri omnia σωζόμενα continebitur. Neque enim mihi placuit (quod in Iamblicho p. 348. iam dixi) cum his minoribus et ineditis Menandri vaticanis reliquiis, multo prolixiores illas editas, quaesita ambitiose occasione, repetere.

A P P I A N I

F R A G M E N T A (1).

I. ΕΚ ΤΩΝ ΚΕΛΤΙΚΩΝ.

23. Ὅτι ὁ Βριτόρης διέφθειρεν Αἰδούυς Ῥωμαίων ἀποστῆναι· καὶ τοῦ Καίσα- P. 187.
24. ρος ὀνειδίσαντος αὐτοῖς, φιλίαν ἔφασαν παλαιὰν ἐφθακέναι (2).

II. ΕΚ ΤΩΝ ΝΟΜΑΔΙΚΩΝ.

18. Ὅτι βούλοιτο ὁ λόγος, φασὶν, οὐ φυλαξάμενος | ὀνομάσαι (a) τὴν πατρίδα P. 190.
σαφῶς, ὑπὲρ ἧς ἄρα ἐς τὰ ἀνθρώπει|α ἀφορῶν ἐδεδίει·

Ὅτι Βομίλχας κατηγορούμενος (3) ἔφυγε πρὸ | δίκης, καὶ Ἰογόρθας σὺν αὐτῷ· τοῦτο δὴ τὸ προφερόμενον ἐς | τοὺς δωροδοκοῦντας, εἰπὼν ὅτι Ῥωμαίων ἡ πό-
20. λις ἐστὶν ὠνία πᾶ|σα, εἴτις ὠνητὴς ὁ ἦγε (b) εὑρεθείη (4).

I. EX HISTORIA GALLICA.

Britores Aeduorum animos corrupit, ita ut a Romanis defecerint: quos Caesar quum obiurgaret, illi responderunt, antiquiore amicitia se esse praeoccupatos.

2. EX NUMIDICA.

Sermo incaute, ut aiunt, pronunciatus denotare patriam manifeste posset; cui timebat dum humanas vicissitudines consideraret.

Bomilchar in iudicium postulatus ante latam sententiam fuga sibi consuluit, et cum eo Iugurthas. Hoc autem in eos qui donis se corrumpi sinunt celebratur Iugurthae dictum, quod nempe urbs romana tota venalis esset, si quidem emptor inveniretur.

(a) Ita evidenter in cod. (b) Ita videor mihi legere in cod.

(1) Appiani historiarum excerpta in uno tantum vaticani palimpsesti pare folio superfuerunt, in paginis videlicet 187. 188. 189. 190; immo et harum reliquiarum nonnisi partem minimam ineditam esse cognovi. Ordo historiarum Appiani in praedicto folio idem plane est quem legebat in suo codice LVII. Photius: sunt enim vaticana excerpta ex samniticis, ex gallicis, ex hispanicis, ex punicis, ex numidicis, ex macedonicis, historiis. Horum excerptorum nonnisi fragmenta tria, ex gallicis nimirum, numidicis, ac macedonicis incognita, quantum memini, sunt; quae ego in hac mei voluminis parte colloco; quoniam, ut alibi dixi, nullum auctorum ordinem ob difficilem editionis rationem servare potui. Est autem hoc alterum Appiani scriptorum additamentum, quod mihi in rescriptis membranis detegere datum fuit. Nam Mediolani ante decennium in ambrosiano palimpsesto epistulam Appiaui ad Frontonem deprehendi atque vulgavi.

(2) De Aeduorum defectione Cesarisque erga eos lenitate legesis ipsum Caesarem bell. gall. lib. VII.

(3) Propter Massivae caedem Romae patratam.

(4) Haec de Bomilchare et de Iugurtha habes apud Sallustium Iug. cap. XXXV.

III. ΕΚ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ.

P. 190. Ὅτι ἐνῆγε τοὺς Ῥωμαίυς | τὰ σιβύλλεια ἐς τὸν Φιλίππου πόλεμον · ἔστι δὲ 24.
ταῦτα (1).

Αὐχοῦντες βασιλεῦσι μακεδόνες ἀργιάδεσσιν (a)
Ὑμῖν κοιρανέων ἀγαθὸς (b) καὶ πῆ|μα Φίλιππος ·
Ἤτοι ὁ μὲν πρότερος πόλεσιν λαοῖσι τ᾿ ἄνακτας
Θή|σει, ὁ δ᾿ ὁπλότερος τιμὴν ἀπο πᾶσαν ὀλέσσει · 28.
Δμηθεὶς δ᾿ ἑσπερίοισιν | ὑπ᾿ ἀνδράσιν ἔνθαδ᾿ ὀλεῖται (c)

Ὅτι ὁ Φίλιππος ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς | τῷ Φλαμινίῳ . . (d)
σκτει συναγόντων αὐτοῖς ἠπειρωτῶν πρεσ|βέων · ὡς δὲ ὁ Φλαμίνιος Φίλιππον ἐκέλευσεν ἐκστῆ|ναι τῆς Ἑλλάδος, οὐ Ῥωμαίοις ἀλλὰ ταῖς πόλεσιν αὐταῖς, καὶ τὰς | βλάβας τοῖς προειρημένοις ἀποδοθῆναι · ὁ μὲν Φίλιππος τὰ 32.
μεν ||| . . (2)

3. EX MACEDONICA.

Romanos ad bellum contra Philippum capessendum impulerunt sibyllina carmina haec :

O Macedones qui regibus gloriamini argiadis,
Vobis et princeps bonus et exitium erit Philippus.
Nam primus urbibus atque populis reges
Imponet ; postremus autem dignitatem omnem amittet.
Domitus enim ab hesperiis viris heic peribit.

Philippus Macedonum rex *in colloquium* cum Flaminio *venit*, praesentibus Epirotarum legatis. Quum autem Flaminius Philippum iuberet Graecia cedere, non Romanorum quidem sed ipsarum urbium gratia, praedictisque damna sarcire; Philippus . . .

(a) Ed. ἀργεάδῃσιν. (b) Male in ed. ἀγαθόν. (c) Absurde in ed. ἠώοις τε. Quinam fuerunt enim macedonici regni eversores orientales? (d) Paucae litterae legi nequeunt.

(1) Sequens oraculum legitur etiam apud Pausaniam lib. VII. 8. Porro macedonicos reges Appianus dicit *argeadas* etiam hist. syr. cap. LXIII.

(2) Lege de hoc colloquio Polybium XVII. 1. sqq., itemque Diodorum in vaticanis excerptis p. 67.

ΠΟΛΥΒΙΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΕΚΛΟΓΑΙ.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ϛ. (1)

4. I. Οὐκ ἀγνοῶ μὲν οὖν (2) διότι τινὲς διαπορήσουσι διὰ τί (a) προσαφέμενοι P. 24.
τῆς συνά|πτειν καὶ προστιθέναι τὸ συνεχὲς τῆς διηγήσεως, εἰς τοῦτον ἀπεθέμεθα
τὸν | καιρὸν τὸν περὶ τῆς προειρημένης πολιτείας ἀπολογισμόν· ἐ|μοὶ δ' ὅτι μὲν
8. ἦν ἐξ ἀρχῆς ἕν τι τῶν ἀναγκαίων, καὶ τοῦτο τὸ μέρος | τῆς ὅλης προθέσεως,
ἐν πολλοῖς οἶμαι δῆλον αὐτὸ πεποιηκέναι· | μάλιστα δ' ἐν τῇ καταβολῇ καὶ

POLYBII

HISTORIARUM EXCERPTA.

EX LIBRO VI.

1. Non ignoro equidem quaesituros esse nonnullos, curnam omisso nexu sequelaque narrationis, in hoc tempus transtulerimus praedictae reipublicae expositionem. Ego vero, quod iam inde ab initio praecipua res quaedam mihi esset proposita, quae pars universi argumenti foret, compluribus in locis sig-

(a) Διὰ τί a me additur.

(1) Polybii excerptorum in vaticano palimpsesto quaterniones octo occurrunt; quorum prior coniungitur cum postremo Eunapii, eiusque pars est, ut dixi p. 295. n. 3. Is primus Polybii quaternio continet materiam editam, itemque secundus, nempe a libro primo usque ad tertii caput XXXII. Tertius quaternio habet adhuc partim materiam editam, nimirum usque ad libri quinti caput nonagesimum; sed in eius demum quarta decima pagina incipiunt excerpta inedita libri sexti. Partes omnes superiorum librorum editas pro instituto meo praetermitto; itemque alias nonnullas editas, quae identidem in sequentes quaterniones incidunt; ita tamen ut earum breviores aliquot, uncis inclusas, interdum retineam, sicubi loci sensus cursusque continuus orationis sic faciendum suaserit. Ceterum quos dixi Polybii quaterniones octo, ii non omnes perfecti sunt; nam primus, ut iam monui, partim habet Eunapium, et praeterea editas tres fere paginas Polybii desiderat; secundus, tertius, quartus, et septimus, singuli singulis foliis carent; sexti nonnisi duae paginae desunt; quintus denique et octavus integri sunt; quam rem tabella in calce Polybii a me proposita evidenter demonstrat.

(2) Est hoc exordium vel partim vel integrum libri sexti; quo in libro quum Polybius reip. romanae instituta exposuerit, ut edita excerpta docent, satis aptum apparet hoc initium.

προεκθέσει τῆς ἱστορίας, ἐν ᾗ τοῦ|το κάλλιστον ἔφαμεν ἅμα καὶ ὠφελιμώτατον εἶναι
τῆς ἡμετέρας | ἐπιβολῆς τοῖς ἐντυγχάνουσι τῇ πραγματείᾳ, τὸ γνῶναι καὶ μα-
θεῖν | πῶς καὶ τίνι γένει πολιτείας ἐπικρατηθέντα σχεδὸν πάντα τὰ κα|τὰ
τὴν οἰκουμένην, ἐν οὐδ' ὅλοις πεντήκοντα καὶ τρισὶν ἔτεσιν, ὑ|πὸ μίαν ἀρχὴν τῶν
Ῥωμαίων ἔπεσεν, ὃ πρότερον οὐχ εὑρίσκεται γε|γονός (1)· κεχειμένου δὲ τούτου,
καιρὸν οὐχ ἑώρων ἐπιτηδειότερον | εἰς ἐπίστασιν καὶ δοκιμασίαν τῶν λέγεσθαι
μελλόντων ὑπὲρ τῆς | πολιτείας, τοῦ νῦν ἐνεστῶτος· καθάπερ οἱ κατ' ἰδίαν
ὑπὲρ τῶν | φαύλων ἢ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν ποιούμενοι τὰς διαλήψεις, | ἐπει-
δὰν ἀληθῶς προθῶνται δοκιμάζειν, οὐκ ἐκ τῆς ἀπεριστά|του ῥᾳστώνης κατὰ τὸν
βίον ποιοῦνται τὰς ἐπισκέψεις, ἀλλ' ἐκ | τῶν ἐν ἀτυχίαις περιπετειῶν, καὶ τῶν
ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις | κατορθωμάτων· μόνον ὀνομάζοντες εἶναι ταύτην ἀνδρὸς |
τελείου βάσανον, τὸ τὰς ὁλοσχερεῖς μεταβολὰς τῆς τύχης με|γαλοψύχως δύ-
νασθαι καὶ γενναίως ὑποφέρειν· τὸν αὐτὸν τρόπον | χρὴ θεωρεῖν καὶ πολιτείαν· διό-
περ οὐχ ὁρῶ ποίαν ἄν τις ὀξυ|τέραν ἢ μείζονα λάβοι μεταβολὴν (τῆς) καθ'
ἡμᾶς τοῖς γε Ῥω|μαίοις συμβάσης, εἰς τοῦτον ἀπεθέμην τὸν καιρὸν τὸν περὶ|
τῶν προειρημένων ἀπολογισμόν· γνοίη δ' ἄν τις τὸ μέγεθος τῆς | μεταβολῆς
ἐκ τούτων. ΖΗΤΕΙ ΕΝ ΤΩΙ ΠΕΡΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΑΣ (2). |

II. Ὅτι τὸ ψυχαγωγοῦν ἅμα καὶ τὴν ὠφέλειαν ἐπιφέρον. — Τῆς φιλομα|-
θεστάτου ψυχῆς (a) ἐστὶν ἡ τῶν αἰτιῶν θεωρία καὶ τοῦ βελτίονος ἐν ἑκάστοις | αἵ-
P. 89. ρεσις· μεγίστην δ' αἰτίαν ἡγητέον ἐν παντὶ πράγματι πρὸς ἐπι||τυχίαν, καὶ τοὐν-

nificare memini: praesertim vero in ingressu ac propositione historiae, quo loco diximus pulcherrimum simul atque utilissimum nostri operis fore lectoribus fructum, dum hi a nobis edocti cognoscerent quonam politices genere superatae cunctae propemodum orbis regiones, intra annos tres supra quinquaginta nondum exactos, sub unius populi romani dominationem ceciderint, quod numquam antea factum reperitur. Quum id animo deliberavissem, nullum praesente tempus aptius putavi ad attentionem fidemque iis conciliandam quae de politico regimine dicturus eram. Et quemadmodum illi qui de hominibus vel ineptis vel frugi iudicium instituunt, siquidem verum experimentum capere volunt, non ad tempus securi otii respiciunt, sed ad contrariae fortunae vices atque ad egregia in felicitate facinora; existimantes scilicet hanc unam esse perfecti viri explorationem, si is summas fortunae conversiones magno animo ac forti perferre potuerit; sic, inquam, rem quoque politicam contemplari decet. Iam quia haud scio an quisquam seu citiorem seu maiorem fortunae conversionem, quam ea quae Romanis nostro tempore accidit, prolaturus sit; idcirco in hunc locum contuli praedictae reipublicae descriptionem. Licet autem magnitudinem conversionis ex his cognoscere. QUAERE IN TITULO DE ARTE IMPERATORIA.

2. Res iucunda simul et utilis. — Studiosissimi animi est causarum inquisitio, et rei melioris in omni actu electio. Atque hinc praecipue contingere credendum est vel bonum rerum eventum; vel si secus fiat, reipublicae ever-

(a) Ψυχῆς item a me additur.

(1) Repetit sua verba Polybius ex libro I. 1.

(2) Hic titulus constantinianus illis eiusdem operis addendus est, quos sane non multos collegit Fabricius bibl. gr. ed. nov. tom. VIII. p. 8.

ἀντίον τῆς πολιτείας ἀνάστασιν· ἐκ γὰρ ταύτης | ἥπερ ἐκ πηγῆς οὐ μόνον
ἀναφέρεσθαι συμβαίνει πάσας τὰς ἐπινοίας καὶ ἐπιβολὰς τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ
συντέλειαν λαμβάνειν. |
4. " Ὅτι ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρωπείων ἔργων οἱ μὲν κτησάμενοι | πρὸς
τὴν τήρησιν, οἱ δ' ἕτοιμα παραλαβόντες πρὸς τὴν ἀπώλειαν ἐμ|φυεῖς (a) εἰσίν " (1).
III. Ὅτι ἀπὸ τῆς Ξέρξου διαβάσεως εἰς τὴν Ἑλλά|δα τριάκοντα ἔτεσιν ὕστε-
8. ρον, ἀπὸ τούτων τῶν καιρῶν ἀεὶ τῶν κα|τὰ μέρος προσδιευκρινουμένων (2) —.
Ἦν καὶ (b) κάλλιστον καὶ τέλειον ἐν τοῖς | ἀννιβιακοῖς καιροῖς, ἀφ' ὧν ἡμεῖς εἰς ταῦτα
τὴν ἐκτροπὴν ἐποι|ησάμεθα (c)· διὸ καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς συστάσεως αὐτοῦ λόγον
ἀποδεδωκό|τες, πειρασόμεθα νῦν ἤδη διασαφεῖν ὁποῖόν τι κατ' ἐκείνους |
12. ὑπῆρχε τοὺς καιρούς, ἐν οἷς ληφθέντες τῇ περὶ Κάννας μάχῃ | τοῖς ὅλοις ἔπ-
ταισαν πράγμασιν· οὐκ ἀγνοῶ δὲ διότι τοῖς ἐξ αὐτῆς | πολιτείας ὁρμωμένοις
ἐλλειπεστέραν φανησόμεθα ποιεῖσθαι τὴν | ἐξήγησιν, ἔνια παραλιπόντες τῶν κατὰ
16. μέρος· πᾶν γὰρ ἐπιγινώ|σκοντες καὶ παντὸς πεῖραν εἰληφότες διὰ τὸ ἐκ παίδων
τοῖς | ἔθεσι καὶ νομίμοις συντροφίαν, οὐ τὸ λεγόμενον θαυμάσουσιν ἀλλὰ | τὸ
παραλειπόμενον ἐπιζητήσουσιν· οὐδὲ κατὰ πρόθεσιν ὑπολή|ψονται τὸν γράφοντα
20. παραλιπεῖν τὰς μικρὰς (d) διαφοράς, ἀλλὰ κα|τ' ἄγνοιαν παρασιωπᾶν τὰς ἀρ-

sionem. Quippe ex hoc veluti fonte non solum omnia consilia et molimina operum manant, verum etiam eorum successus proveniunt.

" In plerisque rebus humanis, qui eas acquisiverunt, ad conservandas; qui paratas acceperint, ad dissipandas prono ingenio sunt ".

3. Elapsis post Xerxis in Graeciam transmissionem triginta annis, quae tempora nos singillatim ante distinximus. — Pulcherrimum erat atque perfectum (*reip. romanae regimen*) temporibus hannibalicis, a quibus nos ad subsequentem narrationem digredimur. Age vero quum de romani populi constitutione verba iam fecerimus, superest nunc dicendum qualis quantaque ea fuerit quo tempore Romani superati cannensi proelio rem omnem publicam amisisse videbantur. Neque sane sum inscius fore ut ii, qui in praedicta republica versantur, mancam esse adfirment narrationem nostram, ceu qui particulas aliquot omiserimus. Ipsi enim patriarum rerum adfatim periti atque in iis exerciti, propterea quod a pueris hisce moribus atque institutis imbuti fuerunt, non tam dicta mirabuntur quam praetermissa requirent: neque existimabunt, historicum quasdam minutas dedita opera

(a) Male Schweighaeuserus edidit εὐφυεῖς. Nam etiam in codice urbinate lego ἐμ non εὐ. (b) Ita legebam in cod. (c) Ita loquitur Polybius etiam lib. V. 91. (d) Cod. μακράς; quod si retines, interpretationem mutabis.

(1) Vulgavit hoc breve fragmentum Schweighaeuserus transmissum sibi a Spalletto, qui illud ex ora praestantissimi codicis vaticani — urbinatis CII. exscripserat. Verum fecit incaute in hoc et aliis interdum fragmentis Schweighaeuserus cum omnia collocavit in calce libri. Nam huius quidem propria sedes in codice urbinate est p. 66. circa illa verba capitis XI. ἦν μὲν δὴ τρία μέρη etc. Causa erroris fuit, quod Spallettus lemmata ista codicis urbinatis sine loci indicio congestim misisse videtur ad Schweighaeuserum editorem.

(2) Hoc loco quid dicat Polybius, vel potius quid sit in hiante, ut arbitror, codice, non explico. Trigesimo quidem post Xerxis expeditionem anno Romae abrogati fuerunt decemviri. Sed enim Xerxis transmissio contigit anno urbis CCLXXIV; Hannibalis imperium coepit anno urbis DXXXIV.

χὰς καὶ τὰ συνέχοντα τῶν πραγμάτων· | καὶ ῥηθέντα μὲν οὐκ ἂν ἐθαύμαζον
ὡς ὄντα μικρὰ καὶ πά|ρεργα, παραλειπόμενα δ' ἐπιζητοῦσιν ὡς ἀναγκαῖα, βου-
λόμε|νοι δοκεῖν αὐτοὶ πλέον εἰδέναι τῶν συγγραφέων· „ δεῖ δὲ τὸν ἀγαθὸν |
κριτὴν οὐκ ἐκ παραλειπομένων δοκιμάζειν τοὺς γράφον|τας, ἀλλ' ἐκ τῶν λε- 24.
γομένων· κἂν μὲν ἐν τούτοις τι λαμβάνῃ ψεῦ|δος, εἰδέναι ὅτι κἀκεῖνα παρα-
λείπεται δι' ἄγνοιαν· ἐὰν δὲ πᾶν | τὸ λεγόμενον ἀληθὲς ᾖ, συγχωρεῖν διότι
κἀκεῖνα παρασιωπᾶται | μετὰ κρίσιν οὐκ ἄγνοιαν „ (1)· ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω 28.
μοι πρὸς τοὺς | φιλοτιμότερον ἢ δικαιότερον ἐπιτιμῶντας τοῖς συγγραφεῦσιν. |

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ Ζ.

I. Ὅτι πᾶν πρᾶγμα σὺν καιρῷ θεωρούμενον ὑγιεῖς λαμβάνει καὶ | τὰς
συγκαταθέσεις καὶ τὰς ἐπιτιμήσεις· μεταπεσόντος δὲ τούτου | πρὸς τὰς ἀλ- 32.
P. 90. λας περιστάσεις συγκρινόμενον οὐχ οἷον αἱρετὸν, ||| ἀλλ' οὐδ' ἀνεκτὸν ἂν φα-
νείη τὸ κράτιστα καὶ ἀληθινώτατα πολλάκις | ὑπὸ τῶν συγγραφέων εἰρημέ-
νον (2).

Ὅτι Φιλίππου τοῦ βασιλέως | Μακεδόνων τὴν τῶν Μεσσηνίων ἀκρόπολιν
κατασχεῖν βουλομένου, | καὶ φήσαντος βούλεσθαι πρὸς τοὺς προεστῶτας τῆς πό- 4.
λεως θεάσασθαι | τὴν ἀκρόπολιν καὶ θῦσαι τῷ Διὶ, ἀναβαίνει μετὰ τὴν θερα-

praetermisisse quaestiunculas, sed inscitiae causa capita rerum et nexus reticuisse. Quamobrem dicta, ceu parvum quid neque ad summam rei pertinens, haud magnopere suspicient; quidquid autem praetermissum fuerit, id tamquam necessarium desiderabunt: atque omnino plus sibi peritiae quam historicis tribuent. "Atqui oportet a recto iudice non ex omissis aestimari scriptores sed ex dictis. Et si in his forte falsum aliquid deprehenderit; credat sane illa quoque ob inscitiam fuisse omissa: sin omnia dicta vera esse invenerit; concedat utique, iudicio non inscitia res ceteras fuisse praetermissas „. Hactenus adversus eos qui studiose potius quam iuste historicos obiurgant.

EX LIBRO VII.

1. Omnis res si opportuno tempore spectetur, ea sano iudicio vel probatur vel improbatur. Verum si dicta opportunitas desit, resque alieno tempore perpendatur, etiamsi historicus optime et verissime narret, nihil tamen tolerabile nedum probabile dicere videbitur.

Philippus Macedonum rex arce Messeniorum potiendi studiosus, dictitavit apud urbis optimates arcem se velle inspicere ibique Iovi sacrum facere;

(1) Quatuor hi versus, quos uncis distinxi, extant in libri sexti excerptis editis cap. XI. Ergo vel hic locus sufficit ad comprobandum has esse partes sexti libri.

(2) Hunc locum, ad septimi potius libri quam ad sexti exordium pertinere, coniecturaliter iudicavi.

πείαν· καὶ | θύοντος μὲν ταῦτα (a) (1) “ ἐκ τῶν τιθέντων ἱερείων προσενεχθέντων (b) αὐτῷ | τῶν σπλάγχνων δεξάμενος εἰς τὰς χεῖρας, καὶ βραχὺ διακλίνας, ἤρε|το προτείνας τοῖς περὶ τὸν Ἄρατον τί δοκεῖ τὰ ἱερὰ σημαίνειν, | πότερον ἐκχωρεῖν τῆς ἄκρας ἢ κρατεῖν αὐτῆς; ὁ δὲ Δημήτριος | αὐτόθεν ἐκ τοῦ προβεβηκότος, εἰ μὲν μάντεως φρένας ἔχεις, ἔφη, | ἐκχωρεῖν τὴν ταχίστην· εἰ δὲ βασιλέως πραγματικοῦ, τηρεῖν | αὐτήν· ἵνα μὴ νῦν ἀφεὶς, ζητῇς ἕτερον ἐπιτηδειότερον (c) καιρόν· | οὕτω γὰρ ἑκατέρων τῶν κεράτων κρατῶν, | μόνως (d) ἂν ὑποχείριον ἔ|χοις τὸν βοῦν· αἰνιττόμενος τὰ μὲν κέρατα, τὴν Ἰθωμάτην καὶ τὸν | Ἀκροκόρινθον· τὴν δὲ Πελοπόννησον, τὸν βοῦν· ὁ δὲ Φίλιππος; | ἐπιστρέψας πρὸς τὸν Ἄρατον, σὺ δὲ ταῦτα συμβουλεύεις; ἔφη· τοῦ δ' ἐ|πισχέντος, αὐτὸν (e) λέγειν ἠξίου τὸ φαινόμενον· ὁ δὲ διαπορήσας, | εἰ μὲν χωρὶς (f), ἔφη, τοῦ παρασπονδῆσαι Μεσσηνίους δύνῃ κρα|τεῖν τοῦ τόπου, συμβουλεύω κρατεῖν (g)· εἰ δὲ τοῦτον κατα|λαβὼν φρουρᾷ, πάσας ἀπολλύναι μέλλεις τὰς ἀκροπόλεις, | καὶ τὴν φρουρὰν ἣν παρέλαβες παρ' Ἀντιγόνου φρουρούμενος | τοὺς συμμάχους (λέγων τὴν πίστιν) σκόπει μὴ καὶ νῦν κρεῖττον | ἢ τοὺς ἄνδρας ἐξαγαγόντα, τὴν πίστιν αὐτοῦ καταλιπεῖν, καὶ ταύτῃ | φρουρεῖν τοὺς Μεσσηνίους ,, .

“ Ὅτι (2) μεγάλην (h) τοῖς νέοις βασιλεῦσι ῥοπὴν ἔχει | καὶ πρὸς ἀτυχίαν καὶ

atque ita non sine comitatu conscendit. Deinde inter sacrificandum, “ praesentium victimarum exta sibi oblata manu capiens, leviterque se inclinans, his protensis rogavit Aratum, quid ei exta significare viderentur, utrum nempe excedendum arce esset an ea potiendum? Ibi Demetrius pro oblata occasione, si vatis, inquit, ingenium habes, recedendum ilico censeo; sin regis strenui, arcem occupare te iubeo; ne si hanc in praesenti omiseris, commodius tempus frustra quaeras. Quippe ita cornu utrumque tenens, bovem domitum solus habebis. Cornibus autem innuebat Ithomatem et Acrocorinthum; bove, Peloponnesum. Tum Philippus ad Aratum conversus, tune inquit suades idem? Quumque ille taceret; rogabat eum rex ut sententiam suam aperiret. Is autem paululum addubitans; si incolumi, inquit, quam pepigisti cum Messeniis fide, locum occupare potes, rei faciendae auctor sum. Sin autem ut hunc locum praesidio occupes, ceteras omnes arces amissurus es, nec non illud praesidium quod ab Antigono ob sociorum tutelam relictum tibi habes (fidem dicebat); videsis, utrum nunc melius sit armatis tuis arce eductis, fidem potius illic relinquere, quae Messenios tibi conservet ,, .

“ Magni apud iuvenes reges momenti est ad infelicitatem regni vel pros-

(a) In edd. pro ταῦτα est κατὰ δὲ τὸν ἐθισμόν; quae fortasse varietas ab eclogario obtrusa fuit. (b) Male in cod. vat. προσενεχθέν. (c) Male in edd. ἐπιτήδειον. (d) Perperam in edd. μόνως. (e) Perperam Schw. αὐτό. At cod. et Gronov. αὐτόν. (f) Vicissim perperam in cod. χωρεῖν. (g) Desunt vitiose in edd. verba τοῦ τόπου, συμβουλεύω κρατεῖν. (h) Edd. τηλικαύτην.

(1) Ex hoc loco universa quae sequitur narratio usque ad φρουρεῖν τοὺς Μεσσηνίους extat in excerptis editis libri VII. cap. XI. Sed vaticanum excerptum et meliore plerumque lectione utitur, neque capite, ut in editionibus, imminutum est.

(2) Rursus hic locus de regum comitibus extat in editis lib. VII. 14. Ego tamen eum retineo, ob demonstrandam excerptorum vaticanorum seriem.

πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἀρχῆς ἡ τῶν παρεπο|μένων φίλων ἐκλογὴ καὶ κρίσις· ὑπὲρ ἧς οἱ πλείους οὐκ οἶδ' ὅπως | ῥαθυμοῦντες, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ποιοῦνται πρόνοιαν ,,.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ Η.

I. * Λοιπὸν | ταῖς ἀδήλοις ἐλπίσι προσανέχων διὰ τὸ πρόδηλον τῆς τιμωρίας | 28.
πᾶν ἔκρινεν ὑπομένειν (1).

Ὅτι Τιβέριος ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς | δόλῳ ἐνεδρευθεὶς καὶ γενναίως ὑποστὰς σὺν τοῖς περὶ αὐ|τὸν τὸν βίον κατέστρεψεν· " περὶ δὲ τῶν τοιούτων περιπετειῶν |
πότερα χρὴ τοῖς πάσχουσιν ἐπιτιμᾶν ἢ συγγνώμην ἔχειν, κα|||θόλου (2) μὲν 32.
οὐκ ἀσφαλὲς ἀποφήνασθαι, διὰ τὸ καὶ πλείους, τὰ κατὰ λόγον πάντα πράξαντας, ὅμως ὑποχειρίους γεγονέναι τοῖς ἑτοίμως τὰ παρ' ἀνθρώποις ὡρισμένα δίκαια παραβαίνουσιν· οὐ μὴν οὐδ' αὐτόθεν ἀποστατέον τῆς ἀποφάσεως ἀργῶς, ἀλλὰ βλέποντα πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ τὰς περιστάσεις, οἷς μὲν ἐπιτιμητέον τῶν ἡγεμόνων, οἷς δὲ συγγνώμην δοτέον ,,.

* * *

Desiderantur paginae duae.

P. 19. . . . (3) " πιστεύειν ῥαδίως· καθ' ἕτερον δὲ πρὸς τὸ μὴ μεγαλαυχεῖν ἐν ταῖς εὐπραγίαις· πᾶν δὲ προσδοκᾶν ἀνθρώπους ὄντας ,,. |

Ὅτι οἱ Ταραντῖνοι (4) διὰ | τὸ τῆς εὐδαιμονίας ὑπερήφανον ἐπεκαλέσαντο Πύρρον
τὸν ἠπειρώ|την· " πᾶσα γὰρ ἐλευθερία μετ' ἐξουσίας πολυχρονίου, φύσιν ἔχει κόρον | 4.

peritatem, aulicorum atque amicorum delectus; de quo tamen plerique, nescio qua negligentia, minime sunt solliciti ,,.

EX LIBRO VIII.

1. Posthinc incertae spei semet committens, ob impendentem evidenter poenam, nihil non experiri decrevit.

Tiberius Romanorum dux, insidiis irretitus, fortiterque casum perferens, cum universo comitatu suo interiit. Iam in eiusmodi infortuniis, utrum victos obiurgare an iis potius compati oporteat, generatim definire periculosum est; quoniam multi etiamsi omnia recta ratione gesserint, nihilominus in eorum potestatem venerunt, qui cuncta inter homines saucita iura promptis animis violabant. Neque tamen nullum iudicium ab historico ob ignaviam pronunciandum est; immo vero spectatis temporibus et circumstantiis alii duces obiurgandi sunt, aliis contra est ignoscendum ,,

Tarentini superba sua felicitate elati Pyrrhum epirensem acciverunt. " Etenim natura comparatum est ut omnis libertas, quae cum diuturna potestate

(1) Sermo fortasse est de obsesso Achaeo, cuius extrema fata in excerptis octavi libri editis narrantur.

(2) Heic abrumpitur vaticanum fragmentum, quia desideratur in codice folium. Verumtamen narratio a verbis περὶ δὲ τῶν τοιούτων περιπετειῶν etc. extat in excerptis editis lib. VIII. 1. Quare et mihi eam heic explere libuit, saltem usque ad conventientem locum. Iam quia in excerptis editis deest illud initium ὅτι Τιβέριος usque ad κατέστρεψεν, idcirco summi critici incassum hactenus laboraverunt dum divinarentur de quo homine loquatur Polybius; erraveruntque omnes, Casaubonus scilicet, Ernestius, Reiskius et ipse Schweighaeuserus, qui de aliis hominibus non de Tiberio cogitaverunt. Est autem hic Tiberius Sempronius Gracchus, qui a proditore quodam in Poenorum insidias praecipitatus periit in Lucania, ut accurate scribit Livius XXV. 16. 17.

(3) Qui sequuntur versus duo, extant in codice vaticano post lacunam; clauduntque narrationem de Achaei regis supremo infortunio, quae occurrit in excerptis editis VIII. 23.

(4) Etiam Zonaras lib. IX. 5. post Tiberii Gracchi necem ponit Tarentinorum defectionem.

λαμβάνειν τῶν ὑποκειμένων· κἄπειτα ζητεῖ δεσπότην· τυχοῦσα | γε μὴν τούτου, ταχὺ πάλιν μισεῖ (1),, διὰ τὸ μεγάλην φαίνεσθαι τὴν πρὸς τὸ χεῖ|ρον μεταβολήν· ὃ καὶ τότε συνέβαινε τοῖς Ταραντίνοις.

8. Ὅτι πᾶν τὸ μέλλον κρεῖττον φαίνεται τοῦ παρόντος ὑπάρχειν.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ Θ.

I. Ὅτι τὴν τοῦ τετραετοῦς διαστήματος πάροδον, ὀλυμπιάδα φαμὲν εἶναι (2). ||

Sequitur in codice prolixum fragmentum de polybianae historiae genere οὐκ ἀγνοῶ δὲ usque ad τοῖς νῦν λεγομένοις, quod extat in editis lib. IX. 1. 2. Subtexitur deinde in codice locus de ornamentis devictarum Syracusarum Romam translatis, qui extat in editis IX. 10, sed est diversus initio, in calce autem aliquantulum augetur a codice vaticano.

12. Ὅτι ἐκρίθη τοῖς Ῥωμαίοις τὰ τῶν Συρακουσῶν πολυτελέστατα καὶ | τὰ P. 20.
σκευάσματα πάντα μετὰ τὴν ἅλωσιν μετακομίζειν εἰς τὴν | ἑαυτῶν πατρίδα· " πότε-
15. ρα δὲ ὀρθῶς κ. τ. λ. ||| τὰς ἀλλοτρίας συμφοράς ,,· Ῥωμαῖοι δὲ μετακομίσαντες P. 51.
τὰ προ|ειρημένα, τοῖς μὲν ἰδιωτικαῖς κατασκευαῖς τοὺς αὑτῶν ἐκόσμησαν βίους, τοῖς δὲ δημοσίαις τὰ κοινὰ τῆς πόλεως.

Ὅτι τοὺς μὴ μετ' εὐνοίας καὶ προθυμίας ἐμβαίνοντας, οὔτε ταῦτ' εἰ|κὸς ἐστι τῶν ἔργων ἀληθεῖς εἶναι συμμάχους.

20. Ὅτι τοιαύτης | διαθέσεως ὑπαρχούσης περί τε τοὺς Ῥωμαίους καὶ Καρχηδονί|ους, καὶ παλιντρόπως ἑκάστοις ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς τύχης ἀπαν|τωμένων ἐναλλὰξ

coniuncta fuerit, satietatem praesentium rerum experiatur; moxque dominum sibi quaerat; quem ubi nacta fuerit, statim odit ,,; propterea quod magnam sentit se fecisse in peius inclinationem. Idque ipsum tunc Tarentinis accidit.

Quidquid futurum est, re praesente melius videri solet.

EX LIBRO VIIII.

1. Quadriennii spatium olympiadem dicimus.

Syracusarum captarum rem quamlibet pretiosissimam et vasa omnia Romani in patriam suam deferenda censuerunt. " Utrum vero recte etc. alienas calamitates ,,. Romani igitur praedictis opibus ad se translatis, privata quidem supellectile domum quisque suam, publicis vero ornamentis urbem condecorarunt.

Qui neque benivolo neque propenso animo sunt, eos consentaneum est ne opere quidem sinceros fieri auxiliatores.

Quum ea romanarum et carthaginiensium rerum conditio esset, et modo his modo illis alternante casu res bene secusve acciderent, satis patebat id

(1) Verba uncis a me inclusa extant in octavi libri calce ex margine codicis urbinatis collecta. Nunc vero cognoscimus dici hanc sententiam de Tarentinis Pyrrhum advocantibus; non, ut putabat Schweighaeuserus, de Tarento Hannibali prodito.

(2) Sic fere in editis lib. IX. 1.

προσπιπτόντων, κατὰ τὴν ποιητὴν ἅμα λύ|πην καὶ χαρὰν ὑποτρέχειν δείκνυσι τὰς ἑκάστων ψυχάς.

Καὶ ἔστιν | ἀληθὲς τῶν πολλάκις ἀφ' ἡμῶν εἰρημένων οὐχ οἷόν τε περι|λαβεῖν 24.
οὐδὲ συνθεάσασθαι τῇ ψυχῇ τὸ κάλλιστον θεαμάτων γε|γονότων, λέγω δὲ τὴν
τῶν ὅλων οἰκονομίαν, ἐκ τῶν τὰς κατὰ μέ|ρος πράξεις γραφόντων.

" Ὅτι μέγα τι χρῆμα φύεται (a) καὶ θαυ|μάσιον ἀνὴρ καὶ ψυχὴ δεόντως ἀρ- 28.
μοσθεῖσα κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύ|στασιν πρὸς (1) ὅ τι ἂν ὁρμήσῃ τῶν ἀνθρωπίνων
ἔργων (2) ".

" Ὅτι οὐχ οὕ|τως ὅσιόν ἐστι τὸ τὰς ἐγγράπτους πίστεις βεβαιοῦν, ὡς ἀνόσιον
τὸ τοῖς | σώσασι πολεμεῖν " (3).

II. Ὅτι τῆς Αἰγίνης ὑπὸ Ῥωμαίων ἁλούσης (4), | οἱ Αἰγινῆται συναθροι- 32.
P. 52. σθέντες ἐπὶ τὰς ναῦς, ὅσοι μὲν διεκλάπησαν, || ἐδέοντο τοῦ στρατηγοῦ συγχω-
ρῆσαι σφίσι ἐκπέμψαι πρὸς | τὰς συγγενεῖς πόλεις περὶ λύτρων· ὁ δὲ Πόπλιος
(5) πρῶτον μὲν | πικρῶς ἀντέφη φάσκων, ὅτε ἦσαν αὐτῶν κύριοι, τότε διαπρεσ-
βεύ|εσθαι πρὸς τοὺς κρείττους περὶ σωτηρίας, μὴ νῦν δούλους γεγονότας, ἅτε | 4.
δὲ καὶ μικρῷ πρότερον αὐτοὺς μηδὲ λόγου καταξιώσαντας τοὺς παρ' αὐ|τοῦ πρεσ-
βευτάς· νῦν ὑποχειρίους γεγονότας ἀξιοῦν πρεσβεύειν πρὸς | τοὺς συγγενεῖς,
πῶς οὐ εὐηθες εἶναι; καὶ τότε μὲν ἀπέτρεψε | τοὺς ἐντυγχάνοντας, ταῦτ' εἰπών. 8.

quod poeta ait, singulorum hominum animos gaudio aeque ac maerori esse obnoxios.

Vere a me saepe dictum est, fieri non posse, ut pulcherrimum spectaculum mente comprehendamus (universum scilicet rei ordinem) ex eorum auctorum lectione, qui res particulares scribunt.

" Praeclara atque admiranda res est homo cum animo suo recte a nativitate composito, ad quodvis opus, quod collibuerit, suscipiendum ".

" Haud tantae sanctitatis est scripta foedera conservare, quantae impietatis est servatores proprios oppugnare ".

2. Post Aeginam a Romanis captam, Aeginetae in navibus congregati quotquot hastae subiecti fuerant, rogabant imperatorem, ut sibi legationes ad civitates suas mittere concederet, ob corradendum redemptionis pretium. Publius autem primum quidem acerbe respondit, debuisse eos quum liberi adhuc essent, a fortioribus potius implorare salutem, quam hoc tempore cum iam servitutem serviebant: praesertim quia paulo ante ne alloquio quidem legatos ab se missos dignati fuissent. Nunc vero nonne videri fatuum, eos qui captivi essent legationem ad cognatos mittere velle? His ergo tunc dictis supplices a se re-

(a) Φύεται deest in edd.

(1) Verba κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν interpretatur *secundum id quod primum constituit* Schweighaeuserus in indice. In textu autem dicitur *ad consilium semel captum*. Novam ego interpretationem non sine dubitatione propono.

(2) Fragmentum hoc occurrit in excerptis editis libri IX. 22.

(3) Extat hoc fragmentum in edd. lib. IX. 36. pertinetque ad orationem Lycisci acarnanis.

(4) Aeginae supremum hoc infortunium ut iam peractum memorat ipse Polybius XI. 6. XXIII. 8.

(5) Nempe Publius Sulpicius Galba, cuius bella per Graeciam gesta innuit Polybius IX. 42; unde etiam cognoscimus versari nos in nono libro.

τῇ δὲ ἐπαύριον συγκαλέσας | ἅπαντας τοὺς αἰχμαλώτους, Αἰγινήτας μὲν ὀφείλειν ἔφη μὴ (a) ποι|εῖν φιλάνθρωπον, τῶν δὲ λοιπῶν Ἑλλήνων ἕνεκα συγχωρεῖν ἔφη πρεσβεύειν περὶ τῶν λύτρων, ἐπεὶ τοῦτο παρ' αὐτοῖς ἔθος ἐστίν. |

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ.

12. I. Ὅτι οἱ πολλοὶ μὴ δυνάμενοι τοὺς καιροὺς μηδὲ τὰς αἰτίας καιρῶν | ἑκάστων ἀκριβῶς συνθεωρεῖν ἢ διὰ φαυλότητα φύσεως ἢ δι' ἀπειρίαν καὶ ῥαθυμίαν, εἰς θεοὺς (1) καὶ τύχας ἀναφέρουσι τὰς αἰτίας τῶν | δι' ἀγχίνοιαν ἐκ λογισμοῦ προνοίας ἐκτελουμένων. |||

Sequitur in codice de Mandonii uxore narratio quae extat in excerptis editis lib. X. 18. 19. usque ad τοῖς ὑποταττομένοις. *Unde etiam cognoscimus excerpta haec vaticana pertinere ad librum decimum. Sequitur deinde in codice ut infra.*

20. Ὅτι οὐχ οἷόν τε τῶν κοινῶν προστατεῖν καλῶς τὸν ὀλιγωροῦντα τῶν | κατὰ τὸν ἴδιον βίον· οὔτε μὲν ἀποσχέσθαι τῶν τῆς πατρίδος ὅστις | πολυτελέστερον ζῇ τῆς κατὰ τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν τιμωρίας. || P. 65.

Sequitur in codice fragmentum editum libri X. 36. ὅτι μεγάλου ὄντος etc. *usque ad* ὃ καὶ τότε συνέβη τοῖς Καρχηδονίοις; *quibus in verbis cessat editio. Verum in codice additur* καὶ πολλοὶ τούτων ἀπέστησαν, multique ab his desciverunt. *Subsequitur in codice excerptum ineditum* ἴσως δέ τινες, *quod pertinere arbitror ad libri undecimi exordium.*

pulit. Postero tamen die captivis omnibus convocatis, Aeginetas quidem nulla dignos misericordia dixit; verumtamen reliquorum Graecorum gratia, indulgere se illis ut pro redimiis legationes mitterent, quando id quidem in eorum more positum erat.

EX LIBRO X.

1. Multi quia neque opportunitates neque harum causas satis intelligere queunt vel ob ingenii imbecillitatem vel ob suam imperitiam atque socordiam, ad deos casusque fortuitos referunt causas rerum, quae ab ingenii acumine providentiaque efficiuntur.

Fieri nequit ut is recte praesit rei publicae qui suam privatam negligit. Rursus impossibile est ut is sibi temperet a patriae suae pecunia, qui sumptuosius vivit quam suae conditioni sustentandae opus est.

(a) Addidi μή.

(1) Sententiam hanc cum mica salis esse intelligendam, nemo non videt.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΙΑ.

P. 66. I. Ἴσως δέ τινες ἐπιζητοῦσι πῶς ἡμεῖς οὐ προγραφὰς ἐν ταύτῃ τῇ | βίβλῳ, 12.
καθάπερ οἱ πρὸ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ προεκθέσεις (1) καθ' ἑκάστην | ὀλυμπιάδα πε-
ποιήκαμεν τῶν πράξεων· ἐγὼ δὲ κρίνω χρήσιμον μὲν εἶναι τὸ τῶν προγραφῶν γέ-
νος· καὶ γὰρ εἰς ἐπίστασιν ἀγαθοὺς | ἀναγινώσκειν θέλοντας καὶ συνεκκαλεῖται 16.
καὶ παρορμᾷ πρὸς | τὴν ἀνάγνωσιν τοὺς ἐντυγχάνοντας· πρὸς δὲ τούτοις πᾶν τὸ |
ζητούμενον ἑτοίμως εὑρεῖν διὰ τούτων· θεωρῶν δὲ διὰ | πολλὰς αἰτίας καὶ τὰς
τυχούσας ὀλιγωρούμενον καὶ φθειρόμενον τὸ τῶν προγραφῶν γένος, οὕτως καὶ 20.
διὰ ταῦτα πρὸς τοῦτο τὸ μέ|ρος κατηνέχθην· τῆς γὰρ προεκθέσεως οὐ μόνον ἰσο-
δυναμούσης | τῇ προγραφῇ, ἀλλὰ καὶ πλεῖόν τι δυναμένης, ἅμα δὲ καὶ χώραν |
ἐχούσης ἀσφαλεστέραν, διὰ τὸ συμπεπλέχθαι τῇ πραγματείᾳ, τού|τῳ μᾶλ- 24.
λον ἐδοκιμάσαμεν χρῆσθαι τῷ μέρει πρὸς ὅλην τὴν σύνταξιν, πλὴν ε (2) τῶν πρώτων βι-
βλίων· ἐν ἐκείνοις προγραφὰς | ἐποιησάμεθα διὰ τὸ μὴ λίαν ἐναρμόζειν ἐν αὐτοῖς
τὸ τῶν προεκ|θέσεων γένος.

II. * Ὁ δὲ φαντασίαν μὲν ἔχειν ἔφη τοὺς εἰρημένους λό|γους, τὴν δὲ ἀλήθειαν οὐ 28.
τοιαύτην εἶναι, τὸ δ' ἐναντίον.

Ὅτι πολλῷ ἐστιν ἄμεινον ὀνειδισθέντας ἐν καιρῷ σωθῆναι μᾶλλον | ἢ πρὸς χάριν ἀκούσαντας, μετ' ὀλίγον δ' ἀπολέσθαι μὲν αὑτούς, ἀπο|λέσαι δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας.

EX LIBRO XI.

1. Nonnulli fortasse quaerent cur nos huic libro contra morem veterum praefationem non praemiserimus, sed singulis potius olympiadibus propositionem rei fecerimus. Ego sane praefationum genus non inutile esse arbitror: etenim hae studiosorum lectorum attentionem provocant, atque ad librum pervolutandum excitant. Insuper quidquid quaerimus, id harum ope facile invenimus. Sed enim quum viderem praefationes ob multas levesque causas negligi ac pedibus trahi, ad propositiones potius me contuli. Hae quippe non solum aeque valent ac praefationes, sed gravioris interdum momenti sunt, et commodius collocantur, propterea quod ipsimet operi admiscentur: ideoque his potius uti decrevi per omne opus, exceptis prioribus quinque libris, quos praefationibus exornavi, quia scilicet propositionibus haud satis aptus locus erat.

2. * Ille autem speciem quidem iis sermonibus inesse aiebat, veritatem non ita, immo contrarium.

Multo satius est idoneo tempore obiurgatos servari, quam adsentatione delinitos interire, non sine reliquorum Graecorum exitio.

(1) Sic vocat summaria sua praevia vestibulumque librorum Polybius III. 1. VIII. 13. Ceteroquin heic haud certissime ausim definire quid reapse intersit inter προγραφὰς et προεκθέσεις.

(2) Ita videor mihi legere in codice. Atqui non omnes quinque libri priores praefationibus instruuntur.

* Τὰ δ' ἕτερα διελωβήσατο | κακῶς μὲν πρὸ τοῦ (a), κακῶς δὲ χρώμενος τῷ θυμῷ· τῷ γὰρ τοῖς ||| ἀνθρώποις ὀργιζόμενον εἰς τὸ θεῖον ἀσεβεῖν P. 73.
πάσης ἀλογίας ἐστὶ σημεῖον.

" Ὅτι εἷς λόγος εὐκαίρως ῥηθεὶς ὑπ' ἀνδρὸς ἀξιοπίστου, πολλάκις οὐ | μόνον ἀποτρέπει τῶν χειρίστων, ἀλλὰ καὶ παρορμᾷ πρὸς τὰ κάλλισ|τα τοὺς ἀνθρώπους· ὅταν δὲ καὶ τὸν ἴδιον βίον ἀκόλουθον εἰσφέρηται τοῖς | εἰρημένοις ὁ παρακαλῶν, ἀνάγκη λαμβάνειν τὴν πρώτην πίστιν | τὴν παραίνεσιν (1). „

Ὅτι φησὶν ὁ ΠΟΛΥΒΙΟΣ. Τί γὰρ ὄφελος ἐστὶ τοῖς ἀναγι|νώσκουσι διεξιέναι πολέμους καὶ μάχας καὶ πόλεων ἐξανδραπο|δισμοὺς καὶ πολιορκίας, εἰ μὴ τὰς αἰτίας ἐπιγνώσονται, παρ' ἃς | ἐν ἑκάστοις οἱ μὲν κατώρθωσαν οἱ δὲ ἐσφάλησαν; τὰ γὰρ τέλη τῶν | πράξεων ψυχαγωγεῖ μόνον τοὺς ἀκούοντας, αἱ δὲ πρόσθεν διαλή|ψεις τῶν ἐπιβαλλομένων ἐξεταζόμεναι δεόντως ὠφελοῦσι τοὺς | φιλομαθοῦντας· μάλιστα δὲ πάντων ὁ κατὰ μέρος χειρισμὸς ἑκάστων ἐπιδεικνύμενος ἐπανορθοῖ τοὺς συνυφιστάνοντας. |

III. Ὅτι πάντων εὐδαιμονιζόντων τὸν Πόπλιον μετὰ τὸ τοὺς Καρχηδονίους ἐξελάσαι τῆς Ἰβηρίας, καὶ παρακαλούντων ἀναπαύεσθαι καὶ | ῥαθυμεῖν ἐπεὶ πέρας (b) ἐπιτέθεικε τῷ πολέμῳ, μακαρίζειν αὐτοὺς | ἔφη διότι τοιαύτας ἔχουσι τὰς ἐλπίδας· αὐτὸς δὲ νῦν καὶ μάλιστα | βουλεύεσθαι τινὰ τρόπον ἄρξηται τοῦ πρὸς Καρχηδονίους πολέμου· | τὸν μὲν γὰρ πρὸ τούτου χρόνον Καρχηδονίους Ῥωμαίοις πεπο|-

* Cetera iam antea prave corruperat, dum prave irae indulgeret. Nam qui hominibus iratus idcirco in Deum peccat, vecordem se plane demonstrat.

Unica saepe oratio a gravis auctoritatis viro dicta, non solum a pessimis consiliis saepe revocat homines, verum etiam ad optima impellit. Quod si is vitam quoque suam dictis consentaneam spectandam praebeat, tum necesse est ut summam fidem adhortatio nanciscatur.

POLYBIUS ait. Nam quam utilitatem legentibus adfert narratio bellorum procliorumque, urbium obsessarum atque captarum, nisi causae innotescant ob quas alii homines rem bene gerunt, alii secus. Rerum quippe exitus vanum audientibus oblectamentum suppeditat: verum consilia rem capessentium si commode perpendantur, ea demum utilia studiosis sunt. Tum in primis si demonstretur singillatim quemadmodum quaeque res gesta fuerit, id eos dirigit qui in labore pari versantur.

3. Quum omnes Publium beatum praedicarent, quod Poenos Hispania expulisset, cumque ad quietem atque otium cohortarentur, quoniam finem bello imposuerat; ipse gratulari se ait illis, propterea quod eiusmodi spem foverent: se tamen nunc maxime deliberare quanam ratione bellum punicum exordiretur. Antehac enim Carthaginienses Romanis bellum intulisse; nunc demum fortunae mu-

(a) Ita cod. (b) Cod. τέρας.

(1) Extat hoc fragmentum in excerptis editis libri XI. 10; id tamen a me libenter retentum fuit ut circumstantium vaticani palimpsesti excerptorum sedem propriam hoc indicio demonstrarem.

λεμηκέναι, νῦν δὲ τὴν τύχην παραδεδωκέναι καιρὸν εἰς | τὸ Ῥωμαίους Καρχηδονίοις ἐξενεγκεῖν πόλεμον.

Ὅτι Πόπλιος διαλεχθεὶς τῷ Συφάκι, ἅτε δὴ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος | εὐφυὴς ὑπάρχων, οὕτω φιλανθρώπως ὡμίλησε καὶ ἐπιδεξίως, | ὥστε τὸν Ἀσδρούβαν εἰπεῖν ταῖς ὕστερον ἡμέραις πρὸς τὸν Συφάκα, | διότι φοβερώτερος αὐτῷ Πόπλιος πέφηνε κατὰ τὴν ὁμιλίαν ἤπερ | ἐν τοῖς ὅπλοις.

Ὅτι στάσεως γενομένης τινῶν ἐν τῷ στρατο|πέδῳ ῥωμαϊκῷ, ὁ Πόπλιος " οὐδέποτε μᾶλλον εἰς ἀπορίαν ἧκε κ. τ. λ. || *Nimirum, excepto initio, fragmentum hoc est editum libro XI. 25; atque idcirco a me praetermittitur.*

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΙΒ.

P. 76. I. Ὅτι διασύρας ὁ ΠΟΛΥΒΙΟΣ τὸν Τίμαιον ἐν πολλοῖς, αὖθις φησί (1)· τίς | ἂν ἔτι δοίη συγγνώμην τοῖς τοιούτοις ἁμαρτήμασιν, ἄλλως τε καὶ | Τιμαίῳ τῷ προσφυομένῳ τοῖς ἄλλοις πρὸς τὰς τοιαύτας παρω|νυχίας; ἐν αἷς Θεοπόμπου μὲν κατηγορεῖ, διότι Διονυσίου ποι|ησαμένου τὴν ἀνακομιδὴν ἐκ Σικελίας εἰς Κόρινθον ἐν μακρᾷ | νηΐ, Θεόπομπός φησιν ἐν στρογγύλῃ παραγεγονέναι τὸν Διονύσιον· | Ἔφορον δὲ πάλιν ὅτ' ἂν καταψεύδηται φάσκων λέγειν αὐτὸν ὅτι | Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος παρελάμβανεν τὴν ἀρχὴν ἔτη εἴκοσι | τριῶν ὑπάρχων· βασιλεῦσαι δὲ τετταράκοντα καὶ δύο· μεταλλάξαι | δὲ τὸν βίον προσλαβὼν τοῖς ἑξήκοντα τρία· τοῦτο γὰρ οὐδενὸς | εἰπεῖν δήπου τοῦ συγγραφέως εἶναι τὸ

nere tempus incidisse, quo Romani bello Carthaginienses adgrederentur.

Publius cum Syphace collocutus, pro sua excellenti sermocinandi natura, tam humaniter dextreque in congressu se gessit, ut Hasdrubal deinde Syphaci dixerit, formidabiliorem sibi visum in colloquio Publium quam in armis.

Quum in castris romanis seditio exarsisset, Publius " inopia consilii non laboravit etc.

EX LIBRO XII.

I. POLYBIUS postquam Timaeum saepe vituperavit, rursus ait. Quis Timaeo praesertim in eiusmodi peccatis parcat, qui ceterorum historicorum tam importune reduviam curat? Is enim Theopompum accusat, quia quum Dionysius reditum e Sicilia Corinthum longa navi fecerit, Theopompus ait rotunda eum advenisse. Ephorum item mendacem arguit, quia is dicit superiorem Dionysium annos natum tres supra viginti imperium occupasse; regnavisse autem annis duobus et quadraginta; anno denique vitae suae tertio et sexagesimo mortem obiisse. Atqui huiusmodi oratio nequaquam historici est sed librarii indubita-

(1) Recte omnino Reiskius in animad. ad Polyb. dixit totum librum duodecimum fuisse consumptum in reprehensione atque exagitatione quorundam historicorum, et Timaei praecipue; id quod nunc copiosissima vaticana excerpta prorsus confirmant.

24. διατύπωμα (1), τοῦ δὲ γρα|φέως ὁμολογουμένως· εἰ γὰρ δὴ τὸν Ἔφορον ἐπαναβεβη-
κέναι τῇ | μωρίᾳ καὶ τὸν Κόρυβον (a) καὶ τὸν Μαργίτην (2), εἰ μὴ δυνατὸς ἦν συλλο|γί-
ζεσθαι, διότι τὰ τετταράκοντα καὶ δύο προσθέντα τοῖς εἴκοσι | καὶ τρισὶν, ἑξή-
κοντα γίνεται καὶ πέντε· ἢ τούτου μηδαμῶς ἂν | πιστευθέντος ὑπὲρ Ἐφόρου,
φανερὸν ὅτι τὸ μὲν ἁμάρτημα φα|νερόν ἐστι τοῦ γραφέως· τὸ δὲ Τιμαίου φιλότιμον
28. καὶ φιλεγκλήμον οὐ | δέξαιτο οὐδ᾽ ἀποδέξαιτο.

II. Καὶ μὴν ἐν τοῖς περὶ τοῦ Πύρρου (3) πάλιν φησὶ | τοὺς Ῥωμαίους ἔτι νῦν ὑπόμνη-
μα ποιουμένους τῆς κατὰ τὸ Ἴλι|ον ἀπωλείας, ἐν ἡμέρᾳ τινὶ κατακοντίζειν ἵππον
32. πολεμιστὴν | πρὸ τῆς πόλεως ἐν τῷ κάμπῳ καλουμένῳ, διὰ τὸ τῆς Τροίας | τὴν ἅλω-
σιν διὰ τὸν ἵππον γενέσθαι τὸν δούριον προσαγορευόμενον (4)· ||| πρᾶγμα πάντων P. 57.
παιδαριωδέστατον· οὕτω μὲν γὰρ δεήσει πάντας | τοὺς βαρβάρους λέγειν Τρώων
ἀπογόνους ὑπάρχειν· σχεδὸν γὰρ πάν|τες, εἰ δὲ μή γε οἱ πλείους, ὅταν ἢ
4. πολεμεῖν μέλλωσιν ἐξ ἀρχῆς, ἢ | διακινδυνεύειν πρὸς τινὰς ὁλοσχερῶς, ἵππῳ
προθύονται καὶ σφαγιάζονται, σημειούμενοι τὸ μέλλον ἐκ τῆς τοῦ ζῴου πτώ-
σεως.

III. Ὁ δὲ Τίμαιος περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἀλογίας οὐ μόνον ἀπειρίαν | ἔτι δὲ
8. μᾶλλον ὀψιμαθίαν δοκεῖ μοι πολλὴν ἐπιφαίνειν, ὅς γε διότι | θύουσιν ἵπ-
πον, εὐθέως ὑπέλαβε τοῦτο ποιεῖν αὐτοὺς διὰ τὸ τὴν | Τροίαν ἀπὸ ἵππου δο-
κεῖν ἑαλωκέναι· πλὴν ὅτι γε κακῶς ἱστόρηκε | καὶ τὰ περὶ τὴν Λιβύην καὶ τὰ περὶ

te. Nam profecto Ephorus Coroebum atque Margitem stultitia superavisset, nisi ratiocinando colligere valuisset, quod duo et quadraginta si cum tribus et viginti iungantur, quinque efficiunt et sexaginta. Quod si hoc in Ephoro incredibile mendum est, sequitur ut manifestus librarii lapsus sit. Timaei autem criminandi studium et acerbitatem nemo vel patietur vel commendaverit.

2. Rursus in Pyrrhi historia ait Romanos sua adhuc aetate captum Ilium commemorantes, die quadam iaculis configere solitos bellatorem equum ante urbem in eo qui campus dicitur; propterea quod Troia olim ligneo equo capta fuerit. Est autem adfirmatio haec plane puerilis. Sic enim oporteret omnes barbaros Troianorum posteros appellare. Cuncti enim, vel certe plerique, cum vel bellum suscipiunt, vel privatim etiam adituri aliquod periculum sunt, equo caeso litant, ut rem futuram ex equi casu divinent.

3. Timaeus igitur hoc dementiae documento, non imperitiam tantummodo, immo et multam ruditatem suam, videtur mihi patefacere, qui equi sacrificium temere existimavit idcirco a Romanis fieri quia Troia per equum capta creditur; verum etiam hinc iure arguimus quam malus etiam in rebus libycis

(a) Ita scribitur in cod.

(1) Nolemus vocabulum.

(2) Proverbium est *stultior Coroebo*; ex virgiliano loco aen. II. 407. ductum *furiata mente Coroebus*. Margitem ut stultitiae exemplar profert ipse Polybius XII. 25. ad quem locum legesis Schweighaeuseri adnotationem. Et quidem res est notissima.

(3) Timaei de Pyrrho historiam citat Polybius eti m III. 32.

(4) Hanc quorumdam fuisse sententiam dicit etiam Plutarchus quaest. rom. ed. Reisk. tom. VII. p. 155. Reapse autem equus Romae immolabatur Marti, teste Festo voc. *october*. Causam vero sacrificii ut puto verissimam tradit hoc loco Polybius.

τὴν Σαρδόνα, καὶ μάλιστα τὰ | κατὰ τὴν Ἰταλίαν (1), ἐκ τούτου ἐστὶ συμφανές· καὶ καθ-
όλου διότι τὸ πε|ρὶ τὰς ἀνακρίσεις μέρος ἐπιπεσύρεται παρ᾽ αὐτῷ τελέως (2)· 12.
ὅπερ ἐστὶ | κυριώτατον τῆς ἱστορίας· ἐπειδὴ γὰρ αἱ μὲν πράξεις ἅμα πολλα|χῆ
συντελοῦνται, παρεῖναι δὲ τὸν αὐτὸν ἐν πλείοσι τόποις κατὰ | τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀδύνα-
τον, ὁμοίως γε μὴν οὐδ᾽ αὐτόπτην γενέσθαι | πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην τό- 16.
πων καὶ τῶν ἐν τοῖς τόποις | ἰδίων αὐτῶν τὸν ἕνα δυνατόν, καταλείπεται πυνθανε-
σθαι μὲν ὡς | παρὰ πλείστων, πιστεύειν δὲ τοῖς ἀξίοις πίστεως, κριτὴν δ᾽ εἶναι |
τῶν προσπιπτόντων μὴ κακόν.

IIII. Ἐν ᾧ γένει μεγίστην ἐπίφασιν ἕλκων | Τίμαιος πλεῖστον ἀπολείπεσθαί μοι 20.
δοκεῖ τῆς ἀληθείας· τοσοῦτο γὰρ | ἀπέχει τοῦ δι᾽ ἑτέρων ἀκριβῶς τὴν ἀλήθειαν
ἀρτίζειν, ὡς οὐδὲ τούτων | ὧν αὐτόπτης γέγονεν καὶ ἐφ᾽ οὓς αὐτὸς ἧκει τόπους,
οὐδὲ περὶ τούτων | οὐδὲν ὑγιὲς ἡμῖν ἐξηγεῖται· τοῦτο δ᾽ ἔσται δῆλον,
ἐὰν ἐν τοῖς κατὰ τὴν | Σικελίαν δείξωμεν αὐτὸν ἀγνοοῦντα περὶ ὧν ἀποφαίνεται· 24.
σχεδὸν | γὰρ οὐ πολλῶν προσδεήσει λόγων ὑπέρ γε τῆς ψευδολογίας, ἐὰν | ἐν
οἷς ἔφυ καὶ ἐτράφη τόποις, καὶ τούτων ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις, ἐν τού|τοις ἀγνοῶν
εὑρεθῇ καὶ παραπαίων τῆς ἀληθείας· φησὶ τοιγαροῦν | τὴν Ἀρέθουσαν κρήνην (3) τὴν 28.
ἐν ταῖς Συρακούσαις, ἔχειν τὰς πηγὰς | ἐκ τῆς κατὰ Πελοπόννησον, διά τε τῆς Ἀρ-
καδίας καὶ διὰ τῆς Ὀλυ|μπίας ῥέοντος ποταμοῦ Ἀλφειοῦ· ἐκεῖνον γὰρ δῦντα
κατὰ γῆς | τετρακισχιλίους σταδίους, ὑπό γε σικελικὸν ἐνεχθέντα πέλαγος, καὶ |
P. 38. ἀναδύειν ἐν ταῖς Συρακούσαις· γενέσθαι δὲ τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ κατά || τινα χρό- 32.

et in sardiniensibus, ac praesertim in italicis, historicus sit: et quod omnino rerum inquisitionem, id quod praecipuum in historia scribenda caput est, prorsus negligat. Nam quia res humanae multis simul locis fiunt, nemoque plurifariam uno eodemque tempore interesse potest, neque oculatus cunctorum orbis locorum rerumque in locis singulis gestarum testis fieri; superest ut a plurimis res gestas audiat; fide dignis credat; ipse autem nunciatarum rerum haud ineptus iudex sit.

4. Atque in hoc historici officio etsi Timaeus multum sibi tribuit, nihilominus plurimum mihi a veritate aberrare videtur. Adeo quippe alienis testimoniis historiam suam non firmat, ut ne de rebus quidem quas ipse oculis suis spectavit, neque de locis quos pede trivit, quicquam sanum nobis enarret: id quod luculenter patebit, si ipsarum sicularum, quas narrat, rerum inscium eum demonstrabimus. Profecto longis sermonibus falsitas eius coarguenda non erit, si vel ipsorum locorum in quibus natus alitusque est, et quidem illustrissimorum, ignarus deprehendetur atque a veritate desciscens. Ait igitur fontem Arethusae, qui Syracusis est, origines inde usque a Peloponneso trahere, ab Alphaeo nimirum fluvio qui per Arcadiam atque Olympiam decurrit. Hunc ait fluvium ter mille stadiorum spatio tellure absorptum, et sub siculum mare labentem, emergere Syracusis. Idque ait demonstratum aliquando fuis-

(1) Timaei ignorationem locorum arguit Polybius etiam editis lib. II. 16. XII. 3. sqq.

(2) Ad hunc suum locum provocat ipse Polybius in excerptis editis XII. 27.

(3) Quae sequitur opinio vel fabula de origine Arethusae passim narratur, ut iam observavit Cellarius, a scriptoribus Strabone, Virgilio, Seneca, Plinio. Strabo autem lib. VI. 2. Pindarum quoque citat atque Timaeum; fabulamque, aeque ac Polybius, diligenter refutat:

νον οὐρανίων ὄμβρων ῥαγέντων κατὰ τὸν τῶν ὀλυμπίων καιρόν, καὶ τοῦ ποταμοῦ τοὺς κατὰ τὸ τέμενος ἐπικλύσαντος τόπους, ὄνθου (a) | τε πλῆθος ἀναβλύζειν τὴν Ἀρέθουσαν ἐκ τῶν κατὰ τὴν πανήγυριν θυομένων βοῶν, καὶ φιάλην χρυσῆν ἀναβαλεῖν, ἣν ἐπιγνόντες | εἶναι τῆς ἑορτῆς, ἀνείλοντο. *

V. Ἐκ τούτων ἄν τις συλλογιζόμενος Ἀριστοτέλει πρόσχοι μᾶλλον ἢ Τιμαίῳ (1)· καὶ μὴν τὸ συνεχὲς τούτῳ τελέως ἄτοπον· τὸ γὰρ ὑπολαμβάνειν καθάπερ ἐκεῖνος ὑποδείκνυσι | ὡς οὐκ εἰκὸς ἦν τοὺς οἰκέτας τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχησάν|των τὴν τῶν κυρίων εὔνοιαν ἀναφέρειν πρὸς τοὺς ἐκείνων φί|λους, εὔηθες· οὐ γὰρ μόνον τὰς εὐνοίας ἀλλὰ καὶ τὰς ξενίας | καὶ τὰς συγγενείας τῶν δεσποτῶν οἱ δουλεύσαντες, ὅτ' ἂν εὐτυχήσωσι | παραδόξως καὶ χρόνος ἐπιγένηται, πειρῶνται προσποιεῖσθαι | καὶ συνανανεοῦσθαι τῶν κατὰ φύσιν ἀναγκαίων, μᾶλλον αὐτὸ τοῦτο | σπουδάζοντες, τὴν προγεγενημένην περὶ αὐτοὺς ἐλάττωσιν καὶ | τὴν ἀδοξίαν ἐξαλείφειν, τῷ βουλεύεσθαι τῶν δεσποτῶν ἀπό|γονοι μᾶλλον ἐπιφαίνειν, ἤπερ ἀπελεύθεροι.

VI. Τοῦτο δὲ μάλιστα περὶ | τοὺς Λοκροὺς εἰκός ἐστι γεγονέναι· πολλοὶ γὰρ ἐκτοπίσαντες ἐκ | τῶν συνειδότων καὶ προσλαβόντες σύνεργον τὸν χρόνον, οὐχ οὕτως | ἄφρονες ὥστε ταῦτ' ἐπιτηδεύειν, δι' ὧν ἔμελλον ἀνανέωσιν ποιεῖσθαι | τῆς ἰδίων

se ob immodicas quasdam pluvias quae olympicorum ludorum tempore deciderunt, ita ut fluvius proximos fano locos inundaverit: tum enim fimum plurimum vomuisse Arethusam, boum videlicet in conventu illo caesorum: auream denique phialam fonte emersisse, quam homines quum noscerent de sollemnitate provenientem, sustulerunt. *

5. Ex his quisque ratiocinans ad Aristotelis magis quam ad Timaei sententiam accedet. Et quidem aliud huic proximum, prorsus est absurdum. Namque opinari, ut Timaeus ostendere nititur, consentaneum non fuisse ut famuli Lacedaemoniorum, qui militiam cum his tolerabant, dominorum benivolentiam ad illorum necessarios referrent, id quidem stultum est: neque enim tantummodo benivolentiam, verum etiam hospitii ius et adfinitatem dominorum servi, si praeter solitum fortuna felici utantur et tempus ferat, sibi vindicare nituntur, atque immutare naturalis conditionis necessitatem; dantes apprime operam ut suam pristinam humilitatem obscuritatemque abstergant, dum adfectant dominorum se potius posteros quam libertos videri.

6. Id nimirum apud Locrenses usuvenisse apprime verisimile est. Multi enim qui se a naturalis conditionis consciis submoverunt, atque a tempore subsidium petiverunt, non ita sunt dementes ut ea faciant, quibus memoriam re-

(a) In codicis margine glossa est βολίτας κόπρου.

(1) De Locrensium italicorum origine opinionem Aristotelis praefert narrationi Timaei Polybius etiam in excerptis editis XII. 5. sqq. Item cap. XI. " Aristoteles (inquit Heynius opusc. tom. II. p. 46.) " coloniam ex fugitivis mancipiis, mocchis et plagiariis collectam esse dixerat; Timaeus ingenuorum civium ex Locris Graeciae profectorum fuisse " adseveraverat. Polybius ex iis quae uterque adtulerat, neutrum fide satis explorata, verum fama " et opinione accepta narrasse; Aristotelem tamen " ait probabiliora dixisse ". Aristotelis opinionem sectatur Dionysius periegeta v. 364. sqq. quem fusius explicat Eustathius thessalonicensis in scholiis. Iam quod ea fugitiva mancipia (locrensia) apud Lacedaemonios servirent, seque horum posteros simulaverint, rem quodammodo confirmat Pausanias III. 3. dicens Lacedaemonios non procul initio belli messeniaci deduxisse coloniam in Italiam Locrosque epizephyrios incolis frequentavisse.

ἐλαττωμάτων, ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον, δι' ὧν ἐπικαλύψειν ταῦ|τα· διὸ καὶ τὴν
ὀνομασίαν τῇ πόλει τὴν ἀπὸ τῶν γυναικῶν εἰ|κότως ἐπέθεσαν, καὶ τὴν οἰκειότητα τὴν
κατὰ τὰς γυναῖκας | προσεποιήθησαν· ἔτι δὲ τὰς φιλίας καὶ τὰς συμμαχίας τὰς
προγονι|κὰς τὰς ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἀνενεοῦντο· ἢ καὶ τὸ τοὺς Ἀθηναίους | πορθῆ- 24.
σαι τὴν χώραν αὐτῶν (1), οὐδέν ἐστι σημεῖον ψευδῆ λέγειν τὸν | Ἀριστοτέλην· εὐλόγου
γὰρ ὄντος ἐκ τῶν προειρημένων, εἰ καὶ δεκάκις | ἦσαν οἰκέται, τὸ προσπεποιῆσθαι
τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φιλίαν | τοὺς ἐξάραντας ἐκ τῶν Λοκρῶν καὶ κατασχόν- 28.
τας εἰς τὴν Ἰταλί|αν, εὔλογος γίνεται καὶ ἡ τῶν Ἀθηναίων ἀλλοτριότης πρὸς |
τοὺς προειρημένους, οὐκ ἐξεταζόντων τὸ γεγονὸς, ὡς τὴν προαί|ρεσιν, νὴ Δία,
ἀλλὰ πῶς αὐτοὶ μὲν ἐξαπέστελλον οἱ Λακεδαιμόνιοι | τοὺς ἀκμάζοντας εἰς τὴν 32.
P. 25. πατρίδα τεκνοποιΐας χάριν· τοὺς ||| δὲ Λοκροὺς τὸ παραπλήσιον οὐκ εἴων
ποιεῖν· ἕκαστα δὲ ταῦτα οὐ | μόνον κατὰ τὸ πιθανὸν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀλήθειαν,
μεγάλην ἔχει | διαφοράν· οὔτε γὰρ κωλύειν τοὺς Λοκροὺς ἔμελλον, ὡς τοῦτο
ὅμοι|ον ποιοῦντες· ἄτοπον γάρ· οὐδὲ μὴν κελευόντων αὐτῶν (2), οἱ Λοκροὶ | πάντως 4.
ποιήσειν ἐκείνοις τὸ παραπλήσιον· παρὰ μὲν γὰρ τοῖς | Λακεδαιμονίοις καὶ πά-
τριον ἦν καὶ συνηθὲς τρεῖς ἄνδρας | ἔχειν γυναῖκα καὶ τέτταρας, τότε δὲ καὶ πλείους
ἀδελφοὺς | ὄντας, καὶ τέκνα τούτων εἶναι κοινά· καὶ γεννήσαντα παῖδας | ἱκα- 8.
νοὺς, ἐκδόσθαι γυναῖκα τινὶ τῶν φίλων, καλὸν καὶ συνηθὲς (3)· διό|περ οἱ Λο-
κροὶ μήτε ταῖς ἀραῖς ὄντες ἔνοχοι μήτε τοῖς ὅρκοις, | ὤμοσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ
πρότερον εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανή|ξειν πρὶν ἢ τὴν Μεσσήνην κατὰ κράτος ἑλεῖν· τῶν μὲν 12.

fricent suarum humilitatum; sed contra curant ut eas occulant. Quamobrem nomen urbi a mulieribus convenienter imposuerunt, cognationemque per feminas simulaverunt: insuper amicitias et foedera avita a feminis contracta renovaverunt. Iam et quod Athenienses regionem illorum depopulati sint, ne id quidem inquam indicium est falsa narrare Aristotelem. Nam quum fuerit facile, ob ea quae diximus, etiamsi decies servitutem servissent, simulari Lacedaemoniorum amicitiam ab iis qui Locris (*Graeciae*) digressi in Italiam navigaverunt, facilis quoque fuit adversus praedictos Atheniensium inimicitia, qui haud hercle quid reapse acciderit scrutati sunt, ceu si sponte id actum fuisset, sed quomodo ipsi Lacedaemonii puberes suos in patriam remiserint sobolis creandae causa. Locrensibus tamen haud ut idem facerent concesserunt. Haec enim singula non solum ad credibilitatem, verum etiam ad veritatem quod adtinet, magnopere inter se differunt. Nam neque Locrenses prohibituri erant Lacedaemonii, siquidem ipsi paria facerent: absurdum enim foret. Neque si hi forte iussissent, Locrenses tamen parem ritum secuturi erant. Quippe apud Lacedaemonios patrium consuetumque est, ut unam habeant uxorem tres viri vel quatuor, immo et plures aliquando viri si fratres sint; hisque liberi sint communes. Insuper laudi datur atque in more positum est, ut is qui iam satis liberorum susceperit, uxorem alieni amico cedat. Quare quum Locrenses neque diris devoti essent neque sacramento adstricti; Lacedaemonii contra iure iurando confirmarunt se haud ante patrium solum revisuros, quam Messenem vi expugnavissent. Itaque a ge-

(1) Rem hanc narrat Diodorus siculus lib. XII. 54.

(2) Ergo Locrenses graeci serviebant in exercitu laconico apud Messenem; hique postea in Italiam profecti Locros epizephyrios condiderunt.

(3) Lege Plutarchum in Lycurgo cap. XV.

κατὰ τὸ κοι|νὸν ἐξαποστολῆς εὐκόλως οὐ μετέσχον, κατὰ δὲ μέρος τὰς ἐπανό|δους ποιούμενοι καὶ σπανίως, ἔδοσαν ἀναστροφὴν ταῖς γυναιξὶ | πρὸς οἰκέτας γίνεσθαι συν-
16. ήθειαν, ἢ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἄνδρας· | ταῖς δὲ παρθένοις καὶ μᾶλλον· ὃ καὶ τῆς ἐξαναστάσεως αἴτιον γέγονεν (1).

Sequitur in codice locus ὅτι μὲν οὖν ἀμφότεροι κατὰ τὸν εἰκότα λόγον etc. usque ad Τίμαιος κατὰ Ἀριστοτέλους, qui extat in excerptis editis lib. XII. 8. Pergit deinde codex ut infra.

32. VII. Ὅτι Τίμαιός φησι | μέγιστον ἁμάρτημα περὶ τὴν ἱστορίαν εἶναι τὸ ψεῦδος·
1. διὸ καὶ || παρεῖναι τούτοις, οὓς ἂν ἐξελέγξῃ διεψευσμένους ἐν τοῖς συγγράμ- P. 26.
μα|σιν, ἕτερόν τι ζητεῖν ὄνομα τοῖς βιβλίοις, πάντα δὲ μᾶλλον ἢ καλεῖν ἱστορίαν.

Sequitur in codice locus καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν κανόνων etc. usque ad γίνεται διάγνωμα, qui extat in excerptis editis XII. 7; unde cognoscimus perversum esse in editionibus fragmentorum ordinem; nempe caput octavum praeversum esse septimo. Quare locus praedictus ὅτι μὲν οὖν etc. praeponendus est in futuris editionibus loco καθάπερ γάρ.

16. Τούτων δ' ἡμῖν ὁμολογουμένων, αὐτῶν τούτων τῶν ψευδῶν μεγάλην ὑπο-|λαμβάνω διαφορὰν εἶναι τῶν κατ' ἄγνοιαν γινομένων καὶ τῶν κατὰ | προαίρεσιν· τὸ μὲν ἐπιδέχεσθαι συγγνώμην καὶ διόρθωσιν εὐμενικήν, | τὸ δὲ ἀπαραιτήτου δικαίως
20. ἂν τυγχάνειν κατηγορίας (2)· ᾧ γένει μάλι|στα ἂν εὕροι τις ἔνοχον αὐτὸν ὄντα τὸν Τίμαιον· διότι δ' ἐστὶ τοιοῦτος, | σκοπεῖν ἤδη πάρεστιν. * (3)

nerali quidem reditu facile abstinuerunt; et dum certo numero regrediuntur ac raro, occasionem tempusque uxoribus obtulerunt ut cum famulis rem haberent, vel cum iis qui antea mariti fuerant; idque praesertim virginibus usuvenit: quae res demigrandi causa fuit.

7. Timaeus ait maximum esse peccatum in historia mendacium: quamobrem licere illis, quorum scripta falsitatis convicta fuerint, quemlibet alium potius quam historiae titulum libris suis facere.

Quae quum ita se habeant, ipsa tamen falsitas plurimum interest utrum incaute an sponte pronunciata sit. Involuntarius enim error veniam meretur et blandam emendationem; voluntarius autem severam postulat castigationem. Atque huic postremo falsitatis generi Timaeus maxime obnoxius deprehenditur. Et quod ita reapse is peccet, iam licet cognoscere. *

(1) Quia servi scilicet dum timent dominos, quorum matrimonia violaverant, seditione commota, Lacedaemonem deseruerunt. Lege Diodori excerpta vaticana p. 10.

(2) Similis locus, verbis aliquot tantum variatis, extat in editis XII. 8. Verior tamen lectio est palimpsesti vaticani; nam illam editam nonnisi a margine urbinatis codicis vel palatini habemus, ubi eam breviator aliquis libere scripserat. Polybii sententiam expilat Diodorus siculus lib. XIII. 90, qui pariter Timaeum obiurgat.

(3) Heic arbitror intercedere lacunam, quamquam codicis scriptura continua est.

VIII. Ἐπὶ τῶν ἀθετούντων τὰς ἀπολογίας | προφερόμεθα ταύτην τὴν παροι-
μίαν, Λοκροὶ τὰς συνθήκας (1)· τοῦτο | δέ τις ἐξισόρηκεν, ὅτι καὶ παρὰ
τοῖς συγγραφεῦσι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις | ἀνθρώποις ὁμολογούμενον ἐςί· διότι 24.
κατὰ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν ἔφοδον συν|θεμένων τῶν Λοκρῶν τοῖς Πελοποννησίοις πο-
λεμίους πυρσοὺς | αἴρειν, ἐὰν συμβῇ τοὺς Ἡρακλείδας μὴ κατὰ τὸν ἰσθμὸν ἀλλὰ
κα|τὰ τὸ νήϊον ποιεῖσθαι τὴν διάβασιν, χάριν τοῦ προαισθομένους φυλάξασθαι |
τὴν ἔφοδον αὐτῶν· οὐ ποιησάντων δὲ τῶν Λοκρῶν, πᾶν δὲ τοὐναν|τίον φιλίους ἀράν- 28.
των πυρσοὺς ὅτε παρῆσαν, τοὺς μὲν Ἡρακλεί|δας συνέβη μετ᾽ ἀσφαλείας
χρήσασθαι τῇ διαβάσει, τοὺς δὲ Πελοπον|νησίους κατολιγωρήσαντας μαθεῖν παρα-
δεξαμένους εἰς τὴν οἰ|κείαν τοὺς ὑπεναντίους παρασπονδήσαντας (a) ὑπὸ τῶν Λο- 32.
κρῶν. |||

Desiderantur paginae duae.

* * *

P. 15. VIIII. . . κατηγορεῖν καὶ θείας εὑρεῖν τῶν ὀνει|ρωττόντων καὶ δαιμόνων τῶν ἐν τοῖς
ὑπομνήμασιν· ὅσοι γε μὴν | αὐτοὶ πολλὴν τῆς τοιαύτης ἐμπεποίηνται φλυαρίας,
τοὺς τοιού|τους ἀγαπᾶν ἂν δέοι μὴ τυγχάνοντας κατηγορίας, μηδέ τι ἐπὶ 4.
τῶν | ἄλλων αὐτοὺς καταξέχειν, ὃ συμβέβηκε περὶ Τίμαιον· ἐκεῖνος (2) | γὰρ κόλακα
μὲν εἶναι αὐτὸν κάλλιστον καὶ τοιαῦτα γράφοντα, καὶ πλεῖστον | ἀπέχειν φιλοσο-
φίας, κόραξι δὲ προσέχοντα καὶ κορυβαντιώσαις | γυναιξί· δικαίως δ᾽ αὐτὸν ὑπ᾽
Ἀλεξάνδρου τετυχέναι τιμωρίας δι|εφθαρκότα ταύτην ἐκείνου τύχην καθόσον 8.

8. Iam adversus eos qui defensionem nullam admittunt, proverbium illud proferimus — Locrensium promissiones —. Est autem rei narratio haec, quam neque historici neque mortalis quisquam inficias it. Nempe quod imminente Heraclidarum incursione, Locrenses Peloponnesiis receperant hostiles faces se elaturos (si forte accideret ut Heraclidae haud per isthmum sed navibus transitum molirentur) ut hi admoniti incursioni resisterent. Quum id tamen Locrenses minime praestitissent, immo hostibus supervenientibus amicas faces extulissent, contigit ut Heraclidae transmissionem tuto facerent, Peloponnesii autem perfidia Locrensium lusi, neglecta omni exploratione, intra suos fines hostem reciperent.

* * *

9. . . . reprehendere; ac veluti divinas habere somniantium geniorumque fabulas quae in historiis occurrunt. Quicumque igitur eiusmodi vanitati indulgent, ii boni consulant si reprehensionem effugerint; non autem alios vituperent, quod facit Timaeus. Ille enim exquisitum se adsentatorem haec scribens demonstravit, atque a philosophia longe remotum, corvis autem et furentibus feminis similem. Quare et merito tulit ab Alexan ro poenam, quoniam

(a) Ita cod. pro παρασπονδηθέντας.

(1) Lege apud Schottum proverbium Λοκρῶν σύνθημα. Nam Λοκροὶ τὰς συνθήκας aliam habet originem. Quare haud scio utrum ex Polybio Zenobius sit corrigendus; an potius vice versa.

(2) Aristobulus historicus Alexandri adsentator? an potius Callisthenes, ut mox dicemus? Praecedens lacuna notitiam accuratiorem rei et auctoris nobis eripuit.

οἷος τε ἦν (1)· Δημοσθένην | μὲν καὶ τοὺς ἄλλους ῥήτορας τοὺς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀκμάσαντας | ἐπαινεῖ, καί φησι τῆς Ἑλλάδος ἀξίους γεγονέναι· διότι τὰς Ἀλεξάνδρου | τιμὰς τὰς ἰσοθέους τὸν τέλειον τόνδε φιλόσοφον αἰγίδα καὶ κε|ραυνὸν τιθέντα θνητῇ φύσει, δικαίως αὐτὸν ὑπὸ τοῦ δαιμονίου | τετευχέναι ταυτῶν ὧν ἔτυχεν. |

X. Ὅτι περὶ Τιμαίου φησὶν ὁ ΠΟΛΥΒΙΟΣ μεγαλοπολίτης. Καθάπερ γὰρ ἐκ | τῶν παροιμιῶν ἱκανὸν εἶναί φασι σταλαγμὸν ἕνα τοῦ μεγίστου τεύχους | εἰς τὸ γνῶναι τὸ πᾶν ἔγχυμα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τούτων ὑποκειμέ|νων χρὴ διαλαμβάνειν· ἐπειδὰν γὰρ ἓν ἢ δεύτερον εὑρεθῇ ψεῦδος | ἐν τοῖς συγγράμμασι, καὶ τοῦτο γεγονὸς ἦν κατὰ προαίρεσιν, δῆλον | ὡς οὐδὲν ἂν ἔτι βέβαιον οὐδ' ἀσφαλὲς γένοιτο τῶν ὑπὸ τοῦ τοιούτου | συγγραφέως λεγομένων· τὸ δ' αὐτὸ ἐστὶ καὶ τοὺς φιλοτιμότερον διακει|μένους μεταπείσωμεν· Ῥητέον ἂν εἴη περὶ τῆς αἱρέσεως αὐτοῦ | καὶ μᾶλλον τῆς κατὰ τὰς δημηγορίας καὶ τὰς παρακλήσεις ἔτι δὲ | μᾶλλον τοὺς πρεσβευτικοὺς λόγους, καὶ συλλήβδην πᾶν τοιοῦτο γένος | ἃ σχεδὸν ὡσεὶ κεφάλαια τῶν πράξεων εἴη, καὶ συνέχει τὴν ὅλην ἱστο|ρίαν· διότι γὰρ [τὰς παρακλήσεις] ἐν τοῖς ὑπομνήμασι κατα|τέταχε Τίμαιος, καὶ τοῦτο πεποίηκε κατὰ πρόθεσιν, τίς οὐ πα|ρακολουθεῖ τῶν ἀνεγνωκότων; οὐ γὰρ τὰ ῥηθέντα γέγραφεν, οὐ|δ' ὡς ἐρρήθη ἐπ' ἀλήθειαν, ἀλλὰ προθέμενος ὡς δεῖ ῥηθῆναι, | πάντας ἐξαριθμεῖται τοὺς ῥηθέντας λόγους, καὶ τὰ παρεπό|μενα τοῖς πράγμασιν (2) οὕτως, ὡσα-

eius gloriam quantum in ipso fuit corruperat. Demosthenem autem ceterosque qui per id tempus floruerunt oratores laudat, Graeciaque dignos ait fuisse. Quamobrem hunc egregium philosophum, qui ut divinos Alexandro conciliaret honores, aegidem et fulmen humanae naturae attribuit, iustam illam poenam a numine retulisse.

10. POLYBIUS megalopolitanus de Timaeo ait. Sicut enim in proverbiis est, sufficere stillam unam ex vase maximo ad omnem liquorem qui intus est cognoscendum; sic etiam in re praesente reputandum est. Postquam enim semel aut iterum mendax in historia, et quidem de industria, deprehensus est; satis constat nihil eorum iam fore firmum atque tutum quae ab huiusmodi historico dicuntur. Atque in hoc demum illorum quoque mentem flectemus qui ardentius Timaeum sectantur. Dicendum quoque esset de more eius praesertim circa conciones et adhortationes ac potissimum circa legatorum orationes, atque omnino totum hoc dicendi genus, in quo fere vertitur rerum caput atque omnis historia continetur. Nam quia cohortationes in historia collocavit Timaeus, et quidem id definito studio ac voluntate fecit; quis artificium non intelligit lector? Non enim quod reapse dictum fuit scribit, nec vera verba refert; sed quae dici debuerant ponens, cunctos veluti adnumerat qui finguntur sermones, cum negotiorum circumstantiis: prorsus ea ratione quam in schola quilibet sequeretur dum proposito themate dis-

(1) Alexandri adversus quosdam immodicos adsentatores indignatio ex eiusdem historicis satis nota est. Et quidem de Callisthene historico heic loqui Polybium vix dubitabis, si conferes excerpta edita XII. 23; praesertim quia praedicto in loco Valesius, et cum Suida Reiskius, malunt ἀποθεοῦν Ἀλέξανδρον ἐβουλήθη, pro οὐκ ἐβουλήθη. Quamquam vulgo dicitur potius Callisthenes superbiae Alexandri adversatus.

(2) Sic loquitur Polybius etiam II. 56; verumtamen ibi non sophistae sed tragico comparat eiusmodi historicum.

νεί τις ἐν διατριβῇ πρὸς ὑ|πόθεσιν ἐπιχειροίη, ὥσπερ ἀπόδειξιν τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως || P. 16. ποιούμενος, ἀλλ' οὐκ ἐξήγησιν τῶν κατ' ἀλήθειαν εἰρημένων. |

XI. Ὅτι τῆς ἱστορίας ἰδίωμα τοῦτ' ἐστὶ τὸ πρῶτον μὲν αὐτοὺς τοὺς κατ' ἀ|λήθειαν εἰρημένους, οἷοί ποτ' ἂν ὦσι, γνῶναι λόγους· δεύτερον τὴν | αἰτίαν πυνθάνεσθαι παρ' ἣν ἢ διέπεσεν ἢ κατορθώθη τὸ πραχθὲν ἢ ῥηθέν· ἐπεὶ ψιλῶς λεγόμενον ἂν τοῦτο γένος ψυχαγωγεῖ μέν, ὠφελεῖ | δ' οὐδέν· προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας, ἔγκαρπος ἡ τῆς ἱστορίας γίνεται χρῆσις (1)· εἰ γὰρ (a) τῶν ὁμοίων ἐπὶ τοὺς οἰκείους μεταφερομένων | καιροὺς ἀφορμαὶ γίνονται καὶ προλήψεις εἰς τὸ προϊδέσθαι τὸ μέλ|λον· καὶ ποτὲ μὲν εὐλαβηθῆναι, ποτὲ δὲ μιμούμενον τὰ παραγεγο|νότα, θαῤῥαλεώτερον ἐγχειρεῖν τοῖς ἐπιφερομένοις· ὁ δὲ καὶ τοὺς | ῥηθέντας λόγους καὶ τὴν αἰτίαν παρασιωπῶν, ψευδῆ δὲ κατὰ τού|των ἐπιχειρήματα καὶ διεξοδικοὺς λέγων λόγους, ἀναιρεῖ τὸ τῆς | ἱστορίας ἴδιον· ὃ μάλιστα ποιεῖ Τίμαιος· καὶ διότι τούτου τοῦ μέρους | ἐστὶ πλήρη τὰ βιβλία παρ' αὐτῷ πάντες γινώσκομεν.

XII. Ἴσως δ' οὖν ἂν | τις ἐναπορήσειε ποῖος τοιοῦτος ὤν, οἷον ἡμεῖς ὑποδείκνυ|μεν, τοιαύτης παρ' ἐνίοις ἀποδοχῆς τέτυχε τῆς πίστεως; τούτου | δ' ἐστὶν αἴτιον διότι πλεοναζούσης αὐτῷ κατὰ τὴν πραγματείαν | τῆς κατὰ τῶν ἄλλων ἐπιτιμήσεως καὶ λοιδορίας, οὐκ ἐκ τῆς αὐτοῦ | χωρεῖται πραγματείας οὐδ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀποφάσεων, ἀλλ' ἐκ τῆς | τῶν πέλας κατηγορίας, πρὸς ὃ γένος καὶ πολυπραγμοσύνην δοκεῖ | μοι καὶ φύσιν προσενέγκασθαι διαφέρουσαν· παραπλήσιον γὰρ Στράτωνι τῷ φυσικῷ (2) συμβέβηκε· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὅτ' ἂν ἐγχει|ρήσει τὰς τῶν

putaret; magisque de eloquentiae suae demonstratione, quam de verae rei narratione laboraret.

11. Historici proprium officium est, ut primo quidem qui revera habiti sunt sermones, quicumque demum fuerint, eos noverit. Rursus ut causam investiget, propter quam susceptum negotium bene vel male gestum fuerit. Nuda enim narratio delectat quidem, sed nihil prodest: contra si causa adiecta fuerit, fructuosa historiae lectio est. Dum enim paris generis res ad tempora nostra transferimus, eae nobis indices ducesque fiunt ad futurum praenoscendum: ita ut partim cavendo partim praeterita imitando, negotia confidentius adgrediamur. Ille autem veros, qui dicti fuerunt, sermones rerumque causas reticens, ac pro his falsa epichiremata verbosasque orationes nectens, historiae proprietatem perimit. Hoc nimirum vitio urgetur potissimum Timaeus; nam materia huiusmodi maxime scatere libros eius nemo est qui nesciat.

12. Quaeret fortasse aliquis, talis quum sit Timaeus qualem esse nos demonstravimus, cur tantam fidem apud nonnullos consequatur. Rei causa est, quod quum eius universa historia alienorum scriptorum obiurgationibus maledictisque redundet, non sui operis merito neque propriae virtutis demonstratione nititur, sed aliorum accusatione; ad quod sane studii genus videtur mihi natura singulariter esse comparatus. Idem fere Stratoni quoque physico accidit. Namque et hic donec aliorum sententias perpendit falsasque coarguit, mirificus est; cum

(a) Εἰ γὰρ, saltem cum opt. modo, vim quandam habet optandi apud Polybium, ut in eius Indice graecitatis recte adnotatur.

(1) Confer lib. ed. III. 31. 32. XI. 2.

(2) Strato physicus, Theophrasti auditor, Ptolemaei philadelphi praeceptor, philosophus celeberrimus, sed impietatis accusatus. Huius vitam multosque libros cognoscimus apnd Laërtium V. 58.

ἄλλων δόξας διαστέλλεσθαι καὶ ψευδοποιεῖν, θαυμάσιός ἐστιν· ὅτ' ἂν δ' ἐξ αὐτοῦ τι προφέρηται καὶ τῶν ἰδίων ἐπινοημάτων | ἐξηγῆται, παρὰ πολὺ φαίνεται τοῖς ἐπιστήμοσιν εὐηθέστερος αὐτοῦ | καὶ νωθρότερος· καὶ μοὶ δοκεῖ παντάπασιν ὅμοιόν τι γίνεσθαι | περὶ τοὺς συγγράφοντας τῷ περὶ τὸν ὅλον ἡμῶν βίον συμβαίνοντι· | καὶ γὰρ ἐν τούτῳ " τὸ μὲν ἐπιτιμῆσαι τοῖς πέλας ἐστὶ ῥάδιον, τὸ δ' αὐτὸν | ἀναμάρτητον παρέχεσθαι, χαλεπόν (1) „· καὶ σχεδὸν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἴδοι τις ἂν τοὺς (a) προχειρότατα τοῖς πέλας ἐπιτιμῶντας, πλεῖστα | περὶ τὸν ἴδιον βίον ἁμαρτάνοντας.

XIII. Τῷ δὲ Τιμαίῳ καὶ ἕτερόν τι | χωρὶς τῶν προγεγραμμένων συμβέβηκεν· ἀποκαθίσας γὰρ Ἀ|||θήνησι σχεδὸν ἔτη πεντήκοντα, καὶ πρὸς τοῖς τῶν προγεγονότων | ὑπομνήμασι γενόμενος, ὑπέλαβε τὰς μεγίστας ἀφορμὰς ἔχειν | πρὸς τὴν ἱστορίαν· ἀγνοῶν ὥς γε μοι δοκεῖ· ἐχούσης γάρ τι παραπλήσι|ον τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἰατρικῆς, διὰ τὸ κατὰ τὰς ὁλοσχερεῖς | διαφορὰς ἑκατέραν αὐτῶν ὑπάρχειν τριμερῆ, παραπλησίως | εἶναι συμβαίνει καὶ τὰς τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπ' αὐτὰς διαθέσεις· | οἷον εὐθέως τῆς ἰατρικῆς, ἑνὸς μὲν μέρους αὐτῆς ὑπάρχοντος λο|γικοῦ (2), τοῦ δ' ἑξῆς διαιτητικοῦ, τοῦ δὲ τρίτου χειρουργικοῦ καὶ φαρμακευτι|κοῦ γένους (3)· ὁλοσχερῶς δὲ καὶ τολμᾶν καὶ καταψεύδεσθαι τοῦ ἐπιτηδεύ|ματος· τὸ δὲ λογικὸν ὁ δὴ πλεῖστον ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἄρχεται | παρὰ τῶν Ἡροφιλίων καὶ Καλλιμαχίων (4) ἐκεῖ προσαγορευομένων, τοῦτο μέ|ρος μέν τι κατέχει τῆς ἰατρικῆς· κατὰ δὲ τὴν ἐπί- P. 67.

autem suum aliquod cogitatum profert, tum denique intelligentibus valde videtur vilior et contemtibilior. Atque ego existimo idem prorsus accidere historicis, quod in communi vita usuvenit: in qua quidem reprehendere alios perfacile est; se ipsum vero inculpatum exhibere, perarduum. Ut breviter dicam, videre licet eos qui promptissime ad aliorum reprehensionem feruntur, in vita sua peccare saepissime.

13. Iam Timaeo aliud quoque, praeter id quod dictum est, usuvenit. Etenim Athenis residens annis prope quinquaginta, atque in antiquorum commentariis legendis tempus conterens, existimavit maximam se facultatem ad historiam conscribendam hoc pacto nancisci; falsa, ut arbitror, opinione utens. Nam quum historia ac medicina ferme similes sint, quia utriusque insigniores partes tres sunt; consimiles accidit ut studiosorum quoque utriusque pares conditiones sint. Ecce enim medicinae una pars est rationalis, altera diaetetica, tertia chirurgica et pharmaceutica; generatim vero impostura et artis simulatio. Et rationalis quidem quae ex alexandrina urbe plurimum derivatur, ab iis nimirum qui vocantur illic Herophilii et Callimachii, pars est ut diximus medicinae quaedam; quae sane ad speciem quod attinet et pol-

(a) Cod. τό.

(1) Extat haec brevis sententia in editis XII. 25.

(2) Interpretor *rationalis*, quia sic loquitur Celsus in praef.

(3) Aliam divisionem tradit Celsus in praefatione; *in tres partes medicina diducta est; ut una esset quae victu, altera quae medicamentis, tertia quae manu mederetur. Primam* διαιτητικὴν, *secundam* φαρμακευτικὴν, *tertiam* χειρουργικὴν *Graeci nominarunt*.

(4) Immo Callimachus vulgo dictus est *herophileus* propter suum herophileae sectae studium.

φασιν καὶ τὴν ἐπαγ|γελίαν τοιαύτην ἐφέλκεται φαντασίαν, ὥστε δοκεῖν μηδένα τῶν
ἄλ|λων κρατεῖν τοῦ πράγματος· οὓς ὅτ' ἂν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ἀπαγαγὼν ἄῤ|ῥω-
στον ἐγχειρήσῃ, τοσοῦτον ἀπέχοντες γινώσκονται τῆς χρείας, ὅσον | καὶ οἱ μη- 16.
δὲν ἐγνωκότες ἁπλῶς ἰατρικὸν ὑπόμνημα· οἷς ἤδη τινὲς | τῶν ἀῤῥώστων ἐπιτρέ-
ποντες αὑτοὺς, διὰ τὴν ἐν λόγῳ δύναμιν (1), οὐδὲν | ἔχοντες δεινὸν, τοῖς ὅλοις
πολλάκις ἐκινδύνευσαν· εἰσὶ γὰρ ἀλη|θῶς ὅμοιοι τοῖς ἐκ βίβλου κυβερνῶσιν·
ἀλλ' ὅμως οὗτοι μετὰ φαντα|σίας ἐπιπορευόμενοι τὰς πόλεις, ἐπειδὰν ἀθροί- 20.
σωσι τοὺς λόγους ἐπ' ὀ|νόματος (a), τοὺς ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἀληθινὴν πεῖραν δε-
δωκότας | αὐτῶν, εἰς τὴν ἐσχάτην ἄγουσιν ἀπορίαν, καὶ καταφρόνησιν παρ' αὐ|τοῖς
ἀκούουσι, τῆς τοῦ λόγου πιθανότητος καταγωνιζομένης πολλάκις τὴν ἐπ' αὐτῶν τῶν 24.
ἔργων δοκιμασίαν· τὸ δὲ τρίτον τὸ τὴν ἀληθι|νὴν προσφερόμενον ἕξιν ἐν ἑκά-
στοις τῶν ἐπιτηδευμάτων, οὐ μόνον | ὑπάρχει σπάνιον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ὑπὸ τῆς
στωμυλίας καὶ τόλμης | ἐπισκοτεῖται διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀκρισίαν.

XIIII. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ | τῆς πραγματικῆς ὑπαρχούσης τριμεροῦς, τῶν δὲ μερῶν | 28.
αὐτῆς, ἑνὸς μὲν ὄντος τοῦ περὶ τὴν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι πολυ|πραγμοσύνην, καὶ τὴν παρά-
θεσιν τῆς ἐκ τούτων ὕλης· ἑτέρου δὲ | τοῦ περὶ τὴν θέαν τῶν πόλεων καὶ τῶν τόπων, περί τε
ποταμῶν | καὶ λιμένων, καὶ καθόλου τῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἰδιωμάτων || καὶ 32.
P. 68. διαστημάτων· τρίτου δὲ τοῦ περὶ τὰς πράξεις τὰς πολιτι|κάς (2)· παραπλησίως δ' ἐφίεν-
ται μὲν ταύτης πολλοὶ διὰ τὴν προ|γεγενημένην περὶ αὐτῆς δόξαν, προσφέρον-
ται δὲ πρὸς τὴν ἐπιβολὴν | οἱ μὲν πλεῖστοι συγγραφόντων ἁπλῶς, δίκαιον οὐδὲν 4.

licitationes, tantam sui facit ostentationem, ut nemo videatur tantopere artis suae esse securus: qui tamen homines, si forte ad verum experimentum eos pertrahens, aegrotum ipsis tradideris, tam inepti ad rem comperientur, quam qui nullum omnino scriptum medicum legerint. Reapse his nonnulli facundiae vi capti quum aegrotum aliquem haud magnopere laborantem credidissent, summo saepe discrimini obiecerunt. Sunt enim huiusmodi medici revera similes iis qui de scripto gubernant. Hi ergo non sine pompa urbes perambulantes, postquam nomine suo famam collegerunt, homines illos qui se certae operum experientiae tradunt, in summam perplexitatem adducunt; atque ab iis demum se contemni sentiunt, dum saepenumero vis facundiae ab ipso operum experimento refutatur. Tertia autem pars, quae habet veram rei substantiam in omnibus disciplinis, non solum rara est, verum etiam a loquacitate plerumque et audacia obscuratur, propter falsa vulgi iudicia.

14. Similiter et pragmatica historia quum sit tripertita; cumque eius partes sint, prima commentariorum conquisitio, et materiae ex his coacervatio: altera urbium locorumque et fluminum portuumque inspectio, generatimque omnium terra marique qualitatum et intervallorum: tertia denique civilium rerum cognitio; ad hanc postremam pariter multi confluunt, propter praeiudicatam de ea opinionem; atque eiusmodi provinciam temere sibi sumunt plurimi ex his

(a) 'Επ' ὀνόματος saepe significat *nominatim* apud Polybium. Heic tamen alio mihi sensu praedita locutio videbatur. Sed esto peritorum iudicium.

(1) Contra hos ergo torqueri possunt Celsi verba: *illis verba superesse, deesse medendi scientiam.*

(2) Similem divisionem scientiae imperatoriae statuit Polybius XI. 8.

πλὴν εὐχέρειαν | καὶ τόλμαν καὶ ῥᾳδιουργίαν· παραπλήσιον τοῖς φαρμακοπώλαις | δοξοκομποῦντες καὶ πρὸς χάριν βλέποντες, εἶτα πρὸς τοὺς καιροὺς | ἕνεκα τοῦ πορίζειν τὸν βίον διὰ τούτων· περὶ ὧν οὐκ ἄξιον πλείω | ποιεῖσθαι λόγοι.

XV. Ἔνιοι δὲ τῶν δοκούντων εὐλόγως προσάγειν πρὸς | τὴν ἱστορίαν, καθάπερ οἱ λογικοὶ τῶν ἰατρῶν ἐνδιατρίβοντες | ταῖς βιβλιοθήκαις . . . καθ᾽ ὅλην τὴν ἐκ τῶν ὑπομνημάτων περι|ποιησάμενοι [οἱ] ἐπειδὰν πείθωσιν αὑτοὺς ὡς ὄντες ἱκανοὶ | πρὸς τὴν ἐπιβολήν, καὶ . . . . . . ἀρκοῦν δοκοῦσι προσφέρεσθαι | εἰ μη . . . . μενος ὡς ἐμοὶ δο|κεῖ πρὸς τὴν . . . ἱστορίαν· τὸ γὰρ ὑποπτεῦσαι τὰ προγεγονη| . . . . τας τῶν ἀρχαίων διαλή|ψεις, καὶ τὴν εὔνοιαν . . . . εἶχον ὑπὲρ ἐνίων τούτων, ἐθνῶν, πολι|τειῶν, πράξεων . . προς . . . (1) τὰς ἐκείνων περιστάσεις | καὶ τύχας αἷς κέχρηνται κατὰ τοὺς ἀνωτέρω χρόνους εὔχρηστον | ἐστί· συνεφιστᾶσι γὰρ τὰ προγεγονότα πρὸς τὸ μέλλον ἡμᾶς οἰκείως· | ἐάν τις ὑπὲρ ἕκαστον ἀληθινῶς ἱστορῇ τὰ παρεληλυθότα· τά γε | μὲν ἀπ᾽ αὐτῆς ταύτης δυνάμεως ὁρμηθέντα πεπεῖσθαι γρά|φειν τὰς ἐπιγενομένας πράξεις καλῶς, ὃ πέπεισται Τίμαιος, τε|λέως εὔηθες, καὶ παραπλησίως ὡς ἂν εἴ τις τὰ τῶν ἀρχαίων ζω|γράφων ἔργα θεασάμενος, ἱκανὸς οἴοιτο ζωγράφος εἶναι καὶ | προστάτης τῆς τέχνης.

XVI. Δῆλον ἔσται τὸ λεγόμενον ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν | ἐπιφερομένων· οἷον εὐθέως ἐκ τῶν συμβεβηκότων Ἐφόρῳ κατὰ | τόπους τινὰς τῆς ἱστορίας· ἐκεῖνος γὰρ ἐν τοῖς πολεμικοῖς, | τῶν μὲν κατὰ θάλατταν ἔργων ἐπὶ πόσον ὑπόνοιαν ἐσχηκέναι μοι | δοκεῖ· τῶν δὲ κατὰ γῆν ἀγώνων ἄπειρος εἶναι τελέως· τοιγαροῦν | ὅταν μὲν [ἐπὶ] τὰς [πρὸς] Κύπρον ναυμαχίας καὶ τὰς

qui historias scribunt, nec quicquam laudabile adferunt praeter levitatem suam et audaciam atque imposturam: ac pharmacopolis similes falsa ostentant, et gratiam aucupantur, temporibusque serviunt, ut vitae adiumenta lucrentur. De quo hominum genere plura dicere non interest.

15. Quidam vero qui apte videntur ad historiam scribendam studium conferre, non secus ac rationales medici, versantes in bibliothecis, statim ac post collectam ex libris materiam satis sibi videntur ad opus comparati . . . *narrare* illorum vicissitudines et temporum superiorum fortunas utile est. Nam praecedentium rerum cognitio adtentos nos ad futuras convenienter reddunt, si certe historicus praeterita singula vere narret. Verum enimvero qui praedicta tantum facultate sunt praediti, eos plane confidere se res posteriores perbene posse scribere (in qua opinione Timaeus versatur) id plane insanum est: veluti siquis spectatis antiquorum pictorum tabulis, idcirco arbitraretur idoneum se pictorem atque in arte praecipuum.

16. Idque adeo ex iis quae dicemus manifestum fiet; et nominatim quidem ex eo quod Ephoro accidit in nonnullis historiae locis. Is enim bellicorum operum, quae quidem mari geruntur, notitiam aliquantulam habere mihi videtur; verumtamen proeliorum terrestrium plane est ignarus. Quare siquis Ephorum

(1) Quot verba circiter in his lacunis oblitteratae paginae amiserimus, versiculorum numerus a me adscriptus demonstrat.

περὶ Κνίδον (a) | ἀτενίσῃ τις, αἷς ἐχρήσαντο οἱ βασιλέως στρατηγοὶ πρὸς Εὐαγό-
P. 1. ραν | τὸν σαλαμίνιον, καὶ πάλιν πρὸς Λακεδαιμονίους (1), θαυμάζειν (b) τὸν συγγρα||φέα 32.
κατὰ τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὴν ἐμπειρίαν, καὶ πολὺ | τῶν χρησίμων ἀπενέγκασθαι πρὸς
τὰς ὁμοίας περιστάσεις· ὅ|ταν δὲ τὴν περὶ Λεῦκτρα μάχην ἐξηγῆται Θηβαίων καὶ Λακε-
δαι|μονίων, ἢ τὴν ἐν Μαντινίᾳ πόλει, τῆς αὐτοῦ τούτων ἕνεκα (c) | μετήλλαξε τὸν 4.
βίον Ἐπαμινώνδας (2), ἐν τούτοις ἐὰν ἐπὶ τὰ κατὰ | μέρος ἐπιστήσας τις
θεωρεῖ τὰς ἐκτάξεις καὶ μετατάξεις τὰς | κατ' αὐτοὺς τοὺς κινδύνους, γελοῖος φαί-
νει καὶ παντελῶς ἄπει||ρος καὶ ἀόρατος τῶν τοιούτων ὤν· ὁ μὲν οὖν ἐν τοῖς Λεύκ- 8.
τροις | κίνδυνος ἁπλοῦς γεγονὼς καὶ καθ' ἕν τι μέρος τῆς δυνάμεως (3), οὐ |
λίαν ἐκφανῆ ποιεῖ ταύτην τοῦ συγγραφέως ἀπειρίαν· ὁ δὲ περὶ | τὴν Μαντίνιαν,
τὴν μὲν ἔμφασιν ἔχει ποικίλην καὶ στρατηγικήν (4), | ἔστι δ' ἀνυπόστατος καὶ τελέως 12.
ἀδιανόητος τῷ συγγραφεῖ· τοῦτο δ' ἔσται δῆλον ἐάν τις τοὺς τόπους ὑποθέ-
μενος ἀληθινῶς | ἐπιμετρῇ τὰς κινήσεις τὰς ὑπ' αὐτοῦ δηλουμένας· τὸ δ' αὐτὸ
συμ|βαίνει καὶ Θεοπόμπῳ καὶ μάλιστα Τιμαίῳ, περὶ οὗ νῦν λόγος· οὐ | μὲν γὰρ 16.
ἂν ὑπὲρ τῶν τοιούτων κεφαλαίων ἢ ποιήσωνται τὴν ὑπό|θεσιν διαλανθάνουσιν,
οὐδ' ὧν βουληθῶσι διατίθεσθαι καὶ συνυποδεῖξαι | τι τὸ κατὰ μέρος· τοιοῦτοι φαί-
νονται καὶ πάντες οἷος (d) Ἔφορος. |

XVII. Ὅτι οὔτε περὶ τῶν κατὰ πόλεμον συμβαινόντων δυνατόν ἐστι γρά|ψαι καλῶς 20.

spectet verba facientem de navalibus ad Cyprum Cnidumque proeliis, quae persici regis duces tum contra Evagoram salaminium tum adversus Lacedaemonios commiserunt, mirabitur sane historici facundiam atque peritiam: atque hinc multam utilitatem ad similes casus colligere possumus. Cum autem pugnam ad Leuctra narrat Thebanorum et Lacedaemoniorum, aut illam qua apud urbem Mantineam conserta est, in qua vitam Epaminondas profudit, huius inquam narrationis siquis partes consideret, et aciei instructiones eiusque varias mutationes, quae fervente proelio acciderunt, ridiculus videbitur auctor et plane imperitus, ceu qui numquam eiusmodi quicquam viderit. Leuctricum igitur proelium quia simplex fuit ac uno genere artificii militaris peractum, historici inscitiam non admodum arguit: verum illud ad Mantineam, quia variam et plenam arte imperatoria formam habuit, id ab historici ingenio neque ferri neque intelligi potest. Quae res prorsus patebit, siquis vera locorum facie sibi proposita, motus illos in his dimetietur quos Ephorus narrat. Atque id ipsum Theopompo quoque accidit atque Timaeo, de quo postremo nunc verba facimus. Neque enim est obscurum qua ratione in his capitibus gesturi se essent, vel quid singillatim exposituri ac demonstraturi. Prorsus omnes perinde ut Ephorus se habent.

17. Profecto fieri nequit ut praeclare scribat res belli gestas, qui nulla

(a) Cod. Κνῆδον. (b) Ita cod. (c) Cod. ἔνηκα. (d) Codex videtur habere οἷς.

(1) De pugna prope Cyprum lege Diodorum XV. 2. sqq; de illa ad Cnidum videsis eundem Diodorum XIV. 83.

(2) Scilicet haec omnia tempora ad Ephori historiam pertinent, quae fuit universalis, a reditu Heraclidarum usque ad vigesimum annum regnantis Philippi Amyntae nati, per annos circiter DCCL deducta.

(3) Diodorus XV. 55.

(4) Diodorus XV. 85. sqq.

τὸν μηδεμίαν ἐμπειρίαν ἔχοντα τῶν πολεμικῶν ἔργων· | οὔτε περὶ τῶν ἐν ταῖς πο-
λιτείαις τὸν μὴ πεπειραμένον τῶν τοιού|των πράξεων καὶ περιστάσεων· λοιπὸν, οὔτε
24. ἐμπείρως ὑπὸ τῶν | βιβλιακῶν, οὔτ' ἐμφαντικῶς οὐδενὸς γραφομένου, συμβαίνει | τὴν
πραγματείαν ἄπρακτον γίνεσθαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν· εἰ | γὰρ ἐκ τῆς ἱστορίας ἀφέ-
λῃ τις τὸ δυνάμενον ὠφελεῖν ἡμᾶς, τὸ | λοιπὸν αὐτῆς ἄζηλον καὶ ἀνωφελὲς γί-
νεται παντελῶς. ἔτι δὲ κατὰ πόλεων καὶ τόπων ὅταν ἐπιβάλωνται γράφειν τὰ κατὰ
28. μέ|ρος ὄντες ἀτριβεῖς τῆς τοιαύτης ἐμπειρίας, δῆλον ὡς ἀνάγκη | συμβαίνειν τὸ
παραπλήσιον· καὶ πολλὰ μὲν ἀξιόλογα παραλι|πεῖν, περὶ πολλῶν δὲ ποιεῖσθαι
πολὺν λόγον οὐκ ἀξίων ὄντων· | ὃ δὴ συμβαίνει μάλιστα Τιμαίῳ διὰ τὴν ἀορα-
σίαν. |

32. XVIII. Ὅτι Τίμαιος φησὶν ἐν τῇ τριακοστῇ καὶ τετάρτῃ βίβλῳ (1). Πεντήκοντα || P. 2.
συνεχῶς ἔτη διατρίψας Ἀθήνησι ξενιτεύων, καὶ πάσης ὁμολογου|μένως ἄπειρος
ἐγενόμην πολεμικῆς χρείας· εἰ δὲ καὶ τῆς τῶν τό|πων θέας, λοιπὸν ὅτ' ἂν εἴς
4. τι τῶν μερῶν τούτων ἐμπέσῃ κατὰ | τὴν ἱστορίαν, πολλὰ μὲν ἀγνοεῖ καὶ ψεύδεται·
κἂν ποτε δὲ τῆς ἀληθεί|ας ἐπιψαύσῃ, παραπλήσιός ἐστι ζωγράφοις τοῖς ἀπὸ
τῶν ἀνα[μεμι]γμένων (2) θυλάκων ποιουμένοις τὰς ἀπογραφάς· καὶ γὰρ ἐπ' ἐκεί|νων
ἡ μὲν ἐκτὸς ἐνίοτε γραμμὴ σώζεται, τὸ δὲ τῆς ἐμφάσεως | καὶ τῆς ἐνεργείας τῶν
8. ἀλκίμων ζῴων ἄπεστιν, ὅπερ ἴδιον ὑπάρχει | τῆς ζωγραφικῆς τέχνης.

bellicae artis peritia sit praeditus: neque rursus is res politicas apte narrabit, qui in his neque exercitus umquam neque versatus fuerit. Sequitur ergo, ut cum ab iis qui in lectione tantummodo librorum operam contriverunt, nihil perite vel ad veritatem exactum scribatur, liber inutilis legentibus sit. Nam si ex historia tollatur id quod nobis prodesse potest, nihil iam in ea nisi vile cassumque supererit. Insuper de urbibus atque regionibus siquando particulatim scribere volunt, propter geographiae imperitiam, necesse est eodem errore laborent: nempe ut multa relatu digna praetermittant; multa rursus prolixe commemorent quae satius negligerentur: id quod Timaeo potissimum evenit, qui regiones non peragravit.

18. Timaeus trigesimo quarto libro ait. Quinquaginta continenter annos Athenis hospes versatus sum, atque omnis usus bellici fateor me esse expertem. Iam si ne regiones quidem oculis lustravit, sequitur ut siquam geographiae partem in historia attingat, inscitia mendacioque plerumque labatur. Quod si aliquando ad veritatem collineat, similis est pictoribus illis qui de perturbatis saccis tabulas colorant. In eiusmodi quippe artificio extima quidem linea bene interdum se habet; vis tamen et excitatus generosorum animantium habitus abest, quod est pictoriae artis praecipuum.

(1) Notandus hic librorum historicorum Timaei numerus; conferendusque Suidas ubi agit de numero voluminum eius.

(2) Aegre et incerte legitur hoc vocabulum in oblitterata pagina; ideoque interpretationem quoque loci mutare necesse est.

XVIIII. Τὸ δ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ περὶ Τίμαιον, καὶ καθόλου τῆσδε ταύτης τῆς βιβλιακῆς ἕξεως ὡρμημένους· ἡ γὰρ | ἔμφασις τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἄπεστιν, διὰ τὸ μόνον ἐκ τῆς αὐτο|παθείας τοῦτο γενέσθαι τῆς τῶν συγγραφέων· ὅθεν οὐκ ἐντίκτου|σιν ἀληθινοὺς ζήλους τοῖς ἀκούουσιν, οἱ μὴ δι' αὐτῶν πεπραγμένοι τῶν πραγμάτων· εἰ καὶ τοιαύτας ᾤοντο δεῖν ἐν τοῖς ὑπομνήμα|σιν ὑπάρχειν ἐμφάσεις οἱ πρὸ ἡμῶν, ὥσθ' ὅτε μὲν ὑπὲρ πολιτικῶν | ὁ λόγος εἴη πραγμάτων ἐπιφθέγγεσθαι διότι κατ' ἀνάγκην ὁ γράφων | πολιτεύεται, καὶ πεῖραν ἔσχηκε τῶν ἐν τούτῳ τῷ μέρει συμβαινόν|των· ὅς τε δὲ περὶ πολεμικῶν, ὅτι πάλιν ἐστράτευκε καὶ κεκινδύνευ|κε· καὶ μὴν ὅτε περὶ βιωτικῶν, ὅτι τέτραφε τέκνα καὶ μετὰ γυναικὸς | ἔζηκε· τὸ δὲ παραπλήσιον καὶ τῶν ἄλλων τοῦ βίου μερῶν· ὃ πα|ρὰ μόνοις εἰκὸς εὑρίσκεσθαι τῶν συγγραφέων τοῖς δι' αὐτῶν πεπραγμένοις τῶν πραγμάτων, καὶ τοῦτο τὸ μέρος περιπεποιημένοις τῆς ἱστορίας· πάντων μὲν οὖν οἷον αὐτουργὸν γενέσθαι | καὶ δραστὴν, δυσχερὲς ἴσως· τῶν μέντοι μεγίστων καὶ κοινοτάτων, | ἀναγκαῖον (1).

XX. Ὅτι δὲ τὸ λεγόμενον οὐκ ἀδύνατον, ἱκανὸν ὑπόδειγμα πρόσεστιν ὁ ποιητὴς, παρ' ᾧ πολὺ τὸ τῆς τοιαύτης ἐμφάσεως | ἴδοι τις ἂν ὑπάρχον· ἐξ ὧν πᾶσιν εἰκότως συγκαταλάβοιτο τρίτον | εἶναι μέρος τῆς ἱστορίας καὶ τρίτην ἔχειν τάξιν τὴν ἐκ τῶν ὑπο|μνημάτων πολυπραγμοσύνην· ὡς δὲ ἀληθές ἐστι τὸ νῦν λεγόμε|νον, ἐκφανέστατον γένοιτ' ἂν ἐπί τε τῶν συμβουλευτικῶν καὶ πα|ρακλητικῶν ἔτι δὲ πρεσβευτικῶν λόγων οἷς

19. Idem accidit etiam Timaeo, immo vero generatim iis qui facultate per libros acquisita confidunt. Rerum scilicet gestarum spiritu carent, qui solis rerum expertis inesse potest historicis. Quare nec veros cient motus in auditoribus nisi illi historici qui negotiis ipsis interfuerunt. Immo maiores nostri tam plenos evidentia commentarios esse volebant, ut siquod fieret de re politica scriptum, necessario auctor vitam politicam agitare, rerumque in ea contingentium peritus diceretur. Item qui de bellicis scriberet, bellum gessisse et pericula adiisse; qui denique domesticae vitae commentarios faceret, is et uxorem duxisse et liberos educasse existimaretur. Idemque sermo ad quodlibet vitae genus valebat. Igitur hanc facultatem apud eos tantummodo scriptores deprehendere licet qui res ipsas quas scribunt tractaverunt, et qui hoc genus practicum historiae sectantur. Sed enim omnes artes ac facultates proprio opere profiteri difficile fortasse est; praecipuas tamen et communioris usus, necessarium est.

20. Quod autem nequaquam sit impossibile, exemplum Homeri sufficit, apud quem permulta harum rerum cognitio expositioque apparet. Unde iam quivis merito intelligere potest, curam studiumque legendorum librorum tertiam historicae facultatis partem esse, nec nisi tertium habere dignitatis locum. Quod autem vera dicamus, id quidem clarissimum fiet consideratis suasoriis, exhortatoriis, nec non legatorum orationibus, quibus Timaeus utitur. Pauci quidem

(1) Sic prorsus loquitur vel de antiquioribus vel de perfectis oratoribus Cicero de or. III. 32; qui ad hunc Polybii locum respexisse videtur.

32. κέχρηται Τίμαιος· | ὀλίγοι (a) μὲν γὰρ (1) [μακροὺς] πάντας ἐπιδέχονται διαθέ-
σθαι τοὺς ἐνόν|||τας λόγους· οἱ δὲ πλεῖστοι βραχεῖς· καὶ τίνας τῶν ὑπόντων (b). P. 99.
καὶ τού|των ἄλλους μὲν οἱ νῦν, ἄλλους δὲ οἱ προγεγονότες· καὶ τίνας μὲν Αἰ-
4. τωλοὶ προσίενται, τίνας δὲ Πελοποννήσιοι, τίνας δὲ Ἀθηναῖοι, καὶ διό|περ (c) Ἀθη-
ναῖοι καιρῷ· καὶ πρὸς πάντας διεξιέναι τοὺς ἐνόντας | λόγους, ὃ ποιεῖ Τίμαι-
ος πρὸς πᾶσαν ὑπόθεσιν εὑρεσιλογῶν, | τελέως ἂν εὔηθες (d) καὶ μειρακιῶ-
δες καὶ διατριβικὸν φαίνεται· καὶ πολ|λοῖς ἀποτυχίας αἴτιον ἤδη τοῦτο γέγονεν καὶ
8. καταφρονήσεως· τὸ | δὲ τοὺς ἁρμόζοντας καὶ καιρίους ἀεὶ λαμβάνειν, τοῦτ' ἀν-
αγκαῖον· |

XXI. Ἀνεστάτου δὲ τῆς χρείας οὔσης καὶ πόσοις καὶ ποίοις τῶν ἐνόντων |
χρηστέον, ἀλλοιοτέρου τινὸς δεῖ ζήλου καὶ παραγγέλματος, εἰ μέλ|λοιμεν μὴ
12. βλάπτειν ἀλλ' ὠφελεῖν τοὺς ἀναγινώσκοντας· ἔστι μὲν οὖν | ὁ καιρὸς ἐν πᾶσι
δυσπαράγγελτος, οὐ μὴν ἀδύνατος εἰς ὑπόνοι|αν ἀναχθῆναι διὰ τῆς ἐκ τῆς
ἠθοπαθείας (e) καὶ τριβῆς θεωρημά|των· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος μάλιστ' ἂν ὑπονοη-
θείη τὸ λεγόμενον | ἐκ τούτων· εἰ γὰρ οἱ συγγραφεῖς ὑποδείξαντες τοὺς καιροὺς |
16. καὶ τὰς ὁρμὰς καὶ διαθέσεις τῶν βουλευομένων, κἄπειτα τοὺς κα|τ' ἀλήθειαν ῥη-
θέντας λόγους ἐκθέντες, διασαφήσαιεν ἡμῖν τὰς | αἰτίας δι' ἃς ἢ κατορθῶσαι ἢ κατευστο-
χῆσαι συνέβη τοὺς εἰπόντας ἢ διαπε|σεῖν, γένοιτ' ἂν τις ἔννοια τοῦ πράγμα-

cunctos apud eum sermones prolixos fieri amant; multitudo tamen lectorum breves exoptat: et quidem ex his nonnisi aliquos: rursusque alios mavult nostra aetas, alios maluit praeterita: hos recipiunt Aetoli, illos Peloponnesii, alios Athenienses; et quidem alii alio tempore Atheniensibus placuerunt. Iamvero ad omnium notitiam perferre dictos sermones, quod facit Timaeus in omni re quam tractat verbosissimus, id usquequaque vile est et pueril schola dignum, multisque historicis detrimento fuit et lectorum contemptum conciliavit. Contra vero congruentium ac tempestivorum sermonum perpetuus delectus, id demum plurimi interest.

21. Quum ergo vagus incertusque sit orationum usus, neque satis liqueat quot vel quales usurpandae sint; diverso quodam studio ac disciplina opus est, ut prodesse magis lectoribus quam nocere videamur. Iam dicendi tempestivitas difficulter sane praecipitur; neque tamen non potest tradi, si certe mores et consuetudines apte condiscamus. Ad rem vero praesentem quod adtinet, licet id quod aio intelligere ex his quae addam. Nimirum si historici ubi occasiones et studia atque consilia deliberantium demonstrassent, ac deinde orationes quae revera habitae sunt posuissent; si tum, inquam, causas nobis aperirent, cur eloquentia sua oratores bene vel secus profecissent; tunc sane vera oriretur

(a) Dubitabam utrum in oblitterato codice scriptum esset λογικοὶ; quod interpretarer *rationalis sectae historici*.
(b) Ita cod. Num pro εἰπόντων? (c) Ita cod. (d) Cod. ἀληθές. (e) Cod. αἰθοπαθείας.

(1) In sequentibus quatuor versiculis quaedam sunt difficultates sive a corrupta aut obscurata codicis lectione, sive fortasse aliunde, quae me interpretem valde ambiguum reddebant.

τος ἀληθινή, καὶ δυνάμεθα | ἅμα μὲν διακρίνοντες ἅμα δὲ μεταφέροντες ἐπὶ 20.
τὰ παραπλή|σια κατευστοχεῖν ἀεὶ τῶν προκειμένων· ἀλλ' ἔστιν οἶμαι τὸ μὲν αἰ|-
τιολογεῖν δυσχερές, τὸ δὲ ῥησικοπεῖν τοῖς βιβλίοις ῥᾴδιον· τὸ μὲν δ' ὀλίγα
καιρίως εἰπεῖν, καὶ τούτου παραγγελίαν εὑρεῖν, ὀλί|γοις ἐφικτόν· τὸ δὲ πολλὰ 24.
διαθέσθαι καὶ ματαίως, τῶν ἐν μέσῳ κει|μένων (a) καὶ κοινόν.

XXII. Ἵνα δὲ καὶ περὶ ταῦτα βεβαιωσόμεθα τὴν ἀπό|φασιν τὴν ὑπὲρ Τιμαίου,
καθάπερ καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀγνοίας, | ἔτι δὲ τὰς ἑκουσίους ψευδογραφίας, βραχέως
προσοισόμεθα τῶν ὁ|μολογουμένων αὐτοῦ λόγων ἐπ' ὀνόματος· ὅτι τῶν δεδυνα|- 28.
στευκότων ἐν Σικελίᾳ μετὰ Γέλωνα πραγματικωτάτους | ἄνδρας παρειλήφαμεν
Ἑρμοκράτην, Τιμολέοντα, Πύρρον τὸν | ἠπειρώτην (1)· οἷς ἥκιστ' ἂν δέοι περιάπτειν
μειρακιώδεις καὶ δι|ατριβικοὺς λόγους· ὁ δὲ φησὶν ἐν τῇ μιᾷ καὶ εἰκοστῇ βίβλῳ (2) 32.
P. 100. καθ' ὃν || καιρὸν Εὐρυμέδων (3) παραγενόμενος εἰς Σικελίαν παρεκάλει τὰς | πό-
λεις εἰς τὸν κατὰ τῶν Συρακουσίων πόλεμον, τότε τοὺς Γελω|νίους κάμνοντας τῷ πολέμῳ δια-
πέμψασθαι πρὸς τοὺς Καμαρι|ναίους ὑπὲρ ἀνοχῶν· τῶν δὲ προθύμως δεξαμένων, 4.
μετὰ ταῦτα | πρεσβεύειν ἑκατέρους πρὸς τοὺς ἑαυτῶν συμμάχους καὶ παρακα|λεῖν
ἄνδρας ἐκπέμψαι πιστούς, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς Γέλωνα | βουλεύσονται περὶ
διαλύσεως καὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων· πα|ραγενομένων δὲ πρὸς συνέδριον, καὶ δια- 8.
βουλίου προτεθέντος | τοιούτοις τισὶ χρώμενον εἰσάγει λόγοις τὸν Ἑρμοκράτην.

negotiorum cognitio; copiaque foret, partim discernendo partim ad similia transferendo, rem propositam semper attingendi. Sed enim, ut video, causas rerum tradere perarduum est; ostentare in libris eloquentiam perfacile. Rursus breviter et tempestive dicere, atque huius rei praecepta excogitare, pauci queunt: at multa stulte provolvere, vulgare tritumque est.

22. Atque ut sententiam de Timaeo nostram confirmemus, itemque de inscitia eius et de spontanea scribendi falsitate, lubet partes aliquot indubiorum scriptorum eius nominatim proferre. Nam quum omnium qui in Sicilia dominati sunt peritissimos reip. fuisse acceperimus Hermocratem, Timoleontem, Pyrrhumque epirensem; his, inquam, quam minime decet pueriles scholasticasque orationes affingere. Nunc ecce Timaeus vigesimo primo libro ait, quo tempore Eurymedon in Siciliam delatus civitates concitabat ad inferendum Syracusanis bellum; tunc Gelae cives adversa fortuna adflictos legationem ad Camarinenses pro induciis impetrandis misisse; qui quum eorum votis alacriter annuissent, mox populum utrumque misisse oratores ad socios suos, eosque rogasse ut per delectos fideles viros Gelonem adirent, cum eoque de pace et de communibus commodis capita conferrent. Qui quum in senatum venissent, resque ad deliberandum esset proposita, his verbis loquentem Timaeus Hermocratem facit.

(a) Cod. κείμενον.

(1) Hermocrates clarus in rebus syracusanis apud Thucydidem. Timoleonte nihil est illustrius. Pyrrhi denique in Siciliam excursio in nostris quoque excerptis Diodori. Dionis. Dionysiique memoratur.

(2) Timaei librum XXI. citat Polybius etiam XII. 25, quo loco meminit pariter orationis cuiusdam ridiculae quam Timeleonti Timaeus affingit.

(3) Hic quoque apud Thucydidem bello Atheniensium et Syracusanorum illustris est.

XXIII. Ἐπαι|νέσας γὰρ ὁ προειρημένος ἀνὴρ τοὺς Γελῴους καὶ τοὺς Καμαριναίους ,
12. πρῶτον μὲν τῷ αὐτῶν ποιησάντων τὰς ἀνοχάς · δεύτερον | ὅτι τοὺς [ὑπὲρ ἰδίων . . .
ἐπι]γενέσθαι λόγους αἴτιοι καθεστήκασι . | τρίτον ὅτι προνοηθεῖεν τοῦ μὴ βουλεύε-
σθαι τὰ . . [κατὰ δι]αλύσεων , ἀλλὰ . . . τας τῶν πολιτῶν . . [καὶ]
16. σαφῶς εἰ|δότας τίνα διαφορὰν ἔχει ὁ πόλεμος τῆς εἰρήνης · μετὰ δὲ [ταῦ]τα δύο
ἢ τρία λαβὼν ἐπιχειρήματα πραγματικὰ , λοιπόν [ἔφη] | αὐτοὺς ἐπιστήσαντας
μαθεῖν ἡλίκην ὁ πόλεμος διαφορὰν | ἔχει τῆς εἰρήνης , μικρῷ πρότερον εἰρηκὼς
ὅτι κατα . . . | χάριν ἔχει τοῖς Γελῴοις τὸ μὴ γίνεσθαι τοὺς λόγους ε . . .
20. ἐν | συνεδρίῳ καλῶς γινώσκοντι τὰς τοιαύτας παρα[δοχάς·] ἐξ [οὗ] | ὁ Τί-
μαιος οὐ μόνον τῆς πραγματικῆς ἐνδόξειεν ἀπολείπεσθαι | δυνάμεως , ἀλλὰ καὶ
τῶν ἐν ταῖς διατριβαῖς ἐπιστημῶν [πολὺ] | ἐλάττων · πάντες (a) γὰρ οἴονται
24. δεῖν τὰς ἀπο . . . | φέρειν τῶν ἀγνοουμένων καὶ τῶν ἀπιστουμένων παρὰ τοῖς ἀκρο-
αταῖς · | περὶ δὲ τῶν ἤδη γινωσκομένων ματαιότατον εἶναι [ἀλλὰ καὶ] παι|δα-
ριωδέστατον τὸ καθευρεσιλογεῖν . . . μένον ἢ τὸ | γινωσκόμενον · ὁ δὲ χωρὶς
28. τῆς ὅλης διαπτώσεως , οὐδ' . . . (1) | θεῖσθαι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ λόγου πρὸς
τὰ καθάπαξ μὴ προσδεόμε|να λόγου · καὶ λήμμασι χρῆται τοιούτοις οἷς τοῦ μὲν
Ἑρμοκράτην (2) | τίς ἂν κεχρῆσθαι πιστεύσειε τὸν συναγωνισάμενον μὲν Λακε-
32. δαιμονίοις τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν , αὐτανδρίᾳ δὲ χειρω|σάμενον τὰς
Ἀθηναίων δυνάμεις καὶ τοὺς στρατηγοὺς κατὰ Σι||κελίαν ; ἀλλ' οὐδὲ μειράκιον · P. 109.
ὅς γε " πρῶτον μὲν οἴεται δεῖν ἀναμνησθῆναι τοὺς συνέδρους κ. τ. λ. „

23. Namque is collaudatis Gelae civibus et Camarinensibus , primo quia inducias fecissent ; iterum quod sibi verba faciendi causa fuissent ; tertio quod consulto cavissent ne . . . quia nimirum probe cogoscerent quid inter pacem bellumque intersit . Deinde duobus tribusve politicis sententiis interiectis ; reliquum est , inquit , ut attente cognoscatis quantopere bellum a pace differat ; id quod scilicet nuper dixerat eos *probe scire* . . . gratiam se habere ait Gelensibus quod sermones . . in senatu non habeantur , qui haec studia optime novit . Quambrem Timaeus non politica solum virtute destitutus videtur , verum etiam disciplinarum , quae in scholis discuntur , valde rudis . Omnes enim existimant . . . res vel incognitas vel antea non creditas ad audientium aures esse perferendas : verumtamen de rebus notis vanissimum videri , immo prorsus puerile , prolixos sermones nectere . . . vel cognitum . Is autem , praeter quam quod usquequaque labitur . . . . plurimam sermonis partem in iis insumit , quae ne uno quidem verbo indigent : atque argumentis eiusmodi utitur , quae ab Hermocrate adhibita fuisse quis , oro , credat ; qui vir scilicet et Lacedaemonios adiuvit in navali pugna ad Aegospotamos , et Atheniensium praeterea copias cum suis ducibus captivas in Sicilia fecit . Sed ne puerulus quidem sic umquam loqueretur . Namque is " primum existimat , revocandum esse in memoriam iis qui consilio intererant etc. „

(a) Cod. πάντας.

(1) Lacunarum harum spatia supputatis versiculis cognoscuntur.

(2) Hermocrates commendatur a Xenophonte hist. gr. I. 1.

Sequitur in codice post πρῶτον μὲν locus qui in Schweighaeuseri editione constituit caput XXVI. libri XII, usque ad verba καὶ τούτοις ἕτερα παραπλήσια. Est autem haec tota Timaei oratio ore Hermocratis pronunciata, quam Polybius ut ineptam irridet. Fallitur ergo Reiskius, qui Polybium ipsum heic loquentem putat. Fallitur Gronovius qui hunc locum communem esse dicit ad comparationem pacis et belli. Denique ne ipse quidem Schweighaeuserus Timaeum loci huius auctorem agnovit. Subtexitur deinde in codice sine ullo intervallo θαυμάζω δὴ etc.

Θαυμάζω δὴ τίσι ποτ᾽ ἂν | ἄλλοις ἐχρήσατο λόγοις ἢ προφοραῖς μειρα- 24.
κιώδεσι γενόμενον (a) δι|ατριβὰς καὶ τῶν ὑπομνημάτων πολυπραγμοσύνας, καὶ |
βουλόμενον παραγγελματικῶς ἐκ τῶν παρισαμένων τοῖς προσώ|ποις ποιεῖσθαι τὴν 28.
ἐπιχείρησιν· δοκεῖ γὰρ . . . πρὸς ἄλλα τούτοις | οἷς Τίμαιος Ἑρμο-
κράτην κεχρῆσθαι φησί.

XXIIII. Πάλιν δὲ ὅτ᾽ ἂν ὁ Τι|μόλεων ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ παρακαλῶν τοὺς
Ἕλληνας πρὸς τὸν ἐπὶ τοὺς Καρχηδονίους κίνδυνον, καὶ μόνον οὐκ ἤδη μελλόν-
των συνάγειν | εἰς τὰς χεῖρας τοῖς ἐχθροῖς παραπλησίοις οὖσι(1), πρῶτον μὲν 32.
P. 110. ἀξιοῖ || μὴ βλέπειν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ὑπεναντίων, ἀλλὰ πρὸς τὴν | ἀνανδρεί-
αν (b)· καὶ γὰρ τῆς Λιβύης ἁπάσης συνεχῶς οἰκουμένης καὶ πλη|θυούσης ἀνθρώπων, ὅ-
μως ἐν ταῖς παροιμίαις ὅταν περὶ ἐρημίας | φάσιν βουλόμεθα ποιῆσαι, λέγειν 4.
ἡμᾶς ἐρημότερα τῆς Λιβύης· | οὐκ ἐπὶ τὴν ἐρημίαν φέροντας τὸν λόγον, ἀλλὰ
ἐπὶ τὴν ἀνανδρείαν (c) τῶν | κατοικούντων· καθόλου δέ φησι τίς φοβηθείη τοὺς ἄν-
δρας, οἵτινες | τῆς φύσεως τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις δεδωκυίας ἴδιον παρὰ τὰ λοι-
πὰ τῶν ζῴων, λέγω δὲ τὰς χεῖρας (2), ταύτας παρ᾽ ὅλον τὸν βίον ἐντὸς | τῶν 8.
χιτώνων ἔχοντες, ἀπράκτους περιφέρουσι· τὸ δὲ μέγιστον οἳ | καὶ ὑπὸ τοῖς χι-

Miror equidem quibusnam aliis uteretur sermonibus verbisve puerilibus homo in scholasticis exercitiis lectionumque curiositate versatus, quique vellet praeceptivo veluti modo ex praesentibus personis argumentationem conficere. Videntur enim ad alios quoque usus usurpatae aliquando fuisse locutiones quibus Hermocraten Timaeus concionantem inducit.

24. Rursus cum Timoleon in eodem libro Graecos adhortatur ad committendum cum Carthaginensibus proelium; cumque iam manus cum hostibus propinquis essent conserturi; primum quidem orat, ne multitudinem adversariorum considerent sed imbecillitatem. Quippe etiamsi Libya multitudine hominum ubique sit frequentata, nihilominus siquando desertum locum proverbio aliquo designare volumus, plusquam Libya solitarium dicimus: atque hanc locutionem non ad solitudinem, verum ad incolarum virilitate praeditorum raritatem referimus. In summa quis metuat, ait, viros qui id quod natura prae ceteris animantibus proprium hominibus dedit, manus dico, per omnem vitam intra tunicas continent inertissimas? quodque praecipuum est, qui sub tuniculis subliga-

(a) Ita cod. (b) Cod. ἀνδρείαν. (c) Cod. rursus ἀνδρείαν. Lusit autem Timaeus in duplici sensu morali et physico vocabuli ἀνανδρεία. Veluti cynicus ille pleno hominum foro hominem lampade quaeritare se aiebat.

(1) Scilicet apud Crimessum flumen, quo loco Timoleon maximas Carthaginiensium copias fugavit, totaque Sicilia exegit, ut ait Nepos in eius vita.

(2) Manuum ministerium a Deo homini attributum celebrat inter summa beneficia Lactantius de opif. D. cap. III.

τωνίσκοις φησὶ περιζωμάτια φοροῦσι, ἵνα μηδ' ὅταν | ἀποθάνωσιν ἐν ταῖς μάχαις φανεροὶ γένωνται τοῖς ὑπεναντίοις (1).

12. XXV. Ὅτι Γέλων ἐπαγγελλόμενος τοῖς Ἕλλησι δισμυρίοις πεζοῖς, διακοσί|αις δὲ ναυσὶ καταφράκτοις βοηθήσειν, ἐὰν αὐτῷ τῆς ἡγεμονίας | ἢ τῆς κατὰ γῆν ἢ τῆς κατὰ θάλατταν παραχω|ρήσωσι (2), φασὶ τοὺς προκαθημένους ἐν Κορίνθῳ
16. τῶν Ἑλλήνων πραγ|ματικώτατον ἀπόκριμα δοῦναι τοῖς παρὰ τοῦ Γέλωνος πρεσβευ|ταῖς· ἐκέλευον γὰρ ὡς ἐπίκυρον (a) ἔρχεσθαι τὸν Γέλωνα μετὰ τῶν δυνά|μεων, τὴν δ' ἡγεμονίαν ἀνάγκῃ τὰ πράγματα παραθήσειν τοῖς | ἀρίστοις τῶν
20. ἀνδρῶν· τοῦτο δ' ἐστιν οὐ (b) τῶν καταφευγόντων ἐπὶ τὰς | Συρακουσίων ἐλπίδας, ἀλλὰ πιστευόντων αὐτοῖς καὶ παρακαλου|μένων τὸν βουλόμενον ἐπὶ τὸν τῆς ἀνδρείας ἀγῶνα καὶ τὸν περὶ | τῆς ἀρετῆς στέφανον· ἀλλ' ὅμως Τίμαιος εἰς ἕκαστα
24. τῶν προειρη|μένων τοσούτους ἐντείνει λόγους καὶ τοιαύτην ποιεῖται σπουδὴν | περὶ τοῦ τὴν μὲν Σικελίαν μεγαλομερεστέραν ποιῆσαι τῆς συμπά|σης Ἑλλάδος, τὰς δ' ἐν αὐτῇ πράξεις ἐπιφανεστέρας καὶ καλλίους | τῶν κατὰ τὴν ἄλλην οἰκουμένην, τῶν δ' ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ σοφίᾳ δι|ενηνοχότων σοφωτάτους τοὺς ἐν Σικελίᾳ, τῶν δὲ
28. πραγμάτων | ἡγεμονικωτάτους καὶ θειοτάτους τοὺς ἐκ Συρακουσῶν· ὥστε μὴ | καταλιπεῖν ὑπερβολὴν τοῖς μειρακίοις τοῖς ἐν ταῖς διατρι|βαῖς καὶ τοῖς τόποις πρὸς τὰς παραδόξους ἐπιχειρήσεις, ὅταν | ἢ Θερσίτου λέγειν ἐγκώμιον ἢ Πηνε-
32. λόπης προθῶνται ψόγον | ἤ τινος ἑτέρου τῶν τοιούτων.

cula, inquit, gestant, ut ne in proeliis quidem extincti aspectibus hostium pateant?

25. Gelone promittente auxiliarem se Graecis adfuturum cum viginti mille peditibus, navibusque cataphractis ducentis, dummodo sibi terra vel mari ducatum concederent; fama est Graecorum senatum, qui Corinthi sedebat, plenum sapientia politica legatis eius responsum dedisse. Iubebat enim ut auxiliator adveniret Gelo cum copiis suis; verumtamen opus esse, ut ducatum quidem res gestae ipsae ad praesentissimos virorum deferrent. Quo dicto significabant nequaquam se confugere ad spes syracusanas, sed sibimet ipsis confidere, atque adhortari volentem quempiam ut ad fortitudinis certamen virtutisque coronam conveniret. Sed enim Timaeus in praedictis singulis tam longos producit sermones, tantoque studio connititur ut Siciliam ampliorem splendidioremve universa Graecia ostendat; resque in ea gestas inlustriores esse et pulchriores quam in qualibet orbis parte; Siculos insuper sapientia omnibus antecellere; tum denique negotiis regendis aptissimos omnium esse summosque Syracusanos; ut nullam reliquam faciat hyperbolem pueris, qui declamationibus locisque communibus ad argumenta mirabilia exercentur; veluti cum Thersitae laudationem, aut Penelopes vituperationem, vel aliud simile sibi proponunt.

(a) Cod. ἐπικον. (b) In codice deest οὐ.

(1) Nolemus hunc Polybii locum de more Afrorum celandi manus et de cura pudoris. Manus quidem passim sub tunicis palliisve celantur in picturis homericis ambrosianis a me editis, et in illis Virgilii Terentiique vaticanis.

(2) Recole Diodori vaticana nostra excerpta p. 39; ibique in mea interpretatione scribe *marive* pro *marique*.

P. 11. XXVI. Λοιπὸν ἐκ τούτων διὰ τὴν ὑπερ|||βολὴν τῆς παραδοξολογίας
οὐκ εἰς σύγκρισιν ἀλλ᾽ εἰς καταμώκη|σιν ἀεὶ καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς πρά-
ξεις ὡς βούλεται προΐστασθαι· | ἃ σχεδὸν εἰς τὸ παραπλήσιον ἐμπίπτει
τοῖς περὶ τοὺς ἐν ἀκαδη|μίᾳ λόγους τὴν προχειριστότατον λόγον ἠσκηκόσι· 4.
καὶ γὰρ ἐκείνων τινὲς βουλόμενοι (a) περί τε τῶν προφανῶς καταληπτῶν εἶναι
δο|κούντων καὶ περὶ τῶν ἀκαταλήπτων εἰς ἀπορίαν ἄγειν τοὺς προσ|μαχομέ-
νους, τοιαύταις χρῶνται παραδοξολογίαις, καὶ τοιαύτας εὐποροῦσι πι|θα- 8.
νότητας, ὥστε διαπορεῖν δυνατόν ἐστι | τοὺς ἐν Ἀθήναις ὄντας ὀσφραίνεσθαι
τῶν ἑψομένων ὠῶν ἐν | Ἐ|φέσῳ· καὶ διστάζειν μή πω καθ᾽ ὃν καιρὸν ἐν
ἀκαδημίᾳ διαλέγονται | περὶ τούτων, οὐχ ὑπὲρ ἄλλων ἆρ᾽ ἐν οἴκῳ κα-
τακείμενοι τούτους | διατίθενται τοὺς λόγους (1)· ἐξ ὧν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς 12.
παρα|δοξολογίας εἰς διαβολὴν εἴχασι (b) τὴν ὅλην αἵρεσιν· ὥστε καὶ τὰ |
καλῶς ἀπορούμενα παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰς ἀπιστίαν ἦχθαι· καὶ χω|ρὶς τῆς
ἰδίας ἀστοχίας, καὶ τοῖς νέοις τοιοῦτον ἐντετόκασι ζῆλον | εἰς τὸ τῶν μὲν ἠθι- 16.
κῶν καὶ πραγματικῶν λόγων μηδὲ τὴν τυχοῦ|σαν ἐπίνοιαν ποιεῖσθαι, δι᾽ ὧν
ὄνησις τοῖς φιλοσοφοῦσι· περὶ δὲ τὰς | ἀνωφελεῖς καὶ παραδόξους εὑρεσιλογίας
κενοδοξοῦντες κατατρί|βουσι τοὺς βίους.

XXVII. Τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ Τιμαίῳ συμβέβηκε περὶ τὴν ἱστο|ρίαν καὶ τοῖς τούτου ζη- 20.
λωταῖς· παραδοξολόγος γὰρ ὢν καὶ φιλόνεικος | περὶ τὸ προτεθὲν, τοὺς μὲν πολλοὺς
καταπέπληκται ἀλόγως, ἠ|νάγκακε δ᾽ αὐτῷ διὰ τὴν ἐπίφασιν τῆς ἀληθινολο-

26. Atque ex his conficitur, ut historicus propter excessum portentosae narrationis haud sane iusto lumini et comparationi, sed potius irrisioni, tum res tum homines, quandoquidem ita vult, exponat. Quemadmodum illis fere academicis accidit eloquentiae studiosis, qui nimis versatile orationis genus adfectant. Quidam enim ex his dum adversarios suos volunt tam in evidentibus quam in obscuris rebus perplexos reddere, tam admirabiles fabulas nectunt, tot talibusque argumentis abundant, ut iam dubitare liceat, num ii qui Athenis degunt, ovorum odorem, quae Ephesi coquuntur, sentiant; ambigantque utrum eo tempore in academia de his rebus verba reapse faciant, an potius domi sedentes de negotio alio confabulentur. Igitur hoc insano ac prodigioso dicendi genere sectam universam calumniae obiiciunt; ita ut homines ne iustis quidem quaestionibus fidem iam adhibeant. Quare isti academici non solum ipsi a suo proposito aberrant, verum etiam adulescentibus hunc morbum creant ut ethicae politicaeque eloquentiae nullum studium impendant, quae tamen sola utilis frugi hominibus est; atque interim in inanis atque incredibilis verbositatis ostentatione vitam conterant.

27. Idem in historia Timaeo usuvenit eiusque imitatoribus. Quum enim mirabilium rerum narrator sit, dictorumque suorum contentiosus propugnator,

(a) Cod. βουλόμενον. (b) Num pro εἰλήχασι?

(1) Ineptam putidamque dialecticorum horum subtilitatem irridet diserte Fronto ad M. Aurelium scribens de eloq. ed. rom. p. 237; multoque magis Sextus empiricus.

γίας· τινὰς δὲ | καὶ προσκέκληται, καὶ μετ' ἀποδείξεως δοκεῖ πείσειν· καὶ μά-
λιστα | ταύτην γ' ἐνείργασται τὴν δόξαν ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀποικίας καὶ | κτί-
σεις καὶ συγγενείας ἀποφάσεων· ἐν γὰρ τούτοις τηλικαύ|την ἐπίφασιν ποιεῖ διὰ τῆς
ἀκριβολογίας καὶ τῆς πικρίας τῆς | ἐπὶ τῶν ἐλέγχων οἷς χρῆται κατὰ τῶν πέλας,
28. ὥστε δοκεῖν κα|τὰ τοὺς ἄλλους συγγραφέας ἅπαντας συγκεκοιμῆσθαι τοῖς πράγ-
μα|σι, καὶ κατεσχεδιακέναι τῆς οἰκουμένης, αὐτὸν δὲ μόνον ἐξητα|κέναι τὴν ἀκρί-
βειαν καὶ διευκρινηκέναι τὰς ἐν ἑκάστοις ἱστορίας, | ἐν οἷς πολλὰ μὲν ὑγιῶς λέ-
γεται, πολλὰ δὲ καὶ ψευδῶς.
32. XXVIII. Οὐ μὴν ἄλλοι | πλείω χρόνον συντραφέντες (a) ἐν τούτοις πρώ-
τοις ὑπομνήμασιν || ἐν οἷς αἱ τῶν προειρημένων εἰσὶ συντάξεις, ὅτ' ἂν ἅπασαν | συν- P. 12.
ταξάμενοι τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐπαγγελίας ἀποπιστεύσουσι, | κἄπειτά τις αὐτοῖς
4. ἀποδεικνύει τὸν Τίμαιον, ἐν οἷς πικρότατος | ἐστὶ κατὰ τῶν πέλας, αὐτὸν ἔνοχον
ὄντα, καθάπερ ἡμεῖς ἀρτίως | ἐπὶ τῶν Λοκρῶν καὶ τῶν ἑξῆς παραπαίοντα συνε-
στήσαμεν, δυσέρι|δες γίνονται καὶ φιλόνεικοι καὶ δυσμετάθετοι, καὶ σχεδὸν ὡς
8. ἔπος εἰπεῖν | οἱ φιλοπονέστατα προσεδρεύσαντες τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ | τοῦτ'
ἀποφέρονται τὸ λυσιτελὲς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, οἵ γε μὲν ταῖς | δημηγορίαις προσ-
χόντες τούτου καὶ καθόλου τοῖς διεξοδικοῖς λόγοις, | μειρακιώδεις καὶ διατριβικοὶ
τελέως ἀναληθεῖς γίνονται διὰ | τὰς ἄρτι ῥηθείσας αἰτίας.
12. XXVIIII. Λοιπὸν δὲ τὸ πραγματικὸν αὐτῷ μέρος | τῆς ἱστορίας, ἐκ πάντων
συγκείμενον τῶν ἁμαρτημάτων, ὧν τὰ | πλεῖστα διεληλύθαμεν· τὴν δ' αἰτίαν τῆς ἁμαρ-
τίας νῦν ἐροῦμεν, | ἥτις οὐκ ἔνδοξος μὲν φαίνεται τοῖς πλείστοις, ἀληθινωτάτη

multos vana admiratione defigit, sibique specie veri conciliat. Quosdam etiam provocat, atque argumentis suis persuadere videtur: idque maxime sibi vindicat in coloniarum et urbium conditarum atque adfinitatum descriptionibus. Hac enim in parte tantopere se ostentat tum sermonis curiositate tum etiam reprehendendi ceteros acerbitate, ut apud alios quidem scriptores cuncti homines videantur rebus indormiisse, orbemque terrarum socorditer incoluisse, ipse vero solus diligenti inquisitione usus peritusque iudex et auctor historiarum videatur; in quibus tamen cum multa sana dicuntur tum etiam mendacia abundant.

28. Sed enim alii, qui diutius in prioribus eius commentariis versati fuerunt, in quibus praedictae res perscribuntur; postquam universam mente comprehenderint promissorum magnitudinem hisque fidem adhibuerint; si mox aliquis iis demonstret, haec ipsa Timaeum peccare quae acerbissime in aliis reprehendit (veluti nos nuper falsum illum in Locrorum rerumque consequentium historia exhibuimus) ipsi inquam, moleste id ferunt atque adversantur, seque aegre a sua opinione divelli patiuntur. Denique, ut summatim dicam, quicumque impensissime Timaei commentariis studuerunt, hunc referunt lectionis fructum, ut in concionibus eius prolixisque sermonibus diu triti, pueriles et scholastici cassique veritate ob praedictas causas evadant.

29. Reliqua est Timaei pragmatica historiae pars; quae pariter ex omni errorum colluvie concreta est, quorum plurimos iam recensuimus. Nunc autem peccandi causam dicemus, quae etiamsi haud credibilis nonnullis videtur,

(a) Ita legebam in cod. συν potius quam συσ.

δ' εὑρε|θήσεται τῶν Τιμαίου κατηγορημάτων· δοκεῖ μὲν γὰρ καὶ τὴν ἐμ|πειρι- 16.
κὴν περὶ ἕκαστα δύναμιν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς πολυπραγμο|σύνης ἕξιν παρεσκευάσθαι,
καὶ συλλήβδην φιλοπόνως προεληλυ|θέναι πρὸς τὸ γράφειν τὴν ἱστορίαν· ἐν ἐνίοις δ'
οὐδεὶς οὔτ' ἀπειρότατος οὔτ' ἀφιλοπονώτατος φαίνεται γινόμενος τῶν ἐπ' ὀνό-
μασι | συγγραφέων· δῆλον δ' ἐστὶ τὸ λεγόμενον ἐκ τούτων· " δυεῖν γὰρ ὄντων 20.
κατὰ φύσιν ὡσανεί τινων ὀργάνων ἡμῖν κ. τ. λ. „ |||

Sequitur in codice locus prolixus editus lib. XII. 27. 28. usque ad ἐπιδεικτικοῖς λόγοις, qui occupat in codice sesquipaginam: post quae verba rursus pergit ineditus vaticanus codex πρᾶγμα ποιῶν etc. Sed enim ego paulo altius scripturam incipiam, ut sententia vaticani palimpsesti clarius intelligatur.

P. 73. XXX. " Ὅτι τοιοῦτός (a) ἐστιν, αὐτὸν ἀνθομολογού|μενον εὐχερὲς παρασ- 31.
P. 74. τῆσαι τὸν Τίμαιον· κατὰ γὰρ τὸ προοίμιον τῆς || ἕκτης βίβλου φησί τινας ὑπολαμ-
βάνειν διότι τινὸς μείζονος δεῖται | φύσεως καὶ φιλοπονίας καὶ παρασκευῆς τὸ τῶν
ἐπιδεικτικῶν | λόγων γένος, ἢ τὸ τῆς ἱστορίας· ταύτας δὲ τὰς δόξας πρότε-
ρον | μὲν Ἐφόρῳ φησὶ προσπεσεῖν· οὐ δυνηθέντος δ' ἱκανῶς ἐκείνου | πρὸς 4.
ταῦτα λέγοντας ἀπαντῆσαι, πειρᾶται συγκρίνειν αὐτὸς | ἐκ παραβολῆς τὴν ἱστορίαν
τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις· „ — πρᾶγμα | ποιῶν πάντων ἀτοπώτατον· πρῶτον μὲν τὸ
καταψεύσασθαι | τοῦ συγγραφέως· ὁ γὰρ Ἔφορος παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν | θαυμάσιος ὢν 8.
καὶ κατὰ τὴν φράσιν καὶ κατὰ τὸν χειρισμὸν καὶ κα|τὰ τὴν ἐπίνοιαν τῶν λημμάτων, δεινότατός ἐστιν
ἐν ταῖς πα|ρεκβάσεσι καὶ ταῖς ἀφ' αὑτοῦ γνωμολογίαις· καὶ συλλήβδην ὅ|τ' ἄν που 12.
τὸν ἐπιμετροῦντα λόγον διατίθεται, κατὰ δέ τινα συντυχί|αν εὐχαρίστατα καὶ πιθα-
νότατα περὶ τῆς συγκρίσεως εἴρηκε | τῆς τῶν ἱστοριογράφων καὶ λογογράφων· ὁ δ'
ἵνα μὴ δόξῃ ταῦτα λέγειν Ἐφόρῳ πρὸς τὸ καταψεῦσθαι ἐκείνου καὶ τῶν λοιπῶν

verissima tamen Timaei culparum origo est. Is enim cum ostentet practicam in singulis virtutem et curiosam sedulitatem; quumque, ut summatim dicam, magno labore se scribere historiam simulet; nihilominus in aliquot certe operis partibus imperitissimum et omnium qui appellantur historici socordissimum semet praebet. Rem ex sequentibus confirmabo. " Nam quum duo sint nobis a natura veluti instrumenta data etc. „

30. " Quod autem eiusmodi sit Timaeus, ipsum ultro fatentem exhibere facile est. Nam in sexti libri prohoemio ait quosdam opinari maiorem ingenii vim, graviorenque laborem atque apparatum ad epidicticum dicendi genus quam ad historicum requiri; atque hanc sententiam a nescio quibus aliquando Ephoro fuisse oppositam; quam quum ille verbis refutare non potuerit, conatur ipse comparationem quandam duorum generum instituere immixtis in historia epidicticis orationibus „; — rem omnium absurdissimam faciens, primo quia historicum calumniatur: namque Ephorus in universa historia permirus est sive elocutione, sive materiae tractatu, sive argumentorum excogitatione; tum digressionibus faciendis sententiisque de penu suo depromendis ingeniosissimus; atque ut breviter dicam, quotiescumque sermonem aliquem praeter rem praecipuam et quasi ad pompam adornat, nescio quo casu accidit ut suavissima quaedam maximeque probabilis exsistat comparatio historici et oratoris. Interim Timaeus, ne videatur adversus Ephorum aliosque calumniam struere, quidquid ceteri histo-

(a) Ed. τοιοῦτον.

16. ἂν | κατέγνωκε γὰρ τὰ ὑπ᾽ ἄλλων δεόντως κεχειρισμένα μακρῶς καὶ | σαφῶς,
καὶ τῷ παντὶ χεῖρον ἐξηγούμενος, οὐδένα τῶν ζώντων | ὑπέλαβε τοῦτο παρα-
τηρήσειν·

XXXI. Οὐ μὴν ἀλλὰ βουλόμενος αὔξειν | τὴν ἱστορίαν, πρῶτον μὲν τηλικαύ-
20. την εἶναί φησι διαφορὰν τῆς | ἱστορίας πρὸς τοὺς ἐπιδεικτικοὺς λόγους ἡλίκην ἔχει τὰ
κατ᾽ ἀλή|θειαν ᾠκοδομημένα καὶ κατεσκευασμένα, τῶν ἐν ταῖς σκηνο|γραφίαις φαι-
24. νομένων τόπων καὶ διαθέσεων· δεύτερον αὐτὸ | συναθροῖσαι φησὶ τὴν παρα-
σκευὴν τὴν πρὸς τὴν ἱστορίαν, μεῖζον | ἔργον εἶναι τῆς ὅλης πραγματείας τῆς περὶ
τοὺς ἐπιδεικτι|κοὺς λόγους· αὐτὸς γοῦν τηλικαύτην ὑπομεμένηκε δαπάνην | καὶ
κακοπάθειαν τοῦ συναγαγεῖν τὰ παρὰ τινῶν ὑπομνημάτων, | καὶ πολυπραγμο-
28. νῆσαι τὰ Λιγύων ἔθη καὶ Κελτῶν, ἅμα δὲ τούτοις | Ἰβήρων, ὥστε μηδὲν αὐτὸς ἐλ-
πίσαι μήτ᾽ ἂν ἑτέροις ἐξηγούμενος | πεπεισθῆναι περὶ τούτων· ἡδέως γ᾽ εἴτις
ἂν ἔροιτο τῶν συγγραφέ|ων, πότερον ὑπολαμβάνει μείζονος δεῖσθαι δαπάνης
καὶ κακοπα|θείας τὸ καθήμενον ἐν ἄστει συνάγειν ὑπομνήματα καὶ πολυπραγ-
32. μονεῖν τὰ Λιγύων ἔθη καὶ Κελτῶν, ἢ τὸ πειραθῆναι τῶν πλείστων ||| ἐθνῶν, P. 29.
καὶ τούτων αὐτόπτην γενέσθαι (1); τί δ᾽ αὖ τὸ πυνθάνεσθαι τὰς παρατάξεις καὶ πο-
λιορκίας, ἔτι δὲ ναυμαχίας τῶν παρατετυχηκότων | τοῖς κινδύνοις, ἢ τὸ πεῖ-
4. ραν λαβεῖν τῶν δεινῶν καὶ τῶν ἅμα τούτοις | συμβαινόντων ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων (2);

rici laudabiliter tractaverunt, diu aperteque vituperat; et dum omnia ad peiorem partem trahit, malitiam suam nemini viventi cognitum iri putat.

31. Et tamen historiae laudes augendi cupidus, primo quidem tantam esse ait differentiam historiae ab orationibus epidicticis, quanta est inter vera aedificia et illa in scenis figmenta locorum ac dispositionum. Deinde adfirmat vel solam materiae ob instruendam historiam conquisitionem maius esse opus, quam quidquid laboris insumitur in epidicticis ipsis sermonibus componendis. Ipse igitur tantas toleravisse dicit impensas tantosque labores in colligendis nonnullorum auctorum commentariis, atque in percontando de Ligurum et Gallorum, adde si vis Iberorum, moribus, ut neminem speret fidem ei talia narranti adhibiturum. Atqui aliquis ex historicis libenter cum interrogaret, utrum existimet gravioris esse impensae atque laboris sedentem in urbe comparare sibi libros, et de Ligurum Gallorumque ritibus vestigare; an reapse adire plurimos populos, eosque propriis oculis collustrare. Quantum porro interest inter proeliorum terrestrium aut maritimorum vel obsidionum ex illorum ore qui interfuerunt auditiones, et ipsam terribilium operum martiorumque laborum experientiam? Equidem haud tantum

(1) Dum Timaei quietem reprehendit Polybius, itinera ipse sua tacite commendat; quae reapse ab eo ob historiam recte sapienterque scribendam per Europam Libyamque suscepta fuisse scimus, teste eodemmet lib. III. 48. 59, et Plinio lib. V. sect. 1. Peregrinationem praeterea suam aegyptiacam commemorat Polybius XXXIV. 14.

(2) Polybium advocatum fuisse e Graecia litteris Manilii consulis ut bello punico tertio interesset, suaque ad id gerendum consilia praesens conferret, dicit ipse auctor in excerptis vaticanis p. 447. Tum Africano iuniori multis in bellis comitem fuisse, narrat Arrianus tacticorum initio. Capiendae Carthagini adfuisse Polybium, ait praeter Appianum, Diodorus in vaticanis excerptis p. 93. Corintho item delendae denique interfuit, teste Plutarcho vit. Philopoem. fin. et ipso Polybio apud Strabonem VIII. 6.

ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἴομαι τηλι|κάυτην διαφορὰν ἔχειν τὰ κατ' ἀλήθειαν οἰκοδο-
μήματα, τῶν ἐν ταῖς | σκηνογραφίαις τόπων· οὐδὲ τὴν ἱστορίαν, τῶν ἐπιδεικτικῶν | λό-
γων, ἡλίκην ἐπὶ πασῶν τῶν συντάξεων τὴν ἐξ αὐτουργίας | καὶ τὴν ἐξ αὐτοπαθείας 8.
ἀπόφασιν, τῶν ἐξ ἀκοῆς καὶ διηγήμα|τος γραφομένων· ἣν εἰς τέλος ἄπειρος
ὤν, εἰκότως ὑπελάβε|το πάντων ἐλάχιστον καὶ ῥᾶστον εἶναι τοῖς πραγματευομέ-
νοις | ἱστορίαν· λέγω δὲ τὸ συνάγειν ὑπομνήματα καὶ πυνθάνεσθαι παρὰ | τῶν 12
εἰδότων ἕκαστα τῶν πραγμάτων· καί τοι γε περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἀνάγκη μεγά-
λα διαψεύδεσθαι τοὺς ἀπείρους· πῶς γὰρ οἷόν τε καλῶς | ἀνακρίναι περὶ πα-
ρατάξεως ἢ πολιορκίας ἢ ναυμαχίας; | πῶς δὲ συνεῖναι τῶν ἐξηγουμένων τὰ
κατὰ μέρος, ἀνεννόητον | ὄντα τῶν προειρημένων; οὐ γὰρ ἔλαττον ὁ πυνθανόμενος 16.
τῶν | ἀπαγγελμάτων συμβάλλεται πρὸς τὴν ἐξήγησιν· ἡ γὰρ τῶν παρεπο|μένων τοῖς
πράγμασιν ὑπόμνησις αὐτὴ χειραγωγεῖ τὸν ἐξηγούμενον | ἐφ' ἕκαστα τῶν συμβε-
βηκότων· ὑπὲρ ὧν ὁ μὲν ἄπειρος (a), οὔ|τε ἀνακρίναι τοὺς προγεγονότας ἱκανός 20.
ἐστιν, οὔτε συμπαρὼν | γνῶναι τὸ γινόμενον· ἀλλὰ κἂν παρῇ, τρόπον τινὰ
μὴ (b) παρών.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΙΓ.

I. Ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ αἰτωλὸς (1) νομοθετοῦντος Δωριμάχου καὶ Σκοπᾶ | ἀντέ-

differre arbitror vera aedificia ab illorum delineationibus; neque tantopere historiam ab epidicticis orationibus; quantum in omni scriptione distat is qui non sine proprio opere atque experientia narrat, ab eo qui ex aliena traditione audituque rem litteris commendat. Imperiti denique pro suo iure existimant minimum esse atque facillimum negotium historiam scribentibus, commentarios colligere atque ab iis qui singula norunt summam rerum ediscere. Sed enim hac quoque in parte falli saepe imperitos necesse est. Nam qui fieri potest ut hi recte interrogent de terrestribus maritimisque proeliis et de obsessionibus? Rursus quomodo intelliget res particulatim expositas, is qui omnia praedicta nescit? Multum enim prodesse solet narrantibus ipsis ratio qua interrogat is qui audit. Namque eorum qui negotiis interfuerunt ipsa suggestio per singula facta narrantem ducit: de quibus sane imperitus neque maiores natu consulere scit; neque si res forte aetate sua contigerunt, eas ipse intelligere potest. Nam etiamsi adest, tamen quodammodo abest.

EX LIBRO XIII.

1. Alexander aetolus Dorimacho et Scopae legumlatoribus resistebat, mul-

(a) Cod. ἔμπειρος. (b) Deest in codice μὴ; quam tamen particulam esse addendam, suadet sensus, tum etiam similis Polybii locus ed. XII. 24.

(1) Huius Alexandri, cognomento Isii, non semel apud Polybium mentio est.

24. λεῖε τοῖς γραφομένοις, ἐκ πολλῶν ἐπιδεικνύμενος ὅτι "παρ' οἷς | ἔφυ τὸ φυτὸν τοῦτο, οὐδέποτε κατέληξε πρότερον ἢ μεγάλοις | κακοῖς περιβαλεῖν τοὺς ἅπαξ αὐτῷ χρησαμένους (1) „ · διόπερ | ἠξίου μὴ μόνον πρὸς τὸ παρὸν ἀποβλέπειν εἰ κουφισθήσονται τῶν | ἐνεστώτων συναλλαγμάτων (2), ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον · ἄτο-
28. πον γὰρ εἶ|ναι πολεμοῦντας μὲν καὶ τὸ πνεῦμα προΐεσθαι χάριν τῆς τῶν τέκνων | ἀσφαλείας, βουλευομένους δὲ μηδένα ποιεῖσθαι λόγον τοῦ μετὰ ταῦ|τα χρόνου.

II. Ὅτι Σκόπας (3) ὁ Αἰτωλῶν νομογράφος ἀποτυ|χὼν τῆς ἀρχῆς, ἧς χάριν
32. τοὺς νόμους ἔγραφε, μετέωρος ἦν εἰς | τὴν Ἀλεξάνδρειαν τοῖς ἐκεῖθεν ἐλπίσιν ἀναπληρώσων τὰ λεί||ποντα τοῦ βίου, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ πλεῖον ἐπιθυμίαν · οὐκ P. 30. εἰδὼς | ὅτι καθάπερ ἐπὶ τῶν ὑδρωπικῶν οὐδέποτε ποιεῖ παῦλαν οὐδὲ κό|ρον (a)
4. τῆς ἐπιθυμίας ἡ τῶν ἔξωθεν ὑγρῶν παράθεσις, ἐὰν μὴ τὴν | ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διάθεσιν ὑγιάσῃ τις · τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ | τὴν πρὸς τὸ πλεῖον ἐπιθυμίαν οἷόν τε κορέσαι, μὴ οὐ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ | κακίαν λόγῳ τινὶ διορθωσάμενον (b) · ἐμφανέστατον δὲ τοῦτο συνέ||βη γενέσθαι περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὑπὲρ οὗ νῦν ὁ λόγος.

Sequitur in codice locus de vi veritatis, καί μοι δοκεῖ etc. usque ad καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος; qui locus occurrit in excerptis editis lib. XIII. 5. Tum additur in codice vaticano clausula praedicti loci inedita: ὡς συνέβη γενέσθαι ἐπὶ τὸν Ἡρακλείδην τὸν τοῦ Φιλίππου τοῦ βασιλέως εἰς Ῥόδον ἀφικόμενον.

tis argumentis demonstrans, " ubicumque eiusmodi legum germen esset, haud ante id extingui solitum quam ingentibus malis eos qui uterentur obrueret „. Quamobrem rogabat, ut ne cogitarent tantummodo num in praesentiarum alieni aeris gravamine levarentur, verum etiam futurum tempus spectarent. Namque animam pro liberorum tutela in bello profundere, in pacificis autem consiliis nullum futuri temporis respectum habere, absurdum esse dicebat.

2. Scopas Aetolorum legislator amissa dignitate, cuius causa leges scripserat, vota sua Alexandriam transtulit, bonis illic obtinendis vitae inopiam suamque animi cupiditatem sperans se expleturum. Nescius videlicet, quod sicuti hydropico nullam adfert sitis pausam vel satietatem, humidorum externorum propinatio, nisi ipsius corporis adfectio medicina curetur; ita prorsus habendi amorem nemo potest saturare, nisi animi vitium ratione aliqua emendaverit. Eius rei perspicuum exemplum in hoc homine fuit, de quo nunc verba facimus.

(a) Cod. κόρεσν. (b) Cod. διορθωσάμενος.

(1) Hi duo, quos uncis inclusi, versiculi extant in editis lib. XIII. 2. apud Schweighaeuserum, sed praepostere ab eo collocati post Scopae mentionem; qui locus in genuina vaticani codicis dispositione posterior est. Hunc igitur ac minutos alios huiusmodi a me notatos errores emendabunt futuri editores; quin tamen vel Schweighaeuserum acrius obiurgent, vel in his victoriolis insolentius servitent: nemo enim mortalis omnibus horis sapit: neque tot verum recta dispositio ab uno plerumque homine, et quidem occupato, fieri plerumque potest.

(2) Ab Aetolos aere alieno pressis, duumviros legibus novis scribendis creatos Dorimachum et Scopam dicit Polybius etiam in excerptis editis XIII. 1.

(3) Hic de Scopa tractus extat in excerptis editis XIII. 2; sed cum varietate, et modo brevior modo prolixior.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΙΔ.

Σχολ. Ἰστέον ὅτι τὸ προοίμιον μόνον διεσάφει τοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου λόγου· τὰ δ᾽ ἐφεξῆς πάντα ἐνέλειπεν μέχρι λ φύλλων (1).

Ὅτι φησὶ ΠΟΛΥΒΙΟΣ περὶ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῆς τῶν βίβλων ὑποθετικῆς ἐξηγή- 16.
σεως. Ἴσως μὲν οὖν ἐπὶ πάσαις ταῖς ὀλυμπιάσιν αἱ προθέσεις τῶν πράξεων εἰς ζήτησιν
ἄγουσι τοὺς ἐντυγχάνοντας, καὶ διὰ τὸ πλῆθος καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν γεγονότων, ὡς
ἂν ὑπὸ μίαν σύναψιν ἀγο|μένων τῶν ἐξ ὅλης τῆς οἰκουμένης ἔργων (2)· οὐ μὴν τὰ κατ᾽ 20.
αὐτὴν | τὴν ὀλυμπιάδα μάλιστα νομίζουσιν ἐπιτηρεῖν τοὺς ἀναγινώσ|κοντας, διὰ τὸ
πρῶτον μὲν τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Λιβύην πολέμους | ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις
εἰληφέναι τὴν συντέλειαν· ὑπὲρ ὧν τίς | οὐκ ἂν ἱστορῆσαι βουληθείη ποία τις ἡ 24.
καταστροφὴ καὶ τίς τὸ τέλος | αὐτῶν ἐγένετο; φύσει γὰρ πάντες ἄνθρωποι ἑκάστων
τὸ τέλος | ἱμείρουσι μαθεῖν· πρὸς δὲ τούτοις συμβαίνει καὶ τὰς προαιρέσεις τῶν |
βασιλέων ἐκφανεστάτας γεγονέναι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους· | ἃ γὰρ πρότερον ἐγέ- 28.
νετο περὶ αὐτῶν, τότε σαφῶς ἐπεγνώσθη πάν|τα παρὰ πᾶσι, καὶ τοῖς μηδ᾽ ὅλως
ἐθέλουσι πολυπραγμονεῖν· διὸ καὶ | βουλόμενοι κατ᾽ ἀξίαν τῶν ἔργων ποιήσασθαι
τὴν ἐξήγησιν, οὐ (a) τὰς | ἐν κ (b) δυεῖν ἐτῶν (3) πράξεις κατατετάχαμεν εἰς μίαν βί- 32.
P. 37. βλον, καθάπερ ||| ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἀποδεδώκαμεν. *

EX LIBRO XIIII.

Scholion. Sciat lector, prohoemium tantummodo nobis se conspiciendum obtulisse quartidecimi libri; reliquas vero partes defuisse usque ad folium trigesimum.

Ait POLYBIUS de se et de expositione argumenti librorum. Fortasse igitur actorum cunctis olympiadibus propositiones curiositatem lectorum commovent, tum numero suo tum etiam magnitudine rerum gestarum; quia sub una veluti serie universi orbis acta ponuntur: non autem illis rebus, quae intra unamquamque olympiadem geruntur, existimabunt magnopere occupari lectores. Nam primo quidem bella per Italiam et Africam patrata, nostra demum aetate exitum nacta sunt; quorum quis non catastrophen atque finem pervidere velit? Naturaliter quippe omnes homines cuiusvis rei exitum cognoscere avent. Praeterea regum consilia extremis rerum temporibus apprime innotescunt: quae enim antea per haec fiebant, tunc manifesta omnibus quantumlibet incuriosis evadunt. Nos igitur cupidi res pro sua dignitate narrandi, nequaquam acta annorum viginti duorum in uno libro congessimus, sicuti iam in superioribus tradidimus.*

(a) Suspicabar delendam esse hanc particulam οὐ *nequaquam*. (b) In codice scribitur κτῶν δυεῖν, quasi εἰκοστῶν. Sic in Latinorum antiquis codicibus post notam numeralem memini me videre aliquando vocabuli terminationem, v. gr. $\overline{XX}$*mus* pro *vigesimus*.

(1) Mutilum fuisse in codicibus quartum decimum Polybii librum testatur etiam eclogarius valesianus (ed Schw. T. III. p. 488.) in calce fragmentorum huius libri, his verbis: ζήτει· ἐνέλειπε γὰρ φύλλα $\overline{μη}$, ἐν οἷς περὶ τοῦ Πτολεμαίου ἀνεφέρετο καὶ Ἀρσινόης: *Reliqua quaerenda. Deerant enim XLVIII folia, in quibus de Ptolemaeo et Arsinoe agebatur.*

(2) Non absimilem sententiam pronunciat Polybius XIV. 12, loquens de Ptolemaei philopatoris regno, quod temporis spatium coniunctim se velle describere ait.

(3) Intellige annos, quibus regnavit Ptolemaeus philopator, qui reapse totidem circiter fuerunt, teste Eusebio chron. lib. I. 22. ed. Mediol. p. 123, ibidemque Syncello.

Sequuntur in codice orationes duae Hannibalis et Scipionis in colloquió prope Zamam habito, quae extant in excerptis editis lib. XV. 6—9; ideoque a me pro more meo praetermittuntur.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΙΕ.

17. I. Ὅτι (1) εἰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἀτυχίας προφανῶς οὐ|κ οἶσθα πῶς ἐμπί- P: 3.
πτουσι πάντες ἄνθρωποι, καὶ οὐ δύνανται λῆξαι τῆς ἐννοίας, | ἀλλ᾽ οὐδὲ βρα-
20. χὺ διαπιστῆσαι ῥάδιον, καθάπερ ἔνια τῶν ἀλόγων ζώων· | ἐκεῖνα γὰρ οὐ μόνον
ἐὰν αὐτὰ πολὺ δυσχρηστήσῃ περὶ τὰ δελέατα | καὶ τὰς ἄρκυς, ἀλλὰ κἂν ἕτερον ἴδῃ
κινδυνεύον, οὐκ ἂν ἔτι ῥᾳδίως | αὐτὰ προσαγάγοις πρὸς οὐδὲν τῶν τοιού-
των, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον ὑπο|πτεύει, καὶ παντὶ τῷ φαινομένῳ διαπιστεῖ· οἱ δὲ ἄν-
24. θρωποι τὰς μὲν ἀκού|οντες ἀπολλυμένας πόλεις ἄρδην τρόπῳ τινί, τὰς δὲ
ἀκμὴν ὁρῶν|τες, ὅμως ὅταν τις τῷ πρὸς χάριν λόγῳ προτείνῃ τὴν ἐλπίδα |
τῆς ἐξ ἀλλήλων ἐπανορθώσεως, πρόσεισι πρὸς τὸ δέλεαρ ἀνεπι|στάτως· σαφῶς
28. εἰδότες ὅτι τῶν τὰ τοιαῦτα δελέατα καταπιόντων | οὐδεὶς οὐδέποτε σέ-
σωσται, πᾶσι δ᾽ ὁμολογουμένως ὄλεθρον ἐπήνεγ|καν αἱ τοιαῦται πολι-
τεῖαι.
II. Ἴσως μὲν γὰρ πάντες οἱ βασιλεῖς κατ|ὰ τὰς πρώτας ἀρχὰς τοῖς ἀν-
θρώποις (a) προτείνουσι τὸ τῆς ἐλευθερίας ὄνομα | καὶ φίλους προσαγορεύουσι καὶ
32. συμμάχους κοινωνήσαντας σφίσι τῶν | αὐτῶν ἐλπίδων (2)· καθικόμενοι δὲ τῶν πρά-

EX LIBRO XV.

1. Nescio quo pacto omnes homines in multas magnasque calamitates palam se proruunt; neque ab hac sua voluntate cessare queunt, neque aliquantulum saltem diffidere, quod perfacile foret, sicuti bruta aliquot animalia solent. Haec enim non solum si valde aliquando laboraverint vel ab esca dolosa vel a retibus; verum si aliud animal periclitari viderint; haud iam tibi facile fuerit ea deinceps ad eiusmodi pericula trahere; immo et ipsum locum suspectum habent, atque omni ostento diffidunt. Homines autem etiamsi audiant alias quidem urbes funditus ut ita dicam fuisse eversas, alias vero etiamnum ita iacere videant; nihilominus siquando aliquis cum blando ac laudatorio sermone spem mutuorum commodorum obiicit, in fraudem inconsiderate decidunt; alioquin probe gnari, neminem qui huiusmodi escas voraverit incolumem evasisse, atque omnibus manifesto exitio fuisse has reipublicae formas.

2. Plerique sane reges, dum imperium suscipiunt, libertatis nomen hominibus ostentant, amicosque et socios appellant eos qui spes suas cum ipsis communicaverunt. Verumtamen ubi rerum potiti sunt, continuo non ut sociis sed

(a) In cod. est tantummodo τοῖς. Addidi ergo ἀνθρώποις; nisi forte pro τοῖς mavis πᾶσι.

(1) Quae sequitur materia usque ad Agathoclis mentionem videtur collocanda inter capp. XX et XXV. libri XV.

(2) Loquitur fortasse Polybius de Philippo Macedonum rege penultimo, qui in regni primordiis optimus fuit et laudatissimus princeps, deinde pessimus evasit. Polyb.

P. 4. ξεων, παρὰ πόδας || οὐ συμμαχικῶς ἀλλὰ δεσποτικῶς χρῶνται τοῖς πιστεύ-
σασι· διὸ καὶ | τοῦ μὲν καλοῦ διαψεύδονται, τοῦ δὲ παρ' αὐτοῖς συμφέροντος ὡς
ἐπίπαν οὐκ ἐπιτυγχάνουσι· τὸν (a) δ' ἐπιβαλλόμενον τοῖς μεγίστοις καὶ περι|λαμ- 4.
βάνοντα ταῖς ἐλπίσι τὴν οἰκουμένην, καὶ πάσας ἀκμὴν ἀκε|ραίους ἔχοντα τὰς ἐπιβο-
λὰς, εὐθέως ἐν τοῖς ἐλαχίστοις καὶ πρώτοις | τῶν ὑποπιπτόντων ἐπικηρύττειν
ἅπασι τὴν ἀθεσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν | ἀβεβαιότητα, πῶς οὐκ ἂν δόξειεν ἀλόγιστον
εἶναι καὶ μανικόν;

Ὅτι ἐπεὶ πάσας καθ' ἕκαστον ἔτος τὰς κατάλληλα πράξεις γινομένας | 8.
κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐξηγούμεθα, δῆλον ἀεὶ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ τέλος | ἐπ' ἐνίων
πρότερον ἐκφέρειν τῆς ἀρχῆς, ἐπειδὰν πρότερος ὁ τόπος | ὑποπέσῃ κατὰ τὸν
τῆς ὅλης ὑποθέσεως μερισμόν· καὶ κατὰ τὴν τῆς | διηγήσεως ἔφοδον, ὁ τὴν συντέ- 12.
λειαν τῆς πράξεως ἔχων, τοῦ τὴν | ἀρχὴν καὶ τὴν ἐπιβολὴν περιέχοντος.

III. Ὅτι Δείνωνα τὸν Δείνω|νος ἐπανείλετο Ἀγαθοκλῆς, καὶ τοῦτο ἔπραξεν τῶν
ἀδίκων ἔργων | ὡς ἡ παροιμία φησὶ δικαιότατα· καθ' ὃν μὲν γὰρ καιρὸν τῶν |
γραμμάτων αὐτῷ προσπεσόντων ὑπὲρ τῆς ἀναιρέσεως τῆς Ἀρσινόης, ἐξουσίαν 16.
ἔσχε μηνῦσαι τὴν πρᾶξιν, καὶ (b) σῶσαι τὰ κατὰ τὴν βασίλειαν· τότε | δὲ συνερ-
γήσας τοῖς περὶ τὸν Φιλάμμωνα, πάντων ἐγένετο τῶν ἐπι|γινομένων κακῶν αἴ-
τιος· μετὰ δὲ τὸ συντελεσθῆναι τὸν φόνον (c) ἀνα|νεούμενος καὶ πρὸς πολλοὺς οἰκ- 20.
τιζόμενος, καὶ μεταμελόμενος ἐπὶ τὸ τοι|οῦτον καιρὸν καταλιπεῖν, δῆλος ἐγένε-
το τοῖς περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα· | διὸ καὶ παραυτίκα τυχὼν τῆς ἁρμοζούσης τιμω-
ρίας, μετήλλαξε τὸν | βίον (1).

ut famulis utuntur iis qui se in illorum fidem tradiderunt. Itaque et honestatem relinquunt, neque utilitates plerumque suas consequuntur. Iamvero homo qui summas res adfectaverat, terrarum orbem spe sua occupaverat, quique in summa gerendarum rerum prosperitate versabatur; nonne hic inquam stultissimus furiosusque videbitur, si eo redactus fuerit, ut mox inter subditos suos minimos aeque ac summos inconstantiam infirmitatemque fortunae suae fateatur?

Quia cunctas per singulos annos res in orbe gestas contemporaneas narramus, sine dubio necesse est ut finis quandoque prius quam initium dicatur, prout se prima intulerit occasio in universi argumenti dispositione: proque vario narrationis cursu res interdum finalis principio exordioque negotii praevertatur.

3. Dinonem Dinonis filium interfecit Agathocles; hancque fecit rerum iniustarum, ut est in proverbio, iustissimam. Nam quo tempore litterae illi obvenerunt de patranda Arsinoes caede, in eius potestate fuit rem patefacere regnumque servare. Verum ipse coniuncta potius cum Philammone opera, malorum omnium causa fuit. Post caedem vero peractam, immutato animo et apud multos rem gestam deplorans, paenitensque quod tantam occasionem praetermisisset; delatus est apud Agathoclem, statimque digno supplicio adfectus vitae finem nactus est.

(a) Cod. τό. (b) Cod. καὶ τὴν πρᾶξιν σῶσαι. (c) Cod. φόβον.

(1) Ineditum est, ut cetera, hoc Polybii fragmentum. Fata vero Arsinoes, quae soror et coniunx Ptolemaei philopatoris fuit, perspicue narrat Iustinus XXX. 1. (quamquam eam falso nomine appellat Eurydicen.) Nimirum Ptolemaeus Agathocleae, quae soror erat Agathoclis potentissimi apud regem,

Ὅτι περὶ Ἀγαθοκλέους τοῦ ψευδεπιτρόπου (1) Πτολεμαίου φησιν | ὁ ΠΟΛΥΒΙΟΣ.
" Ἐγὼ δ' οὐκ ἀγνοῶ μὲν τὰς τερατείας καὶ διασκευασίας κ. τ. λ. „

Sequitur in codice locus editus in excerptis lib. XV. 34. usque ad finem capitis 36. μήτε πρέπειν δυναμένων. *Cui loco accedit in codice vat. clausula inedita :* περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν εἰρήσθω.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ Ιϛ.

25. I. Ὅτι μετὰ τὸ συντελεσθῆναι τὴν περὶ τὴν Λάδην | ναυμαχίαν (2), καὶ τοὺς μὲν P. 50.
Ῥοδίους ἐκποδὼν γενέσθαι, τὸν δὲ Ἄτταλον μη|δέπω συμμεμαχηκέναι (a), δῆλον ὡς
28. ἐξῆν τελεῖν τῷ Φιλίππῳ τὸν εἰς | τὴν Ἀλεξάνδρειαν πλοῦν (3)· ἐξ οὗ δὴ καὶ μά-
λιστά τις καταμάθοιτο μανιώ|δη γενόμενον Φίλιππον τοῦτο πρᾶξαι (b)· τί οὖν
ἦν τὸ τῆς ὁρμῆς ἐ|πιλαβόμενον; οὐδὲν ἕτερον ἀλλ' ἡ φύσις τῶν πραγμάτων·
32. ἐκ πολλοῦ | μὲν γὰρ ἐνίοτε πολλοὶ τῶν ἀδυνάτων ἐφίενται διὰ τὸ μέγεθος | τῶν
προφαινομένων ἐλπίδων, κρατούσης τῆς ἐπιθυμίας τῶν ||| . . . .

* * *

Desiderantur paginae duae.

ΕΚ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΙΘ. Κ. ΚΑ. (4)

I. . . (5) ἐξ αὐτῶν τῶν ἐρώντα περὶ τούτων πρὸς αὐτόν· ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν | πλεί- P. 13.

De Agathocle falso Ptolemaei tutore ait POLYBIUS. " Non ignoro equidem praestigia atque artificia etc. „

EX LIBRO XVI.

1. Post debellatum apud Laden navale proelium, amotis Rhodiis, Attalo belli societatem iam omittente, perspicuum est licuisse Philippo Alexandriam usque navigare : unde potissimum liquet Philippum dementi animo percitum ita se gessisse. Quid enim illum ab eo cursu inhibebat ? nihil profecto aliud quam solita rerum natura. Multi enim ad impossibilia diu interdum anhelant, speratarum rerum magnitudine impulsi, cupiditate occupante . . .

* * *

EX LIBRIS XIX. XX. XXI.

1. . . *Lacedaemonii deliberabant* quisnam e civibus ad Philopoemenem de

(a) Cod. συμμεμοχέναι, quasi a συμμόω; quam lectionem mutandam esse iudicavi. (b) Malim μὴ πρᾶξαι.

illecebris captus Arsinoem uxorem occidendam curavit. Et Philammonem quidem caedis auctorem fuisse dicit etiam Polybius in editis XV. 33; nunc vero cognoscimus Dinonem quoque fuisse sceleris socium, cuius quum postea paenitentiam prae se gereret, ab Agathocle interfectus fuit. Domus autem agathocleae universae supplicium narrat Polybius XV. 30. sqq.

(1) Sic appellat Agathoclem Polybius etiam XV. 25. Puer autem quinquennis erat Philopatoris filius Ptolemaeus epiphanes, cuius tutelam usurpaverat Agathocles.

(2) Pugna circa Laden insulam accidit olympiade CXLIV, in eaque Philippus Rhodios et Attalum pergamenum superavit. Confer Valesium et Schw. in notis ad Polyb. XVI. 14.

(3) Scilicet ad occupandum Ptolemaei epiphanis pueri regnum, quod inita cum Antiocho societate sibi partim vindicabat Philippus. Polyb. XV. 20.

(4) Sic pono ex coniectura mea. Etenim inter materiam decimi sexti libri, et illam quae mox diserte dicitur libri XXII, intercedunt in codice paginae quatuor; quarum duae priores desiderantur ob amissum folium; posteriores duae supersunt; quamquam postremae pauca verba leguntur. Censui igitur quinque librorum a XVI. ad XXI. excerpta ita esse distribuenda, ut in folio amisso duos fere priores libros cum parte sextidecimi; in superstite, tres fere posteriores credibiliter delibatos putarem.

(5) In sequenti polybiana narratione legationis

στων ἐξειλάβους πολλοὶ προσφέρουσι τὰς τοιαύτας χάριτας | καὶ ταύτην ἀρχὴν ποιοῦνται
φιλίας καὶ συστάσεως, οὕτως ἐπὶ Φιλο|ποίμενος ὁ προσοίσων ταύτην τὴν χάριν (1) οὐχ 4.
εὑρίσκετο τὸ πα|ράπαν· ἕως ἂν ἀπορήσαντες ψήφῳ προεχείρησαν Τιμόλαον, ὃς
ὑπάρχων καὶ ξένος πατρικὸς καὶ συνήθης ἐπὶ πολὺ τῷ Φιλοποίμενι | δὶς (2) εἰς
τὴν μεγάλην πόλιν ἐκδημήσας αὐτοῦ τούτου χάριν, οὐκ ἐτόλ|μησε Φιλιποι- 8.
μέν[ει] (a) . . οὐθέν· μέχρις ὅτε μυωπίσας ἑαυτὸν, | τὸ τρίτον ἐλθ[ὼν ἐθάρρησε]
μνησθῆναι τῆς δωρεᾶς· τοῦ δὲ Φιλοποίμε|νος παρὰ δόξαν [λόγους] τούτους ἀποδεξα-
μένου καὶ φιλανθρώπως, | ὁ μὲν Τιμόλαος περιχαρὴς ἦν, ὑπολαβὼν κα-
θίχθαι τῆς ἐπιβολῆς· | ὁ δὲ Φιλοποίμην ἥξειν ἔφη μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν 12.
Λακεδαίμονος (b)· | θέλειν γὰρ εὐχαριστῆσαι πᾶσι τοῖς ἄρχουσι περὶ τού-
των· ἐλθὼν δὲ μετὰ ταῦτα καὶ κληθεὶς εἰς τὸ συνέδριον, πάλαι μὲν ἔφη γι- 16.
νώσκειν τὴν τῶν | Λακεδαιμονίων εἰς αὐτὸν εὔνοιαν, μάλιστα δ' ἐκ τῆς νῦν προτει-
νομέ|νου στεφάνου καὶ τῆς τοιαύτης τιμῆς· τὴν μὲν οὖν προαίρεσιν αὐτῶν | ἔφησεν ἀπο-
δέχεσθαι, τῷ ἐγχειρισμῷ δυσωπεῖσθαι· δεῖν γὰρ οὐ τοῖς φί|λοις δίδοσθαι
τὰς τοιαύτας τιμὰς καὶ τοὺς στεφάνους, ἐξ ὧν ὁ περιθέ|μενος οὐδέποτε μὴ τὸν
ἰὸν ἐκνίψηται, πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖς ἐχθροῖς· | ἵνα οἱ μὲν φίλοι τηροῦντες τὴν 20.
παῤῥησίαν πιστεύωνται παρὰ τοῖς Ἀ|χαιοῖς, ἐπὰν προθῶνται τῇ πόλει βοη-

his rebus orator pergeret: quumque multi, ut plurimum, pretio redemptis fungi soleant huiusmodi gratiosis legationibus, quia sic amicitiae ac sodalitiorum nanciscuntur occasiones; tamen ad Philopoemenem nemo prorsus inveniebatur qui hanc Lacedaemoniorum gratiam deferre vellet: donec hominum penuria coacti, Timolaum suffragiis designaverunt, qui paterno hospitio ac vetere necessitudine Philopoemeni devinctus erat. Is ergo bis Megalopolim negotii huius causa venit; neque tamen Philopoemeni legationis suae propositum indicare ausus est: donec ipse sibi vim veluti faciens, tertioque ad eum profectus, mentionem denique doni fidenter fecit. Tunc Philopoemene sermonem hunc, praeter spem, humaniter excipiente, laetus admodum Timolaus erat, quia se voti compotem esse putabat. Sed enim Philopoemen venturum se paucos post dies Lacedaemonem denuntiavit: velle enim se cunctis principibus ob hanc rem gratias agere. Reapse illuc profectus atque in curiam introductus; iamdiu quidem, ait exploratam sibi fuisse Lacedaemoniorum erga se benivolentiam, praecipue tamen eam nunc agnoscere ob oblatam coronam tantumque honorem. Verumtamen quominus munus id ex eorum manu reciperet, pudore se deterreri: quippe huiusmodi honorificentias atque coronas nequaquam amicis esse tribuendas, qui si eas sibi circumposuerint, ii aeruginem quae ex iisdem in animos influit numquam expurgabunt. Inimicos ergo potissimum his esse donis adficiendos. Sic enim amici quidem incolumi animi linguaeque libertate, fidem apud Achaeos nanciscentur, siquando Spartam suppetiis adiuvandam suaserint: inimici autem, esca vorata,

(a) Verbum unum legi nequit. (b) Subintelligitur πόλιν. Veluti Latini dicunt *ad Vestae* id est templum.

laconicae ad Philopoemenem, insigne nunc demum detegimus Plutarchi plagium, qui in vita Philopoemenis (ed. Reisk. tom. II. p. 649. sqq.) Polybium tacite sibi vindicat, verbis tantummodo plerumque immutatis.

(1) Centum viginti talenta intellige, ut ait Plutarchus; vel potius coronam, ut infra Polybius.

(2) Cod. δὺς *aegre* pro δὶς *bis*. Verumtamen δὶς legebat apud Polybium Plutarchus, qui pariter ait Timolaum bis et tertio venisse Megalopolim.

θεῖν · οἱ δὲ ἐχθροὶ καταπίνοντες (a) | τὸ δέλεαρ, ἢ συνηγορεῖν αὐτοῖς ἀναγκάζον-
ται, ἢ σιωπῶντες (1) μηδὲν | δύνωνται βλάπτειν .
24. II. Ὅτι οὐχ ὅμοιόν ἐστιν ἐξ ἀκοῆς περὶ πράγματα | διαλαμβάνειν καὶ γι-
νόμενον κατ' ὄψις, ἀλλὰ καὶ μεγάλα διαφέρει · | πολὺ δ' ἔτι συμβάλλεσθαι
πέφυκεν ἑκάστοις ἡ κατὰ τὴν ἐνέργειαν | πίστις .
Ὅτι τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον σπανίως εἴωθε συντρέχειν · | καὶ σπάνιοι
28. τῶν ἀνδρῶν εἰσὶν οἱ δυνάμενοι ταῦτα συνάγειν καὶ συναρμόζειν πρὸς ἄλληλα ·
κατὰ μὲν γὰρ τὸ πολὺ πάντες ἴσμεν διότι τό τε καλὸν | φεύγει τὴν τοῦ παραυ-
τίκα λυσιτελοῦς φύσιν, καὶ τὸ λυσιτελὲς τὴν | τοῦ καλοῦ · πλὴν Φιλοποίμην
προέθετο ταῦτα, καὶ καθίκετο ἐπι||βολῆς · καλὸν μὲν γὰρ τὸ κατάγειν τοὺς
32. αἰχμαλώτους φυγάδας εἰς τὴν Σπάρτην (2) · συμφέρειν δὲ τὸ ταπεινῶς αὐτὴν
τῶν Λακεδαιμονίων || πόλιν (3) . . σαι · τούς γε δορυφορήσαντας . . | P. 14.
θεωρῶν δή τι πάσης βασιλείας . . ρω τὰ χρήματα . . | τῇ φύσει
4. γενεχὴς ὢν καὶ στρατηγικὸς . . | γένοιτο κομιδῇ καὶ τῶν ἔξω . . μένων
χρημάτων . . | πράξεως τῆς περὶ τὸν Ἀριαράθην (4) εἰς τὴν παροιμίαν ἄξοντες |
. . τοῖς πολεμίοις . . | τὴν ἐπάνοδον παρὰ τῶν Θρακῶν . . .
21. . . . ἐλέους καὶ συγγνώμης . . | σασθαι τὸν βασιλέα πολὺς μὲν . . | ων

vel cum Lacedaemoniis conspirare coguntur; vel certe ad silentium adacti, iam nocere non poterunt.

2. Nequaquam idem est, immo magnopere interest, utrum negotia auditu an visu cognoscamus. Solet enim unicuique multum prodesse certa rerum notitia opere ipso conquisita.

Honestas cum utilitate raro conspirat: rarique mortales utramque rem copulare atque inter se concinnare queunt. Etenim compertum est honestatem plerumque adversari praesenti utilitati, vicissimque honestati utilitatem. Verumtamen Philopoemen utriusque rei studiosus, voto suo potitus est. Scilicet honesta erat captivorum exulum Spartam reductio: utile autem erat Lacedaemoniorum ipsam urbem humiliter . . . sapiens et imperatoria virtute ornatus . . .

. . . Ariarathis negotium in proverbium pertracturi . . . reditum e Thracia . . misericordia veniaque regem prosequi . . qui quum esset regali animo praeditus,

(a) Cod. καταλιπόντες.

(1) Hinc proverbium apud Zenob. II. 70: βοῦς ἐπὶ γλώττης, vel quia bos mutus est; vel potius quia bos pro nummo quodam atheniensi dicitur, cui bos erat insculptus.

(2) Exules Lacedaemonem a Philopoemene reductos dicit Plutarchus p. 651. et 654.; quem priorem Plutarchi locum perperam Schweigh. secutus posuit in Polybii fragmentis libri XXII. 23. Namque is liber in genuino vaticani codicis ordine incipit post alteram paginam. Pertinet ergo potius fragmentum ad librum XXI. Quomodo autem hiatus sententiae sequentis explendus sit, haud scio an significet Plutarchus praedictis locis.

(3) Paginae huius nonnisi pauca verba legi queunt.

(4) Ariarathis Cappadocum regis legationem ad Romanos mittentis ob impetrandam societatis cum Antiocho veniam, mentio est in excerptis editis lib. XXII. 24. Nunc tamen videtur legatio illa ponenda potius in libro XXI. Recole huius paginae notam 2.

γε μὴν· καὶ βασιλικώτερος . . | ἀθετηθῆναι γὰρ ὑφ' ἑτέρων κρεῖττον ἦν ἢ
πρότερον αὐτὸν ἀθετεῖν | πίστεις· ὁ μὲν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ προ[αδικεῖν] . | . . ||| 25.
P. 59. III. . . ἀλλὰ καὶ πάσχων ὑπ' Ἀθηναίων, νικήσας αὐτοὺς τὴν περὶ Χαιρωνείαν | μά-
χην, τοσοῦτον ἐπέσχε τοῦ χρήσασθαι τῷ καιρῷ πρὸς τὴν κατὰ τῶν | ἐχθρῶν βλάβην,
ὅς γε τοὺς μὲν τεθνηκότας τῶν Ἀθηναίων κελεύσας | θάψαι, τοὺς δ' αἰχ- 4.
μαλώτους χωρὶς λύτρων προσαμφιέσας ἀπέστειλε | τοῖς ἀναγκαίοις · μιμοῦνται
δ' ἥκιστα τὴν τοιαύτην προαίρεσιν, ἁμιλ|λῶνται δὲ τοῖς θυμοῖς καὶ ταῖς τιμω-
ρίαις πρὸς τούτους οὓς πολεμοῦσι | τούτων αὐτῶν ἕνεκα.
* " Πλὴν ὅ γε Πτολεμαῖος δήσας τοὺς ἀνθρώπους γυμνοὺς | ταῖς ἁμά- 8.
" ξαις εἷλκε, καὶ μετὰ ταῦτα τιμωρηθέντας (a) ἀπέκτεινεν " (1). |

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΒ.

I. Ὅτι φησὶν ὁ ΠΟΛΥΒΙΟΣ ἐν εἰκοστῷ δευτέρῳ. Περὶ δὲ τὴν τῶν ἐν Μακε-
δονίᾳ βασιλέων οἰκίαν, ἤδη τις ἀπὸ τούτων τῶν καιρῶν ἔφυετο κα|κῶν ἀνη-
κέστων ἀρχή · καί τοι γε οὐκ ἀγνοῶ διότι τινὲς τῶν συγγραφόν|των περὶ 12.
τοῦ Ῥωμαίοις πολέμου πρὸς Περσέα, βουλόμενοι τὰς αἰτί|ας ἡμῖν ἐπιδεικνύναι
τῆς διαφορᾶς (3), πρῶτον μὲν ἀποφαίνουσι τὴν Ἀβρουπόριος (4) ἔκπτωσιν ἐκ τῆς ἰδί-

. . . satius enim esse si foedera ab aliis infringerentur, quum si ipse prior iniurius fieret. Velle se detrimentum potius pati quam inferre . . .

3. . . . *Philippus* detrimentis licet ab Atheniensibus olim adfectus; nihilominus victoria ad Chaeroneam potitus, adeo noluit occasione illa ad hostium damnum abuti, ut extinctos etiam Athenienses sepeliri mandaverit, captivos sine pretio vestibus etiam donatos ad suos necessarios remiserit. Hi vero benignitatem illius minime imitantur, sed ira potius suppliciisque aemulantur adversus eos expromendis, quos eandem ob causam bello persequuntur.

" Verumtamen Ptolemaeus homines nudos curribus religatos trahendos curavit, atque ita excruciatos necavit ".

EX LIBRO XXII.

1. POLYBIUS vigesimo secundo libro ait. Adversus regum macedonum domum iam inde ab hoc tempore maximorum quaedam malorum occasio coepit. Non ignoro equidem scriptores aliquot belli Romanorum cum Perseo, dum causas dissidii aperire student, primam ex his ponere Abruporis ex regno suo depulsio-

(a) Edd. deterius τιμωρησάμενος.

(1) Notissima quidem in historiis est clementia Philippi Amynta nati post victoriam ad Chaeroneam; sed quorsus heic ab historico commemoretur, nescio; nisi forte fit invectio in Philippum Demetrii filium; adversus quem certe bellum gerebant Athenienses conspirantes cum Attalo pergameno. Polyb. XVI. 26.

(2) Fragmentum hoc de Ptolemaei saevitia extat in editis lib. XXIII. 16. sed male collocatum; pertinet enim ad librum XXI. Recole notam 2. praecedentis paginae.

(3) Ergo causae belli romani cum Perseo perperam a Schweighaeusero collocantur in libro XXIII. 4.

(4) Sic scribitur in codice nostro hoc nomen, quod apud Pausaniam VII. 10. ita corruptum est ut urbis nomen videatur. Appianus maced. cap. IX. ff. 3. scribit Ἀβρούπολιν. Et sic etiam Livius XLII. 13. 40. 41.

ας δυναστείας, ὡς καταδρα|μόντος αὐτοῦ τὰ περὶ τὸ Παγγαῖον μέταλλα (1),
16. μετὰ τὸν τοῦ Φιλίππου θάνα|τον· Περσεὺς δὲ παραβοηθήσας καὶ τρεψάμενος ὁλο-
σχερῶς ἐξέ|βαλε τὸν προειρημένον ἐκ τῆς ἰδίας ἀρχῆς· ἑξῆς δὲ ταύτῃ τὴν |
εἰς Δολοπίαν εἰσβολὴν (2), καὶ τὴν εἰς Δελφοὺς παρουσίαν Περσέως (3)· ἔτι δὲ τὴν Εὐ-
20. μενοῦς (a) τοῦ βασιλέως ἐπιβουλὴν γενομένην ἐν Δελφοῖς (4), | καὶ τὴν τῶν ἐκ Βοιωτί-
ας πρέσβεων ἐπαναίρεσιν (5)· ἐξ ὧν ἔνιοι φασὶ φῦναι (b) Περσεῖ τὸν πρὸς Ῥωμαί-
ους πόλεμον.

II. Ἐγὼ δὲ φημὶ κυριώτατον μὲν | εἶναι καὶ τοῖς συγγράφουσι καὶ τοῖς φιλο-
μαθοῦσι τὸ γινώσκειν τὰς αἰ|τίας ἐξ ὧν τὰ κακὰ γεννᾶται καὶ φύεται τῶν πραγ-
24. μάτων· συγκέχυται | δὲ ταῦτα παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν συγγραφέων διὰ τὸ
μὴ κρατεῖν | τίνι διαφέρει πρόφασις αἰτίας· πάλιν προφάσεως, ἀρχὴ πολέμου· |
καὶ νῦν δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῶν προσυπομιμνησκόντων, ἠνάγκα|σμαι πάλιν ἀνα-
28. νεώσασθαι τὸν αὐτὸν λόγον. τῶν γὰρ ἄρτι ῥηθέντων | πραγμάτων τὰ μὲν πρῶ-
τα προφάσεις εἰσί· τὰ δὲ τελευταῖα περὶ | τὴν τοῦ βασιλέως Εὐμενοῦς ἐπι-
βουλὴν, καὶ τὰ περὶ πρεσβευτῶν | ἀναίρεσιν, καὶ τούτοις ἕτερα παραπλήσια τῶν
κατὰ τοὺς αὐτοὺς | καιροὺς γεγονότων, ἀρχὴ πρόδηλος τοῦ συστάντος Ῥωμαί-
32. οις καὶ | Περσεῖ πολέμου, καὶ τοῦ καταλυθῆναι τὴν Μακεδόνων ἀρχήν· || αἰτία δὲ P. 60.
τούτων ἁπλῶς ἐστιν οὐδεμία· δῆλον δὲ τοῦτ' ἔσται διὰ τῶν | ῥηθησομένων· κα-
θάπερ γὰρ εἴπομεν Φίλιππον τὸν Ἀμύντου διανο|ηθέντα καὶ προθέντα συντε-

nem, quia is fodinas quae sunt ad Pangaeum invaserat post Philippi obitum: quam ob rem bello Perseus commoto praedictum regem omni potentia spoliatum expulit. Secundam causam proferunt Dolopiae ex occasione illa occupationem, Perseique Delphos adventum. Tertiam insidias Eumeni regi Delphis structas, legatorumque boeoticorum caedem. Ex his, inquam, nonnulli bellum Persei cum Romanis conflatum aiunt.

2. Ego vero plurimum interesse tum historicorum tum etiam studiosorum legentium arbitror causarum cognitionem, ex quibus infortunia gignuntur et pullulant. Atqui magna confusio apud plerosque scriptores fit, quia nesciunt quid inter praeludium intersit et causam: rursus in quo praeludium a principio belli differat. Iamvero rebus ipsis me admonentibus, cogor eundem sermonem instaurare. Nam dictarum rerum primae quidem, praeludia sunt: postremae autem, insidiae nimirum contra Eumenem regem et legatorum caedes, atque his similia facinora quae per ea tempora contigerunt, haec inquam manifesta fuerunt belli romani cum Perseo principia atque abolendi imperii Macedonum. Horum autem eventuum causa reapse nulla est; id quod ex dicendis a me patebit. Nam sicuti iam adfirmavimus, Philippum Amyntae filium molitum fuisse ac paravisse adversus Persas bel-

(a) Cod. Περιμένους; sed bene infra Εὐμενοῦς. (b) Cod. φῆναι.

(1) Pangaei montis fodinas auri argentique memorat Herodotus VII. 112.

(2) Lege Livium XLI. 22. XLII. 13.

(3) Rursus lege Livium XLI. 22.

(4) Lege Appianum maced. cap. IX. ff. 4 Polyb. XXVII. 7. et praesertim Livium XLII. 15. sqq.

(5) Confer Livium XLII. 13.

λεῖν τὸν πρὸς τοὺς Πέρσας πόλεμον, Ἀλέξαν|δρον δὲ τοῖς ὑπ' ἐκείνου κεκριμέ- 4.
νοις χρῆσθαι τῶν πράξεων (1)· οὕτω καὶ | νῦν Φίλιππον μὲν τὸν Δημητρίου φαμὲν
διανοηθῆναι πρότερον πο|λεμεῖν Ῥωμαίοις τὸν τελευταῖον πόλεμον, καὶ τὰς
παρασκευὰς ἑτοί|μους πάσας πρὸς ταύτην ἔχειν τὴν ἐπιβολήν (2)· ἐκείνου δ' ἐκχω- 8.
ρή|σαντος, Περσέα γενέσθαι χειριστὴν πράξεων· εἰ δὲ τοῦτ' ἀ|ληθὲς, καὶ ἐκεῖνο
σαφές· οὐ γὰρ οἷόν τε ταύτας ὕστερον γενέσθαι | τῆς τελευτῆς τοῦ κρίναν-
τος καὶ προθεμένου πολεμεῖν· ὃ συμβαίνει | τοῖς ὑπὸ τῶν ἄλλων συγγραφέων εἰ- 12.
ρημένοις· πάντα γάρ ἐστι τὰ λε|γόμενα παρ' αὐτοῖς ὕστερα τῆς Φιλίππου τε-
λευτῆς. |

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΓ.

I. Ὅτι Φιλοποίμην πρὸς Ἄρχωνα (3) τὸν στρατηγὸν λόγοις τισὶ διεφέρετο· ὁ μὲν
οὖν Φιλοποίμην εὐδοκήσας ἐκ τοῦ καιροῦ τοῖς λεγομένοις, | καὶ μεταγνοὺς ἐ- 16.
πῄνει τὸν Ἄρχωνα φιλοφρόνως, ὡς ἐντρεχῶς καὶ | πανούργως τῷ καιρῷ κεχρη-
μένον· ἐμοί γε μὴν, φησὶ ΠΟΛΥΒΙΟΣ, οὔτε | τότε παρόντι τὸ ῥηθὲν εὐηρέστη-
σεν, ὥστ' ἐπαινοῦντα τινὰ κακῶς | ἅμα ποιεῖν, οὔτε μετὰ ταῦτα τῆς ἡλικίας
προβαινούσης· πο|λὺ γὰρ δή τι μοι δοκεῖ κεχωρίσθαι κατὰ τὴν αἵρεσιν ὁ πραγ-
ματικὸς | ἀνὴρ τοῦ κακοπράγμονος, καὶ παραπλησίαν ἔχειν διαφορὰν τῷ κα|- 20.
κεντρεχεῖ πρὸς τὸν ἐντρεχῆ· ἃ μὲν γάρ ἐστι κάλλιστα τῶν ὄντων ὡς ἔπος | εἰ-
πεῖν, ἃ δὲ τοὐναντίον· ἀλλὰ διὰ τὴν νῦν ἐπιπολάζουσαν ἀκρισίαν | βραχεί-

lum; tum deinde Alexandrum patris decreta in rem contulisse; ita nunc etiam dicimus Philippum Demetrii filium animo destinasse extremum hoc adversus Romanos bellum gerere, eiusque adgrediendi apparatum omnem in promptu apud se habuisse; veruntamen eo defuncto, Perseum operi manum admovisse. Iam si hoc verum est, illud quoque fit manifestum: neque enim apparatus recentior esse potuit morte eius qui bellum suscipiendum decreverat: in quam absurditatem ceteri scriptores incidunt; quia quidquid ab ipsis causae instar traditur, id omne Philippi morte posterius est.

EX LIBRO XXIII.

1. Philopoemen primo quidem ab Archone duce in sententia quadam dicenda discrepabat: mox pro tempore Philopoemen Archonis dictis acquievit; coepitque e contrario Archonem benivole collandare, ceu callide sollerterque occasione utentem. Mihi vero, inquit POLYBIUS, neque tunc praesenti ea dicta placebant, nempe ut laudans quispiam, male simul laudato faciat; neque nunc etiam aetate maturiore rem talem probo. Animi quippe habitu magnopere mihi differre videtur vir pragmaticus a malefico; tantum scilicet discrepare, quantum vir sollers a malitioso: quorum primus, ut breviter dicam, optimus in rerum natura est; secundus, omne contra est. Veruntamen propter late grassantem

(1) Cicero de rep. III. 9.
(2) Ita censet etiam Livius XXXIX. 24.
(3) Huius hominis mentio est apud Polybium lib. XXIII. 10. XXIX. 10.

24. ας ἔχοντα κοινότητας τὰ προειρημένα τῆς αὐτῆς ἐπισημ|ασίας ϗ ζήλου τυγχάνει παρὰ τοῖς ἀνθρώποις.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΔ.

I. * "Οἱ συνόντες (1) τῷ Φι|λίππῳ τοιαύτας ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τιμωρίας, ἕως οὗ τὸ ζῆν ἐξέ|λειπεν· ὡς ϗ πάντας ἀνθρώπους ὁμολογῆσαι διότι κατὰ τὴν πα-
28. ροι|μίαν ἐστι δίκης ὀφθαλμός, ἧς μηδέποτε δεῖ καταφρονεῖν ἀνθρώπους|ὑπάρχοντας."

Ὅτι Φίλιππος ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς πολλοὺς | τῶν Μακεδόνων ἀνελὼν, ϗ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἀνεῖλεν, ὡς φασὶ | τὸν στίχον τοῦτον εἰπών (2)·

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει.|

32. Καὶ διὰ ταῦτα τῆς ψυχῆς οἱονεὶ λυττώσης αὐτοῦ, ϗ τὸ κατὰ τοὺς | υἱοὺς νεῖκος ἅμα τοῖς προειρημένοις ἐξεκαύθη.

II. * Τῆς τύχης ||| ὥσπερ ἐπίτηδες ἀναβιβαζούσης ὥσπερ ἐπὶ σκη- P. 9.
νὴν ἐν ἑνὶ καιρῷ | τὰς τούτων συμφορὰς κατιδεῖν (3), μὴ μόνον ἀναγινώσκειν τὰς τραγῳ|δίας ϗ τοὺς μύθους ϗ τὰς ἱστορίας, ἀλλὰ ϗ γινώσκειν
4. καὶ συνε|φιστάνειν ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος, ἐν οἷς ἅπασιν ἐστὶν εὑρεῖν, ὡς ὅσοι | μὲν τῶν ἀδελφῶν εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ὀργὴν ϗ φιλονεικίαν ἐμ|πεσόν-

nostra aetate stultitiam, quae nos diximus paucos oppido inveniunt adseclas, raramque laudem atque studium ab hominibus impetrant.

EX LIBRO XXIIII.

1. * " Quae furiae haerentes Philippo poenas huiusmodi ab eo exegerunt, donec animam eflavit. Quare omnes homines fateri cogebantur, ut est in proverbio, vigilare iustitiae oculum, quem nemini mortali contemnere licet.,,

Philippus Macedonum rex post ereptam multis civibus vitam, horum quoque filios necavit, hunc versiculum, ut aiunt, pronuncians:

Stultus est qui parente occiso filios incolumes dimittit.

Propterea animus eius veluti in rabiem actus, ad odium quoque filiorum, nedum parentum, exarsit.

2. Fortuna, tamquam deliberato consilio, horum casus spectandos eodem tempore in scena veluti exposuit; ne tragoedias tantummodo et fabulas historiasque legamus, verum etiam ex hoc eventu cognoscamus planeque exploratum habeamus, id quod omnibus intelligere licet; quotquot nimirum fratres odia mutua et

(a) Cod. διαπεπρακασῶν.

(1) Ita acephalum posuit hoc fragmentum in codice eclogarius, qui sententiae tantummodo rationem habebat. Extat autem id in editis lib. XXIIII. 8. Proverbium vero sequens occurrit etiam apud Suidam voc. δίκης et voc. ἐστί.

(2) Hic quoque locus extat cum varietate in excerptis editis XXIIII. 8. Tum sequentem versum Stasini poetae esse, iam agnovit ex Clemente alex. Schweighaeuserus.

(3) Loquitur Polybius vel per se, vel potius Philippi regis ore, de Persei Demetriique fratrum internecina discordia.

.τες ἐπὶ πολὺ προὔβησαν, | ἅπαντας σχεδὸν τοιούτους οὐ μόνον | σφᾶς ἀπολωλεκότας, ἀλλὰ καὶ τέκνα καὶ πόλεις ἄρδην κα|τεστραφότας· ὅσοι δὲ μετρίως ἐζήλωσαν τὸ στέργειν αὐτοὺς | τὰς ἀλλήλων ἀγνοίας, τούτους ἅπαντας σωτῆρας γεγονότας ὧν ἀρ|τίως εἶπον, καὶ μετὰ τῆς καλλίστης φήμης καὶ δόξης βεβιωκότας. | *

III. Καὶ μὴν ἐπὶ σχεδὸν ἐν τῇ Λακεδαίμονι βασιλεῖς πολλάκις ὑμᾶς (1) ἐπέ-|στησα, λέγων ὅτι τοσοῦτον χρόνον διετήρησαν (a) τῇ πατρίδι | τὴν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίαν, ὅσον πειθαρχοῦντες ὥσπερ γονεῦσι | τοῖς ἐφόροις ἠνείχοντο συμβασιλεύοντες ἀλλήλοις· ὅτε δὲ φρονή|σαντες εἰς μοναρχίαν τὰ πράγματα μετέστησαν, τότε πάντων ἅ|μα τῶν κακῶν πεῖραν ἐποίησαν λαβεῖν τὴν Σπάρτην· τό τε τελευ|ταῖον ὡσανεὶ κατ' ἔνδειξιν ὑμῖν λέγων, καὶ τιθεὶς ἐναργῶς ὑπὸ τὴν | ὄψιν διετέλουν τούτους σχεδὸν περὶ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἄτταλον, ὅτι | παραλαβόντες οὗτοι μικρὰν ἀρχὴν καὶ τὴν τυχοῦσαν, ηὐξήκασι | ταύτην, ὥστε μηδεμιᾶς εἶναι καταδεεστέραν, δι' οὐθὲν ἕτερον ἢ | διὰ τὴν πρὸς αὑτοὺς ὁμόνοιαν καὶ συμφωνίαν, καὶ τὸ δύνασθαι κα|τ' ἀξίαν ἐν ἀλλήλοις διαφυλάττειν· ὧν ὑμεῖς ἀκούοντες οὐχ οἷον εἰς | νοῦν ἐλαμβάνετε, τὸ ἐναντίον ἠκόνατε ἐμοὶ δοκεῖ σχεδὸν κατ' ἀλλήλων θυμούς.

contentiones diu protraxerunt, eos omnes non solum ipsos periisse, verum etiam liberos suos et civitates funditus evertisse: quotquot autem moderatis studiis utentes, alternisque infirmitatibus compatientes fuerunt, hos inquam omnes salutem iis attulisse quos nuper dixi, nec sine optima fama gloriaque vixisse. *

3. Profecto ad reges quoque Lacedaemoniorum quod adtinet saepe vos admonui tamdiu eos Graeciae principatum in patria sua conservasse, quamdiu ephoris ceu parentibus obtemperantes manserunt, imperio invicem communicato. At enim ubi superbia elati rem publicam ad unius dominatum converterunt, tunc omnigenorum malorum causa Spartae extiterunt. Denique tamquam exemplar spectandum vobis exponens, perspicue oculis obtuli hos duos, Eumenem atque Attalum, qui exiguam vilemque ditionem hereditate sortiti, tantopere eam auxerunt, ut nulli fieret inferior: idque alia re nulla consecuti sunt, quam mutuo amore et concordia pro dignitate ac merito conservandis. Quibus vos exemplis auditis adeo mentem non adtendistis, ut magis e contrario odia mutua exacueritis.

(a) Cod. διατηρήσασιν.

(2) Hinc adhuc manifestius videmus verba haec esse concionantis alicuius; nempe Philippi sine dubio ad filios de capitali crimine apud se disceptantes. Iamque cognoscimus Livium XL. 8. in ea, quam scribit ipse Philippi adlocutione, usum esse polybianis de more opibus, suppresso graeci auctoris nomine. En reapse ut Livius vaticanum excerptum mirifice interpretatur: *quoties ego* (inquit Philippus) *audientibus vobis detestatus exempla discordiarum faternarum horrendos eventus earum retuli, quibus se stirpemque suam, domos, regna, funditus evertissent? Meliora quoque exempla parte altera posui; sociabilem consortionem inter binos Lacedaemoniorum reges, salutarem per multa saecula ipsis patriaeque. Eamdem civitatem, postquam mos sibi cuique rapiendi tyrannidem exortus sit, eversam. Iam hos Eumenem Attalumque fratres, a quam exiguis rebus, prope ut puderet regii nominis, mihi, Antiocho, et cuilibet regum huius aetatis, nulla re magis quam fraterna unanimitate, aequasse* etc. Ergo etiam praecedentes subsequentesque eius concionis livianae partes vindicandae Polybio sunt, atque inter huius reliquias a futuro editore referendae: quem magnopere hortor ut Polybium diligentissime et quaquaversus in Livio expiscetur, insitoque postliminio ad originales propriasque sedes revocet.

IIII. Ὅτι Φιλοποίμην ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς συλ|ληφθεὶς ὑπὸ Μεσσηνίων ἀνη-
ρέθη φαρμάκῳ (1)· " ἀνὴρ γενόμενος οὐ|δενὸς τῶν πρὸ αὐτοῦ κατ᾽ ἀρετὴν δεύτερος,
τῆς τύχης μέν τοι γ᾽ | ἥττων (2) ,, καί τοι δόξας ἐν παντὶ πρὸ τοῦ βίῳ σύνερ-
28. γον ἐσχηκέναι | ταύτην. ἀλλά μοι δοκεῖ κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν εὐτυχῆσαι |
μὲν ἄνθρωπον ὄντα δυνατὸν, διευτυχῆσαι γε μὴν ἀδύνατον· διὸ καὶ μα|κα-
ριστέον τῶν περιγεγονότων οὐχ ὡς διευτυχηκότας τινάς· τίς γὰρ | ἀνάγκη ψευδεῖ
32. λόγῳ χρωμένοις ματαίως προσκυνεῖν τὴν τύχην; ἀλλὰ | τοὺς ὡς πλεῖστον χρόνον
ἐν τῷ ζῆν ἵλεω ἔχοντας ταύτην, || κἂν ποτε μετανοῇ, μετρίως περιπεσόντας P. 10.
συμφοραῖς. |

V. Ὅτι Πόπλιος ἐν τῷ συνεδρίῳ χρείας ποτὲ χρημάτων οὔσης εἰς τινὰ
κα|τεπείγουσαν οἰκονομίαν, τοῦ δὲ ταμίου διά τινα νόμον οὐ φάσκοντος ἀ|νοίξειν
4. τὸ ταμεῖον κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτὸς ἔφη λαβὼν τὰς | κλεῖς ἀνοίξειν·
αὐτὸς γὰρ αἴτιος γεγονέναι τοῦ κλεῖσθαι τὸ ταμεῖον (3). | Πάλιν δέ ποτε
λόγον ἀπαιτοῦντος τινὸς ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν χρημάτων, | ὧν ἔλαβε παρ᾽
8. Ἀντιόχου πρὸ τῶν συνθηκῶν, εἰς (a) τὴν τοῦ στρατοπέδου | μισθοδοσίαν,
ἔχειν μὲν ἔφη τὸν λόγον, οὐ δεῖν δ᾽ αὐτὸν ὑποσχεῖν οὐδε|νὶ λόγον· τοῦ
δ᾽ ἐπικειμένου καὶ κελεύοντος φέρειν, ἠξίωσε τὸν ἀδελφὸν ἐνεγκεῖν· κομισθέν-

4. Philopoemen Achaeorum dux a Messeniis comprehensus, veneno est extinctus. " Vir nemini, qui ante ipsum fuere, virtute secundus; sed fortunâ minor ,, ; quamquam in omni praeterita vita adspirantem ipsam visus erat habere. Equidem censeo, ut in vulgari proverbio est, posse quidem hominem esse felicem, non tamen usque ad vitae exitum. Quare et iis qui laeta fortuna utuntur non ita gratulandum est, quasi hanc perpetuam consecuti sint; (quid enim interest, falsam orationem usurpantes, fortunam stulte adorare?) sed iis potius gratulandum qui diutissimo tempore benignam eam experti sunt; quique, siquando eadem retro labitur, leviore casu ruunt.

5. Quum in senatu negotium quoddam tractaretur, cui conficiundo prompta pecunia opus erat; quaestor autem, legis nescio cuius causa, negaret se aerarium illa die reclusurum; Publius sumptis clavibus reseraturum se illud ait, quandoquidem et claudendi ipse auctor fuisset. Rursus quum in senatu rationem nescio quis ab eo reposceret acceptae ab Antiocho ante foedus pecuniae ob solvenda militibus stipendia; rationes quidem apud se habere ait, non tamen oportere ab se cuiquam reddi rationem. Urgente adhuc accusatore et proferri rationes iubente, Publius fratrem ut eas adferret rogavit. Tum allatum libellum manu tenens

(a) Εἰς desideratur in cod.

(1) Sic etiam Plutarchus et Livius XXXIX. 50. veneno extinctum Pilopoemenem dicunt. Cuius rei ignarus Polybii latinus interpres XXIV. 12 Philopemenis ἀναίρεσιν interpretatus est *caedem*; quasi ferro ictus periisset.

(2) Extat hic versiculus cum varietate in editis XXIV. 9.

(3) Hanc et sequentem narrationem vindicavit sibi ex Polybio Diodorus siculus, ut vaticana excerpta p. 70. demonstrant; ad quem locum confer adnotationes meas.

τος δὲ τοῦ βιβλίου, προτείνας αὐτὸ καὶ κατα|πράξας πάντων ὁρώντων, τὸν μὲν ἀπαιτοῦντα τὸν λόγον ἐκ | τούτων ζητεῖν ἐκέλευσε· τοὺς δ᾽ ἄλλους εἴρετο πῶς τῶν μὲν τρισχι|λίων ταλάντων τὸν λόγον ἐπιζητοῦσι πῶς ἐδαπανήθη, καὶ διὰ τί|νων; τῶν δὲ μυρίων καθόλου καὶ πεντακισχιλίων, ὧν παρ᾽ Ἀντιόχου | λαμβάνουσιν, οὐκέτι ζητοῦσι πῶς εἰσπορεύεται καὶ διὰ τίνων; οὐδὲ | πῶς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης ἔτι δὲ τῆς Ἰβηρίας κεκυριεύκασιν; | ὥστε μὴ μόνον καταπλαγῆναι πάντας, ἀλλὰ καὶ τὸν ζητήσαντα τὸν λό|γον ἀποσιωπῆσαι. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν εἰρήσθω τῆς τε τῶν μετηλ|λαχότων ἀνδρῶν εὐκλείας ἕνεκεν (1), καὶ τῆς τῶν ἐπιγινομένων παρορ|μήσεως πρὸς τὰ καλὰ τῶν ἔργων.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΕ.

I. Ὅτι οὐ καλὸν τὸ φθείρειν | τοὺς καρποὺς τῶν ὑπεναντίων (2)· φησὶ γὰρ ὁ ΠΟΛΥΒΙΟΣ. Οὐδέποτε δὲ ἐγὼ συντίθεμαι | τὴν γνώμην τοῖς ἐπὶ τοσοῦτον διατιθεμένοις τὴν ὀργὴν εἰς τοὺς | ὁμοφύλους, ὥστε μὴ μόνον τοὺς ἐπετείους καρποὺς παραιρεῖσθαι | τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ τὰ δένδρα καὶ τὰ κατεσκευασμένα | διαφθείρειν, μηδὲ μεταμελείας καταλιπόντας τόπον· ἀλλά μοι | δοκοῦσι μεγαλείως ἀγνοεῖν οἱ ταῦτα πράττοντες· καθόσον γὰρ ὑπο|λαμβάνουσι καταπλήττεσθαι τοὺς πολεμίους λυμαινόμενοι τὴν | χώραν, καὶ παραιτούμενοι πάσας, οὐ μόνον τὰς κατὰ τὸ παρὸν, | ἀλλὰ καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας τῶν πρὸς τὸν βίον ἀναγκαίων,

cumque palam cunctis discerpens, accusatorem quidem ut ex iis frustis rationem expiscaretur admonuit; reliquos vero praesentes interrogabat curnam quaererent quomodo vel a quibus ter mille talenta impensa fuissent; quindecim autem talentorum millia, quae ipsi ab Antiocho acciperent, non vestigarent quomodo vel quorum opera in aerarium inferrentur? neque rursus quomodo Asiae et Africae atque insuper Hispaniae domini facti essent? Quibus auditis, non solum concio stupore defixa fuit, sed accusator etiam obmutuit. Hactenus a nobis dictum sit, tum ut defunctorum virorum gloriae serviamus, tum ut posteros ad praeclara opera cohortemur.

EX LIBRO XXV.

1. Fruges hostium corrumpere illaudatum est. Ait enim POLYBIUS. Nequaquam ego illorum sententiae accedo, qui odium adversus suae conditionis mortales tantopere intendunt, ut non solum annuas hostium fruges diripiant, verum etiam arbores et aedificia corrumpant; nullum animis reconciliandis locum relinquentes. Atqui mihi videntur, qui ita se gerunt, magna inscitia laborare. Dum enim existimant hostes suos territare vastandis agris, atque omni non praesente solum verum etiam futura spe necessariarum vitae rerum praecidenda; homines vehemen-

(1) Polybius usquequaque commendat Scipionem heroa suum; verumtamen hunc Diodorus praedicto in loco paulo superbiorem recte pronunciat: nemo enim in rep. libera legibus est superior.

(2) Agri cum proprio detrimento vastati mentio est lib. XXV. 3. Quare illuc fere pertinere hoc fragmentum videtur.

κατὰ τοσοῦτον ἀποθηριοῦντες τοὺς ἀνθρώπους, ἀμετάθετον ποιοῦσι τὴν πρὸς | αὐτοὺς ὀργὴν τῶν ἅπαξ ἁμαρτώντων.

32. Κατὰ δὲ τὴν Κρήτην | ἀρχὴ πραγμάτων ἐκινεῖτο μεγάλων, εἰ χρὴ λέγειν ἀρχὴν πραγμάτων ||| ἐν Κρήτῃ· διὰ γὰρ τὴν συνέχειαν τῶν ἐμφυλίων πολέμων, καὶ τὴν | ὑπερβολὴν τῆς εἰς ἀλλήλους ὠμότητος, ταυτὸν ἀρχὴ καὶ τέλος ἐστὶν | ἐν Κρήτῃ· καὶ τὸ δοκοῦν παραδόξως τισὶν εἰρῆσθαι, τοῦτο ἐκεῖ θεωρεῖται | συνεχῶς τὸ γινόμενον (1). P. 39.

II. Ὅτι τοιούτοις ἀπολογισμοῖς Ἀρίσαινος | ἐχρῆτο πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς περὶ τῆς ἰδίας αἱρέσεως (2)· ἔφη γὰρ οὐκ εἶναι δυνατὸν καὶ δόρυ καὶ τὸ κηρύκιον ἅμα προτεινομένους συνέχειν τὴν | πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν· ἀλλ' εἰ μὲν οἷοί τ' ἐσμὲν ἀντοφθαλμεῖν καὶ δυνά|μεθα τοῦτο ποιεῖν (3)*. . | Ὁ Φιλοποίμην εἰπεῖν τοῦτο τολμᾷ (a); * | καιροῖς ἕνα (b) Ῥωμαίοις.* Διὰ τί ἀδυνάτων ὀρεγόμενοι, τὰ δυνατὰ παρί|εμεν; δύο γὰρ ἔφη σκοποὺς εἶναι πάσης πολιτείας, τό τε καλὸν καὶ | τὸ συμφέρον· οἷς μὲν οὖν ἐφικτός ἐστιν ἡ τοῦ καλοῦ κτῆσις, ταύτης | ἀντέχεσθαι δεῖ τοὺς ὀρθῶς πολιτευομένους· οἷς δ' ἀδύνατος, ἐπὶ τὴν | τοῦ συμφέροντος μερίδα καταφεύγειν· τὸ δ' ἑκατέρων ἀποτυγχάνειν, μέγιστον εἶναι τεκμήριον ἀβουλίας· πάσχειν δὲ τοῦτο προφανῶς | τοὺς ἀχαρίστως ὁμιλοῦντας μὲν πᾶν τὸ παραγγελλόμενον, ἀκουσίως | δὲ τοῦτο πράττοντας καὶ μετὰ προσκοπῆς· διόπερ ἢ τοῦτ' εἶναι δεικ|τέον ὡς ἐσμὲν ἱκανοὶ πρὸς τὸ μὴ πειθαρχεῖν, ἢ μηδὲ λέγειν (c) τοῦτο

tius exasperant, iramque illorum qui semel deliquerunt inexpiabilem reddunt.

In Creta magnarum rerum initia commovebantur; si tamen initium aliquod rerum in Creta appellari potest. Nam propter bellorum civilium perpetuitatem, summamque inter se civium crudelitatem, idem est in Creta initium et finis; quodque alibi absurde dici videtur, id illic semper usuvenit.

2. Aristaenus consiliis a se susceptis sic apud Achaeos patrocinabatur. Aiebat scilicet fieri non posse, ut qui hastam simul et caduceum manu praeferant, ii amicitiam cum Romanis retineant. * Verum si resistendi vires suppetunt, idque perficere possumus *.. Philopoemen hoc dicere audet? * Cur dum impossibilibus inhiamus, possibilia omittimus? Res etenim duas aiebat cuilibet politiae esse propositas, honestum et utile. Et si honestum quidem impetrabile est, hoc praeoptari abs quovis optimo cive debet. Sin id sit impossibile, ad partem alteram, nempe ad utilitatem, confugiendum est. Verum enimvero neutrum consequi, id demum summae dementiae indicium esse. Porro hoc infortunium iis accidere, qui omnia imperata iniquo palam animo excipiunt, eaque ingratiis nec sine stomacho efficiunt. Vel igitur demonstrandum est posse nos obedientiam abiicere;

(a) Interrogationem coniecturaliter facio. (b) Ita evidenter codex. (c) Cod. μηδὲ λέγειν μή. Sed recte infra cap. III.

(1) De solitis in Creta civilibus dissidiis et crudelitatibus confer Polybium IV. 53. sqq. XXVII. 16.

(2) De Aristaeni ac Philopoemenis contrariis in rep. consiliis, et quomodo uterque erga Romanos se gereret, legendus est Polybius XVII. 13. XXIII. 10. XXV. 9; cui postremo loco addenda sunt vaticana quae sequuntur excerpta. Legendus item Plutarchus in Philopoemenis vita p. 644. 653. 654.

(3) Hic et sequens versiculus relinquitur imperfectus in ipso codice, quia fortasse eclogarius ex oblitterato aut corrupto antiquiore codice exscribebat.

τολ|μῶντας, ἐπακουστέον ἑτοίμως (a) πᾶσι τοῖς παραγγελλομένοις (1). |
III. Ὁ δὲ Φιλοποίμην οὐκέτι τοσοῦτον ἔφη δεῖν ἀμαθίαν αὐτῶν γινώσκειν, | 20.
ὥστε μὴ δύνασθαι μετρεῖν μήτε τὴν διαφορὰν τοῦ πολιτεύματος | τῶν Ῥωμαίων
καὶ τῶν Ἀχαιῶν, μήτε τὴν ὑπερβολὴν τῆς δυνάμεως· ἀλλὰ πάσης ὑπεροχῆς
φύσιν ἐχούσης ἀεὶ βαρύτερον χρῆσθαι τοῖς | ὑποταττομένοις, πότερον ἔφη συμ- 24.
φέρειν συνεργεῖν ταῖς ὁρμαῖς | ταῖς τῶν κρατούντων, καὶ μηδὲν ἐμποδὼν ποι-
εῖν, ἵν' ὡς τάχιστα πεῖ|ραν λάβωμεν τῶν βαρυτάτων ἐπιταγμάτων; ἢ τοὐναντί-
ον, καθόσον | οἷοί τ' ἐσμὲν, συμπαλαίοντας προσαντέχειν ἐπὶ τοσοῦτον ἐφόσον
μέλ|λομεν τελέως. (2) * Κἂν ἐπιτάττωσιν (3) * τούτων ὑ|πομιμνήσκοντες αὐτοὺς ἐπι-
λαμβανόμεθα τῆς ὁρμῆς, (καὶ) παρακαθέξομεν ἐπὶ ποσὸν τὸ πικρὸν αὐτῶν τῆς ἐξουσίας·
ἄλλως τε δὴ καὶ περὶ πλείονος ποιουμένων Ῥωμαίων, ἕως γε τοῦ νῦν, ὡς
αὐτὸς φῄς, Ἀρίσταινε, τὸ τηρεῖν τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας καὶ τὴν πρὸς τοὺς
P. 40. συμ||μάχους πίστιν· ἐὰν δ' αὐτοὶ καταγνόντες τῶν ἰδίων δικαίων, αὐτόθεν | εὐ-
θέως καθάπερ οἱ δοριάλωτοι πρὸς πᾶν τὸ κελευόμενον ἑτοίμους | ἡμᾶς αὐ-
τοὺς παρασκευάζοιμεν· τί διοίσει τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος | Σικελιωτῶν καὶ Τυα- 4.
νῶν (4) τῶν ὁμολογουμένως καὶ πάλαι δουλευόντων; διόπερ ἔφη δεῖν, ἢ τοῦτο συγχω-
ρεῖν ὡς οὐδὲν ἰσχύει δίκαιον πα|ρὰ Ῥωμαίοις, ἢ μηδὲ τολμῶντας τοῦτο λέ-
γειν, χρῆσθαι τοῖς δι|καίοις· ἀλλὰ μὴ προΐεσθαι σφᾶς ἔχοντάς γε δὴ μεγί-
στας καὶ καλλίστας | ἀφορμὰς πρὸς Ῥωμαίους· ὅτι μὲν γὰρ ἥξει ποτὲ τοῖς Ἑλ- 8.

vel si id ne verbis quidem pronunciare audemus, alacriter imperatis parendum est.

3. Philopoemen concionem admonebat ne se adeo stultum putarent, ut nesciret quid inter Romanorum Achaeorumque politias intersit, vel quanto illi potentia superiores sint. Sed quia solet fortissimus quisque minores suos plus aequo gravare; utrum, inquit, expedit potentiorum impetum adiuvare, ac nullatenus eis resistere, ita ut gravissima iussa mox experiamur? an potius pro copiis et viribus certantes obluctare, quoad fieri poterit? * et si imperaverint, * his in memoriam revocatis, illorum impetum inhibebimus, mitigabimusque aliquantulum eorum potentiae acerbitatem. Praesertim quia Romani, hactenus certe, ut ipse ais Aristaene, plurimam curam prae se tulerunt sacramenta et foedera fidemque sociis datam conservandi. Quod si nos ipsi de causae nostrae aequitate desperantes, idcirco statim bello captorum instar ad omne imperatum faciendum nosmet paratos exhibuerimus; quid, oro, intererit inter Achaeorum gentem, et Siculos atque Tyanenses qui et sine dubio et iamdiu serviunt? Quare vel, inquit, concedendum est nihil valere apud Romanos iustitiam; vel si id nemo adfirmare audet, iure utique nostro utamur; neque res nostras pessum demus, qui maximas pulcherrimasque occasiones bene rem gerendi cum Romanis habemus. Et se quidem probe cognoscere aiebat, tempus aliquan-

(a) Cod. ἑτοίμους.

(1) Hactenus verba Aristaeni sunt.
(2) Relinquitur in codice spatium.
(3) Spatium rursus in codice 447. sqq.
(4) Polybius in fragmento historico LXIX. (ed. Schw. tom. V. p. 74) mentionem facere videtur Tyanorum obsessorum. Fortasse autem in rebus Cappadociae, quas copiose Polybius scripserat, calamitas Tyanorum narrata fuit; si certe ad aetatem polybianae historiae pertinuit.

λησιν ὁ | καιρὸς. οὗτος ἐν ᾧ δεήσει ποιεῖν κατ' ἀνάγκην πᾶν τὸ παραγγελ|-
λόμενον, σαφῶς ἔφη γινώσκειν (1)· ἀλλὰ πότερα τοῦτον ὡς τά|χιστα τίς ἂν ἰδεῖν
βουληθείη; ἢ τοὐναντίον, ὡς βραδύτατα (2); δο|κῶμεν γὰρ ὡς βραδύτατα·
διὸ καὶ τούτῳ διαφέρειν ἔφη τὴν | Ἀρισταίνου πολιτείαν τῆς ἑαυτοῦ· ἐκεῖνον μὲν
γὰρ σπουδάζειν ὡς | τάχιστα τὸ χρεὼν ἰδεῖν γενόμενον, καὶ συνεργεῖν τοῦτο κατὰ
δύνα|μιν· αὐτὸς δὲ πρὸς τοῦτ' ἀντερειδεῖν καὶ διωθεῖσθαι, καθ' ὅσον ἐστὶ δυ-
16. να|τός. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκ τῶν προειρημένων δῆλον ὡς συνέβαινε γίνεσθαι | τὴν
μὲν καλὴν, τὴν δ' εὐσχήμονα τὴν πολιτείαν· ἀμφοτέρας γε μὴν ἀσφαλεῖς·
τοιγαροῦν μεγίστων καιρῶν τότε περιστάντων καὶ Ῥωμαί|ους καὶ τοὺς Ἕλληνας,
20. τόν τε κατὰ Φίλιππον καὶ κατ' Ἀντίοχον, | ὅμως ἀμφότεροι διετήρησαν ἀκέραια
τὰ δίκαια τοῖς Ἀχαιοῖς | πρὸς Ῥωμαίους (3)· φήμη δέ τις ἐνέτρεχεν ὡς Ἀρισταί-
νου Ῥωμαίοις εὐ|νουστέρου μᾶλλον ἢ Φιλοποίμενος ὑπάρχοντος (4).

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΖ.

24. I. Ὅτι τῆς κατὰ τὴν ἱππομαχίαν φήμης μετὰ τὴν νίκην τῶν Μακεδόνων (5) | εἰς τὴν
Ἑλλάδα διαγγελθείσης, ἐξέλαμψε καθαπερεὶ πῦρ ἡ τῶν | πολλῶν πρὸς τὸν
Περσέα διάθεσις, τὸν πρὸ τούτου χρόνον ἐπι|κρυπτομένων τῶν πλείστων· ἦν δὲ περὶ
αὐτοὺς τοιαύτη τις ἐμοὶ δοκεῖ | διάθεσις· παραπλήσιον ἦν τὸ γινόμενον τῷ
28. συμβαίνοντι | περὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας· καὶ γὰρ ἐκείνοις ὅτ' ἂν πρὸς ἐπι-

do adfore quo Graecos oportebit imperata coactos facere: utrum tamen id citissime an potius tardissime spectare volumus? sane arbitror, quod tardissime. Ergo in hoc consilia sua politica ab illis Aristaeni differre aiebat, quod hic daret operam ut quam citissime fati exitum videret, idque omni conatu urgeret; ipse autem resisteret ac pro viribus suis propulsaret. Itaque ex praedictis apparet Philopoemenis fuisse praeclarum consilium, Aristaeni autem reverentius; utrinsque tamen ad tutelam patriae directum. Itaque quum maximi momenti occasiones (Philippi nimirum et Antiochi bella) Romanis Graecisque supervenissent, ambo illi viri romano in foedere Achaeos continuerunt. Fama tamen manavit Aristaenum magis benivolum Romanis fuisse quam Philopoemenem.

EX LIBRO XXVII.

1. Fama de proelio equestri, in quo vicerunt Macedones, per Graeciam didita, eluxit tamquam ignis multitudinis erga Perseum benivolus animus, quem antea plurimi dissimulabant. Vulgi igitur erga Perseum adfectio perinde mihi fuisse videtur, atque illa quae in gymnicis certaminibus accidit. Etenim in his quoque

(1) Sic loquitur apud Homerum Hector Iliad. VI. 447. sqq.

(2) Sic fere ad Plutarchum p. 654. loquitur Philopoemen adversus Aristaenum.

(3) Conspirat plane cum sententia propria Polybius XXV. 9.

(4) Confer Polybium XVII. 13. Livium XXXII. 19. sqq. XXXIII. 2.

(5) Lege mentionem huius victoriae apud Polybium XXVII. 8; ad quem librum apparet pertinere vaticanum excerptum. Confer praeterea Appianum maced. ecl. X; praesertim vero graphicam Livii narrationem XLII. 58. sqq., ut iam in notis admonuit Schweighaeuserus.

φανῆ | καὶ ἀήττητον ἀθλητὴν εἶναι δοκοῦντα συγκαταστῇ ταπεινὸς καὶ | πολὺ καταδεέστερος ἀνταγωνιστὴς, εὐθέως ἀπομερίζει τὰ πλήθη τὴν | εὔνοιαν τῷ καταδεεστέρῳ καὶ θαῤῥεῖν παρακαλεῖ καὶ συνεξανίσ|ταται τούτῳ ταῖς ὁρμαῖς· ἐὰν δὲ καὶ 32.
P. 105. ψαύσῃ τοῦ προσώπου, καὶ ||| ποιήσῃ τι σημεῖον τῆς πληγῆς, παραυτίκα πάλιν ἀπάν|των ἀγὼν μικρὸς (a) γίνεται· ποτὲ δὲ καὶ χλευάζειν ἐγχειροῦσι τὸν ἕ|τερον· οὐ μισοῦντες οὐδὲ καταγινώσκοντες, ἀλλὰ παραδόξως τε | συμπαθεῖς γινόμενοι, καὶ 4.
τῷ καταδεεστέρῳ φύσει προσμετρίζοντες | τὴν ἑαυτῶν εὔνοιαν· οὓς ἐὰν ἐπιστήσῃ τις ἐν καιρῷ, ταχέως μετα|τίθενται, καὶ παρὰ ποδὸς ἐπιλαμβάνονται τῆς ἑαυτῶν ἀγνοίας.

II. Ὃ φασι | ποιεῖσθαι Κλειτέμαχον· ἐκείνου γὰρ ἀνυποστάτου (b) δοκοῦντος
εἶναι κατὰ | τὴν ἄθλησιν, καὶ τῆς αὐτοῦ δόξης ἐπιπολαζούσης κατὰ πᾶσαν τὴν | οἰκου- 8.
μένην (1), Πτολεμαῖον φασὶ τὸν βασιλέα φιλοδοξήσαντα πρὸς τὸ κα|ταλῦσαι τὴν δόξαν αὐτοῦ, παρασκευάσαντα μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας Ἀριστόνικον (2) τὸν πύκτην ἐξαποστεῖλαι, δοκοῦντα φύσιν ἔχειν ὑ|περέχουσαν ἐπὶ ταύτην τὴν χρείαν· παραγενομέ- 12.
νου δ᾽ εἰς τὴν | Ἑλλάδα τοῦ προειρημένου καὶ συγκαταστάντος Ὀλυμπιᾶσι πρὸς τὸν | Κλειτόμαχον, ἐξ αὐτῆς ὡς ἔοικεν ἀπένευσαν πολλοὶ πρὸς τὸν Ἀριστό|νικον καὶ παρεκάλουν, χαίροντες ἐπὶ τῷ βλέ[πειν] τετολμηκέναι τινὰ | συγκαταστῆ- 16.
ναι πρὸς τὸν Κλειτόμαχον· ὡς δέ γε προβαίνων ἐφάμιλλος | ἐφαίνετο κατὰ τὸν ἀγῶνα, καί που καὶ τραῦμα καίριον ἐποίησε, κρό|τος ἐγίνετο, καὶ συνεξέπιπτον

ludis quotiescumque illustri et invicto athletae opponitur humilis multoque inferior adversarius, satim multitudo benivolentiam suam infirmiori adiicit, cumque bono animo esse iubet, consensuque adiuvat ictus eius. Quod si corpus etiam gustaverit, et signum aliquod inflicti vulneris fecerit, ilico omnes participes quodammodo certaminis fiunt; ita ut interdum etiam alterum irrideant; haud profecto quod oderint improbentve, sed quia praeter suam paene voluntatem misericordia commoti, infirmiori illi favorem suum accommodant. Iidem tamen, siquis eos tempestive admonere sciat, sine mora mutantur, suumque errorem protinus damnant.

2. Reapse fertur Clitomachus rem hanc consecutus: qui quum invictus arte athletica videretur, eiusque fama magnis orbem terrarum gressibus perambularet; dicitur rex Ptolemaeus gloriam eius infringendi cupidus comparatum sibi eximio pretio pugilem Aristonicum, qui credebatur summis viribus ad hunc usum praeditus, ad certamen submisisse. Qui quum in Graeciam venisset, atque Olympiis contra Clitomachum se stitisset; statim, ut fieri solet, Aristonico multi innuebant, eumque adhortabantur; laeti potissimum quia virum cernebant manus conserere cum Clitomacho audentem. Mox ubi Aristonicus processit, et par certamini tanto visus est; quin immo vulnus etiam praeclarum imposuit; plausus crepuit, multique eius

(a) Ita cod. (b) Cod. ἀποστάτου.

(1) Thebani huius Clitomachi statuam a parente ei positam, numerumque victoriarum eius recenset Pausanias VI. 15; itemque Suidas.

(2) Aristonicum eunuchum Ptolemaei (epiphanis) hominem fortem supra eunuchi conditionem, et bellicosum celebrat Polybius XXIII. 17. Sed quis credit eunuchum extitisse pugilem olympicum?

οἱ πολλοὶ ταῖς ὁρμαῖς, θαῤῥεῖν παρα|καλοῦντες τὸν Ἀριστόνικον· ἐν ᾧ καιρῷ φασὶ τὸν Κλειτόμαχον ἀπο|στάντα καὶ διαπνεύσαντα βραχὺν χρόνον, ἐπιστρέψαντα πρὸς τὰ πλή|θη πυνθάνεσθαι, τί βουλόμενοι παρακαλοῦσι τὸν Ἀριστόνικον, καὶ συναγω|νίζονται ἐκείνῳ καθόσον εἰσὶ δυνατοί; πότερον οὐ συνοίδασιν | αὐτῷ ποιοῦντι τὰ δίκαια κατὰ τὴν ἄθλησιν; ἢ τοῦτο ἀγνοοῦσι, διό|τι Κλειτόμαχος μὲν ἀγωνίζεται νῦν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων δόξης, | Ἀριστόνικος δὲ περὶ τῆς Πτολεμαίου βασιλέως; πότερον ἂν οὖν | βουληθεῖεν τὸν Ὀλυμπιᾶσι στέφανον αἰγύπτιον ἀποφέρειν ἄνθρωπον νι|κήσαντα τοὺς Ἕλληνας, ἢ Θηβαῖον καὶ Βοιώτιον κηρύττεσθαι νικῶν|τα τῇ πυγμῇ τοὺς ἄνδρας (1); ταῦτα δ' εἰπόντος τοῦ Κλειτομάχου τη|λικαύτην φασὶ γενέσθαι τὴν μετάπτωσιν τῶν πολλῶν, ὥστε πάλιν ἐκ | μεταβολῆς μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πλήθους, ἢ τοῦ Κλειμάχου, καταγωνισθῆ|ναι τὸν Ἀνιστόνικον.

III. Τοῦτο δὲ παραπλήσιον ἦν καὶ τὸ κατὰ τὸν Περσέα | συμβαῖνον παρὰ τοῖς ὄχλοις· εἰ γάρ τις ἐπιστήσας αὐτοὺς εἴρετο μετὰ || παῤῥησίας, εἰ βούλοιντ' ἂν εἰς P. 106.
ἕνα πεσεῖν τὴν τηλικαύτην ὑπερο|χὴν, καὶ λαβεῖν μοναρχικὴν πεῖραν ἐξουσίας ἀνυπευθύνου κατὰ | πάντα τρόπον, ταχέως αὐτοὺς ὑπολαμβάνω | παλινῳδίαν ποιῆσαι, καὶ μεταπεσεῖν εἰς τοὐναντίον· εἰ δὲ καὶ βραχέα | τις ὑπέμνησε τῶν γεγονότων, ἐκ μὲν τῆς Μακεδόνων οἰκίας δυσ|κόλων (a) τοῖς Ἕλλησιν, ἐκ δὲ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς συμφερόντων (b), καὶ λίαν | ὑπὸ πόδας αὐτοὺς ὑπολαμβάνω μεταμεληθῆναι· πλὴν τό γε | κατὰ τὴν ἀνυπόστατον καὶ πρώτην ὁρμὴν ἐκφανὴς ἦν ἡ τῶν πολ|λῶν εὐδόκησις τοῖς προσαγγελλομένοις, ἀσμενιζόντων διὰ τὸ πα|ράδοξον εἰ καθόλου πέφηνέ τις ἱκανὸς ἀνταγωνιστὴς Ῥωμαίοις. | Περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον προη-

ictus pronis animis comitabantur, prorsusque Aristonicum ad rem strenue gerendam ciebant. Tum aiunt Clitomachum, quum se aliquantulum respirandi causa subduxisset, ad spectatores conversum rogasse, curnam hortatibus Aristonicum acuerent, eique tam impense faverent? Nonne omnia legitima a se in certamine observari cernebant? An vero ignorabant, Clitomachum nunc pro Graeciae gloria, Aristonicum pro Ptolemaei regis ambitione certare? Utrum igitur mallent ab aegyptio homine Graecorum victore coronam olympicam obtineri? an potius thebanum boeotiumque hominem luctae virilis victorem praedicari? Haec dicente Clitomacho, tantam multitudinis mutationem consecutam aiunt, ut vulgi potius conversione quam ab ipso Clitomacho Aristonicus divictus fuerit.

3. Huic similis erat populorum erga Perseum favor. Nam siquis eos confidenter rogasset, num ad unum hominem tantam confluere fortunam vellent, ipsi vero monarchicam et nullis obnoxiam legibus auctoritatem experiri; statim, ut arbitror, palinodiam cecinissent, et omne contra voluissent. Quod siquis etiam breviter iis in mentem revocasset macedonicae quidem domus adversus Graecos acerbitatem, a romano autem imperio concessas utilitates, celeriter admodum arbitror de sententia sua recessuros. Interim vero prima animorum nec satis libera commotione nuncium victoriae laetanter vulgus accepit; re inopina scilicet gaudens, quia strenuus aliquando adversarius se Romanis obtulerat. Atque haec ego paulo latius exposui, nequis imprudens atque humanae natu-

(a) Cod. δύσκολον. (b) Cod. συμφέροντα.

(1) Num pro ἄνδρας dicendum est αἰγυπτίους? explicandumque *thebanum boeotiumque hominem pugilatu victorem Aegyptiorum praedicari*?

χθην εἰπεῖν (a), ἵνα μή τις ἀκρί|τως εἰς ἀχαριστίαν (1) ὀνειδίζῃ τοῖς Ἕλλησι τὴν τότε 12.
διάθεσιν, ἀγνο|ῶν τὰ φύσει παρεπόμενα τοῖς ἀνθρώποις.

IIII. Ἴσως μὲν οὖν ἐν πᾶσι τοῖς | ἀνθρώποις τῷ καιρῷ δεῖ μετρεῖν ἕκαστα τῶν ἐνεργουμένων· μεγίστην | γὰρ οὗτος ἔχει δύναμιν· μάλιστα δ' ἐν τοῖς πολεμικοῖς | τούτων εἰς ἕκαστα τὰ μέρη γίνονται ῥοπαί· τὸ δ' ἀστοχεῖν τούτων | μέγιστον 16.
ἐστὶ τῶν ἁμαρτημάτων.

Ὅτι δοκοῦσι πολλοὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων | ἐπιθυμεῖν τῶν καλῶν, ὀλίγοι δὲ τολμᾶν ἐγχειρεῖν αὐτοῖς· σπάνιοι δὲ | τῶν ἐγχειρησάντων ἐπὶ τέλος ἄγειν, τὰ πρὸς τὸ καθῆκον ἐν ἑκάστοις ποιεῖν. |

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΗ.

I. Ὅτι ὁ Περσεὺς ἐπταικὼς τοῖς ὅλοις ἐπὶ τῷ εἰσελθεῖν Ῥωμαίους εἰς Μακε- 20.
δονίαν, τῷ Ἱππίᾳ (2) ἐπετίμα· ἀλλά μοι δοκεῖ τὸ ἐπιτιμῆσαι | τοῖς ἄλλοις εἶναι ῥᾴδιον καὶ συνιδεῖν τὰς τῶν πέλας ἁμαρτίας· τὸ | δ' αὐτὸν πράττειν τὰ καθ' αὑτὸν, πάντων δυσ|χερέστατον· ὃ καὶ περὶ τὸν Περσέα συνέβη γενέσθαι. | 24.

Ὅτι ΠΟΛΥΒΙΟΣ πρεσβευτὴς ἀποσταλεὶς πρὸς τὸν Ἄππιον παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, μετὰ δὲ τοῦτο « ἀναχωρήσας εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἤδη τῶν γραμμά|των ἐκ τῆς Ἠπείρου προσπεπτωκότων (3), καὶ μετ' οὐ πολὺ συναχθέν|των εἰς Σικυῶνα τῶν 28.

rae parum gnarus, propter illas studii significationes, ingratum animum Graecis obiiciat.

4. Cuncti propemodum homines rationem temporis in negotiis gerendis habere debent: huius enim maxima vis est. Praesertim vero bellicis in rebus maximae fiunt a tempore in utramque partem inclinationes. Temporis autem, sive occasionis, iactura maximum peccatum est.

Multi homines videntur honestatis cupidi; pauci tamen ad eius adeptionem incumbere. Iam et eorum, qui rem ad exitum perducere decreverunt, rari id faciunt quod singula officia postulant.

EX LIBRO XXVIII.

1. Perseus re publica omni amissa sub ipsum Romanorum in Macedoniam ingressum, Hippiam obiurgabat. Sed enim facile mihi negotium videtur alios obiurgare et quae familiares nostri peccant animadvertere: verum nos ipsos officiis nostris defungi, id demum est difficillimum. Atque ita Perseo ut se gereret accidit.

POLYBIUS legatus ab Achaeis ad Appium missus, deinde « in Peloponnesum regressus, postquam iam allatae ex Epiro litterae erant; mox coacto Achaeo-

(a) Eadem locutione utitur Polybius XVI. 20.

(1) Intellige ingratum animum quem prae se tulisse videbantur Graeci, qui liberati olim per Romanos a Philippi dominatu, nunc Persei victoria de Romanis gaudebant.

(2) De Hippia Persei familiari et legato confer Polybium XXVII. 7. XXVIII. 9.

(3) Appii Centonis litterae petentes ab Achaeis militaria auxilia.

Ἀχαιῶν, εἰς πρόβλημα παμμέγεθες ἐνέ|πεσε · τῆς γὰρ διαβουλίου προτεθέντος
ὑπὲρ ὧν ὁ Κέντων ἤτει | στρατιωτῶν (1) „ *

II. Ὅτι Εὐλαῖος ὁ εὐνοῦχος (2) ἔπεισε Πτολεμαῖον ἀνα|λαβόντα τὰ χρήματα,
32. τὴν βασιλείαν προϊέμενον τοῖς ἐχθροῖς, | ὑποχωρεῖν εἰς Σαμοθράκην (3) · ἐφ' ἃ
τίς οὐκ ἂν ἐπιστήσας ὁμολογήσει ||| ὅτι μάλιστα κακοποιοῦσιν αἱ κακαὶ σύν- P. 95.
τροφοι τοὺς ἀνθρώπους; τὸ γὰρ | μηδ' ἐκτὸς γενόμενον τῶν δεινῶν καὶ τοσοῦτον τό-
πον ἀποστάντα τῶν | ἐχθρῶν, ὁρμῆσαι πρός τι τῶν καθηκόντων · ἄλλως τε τη-
4. λικαύτας ἀ|φορμὰς ἔχοντα, καὶ τοσούτων τόπων κυριεύοντα καὶ τοσούτων πλη|-
θῶν · ἀλλ' εὐθέως αὐτόθεν ἀκονιτὶ παραχωρῆσαι βασιλείας τῆς ἐπιφανεστάτης
καὶ μακαριωτάτης, πῶς οὐκ ἄν τις εἶναι φήσειε ψυ|χῆς ἐκτεθηλυμμένης καὶ
8. διεφθαρμένης ὁλοσχερῶς; ἣν εἰ μὲν | συνέβαινε φύσει περὶ Πτολεμαῖον ὑπάρ-
χειν, τὴν φύσιν ἔδει κατα|μέμψασθαι καὶ μηδενὶ τῶν ἐκτὸς αἰτίαν ἐπιφέρειν ·
ἐπεὶ δὴ διὰ τῶν | μετὰ ταῦτα πράξεων ἡ φύσις ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπελογήθη,
δείξασα | τὸν Πτολεμαῖον καὶ στάσιμον ἱκανῶς καὶ γενναῖον ἐν τοῖς κινδύνοις |
12. ὑπάρχοντα (4), δῆλον ὡς εἰκότως ἄν τις τῆς τότε περὶ αὐτὸν γενομέ|νης ἀγεννίας

rum Sicyone concilio, in perplexitatem quaestionemque maximam incidit. Nam deliberatione proposita de militaribus quae Cento postulabat auxiliis * „

2. Eulaeus eunuchus Ptolemaeo suasit, ut obiecto proditoque hostibus regno, in Samothraciam cum thesauris se subduceret. Quam rem siquis consideret, fatebitur sane, nihil magis nocere hominibus quam pravos educatores. Nam Ptolemaeum quidem, etsi a periculis adhuc remotum, hostibus tanto locorum intervallo dissitis, nullum tamen regium officium exsequi; et quamquam tot adiumentis gerendarum rerum instructus esset, tot provinciis populisque imperaret; ilico tamen nulloque tentato proelio illustrissimum ac beatissimum regnum dimittere; quis, inquam, hanc turpitudinem nonnisi animi effeminati planeque corrupti iudicet? Quod tamen vitium si Ptolemaeo quidem naturaliter adhaesisset; natura culpanda foret, neminique praeterea crimen id imputandum: sed quoniam consecutis post illud tempus actionibus natura causam pro se dixit, cum Ptolemaeum satis fortem atque constantem in periculis esse osten-

(1) Hic brevis tractus, iam inde a vocabulo ἀναχωρήσας, extat in editis XXVIII. 11. Et in codice quidem abrumpitur narratio post στρατιωτῶν; verum ea in editione continuatur. Ego vero hoc fragmentum vaticani codicis in meo libro retinui, tum quia initio variat ab editis, tum ut lector agnoscat, quonam pacto abrumpatur interdum in his excerptis constantinianis oratio; quotiescumque scilicet eclogario nihil praeter γνώμην, aut notabile aliud, ponere placuit.

(2) De hoc homine legesis Diodori excerpta vaticana p. 75. cum scholiis meis. Meminit autem huius belli Polybius XXVIII. 16. sqq.; quae fere sedes adsignanda est vaticano excerpto.

(3) Scilicet propter sanctitatem asyli, quod in Samothracia insula fuisse exploratum est. Quare et Perseus victus illuc confugit. Utrum tamen Ptolemaeus philometor reapse eodem profugus in pueritia venerit, non memini me apud alios historicos legere.

(4) Sermo est de Ptolemaeo philometore, cuius in annalibus Lagidarum non inglorium nomen est. Is obiit victor in Syria ex vulneribus in proelio acceptis. Euseb. chron. I. 22. ed. Mediol.

καὶ τῆς ὁρμῆς τῆς εἰς τὴν Σαμοθράκην τὴν | ὁρμὴν ἐπὶ τὸν σπάδωνα καὶ τὴν τούτου συντροφὴν ἀναφέροι. |

III. * Ἔφη γὰρ αὐτῶν μίαν ἔχειν διατριβὴν καὶ παρὰ τὰς συνουσίας καὶ | παρὰ τὰς ἐν τοῖς περιπάτοις ὁμιλίας· διοικεῖν αὐτῶν ἐν Ῥώ|μῃ καθημένους τὸν ἐν Μακεδονίᾳ πόλεμον, ποτὲ μὲν ἐπιτι|μῶντας τοῖς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν πραττομένοις, ποτὲ δὲ πα|ραλειπόμενα διεξιόντας (1)· ἐξ ὧν ὄνησιν μὲν οὐδέποτε γενέσθαι | τοῖς κοινοῖς πράγμασι, βλάβην δὲ πολλάκις καὶ ἐπὶ πολλῶν γεγο|νέναι· καὶ ποτὲ δὲ τοὺς ἄρχοντας μεγάλα βλάπτεσθαι διὰ τὰς ἀ|καίρους εὑρεσιλογίας· πάσης γὰρ διαβολῆς ἐχούσης ὀξύ τι καὶ κι|νητικόν, ὅταν προκαταληφθῇ τὸ πλῆθος ἐκ τοῦ συνεχοῦς λα|λιᾶς * εὐκαταφρόνητος γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς (2). *

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΘ.

I. * Ὑπὲρ | ὧν ἐγώ γε | διηπόρηκα τί δεῖ ποιεῖν (3)· τό τε γὰρ γράφειν κατὰ μέρος ὑπὲρ | τοιούτων ἀκριβολογούμενον ἃ δι᾽ ἀπορρήτων πρὸς αὐτοὺς οἱ βα|σιλεῖς ἔπραττον εὖ γ᾽ ἐπίληπτον ἐφαίνετο καὶ τελέως ἐπισφαλές· | τό τε παρα-

dit; iure meritoque pristinam quoque ignaviam et samothracicam illam fugam spadonis magistri impulsibus tribuere licet.

3. * Aiebat unicam esse illis occupationem tum in conventibus tum in ambulacrorum confabulationibus, nempe ut ipsi Romae sedentes bellum quod in Macedonia gerebatur regerent, modo ducum acta reprehendendo, modo quid agendum superesset disserendo. Quibus ex sermonibus numquam sane utile aliquid provenire, immo saepenumero multisque in rebus detrimentum: interdum vero magistratibus ipsis magna incommoda ex his intempestivis sermunculis concitari. Quippe omnis calumnia et cito diffunditur et turbam commovet, statim ac perpetuus hic male dicendi morbus multitudinem corripuerit. * in contemptum hostium incurrere. *

EX LIBRO XXVIIII.

1. * Hac super re quid agendum esset diu dubitavi. Nam et scribere sedulo singillatimque negotia quae reges arcanis consiliis inter se tractaverunt, variis criminationibus videbatur obnoxium, et prorsus periculosum. Rursus om-

(1) Loquitur Polybius de iis qui Romae belli macedonici administrationi maledicebant. Sane Paulus Aemilius, auctore Livio XLIV. 22, tota in concione sua apud populum queritur de otiosorum hominum sermunculis, qui negotium ducibus eius belli facessebant. Polybium scilicet de more suo expilat praedicta in concione Livius, rursusque cap. 34.

(2) Sunt hae abruptae sententiae, quas eclogarius pro suo vix laudando instituto ex Polybio decerpsit.

(3) Pertinent haec ad initium libri XXIX. Exorditur autem Polybius narrationem suam de arcanis Persei Eumenisque inter se deliberationibus propter bellum macedonicum Romanorum. Sed eclogarius abruptum more suo fragmentum posuit propter illi inhaerentes sententias.

σιωπῆσαι πάλιν ὁλοσχερῶς τὸ δοκοῦν πραγματικώ|τατον ἐν τῷ πολέμῳ τού-
τῳ γεγονέναι, καὶ δι' οὗ πολλὰ τῶν ὕστερον ἀπορουμένων γνωρίμους ἔσχε τὰς
32. αἰτίας, τελέως τῆς | ἀργίας ἐδόκει μοι σημεῖον εἶναι καὶ πάσης ἀτολμίας· |
οὐ μὴν ἀλλὰ κατηνέχθην ἐπὶ τὸ γράφειν κεφαλαιωδῶς τὸ δοκοῦν, || καὶ δι' P. 96.
ὧν εἰκότων καὶ σημείων ἐπὶ ταύτης ἐγενόμην τῆς γνώμης, | ὑπάρχων κατὰ τοὺς αὐτοὺς
καιρούς, καὶ μᾶλλον ἑτέρου ἐκπληττόμε|νος ἕκαστα τῶν γενομένων.
4. II. Ὅτι μὲν οὖν Κύδας ὁ Κρὴς (1) στρατευόμενος παρ' Εὐμένει καὶ τιμώμενος
ὡς ἔνι μάλιστα, πρῶτον μὲν | πρὸς Ἀμφίπολιν παραγενόμενος χιλιάρχῳ (a) ἑνὶ
τῶν σὺν Περσεῖ | στρατευομένων· καὶ πάλιν πρὸς Δημητριάδα συνεγγύσας τῷ |
8. τείχει ἐκοινολόγει, τό τε μὲν πρῶτον Μενεκράτει, τὸ δὲ δεύτερον αὖ | Τιμάρ-
χῳ, εἴρηται (2)· καὶ μὴν ὅτι δὶς Ἡροφῶν ἐπρέσβευσε πρὸς Εὐμένη | παρὰ Περ-
σέως· καὶ διὰ τοῦτο Ῥωμαίων οἱ πλείους ὑποψίαν ἔσχον | ἀπίθανον (b) περὶ βα-
σιλέως Εὐμένους, δῆλον ἐκ τῶν περὶ Ἀττάλου | συμβάντων· τῷ μὲν γὰρ συν-
12. εχώρησαν καὶ παραγενέσθαι πρὸς σφᾶς | εἰς τὴν Ῥώμην ἐκ τοῦ Βρεντεσίου, καὶ
χρηματίσαι περὶ ὧν προ|αιρεῖτο, καὶ τέλος ἀποκρίσεις δόντες αὐτῷ φιλανθρώ-
πως ἀπέστειλαν, | πρότερον οὔτε κατὰ τὸν Περσέα πόλεμον ἀξιόλογον αὐτοῖς |
16. συνηργηκότι (3)· Εὐμένει δὲ τὰς μεγίστας χρείας σφίσι παρεσχημέ|νον καὶ πλεῖστον
συνηργηκότα ἔν τε τοῖς πρὸς Ἀντίοχον καὶ κατὰ τὸν | Περσέα πολέμοις (c), οὐ μό-
νον τῆς εἰς τὴν Ῥώμην ἀναβάσεως | ἐκώλυσαν (4), ἀλλὰ καὶ προσέταξαν μέσου

ne silentio premere quod praecipue pragmaticum in hoc bello videbatur, quodque rerum deinde obscurarum splendidas causas continet, id summae ignaviae socordiaeque indicium videbatur. Denique consilium coepi scribendi summatim sententiam meam, argumentaque simul atque indicia proferendi quibus ad ita cogitandum utor; homo scilicet qui et iisdem temporibus vixerim, et prae ceteris mortalibus unamquamque rem mirabundus suspexerim.

2. Quod igitur Cydas cres, qui sub Eumene militaverat atque apud eum summo in pretio fuerat, primo quidem apud Amphipolim cum Persei tribuno quodam congressus fuerit; rursus quod ad moenia Demetriadis accedens, cum Menecrate moxque etiam cum Timarcho sit collocutus; id nos iam diximus: insuperque quod bis Herophon Persei legatus ad Eumenem venerit. Ob haec plerisque Romanis incredibiliter suspectus rex evasit Eumenes; id quod satis cognoscitur ex iis quae Attalo contigerunt. Huic enim concesserunt ut Brundusio Romam accederet, ibique pro libito suo rem gereret; tum denique responso dato, benigne eum dimiserunt; quamquam in bello adversus Perseum nihil propemodum Romanos adiuvisset. At enim Eumenem, qui maximo usui ipsis fuerat pluriumumque auxiliatus utroque in bello Antiochi et Persei, non solum ingressu urbis prohibuerunt; verum etiam iusserunt ut media hieme, intra diem

(a) Cod. χειμάρχῳ. (b) Malim οὐκ ἀπίθανον non incredibilem vel non absurdam. (c) Cod. πόλεμον.

(1) Cydae cretensis meminit Polybius etiam XXIII. 15.

(2) In partibus historiae amissis.

(3) Ante bellum persicum bis Romam venit Attalus. Polyb. XXV. 4. 6. Bis item post illud bellum. Polyb. XXXI. 9. XXXII. 3.

(4) Rem explicate narrat Polybius XXX. 17.

χειμῶνος ὄντος ἐν ἡμέραις | τακταῖς ἐκχωρεῖν ἐξ Ἰταλίας· ἐξ ὧν ὅτι μὲν 20.
γέγονέ τις ἐπιβολὴ | τῷ Περσεῖ πρὸς τὸν Εὐμένη, δι' ἣν ἐπὶ τοσοῦτον ἠλλο-
τριώθησαν | πρὸς αὐτὸν Ῥωμαῖοι, προφανὲς ἐκ τῶν εἰρημένων· τίς δ' αὕτη καὶ |
μέχρι τινὸς προὔβη, πάρεστι σκοπεῖν.

III. Ὅτι μὲν οὖν Εὐμένης οὐ|κ ἂν ἐβουλήθη Περσέα κρατῆσαι τῷ πολέμῳ καὶ
γενέσθαι κύρι|ον τῶν ὅλων, | εὐχερὲς καταμαθεῖν (1)· χωρὶς γὰρ τῆς πατρικῆς ἀλ|- 24.
λοτριότητος καὶ δυσμενείας (2), ἣν εἶχον πρὸς ἀλλήλους, τὸ τῆς ἀρ|χῆς ὁμογενὲς
ἱκανὸν καὶ ἀπιστίαν καὶ ζηλοτυπίαν καὶ καθόλου | τὴν μεγίστην ἀλλοτριότητα παρα-
σκευάζειν ἐν αὐτοῖς· λοιπὸν | ἦν ἐξαπατᾶν καὶ στρατηγεῖν ἀλλήλους δι' ἀπορ- 28.
ρήτων ὅπερ ἐποίουν | ἀμφότεροι· θεωρῶν Εὐμένης δυσπαθοῦντα καὶ συγκλειό-
μενον τὸν Περ|σέα πανταχόθεν, καὶ πάλιν ἐπιδεχόμενον χάριν τοῦ τὸν πόλεμον |
ἀπολύσασθαι καὶ διαπεμπόμενον ὑπὲρ τούτων πρὸς τοὺς στρατη|γοὺς καθ' 32.
P. 17. ἕκαστον ἔτος· τοὺς δὲ Ῥωμαίους οὕτως δυσχρηστουμένους ||| τοῖς ὅλοις διά τε τὸ
μηδὲν προκόπτειν ἐν τῷ πολέμῳ μέχρι τῆς Παύ|λου στρατηγίας, καὶ διὰ τὸ
τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν μετεώρους ὑπάρχειν, | ὑπέλαβε οὐκ ἀδύνατον εἶναι τὸ συγ-
καταβῆναι Ῥωμαίους εἰς ἐξαγω|γὴν τοῦ πολέμου καὶ διάλυσιν· πρὸς δὲ τὸ μεσι- 4.
τεῦσαι ταῦτα καὶ συναγα|γεῖν, ἐνόμισεν αὑτὸν ἐπιτηδειότατον εἶναι.

IIII. Ταῦτα δὲ συλλογισάμενος | ἀφ' ἑαυτοῦ, κατεπείραζε τοῦ Περσέως διὰ Κύ-
δα τοῦ Κρητὸς τῷ πρό|τερον ἔτει πόσου βούλοιτο ὠνήσασθαι τὴν ἐλπίδα ταύ-
την; ἡ μὲν οὖν | καταλλαγὴ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπιπλοκῆς δοκεῖ μοι διὰ ταῦ- 8.
τα γεγο|νέναι· δυεῖν δὲ συγκρινόντων, τοῦ μὲν πανουργοτάτου δοκοῦντος | εἰ-

definitam, Italia excederet. Quare hinc omnino cognoscimus molimen aliquod fuisse Persei cum Eumene, cuius rei causa tantopere ab hoc Romani alienati sunt. Quodnam autem molimen id fuerit et quatenus processerit, videndum superest.

3. Nam illud quidem facile intelligitur noluisse Eumenem belli victoriam Perseum adipisci. Nam praeter paternam inimicitiam, et quam ipsi gerebant inter se simultatem; imperii quoque cognatio satis erat idonea ad serendam illis diffidentiam ac zelotypiam, atque ad animos immortali odio dissociandos. Reliquum ergo erat ut invicem ambo arcanis artificiis fallerent, quod reapse faciebant, varioque strategematum genere certarent. Ergo quum Eumenes adverso marte laborantem Perseum cerneret atque undique obsessum; recipientem insuper, belli finiendi gratia, mittentemque quotannis legationes ad hostium duces; quumque praeterea Romanos videret Eumenes summis incommodis conflictari, propterea quod ante Pauli expeditionem nihil bello profecissent, quum Italia interim inter spem metumque fluctuaret, existimavit fieri posse ut Romani ad conditiones aliquas finemque bello imponendum descenderent: se vero pacis eius intercessorem iudicabat esse opportunissimum.

4. Haec secum reputans, Perseum per cretensem Cydam tentavit superiore anno, quanti vellet hanc spem coemere? Atque haec fuit occasio quae illos ad verborum quoddam commercium provocavit. Iamvero duobus inter se

(1) Pudet me propemodum Livii plagiarii. Is enim sequentem quoque narrationem Polybii exscribit lib. XLIV. 25.

(2) Intellige Philippi macedonis crudele bellum cum Attalo seniore pergameno. Polyb. XVI. 1.

ναι, τοῦ δὲ φιλαργυρωτάτου, γελοίαν συνέβαινε γίνεσθαι τήνδε | μάχην αὐτῶν· ὁ μὲν γὰρ Εὐμένης πᾶσαν ἐλπίδα προὔτεινε καὶ πᾶν | γένος δελέατος ὑπερήτει, πεπεισμένος θεραπεύειν τὸν Περσέα ταῖς | ἐπαγγελίαις· ὁ δὲ Περσεὺς μακρὸς (1) ἐνώρμα πρὸς τὰ προτεινόμενα | καὶ συνετίθετο· καταπιεῖν δὲ τῶν λεγομένων οὐδὲν οἷος ἦν ἐπὶ τοσοῦ|τον ὥστε καὶ προθέσθαι τι τῶν αὑτοῦ.

V. Τὸ δὲ γένος τῶν παλαισμάτων | ἦν τοσοῦτον· ὁ μὲν Εὐμένης ᾔτει τοῦ (a) μὲν ἡσυχίαν ἔχειν κατὰ τὸ τέ|ταρτον ἔτος, καὶ μὴ συστρατεῦσαι Ῥωμαίοις μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ | θάλατταν πεντακόσια τάλαντα· τοῦ δὲ διαλῦσαι τὸν πόλεμον, χι|λία πεντακόσια· καὶ τούτων ὁμήρους δώσειν κατὰ ταῦθ' ὑπισχνεῖτο καὶ | πίστεις· ὁ δὲ Περσεὺς ἐλέγετο περὶ τῶν ὁμήρων, πόσα καὶ ποτὲ | πέμπεσθαι, καὶ πῶς δεήσει ταῦτα τηρεῖσθαι παρὰ τοῖς Κνωσίοις· περὶ | δὲ τῶν χρημάτων, ὑπὲρ μὲν τῶν πεντακοσίων ταλάντων αἰσχρὸν | ἔφησεν εἶναι καὶ τῷ διδόντι καὶ μᾶλλον ἔτι τῷ λαμβάνοντι, τὸ (b) δοκεῖν | μισθῷ τὴν ἡσυχίαν ἔχειν· τὰ δὲ χιλία καὶ πεντακόσια πέμψειν φέ|ροντας σὺν περὶ Πολεμοκράτην (2) εἰς Σαμοθράκην, κἀκεῖ μεσι|τεύεσθαι· τῆς δὲ Σαμοθράκης αὐτὸς ἦν κύριος· ὁ δὲ Εὐμένης σπου|δάζων καθάπερ οἱ μοχθηροὶ τῶν ἰατρῶν περὶ τὸ πρόδομα (3) μᾶλλον | ἢ περὶ τὸν μισθὸν, τέλος ἀπέστη τῆς ἐπιβολῆς, ἀδυνατήσας καταγω|νίσασθαι τῇ σφετέρᾳ πανουργίᾳ τὴν τοῦ Περσέως μικρολογίαν· | καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ ποιήσαντες ἱερὸν (4) τὸν στέφανον τῆς φιλαργυρίας διελύθησαν ἐπ' ἴσης καθάπερ ἀγαθοὶ παλαισταί (5)· τούτων | δ' ἔνια μὲν ἐρρύη παρ' αὐτὸν τὸν καιρόν, ἔνια δὲ μετ' ὀλί-

commissis, quorum alter callidissimus alter vero avarissimus iudicabatur, ridiculum certamen evasit. Namque Eumenes omne spei et illecebrarum genus oggerebat, sperans Perseum promissis delinire. Perseus autem oblatis valde arridebat atque adsentiebatur: non ita tamen oblatam escam vorabat, ut de suo aliquid depromere vellet.

5. Genus autem contentionis inter eos hoc erat. Eumenes, ut per quadriennium a bello quiesceret, neque Romanos terra marive adiuvaret, quingenta postulabat talenta. Ut bellum autem prorsus rescinderet, mille et quingenta exigebat; ipse vero pacis obsides offerebat, et foedus secundum haec promittebat. Perseus autem quaerebat quotnam obsides et quando missurus esset, eosque apud Gnossios custodiri volebat: ad pecuniam vero quod adtinet, quingenta quidem talenta turpem esse aiebat et danti et magis accipienti mercedem, quia viderentur induciae pretio impetratae: mille vero et quingenta missurum se, qui ferret, Polemocratem in Samothraciam, ibique apud sequestres futura. Erat autem in ditione Persei Samotrhacia. Ast Eumenes, qui more improborum medicorum largitioni praeviae potius quam mercedi inhiabat, ab incoepto demum destitit, postquam sua calliditate non potuit Persei tenacitatem expugnare. Atque ita uterque sibi circumponentes sacram avaritiae coronam pari cum gloria egregii certaminis discesserunt. Hae porro opes illo partim tempore dilapsae sunt, partim ad adsidentes Per-

(a) Cod. heic τὸ, sed infra habet τοῦ. (b) Cod. τῷ.

(1) Itali vel potius Orobii mei graeca heic imitatione dicerent: *cadeva nella rete lungo e disteso*.

(2) Hunc hominem memorat Polybius etiam XXIX. 3, patrem nobilissimi obsidis Limnaei.

(3) Notemus vocabulum.

(4) Hinc Virgilius, *auri sacra fames*.

(5) Livius simpliciore locutione: *ita, nequicquam inter se captati, nihil praeter infamiam movere*.

P. 18. γον εἰς τοὺς || παρακειμένους τῷ Περσεῖ φίλους· παρ' ὧν ἡμῖν ἐξεποίησε πύθε|σθαι ὅτι πάσης κακίας ὡσανεὶ ἐργαλεῖον ἐστὶν ἡ φιλαργυρία (1).

VI. Προστίθημι ἔτι παρ' ἐμαυτοῦ τοιοῦτον, μὴ καὶ μωροποιεῖσθαι (2) συμ|βαίνει τὴν φιλαργυρίαν· τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐπισημήναιτο τὴν ἄνοι|αν ἀμφοτέρων βασιλέων; Εὐμένους μὲν ὅτι (a) κατά τινα λόγον ἤλ|πισε τηλικαύτης ἀλλοτριότητος ὑπαρχούσης πιστευθήσεσθαι καὶ | προσλήψεσθαι τοσοῦτο πλῆθος χρημάτων, μηδεμίαν δυνάμενος | ἱκανὴν πίστιν παρασχέσθαι τῷ Περσεῖ τῆς κομιδῆς τούτων, ἐὰν | μὴ βεβαιοῖ τὰς ὑποσχέσεις; πῶς δὲ λαβὼν τοσοῦτο πλῆθος χρημά|των ὑπέλαβε λήσειν Ῥωμαίους; εἰ γὰρ καὶ κατὰ τὸ παρὸν, οὐ|κ ἂν ἔν γε τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ διέλαθε, λοιπὸν ἔδει πάντως | ἀντὶ τῶν διδομένων χρημάτων ἀλλάξασθαι τὴν πρὸς Ῥωμαίους δια|φορὰν, δι' ἣν ἔμελλε καὶ τῶν ληφθέντων χρημάτων ἅμα καὶ τῆς | ἀρχῆς, σχεδὸν δὲ καὶ τοῦ βίου στερήσεσθαι, πολέμιος φανεὶς Ῥωμαίοις· εἰ γὰρ καὶ νῦν μηδὲν πράξας, ἐπινοήσας δὲ μόνον, εἰς τοὺς με|γίστους ἦλθε κινδύνους, τί ποτε παθεῖν αὐτῷ προσῆκε, ἐπὶ τέλος | ἀχθείσης τῆς προειρημένης πράξεως;

VII. Τοῦ δὲ Περσέως πάλιν | τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε πῶς ἄλλο τι συμφερώτερον ἢ προυργιαίτερον | ἐνόμισε τοῦ δοῦναι τὰ χρήματα καὶ καταπιεῖν ἐᾶσαι Εὐμένει τὸ | δέλεαρ; εἰ μὲν γὰρ συνήργησέ τι τῶν κατὰ τὰς ἐπαγγελίας καὶ διέ|λυσε τὸν πόλεμον, εἰς καλὸν ἡ δόσις· εἰ δὲ ταύτης διεψεύσθη τῆς | ἐλπίδος, ἐς (b) γε τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἔχθραν ὁμολογουμένως ἀναφαν|δὸν ἐμβεβλήκει· τοῦ γὰρ

seo familiares paulo post devenerunt. Atque hinc nobis cognoscere licet, omnis improbitatis officinam esse avaritiam.

6. Addam et has ultro considerationes, nequis ob avaritiam stulte se gerat. Quis enim utriusque regis non agnoscat insaniam? Eumenis quidem, quia tanta licet inimicitia intercederet, spem tamen aliquam fovit, creditum iri sibi, tantamque pecuniae vim recepturum, qui nullum posset vadem idoneum Perseo exhibere restituendae eius, si promissis forte non satis fecisset. Qui vero fieri poterat ut tanto numero pecuniae accepto Romanos lateret? Quod si forte in praesentiarum accideret, haud tamen diu clam esse poterat. Reliquum ergo erat ut acceptis a Perseo opibus Romanorum inimicitiam sibi compararet; ob quam scilicet futurum erat ut non solum pecunia verum etiam regno ac vita propemodum spoliaretur, postquam Romanorum hostis extitisset. Nam si praesenti tempore, non edito sed cogitato tantum facinore, extremum discrimen adiit; quidnam, oro, ei evenisset si praedictum facinus revera peregisset?

7. Rursus Perseum quis non miretur, qui nequaquam existimaverit utilissimum sibi et commodissimum largiri pecuniam Eumeni escamque illi vorandam obiicere? Etenim si forte Eumenes promissorum tenax suppetias tulisset bellumque diremisset, recte pecunia collocata erat. Sin haec spes Perseum fefellisset, is ni-

(a) Ὅτι a me additur. Quod si nolis, scribendum tibi erit Εὐμένης. (b) Cod. ἐς.

(1) Polybio suffuratus est hanc sententiam Eunapius in excerptis nostris vaticanis p. 269.

(2) Notemus vocabulum.

εἰς τὸ μέσον ἔχειν ταῦτα κύριος ὑπῆρχεν | αὐτός· πόσῃ δὲ τοῦτ' ἄξιον Περσεῖ ϗ κατορθοῦντι τῷ πολέμῳ | ϗ πταίοντι ῥᾴδιον συλλογίσασθαι· πάντων γὰρ τῶν συμβαινόντων | κακῶν αἴτιον ἐνόμιζεν Εὐμένη γεγονέναι· ὃν οὐκ ἂν ἐδυνήθη | κατ' οὐδένα τρόπον ἀμύνασθαι βέλτιον ἢ πολέμιον ποιήσασθαι | Ῥωμαίοις· τίς οὖν αἰτία τῆς οὕτως ἐκφανοῦς ἀλογιστίας; φιλαργυρία· τί γὰρ ἄλλο τις εἴποιεν; ὁ μὲν γὰρ χάριν τοῦ λαβεῖν τὰ μὴ | καθήκοντα, πάντα παρεώρα τἆλλα ϗ πάντα ἐδέχετο ποιήσειν· | ὁ δὲ τοῦ μὴ δεινὰ πάντα παθεῖν, ϗ πᾶν ὑπεριδεῖν οὐκ (a) ὑπέμεινεν· ἀ|κολούθως δὲ τούτοις Περσεὺς ϗ τὰ πρὸς Γαλάτας ϗ τὰ πρὸς Γέντιον (b) (1) ||| . . . .

* * *

Desiderantur paginae quatuor.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ Λ.

I. . . πάλιν ἕτεροι περὶ τοῦ συριακοῦ πολέμου (2)· τούτου δ' αἴτιον ἐστὶν, ὅπερ | P. 27. ἡμῖν εἴρηται διὰ πλειόνων, ὅτ' ἂν φαύλας ϗ μονοειδεῖς λαβόν|τες ὑποθέσεις βούλωνται μὴ τοῖς πράγμασιν ἀλλὰ τῷ πλήθει τῶν βί|βλων ἱστοριογράφοι νομίζεσθαι, καὶ τὴν τοιαύτην ἐφέλκεσθαι φαντασί|αν· ἀναγκαῖον οὖν τὰ μὲν μικρὰ μεγάλα ποιεῖν, τὰ δὲ βραχέως εἰρη|μένα κατασκευάζειν ϗ λογοποιεῖν· ἔνια δὲ τῶν ἐν παρέργῳ πε|ποιημένων, ἔργα καὶ

hilominus Eumenem in Romanorum inimicitiam aperte coniecisset. Namque eius rei divulgandae Perseo facultas erat. Iam id quanti interesset Persei, sive recte bellum succederet sive secus, facile intellectu est. Quum omnium calamitatum suarum Perseus Eumeni causam imputaret; hunc certe nulla maiore poena ulcisci poterat, quam si hostem Romanorum efficeret. Quaenam ergo tantae amentiae causa fuit, nisi avaritia? Nullam profecto aliam quispiam proferet. Omnino Eumenes ut iniustam pecuniam acciperet, periculum quodvis sprevit, atque ad omnia se paratum obtulit: Perseus autem quasvis opes nescivit contemnere, ut extrema mala vitaret. His consentaneus Perseus cum Gallis quoque et cum Gentio *tergiversatus est*. . . .

* * *

EX LIBRO XXX.

1. . . . rursus alii de syriaco bello. Rei huius causa illa est, quam nos iam pluribus verbis diximus; nempe quia futilibus sterilibusque argumentis addicti, dant operam non ut rebus sed ut multitudine librorum videantur historici. Quare et modica exaggerrant; et quae paucis comprehendi poterant, mire dilatant verbisque plurimis explicant: nonnulla parergi loco acta, instar operis

(a) Οὐκ a me additur. (b) Ita cod. Γέντιον non Γένθιον, etiam apud Diodorum in excerptis vat. Fallitur ergo Schweighaeuserus, qui in editis Polybii mutat simplicem in adspiratam. Sine adspiratione scribit etiam Livius.

(1) Abrumpitur Polybii narratio propter codicis defectum. Verumtamen eam prosequitur Livius, quem pro Polybio iure habebimus. Tum de Persei tractatu cum Gallis confer Polybii fragmentum XXVI. 9; de tractatu cum Gentio XXVIII. 8; item Diodorum in vaticanis excerptis p. 73.

(2) Patet hunc esse novi libri prologum, in quo Polybius historicos illos ridet qui ob penuriam argumenti sui extra rem vagantur. Se vero parce potius et adstricte scribere ait. Item petit involuntariorum mendorum veniam.

πράγματα κατασκευάζειν, ἀγῶνας διατιθέντες καὶ παρατάξεις ἐξαγγέλλοντας· ἐν αἷς ἐνίοτε πεζοὶ μὲν ἔπεσον δέκα, ποτὲ μικρῷ πλείω, ἱππεῖς δὲ τούτων ἐλάττους· πολιορκίας μὲν γὰρ καὶ τοπογραφίας καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις οὐκ ἂν εἴποι τις ἀξίως ὑφ' ὅσων ἐξεργάζονται διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν πραγμάτων· | πρὸς δὲ τοὺς ταῦτα γράφοντας ἐναντιός ἐστιν ὁ τρόπος· διόπερ | οὐ χρὴ καταγινώσκειν ὡς ἡμῶν ἐπισυρόντων τὰς πράξεις· ὅτ' ἂν | τὰ παρ' ἐνίοις πολλοῦ τετευχότα λόγου καὶ διασκευῆς, ἡμεῖς ποτὲ | μὲν παραλείπωμεν, ποτὲ δὲ βραχέως ἐξαγγέλλωμεν· ἀλλὰ πιστεύειν | ὅτι τὸν καθήκοντα λόγον ἑκάστοις ἀποδίδομεν· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὅτ' ἂν | ἐν τῇ συμπάσῃ πραγματείᾳ λόγου χάριν Φανωτίας (1) καὶ Κορωνίας καὶ | .. κε[βολ]ου (2) πολιορκίαν γράφωσιν, ἀναγκάζονται πάσας τὰς τῆς πολιορκίας ἐπινοίας, καὶ τόλμας καὶ διαθέσεις ἐκτίθεσθαι· πρὸς | δὲ τούτοις Τάραντος κατάληψιν, Κορίνθου πολιορκίαν, Σάρδεων, | Γάζης, Βάκτρων, ἐπὶ πᾶσι Καρχηδόνος πολιορκίας διαξίζειν καὶ | προστιθέναι παρ' αὐτῶν (3)· ἀλλ' οὐ παντάπασιν εὐδοκεῖν, ἐὰν ψιλῶς | περὶ τῶν τοιούτων αὐτὸν τὸν ἀληθῆ καὶ κύριον ἀποδίδωμεν λόγον· | ἡ δ' αὐτὴ καὶ περὶ παρατάξεων ἡμῖν ἔσω καὶ τῶν δημηγοριῶν ἀπόφασις, | παραπλησίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς ἱστορίας· ἐν οἷς ἅπασι | πολλῆς ἂν δικαίως τυγχάνωμεν συγγνώμης· ὁμοίως

praecipui exornant, agones oculis sistunt, pugnas depraedicant, in quibus decem aliquando pedites occubuerunt, aliquando autem paulo plures, equites demum oppido pauciores. Nam urbium quidem obsessiones descriptionesque locorum aliaque huiusmodi quot qualibusque verbis, ob verarum rerum penuriam, ab his historicis elaborentur, nemo est qui digne dicere queat. Meum autem contrarium hisce scriptoribus institutum est. Quare non sum damnandus, quasi res gestas socorditer tractem, siquando aliquid a ceteris historicis multis verbis pompaque declamatum, modo a me praetermittitur, modo breviter dicitur: immo potius credendum est, congruam a me cuique rei orationem adhiberi. Illi vero, quorum universae historiae argumentum nihil, puta, aliud est quam Phanotiae et Coroneae atque . . . . . obsidio, coguntur sane cunctas quae per obsidionem eveniunt animorum molitiones, operum aggressiones, rerumque conditiones, exponere. Praeterea solent sponte propria nec sine longo sermone adiungere Tarenti expugnationem; Corinthi, Sardium, Gazae, Bactrorum, atque apprime Carthaginis obsidiones. Neque his placet omnino, a nobis exiliter veroque et proprio sermone de his dici. Par nostrum iudicium est de proeliis etiam narrandis, et de concionibus, et de ceteris itidem historiae partibus; quibus in omnibus multa sane lectorum indulgentia digni sumus: nec non in iis quae di-

(1) *Phanotiam* et *Phanoteum* scribi huius urbis phocensis nomen, auctor est Stephanus byz., citato Thucydide IV. 76. Apud Livium XLV. 26. occurrit etiam *Phanota* Epiri. De bello autem ad Coronaeam vide praedictum Thucydidem I. 112.

(2) Vexatissima in codice lectio. Ego vero quod mihi legere videor scribo. Et quidem, si paulo maiore otio abundarem, neque preli opera instaret, urbis huius nomen expleturum me sperabam.

(3) Imitatur hunc Polybii locum Fronto de orat. ed. rom. p. 241; quo loco verbosos pariter et ineptos scriptores ridet: *dicendum est de fortuna aliquid? omnis ibi fortunas antiatis, praenestinas, balnearum etiam fortunas omnis, cum pennis, cum roteis, cum gubernaculis, reperias*. Aliam Polybii apud Frontonem imitationem demonstravimus in hoc volumine p. 400. n. 1.

δὲ καὶ περὶ τῶν λέγεσθαι μελλόντων ἐπὶ τῶν ἐσάπαν φανερῶν μὲν ἢ λήμμασι χρώ-
με|νοι τοῖς αὐτοῖς, ἢ χειρισμῷ πραγμάτων, ἢ τοῖς τῆς λέξεως ῥήμασι· |
28. πρὸς δὲ τούτοις ἐάν που παραπίπτωμεν ὀνομασίαις ὀρῶν ἢ ποτα|μῶν ἢ τό-
πων ἰδιότησι (a)· τὸ γὰρ μέγεθος τῆς πραγματείας ἱκανόν ἐστιν | ἡμᾶς ἐν ἅπα-
32. σι τούτοις παραιτεῖσθαι· πλὴν ἐάν που κατὰ πρό[θεσιν καὶ] | τινὸς ἕνεκεν εὐεισκόμεθα
ψευδογραφοῦντες, τοῦτο γὰρ οὐ παραιτούμεθα (1)· || καθάπερ ἤδη καὶ πλεονάκις ἐν P. 23.
τῇ πραγματείᾳ περὶ τούτου τοῦ | μέρους διεστάλμεθα.

II. Ὅτι πολλὰ τῶν ἐπινοημάτων κατὰ μὲν | τὸν λόγον φαίνεται πιθανὰ καὶ δυ-
4. νατά, παραγενόμενα δὲ εἰς τὴν χρεί|αν, καθάπερ τὰ κίβδηλα τῶν νομισμάτων (2)
εἰς τὸ πῦρ, οὐκέτι ποιεῖ τὸ ἀκολουθοῦν ταῖς πρώταις ἐπινοίαις.

* Ὁ δὲ μεταλαβὼν τὴν ῥω|μαϊκὴν διάλεκτον (3) παρεκάλει τοὺς ἐν τῷ συν-
εδρίῳ βλέποντας εἰς | τὰ παρόντα, δεικνὺς ὑπὸ τὴν ὄψιν τὸν Περσέα, μήτε με-
8. γαλαυχεῖν | ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι παρὰ τὸ δέον, μήτε βουλεύεσθαι μηδὲν
ὑπερή|φανον μηδ' ἀνήκεστον περὶ μηδενός· μήτε καθόλου πιστεύειν μηδέ|ποτε τῇ

cenda supersunt, quaeque prorsus in communi notitia sunt, siquando forte vel iisdem sententiis utemur, vel rerum aut vocabulorum repetitione. Praeterea sicubi errabimus in montium fluviorumve nominibus, atque in locorum definienda natura; ipsa profecto operis magnitudo satis est idonea ad impetrandam nobis in his veniam. Verumtamen sicubi volente animo studiove aliquo partium mendacia scribere deprehendemur, indulgentiam nullam exposcimus; id quod saepe alibi in huius historiae cursu diserte adfirmavimus.

2. Multa consilia verbo quidem tenus probabilia nec inefficacia videntur: verumtamen ubi ad opus ventum est, veluti nummus adulterinus igne excoctus, opinioni priori iam non respondent.

Consul Aemilius latino sermone utens hortabatur eos, qui in consessu aderant, ut praesenti spectaculo admoniti (Perseum scilicet iis ostendebat) neque plus aequo in prosperitatibus animos attollerent, neque superbum quid vel dirum de

(a) Similis locutio apud Polyb. V. 68.

(1) Recole Polybium v. gr. lib. XVI. 20; et in vaticanis excerptis p. 385. Eamque sententiam videtur partim imitari Fronto princip. hist. ed. rom. p. 314.

(2) Sic loquitur Polybius etiam in fragmento edito lib. XXXIII. 9. Plane vero expilat postremum Polybii locum Diodorus in excerpt. vat. p. 88, seu lib. XXXII. 2.

(3) Scilicet Aemilius Perseum antea graece adlocutus fuerat; deinde latine cum ceteris verba fecit, tum quia hi Romani erant, tum ut Perseus nihil intelligeret. Hinc autem cognoscimus Livii XLV. 8. plagium, qui recitata oratione, quam Aemilius ad Perseum habuit, subdit: *haec graeco sermone Perseo, latine deinde suis* etc. Ergo utraque oratio apud Livium occurrens ex Polybio derivata fuit. En autem ut posterior oratio cum reviviscente nunc Polybio congruit: *Exemplum insigne cernitis mutationis rerum humanarum. Vobis hoc praecipue dico, iuvenes. Ideo in secundis rebus nihil in quemquam superbe ac violenter consulere decet, nec praesenti credere fortunae; quum, quid vesper ferat, incertum sit. Is demum vir erit, cuius animum nec prospera flatu suo efferet, nec adversa infringet.* Polybium ipse quoque Diodorus siculus valde imitatus est, ut excerpta mea vaticana demonstrant p. 78.

παρούσαις τύχαις· ἀλλ' ὅτε μάλιστά τις κατορθοίη κα|τὰ τὸν ἴδιον βίον καὶ
κατὰ τὰς κοινὰς πράξεις, τότε μάλιστα παρε|κάλει τῆς ἐναντίας τύχης ἔννοιαν 12.
λαμβάνειν· καὶ γὰρ οὕτω μόλις | ἂν ἐν ταῖς εὐκαιρίαις ἄνθρωπον μέτριον ὄντα
φανῆναι· τοῦτο γὰρ διαφέ|ρειν ἔφη τοὺς ἀνοήτους τῶν νοῦν ἐχόντων, διότι συμ-
βαίνει τοὺς | μὲν ἐν ταῖς ἰδίαις ἀτυχίαις παιδεύεσθαι, τοὺς δὲ ἐν ταῖς τῶν
πέλας. |

III. Ὥστε πολλάκις καὶ λίαν μνημονεύειν τῆς Δημητρίου τοῦ Φαληρέως | φωνῆς (1)· ἐκεῖ- 16.
νος γὰρ ἐν τῷ περὶ τῆς τύχης ὑπομνήματι βουλό|μενος ἐναργῶς ὑποδεικνῦναι
τοῖς ἀνθρώποις τὸ ταύτης εὐμετάβολον, | ἐπιστὰς ἐπὶ τοὺς κατ' Ἀλέξανδρον
καιρούς, ὅτε κατέλυσε τὴν Περ|σῶν ἀρχήν, λέγει ταῦτα. — Εἰ γὰρ λάβοι τις 20.
μὴ χρόνον ἄπειρον, μη|δὲ γενεὰς πολλάς, ἀλλὰ πεντήκοντα μόνον ἔτη ταῦ-
τα (a) πρὸ ἡμῶν, | γνοίη τ' ἂν ὡς τὸ τῆς τύχης χαλεπὸν ἐνταῦθα· πεντη-
κοστὸν γὰρ ἔτος (b) | οἴεσθ' ἂν ἢ Πέρσας ἢ βασιλέας τῶν Περσῶν, ἢ Μακεδόνας ἢ
βασιλέας | τῶν Μακεδόνων, εἴ τις θεῶν αὐτοῖς προὔλεγε τὸ μέλλον, πισ|τεῦ- 24.
σαι πότ' ἂν ὡς εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν Περσῶν οὐδ' ὄνομα λειφθή|σεται τὸ πα-
ράπαν, οἳ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐδέσποζον; Μακεδόνες δὲ πάσης κρατήσουσιν (c),
ὧν οὐδ' ὄνομα πρότερον ἦν; ἀλλὰ | πῶς (d) ἡ πρὸς τὸν βίον ἡμῶν ἀσύνθετος τύ- 28.
χη, καὶ πάντα παρὰ λογισμὸν | τὸν ἡμέτερον καινοποιοῦσα, καὶ τὴν αὐτῆς δύνα-

quovis homine statuerent ; neque praesenti fortunae omnino considerent : sed cum maxime quisque et privatam vitam et rem publicam feliciter gereret, tum apprime rogabat eos ut de adversa fortuna cogitarent. Sic enim vix demum contingere ut homo in prosperitatibus modestus evadat. Porro in hoc dementes a cordatis viris differre aiebat, quod illi propriis detrimentis, hi alienis, erudiuntur.

3. Quae cum ita se habeant, saepe mihi ac magnopere phalerei Demetrii effatum in mentem venit. Is enim in commentario qui inscribitur de fortuna, dum huius vult mortalibus demonstrare evidenter volubilitatem, animum advertens ad Alexandri tempora, cum is Persarum imperium delevit, haec verba facit. — Nam siquis haud equidem immensum tempus neque multas hominum aetates, sed quinquaginta tantummodo ante nos annos consideret, arbitrarium fortunae ingenium hinc facile agnoscet. Ante annos enim quinquaginta, putatisne vel Persas regesque Persarum, vel Macedonas cum suis regibus, siquis deus ipsis futura fata revelavisset, putatisne, inquam, sibi fore persuasuros, hac demum aetate ne Persarum quidem nomen superfuturum, qui tum universo orbi dominabantur? Macedonas autem omnium rerum potituros, quorum eo tempore ne nomen quidem exaudiebatur? Profecto quam infida vitae nostrae fortuna sit, quamque omnia praeter opinionem nostram innovet, potentiamque suam in subita-

(a) Cod. mendose ταύτῃ. (b) Ita cod. Sed rectius apud Diodorum πεντηκοστῷ γὰρ ἔτει πρότερον. (c) Ita Diodorus. At codex hoc loco κρατοῦσιν. (d) Apud Diodorum ἀλλ' ὅμως.

(1) Rursus videmus Diodori plagium (excerpt. vat. lib. XXXI. 5.) si certe ex Polybio exscripsit, ut valde arbitror, non ex ipso Demetrio : quamquam lectionis varietas me prope ambiguum reddit.

μιν ἐν τοῖς παραδό|ξοις ἐνδεικνυμένη, καὶ νῦν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ δείκνυσι πᾶσιν
32. ἀνθρώποις, Μακεδόνας εἰς τὴν Περσῶν εὐδαιμονίαν εἰσοικίσασα· | διότι καὶ τού-
τοις (a) ταῦτα τἀγαθὰ κέχρηκεν, ἕως ἄλλο τι βουλεύσηται ||| περὶ αὐτῶν· (ὃ νῦν P. 113.
γέγονε κατὰ Περσέα (1).) — Ταῦτα μὲν ὁ Δημήτριος | ὡσανεὶ θείῳ τινὶ στόματι περὶ τοῦ
μέλλοντος πεφοίβακεν· ἐγὼ | δὲ κατὰ τὴν γραφὴν ἐπιστὰς τοῖς καιροῖς καθ' οὓς συνέβη κα-
4. ταλυθῆ|ναι τὴν Μακεδόνων βασιλείαν, οὐκ ἔκεινον ἀνεπιστάτως παραδρα|μεῖν (b),
ἅτε γεγονὼς αὐτόπτης τῆς πράξεως· ἀλλ' αὐτός τε τὸν πρέπον|τα λόγον ἐπιφ-
θέγξασθαι, καὶ Δημητρίου μνησθῆναι· δοκεῖ γάρ μοι θειοτέ|ραν ἢ κατ' ἄνθρω-
πον τὴν ἀπόφασιν ποιήσασθαι· σχεδὸν γὰρ ἑκατὸν καὶ | πεντήκοντα πρότερον
8. ἐτῶν (2) τἀληθὲς ἀπεφήνατο περὶ τῶν ὕστερα συμβησομένων.

IIII. Ὅτι Εὐμένης ὁ βασιλεὺς, τῆς Περσέως καὶ Ῥω|μαίων μάχης συντετελεσμένης,
εἰς παράλογον ἐνέπεσε διάθεσιν, | ὡς οἱ πολλοὶ φασὶν, ὡς δὲ τὰ ἀνθρώπεια
12. πράγματα φύσιν ἔχει γίνεσθαι | κατὰ τὸ πλεῖστον, εἴς τι τῶν εἰωθότων συμβαί-
νειν· ἱκανὴ (c) γὰρ ἡ τύχη | τοῖς παρὰ λόγον τὰ κατὰ λόγον ἐπιζεύξαι· καὶ τινὶ
συνεργήσῃ καὶ προσ|θῇ τε τῆς αὐτῆς ῥοπὴν, αὖθις οἷα ἐκ μεταμελείας ἀντι-
16. σηκοῦν | καὶ λυμαίνεσθαι τὰ κατορθώματα παρὰ πόδας· ὃ καὶ τότε περὶ | τὸν
Εὐμένην γίνεσθαι συνέπεσε· δόξας γὰρ μάλιστα τότε τὴν ἰδίαν | ἀρχὴν ἐν ἀσφα-
λεῖ βεβηκέναι, καὶ πολλὴν ἐπιφέρειν ῥᾳστώνην τὸν ἑξ|ῆς (d) χρόνον, ἅτε τοῦ Περ-

neis casibus exserat, etiam nunc, ut arbitror, ipsa cunctis hominibus demonstravit, dum Persarum felicitatem ad Macedonas transtulit: quae quidem fortuna ipsos Macedonas tamdiu his bonis frui sinet, donec aliter ei videbitur. (id quod nunc in Perseo effectum est.) — Haec Demetrius divino quodam ore ac veluti de Apollinis tripode vaticinatus est. Ego vero qui historiam meam ad haec tempora deduxerim, quibus regnum Macedonum sublatum est, nolui rem tantam sine notatione praetergredi, praesertim quia testis oculatus fui: sed et ipse idoneam super hac re orationem scribere volui, et Demetrium quoque ad partes vocare; qui sane mihi videtur divinius, quam humana conditio fert, effatum edidisse: nam centum prope et quinquaginta ante annos, id quod futurum erat, verissime cecinit.

4. Eumenes rex post debellatum Persei cum Romanis bellum, in casus inopinos incurrit, ut vulgus loquitur; ut autem humanarum rerum conditio plerumque fert, in consuetas incidit vicissitudines. Mos enim fortunae est insperata solitis commiscendi: quae postquam alicui opitulata fuerit favoremque suum ei adiecerit, rursum sui paenitens tantundem malorum rependere gaudet, resque prosperas derepente corrumpere. Id quod eo tempore Eumeni contigit: qui cum existimaret regnum suum secura in pace constituisse, seque diutino otio deinceps

(a) Ita evidenter codex. Apud Diodorum vero item evidenter τούτους. (b) Locutio Polybio familiaris. Vide indicem graecitatis. (c) Apud Diodorum deterius ἀγαθή. (d) Cod. ἐξ ἀρχῆς.

(1) Scilicet haec intercalatio Polybii est.

(2) Ita Livius XLV. 9, qui Demetrii quidem locum ex Polybio non exscripsit, sed tamen prae oculis se habuisse demonstrat.

σέως καὶ καθόλου τῆς ἐν Μακεδονίᾳ βασι|λείας ἄρδην ἀνῃρημένης, τότε μεγίστοις
ἐνεκύρησε κινδύνοις | τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Γαλατῶν ἀνυπονοήτως [ἐπελθόν]των τοῖς 20.
καιροῖς (1). |

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΛΑ.

I. * Ἐπιλαθόμενος τῶν γεγραμμένων ὑπ' αὐτοῦ Ἀντίοχος (2) καὶ τῶν εἰρη|μέ-
νων ἐξήρτυε πόλεμον κατὰ Πτολεμαίου (3)· ὥστε καὶ λίαν ἀληθὲς φαί|νεσθαι τὸ ῥηθὲν
ὑπὸ Σιμωνίδου — χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι· — ἔχει μὲν γὰρ | ὁρμὰς ἐς τὰ 24.
καλὰ μέχρι τινὸς ἀντιποιήσασθαι τούτων εὐμαρές· | ὁμαλίσαι δὲ καὶ κατὰ πᾶσαν
περίστασιν ἐπίμονον γίνεσθαι τῇ γνώμῃ, | μηδὲν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου προυργιαί-
τερον τιθέμενον, δυσχερές. |

Ὅτι τῶν κοινοπραγησάντων περὶ τινῶν ἀπορρήτων οὐ τούτους διὰ φόβον | ἢ 28.
πόρον μηνυτὰς γινομένους τῶν συνειδότων ἐπαινοῦμεν, ἀλλὰ τοὺς | πᾶσαν ἐπιδε-
ξαμένους βάσανον καὶ τιμωρίαν, καὶ μηδὲν τῶν συνειδότων [ἀναξίους] γινομένους τῆς
αὐτῆς συμφορᾶς, τούτους ἀποδε|χόμεθα, καὶ αὐτοὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς νομίζομεν·
ὁ δὲ διὰ τὸν ἄδηλον φό|βον [τηλικ]αῦτα τῶν [ἄλλων] ἁμαρτήματα τιθεὶς 32.
P. 114. ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῖς κρα||τοῦσι, καὶ καινοποιήσας ὑπὲρ ὧν ὁ χρόνος λήθην ἀγνό-

fruiturum, quandoquidem Persei immo vero macedonicum ipsum regnum funditus deletum fuerat; tunc summa pericula adiit, propter Gallorum asiaticorum insperatas hisce temporibus incursiones.

EX LIBRO XXXI.

1. Antiochus foederis, quod verbis ac tabulis constituerat, immemor, bellum intulit Ptolemaeo. Quare et tunc verissimum patuit Simonidis dictum: — Difficile est homini bonum se praestare —. Solet enim homo honesta sectari, donec in his insistere commodum est. Verum enimvero aequam in omni eventu servare mentem, tenacemque se propositi exhibere, nihilque antiquius honestate ac iustitia ducere, id demum est perdifficile.

Ex illorum numero qui arcano aliquo foedere inter se conspirarunt, non eos commendamus qui vel metu vel utilitate impulsi consciorum indices fiunt; verum eos potius qui omne genus cruciatuum suppliciique patiuntur, ne indigni sociis calamitatis suae videantur, hos, inquam, laudamus atque egregios viros censemus. Qui vero ob latentes nescio quos timores aliorum peccata potentibus indicant, eaque in lucem revocant, quorum iam tempus memoriam inter

(1) Polybium sollerter contrahit Diodorus in excerptis meis vat. lib. XXXI. 6. Meminit rei etiam Livius XLV. 34. Porro hanc Eumenis historiam in trigesimo pono Polybii libro, quoniam quae sequitur apud Diodorum praedicto loco Prusiae historia, sumpta ut puto ex Polybio, ea pertinet ad trigesimum librum.

(2) Bellum antiochicum in Aegypto pertinere ad librum XXXI, satis mihi videor ex reliquiis editis eius libri colligere.

(3) Legendus hac super re Livius XLV. 11. sqq. Tum etiam Diodorus excerpt. vat. p. 76.

χει τῶν ὑπερέ|χοντας, πῶς οὐκ ἔμελλε δυσαρεστήσειν τοῖς ἱστορήσασιν (1);

II. Ὅτι ἀεὶ τὰ μείζω τῶν προσδοκωμένων κακῶν λήθην ποιεῖ τῶν ἐλατ|τόνων συμπτωμάτων.

4. * Ἐξ ὧν μάλιστα κατίδῃ τις ἂν ἅμα τὴν ὀξύτη|τα καὶ τὴν ἀβεβαιότητα τῆς τύχης, ὅτ' ἂν μάλιστά τις αὐτοῦ χάριν οἴηται διαπονεῖν, ταῦτα παρὰ πόδας εὑρίσκηται τοῖς ἐχθροῖς | κατασκευάζων· κίονας γὰρ κατεσκεύαζε Περσεὺς, καὶ ταύτας | καταλιπὼν ἀτελεῖς, Λεύκιος Αἰμίλιος ἐτελείωσε, καὶ τὰς αὐτὰς εἰκόνας | ἐπέστησεν (2).

8. Ὅτι τῆς αὐτῆς ψυχῆς ἐστιν ἀγῶνας τε διατίθεσθαι κα|λῶς(3), καὶ παρασκευὴν καὶ πότον μεγαλομερῆ χειρῆσαι δεόντως, καὶ πα|ρατάξασθαι τοῖς πολεμίοις στρατηγικῶς(4).

12. III. * Καὶ τὴν μὲν Λῆμνον(a) | καὶ τὴν Δῆλον κατὰ τὴν παροιμίαν τὸν λύκον τῶν ὤτων ἔλαβον· πολλὰ | γὰρ ὑπέμειναν δυσχερήματα συμπλεκόμενοι τοῖς Δηλίοις· ἐκ | δὲ τῆς τῶν Ἁλιαρτίων χώρας ὄνειδος αὐτοῖς μᾶλλον ἢ καρπός τις συνεξηκολούθησεν.

superstites aboleverat; quidni, inquam, huiusmodi homines ab historicis improbentur?

3. Semper accidit ut maiora mala quae imminent, oblivionem leviorum adferant.

* Tunc maxime volucritatem inconstantiamque fortunae cognoscere licet, cum quae quisque ad suum maxime commodum adornare putabat, ea mox hostibus suis apparavisse se comperit. Nimirum Perseus columnas elaborandas curavit, non perfecit tamen: eas vero Lucius Aemilius absolvit, statuasque ipsis imposuit.

Eiusdem animi officium est et certamina ludicra pulchre edere epulasque et potum large ac pro dignitate exhibere, et aciem sapienter contra hostes instruere.

3. * Lemnum Delumque ceperunt; lupum scilicet auribus, ut est in proverbio. Multa enim incommoda passi sunt postquam cum Deliis decertare coeperunt. Ex Haliartiorum autem regione ignominiam potius quam fructum aliquem reportarunt.

(a) Ita mihi legere videor.

(1) Pertinet fortasse hoc fragmentum ad criminationes varias, quas legati exterarum gentium ad senatum romanum detulerunt. Polyb. XXXI. 6. sqq. Et quidem potissimum cogitandum puto de accusationibus adversus Eumenem quas romanus Sulpicius per Asiam publice provocabat (cap. 10.)

(2) Livius XLV. 27. de Aemilio Delphos profecto: *inchoatas in vestibulo Apollinis columnas, quibus impositari statuas regis Persei fuerant, suis statuis victor destinavit*.

(3) Ludos magnificos ab Aemilio in Graecia editos legesis apud Livium XLV. 33. Imitationem horum splendidiorem ab Antiocho in Syria curatam tradit Polybius XXXI. 3.

(4) Polybii sibi vindicavit hunc locum Diodorus in excerptis vat. lib. XXXI. 4. Livius autem XLV. 32 Polybii verba adamussim interpretatus est: *vulgo dictum Aemilii ferebant, et convivium instruere et ludos parare, eiusdem esse qui vincere bello sciret*. Fronto princip. hist. ed. rom. p. 322: *ex summa civilis scientiae ratione sumpta videntur, ne histrionum quidem, ceterorumque scaenae aut circi aut harenae artificum indiligentem principem fuisse*. Et fer. als. p. 209. *Traianus summus bellator, tamen histrionibus interdum sese delectavit, et praeterea potavit satis strenue* etc.

* Ὅμοιοι γάρ εἰσιν οἱ τὴν Περαίαν (1) κατοικοῦντες | τοῖς οἰκέταις τοῖς ἐκ τῶν 16.
δεσμῶν ἀνελπίστως λελυμένοις, οἵτινες | πιστοῦντες τοῖς παροῦσι, μείζω μὲν λαμ-
βάνουσι τὸ κατὰ φύσιν κι|νήσεως· οὐ δοκοῦσι δὲ γινώσκεσθαι περάτους παντάπασιν (a),
οὔτε | συνορᾶσθαι διὰ τί λέλυνται, σαφῶς ἐὰν μή τι παράλογον ποιῶσι | τῶν 20.
ἄλλων ἐξηλλαγμένον.

Ὅτι καθόσον ἐδόκουν οἱ Ῥωμαῖοι βαρύ|τερον τῷ Εὐμένει προσφέρεσθαι (2), κατὰ τοσοῦτο συνέβαινε τοὺς Ἕλλη|νας προσοικειοῦσθαι· φύσει τῶν ἀνθρώπων ἀεὶ τῷ θλιβομένῳ τὴν εὐνοι|αν προσνεμόντων.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΛΒ.

I. Ὅτι Ἀρτάξιας (3) ἐβούλετο ἐπανελθεῖν (b) Ἀρα..θ (c) . . | παραινέσεσι δὲ 24.
Ἀριαράθου τοῦτ' οὐκ ἔπραξεν, ἀλλ' ἐντιμότερον [εἶχεν] αὐτὸν ἢ προτε-
ρον· οὕτως ἥ τε τοῦ δικαίου φύσις ἔχει μεγάλην δύνα|μιν, αἵ τε τῶν ἀγαθῶν
ἀνδρῶν γνῶμαι καὶ παραινέσεις, ὥστε μὴ μόνον | τοὺς φίλους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθροὺς
πολλάκις σώζειν καὶ μετατιθέναι | τὰς φύσεις αὐτῶν πρὸς τὸ βελτίον. 28.

Ὅτι παντὸς ἐπιστολίου τὸ κάλλος | ἐστὶ συστατικώτερον.

Ὅτι τοσαύτη τις ἀκολασία καὶ τηλικαύτη | ἐνεπεπτώκει ἐκτοπωτάτων ἔργων τοῖς νέοις, ὥστε πολλοὺς | μὲν ἐρώμενον ἠγορακέναι ταλάντου, πολλοὺς δὲ ταρύ-

* Peraeae incolae famulorum similes sunt vinculis insperato solutorum, qui praesenti prosperitate confisi, maiores sumunt conditione sua spiritus; neque ullum modum servare videntur, neque cognoscere quam ob rem soluti fuerint, nisi prorsus aliquid absurdum et praeter rerum ordinem perpetraverint.

Quanto gravius Romani Eumeni succensebant, tanto hunc impensius Graeci amplectebantur: qui mos perpetuus ac naturalis hominum est, ut benivolentiam suam ad adflictos convertant.

EX LIBRO XXXII.

1. Artaxias occisurus erat Ara..th . . . Verumtamen hortamentis Ariarathis obtemperans facinore abstinuit; immo homini maiorem quam antea honorem habuit. Nimirum tum iustitiae natura tum egregiorum virorum sententiae atque adhortationes tantam habent vim, ut non amicis tantummodo verum etiam inimicis saluti sint, atque horum ingenia ad meliorem frugem revocent.

Venustas in omni epistula commendatitiam vim habet.

Talis tantaque absurdorum operum intemperantia iuvenes occupaverat, ut multi amasium talento emerent; multi etiam salsamenti cadum trecentis dra-

(a) Cod. πάνταπασι. (b) Censeo scribendum esse ἐπανελεῖν *occidere*; et sic interpretor. (c) Ante θ alia littera est quam non lego. Item huius proprii nominis terminationem legere nequeo.

(1) Peraeae regionis, in opposita Rhodo insulae continenté, mentio est etiam in excerptis editis huius libri XXXI. 25.

(2) De simultate Romanorum cum Eumene Polybius XXXI. 9. 10.

(3) Artaxias Armeniae regulus. Polyb. XXVI. 6.

32. χου | κεράμιον τριακοσίων δραχμῶν· ἐφ' οἷς καὶ Μάρκος (1) εἶπε ||| ποτὲ πρὸς τὸν P. 103.
δῆμον, ὅτι μάλιστα κατίδοιεν τὴν ἐπὶ χεῖρον προ|κοπὴν τῆς πολιτείας ἐκ τούτων,
ὅτ' ἂν πωλούμενοι πλεῖον εὑρίσκω|σιν (a) οἱ μὲν εὐπρεπεῖς παῖδες τῶν ἀγρῶν, τὰ
δὲ κεράμια τῶν ταρίχων τῶν | ζευγηλατῶν (2).
4. II. Ὅτι Ῥόδιοι τἆλλα συζῶντες τῇ τοῦ πολιτεύματος | προστασίᾳ, βραχὺ
παρώλισθον ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς, ὡς ἐμὴ δόξα· | ἐπεδέξαντο γὰρ μυριάδας
σίτου ὀκτὼ καὶ εἴκοσι παρ' Εὐμένους (3) χάριν | τοῦ τὸ λογισθὲν (b) ἐκ τούτων δανεί-
8. ζεσθαι· τὸν δὲ τόκον εἰς τοὺς μισθοὺς | ὑπάρχειν τοῖς παιδευταῖς διδασκάλοις
τῶν υἱῶν· τοῦτο δὲ στενοχω|ρίας ὑπαρχούσης, καθάπερ ἐπὶ τῶν κατ' ἰδίαν βίων,
ἴσως ἂν ἐ|πιδέξαιτό τις παρὰ τῶν φίλων, ἕνεκα τοῦ μὴ περιιδεῖν ἀπαίδευ|τα γενό-
12. μενα τὰ τέκνα διὰ τὴν ἀπορίαν· εὐκαιρῶν δὲ τῷ βίῳ πᾶν | ἄν τις ὑπομεῖναι
μᾶλλον, ἢ τὸν διδόμενον τοῖς διδασκάλοις μισθὸν | ἐρανίζεσθαι παρὰ τῶν φίλων·
ὅσῳ δὲ μεῖζον δεῖ πολίτην ἰδίᾳ σω|φρονεῖν, τοσῷδε καὶ τὸ πρέπον ἐπὶ τῶν
πολλῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἰδίων | τηρητέον (4)· Ῥοδίους δὲ καὶ τελέως διά τε τὴν
16. εὐκαιρίαν τὴν ἐν τοῖς | κοινοῖς, καὶ τὴν ἐπίφασιν τῆς σεμνότητος.

Sequitur in codice brevis locus de Isocrate grammatico, qui est in editis lib. XXXII. 7. a verbis εἰς ὃν ἀποβλέψας ἄν τις usque ad προσελθεῖν ἢ πρὸς ἐκεῖνον. Tum subsequitur in codice locus de Lycisco ineditus.

24. III. Ὅτι Λυκίσκου τοῦ αἰτω|λοῦ (5) ταραχώδους ὄντος καὶ θηριώδους, ἀναιρεθέντος

chmis. Quibus animadversis Marcus aliquando in concione populi ait: vel hinc potissimum posse dignosci quanta sit ruina republicae, cum venusti pueri plus veneunt agris; salsamentorum vero cadi iugalibus bobus plus aestimantur.

2. Rhodii qui hactenus politiae suae genere ceteris omnibus praestiterunt, aliquantulum his temporibus inclinati sunt, ut mea certe opinio fert. Acceperunt enim donatos ab Eumene ducentos et octoginta mille frumenti modios, ut pretium in foenore collocarent, usuraque eius mercedem ludimagistris liberorum suorum solverent. Atqui donum huiusmodi, si forte pauperies privatam vitam premeret, liceret homini ab amicis accipere, ne liberos ineruditos egestatis causa esse pateretur. Sed tamen homo opulentus quidvis potius ab amicis corrogare non erubuerit, quam salarium illud, quod filiorum praeceptoribus dandum est. Profecto ut cives singulos privatim parsimoniam colere oportet, ita splendor ac dignitas publicam magis quam privatam vitam decet; Rhodios vero potissimum, propter suae reipublicae opes famamque dignitatis.

3. Lycisco aetolo, turbulento et seditioso homine extincto, Aetolis pax dein-

(a) Apud Diodor. εὑρίσκωνται. (b) Cod. λεγισθέν.

(1) M. Porcius Cato.

(2) Bis sibi hanc narrationem vindicavit Diodorus in excerptis vat. lib. XXXII. 1. p. 87. et XXXVII. sqq. p. 114. Vel potius eclogarii qui Diodorum excerpserunt bis eundem locum cum varietate aliqua posuerunt: cuiusmodi complures repetitiones in iure quoque iustinianeo ab eclogariis illis iurisconsultis factas esse, iamdiu observatum est.

(3) Confer Diodorum in excerptis vat. lib. XXXII. 2.

(4) Imitatur Polybium de Romanis loquens Cicero pro Flacco XII: *haec ratio et magnitudo animorum in maioribus nostris fuit, ut quum in privatis rebus suisque sumptibus minimo contenti, tenuissimo cultu viverent, in imperio atque in publica dignitate omnia ad gloriam splendoremque revocarent. Quaeritur enim in re domestica continentiae laus; in publica, dignitatis.*

(5) Caedem certe quingentorum et quinquaginta Aetolorum a Lycisco patratam memorat Livius XLV. 28.

δὲ τούτου, τὸ | ἑξῆς οἱ Αἰτωλοὶ ὡμοφρόνησαν καὶ ὡμονόησαν ἑνὸς ἀνθρώπου παραχωρή|σαντος· τηλικαύτη τίς ἐστιν ὡς ἔοικε δύναμις ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώ|πων φύσεσιν, ὥστε μὴ μόνον στρατόπεδα καὶ πόλεις, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐθ|νικὰς συστάσεις καὶ 28.
τὰς ὁλοσχερεῖς διαφορὰς τῆς οἰκουμένης, δι' ἑνὸς | ἀνδρὸς ἀρετὴν καὶ κακίαν, ποτὲ μὲν τῶν μεγίστων κακῶν, ποτὲ δὲ τῶν | μεγίστων ἀγαθῶν πεῖραν λαμβάνειν.

Ὅτι Λύκισκος κάκιστος | ὢν, καλῶς κατέστρεψε τὸν βίον (1)· ὥστε τοὺς πλείστους
εἰκότως ὀνειδί|ζειν τῇ τύχῃ, διότι τὸ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἆθλον τὴν ἀθανασίαν || 32.
P. 104. τοῖς χειρίστοις ἐνίοτε περιτίθησιν.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΛΓ.

I. Ὅτι οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀνθρώπων | διὰ τὴν πρὸς τὸ πλεῖον ἐπιθυμίαν, καὶ τὸ πνεῦμα προσέθηκαν τοῖς χρή|μασιν, ὡς Ὀλοφέρνης (a) ὁ τῆς Καππαδοκίας βασι-
λεὺς (2) κατάληπτος | γενόμενος ἀπώλετο καὶ τῆς βασιλείας ἐξέπεσεν. Ἡμεῖς δὲ 4.
συγκεφαλαιωσάμενοι τὴν τούτου κάθοδον (3), ἐπανάξομεν τὴν διήγησιν ἐπὶ τὴν εἰ|θισμένην τάξιν ᾗ χρώμεθα παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν· καὶ γὰρ νῦν | ὑπερβάντες
τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, προελάβομεν τὰ κατὰ τὴν | Ἀσίαν ταῦτα κατὰ τὴν Καππα- 8.
δοκίαν, διὰ τὸ μηδεμίαν εὔλογον | ἔχειν διαίρεσιν τῆς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπό-

ceps et concordia fuit, ob unum scilicet hominem de medio sublatum. Tanta videlicet in hominum natura vis inest, ut non solum exercitus atque urbes, verum etiam nationes integrae, immo et maiores orbis partitiones, ob unius viri virtutem vel malitiam modo maximis malis modo summis bonis adficiantur.

Lyciscus mortalium pessimus praeclare vitam finivit. Quare tum plurimi fortunae maledicebant, propterea quod gloriae immortalitatem, quae egregiorum virorum merces est, pessimis interdum largitur.

EX LIBRO XXXIII.

1. Haud pauci homines dum opes augere student, vitam cum opibus prodegerunt; id quod Holopherni accidit Cappadociae regi, qui et regno excidit et captivus interiit. Nos vero Ariarathis in regnum reditu breviter memorato, narrationem nostram ad consuetum ordinem, quo per universam historiam utimur, referemus. Ecce enim modo, praetermissis Graeciae rebus, ante ipsas res asiaticas gesta haec in Cappadocia scripsimus, quia nulla erat probabilis ratio cur

(a) Ita Ολ non Ορ scribi vulgo apud Polyb. etiam in fragm. ed. XXXIII. 12. monet Schweighaeuserus. Iustinus et Zonaras scribunt Ορ. Et quidem Stephanus byz. *Haliartum* etiam dictum interdum *Ariartum* tradit. Tum de permutatione r cum l ego disputavi ad Cic. de rep. I. 5.

(1) Nondum quicquam legi apud historicos de huius Lycisci laudabili obitu.

(2) Mentio huius est apud Polybium in excerptis editis XXXIII. 12. Ariarathis frater hic erat; isque post varias vices regnare in Cappadocia cum fratre a Romanis iussus fuerat. Sed deinde novis turbis commotis, Ariarathes totum imperium sibi vindicavit. Zonaras IX. 24.

(3) Loquitur Polybius de Ariarathis pulsi a fratre Holopherne restitutione in regnum, quam memorat etiam in editis XXXII. 23.

πλουν (1), καὶ τὴν ἐπὶ τὰ πράγ|ματα κάθοδον τοῦ Ἀριαράθου· διόπερ ἐπάνειμι δηλώσων τὰ κατὰ τὴν | Ἑλλάδα γενόμενα περὶ τοὺς αὐτοὺς καιρούς· ἐν οἷς ἴδιον καὶ παράλογον | πρᾶγμα συνέβη γενέσθαι περὶ τὴν τῶν Ὠρωπίων πόλιν (2)· ὑπὲρ οὗ τὰ μὲν ἀναδραμόντες, τὰ δὲ προλαβόντες τοῖς χρόνοις συγκεφαλαι|ωσόμεθα τὴν ὅλην πρᾶξιν, ἵνα μὴ κατὰ μέρος αὐτῆς οὔσης, οὐχ | ὅλως ἐπιφανοῦς, ἐν διῃρημένοις χρόνοις ἀπαγγέλλοντες, εὐτελῆ | καὶ ἀσαφῆ ποιῶμεν τὴν διήγησιν· ἔτ᾽ ἂν γὰρ μόλις τὸ ὅλον ἄξιον | ἐπιστάσεως φαίνηται τοῖς ἀκούουσιν, ἤ που γε τοῖς κατὰ μέρος | ἐκ διαστήματος λεγομένοις συμπαράξει τις τῶν ἀφιλομαθούντων; |

II. Ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον ταῖς (a) ἐπιτυχίαις ὡς ἐπίπαν ἄνθρωποι συμφρο|νοῦσιν· κατὰ δὲ τὰς ἀποτυχίας ἀσχάλλοντες τοῖς πράγμασιν, ἑλκώδεις | καὶ δύσκολοι γίνονται πρὸς τοὺς φίλους· ὃ καὶ περὶ τὸν Ὀλοφέρνην | συνέβη γενέσθαι, τῶν πραγμάτων αὐτῷ ἀντιπιπτόντων καὶ τῷ Θεοτί|μῳ (3), καὶ μεμφομένων ἀλλήλοις.

Ὅτι οἱ Ῥόδιοι (4) δυσθετούμενοι | τοῖς συμβαίνουσιν, εἰς παραλόγους τινὰς ἐνέπεσον ὁρμὰς καὶ παρα|σκευάς, καὶ εἰς παραπλησίαν διάθεσιν ἦλθον τοῖς ἐν ταῖς | πολυχρονίοις ἀρρωστίαις δυσποτμοῦσι· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πολλάκις | ἐπειδ᾽ ἂν (b) πάντα ποιοῦντες κατὰ λόγον τῇ θεραπείᾳ, καὶ πειθαρχοῦν|τες τοῖς ἰατροῖς,

Ariarathis ex Italia navigationem ab eius reditu in regnum separaremus. Nunc vero iam regredimur narraturi quae in Graecia per idem tempus contigerunt, quo singulare inopinumque facinus accidit urbi Oropiorum: quod quidem partim celeriter percurrentes, partim tempore praevertentes, summaria ratione universum simul exponemus; ne, si forte id quod vel integrum haud satis est conspicuum, particulatim atque interiectis temporibus referamus, prorsus vilem atque obscuram narrationem efficiamus. Nam cum vix totum corpus videtur lectoribus respectu dignum; quis, etiamsi sit ineruditus, historico faveat qui partem eius et quidem ex intervallo recitet?

2. Plerumque homines laetis in successibus concordiam servant; in adversis autem fortunam suam detestantes, asperi amicis acerbique fiunt: id quod Holopherni quoque accidit et Theotimo, qui post res suas male gestas odia mutua exercuerunt.

Rhodii calamitatibus propriis succensentes ad absurda quaedam consilia ac molimina conversi sunt: idemque fecerunt atque ii solent, qui diuturnarum infirmitatum malum exitum nanciscuntur. Nam et hi saepenumero, postquam curando corpori summopere studuerunt atque imperata medicorum fecerunt, si

(a) Malim ἐν ταῖς. (b) Ita in cod. pro ἐπειδάν.

(1) Scilicet Ariarathes Romam confugerat.

(2) Intelligit Polybius Oropi ab Atheniensibus patratam vastationem; unde illa philosophorum legatio celebris ad Romanos. Gell. VII. 14.

(3) Hunc cum anagrammate appellat Timotheum Diodorus siculus ed. Wessel. tom. II. p. 588. (Num hic erat Heracleae tyrannus, ut ille vetustior apud Diodorum XVI. 36?) Ariarathis vero et Holophernis vicissitudines habes apud eundem Diodorum tom. praed. p. 518.

(4) Etiam in fragmentis lib. XXXI. 16. Polybii editis post res Ariarathis ponuntur res Rhodiorum; et quamquam aliae ibi sunt narrationes, tamen Rhodiorum nescio quae calamitas innuitur.

μὴ δύνωνται τὸ ἐπὶ τὸ βελτίον προκοπῆς ἅ|ψασθαι, δυσθετούμενοι τοῖς συμ-
βαίνουσιν ἀποδυσπετεῖν ἀναγκάζονται· καὶ τινὲς μὲν θύταις καὶ μάντεσι προσέχειν,
ἔνιοι δὲ πάσης | ἐπῳδῆς καὶ παντὸς περιόμματος πεῖραν λαμβάνειν· ὃ καὶ περὶ τοὺς |
P. 31. Ῥοδίους συνέβαινε· πάντων γὰρ αὐτοῖς παρὰ δόξαν ἀπαντωμένων ||| "ἠναγκάζοντο
παντὶ τῷ λεγομένῳ προσέχειν καὶ πᾶσαν ἐλπίδα | σωματοποιεῖν καὶ προσδέ-
χεσθαι (1)"· καὶ τοῦτ' ἐδόκουν πάσχειν εἰκότως· | ὅτ' ἂν γὰρ μηδὲν ἀνύηται κατὰ
λόγον, δέῃ δὲ κατ' ἀνάγκην ἐνεργεῖσθαι | τὸ συνεχές, ἀνάγκη πεῖραν λαμβά- 4.
νειν καὶ τῶν παρὰ λόγον· διὸ καὶ Ῥόδιοι | ἐμπεσόντες εἰς τοιαύτην διάθεσιν,
ἐποίησαν τι τῶν γινομένων· καὶ ὃν | ἀπεδοκίμασαν ἄρχοντα, τοῦτον πάλιν εἵ-
λοντο ἄρχοντα, καὶ ἄλλα τινὰ παράλογα.

III. Ὅτι ὅτ' ἂν ἅπαξ οἱ πολλοὶ σχῶσιν ὁρμὴν πρὸς τὸ φιλεῖν ἢ μισεῖν τι- 8.
νὰς ὑπερβαλλόντως, πᾶσα πρόφασις ἱκανὴ γίνεται | πρὸς τὸ συντελεῖν τὰς
αὐτῶν προθέσεις.

* Ἀλλὰ γὰρ ὀκνῶ μήποτε | εἰς περιφερόμενον ἐμπεσὼν λάθω, πότερον ὁ
τὰ τρίγωνα ἀμέλ|γων ἢ ὁ τὸ κόσκινον ὑπέχων· δοκῶ γὰρ μὴ κἀγὼ πρὸς
ὁμο|λογουμένην ψευδολογίαν ἀκυβολογούμενος, καὶ τὸν ἐπιμετροῦντα λόγον | εἰσ- 12.
φέρων, παραπλήσιόν τι ποιεῖν· διὸ καὶ μάτην τελέως περὶ τού|των λέγων, εἰ
μή τις καὶ γράφειν ἐνύπνια βούλεται, καὶ θεωρεῖν ἐ|γρηγορότως ἐνύπνια (2).

nihilo tamen meliorem valetudinem effecerint, irascentes successibus necesse est aegro animo sint: et alii quidem haruspicibus atque hariolis aures praebent; alii quaslibet incantationes observationesve experiuntur: quod ipsum plane Rhodiis contigit. Nam quia omnia contra spem suam illis succedebant, cogebantur cuilibet dicenti adtendere atque omnem spem alere atque admittere. Etenim cum nihil ex animi sententia evenit, oportet autem fieri quod rerum instantia postulat, absurdis quoque consiliis uti necesse est. Quare et Rhodii in hunc rerum statum progressi, id quod ex usu in his rebus est fecerunt: et quem nuper magistratum abnuerant, hunc rursus sibi praeficiebant; tum et alia absurda similiter agitabant.

3. Multis, ex quo semel ad amorem vel odium nimium alicuius exarserunt, quivis praetextus sufficit ut propositum suum exsequantur.

Sed enim vereor ne in id quod circumfertur proverbium inscius incurram; nempe vel ut turturem mulgeam, vel ut cribro lac excipiam. Ego sane si in his manifestis mendaciis diu immorer, supervacuumque sermonem inferciam, haud dispari conditione sim, nec nisi prorsus absurda hac in re dicere viderer; nisi forte vel somnia in chartas conicere, vel vigilanti somnia spectare lubet.

(1) Pauca haec, quae uncis inclusi verba, citaverat Suidas voc. σωματοποιεῖν, eaque Schweighaeuserus inter grammatica Polybii fragmenta retulerat tom. V. p. 98. Nunc vero et historicum esse fragmentum noscimus, et sedem eius propriam feliciter deprehendimus.

(2) Posthinc breve spatium relinquitur in codice; ita ut videatur fieri transitio ad alium librum. Neque fere dubitandum est, quin sequatur exordium narrandi punici belli tertii. Quare satis incertum est cuinam libro, post XXXII, hoc quod subteximus prooemium adsignandum videatur.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΛΔ-ΛΖ.

16. I. Ἴσως δέ τινες ἐπιζητοῦσι πῶς ἡμεῖς οὐκ ἐναγωνίσματι (a) κεχρήμεθα |
προφερόμενοι τῶν κατὰ μέρος λόγους, τοιαύτης ὑποθέσεως ἐπειλημμένοι καὶ τη-
λικαύτης πράξεως, ὅπερ οἱ πλεῖστοι ποιοῦσι τῶν | συγγραφέων, εἰς ἀμφότερα
20. τὰ μέρη διατιθέμενοι τῶν ἐνόντας λό|γους; ἐγὼ δὲ διότι μὲν οὐκ ἀποδοκι-
μάζω τοῦτο τὸ μέρος, ἐν πλείο|σι τόποις τῆς ἱστορίας δῆλον πεποίημαι,
πολλάκις ἀπηγγελκὼς | δημηγορίας καὶ συντάξεις ἀνδρῶν πολιτικῶν· ὅτι δ᾽ οὐκ
ἐκ παντὸς | τρόπου τοῦτο προαιροῦμαι πράττειν, νῦν ἔσται συμφανές· οὔτε γὰρ |
24. ὑπόθεσιν ἐπιφανεστέραν ταύτης εὑρεῖν ῥᾴδιον, οὔτε ὕλην πλείω | καὶ παράθε-
σιν (1)· καὶ μὴν οὐδὲ προχειρότερον ἕτερον ἐμοῦ τῆς τοιαύτης | παρασκευῆς· ἀλλ᾽
οὔτε τοῖς πολιτικοῖς ἀνδράσιν οἶμαι πρέπειν | πρὸς πᾶν τὸ προτεθὲν διαβού-
28. λιον εὑρησιλογεῖν, καὶ διεξοδικοῖς χρῆσθαι | λόγοις, ἀλλ᾽ ἀεὶ τοῖς ἁρμόζουσι πρὸς
τὸν ὑποκείμενον καιρόν· οὔτε τοῖς | ἱστοριογράφοις ἐμμελετᾶν τοῖς ἀκούουσι, οὐδ᾽
ἐναποδείκνυσθαι | τὴν αὑτῶν δύναμιν, ἀλλὰ κατ᾽ ἀλήθειαν ῥηθέντα, ὅσον οἷον

EX LIBRIS XXXIIII - XXXVII.

1. Nonnulli fortasse rogabunt, cur nos exercendae eloquentiae causa, singulas orationes non proferamus; quandoquidem tam insigne argumentum tantamque rei molem in manibus habemus; neque id agamus quod plerique omnes historici solent, ut sermones nimirum in utramque partem dictos operi nostro inseramus. Ego vero quod hoc genus scribendi non improbem, in multis historiae locis declaravi, relatis saepe concionibus et colloquiis politicorum virorum. Quod autem haud in omni occasione id faciendum esse iudicem, nunc fiet manifestum: neque enim facile quis inveniat vel splendidius argumentum, vel copiosiorem materiam atque apparatum: neque rursus quispiam est magis quam ego ad id genus scriptionis instructus. Verum sicuti politicos viros haud decere arbitror, ut ad omnem quae incidit deliberationem orationes studiose meditentur, et diu multumque disserant; sed pro re nata potius apte loquantur; ita mihi videntur historici haudquaquam lectores suos verbosis declamationibus morari debere, neque suam apud hos eloquentiam ostentare; sed ea tantummodo verba, quae reapse inter agendum dicta sunt, diligenter esse referenda;

(a) Cod. ἐν ἀγωνίσματι: nam duo scribi a librario vocabula constat e spiritu primae utriusque vocabuli litterae appicto. Ego tamen unum vocabulum faciendum censui; nam ἐναγωνίζομαι verbum in usu est; quamquam ἐναγώνισμα nondum occurrere in libris videtur. Sensus certe, nec non verbi κεχρήμεθα syntaxis, postulare videntur ἐναγωνίσματι. Sed grammatici iudicent.

(1) Quod noluit facere Polybius, nempe ut orationes poneret quae in senatu romano habitae fuerunt, quum de bello tertio punico deliberaretur, id fecit quum deliberaretur de secundo Dio Cassius, ut vaticana excerpta a me inventa capp. LXVIII. sqq demonstrant.

τε, πολυ|πραγμονήσαντας διασαφεῖν, καὶ τούτων τὰ καιριώτατα καὶ πραγμα|τικώτατα. 32.

P. 32. II. * Πάλαι δὲ τούτου κεκυρωμένου βεβαίως ἐν ταῖς ἑκάστων || γνώμαις, καιρὸν ἐζήτουν ἐπιτήδειον καὶ πρόφασιν εὐσχήμονα πρὸς τοὺς | ἐκτός· πολὺ γὰρ δὴ τούτου τοῦ μέρους ἐφρόντιζον Ῥωμαῖοι, καλῶς | φρονοῦντες· ἔνστασις γὰρ πολέμου, κατὰ τὸν Δημήτριον (1), δικαία μὲν | δοκοῦσα εἶναι καὶ τὰ νικήματα ποιεῖ μείζω καὶ 4.
τὰς ἀποτεύξεις ἀσφα|λεστέρας· ἀσχήμων δὲ καὶ φαύλη, τἀναντία ἐνεργάζεται· διὸ καὶ τό|τε περὶ τῆς τῶν ἐκτὸς διαλήψεως πρὸς ἀλλήλους διαφερόμενοι πα|ρ' ὀλίγον ἀπέστησαν τοῦ πολέμου.

III. Ὅτι περὶ Καρχηδονίων ὅτε | κατεπολέμησαν αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ περὶ 8.
τῶν κατὰ τὸν ψευδο-Φίλιπ|πον, κατὰ τὴν Ἑλλάδα πολλοὶ καὶ παντοῖοι διεφέροντο λόγοι· τὰς μὲν ἀρχὰς | περὶ τῶν κατὰ Καρχηδονίους, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ὑπὲρ | τῶν κατὰ τὸν ψευδο-Φίλιππον· τὰ μὲν οὖν περὶ Καρχηδονίους ἀλλο|δοξουμένας εἶχε 12.
τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς διαλήψεις· ἔνιοι μὲν γὰρ συγ|κατῄνουν τοῖς Ῥωμαίοις φάσκοντες αὐτοὺς φρονίμως καὶ πραγματι|κῶς βουλεῦσαι περὶ τὰς δυναστείας· τὸ γὰρ τὸν ἐπικεκρεμαμένον | φόβον (2), καὶ τὴν (a) πολλάκις μὲν ἠμφισβητηκυῖαν πρὸς αὐτοὺς πόλιν ὑ|πὲρ τῆς ἡγεμονίας, ἔτι δὲ καὶ νῦν δυναμένην ἀμφισβητῆσαι σὺν | 16.
καιρῷ, ταύτην ἐπανελομένους, ἐβεβαίωσαν τῇ σφετέρᾳ πατρίδι | τὴν ἀρχήν, νοῦν ἐχόντων εἶναι καὶ μακρὰ βλεπόντων ἀνθρώπων.

nec vero omnia, sed opportunissima quaeque et praesenti negotio utilissima.

2. * Atque haec sententia quum in omnium animis firmiter esset decreta, tempus quaerebant idoneum praetextumque honorificum publicae famae causa. Huius enim rei, praeclaro sane consilio, magnopere rationem Romani habebant. Nam belli susceptio, ut ait Demetrius, si iusta videatur, et victorias reddit ampliores, et clades ipsas attenuat: turpis autem et improba, omne contra facit. Quare et tunc Romani, quum de publico populorum iudicio non satis inter eos conveniret, parumper bellum distulerunt.

3. Circa Charthaginenses, quo tempore eos debellavere Romani, et circa falsum Philippum, per Graeciam multi variique iactabantur sermones. Et primo quidem in ore Carthaginienses erant, deinde falsus Philippus. Ergo ad Carthaginienses quod adtinet, diversae ferebantur sententiae atque iudicia. Alii enim commendabant Romanos, quum dicerent sapienter eos et ex usu reip. de imperandi arte sentire. Nam quod impendentem semper terrorem, id est urbem quicum saepe de principatu certaverant, quaeque adhuc pro re nata certatura videretur; hanc, inquam, quod delevissent, suae scilicet patriae imperium constabiliverant: idque demum, aiebant, sapientium hominum esse officium et qui longe prospicerent.

(a) Cod. μὲν.

(1) Existimo laudari a Polybio Demetrii phalerei auctoritatem, non autem verba fieri de suscipiendo adversus Demetrium syrum bello. Alioquin dicendum esset κατὰ τοῦ Δημητρίου. Tum et sequentia vix cohaererent.

(2) Sic loquitur de Carthagine Cicero de rep. lib. I. fin., sine dubio ad Polybium respiciens.

20. IIII. Ἔνιοι δὲ | τούτοις ἀντέλεγον φάσκοντες, ὅτι οὐ ταύτην ἔχοντες (a) τὴν προ|αί-
ρεσιν κατεκτήσαντο τὴν ἡγεμονίαν· καὶ κατὰ μικρὸν εἰς τὴν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων
ἐκτρίβεσθαι φιλαρχίαν· καὶ βραδύτερον μὲν | ἐκείνων ὁρμᾶν, ἥξειν (b) δ' ἐπὶ τέλος ἐκ
τῶν προφαινομένων· πρότερον μὲν γὰρ πᾶσι πεπολεμηκέναι μέχρι τοῦ κρατῆσαι, καὶ |
24. συγχωρῆσαι τοὺς ἀντιταξαμένους ὅτι δεῖ πείθεσθαι σφίσι καὶ ποιεῖν τὸ παραγ-
γελλόμενον· νῦν δὲ προοίμιον μὲν ἐκτεθεῖσθαι τῆς ἰδίας προαιρέσεως τὴν κατὰ Περ-
σέα βασάζαντας (c) ἐκ ῥιζῶν | τὴν Μακεδόνων βασιλείαν, τετελειωκέναι δὲ κατὰ
28. τὸ παρὸν διὰ | τῆς περὶ Καρχηδονίων διαλήψεως· μηδενὸς γὰρ ἀνηκέστου γε-
γονότος | ἐξ ἐκείνων, ἀνηκέστως καὶ βαρέως βεβουλεῦσθαι περὶ αὐτῶν, πᾶν ἀνα-
δεχομένων καὶ πᾶν ὑπομενόντων ποιήσειν τὸ προσταττόμενον.
32. V. Ἕτεροι δὲ καθόλου πολιτικὸν εἶναι τὸ ῥωμαϊκὸν ἔθνος ἔφασαν, | καὶ τοῦτο ἴδιον
εἶναι, καὶ ἐπὶ τούτῳ σεμνύνεσθαι τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ τῷ ||| καὶ τοὺς πολεμίους ἁπλῶς καὶ P. 35.
γενναίως πολεμεῖν, μὴ νυκτε|ριναῖς ἐπιθέσεσι χρωμένους μήτ' ἐνέδραις· πᾶν δὲ
τὸ δι' ἀπάτης | ἢ δόλου γινόμενον ἀποδοκιμάζοντας· μόνους δὲ τοὺς ἐκ προ-
4. δήλου | καὶ κατὰ πρόσωπον κινδύνους ὑπολαμβάνοντας αὐτοῖς καθήκειν· | ἣν δὲ
πάντα περὶ τοὺς Καρχηδονίους δι' ἀπάτης καὶ δόλου κεχειρημένα, κατὰ βραχὺ
τὸ μὲν προτείνοντας, τὸ δ' ἐπικρυπτομένους, | ἕως οὗ παρείλαντο πάσας τὰς
8. ἐλπίδας τοῦ βοηθεῖν αὐτοῖς τοὺς | συμμάχους· τοῦτο δὲ μοναρχικῆς πραγμα-
τοποιίας οἰκεῖον εἶ|ναι μᾶλλον ἢ πολιτικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς αἱρέσεως, καὶ προσεοι-
κὸς | ἀθετήματι καὶ παρασπονδήμασι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· ἦσαν δέ | τινες

4. Alii vero his adversabantur, aiebantque nequaquam Romanos ob hanc causam principatum ad se pertraxisse; verum quia in Atheniensium ac Lacedaemoniorum ambitionem desinerent: quod etsi lentius facerent, attamen satis apparere illuc denique esse deventuros. Nam primo bellum cum omnibus gessisse, donec adeo praevalerent, ut hostes sibi persuaserint parendum esse Romanis; et quidquid imperarent, faciendum. Nunc autem consummandi propositi sui initium fecisse, cum Macedonum regnum aetate Persei radicitus everterunt: perfecisse vero illud hoc demum tempore cum Poenos in captivitatem redegerunt: quorum etsi nullum atrox in praesenti facinus extabat, nihilominus Romani atrociter ac superbe adversus eos decreverunt, nihil licet recusantes et quibusvis iussibus obsequentes.

5. Postremo alii dicebant summa civilis scientiae peritia praeditos esse Romanos: atque hoc illorum esse proprium eoque apprime gloriari, quod bella simpliciter atque ingenua ratione gererent; neque nocturnis aggressionibus neque insidiis uti solerent: atque omnino quidquid fraude dolove fit, improbarent; eaque tantum digna sui pericula reputarent, quae palam atque aperto marte suscipiuntur. Contra apud Carthaginienses omnia fraude doloque tractari, dum aliquid modo prae se ferrent, modo protinus dissimularent; donec omnem spem suppetiarum ferendarum sociis suis eripuerunt. Iam huiusmodi acta magis esse monarchicae ambitionis propria quam civilis romanique instituti; et si recte aestimentur, haud magnopere a foedifragorum crimine differre. Sed enim alii his

(a) Cod. habet οὐ τῆς. Tum relicto non ita brevis vocabuli spatio, sequitur τοὺς τὴν προαίρεσιν. Ego igitur lacunam explevi totidem litteris, locumque persanavi. (b) Cod. ἥξειν. (c) Ita cod.

οἱ καὶ τούτοις ἀντιλέγοντες· εἰ μὲν γὰρ πρὶν ἢ δοῦναι τῶν | Καρχηδονίων τὴν 12.
ἐπιτροπὴν αὐτῶν οὕτως ἐχείριζον τὰ πράγματα |, καὶ βραχὺ τὰ μὲν προτεί-
νοντες τὰ δὲ παραγυμνοῦντες, εἰκότως | ἂν αὐτῶν ἐνόχους φαίνεσθαι τοῖς ἐγκα-
λουμένοις· εἰ δὲ δόντων | αὐτῶν τῶν Καρχηδονίων τὴν ἐπιτροπὴν ὥστε βουλεύεσθαι
Ῥω|μαίους ὅ τί ποτε φαίνοιτο περὶ αὐτῶν, οὕτω λαβόντες τὴν ἐξουσί|αν ᾧ ποτε 16.
δοκεῖ σφίσι τὸ κριθὲν ἐπιτάττειν . . . | ουκ . . . γενόμενον ἀσεβή-
ματι παραπλήσιον . . . | . . . παρασπονδήματι μικροῦ εἶχ . . . |
μήματι τὸ παρα . . . ξιων . . . | ἔγκλημα . . . | τὸ γενό- 20.
μενον ὑπὸ Ῥωμαίων· ἀσέβημα μὲν γὰρ εἶναι τὸ εἰς τῶν | θεοὺς καὶ τῶν γο-
νεῖς καὶ τῶν τεθνεῶτας ἁμαρτάνειν· παρασπόνδη|μα δὲ παρὰ τῶν ἐνόρκους (a) 24.
καὶ τὰς ἐγγράπτους ὁμολογίας πρὸς | τὸν . . . τῶν ἐθισμοὺς ἐ|πιτελου-
μένων . . . ων οὐδὲν . . . τὸ παρὸν ἐνόχους εἶναι Ῥωμαίους· | οὐ γὰρ
εἰς τῶν θεοὺς οὔτ' εἰς τῶν γονεῖς οὐδ' εἰς τῶν τεθνηκό|τας ἐξαμαρτάνειν, 28.
οὐδὲ μὴν ὅρκους οὐδὲ συνθήκας παρα|βαίνειν· τὸ δ' ἐναντίον αὐτῶν ἐγκα-
λεῖν τοῖς Καρχηδονίοις ὅτι | παραβεβήκασι· καὶ μὲν οὐδὲ νόμους οὐδὲ ἐθισ-
μοὺς οὐδὲ τὴν καρ|δίαν (b) πιστὸν ἀθετεῖν· λαβόντες γὰρ τὴν ἐπιτροπὴν παρ'
ἑκόντων | ὃ βούλοιντο πράττειν, οὐ πειθαρχούντων τοῖς παραγγελλομένοις, || 32.
P. 36. οὕτως αὐτοῖς προάγειν τὴν ἀνάγκην· περὶ μὲν οὖν Ῥωμαίων καὶ | Καρχηδονίων
ταῦτ' ἐλέγετο.

VI. Περὶ δὲ τοῦ ψευδο-Φιλίππου, τὸ μὲν | πρῶτον οὐδ' ἀνεκτὸς ὁ λόγος ἐφαί-
νετο· πάρεστί τις ἐπὶ τὴν Μακεδο|νίαν ἀεροπετὴς Φίλιππος, καταφρονήσας οὐ 4.
μόνον Μακεδό|νων ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίων, οὐδεμίαν ἀφορμὴν εὔλογον ἔχων πρὸς
τὴν | ἐπιβολήν· ἅτε γινωσκομένου τοῦ κατ' ἀλήθειαν Φιλίππου (1), διό|τι σχεδὸν

contradicebant: nempe quod si ante quam Carthaginienses res suas Romanorum fidei tradidissent, hi postremi ita cum illis tergiversati essent, merito viderentur his criminibus esse affines. Sin autem Carthaginiensibus iam se Romanorum clementiae permittentibus, ita ut Romani de rebus eorum arbitratu suo statuerent; tradita nimirum potestate ut quicquid libitum foret imperarent . . . sceleri simile . . . Impius ille est qui adversus deos, parentes, mortuosque peccat: foedifragus autem qui pacta sacramento tabulisque firmata violat . . . in praesentiarum reos esse Romanos. Neque enim vel in parentes vel in mortuos peccabant, neque sacramenta aut foedera violabant: immo vero de his Romani Carthaginienses insimulabant. Et quidem neque leges neque patrios mores neque . . fides violare sinit. Quum enim Carthaginienses Romanorum prorsus arbitratui se permisissent, tum demum illis, nisi paruissent, supremum excidium inferendum erat. Ac de Romanis quidem et de Carthaginiensibus hi sermones serebantur.

6. Ad falsum Philippum quod adtinet, principio quidem ne tolerandus quidem rumor videbatur. Apparet in Macedonia velut caelo delapsus Philippus quidam, ad contemtum non Macedonum tantummodo verum etiam Romanorum; nullo ad tantam rem gerendam probabili adiumento instructus: satis enim cogni-

(a) Cod. videtur habere ἐνείκους. (b) Ita in codice mihi legere videor.

(1) *Philippus* (inquit Livius XLII. 52.) *Persei natura frater, adoptione filius: minor, quem Alexandrum vocabant, naturalis erat.* Hinc idem Livius XLV. 42. non Philippum, sed Alexandrum, cum Perseo ductum Albam in custodiam dicit. Sed tamen etiam Philippus in Aemilii triumpho apparuisse videtur. Liv. cap. 39.

ὀκτωκαίδεκα γεγονὼς ἔτη μετήλλαξε τὸν βίον ἐν | Ἄλβᾳ τῆς Ἰταλίας, δυσὶν ἔτεσιν ὕστερον μετ' αὐτοῦ τοῦ Περσέως· μετὰ | δὲ μῆνας τρεῖς ἢ δ' προσπεσούσης φήμης διότι νενίκηκε μά|χῃ τοὺς Μακεδόνας πέραν τοῦ Στρυμόνος τὴν ὀδομαντικὴν (a), τινὲς | μὲν ἀπέσχοντο τοῦ λόγου, οἱ δὲ πλείους ἀκμὴν ἠπίστουν· μετ' οὐ | πολὺ δὲ πάλιν ἅμα τοῦ λόγου προσπεσόντος ὅτι νικᾷ μάχῃ τοὺς | Μακεδόνας, ἐπὶ τάδε τοῦ Στρυμόνος καὶ πάσης Μακεδονίας κρα|τεῖ, καὶ Θετταλῶν γράμματα καὶ πρεσβευτὰς πεμψάντων πρὸς τοὺς | Ἀχαιοὺς καὶ παρακαλεσάντων βοηθεῖν σφίσι διὰ περὶ αὐτοὺς ὑπάρχον|τας κινδύνους, θαυμαστὸν ἐφάνη καὶ παράδοξον γεγονός· οὐδεμία | γὰρ οὔτε πιθανότης οὔτ' εὔλογον προὐφαίνετο περὶ τοῦ συμβεβηκότος· | τοιαῦται μὲν οὖν περὶ τούτων ἦσαν διαθέσεις. |

VII. Ὅτι προσπεσόντων εἰς τὴν Πελοπόννησον γραμμάτων τοῖς Ἀχαι|οῖς παρὰ τοῦ Μανιλίου (1), διότι καλῶς ποιήσουσι ΠΟΛΥΒΙΟΝ τὸν | μεγαλοπολίτην ἐκπέμψοντες μετὰ σπουδῆς εἰς Λιλύβαιον, ὡς χρείας οὔσης αὐτοῦ δημοσίων ἕνεκεν πραγμάτων, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς ἐκπέμπειν ἀκολούθως τοῖς ὑπὸ τοῦ ὑπάτου γεγραμμένοις· ἡμεῖς | δὲ νομίζοντες ἑαυτοῖς καθήκειν κατὰ πολλοὺς τρόπους τὸ πειθαρχεῖν Ῥωμαίοις, πάντα τ' ἄλλα πάρεργα [θέσθαι], τῆς θερείας ἀρχομένης | ἐξεπλεύσαμεν (2)· ἀφικόμενοι δ' εἰς Κέρκυραν καὶ καταλαβόντες αὖθις | γράμματα παρὰ τῶν ὑπάτων προσπεπτωκότα τοῖς Κερκυραίοις, | ἐν οἷς διέταξαν, ὅτι τοὺς ὁμήρους ἤδη παραδεδώκασιν αὐτοῖς | οἱ Καρχηδόνιοι,

tus erat verus Philippus, qui octodecim annos natus vitam Albae in Italia finiverat biennio post ipsum Perseum. Iamvero post tres quatuorve menses fama de proelio nunciata quo ille Macedonas trans Strymonem vicerat, nonnulli quidem rumori huic fidem adhibebant, plerique tamen omnino erant increduli. Sed enim nuncio iterum allato de victoria contra Macedonas; quodque insuper Strymonem ac totam Macedoniam falsus Philippus teneret; quumque Thessalorum litterae legatique ad Achaeos venissent, auxilia petentes ob propulsanda quae imminebant pericula, res miraculo similis videbatur: incredibiliter enim et sine idonea causa contingere videbatur. In his igitur eventibus sic animi mortalium adficiebantur.

7. Litteris Manilii in Peloponnesum ad Achaeos adlatis, recte eos facturos si POLYBIUM megalopolitanum ilico mitterent Lilybaeum, propterea quod adventus eius ex usu reipublicae futurus esset; visum est Achaeis praedictum virum mittere, prout consulis litterae postulabant. Nos item existimantes multas ob causas utile esse obtemperare Romanis, aliis interim negotiis insuper habitis, aestate incipiente cursui nos commisimus. Sed enim Corcyram delati, quum ibi rursus litterae a consulibus ad Corcyraeos venissent, quibus significabatur iam obsides a Carthaginiensibus fuisse traditos, gentemque omnem ad

(a) Ita evidenter codex.

(1) Consul hic erat anno quo coepit bellum punicum tertium. Confer Scipionis somnium.

(2) Incognitum erat in historia hoc Polybii iter. Apparet autem romanum consulem uti voluisse consiliario Polybio in gerendo bello. Atque ita reapse nonnullos post annos accidit ut Polybius Scipionis minoris Carthaginem oppugnantis latus tegeret.

πάντες ἕτοιμοι δ' εἰσιν αὐτοῖς πειθαρχεῖν, νομίσαν|τες δὲ λελύσθαι τὸν πόλε-
μον καὶ μηκέτι χρείαν ἡμῶν εἶναι μηδεμί|αν, αὖθις ἀπεπλεύσαμεν εἰς τὴν Πε-
λοπόννησον.

VIII. Οὐ χρὴ δὲ θαυ|μάζειν ἐὰν ποτὲ μὲν τῷ κυρίῳ σημαίνωμεν αὐτῶν 32.
P. 97. ὀνόματι, ||| ποτὲ δὲ ταῖς κοιναῖς ἐμφάσεσιν· οἷον οὕτως, ἐμοῦ δὲ ταῦτ' εἰ-
πόν|τος· καὶ πάλιν, ἡμῶν δὲ συγκαταθεμένων· ἐπὶ πολὺ μὲν ἐμπεπλεγμέ-
νων ἡμῶν εἰς τὰς μετὰ ταῦτα μελλούσας ἱστορεῖσθαι πράξεις, | ἀναγκαῖον ἐστὶ 4.
μεταλαμβάνειν τὰς περὶ αὐτῶν σημασίας, ἵνα μήτε | τοὔνομα συνεχῶς προ-
φερόμενοι προσκόπτωμεν ταυτολογοῦντες, | μήτε πάλιν ἐμοῦ καὶ δι' ἐμὲ παρ' ἕκαστον λέ-
γοντες λάθωμεν εἰς | φορτικὴν διάθεσιν ἐμπίπτοντες· ἀλλὰ συγχρώμενοι τοῖς
τούτοις | καὶ μεταλαμβάνοντες ἀεὶ τὸ τῷ καιρῷ πρέπον, ἐφ' ὅσον οἷόν τε δια- 8.
φεύ|γοντες τὸ λίαν ἐπαχθὲς τῆς περὶ αὐτῶν λαλιᾶς· ἐπειδὴ φύσει μὲν ἀ|πρόσ-
δεκτός ἐστιν ὁ τοιοῦτος λόγος, ἀναγκαῖος δ' ὑπάρχει πολλάκις ὅ|τ' ἂν
μὴ δύνηται ἄλλως ἢ δηλῶσαι τὸ προκείμενον· γέγονε δέ τι πρὸς | τοῦτο 12.
τὸ μέρος ἡμῖν οἷα ἐκ ταυτομάτου συνέργημα, τὸ μηδένα | μέχρι γε τῶν καθ'
ἡμᾶς καιρῶν ταυτὸν ἡμῖν ὄνομα κεκληρονομηκέ|ναι κυρίως, ὅσον γε ἡμᾶς εἰ-
δέναι (1).

VIIII. Ὅτι κατά τι σύμπτω|μα τῶν μὲν τοῦ Καλλικράτους εἰκόνων εἰσφερομένων
κατὰ σκό|τος, τῶν δὲ τοῦ Λυκόρτα (2) κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκφερομένων εἰς τὸ | φῶς κατὰ τὴν 16.
ἐξ ἀρχῆς διάθεσιν (a), πάντας ἠνάγκαζε τὸ γινόμενον | ἐπιφθέγγεσθαι, διότι δεῖ

imperata facienda esse paratam; nos arbitrati bellum esse dissolutum, neque iam nostra opera opus fore, in Peloponnesum denuo navigavimus.

8. Nemo miretur si modo proprio nomine nosmet ipsos appellamus, modo communibus significationibus; veluti haec "me dicente": rursusque "nobis vero adsentientibus". Quum enim in iis, quae narrandae supersunt, rebus saepenumero nos impliciti simus, appellationes commutare necesse est; ne si nomen perpetuo scribamus, in tantologiae vitium incurramus: neque rursus si "ego" et "me" tertio quoque verbo dicamus, lectoribus nostris taedio simus. Ergo his appellationibus utentes, easdemque prout res tulerit commutantes, pro virili parte operam dabimus ut gravem repetitionum molestiam defugiamus: namque hoc genus loquendi et natura sua iniucundum est, et saepe tamen est necessarium, cum aliter rem propositam declarare non licet. Mihi ceteroquin hac in parte quaedam adest commoditas, propterea quod ad haec usque tempora nemo, quod sciam, nomen meum proprium sortitus est.

9. Quum casu quodam accidisset ut Callicratis statuae noctu subducerentur, Lycortae autem interdiu ad lucem suamque pristinam stationem referrentur; res haec omnes dicere cogebat, non oportere superbiam in rebus prosperis

(a) Eadem locutio est apud Polybium XV. 31.

(1) Insignis est hic vaticani codicis locus ad refutandos Casaubonum, Fabricium, Reiskium, et Schweighaeuserum, qui Polybium megalopolitanum libro XI. 15. memoratum, negant esse hunc nostrum historicum; sed paulo seniorem credunt, et historici fortasse patruum aut avum. Ergo in praedicto etiam loco sine dubio intelligendus est noster historicus.

(2) Lycortae (qui pater Polybii historici fuit) dissensio et contentiones cum Callicrato, ex ipso Polybio XXIX. 8 – 10. cognitae sunt.

20. μηδέποτε τοῖς καιροῖς ὑπερηφάνως ἔχειν | κατὰ τῶν πέλας, εἰδότα διότι καὶ λίαν τοῦτ' ἔστιν ἴδιον ἐπιτηδὲς | τῆς τύχης, τὸ τοῖς αὐτῶν ἐπινοήμασι καὶ νομοθετήμασιν ἐξ ὑποστρο|φῆς αὐτῶν ὑποβάλλειν τῶν νομοθετήσαντας.

24. Ὅτι αὐτὸ τὸ φύσει | φιλόκαινον τῶν ἀνθρώπων ἱκανόν ἐστι πρὸς πᾶσαν μεταβολήν. |

X. Ὅτι Ῥωμαῖοι ἔπεμψαν πρεσβευτὰς τοὺς ἐπιληψομένους τῆς ὁρμῆς | τῆς τοῦ Νικομήδους (a), καὶ κωλύσοντας τὸν Ἄτταλον πολεμεῖν τῷ | Προυσίᾳ· καὶ κατεστάθησαν Μάρκος Λικίννιος ἄνθρωπος ποδαγρικὸς | καὶ τελείως ἀδύνατος τοῖς ποσίν· καὶ μετὰ τούτου (b) Αὖλος Μακίνιος ὃς κε|ραμίδος εἰς τὴν κεφαλὴν
28. ἐμπεσούσης αὐτῷ, τηλικαύτας καὶ τοσ|αύτας οὐλὰς εἶχε διὰ τῆς κεφαλῆς ὥστε θαυμαστὸν εἶναι πῶς | ἐσώθη· καὶ Λεύκιος Μαλλιολέων ὃς πάντων ἐδόκει Ῥωμαίων ἀναισθη|τότατος ὑπάρχειν (1)· τῆς δὲ πράξεως προσδεομένης τάχους καὶ τόλ|
32. μης, ἐδόκουν ἀφυέστατοι πρὸς τὴν χρείαν εἶναι ταύτην οἱ καθιστάμενοι· | διὸ καὶ φασὶ Μάρκον Πόρκιον τὸν Κάτωνα προσαγορευόμενον εἰπεῖν || ἐν συγκλήτῳ, P. 98.
διότι συμβήσεται μὴ μόνον ἀπολιπόμενον φθάσαι τὸν | Προυσίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν Νικομήδην γηράσαντα ἐν τῇ βασιλείᾳ· | πῶς γὰρ οἷόν τε καταταχῆσαι;
4. πῶς δὲ καταταχήσαντας ἀνύσασ|θαι τὴν πρεσβείαν; μήτε πόδας μήτε κεφαλὴν μήτε καρδίαν ἔχοντας. |

XI. * Ἐγὼ δέ φησιν ὁ ΠΟΛΥΒΙΟΣ ἐπιτιμῶν τοῖς τὴν τύχην καὶ τὴν εἱμαρμένην ἐγ|γράφουσιν ἐπί τε τὰς κοινὰς πράξεις καὶ τὰς κατ' ἰδίαν περιπετείας (c),

adversus quempiam exserere; immo potius cogitare, hunc esse proprium fortunae morem, ut iisdemmet molitionibus atque consiliis auctores suos vicissim irretiat.

Quum naturaliter homines novarum rerum studiosi sint, iam hinc omnium commutationum abunde causa consurgit.

10. Romani legatos miserunt qui Nicomedis impetum reprimerent, Attalumque ab inferendo Prusiae bello prohiberent. Lecti vero fuere Marcus Licinius, vir podagricus et pedibus plane inutilis; atque huic dati collegae Aulus Macinius, qui a tegulae lapsu tot talesque in capite cicatrices retulerat, ut non sine miraculo viveret; et denique Lucius Mallioleo, quo nemo habetior inter Romanos esse credebatur. Quum autem celeritate negotium atque efficacia indigeret, ineptissimi ad id videbantur qui fuerant electi homines. Igitur fama est Marcum Porcium cognomento Catonem in senatu dixisse, fore ut ante non solum Prusias moreretur, verum etiam Nicomedes in regno senesceret. Quomodo enim fieri poterat ut hi viri properarent? vel si forte properarent, quomodo legationis propositum exsequerentur? qui neque pedes neque caput, neque cor haberent.

11. Ego vero (ait POLYBIUS obiurgans eos qui fortunam fatumque sive in publicis rebus sive in privatis casibus accusant) volo nunc de hac quaestione

(a) Cod. Αυκομήδους. Sed recte infra Νικ. (b) Cod. τούτων. (c) In codice heic mendose obtruditur ἐπιδέχεται τρόπους: quae verba suo in loco infra occurrunt.

(1) Narrationem hanc vindicavit sibi ex Polybio Diodorus in vaticanis excerptis a me editis lib. XXXII. 6, sed cum insigni in legatorum nominibus varietate.

νῦν βούλομαι περὶ τούτου τοῦ μέρους διαστείλασθαι καθόσον ὁ τῆς πραγματι- 8.
κῆς ἱστορίας ἐπιδέχεται τρόπος· ὧν μὲν ἡμῖν ἀδύνατον ἢ δυσχερὲς τὰς αἰ-
τίας καταλαβεῖν | ἄνθρωπον ὄντα (a), περὶ τούτων ἴσως ἄν τις ἀπορῶν ἐπὶ τὸν
θεὸν τὴν | ἀναφορὰν ποιοῖτο καὶ τὴν τύχην (1), οἷον ὄμβρων καὶ ὑετῶν δεξιῶν ἐπιφο- 12.
ρὰ συνεχής· ἢ τἀναντία πάλιν αὐχμῶν καὶ πάγων, καὶ διὰ ταῦτα | φθορὰ
καρπῶν· ὁμοίως λοιμικαὶ διαθέσεις συνεχεῖς, (καὶ) ἄλλα παραπλήσια τούτοις,
ὧν οὐκ εὐμαρὲς τὴν αἰτίαν εὑρεῖν· διόπερ εἰκότως περὶ τῶν τοιούτων ἀκολουθοῦν-
τες ταῖς τῶν πολλῶν δόξαις, διὰ τὴν ἀπορίαν ἱκετεύοντες καὶ θύοντες ἐξιλα- 16.
σκόμενοι | τὸ θεῖον πέμπομεν ἐρησόμενοι (b) τοὺς θεούς· ἔτι ταῦτα λέγουσιν |
ἢ πράττουσιν ἡμῖν ἄμεινον εἴη καὶ γένοιτο παῦλα τῶν ἐνεστώτων | κακῶν (2)· τῶν δ'
ἀδυνάτων ἐστὶ τὴν αἰτίαν εὑρεῖν, ἐξ ἧς καὶ δι' ἣν ἐγένετο συμβαῖνον. 20.

XII. Ὅτι μοι (c) δοκεῖ τῶν τοιούτων δεῖν ἐπὶ τὸ θεῖον ποιεῖσθαι τὴν ἀνα-
φοράν· λέγω δὲ οἷον οὕτως ἐπέσχεν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς | καιροῖς τὴν Ἑλλάδα
πᾶσαν ἀπαιδιά καὶ συλλήβδην ὀλιγανθρωπία, δι' ἣν αἵ τε πόλεις ἐξηρημώ-
θησαν, καὶ ἀφορίαν εἶναι συνέβαινε· καίπερ οὔτε πολέμων συνεχῶν ἐσχηκότων 24.
ἡμᾶς, οὔτε | λοιμικῶν περιστάσεων· εἴ τις οὖν περὶ τούτου συνεβούλευσεν |
εἰς θεοὺς πέμπειν ἐρησομένους, τί ποτ' ἂν ἢ λέγοντες ἢ πράττοντες πλείο-
νες γινόμεθα καὶ κάλλιον οἰκοῖμεν τὰς πόλεις, ἆρ' | οὐ [καθαρὸν] ἂν 28.

•

disserere, quantum pragmaticae historiae ratio patitur. Quidquid homini intelligere arduum est, id fere quispiam ob suam perplexitatem ad Deum fortunamque referre solet; velut imbrium pluviarumque felicium perpetuam vicissitudinem; itemque his contrarias siccitates et frigorum nimietates, unde frugum corruptio gignitur: item pestilentias diutinas, aliaque his similia, quorum causam nobis cognoscere difficile est. Quare et nos hac in re opinionibus multitudinis obsequentes, ob consilii penuriam, precibus et sacrificiis numen propitiamus, atque ad deos consulendos mittimus. Et quidem si ita loquamur et dictis facta consentiant, res melius se habebit, atque ingruentium malorum requiem nanciscemur. Causam tamen, ex qua vel propter quam hae res fiunt, deprehendere non est possibile.

12. Haud tamen mihi videtur praesentium rerum ad deos causa referenda, sterilitatis nimirum penuriaeque hominum, qua nostris temporibus Graecia squallet; ita ut urbes vastae sint, et agri infoecundi; quamquam neque diutina bella neque pestilentiae nos corripuerint. Siquis igitur nobis auctor fiat oracula consulendi, quanam potissimum ratione numerum nostri generis augere possimus, urbesque felicius frequentare; nonne, inquam, apparet causam eius rei manifestam emen-

(a) Ita cod. Sed pervelim ἀνθρώποις οὖσι, vel ἀνθρώπῳ ὄντι. (b) Cod. εὑρησ. Sed recte paulo infra ἐρησ.
(c) Cod. μοί. Verumtamen sensus postulat μή.

(1) Semina haec sunt lucretianae doctrinae, quam iamdiu docti homines refutaverunt. Et quidem quum in ethnicis scriptoribus versemur, haud mirum est siquid hi praeter christiani dogmatis pietatisque regulas ob suam inscitiam aliquando loquuntur.

(2) Praeclara Polybii doctrina! Reapse enim qui divinam providentiam fatentur, ad eamque rationes suas accommodant, grande malorum solatium inveniunt, et vitam recte sapienterque componunt.

ἐφαίνετο τῆς αἰτίας προφανοῦς ὑπαρχούσης καὶ | τῆς διορθώσεως ἐν ἡμῖν κειμέ- P. 69.
νης; τῶν γὰρ ἀνθρώπων εἰς ἀλεξανεμί|αν καὶ φιλατρημοσύνην ἔτι δὲ ῥαθυμίαν
ἐκτετραμμένων, καὶ | μὴ βουλομένων μήτε γαμεῖν μήτε ἀναγάμως τὰ γεινόμενα τέκνα |
τρέφειν, ἀλλὰ μόλις ἓν τῶν πλείστων ἢ δύω, χάριν τοῦ πλουσίους ||| τούτους κατα-
λιπεῖν καὶ σπαταλῶντας θρέψαι, ταχέως ἔλαθε τὸ κα|κὸν αὐξηθέν· καὶ γὰρ
ἑνὸς ὄντος ἢ δυεῖν, τούτων τὸν μὲν πόλεμος ἢ | νόσος ἐνστάσα παρείλετο,
4. δῆλον ὡς ἀνάγκη καταλίπεσθαι τὰς οἰ|κήσεις ἐρήμους· καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν
μελιττῶν τὰ σμήνη, τὸν αὐτὸν | τρόπον κατὰ βραχὺ τὰς πόλεις ἀπορουμένας ἀδυ-
νατεῖν· ὑπὲρ | ὧν οὐδὲ χρεία παρὰ τῶν θεῶν πυνθάνεσθαι, πῶς ἂν ἀπολυ-
8. θείη|μεν τῆς τοσαύτης βλάβης· ὁ γὰρ τυχὼν τῶν ἀνθρώπων ἐρεῖ διὰ τί μά|λι-
στα μὲν αὐτοὶ δι' αὐτῶν μεταθέμενοι τὸν ζῆλον; εἰ δὲ μὴ νόμους | γράψαντες
ἵνα στρέφηται τὰ γεινόμενα· περὶ τούτων οὔτε μάντεων | οὔτε τερατιῶν χρεία·
ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος· ἀλλ' ἐ|π' ἐκείνων ἐφ' ὧν ἀλήπτους
12. ἢ δυσλήπτους εἶναι τὰς αἰτίας συμβαί|νει ὑπερ[βαί]νειν· ὧν ἓν ἦν καὶ τὸ περὶ Μα-
κε|δόνας γεγενημένον· Μακε|δόνες μὲν γὰρ ὑπὸ Ῥωμαίων πολλῶν καὶ μεγάλων ἐτετεύ-
χεισαν φιλανθρωπείων|κοινῇ . . ἀπολυθέντων τῶν ἀρχικῶν ἐπιταγμάτων, ἐφόσον |
16. καὶ μεταλαβόντες ἀπὸ δουλείας ὁμολογουμένως ἐλευθερίαν· ἰδίᾳ | δὲ (1) . . δυσ-
μενείας | μὲν ἡ βλάβης . . ὑπὸ δὲ τοῦ ψευδοῦς | . . ται παρὰ τοῦ ψευ-
32. δο-Φιλίππου τῶν εἰς αὐτοὺς παρανομημάτων· | οἱ δὲ τὸ . . πολλῶν τε μετὰ ||
μὲν τοῦ Δημητρίου, καὶ πάλιν μετὰ Περσέως, μαχόμενοι πρὸς Ῥωμαί|ους ἡττήθη- P. 69.
σαν· ἀνδρὶ συγνῷ συναγωνιζόμενοι, περὶ τῆς τούτου βασιλείας ἀνδραγαθή-
4. σαντες ἐνίκησαν Ῥωμαίους· ἐξ ὧν τίς οὐ|κ ἂν διαπορήσειεν ἐπὶ τῷ συμβάν-
τι; τὴν γὰρ αἰτίαν εὑρεῖν τού|των δυσχερές· διόπερ ἄν τις ἐπὶ τῶν τοιούτων δια-

dandique facultatem nobismet inesse? Nam quia homines ad securitatem et quietem ignaviamque conversi neque nubere volunt, neque liberos extra nuptias genitos alere; vel ex plurimis vix unum aut alterum; quô scilicet hos divites luxuriantesque post se relinquant; clam quidem sed celeriter tamen propagatum id malum est. Quum enim unus aut alter filius superesset, hos ipsos vel bellum vel incidens morbus abstulit; unde vacuas fieri domos necesse fuit: atque ut in apum examinibus fit, sic urbibus sensim contigit solitariis invalidisque fieri. Ergo huiusmodi detrimentorum non est quod a diis depulsionem quaeramus: nam quivis homo nos admonebit ut studia nostra immutemus scriptisque legibus praeterita emendemus. Ergo hac in re neque vatibus neque praestigiatoribus opus est. Idemque sermo ad singulos quoque eventus valet. Sed enim earum rerum, quarum causae vix aut ne vix quidem cognosci queunt, excelsior natura est: quas inter Macedonum quoque fatum recensendum est. Etenim Macedones post multa ac magna a Romanis accepta beneficia . . . regio imperio exonerati, libertate vera recepta . . . a falso Philippo . . . . *foederibus ictis* cum Demetrio, rursusque cum Perseo, nihilominus Romanos bello adgressi, victi fuerunt. — Et quidem *initio* dum homini acerbo faverent eiusque regnum strenue tuerentur, clade adfecerunt Romanos. Hos, inquam, eventus quis non miretur? quamquam horum causam invenire difficile. Quare quod eiusmodi consilia

(1) Reliqua paginae huius pars dimidia legi nequit in oblitterato codice.

θέσεων δαιμο|νοβλαβείαν εἴποι τὸ γεγονὸς, καὶ μῆνιν ἐκ θεῶν ἅπασι Μακεδό|σιν ἀπηντηκυῖαν· δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν λεχθησομένων. |

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΛΗ.

I. Ὅτι ἡ λη βίβλος περιέχει τὴν συντέλειαν τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀτυχίας (1). | Καὶ 8.
περὶ γὰρ τῆς Ἑλλάδος καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρος πλεονάκις | ἐπταικυίας,
ὅμως οὐδὲ ποῖος ἄν τις τῶν προτέρων ἐλαττωμά|των οἰκειότερον ἐφάρμοστον τὸ
τῆς ἀτυχίας ὄνομα καὶ τὴν ἔννοιαν | ταύτην ὡς τοῖς κατ . . . γεγονόσιν. 12.
οὐ μὴν ἀλλὰ . . ἔπαθον, | ἐλεήσῃ τὶς ἂν τοὺς Ἕλληνας· εἰ δὲ μᾶλλον . .
ἠτυχη|κέναι νομίσειε πειθόμενος περὶ ἑκάστης τὰς ἀληθείας· δοκοῦν|τος γοῦν
μέχρι τοῦ πάθους γεγονέναι τὸ περὶ τοὺς Καρχηδονίους, | οὐκ ἔλαττον ἄν τις 16.
θήσαιτο, κατὰ δέ τι μεῖζον τὸ περὶ τὴν Ἑλλάδα | τότε συμβάν· οἱ μὲν γὰρ
τὸ πᾶν ἔσχατον ἀπολογίαν τε πρὸς τοὺς | ἐπιγινομένους περὶ σφῶν ἀπέλειπον, οὗτοι οὐδὲ ἀφορμὴν οὐ|δὲ λόγον ἔδοσαν τοῖς βουλομένοις σφίσι βοηθεῖν
ὑπὲρ τῶν ἡμαρ|τημένων· οἱ Καρχηδόνιοι μὲν ἅμα ταῖς περιπετείαις ἄρδην ἀφα- 20.
νισθέντες, ἀνεπαίσθητοι τῶν σφετέρων εἰς τὸ μέλλον ἐγένον|το συμπτωμάτων·
οἱ δὲ Ἕλληνες ἐφορῶντες αὐτῶν ἀτυχίας, παισὶ παίδων παραδόσιμον ἐποίησαν
τὴν ἀκληρίαν (2)· | ὡς καθόσον τοὺς ζῶντας μετὰ τιμωρίας ἐλεεινοτέρους νομίζομεν |

ceperint Macedones, dicendum est nescio quod fascinum iramque deorum adversus hanc gentem incubuisse: id quod ex iis quae dicenda supersunt, palam fiet.

EX LIBRO XXXVIII.

1. Trigesimus octavus liber supremum Graecorum infortunium continet. Sane quum Graecia multoties modo universa modo partim clades acceperit, nulli tamen ex antiquioribus eiusdem casibus infortunii nomen aeque convenit, ut illi casui qui aetate demum nostra contigit. Quare etiam miserationem Graeci maiorem postulant, quia siquis rei veritatem attentius consideret calamitosissimos omnium mortalium fuisse comperiet. Nam quum Carthaginiensium infortunium in urbis excidio substiterit, puto fore qui casum Graecorum haud leviorem immo vero qui maiorem existimet. Carthaginienses enim, si nihil aliud, certe causae suae defensionem aliquam posteris reliquerunt; Graeci autem nullam ansam argumentumve nobis suppeditant ut eorum peccatis patrocinemur. Carthaginienses in illa gravi calamitate funditus deleti sensum omnem casuum suorum in posterum tempus amiserunt: at Graeci dum infortuniorum suorum spectatores supersunt, ad seram usque sobolem infelicitatem suam propagaverunt. Quamobrem sicuti vivos in suppliciis, miserabi-

(1) Videtur ergo errare Schweighaeuserus qui bellum achaicum in quadragesimi libri fragmentis posuit. Et quidem e vaticanorum excerptorum clausula mox cognoscemus, in quadragesimo libro chronologiam potius et recensionem librorum polybiani operis extitisse. Sane eodem anno bellum tum achaicum tum punicum profligatum fuit; sed tamen achaicum paulo ante. Vide Livii epitomen lib. LII. Recte ergo in vaticanis Polybii excerptis achaicum excidium punico praeit.

(2) Sine dubio heic habemus polybiani libri prohoemium, cuius artificium naviter imitatur Diodorus in vaticanis excerptis lib. XXXIII. 1.

τῶν ἐν τούτοις δεινοῖς ἐκλιπόντων τὸν βίον, μετὰ τοσούτου | καὶ τὰς τότε περιπε-
πετείας τῶν Ἑλλήνων ἐλεεινοτέρας νομιστέον | τῶν συμβάντων Καρχηδονίοις· ἐὰν
28. μή τις ἀφροντίστως τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ καλοῦ πρὸς τόδε τὸ συμφέρον ἀπο-
βλέπων ποιῇ τὴν ἀπόφασιν· ὅτι δὲ ἔστι τὸ νῦν εἰρημένον ὑφ' ἡμῶν ἀληθές, |
εἴποι τις ἂν ὑπομνησθεὶς καὶ παρὰ τὰς δοκούσας μεγίστας συμφο|ρὰς γεγο-
32. νέναι κατὰ τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὰ νῦν ὑφ' ἡμῶν λεγό|μενα.

II. Μέγιστον ἡ τύχη δοκεῖ φόβον ἐπιστῆσαι τοῖς Ἕλλησι κατὰ ||| τὴν Ξέρξου P. 71.
διάβασιν εἰς τὴν Εὐρώπην· τότε γὰρ ἐκινδύνευσα|μεν πάντες, ἔπταισαν δὲ
τελέως ὀλίγιστοι, μάλιστα δὲ τούτων Ἀθηναῖοι· προιδόμενοι γὰρ ἐμφρόνως
4. τὸ μέλλον, ἐξέλιπον τὴν πα|τρίδα μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν· βλάβην μὲν οὖν
ὁ καιρὸς αὐτοῖς ἐπή|νεγκε· κύριοι γὰρ γενηθέντες οἱ βάρβαροι, πικρῶς διέ-
φθειραν τὰς | Ἀθήνας· οὐ μὴν ὄνειδος οὐδ' αἰσχύνην, τὸ δ' ἐναντίον εὐ-
κλείαν | παρὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις τὴν μεγίστην ἀπήνεγκαν, ὅτι πάντα | ἐν
8. ἐλάσσονι θέμενοι, τῆς αὐτῆς τύχης εἵλαντο κοινωνεῖν τοῖς | ἄλλοις Ἕλλησι·
τοιγαροῦν καλῇ χρησάμενοι προαιρέσει, παρὰ | πόδας οὐ μόνον ἀνεκτήσαντο
τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἑαυτῶν χώ|ραν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἡ-
12. γεμονίας μετ' ὀλίγον | ἠμφισβήτουν πρὸς Λακεδαιμονίους· μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν
ὑπὸ Σπαρ|τιατῶν καταπολεμηθέντες εἰς τοῦτ' ἀνάγκης ἦλθον, ὥστε καθελεῖν
τὰ τείχη τῆς αὑτῶν πατρίδος· ἀλλὰ καὶ τοῦτο Λακεδαι|μονίων οὐκ . . .
20. ἄν τις εἶναι φήσαι τοὔγκλημα· διότι βαρύ|τερον ἐχρήσαντο τῇ . . . τῆς
ἐξουσίας (1) | Σπαρτιαταὶ . . | τῶν Ἑλλήνων . . | ἀποστάντες . . | ὅτι

liores iis indicamus qui in his poenis vitam amiserunt, ita Graecorum miserias maiore luctu dignas arbitrari licet quam illas Carthaginiensium: nisi certe aliquis neque decoro neque honesto considerato, praesentem tantummodo commoditatem spectans, de rebus iudicare solet. Quod autem nunc vera dicamus, facile quispiam fatebitur, si Graeciae antiquiores calamitates, quae maximae fuisse creduntur, cum hac de qua loquimur conferet.

2. Summum terrorem videtur fortuna Graecis attulisse quo tempore Xerxes in Europam traiecit. Tunc sane omnes periclitati sumus; ceciderc tamen paucissimi, praesertim vero Athenienses. Hi enim quod futurum erat sapienter prospicientes, patriam cum liberis et] coniugibus deseruerunt. Interim, temporis intervallo, detrimentum passi sunt: nam barbari, regione occupata, Athenas iracunde devastaverunt: neque tamen cives infamiam vel ignominiam, immo potius laudem maximam, apud cunctos homines retulerunt: quia nimirum commodis suis posthabitis, a communi Graeciae fortuna discedere noluerunt. Ergo egregium consilium secuti, non modo patriam suam brevi recuperarunt, verum etiam de Graeciae principatu paulo post cum Lacedaemoniis in certamen venerunt. Post haec iterum a Spartanis victi ad tantam necessitatem redacti fuerunt, ut patriae moenia demoliri coacti sint. Sed tamen et hoc Lacedaemoniorum culpae vertendum est, quod superbius potestate sua abusi sunt . . . Mantinenses patriam suam deserere, vitaque retenta in pagis habitare . . .

(1) Loquitur de gravissimis conditionibus, quas Atheniensibus Lacedaemonii imperaverunt post victoriam ad Aegospotamos.

δὴ τοῦτ' αἰσχρὸν εἰπεῖν . . | ἀτυχήματα δ' οὐδαμῶς ῥη . . Μαντι-
νεῖς . . | σαν ἐκλιπεῖν τὴν πατρίδα . . | καὶ διασωθέντες οἰκῆσαι κατὰ κώ- 24.
μας (1) · ἀλλὰ πάντες . . | οὐ τὴν τῶν Μαντινέων ἀβουλίαν . . | νειδιζον .
P. 71. . . | ὡς ἄδικα καὶ δεινὰ πεπονθότων . . || ταύτην οὐδείς. 32.

III. Ἀλέξανδρος (2) τοιγαροῦν βραχεῖ χρόνῳ τυχόντος | ἐπικουρίας τινὸς . . μετ'
ἀσφαλείας | γὰρ παρὰ τὴν ἐκτὸς οὐ μικρὸν . . ἔστι τοῖς ἀδίκως ἀ|κληροῦσιν· εἰ καὶ πολλάκις 4.
[ἰδεῖν] ἐστιν ἅμα τῇ τῶν πολλῶν ὁρμαῖς | καὶ τὴν τύχην μεταβαλλομένην, καὶ τοὺς κρατοῦντας
αὐτοὺς μεταμε|λομένους καὶ διορθουμένους (διὰ) τὰς τῶν παραλόγως ἠτυχηκότων | περιπετείας·
πάλιν ἐπέθεντο κατά τινας καιροὺς Χαλκιδεῖς | καὶ Κορίνθιοι καὶ τινὲς ἕτεραι πόλεις διὰ 8.
τὴν τῶν τόπων εὐφυΐ|αν τοῖς ἐν Μακεδονίᾳ βασιλεῦσι, καὶ φρουρὰς εἶχον· ἀλλὰ
τοὺς | μὲν δουλεύοντας πάντας ἐσπούδαζον κατὰ δύναμιν ἐλευθεροῦν, | τοὺς
δὲ καταδουλωσαμένους ἐμ . . . πολεμίους ἡγοῦντο διὰ | τέλους· καθό- 12.
λου δὲ . . τελευταῖον ἐστὶ κατὰ πόλιν ἐσφάλλοντο | τὸν πρὸ τοῦ χρόνον
ὡς ἐπίπαν· οἱ μὲν ὑπὲρ ἡγεμονίας καὶ πραγ|μάτων ἀμφισβητοῦντες, οἱ δὲ
ὑπὲρ μονάρχων καὶ βασιλέων πα|ρασπονδούμενοι· διὸ καὶ . . . τοῖς ὀνει-
δος ἠκολούθει τῶν | ἀκληρούντων η και . . γὰρ . . ἰδίαν τοὺς παρα- 16.
λόγοις | συμφοραῖς περιπίπτοντας· ἀτυχεῖν δὲ μόνους τούτους . . | διὰ τὴν
ἰδίαν ἀβουλίαν . . πράξεις ἐπιφέρουσι· κατὰ τοὺς | ὑποκειμένους καιροὺς ἠτύ- 20.
χησαν ἅμα Πελοποννήσιοι, Βοιωτοὶ, | Φωκεῖς . . τινὲς . . μὴ μόνον
κατοικούντων κόλ|πον . . μὴ μόνον κατὰ τὸ πλῆθος . . πρότερον, ἀλ-
λὰ καὶ κα|τὰ τοῦ ἑνὸς . . ἀλλ' ἠτύχησαν ἀτυ|χίαν αἰσχρὰν . . | τιας 24.
P. 111. . . | διὰ τὴν . . | ων· ἐγὼ γὰρ . . | παρὰ . . ||| γεγονότας τοὺς ἐπὶ 32.
τούτων ἀγνοίας.

IIII. Ὑπὲρ ὧν οὐ δεήσει θαυμάζειν ἐὰν παρεκβαίνοντες τὸ τῆς ἱστο-
ρικῆς διηγήσεως ἦθος ἀποδεικτι|κωτέραν καὶ φιλοτιμοτέραν φαινώμεθα ποιού-

3. Quum ergo Alexander ad breve tempus suppetias quasdam obtinuisset . . . Saepe cernere est cum rebus hominum gestis fortunam quoque immutari ; et potentes ipsos resipiscere et corrigi , observatis illorum casibus qui inopinato miseri evaserunt . Rursus Chalcidenses aliquando et Corinthii atque aliae urbes nonnullae , regionum ubertate illectae , reges macedonicos bello adpetiverunt , et arces aliquot obtinuerunt . Verumtamen hi populi operam dabant , ut servitute oppressos pro viribus liberarent , oppressores autem hostium loco numquam non haberent . . . Ad extremum urbem etiam superioribus temporibus prorsus amiserunt . Et illi quidem pro principatu et re sua publica certabant ; hi autem pro monarchis et regibus foedera violabant . . . Subsecutis temporibus male rem gesserunt Peloponnesii , Boeoti , Phocenses. . .

4. Quamobrem haud erit mirandum , si praetergrediens historicae narrationis morem , paulo studiosius nec sine causarum demonstratione videbor has res

(1) Adhuc pergit dicere Polybius de Lacedaemoniorum in victoriis severitate . Narrat autem Diodorus XV. 12. uti Mantinenses a Lacedaemoniis victi animas quidem retinuerint , sed tamen urbem suam exscindere et pagatim habitare iussi sint .

(2) Intellige Alexandrum pheraeum . Multa vero pars huius paginae legi nequit : quare et interpretationem nec integram nec satis tutam facio .

4. μενοι περὶ αὐτῶν τὴν | ἀπαγγελίαν · καίτοι τινὲς ἴσως ἐπιτιμήσου-
σιν ἡμῖν ὡς φιλαπεχθῶς | ποιουμένοις τὴν γραφὴν, οἷς καθῆκον ἦν μάλι-
στα πάντων | περιστέλλειν τὰς τῶν Ἑλλήνων ἁμαρτίας · ἐγὼ δὲ οὔτε φίλον
8. οὐ|δέποτ' ἂν ὑπολαμβάνω γνήσιον νομισθῆναι παρὰ τοῖς ὀρθῶς | φρονοῦσι
τὸν δεδιότα καὶ φοβούμενον τοὺς μετὰ παρρησίας λόγους · οὐ μὴν οὐδὲ πολίτην
ἀγαθὸν τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν ἀλήθειαν | διὰ τὴν ἐσομένην ὑπ' ἐνίων προσκο-
πὴν παρ' αὐτὸν τὸν καιρόν · συγ|γραφέα δὴ κοινῶν πράξεων οὐδ' ὅλως ἀποδε-
12. κτέον τὸ ἄλλο τι περὶ | πλείονος ποιούμενον τῆς ἀληθείας · ὅσῳ γὰρ εἰς πλεί-
ους διατείνει | καὶ πλείω χρόνον ἡ τῶν ὑπομνημάτων, τῶν πρὸς καιρὸν, παρά|δοσις
λεγομένων, τοσούτῳ χρὴ μᾶλλον καὶ τὸν γράφοντα περὶ πλείονος | ποιεῖσθαι τὴν
16. ἀλήθειαν (1), καὶ τοὺς ἀκούοντας ἀποδέχεσθαι τὴν τοιαύ|την αἵρεσιν · κατὰ μὲν γὰρ
τοὺς τῶν περιστάσεων καιροὺς καθῆκε | βοηθεῖν τοὺς Ἕλληνας ὄντας τοῖς Ἕλ-
λησι κατὰ πάντα τρόπον, τὰ μὲν ἀμύνοντας, τὰ δὲ περιστέλλοντας, τὰ δὲ παραι-
τουμένους | τὴν τῶν κρατούντων ὀργὴν, ὅπερ ἡμεῖς ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων |
20. ἐποιησάμεθα ἀληθινῶς (2). τὴν δ' ὑπὲρ τῶν γεγονότων | τοῖς ἐπιγενομέ|νοις διὰ τῶν ὑπομνη-
μάτων παράδοσιν ἀμιγῆ παντὸς μίσους | ἀπολίπομεν, χάριν τοῦ μὴ ταῖς ἀκοαῖς
τέρπεσθαι κατὰ τὸ παρὸν | τοὺς ἀναγινώσκοντας, ἀλλὰ ταῖς ψυχαῖς διορθοῦσθαι,
24. πρὸς τὸ μὴ | πλεονάκις ἐν τοῖς αὐτοῖς διασφάλλεσθαι · καὶ περὶ τούτων ἐπὶ
τοσοῦ|τον ἡμῖν εἰρήσθω.

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΛΘ.

I. Οὐ γὰρ ἀγνοῶ διότι τινὲς ἐπιλήψονται τῆς | πραγματείας, φάσκοντες

exponere. Et quidem fortasse nonnulli mihi succensebunt, quasi acerbe scripserim qui apprime Graecorum peccatis patrocinari debuissem: verumtamen ego ne amicum quidem sincerum a recte sentientibus existimatum iri puto, qui libere loqui metuat: neque rursus bonum civem, qui ob praesentem nonnullorum offensam, veritatem deserat: denique publicarum rerum historicum prorsus non esse habendum, qui non omni rei veritatem anteferat. Quanto enim ad plures atque ad diuturnius tempus commentarius historicus, quam quotidianus sermo, extenditur; tanto impensius oportet a scriptore veritatem coli; tum et ipsos lectores sententiam hanc amplecti. Utique sub ipsum gerendarum rerum tempus graecum hominem oportuit auxiliari omni ope Graecis, partim defendendo, partim excusando, partim victoris populi iram deprecando, quod ego dum res gerebantur reapse feci. Verumtamen praeteritarum rerum futuris lectoribus commentarios omni odio expertes relinquo: propterea quod haud praesentium auribus servio, sed animos emendare studeo, ne saepe denuo in iisdem negotiis errent. De his hactenus.

EX LIBRO XXXVIIII.

1. Non sum inscius fore nonnullos qui opus meum reprehendent, imper-

(1) Videtur mihi respexisse ad Polybium Fronto princip. hist. (ed. rom. p. 314) scribens: *ceteri mortales praesenti die mentiuntur; scriptorum mendacia tam culpam quam memoriam merent sempiternam.*

(2) Testis Pausanias VIII. 30. 37.

ἀτελῆ καὶ διεῤῥηγμένην ἡμᾶς πεποι|ῆσθαι τὴν ἐξήγησιν τῶν πραγμάτων· ἐπιβαλ-
λόμενοι λόγου χάριν | διεξιέναι τὴν Καρχηδόνος πολιορκίαν, κἄπειτα μεταξὺ 28.
ταύτην ἀπο|λείποντες καὶ μεσολαβήσαντες σφᾶς αὐτοὺς, μεταβαίνομεν ἐπὶ τὰς |
μακεδονικὰς ἢ συριακὰς ἤ τινας ἑτέρας πράξεις· ζητεῖν δὲ τοὺς φιλομαθεῖς
P. 112. τὸ συνεχὲς, | καὶ τὸ τέλος ἱμείρειν ἀκοῦσαι τῆς προθέσεως· τὴν ψυχαγωγίαν || 32.
καὶ τὴν ὠφέλειαν οὕτω μᾶλλον συνεκτρέχειν τοῖς προσέχουσιν· ἐ|μοὶ δ' οὐχ οὕ-
τως δοκεῖ, τὸ δὲ ἐναντίον· μάρτυρα δὲ τούτων ἐπικα|λεσαίμην ἂν αὐτὴν τὴν
φύσιν, ἥτις κατ' οὐδοποίαν (a) τῶν αἰσθητῶν | εὐδοκεῖ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν κατὰ 4.
τὸ συνεχὲς, ἀλλ' ἀεὶ μεταβολῆς | ἐστιν οἰκεία· τοῖς δ' αὐτὸ μὲν κυρεῖν ἐκ
διαστήματος βούλεται καὶ | διαφθορᾶς· εἴη δ' ἂν τὸ λεγόμενον ἐναργές· πρῶ-
τον μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἀκοῆς, ἥ τις οὔτε κατὰ τὰς μελῳδίας οὔτε κατὰ τὰς | λεκ- 8.
τικὰς ὑποκρίσεις εὐδοκεῖ συνεχῶς ταῖς αὐταῖς ἐπιμένειν | στάσεσιν· ὁ δὲ με-
ταβολικὸς τρόπος, καὶ καθόλου πᾶν τὸ διεῤῥιμμέ|νον, καὶ μεγίστας ἔχον ἀλλα-
γὰς καὶ πυκνότητας, αὐτίκα κινεῖ· | παραπλησίως καὶ τὴν γεῦσιν εὕροι τις ἂν,
οὐδὲ τοῖς πολυτελεστά|τοις βρώμασιν ἐπιμένειν δυναμένην, ἀλλὰ σικχαίνουσαν, 12.
καὶ χαί|ρουσαν ταῖς μεταβολαῖς, καὶ προσενηστέρως ἀποδεχομένην | πολλάκις
καὶ τὰ λεῖα τῶν ἐδεσμάτων, ἢ τὰ πολυτελῆ, διὰ τὸν | ξενισμόν· τὸ δ' αὐτὸ
καὶ περὶ τὴν ὅρασιν ἴδοι τις ἂν γινόμενον· | ἥκιστα γὰρ δύναται πρὸς ἓν μέ- 16.
νειν ἀτενίζουσα· κινεῖ δ' αὐτὴν | ἡ ποικιλία καὶ μεταβολὴ τῶν ὁρωμένων· μάλιστα
καὶ περὶ τὴν | ψυχὴν τοῦτο τις ἂν ἴδοι συμβαῖνον· αἱ γὰρ μεταλήψεις τῶν
ἀτενι|σμῶν καὶ τῶν ἐπιστάσεων οἷον ἀναπαύσεις εἰσὶ τοῖς φιλοπό|νοις τῶν ἀν- 20.
δρῶν.

fectam dicentes atque distractam a me fieri rerum narrationem; qui Carthaginis, puta, obsidionem describere exorsus, mox hac omissa meque ipsum interpellans ad macedonicas vel syriaticas vel quaslibet alias res transgrediar. Atqui, aiunt, a studiosis series rerum expositur; nemoque est qui non exitum incepti negotii audire aveat. Itaque voluptatem aeque et utilitatem narrationi continuae comites fieri. Mihi vero non ita, sed omne contra videtur. Testem porro naturam ipsam invoco, quae nulla in re sub sensus nostros cadente constantiam perpetuitatemque tuetur: immo semper variationibus gaudet, et certum cuique statum ex intervallo per corruptionem contingere vult. Dictis meis evidentia constat: primo quidem si auditum consideremus, qui neque in cantibus musicis, neque in alloquiis verbalibus, eosdem sonorum status conservat. Sed modulationum varietas, atque omnino quidquid est volubile, maximasque habet vices et crebritates, sensus nostros ilico commovet. Similiter et gustum comperimus ne in pretiosissimis quidem constantiam posse servare cibis; sed fastidientem, varietate gaudentem, ac libentius saepe parabilia quaelibet edulia recipere quam pretiosa; novitatis scilicet gratia. Denique eadem visûs quoque natura est, qui minime potest in re una aliqua contuenda consistere; sed varietate ac mutatione obiectorum movetur. Hic autem variandi genius animum apprime adficit. Nam mutationes cogitationum atque curarum laboriferis hominibus pausae quaedam sunt.

(a) Ita evidenter codex.

II. Διὸ καὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων οἱ λογιώτατοι | δοκοῦσί μοι προσαναπαύεσθαι τῷ τρόπῳ τούτῳ· τινὲς μὲν | οὖν μυθικαῖς καὶ διηγηματικαῖς κεχρημένοι παρεκβάσεσι, τι|νὲς δὲ καὶ πραγματικαῖς· ὥστε μὴ μόνον ἐν αὐτοῖς τοῖς
24. κατὰ | τὴν Ἑλλάδα τόποις ποιεῖσθαι τὰς μεταβάσεις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ|τὸς περιλαμβάνειν· λέγω δὲ οἷον· ἐπειδὰν τὰ κατὰ τὴν Θετταλ|ίαν ἐξηγούμενοι, καὶ τὰς Ἀλεξάνδρου Φεραίου πράξεις, μετα|ξὺ τὰς κατὰ Πελοπόννησον Λακεδαιμονίων
28. ἐπιβολὰς διηγεῖσ|θαι, καὶ πάλιν τὰς ἀπ' Ἀθηναίων, ἔτι δὲ τὰς κατὰ Μακεδονίαν | ἢ τὴν Ἰλλυρίδα· κἄπειτα διατρί|ψαντες λέγωσι τὴν Ἰφικρά|τους εἰς Αἴγυπτον στρατείαν, καὶ τὰ Κλεάρχῳ πραχθέντα παρα|νομήματα κατὰ τὸν Πόντον (1).
32. ἐξ ὧν κεχρημένους μὲν ἅπαντας | εὕροι τις ἂν τῷ τοιούτῳ χειρισμῷ, κεχρημένους γε μὴν ἀτάκτως, ||| ἡμᾶς δὲ τεταγμένως· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ μνησθέντες πῶς P. 41.
Βράδυλλις | ὁ τῶν Ἰλλυριῶν βασιλεὺς (2) καὶ Κερσοβλέπτης ὁ τῶν Θρακῶν (3) κατεκτήσαντο τὰς δυναστείας, οὐκέτι προστιθέασι τὸ συνεχές, οὐδ' ἀνατρέχουσι ἐπὶ
4. ἀκόλουθον ἐκ διαστήματος, ἀλλὰ καθάπερ ἐν ποιή|ματι χρησάμενοι, πάλιν ἐπανάγουσιν ἐπὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεις· | ἡμεῖς δὲ πάντας διῃρημένοι τοὺς ἐπιφανεστάτους τόπους τῆς | οἰκουμένης καὶ τὰς ἐν τούτοις πράξεις, καὶ μίαν καὶ τὴν
8. αὐ|τὴν ἔφοδον ἀεὶ ποιούμενοι, κατὰ τὴν πρᾶξιν τῆς διηγήσεως, | ἔτι δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος ὁρισθέντως ἐξηγούμενοι τὰς καταλλήλους | πράξεις ἐνεστηκυίας, ἀπολείπομεν πρόδηλον τοῖς φιλομαθέσι τὴν ἐπαγωγὴν ἐπὶ τὸν ἐν ἀρχῇ λό-
12. γον καὶ τὰς μεσολαβηθείσας | ἀεὶ τῶν πράξεων, ὥστε μηδ' ἐλλειπὲς γίνεσθαι τοῖς | φιληκόοις τῶν προειρημένων· καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον. |

2. Igitur sapientissimus quisque antiquorum historicorum videtur mihi ea quam dixi ratione interquiescere solitus. Alii enim mythicis et quasi otiosis digressionibus utuntur, alii vero etiam pragmaticis; ita ut non in ipsius tantummodo Graeciae locis vagentur, verum etiam externa amplectantur. Eius rei exemplum pono; nempe cum res thessalicas Alexandrique pheraei acta attingunt; inter narrandum Lacedaemoniorum adversus Peloponnesum incursiones, rursusque Atheniensium nec non macedonicas et illyricas res salutant: deinde parumper se oblectantes dicunt Iphicratis in Aegyptum expeditionem, Clearchique per Pontum scelera. Iamvero cuique patet praedictos historicos hoc abuti et quidem inordinate narrationum genere: nos autem eo recte uti. Postquam enim commemorarunt quo pacto Bradyllis Illyriorum et Cersobleptes Thracum rex potentatum adepti sunt, nequaquam seriem rerum continuant, neque saltem ex intervallo ad illam redeunt; sed sicuti fit in poemate, ubi semel ea digressione usi fuerunt, ad propositum suum sine respectu redeunt. Ego vero distributis orbis terrae nobilissimis partibus, rebusque per eas gestis; tum unum eundemque egressum semper factitans, prout ius et fas narrandi est; insuper per annos singulos distincte atque e regione alterutrarum res gestas ponens, patentem studiosis relinquo ad susceptum ab initio propositum atque ad intercepta passim acta reditum: ita ut seduli lectores nihil ex ante dictis veluti mancum desiderent. De his hactenus.

(1) Legendus est de his rebus Diodorus siculus.

(2) Socer hic fuit Pyrrhi magni epirensis, auctore Plutarcho in huius vita cap. IX, a quo scribitur Βαρδύλλιος.

(3) De Cersoblepte Diodorus XVI. 34. 71.

III. Ὅτι τοῦ Ἀσδρούβου τοῦ τῶν Καρχηδονίων στρατηγοῦ ἱκέτου παρα|γενομένου
τοῖς τοῦ Σκιπίωνος γόνασιν, ὁ στρατηγὸς ἐμβλέψας εἰς | τοὺς συνόντας, ὁρᾶτε ἔφη 16.
τὴν τύχην ὦ ἄνδρες ὡς ἀγαθὴ (a) παρα|δειγματίζειν ἐστὶ τοὺς ἀλογίστους τῶν ἀν-
θρώπων· οὗτός ἐστιν Ἀσδρού|βας ὁ νεωστὶ πολλῶν αὐτῷ φιλανθρώπων προ-
τεινομένων ὑφ' ἡμῶν | ἀπαξιῶν, φάσκων δὲ κάλλιστον ἐντάφιον εἶναι τὴν πα-
τρίδα | καὶ τὸ ταύτης πῦρ, νῦν πάρεστιν μετὰ στεμμάτων δεόμενος ἡμῶν | τυ- 20.
χεῖν τῆς ζωῆς, καὶ πάσας τὰς ἐλπίδας ἔχων ἐν ἡμῖν· ἃ τις οὐ|κ ἂν ὑπὸ τὴν
ὄψιν θεασάμενος ἐν νῷ λάβοι διότι δεῖ μηδέποτε | λέγειν μηδὲ πράττειν
μηδὲν ὑπερήφανον ἄνθρωπον ὄντα; καὶ προσελ|θόντες τινὲς τῶν αὐτομόλων τοῦ 24.
τέγους παρῃτοῦν|το τοὺς προμαχομένους ἀνασχεῖν μικρόν· τοῦ δὲ στρατηγοῦ κε-
λεύ|σαντος ἐπισχεῖν, ἤρξαντο τὸν Ἀσδρούβαν λοιδορεῖν, οἱ μὲν εἰς ἐπιορ-
κίαν φάσκοντες αὐτὸν πολλάκις ἐπὶ τῶν ἱερῶν ὀμωμοκέ|ναι μὴ προλείψειν αὐτούς, 28.
οἱ δὲ εἰς ἀνανδρίαν καὶ καθόλου τὴν | τῆς ψυχῆς ἀγεννίαν· καὶ ταῦτα ἐποίουν μετὰ
χλευασμοῦ καὶ λοι|δορίας ἀσυροῦς καὶ δυσμενικῆς.

IIII. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἡ | γυνὴ θεωροῦσα τὸν Ἀσδρούβαν προκα-
θήμενον μετὰ τοῦ στρατη|γοῦ, προῆλθεν ἐκ τῶν αὐτομόλων., αὐτὴ μὲν ἐλευθε- 32.
P. 42. ρίως καὶ σεμνῶς || ἠμφιεσμένη, τοὺς δὲ παῖδας ἐν χιτωνίσκοις ἐξ ἑκατέρου τοῦ |
μέρους προσειληφυῖα ταῖς χερσὶ μετὰ τῶν ἰδίων ἐνδυμάτων· | καὶ τὸ μὲν πρῶτον
ὀνομαστὶ προσεφώνει τὸν Ἀσδρούβαν· τοῦ δ' ἀ|ποσιωπῶντος καὶ νεύοντος εἰς τὴν γῆν, 4.
τὰς μὲν ἀρχὰς τοὺς θεοὺς | ἐπεκαλεῖτο καὶ τῷ στρατηγῷ μεγάλας εἶπα . . (1)

3. Quum Hasdrubal Carthaginiensium princeps ad Scipionis genua supplex accidisset, romanus imperator praesentes intuens, videte, inquit, quam valida fortuna sit ad exhibendum in stultissimo quovis mortali exemplum. Hic est Hasdrubal, qui multam sibi clementiam a nobis nuper exhibitam respuit, cum diceret pulcherrimum esse sepulcrum patriae cinerem: nunc autem cum supplicibus infulis adest vitae beneficium postulaturus, spe sua omni in nobis collocata. Quo viso spectaculo, quis non cogitet, nihil esse superbe dicendum faciendumve ab eo qui homo natus sit? Tum et transfugae aliquot, tecto conscenso, rogabant eos qui in prima acie proeliabantur, ut parumper impetum inhiberent: quumque imperator cessare iussisset, coeperunt Hasdrubalem maledictis incessere, partim eum periurum appellantes, propterea quod saepe ad aram iurasset se illos non proditurum; partim ei ignaviam animique humilitatem exprobrantes. Atque haec cum irrisione foedoque et acerbo convicio faciebant.

4. Per idem tempus uxor quoque Hasdrubalis observato viro, quem romanus imperator sibi adsidere iusserat, processit e transfugarum globo; ipsa quidem liberaliter splendideque ornata, pueros autem in tuniculis ex utroque latere habens, quos manu tenebat vestibus suis implicitos. Et primo quidem Hasdrubalem nomine inclamavit; qui cum taceret terram intuens, illa principio deos testes invocavit, romanoque imperatori multas gratias egit quod . . .

(a) Sic loquitur Diodorus in excerptis vat. lib. XXXI. 7. Sic rursus infra Polybius p. 459;

(1) Oblitterata pagina est. Sed lacunam eius certissimo supplemento sarcit Appianus pun. capp. CXXXI. CXXXII, qui diserte ait se in Carthaginis excidio narrando Polybium sectari. Itaque futurus Polybii editor utrumque Appiani capitulum Polybio restituet, quod iam partim fecit Schweighaeuserus.

28. τὰς χάριτας, διό|τι τὸ μὲν . . μέρος οὐκ αὐτ . . ἀλλὰ καὶ τῷ ϐανάτῳ
. . τούτου κάλλιον . . | . . μήποτέ τις ἄλλος τοῦτο τὸ παράγγελμα δώσει περὶ
τοῦ . . πραγματικωτέραν ||| καὶ νουνεχεστέραν οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν· τὸ γὰρ τοῖς P. 45.
μεγίστοις κατορθώ|μασι καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν συμφοραῖς ἔννοιαν λαμβάνειν τῶν οἰ-
4. κείων | πραγμάτων καὶ τῆς ἐναντίας περιστάσεως, καὶ καθόλου πρόχει|ρον ἔχειν
ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις τὴν τῆς τύχης ἐπισφάλειαν (a)|, ἀνδρός ἐστι | μεγάλου καὶ τε-
λείου καὶ συλλήβδην ἀξίου μνήμης (1).

* Παρὰ γὰρ | αὐτὰ ἐφάνη ἡ ἀπάντησις τῶν πολεμίων. — Ἀλλά μοι δοκεῖ
8. ταῦτα τὴν | παροιμίαν, κενὰ κενοὶ λογίζονται· λοιπὸν εἰκότως τοῖς τοιούτοις | τὰ
πρόδηλα παράδοξα φαίνονται.

V. * Καὶ ἐϐουλεύετο περὶ τῆς εἰς | οἶκον ἀνακομιδῆς· ὅμοιον ποιῶν ὡς εἴ
τις ἄπειρος ὑπάρχων τοῦ | πονεῖν (b) καὶ μέλλων αὑτὸν ῥίπτειν εἰς τὸ πέλαγος,
περὶ μὲν τοῦ ῥῖψαι | μὴ ϐουλεύοιτο, ῥίψας δὲ διανοοῖτο περὶ τοῦ πῶς ἂν ἐκ-
12. νήξαιτο πρὸς | τὴν γῆν· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ σκάμματος ὤν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐδύ-
να|το λῆξαι τῆς περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἀναισχυντίας καὶ παρανομίας | ὁ Δίαι-
ος ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν (2).

Ὅτι τῶν Ἀχαιῶν ἀπολομένων | ὑπὸ Διαίου, παροιμία τις ἐξηνέχθη, ὡς
16. εἰ μὴ ταχέως ἀπολώμεθα, | οὐκ ἂν ἐσώθημεν· ὡς ἂν εἰ μὴ κακοὶ ἀπώλοντο,
οὐκ ἂν ἡ Ἑλλὰς διεσέσωστο. |

Ὅτι διὰ τὴν προϋπαρχοῦσαν τοῦ πλήθους πρὸς Φι|λοποίμενα εὔνοιαν, οὐ
καθεῖλον τὰς εἰκόνας αὐτοῦ ἐν πόλεσι τι|σὶν οὔσας· οὕτως μοὶ δοκεῖ πᾶν

. . . . magis pragmaticam prudentioremve rationem difficile est dicere. Namque in suis summis prosperitatibus atque in adversis inimicorum casibus, de propria re serio cogitare, et de possibili adversitate, atque omnino in felicitate habere prae oculis fortunae lubricitatem, hoc demum magni perfectique officium viri est atque ut breviter dicam memoria digni.

* Etenim confestim occursus hostium emicuit. — Verum haec mihi in memoriam proverbium revocant, vani vana ratiocinantur. Sequitur ergo ut huiusmodi hominibus notissima quaeque mira videantur.

5. * Reditum ad lares proprios meditabatur. Haud aliter se gerens, quam siquis laborandi imperitus in mare se proiicere vellet; et de sui quidem iactu minime deliberaret; postquam autem se praecipitasset, tum demum cogitaret quonam pacto ad littus enatare posset. Quamvis enim immineret in fossam, quod vulgo aiunt, nondum tamen ab hoc impudentiae sceleris que genere desinere poterat Diaeus Achaeorum dux.

Post Achaeos a Diaeo perditos, proverbium hoc manavit in vulgus: nisi celeriter perissemus, haud salvi essemus. Nempe nisi scelesti periissent, Graecia salva non foret.

Propter praecedentem populi erga Philopoemenem benivolentiam, statuae eius quae in aliquot urbibus erant non sunt deiectae. Sic mihi videntur vera

(a) Notemus vocabulum. (b) Ita evidenter codex.

(1) Loquitur Polybius de Scipionis sapientibus dictis et cogitationibus in Carthaginis excidio, quae sunt apud Appianum.

(2) Diaeo Achaeorum praetori valde meritoque maledicit Polybius etiam in fragmentis editis libb. XXXVIII. et XL.; eumque gentis suae pestem appellat. Heic autem Polybius Diaeum obiurgat ob recusatas ab eo, quas Romani offerebant, pacis conditiones.

τὸ γινόμενον ἀληθινῶς, ἐνεργά|ζεσθαι τινὰ δυσεξάλειπτον εὔνοιαν τοῖς εὖ παθοῦσι. — Διὸ καὶ δικαίως ἂν εἴποι τις τὸ περιφερόμενον, οὐ θύρᾳ τὸ δὴ λεγόμενον ἀλλ' ἀμ|φόδῳ διεψεῦσθαι.

VI. Ὅτι ΠΟΛΥΒΙΟΣ φησὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς συγγραφῆς. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς καταπράξαντες, ἐκ τῆς Ῥώμης ἐπανήλθο|μεν ὡσανεὶ κεφάλαια τινὰ τῶν προπεπολιτευμένων κατειρ|γασμένοι, χάριν ἀξίαν τῆς πρὸς Ῥωμαίους εὐνοίας· διὸ καὶ πᾶσι | τοῖς θεοῖς εὐχὰς ποιούμεθα, τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ζωῆς, ἐν τού|τοις καὶ ἐπὶ τούτων διαμεῖναι (1)· θεωροῦντες τὴν τύχην ὡς ἔστι ἀ|γαθὴ φθονῆσαι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἰσχύειν καθ' ὅ τις ἂν δοκῇ μάλιστα μακαρίζεσθαι καὶ κατορθοῦν· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως γενέσθαι συνέπεσεν.

VII. Ἡμεῖς δὲ παραγεγονότες | ἐπὶ τὸ τέρμα τῆς ὅλης πραγματείας, βουλόμεθα προσαναμνήσαν|τες τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς προεκθέσεως, ἧς ἐποιησάμεθα καταβαλ-
P. 46. λό||μενοι τὴν ἱστορίαν, συγκεφαλαιώσασθαι τὴν ὅλην ὑπόθεσιν, οἰ|κειώσαντες τὴν ἀρχὴν τῷ τέλει καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρος. Ἐξεθέ|μεθα τοιγαροῦν ἐν ἀρχαῖς ὅτι τῆς μὲν προκατασκευῆς ποιη|σόμεθα τὴν ἀρχὴν ἀφ' ὧν Τίμαιος ἀπέλειπεν (2)· ἐνδραμόντες δὲ | κεφαλαιωδῶς τὰς κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν καὶ Λιβύην πρά|ξεις, ἐπειδὴ περὶ μόνων τῶν τόπων τούτων κακεῖνος πεποίηται | τὴν ἱστορίαν, ὅτ' ἂν ἔλθωμεν ἐπὶ τοὺς χρόνους, ἐν οἷς Ἀννίβας μὲν | παρέλαβε τὰς Καρχηδόνος δυνάμεις, ὁ δὲ Δημητρίου Φίλιππος | τὴν ἐν Μακεδονίᾳ βασιλείαν, Κλεομένης δ' ὁ σπαρτιάτης ἔφυγεν (3) | ἐκ τῆς Ἑλλάδος· ἅμα δὲ τούτοις Ἀντίοχος μὲν τὴν ἐν τῇ Συρίᾳ | βασιλείαν διεδέδεκτο, Πτολεμαῖος δὲ τὴν

merita efficere indelebilem amorem in iis qui beneficio adfecti fuerunt. — Propterea merito dici potest famigeratum illud proverbium, non ianua sed vico aberrare.

6. POLYBIUS sub historiae finem ait. His nos confectis, Roma reversi sumus, quisbusdam veluti summariis rerum ibi peractarum redactis, qui dignus est nostrae erga Romanos benivolentiae fructus. Quare etiam deos omnes rogamus, ut quoad nobis vita supererit, hunc rerum statum firmiter tenere possimus; quandoquidem fortunae ingenium ad invidendum mortalibus pronum esse videmus; eoque maxime vim eius incumbere, ubi se quisque beatiorem tutioremque existimat. Haec igitur se ita habuerunt.

7. Nos vero universae historiae finem iam pertingentes, volumus, revocato in mentem initio ac propositione quam in historiae ingressu statuimus, summarium universi argumenti facere, principium termino sive in generali argumento sive in eius partibus conciliantes. Principio igitur diximus fore ut nos praeparationis, seu prohoemii nostri, initium sumeremus a temporibus in quibus Timaeus desivit: percurrimusque summatim res per Italiam, Siciliam Africamque gestas; quandoquidem illius historia in his tantum locis versata est. Cum autem ad tempora devenimus, quibus Hannibal exercitum Carthaginiensium ductare cepit; Demetrius Philippi in Macedonia regnavit; Cleomenes spartanus e Graecia fugam capessivit; pariterque Antiochus in Syria, in Aegypto Pto-

(1) A Polybio igitur comite magistroque suo sumpsit hanc sententiam Africanus iunior, qui ut ait Valerius Max. IV. 1. 10. in censura precum publicarum formulam immutavit; rogari nempe deos iussit non ut res romanas meliores ampliores que facerent, sed ut deinceps incolumes conservarent.

(2) Recole Polybium lib. I. 5.

(3) Polyb. II. 69. III. 32.

12. κατ᾽ Αἴγυπτον ὁ κληθεὶς | Φιλοπάτωρ· ἐπηγγειλάμεθα διότι πάλιν ἀπὸ
τούτων τῶν καιρῶν | ἀρξάμενοι, καθ᾽ οὓς ἦν ὀλυμπιὰς θ καὶ λ πρὸς ταῖς ρ (1),
διέξιμεν τὰς | κοινὰς τῆς οἰκουμένης πράξεις, περιγράφοντες κατ᾽ ὀλυμπιάδας, |
16. καὶ διαιροῦντες κατὰ ἔτος, καὶ συγκρίνοντες ἐκ παραβολῆς τὰς κα|ταλλήλους· ἕως
τῆς Καρχηδόνος ἁλώσεως, καὶ τῆς Ἀχαιῶν καὶ τῆς | Ῥωμαίων περὶ τὸν ἰσθμὸν
μάχης· ἔτι δὲ τῆς ἐπιγενομένης ἐκ τού|των ἀποκαταστάσεως περὶ τοὺς Ἕλ-
ληνας· ἐξ ὧν κάλλιστον | ἔφαμεν, ἅμα δ᾽ ὠφελιμώτατόν τε περιγενέσθαι τοῖς
20. φιλομαθοῦ|σι· τοῦτο δ᾽ ἦν τὸ γνῶναι πῶς καὶ τίνι γένει πολιτείας ἐπικρα|-
τηθέντα σχεδὸν ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπὸ μίαν ἀρ|χὴν ἔπεσε τὴν Ῥω-
μαίων. ὃ πρότερον οὐχ εὑρίσκεται γεγονός· τούτων δὲ πάντων ἡμῖν ἐπιτε-
24. τελεσμένων, λείπεται διασαφῆσαι | τοὺς χρόνους τοὺς περιειλημμένους ὑπὸ τῆς ἱστο-
ρίας, καὶ τὸ πλῆ|θος τῶν βίβλων καὶ ἀριθμὸν τῆς ὅλης πραγματείας.

ΕΝ ΤΩΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΙΣ ΕΞΕΥΡΕ (2) [ΖΗΤΕΙ] (3) ΤΟΝ Μ ΛΟΓΟΝ.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΥΒΙΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΛΟΓΟΥ ΛΘ.

ΠΕΡΙ ΓΝΩΜΙΚΩΝ ΑΠΟΣΤΟΜΙΣΜΑΤΩΝ (4).

lemaeus cognomento philopator, regni habenas corripuerunt; tum lectores nostros admonuimus, fore ut nos capto rursus ex his temporibus initio, circa videlicet olympiadem XXXVIIII. supra centesimam, res generatim per orbem terrarum gestas narraremus, easque per singulas olympiades immo et per singulos annos perscriberemus, atque ex adverso invicem positas compararemus; usque ad Carthaginis excidium, atque ad Achaeorum cum Romanis circa isthmum proelium, consecutamque ex hoc graecanicae reip. in pristinum statum restitutionem. Qua ex historia pulcherrimum diximus atque utilissimum fructum studiosis exsistere; nempe ut cognoscant quo modo et quo politices genere debellata prope omnia per orbem regna sub unum Romanorum imperium deciderint, quod numquam antea factum legitur. His omnibus a me absolutis, superest ut tempora, quae hac historia continentur, numerumque librorum ac seriem universi operis exponam.

IN TITULO DE RERUM INVENTORIBUS [QUAERE] XL. LIBRUM.

FINIS LIBRI XXXVIIII. HISTORIAE POLYBII.

DE SENTENTIOSIS EFFATIS.

(1) Videsis Euseb. chron. lib. II. ed. Mediol. p. 353.

(2) En novum titulum constantinianum, in quo excerpta fuisse videntur libri quadragesimi. Quamquam μ λόγον est in secundo versu post λόγου λθ.

(3) Vocabulum ζήτει a me scribitur. Namque ante μ λόγον est quidam vel ornatus vel nexus litterarius, quem non explico, sed tamen in aerea tabula, cum paginae huius extrema parte, incidendum curavi.

(4) Num hic est novus titulus *de apophthegmatibus*? An potius idem est ac ille περὶ γνωμῶν *de sententiis*, qui universum codicem occupat? Profecto mos erat veterum repetendi operis titulum in voluminis fine.

FOLIORUM CODICIS VATICANI

ORDO RESTITUTUS.

DIO CASSIUS.

Q. I. p. 195. 196‿181. 182.
155. 156‿157. 158.
217. 218‿223. 224.
315. 316‿317. 318.

Q. II. p. 133. 134‿147. 148.
185. 186‿191. 192.
287. 288‿281. 282.
. . . . . ‿ . . . . .

Q. III. p. . . . . . ‿ . . . . .
. . . . . ‿ . . . . .
163. 164‿149. 150.
139. 140‿141. 142.

Q. IIII. p. . . . . . ‿ . . . . .
301. 302‿299. 300.
349. 350‿343. 344.
203. 204‿205. 206.

Q. V. p. . . . . . ‿ . . . . .
261. 262‿275. 276.
337. 338‿327. 328.
309. 310‿323. 324.

EUNAPIUS.

Q. I. p. [273. 274 *Arrian. ed.*]‿263. 264.

Q. II. p. 313. 314‿319. 320.
121. 122‿127. 128.
285. 286‿283. 284.
171. 172‿173. 174.

Q. III. p. . . . . . ‿ [. . . *Polyb.*
79. 80‿ 93. 94. *ed.*]
115. 116‿ . . . . .
63. 64‿ 77. 78.

DEXIPPUS ET IAMBLICHUS.

Q. I. p. 81. 82‿91. 92.
101. 102‿107. 108.
. . . . . ‿ . . . . .
. . . . . ‿ . . . . .

Q. II. p. 47. 48‿61. 62.
Iambl. ined.

MENANDER.

p. 311. 312 *Agathias ed.* ‿321. 322.
. . . . . ‿ . . . . .
341. 342‿351. 352.

APPIANUS.

P. 187. 188‿189. 190.

POLYBIUS.

Polyb. ed.
Q. I. p. . . . . . ‿ . . . . .
79. 80‿93. 94.
115. 116‿. . . . .
63. 64‿77. 78.
Eunap. ined.

Polyb. ed.
Q. II. p. 33. 34‿43. 44.
5. 6‿7. 8.
85. 86‿87. 88.
. . . . ‿ . . . .

Q. III. p. 83. 84‿89. 90.
Polyb. ined.
21. 22‿23. 24.
. . . . ‿ . . . .
53. 54‿55. 56.
Polyb. ed.

Polyb. ined.
Q. IV. p. . . . . ‿ . . . . .
19. 20‿25. 26.
51. 52‿57. 58.
65. *ed.* 66‿75. 76.

Q. V.	p.	15.	16 ‿	29.	30.	
		67.	68 ‿	73.	74.	
		1.	2 ‿	11.	12.	
		99.	100 ‿	109.	110.	
Q. VI.	p.	ed. 37.	ed. 38 ‿	39.	40.	
		3.	4 ‿	9.	10.	
		ed. 49.	50 ‿	59.	60.	
		. . . . .	‿	13.	14.	
Q. VII.	p.	105.	106 ‿	103.	104.	
		95.	96 ‿	113.	114.	
		17.	18 ‿	27.	28.	
		. . . . .	‿	. . . . .		
Q. VIII.	p.	31.	32 ‿	45.	46.	
		35.	36 ‿	41.	42.	
		97.	98 ‿	111.	112.	
		69.	70 ‿	71.	72.	

AUCTORES EDITI QUI PRAETERMITTUNTUR.

Xenophon Cyrop. p. 137. 138. 143. 144. 291. 292. 297. 298.

Arrianus exped. Alex. p. 131. 132. 209. 210. 215. 216. 273. 274.

Procopius bell. vandal. et goth. p. 117. 118. 153. 154. 165. 166. 199. 200. 225. 226. 335. 336.

Agathias 277. 278. 303. 304. 311. 312.

Theophylactus 179. 180. 329. 330. 159. 160. (*)

Series ineditorum auctorum in codice haec fere est: Diodorus, Dio, Eunapius, Polybius, Appianus, Dexippus, Iamblichus, Menander.

(*) *In hac pagina explicit Theophylacti historia. Sed est notabile, quod ea in editis desinit* βεβαίαν ἱδρύσασθαι. *At in vaticano palimpsesto additur* οἱ γὰρ συνεργάται τῆς τυραννίδος ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ διεφθάρησαν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΑΠΟ ΒΙΒΛΙΟΥ ΙΒ ΕΩΣ Κ (1).

I. * * Ειχων περὶ ἑαυτὸν ἀνθρώπους ἐξ ἁπάσης συνειλεγμένους κακίας, οὓς ἐσίτιζεν ὥσπερ θηρία κατὰ τῆς πατρίδος. Εἰ μὲν οὖν ὑπήκουσέ μοι, καὶ παρέσχεν ἑαυτὸν ἐν τοῖς νόμοις μένοντα, μεγίστην ἂν τοῦτ᾽ αὐτῷ παρέσχε ῥοπὴν εἰς τὴν ἀπολογίαν καὶ τεκμήριον οὐκ ἐλάχιστον ἦν τοῦ μὴ βεβουλεῦσθαι κατὰ τῆς πατρίδος· νῦν δ᾽ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλαυνόμενος, ὃ πάσχουσιν ἅπαντες οἱ τὰς ἀνοσίους βουλὰς κατὰ τῶν ἀναγκαιοτάτων σφίσι ποιησάμενοι, τοῦτο ἔπαθε, φυ- Urbis cond. an. 315.

DIONYSII HALICARNASSENSIS

ROMANARUM ANTIQUITATUM

EXCERPTA A LIBRO XII USQUE AD XX.

1. * * Habens secum homines ex omni improbitate collectos, quos uti feras adversus patriam alebat. Quod si mihi obtemperavisset seque legibus morigerum exhibuisset, maximum id habuisset momentum ad defensionem; iudiciumque fecisset non minimum, se adversus patriam non conspirasse. Nunc mala conscientia abreptus id passus est, quod cunctis accidit qui impia consilia adversus suos coniunctissimos agitaverunt, nempe ut iudicio se committere nollet, adeoque

(1) Dionysium halicarnassensem viginti scripsisse antiquitatum romanarum libros (ab urbe condita usque ad primi belli punici initium, unde Polybius incepit) ex hisque libris superesse decem tantummodo priores integros cum parte maxima undecimi, nemo est qui ignoret. Posteriorum librorum reliquiae ante nostram aetatem nullae erant, praeter eclogas constantinianas quasdam *de legationibus* et *de virtutibus ac vitiis*, quas Ursinus Valesiusque protulerant. Ego vero e codicibus mediolanensibus alias horum librorum eclogas multo ursinianis valesianisque copiosiores edidi; quas pertinere ad titulum constantinianum deperditum *de sententiis* nunc demum mihi cognoscere videor. Quin adeo dionysiani operis eclogas non in mediolanensibus solum codicibus, verum etiam partim in romanis, partim quoque in florentinis esse comperi. Quamobrem necesse fuit, ut in hac mea constantiniani universi tituli *de sententiis*, quem Romae inveni, editione Dionysium quoque ponerem; quatenus is, inquam, ad dictum titulum pertinere videtur: omissis ursinianis ac valesianis aliorum titulorum eclogis, quae ad rem praesentem non faciunt. Igitur qui omnes Dionysii post undecimum librum usque ad finem historiae reliquias legere optaverit, is editionem meam mediolanensem, quae cunctas complexa est, necessario consulet. Nunc enim unicus mihi scopus est, ut et partes a me in diversis codicibus repertas edam, et titulum constantinianum *de sententiis* expleam.

γεῖν τὸν ἔλεγχον ἔγνω, καὶ τοὺς ἥκοντας ἐπ' αὐτὸν ἱππεῖς μαγειρικῇ κοπίδι παίων ἀπήλαυνε (1). * * Τὸ ἰσόπεδον Αἰκυμήλιον (a) Ῥωμαῖοι καλοῦσιν (2)· αἴκον γὰρ τὸ μηδεμίαν ἔχον ἐξοχὴν λέγουσι· τόπον οὖν τινα, Μήλιον ἐξ ἀρχῆς κληθέντα, ὕστερον, συμφθαρέντων ἀλλήλοις κατὰ τὴν μίαν ἐκφορὰν τῶν ὀνομάτων, Αἰκυμήλιον ἐκάλεσαν (3).

U. C. 326. II. Τυρρηνῶν καὶ Φειδηναίων καὶ Οὐιεντανῶν (b) πολεμούντων Ῥωμαίοις, καὶ Λάρου Τολουμνίου τοῦ βασιλέως Τυρρηνῶν (4) πάνδεινα ποιοῦντος κατ' αὐτῶν, χιλίαρχός τις ῥωμαῖος Αὖλος Κορνήλιος, Κόσσος ἐπίκλησιν, ἐλαύνει τὸν ἵππον κατὰ τοῦ Τολουμνίου· καὶ ἐπειδὴ ἀγχοῦ ἐγένετο, φέρουσι κατ' ἀλλήλων τὰ δόρατα· ὁ μὲν οὖν Τολούμνιος τὸν ἵππον αὐτοῦ παίει διὰ τοῦ στήθους, ὃς ἀναχαιτίσας ῥίπτει τὸν ἐπιβάτην· ὁ δὲ Κορνήλιος διὰ θυρεοῦ τε καὶ θώρακος ἐλάσας τὴν αἰχμὴν εἰς τὰ πλευρὰ, περιτρέπει τὸν Τολούμνιον ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ ἔτι διανισταμένου φέρει διὰ βουβῶνος τὸ ξίφος. ἀποκτείνας δὲ, καὶ τὰ σκῦλα ἀφελόμενος, οὐ μόνον τοὺς ὁμόσε χωροῦντας ἱππεῖς τε καὶ πεζοὺς ἀνέστειλεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν κεράτων ἀμφοτέρων ἀντέχοντας εἰς ἀθυμίαν καὶ δέος κατέστησεν.

inmissos in se equites lanii securi feriens repelleret. * * Eam aream Aequimaelium Romani vocant : aequum enim ab iis dicitur quod nullam habet exstantiam. Locum igitur appellatum antea Maelium, deinde corruptis invicem, dum in unum vocabulum coeunt, nominibus Aequimaelium vocitaverunt.

2. Bello sociali Etruscorum Fidenatium et Veientium cum Romanis, quum a Larte Tolumnio Etruscorum rege mira adversum hos facinora ederentur, romanus quidam tribunus Aulus Cornelius cognomento Cossus equum in eum inegit : cumque inter se adpropinquassent, hastis se mutuo appetiverunt. Tolumnius Cornelii equum ferit in pectore, qui ferociens equitem deicit. Cornelius per clypeum atque loricam adacta ad latus cuspide evertit item Tolumnium equo : adsurgentique gladium in ilia condit. Quo occiso, exangnique spoliis detractis, non solum eos qui cominus adcurrebant equites peditesque repressit, verum et illis qui in utroque cornu pugnabant consternationem et terrorem iniecit.

(a) Codd. Αἰκυμίλιον heic et infra. Sed iidem tamen Μήλιον. (b) Variat codicum scriptura Οὐειεντ. et saepius Οὐεντ. Sequor autem illam scripturam quae ad latinam orthographiam accedit.

(1) Patet huc usque locutum esse Quinctium Cincinnatum dictatorem de Sp. Maelio, qui caesus fuerat merito, si nihil aliud, certe quod vocatus a magistro equitum Servilio Ahala ad dictatorem non venisset, immo se armis defendisset. Concio Cincinnati ad populum de Maelio iure caeso est apud Livium IV. 15.

(2) Domum Sp. Maelii, ut monumento area esset oppressae nefariae spei, dirui iussit Cincinnatus. Id Aequimaelium memorat etiam Cicero *de divin.* II. 17.

(3) Liber XI. editus Dionysii desinit in consulatu quinto Titi Quintii et secundo M. Geganii Macerini, scilicet ante inceptum varronianum urbis annum CCCXII, non sine brevi mutilatione, cuius causà excidisse videtur a libro XI. historia duorum annorum, nempe usque ad annum CCCXIII. Liber enim Dionysii XII. sine dubio exordiebatur a fame, quae Romam corripuit anno CCCXIV; in qua Sp. Maelius quum largitionibus factis regnum appetere videretur, anno sequente CCCXV occisus est. Nunc quum excerpta nostra (sive ea a Constantino sint sive a quovis alio eclogario) incipiant a Sp. Maelii supplicio, nihil in iis deest, nisi rerum tribus annis gestarum, nimirum CCCXII ad CCCXV, contracta descriptio. Ergo, brevi interiecta lacuna, reapse nunc editur halicarnassensis Dionysii continuatio.

(4) Propertius IV. 10. 23, et Livius IV. 17. 32. dicunt Tolumnium Veientium regem.

III. Δεύτερον ὑπατεύοντος Αὔλου Κορνηλίου Κόσσου καὶ Τίτου Κοϊντίου, αὐχμῷ μεγάλῳ κακωθεῖσα ἡ γῆ πάντων ἐσπάνισεν οὐ μόνον τῶν ὀμβρίων ἀλλὰ καὶ τῶν ναματίων ὑδάτων. ἐκ δὲ τούτου προβάτων μὲν καὶ ὑποζυγίων καὶ βοῶν ἐπίλειψις (a) παντελὴς ἐγένετο· εἰς δὲ τοὺς ἀνθρώπους νόσοι κατέσκηψαν πολλαὶ μὲν καὶ ἄλλαι, μάλιστα δὲ ἡ ψωρώδης καλουμένη, δεινὰς παρέχουσα τοῖς χρωσὶ μετὰ τοὺς ὀδαξησμοὺς, καὶ πρὸς τὰς ἑλκώσεις ἔτι μᾶλλον ἀγριαινομένη· πάθος ἐλεεινὸν ἐν τοῖς πάνυ, καὶ τοῦ ταχίστου τῶν ὀλέθρων αἴτιον (1).

IIII. * * Οὐκ ἐδόκει τοῖς προεστηκόσι τοῦ συνεδρίου μαθεῖν εἰρήνην καὶ πολυχρόνιον ἄγειν σχολὴν, ἐνθυμουμένοις ὅτι ῥαθυμία καὶ τρυφὴ συνεισπορεύεται ταῖς πόλεσι μετὰ τῆς εἰρήνης, καὶ ἅμα ταῖς πολιτικαῖς ὀῤῥωδοῦσι ταραχαῖς· καὶ αὗται γὰρ ἅμα τῷ καταλυθῆναι τοὺς ὑπερορίους πολέμους χαλεπαὶ καὶ συνεχεῖς ἐξ ἁπάσης προφάσεως ἀνίσταντο (2). * * Κρεῖττον ταῖς φιλανθρωπίαις περιεῖναι τῶν ἐχθρῶν, ἢ ταῖς τιμωρίαις, δι' ἃς, καὶ εἰ (b) μηδὲν ἕτερον, αἵ γέ τοι παρὰ τῶν θεῶν ἐλπίδες ἡδίους αὐτοῖς ὑπάρχουσιν. * * Ὡς ἔμαθε τοὺς πολεμίους ἐκ τῶν κατόπιν προσιόντας, ἐπιστρέφειν μὲν ὀπίσω περιεχόμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων πανταχόθεν ἀπέγνω, ἐνθυμούμενος ὅτι κινδυνεύσουσιν ἅπαντες, οὐθὲν ἀποδειξάμενοι γενναῖον ἔργον, αἴσχιστα διαφθαρῆναι· ὀλίγοι τε πρὸς πολλοὺς μαχόμενοι, καὶ τεθωρακισμέ-

3. Consulibus Aulo Cornelio Cosso et Tito Quintio iterum, gravi siccitate terra laborans plane caruit non pluvialibus solum verum etiam scaturientibus aquis. Hinc oves et iumenta et boves passim defecerunt. In homines autem ingruerunt plurimae infirmitates, et maxime scabies, graves dolores cuti incutiens ob pruriginem; et si fieret exulceratio, vehementius saeviens. Morbus revera quam qui maxime miserabilis et celerrimae mortis causa.

4. Senatus principibus visum est non esse paci assuescendum neque diutinum otium trahendum, reputantibus cum pace ingredi urbes ignaviam atque delicias, simulque civiles inhorrescere turbas. Nam et istae sedatis externis bellis graves et assiduae ex quovis praetextu oriebantur. * * Melius est beneficiis superare hostes quam maleficiis. Illorum quippe causa, si nihil aliud, certe fiducia deorum dulcior hominibus fit. * * Ut sensit hostes se a tergo adorientes, retro conclusus de reditu desperavit: reputans cunctos periclitaturos, nulloque edito claro facinore, turpissime vitam amissuros, quum pauci multos pellerent, armis gra-

(a) Codd. habent ἐπίληψις. (b) Εἰ abest a codd.

(1) Cum dionysiana pestis huius descriptione consentit plane Livius IV. 30. Augustinus item *de civ. D.* III. 17, quo loco agit de malis, quibus post initia consularis imperii vexata fuit romana respublica, multas eiusmodi pestilentias recenset.

(2) Locus in codice mutilus. Livius quidem IV. 1. ad annum urbis CCCIX Genucio et Curtio coss. *Fuit*, inquit, *annus domi forisque infestus* (nimirum ob tribunorum turbas.) *Laeti ergo*, pergit idem Livius, *audiere patres, Ardeatium populum descisse, et Veientes depopulatos extrema agri romani, et Volscos Aequosque fremere: adeo vel infelix bellum ignominiosae paci praeferebant. His itaque in maius etiam acceptis, ut inter strepitum tot bellorum conticescerent actiones tribuniciae, delectus haberi, bellum armaque vi summa adparari iubent.*

νοι πρὸς ἐλαφρούς· ἰδὼν δὲ ὄχθον τινὰ ὑψηλὸν ἐπιεικῶς, ὃς ἦν αὐτῷ οὐ πρόσω, τοῦτον ἔγνω καταλαβέσθαι (1).

U. C. 335. V. Ἀγρίππας Μενήνιος καὶ Πόπλιος (a) Λυκρήτιος (b) καὶ Σέρουιος Ναύτιος, χιλίαρχοι τιμηθέντες, ἐπίθεσίν τινα κατὰ τῆς πόλεως γινομένην ὑπὸ δούλων ἐφώρασαν· ἔμελλον δὲ οἱ μετέχοντες τῆς συνωμοσίας πῦρ ἐμβαλόντες ταῖς οἰκίαις κατὰ πολλοὺς ἅμα τόπους νύκτωρ, ὁπότε μάθοιεν ἐπὶ τὴν τῶν καιομένων βοήθειαν ὡρμηκότας ἅπαντας, τό τε Καπιτώλιον καὶ τοὺς ἄλλους ἐρυμνοὺς καταλαμβάνεσθαι τόπους· ἐγκρατεῖς δὲ γενόμενοι τῶν καρτερῶν τῆς πόλεως, ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν τοὺς ἄλλους δούλους παρακαλεῖν, καὶ σὺν ἐκείνοις ἀποκτείναντες τοὺς δεσπότας τὰς τῶν πεφονευμένων γυναῖκας τε καὶ κτήσεις παραλαμβάνειν· τῆς δὲ πράξεως περιφανῶς (c) γενομένης συλληφθέντες οἱ πρῶτοι συνθέντες τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ μαστιγωθέντες, ἐπὶ τοὺς σταυροὺς ἀπήχθησαν· τῶν δὲ μηνυσάντων αὐτοὺς, ὄντων δυοῖν, ἐλευθερίαν καὶ δραχμὰς (χιλίας) (2) ἑκάτερος ἔλαβεν ἐκ τοῦ δημοσίου.

* * Ἔσπευδε τὸν πόλεμον συντελέσαι ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ ῥωμαῖος χιλίαρχος, ὡς δὴ ῥάδιόν τι πρᾶγμα καὶ κατὰ χειρὸς αὐτῷ γενησόμενον, ὑποχειρίους ποιήσασθαι μιᾷ μάχῃ τοὺς πολεμίους· τῷ δὲ ἡγεμόνι τῶν πολεμίων ἐνθυμουμένῳ τό τε ἐμπειροπόλεμον τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸ ἐν κινδύνοις καρτερικὸν,

vati expeditos. Mox viso tumulo satis excelso neque longinquo, hunc sibi capiendum existimavit.

5. Agrippa Menenius et Publius Lucretius et Servius Nautius tribuni militum potestate consulari coniurationem quandam servitiorum adversus urbem deprehenderunt. Porro convenerat inter coniuratos, ut, igne iniecto domibus eodem tempore multis in locis noctu, ubi vidissent ad opem ardentibus tectis ferendam cunctos intentos, Capitolium aliasque arces occuparent: potiti autem munitis urbis locis, reliquos servos ad libertatem capessendam invitarent: quibus sibi adiunctis, dominos interimerent, eorumque uxores et opes obtinerent. Re patefacta, auctores coniurationis capti virgisque caesi in crucem acti sunt. Duo vero, qui indicium fecerant, libertatem et mille drachmas ex aerario singuli acceperunt.

* * Festinabat absolvere bellum intra paucos dies romanus tribunus: quippe qui existimabat facile negotium et in arbitrio suo futurum uno proelio hostes debellare. Verum duci inimico consideranti Romanorum bellicam peritiam

(a) Codd. hoc loco Ποῦβλιος, sed alibi Πόπλιος, uti reapse scribunt Graeci. (b) Ita codices Λουκράτιος, tum mox Σέρουιος, quum tamen Livius IV. 45. scribat *Spurius*, non *Servius*. Iam coniurationem servorum brevissime attingit Livius loco citato. (c) Ita codd., non περιφανοῦς. Sane et latine diceretur *palam facta*.

(1) Haec prorsus referenda videntur ad Livii locum IV. 38. et 39. ubi dicitur inclinata a Volscis Romanorum acies unius Sex. Tempanii decurionis equitum virtute (qui et tumulum quendam occupaverat) esse restituta.

(2) Praemium indicibus fuisse dena millia gravis aeris ait Livius loco cit. Et ipse Dionysius usus est hac locutione romana lib. X. 49. narrans multam inflictam Romilio, qui locus iisdem verbis legitur in nostrorum quoque excerptorum parte illa edita, quam praetermittimus. Nunc Dionysius rem in drachmas contulit, sed in codicibus summa earum praetermittitur. Nos χιλίας, *mille*, scripsimus, quae scilicet denis millibus gravis aeris praeter propter respondent. Lege Plutarchum in *Camillo* cap. XIII.

μάχην μὲν ἐκ παρατάξεως ἴσην καὶ φανερὰν ποιεῖσθαι πρὸς αὐτοὺς οὐκ ἐδόκει· διαστρατηγεῖν δὲ τὸν πόλεμον ἀπάταις τισὶ καὶ δόλοις, καὶ παρατηρεῖν εἴ τι πλεονέκτημα καθ᾽ ἑαυτῶν ἐκεῖνοι παρέξουσιν (1). * * Τραυματίας, καὶ παρασχεδὸν ἐλθὼν ἀποθανεῖν (2).

VI. Ἐν Ῥώμῃ, χειμῶνος γενομένου βιαίου, ἔνθα ἡ ἐλαχίστη χιὼν κατενίφθη οὐκ ἐλάττων ἦν ἑπτὰ ποδῶν τὸ βάθος (3). Καὶ συνέπεσεν ἀνθρώπους τε ὑπὸ τοῦ νιφετοῦ διαφθαρῆναι τινὰς, καὶ πρόβατα πολλὰ, καὶ τῶν ἄλλων κτηνῶν καὶ ὑποζυγίων μοῖραν οὐκ ὀλίγην, τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ κρυμοῦ σφακελίσαντα, τὰ δὲ νομῆς τῆς συνήθους ἀπορίᾳ· δένδρων τε καρποφόρων, ὅσα μὴ πέφυκεν ὑπερβολὰς νιφετῶν ὑπομένειν, τὰ μὲν εἰς τέλος ἐξηράνθη, τὰ δὲ ἐπικαέντα τοὺς βλαστοὺς ἄκαρπα ἐπὶ πολλοὺς χρόνους ἐγένοντο· ἐμίχθησάν τε καὶ τῶν οἰκιῶν συχναὶ, καί τινες καὶ περιετράπησαν, μάλιστα δὲ ὅσαι ἐκ τῶν λίθων, κατὰ τὴν διάλυσίν τε καὶ ἀπότηξιν τῆς χιόνος· τοῦτο τὸ πάθος οὔτε πρότερόν ποτε γενόμενον ἐν ἱστορίας γραφῇ περὶ ταῦτα τὰ χωρία παρειλήφαμεν, οὔθ᾽ ὕστερον ἕως τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων, μετρίῳ γέ τινι βορειότερα τοῦ μέσου, κατὰ τὸν ὑπὲρ Ἀθηνῶν γραφόμενον δι᾽ Ἑλλησπόντου παράλληλον (4)· τότε δὲ πρῶτον καὶ μόνον ἐξέβη τῆς εἰωθυίας κράσεως ἡ τοῦ περιέχοντος τήνδε τὴν γῆν φύσις. U. C. 355.

VII. Ἑορτὰς ἦγον Ῥωμαῖοι τὰς καλουμένας τῇ ἐπιχωρίῳ γλώττῃ

constantiamque in periculis, acie aperta cum illis certandum non videbatur, sed bellum fraudibus dolisque administrandum, observandumque num aliquid detrimenti hostes ipsi sibi compararent. * * Vulneratus; et statim post adventum obiisse.

6. Romae accidit hiems saevissima, adeo ut ubi minimum nivis decidit, ea alta esset septem pedum: contigitque ut et aliquot homines tempestate frigida interimerentur, nec non oves multae aliaeque pecudes atque iumenta, partim gelu corrupta, partim ob pabuli consueti penuriam. Arborum etiam fructiferarum, quae tolerandis gravioribus nivibus non erant idoneae, aliae prorsus exaruerunt, aliae adustis ramis infructuosae ad multum tempus evaserunt. Quin et complures domus nive obruente confusae sunt, nonnullae etiam subversae, praesertim lapideae, quum se nix resolveret. Huiusmodi incommodum neque ante id tempus neque postea usque ad nostram aetatem ab historicis traditum est usuvenisse his regionibus, quae vix aliquantum septentrionem versus a media linea abludunt, secundum circulum per Hellespontum supra Athenas descriptum. Tunc, inquam, primum et unice natura climatis, intra quod hae regiones comprehenduntur, a solita temperie aberravit.

7. Ferias Romani coeperunt agere, quas sua lingua vocant lectisternium,

(1) Videntur haec congruere aliquantum cum Livio IV. 46. narrante cladem, quam ab Aequis passi sunt Romani, qui cum L. Sergio tribuno in insidias pertracti fuerant falso hostium receptu. Idem Livius alias insidias in quas Romani praecipitaverunt memorat lib. V. 18.

(2) An innuitur caedes Postumii tribuni militum, qui ab exercitu suo lapidibus coopertus est? Lege Livium IV. 50.

(3) Confer Livium V. 13.

(4) Per Hellespontum ducit quintum circulum (seu confinium quinti climatis) Plinius VI. sect. 39. Sextum autem circulum Iulius Firmicus *mathes.* II. 13. et Marcianus Capella lib. VIII. cap. *de climatibus.*

στρωμνὰς, ὑπὸ τῶν σιβυλλείων κελευσθέντες χρησμῶν· νόσος γάρ τις λοιμώδης γινομένη θεόπεμπτός τε καὶ ὑπὸ τέχνης ἀνθρωπίνης ἀνίατος εἰς ζήτησιν αὐτοὺς ἤγαγε τῶν χρησμῶν· ἐκόσμησάν τε στρωμνὰς τρεῖς, ὡς ἐκέλευον οἱ χρησμοὶ, μίαν μὲν Ἀπόλλωνι καὶ Λητοῖ, ἑτέραν δὲ Ἡρακλεῖ καὶ Ἀρτέμιδι, τρίτην δὲ Ἑρμῇ καὶ Ποσειδῶνι· καὶ διετέλουν ἐφ᾽ ἡμέρας ἑπτὰ δημοσίᾳ τε καταθύοντες καὶ ἰδίᾳ κατ᾽ οἰκεῖαν δύναμιν ἅπαντες τοῖς θεοῖς ἀπαρχόμενοι, ἑστιάσεις τε λαμπροτάτας ἐπιτελοῦντες, καὶ ξένων τοὺς παρεπιδημοῦντας ὑποδεχόμενοι (1). Πείσων δὲ ὁ τιμητικὸς (2) ἐν ταῖς ἐνιαυσίοις ἀναγραφαῖς καὶ ταῦτ᾽ ἔτι προστίθησιν· ὅτι λελυμένων μὲν τῶν θεραπόντων ὅσους πρότερον ἐν τοῖς δεσμοῖς εἶχον οἱ δεσπόται, πληθυούσης ὄχλου ξενικοῦ τῆς πόλεως, ἀναπεπταμένων τῶν οἰκιῶν διὰ ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, καὶ δίχα κωλύσεως εἰσιόντων εἰς αὐτὰς τῶν βουλομένων, οὔτε χρῆμα οὐδὲν ἀπολωλεκέναι τὶς ᾐτιάσατο, οὔτε ἠδικῆσθαι τινὰ ὑπ᾽ οὐδενὸς, καίτοι πολλὰ φέρειν εἰωθότων πλημμελῆ καὶ παράνομα τῶν ἑορτάδων καιρῶν διὰ τὰς μέθας.

U. C. 356. VIII. Οὐιεντανοὺς πολιορκούντων Ῥωμαίων περὶ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ κυνὸς, ὅτε μάλιστα λίμναι τε ἐπιλείπουσι καὶ ποταμοὶ πάντες, ὅ τι μὴ μόνος ὁ αἰγύπτιος (a) Νεῖλος, λίμνη τις ἀπέχουσα τῆς Ῥώμης οὐ μεῖον ρκ´ σταδίων ἐν τοῖς ἀλβανοῖς καλουμένοις ὄρεσι, παρ᾽ ᾗ τὸ ἀρχαῖον ἡ τῶν Ῥωμαίων μητρόπολις

sibyllinis moniti oraculis. Pestilens enim morbus divinitus immissus et humana arte insanabilis ad exquirenda oracula eos convertit. Straverunt igitur lectos tres, uti oracula iubebant, unum Apollini et Latonae, alterum Herculi et Dianae, tertium Mercurio et Neptuno: perque dies septem publice sacrificarunt et privatim, pro opibus quisque suis libantes diis et splendidissimas epulas instruentes, atque advenas qui superveniebant in hospitium ducentes. Addit in annalibus Piso censorius, solutis quotquot a dominis antea vinculis tenebantur, plena urbe advenis, ianuis domorum diu noctuque patentibus, nullo prohibente quominus in eas quilibet introiret, neminem tamen sibi aliquid periisse questum esse, neminem ab aliquo iniuria adfectum: quamvis ceteroqui multa iniqua et iniusta patrari soleant feriarum tempore propter ebrietates.

8. Veios oppugnantibus Romanis, circa ortum caniculae, quo tempore stagna et fluvii omnes, praeter aegyptium Nilum, vel maxime deficiunt, lacus quidam Roma distans stadia non minus CXX. in montibus albanis, prope

(a) Unus codex αἰγυπτίων.

(1) Primum hoc apud Romanos lectisternium describit etiam Livius V. 13; factumque ait quum tristem hiemem (de qua nuper actum est) gravis pestilensque omnibus animalibus aestas excepisset. Vide etiam Augustinum *de civ. D.* III. 17.

(2) ·L· *Piso* (ait Tullius in *Bruto* XXVII.) *tribunus plebis legem primus de pecuniis repetundis, Censorino et Manilio consulibus, tulit. Ipse etiam Piso et causas egit, et multarum legum aut auctor aut dissuasor fuit: isque et orationes reliquit quae iam evanuerunt et annales sane exiliter scriptos*. Consulatum cum ·P· Minucio Scaevola gessit anno urbis DCXXI. Censuram cum ·Q· Metello Baleárico anno DCXXXIV: ideoque a nostro Dionysio dicitur hoc loco, nec non lib. II. 38. et 39, τιμητικὸς, idest latine *censorius*, qualem cum dicit Censorinus *de die natali* cap. XVII. Eius sententiam bis se amplecti ait Dionysius noster, nempe II. 40. IV. 7. Et quidem gravis auctor dicitur a Plinio II. sect. 54. Annales Pisonis diserte commemorant Dionysius hoc loco et lib. IV. 7. 15; tum alii latini scriptores permulti.

ᾠκεῖτο, οὔτε ὑετῶν γινομένων, οὔτε νιφετῶν, οὔτ' ἄλλης τινὸς αἰτίας ἀνθρώποις φανερᾶς, τοσαύτην ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ ναμάτων ἐπίδοσιν, ὥστε πολλὴν μὲν ἐπικλύσαι τῆς παρορείας, πολλὰς δὲ οἰκήσεις γεωργικὰς καταλαβεῖν (a), τελευτῶσα δὲ καὶ τὸν μεταξὺ τῶν ὀρῶν αὐλῶνα διασπάσαι, καὶ ποταμὸν ἐκχέαι κατὰ τῶν ὑποκειμένων πεδίων ἐξαίσιον (1). Τοῦτο μαθόντες οἱ Ῥωμαῖοι, κατ' ἀρχὰς μὲν, ὡς δαιμονίου τινὸς μηνίοντος τῇ πόλει, θυσίαις ἐξιλάσκεσθαι (b) τούς τε κατέχοντας τὸν τόπον θεοὺς καὶ δαίμονας ἐψηφίσαντο, καὶ τοὺς ἐπιχωρίους μάντεις (2) ἀνέκρινον, εἴ τι λέγειν ἔχουσιν· ἐπεὶ δ' οὔτε ἡ λίμνη τὴν ἑαυτῆς τάξιν ἀπελάμβανεν, οὔτε οἱ μάντεις ἀκριβὲς οὐδὲν ἔλεγον, ἀλλὰ τῷ θεῷ χρῆσθαι παρῄνουν ἐπὶ τὸ Δελφικὸν μαντεῖον θεοπρόπους·

VIIII. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ Οὐιεντανῶν τις ἔμπειρος τῆς ἐπιχωρίου μαντικῆς διὰ προγόνων, ἐτύγχανεν φυλακὴν ἔχων τοῦ τείχους· ἐγεγόνει δέ τις αὐτῷ τῶν ἀπὸ τῆς Ῥώμης λοχαγῶν ἐκ παλαιοῦ γνώριμος. οὗτος ὁ λοχαγὸς ἐγγὺς τοῦ τείχους ποτὲ γενόμενος, καὶ τοὺς συνήθεις ἀσπασμοὺς τῷ ἀνδρὶ ἀποδοὺς, οἰκτείρειν αὐτὸν ἔφη τῆς καταληψομένης ἅμα τοῖς ἄλλοις συμφορᾶς, ἐὰν ἡ πόλις ἁλῷ· καὶ ὁ τυῤῥηνὸς ἀκηκοὼς τὴν ὑπέρχυσιν τῆς Ἀλβανίδος λίμνης, καὶ τὰ παλαιὰ περὶ αὐτῆς προειδὼς θέσφατα, ἀναγελάσας, οἷον, ἔφησεν, ἐστὶν ἀγαθὸν τὸ προειδέναι τὰ μέλλοντα· ὑμεῖς δὲ κατὰ τὴν ἀγνωσίαν τῶν ἀποβησομένων, πόλεμον ἀτελῆ καὶ πόνους ἀνηνύτους ἀντλεῖτε, Οὐιεντανῶν πόλιν ἀναστήσειν οἰόμενοι· εἰ δέ τις ὑμῖν ἐδήλωσεν, ὅτι τῇ πόλει τῇ-

quem olim Romanorum metropolis sita fuit, sine ullis pluviis aut nivibus aliave quavis causa hominibus explorata, tantum cepit ex intimis scatebris incrementum, ut multum finitimae ripae alluerit, multasque rusticas aedificationes obruerit: denique et clausum montibus craterem perruperit, et immensum fluvium in subiectos agros effuderit. Id ubi Romani resciverunt, primo quidem, tamquam ea re divinum aliquod odium portenderetur, sacrificiis placare deos et genios loci decreverunt, vatesque indigenas consuluerunt numquid haberent quod dicerent. Sed quoniam neque lacus in suum locum se recipiebat, neque vates definitum quicquam canebant, immo ut ad delphicum oraculum sciscitatum mitterentur oratores monebant;

9. Hoc interim intervallo Veiens quidam patriae haruspicinae traditione maiorum peritus custodiam in moenibus agebat. Erat huic cum quodam romano centurione vetus consuetudo. Is centurio moenibus quadam die quum adpropinquasset ac de more hominem salutasset, aiebat se eius vicem dolere, quod communi excidio esset involvendus, siquando urbs caperetur. At enim etruscus, audita pridem albani lacus effusione, priscorum de ea oraculorum guarus arridens, quam praeclarum est, inquit, ventura praenoscere! Vos autem ignoratione futurorum bellum infinitum laboresque inanes toleratis, Veientium urbem a vobis eversum iri sperantes. Quod siquis vobis revelasset, in fatis es-

(a) Ita codd. Sed fortasse scribendum esse καταβαλεῖν deiicere, non absurde suspicabatur Quirinus Vicecomes in suis ad Dionysium meum animadversionibus. b) Unus codex ἐξιλάσκεσθαι.

(1) Confer super hac albani lacus inundatione Livium V. 15. sqq., tum etiam super Veiorum expugnatione.

(2) Vates indigenas consuluerunt Romani; quia Etrusci erant hostes. Vide Livium loco citato.

δὲ πέπρωται ἁλῶναι, ὅταν ἡ πρὸς Ἀλβανῷ λίμνη σπανίσασα τῶν αὐθιγενῶν ναμάτων μηκέτι μίσγηται τῇ θαλάττῃ, ἐπαύσασθε ἂν αὐτοί τε δαπανώμενοι καὶ ἡμᾶς ἐνοχλοῦντες. Ταῦτα ὁ ῥωμαῖος μαθὼν, πολὺς (a) ἐν τῷ σκοπῷ καθ' ἑαυτὸν γενόμενος, τότε μὲν ἀπῄει.

X. Τῇ δ' ἑξῆς, προειπὼν τοῖς χιλιάρχοις ἃ διενοεῖτο, παρῆν ἐπὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἄνοπλος. ὥστε μηδεμίαν ὑποψίαν ἐπιβουλῆς τὸν τυῤῥηνὸν ὑπὲρ αὐτοῦ λαβεῖν· χρησάμενος δὲ τοῖς συνήθεσιν ἀσπασμοῖς, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς κατεχούσης τὸ ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον ἀμηχανίας διελέγετο, καὶ ἄλλα (b) ἐφ' οἷς ἡσθήσεσθαι τὸν τυῤῥηνὸν ὑπελάμβανεν· ἔπειτα ἐξηγητὴν αὐτῷ γενέσθαι ἠξίου σημείων τινῶν καὶ τεράτων νεωστὶ τοῖς χιλιάρχοις γεγονότων· πείθεται τοῖς λόγοις ὁ μάντις, οὐδεμίαν δεδοικὼς ἐξαπάτην, καὶ τοὺς συνιόντας αὐτῷ μεταστῆναι κελεύσας αὐτὸς ἠκολούθει μόνος τῷ λοχαγῷ· ὁ δὲ ῥωμαῖος ὑπαγόμενος αὐτὸν ἀπωτέρω τοῦ τείχους διὰ τῶν πρὸς ἀπάτην μηχανηθέντων λόγων, ὡς ἐγγὺς ἐγένετο τοῦ περιτειχίσματος, περιβαλὼν ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις μέσον, αἴρεταί τε καὶ πρὸς τὸ ῥωμαϊκὸν ἀποφέρεται στρατόπεδον· τοῦτον τὸν ἄνδρα οἱ χιλίαρχοι, λόγοις τε θεραπεύοντες καὶ βασάνων ἀπειλαῖς δεδιττόμενοι, ἅπαντα παρεσκεύασαν ἐξειπεῖν περὶ τῆς ἀλβανίδος λίμνης, ἃ ἀπέκρυπτεν (1)· εἶτα καὶ πρὸς τὴν βουλὴν αὐτὸν ἀναπέμπουσι· τοῖς δ' ἐκ τοῦ συνεδρίου οὐχ ὁμοία παρέστη δόξα· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐδόκει πανοῦργος τὶς εἶναι καὶ γόης ὁ τυῤῥηνὸς, καὶ καταψεύδεσθαι τοῦ δαιμονίου τὰ περὶ τὸν χρησμόν· τοῖς δ' ἀπὸ πάσης ἀληθείας εἰρηκέναι.

se, hanc urbem tunc capi, cum albanus lacus, perennibus rivis extinctis, iam non miscebitur mari; utique et labori vestro parceretis, neque nobis molestiam exhiberetis. His auditis romanus, postquam diu secum rem animo volvit, tunc quidem abiit.

10. Sequenti vero die, monitis ante tribunis quae ipse cogitavisset, venit in eumdem locum inermis, nequam insidiarum suspicionem etrusco praeberet. Salute uti solebat impertita, primum quidem qua in perplexitate romanus exercitus versaretur narravit, aliaque eiusmodi quibus gavisurum etruscum autumabat. Deinde rogabat eum ut signa quaedam atque prodigia quae *romanis* tribunis nuper accidissent explicare ne gravaretur. Fidem dictis adiungit divinus, nullam fraudem veritus: arbitrisque remotis solus sequitur centurionem. Romanus quum eum longius a muro dolosis illusum sermonibus abduxisset, ubi ad extremam loricam ventum est, corripit medium utraque manu etruscum, sublatumque ad romana castra traducit. Hunc hominem tribuni partim blandis sermonibus partim tormentorum minis impulerunt ut omnia diceret quae mente celabat de albano lacu; tum eumdem ad ipsum senatum miserunt. Ibi autem patrum non una erat sententia: aliis enim vafer et praestigiator videbatur etruscus, qui divina oracula simularet; alii ab eo verissima narrari existimabant.

(a) Unus codex ὁ πολύς. (b) Codd. pro καὶ ἄλλα habent ἀλλ'.

(1) Vatem coactum vaticinia adversus suam patriam cecinisse, probabilius narrat Dionysius, quam Livius apud quem V. 15. eadem sponte is profert.

XI. Ἐν τοιαύτῃ δ' ἀμηχανίᾳ τῆς βουλῆς ὑπαρχούσης παρῆσαν οἱ προαποσταλέντες εἰς Δελφοὺς θεόπροποι χρησμοὺς κομίζοντες τοῖς ὑπὸ τοῦ τυῤῥηνοῦ πρότερον ἀπηγγελμένοις συνᾴδοντας· ὅτι θεοὶ καὶ δαίμονες οἱ λαχόντες τὴν Οὐιεντανῶν πόλιν τοσοῦτον αὐτοῖς ἐγγυῶνται χρόνον ἀσάλευτον φυλάξαι τὴν ἐκ προγόνων παραδοθεῖσαν εὐδαιμονίαν, ὅσον ἂν διαμένωσιν αἱ πηγαὶ τῆς ἐν Ἀλβανῷ λίμνης ὑπερχεόμεναι καὶ μέχρι θαλάττης ἀποῤῥέουσαι· ὅταν δ' ἐκεῖναι φύσιν τε τὴν ἑαυτῶν καὶ ὁδοὺς τὰς ἀρχαίας ἐκλιποῦσαι καθ' ἑτέρας ἐκτραπῶσιν, ὡς μηκέτι μίσγεσθαι τῇ θαλάττῃ, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἀνάστατον ἔσεσθαι· τοῦτο δ' οὐκ εἰς μακρὰν ὑπὸ Ῥωμαίων γενήσεσθαι, ἐὰν ὀρύγμασι καθ' ἕτερα χωρία γενομένοις ἐκτρέψωσι τὴν πλημμύραν τῶν ὑδάτων εἰς τὰ πρόσω τῆς θαλάττης πεδία· ταῦτα μαθόντες οἱ Ῥωμαῖοι εὐθὺς ἐπέστησαν τοῖς ἔργοις τοὺς χειροτέχνας (1).

XII. Ὡς δὲ ταῦτ' ἤκουσαν Οὐιεντανοὶ παρ' αἰχμαλώτου τινὸς, ἐπικηρυκεύεσθαι πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας ἤθελον περὶ καταλύσεως τοῦ πολέμου, πρὶν ἁλῶναι κατὰ κράτος τὴν πόλιν· καὶ ἀποδείκνυνται πρέσβεις οἱ πρεσβύτατοι (2)· ἀποψηφισαμένης δὲ τῆς βουλῆς τῶν Ῥωμαίων τὰς διαλλαγὰς, οἱ μὲν ἄλλοι πρέσβεις ἀπήεσαν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου σιωπῇ· ὁ δὲ ἐπιφανέστατος ἐξ αὐτῶν, καὶ κατὰ τὴν μαντικὴν ἐμπειρίαν δοκιμώτατος, ἐπιστὰς τὰς θύρας καὶ περιβλέψας ἅπαντας τοὺς παρόντας ἐν τῷ συνεδρίῳ, καλὸν, ἔφησεν, ὦ Ῥωμαῖοι, δόγμα ἐξενηνόχατε καὶ μεγαλοπρεπὲς, οἱ τὴν ἡγεμονίαν ἀξιοῦντες ἔχειν τῶν περιοίκων δι' ἀρετὴν, πόλιν οὔτε μικρὰν οὔτε ἄσημον, ἀποτιθεμένην τὰ ὅπλα καὶ παραδιδοῦσαν ὑμῖν ἑαυτὴν, οὐκ ἀξιοῦντες ὑπήκοον ἔχειν, ἀλλὰ πρόῤῥιζον ἀνελεῖν

11. Dum senatus hac opinionum varietate ambigit, aderant ii qui oratores Delphos missi fuerant oraculum adferentes priori etrusci hominis responso congruens: deos videlicet et genios Veientium urbis custodes tamdiu iis spondere hereditariae felicitatis tutelam, quamdiu scatebrae lacus albani redundarent et ad mare usque decurrerent. Quum autem hae, naturae suae et antiqui cursus oblitae, aliò derivarentur neque iam mari miscerentur, tunc et illorum urbem eversum iri. Id autem quantocius a Romanis effici posse, si foveis utrimque effossis exundantes aquae per prata mari procul dissiparentur. His auditis Romani statim operarios negotio admoverunt.

12. Quod ubi Veientes a quodam captivo intellexerunt, pacem petendam per caduceatores ab obsidentibus censuerunt ante quam urbs vi caperetur: quare et legati a senioribus designati sunt. Verum pacem negante senatu romano, ceteri quidem legati abibant e curia taciti: sed enim legationis princeps et divinandi artem in primis edoctus, subsistens in foribus circumspiciensque omnes qui in curia aderant; praeclaram enimvero, inquit, Romani, sententiam geritis et decoram ei populo qui imperium in finitimos virtutis ergo tenere se iure autumat: cum urbem neque parvam neque ingloriam arma abiicientem vobisque se tradentem

(1) Aquam albanam, non tam Veiorum causa, quam ad utilitatem agri suburbani, fuisse deductam dicit Cicero *de divin.* II. 32. Mirandum porro emissarii albani opus, monte durissimo passuum mille et quingentorum perforato effectum, ad nostram usque aetatem, iam inde a quarto urbis aeternae saeculo, incolume mansit, ex eoque lacus albanus adhuc effluit.

(2) Hanc Veientium legationem silet Livius. Rei tamen vestigia apud Ciceronem supersunt, cuius eximius locus de Veiis captis extat lib. I. 44. *de divin.*

βουλόμενοι, οὔτε τὴν ἐκ τῶν θείων δείσαντες χόλον, οὔτε τὴν παρ' ἀνθρώπων ἐντραπέντες (a) νέμεσιν· ἀνθ' ὧν ὑμῖν δίκη τιμωρὸς ἥξει παρὰ θεῶν εἰς τὰ ὅμοια ζημιοῦσα· Οὐιεντανοὺς (b) γὰρ ἀφελόμενοι τὴν πατρίδα, μετ' οὐ πολὺ τὴν ἑαυτῶν
U. C. an. 358. ἀποβαλεῖτε. Μετὰ βραχὺ δὲ ἁλισκομένης τῆς πόλεως, οἱ μὲν ὁμόσε τοῖς πολεμίοις χωροῦντες, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες, κατεκόπησαν· οἱ δ' αὐτοχειρίᾳ σφάξαντες αὑτοὺς διεφθάρησαν· ὅσοις (c) δὲ δι' ἀνανδρίαν τὲ καὶ ταπεινότητα ψυχῆς παντ' ἐφαίνετο τοῦ τεθνᾶναι τὰ δεινὰ μετριώτερα, ῥίψαντες τὰ ὅπλα παρεδίδοσαν τοῖς κεκρατηκόσιν ἑαυτούς.

XIII. Ὁ δὲ δικτάτωρ Κάμιλλος, οὗ στρατηγίᾳ ἡ πόλις ἥλω (d), ἐπὶ μετεώρου τόπου τινὸς ἑστὼς ἅμα τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ῥωμαίων, ὅθεν ἅπασα ἡ πόλις ἦν καταφανής, πρῶτον μὲν ἐμακάρισεν ἑαυτὸν τῆς παρούσης εὐτυχίας, ὅτι καθελεῖν αὐτῷ μεγάλην καὶ εὐδαίμονα πόλιν ἐξεγένετο δίχα πόνου (1), ἣ Τυῤῥηνίας μὲν ἀνθούσης τότε, καὶ πλεῖστον (e) τῶν κατοικούντων τὴν Ἰταλίαν ἐθνῶν δυναμένης (f), οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα ἦν (2)· Ῥωμαίοις δὲ περὶ τῆς ἡγεμονίας διαφερομένη (3) καὶ πολλοὺς ὑπομείνασα πολέμους (g) ἄχρι δεκάτης γενεᾶς διετέλεσεν (4)· ἐξ οὗ

habere subditam abnuitis, verum funditus evertere vultis, nihil veriti neque deorum iram neque hominum ultionem. Quamobrem vobis superveniet vindex deorum iustitia cum simili poena: qui enim nunc Veientes patria sua spoliatis, paulo post vestram ipsorum amittetis. Mox capta urbe, quotquot quidem cum hostibus manus conseruerunt viri strenui, multis occisis, ad extremum interempti sunt: alii manu propria sibi vitam exhauserunt: qui denique propter imbecillitatem et animi humilitatem omnia morte tolerabiliora putarunt, ii abiectis armis semet victoribus dediderunt.

13. Dictator porro Camillus, cuius ductu urbs expugnata fuerat, stans cum Romanis nobilissimis excelso loco, unde urbs universa despiciebatur, primum quidem se beatum praedicabat, quod sibi citra laborem contigisset magnam urbem divitemque subvertere, quae provinciae Etruriae, maxime tunc florentis atque inter italicas gentes in primis potentis, non minima pars erat, quaeque cum Romanis de principatu certaverat, et multis bellis bellatis decem ipsas aetates incolumis manserat: ex quo autem oppugnari et obsideri coepit,

(a) Codd. ἐκτραπέντες. (b) *Veientani* dicuntur in Dionysii codicibus modo Οὐιεντανοί, modo Οὐεντανοί; saepius tamen Οὐεντανοί. Ego primam scripturam, quae ad latinam magis accedit, constanter expressi. (c) Codices ὅσους. (d) Hoc loco ἥλω; at p. 480. ἑάλω. (e) Codex unus habet πλεῖστου. (f) Codices pro δυναμένης habent δυνάμεις. (g) In codd. desideratur πολέμους.

(1) Fato enim urgente (ait Livius V. 22.) operibus, non vi, expugnati sunt Veii.

(2) Hinc Tolumnius modo Veientium modo Etruscorum rex dictus. Recole p. 466. n. 4.

(3) Quippe cum ipso Romulo bellum acerrimum Veientes gesserunt, ac saepe deinceps cum romanis regibus, dictatoribus, consulibus et tribunis; ut suis locis narrant Dionysius ac Livius.

(4) Vocabulo γενεὰ certum annorum numerum apud Dionysium non significari contendit Dodwellus in *dissertatione de aetate Dionysii*. Duplex tamen huius locus haud scio an satis indicet, triginta fere annis singulas aetates constare. Nam primo in *epistula ad Pompeium* cap. I. ait Dionysius, se plus duodecim aetatibus posteriorem esse Platone. Floruit autem Plato circa olympiadem XCV, Dionysius circa olympiadem CXCII. Ergo intercedunt paene CCCC anni, nempe plus duodecim aetates. Alter locus nunc cum dionysianis excerptis prodit. Sane Eustathius ad *iliad.* I. 250. et Plutarchus *de oraculorum defectu* (ed. Reisk. tom. VII. p. 656.) diserte aiunt, aetatem (γενεὰν) secundum antiquos auctores triginta esse annos. Ab his autem paulisper abludit Herodotus II. 142. qui tres aetates ait esse

δ' ἤρξατο πολεμεῖν καὶ πολιορκεῖσθαι συνεχῶς, θ' διήνεγκε τὴν πολιορκίαν ἔτη (1), πάσης πειραθεῖσα τύχης. Ἔπειτ' ἐνθυμηθεὶς, ὡς ἐπὶ μικρᾶς αἰωρεῖται ῥοπῆς ἡ τῶν ἀνθρώπων εὐδαιμονία, καὶ βέβαιον οὐδὲν διαμένει τῶν ἀγαθῶν, διατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας ηὔξατο τῷ τε Διὶ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, μάλιστα μὲν ἀνεπίφθονον ἑαυτῷ τε καὶ τῇ πατρίδι γίνεσθαι τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν· εἰ δέ τις ἔμελλε κοινὴ συμφορὰ τὴν Ῥωμαίων πόλιν, ἢ τὸν αὐτοῦ βίον καταλαμβάνειν, ἀντίπαλος τῶν παρόντων ἀγαθῶν, ἐλαχίστην γενέσθαι ταύτην καὶ μετριωτάτην.

XIIII. Ἦν δὲ ἡ Οὐιεντανῶν πόλις οὐθὲν ὑποδεεστέρα τῆς Ῥώμης ἐνοικεῖσθαι (2), γῆν τε πολλὴν καὶ πολύκαρπον ἔχουσα, τὴν μὲν ὀρεινὴν, τὴν δὲ πεδιάδα, καὶ τὸν ὑπερκείμενον ἀέρα καθαρώτατον καὶ πρὸς ὑγείαν ἀνθρώποις ἄριστον, οὔτε ἕλους πλησίον ὄντος, ὅθεν ἕλκονται βαρεῖς ἀτμοὶ καὶ δυσώδεις, οὔτε ποταμοῦ τινὸς ψυχρὰς ἕωθεν ἀνιέντος αὔρας (3), ὑδάτων δὲ οὐ σπανίων ὄντων οὐδ' ἐπακτῶν, ἀλλ' αὐθιγενῶν καὶ πλουσίων καὶ πίνεσθαι κρατίστων (4).

XV. Αἰνείαν λέγουσι τὸν ἐξ Ἀγχίσου καὶ Ἀφροδίτης, ὅτε κατέσχεν εἰς

novem continenter annos circumsessionem sustinuerat, omni fortunae genere exercita. Deinde reputans humanam felicitatem ad breve tempus extolli, nihilque diu manere, manus ad caelum tendens, Iovem ceterosque deos precabatur ut sibi et patriae ne prorsus invidiosa esset praesens felicitas. Quod siqua aut publica calamitas romanam urbem aut privata suam vitam esset correptura, quae praesentia bona temperaret, ut ea minima ac moderatissima esset, rogabat.

14. Erat autem Veientium urbs Romae ipsi non inferior vel commoditate vel amplitudine aedificiorum; latamque ditionem ut uberem possidebat, partim montanam partim aequi soli: utebaturque aëre purissimo et hominum valetudini utilissimo, nullis vicinis paludibus ex quibus graveolentes flatus exhalarentur, nulloque flumine ex quo matutina aura rigidior ferretur. Et tamen aquarum abunde suppetebat non adductarum, sed ex ingenitis scatebris erumpentium et ad bibendum optimarum.

15. Aiunt Aeneam Anchisae et Veneris filium, quum navem ad Italiam

centum annos. Iamvero Veii pugnare coeperunt cum Romulo paulo ante eius interitum (Vide Dionysium II. 54, Livium I. 15.); capti autem sunt anno urbis CCCLVIII. Ergo reapse urbs Veiorum, ex quo cum Romanis de principatu certare coepit, decem stetit aetates.

(1) Ut missum faciam Diodorum siculum qui lib. XIV. cap. 93. narrat Veios oppugnatos a Romanis undecim annis; Livius quidem V. 22, Florus I. 12, Plutarchus in *Camillo* cap. 7. Victor *de viris illustribus* cap. 23, Augustinus *de civ. D.* III. 17. dicunt decennem Veiorum obsidionem: qui ne discrepent a Dionysio nostro, illud moneo, Veiorum obsidionem passim apud scriptores troiano decennio comparari: qua comparatione conciliatur cum aliis auctoribus Dionysius. Quippe apud Homerum *iliad.* II. 328. 329 Calchas ait Graecos novem annis circa Troiam bellaturos, decimo denique eamdem capturos. Nunc etiam Dionysius ita loquitur, ut Veios novem annis restitisse, decimo denique esse captos intelligamus.

(2) Plutarchus quoque in *Camillo* cap. 2 Veios et armis et militum numero non inferiores romanae urbi scribit. Livius immo V. 24 Veios urbi Romae vel situ vel magnificentia publicorum privatorumque tectorum ac locorum antelatos narrat.

(3) Confer Homerum odyss. V. 469; Herodot. II. 27; Aristot. probl. XXIII ff. 16; Plinium hist. XVIII. sect. 7.

(4) Veiorum situs, cuius memoria propemodum intercierat, his annis denique detectus fuit; ex eoque permulta laborati inscriptique marmoris rudera Romam comportata fuerunt, ut vaticanum museum augeant.

Ἰταλίαν, θῦσαι προαιρούμενον ὅτῳ δή τινι θεῶν (a), μετὰ τὴν εὐχὴν μέλλοντα τοῦ παρεσκευασμένου πρὸς τὴν θυσίαν ἱερείου κατάρχεσθαι, τῶν Ἀχαιῶν (b) ἰδεῖν τινα πρόσωθεν ἐρχόμενον, εἴτε Ὀδυσσέα, ὅτε τῷ περὶ τὴν Ἄορνον μαντείῳ χρῆσθαι ἔμελλεν, εἴτε Διομήδην, ἡνίκα Δαύνῳ σύμμαχος ἀφίκετο· ἀχθόμενον δὲ τῷ συγκυρήματι, καὶ πολεμίαν ὄψιν ἐφ' ἱεροῖς φανεῖσαν ὡς πονηρὸν οἰωνὸν ἀφοσιώσασθαι βουλόμενον, ἐγκαλύψασθαί τε καὶ στραφῆναι· μετὰ δὲ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ πολεμίου, χερνιψάμενον αὖθις, ἐπιτελέσαι τὴν θυσίαν· γενομένων δὲ τῶν ἱερῶν κρειττόνων, ἡσθῆναί τε τῷ συγκυρήματι καὶ φυλάττειν ἐπὶ πάσης εὐχῆς τὸ αὐτὸ ἔθος· τούς τε ἀπ' ἐκείνου γινομένους ὡς ἕν τι τῶν περὶ τὰς ἱερουργίας νομίμων καὶ τοῦτο διατηρεῖν (1). Ἑπόμενος δὲ τοῖς πατρικοῖς (c) ὁ Κάμιλλος νόμοις, ἐπειδὴ τὴν εὐχὴν ἐποιήσατο, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς εἵλκυσε τὸ ἱμάτιον (2), ἐβούλετο μὲν στραφῆναι· τῆς δὲ βάσεως ὑπενεχθείσης οὐ δυνηθεὶς ἀναλαβεῖν αὐτὸν, ὕπτιος ἐπὶ τὴν γῆν φέρεται· τοῦτον τὸν οἰωνὸν οὔτε μαντείας οὔτε ἐνδοιασμοῦ δεόμενον, ἀλλὰ καὶ τῷ φαυλοτάτῳ ῥᾴδιον ὄντα συμβαλεῖν, ὅτι (d) πεσεῖν αὐτῷ πᾶσα ἀνάγκη πτῶμα ἄσχημον, οὔτε φυλακῆς οὔτε ἀφοσιώσεως ἄξιον ὑπελα-

appulisset, sacrificare nescio cui deo instituisse: quumque precibus persolutis paratam sacrificio victimam esset immolaturus, vidisse Graecorum quemdam procul venientem (sive Ulyxem quum is ad Avernum oracula peteret, sive Diomedem cum suppetias Dauno tulit.) Tunc Aeneam eum fortuitum eventum moleste ferentem, inimicumque visum inter sacra oblatum, uti malum augurium, averruncare volentem, velasse faciem seque avertisse. Mox erepto oculis hoste, lotis rursus manibus, perfecisse sacrificium. Quumque exta meliora apparuissent, gavisum esse illo casu, eundemque deinceps morem in omni veneratione usurpavisse: tum et eius posteros, tamquam legitimo quodam, in sacris ea consuetudine perpetuo usos esse. Quare et Camillus patriis ritibus obtemperans post supplicationem adducta in caput veste volebat se convertere: verum sublapso scabello, quum semet recipere omnino non valuisset, supinus humi decidit. Id omen quod neque divinatione egebat neque ambiguum prorsus erat, sed vel stultissimo cuique coniectatu perfacile, necessarium videlicet et turpem casum portendi, ipse nihili fecit, nullaque observatione vel expiatione dignum existimavit: immo ad signum sibi faustum retulit, veluti si dii

(a) Cod. x unus habet Θεῷ. (b) Codices ἀρχαίων. (c) Codd. πατρικίοις. (d) Codd. οὔτε.

(1) Ritum sacrificandi velato capite ab Aenea Italis traditum narrant etiam Virgilius *aen.* III. 407. cum Servio; Gavius Bassus apud Macrobium *saturn.* III. 6; Marcus Octavius apud Aurelium Victorem *orig. G. R.* cap. 12; Festus voc. *Saturnia* et Plutarchus *quaest. rom.* ed. Reisk. *tom.* VII. p. 80. Tum Ulyxem occurrisse Aenae sacrificanti opinantur Victor et Festus locis citatis, nec non Tzetzes ad Lycophronem V. 1242. Diomedem contra Solinus cap. 2. Plutarchus et Servius locis citatis. Ritum item Romanorum semet circumagendi in sacrificiis perdocte exponit Brissonius *de formulis* lib. I. p. 41. ad quem lectores ablego. Denique de conversione Camilli conferantur loci similes Livii V. 21. et Plutarchi in *Camillo* cap. 5.

(2) Nihil de velato Camillo Livius, uti ne de Aenea quidem, quod ego meminerim.

βεν· ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ κεχαρισμένον ἑαυτῷ μετήνεγκεν, ὡς ὑπακηκοότων (a) αὐτοῦ ταῖς εὐχαῖς τῶν θεῶν, καὶ τὸ κακὸν ἐλάχιστον παρεσκευακότων γενέσθαι.

XVI. Καμίλλου τὴν Φαλίσκων πόλιν πολιορκοῦντος, Φαλερίων τις, U. C. an. 360.
εἴτ᾽ ἀπεγνωκὼς τὴν πόλιν, εἴτε κέρδη θηρώμενος ἴδια, παῖδας ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων οἴκων παρακρουσάμενος (ἦν δὲ διδάσκαλος γραμμάτων) ἐξήγαγεν ἐκ τῆς πόλεως, ὡς περιπατήσοντάς τε πρὸ τοῦ τείχους καὶ τὸ ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον θεασομένους· ὑπαγόμενος δὲ κατὰ μικρὸν αὐτοὺς προσωτέρω τῆς πόλεως, ἐπὶ φυλακτήριον ῥωμαϊκὸν ἄγει, καὶ τοῖς ἐπιδραμοῦσι παραδίδωσι, ὑφ᾽ ὧν ἀχθεὶς ἐπὶ τὸν Κάμιλλον ἔφη· βεβουλεῦσθαι μὲν ἔτι πάλαι τὴν πόλιν ὑπὸ Ῥωμαίων ποιῆσαι· οὐδενὸς δὲ κύριος ὤν, οὔτε ἄκρας οὔτε πυλῶν οὔθ᾽ ὅπλων, τοῦτον ἐξευρηκέναι τὸν τρόπον, ὑποχειρίους ποιῆσαι τοὺς υἱεῖς τῶν εὐγενεστάτων, ἄφυκτον ἀνάγκην ὑπολαβὼν τοὺς πατέρας καταλήψεσθαι, τῆς σωτηρίας τῶν τέκνων περιεχομένους, τάχιον παραδοῦναι Ῥωμαίοις (b) τὴν πόλιν· ὁ μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἔλεγε, πολλὰς ἐλπίδας ἔχων θαυμαστούς (c) τινας ἐξοίσεσθαι μισθοὺς τῆς προδοσίας. Ὁ δὲ Κάμιλλος εἰς φυλακὴν παραδοὺς (d) τὸν γραμματιστὴν καὶ τοὺς παῖδας, ἐπιστέλλει τῇ βουλῇ διὰ γραμμάτων τὰ γενόμενα, καὶ τί χρὴ ποιεῖν ἤρετο (1)· ἐπιτρεψάντος δ᾽ αὐτῷ τοῦ συνεδρίου πράττειν ὅ τι ἂν αὐτῷ φαίνηται κράτιστον (2), προαγαγὼν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τὸν γραμματιστὴν ἅμα τοῖς παισὶ, καὶ οὐ μακρὰν ἀπὸ τῶν πυλῶν τὸ στρατηγικὸν βῆμα προστάξας τεθῆναι, πολλοῦ συνδραμόντος ὄχλου, τοῦ μὲν ἐπὶ τὰ τείχη, τοῦ δ᾽ ἐπὶ τὰς πύλας, πρῶτον

suis precibus annuissent, atque ut quam minima calamitas sibi accideret curavissent.

16. Faliscorum urbem obsidente Camillo, quidam sive de salute Faleriorum desperans sive lucri studiosus privati, principum familiarum pueros, quos ipse instituebat in litteris, dolo instructo eduxit urbe, deambulandi specie ante moenia et romana castra spectandi. Tum paulatim protractos longius ab urbe ad custodiam romanam provexit atque accurrentibus tradidit. A quibus ad Camillum ductus, ait: se iampridem molitum esse urbem imperio Romanorum subiungere: verum quum nihil esset in sua potestate, neque arx nimirum neque portae neque arma, hanc demum excogitavisse rationem, ut filios scilicet optimatium traderet; quia summam necessitatem putabat se parentibus impositurum, quô de salute puerorum solliciti quantocius urbem dederent. Haec ille aiebat grandi spe concepta, miram se proditionis mercedem accepturum. Camillus traditis in custodiam ludimagistro et pueris, scribit ad senatum ea quae evenerant, rogatque quid consilii capiendum videretur. Senatu eius arbitrio rem permittente, ipse educto extra castra ludimagistro cum pueris, positoque non procul a portis tribunali, ingenti turba ad moenia et portas con-

(a) Codd. ὑπ᾽ ἀκηκοότων. Sed mihi vocabulum videbatur omnino coniungendum. (b) In codice uno omittitur Ῥωμαίοις. (c) Codex uterque θαυμαστάς. (d) Codex unus παραδιδούς.

(1) Id longe credibilius scribitur a Dionysio, quam speciosum Camilli responsum a Livio V. 27, qui multa eiusmodi ex rhetorum pompa confingere solet.

(2) Valerius Max. VI. 5, 1. ait a senatu decretam ludimagistri poenam.

μὲν ἐδήλωσε τοῖς Φαλίσκοις οἷα ὁ γραμματιστὴς εἰς αὐτοὺς ἐτόλμησε παρανομεῖν· ἔπειτα περικαταῤῥῆξαι τὴν ἐσθῆτα τοῦ ἀνδρὸς ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις, καὶ ξαίνειν τὸ σῶμα μάστιξι πάνυ πολλαῖς· ὡς δὲ ταύτης ἅλις εἶχε τῆς τιμωρίας, ῥάβδους τοῖς παισὶν ἀναδοὺς, ἀπάγειν αὐτὸν ἐκέλευσεν εἰς τὴν πόλιν δεδεμένον τὼ χεῖρε ὀπίσω, παίοντας τὲ καὶ πάντα τρόπον αἰκιζομένους· κομισάμενοι δὲ τοὺς παῖδας οἱ Φαλίσκοι, καὶ τὸν γραμματιστὴν ἀξίως τῆς κακῆς διανοίας τιμωρησάμενοι, παρέδοσαν τῷ Καμίλλῳ τὴν πόλιν.

XVII. Ὁ αὐτὸς Κάμιλλος, ἐπὶ τὴν Οὐιεντανῶν πόλιν στρατεύων, ηὔξατο τῇ βασιλείᾳ Ἥρᾳ τῇ ἐν Οὐιεντανοῖς, ἐὰν κρατήσῃ τῆς πόλεως, τό τε ξόανον αὐτῆς ἐν Ῥώμῃ καθιδρύσειν, καὶ σεβασμοὺς αὐτῇ καταστήσασθαι πολυτελεῖς· ἁλούσης δὲ τῆς πόλεως, ἀπέστειλε τῶν ἱππέων τοὺς ἐπιφανεστάτους ἀρουμένους ἐκ τῶν βάθρων τὸ ἕδος· ὡς δὲ παρῆλθον οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν νεὼν, καί τις ἐξ αὐτῶν, εἴτε μετὰ παιδιᾶς καὶ γέλωτος, εἴτε οἰωνοῦ δεόμενος, εἰ βούλοιτο μετελθεῖν εἰς Ῥώμην ἡ θεός, ἤρετο; φωνῇ γεγωνῷ (a) τὸ ξόανον ἐφθέγξατο ὅτι βούλεται· τοῦτο καὶ δὶς γέγονεν· ἀπιστοῦντες γὰρ οἱ νεανίσκοι, εἰ τὸ ξόανον ἦν τὸ φθεγξάμενον, πάλιν ἤροντο τὸ αὐτὸ, καὶ τὴν αὐτὴν φωνὴν ἤκουσαν (1).

U. C. an. 361. XVIII. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τῶν μετὰ τὸν Κάμιλλον ὑπάτων (2) νόσος ἐν Ῥώμῃ

fluente, in primis declaravit Faliscis ludimagistri facinus: mox servis imperavit vestem homini detraherent, in eumque plurimis verberibus animadverterent. Ubi satis eius poenae visum est, virgas pueris tradidit, ipsosque iussit eumdem in urbem agere, manibus post tergum religatis, caedentes exquisitisque modis cruciantes. Tum Falisci, receptis pueris, et ludimagistro pro scelesti consilii dignitate punito, urbem Camillo tradiderunt.

17. Idem Camillus inter Veiorum oppugnationem voverat reginae Iunoni Veientium, si urbem caperet, se eius statuam Romae dedicaturum, eidemque plurimum cultus curaturum. Urbe potitus equites nobilissimos misit, qui signum e basi tollerent. In templum quum missi venissent, et quidam ex iis, sive ioci et risus gratia sive ominis petendi, num Romam migrare vellet deam rogasset, clara voce dea se velle testata est, idque bis accidit. Iuvenibus enim incredibile visum erat statuam esse locutam: quare interrogatione repetita, eamdem vocem rursus audierunt.

18. Sub consulum magistratu, qui Camillo successerunt, morbus pestilens

(a) Codex unus tantum φωνῇ γε. Codex alter videtur habere potius γεγωνῷ quam γεγωνῇ. Usus est vocabulo γεγωνῷ Dionysius in simili prodigio narrando VIII. 56.

(1) Veii capti sunt anno urbis CCCLVIII, eodemque tempore etiam Iunonis statua Romam translata est, uti satis innuit mox Dionysius, nec non Livius V. 22. Sed enim hoc loco res narratur post Faliscorum bellum, quia aedes Iunonis, quam Camillus dictator bello veienti voverat, ab eodem dedicata est Potito et Manilio consulibus, hoc est anno urbis CCCLXII. Dionysius igitur ne bis, quod fecit Livius V. 22. et 31, de Iunone veientana loqueretur, narrationem totam in hunc annum distulit.

(2) Videtur hoc loco satis aperte innui Camilli consulatus. Reapse et Valerius Maximus VI. 5. 1. ait *Camillo consule Falerios circumsedente* etc. tum narrat ludimagistri Faleriorum facinus. Fuisset igitur Camillus consul anno urbis CCCLX. Consul di-

κατέσκηψε λοιμικὴ, τὴν ἀρχὴν ἀπό τε ἀνομβρίας καὶ αὐχμῶν λαβοῦσα ἰσχυρῶν (1), ἀφ' ὧν κακωθεῖσα ἥ τε δενδρῖτις (a) καὶ ἡ σιτοφόρος, ὀλίγους μὲν ἀνθρώποις καρποὺς ἐξήνεγκε καὶ νοσερούς, ὀλίγην δὲ καὶ πονηρὰν (b) βοσκήμασι νομήν· προβάτων (c) μὲν οὖν (d) καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυγίων ἀναρίθμητόν τι διεφθάρη πλῆθος, οὐ χιλοῦ σπανισάμενον (e) μόνον ἀλλὰ καὶ ποτοῦ· τοσαύτη τῶν τε ποταμίων καὶ τῶν ἄλλων ναμάτων ἐπίλειψις (f) ἐγένετο, ἡνίκα μάλιστα κάμνει πάντα δίψει τὰ βοτά· ἄνθρωποι δὲ ὀλίγοι μέν τινες διεφθάρησαν, ἃς οὔπω πρότερον ἐπείρασαν προσενεγκάμενοι τροφάς· οἱ δὲ λοιποὶ μικροῦ πάντες εἰς νόσους δεινὰς κατέπεσον, ἀρχομένας μὲν ἀπὸ μικρῶν ἐξαιθημάτων ἃ περὶ τὴν ἔξωθεν χρῶτας ἀνίστατο, κατασκηπτούσας δ' εἰς ἕλκη μεγάλα φαγεδαίναις ὅμοια, πονηρὰν μὲν ὄψιν, δεινὴν δὲ ἀλγηδόνα παρέχοντα· ἦν δὲ οὐθὲν ἴαμα τῆς περιωδυνίας τοῖς κάμνουσιν, ὅ τι μὴ κνησμοὶ καὶ σπαραγμοὶ συνεχεῖς, λωβώμενοι τοῖς χρωσὶ μέχρι γυμνώσεως ὀστέων.

XVIIII. Μετ' οὐ πολὺ δὲ οἱ δήμαρχοι, Καμίλλῳ φθονήσαντες, ἐκκλησίαν κατ' αὐτοῦ συνήγαγον, καὶ ἐζημίωσαν αὐτὸν δέκα μυριάσιν (2)· οὐκ ἀγ- U. C. an. 363.

Romam corripuit a siccitate et caloribus ortus, quibus arbores et agri male habiti paucos et noxios hominibus fructus tulerunt, exiguum item malumque bestiis pabulum. Oves igitur atque iumenta innumera perierunt, non escae solum sed et potus penuriâ: adeo rivi et reliquae scatebrae exaruerant, quo tempore pecora universa siti laborant. Homines pauci absumpti sunt, qui insueta alimenta gustaverant: reliqui paene omnes in graves morbos inciderunt, quorum initia fuere tenues papulae in summa cute erumpentes, mox in ulcera grandia desinentes, gangraenis similia, deformia visu, cum maximis doloribus. Erat autem nullum laborantibus remedium; immo vero erant pruritus et lacerationes continuae, quibus cutis usque ad ossa nudanda vitiabatur.

19. Neque diu post tribuni Camillo invidentes concionem in eum conflaverunt, eumdemque decem millibus gravis aeris damnaverunt: non inscii quidem

(a) Codex unus habet δενδρίτης. Sed δενδρῖτις Dionysius etiam lib. I. 37. (b) Codd. habent πουηράν. Malui autem scribere πονηρὰν, quam πικράν. (c) Codex unus habet πρόβατα. (d) Οὖν abest ab uno codice. (e) Codd. σπανισάμενος. (f) Codd. ἐπίληψις.

citur Camillus etiam apud Syncellum ed. Paris p. 253. Appianus item in fragmento libri, qui *Celticus* inscribitur, ait Camillum post captam urbem creatum consulem a Romanis qui Veios confugerant. Sed enim ipse se corrigit Appianus lib. *de regibus P.R.* cum dicit Camillum eo tempore factum dictatorem. Et quidem merito obstat Livius, qui V. 29. ad annum CCCLXI. narrat creatos post annum quintum decimum consules L. Lucretium Flavum et Ser. Sulpicium Camerinum. Praeter quam quod Plutarchus diserte negat consulem fuisse Camillum. Igitur et heic adhibenda est explicatio, qua usus est Vorstius ad Valerium Maximum, nempe intelligendus tribunatus Camilli consulari potestate, qualem ipse revera gerebat anno urbis CCCLX Falerias obsidens.

(1) Hanc pestilentiam dicit item Livius V. 31. ex siccitate caloribusque nimiis ortam in agro romano; sed uno anno post, ut videtur, nempe Potito et Manlio consulibus.

(2) Fortasse supplendum ἀσσαρίων, quod vocabulum deest in codicibus; sed eo utitur Dionysius lib. X. 49. (Recole superius cap. V. p. 468. n. 2.) Ceterum et Appianus in fragmento libri *de regibus P.R.*, numero contentus, rem ipsam subaudit. Discrepant autem auctores in describenda Camilli multa. Livius enim V. 32. dicit eam fuisse XV. millia gravis aeris: ita Plutarchus in *Camillo* cap. 13. τίμημα μυρίων καὶ πεντακισχιλίων ἀσσαρίων, quibus verbis utitur etiam Zonaras VII. 22. At Appianus loco nuper citato rem immaniter auget scribens πεντήκοντα μυριάσιν. Solum autem vertit Camillus anno urbis CCCLXIII.

νοοῦντες ὅτι πολλοστόν τι μέρος ὁ βίος ἦν αὐτῷ τοῦ κατακρίματος, ἀλλ' ἵν' ἀπαχθεὶς εἰς τὸ δεσμωτήριον ὑπὸ τῶν δημάρχων ἀσχημονήσῃ ὁ τοὺς ἐπιφανεστάτους κατορθώσας πολέμους· τὸ μὲν οὖν (a) ἀργύριον οἱ πελάται τὲ καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ συνεισενέγκαντες ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων ἀπέδοσαν, ὥστε μηδεμιᾶς πειραθῆναι ὕβρεως· ὁ δ' ἀνὴρ ἀφόρητον ἡγούμενος τὸν προπηλακισμὸν, ἐκχωρεῖν ἔγνω τῆς πόλεως. Γενόμενος δὲ πλησίον τῶν πυλῶν καὶ τοὺς παρόντας ἀσπασάμενος ὀλοφυρομένους καὶ δακρύοντας, οἵου στερέσθαι μέλλοιεν ἀνδρὸς, πολλὰ κατὰ τῶν παρειῶν ἀφεὶς δάκρυα, καὶ τὴν κατασχοῦσαν αὐτὸν ἀσχημοσύνην ἀνακλαυσάμενος, εἶπεν· ὦ θεοὶ καὶ δαίμονες, ἔφοροι τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων, ὑμᾶς ἀξιῶ δικαστὰς γενέσθαί μοι τῶν τε πρὸς τὴν πατρίδα πολιτευμάτων, καὶ παντὸς τοῦ παρεληλυθότος βίου· ἔπειτ' ἐὰν μὲν ἔνοχον εὕρητέ με (b) ταῖς αἰτίαις ἐφ' αἷς ὁ δῆμος κατεψηφίσατό μου, πονηρὰν καὶ ἀσχήμονα τελευτὴν δοῦναι τοῦ βίου· ἐὰν δ' ἐν ἅπασιν, οἷς ἐπιστεύθην ὑπὸ τῆς πατρίδος ἐν εἰρήνῃ τὲ καὶ κατὰ πολέμους, εὐσεβῆ καὶ δίκαιον καὶ πάσης ἀσχήμονος ὑποψίας καθαρὸν, τιμωροὺς γενέσθαί μοι, τοιούτους ἐπιστήσαντας τοῖς ἠδικηκόσι κινδύνους καὶ φόβους, δι' οὓς ἀναγκασθήσονται, μηδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα σωτηρίας ὁρῶντες, ἐπ' ἐμὲ καταφυγεῖν· ταῦτ' εἰπὼν εἰς πόλιν Ἀρδίαν ᾤχετο.

XX. Ἐπήκουσαν δὲ αὐτοῦ ταῖς εὐχαῖς οἱ θεοί· καὶ ὑπὸ Κελτῶν μετ' οὐ μικρὸν ἡ πόλις ἑάλω (1), ἄνευ τοῦ Καπιτωλίου· καταφυγόντων δὲ ἐν αὐτῷ τῶν ἐπιφανεστέρων, τὸ γὰρ ἄλλο πλῆθος ἐν ταῖς ἰταλικαῖς φεῦγον διεσπάρη πόλεσι,

longe minores opes ea multa illi adesse, verum ut actus in carcerem a tribunis ignominia notaretur is qui clarissima bella optime administraverat. Quamvis autem pecuniam propinqui et necessarii e suis opibus congestam solvebant, ne Camillus opprobrium pateretur; is tamen intolerabilem sui contemptum reputans, excedendum urbe censuit. Progressus igitur ad portam, complexusque qui aderant gementes flentesque ob tanti viri desiderium, multa ipse quoque lacrymarum vi genas humectans, inflictamque ignominiam deplorans, ait: o dii geniique humanorum operum scrutatores, vos oro indices mihi fiatis meisque in rempublicam meritis et actae vitae universae. Tum siquidem me eorum criminum reum, quorum me populus damnavit, deprehenderitis, malum mihi et foedum vitae exitum detis: sin in omnibus, quae mihi a patria concredita fuerunt domi militiaeque, pium iustumque atque omni turpi suspicione purum; vindices mihi sitis, eaque his improbis pericula confletis atque timores, ut cogantur, reliqua omni spe salutis erepta, ad me confugere. His dictis in urbem Ardeam secessit.

20. Votis eius dii annuerunt: namque a Gallis paulo post urbs capta est, praeter Capitolium. In hoc quum se nobilissimi quique conclusissent (reliquum enim vulgus per italicas urbes dissipatum est) et a Gallis obsiderentur; pars

(a) Οὖν abest ab uno codice (b) Codd. μοί.

(1) Nempe uno anno post. Nam Camillus exulavit anno CCCLXIII; Romam vero a Gallis captam fuisse anno CCCLXIIII, notissimum in fastis est.

καὶ πολιορκουμένων ὑπὸ Κελτῶν, οἱ παρ' Οὐιενταν͂ων πόλιν καταφυγόντες Ῥωμαῖοι Καιδίκιόν (a) τινα στρατοπεδάρχην ποιοῦσιν· ὁ δὲ Κάμιλλον ἀποδείκνυσι (b), καὶ ταῦτα ἀπόντα, ἡγεμόνα πολέμου καὶ εἰρήνης ἐξουσίαν ἔχειν αὐτοκράτορα· καὶ γενόμενος ἡγεμὼν τῆς πρεσβείας παρεκάλει Κάμιλλον διαλλαγῆναι πρὸς τὴν πατρίδα, τὰς συμφορὰς, ἐν αἷς ἦν, ὑπολογισάμενον, δι' ἃς ὑπέμεινεν ἐπὶ τὴν ὑβρισθέντα ὑφ' ἑαυτῆς καταφυγεῖν· ὑποτυχὼν δὲ ὁ Κάμιλλος εἶπεν· οὐ δέομαι παρακλήσεως, ὦ Κεδίκιε· αὐτὸς γὰρ, εἰ μὴ θᾶττον ὑμεῖς ἀφίκεσθε, κοινωνεῖν με τῶν πραγμάτων ἀξιοῦντες, ἕτοιμος ἦν ταύτην ἄγων τὴν δύναμιν ἣν παροῦσαν ὁρᾶτέ μοι (1), πρὸς ὑμᾶς ἥκειν· ὑμῖν δὲ, ὦ θεοί τε καὶ δαίμονες, ὅσοι τὸν ἀνθρώπινον ἐποπτεύετε βίον, ὧν τε ἤδη τετιμήκατέ μοι πολλὴν οἶδα χάριν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων εὔχομαι καλὴν καὶ εὐτυχῆ τῇ πατρίδι γενέσθαι τὴν ἐμὴν κάθοδον· εἰ δὲ ἐνῆν ἀνθρώπῳ τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι προϊδεῖν, οὐδέποτ' ἂν ηὐξάμην ἐς τοιαύτας ἐλθοῦσαν τύχας τὴν πατρίδα δεηθῆναί μου· μυριάκις δ' ἂν εἱλόμην ἄζηλον γενέσθαι μοι καὶ ἄτιμον τὸν μετὰ ταῦτα βίον, ἢ βαρβάρων ἀνθρώπων ὠμότητι γινομένην τὴν Ῥώμην ὑποχείριον ἐπιδεῖν, καὶ ἐν ἐμοὶ μόνῳ τὰς λοιπὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχουσαν (2)· ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὰς δυνάμεις παραλαβὼν, ἄφνω τε τοῖς Κελτοῖς ἐπιφανεὶς, εἰς φυγὴν αὐτοὺς τρέπει·

Romanorum, qui in urbem veientanam confugerant, Caedicium quemdam imperatorem faciunt. Hic autem Camillum absentem belli pacisque arbitrum creat et dictatorem. Atque ipse legationis dux factus Camillum rogabat, ut cum patria in gratiam rediret, ratione habita calamitatum, quibus ipsa cogebatur viri, quem nuper iniuria adfecerat, opem implorare. Ad haec Camillus ait: non egeo precibus, o Caedici; ipse enim, nisi statim vos venissetis curam mihi rerum impertituri, decreveram cum his copiis quas mihi adesse videtis, ad vos accedere. Et vobis utique, dii et genii, quotquot hominum vitam observatis, pro iis quae hactenus mihi tribuistis, gratiam habeo, atque in futurum ut felix faustusque meus reditus sit, oro. Quod si homini datum esset ea quae ventura sunt praevidere, haud ego sane vos rogassem ut patria mea tantis malis implicita mihi supplex fieret. Multo enim mallem obscuram et inhonoram vitam deinceps agere, quam barbarorum hominum crudelitate oppressam Romam videre, atque in me uno spem residuam salutis reponentem. His dictis receptisque copiis, derepente Gallis se conspiciendum dans, in fugam eos ver-

(a) In codice uno scriptum erat Καιδίκιον cum diphthongo, sicuti est latine apud Livium; sed deinde perperam factum Κεδίκιον, uti est in alio codice. Hic autem videtur ille ipse Caedicius quem Livius V. 52. ait audivisse divinam vocem monentem, *Gallos adventare*. (b) Ita unus codex. Ast alter habet: τὸν δὲ Κάμιλλον καὶ τοῦτον ἀποδεικνῦσι: *simulque Camillum creant* etc.; ita ut plebs romana, non Caedicius, Camillum fecerit dictatorem. Atqui si hunc sensum lectionemque sequamur, sequens periodus caret nominativo; ideoque post γενόμενος scribendum esset Καιδίκιος.

(1) Nimirum Camillus, antequam Caedicius ad eum veniret, Ardeatium manum collegerat, immo et Gallos in ardeatino agro palantes male mulcaverat, uti narrat Livius V. 43-45.

(2) Confer locum plane similem Appiani in fragmento libri qui inscribitur *Celticus*.

καὶ ἐμπεσὼν ἀσυντάκτοις τε καὶ τεταραγμένοις, δίκην προβάτων κατέσφαξεν.

XXI. Ἔτι δ' οὖν πολιορκουμένων τῶν ἐν Καπιτωλίῳ καταφυγόντων, νέος τις ἀπὸ τῆς Οὐιεντανῶν πόλεως ὑπὸ Ῥωμαίων πεμφθεὶς εἰς τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ λαθὼν τοὺς αὐτόθι φυλάσσοντας Κελτοὺς, ἀνῆλθέ τε, καὶ εἰπὼν ὅσα ἔδει, πάλιν ὑπὸ νύκτα ἀπηλλάγη (1)· ὡς δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τῶν Κελτῶν τις ἰδὼν τὰ ἴχνη, λέγει πρὸς τὸν βασιλέα (2)· ὁ δὲ συγκαλέσας τοὺς ἀνδρειοτάτους, ἐδήλωσεν αὐτοῖς τὴν τῶν ῥωμαίων ἄνοδον· ἔπειτ' αὐτοὺς ἠξίου τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ παρασχομένους τόλμαν, πειρᾶσθαι τῆς ἐπὶ τὸ φρούριον ἀναβάσεως, πολλὰς ὑπισχνούμενος τοῖς ἀναβᾶσι δωρεάς· ὁμολογησάντων δὲ συχνῶν παρήγγελε τοῖς φύλαξιν ἡσυχίαν ἄγειν, ἵνα (a) καθεύδειν αὐτοὺς ὑπολαβόντες οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ αὐτοὶ πρὸς ὕπνον τράπωνται· ἤδη δὲ τῶν πρώτων ἀναβεβηκότων καὶ τοὺς ὑστερίζοντας ἀναδεχομένων, ἵνα πλείους γενόμενοι, τότε ἀποσφάξωσι τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ καταλάβωνται τὸ ἔρυμα, ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς ἔμαθεν· ἱεροὶ δέ τινες Ἥρας χῆνες ἐν τῷ τεμένει τρεφόμενοι, καὶ βοῶντες ἅμα καὶ τοῖς βαρβάροις ὁμόσε χωροῦντες, κατήγοροι γίνονται τοῦ κακοῦ· ἐκ δὲ τούτου ταραχή τε καὶ κραυγὴ καὶ ὁ δρόμος ἁπάντων ἦν, παρακαλούντων ἀλλήλους ἐπὶ τὰ ὅπλα· καὶ οἱ Κελτοὶ πλείους ἤδη γεγονότες ἐχώρουν ἐνδοτέρω.

XXII. Ἐνθάδε τις τῶν ἐσχηκότων τὴν ὕπατον ἀρχὴν, Μάρκος Μάλλιος (3), ἁρπάσας τὰ ὅπλα καὶ συστὰς τοῖς βαρβάροις, τόν τε πρῶτον ἀναβάντα, κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ ξίφος φέροντα φθάσας, παίει κατὰ τοῦ βραχίονος,

tit; dispersosque ac perturbatos adortus, ritu pecudum occidit.

21. Verum quum adhuc obsidione premerentur ii qui in Capitolium confugerant, adulescens missus ex ube Veientium a Romanis ad eos qui in Capitolio versabantur, clam custodibus Gallis illuc evasit: dictisque quae opus erat, rursus sub noctem digressus est. Ubi illuxit, Gallus quidam observatis vestigiis regem admonuit, qui audacissimis suis convocatis ostendebat Romani adscensum: tum eos hortabatur, ut eadem confidentia utentes in arcem conniterentur, adscensurisque ingentia dona spondebat. Id recipientibus multis, iussit custodes quietem agere, quô Romani eos dormire putarent, seque item ipsi somno traderent. Ergo iam primis adscendentibus subsequentesque ad se recipientibus, ut quum plures essent, excubias invaderent, iisque caesis arcem occuparent; nemo adhuc hominum mentem adverterat. Sacri vero Iunoni anseres, qui in templo alebantur, edito simul clangore factoque impetu in barbaros, periculi indicium fecere. Tum trepidare Romani, clamare omnes et discursare, invicemque ad arma cohortari. Iamque Galli mediocri manu coacta interius inrumpebant.

22. Ibi quidam vir consularis Marcus Manlius, armis arreptis atque obviam barbaris factus, primum qui adscenderat, eiusque capiti gladium intendebat, praevertens, in brachio vulnerat cubitoque truncat: eumdem-

(a) Codex unus interponit καί.

(1) Livius V. 46. ait hunc heminem missum fuisse ad eliciendum senatus decretum de revocando Camillo. Confer etiam Plutarchum in *Camilla* cap. 25.

(2) Gallorum regulo nomen erat Brennus, teste Livio V. 48. et Plutarcho in *Camillo* cap. 22.

(3) Consul fuerat Manlius cum L. Valerio Potito anno urbis CCCLXII.

καὶ ἀποκόπτει τὸν ἀγκῶνα· καὶ αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ, πρὶν ἢ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ὀρθῷ τῷ θυρεῷ πατάξας, εἰς τὸ πρόσωπον ἀναρρέπει, καὶ κείμενον ἀποσφάττει· ἔπειτα τοὺς ἄλλους τεταραγμένους ἤδη ἐλαύνων ὑπὸ πόδας, οὓς μὲν ἀπέκτανεν, οὓς δὲ κατὰ τοῦ κρημνοῦ διώκων ἐξέχεεν· ἀντὶ ταύτης εὕρατο τῆς ἀριστείας τὴν πρέπουσαν τῷ τότε καιρῷ δωρεὰν παρὰ τῶν κατεχόντων τὸ Καπιτώλιον οἴνου καὶ ζέας τὴν (a) ἐφήμερον ἀνδρὸς ἑκάστου τροφήν (b)· περὶ δὲ τῶν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τὴν φυλακὴν ἐκλιπόντων, καθ' ὃν ἀνέβησαν οἱ Κελτοί, ζητήσεως γενομένης, ὅ τι χρὴ ποιεῖν, ἡ μὲν βουλὴ θάνατον ἁπάντων κατεψηφίσατο· ὁ δὲ δῆμος ἐπιεικέστερος γενόμενος, ἑνὸς τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν ἠρκέσθη τῇ κολάσει· ἵνα δὲ φανερὸς γένοιτο τοῖς βαρβάροις ὁ θάνατος αὐτοῦ, δεθεὶς τὰς χεῖρας ὀπίσω κατὰ τοῦ κρημνοῦ βάλλεται πρὸς αὐτούς (1).

XXIII. Ἐκείνου δὲ τιμωρηθέντος οὐδὲν ἔτι ῥᾴθυμον ἦν τῶν περὶ τὰς φυλακάς, ἀλλὰ παννύχιοι διετέλουν ἅπαντες ἐγρηγορότες· ὥστε τοὺς Κελτοὺς ἀπογνόντας δι' ἀπάτης ἢ κλοπῆς (2) καθέξειν τὸ φρούριον, περὶ λύτρων διαλέγεσθαι, ἃ τοῖς βαρβάροις δόντες κομιοῦνται τὴν πόλιν· ἐπεὶ δὲ τὰ ὅρκια ἐπετέλεσαν, καὶ τὸ χρυσίον οἱ Ῥωμαῖοι κατήνεγκαν, σταθμὸς μὲν ἦν, ὃν ἔδει τοὺς Κελτοὺς λαβεῖν, ε' καὶ κ' τάλαντα (3)· τεθέντος δὲ τοῦ ζυγοῦ, πρῶτον μὲν αὐτὸ τὸ τάλαντον ὁ Κελτὸς βαρύτερον τοῦ δικαίου παρῆν φέρων· ἔπειτα, ἀγανακτούντων πρὸς τοῦτο τῶν Ῥωμαίων, τοσούτου ἐδέησε μετριάσαι τὸ δίκαιον, ὥστε καὶ τὴν μάχαιραν ἅμα τεθῆναι (c), σὺν τῷ ζωστῆρι περιε-

que prius quam cominus veniret elato umbone percutiens, pronum sternit iacentemque trucidat. Deinceps et alios iam trepidantes abigens, partim mactat, partim per praeceps insecutus effundit. Huius gratia facinoris sortitus est ab incolentibus tunc Capitolium congruam tempori mercedem, vini scilicet et farris diurnum hominis victum. Deinceps instituta quaestione in eos qui custodiam deseruerant eo loco quo Galli conscenderant, senatus morte omnes damnavit. Sed populus mitiorem sententiam prae se ferens, unius e ducibus poena contentus fuit: cuius supplicium ut barbaris innotesceret, vinctis post tergum manibus, de saxo ad illos deiicitur.

23. Eo punito, nulla iam erat excubiarum desidia, sed totam noctem insomnes universi agebant. Quare Galli quod iam desperarent fraude aut insidiis praesidium capere, de pretio coeperunt agere, quo dato, Romani urbem reciperent. Foedere igitur inito, quum aurum Romani adtulissent, summa quam erant Galli accepturi XXV. talenta fuerunt. Sed posita lance primum quidem Gallus pondus iusto gravius adtulit: deinde indignantibus Romanis, adeo ab aequitate servanda abfuit, ut gladium bal-

(a) Codd. τό. (b) Unus codex habet τρεφῆς. (c) Mendose in ed. mediol. τέθεικε.

(1) Confer Livium V. 47.

(2) Adde etiam quod ne fame quidem Capitolium capere sperabant Galli, propter panem a Romanis extra iactum. Hoc aio ut lectores admoneam, magnopere me suspicari, fragmentum anonymum a Suida citatum voc. ὑπεραχθῆ pertinere ad hunc Dionysii locum vel certe ad Dionem.

(3) Livius V. 48. Valerius Max. V. 6. 8. aiunt pretium fuisse mille pondo. Ita et Plutarchus in *Camillo*, nec non Zonaras VII. 23. χιλίας λίτρας. Sed tamen Dionysii codices habent talenta XXV, quae est summa maior. Consule de l' Isle *metrologie* p. 34.

λόμενος ἐπέθηκε τοῖς σταθμοῖς· τῷ δὲ ταμίᾳ πυνθανομένῳ, τί θέλει τοῦτ' εἶναι τὸ ἔργον; ἀπεκρίνατο τούτοις ὀνόμασιν, ὀδύνη τοῖς κεκρατημένοις. ἐπεὶ δὲ ὁ συγκείμενος σταθμὸς οὐκ ἐξεπληροῦτο διὰ τὴν τοῦ Κελτοῦ πλεονεξίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον ἐνέδει (a) μέρος, ἀπῄεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, χρόνον εἰς συμπορισμὸν τοῦ λείποντος αἰτησάμενοι· ὑπέμειναν δὲ ταύτην τὴν ὑπερηφανίαν τῶν βαρβάρων, οὐθὲν ἐγνωκότες τῶν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου πραττομένων παρὰ Καιδικίου καὶ Καμίλλου, ὡς ἔφαμεν.

XXIIII. Ἡ δὲ αἰτία τῆς ἐς Ἰταλίαν τῶν Κελτῶν ἀφίξεως τοιάδε ἦν (1). Λυκόμων τις Τυρρηνῶν ἡγεμὼν μέλλων τελευτᾶν τὸν βίον, ἀνδρὶ πιστῷ Ἄρροντι ὄνομα, παρακατέθετο τὸν υἱὸν ἐπιτροπεύειν· τελευτήσαντος δὲ τοῦ Τυρρηνοῦ, παραλαβὼν τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ παιδὸς ὁ Ἄρρων, ἐπιμελὴς καὶ δίκαιος γέγονε τῆς πίστεως φύλαξ, καὶ εἰς ἄνδρας ἐλθόντι πᾶσαν ἀπέδωκε τῷ παιδὶ τὴν καταληφθεῖσαν (b) ὑπὸ τοῦ πατρὸς οὐσίαν· ἀνθ' ὧν οὐχ ὁμοίας ἐκομίσατο παρὰ τοῦ μειρακίου χάριτας. οὔσης γὰρ αὐτῷ γυναικὸς εὐμόρφου καὶ νέας, ἧς περὶ πλείστου τὴν κοινωνίαν ἐποιεῖτο, σώφρονος τὸν ἄλλον ἅπαντα χρόνον γενομένης, ἐρασθεὶς ὁ νεανίσκος ἅμα τῷ σώματι καὶ τὴν διάνοιαν τῆς ἀνθρώπου διέφθειρεν, καὶ (c) οὐκέτι κρύβδα ἀλλ' ἀναφανδὸν ἐζήτει αὐτῇ διαλέγεσθαι· ἀχθόμενος δὲ ὁ Ἄρρων τῷ ἀσπασμῷ (d) τῆς γυναικὸς, καὶ ἐφ' οἷς ὑβρίζετο πρὸς ἀμφοτέρων δυσανασχετῶν, τιμωρίαν δὲ οὐ δυνάμενος παρ' αὐτῶν λαβεῖν, ἀποδημίαν ἐστείλατο, πρόφασιν αὐτῆς ποιησάμενος ἐμπορίαν· ἀσμένως δὲ τοῦ νεανίσκου τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ δεξαμένου, καὶ παρασχόντος ὅσων εἰς τὴν ἐμπορίαν ἐδεῖτο, πολλοὺς μὲν

theo detractum lanci addiderit: quaestorique roganti, cur id fieret, hisce diserte verbis responderit, VAE VICTIS. Quum massa adducta non esset satis ob Galli iniuriam, sed tertia pars deesset, abierunt Romani, induciis ad corradendum auri reliquum impetratis. Tulerunt autem hanc barbarorum superbiam, quia nihil eorum resciverant quae in exercitu a Caedicio et Camillo facta diximus.

24. Iam causa transitus in Italiam Gallorum haec fuit. Lucumo Etruscorum princeps morti proximus viro fideli, cui nomen Arunti, filii sui tutelam commendavit. Etrusco extincto, pueri curam gerere coepit Aruns, diligenterque et sancte fidem praestitit: pupilloque, statim ac fortiorem aetatem is attigit, universam tradidit commissam sibi ab eius parente hereditatem. Cuius beneficii haud dignam ab adulescente gratiam retulit. Erat ei pulchra et iuvencula uxor, cuius consuetudinem plurimi faciebat, praesertim quum etiam pudica eo usque fuisset. Huius amore captus adulescens corpus simul et animum feminae vitiavit: neque iam occulte sed palam cum ea versari studebat. Mulieris desiderio maerens Aruns, iniuriamque quam ab utroque patiebatur non sustinens, quum ab eis expetere poenas nequiret, peregrinationem parare coepit, causam obtendens mercaturam. Libenter eius discessui annuit adulescens,

(a) Codex unus habet ἔδει in textu, tum ἐνέδει in margine. (b) Videtur scribendum καταλειφθεῖσαν. V. (c) Καὶ abest a codicibus. (d) Ita codices ἀσπασμῷ. Nisi forte scribendum fuit ἁρπασμῷ pro ἁρπάσματι, explicandumque raptu.

(1) Lege Livium V. 33. seqq. qui et vetustiores alios Gallorum in Italiam transitus recenset.

ἀσκοὺς οἴνου τε καὶ ἐλαίου ταῖς ἁμάξαις ἐπιθέμενος, πολλοὺς δὲ φορμοὺς σύκων, ἦγεν εἰς τὴν Κελτικήν· οἱ δὲ Κελτοὶ οὔτε οἶνον ἀμπέλινον εἰδότες τηνικαῦτα, οὔτε ἔλαιον, οἷον αἱ παρ' ἡμῖν ἐλαῖαι φέρουσιν· ἀλλ' οἴνῳ μὲν χρώμενοι κριθῆς σαπείσης ἐν ὕδατι, χιλῷ δυσώδει, ἐλαίῳ δὲ συείῳ στέατι πεπαλαιωμένῳ, τήν τε ὀσμὴν καὶ τὴν γεῦσιν ἀτόπῳ, τότε πρῶτον ἀπολαύσαντες ὧν οὔπω ἐγεύσαντο καρπῶν, θαυμαστὰς ὅσας ἐφ' ἑκάστῳ ἐλάμβανον ἡδονὰς, καὶ τὸν ξένον ἠρώτων, πῶς τε γίνεται τούτων ἕκαστον, καὶ παρὰ τίσιν ἀνθρώποις; ὁ δὲ τυῤῥηνὸς πρὸς αὐτοὺς φησὶν, ὅτι γῆ μὲν ἐστὶν ἡ τούτους ἐκφέρουσα τοὺς καρποὺς πολλὴ καὶ ἀγαθή· νέμονται δὲ αὐτὴν ὀλίγοι τινὲς ἄνθρωποι, καὶ τὰ εἰς πόλεμον οὐδὲν ἀμείνους γυναικῶν· ὑπέθετό τε αὐτοῖς μὴ δι' ὠνῆς αὐτὰ παρ' ἑτέρων ἔτι λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκβαλόντας τοὺς τότε κυρίους, ὡς οἰκεῖα καρποῦσθαι· τούτοις δὴ τοῖς λόγοις οἱ Κελτοὶ πειθόμενοι, ἦλθον εἰς Ἰταλίαν, καὶ Τυῤῥηνῶν τοὺς καλουμένους Κλουσηνοὺς, ὅθεν ἦν καὶ ὁ πείσας αὐτοὺς πολεμεῖν.

XXV. Ἀποσταλέντων δὲ πρεσβευτῶν ἐκ Ῥώμης ἐπὶ Κελτοὺς, ἐπεὶ ἤκουσεν εἷς τῶν πρεσβευόντων Κόϊντος Φάβιος (a) τοὺς βαρβάρους ἐπὶ προνομὴν ἐξεληλυθέναι, συνάπτει πόλεμον αὐτοῖς, καὶ τὸν τῶν Κελτῶν ἡγεμόνα ἀναιρεῖ· ἀποστείλαντες δὲ οἱ βάρβαροι εἰς Ῥώμην ἠξίουν παραδιδόναι σφίσι τὸν ἄνδρα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ (1) ἐκδότους, ποινὰς ὑφέξοντας τῶν ἀπολωλότων· παρελκούσης δὲ τῆς βουλῆς τὰς ἀποκρίσεις, ἐπὶ τὴν Ῥώμην τὸν πόλεμον ἀναγκαίως οἱ Κελτοὶ μετήγαγον· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες ἐξῄεσαν U. C. an. 364.

suppeditavitque quidquid mercaturae faciendae opus erat, nempe multos vini oleique utres multasque ficorum fiscinas curribus imposuit: quibus acceptis Aruns in Galliam venit. Porro Galli eo tempore neque vinum de vite noverant, neque oleum quale apud nos oleae ferunt: sed vino utebantur ex hordeo aqua macerato et avena graveolenti, proque oleo suilla arvina antiquata odore et gustu satis acerbo. Tunc igitur primum incognitis fructibus degustatis mirum quantam ex iis ceperunt voluptatem: mox et hospitem rogabant quomodo quidque fieret et apud quosnam homines. Etruscus ibi ait: regionem esse quae hos gigneret fructus amplam et optimam, habitatam a paucis hominibus qui nihilo feminis ad bellum aptiores essent: eratque eis auctor, ne pretio haec bona diutius ab aliis acciperent, sed, eiectis dominis, ut propriis uterentur. His sermonibus commoti Galli in Italiam venerunt, atque etruscis Clusinis, unde erat is qui eos ad id impulerat, bellum intulerunt.

25. Quum ad Gallos legati Roma venissent, sensissetque unus ex iis Quintus Fabius, barbaros pabulatum exisse, manum ilico conseruit, eorumque ducem occidit. Barbari missis Romam legatis postulaverunt dedi sibi Fabium eiusque fratrem qui poenas caedis luerent. Senatu protrahente responsum, barbari necessario bellum Romam transtulerunt. Hoc audito Romani egressi sunt

(a) Codices φάκιος; errore recentioris librarii, qui K pro B legit; quarum litterarum forma in antiquiore scriptura parum dissimilis est. Quin adeo in vaticano quoque historicorum graecorum palimpsesto p. 5. v. 3. pro Φαβίῳ scribitur Φακίῳ.

(1) Alter enim Fabius socius fuerat legationis. et Plutarchus in *Camillo* cap. 17. tres Fabios legatos Immo Livius V. 35. Victor *de viris ill.* cap. 23, narrant.

ἐκ τῆς πόλεως ἄγοντες ἐκ μὲν τῶν ἐπιλέκτων τε καὶ κατατεθλημένων (a) ἐν τοῖς πολέμοις στρατιωτῶν τέτταρα τάγματα ἐντελῆ (1)· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πολιτῶν τῶν κατοικιδίους τε καὶ σχολαίους καὶ ἧττον ὡμιληκότας πολέμοις, πλείους ὄντας ἀριθμῷ τῶν ἑτέρων· τούτους δὴ τρεψάμενοι οἱ Κελτοί, καὶ σύμπασαν τὴν Ῥώμην ἄνευ τοῦ Καπιτωλίου παρεστήσαντο.

XXVI. Ἡ δὲ Κελτικὴ κεῖται μὲν ἐν τῷ (b) πρὸς τὴν ἑσπέραν καθήκοντι (c) τῆς Εὐρώπης μέρει, μεταξὺ τοῦ τε βορείου πόλου καὶ τῆς ἰσημερινῆς δύσεως· τετράγωνος δὲ οὖσα τῷ σχήματι τοῖς μὲν Ἀλπείοις ὄρεσι, μεγίστοις οὖσι τῶν εὐρωπείων, συνάπτει κατὰ τὰς ἀνατολάς· τοῖς δὲ Πυρρηναίοις κατὰ μεσημβρίαν τε καὶ νότον ἄνεμον· τῇ δ' ἔξω στηλῶν ἡρακλείων θαλάττῃ κατὰ τὰς δύσεις· τῷ δὲ σκυθικῷ τε καὶ θρακίῳ γένει κατὰ βορέαν ἄνεμον καὶ ποταμὸν Ἴστρον, ὃς ἀπὸ τῶν Ἀλπείων καταβαίνων ὀρῶν μέγιστος τῶν τῇδε ποταμῶν, καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὸ τοῖς ἄρκτοις ἤπειρον διελθὼν, εἰς τὸ ποντικὸν ἐξερεύγεται πέλαγος· τοσαύτη δὲ οὖσα τὸ μέγεθος, ὅση μὴ πολὺ ἀποδεῖν τετάρτη λέγεσθαι μοῖρα τῆς Εὐρώπης, εὔυδρός τε καὶ πίειρα καὶ καρποῖς δαψιλὴς καὶ κτήνεσιν ἀρίστη νέμεσθαι, σχίζεται μέση ποταμῷ Ῥήνῳ, μεγίστῳ μετὰ τὸν Ἴστρον εἶναι δοκοῦντι τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ποταμῶν· καλεῖται δ' ἡ μὲν ἐπὶ τάδε τοῦ

urbe cum quatuor legionibus integris delectorum militum atque veteranorum: praeterea inquilinorum et otiosorum et bello minus exercitorum maiorem aliquanto numerum adducebant. Sed enim his omnibus in fugam conversis, Galli Romam universam Capitolio excepto occupaverunt.

26. Sita est Gallia in ea Europae parte quae ad hesperias regiones pertinet inter borealem polum et aequinoctialem occasum. Est autem figura quadrata, ab oriente clausa Alpibus, europaeorum montium altissimis, a meridie Pyrenaeis et vento africo, mari oceano ab occidente, denique a septentrione scythica thraciaque gente et Istro, qui alpinis delapsus montibus fluviorum indigenarum maximus postquam universam regionem arcticam percurrit, sese in ponticum mare exonerat. Iam Gallia tanta amplitudine est, ut parum absit a quarta Europae parte; irrigua, fertilis et fructibus abundans et armentis nutriendis perquam idonea. Media scinditur flumine Rheno, quod maximum censetur post Istram. Dicitur autem pars quae ultra Rhenum est, Scythisque et Thracibus finitima, Germania: quae videlicet a silva hercynia ad

(a) Codex unus κατεθλιμένων. Codex alter κατηθλημένων. (b) Cod. unus τῇ. (c) Codices καθήκοντα.

(1) Τάγμα est *legio* apud Dionysium, uti constat ex eius libro VI. 42. Ait porro hoc loco Dionysius exercitum adversus Gallos ductum legionibus quatuor veteranorum, et aequali circiter novorum numero constitisse. Iam hunc vulgarem fuisse militum apud Romanos delectum ait Livius VIII. 8. his verbis: *Scribebantur quatuor fere legiones quinis millibus peditum, equitibus in singulas legiones trecenis. Alterum tantum ex latino delectu adiiciebatur.* Atqui idem Livius V. 37. nihil praeter morem, bello Gallico instante, factum ait. Ergo Dionysius cum Livio consentit. Et quidem Livius recte loco nuper laudato miratur, contra tantum hostem nihil extraordinarii auxilii quaesitum, quandoquidem bello longe minore Aequorum Volscorum atque Sabinorum decem legiones a populo romano conscriptas narrat noster Dionysius VI. 42; quod confirmat ipse Livius II. 30.

Ῥήνου, Σκύθαις καὶ Θρᾳξὶν ὁμοροῦσα, Γερμανία (1), καὶ μέχρι δρυμοῦ Ἑρκυνίου καὶ τῶν Ῥιπαίων ὀρῶν καθήκουσα· ἡ δ' ἐπὶ θάτερα τὰ πρὸς μεσημβρίαν βλέποντα μέχρι Πυρρήνης ὄρους, ἡ τὸν γαλατικὸν (a) κόλπον περιλαμβάνουσα, Γαλατία, τῆς θαλάττης ἐπώνυμος· κοινῷ δὲ ὀνόματι ἡ σύμπασα πρὸς Ἑλλήνων καλεῖται Κελτικὴ, ὡς μέν τινες φασὶν, ἀπό τινος γίγαντος Κελτοῦ αὐτόθι δυναστεύσαντος (2)· ἄλλοι δὲ ἐξ Ἡρακλέους καὶ Ἀστερόπης τῆς ἀτλαντίδος (b) δύο γενέσθαι μυθολογοῦσι παῖδας, Ἴβηρα καὶ Κελτὸν, οὓς θέσθαι ταῖς χώραις ὧν ἦρξαν ἀμφότεροι, τὰς ὀνομασίας ἀφ' (c) αὐτῶν (3)· οἱ δὲ ποταμὸν εἶναι τινὰ λέγουσι Κελτὸν, ἐκ τῆς Πυρρήνης ἀναδιδόμενον, ἀφ' οὗ πρῶτον μὲν τὴν σύνεγγυς, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἄλλην χώραν σὺν χρόνῳ κληθῆναι Κελτικήν (4)· φασὶ δὲ καί τινες, ὅτι τοῖς πρώτοις Ἕλλησιν εἰς τήνδε τὴν γῆν περαιουμένοις, αἱ νῆες ἀνέμῳ βιαίῳ φερόμεναι κατὰ τὸν κόλπον ἔκελσαν τὸν γαλατικόν· οἱ δὲ ἄνδρες, ἐπειδὴ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐλάβοντο, Κελσικὴν ἀπὸ τοῦ συμβάντος αὐτοῖς πάθους τὴν χώραν ἐκάλεσαν, ἣν ἑνὸς ἀλλαγῇ γράμματος οἱ μεταγενέστεροι Κελτικὴν ὠνόμασαν.

XXVII. * * Ἀθήνησι μὲν ἐν τῷ γηγενοῦς Ἐρεχθέως (5) σηκῷ ἱερά τις ὑπ'

usque montes Rhiphaeos protenditur. Quae vero est in adversa parte, meridiemque spectat, atque ad Pyrenaeos montes pertingit, sinum complexa gallicum, Gallia proprie dicitur de maris nomine. Communi autem appellatione a Graecis universa dicitur Celtica, ut quidem nonnulli aiunt a gigante Celto qui ibi regnaverit: alii vero ex Hercule et Asterope atlantide duos genitos fabulantur liberos, Iberum et Celtum, qui regionibus, ubi imperitaverunt, sua nomina indiderint. Denique alii aiunt fluvium esse quemdam Celtum e Pyrenaeis labentem, a quo primum regio proxima, mox et reliquus tractus processu temporis vocitatus sit Celtica. Aiunt praeterea quidam, Graecos primum ad hanc regionem tendentes vento valido provectos appulisse naves ad sinum gallicum: viros autem terra potitos eam Celsicam appellasse; quod nomen, secundum graeci verbi etymologiam, casum illum significabat: quam posteri una littera immutata Celticam dixerunt.

27. * * Athenis in Erechthei terrigenae fano sacra quaedam a Minerva plan-

(a) Codex unus γαλακτικὸν; sed inferius γαλατικὸν, uti utrobique alter codex. (b) Codices ἀντλαντίδος. (c) Codex unus ὑφ.

(1) Celticae regioni latissimos fines a graecis praesertim scriptoribus datos, eoque nomine Germaniam certe cum Gallia designatam, luculenter ostendit Cluverius *German. antiq.* lib. I. cap. 2. et seqq. ad quem lectores, ut in re satis operosa, libenter ablego.

(2) Quoniam nomine Celticae Germaniam quoque denotat Dionysius; apud Tacitum quidem (*de morib. Germ.* cap. 2.) origo et conditor Germanorum dicitur quidam terra editus, quem gigantem intelligere licet. Verum is a Tacito appellatur *Tuisto*, a Dionysio *Celtus*.

(3) Confer etymologicum magnum voc. Κελτική. Diodorus autem siculus V. 24. ait regionem prius *Celticam* dictam, a Galata filio Herculis vocitatam fuisse *Galatiam* (seu latine *Galliam*).

(4) Narbonensem praecipue provinciam, tractum videlicet meridionalem usque ad Pyrenaeos, vocitatam *Celticam* aiunt Diodorus V. 32. et Polybius III. 37. Mox et in finitimas regiones eamdem appellationem propagatam existimat Strabo lib. IV. cap. I. ff. 14.

(5) Erechtheus dicitur terrigena etiam ab Herodoto VIII. 55. Ἐρεχθέος τοῦ γηγενέος λεγομένου. Iam hac narratione Dionysius Herodotum popularem suum magnopere imitatus est: quod cuique conferenti constabit.

Ἀθηνᾶς φυτευθεῖσα ἐλαία, κατὰ τὴν ἔριν τὴν γενομένην αὐτῇ πρὸς Ποσειδῶνα περὶ τῆς χώρας, ἅμα τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν τῷ ἱερῷ οὖσιν ἐμπρησθεῖσα ὑπὸ τῶν βαρβάρων (1), ὅτε τῆς ἀκροπόλεως ἐκράτησαν, δευτέραν τῆς ἐμπρήσεως ἡμέραν βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχους ἀνῆκεν ὅσον τε πηχυαῖον· δῆλον ἅπασι ποιῆσαι βουλομένων τῶν θεῶν ὅτι ταχέως ἑαυτὴν ἡ πόλις ἀναλαβοῦσα, βλαστοὺς ἀντὶ τῶν παλαιῶν ἐξοίσει νέους (2). Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ καλιά τις Ἄρεως ἱερὰ περὶ τὴν κορυφὴν ἱδρυμένη τοῦ Παλατίου συγκαταφλεγεῖσα ταῖς πέριξ οἰκίαις ἕως ἐδάφους, ἀνακαθαιρομένων τῶν οἰκοπέδων ἕνεκα τῆς ἐπισκευῆς, ἐν μέσῃ τῇ περικαύστῳ σποδῷ τὸ σύμβολον τοῦ συνοικισμοῦ τῆς πόλεως διέσωσεν ἀπαθές, ῥόπαλον ἐκ θατέρου τῶν ἄκρων ἐπίκαμπτον (b), οἷα φέρουσι βουκόλοι καὶ νομεῖς καλαύροπας, οἱ δὲ λαγωβόλα καλοῦντες, ᾧ Ῥωμύλος ὀρνιθευόμενος διέγραφε τῶν οἰωνῶν τὰς χώρας (3), ὅτε τὴν πόλιν οἰκίζειν ἔμελλεν (4). * *

* Εὐζώνῳ καὶ οὐδὲν ἔξω τῶν ὅπλων φερούσῃ στρατιᾷ. * * Κρότου καταρραγέντος, ὡς ἐπὶ μεγίστῳ μὲν θεάματι καλλίστῳ δ' ἀκούσματι οἵ τε βεβαίως ἄποροι καὶ οἱ πλαττόμενοι τὴν εἰς τὸ παντελὲς ἀπορίαν. * *

U. C. an. 370. XXVIII. Μάλλιος, ὁ ἀριστεύσας, ὅτε εἰς τὸ Καπιτώλιον Ῥωμαῖοι κατέφυ-

tata olea (quo tempore inter ipsam et Neptunum de attica regione contentio fuit) cum ceteris rebus, quae in eodem sacro loco erant, combusta a barbaris arcem tenentibus, altera post incendium die virgultum e stipite emisit, et quidem satis grande, instar cubiti. Diis videlicet portendentibus, urbem mox excitandam germina nova in veterum locum suffecturam. Romae item Martis aedicula in summo Palatio collocata, cum proximis domibus incendio penitus absumpta, mox quum areae aedificiorum instaurandorum causa purgarentur, in media favilla et cinere symbolum urbis restituendae incolume servavit, fustem scilicet ab altera extremitate inflexum, qualia a bubulcis et a pastoribus gestantur repanda peda, quae nonnulli graece λαγωβόλα appellant. Eo baculo Romulus omen capiens descripserat olim auguriorum regiones, quum urbis fundamenta moliretur. * *

* Expeditis militibus nihilque aliud, praeter arma, ferentibus. * * Strepitu edito, tamquam ad magnum spectaculum exquisitumque acroama, et qui reapse attoniti erant, et qui omnino se consilii inopes simulabant; * *

28. Manlius qui praeclarissimum facinus edidit quo tempore Romani in Capi-

(a) Codices παχυαῖον. (b) Codex unus ἐπικάμπτων. Mallem ἐπικαμπές.

(1) Nempe Persis.

(2) Atheniensis oleae miraculum narrat etiam, ut dixi, Herodotus VIII. 55; et praeterea Pausanias I. 27, Libanius *antioch.* ed. morellianae tom. II. p. 378.

(3) De regionibus caeli auguralibus accurate disserit Dionysius noster lib. II. 5. III. 70. IV. 60. Eae quatuor erant apud Romanos, sexdecim apud Etruscos, teste Cicerone *de divin.* II. 18.

(4) Praeclare facit ad hanc rem Tullii locus *de divin.* I. 17. *Quid lituus iste vester, quod clarissimum est insigne auguratus, unde vobis est traditus? Nempe eo Romulus regiones direxit tum, cum urbem condidit. Qui quidem Romuli lituus, id est incurvum et leviter a summo inflexum bacillum, quod ab eius litui, quo canitur, similitudine nomen invenit; cum situs esset in curia Saliorum, quae est in Palatio, eaque deflagravisset, inventus est integer.* Sed rem plenissime narrat in *Camillo* cap. 32. Plutarchus. Lege kalendarium quoque praenestinum mense martio. Litui auguralis usum videsis etiam apud Livium I. 18, et apud Servium ad Virgil. *ecl.* IX. 15, *aen.* VII. 187.

γον, κινδυνεύων διὰ τυραννίδος ἐπίθεσιν (1) ἀπολέσθαι, βλέψας εἰς τὸ Καπιτώλιον, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνας εἰς τὸν ἐν αὐτῷ (a) νεὼν τοῦ Διὸς, εἶπεν· οὐδ' ἐκεῖνος ὁ τόπος ἱκανὸς ἔσται με σῶσαι, ὃν ὑπὸ τῶν βαρβάρων κρατηθέντα διέσωσα ὑμῖν ἐγώ; ἀλλὰ καὶ τότε ὑπὲρ ὑμῶν ἀπέθνησκον, καὶ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἀποθανοῦμαι; τότε μὲν οὖν συμπαθήσαντες ἀφῆκαν αὐτόν· ὕστερον δὲ κατὰ κρημνοῦ ἐρρίφη (2).

* * Κρατήσας τῶν πολεμίων καὶ τὴν στρατιὰν ἐπικλύσας ταῖς ὠφελείαις Τίτος Κόϊντος δικτατορεύων ἐν ἡμέραις ἐννέα πόλεις ἐννέα πολεμίων ἔλαβεν (3). U. C. an. 375.
* * Ληφθέντες ἀμφοτέρωθεν, ἀγεληδὸν οἱ θεοστυγεῖς κατεκόπησαν. * *

XXVIIII. Οἱ Κελτοὶ τῇ Ῥώμῃ ἐκ δευτέρου στρατεύσαντες τὴν Ἀλβανὴν ἐπόρθουν (4)· ἔνθα μὲν πολλῆς ἅπαντες ἐδωδῆς ἐμπιμπλάμενοι, πολὺν δὲ πίνοντες ἄκρατον οἶνον (5)· ἔστι δὲ ὁ τῇδε φυόμενος μετὰ τὸν φαλερῖνον ἥδιστος οἴνων (6), μελικράτῳ U. C. an. 387.

tolium confugerant, in summam vitae periculum adductus propter regni adfectati crimen, Capitolium spectans, manibusque ad Iovis, quod ibidem est, templum extensis; neque ille locus, ait, me servabit, quem a barbaris occupatum ego vobis servavi? Verum et tunc pro vobis morti me obtuli, et nunc a vobis interficiar? Tunc igitur misericordia commoti eum missum fecerunt. Sed ad extremum de rupe deiectus est.

* * Victis hostibus, exercituque innumera re bona ditato, Titus Quinctius dictator novem diebus novem urbes hostiles cepit. * * Conclusi utrimque scelestissimi mortales gregatim trucidabantur. * *

29. Galli, altera adversus Romam expeditione suscepta, albanum agrum populabantur. Ibi multo cibo semet universi complentes, multoque mero hausto (est enim eius regionis vinum omnium, falerno excepto, dulcissimum mul-

(a) Pro ἐν αὐτῷ codex unus habet ἐὰν αὐτῶν, codex alius ἑαυτοῦ.

(1) De Manlii captura et supplicio Livius VI. 16. et seqq.

(2) Confer Livium VI. 20.

(3) Livius VI. 29. ait: *T. Quinctius, semel acie victor, binis castris hostium, novem oppidis vi captis, Praeneste in deditionem accepto, Romam revertit: triumphansque signum Praeneste devectum Iovis imperatoris in Capitolium tulit. Dedicatum est inter cellam Iovis ac Minervae; tabulaque sub eo fixa, monumentum rerum gestarum, his ferme incisa literis fuit:* IUPITER ATQUE DIVI OMNES HOC DEDERUNT, UT T. QUINCTIUS DICTATOR OPPIDA NOVEM CAPERET. Sed enim inscriptionem apud Livium aliquantum mutilam commode ad voc. *triens* sarcit Festus: *trientem*, inquit, *tertium pondo coronam auream dedisse Iovi donum scripsit T. Quinctius dictator; quum per novem dies totidem urbes, et decimo Praeneste cepisset.*

(4) Alteram hanc Gallorum adversus romanam urbem expeditionem memorat etiam Zonaras VII. 24. Tantum bellum summa breviter complexus est Livius VI. 42. *Hoc anno* (CCCLXXXVII.) *in albano agro cum Gallis, dictatore M. Furio, signa collata. Nec dubia nec difficilis Romanis (quamquam ingentem Galli terrorem memoria pristinae cladis adtulerant) victoria fuit. Multa millia barbarorum in acie, multa captis castris caesa: palati alii Apuliam maxime petentes, quum fuga se longinqua, tum quod passim eos simul pavor terrorque distulerant, ab hoste sese tutati sunt. Dictatori consensu patrum plebisque triumphus decretus.*

(5) Gallorum ingluviem frequentemque ebrietatem testantur etiam Polybius II. 19, Diodorus sic. V. 26, Plutarchus in *Camillo* cap. 41. Gallos vero cibo vinoque distentos in agro albano satis innuit etiam Appianus in fragmento libri qui inscribitur *Celticus*, nec non Zonaras VII. 24.

(6) Haec vina celebrantur apud Plinium lib. XIV.

μάλιστα προσεμφερής· ὕπνον τε πλείονα τοῦ συνήθους αἱρούμενοι, καὶ δίαιταν ὑπὸ σκιαῖς ὡς τὰ πολλὰ ἔχοντες, τοσαύτην ἔλαβον ἐπίδοσιν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἁπαλότητα, καὶ οὕτως ἐξεθηλύνθησαν τὰς δυνάμεις, ὥσθ', ὁπότε γυμνάζειν ἐπιβάλοιντο τὰ σώματα καὶ διαπονεῖν ἐν τοῖς ὅπλοις, κόπτεσθαι μὲν ἄσθματι συνεχεῖ τὰ πνεύματα, ῥεῖσθαι δ' ἱδρῶτι πολλῷ τὰ μέλη, θᾶττον δὲ ἀφίστασθαι τῶν πόνων ἢ κελευσθεῖεν ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων. Ταῦτα μαθὼν ὁ τῶν Ῥωμαίων δικτάτωρ Κάμιλλος (1), συγκαλέσας τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐδημηγόρησε πολλὰ παρορμῶντα εἰς τόλμαν.

XXX. Ἄνδρες, τὰ μὲν ὅπλα κρείττονα τῶν βαρβαρικῶν ἡμῖν μεμηχάνηται, θώρακες καὶ κράνη, κνημῖδες καὶ κραταιοὶ θυρεοί, ὑφ' ὧν ὅλα τὰ σώματα ἔχομεν ἐν φυλακῇ, ξίφη τε ἀμφίστομα, καὶ ἀντὶ λόγχης ὀϊστός, ἄφυκτον βέλος· τὰ μὲν σκεπαστήρια, οἷα μὴ ῥᾳδίως ταῖς πληγαῖς εἴκειν, τὰ δ' ἀμυντήρια, ὡς δι' ἁπάσης φέρεσθαι προσβολῆς· τῶν δὲ γυμναὶ μὲν αἱ κεφαλαί, γυμνὰ δὲ τὰ στέρνα καὶ αἱ λαγόνες, γυμνοὶ δὲ μηροὶ καὶ σκέλη μέχρι ποδῶν· ἔρυμά τε οὐδὲν ἕτερον, ὅ τι μὴ θυρεοί· ἀμυντήρια δὲ λόγχαι (a), καὶ μάχαιραι, κοπίδες (b) ὑπερμήκεις (2)· τό τε χωρίον, ἐν ᾧ τὸν ἀγῶνα ποιησόμεθα, σύνεργον ἡμῖν τοῖς

soque simillimum) somno etiam praeter consuetum indulgentes, atque in umbra plerumque degentes, adeo pingues delicatique evaserunt, adeo virium effoeti, ut siquando corpora exercere niterentur et arma tractare, premeretur eis spiritus anhelatione continua, multoque sudore membra diffluerent, atque laboribus ante desisterent quam e ducibus iuberentur. Haec ubi Romanorum dictator Camillus cognovit, convocatis suis, multa dixit eorum animis confirmandis idonea, his fere verbis usus.

30. Arma quidem, o milites, nobis meliora quam hostibus fabricata sunt, loricae videlicet et galeae, ocreae et valida scuta, quibus corpora tota protegimus, et enses ancipites, locoque lanceae sagitta certissimum telum. Ita nimirum tecti sumus, ut ne facile vulneribus pateamus; ita ad offendendum instructi, ut quavis ratione adgredi possimus. Hostium vero nuda pectora et latera, nuda femora et crura usque ad pedes, nullum praeter clypeos tegumentum: nihil habent, quo laedant, nisi lanceas et gladios copidasque praelongas. Locus ipse, in quo proeliabimur, nobis favet,

(a) Codices λόγχοι. (b) Codex unus κοπίδι. *Copidas* (inquit Curtius VIII. 14.) *vocant gladios leviter curvatos, falcibus similes.* Suidas vocabulum κοπίδα explicat μάχαιραν. Henricus autem Stephanus tum in lexico voc. μάχαιρα, tum in quadam nota ad Xenophontis paginam 24. editionis suae (an. 1581) perdocte observat, interdum Xenophontem paene indifferenter κοπίδα et μάχαιραν usurpare.

sect. 8. *Secunda nobilitas* (vini) *falerno agro erat* etc. *Ad tertiam palmam venere albana urbi vicina, praedulcia ac rara in austero*. Item XXIII. 20. *Surrentinum* (vinum) *veteres maxime probavere: sequens aetas albanum aut falernum*.

(1) Hoc anno videlicet CCCLXXXVII. ob famam repentem belli Gallici adlatam Camillus dictator quintum dictus erat, quamvis annos natus circiter LXXX. uti ait Plutarchus. Sed enim idem Plutarchus narrat hoc cum Gallis proelium, duce Camillo, apud Anienem peractum. Neque eam opinionem non innuit ipse Livius VI. 42, sed tamen decem post annos. Porro post decennium iam non supererat Camillus, qui anno CCCLXXXIX. implicitus in luem extinctus est. Cum Dionysio igitur nostro, qui ait pugnatum a Camillo in agro albano, consentit Livius, cui accedit etiam Zonaras.

(2) De Gallorum armatura confer, si lubet, Diodorum sic. V. 30.

ἀπὸ μετεώρου κατιοῦσιν ἐπὶ τὸ πρανές· ἐκείνοις δὲ πολέμιον τοῖς ἐκ τοῦ χθαμαλοῦ πρὸς τὰ μετέωρα χωρεῖν ἀναγκαζομένοις· φοβείσθω (a) δὲ μηδεὶς (b) ὑμῶν, μήτε τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, μήτε τὸ μέγεθος· μηδ' εἰς ταῦτα τις πλεονεκτήματα αὐτῶν ὁρῶν, ἀθυμότερος πρὸς τὸν ἀγῶνα ἔστω· ἀλλ' ἐνθυμείσθω, πρῶτον μὲν, ὅτι κρεῖττον ἐστὶν ἔλαττον στράτευμα ἐπιστάμενον ἃ δεῖ πράττειν, ἢ πολὺ ἀμαθές. ἔπειθ', ὅτι τοῖς μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδλίων ἀγωνιζομένοις ἡ φύσις αὐτὴ θάρσος τέ τι πρὸς τοὺς κινδύνους παρίστησι, καὶ πνεῦμα ἐνθουσιῶδες, ὥσπερ τοῖς θεοφορήτοις παρέχει· τοῖς δ' ἁρπάσαι τὰ ἀλλότρια προθυμουμένοις μαλακότεραι πρὸς τὰ δεινὰ τόλμαι φιλοῦσι γίνεσθαι· ἀλλὰ μὴν οὐδ' οἷς δεδίττονται τοὺς πολεμίους, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐκδειματοῦσιν, ὀῤῥωδητέα ὑμῖν ἐστὶν, ὥσπερ ἀπείροις πολέμου· τί γὰρ ἂν δυνήσονται δεινὸν ἐργάζεσθαι τοὺς ὁμόσε χωροῦντας αἱ βαθεῖαι κόμαι (1), καὶ τὸ ἐν τοῖς ὄμμασιν αὐτῶν πικρὸν, καὶ ὁ βλοσυρὸς τοῦ ὄψεως χαρακτήρ; αἱ δὲ δὴ πλημμελεῖς αὗται σκιρτήσεις, καὶ τὰ διὰ κενῆς ἀνασείσματα τῶν ὅπλων, καὶ οἱ πολλοὶ τῶν θυρεῶν κτύποι, καὶ ὅσα ἄλλα ὑπὸ βαρβάρου καὶ ἄφρονος ἀλαζονείας κατά τε μορφὰς (c) καὶ φωνὰς ἐν ἀπειλαῖς πολεμίων ἀπαθᾶται, τίνα παρέχειν τοῖς ἀνοήτως ἐπιοῦσι πλεονεξίαν, ἢ τοῖς μετὰ λογισμοῦ παρὰ τὰ δεινὰ ἑστῶσι φόβον; ταῦτα δὴ διανοηθέντες (2), ὅσοι τε ὑμῶν ἐν τῷ κατὰ Κελτῶν προτέρῳ πολέμῳ παρεγένεσθε, καὶ ὅσοι διὰ νεότητα ἀπελείφθητε αὐτοῦ (3), οἱ μὲν ἵνα τὴν (d) τότε ἀρετὴν μὴ καταισχύνητε τῇ νῦν δειλίᾳ, οἱ δ' ἵνα μηδὲν ἐνδεέστεροι

qui ex alto in declive ferimur; illis contra noxius est, qui ex humili ad altiora conniti cogentur. Iam nemo vestrum neque multitudinem hostium timeat neque proceritatem: nemo, inquam, propterea quod his superamur, ad proelium torpeat. Quin potius apud se reputet, parvum exercitum disciplinae prudentem longe praestare copioso sed inerudito: tum ab ipsa natura iis, qui pro re propria decertant, audaciam ad pericula suffici spiritumque incitatum, veluti illis qui numine adflantur. Secus alienorum raptoribus molliores esse animi ad ardua solent. Agite vero, neque ea quibus barbari inimicos territant, ac priusquam manus conserantur, pavore consternant, nobis extimescenda sunt, quasi bello simus inexperti. Quid enim nobis pugnantibus terroris incutiant longa caesaries et torvi oculi et trux aspectus? Iam inconcinnae ipsae saltationes, ac per vacuum aëra armorum concussiones, multusque clypeorum sonitus, et quidquid denique figurae vocisve barbara et insipiens iactantia minaciter contra hostes prodigere solet, quam, inquam, utilitatem haec praestabunt imperite adgredientibus? quem timorem iis qui ratione animum adversus terribilia confirmaverunt? Haec animis reputantes quotquot ex vobis superiori cum Gallis bello interfuistis, et quotquot propter teneram aetatem ab eo abfuistis; priores quidem ne antiquam virtutem praesenti timore

(a) Codd. φοβεῖτω. (b) Codices pro μηδεὶς habent μηδὲ. (c) Codd. habent μορφῆς. (d) Τὴν desideratur in codd.

(1) Confer Appianum apud Suidam voc. ἰόντες, et Eunapium in nostro volumine cap. LVI.

(2) Conferatur concio Camilli apud Livium VI. 7. aliam ob causam sed similem habita.

(3) Haud multi Romani priori simul et posteriori gallico bello interfuisse videntur. Proelium

γένησθε τῶν πρεσβυτέρων ἐν ἐπιδείξει καλῶν ἔργων, ἴτε, ὦ γνήσιοι παῖδες, ἀγαθῶν ζηλωταὶ πατέρων, ἴτε ἀκαταπλήκτως ἐπ' αὐτούς· θεούς τε ἀρωγοὺς ἔχοντες, οἳ παρέξουσιν ὑμῖν ἐξουσίαν, οἵας ἐβούλεσθε παρὰ τῶν ἐχθίστων ἀναπράξασθαι δίκας· καὶ στρατηγὸν ἐμὲ, ᾧ πολλὴν μὲν εὐβουλίαν μαρτυρεῖτε, πολλὴν δ' εὐποτμίαν· μακάριον μὲν ἕξοντες τὸν ἀπὸ τοῦδε χρόνον, οἷς ἂν ἐγγένηται τὸν ἐπιφανέστατον τῇ πατρίδι στέφανον καταγαγεῖν· καλὴν δὲ καὶ ἀθάνατον εὔκλειαν καταλείψοντες ἀντὶ τοῦ θνητοῦ σώματος νηπίοις παισὶ καὶ γηραιοῖς γονεῦσιν, οἳ ταύτην ἐκπληρώσαντες τὴν τοῦ βίου τελευτήν· οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ πλείω λέγειν· κινεῖται γὰρ ἤδη τὸ βάρβαρον στράτευμα χωροῦν ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλ' ἄπιτε καὶ καθίστασθε εἰς τάξιν.

XXXI. Ἡ μὲν οὖν τῶν βαρβάρων μάχη πολὺ τὸ θηριῶδες καὶ μανικὸν ἔχουσα πλημμελής τις ἦν καὶ σοφίας τῆς ἐν ὅπλοις ἄμοιρος· τότε μὲν γὰρ ἀνατείνοντες ἄνω τὰς μαχαίρας τὸν ἄγριον τρόπον ἔπαιον, ὅλοις συνεμπίπτοντες τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν, ὥσπερ ὑλότομοι τινὲς ἢ σκαπανεῖς· τότε δ' ἐκ τῶν πλαγίων ἀστοχάστους πληγὰς ἐξέφερον, ὡς αὐτοῖς σκεπαστηρίοις ὅλα διακόψοντες τὰ σώματα τῶν ἀντιπολέμων· ἔπειτα τὰς ἀκμὰς τῶν σιδήρων ἀπέστρεφον (1)· ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀλκὴ καὶ πρὸς τὸ βάρβαρον αὐτῶν ἀντιτέχνησις εὐπαίδευτός (a) τε ἦν καὶ πολὺ τὸ ἀσφαλὲς ἔχουσα· ἔτι γὰρ αὐτῶν διαιρουμένων

maculetis; postremi ne maioribus natu deteriores splendore operum sitis; ite o generosi filii, clarorum aemuli patrum, impavidi adversus hostes, cum diis auxiliatoribus qui vobis opem ferent, quô eam quam vultis ultionem de inimicis capiatis; meque adeo duce, cui tantam simul prudentiam fortunamque *militarem* testimonio vestro tribuitis: beati deinceps in omne aevum futuri, tum ii quibus continget clarissimam coronam patriae adferre, tum etiam ii qui pulchram immortalemque gloriam pro mortali corpore parvis natis senibusque parentibus relinquent, nobilem sortiti vitae exitum. Neque plura dicenda existimo: iam enim commovetur barbaricus exercitus in nos irruens. Ite eia, et in acie vos sistite.

31. Mox barbarorum proelium secutum est, ferina furiosaque specie plane incompositum omnique militari disciplina carens. Modo enim alte sublatis gladiis horrendum in modum feriebant, totis corporibus in vulnus imminentes tamquam arborum caesores aut fossores: modo hinc et illinc improvidos ictus circumferebant, tamquam si cum ipsis tegumentis totum corpus hosticum essent dissecturi: deinde ferri aciem inflectebant. Contra Romanorum vigor atque ars adversus hostium barbariem et erudita erat et in primis securitati stu-

(a) Codex uterque εὔπαιδος.

quippe ad Alliam et urbis occupatio contigit anno CCCLXIV. Anno autem CCCLXXXVII. in agro albano pugnatum. Ergo intercedunt anni XXIII. Iam quod Polybius II. 18. narrat, Gallos trigesimo post captam urbem anno venisse in agrum albanum, id scilicet pertinet ad annum CCCLXXXXIV Balbo et Ambusto coss., quo tempore item Livius VII. 11. ait Gallos ad Tiburtium auxilium ex Campania redisse, foedasque populationes in lavicano tusculanoque et albano agro fecisse.

(1) Ita etiam Polybius II. 33. ait gladios Gallorum ad caedendum unum dumtaxat ictum habere; post quem eos incurvari usque adeo, ut nisi tempus militi concedatur, quo mucrone terrae applicito, gladium pede dirigat, alter illorum ictus prorsus sit inutilis.

τὰς μαχαίρας, ὑποδύνοντες ὑπὸ τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς θυρεοὺς εἰς ὕψος ἀνατείνοντες, ἔπειτα γυροὶ καὶ βραχεῖς γινόμενοι, τὰς μὲν ἐκείνων πληγὰς ὑπερπετεῖς γινομένας ἀπράκτους καὶ κενὰς ἐποίουν· αὐτοὶ δὲ ὀρθὰ τὰ ξίφη φέροντες βουβῶνάς τε αὐτῶν ἔπαιον, καὶ λαγόνας διήρουν, καὶ διὰ στέρνων ἐπὶ τὰ σπλάγχνα τὰς πληγὰς ἐξέτεινον· ὅσους δὲ ταῦτα τὰ μέρη διὰ φυλακῆς ἔχοντας αἴσθοιντο, γονάτων ἢ σφυρῶν νεῦρα διακείροντες, ἐξέχεον ἐπὶ τὴν γῆν, βεβρυχότας καὶ τοὺς θυρεοὺς ὀδακτίζοντας, καὶ βοὴν ὠρυγῇ παραπλησίαν ὥσπερ τὰ θηρία προϊεμένους· ἥ τε δύναμις ἐπέλιπε πολλοὺς τῶν βαρβάρων, ἐκλυομένων τῶν μελῶν ὑπὸ κόπων· καὶ τῶν ὅπλων τὰ μὲν ἀπεστόμωτο, τὰ δὲ συνετέθραυστο, τὰ δὲ οὐκέτι προσωφελεῖν δυνατὰ ἦν· χωρὶς γὰρ τοῦ καταρρέοντος ἐκ τῶν τραυμάτων αἵματος, οἱ δι' ὅλων ἐκχεόμενοι τῶν σωμάτων ἱδρῶτες, οὔτε τὰς μαχαίρας εἴων κρατεῖν, οὔτε τοὺς θυρεοὺς κατέχειν, περιολισθαινόντων ταῖς λαβαῖς τῶν δακτύλων, καὶ τὰς ἁφὰς οὐκέτι κραταιὰς ἐχόντων· Ῥωμαῖοι δὲ πολλῶν ἐθάδες ὄντες πόνων διὰ τὰς ἀτρύτους καὶ συνεχεῖς στρατείας, ἅπαντα τὰ δεινὰ γενναίως ἀνέφερον (1).

XXXII. Ἐν Ῥώμῃ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα σημεῖα θεόπεμπτα γέγονε, μέγιστον δὲ ἁπάντων τόδε· τῆς ἀγορᾶς κατὰ τὸ μέσον μάλιστα διαρραγῆναί τι τῆς γῆς εἰς βάθος ἄβυσσον, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διαμένειν· ψηφισαμένης δὲ τῆς βουλῆς, οἱ ἐπὶ τῶν σιβυλλείων χρησμῶν, ἐπισκεψάμενοι τὰ βιβλία, U. C. an. 392.

debat. Dum enim hi gladios explicabant, Romani eorum brachia subeuntes elatis scutis, tum curvati et contracti, praealtos hostium ictus inutiles vacuosque efficiebant: ipsi vero subrectis ensibus illorum inguina feriebant, ilia concidebant, perque pectora ferrum in viscera coniiciebant. Quod siquos ea membra protectos viderent, hos, genuum aut malleolorum nervis insectis, humi sternebant, frementes clypeosque dentibus prehendentes, stridoremque rugitibus similem beluinumque in morem edentes. Iam et vires multos babarorum deficiebant, solutis labore membris, et arma partim obtundebantur, partim confringebantur, partim prorsus erant inutilia. Nam praeter cruorem manantem vulneribus, sudor cunctis membris effusus neque gladios tenere neque scuta sinebat, lubricis ad captum digitis neque vim icendi iam habentibus. Contra Romani propter indefessam assiduamque militiam multo labori adsueti, gravia omnia fortiter tolerabant.

32. Romae cum multa divinitus portenta acciderunt tum hoc praecipuum. In foro medio specus immensae altitudinis subsedit, isque multos dies perduravit. Tum ex senatus consulto sibyllinis libris inspectis ab iis quorum curae

(1) Pugna ad Anienem, duce Camillo, a Plutarcho narrata adeo cum hac albana congruit, ut actio quidem eadem sit, loci nomen differat. Ait enim Plutarchus, armatos a Camillo opportune milites suos, expectatum tempus quo Galli crapula vires fregissent, locum superiorem a Romanis occupatum, Gallos insana atque intuta ferocia procliatos, arma illis inutilia fuisse ob aciem ferri retusam, Romanos contra insigni artificio caedem hostium patravisse. Iam pugna ad Anienem quum post fata Camilli accidisse Livio et pluribus auctoribus videatur, ut diximus ad cap. XXIX. n. 1. p. 490. sequitur ut Plutarchus cum Claudio historico, quem citat Livius VI. 42, non re quidem sed loco errent. Tempore etiam differt Plutarchus, qui nonnullorum auctoritate fretus ait pugnam ad Anienem commissam tertio decimo post captam urbem anno.

εἶπον, ὅτι τὰ πλείστου ἄξια τῷ Ῥωμαίων δήμῳ λαβοῦσα ἡ γῆ συνελεύσεταί τε, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον ἁπάντων αὐτῶν ἀνήσει (a)· τοιαῦτα τῶν ἀνδρῶν ἀποφηναμένων, ἀπαρχὰς ἕκαστος εἰς τὸ χάσμα ἔφερεν ὧν ᾤετο δεῖν ἀγαθῶν τῇ πατρίδι, ἀπό τε καρπῶν πελάνους, καὶ ἀπὸ χρημάτων ἀπαρχάς. Μάρκος δέ τις Κούρτιος, ἐν τοῖς πρώτοις τῶν νέων ἀριθμούμενος σωφροσύνης ἕνεκα καὶ τῆς κατὰ πολέμους ἀρετῆς, ἔφοδον αἰτησάμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν, εἶπεν· ὅτι τῶν πάντων ἐστὶν ἀγαθῶν χρῆμα κάλλιστον καὶ πόλει Ῥωμαίων ἀναγκαιότατον ἀνδρῶν ἀρετή· εἰ δὲ καὶ ταύτης ἀπαρχήν τινα ἡ γῆ λάβοι, καὶ γένοιτο ἑκὼν ὁ τοῦτο χαριούμενος τῇ πατρίδι, πολλοὺς ἀνήσει ἡ γῆ ἄνδρας ἀγαθούς· ταῦτ' εἰπὼν, καὶ μηδενὶ παραχωρήσειν ἑτέρῳ τῆς φιλοτιμίας ταύτης ὑποσχόμενος, τά τε ὅπλα περιέθετο καὶ ἐπὶ τὸν πολεμιστὴν ἵππον ἀνέβη· συναχθέντος δ' ἐπὶ τὴν θέαν τοῦ κατὰ τὴν πόλιν ὄχλου, πρῶτον μὲν ηὔξατο τοῖς θεοῖς, ἐπιτελῆ ποιῆσαι τὰ μαντεύματα, καὶ πολλοὺς ἄνδρας ὁμοίους αὐτῷ δοῦναι τῇ πόλει Ῥωμαίων γενέσθαι· ἔπειτ' ἀφεὶς (b) τῷ ἵππῳ τὰς ἡνίας καὶ τὰ κέντρα προσβαλὼν, ἔρριψε κατὰ τοῦ χάσματος ἑαυτόν· ἐπὶ δὲ αὐτῷ πολλὰ μὲν ἱερεῖα, πολλοὶ δὲ καρποὶ, πολλὰ δὲ χρήματα, πολὺς δὲ κόσμος ἐσθῆτος (c), πολλαὶ δὲ ἀπαρχαὶ συμπασῶν τεχνῶν, δημοσίᾳ κατὰ τοῦ χάσματος ἐρρίφησαν, καὶ αὐτίκα ἡ γῆ συνῆλθεν (1).

U. C. an. 393. XXXIII. * * Ὑπερφυές τι χρῆμα σώματος ἦν ὁ Κελτὸς, οἷος ὑπεραιρεῖν πολὺ τὴν κοινὴν φύσιν. (2) * *

ea oracula commissa erant, responsum est: terram, postquam pretiosissima quaeque Romanorum absumpsisset coituram, multamque deinceps ubertatem eorum quae immissa forent exhibituram. Hoc edito a sibyllinis viris responso, libamenta pro se quisque civis ad voraginem deferebat earum rerum, quarum egere patriam existimabat, e frugibus quidem placentas, primitias vero e reliquis opibus. Tum Marcus quidam Curtius iuvenum spectatissimus, probus et bello egregius, aditu ad senatum postulato, ait: omnium bonorum esse pulcherrimum urbique romanae in primis necessarium, virorum virtutem. Quod si et huius oblationem aliquam terra acciperet, et is inveniretur qui sponte daret, fore ut patriae multos praeclaros viros terra funderet. His dictis, spondensque se nemini hunc ambitiosum honorem concessurum, arma induit equumque bellatorem inscendit. Congregata autem ad spectaculum urbana turba, primum deos precatus est, uti vaticinia rata facerent, multique viri sibi similes romanae urbi gignerentur: deinde laxatis equo habenis subditisque calcaribus se in specum immisit. Super eum autem multae hostiae et fruges, multae opes vestiumque ornatus et ex quovis artificio selecta capita publice congesta sunt: continuoque terra pristinum statum recuperavit.

33. * * Mirabili corpore erat Gallus multumque vulgarem naturam excedente. * *

(a) Codex unus ἀνήσῃ heic et inferius. (b) Codex unus ἐφείς. (c) Verba πολλὰ δὲ χρήματα, πολὺς δὲ κόσμος ἐσθῆτος absunt ab uno e codicibus.

(1) Confer eiusdem rei narrationem in vaticanis Dionis excerptis posterioribus.

(2) Nullus dubito quin hoc hians fragmentum intelligendum sit de Torquati adversus Gallum singulari victoria, ex qua item agnomen nactus est. Confer vaticana Dionis excerpta posteriora. Certamen narratur a Livio VII. 9. et 10. diserte ad annum CCCXCIII. in consulatu Licinii. *Tum eximia*

Λικίνιος Στόλων, ὁ δεκάκις δημαρχήσας (1), καὶ τοὺς νόμους ἡγησάμενος ὑπὲρ ὧν ἡ δεκαετὴς στάσις ἐγένετο, ἁλοὺς ἐν δίκῃ καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου καταψηφισθεὶς τίμημα ἀργυρικὸν (2), εἶπεν, ὅτι θηρίον οὐδὲν ἐστὶν δήμου μιαρώτερον, ὃς οὐδὲ τῶν σιτιζόντων ἀπέχεται. U. C. an. 397.

Τοῦ ὑπάτου Μαρκίου Τιβερνάτας (3) πολιορκοῦντος, ἐπεὶ οὐδεμία τούτοις σωτηρίας ἐλπὶς ὑπολείπεται, ἐπρεσβεύοντο πρὸς αὐτόν· τοῦ δ' εἰπόντος· φράσατέ μοι, πῶς αὐτοὶ κολάζετε τοὺς ἀφισταμένους ὑμῶν οἰκέτας; ἀποκρίνεται πρὸς αὐτὸν ὁ πρεσβύτατος· ὡς δεῖ κολάζεσθαι τοὺς ποθοῦντας ἀπολαβεῖν τὴν ἔμφυτον ἐλευθερίαν· καὶ ὁ Μάρκιος, ἀποδεξάμενος αὐτοῦ τὴν παῤῥησίαν φησίν· ἐὰν ἢ δὴ καὶ πεισθῶμεν ὑμῖν ἀφεῖναι τὰς ὀργὰς, τίνα δώσετε πίστιν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἔτι ποιήσειν ἐχθρῶν ἔργον; ἀποκρίνεται πάλιν ὁ πρεσβευτής· ἐπὶ σοὶ τοῦτ' ἐστὶ καὶ τοῖς ἄλλοις Ῥωμαίοις, Μάρκιε· κομισάμενοι μὲν γὰρ ἅμα τῇ πατρίδι καὶ τὴν ἐλευθερίαν, βέβαιοι διὰ παντὸς ὑμῖν ἐσόμεθα φίλοι· δουλεύειν ἀναγκασθέντες, οὐδέποτε· U. C. an. 397.

Licinius Stolo, qui decimum tribunatum adeptus est, auctorque legum fuit quarum causa seditio decennalis extitit, indicio victus et a populo pecuniaria poena multatus, ait: nullam esse feram populo improbiorem, qui se ne ab alentibus quidem continet.

Marcio consule Privernates obsidente, hi, amissa omni spe salutis, legationem ad eum miserunt. Quo rogante, dicite mihi quonam pacto deficientes a vobis servos punire soletis? Respondit legatorum natu maximus: pro eorum merito scilicet qui ingenitam libertatem recuperare student. Marcius ea dicendi libertate collaudata, quid si, inquit, animum inducamus iniuriarum dolorem vobis remittere, quam fidem dabitis nihil in nos hostiliter vos deinceps acturos? Respondit iterum legatus: in tua potestate id est, Marci, reliquorumque Romanorum: nam si receperimus patriam itemque libertatem, aeterni

corporis magnitudine in vacuum pontem Gallus processit etc. Qua tamen in re parum sibi Livius constare videtur, quum VI. 42. intra annum CCCLXXXVII. pugnam albanam concluserit, et decennio post ad Anienem iterum dimicatum dixerit, quo tempore Torquati item facinus clarum fuerit: neque enim decennium sed sexennium hoc pacto intercedit.

(1) Decimum tribunatum Stolonis memorat Livius VI. 42; leges eiusdem cap. 35. Iam cum Livius stolonianam seditionem quinquennio mansisse dicat, scribendum videtur in textu dionysiano πενταετὴς, tribuendumque librariis mendum δεκαετής.

(2) De Stolonis damnatione Livius VII. 16; cui consonant Plutarchus *in Camillo* cap. 39, Valerius Max. VIII. 6. 3, Plinius lib. XVIII. sect. 4. Confer etiam Varronem *de re rust.* I. 2. 9, Paterculum II. 6, Gellium VII. 3, Columellam I. 3. 11, auctorem operis *de viris ill.* cap. 20, qui duo tamen postremi loci mendis non carent.

(3) Ita codices Τιβερνάτας. Sed quoniam Ptolemaeus III. 1. scribit Πριούερνον (ut recte habet egregius codex Ptolemaei ambrosianus) et Stephanus byzantinus Πριούερνος atque Πριουερνᾶται; quodque magis interest, Dio in vaticanis excerptis p. 158. Πριβερνάτας; omnino sic emendandus videtur et hic locus Dionysii. Iam tota hac narratione Dionysius insigniter a Livio differt. Livius enim VII. 16. ad annum CCCXCVII. dicit Privernum a consule Marcio captum, deque eo triumphum reportatum. Tum VIII. 19-21. ad annum CCCCXXIV-CCCCXXV. alterum bellum privernas, duce Vitruvio, ortum narrat, cuius componendi causa ait, ad romanum senatum consulemque C. Plautium venisse eam Privernatium legationem, quae tam audacter locuta est. Neque aliter habet Valerius Max. VI. 2. 1. Dionysius autem negat Privernum a Marcio consule captum, et ipsos Privernatium legatos ad consulem Marcium ducit. Tantae discrepantiae causas scrutari altius non vacat. Hoc tantum moneo, a Livio quidem VIII. 20 Privernates Plautio consuli sponte deditos dubitanter dici. Hac ego super re disserui in hoc volumine ad Dionem p. 159. n. 1, citata etiam Dionysii editione mea mediolanensi.

ἠγάσθη τε δὴ τῆς μεγαλοφροσύνης τὸν ἄνδρα ὁ Μάρκιος, καὶ τὴν πολιορκίαν ἔλυσε.

U. C. an. 405. XXXIIII. Τῶν Κελτῶν ἐπιστρατευσάντων τῇ Ῥώμῃ (1), καὶ τινὸς βασιλέως εἰς μονομαχίαν προκαλουμένου τῶν Ῥωμαίων ὅστις εἴη ἀνὴρ (2), Μάρκος Οὐαλέριος, εἷς τῶν χιλιάρχων, ἀπόγονος ὢν Οὐαλερίου Ποπλικόλα τοῦ συνελευθερώσαντος ἀπὸ τῶν βασιλέων τὴν πόλιν, ἐξήει τῷ Κελτῷ διαγωνίσασθαι· ὡς δὲ συνῄεσαν ὁμόσε, κόραξ καθεζόμενος ἐπὶ τοῦ κράνους αὐτοῦ (3) ἐκέκραγέ τε δεινὸν εἰς τὸν βάρβαρον ὁρῶν, καὶ ὁπότε μέλλοι πληγὴν ἐκφέρειν (a), πηδῶν ἐπ' αὐτὸν, τότε μὲν τοῖς ὄνυξιν ἤμυττε τὰς παρειὰς, τότε δὲ τῷ ῥύγχει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔκοπτεν· ὥστε τὸν Κελτὸν ἔξω γίνεσθαι τῶν φρενῶν, οὔθ' ὅπως τὸν ἄνδρα ἀμύνοιτο δυνάμενον συμβαλεῖν, οὔθ' ὅπως τὸν κόρακα φυλάττοιτο· ὡς δὲ πολὺς ἐγεγόνει τῇ μάχῃ χρόνος, ὁ μὲν Κελτὸς φέρων ἐπὶ τὸν Οὐαλέριον τὴν μάχαιραν ὡς διὰ τῆς προσβολῆς εἰς τὰ πλευρὰ (b) βάψας. ἔπειτ' ἐπιπτάντος αὐτῷ τοῦ κόρακος καὶ τὰς ὄψεις ὀρύττοντος ἀνέτεινε θυρεὸν ὡς ἀπελάσων τὸν ὄρνιν· (4) ὁ δὲ ῥωμαῖος ἔτι μετεωρίζοντος [τοῦ Κελτοῦ] τὸ ὅπλον ἀκολουθήσας κάτωθεν ὑποφέρει τὸ ξίφος, [καὶ διακείρει πᾶσαν ἀπὸ τοῦ βουβῶνος ἕως ὀμφαλοῦ τὴν λαγόνα] καὶ ἀναιρεῖ τὸν Κελτόν· ὁ δὲ στρατηγὸς Κάμιλ-

vobis amici erimus; servire coacti, nunquam. Viri magnanimitatem miratus Marcius obsidionem solvit.

34. Gallis denuo romanae urbi bellum inferentibus, et quodam ex eorum principibus fortissimum quemque Romanorum ad singulare certamen provocante, Marcus Valerius unus e tribunis, ab eo Valerio Publicola genus ducens qui liberandae olim regia dominatione urbi operam navavit, processit in medium certaturus cum Gallo. Postquam manus conseruerunt, corvus in Valerii galea consedit, crocitabatque in barbarum minaciter intuens: ac quotiescumque hic ictum emittere vellet, ales in eum irruens nunc unguibus eius genas lacerabat, nunc rostro tundebat oculos, ut plane Gallus de mente deduceretur, qui neque qua ratione virum feriret, statuere poterat, neque a corvo cavere. Certamine diu protracto, ad extremum Gallus Valerio gladium intentat, impetumque facit, ut in latus eiusdem conderet. Sed mox adpetitus a corvo qui sibi oculos fodiebat, clypeum obiecit abigendi avem causa. Romanus tunc extollentem arma Gallum consecutus, ictum inferne subiicit, totumque ventris latus ab inguine ad umbilicum usque ense discindit, Gallumque interimit. Victorem

(a) Codices ἐκφέρει. (b) Cod. unus sic: ὡς διὰ τῆς πλευρᾶς βάψας. Melius βάψων. V. (c) Ita codices αὐτοῦ.

(1) Livius VII. 25. ad urbis annum CCCCV. ita scribit: *annus multis variisque motibus fuit insignis. Galli ex albanis montibus, quia hiemis vim pati nequiverant, per campos maritimaque loca vagi populabantur*. Mox cap. 26. narrat singulare certamen Corvini cum Gallo in agro pomptino.

(2) Morem gallicum provocandi ad singulare certamen narrat Diodorus sic. V. 29.

(3) Livius VII. 26. ait, corvum a Valerio acceptum ut augurium caelo sibi missum. Revera corvus et cornix in avibus auguralibus numerabantur, testibus Plauto *aulul.* IV. 3. 1; Cicerone *de divin.* I. 39. II. 6; Virgilio ecl. IX. 15. cum Servio; Valerio Max. I. 4. 2; Plinio lib. X. sect. 15.

(4) Posthinc narratio haec refertur ipsis verbis, tacito Dionysii nomine, a Suida voc. ἀκόλουθον et voc. ἐπώνυμον. Immo Suidas ab eclogarii more alienus, paulo plura habet, quae nos uncis, distinctionis gratia, conclusimus. Iamque non semel in hoc vaticanorum excerptorum volumine incertos apud Suidam locos auctoribus suis nos restituimus.

λος (1) χρυσέῳ τοῦτον στεφάνῳ ἐκόσμησεν (2), ἐπωνυμίαν θέμενος αὐτῷ (a) Κορβῖνον (b) ἀπὸ τοῦ συναγωνισαμένου κατὰ τὴν μονομαχίαν ζώου· (κόρβους γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσι (c) τοὺς κόρακας·) αὐτός τε διετέλεσεν ἐξ ἐκείνου, συμβόλῳ κατὰ τοῦ κράνους κοσμούμενος κόρακι, καὶ ταῖς εἰκόσιν αὐτοῦ πάσαις οἱ πλάττοντες καὶ γράφοντες τοῦτο τὸ ζῶον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐφήρμοττον (3).

XXXV. * * Ἐπόρθουν τὰς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν κτήσεις πολλῆς εὐδαιμονίας γεμούσας. * * Ἀνθρώπους πεπονημένους ὑπὸ πολέμου σώματα, καὶ πλὴν ὅσον ἀνέπνεον, τὰ λοιπὰ νεκροῖς (d) ὁμοίους. * * Ἔτι θερμῆς, τὸ δὴ λεγόμενον, οὔσης τῆς τοῦ ἀναιρεθέντος σποδοῦ. * * Τὸν οἴκτιστον ἀπολεῖται τρόπον ὑπ᾽ ἀνδρὸς ἐχθροῦ πολιτικῷ σιτίζοντος αἵματι τὸν φθόνον. * * Μοῖραν οὐκ ἐλαχίστην τῶν ὠφελειῶν τοῖς στρατιώταις χαριζόμενος, ὥστ᾽ ἐπικλύσαι σε πλούτῳ τὴν ἑκάστου πενίαν. * * Διέφθειραν αὐτῶν ἀκμαζούσας ἤδη σπορολογεῖσθαι τὰς ἀρούρας, καὶ τὰ κράτιστα τῶν καρποφόρων ἐλωβήσαντο.

XXXVI. Ῥωμαίων εἰς τὸν κατὰ Σαυνίτων τελευταῖον πόλεμον ἐξιόντων, κεραυνὸς εἰς τὸν ἐπιφανέστατον τόπον ἐπισκήψας, πέντε (e) μὲν στρατιώτας ἀπέκτεινε, δύο δὲ σημείας διέφθειρεν, ὅπλα δὲ πολλὰ τὰ μὲν κατέκαυσε, τὰ δ᾽ ἐσπίλωσε (4)· κεραυνοὶ δὲ κατήχθησαν τοῖς ἔργοις ἔτυμον (f) φέροντες τοὔνομα· κεραϊσμοὶ γάρ

imperator Camillus aurea corona donavit, cognomenque ei fecit Corvino, avis causa quae eum in certamine iuverat: corvos enim dicunt Romani quos Graeci κόρακας. Ille autem perpetuum insigne deinceps circumtulit corvum in galea: quique eius imagines finxerunt aut pinxerunt, eam avem in viri galea cuncti collocarunt.

35. * * Populabantur rusticas possessiones multa re bona refertas. * * Viros corporibus bello fessis, ac praeter quam quod respirabant, cetera mortuis similes. * * Quum adhuc caleret, quod aiunt, interfecti cinis. * * Miserrimo necis genere peribit viri inimici manu, qui invidiam civili sanguine explet. * * Partem non minimam fructus militibus largitus es, adeo ut divitiis expleveris singulorum penuriam. * * Corruperunt eorum vegetas messes quae iam colligendae erant, et frugiferorum optima vastaverunt.

36. Quo tempore Romani ad extremum contra Samnites bellum egressi erant, fulmen in apertissimum locum illapsum milites quinque occidit, tum signa duo violavit, arma denique multa partim incendit partim infuscavit. Iam fulmina (quae a Graecis dicuntur κεραυνοὶ) deferuntur effectui congruens nomen habentia:

(a) Ita Suidas. At codd. χυτόν. (b) Codd. Βορβῖνον. Suidas Κορβῖνος. (c) Suidas φασὶ Ῥωμαῖοι. (d) Codices νεκροῖς. (e) Nescio quomodo ego in principe editione scripserim πρῶτα, quum codices habeant πέντε. (f) Codices habent ἕτοιμον pro ἔτυμον.

(1) Cave cogites Camillum M. Furium, qui sexdecim ante annis vita excesserat. Est enim hic M. Camilli filius L. Camillus, qui anno CCCCV. mortuo collegà consul unicus, paternae virtutis memor Gallos Romanis adhuc molestos ingenti proelio vicit atque fugavit. Vide Livium VII. 25-26.

(2) *Consul* (Camillus) *concione advocata, laudatum tribunum decem bubus aureaque corona donat.* Livius VII. 26.

(3) Notabunt hoc antiquarii et artifices. Corvini imagines memorat etiam Iuvenalis VIII. 4.

(4) Consentiunt in prodigiorum, quae hoc extremo bello samnitico contigerunt, narratione Livius X. 31, et Augustinus *de civ. D.* III. 17.

τινές εἰσι καὶ μεταβολαὶ τῶν ὑποκειμένων, εἰς τἀναντία τρέποντες τὰς ἀνθρωπίνας τύχας· αὐτὸ γὰρ πρῶτον ἠνάγκασται τὴν ἰδίαν ἀλλάξαι φύσιν τὸ κεραύνιον πῦρ (εἴτε δὴ αἴθριον (1) εἴτε μετάρσιον ἐστὶ) κάτω φερόμενον· οὐ γὰρ δὴ αὐτῷ θέμις ἐπὶ γῆν ἐρείδειν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἀλλ' ἀπὸ γῆς ἄνω μετεωροπολεῖν· ἐν αἰθέρι γὰρ αἱ πηγαὶ τοῦ θείου πυρός· δηλοῖ δὲ καὶ τὸ παρ' ἡμῖν (εἴτε Προμηθέως εἴτε Ἡφαίστου δῶρον ἐστὶν) ὁπότε λύσει τοὺς δεσμοὺς, ἐν οἷς ἠνάγκασται μένειν δι' ἀέρος ἄνω φερόμενον ἐπὶ τὸ συγγενὲς ἐκεῖνο, καὶ πᾶσαν ἐν κύκλῳ περιειληφὸς τὴν τοῦ κόσμου φύσιν (2)· τὸ δὲ θεῖον ἐκεῖνο καὶ χωρὶς (a) ὕλης φθαρτῆς δι' ἀέρος ὀχούμενον, ὅταν ἐπὶ τὴν γῆν καταφέρηται, βιασθὲν ὑπ' ἀνάγκης τινὸς ἰσχυρᾶς, μαντεύεται
U. C. an. 433. μεταβολὰς καὶ τροπὰς ἐπὶ τοὔμπαλιν (3). Τοιούτου γοῦν τινὸς γενομένου καὶ τότε καταφρονήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ὑπὸ Ποντίου τοῦ Σαυνίτου κατακλεισθέντες εἰς ἀνεξόδους δυσχωρίας, μέλλοντες ἤδη τῷ λιμῷ διαφθείρεσθαι, παρέδωκαν ἑαυτοὺς τοῖς πολεμίοις ἀμφὶ τοὺς τετρακισμυρίους ὄντες, καὶ καταλείψαντες τά τε ὅπλα καὶ τὰ χρήματα, τὸν ζυγὸν πάντες ὑπῆλθον· τοῦτο δὲ σημεῖον τῶν ὑπὸ χεῖρας ἐλθόντων ἐστί (4)· μετ' οὐ πολὺ δὲ τὰ αὐτὰ (b) καὶ ὁ Πόντιος ὑπὸ Ῥωμαίων ἔπαθε, καὶ τὸν ζυγὸν ὑπῆλθεν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.

XXXVII. * * Ἓν τοῦτο σὲ ἀξιοῦμεν ἤδη κείμενοι καὶ τὸ μηδὲν ὄντες, μηδεμίαν ἡμῶν ὕβριν προσθεῖναι ταῖς συμφοραῖς, μηδὲ βαρὺ (c) ποδὶ ταῖς ἀθ-

sunt enim fulmina *κεραϊσμοὶ*, seu vastationes quaedam et mutationes praesentis status, atque res humanas in contrarium vertunt. Fulminum quippe ignis in primis cogitur naturam suam immutare (sive is in aethere, sive infra lunam in sublimi est) cum ad infera fertur. Neque eum ignem fas est, si naturam suam sequatur, in terram devolvi, verum e terra aetherem versus vibrari debet: divini enim ignis in aethere fontes sunt. Ei rei documento est ille quo nos utimur communis ignis (sive id Promethei sive Vulcani donum est) cum solvit vincula quibus tenebatur, atque per aëra in supera ad suum congenerem fertur, qui universam mundi naturam circumplectitur. Ergo ille ignis divinus et materia corruptibili carens, qui per aëra vehitur, siquando in terram fertur necessitate aliqua valida adactus, mutationes rerum conversionesque in peius portendit. Huiusmodi fere portentum quum etiam nunc contigisset, Romani, eo contempto, mox a Pontio samnite conclusi in angustias sine exitu, ne fame omnes interirent, semet hostibus dediderunt, homines ad XL. mille: relictisque armis et impedimentis iugum omnes subierunt. Est enim hoc captivitatis signum. Verum paulo post et Pontius a Romanis similiter victus est, et sub iugum ipse cum exercitu missus.

37. * * Unum hoc te rogamus profligati iam et paene infra mortuos amandati, ullam ne addas nostris calamitatibus ignominiam, neque gravi

(a) Codices pro χωρὶς habent χωρίον. (b) Verba τὰ αὐτὰ absunt ab uno cod. (c) Ita codices βαρὺ, non βαρεῖ.

(1) Aetherem constare ex altissimis ignibus credebant veteres, teste Cicerone *de nat. D.* II. 36.

(2) Aër terram complectitur, rursus aërem aether, ut quidem ait Cicero loco nuper citato.

(3) De divinatione per fulgura et fulmina consulatur Cicero *de divin.* I. 10. II. 18-21.

(4) De tota hac Romanorum ignominia ad Caudium conferatur Livius IX. 1-6.

λίαις ἐπεμβῆναι τύχαις (1). * * Οὐκ οἶδας, ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν ἡμετέρων παῖδας ἐν τοῖς πολέμοις ἀπολωλέκασι, πολλοὶ δὲ ἀδελφοὺς, πολλοὶ δὲ φίλους; οἷς ἅπασι πῶς ἄκρατον νομίζεις ἐπὶ τῶν σπλάγχνων ἀνθήσειν τὴν χολὴν, ἐὰν κωλύῃ τίς αὐτοὺς τοσαύταις ψυχαῖς πολεμίων τιμῆσαι τοὺς κατὰ γῆν, αἵπερ μόναι τῶν κατοιχομένων δοκοῦσιν εἶναι τιμαί; φέρε δὲ καὶ τοῦτο πεισθέντες ἢ βιασθέντες ἢ ὅτι δήποτε παθόντες εἴξωσί μοι (a) καὶ ζῆν αὐτοὺς ἐάσουσιν, ἆρ' ἔτι σοι δοκοῦσι καὶ τὰ χρήματα αὐτοὺς ἐάσειν ἔχειν, καὶ μηδεμιᾶς πειραθέντας ἀσχημοσύνης, ὥσπερ ἥρωάς τινας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς γῆς φανέντας, ὁπότε δόξειεν αὐτοῖς, ἀπελθεῖν; ἀλλ' οὐχ ὥσπερ θηρία περιχυθέντας διασπάσεσθαι (b) ταῦτα λέγειν ἐπιβαλόμενον ἐμέ; οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ τοὺς κυνηγοὺς οἱ θηρευταὶ κύνες, ὅταν ἁλῷ θηρίον κατακλεισθὲν ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ λίνα, περιΐστανται τὴν ἐπιβάλλουσαν μοῖραν ἀπαιτοῦντες τῆς ἄγρας (c), καὶ ἐὰν μὴ μεταλάβωσιν (d) εὐθὺς αἵματος ἢ σπλάγχνων, ἀῤῥάζουσιν (e) ἐπόμενοι καὶ σπαράττουσι τὸν κυνηγὸν, καὶ οὔτε διωκόμενοι οὔτε παιόμενοι ἀπείργονται.

XXXVIII. ** Δι' ἡμέρας μὲν ὅλης ἀγωνιζόμενοι τῶν πόνων ἠνείχοντο· ἀφε-

pede fortunas miseras proculces. * * Num ignoras nostrûm compluribus interemptos in bellis liberos, fratres, amicos? Iamvero nonne cunctis inmiti aestuabit cor indignatione, siquis eos prohibeat totidem hostium animabus placare defunctos, quae solae videntur mortuorum inferiae? Agesis finge eos vel mollitos vel coactos vel quovis modo impulsos mihi cedere, illisque vitam largiri; num putas passuros rem quoque ab iisdem retineri? nulloque malo violatos, veluti heroas quosdam huic terrae iuvandae aliquando ostensos, cum visum erit, abire? nec potius ferarum ritu circumventum me laceraturos, si haec ipsis suadere exordirer? Nonne vides canes quoque venaticos, postquam fera ipsis impellentibus in rete compulsa est, circumstare venatorem petentes ut sibi praedae partem impertiatur? Quod nisi acceperint statim aut cruorem aut viscera, in ipsum venatorem certatim involant, eumque lacerant, neque abacti neque verberati abscedunt.

38. * * Tota die certantes laborem toleraverunt: sed ubi iam tenebrae non

(a) Codices με. (b) Codex unus διασπάσασθαι. (c) Codices pro ἄγρας habent ἀγορᾶς. (d) Codex unus μεταβάλλωσιν. (e) Ita codices ἀῤῥάζουσιν. Videtur autem pro ἀράσσουσιν.

(1) *In castris romanis quum frustra multi conatus ad erumpendum capti essent, et iam omnium rerum inopia esset, victi necessitate legatos mittunt, qui primum pacem aequam peterent: si pacem non impetrarent, uti provocarent ad pugnam. Tum Pontius: debellatum esse, respondit, et quoniam ne victi quidem ac capti fortunam fateri scirent, inermes cum singulis vestimentis sub iugum missurum.* Haec tantum fere Livius IX. 4. Verum Dionysius rem copiose scripsisse videtur. Itaque plane mihi persuasi, primum quidem verba ἐν τούτῳ etc. particulam esse (et fortasse extremam) orationis legati romani Pontium samnitem rogantis, ne Romanorum acerbissimo casu victor abuti crudelius velit; tum quae sequuntur οὐκ οἶδας etc. partem esse responsionis Pontii ipsius, qui negat pati se posse, ut romanus exercitus nulla ignominia notatus, impedimentis etiam retentis, e furcularum angustiis evadat. Huiusmodi abruptae adlocutiones mihi non semel occurrerunt tum in historico palimpsesto, tum nominatim in Dionysii quoque excerptorum codicibus; videlicet Fuffetii ad Tullum, Bruti ad Collatinum et huius ad Brutum, aliaeque; pertinentes nimirum ad partem Dionysii editam. Sufficit vero ad exemplum mutila Cincinnati concio de Sp. Maelio occiso, quam superius cap. I. utpote ineditam edidi.

λομένυ δὲ τῆς σκότυς τὴν γνῶσιν τῶν τε οἰκείων καὶ τῶν πολεμίων, πρὸς τοὺς οἰκείυς χάρακας ἀπηλλάγησαν. * *

Ἄππιος Κλαύδιος περὶ τὰς θυσίας παρανομήσας τὶ, ἀπετυφλώθη καὶ καικὸς προσηγορεύθη· οὕτω γὰρ (a) τοὺς τυφλοὺς Ῥωμαῖοι καλοῦσιν (1). * *

Αἱ ἐντοίχιοι γραφαὶ ταῖς τε γραμμαῖς πάνυ ἀκριβεῖς ἦσαν, καὶ τοῖς μίγμασιν ἡδεῖαι, παντὸς ἀπηλλαγμένον ἔχυσαι τῦ καλυμένυ ῥωποῦ τὸ ἄνθηρὸν (2) * *

Τὰς νουμηνίας οἱ Ῥωμαῖοι καλάνδας καλοῦσι, τὰς δὲ διχοτόμυς νούνας, τὰς δὲ πανσελήνυς εἰδούς (b).

* * Τοῖς δὲ (c) κατὰ μέσην ἀγωνιζομένοις τὴν φάλαγγα, ἀραιὰ θητον οὖσαν καὶ λαγαρὰν, οἱ τῇδε τεταγμένοι συμπεσόντες ἐξέωσαν τῆς στάσεως. * * Ὁ κατοικίδιός τε καὶ κλινοπετὴς πόλεμος ἐμάραινε τὴν ἀκμὴν τῆς πόλεως. * * Ἄνδρας ἱεραγωγοὺς καὶ ἱεραφορίᾳ τετιμημένυς. * * Φορᾶς ἀβούλυ μεστὸς ἀνὴρ καὶ μανικὸν ἔχων τὸ τολμηρὸν, ἰδιογνωμομήσας καὶ ὑφ᾽ ἑαυτῷ ποιήσας πάντα τὰ πολέμυ. * * Ἔπειτα σὺ τολμᾷς κατηγορεῖν (d) τῆς τύχης ὡς κακῶς τοῖς πράγμασι χρησάμενος, ἐπὶ περιτραπέντος αὐτὴν καθίσας σκάφυς; οὕτω σκαιὸς ἦν; * * Μέλη τὰ μὲν θεραπείας δεῖ δεόμενα, τὰ δὲ τὰς οὐλὰς ἐφέλκοντα νεωστί. * *

XXXVIIII. Ῥωμαῖος τὶς Γάϊος Λαιτώριος, νεανίαν τινὰ τῶν ὁμοσκήνων ἠξίου ἑαυτῷ χαρίσασθαι τὴν τοῦ σώματος ὥραν· ὡς δ᾽ οὔτε δωρεαῖς οὔτε φιλανθρω-

sinebant suos ab hostibus discernere, in castra regressi sunt. * *

Appius Claudius ob sacra quaedam violata luminibus captus est, dictusque cognomine caecus; quo vocabulo Romani luce orbatos designant. * *

Parietinae picturae et lineis exquisitis ad artem constabant; et gratis coloribus sine ullo cinno florebant.

* * Quas Graeci neomenias, Romani kalendas dicunt; semiplenam lunam, nonas; plenilunium, idus.

Adversus certantes media in phalange, infrequente et laxa, ii qui hoc loco collocati fuerant irruentes, abegerunt statione. * * Domesticum et morbosum bellum florem civitatis infregit. * * Viros sacerdotes et sacris ministeriis insignitos * * Impetu inconsiderato elatus homo immanique audacia praeditus, omnia ipse secum deliberans, sibique cuncta belli consilia vindicans. * * Tum tu re male gesta fortunam audes incusare, qui eam in subversa navi collocasti? Adeone stultus erat? * * Membra alia quidem cura egent, alia vero recentem cicatricem ducunt. * *

39. Romanus quidam Caius Laetorius adulescentem contubernalem rogabat ut sibi corporis formam prostitueret. Verum quum neque muneribus neque blan-

(a) Locus οὕτω γὰρ usque ad τὰς νουμηνίας, abest ab uno codice, itemque alii nonnulli loci, ut postea videbimus. (b) Εἰδοὺς abest ab uno codice. (c) Abhinc omnia usque ad νεωστὶ absunt ab uno codice. (d) Codex unus κατηγορεῖς.

(1) Rem narrat Livius IX. 29. Videndus etiam Cicero *pro domo* XL.; ad quem locum falli mihi videtur Graevius qui pro Appio censore intelligendum existimat Caecilium Metellum.

(2) Sermo est de Fabii picturis in templo Salutis, quas anno urbis CCCL. elaboratas dicit Plinius XXXVI. sect. 7. Ita enim intelligendum esse fragmentum hoc, sapienter monuit Quirinus Vicecomes in suis ad Dionysium meum observationibus. Templum autem Salutis dedicatum fuit anno CCCCLII. teste Livio X. 1. Ergo fragmentum dionysianum pertinet ad huius triennii tempora.

πία τὸ μειράκιον ἡλίσκετο, περιβοήτου τῆς ἀκοσμίας τοῦ ἀνδρὸς γενομένης, οἱ δήμαρχοι θάνατον αὐτοῦ (a) κατέγνων (1).

* * Ἀξιῶν τὴν βουλὴν ὑπὲρ τῶν ἀπόρων καὶ καταχρέων.

* * Αἱ νεοσφαγεῖς τῶν θυομένων (b) σάρκες μέχρι τούτου διατελοῦσι τρέμουσαί τε καὶ παλλόμεναι ἕως ἂν (c) τὸ κατεχόμενον ἐν αὐταῖς συγγενὲς πνεῦμα βιασάμενον τοὺς πόρους, ἅπαν ἐξαναλωθῇ· τοῦτο σεισμῶν αἴτιον γίνεται καὶ τῇ Ῥώμῃ· ἅπασα γὰρ ὑπόνομος οὖσα μεγάλοις καὶ συνεχέσι τάφροις, δι᾽ ὧν ὀχετεύεται τὸ ὕδωρ, καὶ πολλὰς ἀναπνοὰς στομάτων ἔχουσα, διὰ τούτων ἀνίησι τὸ κατακλεισθὲν πνεῦμα ἐν αὐτῇ· καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ κραδαίνει τε αὐτὴν καὶ σπαράττει τὴν ἐπιφάνειαν, ὅταν πολὺ καὶ βίαιον ἐναπολειφθὲν εἴργεται (2).

XL. Ὅτι (d) Κρότων (3) πόλις ἐν Ἰταλίᾳ ἐστὶ, καὶ Σύβαρις, ἀπὸ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ οὕτως κληθεῖσα (4). * *

Ὅτε Λακεδαιμόνιοι Μεσήνην ἐπολέμουν, καὶ ἔρημος (e) ἀνδρῶν ἡ πόλις ἦν, δεομέναις ταῖς γυναιξὶ καὶ μάλιστα ταῖς ἐν ἀκμῇ παρθένοις μὴ περιϊδεῖν τὰς μὲν ἀγάμους τὰς δὲ ἀτέκνους γινομένας, ἐπέμποντο τινὲς ἀεὶ νέοι παραλλὰξ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῆς μίξεως τῶν γυναικῶν ἕνεκα, καὶ συνῄεσαν αἷς ἐπιτύχοιεν· ἐκ τούτων γίνονται τῶν ἀδιακρίτων ἐπιμιξιῶν παῖδες, οὓς ἀνδρωθέντας

ditiis iuvenis caperetur, diffamata viri incontinentia, tribuni cum morte multaverunt.

* * Senatum rogans pro egenis atque aere alieno pressis.

* * Recentes victimarum carnes tamdiu tremunt et palpitant, donec contentus ibi socius spiritus patefactis sibi meatibus totus consumitur. Eiusmodi est Romae terrae motus causa. Quum enim tota urbs cuniculosa sit propter magnos frequentesque canales quibus aqua circumducitur, multaque respirationum ora habeat, per haec conclusus spiritus erumpit: atque hic nimirum eam concutit, solique superficiem findit, siquando multus et vehemens intus cohibetur.

40. Croto civitas Italiae est; Sybaris item quae nomen a praeterlabente fluvio accepit. * *

Quum Lacedaemonii Messenios bello persequerentur, Spartaque viris careret, rogatu matronarum praecipueque puberum virginum ne sinerent se quidem innuptas, illas vero steriles, submittebantur iugiter aliquot iuvenes alternatim e castris qui consuetudine feminarum uterentur: atque hi rem habebant cum iis quae forte occurrebant. Ex his incertis nuptiis nati sunt pueri, qui

(a) Cod. unus αὐτόν. (b) Reliqua usque ad εἴργεται absunt ab uno codice. (c) Codd. ἂν ἕως. (d) Ὅτι abest ab uno codice. Est autem sollemnissima haec particula ὅτι in excerptorum graecorum confectionibus. (e) Codex unus pro ἔρημος habet χῆρος, quod videtur scriptum pro χήρα.

(1) Narratio haec de flagitio et poena Laetorii extat copiosior inter valesiana Dionysii excerpta in editione mea mediolanensi p. 88-89. Item apud Suidam voc. Γάϊος Λαιτώριος. Confer autem Valerium Max. VI. 1. 11.

(2) Locos cavernosos maxime obnoxios terrae motibus ait etiam Diodorus sic. XV. 49. Plinius autem hist. II. 84. remedium terrae motibus crebros specus praebere ait. De causis autem motuum terrae legesis veteres doctrinas apud Gellium II. 28, et praedictum Plinium II. sect. 81.

(3) Hinc fere Dionysius partem supplet decadis secundae T. Livii deperditae.

(4) Narraturus Dionysius bellum a Romanis in

οἱ Λακεδαιμόνιοι προεπηλάκιζον τά τε ἄλλα, καὶ παρθενίας προσηγόρευον· στάσεως δὲ γενομένης, ἡττηθέντες οἱ παρθενίαι ἀναχωροῦσιν ἑκόντες ἐκ τῆς πόλεως· καὶ πέμψαντες εἰς Δελφοὺς, χρησμὸν ἔλαβον πλεῖν εἰς Ἰταλίαν· ἐξευρόντας δὲ χωρίον τῆς Ἰαπυγίας Σατύριον, καὶ ποταμὸν Τάραντα, ἔνθα ἴδωσι τράγον τῇ θαλάττῃ τέγγοντα τὸ γένειον, ἐκεῖ τοὺς βίους ἱδρύσασθαι· πλεύσαντες δὲ τὸν ποταμὸν ἐξεῦρον, καὶ κατά τινος ἐρινεοῦ πλησίον τῆς θαλάττης πεφυκότος ἄμπελον ἐθεάσαντο κατακεχυμένην, ἐξ ἧς τῶν ἐπιτράγων τις καθειμένος ἥπτετο τῆς θαλάττης· τοῦτο ὑπολαβόντες εἶναι τὸν τράγον, ὃν προεῖπεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ὄψεσθαι τέγγοντα τὸ γένσιον τῇ θαλάττῃ (1), αὐτοῦ μένοντας ἐπολέμουν Ἰάπυγας, καὶ ἱδρύονται τὴν ἐπώνυμον τοῦ ποταμοῦ Τάραντος πόλιν (2).

XLI. Ἀρτιμήδης ὁ χαλκιδεὺς λόγιον εἶχεν, ἔνθ' ἂν εὕρῃ τὸν ἄρρενα ὑπὸ τῆς θηλείας ὠνυισμένον (a), αὐτόθι μένειν, καὶ μηκέτι προσωτέρω πλεῖν· πλεύσας δὲ περὶ τὸ Παλλάντιον (3) τῆς Ἰταλίας, ἰδὼν ἄμπελον [κατά τινος ἐρινεοῦ ὁμοίως κατακεχυμένην, θήλειαν μὲν τὴν ἄμπελον (b)] ἄρρενα δὲ τὸν ἐρινεὸν, ὀχείαν δὲ τὴν πρόσφυσιν, τέλος ἔχειν τὸν χρησμὸν ὑπέλαβε· καὶ τοὺς κατέχοντας τὸ τό-

postquam adoleverunt, cum vario ludibrio a Lacedaemoniis habebantur, tum etiam Parthenii vocitabantur. Seditione excitata, victi Parthenii sponte urbe secesserunt; missaque Delphos legatione, oraculum ipsis redditum est, in Italiam navigarent: atque ubi, ad Iapygiae locum Satyrium fluviumque Tarentum, vidissent caprum mari barbam tingentem, ibi coloniam conderent. Itaque cursu instituto, fluvio occurrunt; caprificoque iuxta mare surgenti vitem observarunt circumvolutam, ex qua carbunculus (ἐπίτραγος) demissus mare tangebat. Hunc existimantes caprum quem illis deus praedixerat tingentem mari barbam, ibi subsistentes, Iapygibus bello victis, fundaverunt cognominem fluvio urbem Tarentum.

41. Artimedi chalcidensi oraculum editum erat, ubi vidisset masculum a femina initum, ibi uti maneret. Naviganti prope Italiae Pallanteum vitis notata est *caprificum similiter complexa. Quare feminam, vitem* indicavit; masculum, caprificum (τὸν ἐρινεὸν); coitum, adhaesionem; finemque adeo oraculo impositum.

(a) Ita codices ὠνυισμένον. Sed puto scribendum est ὀπυιομένον. (b) Haec verba absunt a codicibus; et tamen prorsus mihi videbantur supplenda.

australi Italiae parte gestum cum Tarentinis, Bruttiis et Pyrrho Epiri rege, earum regionum descriptiones sapienter praemisisse videtur. Nunc in excerptis constantinianis supersunt aliquae celebriorum ibidem urbium origines.

(1) Simile omnino pariterque ambiguum fuit oraculum, quod, teste Pausania IV. 20, Pythia cecinit, res videlicet Messeniorum tum occasuras, quum τράγος e fluvio bibisset. Quippe ait Pausanias: τὸ δένδρον τὸν ἐρινεὸν, εἰσὶν Ἑλλήνων οἳ καλοῦσιν ὄλυνθον, Μεσσήνιοι δὲ αὐτοὶ τράγον. *Caprifici stirpem e Graecis plerique* olynthon, *Messenii ipsi* caprum *nominant*.

(2) Cum Dionysio nostro consentit Stephanus byzantinus qui ait: Τάρας, πόλις Ἰταλίας, καὶ ποταμὸς ὁμώνυμος παρὰ θάλασσαν. Strabo contra ait eam urbem ab heroe Tarento nomen traxisse, quam opinionem sequitur etiam Eustathius ad Periegetam v. 376.

(3) Pallantium seu potius Pallanteum fuisse oppidum ante Romam in Palatino monte ab Arcadibus conditum, teste etiam Dionysio nostro *antiq.* I. 31, exploratum est. Verum heic Dionysius, quoniam urbis Rhegii natales narrat, de Pallanteo oppido vel loco in Bruttiis plane loqui videtur: quod nomen in ea regione nondum mihi apud geographos veteres memoratum occurrit.

πον βαρβάρους ἐκβαλὼν, οἰκεῖ· Ῥήγιον ὁ τόπος καλεῖται, εἴθ' ὅτι σκόπελος ἦν ἀπορρὼξ, εἴθ' ὅτι κατὰ τοῦτον ἡ γῆ τὸν τόπον ἐρράγη καὶ διέστησεν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας τὴν ἀντικρὺ Σικελίαν (1), εἴτε ὑπ' ἀνδρὸς δυνάστου ταύτην ἔχοντος τὴν προσηγορίαν.

XLII. Λευκίππῳ τῷ λακεδαιμονίῳ πυνθανομένῳ ὅπου πεπρωμένῳ (a) αὐτῷ εἴη κατοικεῖν καὶ τοῖς (b) περὶ αὐτὸν, ἔχρησεν ὁ θεὸς πλεῖν μὲν εἰς Ἰταλίαν, γῆν δὲ οἰκίζειν εἰς ἣν ἂν καταχθέντες ἡμέραν καὶ νύκτα μείνωσι· καταχθέντος δὲ τοῦ στόλου περὶ Καλλίπολιν, ἐπίνειόν τι τῶν Ταραντίνων, ἀγασθεὶς τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ὁ Λεύκιππος πείθει Ταραντίνους συγχωρῆσαι σφίσιν ἡμέραν αὐτόθι καὶ νύκτα ἐναυλίσασθαι· ὡς δὲ πλείους ἡμέραι διῆλθον, ἀξιούντων αὐτὸν ἀπεῖναι τῶν Ταραντίνων, οὐ προσεῖχεν αὐτοῖς τὸν νοῦν ὁ Λεύκιππος, παρ' ἐκείνων εἰληφέναι λέγων τὴν γῆν καθ' ὁμολογίαν (c) εἰς ἡμέραν καὶ νύκτα· ἕως ἂν ᾖ τούτων θάτερον, οὐ μεθήσεσθαι τῆς γῆς· μαθόντες δὲ παρακεκρουσμένους ἑαυτοὺς οἱ Ταραντῖνοι, συγχωροῦσιν αὐτοῖς μένειν (2).

XLIII. * * Ἄκρον (d) τῆς Ἰταλίας Ζεφύριον οἱ Λοκροὶ κατοικίσαντες (e) Ζεφύριοι (3) ὠνομάσθησαν. * *

* * Μένειν αὐτὸν ἐγνώκεσαν ἐφ' ὧν ἦν τόπων, καὶ τὸν ἐκεῖθεν ῥέοντα

Igitur eiectis barbaris loci incolis, domicilium ibi collocavit. Rhegium locus vocatur, sive quia scopulus erat praeruptus (ἀπορρὼξ); sive quia in ea vicinia tellus scissa est (ἐρράγη) separataque Italia ab adversa Sicilia, sive quia ab aliquo loci dynasta nomen acceperit.

42. Leucippo lacedaemonio roganti oraculum, ubinam fata sedem sibi sociisque decernerent, respondit deus in Italiam cursus dirigerent, coloniamque ibi conderent, ubi diem itemque noctem mansissent. Classem prope Callipolim quum appulissent ad navale quoddam Tarentinorum, miratus loci bonitatem Leucippus impetravit a Tarentinis copiam ibi diem itemque noctem morandi. Verum pluribus iam diebus transactis, hortantibus ad discessum Tarentinis morem non gessit Leucippus, aitque se ab iis sponsione accepisse eam terram die et nocte incolendam: quare quamdiu alterutrum esset, nolle se abscedere. Tarentini ubi se fraude victi senserunt, manendi facultatem largiti sunt.

43. * * Extremitatem Italiae Zephyrium Locri incolis frequentaverunt, qui et Zephyrii dicti sunt. * *

* * Manendum ei censuerant in quibus erat locis, bellumque, quód inde

(a) Ita codd. πεπρωμένῳ pro πεπρωμένον, quem hellenismum imitatus latine est Fronto ed. rom. p. 135. et 211. (b) Codices habent τὸν pro τοῖς. (c) Codex unus ὁμολογίας. (d) Alius codex ἄκραν. (e) Codex unus κατοικήσαντες.

(1) Alteram hanc etymologiam refert ex Aeschylo etiam Strabo VI. 1. ff. 6; tum Eustathius ad Periegetam v. 340. et 476; Diodorus sic. lib. IV. in fine; et denique Philo de mundi incorruptibilitate ed. Mangey tom. II. p. 514.

(2) Plane constat, a Dionysio descriptam hoc loco Callipolis originem, quam urbem Pomponius quoque Mela II. 4. 62. graiam urbem appellat. At enim Strabo VI. 1. ff. 15. hanc dicit originem urbis Metaponti, ut quidem nonnullorum erat opinio.

(3) Ita codices Ζεφύριοι. Sed tamen scribendum videtur Ἐπιζεφύριοι, auctore Strabone VI. 1. ff. 7.

πόλεμον ἀνέχειν. * * Εἰς ὕλας καὶ φάραγγας καὶ τραχῶνας ὀρεινοὺς διεσκεδάσθησαν. * *

Ταραντῖνος τὶς ἀνὴρ, ἀνόσιος καὶ περὶ πάσας τὰς ἡδονὰς ἀσελγὴς, ἀπὸ τοῦ ἀκολάστου καὶ κακῶς δημοσιαθείσης ἐν παισὶν ὥρας ἐπεκαλεῖτο Θαΐς (a). * * Τὸ πλῆθος ἀνδρολογήσαντες ἀπῄεσαν. * * Οἱ σπερμολογώτατοι τῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ ἀναγωγότατοι. * *

U. C. an. 472. Φιλωνίδης τὶς ταραντῖνος σπερμολόγος ἄνθρωπος, ὃς ἀπὸ τῆς οἰνοφλυγίας, ἣ παρὰ πάντα τὸν βίον ἐκέχρητο, προσηγορεύετο κοτύλη (1), ἰδὼν τοὺς Ῥωμαίων πρέσβεις διϊόντας, ἀνασυράμενος τὴν περιβολὴν, καὶ σχηματίσας ἑαυτὸν ὡς αἴσχιστον ὀφθῆναι, τὴν οὐδὲ λέγεσθαι πρέπουσαν ἀκαθαρσίαν κατὰ τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος τοῦ πρεσβευτοῦ κατεσκέδασεν· ἀνθ᾽ ὧν οὐ μεμπτὰς δίκας ἔτισαν οἱ Ταραντῖνοι (2).

* * Φύσιν ἔχουσι (b) τοῖς μὲν διασῶσαι τὰ ἑαυτῶν ἀγαθὰ βουλομένοις οἱ περὶ τῶν αὐτῶν ἀναστρεφόμενοι τόπων οἰωνοὶ σχολαιοτέρᾳ τῇ πτήσει, πρὸς ἀγαθοῦ εἶναι συμβόλου (3)· τοῖς δὲ τῶν ἀλλοτρίων ἐφιεμένοις, οἱ τὴν ἐπίτομον καὶ

manabat, sustinendum. * * Silvis et vallibus et montanis salebris dissipati sunt. * *

Tarentinus quidam vir improbus et in omnem voluptatem proiectus, propter incontinentiam et turpiter publicatam in pueritia formam, agnomen Thaidis sortitus erat.

* * Delectu ex plebe habito recesserant. * * Vilissimi et petulantissimi civium. * *

Philonides quidam tarentinus vilis homo, et propter vinolentiam, qua semper madebat, dictus lagena, observato romanorum legatorum transitu, subduxit amictum, seque ad turpissimam speciem componens, quam nec decet nominare, spurcitiam in sacras legatorum vestes effudit. Cuia caussa non immeritas poenas Tarentini dederunt.

* Illae augurales aves, quae in eodem loco versantur otioso volatu, ita natae sunt, ut iis, qui bona sua contenti sunt conservare, fausta signa edant: iis vero,

(a) Reliqua usque ad ἀναγωγότατοι absunt ab uno codice. (b) Codex unus ἔχουσαι. Totus autem hic locus usque ad παραπλήσιον abest ab uno codice.

(1) Cotyla nomen legitur apud Ciceronem philipp. V. 2. sqq. Scilicet apud Romanos quoque ex agnomine ridiculo in nomen, ut fit, transiit. Heic tamen aptius convertitur latine *lagena*.

(2) Hoc loco ponere mihi lubet fragmentum eclogae ex Iohannis antiocheni chronicis, quod extat in vaticano legationum codice MCCCCXVIII. p. 181, unde Ursinus alias legationes evulgavit, hoc frusto praetermisso. (Ibidem erant quaedam etiam Georgii hamartoli excerpta; quae cum prope ad verbum apud Cedrenum legerim, intacta relinquo.) Sic ergo Iohannes. Ὅτι ἐπὶ Λευκίου Ποστουμίου καὶ Γαΐου Κλαυδίου ὑπάτων, Ταραντίνοις μὲν ἀποίκοις οὖσιν Ἑλλήνων, οἰκοῦσι δὲ τῆς Ἰταλίας τὰ ἔσχατα, Ῥωμαῖοι πολεμεῖν ἔγνωσαν, ὅτι δὴ πρεσβευτὰς σφῶν, παρὰ τὸν κοινὸν ἁπάντων ἀνθρώπων νόμον, λόγοις τε καὶ ἔργοις ἀσχήμοσι περιύβρισαν, Ποστουμίου τε τοῦ ναυαρχήσαντος τὴν τήβεννον....

In consulatu Lucii Postumii et Caii Claudii Tarentinis Graecorum colonis, qui Italiae extremitatem incolunt, Romani bellum indixerunt, propterea quod legatos suos, praeter communem omnium hominum morem, dictis factisque laeserant, et Postumii navarchi vestem....

(3) De avium auguriis conferatur Cicero *de divin.* I. 47-48. II. 36-37.

ταχεῖαν ὁρμὴν ἔχοντες εἰς τὰ πρόσω· οὗτοι μὲν γὰρ πορισταί τε καὶ θηρευταὶ τῶν οὐχ ὑπαρχόντων εἰσίν· ἐκεῖνοι δὲ περίσκοποι καὶ φύλακες τῶν παρόντων. * * Ἅπασαν τὴν πολεμίαν διεξῄει, ἀρούρας τε ἀκμαῖον ἤδη τὸ σιτικὸν θέρος ἐχούσας πυρὶ διδοὺς καὶ δένδρα καρποφόρα κείρων. * *

Παραπλήσιόν τι πάσχουσιν αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις τοῖς πελάγεσιν· ἐκεῖνά τε γὰρ ὑπὸ τῶν ἀνέμων ταράττεται φύσιν ἔχοντα ἠρεμεῖν, αὗταί τε ὑπὸ τῶν δημαγωγῶν κυκῶνται μηδὲν ἐν ἑαυταῖς ἔχουσαι κακόν (1).

XLIIII. Τῶν Ταραντίνων βουλομένων ἐκ τῆς ἠπείρου Πύῤῥον μετακαλεῖν ἐπὶ τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον, καὶ τοὺς κωλύοντας ἐξελαυνόντων, Μέτων τὶς καὶ αὐτὸς ταραντῖνος, ἵνα τύχῃ προσοχῆς, καὶ διδάξειεν αὐτοὺς ὅσα μετὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς πόλιν ἐλευθέραν καὶ τρυφῶσαν εἰσελεύσεται, συγκαθημένου τοῦ πλήθους, παρῆν εἰς τὸ θέατρον ἐστεφανωμένος ὥσπερ ἐκ συμποσίου, παιδίσκην περιειληφὼς αὐλητρίδα, κωμαστικὰ μέλη προσαυλοῦσαν (a)· διαλυθείσης δὲ τῆς ἁπάντων σπουδῆς εἰς γέλωτα, καὶ τῶν μὲν ᾄδειν αὐτὸν κελευόντων, τῶν δὲ ὀρχεῖσθαι, περιβλέψας κύκλῳ καὶ τῇ χειρὶ διασημήνας ἡσυχίαν αὐτῷ παρασχεῖν, ἐπειδὴ κατέστειλε τὸν θόρυβον, ἄνδρες, ἔφη, πολῖται τούτων, ὧν ἐμὲ ποιοῦντα ὁρᾶτε νῦν, οὐδὲν ὑμῖν ἐξέσται ποιεῖν, ἐὰν (b) βασιλέα καὶ φρουρὰν εἰς τὴν πόλιν εἰσελθεῖν ἐάσητε· ὡς δὲ κινουμένους καὶ προσέχοντας εἶδε πολλοὺς καὶ κελεύοντας λέγειν, σώζων ἔτι τὸ προσποίημα τῆς κραιπάλης, τὰ συμβησόμενα αὐτοῖς ἠριθμεῖτο κακά· ἔτι δὲ αὐ- U. C. an. 473.

qui alienae rei inhiant, eae contra aves quae rapido citatoque volatu procul abeunt. Haec quippe auguria parant venanturque opes, illa custodiunt servantque rem possessam. * * Hosticum universum concursabat, agrosque messe iam albente onustos incendebat, et frugiferas arbores succidebat. * *

Simile quid mari patiuntur liberae civitates: nam et illud ventis agitatur, licet natura quietum; et hae ab oratoribus permiscentur, quamvis nihil per se improbum habeant. * *

44. Quo tempore Tarentini Pyrrhum ex Epiro belli romani causa advocandum censebant, et eius sententiae adversarios non ferebant; Meto quidam et ipse tarentinus, ut attentionem sibi faceret, doceretque quid cum regia potestate in urbem liberam deliciisque deditam venturum esset, sedente universo populo venit in theatrum veluti e convivio coronatus, iuvenculam complexus tibicinam amatoria carmina ad tibias canentem. Ibi omnium studiis solutis in risum, atque aliis eum canere iubentibus, aliis saltare, circumspiciens manuque silentium indicens, postquam tumultum composuit; cives, ait, quae modo me facientem cernitis, ea vobis in posterum facere non licebit, si regem eiusque praesidium in urbem receperitis. Quumque commotos sibique attentos videret multos audiendique cupidos, retenta crapulae simulatione, eventura illis mala edisserebat. Verum eum plura dicere pa-

(a) Codd. προσαυλοῦσαν. (b) Ἐὰν abest ab uno codice; quae particula item addenda mihi fuit in Isaei oratione de hereditate Cleonymi, quam Mediolani integriorem edidi, cap. XXI. p. 60.

(1) Sine dubio loquitur Dionysius de tarentina libera urbe, quam sui oratores (δημαγωγοὶ) civibus fluctibus perturbabant. Lege Plutarchum in Pyrrho cap. XIII.

τοῦ λέγοντος, οἱ τῶν κακῶν αἴτιοι συλλαβόντες αὐτὸν κατὰ κεφαλὴν ἐξωθοῦσιν ἐκ τοῦ θεάτρου.

XLV. Ἐπιστολὴ Πύῤῥου πρὸς τὸν Ῥωμαίων ὕπατον. — Βασιλεὺς (1) Ἠπειρωτῶν Πύῤῥος, βασιλέως Αἰακίδου, Ποπλίῳ Οὐαλερίῳ τῷ Ῥωμαίων ὑπάτῳ χαίρειν. Πεπύσθαι μὲν εἰκός σε παρ' ἑτέρων, ὅτι πάρειμι μετὰ τῆς δυνάμεως, Ταραντίνοις τὲ καὶ τοῖς ἄλλοις Ἰταλιώταις ἐπικαλεσαμένοις βοηθήσων· καὶ μηδὲ ταῦτα ἀγνοεῖν, τίνων τὲ ἀνδρῶν ἀπόγονός εἰμι, καὶ τίνας αὐτὸς ἀποδέδειγμαι πράξεις, καὶ πόσην δύναμιν ἐπάγομαι (a), καὶ ὡς τὰ πολέμια ἀγαθήν· οἴομαι (b) δέ σε τούτων ἕκαστον ἐπιλογιζόμενον μὴ περιμένειν ἕως ἂν (c) ἔργῳ καὶ πείρᾳ μάθῃς τὴν κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἡμῶν ἀρετὴν, ἀλλ' ἀποστάντα τῶν ὅπλων χωρεῖν ἐπὶ τοὺς λόγους· συμβουλεύω τέ σοι, περὶ ὧν ὁ Ῥωμαίων δῆμος διαφέρεται πρὸς Ταραντίνους ἢ Λευκανοὺς ἢ Σαυνίτας, ἐμοὶ τὴν διάγνωσιν ἐπιτρέπειν· διαιτήσω γὰρ ἀπὸ παντὸς τοῦ δικαίου τὰ διάφορα, καὶ παρέξω τοὺς ἐμαυτοῦ φίλους ἁπάσας τὰς βλαβὰς ἀποτίνοντας (d), ἃς (e) ἂν αὐτῶν ἐγὼ καταγνῶ. ὀρθῶς δὲ ποιήσετε καὶ ὑμεῖς (f) βεβαιωτὰς παρασχόντες ὑπὲρ ὧν ἂν ἐκείνων τινὲς ἐπικαλῶσιν, ὅτι τὰ κριθέντα ὑπ' ἐμοῦ φυλάξετε κύρια (g)· ταῦτα ποιοῦσι μὲν ὑμῖν, εἰρήνην ἐπαγγέλλομαι (h) παρέξειν καὶ φίλος ἔσεσθαι (i), καὶ

rantem pravorum consiliorum auctores comprehensum, obtorto collo, theatro extruserunt.

45. Pyrrhi epistula ad romanum consulem. — Rex Epirotarum Pyrrhus regis Aeacidae filius Publio Valerio Romanorum consuli salutem. Credo te, uti par est, audisse a multis, me cum exercitu adesse invocatum a Tarentinis reliquisque Italis auxiliatorem. Rursus te ignorare non arbitror et quorum virorum sim genere ortus, et quas ipse res gesserim, quantumque exercitum quamque bello strenuum mecum duxerim. Spero igitur te haec reputantem expectare nolle donec re ipsa atque experientia nostram in bellis virtutem sentias: verum omissis armis malle te rem verbis transigere. Porro sum tibi auctor, ut eorum de quibus romano populo cum Tarentinis, Lucanis aut Samnitibus, controversia est, cognitionem mihi permittas. Cunctas enim contentiones ex aequo bonoque componam: meosque ipsos amicos omnia damna reficere iubebo, quae ab illis inlata aestimavero. Recte autem feceritis, si sponsores dabitis eorum, quae illi criminantur; nempe vos quae meo iudicio definientur rata habituros. Hae conditiones si placuerint, pacem vobis edico, meque ami-

(a) Ita codex vaticanus: at mediolanenses duo perperam ἐπαγόμενος. (b) Ita vat. At duo mediol. perperam *οἰόμενος δή*. (c) Deest in duobus mediol. ἄν. (d) Male in duobus mediol. ἀποτείνοντας. (e) Perperam duo mediol. οὕς. (f) Codex unus mediol. pro ὑμεῖς habet ἡμεῖς. (g) Cod. vat. ὅρια. (h) Ita cod. vat. At mediol. duo perperam ἐπαγγέλομεν. (i) Pro φίλος ἔσεσθαι, codex unus mediol. habet φίλον ποιήσεσθαι.

(1) Sequuntur mutuae Pyrrhi regis et Laevini consulis litterae magnifico stilo eximiisque sententiis admirabiles. Et Plutarchus quidem in *Pyrrho* cap. XVI. missum ait a rege caduceatorem, ut se iudice Romani cum reliquis Italis disceptarent: responsumque a Laevino eam conditionem sibi non probari. Porro hae duae epistulae non in duobus tantum codicibus mediolanensibus occurrunt, verum eaedem (sine Dionysii auctoris nomine) mihi observatae sunt Florentiae in laurentiano cod. XXII. p. 68. plut. X; quo tempore Philonis scripta duo inedita ex eius bibliothecae codicibus erui. (Consule item Bandinium loc. praed., qui tamen nec eas edidit, nec Dionysii esse agnovit.) Prior denique epistula et posterioris titulus, extat etiam in columnensi olim (nunc vaticano) codice LXXXV. Zonaras autem VIII. 3. quasdam breviores profert epistolas ex Dione deperdito, ut puto, sumptas; qui rursus Dio ex Dionysio nostro fortasse eas breviaverat.

ἐφ' οὓς (a) ἂν με παρακαλῆτε (b) πολέμους προθύμως βοηθήσειν· μὴ ποιοῦσι δ' οὐκ ἂν ἐπιτρέψαιμι χώραν συμμάχων ἀνδρῶν ἐξερημοῦν, καὶ πόλεις ἑλληνίδας ἀναρπάζειν, καὶ σώματα ἐλεύθερα λαφυροπωλεῖν· ἀλλὰ κωλύσω τοῖς ὅπλοις, ἵνα παύσησθε ἤδη ποτὲ ἄγοντες καὶ φέροντες ὅλην Ἰταλίαν, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὡς (c) δούλοις ἐντρυφῶντες· ἐκδέξομαι δὲ τὰς σὰς (d) ἀποκρίσεις μέχρι δεκάτης ἡμέρας· περαιτέρω γὰρ οὐκ ἂν ἔτι δυναίμην.

XLVI. Πρὸς ταῦτα ὁ Ῥωμαίων ὕπατος ἀντιγράφει, τήν τε αὐθάδειαν τοῦ ἀνδρὸς ἐπιρραπίζων, καὶ τὸ φρόνημα τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἐνδεικνύμενος (1). —Πόπλιος Οὐαλέριος Λαβίνιος (e), στρατηγὸς ὕπατος Ῥωμαίων, βασιλεῖ Πύῤῥῳ χαίρειν. Ἀνδρὸς ἔργον εἶναί μοι δοκεῖ σώφρονος, ἀπειλητικὰς πέμπειν ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς ὑπηκόους· ὧν δ' οὔτε τὴν δύναμιν ἐξήτακεν, οὔτε τὰς ἀρετὰς ἐπέγνωκε, τούτων ὡς φαύλων καὶ μηδενὸς ἀξίων καταφρονεῖν, ἀνοήτου μοὶ φαίνεται τρόπου τεκμήριον εἶναι, καὶ τὸ διάφορον (2) οὐκ ἐπισταμένου· ἡμεῖς δὲ οὐ τοῖς λόγοις τιμωρεῖσθαι τοὺς ἐχθροὺς εἰώθαμεν, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις· καὶ οὔτε δικαστὴν ποιούμεθα σὲ περὶ ὧν Ταραντίνοις, ἢ Σαυνίταις, ἢ τοῖς ἄλλοις πολεμίοις ἐγκαλοῦμεν, οὔτε ἐγγυητὴν λαμβάνομεν ἐκτίσματος οὐδενός· ἀλλὰ τοῖς ἡμῶν (f) αὐτῶν ὅπλοις τὸν ἀγῶνα κρινοῦμεν, καὶ τὰς τιμωρίας, ὡς ἂν αὐτοὶ θέλωμεν, ἀναπράξομεν· ταῦτα δὲ προειδὼς ἀνταγωνιστὴν ἡμῖν παρασκεύαζε σαυτὸν, ἀλλὰ μὴ δικαστήν· καὶ περὶ ὧν ἡμᾶς αὐτὸς ἀδικεῖς, οὕς τινας ἐγγυητὰς

cum et ad quaecumque volueritis bella socium do. Sin alia mens vobis fuerit, ego hercle diutius vos non patiar agrum sociorum vastare, graecas urbes diripere, libera corpora auctione vendere: verum armis compescam, quo finem aliquando faciatis totam Italiam vexandi, eiusque incolis servilem in modum abutendi. Recipiam autem intra decimum diem responsum tuum: nolo enim expectare diutius.

46. Ad haec romanus consul ita respondit, ut et hominis arrogantiam castigaret et romanae urbis excelsos spiritus significaret. — Publius Valerius Laevinus Romanorum imperator et consul regi Pyrrho salutem. Videtur mihi prudentis viri officium litteras minaces ad subiectos homines mittere: verum quorum neque vires perpenderis neque virtutem exploratam habeas, eos ut ignavos et futiles aspernari; id insanae mentis constat esse indicium, eiusque hominis proprium, qui rerum differentiam non novit. Verumtamen nos haud verbis sed operibus punire hostes solemus. Neque igitur te iudicem facimus eorum, de quibus nobis controversia est cum Tarentinis aut cum Samnitibus aut cum quibusvis hostibus; neque damni alicuius aestimandi arbitrum: sed nostris ipsorum armis causam decernemus, poenasque pro libito exigemus. Ita monitus temet nobis hostem para non iudicem. Iam

(a) Cod. vat. ὧν. (b) Duo mediol. male παρακαλεῖτε. (c) Ita recte vat. At duo mediol. male καί pro ὡς. (d) Deest in vat. σάς. (e) Λαβίνιος scribitur a Dionysio, qui esset latine *Lavinius*. Sane cum Dionysio paene consentit Zonaras qui scribit Λαουίνιος Sed Λαιβῖνος est apud Plutarchum, et apud latinos auctores *Laevinus*. (f) Ἡμῶν abest ab uno codice.

(1) Hactenus vaticanus codex; in quo fit transitus ad aliam, quae deest, paginam.

(2) Διάφορον *differentiam* explicavit hoc loco vir graecas, latinas, patriasque litteras exquisite doctus Petrus Iordanus (epist. de Dionysio meo ad I. B. Canovam) cui alias quoque aliquot textus huius dionysiani emendationes debeo. Ceteroquin τὸ διάφορον est *pars adversa* apud Dionysium *antiq.* VI. 36; idque inter exempla τοῦ ἐξηλλαγμένου λόγου apud nostrum auctorem iampridem notavit H. Stephanus *oper. in Dionys.* cap. XVI.

ἐκτισμάτων παρέξεις σκόπει· μὴ Ταραντίνους ἀναδέχου, μηδὲ τῶν πολεμίους τὰ δίκαια ὑφέξειν· εἰ δ' ἐκ παντὸς τρόπου πόλεμον αἱρεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς διέγνωκας, ἴσθι σοι τοῦτο συμβησόμενον ὃ πᾶσι συμβαίνειν ἀνάγκη τοῖς μάχεσθαι βουλομένοις, πρὶν ἐξετάσαι πρὸς οὓς ποιήσονται τὴν μάχην· ταῦτα ἐνθυμούμενος, εἴ τινος δέῃ τῶν ἡμετέρων, ἀποθέμενος τὰς ἀπειλὰς, καὶ τὸ βασιλικὸν αὔχημα καταβαλὼν, ἴθι πρὸς τὴν βουλὴν, καὶ δίδασκε καὶ πεῖθε τῶν συνέδρους, ὡς οὐδενὸς ἀτυχήσων οὔτε τῶν δικαίων οὔτε τῶν εὐγνωμόνων.

U. C. an. 474. XLVII. Λαβίνιος ὁ Ῥωμαίων ὕπατος κατάσκοπον τοῦ Πύρρου συλλαβὼν, καὶ καθοπλίσας τὴν στρατιὰν πᾶσαν καὶ εἰς τάξιν καταστήσας, ὡς ἐπέδειξε τῷ κατασκόπῳ, φράζειν ἐκέλευσε πρὸς τὸν ἀποστείλαντα πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· καὶ πρὸς οἷς ἐθεάσατο λέγειν, ὅτι Λαβίνιος ὁ Ῥωμαίων ὕπατος αὐτὸν παρακαλεῖ μὴ λάθρα πέμπειν ἑτέρους ἔτι τῶν κατασκεψομένους, ἀλλ' αὐτὸν ἐλθόντα φανερῶς ἰδεῖν τε καὶ μαθεῖν τὴν Ῥωμαίων δύναμιν (1).

XLVIII. Ἀνήρ τις Ὄβλακος ὄνομα, Οὐλσίνιος ἐπίκλησιν, τοῦ Φερεντανῶν ἔθνους ἡγεμὼν, ὁρῶν τὸν Πύρρον οὐ μίαν ἔχοντα στάσιν, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς μαχομένοις ὀξέως ἐπιφαινόμενον (a), προσεῖχεν ἐκείνῳ μόνῳ τὸν νοῦν, καὶ ὅποι παριππεύοι, τὸν ἴδιον ἀντιπαρῆγεν ἵππον· καί τις ἰδὼν αὐτὸν τῶν μετὰ τοῦ βασιλέως, Λεοννάτος Λεοφάντου μακεδὼν, ὑποπτεύει τε, καὶ δείξας τῷ Πύρρῳ λέγει· τοῦτον τὸν ἄνδρα φυλάττου, βασιλεῦ· πολεμιστὴς γὰρ ἄκρος (2), καὶ οὐκ ἐφ' ἑνὸς ἑστηκὼς τό-

quod ad iniuriam adtinet qua tu ipse nos adficis, quos quidem solvendae multae sponsores exhibeas, velim tu potius consideres, quam Tarentinos aliosque hostes aequo iure acturos spondeas. Quod si omnino bellum contra nos suscipere decrevisti, scias tibi id eventurum quod iis omnibus usuvenire necesse est, qui certare volunt priusquam noverint quosnam bello adgrediantur. Haec ubi consideraveris, siquid a nobis postulas, omissis minis, regalique iactantia deposita, confer te ad senatum, patresque edoce, et ad tuam sententiam impelle: neque enim eorum vel aequitatem desiderabis vel benignitatem.

47. Laevinus Romanorum consul exploratorem Pyrrhi quum comprehendisset, armatum exercitum universum et in acie constitutum homini ostendit, iussitque ut rei veritatem eum qui se miserat accurate edoceret: et praeter ea quae viderat adderet, a Laevino Romanorum consule Pyrrhum moneri, ne clam deinceps mitteret exploratores, sed ipse veniret romanas vires palam visurus et porro experturus.

48. Vir quidam, nomine Oblacus cognomento Ulsinius, frentanae gentis dux, quum observasset Pyrrhum nullam firmam stationem tenere, sed cunctis ordinibus in pugna raptim semet ostendere, ei uni studium advertit: et siquo ille equitaret, eodem ipse equum flectebat. Ergo cuidam e regiis sociis Leonato, Leophanti filio, macedoni conspectus suspicionem movit, adeo ut ille regem moneret, ab eo viro sibi caveret. Pugnat enim, aiebat, in prima acie,

(a) Codex unus pro ἐπιφαινόμενον habet ἐπιφερόμενον.

(1) Missum a Pyrrho speculatorem et a Laevino dimissum incolumem innuit etiam Frontinus *strategem.* IV. 7. 7. Plures speculatores Zonaras VIII. 3. Revera etiam codex unus habet κατασκόπους pro κατάσκοπον, sed postea singulariter κατασκόπῳ.

(2) Πολεμιστὴς ἄκρος explicatur a me *pugnans in prima acie.* At P. Iordano videbatur *summus bellator*.

που μάχεται· σὲ δὲ παρατηρεῖ καὶ τέτακεν ἐπὶ σοὶ τὸν νοῦν· τοῦ δὲ βασιλέως λέγοντος· τί δ' ἂν με δράσειεν, εἷς ὤν, τοσούτους ἔχοντα περὶ ἐμαυτόν; καὶ τί καὶ νεανιούμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ ῥώμης; ὡς εἰ καὶ συνέλθοι πρὸς ἕνα μόνος, οὐκ ἄπεισιν ὀπίσω χαίρων; λαβὼν ὃν ἀνέμενε καιρὸν ὁ φερεντανὸς Ὄβλακος ἐλαύνει σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν εἰς μέσην τὴν βασιλικὴν ἴλην· διακόψας δὲ τὸ στῖφος τῶν πέριξ ἱππέων, ἐπ' αὐτὸν ἐφέρετο τὸν βασιλέα διαλαβὼν ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας (1) τὸ δόρυ· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον ὁ μὲν Λεοννάτος, ὁ προειπὼν τῷ Πύρρῳ φυλάττεσθαι τὸν ἄνδρα, μικρὸν ἐκνεύσας εἰς τὰ πλάγια, τὸν ἵππον αὐτοῦ παίει τῷ ξυστῷ διὰ τῆς λαγόνος· ὁ δὲ Φερεντανὸς ἤδη καταφερόμενος τὸν τοῦ βασιλέως διὰ τοῦ στήθους ἐλαύνει, καὶ συγκαταπίπτουσι τοῖς ἵπποις ἀμφότεροι· τὸν μὲν οὖν βασιλέα τῶν σωματοφυλάκων ὁ πιστότατος, ἐπὶ τὸν ἴδιον ἵππον ἀναβιβάσας, ἐξελαύνει· τὸν δὲ Ὄβλακον μέχρι πολλοῦ διαγωνισάμενον, ἔπειτα ὑπὸ πλήθους τῶν τραυμάτων καταπονηθέντα, τῶν ἑταίρων τινὲς ἀράμενοι, μεγάλου περὶ τὸν νεκρὸν ἀγῶνος γενομένου, διακομίζουσιν· ἐκ τότε δὲ ὁ βασιλεὺς, ἵνα μὴ διάσημος εἴη τοῖς πολεμίοις, τὴν μὲν ἰδίαν χλαμύδα, ἣν ἐν ταῖς μάχαις εἰώθει φορεῖν, ἁλουργῆ τε οὖσαν καὶ χρυσόπαστον, καὶ τὸν ὁπλισμὸν λυσιτελέστερον ὄντα τῶν ἄλλων τῆς τε ὕλης ἕνεκα καὶ τῆς τέχνης, τὸν πιστότατον τῶν ἑταίρων καὶ κατὰ τοὺς ἀγῶνας ἀνδρειότατον Μεγακλῆν (2) ἐκέλευσεν ἐνδῦναι (a), τήν τε φαιὰν ἐκείνου χλαμύδα, καὶ τὸν θώρακα, καὶ τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καυσίαν αὐτὸς ἔλαβεν· ὅπερ αἴτιον αὐτῷ τῆς σωτηρίας ἔδοξε γενέσθαι.

neque uno in loco versatur: te vero observat, tibique mentem intendit. Rege autem respondente, quid mihi hic faciet unus tot vallato custodibus? immo ille potius vires suas iuveniliter ostentat. Quod si et unus uni mihi congrederetur, haud laetus discederet; interim captato quod expectabat tempore frentanus Oblacus impetum facit cum suo comitatu in regiam turmam; perruptoque circumstantium equitum globo, ipsum regem adpetebat utraque manu hastam agens. Eodem tempore Leonatus, qui nuper regem monuerat ut ab eo viro caveret, parumper in latus aberrans, equum Oblaci sub ilia lanceâ ferit. Frentanus autem dum deorsum fertur regium equum in pectore transfodit. Igitur cum equis uterque concidunt. Tum regem fidissimus custos in equo suo collocatum pugna educit. Oblacum autem, postquam diu certavit, iam innumeris plagis confectum, amici ex acie extulerunt, ingenti pugna circa eius cadaver patrata. Deinceps rex, ne conspicuus esset hostibus, chlamydem purpuream auro intextam, quam in proeliis gestare solebat, et armaturam qua omnium optima propter materiam et artificium utebatur, iussit a Megacle indui comitum fidelissimo et pugnacissimo: pullamque huius chlamydem et thoracem et causiam ipse sumpsit; quod Pyrrho causa salutis fuisse videtur.

(a) Codex unus ἀναδῦναι.

(1) Notemus locutionem pro λαβὼν δι' ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας. Sic cap. XII. legimus ἐπιστὰς τὰς θύρας pro στὰς ἐπὶ τὰς θύρας.

(2) Megacli Pyrrhi insignia causa necis deinde fuerunt, teste Dione in vaticanis excerptis p. 171. Iam Pyrrhus dum amici periculo, immo nece, salutem suam expedit, verum aliquando certe ostendit Diodori effatum in excerptis vat. p. 72.

XLVIIII. „ Ὅτι Πύῤῥου (1) τοῦ ἠπειρώτου βασιλέως ἐπὶ τὴν Ῥώμην στρατιὰν ἐξα-
„ γαγόντος, ἐβουλεύσαντο πρεσβευτὰς ἀποστεῖλαι, τοὺς ἀξιώσοντας Πύῤῥον ἀπο-
„ λυτρῶσαι σφίσι τοὺς αἰχμαλώτους, εἴτ' ἀντιδιαλλαξάμενον ἑτέρων σωμάτων,
„ εἴτ' ἀργύριον κατ' ἄνδρα ὁρίσαντα· καὶ ἀποδεικνύουσι πρέσβεις Γάϊον Φα-
„ βρίκιον ὃς ἐνιαυτῷ τρίτῳ πρότερον ὑπατεύων Σαυνίτας καὶ Λευκανοὺς καὶ
„ Βρεττίους ἐνίκησε μεγάλαις μάχαις, καὶ τὴν Θουρίων πολιορκίαν ἔλυσε (2)· καὶ
„ Κόϊντον Αἰμίλιον τὸν συνάρξαντα τῷ Φαβρικίῳ καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ τυῤῥηνι-
„ κοῦ πολέμου σχόντα, καὶ Πόπλιον Κορνήλιον (3), ὃς ἐνιαυτῷ τετάρτῳ πρότε-
„ ρον ὑπατεύων, Κελτῶν ἔθνος ὅλον, τοὺς καλουμένους Σένωνας, ἐχθίστους Ῥω-
„ μαίων ὄντας, πολεμῶν, ἅπαντας ἡβηδὸν κατέσφαξεν· οὗτοι πρὸς Πύῤῥον
„ ἀφικόμενοι καὶ διαλεχθέντες ὅσα τῇ τοιαύτῃ χρείᾳ πρόσφορα ἦν, ὡς ἀτέκμαρ-
„ τον πρᾶγμα τύχη, καὶ ταχεῖαι τῶν πολέμων αἱ τροπαὶ, καὶ τῶν συμβησο-
„ μένων οὐδὲν ἀνθρώποις προειδέναι ῥᾴδιον, ἐπ' ἐκείνῳ τὴν αἵρεσιν ἐποίουν,
„ εἴτ' ἀργύριον ἀντὶ τῶν αἰχμαλώτων ἐβούλετο λαβεῖν, εἴτε ἑτέρους αἰχμαλώ-
„ τους.

L. „ Πύῤῥος δὲ, μετὰ τῶν φίλων βουλευσάμενος, ἀποκρίνεται τάδε
„ αὐτοῖς. Σχέτλιόν τι πρᾶγμα ποιεῖτε, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, φιλίαν μὲν οὐ βου-

49. „ Ad Pyrrhum Epirotarum regem, qui exercitum adversus Romam edu-
„ xerat, senatus mittendam legationem censuit rogatum, uti captivos ab se
„ redimi non abnueret, sive corpora co poribus commutare vellet, sive pretium
„ singulorum pecunia definire: destinatique sunt legati Caius Fabricius, qui
„ tertio anno ante consul Samnites Lucanos et Bruttios proeliis ingentibus vicerat,
„ Thuriosque ab obsidione expediverat; nec non Quintus Aemilius, Fabricii in
„ consulatu collega, cuius auspiciis bellum etruscum gestum fuerat; et ter-
„ tius Publius Cornelius, qui ante quatuor annos consulatum gerens, totam
„ eam Gallorum gentem, qui Senones appellantur, infestissimam omnium Roma-
„ nis, bello adgressus, viritim quotquot quidem erant puberes interfecerat.
„ Hi quum ad Pyrrhum venissent, sermonem qui ei rei conducebat exorsi aie-
„ bant, nulla coniectura fortunae ingenium posse cognosci, rapidas esse bel-
„ lorum conversiones, neque hominibus facile datum ventura ante videre. Deinde
„ optionem faciebant, utrum pro captivis pecuniam an alios aeque captivos ac-
„ ciperet.

50. „ Pyrrhus, re cum amicis deliberata, eiusmodi responsum reddidit.
„ Inique, Romani, agitis, qui mecum amicitiam iungere detrectatis, captos

(1) Quamquam, ut p. 465. n. 1. dixi, nonnisi repertas a me Dionysii reliquias hoc volumine editurus eram; nihilominus fieri non potuit, quin editam ab Ursino de legatione Romanorum ad Pyrrhum eclogam heic virgulis distinctam ponerem. Quia enim fabricianae orationis partem posteriorem, quam Ursinus desideravit, nunc mihi denique primo fortuna detectam obtulit, quis philologus lector partem novam ineditamque orationis a vetere cognitaque divisam esse pateretur? Rursus nisi universam legationis celeberrimae narrationem posuissem, partem meam novam ipse incautus infuscavissem. Ceteroquin interpretationem latinam non novae tantummodo partis, verum etiam cognitae, ipsemet feci, omisso vetere interprete: non quod alienis mea praeferam; sed quia latinitatis in hoc meo Dionysio unum colorem esse volui.

(2) Confer Valerium Max. I. 8. 6, Plinium hist. XXXIV. sect. 15.

(3) Cognomine *Dolabellam*, de cuius insigni victoria videsis Polybium II. 19, et Eutropium II. Florus quidem I. 13. ita scribit: *tandem omnes reliquias Gallorum in Etruria ad lacum Vadimonis Dolabella delevit.* De hac re legesis Dionis quoque novum fragmentum in excerptis posterioribus vaticanis.

„ λόμενοι συνάψαι πρὸς ἐμὲ, τοὺς δὲ ἁλόντας κατὰ πόλεμον ἀξιοῦντες ἀπολαβεῖν, ἵνα τοῖς αὐτοῖς τούτοις σώμασιν εἰς τὸν κατ' ἐμοῦ πόλεμον ἔχητε χρῆσθαι· ἀλλ' εἰ τὰ κράτιστα βούλεσθε πράττειν, καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον ἀμφοτέροις ἡμῖν σκοπεῖτε, σπεισάμενοι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς συμμάχους, ἀπολάβετε τοὺς ἰδίους προῖκα παρ' ἐμοῦ πολίτας τε καὶ συμμάχους ἅπαντας· ἄλλως δ' οὐκ ἂν ὑπομείναιμι πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὑμῖν προέσθαι· ταῦτα μὲν τῶν τριῶν πρεσβευτῶν παρόντων ἔλεξεν.

LI. „ Ἰδίᾳ δὲ τὸν Φαβρίκιον ἀπολαβών· Ἐγὼ δὲ, φησὶν, ὦ Φαβρίκιε, πυνθάνομαί σε κράτιστον ἐν ἡγεμονίαις πολέμων εἶναι, καὶ τῷ βίῳ δίκαιον καὶ σώφρονα, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἔχοντα ἀρετάς· χρημάτων δ' ἄπορον, καὶ καθ' ἓν τὸ μέρος τοῦτο ἐλασσούμενον ὑπὸ τῆς τύχης, ὥστε μηδὲν ἄμεινον τῶν πενεστάτων βουλευτῶν ἐν τοῖς κατὰ τὸν βίον διατελεῖν· τοῦτο δὲ τὸ μέρος ἐκπληρῶσαι προθυμούμενος, ἕτοιμός εἰμι διδόναι σοὶ πλῆθος ἀργυρίου καὶ χρυσίου τοσοῦτον, ὅσον κτησάμενος ἅπαντας ὑπερβαλεῖς πλούτῳ τοὺς μάλιστα δοκοῦντας Ῥωμαίων εὐπορεῖν· καλὸν νομίσας ἀνάλωμα καὶ πρέπον ἡγεμόνι τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀναξίως τῆς ἀρετῆς διὰ πενίαν πράττοντας εὐεργετεῖν, καὶ βασιλικοῦ πλούτου τοῦτ' ἀνάθημα καὶ κατασκεύασμα λαμπρότατον· μαθὼν δὲ τὴν ἐμὴν προαίρεσιν, Φαβρίκιε, καὶ πᾶσαν ἀποθέμενος αἰδῶ, μέτεχε τῶν παρ' ἡμῖν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν, ὡς ἐμοῦ μέλλοντος εἴσεσθαι καὶ μεγάλην σοὶ χάριν, καὶ μὰ Δί' οὐκ ἐλάττω * (1) καὶ ξένων τοὺς τιμιωτάτους εἶναι νόμιζε.

LII. „ Ἐμοὶ δ' ἀντὶ τούτων μήτ' ἄδικον μήτ' αἰσχρὰν πρᾶξιν ὑπηρετήσεις μηδεμίαν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς κρείττων ἔσῃ καὶ τιμιώτε-

„ autem in pugna recipere vultis, ut iisdem corporibus rursus in acie contra me utamini. Quod si optime rem gerere optatis, atque id quod utrique parti convenit studetis, bellum mecum meisque cum sociis componite, vestrosque cives et socios a me gratis accipite: neque enim aliter multos et bonos bellatores vobis reddi patiar. Haec tribus legatis coram dixit.

51. „ Sevocato deinde Fabricio alium rursus sermonem iustituit: Ego te fando audivi, Fabrici, egregium in bellis imperatorem, vita iustum et temperantem, ceterisque omnibus exornatum virtutibus: opum autem egenum, atque hac in parte minus bona fortuna utentem, adeo ut nihil melius pauperrimo quovis senatore habeas. Hunc ego defectum explere gestiens, tantum tibi argenti aurique spondeo, quanto tu potitus Romanorum ditissimis anteibis. Pulcherrimam enim impensam iudico et principe dignam, viros egregios, qui ob egestatem haud pro merito virtutis beate degunt, beneficiis adficere: mihique persuasi nullum posse splendidius donarium atque ornamentum a regia gaza procedere. Mea igitur sententia cognita, Fabrici, verecundiaque seposita, bonorum meorum in partem venias: quippe qui magnam gratiam tibi sum habiturus, teque hercle ut nobilissimum hospitem honoraturus.

52. „ Mihi autem pro his beneficiis nullum iniquum aut turpe officium exhibebis, verum in eo favebis ex quo maiorem aequitatis et honestatis laudem apud tuos con-

(1) Hoc loco codicem vaticanum MCCCCXVIII. p. 215. inspexi, ex quo ipso primus Ursinus legationem hanc edidit. Is ergo Ursinus heic scribit in margine λείπει, deest aliquid.

„ ρὸς ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι· καὶ πρῶτον μὲν ἐπὶ τὰς διαλλαγάς, ὅση δύ-
„ ναμις ἐν σοί, παρόρμησον τὴν ἄχρι τοῦδε δύσεριν καὶ οὐδὲν τῶν μετρίων φρο-
„ νοῦσαν βουλήν· διδάσκων, ὡς ἐπὶ κακῷ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀφῖγμαι, Ταραν-
„ τίνοις δὲ τοῖς ἄλλοις Ἰταλιώταις ὑποσχόμενος βοηθήσειν, οὓς οὔτε ὅσιον
„ οὔτ' εὔσχημόν ἐστί μοι, παρόντι μετὰ δυνάμεως καὶ τὴν πρώτην νενικηκότι μά-
„ χην, ἐγκαταλιπεῖν· καὶ πάνυ πολλὰ καὶ ἀναγκαῖα πράγματα, κατὰ τοῦ-
„ τον γινόμενα τὸν καιρόν, ἐπὶ τὴν ἰδίαν με ἀρχὴν μετακαλεῖ· πίστεις
„ τε ὑπέχομαι (a) πάσας, ὁπόσαι βεβαιοῦσιν ἀνθρώπων ὁμολογίας, καὶ μό-
„ νῳ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων πρεσβευτῶν, περὶ τῆς οἴκαδε ἀνακομιδῆς εἶναι,
„ ἐὰν Ῥωμαῖοι ποιήσαιντο φιλίαν· ἵνα θαρρῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας λέ-
„ γῃς· εἰ δή τισι τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα ὕποπτόν ἐστιν, ὡς ἀπατηλὸν ἐν
„ ὁμολογίαις, ἐξ ὧν ἕτεροί τινες ἐν ὅρκοις καὶ σπονδαῖς παρανομεῖν ἔδοξαν,
„ ὅμοια καὶ περὶ ἐμοῦ τεκμαιρομένοις· γινομένης δὲ τῆς εἰρήνης, ἴθι μετ' ἐμοῦ,
„ σύμβουλός τε ἁπάντων ἐσόμενος ἐμοὶ καὶ ὑποστράτηγος, καὶ τῆς βασιλικῆς εὐτυ-
„ χίας μέτοχος· ἐμοί τε γὰρ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πιστοῦ φίλου δεῖ, σοί τε
„ χορηγίας βασιλικῆς καὶ πραγμάτων βασιλικῶν· ἐὰν δὴ συνενέγκωμεν ταῦτ'
„ εἰς τὸ κοινόν, τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν παρ' ἀλλήλων ἀποισόμεθα.

LIII. „ Παυσαμένου δ' αὐτοῦ, μικρὸν ἐπισχὼν ὁ Φαβρίκιος εἶπε. Περὶ μὲν τῆς
„ ἀρετῆς, ἥτις ἐστὶ περὶ ἡμᾶς, ἢ κατὰ τὰς κοινὰς πράξεις, ἢ κατὰ τὸν ἴδιον βίον, οὐδὲν
„ ἐμὲ δεῖ ἐπ' ἐμαυτοῦ λέγειν, ἐπειδὴ πέπυσαι παρ' ἑτέρων· οὐδέ γε περὶ τῆς πε-
„ νίας, ὅτι μοι γήδιον μικρόν ἐστι κομιδῇ καὶ φαῦλον οἰκίδιον, καὶ οὔτ' ἀπὸ
„ δανεισμάτων οὔτ' ἀπ' ἀνδραπόδων ὁ βίος· φαίνῃ γὰρ καὶ τοῦτον ἀκριβῶς

„ sequeris. Atque in primis, quantum in te est, ad pacis studia impelle contentiosum
„ hactenus et superbum senatum; docens, me infestum vestrae urbi adesse, dum
„ Tarentinis ceterisque Italis promissas suppetias fero; quos deserere, postquam
„ cum exercitu veni primoque proelio superior fui, neque aequum neque de-
„ corum sit: sed enim multis gravibusque negotiis, quae interim acciderunt,
„ me nunc in regnum revocari. Iamvero firmissima omnium quae inter homi-
„ nes esse potest fide spondeo vel tibi uni vel cum sociis legatis reditum in
„ patriam, si Romanos mihi conciliaveris: quô securiore animo cum tuis civi-
„ bus de hoc negotio loquaris. Quod si nonnullis regium nomen suspectum in-
„ fidumque in pactis videtur, propterea quod alii reges sacramenta et foedera
„ violaverint, ideoque et de me idem *Romani* augurantur; tu quidem pace
„ firmata mecum venias, futurus mihi ad omnia consultor, et in exercitu le-
„ gatus, totiusque regiae fortunae particeps. Nam et mihi, viro bono amico-
„ que fideli opus est, et tibi regali largitate, regiorumque negotiorum tracta-
„ tione. Iam si nos in commune nostra uterque conferamus, maxima sane bene-
„ ficia invicem recipiemus.

53. „ Ubi Pyrrhus finem dicendi fecit, Fabricius paulisper moratus ait.
„ De nostra virtute sive in publicis rebus sive in privata vita nihil me adti-
„ net meis verbis dicere, quoniam ab aliis edoctum te video: neque item de
„ mea tenuitate, qui unicum praediolum satis arctum, vilemque casam, possi-

(a) Pro ὑπέχομαι Franciscus Portus malebat ὑπισχνοῦμαι.

„ ἀκηκοέναι παρ' ἑτέρων (1)· περὶ δὲ τοῦ κάκιόν με Ῥωμαίων τινὸς πράττειν δι'
„ ἀπορίαν, καὶ οὐδὲν εἶναί μοι πλέον ἀσκοῦντι καλοκαγαθίαν, ὅτι τῶν πλου-
„ σίων οὐκ εἰμὶ, κακῶς ὑπείληφας, εἴτ' ἀκούσας τινὸς, εἴτ' αὐτὸς εἰκάζων·
„ ἐμοὶ γὰρ οὐδεμία πώποτε κακοδαιμονίας αἴσθησις παρὰ τὸ μὴ πολ-
„ λὰ κεκτῆσθαι γέγονεν, οὐδ' ἔστιν· οὐδ' ὠδυράμην τὴν ἐμαυτοῦ τύ-
„ χην, οὔτ' ἐν τοῖς κοινοῖς πράγμασιν, οὔτ' ἐν τοῖς ἰδίοις· τί γὰρ
„ καὶ παθὼν ἐγκαλοίην ἂν αὐτῇ; πότερον, ὅτι μοι τῶν καλῶν καὶ
„ περιμαχήτων, ἐφ' οἷς ἅπασα φύσις ἐσπούδακεν εὐγενὴς, οὐδενὸς ἐξεγένετο
„ παρὰ τῆς πατρίδος μεταλαβεῖν διὰ πενίαν; ὃς ἄρχω τε τὰς μεγίστας ἀρ-
„ χὰς, πρεσβεύω τὰς ἐπιφανεστάτας πρεσβείας, καὶ σεβασμοὺς ἱερῶν πεπίστευμαι
„ τῶν ἁγιωτάτους, καὶ γνώμην ἀγορεύειν ἀξιούμενος περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων
„ καλοῦμαι ἐν ᾧ προσήκει με τόπῳ· ἐπαινοῦμαί τε καὶ ζηλοῦμαι καὶ οὐδενὸς
„ δεύτερος εἰμὶ τῶν μέγιστα δυναμένων, καὶ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις εἶναι δο-
„ κῶ καλοκαγαθίας· οὐδὲν ἐκ τῆς ἐμῆς οὐσίας εἰς ταῦτα δαπανῶν, ὥσπερ
„ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδείς· οὐ γὰρ ἐνοχλεῖ τοῖς ἑκάστου βίοις ἡ πόλις ἡ Ῥωμαίων, ὥσπερ
„ τινὲς ἕτεραι, ἐν αἷς ὁ κοινὸς μὲν πλοῦτος ὀλίγος ἐστὶν, ὁ δὲ τῶν ἰδιωτῶν πολύς·
„ ἀλλ' αὐτὴ παρέχει τοῖς πρὸς τὰ κοινὰ προσιοῦσιν ἅπαντα, ὅσων δέονται,
„ λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ὑποτιθεῖσα χορηγίας, ὥστε μηδὲν ἀτιμότερον εἶ-
„ ναι τὸν πενέστατον τοῦ πλουσιωτάτου κατὰ τὴν ἐπαξίωσιν τῶν καλῶν, ἀλλὰ πάντας
„ εἶναι Ῥωμαίους, ὅσοι ἂν ὦσι διὰ καλοκαγαθίαν τούτων ἄξιοι τῶν τιμῶν,
„ ἀλλήλοις ἴσους.

„ deam; neque ex fenore aut ex mancipiis victum percipiam: videris enim et
„ haec ab aliis accurate audivisse. Verum enimvero me paupertatis meae cau-
„ sa ceteris Romanis esse infeliciorem, nullamque ex mea virtute utilitatem nan-
„ cisci, quandoquidem in divitibus non connumeror, id demum falso arbitraris,
„ sive fando audisti sive propria uteris coniectura. Quod enim multas opes
„ non habeo, nullus inde mihi sensus maestitiae accidit: neque mea mihi sive publi-
„ ca sive privata fortuna deploranda umquam fuit. Quo enim nomine illam incusem?
„ Num quia pulchrarum atque optabilium rerum, quarum studio nobilis quae-
„ que natura capitur, compos esse in patria propter paupertatem nequeam?
„ Atqui et summos magistratus gero, et splendidissimas legationes obeo, et ad
„ caerimonias sanctissimas in sacris adhibeor, et cum ad publica consilia ac-
„ cedo de summa republica quo ordine par est sententiam rogor, laudor in-
„ super et suspicior, nullique potentissimo inferior sum, immo et virtutis exem-
„ plum existimor; quin tamen ob haec ullam neque ego neque alius quisquam
„ de privato peculio impensam faciamus. Neque enim privatorum facultatibus
„ molesta est romana civitas, ut aliae nonnullae, in quibus publicae opes exi-
„ guae, amplae privatorum: verum ipsa ducentibus ordines necessaria omnia
„ suppeditat, splendidas videlicet et illustres impensas. Quare pauperrimus di-
„ tissimo non est inferior, siquando ad honores petendos accedit: sed Romani
„ omnes, quotquot quidem virtutis ergo dignitates merentur, aequali iure fru-
„ untur.

(1) Nimirum ea Pyrrhus a Cinea familiari suo audiverat, quem componendae pacis causa Romam antea miserat. Vide Plutarchum in *Pyrrho* cap. XVIII. sqq.

LIIII. „ Ὁπότε δὲ πενόμενος οὐδὲν παρὰ τοῦτ' ἔλαττον ἔχω τῶν πολ-
„ λὰ κεκτημένων, τί παθὼν ἂν κατηγόρηκα τῆς τύχης, ὅτι οὐκ ἴσον ὑμῖν
„ ἐποίησε τοῖς βασιλεῦσιν, οἷς ὁ πολὺς θησαυρίζεται χρυσός; ἀλλὰ μὴν ἔν
„ γε τοῖς ἰδίοις τοσοῦτον ἀπέχω κακοδαιμονίας, ὥστ' ἐν ὀλίγοις πάνυ τῶν
„ μακαρίων ἐμαυτὸν εἶναι δοκῶ, παρὰ τοὺς πλουσίους ἐξετάζων· καὶ ἐπὶ τού-
„ τῳ μέγιστον φρονῶ· ἐπειδὴ τὰ μὲν ἀναγκαῖα τὸ λυπρὸν ἀπόχρη μοι γήδιον
„ φιλεργοῦντι καὶ ταμιευομένῳ παρέχειν· τὰ δ' ἔξω τῶν ἀναγκαίων οὐ βιάζεται ζητεῖν
„ ἡ φύσις· ἀλλὰ καὶ τροφὴ πᾶσα ἡδεῖα μοι, ἣν ἂν ὁ λιμὸς σκευάσῃ· καὶ πο-
„ τὸν ἅπαν γλυκὺ, ὅ τ' ἂν ἡ δίψα πορίσῃ· καὶ ὕπνος μαλθακὸς, ὅτ' ἂν
„ ἡγήσηται κόπος· ἐσθής τε ἡ παρέχουσα μὴ ῥιγοῦν αὐταρκεστάτη· καὶ σκεῦος,
„ ὅ τι ἂν εὐτελέστατον τῶν δυναμένων τὰς αὐτὰς παρέχειν χρείας, οἰκειότατον· ὥστ'
„ οὐδὲ κατὰ τοῦτο δίκαιος εἴην (a) τῆς τύχης κατηγορεῖν, ἥ μοι τοσαύτην παρέσχεν
„ οὐσίαν, ὅσην ἡ φύσις ἐβούλετο ἔχειν· τῶν δ' ὑπερβαλλόντων οὔτε πόθον ἐνέφυσεν,
„ οὔτ' εὐπορίαν ἔδωκε· νὴ Δί', ἀλλ' οὐ περίεστί μοι τοῖς πλησίον (b) ἐπαρκεῖν· οὐδ'
„ ἐκ περιουσίας ἐπιστήμην ἔδωκέ μοι ὁ θεὸς ἔχειν, οὐδὲ μαντικὴν, αἷς ὠφέλουν ἂν
„ τοὺς δεομένους, οὐδ' ἄλλα πολλά· ἃ δ' ἐστὶν ἐν ἐμοὶ, τούτων μεταδιδοὺς
„ καὶ πόλει καὶ φίλοις, καὶ ἀφ' ὧν δύναμαι ποιεῖν εὖ τινας, ταῦτα κοινὰ
„ τοῖς δεομένοις παρέχων, οὐκ ἂν ἡγησαίμην αἴτιον (c) ἐμαυτόν; ταῦτα δ'
„ ἐστὶν, ἃ σὺ κράτιστα νομίζεις εἶναι, καὶ πολλῶν χρημάτων ἕτοιμος εἶ
„ πρίασθαι.

54. „ Nunc quandoquidem penuria mea nihilo est deterior complura possi-
„ dentibus, quo pacto de fortuna conquerar? Num quia parem haud genuit
„ me vobis regibus, quibus tanta vis auri congeritur? Atqui quod ad meum
„ patrimonium adtinet, adeo me infeliciorem non iudicio, ut cum paucissimis bea-
„ tissimus mihi videar, quotiescumque me confero cum divitibus: eaque re vel
„ maxime glorier. Namque necessaria operoso mihi et parce utenti agellus li-
„ cet macer exhibet: quorum autem nulla est necessitas, ea me demum quaerere
„ natura non cogit. Omnis mihi dulcis cibus accidit quem fames paraverit; omnis item
„ potus quem sitis propinaverit. Mollis somnus post laborem: veste quae fri-
„ gus arceat vel maxime sum contentus: tum e vasis quorum ad eadem usus
„ est, quod ferme vilissimum id mihi convenientissimum. Ergo si fortunae male
„ dicam iniquus sim, quae tantum rei dedit quantum natura desiderabat, su-
„ perfluorum autem neque cupiditatem ingeneravit neque copiam suppeditavit. At
„ enim mehercule non ea conditione sum, ut beneficentia erga alios uti possim. Et
„ quidem Deus neque copiosissimam mihi doctrinam neque artem divinandi con-
„ cessit, quibus utique indigentes iuvarem, neque denique alia multa. Dum
„ autem ea, quae in me sunt, reipublicae et amicis impertior; et quae non-
„ nullis prodesse videntur, ea in commune confero, nonne me alienae felicita-
„ tis auctorem iure arbitror? Atqui haec sunt quae tu praeclarissima existimas,
„ multaque vi auri redimere studes.

(a) Ita εἴην Reiskius pro vulgata lectione εἶναι. (b) Ita scribo pro πλουσίους, quia codex quidam habuit τοὺς πλησίους. Ursinus tamen in codice vaticano scripturam τοὺς πλουσίους emendabat τοῖς πλουσίοις. (c) Ita est in codice ursiniano olim, nunc vaticano. P. Iordanus malebat scribere ἄξιον *fortunatum*; quae est coniectura satis laudabilis, vimque minimam scripturae infert.

LV. „Εἰ δὲ δὴ καὶ τὰ μάλιστα διὰ τὰς εὐεργεσίας τῶν δεομένων τὸ πολλὰ κεκτῆσθαι χρήματα μεγάλης ἦν σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας ἄξιον, καὶ μακαριωτάτους ὑπῆρχεν εἶναι τοὺς πλουσιωτάτους, ὡς τοῖς βασιλεῦσιν ὑμῖν δοκεῖ, πότερος ἦν μοι τρόπος εὐπορίας κρείττων; ἀφ᾽ ὧν σύ μοι νῦν μεταδίδως αἰσχρῶς, ἢ ἀφ᾽ ὧν αὐτὸς ἐκτησάμην καλῶς πρότερον; παρέσχε γάρ μοι τὰ πολιτικὰ πράγματα χρηματισμῶν ἀφορμὰς, πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, μάλιστα δὲ ἡνίκα (a) ἐπὶ Σαυνίτας καὶ Λευκανοὺς καὶ Βρεττίους στρατιὰν ἄγων ἐστάλην τρίτῳ (b) πρότερον ἐνιαυτῷ, τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἔχων· καὶ πολλὴν μὲν χώραν ἐλεηλάτησα, πολλαῖς δὲ μάχαις τοὺς ἀντιταξαμένους ἐνίκησα, πολλὰς δὲ καὶ εὐδαίμονας πόλεις κατὰ κράτος ἑλὼν ἐξεπόρθησα· ἐξ ὧν τὴν στρατιὰν ἅπασαν ἐπλούτισα, καὶ τὰς εἰσφορὰς τοῖς ἰδιώταις, ἃς εἰς τὸν πόλεμον προσεισήνεγκαν, ἀπέδωκα, καὶ υ΄ τάλαντα μετὰ τὸν θρίαμβον εἰς τὸ ταμεῖον εἰσήνεγκα· ἔπειτ᾽ ἐκείνων τῶν δορυκτήτων ἐξόν μοι λαβεῖν ὁπόσα βουλοίμην, οὐ λαβὼν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ τοῦ δικαίου πλοῦτον ὑπεριδὼν ἕνεκα δόξης (ὡς Οὐαλέριος Ποπλικόλας ἐποίησε καὶ ἄλλοι πλεῖστοι πρὸς τούτοις συχνοὶ, δι᾽ οὓς ἡ πόλις ἡμῶν τηλικαύτη γέγονε), τὰς παρὰ σοῦ δέξομαι δωρεάς; καὶ ἀντὶ τοῦ κρείττονος εὐπορίας ἀλλάξομαι τὸν χείρονα; ἐκείνῃ μέν γε τῇ κτήσει καὶ τὸ μεθ᾽ ἡδονῆς ποιεῖσθαι τὰς ἀπολαύσεις πρὸς τῷ καλῷ καὶ δικαίῳ προσῆν· ταύτης δὲ καὶ τοῦτ᾽ ἄπεστι· δανείσματα γάρ ἐστιν, ὅσα προσλαμβάνουσιν ἄνθρωποι παρ᾽ ἑτέρων, βαρύνοντα τὴν ψυχὴν ἕως ἂν ἀποδοθῇ· κἂν ὀνόμασι καλοῖς αὐτὰ κοσμήσῃ τὶς, φιλανθρωπίας καλῶν καὶ δωρεὰς ἢ χάριτας.

55. „Quod si praesertim benefaciendi causa iis qui aliqua re egent, ambitiosum magnopere et optabile beatissimumque esset divitiis affluere, uti vobis regibus videtur; utra me magis deceret divitiarum ratio? num earum quas nunc a te turpiter accepissem, an earum potius quae olim sine ullo dedecore in mea potestate fuissent? Publica quippe munera multas mihi occasiones ditescendi obtulerunt, praesertim tertio abhinc anno, cum imperator et consul adversus Samnites Lucanos et Bruttios missus, multum agri populatus sum, multis proeliis hostem superavi, multas beatasque urbes vi captas diripui: quibus victoriis universum exercitum ditavi, et civibus tributa, quae privatim ad bellum contulerant, reddidi, et quadringenta talenta non sine triumpho in aerarium intuli. Qui igitur bello parta habere quum possem nolui, sed gloriae studio iustas etiam divitias contempsi (veluti Valerius Publicola aliique complures, quorum gratia urbs nostra in tantum fastigium conscendit;) idem tua nunc dona recipiam? et decoras opes cum turpibus commutabo? Atque in illis quidem possidendis non solum decus et aequitas verum etiam voluptas inerat; quod contra in aliis accidit. Reapse fenora sunt quae homines accipiunt dona, eaque animum praegravant donec rependantur, quibuscumque demum nominibus ea lubet exornare, nempe beneficiorum aut donorum aut largitionum.

(a) Ἡνίκα addebat Reiskius. (b) Lectio codicis vaticani est τετάρτῳ. Sed pro ea Ursinus merito scripsit τρίτῳ, auctore ipso Dionysio sub initium huius legationis; et adstipulantibus fastis consularibus.

LVI. „ Φέρε, ἐὰν δὴ μανεὶς δέξωμαι χρυσὸν, ὃν δίδως μοι, καὶ τοῦθ' „ ἅπασι Ῥωμαίοις γένηται φανερὸν, ἔπειθ' οἱ τὴν ἀνυπεύθυνον ἔχοντες ἀρχὴν, „ οὓς ἡμεῖς τιμητὰς καλοῦμεν, οἷς ἀποδέδοται τὸν ἁπάντων Ῥωμαίων „ ἐξετάζειν βίους, καὶ τοὺς ἐκβαίνοντας ἐκ τῶν πατρίων ἐθῶν ζημιοῦν, κα- „ λέσαντές με λόγον ἀποδοῦναι κελεύσωσι τῆς δωροδοκίας, ἁπάντων παρόν- „ των „ (1) ταῦτα προφερόμενοι. Ἐπέμψαμεν σὲ ὦ Φαβρίκιε (a) πρεσβευτὴν σὺν ἑτέροις δυσὶν ὑπατικοῖς ἀνδράσι πρὸς βασιλέα Πύῤῥον ὑπὲρ αἰχμαλώτων λύσεως διαλεξόμενον· ἥκεις ἀπὸ τῆς πρεσβείας, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους οὐκ ἄγων, οὐδὲ ἄλλο τῇ πόλει φέρων ἀγαθὸν οὐθὲν, αὐτὸς δὲ βασιλικὰς δωρεὰς εἰληφὼς μόνος τῶν συναποσταλέντων σοὶ πρέσβεων, καὶ ἣν (b) ὁ δῆμος ἀπεψηφίσατο ποιήσασθαι [εἰρήνην (c)] μόνος ἐπ' οὐθενὶ τῆς πόλεως ἀγαθῷ· πόθεν γάρ; ἀλλ' ἵνα προδῷς αὐτὴν τῷ βασιλεῖ, καὶ διὰ σοῦ μὲν ἐκεῖνος ἅπασαν Ἰταλίαν ὑφ' αὑτῷ ποιήσηται, δι' ἐκείνου δὲ σὺ τῆς πατρίδος ἀφέλῃ τὴν ἐλευθερίαν· τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ διώκουσιν ἅπαντες οἱ μὴ τὴν ἀληθινὴν, ἀλλὰ προσποιητὸν ἐπιτηδεύσαντες ἀρετὴν, ὅταν εἰς ὄγκον καὶ μέγεθος πραγμάτων προέλθωσιν· εἰ δὲ δὴ μὴ τὸ πρεσβύτερον ἔχων ἀξίωμα, μηδὲ παρὰ τῶν πολεμίων τῆς πατρίδος, μηδ' ἐπὶ προδοσίᾳ καὶ τυραννίδι τῶν σεαυτοῦ πολιτῶν ἐδωροδόκεις (d), ἀλλ' ἰδιώτης ὢν καὶ παρ' ἀνδρὸς συμμάχου καὶ ἐπ' οὐδενὶ

56. „ Sed fac, me abreptum stulto consilio, aurum quo alis te donor recipere, „ eamque rem cunctis Romanis fieri manifestam; continuo ii qui apud nos magi- „ stratum gerunt reddendis rationibus non obnoxium, qui censores appellantur, „ habentque potestatem inquirendi in omnium Romanorum vitam, aberrantesque a pa- „ triis moribus castigandi, me citatum de receptis muneribus postularent publico iu- „ dicio „ hac oratione utentes. Misimus te, Fabrici, legatum cum duobus aliis consularibus viris ad regem Pyrrhum, ut captivorum restitutionem curares. Venis a legatione sine captivis, sine ullo urbis emolumento, ipse solus legatorum sociorum regiis donis cumulatus; postquam eam, quam omnino populus respuit, pacem privata auctoritate nulloque bono nostro composuisti. Cur enim eam pepigeris, nisi ut urbem regi proderes, teque ille adiutore universam Italiam sibi subiiceret, et tu invicem ab illo adiutus patriae tuae libertatem opprimeres? Id enim scilicet student, quicumque pro vera simulatam virtutem sectantur, cum summum aliquem magistratum obtinuerunt. Quod si neque senatoria dignitate insignitus, neque ab hostibus patriae, neque perfidiae tyrannidemque tuis civibus imponendi causa dona recepisses, sed privatus et ab homine socio et cum nullo civitatis detrimento; nonne ob

(a) Codices Φαυρίκιε. (b) Codices quidem habent ἦν; sed videbatur legendum ἣν. (c) Codices pro ποιήσας habent ποιήσασθαι, et omittunt εἰρήνην. Pacem autem a Fabricio cum Pyrrho compositam ait Iustinus XVIII, 2. sed falso: constat enim etiam ex Plutarcho in *Pyrrho* pacem saepe oblatam a rege, summa Romanorum constantia fuisse reiectam. (d) Codex unus ἐδωροδόκεις.

(1) Saepenumero fortunae temeritas in ratione codicum lusit, uti hoc etiam loco mirari licet. Namque is codex vaticanus MCCCCXVIII, cuius ope Fulvius Ursinus dionysiana fragmenta *de legationibus* edidit, partem posteriorem fabricianae orationis amiserat (cessat enim Dionysius p. 226; in sequente autem pagina 227. incipiunt polybianae legationes) codices contra mediolanenses priore multati sunt, ita tamen ut extremam particulam ex hac etiam retineant, nempe a verbis ἔπειθ' οἱ τὴν ἀνυπεύθυνον etc. quo scilicet exploratius fortunatiusque partis utriusque cohaerentiam totiusque orationis integritatem nunc denique cognoscamus.

κακῷ τῆς πόλεως, ἆρ' οὐ δι' ἐκεῖνα τῆς μεγάλης ἄξιος εἶ ζημίας, ὅτι διαφθείρεις μὲν τοὺς νέους, πλούτου καὶ τρυφῆς καὶ πολυτελείας βασιλικῆς ζῆλον εἰς τοὺς βίους εἰσάγων; οἷς πολλῆς δεῖ σωφροσύνης, εἰ μέλλει σωθήσεσθαι τὰ κοινά· καταισχύνεις δὲ τοὺς σεαυτοῦ προγόνους, ὧν οὐθεὶς ἐξέβη τοὺς πατρίους ἐθισμοὺς, οὐδ' ἠλλάξατο πλοῦτον αἰσχρὸν ἀντὶ πενίας καλῆς, ἀλλ' ἅπαντες ἐπ' αὐτῆς ἔμειναν τῆς μικρᾶς οὐσίας· ἣν σὺ παραλαβὼν, ἐλάττονα ἢ κατὰ σεαυτὸν ἡγήσω· διαφθείρεις δὲ τὴν ἐκ τῶν προτέρων ἐπιτηδευμάτων γενομένην σοὶ δόξαν, ὡς ἐγκρατὴς καὶ σώφρων καὶ πάσης αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας κρείττων· ἔπειτα χαιρήσεις κακὸς ἐξ ἀγαθοῦ γενόμενος; ὅτ' ἔδει σε, καὶ εἰ πρότερον πονηρὸς ἦσθα, πεπαῦσθαι· ἢ τῶν καλῶν τίνος ἔτι (a) μεθέξεις τῶν ὀφειλομένων τοῖς ἀγαθοῖς; ἀλλ' οὐκ ἄπει μάλιστα (b) μὲν ἐκ τῆς πόλεως, εἰ δὲ μή γ' ἐκ τῆς ἀγορᾶς;

LVII. Ἂν ταῦτα λέγοντες ἐκγράψωσί με τῆς βουλῆς, καὶ μετάγωσιν εἰς τὰς τῶν ἀτίμων φυλὰς, τί πρὸς αὐτοὺς ἕξω λέγειν δίκαιον ἢ ποιεῖν; τίνα δὲ μετὰ ταῦτα βίον ζήσομαι τηλικαύτῃ περιπεσὼν ἀτιμίᾳ, καὶ τοὺς ἐξ ἐμαυτοῦ πάντας περιβαλών; σοὶ δὲ αὐτῷ τί χρήσιμον ἔτι φανήσομαι, τὸ δύνασθαί τι καὶ τιμᾶσθαι παρὰ τοῖς πολίταις ἀποβαλὼν, δι' ἃ νῦν ἐσπούδακας περὶ ἐμοῦ; λείπεται δὴ τὴν οὐδεμίαν ἔτι χώραν ἐν τῇ πατρίδι κατέχειν δυνάμενον ἀπεῖναι πανοικεσίᾳ, τὰς ἀσχήμονας αὐτοῦ καταγνόντα φυγάς· ἔπειτα, ποῖ τὸν λοιπὸν ἔσομαι χρόνον; ἢ τίς ὑποδέξεταί με τόπος ἀπαρρησίαστον γενόμενον ὥσπερ εἰκός; ἢ σὴ βασιλεία; νὴ Δία, καὶ παρέξεις μοὶ σὺ τὴν τυραννικὴν ἅπασαν εὐδαιμονίαν· καὶ τί μοι τηλικοῦτο δώσεις ἀγαθὸν, ὅσων ἀφελεῖ, τὸ πάντων τιμιώτατον κτημάτων ἀφελόμενος, τὴν ἐλευθερίαν; πῶς δ' ἂν ὑπομεῖναι δυναίμην ἐγὼ τὴν βίου μεταβολὴν,

hoc grandi poena esses adficiendus, quod adulescentes vitiares, divitiarum et deliciarum et luxus regii cupiditatem nostris moribus adflans? quum contra opus sit multa temperantia, siquidem salvam rempublicam esse volumus. Dehonestas autem et maiores tuos, quorum nemo patria instituta praetergressus est, neque cum turpi lucro honestam paupertatem commutavit, sed cuncti in eodem modico patrimonio permanserunt, quod tu ab iis traditum tuo merito deterius existimasti. Praeterea gloriam etiam corrumpis prioribus gestis tuis adquisitam, continentis videlicet et modesti nullique turpi cupiditati obnoxii. Iamvero gaudes ne fieri malus e probo? quum oporteret, si vel antea malus fuisses, ab improbitate recedere. Num deinceps dignitatem aliquam attinges ex iis quae bonis debentur? Neque potius excedes sin minus ex urbe, certe e foro?

57. His conviciis oneratum, quum me de albo senatorum eraderent atque inter aerarios relegarent, quid aequum responderem aut facerem? quam vitam deinceps viverem in tantam infamiam delapsus, meis etiam posteris omnibus eodem genere calamitatis implicitis? Tibi vero ipsi qua ratione utilis essem, postquam apud cives meos nihil potentiae reverentiaeque retinerem, quarum causa nunc tu meam captas gratiam? Quum igitur ab omni spe dignitatis in patria obtinendae excidissem, reliquum esset ut cum universa domo recederem, ipse mihi turpe exilium decernens. Age vero ubinam aetatem deinceps degerem? quis me reciperet locus conscientià, uti par est, exanimatum? Tuumne regnum? Si mihi per Iovem totam tuam tyrannicam felicitatem affunderes; tantumne mihi dares, quantum aufers, pretiosissima omnium rerum libertate spoliato? Qui porro ego ferrem vitae mutati-

(a) Codex unus ἔτι τίνος. (b) Μάλιστα abest ab uno codice.

ὀψὲ δουλεύειν διδασκόμενος, ὅπου γὰρ οἱ γεννηθέντες ἐν βασιλείαις καὶ τυραννίσιν, ὅτ᾽ ἂν εὐγενὲς ἔχωσι, τῆς ἐλευθερίας γλίχονται, καὶ πάντα ἡγοῦνται τἀγαθὰ ταύτης ἐλάττω, ἦπου οἱ ἐν ἐλευθέρᾳ καὶ ἑτέρων ἄρχειν μαθούσῃ πόλει βιώσαντες, πρᾴως οἴσουσι τὴν ἐκ τῶν κρειττόνων ἐπὶ τὰ χείρω (a) μεταβολήν; ἐξ ἐλευθέρων ὑπομείναντες δοῦλοι γενέσθαι, ἵνα λαμπρὰς παρατιθῶνται καθ᾽ ἡμέραν τραπέζας, καὶ πολλοὺς θεράποντας περιάγωνται, καὶ γυναικῶν καὶ παίδων εὐπρεπῶν (b) ἀφειδεῖς ἀπολαύσεις λαμβάνωσιν; ὥσπερ ἐν τούτοις τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας κειμένης, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν ἀρετῇ.

LVIII. Αὐτῶν δὲ τοσούτων, ἵνα συγχωρήσῃ τὶς αὐτὰ πολλῆς εἶναι σπουδῆς ἄξια, τίς γένοιτ᾽ ἂν ἱλαρὰ χρῆσις οὐκ ἔχουσα τὸ βέβαιον; ὑφ᾽ ὑμῖν γάρ ἐστι τοῖς παρέχουσι τὰς ἡδονὰς ταύτας, ὅτ᾽ ἂν αὐτοὶ θέλητε, πάλιν αὐτὰς ἀφαιρεῖσθαι· ἐῶ γὰρ λέγειν τοὺς φθόνους, τὰς διαβολάς, τὸ μηδένα χρόνον ἄνευ κινδύνου καὶ φόβου ζῆν, τἆλλα ὅλα (c), ὅσα φέρει χαλεπὰ καὶ οὐκ ἄξια γενναίου φρονήματος ὁ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βίος· μὴ τοσαύτη μανία κατάσχοι Φαβρίκιον, ὥστε, τὴν περιβόητον καταλιπόντα Ῥώμην, τὸν ἐν Ἠπείρῳ προελέσθαι βίον· καὶ ἐξὸν ἡγεμόνος ἡγεῖσθαι πόλεως, ὑφ᾽ ἑνὸς ἀνδρὸς ἄρχεσθαι, μηθὲν ἴσον τοῖς ἄλλοις φρονοῦντος, καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν ἀκούειν παρὰ πάντων ἐθισθέντος· ἀλλάξαι μέν γε τὸ φρόνημα καὶ ταπεινὸν ἐμαυτὸν (d) ποιῆσαι βουλόμενος, ἵνα μηδὲν ὑποπτεύῃς ἐξ ἐμοῦ κακὸν, οὐκ ἂν δυναίμην· διαμένων δὲ τοιοῦτος, οἷον ἡ φύσις καὶ τὰ ἤθη (e) πεποίηκέ με, βαρὺς φανήσομαί σοι, καὶ περισπᾶν δόξω τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἐμαυτόν· τὸ δ᾽ ὅλον ἔχω σοὶ παραινεῖν, μὴ ὅτι Φαβρίκιον, ἀλλὰ μηδ᾽ ἄλλον μηδένα δέχεσθαι τῇ βασιλείᾳ, μήτε κρείττονα μή-

onem, sero servire doctus? Quum vel geniti sub regia tyrannide, siquid nobilis ingenii habent, libertatem exoptent, cunctaque bona huic inferiora existiment; num qui diu vixerunt in libera urbe et dominatrice mutationem in prius aequo animo ferant? Num idcirco e liberis patientur se fieri servos; ut splendidas quotidie mensas instruant, complures servos circumducant, feminarum et puerorum formosorum intemperantes voluptates percipiant? quasi vero in his humana felicitas sita, et non potius in virtute, sit.

58. Verum etiamsi aliquis concedat haec plurimi esse facienda, quaenam laeta possessio esse potest sine firmitate? Etenim vestri arbitrii est, qui eiusmodi delicias dedistis, easdem, quum libuerit, auferre. Mitto commemorare invidias, calumnias, nullumque esse tempus quo apud vos tuto et secure vivere liceat. Mitto denique quidquid aliud molestum et generoso animo indignum fert aetas cum regibus acta. Ne tanta insania Fabricium corripiat, ut, celeberrima Roma relicta, vitam in Epiro exigere praeoptet! quumque ei liceat dominae urbi imperitare, uni viro semet subiiciat, qui nihil aequale ceteris sapit, et voluptatem suis auribus captare ab omnibus solet. Equidem animi elationem adeo immutare nequirem, neque memet ita deprimere, ut nihil a me tibi esset timendum. Quod si cum morem quem natura indidit retinerem, gravis tibi esse viderer, et principatum quodammodo mihi vindicare. Illud generatim moneo, ut nedum Fabricium, sed alium neminem in tuum regnum recipias, sive generosiorem te, sive aequalem, vel omnino liberalibus

(a) Ita corr. V. At codices χείρω. (b) Εὐπρεπῶν abest ab uno codice. (c) Ὅλα abest ab uno codice. (d) Perperam in ed. mediol. ἑαυτόν. (e) Codex unus habet ἔθη.

τε ἴσον σεαυτοῦ, μηδ' ὅλως ἄνδρα ἐν ἐλευθέροις ἤθεσι τραφέντα, καὶ φρόνημα μεῖζον ἢ κατ' ἰδιώτην ἔχοντα· οὔτε γὰρ ἀσφαλὴς βασιλεῖ σύνοικος ἀνὴρ μεγαλόφρων, οὔτε ἡδύς· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἰδίων συμφερόντων ἃ σοι πρακτέον ἐστὶν, αὐτὸς διαγνώσῃ· περὶ δὲ τῶν αἰχμαλώτων ἐπιεικές τι βουλευσάμενος, ἄφες ἡμᾶς ἀπεῖναι.

LVIIII. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων, ἀγασθεὶς αὐτοῦ τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς ὁ βασιλεὺς, τῆς δεξιᾶς λαμβάνεται καὶ φησίν· οὐκέτι θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι, διὰ τί περιβόητος ἡ πόλις ὑμῶν (a) ἐστι καὶ τοσοῦτον ἡγεμονίας περιβέβληται μέγεθος, τοιούτων ἀνδρῶν οὖσα τροφός. καὶ μάλιστα μὲν οὖν ἐβουλόμην ἂν ἐξ ἀρχῆς μηδεμίαν συμβῆναι μοὶ πρὸς ὑμᾶς διαφοράν· ἐπεὶ δὲ συνέβη, καὶ θεῶν τις ἐβούλετο πειραθέντας ἡμᾶς τῆς ἀλλήλων δυνάμεως καὶ ἀρετῆς, τότε συναγαγεῖν, ἕτοιμός εἰμι διαλύεσθαι· καὶ ἵνα πρῶτος ἄρξω τῶν φιλανθρώπων, ἐφ' ἃ παρακαλεῖτέ με, χαρίζομαι τῇ πόλει τοὺς αἰχμαλώτους ἅπαντας ἄνευ λύτρων.

LX. Δέκιος (1) τις καμπανὸς φρούραρχος, ἐν τῇ Ῥηγίνων πόλει καταληφθεὶς ὑπὸ Φαβρικίου Ῥωμαίων ὑπάτου (2), καὶ τῆς πόλεως ἐρασθεὶς, ἐπιστολὴν πλασάμενος ὡς παρὰ ξένου δή τινος ἰδίου ἐν ᾗ ἐδηλοῦτο μέλλων ὁ βασιλεὺς Πύρρος ἀποστέλλειν ἐπὶ Ῥήγιον πεντακισχιλίους ἄνδρας καταληψομένους τὴν πόλιν, ἀνοίξειν ὑποσχομένων αὐτοῖς Ῥηγίνων τὰς πύλας· ταύτην εὑρὼν πρόφασιν τῶν Ῥηγίνων πρώτους (3) κατέσφαξε, καὶ τὰς αὐτὰς (b) γυναῖκας καὶ παρθένους μετὰ τῶν στρατιωτῶν

U. C. an. 474.

in moribus educatum, tumidioresque spiritus, quam privato par est, gerentem. Cum viro enim excelsa mente praedito non est regi tutus convictus neque suavis. Verum ea quae tibi expediunt, quemadmodum tibi curanda sint, ipse videbis. Nunc, quod ad captivos adtinet, clementiae ratione habita, sine nos abire.

59. Postquam finem dicendi fecit, suspiciens nobilitatem animi rex, dextra Fabricii prehensa, iam non miror, inquit, in tantam gloriam tantumque principatum venisse vestram urbem, quae huiuscemodi virorum nutrix est. Atque ego quidem nullam mihi vobiscum contentionem esse voluissem: quae quoniam accidit, deusque aliquis voluit, postquam alter alterius potentiam et virtutem experti essemus, nos demum foedere coalescere, vobiscum in gratiam redire non recuso. Atque ut prior initium humanitatis faciam, quod me rogatis, urbi vestrae sine redemptionis pretio captivos remitto.

60. Decius quidam campanus praefectus praesidii Rhegio impositus a Fabricio consule Romanorum, illectus urbis beatitate, finxit litteras se accepisse ab hospite suo, quibus Pyrrhus rex dicebatur missurus Rhegium quinque mille homines, qui urbe potirentur, spondentibus Rheginis portas se illis patefacturos. Hae ansa captata Rheginorum principes interemit, ipsasque matronas et virgines

(a) Codex unus habet ὑμῶν ἡ πόλις. (b) Malim αὐτῶν.

(1) Capitulum LX, itemque LXI usque ad κατηρξάμενος desiderat codex unus.

(2) Quippe ipsi Rhegini a Pyrrho simul et a Carthaginiensibus sibi metuentes Romanorum praesidium acciverant. Vide Polybium L. 7. et Dionis excerpta valesiana fragm. XL.

(3) Codices mediolanenses, seu certe schedae meae, habent τοὺς Ῥηγίνους πέντε. Atqui Dio loc. cit. scribit τοὺς πρώτους τῶν Ῥηγίνων. Revera qui fieri poterat ut caede quinque tantummodo Rheginorum tyrannidem Decius occuparet? Ergo sicuti cap. XXXVI. dixi me olim mendose edidisse πρῶτα pro πέντε; ita hoc loco mendose item scriptum fuisse vel me olim edidisse arbitror πέντε pro πρώτους.

διελόμενος, τύραννος τῆς πόλεως ἦν· μετὰ δὲ νοσήσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰατρὸν ἐκ Μεσήνης μεταπέμπεται Δεξικράτην ὄνομα, πυνθανόμενος ἄριστον αὐτὸν εἶναι (1). * *

C. 476 LXI. Αὐτὸς δὲ ὁ Πύῤῥος τοὺς ὁμηρικοὺς ἐπιφθεγξάμενος στίχους, οὓς ὁ (a) Ἕκτωρ αὐτῷ πεποίηται πρὸς Αἴαντα λέγων, ὡς ὑπὸ Ῥωμαίων εἰρημένους πρὸς ἑαυτόν (2)·

τῷ σε καὶ οὐκ ἐθέλω βαλέειν, τοιοῦτον ἐόντα,
λάθρη ὀπιπτεύσας· ἀλλ' ἀμφαδὸν, αἴ κε τύχοιμι (3).

Καὶ μετὰ τοῦτ', εἰπὼν ὅτι κινδυνεύει πονηρὰν πεποιῆσθαι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πολέμου πρὸς ἀνθρώπους ὁσιωτάτους Ἑλλήνων (4) καὶ δικαιοτάτους, μίαν ἔφη θεωρεῖν ἀπαλλαγὴν τοῦ πολέμου καλὴν καὶ συμφέρουσαν, εἰ φίλους ἀντὶ πολεμίων αὐτοὺς ποιήσαιτο, φιλανθρωπίας τινὸς μεγάλης καταρξάμενος· προαχθῆναι δὲ κελεύσας τοὺς Ῥωμαίων αἰχμαλώτους, καὶ δοὺς ἅπασιν ἐσθῆτας ἐλευθέροις πρεπούσας σώμασι, καὶ ἐνοδίους (b) δαπάνας, παρεκάλεσεν αὐτοὺς μεμνῆσθαι, οἷος εἰς αὐτοὺς ἐγένετο, καὶ τοῖς ἄλλοις λέγειν· ὅτ' ἂν δ' εἰς τὰς ἑαυτῶν ἔλθωσι πατρίδας, πάσῃ (c) προθυμίᾳ πράττειν ὅπως φίλους ποιήσουσι τὰς πόλεις.

* * Ἄμαχον δή τινα ἰσχὺν τὸ βασιλικὸν ἔχει χρυσίον, καὶ οὐδεμία εὕρηται πρὸς τοῦτο τὸ βέλος ἀνθρώποις φυλακή (5).

inter milites divisit, urbisque tyrannidem invasit. Post haec oculis laborans medicum Messana arcessivit Dexicratem, quem praestantissimum esse audierat. * *

61. Idem Pyrrhus homericos recitavit versus, quos poeta fingit ab Hectore ad Aiacem dici, tamquam si a Romanis de se ipso dicerentur:

Quamobrem nolo te, cum tantus vir sis, ferire
Clam insidiis adpetens; sed palam, si adsequi potuero.

Post illa inquiens se fortasse iniustum bellum suscepisse adversus sanctissimos Graecorum atque iustissimos, unum adfirmabat superesse modum belli honeste utiliterque finiendi, si nempe amicos ex hostibus eos sibi faceret, ab insigni beneficio exordiens. Romanos igitur captivos educi iussit, donatosque omnes vestibus, quae liberos homines decerent, insuperque viatico, rogabat meminissent, qualis erga ipsos fuisset, idque ceteris narrarent: cumque in suas patrias venissent, omni studio curarent, ut civitates ad Pyrrhi amicitiam adiungerent.

* * Insuperabili vi regium aurum praeditum est, neque ulla hominibus cautio inventa est contra huiusmodi telum. * *

(a) Codex unus pro οὓς ὁ habet ὡς. (b) Codex unus habet ἐνοδίους. (c) Codex unus habet πᾶσι; alius πᾶσιν.

(1) Locum Dionysii mutilum explent Appianus in fragm. *samn.* cap. III, Diodorusque ecl. et excerpt. XXII. qui aiunt Decium a Dexicrate excaecatum impositis dolose cantaridibus.

(2) Puta cum Fabricius proditorem illum repulit, qui Pyrrhum veneno a se extinctum iri spondebat. Ergo Dionysius eam quoque historiam habuit, quam in hoc volumine supplet Dio in excerptis vat. posterioribus.

(3) *Iliad.* VII. 242-243. Notemus autem variam lectionem: namque Homeri editiones habent, ἀλλ' οὐ γάρ σ' ἐθέλω.

(4) Heraclides item ponticus apud Plutarchum in *Camillo* cap. XXII dicit Romam ἑλληνίδα πόλιν, *graecam urbem*.

(5) Locus mutilus, in quo fortasse agitur de muneribus, quibuscum Romam venit missus a Pyrrho Cineas belli componendi causa: quae munera ait Plutarchus in *Pyrrho* cap. XVIII. a nemine Romanorum

LXII. * * Ἔμελλον (a) ὅπερ εἰκὸς ὁπλῖται κράνεσι καὶ θώραξι καὶ θυρεοῖς βαρεῖς πρὸς ὀχθηρὰ χωρία καὶ μακρὰς ἀτράπους πορευόμενοι· καὶ οὐδὲ ταύτας λεωφόρους, ἀλλ' αἰγοτρίβας δι' ὕλης τε καὶ κρημνῶν, τάξιν τε οὐδεμίαν φυλάξειν, καὶ πρὶν ἐπιφανῆναι σφίσι τοὺς πολεμίους, ἐξασθενήσειν τὰ σώματα δίψει καὶ κόπῳ (1). * * Τοὺς τοῖς ἱππικοῖς δόρασιν ἐκ διαλαβῆς ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ κρατουμένοις μαχομένους συστάδην (b), καὶ τὰ πολλὰ κατορθοῦντας. * * Οὓς (c) ἐν ταῖς μάχαις πρίγκιπας Ῥωμαῖοι καλοῦσιν (2). * *

LXIII. Ἐν τῇ νυκτὶ (3), ἐν ᾗ τὴν στρατιὰν ἀπάξειν ὁ Πύρρος ἔμελλεν ἐπὶ τὸ ὄρος [τῷ Ῥωμαίων ἐπιθησόμενος χάρακι] λάθρα, ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους ἐκπεσεῖν αὐτοῦ τοὺς (d) πλείονας ὀδόντας, καὶ πλῆθος αἵματος ἐκ τοῦ στόματος φέρεσθαι· ταραχθεὶς δὲ διὰ τὴν ὄψιν καὶ μεγάλην ἔσεσθαι συμφορὰν μαντευόμενος· [ἤδη γὰρ αὐτῷ καὶ πρότερον τοιαύτην ὄψιν ἐνυπνίῳ θεασαμένῳ δεινή τις συνέβη δυσποτμία] ἐβούλετο [μὲν] ἐπισχεῖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· οὐκ ἴσχυσε (e) δὲ νικῆσαι τὴν πεπρωμένην, ἐναντιουμένων τῶν φίλων πρὸς τὴν ἀναβολήν, καὶ μὴ μεθεῖναι τὸν καιρὸν ἐκ τῶν χειρῶν ἀξιούντων. Ἀναβάντων δὲ τῶν σὺν τῷ Πύρρῳ

62. Ituri erant onerati galeis et loricis et scutis, uti solent gravis armaturae milites, per clivosas regiones longasque tramites, neque hos hominibus frequentatos, sed tantum capellis pervios; per silvas et rupes, nullo servato agmine, et priusquam illis apparerent hostes corpora defatigaturi siti ac labore. * * Eos qui equestribus lanceis utraque manu correptis pugnant cominus, et saepe rem bene gerunt. * * Quos in proeliis Romani dicunt principes. * *

63. Qua nocte Pyrrhus educturus erat exercitum in montem, ut Romanorum vallum clam adgrederetur, dormiens visus sibi est ammittere plures dentes, copiosumque sanguinem ex ore mittere. Territus eo visu, magnamque calamitatem sibi impendere vaticinans (nam et antea ipsi post oblatam huiusmodi in somnio speciem gravis casus acciderat) volebat ipse quidem eo die moras trahere: non tamen potuit fata vincere, adversantibus sibi amicis quominus differret, rogantibusque ne occasionem e manibus elabi sineret. Quum igitur montem subiret Pyrrhi exercitus cum elephantis, neque id Romanos latuisset, hi

(a) Totum hoc caput LXII. abest ab uno codice. (b) Codd. videntur habere συσταδὸν. (c) Codd. τάς. (d) Τοὺς delebat immerito Reiskius; confirmatur enim etiam a codicibus mediolanensibus. (e) Edd. ἴσχυε.

fuisse accepta. Porro quum semel et iterum oblatam per Cineam a Pyrrho pacem Romani respuissent, proelium duplex ad Asculum secutum est, uti narrat idem Plutarchus, ingenti caede, exitu incerto. Non est autem mirum, nullum eius certaminis occurrere in his excerptis vestigium: nam revera Dionysius in integro quoque opere rem silentio pressisse videtur, teste Plutarcho in *Pyrrho* cap. XXI. ὁ μέντοι Διονύσιος οὔτε δύο περὶ Ἄσκλον μάχας, οὔτε ὁμολογουμένην ἧτταν ἱστορεῖ γενέσθαι Ῥωμαίων: *Dionysius nec duo proelia ad Asculum, neque indubiam victoriam Pyrrhi tradit,*

(1) Heic sine dubio loquitur Dionysius de exercitu Pyrrhi ab expeditione sicula in Italiam reduce, atque iterum contra Romanos educto.

(2) Loquitur Dionysius de hastatis et de principibus.

(3) Pars capitis huius LXIII, nempe usque ad ἀξιούντων, extat etiam in valesianis eclogis, demptis tamen aliquot particulis, quae feliciter supplentur a meis codicibus. Eas ego novas particulas uncis, distinguendi causa, claudo.

μετὰ τὴν τῶν ἐλεφάντων αἴσθησιν οἱ Ῥωμαῖοι λαβόντες, σκύμνιον ἐλέφαντος τιτρώσκουσιν, ὃ πολλὴν ἀκοσμίαν τοῖς (a) Ἕλλησιν ἐνεποίησε καὶ φυγήν· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι δύο μὲν ἐλέφαντας ἀποκτείνουσιν· ὀκτὼ δὲ κατακλείσαντες εἰς χωρίον ἀνέξοδον, παραδόντων τῶν ἐπ' αὐτοῖς ἰνδῶν (1), ζῶντας παραλαμβάνουσι· τῶν δὲ στρατιωτῶν πολὺν φόνον ἐργάζονται.

U. C. an. 479. LXIIII. Ὁ ὕπατος (2) Φαβρίκιος, τιμητὴς γενόμενος, ἄνδρα δυσὶ μὲν ὑπατείαις, μιᾷ δὲ δικτατωρείᾳ κεκοσμημένον, Πόπλιον Κορνήλιον Ῥουφῖνον, ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ συνεδρίου τῆς βουλῆς (3), ὅτι πρῶτος ἐν ἀργυρῶν ἐκπωμάτων κατασκευῇ πολυτελὴς ἔδοξε γενέσθαι (4), δέκα λίτρας ἐκπωμάτων κτησάμενος· αὗται δ' εἰσὶν ὀλίγῳ πλείους ὀκτὼ μνῶν ἀττικῶν. Ἀθηναῖοι μὲν δόξης ἔτυχον ὅτι τοὺς ῥαθύμους καὶ ἀργοὺς καὶ μηδὲν ἐπιτηδεύοντας τῶν χρησίμων, ὡς ἀδικοῦντας τὸ κοινὸν ἐζημίουν (5). Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὅτι τοῖς πρεσβυτάτοις ἐπέτρεπον τοὺς ἀκοσμοῦντας τῶν πολιτῶν, ἐν ὅτῳ δή τινι τῶν δημοσίων τόπῳ (b) τῶν βακτηρίαις

pullum elephanti vulnerant, qui Graecis multae perturbationis ac fugae causa fuit. Insuper iidem Romani duos elephantos interimunt, octoque alios in locum arctum deductos, tradentibus indis rectoribus, vivos capiunt: militum vero stragem ingentem edunt.

64. Fabricius vir consularis, censor factus hominem duplici consulatu unaque dictatura insignem Publium Cornelium Rufinum senatu movit, quia primus argenteorum poculorum supellectile usus, luxuriae specimen dederat, decem pondo eiusmodi vasorum possidens. Ea porro summa minas atticas paulo amplius octo efficit. Porro Atheniensibus laudi vertitur, quod ignavos et otiosos nihilque utilitatis praebentes, tamquam noxios reipublicae, punire solerent; Lacedaemoniis autem quod senioribus male moratos cives regendos traderent, addita facultate eos quovis publico in loco virgis caedendi. Verum eorum, quae domi fiebant, neque

(a) Τοῖς abest ab uno codice. (b) Cod. unus τόπων.

(1) Indus non tam nationem quam officium heic denotat. Vulgo enim apud historicos *indi* dicuntur elephantorum rectores. Confer Curtium VIII. 14.

(2) Ὕπατος pro ὑπατικὸς (*consularis*) dicitur quidam a Philostrato in Hadriani soph. vita cap. IV. Immo ab ipso Dionysio in his excerptis p. 515.

(3) Huius celeberrimae notae censoriae adversus Rufinum meminerunt item Livii epitome libri XIV, Gellius IV. 8. et XVII. 21, Valerius Max. II. 9. 4. Florus I. 18, Seneca epist. IIC, Plutarchus in *Sylla* statim initio, Augustinus, ep. CIV. 6, Zonaras VIII. 6. Consul autem fuerat primum Rufinus an. CCCCLXIV, iterum an. CCCCLXXVII. Dictatura huius Rufini quo anno quave de causa suscepta fuerit, obscurum sibi fatetur Pighius ad annum urbis CCCCLXXVII (nobis CCCCLXXVIII.) Sane re ipsa et temporibus errat ille qui in notis ad Gellium IV. 8. scribit hanc esse dictaturam, cuius facit mentionem Livius VIII. 17. ·P· enim Cornelius Rufinus qui fuit dictator anno CCCCXX. non est idem profecto atque ·P· Cornelius Rufinus quem Fabricius censor anno CCCCLXXIX senatu movit.

(4) Rufini philargyriam Fabricio cognitam dicit etiam Dio in valesiano excerpto XXXVII; et tamen illum ad fasces ab hoc idcirco fuisse promotum, propterea quod bello gerendo idoneus esset.

(5) Legem Atheniensium et poenam adversus ignavos passim commemorant auctores veteres nimirum Herodotus II. 177, Demosthenes *in Eubulidem* edit. Francofurt. an. 1604. p. 887, Plutarchus in *Solone* cap. XXII, nec non Theophrastus apud eumdem cap. XXXI, Laërtius item in *Solone* segm. 55, Pollux VIII. segm. 42, Valerius Max. II. 6. *exter.* 4. Consule etiam orationem Isocratis areopagiticam. Orationis Lysiae *in Niciam*, quem ignaviae crimine insimulavit, memoria extat apud Harpocrationem voc. κάττοι et ποταμὸς, nec non apud Laërtium loco nuper laudato.

παίειν (1)· τῶν δὲ κατ' οἰκίαν γενομένων οὔτε πρόνοιαν οὔτε φυλακὴν ἐποιοῦντο, τὴν αὔλειον θύραν ἑκάστου ὅρον εἶναι τῆς ἐλευθερίας τοῦ βίου νομίζοντες· Ῥωμαῖοι δὲ πᾶσαν ἀναπετάσαντες οἰκίαν, καὶ μέχρι τοῦ δωματίου τὴν ἀρχὴν τοῦ τιμητοῦ προαγαγόντες, ἁπάντων ἐποίησαν ἐπίσκοπον καὶ φύλακα τῶν ἐν αὐτῇ (a) γινομένων· οὔτε δεσπότην οἰόμενοι δεῖν ὠμὸν εἶναι περὶ (b) τὰς τιμωρίας οἰκετῶν· οὔτε πατέρα πικρὸν ἢ μαλθακὸν πέρα τοῦ μετρίου περὶ τέκνων ἀγωγάς· οὔτε ἄνδρα περὶ κοινωνίαν γαμετῆς γυναικὸς ἄδικον· οὐ παῖδας γηραιῶν ἀπειθεῖς πατέρων· οὔτε ἀδελφοὺς γνησίους τὸ πλεῖον ἀντὶ τοῦ ἴσου διώκοντας· οὐ συμπόσια καὶ μέθας παννυχίους· οὐκ ἀμελείας καὶ φθορὰς ἡλικιῶν νέων· οὐχ ἱερῶν ἢ τάφων προγονικὰς τιμὰς ἐκλιπούσας· οὐκ ἄλλό τι τῶν παρὰ τὸ καθῆκον ἢ συμφέρον τῇ πόλει πραττομένων οὐδέν (2).

* * Ἐληΐζοντο τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν τὴν κατὰ τῶν βασιλιζόντων (3) αἰτίαν. * *

LXV. Νεμέριος Φάβιος Πίκτωρ καὶ Κόϊντος Φάβιος (c) Μάξιμος καὶ Κόϊντος Ἀλγούνιος (4) πρὸς τὸν Φιλάδελφον Πτολεμαῖον πρεσβεύσαντες περὶ πρεσβείας, καὶ δωρεαῖς U. C. an. 481.

providentiam neque curam ullam gerebant *Graeci*, domesticam ianuam limitem unicuique pro suo libito vivendi esse existimantes. Secus Romani universam domum patefacientes, usque ad ipsum conclave potestatem censoris provehebant, quem videlicet exploratorem inspectoremque omnium quae intus fiunt creabant: quum ne dominum quidem crudelem in puniendis servis esse vellent, neque patrem immodice acerbum aut mollem in filiorum educatione, neque virum iniurium in convictu cum coniuge, neque pueros senioribus parentibus non morigeros, neque legitimos fratres plus aequa parte sibi vindicare: neque item symposia ferrent neque comissationes pernoctes, neque negligi aut corrumpi adulescentulorum aetatem, neque sacrorum aut inferiarum traditas a maioribus caerimomonias deseri, neque aliud quicquam praeter decens et utile civitati fieri.

* * Praedae habebant civium facultates, crimini dantes quod regis partibus studerent. * *

65. Numerius Fabius Pictor et Quintus Fabius Maximus et Quintus Algunius ad Ptolemaeum philadelphum, propter legationem *ab hoc Romam antea mis-*

(a) Codices αὐταῖς. (b) Ita codd. περὶ cum quarto casu heic et infra; quamquam antea cum secundo: (c) Codex Φάκιος pro Φάβιος, ut cap. XXV.

(1) Instar omnium sit Xenophon in *Lacedaemoniorum republica* cap. IV. et VI.

(2) Censura apud Romanos instituta est anno CCCXI, teste Livio IV. 8. *Sequitur annus haud dubiis consulibus, M. Geganio Macerino iterum T. Quinctio Capitolino quintum consulibus. Idem hic annus censurae initium fuit.* Eo ipso in anno CCCXI. abrumpi ac desinere editam, ante mea inventa. Dionysii historiam, dixi superius ad excerptorum capitulum I. Hoc autem excerptorum loco, id est in verbo οὐδέν, desinit unus ex meis codicibus; sed pergit alter. Iam memorato censurae romanae initio, prodest meminisse eius quoque finis, qui accidit ex decreto senatus, Symmachi oratoris aetate, qui etiam de illa abolenda orationem scripsit, ut ait epist. lib. IV. 29. V. 9. Ergo hic magistratus plus octingentis annis Romae mansit.

(3) Loquitur Dionysius de urbe aliqua partium Pyrrhi studiosa.

(4) Nomina romanorum legatorum ad Philadelphum unus, quod legerim, Valerius Max. antehac ediderat IV. 3. 9.; qui sane differt a Dionysio, primum quia Q. Fabium facit principem legationis, non *Numerium Fabium Pictorem*, uti Dionysius. Iterum quia postremum legatum dicit *Ogulnium*, at Dionysius *Algunium*. Notant tamen intepretes apud Valerium, id nomen in codicibus varie admodum scribi. Et quidem apud Eutropium lib. II. *Ogulnius* haud procul eo tempore consul dicitur.

ἰδίαις τιμηθέντες ὑπ' αὐτοῦ (ἦρχε δὲ τῆς Αἰγύπτου δεύτερος μετὰ τὸν μακεδόνα Ἀλέξανδρον), ἐπειδὴ κατέπλευσαν εἰς τὴν πόλιν τά τε ἄλλα ἀπήγγειλαν, ὅσα διεπράξαντο κατὰ τὴν ἀποδημίαν, καὶ τὰς δωρεὰς, ἃς παρὰ τοῦ βασιλέως ἔλαβον, εἰς τὸ δημόσιον ἀνήνεγκαν· οὓς ἡ βουλὴ, πάντων ἀγασθεῖσα τῶν ἔργων, οὐκ εἴασε δημοσιῶσαι τὰς βασιλικὰς χάριτας, ἀλλ' εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἀπενέγκασθαι, τιμὰς ἀρετῆς καὶ κόσμους ἐκγόνοις.

LXVI. Οἱ Βρέττιοι ἑκόντες Ῥωμαίοις, τὴν ἡμίσειαν τῆς ὀρεινῆς παρέδωκαν αὐτοῖς, ἣ καλεῖται μὲν Σίλα (1), μεστὴ δ' ἐστὶν ὕλης εἰς οἰκοδομάς τε καὶ ναυπηγίας καὶ πᾶσαν ἄλλην κατασκευὴν εὐθέτου· πολλὴ μὲν γὰρ ἐλάτη πέφυκεν οὐρανομήκης ἐν αὐτῇ, πολλὴ δὲ αἴγειρος, πολλὴ δὲ πίειρα πεύκη, ὀξύη τε, καὶ φηγὸς ἀμφιλαφὴς, καὶ μελίαι τοῖς διαρρεούσαις λιβάσι πιαινόμεναι (a)· καὶ πᾶσα ἄλλη βαθεῖα συμφαινομένη τοῖς κλάδοις ὕλη, σκιερὸν ἀποτελοῦσα δι' ὅλης ἡμέρας τὸ ὄρος· ἐξ ἧς ἡ μὲν ἔγγιστα θαλάττης καὶ ποταμῶν φυομένη, τμηθεῖσα τὴν ἀπὸ ῥίζης τομὴν ὁλόκληρος ἐπὶ τοὺς λιμένας τοὺς ἔγγιστα κατάγεται, πάσῃ διαρκὴς Ἰταλίᾳ πρός τε τὰ ναυτικὰ, καὶ πρὸς τὰς τῶν οἰκιῶν κατασκευάς· ἡ δὲ ἄνω θαλάττης καὶ ποταμῶν πρόσω, κορμασθεῖσα κατὰ μέρη, κώπας τε παρέχει καὶ κόντους καὶ ὅπλων παντοῖα καὶ σκεύη τὰ κατοικίδια· φοράδην ὑπ' ἀνθρώπων κομιζομένη· ἡ δὲ πλείστη καὶ πιοτάτη πιττουργεῖται (b) καὶ παρέχει πασῶν ὧν ἴσμεν ἡμεῖς εὐωδεστάτην τε καὶ γλυκυτάτην τὴν καλουμένην βρεττίαν (c) πίτταν·

sam, legati iverunt, singulique ab eo donis adfecti sunt. Is autem Ptolemaeus regnabat in Aegypto alter hoc nomine post Alexandrum macedonem. In urbem reversi cum accuratam legationis rationem reddiderunt, tum munera, quae abs rege acceperant, in publicum aerarium intulerunt. Quos senatus omnium causa quae fecerant collaudavit, neque regiam largitionem publicari passus est, verum in legatorum domibus manere voluit, virtutis praemium et posterorum decoramentum.

66. Bruttii sponte Romanis dediti dimidium suae regionis montanae iis concesserunt, quae Sila dicitur, plenum materie ad aedificationes et naves compingendas et ad alium quemvis usum commodissima. Multa quippe abies procera ibi est, multa alnus et pinguis picea et cerrus et pinus et ramosa fagus et fraxini, labentium rivulorum humore abunde nutritae, et omnigena arbor consertis ramis densam speciem exhibens, umbrosumque faciens tota die montem. Ea materies, quae quidem vicina mari aut fluviis nascitur, caesa radicitus integro fuste ad portus proximos aggeritur, sufficitque universae Italiae ad rem nauticam et domorum aedificationem. Quae autem procul mari et fluviis est, in frusta caeditur, remosque suppeditat et contos et varia arma et vasa domestica, eaque humanis humeris de monte convehitur. Maxima denique pars pinguissimam resinam exsudat, exhibetque omnium, quas nos quidem novimus,

(a) Cod. πιαινόμενοι. (b) Cod. πιτουργεῖται. (c) Codex habet χρεττίαν. Videbatur autem omnino scribendum βρεττίαν. Plinius enim XIV. sect. 25. ait: *pix in Italia ad vasa vino condendo maxime probatur bruttia. Fit e piceae resina.* Item XVI. sect. 22. *picem fundit: haec coagulata bruttiae cognomen accepit.* Tum nos superius capp. XXV. et LXV. vidimus scriptam litteram K pro B, Φάκιος pro Φάβιος.

(1) Locum Dionysii illustrat Strabo VI. 1. ff. 10. Conferatur autem ipse Dionysius *antiq.* lib. I. 37.

ἀφ' ἧς μεγάλας ὁ τῶν Ῥωμαίων δῆμος καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐκ τῶν μισθώσεων λαμβάνει προσόδους.

LXVII. Ἐγένετο δ' ἑτέρα ἐπανάστασις ἐν τῇ πόλει τῶν Ῥηγίνων ὑπὸ τῆς καταλειφθείσης αὐτόθι ῥωμαϊκῆς καὶ συμμαχικῆς φρουρᾶς (1)· καὶ δι' αὐτὴν σφαγαί τε πολλῶν ἀνθρώπων καὶ φυγαί· τούτους τιμωρησόμενος τοὺς ἀποστάντας ἄτερος (a) τῶν ὑπάτων Γάιος Γενύκιος ἐξήγαγε τὴν στρατιάν· γενόμενος δὲ τῆς πόλεως ἐγκρατής, Ῥηγίνων μὲν τοῖς φυγάσι ἀπέδωκε τὰ ἑαυτῶν ἔχειν, τοὺς δὲ ἐπιθεμένους τῇ πόλει συλλαβών, δεσμίους εἰς Ῥώμην ἀπήγαγεν· ἐφ' οἷς οὕτως ὠργίσθη καὶ ἠγανάκτησεν ἥ τε βουλὴ καὶ ὁ δῆμος, ὥστε μηδεμίαν γνώμην ἐπιεικῆ γενέσθαι περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ πάσαις ταῖς φυλαῖς διὰ πάντων τῶν ἐν ταῖς αἰτίαις τὸν ἐπὶ τοῖς κακούργοις τεταγμένον ὑπὸ τῶν νόμων καταψηφισθῆναι θάνατον· κυρωθέντος δὲ τοῦ περὶ τῆς τιμωρίας δόγματος, πάτταλοί τε κατεπάγησαν ἐν ἀγορᾷ, καὶ παραγόμενοι κατὰ τριακοσίους ἄνδρας, περιηγμένοι τοὺς ἀγκῶνας ὀπίσω, προσεδοῦντο τοῖς παττάλοις γυμνοί· ἔπειτα μάστιξιν αἰκισθέντες ἁπάντων ὁρώντων ἀπεκόπτοντο τῷ πελέκει τοὺς ὑπὸ ταῖς κεφαλαῖς νωτιαίους τένοντας· εἶτα μετὰ τούτους ἕτεροι τριακόσιοι, καὶ αὖθις ἄλλοι τοσοῦτοι διεφθάρησαν· οἱ σύμπαντες τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι (2)· καὶ οὐδὲ ταφῆς ἔτυχον, ἀλλ' ἑλκυσθέντες U. C. an. 483.

odoratissimam suavissimamque vulgo dictam picem bruttiam, ex qua magnos annuos reditus romanus populus percipit locationum nomine.

67. Altera seditio Rhegii conflata est a relicto ibi romano socialique praesidio, atque ob eam causam caedes complurium hominum et exilia. Ad hos rebelles puniendos alter consulum Caius Genucius eduxit exercitum, potitusque urbe, Rheginis primum exulibus rem ablatam restituit: mox comprehensos qui urbis regimen occupaverant vinctos Romam misit. In quos adeo exarsit senatus populique ira, ut nullum mitius suffragium ferretur, sed ab omnibus coniunctim tribubus adversus omnes, qui eo crimine se obstrinxerant, statutum legibus supplicium decerneretur. Ergo necis dicta sententia, pali defiguntur in foro, productique viri treceteni, ligatis post tergum cubitis, nudi palis vinciuntur. Deinde coram populo verberatis securi caeduntur cervicis nervi dorsuales: post hos rursus alii trecenti, tum alii totidem occiduntur: donec interfectorum summa quatuor mille quingenti fuere. Neque sepulturae mandati sunt, verum per-

(a) Ita cod. ἄτερος attice pro ἕτερος.

(1) Superius cap. LX. memorata fuit Decii campani seditio, Rhegiique occupatio, anno urbis CCCCLXXIV. Nunc eius facinoris poena scribitur a Dionysio post decennium. Tantundem enim temporis dilata fuit poena a Romanis, teste locuplete Livio XXVIII. 28. Dicitur autem *altera* seditio, sive quia Dionysius in opere integro plures Rhegii seditiones fortasse scripserat, sive quia aliam nescio quam alicuius regionis italicae memoraverat.

(2) Non est improbabilis Polybii opinio, qui cius legionis partem maximam in ipsa Rhegii expugnatione a Romanis caesam narrat lib. I. 7; amplius autem trecentos milites captos Romamque missos atque ibidem necatos. Sane et eo paene decennio, quod ab occupato per scelus Rhegio ad sontium supplicium effluxit, multi ex illa legione periisse videntur, praesertim quum et Crotonem eo intervallo ceperint ibique Romanos trucidaverint, teste Zonara VIII. 6.

ἐκ τῆς ἀγορᾶς εἰς ἀναπεπταμένον τι πρὸ τῆς πόλεως χωρίον, ὑπὸ οἰωνῶν καὶ κυνῶν διεφθάρησαν.

U. C. an. 485. LXVIII. * * Τὸ ἄπορον πλῆθος, ᾧ (a) καλῶν καὶ δικαίων φροντὶς ἦν οὐδεμία, παρακρουσθὲν ὑπὸ σαυνίτου τινὸς (1), εἰς τὸ αὐτὸ συνέρχεται· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν ἄγραυλον καὶ πλείονα τὸν βίον εἶχεν· ἐπεὶ δὲ πλεῖον ἤδη καὶ ἀξιόμαχον ἐδόκει γεγονέναι, πόλιν ἐχυρὰν καταλαμβάνεται, ὅθεν ὁρμώμενον ἐληΐζετο πᾶσαν τὴν κύκλῳ χώραν· ἐπὶ τούτους ἐξήγαγον στρατιὰν οἱ ὕπατοι· καὶ οὐ πολλῇ σὺν πραγματείᾳ τὴν πόλιν αἱρησάμενοι, τοὺς μὲν αἰτίους τῆς ἀποστάσεως, αἰκισάμενοι ῥάβδοις, ἀπέκτειναν· τοὺς δὲ λοιποὺς ἐλαφυροπώλησαν. Ἔτυχε τῷ πρότερον ἐνιαυτῷ πεπραμένη μετὰ τῶν ἄλλων δορυκτήτων ἡ γῆ, καὶ τὸ πεσὸν ἀπὸ τῆς τιμῆς ἀργύριον διῃρημένον τοῖς πολίταις (2).

tracti e foro in proximum urbi patentem locum, ab avibus canibusque vorabantur.

68. * * Inops turba cui nulla cura inerat iusti et honesti, a quodam samnite decepta in unum coit. Et primum quidem in montibus silvestrem plerumque vitam degebat. Sed mox quum numero crevisset, bellandoque apta sibi videretur, urbem munitam occupavit, ex qua factis incursionibus universam circum regionem populabatur. In hos cum exercitu profecti sunt consules, ac sine multo labore, capta urbe, seditionis auctores virgis caesos occiderunt, reliquos sub hasta vendiderunt. Anno ante quam haec gererentur ager hostilis cum aliis manubiis venditus fuerat, argentumque e pretio confectum civibus distributum.

(a) Deest in cod. ᾧ. Et quidem Vicecomes in suis, quas non semel laudavi ad Dionysium meum observationibus addebat ἐν ᾧ. Ego vero malui ᾧ.

(1) Sine dubio Dionysius hoc loco bellum narrat a Lollio samnite excitatum, cuius luculenta memoria extat apud Zonaram VIII. 7; quam narrationem concludit idem Zonaras dicens, eo tempore auctis opibus Romanos drachmas argenteas usurpare coepisse; id quod mox Dionysius quoque noster dicet. Victoriam Romanorum de latronibus samnitibus circa hoc tempus memorat etiam Syncellus in *chron.* ed. paris. p. 275. Tum paucis interiectis addit idem Syncellus: Ἐν Ῥώμῃ πρῶτον ἀργυροῦν ἐκόπη νόμισμα, *nummus argenteus Romae primum cusus*.

(2) His verbis indicare videtur Dionysius argentum primo Romae signatum, quam rem Plinius XXXIII. sect. 13. in annum CDLXXXV. incidisse ait; Dionysius autem ad superiorem refert. Ut discrepantiam tollerem, videbatur mihi legendum τούτῳ pro τῷ, interpretandumque: *hoc primum anno ager hostilis* etc. sed nihil immutare ausus sum. Agrum autem, quem divenditum ait Dionysius, licet fortasse intelligere sabinum, de quo videndi Florus I. 15, Frontinus *strateg.* IV. 3. 12, Orosius III. 22, Hieronymus et Syncellus in *chronicis*. Denique de argenteae monetae circa hoc tempus apud Romanos origine videsis, praeter laudatum superius Zonaram, Livii quoque epitomen libri XV, et Hieronymum in *chronico*.

Dionysius lib. I. 8. promittit se historiam suam perducturum usque ad primi belli punici initium, quod ait incidisse in tertium annum olympiadis CXXVIII. (nempe in urbis annum CDLXXXVIII.) Promissis autem stetisse Dionysium testatur Photius cod. LXXXIII. Nunc eius excerpta desinunt ante inceptum annum CDLXXXVI, immo fortasse ante CDLXXXVII, si forte bellum samniticum narrat Dionysius (secus atque Zonaras) ad annum CDLXXXVI. quoniam anno priore innuit cusum nummum argenteum, cuius originem Plinius, ut diximus, in annum CDLXXXV. diserte confert. Ergo Dionysius in his a me repertis eclogis ad propositum sibi historiae suae terminum proxime accedit.

ΔΙΩΝΟΣ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΛΛΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

ΜΑΛΙΣΤΑ ΑΠΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ Α ΕΩΣ ΛΕ (1).

α'. Ὅτι Ῥωμύλος ἐπὶ τοῦ Παλλαντίου τὸ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι Ῥώμης σχῆμα διαγράφων, ταῦρον δαμάλει συνέζευξε· τὸν μὲν ταῦρον, ἔξω πρὸς τὸ πεδίον νεύοντα· τὴν δὲ δάμαλιν, πρὸς τὴν πόλιν· συμβολικῶς διὰ τούτων εὐχόμενος, τοὺς μὲν ἄνδρας, φοβεροὺς εἶναι τοῖς ἔξω· τὰς δὲ γυναῖκας, γο- Urbis cond. an. 1.

DIONIS

HISTORIAE ROMANAE ALIA EXCERPTA

PRAESERTIM

EX PRIORIBUS LIBRIS DEPERDITIS XXXV.

1. Romulus in Palatio futurae Romae figuram describens taurum cum iuvenca iugo subiunxit: et taurum quidem exterius, ita ut agrum respiceret; iuvencam urbem versus collocavit. Atque hoc symbolo optare se significavit, ut viri formidabiles externis fierent; feminae, fecundae essent et fideles matresfamilias.

(1) In duobus vaticanae bibliothecae graecis codicibus syllogen quandam observavi hoc titulo praeditam: Συναγωγὴ συλλεγεῖσα ἀπὸ διαφόρων βιβλίων παρὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου καὶ τιμιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυροῦ Μαξίμου τοῦ Πλανούδη, πάνυ ὠφέλιμος: *Sylloge ex variis libris collecta ab admodum sapiente, erudito venerandoque monacho Maximo Planude; valde utilis.* Hanc ego cum legerem, sepositis parumper auctoribus aliis, de quibus alio tempore dicturus sum, partem illam curiosius consideravi, quae tota erat romana historia; hancque protinus ex integro olim Dionis opere a Planude fuisse decerptam, et quidem ipsis auctoris retentis verbis, cognovi. Protinus igitur ad describendam hanc syllogen, quatenus ad ineditas partes pertinebat, incubui; ut eam scilicet huic meo graecorum historicorum volumini adderem; quoniam quo tempore Dionem ex palimpsesto edebam, nondum haec planudea additamenta satis consideraveram. His porro Planudae excerptis alia quaedam, pro temporum ordine, immiscebo ex nobilissimo vaticano inedito florilegio, de quo loquar inferius, cum ex eo plures alias Dionis partes separatim proferam, quae omnes genuinae quidem sunt, sed ad certam rationem temporum revocari nequeunt. (Item quaedam ex Suida Zonaraque fragmenta inseram, quae nunc primum Dionis esse cognoscimus.) Porro has codicum vaticanorum copias, Dionis reapse partes esse, multis indubiisque argumentis palam fit. 1. Nomen ipsum Dionis ter scribitur in his excerptis, ut infra suis locis dicam; idque etiam in palimpsesto usuvenire, alibi dixi. 2. Pars horum excerptorum, quae incidit in partem Dionis editam (quaeque a me idcirco praetermittitur) prorsus congruit cum Dionis cognito indubitatoque textu. Quo pariter argumento usus sum ad comprobandam quoque Dionysii excerptorum verita-

νίμους καὶ πιστὰς οἰκουρούς· εἶτα βῶλον λαβὼν, ἔξωθεν ἔσω ῥίπτει τῆς πόλεως, εὐχόμενος ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων τὰ ταύτης αὔξειν (1).

β'. Ὅτι ἐν Ῥώμῃ θεμελίων ὀρυσσομένων ναοῦ, κεφαλὴ νεοσφαγοῦς ἀνθρώπου εὑρέθη λελυθρωμένη· πρὸς ὅπερ τυῤῥηνὸς μάντις ἔφη τὴν πόλιν κεφαλὴν πολλῶν ἐθνῶν ἔσεσθαι, πλὴν δι' αἵματος καὶ σφαγῶν· κἀντεῦθεν ὁ ταρπήϊος λόφος μετωνομάσθη καπιτωλῖνος (2).

γ'. Ὅτι σημεῖον τὸ μίλιον λέγεται χιλίοις βήμασι μετρούμενον· μίλια γὰρ τὰ χίλια.

An. 245. δ'. Ὅτι δύο κατὰ τὴν Ῥώμην προεχειρίζοντο ὕπατοι· ὡς εἰ συμβαίη τὸν ἕτερον φαῦλον εἶναι, καταφεύγειν ἐπὶ τὸν ἕτερον.

ε'. Ὅτι τριβοῦνος ὁ δήμαρχος λέγεται· ὁ δὲ δικτάτωρ, εἰσηγητής· ὁ δὲ πραίτωρ, στρατηγός· ὁ δὲ κήνσωρ τιμητής· κῆνσος γὰρ ἡ τοῦ πλήθους ἀπαρίθμησις.

An. 263. ϛ'. Ὅτι Μάρκιος τὶς κατὰ Βολούσκων ἀριστεύσας, ἐφ' ᾧ πολλοῖς μὲν χρή-

Tum glebam sumptam extrinsecus in urbem coniecit, cum precibus ut ab externis populis urbs augeretur.

2. Romae quum templi fundamenta iacerentur, caput apparuit nuper occisi hominis cruento tabo conspersum. Quo viso etruscus vates, ait urbem multarum gentium caput fore, non tamen sine sanguine caedibusque. Atque hinc tarpeius collis dictus deinde fuit capitolinus.

3. Milliare dicitur lapis intra mille passus collocatus. Etenim millia dicunt Latini quod Graeci χίλια.

4. Duo Romae consules deligebantur; ut si alter forte ineptus deprehenderetur, ad alterum liceret confugere.

5. Tribunus dicitur a Romanis qui a Graecis δήμαρχος; dictator, εἰσηγητὴς; praetor, στρατηγὸς; censor, τιμητὴς: census enim est populi numeratio.

6. Marcius quidam re praeclare adversus Volscos gesta, pecunia multa mul-

tem. Dionysii enim excerptorum pars prior quae incidebat in partem editam, mera putaque dionysiana erat; ergo etiam illa posterior, quae in lacunam incidebat: Dionis contra pars prior inedita est; quia, ut Dionysius parte ultima, ita Dio parte prima multatus fuit, quod nemo ignorat. 3. Excerpta planudea congruunt interdum cum palimpsesto vaticano a me edito, cum Suida, cum Antonii Melissae et Arsenii florilegiis editis, cum florilegio vaticano inedito; qui auctores ipsum nomen Dionis ponunt. 4. Zonaram Dionis adseclam, immo descriptorem, fuisse tum alii dixerant, tum ego ipse in superioribus excerptis late demonstravi. Iamvero haec quoque posteriora excerpta a Zonara fuisse in opere integro lecta, identidem apparet.

(1) Dionis hoc fragmentum imitatur sive expilat Zonaras annal. VII 3.

(2) Confer Zonaram VII. 10, qui sine dubio ad hunc Dionis locum respicit.

μασι πολλοῖς δὲ σώμασιν αἰχμαλώτοις πρὸς τοῦ ὑπάτου (a) τιμώμενος, τὰ μὲν ἄλλα διωθήσατο, ἠρκέσθη δὲ στεφάνῳ καὶ ἵππῳ πολεμιστηρίῳ, καὶ αἰχμαλώτων ἕνα τῶν αὐτοῦ φίλων αἰτήσας, ἀφῆκεν ἐλεύθερον (1).

ζʹ. Ὅτι συνεχέσιν ἀτυχήμασι Ῥωμαῖοι χρησάμενοι, καὶ δαιμονικὸν τοῦτο νομίσαντες, μίαν τῶν ἑστιάδων κατὰ τὰ πάτρια ζῶσαν κατορύττουσιν, ὡς αἰτίαν γινομένην τῆς θεοβλαβείας, διὰ τὸ προέσθαι τὴν παρθενίαν, μιαῖναι τε μίξει παρανόμῳ τὰ ἱερά (2). An. 273.

ηʹ. Ὅτι τῶν Ῥωμαίων ἁλούσης ὑπὸ Γαλατῶν τῆς πόλεως εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀνασκευασαμένων, ὁ Κάμιλλος φυγὰς ὤν, εἰσπέμπει πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐπιθέσθαι βούλεται τοῖς Γαλάταις· ὡς δὲ διακομίζων τὰ γράμματα εἰς τὸ φρούριον ἀφίκετο, οἱ βάρβαροι τὰ ἴχνη διεσημαίνοντο· καὶ μικροῦ δεῖν καὶ τὸ καταφύγιον ἔλαβον, εἰ μὴ ἱεροὶ χῆνες βοσκόμενοι, τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον διεθρύλλησαν, καὶ τοὺς ἔνδον Ῥωμαίους διυπνίσαντες, τοῖς ὅπλοις παρέστησαν. An. 364.

θʹ. [Οἱ δὲ Γαλάται καταπλαγέντες, ὡς ὑπερμαζώντων αὐτόχρημα τῶν Ῥωμαίων, καὶ διὰ τὴν τρυφὴν ῥιπτούντων τοὺς ἄρτους, ἐσπείσαντο. *Suidas* voc. ὑπερμαζῶ (3).]

tisque captivorum corporibus a consule donatus fuit; quae tamen pleraque omnia ipse recusavit, corona contentus et bellatore equo: tum etiam e captivis unum sibi postulavit amicum suum, quem in libertatem vindicavit.

7. Romani adsiduis adversitatibus conflictantes, quum has divinitus sibi accidere reputarent, Vestalem unam patrio ritu vivam defoderunt; ceu si causa divinae vindictae foret, quoniam abiecta virginitate, scelesto concubitu sacras caerimonias polluerat.

8. Quum Romani, capta a Gallis urbe, Capitolio se conclusissent, Camillus eo tempore exul, nuncium ad illos misit significans se Gallos armis adgressurum. Cumque epistulae lator in munimentum conscendisset; barbari, observatis vestigiis, parum abfuit quin illud asylum caperent; nisi sacri qui ibi alebantur anseres barbarorum ascensionem clangore palam fecissent, excitatosque somno Romanos ad arma convocavissent.

9. [Galli autem admiratione perculsi, quasi reapse Romani rerum copia abundarent, luxusque causa panes iactarent, pacem composuerunt.]

(a) Codices μονάρχου, manifesto mendo pro ὑπάτου vel Ποστουμίου.

(1) Confer Dionysium VI. 94.

(2) Lege Dionysium VIII. 89.

(3) Iam dixi ad Dionysii excerpta mea cap. XXIII. magnopere me arbitrari, locum hunc apud Suidam anonymum pertinere vel ad Dionem vel ad Dionysium. Quare cum ibi omiserim, heic inserendum putavi.

ι'. Ὅτι Σιβύλλης χρησμὸς ἐφάσκετο Καπιτώλιον κεφάλαιον ἔσεσθαι τῆς οἰκουμένης μέχρι τῆς τοῦ κόσμου καταλύσεως (1).

An. 365. ια'. Ὅτι Φευρουάριος (2) φθονήσας Καμίλλῳ, μελέτην τυραννίδος αὐτοῦ κατηγόρησε· τούτου δὲ διωχθέντος, καὶ αὖθις καθόδου τυχόντος, ὡς (a) πολιορκουμένῃ τῇ πατρίδι κατὰ τὴν φυγὴν ἐβοήθησεν, εἰς ἐξέτασιν Φευρουάριος ἄγεται καὶ διώκεται· Κάμιλλος δὲ καὶ τὸν ἐπώνυμον αὐτοῦ μῆνα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐκολόβωσεν.

An. 392. ιβ'. Ὁ Μάλλιος τῷ βασιλεῖ μονομαχήσας Κελτῶν, καὶ τοῦτον καταβαλὼν, τὸν νεκρὸν ἐσκύλευσε· καὶ τὸν περὶ τὸν τράχηλον στρεπτὸν ἀνελόμενος, ὃς ἐπιχώριός ἐστι Κελτοῖς κόσμος, αὐτὸς περιέθετο· καὶ ἀπὸ τοῦδε Τορκουᾶτος πρὸς τῶν πολιτῶν ἐπεκλήθη, ὅπερ ἂν εἴη στρεπτοφόρος· καὶ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ κατέλιπε, μνημεῖον τῆς ἀριστείας.

ιγ'. [Ἀντικαθεζομένων ἀλλήλοις τῶν στρατοπέδων, Μάλλιος τῶν ἀπὸ βουλῆς ἐπιφανὴς τὸν βασιλέα τῶν Κελτῶν τά τε ἄλλα μεγαληγορούμενον, καὶ προσιέναι οἱ τὸν ἄριστον τῶν Ῥωμαίων ἐς ἰδιάζουσαν συμπλοκὴν προκαλούμενον ὑποστὰς, ἐπικαιρίῳ καταβάλλει τραύματι· σκυλεύσας τε τὸν νεκρὸν καὶ τὸν περὶ τὸν τράχηλον στρεπτὸν ἀνελόμενος, ὃς ἐπιχώριός ἐστι κόσμος Κελτοῖς, αὐτὸς περιέθετο· καὶ ἀπὸ τοῦ-

10. Sibyllae oraculum erat, Capitolium orbis caput fore usque ad mundi dissolutionem.

11. Februarius Camillo invidens, de adfectata tyrannide hunc accusavit: quo expulso et mox revocato, quoniam obsessae urbi, exul licet, suppetias tulerat; Februarius in quaestionem raptatus est, indicioque damnatus. Camillus autem homonymum quoque huic homini mensem ceteris breviorem fecit.

12. Manlius ad singulare certamen cum Gallorum rege egressus, hunc prostratum extinctumque spoliavit: colloque detractum, quem ille pro gentili Gallorum ornatu torquem gerebat, ipse sibi circumposuit. Atque hinc Torquatus a civibus appellatus fuit, id est monili ornatus: idque cognomen posteris suis reliquit, praeclari facinoris monumentum.

13. [Cum castra castris opposita essent, Manlius senator illustris cum Gallorum rege, qui cum alia multa magnifice iactabat, tum etiam Romanorum quemque fortissimum ad singulare certamen provocabat, ausus congredi, eum lethali vulnere prostravit, et cadavere spoliato, detractum hostili collo torquem (qui gentilis est Gallorum ornatus) sibi circumdedit. Quam ob rem ci-

(a) Codd. εἰς.

(1) Non ignorabant ethnici mundum aliquando consumptum iri. Ovidius metam. I. 256.

(2) Februarium hunc gallicanarum partium fuisse studiosum narrat Hamartolus ineditus in vat. cod. p. 15; quem adamussim exscribit Cedrenus ed. paris. tom. I. p. 150. Hamartolus ergo ipse Dionem exscripserat? Nequaquam id plane adfirmo; quoniam nec in omni hac narratione consentit, et pro Camillo ponit Manlium Februarii adversarium.

δὲ πρὸς τῶν πολιτῶν Τορκουάτος ἐπεκλήθη, ὅπερ ἂν εἴη στρεπτοφόρος· μνημεῖον δὲ τῆς ἀριστείας τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ καταλέλοιπε. *Ex Suida voc.* Τορκουάτος (1).]

ιδ'. Ὅτι σεισμοῦ κατὰ τὴν Ῥώμην συμβάντος (2), καὶ χάσματος ἐν τῇ ἀγορᾷ γενομένου, σιβύλλειον λόγιον ἦν συνελθεῖν τὸ χάσμα, τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἀνθρώποις ἐμβληθέντος ἐν αὐτῷ· πολλῶν δὲ πολλὰ τῶν τιμίων ἐκεῖσε ῥιπτόντων, καὶ τοῦ χάσματος μηδαμῶς συνιόντος, Κούρτιός τις καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἄριστος ἔφη συνιέναι βέλτιον τῶν ἄλλων τὸ σιβυλλεῖον· τιμιώτατον γὰρ εἶναι χρῆμα πόλει ἀνδρὸς ἀρετήν· καὶ τά τε ὅπλα περιέθετο, καὶ τὸν πολεμικὸν ἵππον ἀνέβη, καὶ ἀτρέπτῳ προσώπῳ ἐλαύνει κατὰ τοῦ χάσματος, καὶ συνῆλθεν ἡ γῆ· ὁ δὲ ἡρωϊκὰς καρποῦται τιμάς. An. 392.

ιε'. [Ὑπατεύοντος Κοΐντου τοῦ Σερβιλίου χάσμα κατὰ μέσην ἀγορὰν διαστάσης τῆς γῆς γέγονε. γνόντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ τῶν Σιβύλλης λογίων, ὅτι συνελεύσεται ἡ γῆ, ἢν τὸ τιμιώτατον ἐν ἀνθρώποις ἐμβληθείη τῷ χάσμασι, ἐπέφερον οἱ μὲν χρυσόν, οἱ δὲ ἄργυρον, οἱ δὲ καρπούς, οἱ δὲ ὅ τι μάλιστα τιμιώτατον, καὶ συμβαίνειν τῶν ὑπὸ τῶν λεγομένων ἱερῶν ὑπελάμβανον· μένοντος δ' οὐδέν τι μεῖον τοῦ χάσματος, Κούρτιος ἀνήρ, ὀφθῆναί τε κάλλιστος, καὶ τὴν ψυχὴν ἄριστος,

ves cum sui Torquatum appellaverunt, id est torque ornatum : idque cognomen, fortitudinis suae monumentum, posteris reliquit.]

14. Romae cum terrae motus accidisset, atque in foro vorago subsedisset, sibyllinum oraculum editum est, tunc hiatum terrae coiturum, cum res inter homines pretiosissima illuc coniiceretur. Multa igitur pretiosa multis illuc iacientibus, neque tamen coeunte voragine; Curtius quidam, corporis dotibus animique praestans, ait se melius, quam ceteros, sibyllinum effatum intelligere : nimirum rem in urbe pretiosissimam esse viri virtutem. Armis itaque sibi circumpositis, bellatore equo conscenso, recto constantique vultu in specum saltu desiliit; continuoque terra naturalem suam aequabilitatem recuperavit. Curtius autem heroicos honores adsecutus est.

15. [Quum in consulatu Quinti Servilii terra ingenti hiatu medio in foro discessisset, Romani ex oraculis sibyllinis cognoverunt, terram esse coituram, si, quod inter homines pretiosissimum esset, in hiatum illum coniiceretur. Quare alii quidem aurum, alii vero argentum, alii fruges, alii aliud, quod quisque pretiosissimum duceret, eo iniecerunt; existimantes, id menti oraculi esse consentaneum. Sed nihilominus permanente voragine, Curtius, vir et egregia corporis specie, et insigni animi fortitudine praeditus, dixit se melius quam ceteros

(1) Hunc, et subsequentes duos, de Torquato, Curtio, et Corvino locos, apud Suidam anonymos, nunc primum comparatis planudeis excerptis, evidenter Dionis esse agnoscimus, eique restituimus.

(2) Immo Zonaras VII. 25. negat voraginem ob terrae motum subsedisse. Nihilominus a Zonara expilatum Dionem, indubitate mox constabit.

ἔφη συνιέναι βέλτιον τῶν ἄλλων τοῦ σιβυλλείου· τιμιώτατον γὰρ εἶναι χρῆμα πόλει ἀνδρὸς ἀρετὴν, καὶ ταύτην ἐπιζητεῖν τὰ ἐκ τῶν λογίων δηλούμενα· καὶ ταῦτα εἰπὼν, τά τε ὅπλα περιέθετο, καὶ εἰς τὸν πολεμικὸν ἵππον ἀνέβη· πάντων δὲ θαυμαζόντων τὸ δρώμενον, ἀτρέπτως ἐλαύνει κατὰ τοῦ χάσματος· συνελθούσης δὲ τῆς γῆς, ἡρωϊκὰς τιμὰς τῷ ἀνδρὶ κατὰ μέσην ἀγορὰν Ῥωμαῖοι ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐπιτελεῖν διέγνωσαν, τόν τε τόπον Λίβερνον ἐκάλεσαν, βωμὸν οἰκοδομήσαντες· ἐξ οὗ δὴ καὶ Βιργίλλιος τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο (1). *Ex Suida voc.* Λίβερνος.]

ιϛʹ. Οὐκ ἔστιν οὐδὲν ζῷον θνητὸν οὐδ' ἄμεινον οὐδ' ἰσχυρότερον ἀνθρώπου· ἢ οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τὰ μὲν ἄλλα πάντα κάτω κέκυφε καὶ ἐς τὴν γῆν ἀεὶ βλέπει; πράττει τε οὐδὲν ὃ μὴ τροφῆς καὶ ἀφροδισίων ἔχεται; οὕτω καὶ ὑπ' αὐτῆς φύσεως ἐς ταῦτα κατακέκριται· μόνοι δὲ ἡμεῖς ἄνω τε ὁρῶμεν καὶ τῷ οὐρανῷ αὐτῷ ὁμιλοῦμεν, καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τῆς γῆς ὑπερφρονοῦμεν, τοῖς δὲ δὴ θεοῖς αὐτοῖς ὡς καὶ ὁμοίοις οὖσιν ἡμῖν σύνεσμεν, ἅτε καὶ φυτὰ καὶ ποιήματα αὐτῶν οὐ γήϊνα ἀλλ' οὐράνια ὄντες· ὑφ' οὗ καὶ αὐτοῦ ἐκείνους πρὸς τὰ ἡμέ-

mentem oraculi sibyllini intelligere. Rem enim in civitate pretiosissimam esse virtutem viri, eamque ab oraculo requiri. His dictis, arma induit, et equum bellicum conscendit; omnibusque factum eius admirantibus, intrepido vultu sese cum equo in voraginem immisit. Cum igitur terra postea coiisset, Romani heroicos honores viro illi in medio foro quotannis habendos esse decreverunt, locumque illum vocarunt Libernum: in quo aram exstruxerunt, unde etiam Virgilius initium fecit.]

16. Nullum mortale animal vel melius vel validius homine est. Nonne cernitis, ut bruta omnia prona sunt terramque despiciunt? nihilque curant praeter nutrimentum et rem veneream? adeo naturae ipsius imperio ad haec destinantur! Soli autem nos superna spectamus, et cum ipso caelo communicamus; terrestria contemnimus, cumque diis ceu naturae nostrae similibus conversamur; quippe qui horum propago creaturaeque sumus, neque terreni sed caelestes. Hinc

(1) Quaenam sit haec Liberni appellatio, et quomodo aut quo in carmine Virgilius ab ea initium sumpserit, nescire omnino se ait Kusterus in scholiis suis ad Suidam. Ego vero hac super re cogitans, sic mihi videor Dionis, ut nunc comperimus, locum posse explicari. Dicit heic Dio Libernum vocatum esse locum ubi fuerat curtia vorago. Quis ergo non agnoscit, curtium lacum dici a Dione, qui fuit in medio foro? praesertim cum idem addat, ibi aram deinde fuisse constitutam; de qua utraque re canit Ovidius fast. VI. 403.

Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras,
Nunc solida est tellus, sed lacus ante fuit.

Confer etiam Livium VII. 6, Plinium XV. sect. 20, Varronem LL. IV. ed. plant. p. 35. Iamvero apud Virgilium ecl. VII. pastorum cantus atque certamen incipit ab infrascripto versu, quem recitat pastor Corydon, sub cuius persona observante Servio latet ipse Virgilius: *nymphae noster amor libethrides.* Porro, ut Servius interpretatur, *libethrides* dicuntur nymphae seu musae a Libethro fonte Boeotiae; et quidem sic generatim vocantur, quia docente Varrone una de tribus musis ex aqua nascitur. Ergo vel Dio legebat apud Virgilium *libernides*, vel apud Dionem legendum a nobis est *libethros*. Aut fortasse Dio graecus homo falsa interpretatione usus est, dum graecam fabulam ad romanam incautus transtulit; ita ut Virgilium non de *Libethro* sed de *Liberno* romano loqui iudicaverit. Utcumque se res habet, ego quidem has meas conjecturas iudicio eruditorum coarguendas probandasve, prout visum fuerit, libenter permitto.

τερα εἴδη καὶ γράφομεν καὶ πλάττομεν· εἰ γὰρ δεῖ δή τι καὶ θρασυνόμενον εἰπεῖν, οὔτ᾽ ἄνθρωπος οὐδὲν ἄλλό ἐστιν ἢ θεὸς σῶμα θνητὸν ἔχων· οὔτε θεὸς ἀλλ᾽ ὅ τι ἢ ἄνθρωπος ἀσώματος· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀθάνατος· ταῦτά τοι καὶ συμπάντων τῶν ἄλλων ζώων προφέρομεν· καὶ οὔτέ τι πεζόν ἐστιν ὃ μὴ τάχει καταληφθὲν, ἢ ἰσχύει δαμασθὲν, ἢ καὶ τέχναις τισὶ συλληφθὲν, δουλούμεθα· οὔτ᾽ ἔνυδρον, οὔτ᾽ ἀεροπόρον· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα τὰ μὲν ἐκ τοῦ βυθοῦ μηδ᾽ ὁρῶντες ἀνέλκομεν, τὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, μὴ δὲ ἐξικνούμενοι κατασύρομεν (1). *Ex florilegio inedito vaticano p. 211.*

ιζ΄. [Μάρκος δὲ Κούρτιος, ἀνὴρ εὐπατρίδης, νέος τὴν ἡλικίαν, ὡραιότατος τὴν μορφὴν, ῥωμαλεώτατος τὴν ἰσχὺν, ἀνδρειότατος τὴν ψυχὴν, φρονήσει διαπρεπὴς, τὸν νοῦν συνεὶς τοῦ χρησμοῦ, περιελθὼν εἰς μέσον ἐδημηγόρησε, λέγων· τί τὴν λογίων ἀσάφειαν, ὦ Ῥωμαῖοι, ἢ ἀμαθίαν ἡμῶν αὐτῶν καταψηφιζόμεθα; ἡμεῖς ἐσμὲν τοῦτο δὴ τὸ ζητούμενόν τε καὶ ἀπορούμενον· οὐ γάρ τι ἄψυχον ἐμψύχου λογισθήσεται βέλτιον, οὐδὲ τὸ ἔννου καὶ ἔμφρονος καὶ λόγῳ κεκοσμημένου, τὸ ἄνουν ἄλογόν τε καὶ ἄφρον προτιμηθήσεται· τί γὰρ ἄν τις ἀνθρώπου προκρίνοιεν, ἵνα τοῦτο ἐς τὴν τῆς γῆς βαλόντες διάστασιν, αὐτὴν συναγάγοιμεν; οὐκ ἐστὶν οὐδὲν ζῶον θνητὸν οὐδ᾽ ἄμεινον, οὐδ᾽ ἰσχυρότερον ἀνθρώπου· εἰ γάρ τι δεῖ καὶ θρασυνόμενον εἰπεῖν, οὔτ᾽ ἄνθρωπος οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ θεὸς σῶμα θνητὸν ἔχων· οὔτε θεὸς ἄλλό τι, ἢ ἄνθρωπος ἀσώματος, κἀντεῦθεν ἀθάνα-

eos ipsos ad imaginem nostram pingimus fingimusque. Quod si paulo audacius loqui licet, nihil aliud homo est nisi deus mortali corpore indutus; nihilque vicissim deus, nisi homo incorporeus; ideoque etiam immortalis. Tantopere autem ceteris animantibus antestamus, ut nihil pedestre sit quod celeritate praeventum, nihil forte quod viribus domitum vel certe artificio irretitum, nobis non subiiciamus. Rursus nihil aquatile aut aereum; nam et pisces ex abysso, invisibiles licet, educimus; et aves caelo sine ulla persecutione detrahimus.

17. [Marcus vero Curtius, vir patricius, aetate iuvenili, forma pulcherrima, viribus maximis, animo fortissimo, prudentia ornatissimus, oraculo intellecto, pro concione dixit: cur obscuritatem oraculi, Quirites, aut tarditatem ingeniorum nostrorum accusamus? Nos ipsi id sumus quod quaeritur, quodque omnesque suspensos tenet. Neque enim inanima praeferenda sunt animatis; neque ea quae mente et intelligentia praedita sunt et sermone ornata, brutis rationis et prudentiae expertibus postponenda. Quam enim rem homini anteponemus, qua iniecta hiatum hunc telluris contrahamus? Nullum mortale animans praestantius homine aut fortius. Quod si adhuc audacius loquendum est, quid est homo, nisi deus corpore mortali circumseptus? aut quid deus est, nisi homo incorporeus, et idcirco

(1) Cum ego hunc locum ex Dione citatum in vaticano florilegio legerem, numquam divinavissem Curtii hanc orationem esse morituri, nisi me Zonaras admonuisset, qui verba eadem, tacito auctore, scribit. Rursus qui Zonaram legunt numquam, credo, divinavissent, verba haec mera puta esse Dionis, nisi nunc vaticanum florilegium rem insperato patefaceret.

τος· καὶ οὐ πόῤῥω τῆς θείας δυνάμεως ἀπηρτήμεθα· ταῦτα ἐγὼ μὲν οὕτω φρονῶ, ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμᾶς τῇ γνώμῃ προσθέσθαι ταύτῃ· καὶ μή τις οἰήσαιτο, ὅτι κλῆρον ποιήσομαι, ἢ κόρην κελεύσω θανεῖν, ἢ μειράκιον (1)· αὐτὸς γὰρ ἐγὼ ἑκὼν ἐμαυτὸν ὑμῖν ἐπιδίδωμι, ἵνα σήμερον αὐτίκα κήρυκα πέμψητέ με καὶ πρεσβευτὴν τοῖς χθονίοις θεοῖς, ἐσόμενον ἀεὶ ὑμῶν προστάτην καὶ σύμμαχον· ταῦτα εἰπὼν ὁ Κούρτιος κ. τ. λ. *E Zonara annal. VII. 25.*]

An. 405. ιη'. Ὅτι Βαλλερίου μέλλοντος ἡγεμόνι τῶν Κελτῶν μονομαχεῖν, κόραξ προσιζάνει τῷ δεξιῷ τούτου βραχίονι, καὶ ἀντιπρόσωπος τῷ Κελτῷ· τοῖς τε ὄνυξιν ἀμύττων τὸ πρόσωπον, καὶ τῇ πτέρυγι καλύπτων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀφύλακτον αὐτὸν τῷ Βαλλερίῳ παρέδωκε· καὶ ὁ Βαλλέριος Κορβῖνος ἐπεκλήθη· κόρβος γὰρ ὁ κόραξ.

ιθ'. [Ποτὲ μὲν τοῖς ὄνυξιν ἀμύττων τὰς παρειάς· ποτὲ δὲ τῷ ῥύγχει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔκοπτεν· ἐπεὶ δὲ προῆλθε τοῦ οἰκείου τάγματος, κόραξ ἐφιζάνει τῷ δεξιῷ τοῦ ἀνδρὸς βραχίονι, ἀντιπρόσωπος τῷ Κελτῷ κατὰ τὸν ἀγῶνα φερόμενος, καὶ τοῖς τε ὄνυξιν ἀμύττων τὸ πρόσωπον, καὶ τῇ πτέρυξιν ἐπικαλύπτων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀφύλακτον τῷ Βαλερίῳ τὸν πολέμιον παραδέδωκε, τήν τε νίκην καὶ ἐπωνυμίαν χαρισάμενος· Κόρβιος γὰρ ἐντεῦθεν ἐκλήθη. *Ex Suida voc.* ἀμύσσειν.]

κ'. Ὅτι Ῥωμαίων Λατίνοις πολεμούντων, καὶ τοῦ μάντεως εἰπόντος Ῥωμαίους νικᾷν, εἰ ὁ ἕτερος τῶν ὑπάτων χθονίοις ἑαυτὸν ἐπιδοίη δαίμοσι, Δέκιος ὁ ὕπατος τὴν πολεμικὴν σκευὴν ἀποθέμενος καὶ τὴν ἱερὰν ἐσθῆτα (2) ἀνα-

immortalis? Neque nos longe a divina virtute absumus. Haec mea sententia est; idemque vobis etiam persuasum esse velim. Neque vero quisquam existimet, me sortem ducturum, aut virginem, puerumve immolari iussurum. Nam ego ipse me pro vobis devoveo, ut me hodie statim caduceatorem et oratorem ad deos inferos ablegetis, patronum semper vestrum adiutoremque futurum. His dictis Curtius *etc.*]

18. Quo tempore Valerius singulare certamen adversus Gallorum ducem susceperat, corvus in eius dextero brachio insedit, rostro adversus Gallum converso; cuius modo faciem unguibus lacerans, modo oculos alis operiens, effecit ad extremum ut improvidus hostis Valerii ictibus pateret. Hinc Valerius dictus fuit Corvinus: corvus enim Romanis est qui Graecis κόραξ.

19. [Nunc unguibus genas lacerans, nunc oculos rostro tundens. Cum autem *Valerius* ex acie sua prodiisset, corvus in dextro eius brachio consedit, qui in Gallum pugnantem adversa fronte involans, unguibusque faciem eius lanians, et alis oculos obtegens, hostem impune feriendum Valerio praebuit, eique cum victoria cognomen etiam dedit. Inde enim Corvinus appellatus est.]

20. Bello Romanorum adversus Latinos, vate victoriam spondente Romanis, si alter consulum diis inferis semet devoveret; Decius consul armis depositis, religiosoque vestimento assumpto, in confertissimum validissimumque hostium cuneum

(1) Respicit ad fabulas graecas; puta Iphigeniae et Minotauri.

(2) Religiosas vestes initiatorum mysteriis memorat Svetonius in Tiberio cap. XXXVI.

λαβὼν, κατὰ τὸ καρτερικώτατον εἰσελαύνει τῶν πολεμίων· καὶ ὁ μὲν πανταχόθεν βαλλόμενος θνήσκει, Ῥωμαίοις δὲ πρὸς τὸ εὐτυχὲς ὁ ἀγὼν ἐτελεύτα.

κα'. Ὅτι Μάλλιος ὁ ὕπατος τὸν ἑαυτοῦ παῖδα μονομαχήσαντα Ποντίῳ τῷ λατίνῳ, καὶ καταβαλόντα τοῦτον, ὡς μὲν ἀριστέα ἐστεφάνωσεν, ὡς δὲ ὑπερβάντα τὰ ἐξ αὐτοῦ τεταγμένα ἐπελέκισεν (1)· ὃ δὴ σὺν ὠμότητι πραχθὲν εὐπειθεστάτους τοῖς ἄρχουσι Ῥωμαίους κατέστησεν. An. 414.

κϐ'. Ὅτι Σαμνῖται Ῥωμαίους αὐλῶσι στενοῖς ἀπολαβόντες, εἰς διαλλαγὰς ἐλθεῖν αἰσχρὰς ἠνάγκασαν, γυμνοὺς ὅπλων ζυγῷ καθ' ἕκαστον ὑποδυομένους ἀφιέντες· ἡ δὲ πόλις τὰς μὲν τοιαύτας σπονδὰς διέλυσε, τοὺς δὲ ταύτας ποιησαμένους ὑπάτους τοῖς πολεμίοις ἐκδίδωσιν, εἰς ἐκείνους τὸ τῆς παρασπονδήσεως ἄγος ἀποτριβομένη. An. 433.

κγ'. Αἱ εὐεργεσίαι ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον προαιρέσει εἰσὶ, καὶ οὐθ' ὑπ' ἀγνοίας, οὐκ ὀργῆς, οὐκ ἀπάτης, οὐκ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων γίνονται· ἀλλ' αὐθαίρετοι παρ' ἑκουσίας καὶ προθύμου τῆς ψυχῆς ἐκτελοῦνται· καὶ διὰ ταῦτα χρὴ τοὺς μὲν πλημμελήσαντάς τι, ἐλεεῖν, νουθετεῖν, παιδεύειν, φιλεῖν, ἀμείβεσθαι· καὶ ὅτάν γε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἑκάτερον γένηται, πολύ που μᾶλλον τοῖς ἤθεσιν ἡμῶν προσήκει τῶν ἀμεινόνων μνημονεύειν ἢ τῶν ἀτοπωτέρων (2).
Ex florilegio vat. p. 46.

se coniecit. Is ergo undique armis adpetitus interiit; Romanis autem fortunatum proelium evasit.

21. Manlius consul filium suum, qui conserta cum Pontio latino manu, hunc postraverat; quatenus victor fuerat, eum coronavit; quatenus autem mandatum eius violaverat, securi percussit. Id porro crudele facinus obedientissimos magistratibus Romanos effecit.

22. A Samnitibus Romani angustis convallibus interclusi ad turpes pacis conditiones adacti fuerunt; singuli videlicet nonnisi armis nudati sub iugum missi evaserunt. Sed enim romana civitas foedus huiusmodi ratum non habuit; immo eos qui id pepigerant consules hostibus dedidit; ipsosque rupti foederis piaculum esse voluit.

23. Recte facta ab hominum voluntate proficiscuntur; et neque a necessitate neque inscitia neque iracundia neque fraude neque alia re huiusmodi progignuntur; sed libera sunt, atque a spontaneo alacrique animi motu procedunt. Quamobrem si quando aliquis peccat, indulgendum ei est, admonitione, institutione, benivolis officiis, certandum est. Et quoniam ab hominibus modo bene modo secus fit; multo magis decet moribus nostris, ut recte factorum quam ut maleficiorum memores simus.

(1) Codex uterque excerptorum habet ἐπελέκησεν. Sed lectionem alteram sequor, quam dat Diodorus siculus XIX. 101; qui auctor nomen quoque novum πελεκισμός a verbo πελεκίζω in vaticanis excerptis p. 95. nobis nuper exhibuit.

(2) Hoc et sequentia fragmenta duo, quae vati-

κδʹ. Μέγα μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τῷ τοὺς ἀδικήσαντάς τι ἀμείνασθαι, δεῖ φρονεῖν· μείζω ἢ δόξαν ἐπὶ τῷ τοὺς εὐεργετήσαντάς τι ἀμείβεσθαι ἔχειν. *Indidem.*

κεʹ. Πεφύκασι γὰρ πάντες ἄνθρωποι πλέον ἀλγεῖν ᾧ ἂν ἀτιμασθῶσιν, ἢ χαίρειν ἐφ' οἷς ἂν εὐεργετηθῶσι· καὶ ῥᾷον γε ἐπεξέρχονται τοῖς λυπήσασί τι σφᾶς, ἢ ἀνθυπουργοῦσι τοῖς εὖ ποιήσασιν. *Indidem.*

An. 471. κϛʹ. Ὅτι τοῦ Δολοβέλλου περαιουμένοις τὸν Τίβεριν ἐπιθεμένου τοῖς Τυρρηνοῖς, ὁ ποταμὸς αἵματός τε καὶ σωμάτων ἐπληρώθη· ὡς τοῖς κατὰ τὴν πόλιν Ῥωμαίοις τὴν ὄψιν τοῦ ποταμίου ῥείθρου σημᾶναι τὸ πέρας τῆς μάχης πρὶν ἀφικέσθαι τὸν ἄγγελον (1).

κζʹ. Ὅτι ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν Τιβέρεως μέχρι Ῥώμης στάδιοι ναυσίποροι ιη (2).

An. 473. κηʹ. Αἱ εὐπραγίαι ἐπειδὰν ἔξω τοῦ συμμέτρου τισὶ γένωνται, συμφορῶν σφίσιν αἰτίαι καθίστανται· προάγουσαι γὰρ αὐτοὺς εἰς τὸ ἔκφρον (οὐδὲ γὰρ ἐθέλει τὸ σῶφρον τῷ χαύνῳ συνεῖναι) τὰ μέγιστα σφάλλουσιν (3).

Ex florilegio vat. p. 103.

24. Iniuria ipsa non sine multo mentis indicio vindicanda est. Longe vero graviore cura utendum est, cum de rependendo beneficio agitur.

25. Natura comparatum est ut omnes homines maiorem dolorem ex iniuria quam laetitiam ex beneficio percipiant. Quare promptius molestos sibi ulciscuntur, quam beneficos remunerantur.

26. Quo tempore Dolabella Etruscos in Tiberis transitu armis adgressus est, flumen adeo sanguine et cadaveribus redundavit, ut qui in urbe erant Romani ex amnis ante fluento quam ex nuncio pugnae exitum cognoverint.

27. A tiberinis ostiis Romam usque navigatio stadiorum XVIII est.

28. Quae modum excedit felicitas, ea malorum causa fit. Nam postquam homines insano tumore extulit (neque enim sobrietas cum vesania habitat) maximopere eos decipit.

canum florilegium ex Dione sumpta habet, heic ego inserui quia videbantur particulae illarum orationum, quae apud caudinas furculas recitatae fuerunt, et de quibus dixi ad Dionysii halic. nova excerpta p. 499. Ceteroquin in harum particularum collocatione non semel fortasse errabo; atque ab aliis cupio meliorem curari. Veritas enim prae omnibus mihi placet.

(1) Lege in hoc volumine Dionysii excerpta cap. XLVIII. p. 510. cum nota 3.

(2) Ergo Dio *stadium* ponit hoc loco pro milliario.

(3) Fragmentum hoc iam editum a me est in prioribus Dionis excerptis cap. XLIIII. p. 168. ex palimpsesto, sed mendosum et mutilum verbis aliquot, quae reapse desunt in palimpsesto. Nunc a florilegio confirmatur fragmentum et persanatur.

Hoc autem commode loco lectores admoneo, caput XLV. priorum excerptorum, quod ego aegerrime ex oblitterata palimpsesti pagina eruebam, occurrere etiam prope ad verbum in valesianis excerptis Reimar. cap. CXLV; de qua re tunc non cogitavi; ibique scribi *ἀνάπαιστα*, uti est etiam in vaticano palimpsesto.

κθ'. Ἀδύνατον γάρ ἐστι μήτε ἐν τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι τεθραμμένους τινὰς, μήτε τὰ αὐτὰ αἰσχρὰ καὶ καλὰ νομίζοντας εἶναι, φίλους ποτὲ ἀλλήλοις γενέσθαι. *Ex florilegio vat. p. 24.*

λ'. Ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ ἀπιστία, ἀεὶ τοῖς τυράννοις σύνεστιν· ἐξ ὧν ἀνάγκη μηδένα ἀκριβῆ φίλον ἔχειν (1). *Indidem.*

λα'. Ἀπιστούμενος καὶ φθονούμενός τις, οὐδένα ἂν καθαρῶς ἀγαπήσειε. *Indidem.*

λβ' Ἡ τῶν τρόπων ὁμοιότης, ἥ τε τοῦ βίου ἰσότης, καὶ τὸ τὰ αὐτὰ τισὶ σφαλερὰ καὶ σωτήρια εἶναι, καὶ ἀληθεῖς καὶ βεβαίας φιλίας, μόνα ποιεῖ· ὅπου δ' ἂν τούτων τί ἐνδεήσῃ, προσποιητὸν μὲν σχῆμα ἑταιρίας ὁρᾶται, ἔρμα δ' οὐδὲν αὐτῆς ἐχέγγυον εὑρίσκεται. *Indidem.*

λγ'. Ὅτι Πόπλιος Βαλλέριος ἄνδρας ἐπὶ κατασκοπεῖν πρὸς τοῦ Πύρρου σταλέντας ἐχειρώσατο, οὓς περινοστῆσαι κελεύσας τὸ στρατόπεδον, ἀφῆκεν ἀπα- An. 474.

29. Fieri nequit ut homines qui diversis moribus innutriti sunt, quique discordibus studiis teneutur, neque in turpitudinis honestique definitione consentiunt, ii amicitiam inter se colant.

30. Ambitio atque perfidia numquam tyrannorum non sunt comites. Quare nec ullum sincerum amicum habere eos necesse est.

31. Is, cui non creditur vel invidetur, neminem vicissim sincere amabit.

32. Morum similitudo vitaeque paritas, et bonorum periculorumque communio, veras firmasque amicitias pariunt. Ubi autem ex his aliquod desideratur, simulatam quidem amicitiae speciem videbis, nullum tamen tutum eius fundamentum invenies.

33. Publius Valerius missos a Pyrrho speculatores cepit; quumque eos exercitum suum perlustrare iussisset, dimisit incolumes; nimirum ut Pyrrho et prae-

(1) Hoc et sequentia duo fragmenta iam ego protuli ex palimpsesto vaticano in hoc volumine p. 170. Nunc quia occurrunt etiam in florilegio, alter codex ex alterius auctoritate egregie confirmatur: praetereaque sedem quoque fragmentorum cognoscimus, quae in florilegio quidem incerta est, quoniam omnia per titulos morales dissipantur; verum in palimpsesto numquam partes auctorum perturbantur. Ergo haec fragmenta pertinent ad Pyrrhi in Italiam transmittentis historiam; et quidem videntur particulae orationis apud Tarentinos recitatae cum de Pyrrho advocando deliberabatur, contradicente Metone. (Dionys. p. 505.) Iam vero fragmentum quoque superius ἀδύνατον γὰρ etc. quoniam in florilegio ponitur ante illud quod incipit ἡ φιλοτιμία, suo in loco retinendum mihi fuit.

θεὶς, ἀπαγγελοῦντας τῷ Πύῤῥῳ τόν τε κόσμον τῆς στρατιᾶς, καὶ πρὸς οἵους καὶ ὅπως ἠσκημένους ἄνδρας ἀγωνιεῖται (1).

λδʹ. Ὅτι Πύῤῥος τοὺς κατὰ τὴν μάχην πεπτωκότας Ῥωμαίους ἐπιμελῶς ἔθαψε· καὶ θαυμάζων τὸ φοβερὸν τοῦ εἴδους τῶν ἀνδρῶν ἔτι διασωζόμενον, καὶ ὅπως ἐναντία πάντες ἔφερον τραύματα, λέγεται ἀνατείνας εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας τοιούτους εὔξασθαι οἱ γενέσθαι συμμάχους· ῥᾳδίως γὰρ ἂν κρατῆσαι τῆς οἰκουμένης.

λεʹ. Ὅτι Κινέας ὁ ῥήτωρ πρεσβευτὴς ἐς Ῥώμην παρὰ Πύῤῥου σταλεὶς, ὡς ἐπανῆλθεν, ἐρωτώμενος παρ' αὐτοῦ περὶ τοῦ τῆς Ῥώμης κόσμου καὶ τῶν ἄλλων, ἀπεκρίνατο, πολλῶν πατρίδα βασιλέων ἑωρακέναι· δεικνὺς τῷ λόγῳ τοιούτους ἅπαντας εἶναι Ῥωμαίους, οἷος αὐτὸς παρὰ τοῖς Ἕλλησι τὰ ἐς ἀρετὴν ὑπείληπται.

λϛʹ. Ἐλλόγιμόν με ὡς ἀληθῶς νομίζεις ἄνδρα εἶναι, ἢ οὔ; εἰ μὲν γὰρ φαῦλος εἰμὶ, πῶς με δώρων κρίνεις ἄξιον; εἰ δὲ χρηστὸς, πῶς με λαβεῖν αὐτὰ κελεύεις (2). *Ex florilegio vat. p. 75.*

λζʹ. Ὅτι ἀντικαθεζομένων μετὰ στρατευμάτων ἀλλήλοις Φαυρικίου καὶ Πύῤῥου, ἀνήρ τις τῶν περὶ τὴν θεραπείαν τοῦ βασιλέως, ὡς τὸν Φαυρίκιον ἀφίκετο δηλητηρίοις φαρμάκοις ἀνελεῖν τὸν Πύῤῥον ὑφιστάμενος, εἴ οἱ τις δοθείη παρ'

claram romani exercitus speciem nunciarent, ac porro eum edocerent quibus cum viris et qua disciplina instructis certaturus esset.

34. Pyrrhus extinctos in proelio Romanos sedulo sepeliendos curavit: admiratusque truces hominum vultus qui in cadaveribus adhuc erant, et quomodo vulnera nemo non adversa excepisset, fertur in caelum sublatis manibus tales sibi exoptasse belli socios: sic enim se universo orbe facile potiturum.

35. Cineas rhetor Romam missus a Pyrrho legatus; postquam reversus est, rogatus a rege de romanae urbis ornatu seu disciplina aliisque rebus, patriam se vidisse multorum regum dixit: quo verbo significabat, tales esse Romanos omnes, qualis ipse inter Graecos Pyrrhus virtute excellere credebatur.

36. Frugi ne me hominem existimas, nec ne? Nam si certe improbus sum, cur me donis dignaris? sin bonus, cur me dona recipere vis?

37. Quum Fabricii Pyrrhique exercitus castra adversa posuissent, vir quidam ex iis qui regii corporis curam gerebant, venit ad Fabricium cum promissis daturum se operam ut Pyrrhum veneno extingueret, siquidem idoneam pecuniae

(1) Confer Dionysii excerpta p. 508.

(2) Haec sententia cum Dionis nomine in florilegio occurrens, iam edita a me fuit p. 175. ex palimpsesto, quo etiam duce utor ut heic eandem collocem. Alioqui numqnam divinassem, eam esse particulam orationis Fabricii ad Pyrrhum. Porro citato in loco corrige μὲ pro τέ.

αὐτοῦ χρημάτων ὠφέλεια· ὃν ὁ Φαυρίκιος ἀποστυγήσας, ἀποπέμπει τῷ Πύρρῳ δέσμιον· ὁ δὲ Πύρρος ἀγασθεὶς, ἀναβοῆσαι λέγεται· οὗτός ἐστι καὶ οὐκ ἄλλος Φαυρίκιος, ὃν δυσχερέστερον ἄν τις παρατρέψειε τῆς οἰκείας ἀρετῆς, ἢ τῆς συνήθους πορείας τὸν ἥλιον.

λη'. Συμβαίνει γὰρ ὡς ἐπὶ πλῆθει τοῖς μὲν ἐκ λογισμοῦ τί δεδιόσιν (a). ὀρθοῦσθαι διὰ προφυλακὴν αὐτοῦ· τοῖς δ' ἀπρονοήτως θρασυνομένοις φθείρεσθαι δι' ἀφυλαξίαν. *Ex florilegio vat. p.* 165. An. 495.

λθ'. Τὸ μὲν σωφρονοῦν καὶ κτᾶται τὰς νίκας καὶ γενομένας φυλάσσει· τὸ δ' ἀσελγαῖνον οὔτε περιγίνεται τινός· κἂν ἄρα εὐτυχήσῃ ποτὲ ἔν τινι, ῥᾷστα αὐτὰ ἀπόλλυσι· κἂν μὲν διασώσῃ τί, χεῖρον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ παρὰ λόγον εὐπραγῆσαι γενόμενον, οὐχ ὅσον οὐκ ἐκείνου τί ὀνίναται, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ προσδιαφθείρεται· ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ παρὰ λόγον θρασυνόμενον, καὶ δεδιέναι ἀλόγως πέφυκεν· ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς τήν τε γνώμην τῇ προνοίᾳ βεβαίαν, καὶ τὴν ἐλπίδα πιστὴν ἐκ τοῦ ἐχεγγύου αὐτῆς ἔχων, οὔτε καταπτήσσειν τινὰ, οὐδ' ὑπερφρονεῖν (b) ἐᾷ· ἡ δ' ἀλόγιστος ἐμπληξία πολλοὺς ἔν τε εὐπραγίαις ἐξαίρει, καὶ ἐν ταῖς συμφοραῖς ταπεινοῖ, οἷα μηδὲν ἔρυμα ἔχουσα, ἀλλ' ἀεὶ τῷ συμπίπτοντι ἐξομοιουμένη (1). *Indidem.*

mercedem impetraret. Fabricius hominem detestatus, vinctum ad Pyrrhum remisit: quam rem admiratus Pyrrhus, exclamasse dicitur; hic est sine dubio Fabricius, quem aegrius quispiam a sua virtute quam solem a consueto cursu detorserit.

38. Plerumque accidit ut qui re considerata metuunt, cavendo evadant periculum: qui autem temere audent, ii propter inconsiderantiam suam pereant.

39. Prudentia victorias adipiscitur easque conservat. Protervitas neque quicquam adquirit umquam; et si forte aliquo successu utitur, facillime eundemmet evertit. Quod si aliquando imprudens homo naufragium evaserit, is repentina felicitate factus deterior, exitium indidem contrahit, nedum ullam utilitatem refert. Natura quippe comparatum est, ut qui absurde audet, idem sine causa formidet. Consideratio enim animum providentiâ confirmat, spemque firmam ex ipsius providentiae viribus contrahens, neminem neque fiduciam despondere neque superbia efferri sinit. At insana stoliditas multos in laetis casibus extollit, in adversis deprimit: quippe quae nullo fundamento nititur, sed pro re nata nunc bene nunc male adficitur.

(a) Cod. δεδιῶσιν. (b) Cod. ὑπερφρονέειν. At palimpsestus ὑπερφρονεῖν.

(1) Fragmentum hoc vaticani florilegii extat partim, et quidem ad litteram, in prioribus Dionis excerptis cap. LXI. p. 181, quae mihi palimpsestus item vaticanus suppeditavit: quo in loco syllabam ῶν pronominis τινῶν video perperam me supplevisse pro ὰ id est τινὰ, uti nunc demonstrat florilegium nondum illo tempore mihi cognitum. Igitur e palimpsesti serie cognoscimus sermonem heic

θεὶς, ἀπαγγελοῦντας τῷ Πύῤῥῳ τόν τε κόσμον τῆς στρατιᾶς, καὶ πρὸς οἵους καὶ ὅπως ἠσκημένους ἄνδρας ἀγωνιεῖται (1).

λδ'. Ὅτι Πύῤῥος τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πεπτωκότας Ῥωμαίους ἐπιμελῶς ἔθαψε· καὶ θαυμάζων τὸ φοβερὸν τοῦ εἴδους τῶν ἀνδρῶν ἔτι διασωζόμενον, καὶ ὅπως ἐναντία πάντες ἔφερον τραύματα, λέγεται ἀνατείνας εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας τοιούτους εὔξασθαι οἱ γενέσθαι συμμάχους· ῥαδίως γὰρ ἂν κρατῆσαι τῆς οἰκουμένης.

λε'. Ὅτι Κιννέας ὁ ῥήτωρ πρεσβευτὴς ἐς Ῥώμην παρὰ Πύῤῥου σταλεὶς, ὡς ἐπανῆλθεν, ἐρωτώμενος παρ' αὐτοῦ περὶ τοῦ τῆς Ῥώμης κόσμου καὶ τῶν ἄλλων, ἀπεκρίνατο, πολλῶν πατρίδα βασιλέων ἑωρακέναι· δεικνὺς τῷ λόγῳ τοιούτους ἅπαντας εἶναι Ῥωμαίους, οἷος αὐτὸς παρὰ τοῖς Ἕλλησι τὰ ἐς ἀρετὴν ὑπείληπται.

λϛ'. Ἐλλόγιμόν με ὡς ἀληθῶς νομίζεις ἄνδρα εἶναι, ἢ οὔ; εἰ μὲν γὰρ φαῦλος εἰμὶ, πῶς με δώρων κρίνεις ἄξιον; εἰ δὲ χρηστὸς, πῶς με λαβεῖν αὐτὰ κελεύεις (2). *Ex florilegio vat. p. 75.*

λζ'. Ὅτι ἀντικαθεζομένων μετὰ τῶν στρατευμάτων ἀλλήλοις Φαυρικίου καὶ Πύῤῥου, ἀνήρ τις τῶν περὶ τὴν θεραπείαν τοῦ βασιλέως, ὡς τὸν Φαυρίκιον ἀφίκετο δηλητηρίοις φαρμάκοις ἀνελεῖν τὸν Πύῤῥον ὑφιστάμενος, εἰ οἱ τίς δοθείη παρ'

claram romani exercitus speciem nunciarent, ac porro eum edocerent quibus cum viris et qua disciplina instructis certaturus esset.

34. Pyrrhus extinctos in proelio Romanos sedulo sepeliendos curavit: admiratusque truces hominum vultus qui in cadaveribus adhuc erant, et quomodo vulnera nemo non adversa excepisset, fertur in caelum sublatis manibus tales sibi exoptasse belli socios: sic enim se universo orbe facile potiturum.

35. Cineas rhetor Romam missus a Pyrrho legatus; postquam reversus est, rogatus a rege de romanae urbis ornatu seu disciplina aliisque rebus, patriam se vidisse multorum regum dixit: quo verbo significabat, tales esse Romanos omnes, qualis ipse inter Graecos Pyrrhus virtute excellere credebatur.

36. Frugi ne me hominem existimas, nec ne? Nam si certe improbus sum, cur me donis dignaris? sin bonus, cur me dona recipere jvis?

37. Quum Fabricii Pyrrhique exercitus castra adversa posuissent, vir quidam ex iis qui regii corporis curam gerebant, venit ad Fabricium cum promissis daturum se operam ut Pyrrhum veneno extingueret, siquidem idoneam pecuniae

(1) Confer Dionysii excerpta p. 508.

(2) Haec sententia cum Dionis nomine in florilegio occurrens, iam edita a me fuit p. 175. ex palimpsesto, quo etiam duce utor ut heic eandem collocem. Alioqui numquam divinassem, eam esse particulam orationis Fabricii ad Pyrrhum. Porro citato in loco corrige μὲ pro τί.

αὐτοῦ χρημάτων ὠφέλεια· ὃν ὁ Φαυρίκιος ἀποστυγήσας, ἀποπέμπει τῷ Πύρρῳ δέσμιον· ὁ δὲ Πύρρος ἀγασθεὶς, ἀναβοῆσαι λέγεται· οὗτός ἐστι καὶ οὐκ ἄλλος Φαυρίκιος, ὃν δυσχερέστερον ἄν τις παρατρέψειε τῆς οἰκείας ἀρετῆς, ἢ τῆς συνήθους πορείας τὸν ἥλιον.

λη΄. Συμβαίνει γὰρ ὡς ἐπὶ πλῆθει τοῖς μὲν ἐκ λογισμοῦ τί δεδιόσιν (a). ὀρθοῦσθαι διὰ προφυλακὴν αὐτοῦ· τοῖς δ' ἀπρονοήτως θρασυνομένοις φθείρεσθαι δι' ἀφυλαξίαν. *Ex florilegio vat. p.* 165. An. 495.

λθ΄. Τὸ μὲν σωφρονοῦν καὶ κτᾶται τὰς νίκας καὶ γενομένας φυλάσσει· τὸ δ' ἀσελγαῖνον οὔτε περιγίνεταί τινός· κἂν ἄρα εὐτυχήσῃ ποτὲ ἔν τινι, ῥᾷστα αὐτὰ ἀπόλλυσι· κἂν μὲν διασώσῃ τί, χεῖρον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ παρὰ λόγον εὐπραγῆσαι γενόμενον, οὐχ ὅσον οὐκ ἐκεῖνο τί ὀνίναται, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ προσδιαφθείρεται· πᾶν γὰρ πᾶν τὸ παρὰ λόγον θρασυνόμενον, καὶ δεδιέναι ἀλόγως πέφυκεν· ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς τήν τε γνώμην τῇ προνοίᾳ βεβαίαν, καὶ τὴν ἐλπίδα πιστὴν ἐκ τοῦ ἐχεγγύου αὐτῆς ἔχων, οὔτε καταπτήσσειν τινὰ, οὐδ' ὑπερφρονεῖν (b) ἐᾷ· ἡ δ' ἀλόγιστος ἐμπληξία πολλοὺς ἔν τε εὐπραγίαις ἐξαίρει, καὶ ἐν ταῖς συμφοραῖς ταπεινοῖ, οἷα μηδὲν ἔρυμα ἔχουσα, ἀλλ' ἀεὶ τῷ συμπίπτοντι ἐξομοιουμένη (1). *Indidem.*

mercedem impetraret. Fabricius hominem detestatus, vinctum ad Pyrrhum remisit: quam rem admiratus Pyrrhus, exclamasse dicitur; hic est sine dubio Fabricius, quem aegrius quispiam a sua virtute quam solem a consueto cursu detorserit.

38. Plerumque accidit ut qui re considerata metuunt, cavendo evadant periculum: qui autem temere audent, ii propter inconsiderantiam suam pereant.

39. Prudentia victorias adipiscitur easque conservat. Protervitas neque quicquam adquirit umquam; et si forte aliquo successu utitur, facillime eundemmet evertit. Quod si aliquando imprudens homo naufragium evaserit, is repentina felicitate factus deterior, exitium indidem contrahit, nedum ullam utilitatem refert. Natura quippe comparatum est, ut qui absurde audet, idem sine causa formidet. Consideratio enim animum providentia confirmat, spemque firmam ex ipsius providentiae viribus contrahens, neminem neque fiduciam despondere neque superbia efferri sinit. At insana stoliditas multos in laetis casibus extollit, in adversis deprimit: quippe quae nullo fundamento nititur, sed pro re nata nunc bene nunc male adficitur.

(a) Cod. δεδιῶσιν. (b) Cod. ὑπερφρονέειν. At palimpsestus ὑπερφρονεῖν.

(1) Fragmentum hoc vaticani florilegii extat partim, et quidem ad litteram, in prioribus Dionis excerptis cap. LXI. p. 181, quae mihi palimpsestus item vaticanus suppeditavit: quo in loco syllabam ὧν pronominis τινῶν video perperam me supplevisse pro ὰ id est τινὰ, uti nunc demonstrat florilegium nondum illo tempore mihi cognitum. Igitur e palimpsesti serie cognoscimus sermonem heic

An. 499. μ'. Ὅτι συμμαχίας ἐκ Λακεδαίμονος τοῖς Καρχηδονίοις ἀφικομένης, Ξάνθος (1) σπαρτιάτης ἀνὴρ τοὺς στρατηγοὺς τῶν ἐγχωρίων κατεμέμφετο, ὅτι δὴ στρατιὰν ἔν τε τοῖς ἱππόταις καὶ τοῖς θηρίοις τὸ κῦρος ἔχουσαν, ὄρεσί τε καὶ δυσχωρίαις ὑποστέλλουσι· παραλαβὼν δὲ τὴν στρατιὰν αὐτὸς, καὶ τάξας τοὺς Καρχηδονίους, πασσυδὶ μικροῦ τὸ τῶν Ῥωμαίων φθείρει στρατόπεδον (2).

An. 504. μα'. Ἡγεῖτο δεῖν τὸν τί δι' ἀπορρήτων πρᾶξαι βουλόμενον, μηδενὶ αὐτὸ τὸ παράπαν ἐμφαίνειν· οὐδένα γὰρ οὕτως ἰσχυρόφρονα εἶναι, ὡς ἀκούσαντά τι, παρατηρῆσαι καὶ σιωπῆσαι αὐτὸ ἐθελῆσαι· ἀλλὰ καὶ πάνυ τοὐναντίον, ὅσῳ ἂν ἀπορρηθῇ τινὶ μὴ εἰπεῖν τί, τόσῳ μᾶλλον αὐτὸν ἐπιθυμεῖν αὐτὸ ἐκλαλῆσαι· καὶ οὕτως ἕτερον παρ' ἑτέρου τὸ ἀπόρρητον ὡς καὶ μόνον μανθάνοντα φημίζειν (3). *Ex florilegio vat. p.* 116.

μβ'. Ὅτι Καρχηδόνιοι πολεμούμενοι παρὰ Ῥωμαίων ὅπλα τε καὶ τριήρεις δι' ἐλάχιστον ἐποιήσαντο· τοὺς μὲν ἀνδριάντας πρὸς τὴν τοῦ χαλκοῦ χρῆσιν συγχωνεύσαντες· καὶ τὴν ξύλωσιν τῶν τε ἰδίων καὶ δημοσίων ἔργων πρὸς τὰς τριήρεις καὶ τὰς μηχανὰς μετενεγκάμενοι, ἔς τε τὰ σχοινία ταῖς τῶν γυναικῶν κόμαις ἀποκειραμέναις χρησάμενοι (4).

40. Lacedaemone Carthaginiensibus copias auxiliares suppeditante, Xanthus spartanus vir punicos duces reprehendebat, qui quum exercitum equitatu et elephantis praecipue validum haberent, in montibus asperisque locis se continerent. Delato autem ad ipsum copiarum imperio, is aciem Carthaginiensium arbitratu suo disposuit, ac romanum exercitum prope universum delevit.

41. Existimabat, nemini omnino id esse dicendum quod secreto peragere vellet: nullum quippe esse hominem tam loquelae suae continentem, qui rem aliquam auditam possit velitque silentio apud se premere. Immo vero quanto quis vehementius praecipit ne cui res pateflat, tanto magis is qui audit efferendi eam propalam cupiditate incenditur. Atque ita alius alii secretum impertiens, tamquam solus ea notitia fruatur, rem diffamat.

42. Carthaginienses a Romanis oppugnati, arma et triremes brevissimo tempore comparaverunt: statuis enim conflatis pro aere usi sunt; ligna e privatis publicisque aedificiis ad triremes et machinas contulerunt; funes denique, tonsis mulieribus, ex crinibus effecerunt.

esse de Poenorum inconsulta audacia bello primo quod cum Romanis in Sicilia gesserunt. Iam superius quoque fragmentum quod in florilegio proxime praecedit, eandemque sententiam habet, sedem heic propriam habere, exploratum est.

(1) Ita codices planudei; quamquam vulgo scribitur Ξάνθιππος.

(2) Lege Polybium lib. I. 32-34.

(3) Similis fere sententia de arcano conservando extat apud Diodorum in vaticanis excerptis p. 52; eaque dicitur de Hamilcare Barca circa urbis annum DIV. Quare apud Dionem, quem florilegus vaticanus laudat, heic fere locum postulare sibi videtur. Quamquam coniectura mea satis fragilis est levisque suspicio.

(4) Haec evenisse tertio bello punico narrat Appianus pun. cap. XCIII, non primo ut Dio; nisi forte in planudeis excerptis translatitium hoc fragmentum est; quod ceteroqui numquam fere fieri vidi neque in his planudeis neque in palimpsesto.

μγ'. Ὅτι Ῥηγοῦλον τὸν στρατηγὸν Ῥωμαίων ἑαλωκότες Καρχηδόνιοι, πρέσβεσιν ἅμα οἰκείοις πρὸς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμπον (1), οἰόμενοι μετρίαν τινὰ τοῦ πολέμου εὑρήσειν κατάθεσιν καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἀντίδοσιν τῇ συμπράξει τοῦ ἀνδρός· ὁ δ' ἐλθὼν, τὰς μὲν συνήθεις τοῖς ὑπατικοῖς τιμὰς διώσατο, οὐ μετεῖναι τῆς πολιτείας αὐτῷ λέγων, ἀφ' οὗπερ ἡ τύχη δεσπότας αὐτῷ Καρχηδονίους ἐπέστησε· παρῄνει τὲ τὰς διαλλαγὰς ἀπείπασθαι, εἰς τὸ ἀνέλπιστον ἤδη ἀφιγμένων τῶν πολεμίων· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀγασθέντες αὐτὸν, τοὺς μὲν πρέσβεις ἀποπέμπουσιν, αὐτὸν δὲ κατέχειν ἠβούλοντο· ὁ δὲ οὐ μενετέον αὐτῷ φήσας ἐν πόλει, ἐν ᾗ τῆς ἴσης οὐ μεθέξει κατὰ τοὺς πατρίους θεσμοὺς πολιτείας, πολέμου νόμῳ δουλεύειν ἑτέροις ἠναγκασμένος, εἵπετο τοῖς Καρχηδονίοις ἑκούσιος· ἔνθα πολλαῖς καὶ δειναῖς αἰκίαις καταναλωθεὶς ἐτελεύτησεν. An. 504.

μδ'. Ὅτι ἐπὶ Μάρκου Κλαυδίου καὶ Τίτου Σεμπρωνίου ὑπάτων μόνῳ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπωνυμίας τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων μετέχειν Ῥωμαῖοι παρεκελεύσαντο (2). An. 514.

με'. Ὁ μὲν πόλεμος καὶ τὰ οἰκεῖα τισὶ σώζει, καὶ τὰ ἀλλότρια προσκτᾶται. ἡ δ' εἰρήνη οὐχ ὅπως τὰ πορισθέντα δι' ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὴν προσαπόλλυσιν (3). *Ex florilegio vat. p. 157.* An. 553.

43. Regulum imperatorem Romanorum captum Carthaginienses, Romam cum legatis suis dimiserunt, sperantes fore ut huius viri intercessione commodam nanciscerentur belli compositionem, et captivorum restitutionem. Ille urbem ingressus consuetos consularium virorum honores recusavit; haud se participem romanae civitatis dictitans, postquam ei fortuna Carthaginienses dominos imposuerat: hortabatur autem ne pacem hostibus concederent, qui de rebus suis desperabant. Romani Regulum admirati, remissis legatis, ipsum retinere volebant. Is tamen manendum sibi in urbe negavit, in qua iam aequo iure pro patriis reip. moribus non esset usurus: ideoque belli lege servire aliis coactus, Carthaginem legatos sponte secutus est; ubi multis dirisque poenis excruciatus interiit.

44. Marco Claudio et Tito Sempronio coss., decretum Romae fuit ut filiorum tantummodo natu maximus patris cognomine uteretur.

45. Bellum et propria quandoque tuetur, et aliena adquirit. Pax autem adeo belli manubias non conservat, ut se ipsam quoque perditum eat.

(1) Historia haec partim exstat apud Reimarum fragm. CXLIX; sed tamen aliis verbis ab eclogario valesiano conformata.

(2) Considerabunt hunc locum philologi homines, ac romanarum antiquitatum rituumque studiosi. Et quidem scribendum videtur ·C· Claudio et ·M· Sempronio consulibus, qui reapse occurrunt in fastis anno urbis DXIV.

(3) Fragmentum hoc orationis Lentuli iam editum a me fuit p. 188. ex palimpsesto; pertinetque ad deliberationem in senatu romano habitam de suscipiendo bello adversus Poenos secundo. Appianus autem pun. cap. LXII. introducit Lentulum perorantem in curia adversus Scipionis sententiam, nolentemque pacem concedi Poenis post bellatum bellum secundum. Adeo traditio historica a dissidentibus auctoribus variisque monumentis permisceri saepe solet!

μϛ'. Συχνοὺς γὰρ αἱ συμφοραὶ διορθοῦσι, καὶ πολλοὶ καλῶς αὐταῖς χρησάμενοι, κρεῖττον ἀπαλλάσσουσι τῶν εὖ καὶ τελείως πραττόντων, καὶ δι' αὐτὸ καὶ ὑβριζόντων· δοκεῖ γάρ πως ἡ κακοπραγία μέρος οὐκ ἐλάχιστον ἔχειν ὠφελείας, ὅτι μήτε ἐκφρονεῖν τοὺς ἀνθρώπους, μήτε ἐξυβρίζειν ἐᾷ· κράτιστον μὲν γάρ ἐστι φύσει πρὸς πάντα τὰ ἀμείνονα τετράφθαι, καὶ τῆς ἐπιθυμίας μέτρον μὴ τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ τὸν λογισμὸν ποιεῖσθαι· ἂν δέ τις ἀδυνατῇ στέργειν τὸ κρεῖττον, λυσιτελεῖ αὐτῷ καὶ ἄκοντι σωφρονεῖν· ὥστε ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ τὸ μὴ πάντα εὖ πράττειν τίθεσθαι. *Ex florilegio vat. p.* 103.

μζ'. Φυλάξασθαι χρὴ μὴ καὶ αὖθις τι τῶν ὁμοίων παθεῖν· ὅπερ που καὶ μόνον ἄν τις ἐκ τῶν συμφορῶν ὠφεληθείη· αἱ μὲν γὰρ εὐπραγίαι σφάλλουσιν ἐστὶν ὅτε τοὺς ἀπερισκέπτως τι δι' αὐτὰς ἐλπίσαντας, ὡς καὶ αὖθις κρατήσοντας (1)· τὰ δὲ δὴ πταίσματα ἀναγκάζει πάντα τινὰ ἐξ αὐτῶν ὧν πεπείραται (a), καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος ἀσφαλῶς προορᾶσθαι (2). *Indidem.*

An. 537. μη'. Ἔγκλημα γ[ὰρ πά]σχω (b) οὐχ ὅτι προπετῶς ἐς τὰς μάχας χωρῶ, οὐδ' ὅτι διὰ κινδύνων στρατηγῶ, ἵνα πολλοὺς μὲν τῶν στρατιωτῶν ἀποβαλὼν, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν πολεμίων ἀποκτείνας, αὐτοκράτωρ τε ὀνομασθῶ, καὶ τὰ

46. Multi adversis casibus emendantur: multi his sapienter utentes, meliores evadunt iis hominibus, quos quia perfecta prosperitas comitata est, idcirco superbe se efferunt. Etenim haud minima calamitatis utilitas est, quod illa homines neque insanire patitur neque superbo fastidio extolli. Profecto praestantissimum foret ad meliora quaeque naturaliter nos esse instructos, ita ut cupiditatibus nostris non potentia sed ratio limites constitueret: sed quoniam nonnulli meliora sectari sponte nesciunt, expedit illis ut saltem inviti sapiant. Quamobrem aliquot fortunae offensiones lucro et felicitati apponendae sunt.

47. Cavendum est ne in eandem calamitatem bis incidamus: quae sane cautela unicum adversorum casuum emolumentum est. Nam prosperitates quidem eos interdum decipiunt, qui postquam semel rem bene gesserunt, aeque iterum se gesturos sperant. Verumtamen adversitates, expertum cogunt in futurum tempus securitati prospicere.

48. Ego accusor, non quia is sim qui temere pugnas conseram, vel qui periculosa imperem, vel qui multis meis amissis militibus multis item hostibus

(a) Male p. 189. πεπείρασαι. (b) Vel ἴσχω. Est enim dubia lectio propter erosam membranam.

(1) Hac sententia, sed aliis verbis concepta, utitur etiam Appianus pun. cap. LXXXVIII.

(2) Hi quatuor versus extant ad litteram in fragmentis fabianae orationis adversus Lentulum editis a me ex palimpsesto p. 189. Confirmatur ergo Dio auctor, testimonio florilegii: tum ab eodem florilegio docemur de propria fragmenti sede. Iam et praecedens fragmentum συχνοὺς etc. quoniam in eadem codicis pagina est, eandemque sententiam continet, heic erat illo ordine collocandum quem in ipso florilegio tenet.

ἐπινίκια πέμψω, ἀλλ' ὅτι βραδύνω καὶ ὅτι μέλλω, καὶ ὅτι τῆς σωτηρίας ὑμῶν ἰσχυρῶς ἀεὶ προορῶμαι (1). *Ex florilegio vat. p.* 157.

μθ'. Ὅσα ἐλαττωθέντες ποτὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐπάθομεν, ταῦτα νικήσαντες αὐτοὺς ἀποδράσομεν· εὖ γὰρ ἴστε, κρατήσαντες μὲν, πάντων ὧν λέγω τευξόμεθα· κρατηθέντες δὲ οὐδὲ τὴν διαφυγὴν ἀσφαλῆ σχήσομεν· τοῦ τε γὰρ κρατήσαντος τὸ πᾶν παραχρῆμα φίλιόν ἐστι, κἂν μισοῦν αὐτὸ τυγχάνῃ· καὶ τὸ νικηθὲν οὐδεὶς οὐδὲ τῶν οἰκείων ἐπιθεραπεύει (2). *Indidem.*

ν'. Πῶς μὲν γὰρ οὐκ ἄτοπον τά τε ἔξω καὶ τὰ πόῤῥω πραττόμενα προθυμεῖσθαι ἡμᾶς κατορθῶσαι, πρὸ τοῦ τὴν πόλιν αὐτὴν ἐπανορθῶσαι; πῶς δ' οὐ σχέτλιον τῶν πολεμίων σπουδάζειν κρατῆσαι, πρὸ τοῦ τὰ σφέτερα εὖ θέσθαι (3); *Indidem.*

να' Εὖ οἶδ' ὅτι καὶ τραχέως δοκῶ ὑμῖν διαλέγεσθαι· ἀλλὰ πρῶτον μὲν λογίσασθε ὅτι καὶ οἱ ἰατροὶ συχνοὺς καὶ καίοντες καὶ τέμνοντες, ὅτ' ἂν μὴ δύνωνται ἄλλως πῶς ὑγιεῖς γενέσθαι, θεραπεύουσιν· ἔπειθ' ὅτι οὔτε ἑκὼν οὔθ' ἡδέως αὐτὰ λέγω· ὥστε ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τοῦθ' ὑμῖν ἐγκαλῶ, ὅτι με εἰς τούτους τοὺς λόγους προηγάγετε· ὑμεῖς δὲ εἴπερ ἄχθεσθε τοῖς εἰρημένοις, μὴ

occisis imperator appellari velim et tropaea in urbem mittere; sed quia cunctor et differo, et quia diligentem salutis vestrae curam gero.

49. Quantum mali victis nobis hostes intulerunt, tantumdem nos victores iisdem rependemus. Certum etenim hoc habetote; si vicerimus, omnia quae dixi nos adsecuturos: sin victi fuerimus, ne fugam quidem tutam nobismet fore. Etenim victori omnes confestim amici fiunt, etiamsi antea inimici extiterint: victum nemo, ne necessarius quidem, officio ullo prosequitur.

50. Quid ni sit absurdum externa et longinqua velle nos emendare, ante quam ipsam civitatem corrigamus? Quid ni rursus arduum sit ad domandos hostes conniti, priusquam res bene nostras composuerimus?

51. Equidem sentio, videri me vobis aspere loqui. Verumtamen primo quidem reputetis velim, multos quoque a medicis urendo caedendoque curari, quando aliter ad sanitatem revocari nequeunt. Deinde aio, me neque sponte mea neque libenter haec dicere. Etenim ego vos obiurgo, quia me ad orationem huiusmodi compulistis: vos autem, si quidem dicta mea gravate perfertis, ne id

(1) Hanc esse particulam ex oratione Fabii cunctatoris sive apud exercitum sive in urbe habitam, nemo dubitabit. Confer Livium XXII. 15.

(2) Haec item particula est vel fabianiae orationis vel potius Minucii magistri equitum, qui pugnae cupidus, Fabio dictatori obloquebatur.

(3) Haec sine dubio particula orationis est in urbe ad populum senatumve dictae.

ποιεῖτε ταῦτα ἐφ' οἷς ἀναγκαίως κακῶς ἀκούετε· εἰ γὰρ δὴ δάκνει τινὰς ὑμῶν τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα, πῶς οὐ πολὺ μᾶλλον καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τὰ ὑφ' ὑμῶν πραττόμενα (1); *Ex florilegio vat. p.* 91.

νβ'. Ἔχει γάρ πικρὸν ὁ τῆς ἀληθείας λόγος, ἐπειδὰν ἄν τις ἀκράτῳ παῤῥησίᾳ χρώμενος, μεγάλων ἀγαθῶν προσδοκίαν ἀφαιρῆται· τὰ δὲ προσηνὴ καὶ ψευδῆ πείθει τοὺς ἀκούοντας. *Indidem p.* 153.

νγ'. Τοῦ υἱοῦ Φαβίου τῷ πατρὶ εἰπόντος, συμμίξωμεν τῷ Ἀννίβᾳ, καὶ ἑκατὸν πάντως οὐκ ἀποβαλοῦμαι, ἔφη αὐτῷ· ἐβούλου δὲ σὺ τῶν ἑκατὸν εἶναι (2); *Indidem.*

An. 538. νδ'. Ὅτι Ἀννίβας τὰς Ῥωμαίων συμφορὰς ὑπ' ὄψιν ἀγαγεῖν τοῖς οἴκοι Καρχηδονίοις μηχανώμενος, τρεῖς μεδίμνους ἀττικοὺς πλήρεις χρυσῶν δακτυλίων ἐς τὴν λίμνην ἀπέπεμπεν, οὓς τοῖς ἱππικοῖς τε καὶ βουλευτικοῖς ἀνδράσι κατὰ τὸν πάτριον νόμον πεικημένοις, σκυλεύσας τὰ σώματα τῶν πεπτωκότων ἀνῄρητο.

νε'. Ὅτι Πτολεμαῖος Αἰγύπτου βασιλεὺς, στάσεως γενομένης, ὀλίγου μέν

oro agatis cuius causa male audire cogimini. Profecto si vestrum nonnullis oratio mea molesta est, quid ni mihi ceterisque omnibus facta vestra molestiora sint?

52. Oratio veritatis ore prolata habet quandam acerbitatem, quotiescumque aliquis magnorum bonorum spe deiicitur, ad quae inflammato studio rapiebatur. Blanda autem et mendax oratio audientium adsensum elicit.

53. Cum Fabii filius parenti diceret: adgrediamur Hannibalem; neque enim plus centum hominibus amittemus; tu vero, inquit pater, in hoc centenario numero esse velles?

54. Hannibal ut impactam Romanis cladem ostentaret Carthaginis civibus, tres modios atticos in portum misit anulorum aureorum plenos, quos equitibus ac senatoriis viris, more patrio hos gestantibus, inter spolianda cadavera detraxerat.

55. Ptolemaeus Aegypti rex, seditionem passus, parum abfuit quin regno excideret.

(1) Fragmentum hoc, itemque sequens, heic collocandum putavi, quia videbatur fortasse petitum ex aliqua oratione quam Fabius dictator in urbe habuerit adversus instituti sui obtrectatores, qui civitatem prope seditiose permiscebant, ita ut denique magistrum equitum Minucium dictatoris imperio aequaverint. Sane Livius XXII. 25. ait Fabium abstinuisse concionibus, quia in oratione minime popularis erat; nec in senatu quidem satis aequis auribus audiebatur. Sed tamen hinc certe arguimus, Fabium in senatu verba fecisse. Tum fortasse Dio, traditiones alias secutus, in concione quoque populari loquentem Fabium fecerat. Hae sunt, benigne lector, coniecturae meae; incertae tamen ac tumultuariae. Fieri enim potest, ut a re vera prorsus aberrem; immo etiam ut aliquando fragmenta alicubi iam edita, ponam; praesertim cum amplum cassianae historiae corpus vix cursim inspicere potuerim dum haec fragmenta prelo supponerem. Quare vereor, ne lectorum saepe venia sublevandus sim.

(2) Occurrit hoc fragmentum etiam in palimpsesto; idque a me editum est p. 193.

τινος ἐξέπεσεν· ἐπαναλαβὼν δ' αὖθις δειναῖς αἰκίαις τὸν δῆμον ἐτιμωρήσατο, ἑφθῶν τὲ καὶ παροπτῶν τὰ τῶν κρατουμένων σώματα· δίκας τὲ μετ' οὐ πολὺ τῆς ὠμότητος ὑποσὰς, νόσῳ χαλεπῇ μεταλλάττει τὸν βίον (1).

νς'. [Ὅτι ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ ἐπιφανοῦς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Σιρὰχ Ἰουδαίοις τὴν πανάρετον σοφίαν ἐξέθετο (2).]

νζ'. Ὅτι Σκηπίων χρηστότητι τρόπων οὐδὲν μεῖον ἢ τοῖς ὅπλοις, ἀθρόον ἀποκλῖναι πρὸς αὐτὸν ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἰβηρίαν παρεσκεύασεν (3).

νη'. Ὅτι ὁ τῶν Ἰβήρων βασιλεὺς ἁλοὺς ὑπὸ Σκηπίωνος, τὰ Ῥωμαίων An. 544.
εἵλετο, ἑαυτόν τε καὶ τὴν οἰκείαν ἐπικράτειαν διδούς· ὁμήρους τὲ παρέχειν ἑτοι-

Verumtamen resumptis viribus, diras a populo poenas repoposcit, elixa scilicet atque assa devictorum corpora exhibens. Cuius saevitiae paulo post poenam ipse luit, diro morbi genere absumptus.

56. [Ptolemaeo epiphane regnante, Iesus Sirachi filius plenum omni virtute librum sapientiae Iudaeis composuit.]

57. Scipio haud minus praestantia morum quam armis, ut universa propemodum Hispania brevi tempore ad se transiret, effecit.

58. Hispanorum rex a Scipione captus romanas partes amplexus est, seque cum omni ditione sua transdidit, atque obsides etiam spondebat. Scipio homi-

(1) Ut hunc Ptolemaeum esse epiphanem existimarem, suadebat mihi Polybii locus a me ipso recitatus p. 412. Sed enim ea quae sequuntur de Scipione maiore in Hispania belligerante, quod tempus incidit in Philopatoris regnum, impellunt me ut de hoc potius rege cogitem; cuius civilia cum Aegyptiis bella memorat Polybius V. 107. XIV. 12, in quibus hunc impurissimum regem atrocibus suppliciis indulsisse, credibile est. Et quidem eiusdem adversus quoque Iudaeos saevitia immanis, immo et adversus reginam sororem coniugemque suam, nec non Cleomenis regis familiam, notissima est. Porro dirum Philopatoris, quem Dio dicit, morbum nemo mirabitur qui foedissimos regis huius mores in historia legerit.

(2) Quamquam sacrae divini huius libri criticae non parum prodesset testimonium Dionis ethnici; nihilominus valde suspicor obreptitiam esse hanc particulam; ideoque et uncis eam inclusi; quia scilicet a Planude eclogario fortasse appicta est. Eius fere generis aliam interpolationem ego ipse coargui in prioribus Dionis excerptis cap. XCIV. p. 212. n. 1. (quam interpolationem, *Pauli* scilicet pro *Plauti*, refutant etiam planudea excerpta.) Haec autem de Siracide particula sumpta videtur a chronico vel paschali vel Eusebii; et quidem postremi huius videsis editionem meam mediolanensem p. 353. cum graeco paschalis chronici textu a me ibidem subiecto, in quo occurrit hoc ipsum epitheton πανάρετος. Illud in planudeo fragmento notabile est, quod is liber dicitur compositus sub Ptolemaeo epiphane; cum tamen vulgo, et quidem ab ipso Eusebio, origo eius ponatur sub evergete Ptolemaeo.

(3) Confer Dionis valesianum excerptum LIX.

μενος ὤν· ὁ δὲ Σκιπίων τὴν συμμαχίαν τοῦ ἀνδρὸς ἀποδεξάμενος, ὁμήρων οὐκ ἔφη δεῖσθαι· τὸ γάρ τοι πιστὸν ἐν τοῖς οἰκείοις ἔχειν ὅπλοις (1).

An. 586. νθ'. Ὅτι Περσεὺς, ὕστατος βασιλεὺς Μακεδονίας, καταλιμπανόμενος ἐν τῷ πρὸς Ῥωμαίους πολέμῳ ὑπὸ τῶν οἰκείων, ἀπογνοὺς, φέρων ἐνεχείρησεν ἑαυτὸν Αἰμιλίῳ Παύλῳ· ὁ δὲ πεσεῖν βουληθέντα πρὸς τοῖς γόνασιν αὐτοῦ, ἀναστήσας καὶ εἰπών, ἄνθρωπε, τί μου καθαιρεῖς τὸ κατόρθωμα, ἐπί τινος βασιλικοῦ θρόνου πάρεδρον αὐτῷ κατεστήσατο (2).

ξ'. Ὅτι Περσεὺς ναῦν τἄλλα τε μεγαλοπρεπῶς, καὶ πέρα τοῦ συνήθους ἐξήσκησε, τὴν εἰρεσίαν ἐπὶ ἑκκαίδεκα στίχους ποιήσας (3).

ξα'. Ὅτι Σκιπίων νέος (4) δι' ἔτη κ' ἐτῶν ἐστρατήγησεν.

ξβ'. Τίς γάρ ποτε καὶ ὅρος ἡλικίας τοῖς γε ἅπαξ ἐκ μειρακίων ἐξελθοῦσι πρὸς τὸ τὰ δέοντα φρονεῖν ἔπεστι; τίς ἀριθμὸς ἐτῶν πρὸς τὸ τὰ προσήκοντα πράττειν ἀποδέδεικται; οὐχ ὅσοι μὲν ἂν τῇ τε φύσει καὶ τῇ τύχῃ χρηστῇ χρήσονται, πάντα ἀπ' ἀρχῆς εὐθὺς ἃ δεῖ καὶ φρονοῦσι καὶ πράττουσιν; οἱ δὲ ἐν

nis societatem admisit; ceteroquin obsidibus opus esse negavit, ab armis propriis habere se cautelam dicens.

59. Perseus Macedonum rex postremus, bello adversus Romanos desertus a suis, desperata fortuna, sponte se Aemilio Paulo dedidit: qui sibi ad genua procumbentem allevans, cur ait, o homo, victoriam meam destruis? Itaque illum in regali throno adsidere sibi mandavit.

60. Perseus navim, cum aliunde magnificam, tum insolitae magnitudinis effecit, cui scilicet remorum ordines sexdecim attribuit.

61. Scipio adulescens, anno aetatis suae quarto supra vigesimum, exercitum ductandum suscepit.

62. Quis aetatis constitutus est terminus (simul ac aliquis e pueris excessit) ad concipiendas dignas officio cogitationes? quis annorum numerus designatus est ad laudabilia facta expromenda? Nonne qui bona indole fortunaque comite utuntur, in cunctis statim convenienter et sapiunt et agunt? Qui

(1) Lege valesianum excerptum LVIII, ubi dicuntur fecisse sui deditionem Mandonius et Indibilis hispani reguli. Lege item Polybium X. 34, apud quem se tradit Edeco.

(2) Consentiunt Plutarchus in *Aemilio* cap. XXVI; Zonaras IX. 23.

(3) Huiusmodi alia navigia memorat etiam Polybius XVIII. 27. XXXVI. 3.

(4) Codices planudei ὁ νέος; quare explicandum esset *Scipio minor*, intelligendusque *Aemilianus*. Atqui sine dubio heic agitur de maiore Scipione, teste Livio XXVI. 18: *P. Cornelius, Publii qui in Hispania ceciderat filius, quatuor et viginti ferme annos natus, professus se petere* etc. *P. Scipioni imperium esse in Hispania iusserunt*. Ea vero res anno urbis contigit DXLIII. Quare vel Dio erravit, scribens eam post bellum Persei, tribuensque Scipioni minori (namque hos duos Scipiones saepe ab historicis fuisse confusos valde exploratum est;) vel hoc certe loco planudea excerpta sunt perturbata, interpolatumque fuit ὁ νέος pro νέος.

τηδὶ τῇ ἡλικίᾳ βραχὺν νοῦν ἔχοντες, οὐδ' ἂν αὖθις ποτὲ, οὐδ' εἰ πολλὰ ἔτι διέλθοι, φρονιμώτεροι γένοιντο· ἀμείνων μὲν γὰρ ἄν τις αὐτὸς ἑαυτοῦ προιούσης τῆς ἡλικίας ὑπάρξειε· ἔννους δὲ ἐξ ἀνοήτου, καὶ ἔμφρων ἐξ ἄφρονος οὐδ' ἂν εἷς ἐκβαίη (1). *Ex florilegio vat. p.* 168.

ξγ'. Μὴ μέντοι τοὺς νέους εἰς ἀθυμίαν, ὡς καὶ κατεγνωσμένους τῷ μηδὲν τῶν δεόντων πράττειν δύνασθαι, ἐμβάλητε· πᾶν γὰρ τοὐναντίον προτρέπεσθαι αὐτοὺς ὀφείλετε, πάντα τὰ προσήκοντα αὐτοῖς προθύμως ποιεῖν ἀσκεῖν, ὡς καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς καὶ πρὸ τοῦ γήρως ληψομένους· ἐκ γὰρ τούτου καὶ τοὺς πρεσβυτέρους βελτίους ποιήσετε· πρῶτον μὲν ἀνταγωνιστὰς πολλοὺς ἀποδείξαντες· ἔπειτ' ἐνδειξάμενοι ὡς καὶ τἆλλα πάντα καὶ τὰς ἡγεμονίας μάλιστα οὐκ ἐξ ἀριθμοῦ ἐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς ἐμφύτου πᾶσι τοῖς πολίταις δώσετε. *Indidem p.* 169.

ξδ'. Ὅτι Σκηπίωνος μαχομένου τοῖς Ἴβηρσιν, οἱ βάρβαροι τοῦτον δείσαντες, ἀποκτείνουσι τὸν αὐτῶν βασιλέα Βορίανθον (a)· ὧν ἀφικόμενοι τινὲς πρὸς Σκηπίωνα, ἆθλα παρ' αὐτοῦ τῶν πεπραγμένων λαβεῖν ἠξίουν· ὁ δὲ ἀποκρίνεται, μηδαμῶς εἶναι Ῥωμαίοις ἔννομον, ἐν ἐπαίνῳ ποιεῖσθαι τὰς κατὰ τῶν στρατηγῶν τοῖς ἀρχομένοις ἐπιχειρουμένας ἐπιβουλάς (2). An. 614.

vero iuvenili aetate exiguam mentem gerunt, ii ne postea quidem, etiamsi anni permulti effluant, prudentiores evadent. Profecto fieri potest ut aliquis procedente aetate meliorem vitam efficiat: verum enimvero cordatus e vecorde, sapiens ex insipiente, numquam quispiam exsistet.

63. Ne igitur adulescentibus fiduciam eripiatis quasi ab iis quicquam commendabile fieri posse desperetis. Immo vero magnopere eos cohortari debetis, ut omnia officia alacriter conentur exsequi, ceu si honores atque magistratus ante etiam senectutem consecuturi sint. Sic enim senes quoque meliores efficietis; primo, quia multos competitores ipsis exhibebitis; iterum, quia demonstrabitis, vos cum alia bona tum etiam imperia, non pro annorum numero sed pro insita cuique homini virtute, cunctis indiscretim civibus fore attributuros.

64. Bello Scipionis adversus Hispanos, barbari hunc timentes, regem suum Viriathum interfecerunt: nonnullique caedis auctores ad Scipionem accedentes, mercedem operis ab eo postulabant. Is vero respondit, nequaquam in romanis moribus esse positum, ut insidias a militibus contra duces structas collaudarent.

(a) Ita scribit etiam Suidas. Quare iam non est cur nomen Βορίανθος portentum videatur Schweighaeusero in scholiis ad Polybium.

(1) Hoc et sequens Dionis fragmentum in florilegio a me repertum hoc loco posui, quia nullus plane dubito quin ad orationem ipsius Scipionis pertineant, quam Livius ab eo ad populum habitam ait, quo die illi adulescentulo imperium militare fuerat commissum. Sic enim Livius loc. cit. *Ceterum post rem actam, ut iam resederat impetus animorum ardorque, silentium subito ortum* etc. *aetatis maxime paenitebat* etc. *Scipio advocata concione, ita de aetate sua imperioque mandato* etc. *disseruit, ut ardorem eum qui resederat excitaret rursus novaretque.*

(2) Gratulemur eclogario nostro Planudae, a quo cognoscimus non solum hoc fragmentum esse Dionis, verum etiam sequens, eadem de re, sed copiosius, a Suida sine auctoris nomine relatum.

ξε'. [Ὅτι βάρβαροί τινες κτείνουσι Βορίανθον τυραννήσαντα, ταύτῃ προσάγεσθαι τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸν ἡγούμενοι ἐς εὔνοιαν· καὶ δὴ ἀφικόμενοι τῶν τοῦ Βοριάνθου αὐθεντῶν τινες, ἆθλα τῶν περὶ τὸν ἄνδρα πεπραγμένων ἠξίουν παρὰ Σκηπίωνος κομίζεσθαι· ὁ δὲ Σκηπίων ἀποκρίνεται, μηδαμῶς εἶναι Ῥωμαίοις ἔννομον, ἐν ἐπαίνῳ ποιεῖσθαι τὰς κατὰ τῶν στρατηγῶν τοῖς ἀρχομένοις ἐπιχειρουμένας ἐπιβουλάς (1). *Ex Suida voc.* Βορίανθος *et voc.* ἐπιβουλή.]

An. 635. ξς'. Ὅτι τὸ μετὰ τὸν πρῶτον τῆς Ῥώμης συνοικισμὸν ἑξακοσιοστὸν τριακοστὸν πέμπτον ἔτος, ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς ἑξακοστῆς τετάρτης ἦν ὀλυμπιάδος.

An. 663. ξζ'. Ὅτι μέλλοντος ἐν Ῥώμῃ τοῦ ἐμφυλίου ἐγείρεσθαι πολέμου, ἄλλά τε πολλὰ Λίβιος καὶ Διόδωρος ἱστόρησαν (2), καὶ ἐξ ἀνεφέλου τοῦ ἀέρος καὶ αἰθρίας πολλῆς ἦχον ἀκουσθῆναι σάλπιγγος, ὀξὺν ἀποκτεινούσης καὶ θρηνώδη τὸν φθόγγον· καὶ τοὺς μὲν ἀκούσαντας ἅπαντας, ἔκφρονας ὑπὸ τοῦ δέους γενέσθαι· τοὺς δὲ τυρρηνῶν μάντεις μεταβολὴν τοῦ γένους καὶ μετακόσμησιν ἀποφήνασθαι σημαίνειν τὸ τέρας· εἶναι μὲν γὰρ ἀνθρώπων ὀκτὼ γένη, διαφερόντων τοῖς ἤθεσιν ἀλλήλων· ἑκάστῳ δὲ ἀφωρίσθαι χρόνον ὑπὸ τοῦ θεοῦ· συμπεραινόμενον ἐνιαυτοῦ μεγάλου περιόδῳ. τῆς δ' οὖν προτέρας περιόδου τελευτώσης, καὶ ἑτέρας ἀνιστα-

65. [Barbari quidam Viriatho tyranno interficiendo existimabant gratiam se inituros apud Romanorum imperatorem. Itaque percussorum nonnulli Scipione adito, praemium patrati facinoris sibi deposcebant. Quibus Scipio respondit, non solere Romanos laudare insidias quas milites adversus duces suos moliti fuissent.]

66. Anno post urbem conditam trigesimo quinto supra sexcentesimum, olympias centesima et sexagesima quarta agebatur.

67. Qua tempestate civile bellum Romae exarsit; inter alia prodigia multa, quae Livius Diodorusque in historiis suis retulerunt, dicitur etiam caelo innube, serenitate maxima, tubae cantus personuisse, acute admodum lugubriterque clangentis: quem qui exaudiverunt, terrore omnes attoniti fuere. At enim etrusci vates mutationem generis humani statusque conversionem eo prodigio significari dixerunt. Esse enim octo humanae naturae status, vitae genere moribusque diversos: atque his suum cuique tempus a Deo esse adtributum; id quod anni magni periodo concludatur. Nunc ergo absoluta prima periodo, atque altera iam incipiente, mirum commoveri sive tellure sive caelo signum: vel certe rerum

(1) Fragmenti huius partem posteriorem sumptam ex Suida voc. ἐπιβουλή transtulerat falso ad Polybium Casaubonus. Partem vero priorem observaverat Gronovius apud eundem Suidam voc. Βορίανθος. Denique Schweighaeuserus retulerat inter historica Polybii fragmenta tom. V. p. 74. monens tamen lectores tum in adnotationibus tum in indice, non videri id Polybii scriptum. Mihi nunc denique contigit, ut Dionem fragmenti auctorem sine dubitatione detegerem.

(2) Non extant, quantum memini, haec prodigia apud Livium ac Diodorum, quae legebat Dio. Nec mirum; quia neutrius historiae pars superstes ad belli socialis civilisque tempora pertingit. Sed tubae certe invisibilis sonitum Romae auditum memorat Zonaras X. 19. ante pugnam philippicam.

μένης κινεῖσθαί τι σημεῖον ἐκ γῆς ἢ οὐρανοῦ θαυμάσιον· ἢ δῆλον εὐθὺς τοῖς τὰ αὐτὰ σοφοῖς γίνεσθαι, ὅτι καὶ τρόποις ἄλλοις καὶ βίοις ἄνθρωποι γεγόνασι χρώμενοι καὶ θεοῖς ἧττον τῶν προτέρων μέλλοντες.

ξη'. Ὅτι τοὺς Ἀθηναίους τὰ Μιθριδάτου φρονήσαντας Σύλλας πολιορκίᾳ περιγενησάμενος, πᾶσαν ἐδέησε μικροῦ πανωλεθρίᾳ διαφθεῖραι τὴν πόλιν, διὰ τὰς εἰς αὐτὸν ἐν τῷ τῆς πολιορκίας χρόνῳ γινομένας ὑπ' αὐτῶν ὕβρεις· εἰ μή τινες Ἀθηναίων φυγάδες καὶ οἱ συστρατευόμενοι Ῥωμαίων ἔπεισαν αὐτὸν στῆσαι τὸν φόνον· καὶ ὃς ἐγκώμιόν τι τῶν πάλαι Ἀθηναίων διεξελθὼν, ἐκείνοις ἔφη χαρίζεσθαι, πολλοῖς μὲν ὀλίγους, ζῶντας δὲ τεθνηκόσιν (1). An. 668.

ξθ'. Ὅτι Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν πρὸς τὴν Μιθριδάτου στρατιὰν μάχῃ εἰς φυγὴν ἐτράπησαν· ὁ δὲ Σύλλας ἀποβὰς τοῦ ἵππου καὶ σημεῖον στρατιωτικὸν ἁρπάσας, ὠθεῖτο διὰ τῶν φευγόντων εἰς τοὺς πολεμίους βοῶν, ὡς ἐγὼ μὲν ἄπειμι, ζωῆς ἐπονειδίστου καὶ φυγῆς εὐκλεῆ θάνατον ἀλλαξάμενος· ὑμεῖς δὲ, ὦ συστρατιῶται, ἢν ἔρηταί τις ποῦ τὸν Σύλλαν ἀπολελοίπατε, φράζειν μεμνημένοι (a) ἐν Ὀρχομενῷ (2)· τούτου ῥηθέντος ἀνέστρεψαν μετ' αἰδοῦς καὶ τῆς ἐς τὸν στρατηγὸν εὐλαβείας, καὶ τῶν πολεμίων ἐκράτησαν. An. 668.

harum intelligentibus palam ilico fieri, nunc iam exsistere homines aliis moribus alioque vitae genere utentes, et qui deorum tutela minore quam veteres usuri essent.

68. Postquam Athenienses mithridaticarum partium studiosos Sylla oppugnando vicit, parum abfuit quin urbem universam summo excidio deleret, propter coniecta adversus eum per obsidionis tempus convicia. Sed enim Athenienses quidam transfugae, tum etiam qui in Syllae exercitu versabantur Romani, persuaserunt ei ut caedium finem faceret. Ipse autem non sine aliqua Atheniensium veterum laude, dixit se priscis illis hos largiri, multis paucos, viventes mortuis.

69. Romani proelio adversus Mithridatem commisso, fugati sunt. Tum vero Sylla equo desiliens, signumque militare manu corripiens, per medios suos fugientes adversus hostem cucurrit clamans, ire se ad commutandam cum nobili morte vitam fugamque turpissimam. Vos vero, commilitones, siquis vos rogaverit ubinam Syllam reliqueritis; ut Orchomeni dicatis, vos admoneo. Illi hoc audito conversi sunt; tum pudore, tum ducis sui reverentia; deque hostibus victoriam retulerunt.

(a) Codices videntur omnino habere μεμνημένους.

(1) Plutarchus in *Sylla* cap. XIV. Apud Orchomenum scilicet urbem proelium illud peragebatur. Dicet aliquis; haec et sequentia aliquot nonne e Plutarcho potius, quam e Dione eclogarius sumpsit? Sed plane inficias ire licet; tum quia vel unica cum palimpsesto vaticano comparatio Dionem nos habere in planudeis excerptis demonstrat; tum quia iam e valesianis ipsis ursinianisque excerptis satis constat a Dione expilatum fuisse Plutarchi praesertim Syllam. Lege Reimarum praef. ff. 12. sqq.

(2) Idem cap. XXI.

ο'. Ὅτι Σύλλας ἑαυτὸν εὐτυχῆ προσαγορεύειν διεκελεύσατο· καί ποτε θέας οὔσης, τὴν Ὁρτησίου φασὶ τοῦ ῥήτορος ἀδελφὴν Βαλλερίαν ἐξόπισθεν τοῦ Σύλλου πορευομένην, ἐπιβαλεῖν τὴν χεῖρα καὶ κροκίδος τοῦ ἱματίου σπάσαι· τοῦ δὲ ἐπιστραφέντος, οὐδὲν δεινὸν, εἰπεῖν, αὐτοκράτορ· ἀλλὰ βούλομαι κἀγὼ μικρὸν εὐτυχίας μεταλαβεῖν(1)· τὸν δ' ὑπερησθῆναί τε τῷ ῥηθέντι, καὶ μετὰ μικρὸν ἀγάγεσθαι τὴν γυναῖκα πρὸς γάμον, τῆς Μετέλλης ἤδη τεθνηκυίας.

οα' Ὅτι Σύλλου καὶ Μαρίου στασιασάντων, καὶ τυραννικώτερον τῶν πραγμάτων ἁπτομένων, μετὰ τὴν τοῦ Μαρίου τελευτὴν, ἐς πᾶν ἐπεξῄει Σύλλας τοῖς ἀντιστασιώταις· ὡς τὴν Μαρίου τελευτὴν, οὐκ ἀπαλλαγὴν ἀλλὰ μεταβολὴν τυραννίδος νομισθῆναι· πάσῃ γὰρ εἰς αὐτοὺς ὠμότητι χρώμενος, τελευτῶν ἔστιν οὓς χρημάτων ἢ κτημάτων ἕνεκα, ἐπ' ὠφελίᾳ τῶν ἑαυτοῦ φίλων ἐτιμωρεῖτο· λέγεται γοῦν Κόϊντον ἄνδρα ἐπιφανῆ ἐπιεικῆ τε καὶ σώφρονα, οὐδετέρας μὲν γεγονότα στάσεως, ἀδοκήτως δὲ ἐν τοῖς προγεγραμμένοις θεασάμενον ἑαυτὸν, οἴμοι τάλας εἰπεῖν, διώκει με τὸ ἐν Ἀλβανοῖς χωρίον (2).

An. 676. οβ'. Ὅτι ἀποδειχθέντος ὑπάτου τοῦ Λεπίδου χαίροντα Σύλλας τῷ γεγονότι Πομπήϊον ἰδὼν, εὖ γε, ἔφη, τῆς σπουδῆς ὦ νεανία, ὅτι Κατούλου πρότερον ἀνηγόρευσας Λέπιδον τοῦ πάντων ἀρίστου πολιτῶν· ὥρα μέν τοι σοι σκοπεῖν, ὅπως ἰσχυρὸν γεγονότα καταγωνίσῃ τὸν ἀντίπαλον(3)· τοῦτο μὲν ὁ Σύλλας ὥσπερ

70. Sylla se felicem appellari mandaverat. Die vero quadam quum ludorum spectaculum esset, aiunt Valeriam Hortensii oratoris sororem, post tergum Syllae praetereuntem, manu iniecta floccum ex eius veste carpsisse. Quo vultum convertente; nihil est, inquit illa, o imperator; nisi quod ego quoque particula felicitatis tuae frui volo. Delectavit magnopere id dictum Syllam; qui paulo post eam sibi uxorem conciliavit, quandoquidem iam Metella mortem cum vita commutaverat.

71. Post Syllae Mariique seditionem, qui tyrannice remp. administrarunt; mortuo iam Mario, Sylla adversarios suos totis viribus persecutus est. Quamobrem Marii interitu non sublata sed mutata tyrannis visa est. Sylla enim omne genus crudelitatis expromens, eo devenit ut pecuniae fundorumque gratia atque ut amicis suis prodesset, inimicos ulcisceretur. Aiunt ergo Quintum hominem nobilem mansuetum atque frugi, qui neutri parti seditiosorum adhaeserat, quum praeter expectationem suam se in proscriptorum albo vidisset, heu me miserum, dixisse! fundus albanus perdit me.

72. Consulatum ineunte Lepido, quum elatum gaudio Pompeium Sylla videret; bene tibi vertat, inquit, o adulescens, studium tuum, qui Lepidum primo loco consulem renunciandum curaveris, prae optimo civium omnium Catulo. Nunc vero fac animum intendas ad propulsandum quem ipse corroborasti adversarium. Id

(1) Plutarchus in *Sylla* cap. XXXV.
(2) Idem cap. XXXI.
(3) Idem cap. XXXIV.

ἀπεθέσπισε· μετ' ὀλίγον γὰρ ἐξυβρίσας εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Λέπιδος, πολέμιος κατέστη τοῖς περὶ τὸν Πομπήιον.

ογ'. Ὅτι κεραυνοῦ ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον ἐνεχθέντος, ἄλλά τε πολλὰ καὶ οἱ τῶν σιβυλλείων χρησμοὶ διεφθάρησαν (1). An. 671.

οδ'. Ὅτι Λούκουλλος ἔλεγεν, ὡς ἕνα βούλοιτο ἂν ἐξελέσθαι κινδύνου Ῥωμαίων, ἢ πάντα τὰ τῶν πολεμίων ἀμαχεὶ λαβεῖν (2).

οε'. Ὅτι Λουκούλλου τὰ Τιγρανόκερτα πολιορκοῦντος, Τιγράνης τοσαύτῃ χειρὶ κατ' αὐτοῦ ἤλασεν, ὥστε καὶ τῶν ἐκεῖ Ῥωμαίων καταγελάσαι καὶ εἰπεῖν ὡς εἰ μὲν πολεμήσοντες ἥκοιεν, ὀλίγοι· εἰ δὲ πρεσβεύσοντες, πολλοὶ παρεῖεν (3).

ος'. Ὅτι Πομπηίου τὴν ἀρχὴν ἐπιπλάστως παραιτουμένου, Ῥώσκιός τις (4) τὴν τοῦ An. 687. δήμου σπουδὴν βλέπων, φθέγξασθαι μὲν οὐδὲν ἐτόλμησε, τὴν δὲ δὴ χεῖρα ἀνατείνων, δύο ἄνδρας ἐκέλευε σφᾶς ἑλέσθαι, ὅπως ἔν γε τούτῳ, τῆς δυναστείας τι τῆς Πομπηίου παρατέμοιτο· ταῦτα οὖν αὐτοῦ χειρονομοῦντος, ὁ ὅμιλος μέγα καὶ ἀπειλητικὸν ἀνέκραγεν, ὥστε κοράκά τινα ὑπερπετόμενον σφῶν ἐκπλαγῆναι καὶ

autem Sylla ceu vaticinans dixit. Paulo enim post superbe se gerens in magistratu Lepidus, cum Pompeio inimicitias gerere coepit.

73. Fulmine in Capitolium illapso, inter alia plura sibyllini quoque libri conflagraverunt.

74. Lucullus aiebat, malle se unum civem romanum periculo eripere, quam universas hostium opes vel sine proelio adipisci.

75. Lucullo Tigranocerta obsidente, Tigranes tanta militum manu adversus eum irruit ut Romanos ibi deprehensos irrideret; paucos dicens, si bellaturi venerant; multos, si legatione functuri.

76. Quum Pompeius simulata modestia *maris* imperium ad se delatum recusaret, Roscius quidam populi erga eum inflammata studia observans, fari quidem nihil audebat; verumtamen manu gesticulans suadebat, ut viros duos ad id munus deligerent; ut hac saltem ratione de Pompeii potentia aliquid detereret. Haec dum Roscius gestu suaderet, turba vehementer minaciterque in tantum clamare coepit, ut corvus qui forte concioni supervolitabat, attonitus deciderit,

(1) Lege Hieronymum in chronico ad olymp. CLXXIV. Dionysius autem halic. IV. 63. latius loquitur, cum sibyllinos ait incensos post olympiadem CLXX.

(2) Plutarchus in *Lucullo* cap. VIII.

(3) Extat hic locus e Xiphilino apud Reimarum Dion. tom. I. p. 76. Dictum idem refert etiam Plutarchus in Lucullo cap. XXVII; unde credibiliter hausit Dio.

(4) Roscius hic plebis tribunus erat. Lege Dionem XXXVI. 25, Livium epitom. lib. IC.

πεσεῖν ὥσπερ ἐμβρόντητον (1)· Κατούλου δέ τινος (2) τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν εἰρηκότος, ἐὰν ἐπὶ ταῦτα ἐκπεμφθεὶς σφαλῇ, οἷα ἐν τοιούτοις φιλεῖ γίνεσθαι, τίνα ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ πρὸς τὰ ἀναγκαιότερα εὑρήσετε; ὁ ὅμιλος σύμπας, ὥσπερ ἀπὸ συγκειμένου τινὸς, ἀνεβόησεν εἰπὼν, σέ (3)· καὶ οὕτως ὁ Πομπήιος τὴν ἡγεμονίαν ἔσχε τῆς θαλάσσης.

οζʹ. Ὅτι Καῖσαρ μὲν τὸν δῆμον ἐξ ἀρχῆς ἐθεράπευε, Κικέρων δὲ ἐπημφοτέριζε τὰ πολλά· καὶ ποτὲ μὲν τῷ δήμῳ, ποτὲ δὲ τῇ γερουσίᾳ προσετίθετο· καὶ διὰ τοῦτο αὐτόμολος ὠνομάζετο.

Tum etiam Catulo, ex optimatibus uno, dicente; quid si Pompeius ad hoc bellum missus humanum aliquid, ut in his fieri solet, passus fuerit; quemnam alium ad necessitates reip. pro eo nanciscemini? populus universus, veluti ex condicto quodam, exclamavit: te, inquam, Catule. Atque ita Pompeius imperium maris recepit.

77. Caesar initio populo adsentabatur; Cicero autem saepe ancipitem se praebebat: ac modo populi modo senatus partes sectabatur. Quare et transfugam eum appellabant.

Exin partes Dionis editae sunt pleraeque omnes, uti ego diligenter codices planudeos cum textu vulgato conferens deprehendi. Sunt autem in codicibus duobus (nam tertius alius planudeus pauciora Dionis fragmenta habet) excerpta edita haec : lib. XXXVI. 33. XXXVII. 18. 19. 22. XXXVIII. 3. 11. 12. XL. 17-19. 27. 15. 63. XLI. 7. sqq. 46. 49. 63. XLII. 5. 49, 58. XLIII. 20. 26. 46. XLIV. 2. (4). 11. 12. 18. 34. 52. XLV. 1. XLVI. 43. XLVII. 8. 10. 49. XLVIII. 33. 34. 38. 39. 42. 44. 51. XLIX. 4. 30. LI. 12. 14. 16. LIII. 2. 12. 13. 16. 19. 24. LIV. 6. 9. 10. 15. 16. 17. 19. 21. 23. LV. 2. 4. 5. 6. 7. 10. 14—22. LVI. 16. 29. 30. 33. 43. 45. 46. LVII. 1. 5. 10. 11. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22. 23. LVIII. 1. 2. 3. 5. 19. 22. 23. 24. 28. LIX. 4. 5. 8. 12. 13. 14. 16. 17. 18. 19. 22. 25. 26. 27. 28. 30. LX. 6. 14. 17. 22. 29. 30. 33. (5) 35. LXI. 1. 2. 4. 5. 7. 9, 11. 12. 13. 14. 15. 16. 18. LXII. 4. 5. 14. 16. 18. 24. 26. 28. LXIII. 6. 9. 10. 15. 18. 23. 26. 27. 29. LXIV. 2. 3. 7. 13. LXV. 1. 2. 21. LXVI. 1. 2. 8—19. LXVII. 2. 16. 19. LXVIII. 3. 5. 13. 14. 16. LXIX. 3—6. 11. 14. 17—20. 22. 23. LXX. 2. 3. 4. LXXI. 1. 3. 6. 22. 34. LXXII. 12. 20. 23 (6). LXXIII. 2. 8. 10. 14. 17. LXXIV. 12. 14. LXXV. 4 (7). 14. LXXVI. 6. 7. 9. 10. 15. 16. 17. LXXVII. 3. 7. 10. 14. 21. LXXVIII. 3. 8. 36. LXXIX. 12. 9. 14.

(1) Hactenus extat editum fragmentum de Pompeii electione in reliquiis Dionis lib. XXXVI. 13. Reliqua pars erat inedita; demersa scilicet in lacunam post Catuli abruptam orationem cap. XIX.

(2) Scilicet Catulus a Pompeio laesus, ut dicitur in fragm. 72, nunc vicissim Pompeio adversabatur.

(3) Cicero de lege manilia cap. XX.

(4) In hoc fragmento nominatim appellatur Dio. ὅτι Δίων etc. Sic prorsus in palimpsesto incerta ratione ac prope casu aliquoties sparsimque scribitur: ὅτι Δίων, ὅτι Πολύβιος, ὅτι Διόδωρος, ὅτι Εὐνάπιος, ὅτι Μένανδρος.

(5) Codices planudei in hoc excerpto habent Ἰουδαίῳ Γαλίῳ, ut Xiphilinus, aliique Dionis codices; non Ἰουλίῳ Γαλλίῳ, ut recentiores critici emendaverunt.

(6) Heic iterum scribitur in codicibus ὅτι φησὶ Δίων.

(7) Tertio scribitur in codd. ὅτι Δίων.

Inter vulgata haec , quae idcirco omisi, nonnulla inedita delitescebant , quae libenter admodum heic subicio. (Scripta enim Dionis facile prae ceteris augeri possunt, consultis codicibus, propter crebras editi textus lacunas. Itaque non solum mihi, sed Morellio quoque veneto bibliothecario , Dionem aliquantulum augere ope codicis bessarionei ante hos annos contigit.)

οη΄. (*Lib. LIV. inter cap. 21. et 23.*) Ὅτι Κορνηλίου τινὸς (1) αἰτίαν παρὰ τοῦ Καίσαρος (Αὐγούστου) ἐπὶ τῷ τῆς γυναικὸς βίῳ σχόντος, καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ εἰπόντος, ὅτι καὶ εἰδότος καὶ συμβουλεύσαντος αὐτοῦ ἠγάγετο αὐτὴν, περιοργής τε ἐγένετο, καὶ εἶπε μὲν οὐδὲν οὔτε ἔπραξε δεινόν· ἐκπηδήσας δὲ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, ἔπειτα μετ᾽ ὀλίγον ἐπανελθεῖν ἑλόμενος ὡς πρὸς τοὺς φίλους ἔφη, τοῦτο μᾶλλον, καίπερ οὐκ ὀρθῶς ἔχον, ποιῆσαι, ἢ κατὰ χώραν μένων (a) ἀναγκασθῆναί τι κακὸν δρᾶσαι.

οθ΄. (*Lib. LVI. inter cap. 43 et 45.*) Ὅτι Ἀθηνόδωρος (2) μέλλων πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην ἀπαλλάττεσθαι, ἐπείπερ ᾔδει τὸν Καίσαρα, ταχέως μὲν ἀναπτόμενον ἀπὸ θυμοῦ, καὶ θανατηφόρους ψήφους ἐκφέροντα, ταχέως δὲ πάλιν τὸν θυμὸν σβεννύντα καὶ φιλανθρωπευόμενον, κύψας αὐτοῦ πρὸς τὸ οὖς, ὡς δὴ φιλήσων, ὦ Καῖσαρ, ἔφη, μὴ πρότερον ψῆφον κατά τινος ἐξενέγκῃς πρὶν ἂν κατὰ σαυτὸν τὰ κδ΄ γράμματα διέλθῃς· ὁ δὲ στενάξας, ἔτι σου χρήζω, φησί, καὶ συνέσῃ μοι καὶ αὖθις.

π΄. (*Lib. LVIII. inter cap. 5 et 10.*) Ὅτι Τιβέριος οὐκ εὐχερῶς παρέλυε τῆς ἡγεμονίας τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ προβαλλομένους· καὶ πρὸς τοὺς τοῦτο μεμφο-

78. Quidam Cornelius quum apud Caesarem Augustum expostularetur de uxoris moribus ; isque in senatu diceret se , conscio et auctore Caesare , illam duxisse ; etsi Caesari bilis commota est , nihil is tamen acerbum dixit aut egit : sed curia egressus , paulo post eodem rediit , ac familiaribus dixit ; maluisse se , intempestive licet , exire , quam in curia subsistentem mali aliquid necessario patrare.

79. Athenodorus in patriam reversurus , quoniam noverat Caesarem Augustum celeriter ira incalescere ac tum capitales sententias ferre ; rursusque celeriter extincta ira, ad clementiam deflectere ; demittens se ad eius aurem tamquam osculaturus ; o Caesar, inquit, haud ante in quemquam sententiam dicas, quam XXIV litterarum elementa tecum ipse percurreris. Ille autem ingemiscens , adhuc tui, inquit, indigeo; quare mecum diutius manebis.

80. Tiberius magistratus a se creatos haud facile removebat. Iis autem qui huiusmodi morem reprehendebant , hanc narrabat fabulam . Homo quidam pedibus

(a) In alio codice μένον, fortasse pro μένοντα.

(1) Num est ille Cornelius , qui adversus Augustum postea coniuravit , uti narrat Dio noster LV. 14?

(2) Athenodori apud Augustum gratia florentis meminit Dio LII. 36. LVI. 43.

μένους, ἔλεγε τοιάνδε παραβολήν. Ἄνθρωπός τις ἦν τοὺς πόδας ἔχων ἡλκωμένους· τῶν δὲ μυῶν ἐπικαθημένων αὐτοῖς καὶ κεντούντων τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἀπεσόβει ταύτας· ὡς δέ τις τοῦτο ποιεῖν ἐπεχείρησεν, ἄνθρωπε ἀνεβόησεν, ἄφες αὐτὰς, μήπως τούτων ἐπείπερ ἐκορέσθησαν διωχθεισῶν, ἕτεραι ἀντεπέλθωσι λιμώττουσαι, καὶ μείζους μοι προξενήσωσι τὰς ὀδύνας· τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τῶν ἡγεμόνων, ὅτι χρονίζοντες καὶ κορεννύμενοι, πραότερον τοῖς ἀρχομένοις προσφέρονται.

πα'. (*Lib. eod. inter cap.* 11 *et* 13.) Ὅτι ὑπατικὸν ἄνδρα τινὰ ἀνεῖλε Τιβέριος, ἐγκαλέσας αὐτῷ, ὅτι τὸ τῆς αὐτοῦ μορφὴν φέρον νόμισμα φέρων ἐν κόλποις, εἰς ἄφοδον ἀπεχώρησεν (1).

πβ'. (*Lib. LVIII.* 2.) Ὅτι ἡ Λιβία γυμνούς ποτε ἄνδρας ἀπαντήσαντας αὐτῇ, καὶ μέλλοντας διὰ τοῦτο θανατωθήσεσθαι, ἔσωσεν εἰποῦσα, ὅτι οὐδὲν ἀνδριάντων ταῖς σωφρονούσαις οἱ τοιοῦτοι διαφέρουσι (2).

πγ'. (*Lib. LIX. inter cap.* 28. *et* 30.) Ὅτι Γάϊος ἀδελφῇ γνησίᾳ συνῆν· ἐξ οὗ καὶ μάλιστα αὐτῷ φύεσθαι παρὰ τοῖς πολίταις ἤρξατο τὸ μῖσος· ἔργον δὲ μέγα ἢ βασίλειον οὐδὲν αὐτῷ πεπραγμένον· αἴτιον δὲ ἦν ἡ περὶ τὰ ἀχρεῖα σπουδή· ῥήτωρ δὲ ἦν ἄριστος, καὶ γλώσσῃ τῇ ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥωμαίοις πατρίῳ σφόδρα ἠσκημένος.

πδ'. (*Lib. LXVI. post cap.* 19.) Ὅτι κοινὸν ἔρωτα τὸν Τίτον ὠνόμασαν.

exulceratis erat: quibus cum muscae insisterent hominemque compungerent, ipse tamen eas non abigebat. Atque alio id volente facere; o homo, exclamavit, has missas facito; ne si forte iam saturatas expuleris, famelicae aliae superveniant, quae maiorem mihi molestiam creent. Haec Tiberius de magistratibus dicebat, qui tum temporis lapsu tum satietate victi, mitius deinceps cum populis sibi subditis agere solent.

81. Consularem hominem interfecit Tiberius, causatus illum, quod numisma, cui sua imago erat insculpta, in sinu gestans ad latrinas secessisset.

82. Livia viros quosdam, qui sibi nudi occurrerant, proptereaque occidendi erant, incolumes esse iussit; dicens, apud quidem honestas feminas nihil hos differre statuis.

83. Caius Caesar cum sorore germana consuetudinem stupri habebat; eaque praecipua causa fuit cur in civium odium incurreret. Nullum vero regale eius magnumque facinus extabat, propterea quod inepta studia consectabatur. Ceteroquin egregius orator erat, atque in graeca patriaque Romanorum lingua magnopere versatus.

84. Titum delicias et amorem generis humani appellabant.

(1) Simile quid etiam de Caracalla narrat Dio LXXVII. 16.

(2) Fragmentum hoc iam ego edidi in prioribus Dionis excerptis p. 199; nunc tamen repetere id placuit ex planudeis codicibus, tum ob lectionis varietatem, tum ad eius auctorem Dionem confirmandum duorum insuper codicum testimonio.

πε'. Ὅτι καὶ τραγῳδίαν ὁ Τίτος ἑλλάδι φωνῇ ἐξέθηκεν (1).

πϛ'. Ὅτι τὸ φιλόδωρον αὐτοῦ τοσοῦτο ἦν, ὥστε αὐτῷ τινὰς εὐκολίαν ἐγκαλεῖν· τὸν δὲ ἀπολυόμενον τὴν κατηγορίαν εἰπεῖν, μηδένα χρῆναι συγνοτέραν ἔχειν ἀπὸ βασιλέως τὴν ἀναχώρησιν.

πζ'. Ὅτι δειπνῶν ποτὲ, καὶ λογισάμενος ὡς οὐδὲν οὐδεὶς ἐκείνην εὖ πάθοι τὴν ἡμέραν, σχετλιάσας καθάπερ αὐτῷ τῆς ἡμέρας ἀπολωλυίας, εἶπεν, οὐκ ἐβασίλευσα τὴν σήμερον ἡμέραν, οὐδεὶς γὰρ ἐξ ἐμοῦ εὖ πέπονθε σήμερον.

πη'. Ὅτι μόνος ὁ Τίτος θανὼν, ἐκ πάντων πλείους ἐδέξατο θαραπείας ἐκ λόγων, ἢ ζῶντες ἕτεροι (2).

πθ'. (*Lib. LXXI.* 3.) Ὅτι Μάρκος τοὺς Κελτοὺς νικήσας, καὶ παρὰ τῶν στρατιωτῶν αἰτηθεὶς χρήματα *etc. ut in ed. Sed tamen in editis nulla mentio est devictorum Gallorum (seu potius Germanorum. Nam Celtae Graecis sunt etiam Germani .)*

ϙ'. (*Lib. LXXVII.* 10.) Ὅτι οὕτως Ἀντωνῖνος πᾶσαν τὴν ὑπήκοον αὐτῷ ἐπόρθησεν, ὥστέ ποτε τοὺς Ῥωμαίους συμβοῆσαι, τοὺς ζῶντας ἀπεμπολοῦμεν (3) ἵνα τοὺς τεθνεῶτας θάψωμεν.

85. Titus tragoediam quoque graeca lingua edidit.

86. Idem tantopere gratificando studebat, ut eius nimiam facilitatem nonnulli reprehenderent. Ipse vero criminationi occurrens aiebat, neminem oportere a principe tristem discedere.

87. Idem aliquando inter caenandum reputans, quod neminem illo die beneficio adfecisset; diem amissam conquestus est; dixitque, hodie non regnavi, quandoquidem nemo hodie beneficio meo usus est.

88. Unus Titus plura tulit extinctus laudum praeconia, quam viventes ceteri.

89. Marcus post devictos Germanos, petentibus pecuniam militibus *etc.*

90. Antoninus (Caracalla) subiectum sibi orbem tantopere expilabat, ut aliquando Romani exclamaverint: vendamus vivos, ut mortuos sepeliamus.

(1) Confer Sveton. *Tit.* cap. III.

(2) Paulo aliter Sveton. *Tit.* fin.

(3) Vulgatum erat hoc fragmentum tum in Dionis editionibus, tum etiam in hoc nostro volumine p. 229. Nusquam tamen comparuerat praeclarissima haec emendatio, neque eam quisquam divinaverat, videlicet ἀπεμπολοῦμεν *vendimus*, seu *vendamus*, pro ἀπολοῦμεν *perdimus*, cuius mendosae lectionis nullus neque sanus neque probabilis sensus erat.

DIONIS EXCERPTA

INCERTAE SEDIS EX FLORILEGIO VATICANO (1).

ϟα'. Οὐ γὰρ αἱ ἐπικλήσεις καὶ τοὺς τρόπους τῶν ἀνθρώπων μεταβάλλουσιν, ἀλλ' ὅπως ἄν τις τὰ πράγματα μεταχειρίζηται, τοιαῦτα καὶ ἐκεῖνα δοκεῖν εἶναι ποιεῖ· καὶ πολλοὶ μὲν μοναρχοῦντες, ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς ἀρχομένοις γίνονται· διὸ καὶ βασιλεία τὸ τοιοῦτον ὀνομάζεται (2)· πολλοὶ δὲ δημοκρατούμενοι μυρία κακὰ αὐτοῖς ἐργάζονται. P. 49.

ϟβ'. Οὐδὲν γὰρ καὶ στράτευμα, καὶ τἆλλα πάντα ὅσα ἀρχῆς τινὸς δεῖται, οὔτε ἐπὶ τὸ χεῖρον οὔτε ἐπὶ τὸ κρεῖττον προάγει, ὡς ὅ τε πρόπος καὶ ἡ δίαιτα τοῦ ἐπιστατοῦντος αὐτῶν (3)· πρὸς γὰρ τὰς γνώμας τάς τε πράξεις τῶν ἡγουμένων σφίσιν οἱ πολλοὶ ἐξομοιοῦνται· καὶ ὁποῖα ἂν ἐκείνους δρῶντας ἴδωσι, τοιαῦτα καὶ αὐτοὶ, οἱ μὲν ὡς ἀληθῶς, οἱ δὲ καὶ προσποιούμενοι, πράττουσιν. P. 49.

ϟγ'. Ὥσπερ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν νόσος τὴν ὅρασιν συγχέασα κωλύει τὰ καὶ ἐμ-

91. Tituli non immutant hominum mores: verum prout quisque negotia administrat, ita opiniones variare contingit. Profecto multi monarchicam potestatem adepti, subditorum populorum felicitati consuluerunt. Atque hoc reapse regnum appellatur. Multi vero in libera republica versantes, mala innumera civibus suis pepererunt.

92. Nihil aeque ad malam bonamve frugem impellit sive exercitum, sive aliud quodcumque imperio regitur, quam mos eius victusque qui praeest. Plerique enim ad sententiam atque ad facta ducum semet conformant: et quaecumque ab his agi cernunt, ea ipsi quoque seu sincere seu simulate peragunt.

93. Ac veluti oculorum morbus visum conturbans, haud sinit ea quae coram

(1) Vaticanum florilegium iam p. 527. n. 1. commemoravi, in quo permulta Dionis excerpta inedita delitescere agnovi. Extat id florilegium in pervetusto dice saeculi prope decimi; praetereaque in duobus aliis, qui tamen et paulo recentioris aetatis sunt et multo pauciores Dionis opes continent. Igitur praestantissimo et copiosissimo vetere semper usus sum. Iam fragmenta in florilegio nullum servant primigenium Dionis ordinem, quoniam ad certos titulos moralium doctrinarum revocata fuerunt. Ego tamen quaecumque excerpta, vel historia rerum duce, vel palimpsesto meo vaticano admonente, vel quovis alio indicio coniectura aut suscipione, in seriem cogi posse iudicavi, ea cum eclogis planudeis immiscui. Nunc vero superest, ut partes reliquas vagas atque disiectas ita subtexam ut in ipso codice occurrunt. Ceteroquin partes illas, quas apud editum Dionem extare vidi, more meo praetermisi; nempe cod. p. 8. 34. 46. 49. 50. 51. 129. 198. 205. 206. 208. 227, quibus referuntur edita fragmenta ex libb. XLV. 34. LII. 26. 33. 34. 38. LIII. 10. LV. 15. 16. 17. 19. 21. 34. Reliquas partes, quia cursim Dione inspecto editas non comperi, heic adscribo; valde tamen suspicans ex his quoque nonnullas in historia edita occurrere, quas diligentior atque otiosior Dionis lectio palam faciet. Dionis locos aliquot in mediceo codice parallelorum Damasceni, animadvertit etiam Bandinius cod. gr. tom. I. p. 370. Ili num congruant cum meis vaticanis, ii viderint homines quibus mediceus codex ad manus est.

(2) Confer Ciceronem de rep. I. 35.

(3) Cicer. de rep. I. 31.

ποδῶν κείμενα θεωρεῖν, οὕτως ἄδικος παρεισδύνων λόγος εἰς τὰς τῶν δικαίων γνώμας, οὐκ ἐᾷ δι' ὀργὴν συνορᾷν τὴν ἀλήθειαν τῇ ψυχῇ προσομιλεῖν. P. 61.

ϟδ'. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἕλοιτο σώφρων ὤν, ἐν τοῖς κόλποις τῆς πόλεως ἀποθανὼν κεῖσθαι μᾶλλον, ἢ πορθουμένην ταύτην ἐπιδεῖν (1); P. 154.

ϟε'. Εἰ μέν τις σοι κατεσκεύαζεν οἰκίας, ἔνθα μὴ ἔμελλες μένειν, ζημίαν τὸ πρᾶγμα ἐνόμισας ἄν· νῦν δὲ ἐνταῦθα βούλει πλουτεῖν, ὅθεν καὶ πρὸ τῆς ἑσπέρας πολλάκις μέλλεις ἀποδημεῖν; P. 154.

ϟϛ'. Οὐκ οἶδας ὅτι ἐπ' ἀλλοτρίας διατρίβομεν καθάπερ ξένοι καὶ πάροικοι; οὐκ οἶδας ὅτι παροίκων ἐστὶν ἐκβάλλεσθαι ὅτε μὴ προσδοκῶσι μηδὲ ἐλπίζουσιν; ὅπερ καὶ ἡμεῖς πάσχομεν. P. 154.

ϟζ'. Τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἕλοιτο ἀπὸ μιᾶς πληγῆς, καὶ ταύτης μηδὲν ἢ βραχύτατόν τι λυπησάσης, ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ νοσήσας; τίς δ' οὐκ ἂν εὔξαιτο ἀκεραίου τοῦ σώματος ἀκεραίῳ τῇ ψυχῇ ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον, ἢ φθόῃ τινὶ καὶ ὑδέρῳ σαπῆναι, ἢ λιμῷ μαρανθῆναι (2); P. 154.

ϟη'. Εἰ δὲ πάντως ἀποθανὼν συμβαλοῦμαί τι πρὸς τὴν κοινὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔχω τελευτᾷν· κτήσασθαι γὰρ ἰδίῳ θανάτῳ τὴν δημοσίαν εὔνοιαν, καλόν.

sunt videre; ita improbus sermo in boni hominis mentem se insinuans, haud patitur ut is ob iracundiam discernat veritatem.

94. Quis homo frugi haud malit in urbis sinu extinctum se sepeliri, quam hanc vastatam videre?

95. Siquis tibi domum ibi appararet, ubi nequaquam mansurus esses, perditam operam existimares. Nunc hoc loco vis ditescere, unde ante vesperum demigrandi multae tibi occasiones subnasci queunt?

96. Nescis in aliena regione nos versari advenas atque inquilinos? Nescis solere inquilinos praeter suam expectationem spemque expelli? id quod reapse nobis contingit.

97. Quis uno ictu, qui brevi tempore molestus sit, haud malit extingui, quam morbo? Quis non optet integro potius corpore integroque spiritu vitam amittere, quam phthysi aut hydrope marcescere, vel fame consumi?

98. Quod si omnino moriens communi saluti profuturus sum, ultro necem adpeto. Nam publicam benivolentiam propria morte adipisci praeclarum est.

(1) Pertinet fortasse ad Camilli orationem respondentis Caedicio Romanorum legato. Confer Dionysii excerpta mea cap. XX.

(2) Hoc et sequens fragmentum concinne admodum in Curtii oratione quam p. 533. scripsi poneretur; vel cum Decii historia p. 535. copularetur. Meam igitur conqueror ὑστεροβουλίαν.

ϟθ'. Φιλεῖ πως λυπεῖν μᾶλλον τινὰς τῶν μὴ προσδοκηθέντων ἀρχὴν, ὅσα ἂν ἐν ἐλπίδι γενόμενα διαπέσῃ· τὰ μὲν γὰρ πόρρω σφῶν νομίζοντες εἶναι, ἧττον αὐτῶν ὡς καὶ ἀλλοτρίων ἐφίενται· τῶν δὲ ἐγγὺς ἐλθόντες, ἄχθονται ὡς καὶ οἰκείων στερούμενοι. P. 160.

ρ'. Οἱ φιλόμουσοι τῶν βασιλέων, πολλοὺς μουσικοὺς ποιοῦσιν· οἱ φιλόλογοι, λογίους· οἱ φιλαθληταὶ, γυμναστικούς· οὕτως ἀνὴρ φιλοσώματος, καλλωπίστριαν γυναῖκα ποιεῖ· φιλήδονος, ἑταιρικὴν καὶ ἀκόλαστον· φιλάγαθος καὶ φιλόκαλος, σώφρονα καὶ κοσμίαν. P. 162.

ρα'. Τοῖς περὶ τὸν Κῦρον Ἕλλησιν οἱ στρατηγοὶ παρήγγελλον, τοὺς πολεμίους ἐὰν μὲν βοῶντες ἐπίωσι, δέχεσθαι μετὰ σιωπῆς· ἂν δὲ ἐκεῖνοι σιωπῶσιν, αὐτοὺς μετὰ βοῆς ἀντεξελαύνειν· αἱ δὲ νοῦν ἔχουσαι γυναῖκες, ἐν ταῖς ὀργαῖς τῶν ἀνδρῶν κεκραγότων μὲν, ἡσυχάζουσι· σιωπώντων δὲ, προσλαλοῦσαι καὶ παραμυθούμεναι καταπραΰνουσιν. P. 162.

ρβ'. Ἐνόμιζε γὰρ χρῆναι τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθὸν, τοῦ μὲν πολεμίου παντὶ τρόπῳ κρατεῖν πειρᾶσθαι, τοῦ δ' οἰκείου ἑκόντα ἡττᾶσθαι. P. 189.

ργ'. Ἀνθρώπινόν ἐστι τὸ ἁμαρτάνειν· τὸ δ' ἀμύνασθαι τοὺς ἀδικήσαντας, οὐκ ἀνθρώπινον, ὅτι πολλὰ ἄκοντες πολλοὶ πλημμελοῦσιν· οὐκοῦν οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄκοντες κολασθήσονται, ὅτι πολλὰ πολλοὺς ἀδικεῖν ἀναπείθει, ἵν' ἐξ ἑνός γε τοῦ τρόπου πάντες οἱ λοιποὶ τὰ προσήκοντα ποιεῖν ἐθέλωσιν. P. 201.

99. Quaecumque sperata fallunt homines, ea magis tristitiam adferre solent, quam quae numquam in votis fuerunt. Haec enim utpote a se remota, ac veluti aliena, minus adpetunt: illa, quia propiore spe devoraverant, non sine maerore, tamquam propriis spoliati, amittunt.

100. Reges philomusi multos musicos faciunt; philologi, litteratos: athleticae studiosi, gymnasticos. Ita vir delicatus, pompaticam uxorem efficit: voluptuosus, meretriciam et impudicam; boni honestique amans, temperantem atque pudicam.

101. Iis qui sub Cyro militabant Graecis mandarunt duces, ut si hostes cum clamore irruerent, eos taciti exciperent; sin illi silerent, ipsi non sine clamore adversus irent. Sic prudentes feminae, cum irati mariti clamitant, ipsae tacent; cum illi muti sunt, alloquendo eos consolandoque deleniunt.

102. Iudicabat enim, oportere ut vir bonus inimico suo superior conetur evadere; a familiari autem sponte se vinci sinat.

103. Peccare humanum est: sed tamen de offensore poenas reposcere, praeter humanam naturam est: multi enim incauti delinquunt. Neque tamen mirum est, si qui involuntarii etiam peccarunt, puniuntur: nam cum multa multos ad peccandum impellant; unius exemplo ceteri omnes ad officium compellendi sunt.

ρδ'. Δύο τὰ διάγοντα ἡμᾶς ἐστὶ, φύσις καὶ νόμος· κρατεῖ δὲ δὴ τοῦ νόμου ἡ φύσις (1)· ἐκείνη μὲν γὰρ πάντα τοῖς σώμασιν ἡμῶν προσήκοντα, καὶ ὧν χωρὶς οὐκ ἔστι βιῶναι, καὶ ζητεῖ καὶ ἀπαιτεῖ, τροφὴν λέγω, ποτὸν, ὕπνον, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα· ὁ δὲ δὴ νόμος ἅτε χρὴ πράττειν, καὶ ἃ μὴ διατάττεται. P. 208.

ρε'. Οὐδὲν τὸ παράπαν οὔθ' ἡδονὴν οὔτε λύπην αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ φέρει· ἀλλ' ὅπως ἄν τις αὐτῷ προσφέρηται, καὶ ὅντινα ἄν τις τρόπον αὐτὸ ἐκδέχηται, τοιοῦτον καὶ ἐκεῖνο δοκεῖ εἶναι (2)· ἀμέλει πολλοὶ μὲν ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἀλγοῦσι, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς χείροσι χαίρουσι· πόσοι μὲν γὰρ πλουτοῦντες ἄχθονται; πόσοι δὲ πενόμενοι ἥδονται; ἄλλους κάλλος καὶ ἰσχὺς ἔβλαψεν, ἄλλους αἶσχος καὶ ἀσθένεια ὠφέλησεν· ἕτεροι τὴν εἰρήνην πρὸ τοῦ πολέμου τιμῶσιν· ἕτεροι πολεμεῖν μᾶλλον ἢ εἰρηνεύειν (a) ἐθέλουσι· τί δ' οὐ καὶ (b) τυραννοῦντες τινὲς ὀλοφύρονται; καὶ τὸ μέγιστον, πλεῖστοι μὲν ὅσοι ἀηδῶς ζῶσι, πλεῖστοι δὲ ἡδέως ἀποθνήσκουσιν. P. 225.

104. Duabus rebus homo regitur, natura et lege: vincit autem legem natura. Etenim natura res omnes corpori convenientes, sine quibus vita non constat, exquirit et exigit, cibum dico potumque, somnum et cetera huiusmodi. Lex quid faciendum sit, quidve secus, praescribit.

105. Nihil omnino vel voluptatem vel maerorem per se ipsum adfert; verum ut quisque erga aliquid adficitur, proque ea ratione qua idemmet excipit, ita delectatur vel dolet. Ecce enim multi rebus praestantibus maerent, multi deterioribus gaudent. Quot enim divites dolent! quot egeni hilares sunt! Aliis formositas fortitudoque nocuit; aliis deformitas infirmitasque profuit. Alii pacem bello anteferunt; alii bellum gerere, quam pacem agitare, malunt. Quid? nonne aliqui principatum quoque gerentes de conditione sua conqueruntur? Quodque caput est, plurimi gravate vivunt, plurimi contra suaviter moriuntur.

(a) Minus recte Melissa εἰρήνην. (b) Melissa pro οὐ καὶ habet οὐκ ἀεί.

(1) Confer Dionem lib. LII. 34.

(2) Hinc usque ad ἀποθνήσκουσιν legitur fragmentum sub Dionis nomine etiam apud A. Melissam ed. Tigur. p. 71.

DIONIS FRAGMENTUM

EX GEORGIDII COLLECTIONE INEDITA VATICANA.

ρϛ'. Ὁπόσους γὰρ ἄν τις ἡ κεκτημένος ἑταίρους, τοσούτοις μὲν ὀφθαλμοῖς ἃ βούλεται ὁρᾷ (1), τοσαύταις δὲ ἀκοαῖς ἃ δεῖ ἀκούει, τοσαύταις δὲ διανοίαις διανοεῖται περὶ τῶν συμφερόντων· διαφέρει γὰρ οὐδὲν ἢ εἴ τῳ θεὸς ἓν σῶμα ἔχοντι πολλὰς δὲ ψυχὰς ἔδωκεν, ἁπάσας ὑπὲρ ἐκείνου προνοουμένας. P. 51.

106. Quotquot homo amicos habet, totidem oculis quae vult observat, totidem auribus quae opus est audit, totidem denique mentibus quae utilia sibi sunt excogitat. Prorsusque idem est, ac si Deus alicui unum corpus habenti multas animas insereret, quae omnes pro eo vigilarent.

(1) Confer fragmentum 108.

DIONIS FRAGMENTA

EX ANTONIO MELISSA EDITO (1).

ρζ'. Κινδύνων ἐλπὶς, ἄνευ κινδύνων τίθησι τὸν ἐλπίζοντα, τῷ προησφαλίσθαι τῶν δυσχερῶν τῇ δοκήσει τὰ πραγματα (2). *Edit. Tigur. p.* 8.

ρη'. Διὰ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν μόλις ὁρᾷν ἔξεστι τὰ ἐμποδών· διὰ δὲ τῶν φίλων καὶ τὰ ἐπὶ γῆς πέρα θεάσασθαι. P. 28.

ρθ'. Πασῶν γὰρ ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν κακιῶν αἰσχίστην ἄν τις εὕροι τὴν κολακείαν. P. 59.

ρι'. Ταυτόν ἐστιν ἐπὶ εὐτυχίᾳ μέγα φρονεῖν, καὶ ἐπὶ ὀλισθηρᾶς ὁδοῦ σταδιοδρομεῖν. P. 71.

ρια'. Πέφυκεν ὡς ἀεὶ πρὸς τὰς γνώμας τῶν ἀρχόντων τυποῦσθαι καὶ τὸ ὑποχείριον. P. 78.

107. Periculorum expectatio tutum a periculis expectantem efficit; propterea quod is malorum praevisione res suas iam praemuniverit.

108. Oculis quidem vix ea videre licet quae ante pedes sunt: per amicos autem etiam longius remota conspiciuntur.

109. Omnium enim fere vitiorum turpissima deprehenditur adsentatio.

110. Qui in prosperis rebus superbe se iactat, idem facit currenti in lubrica via.

111. Talis semper est quaeque respublica, qualis eius aut natura aut voluntas qui illam regit.

(1) Antonium Melissam florilegii cuiusdam auctorem diversi a nostro vaticano, non semel uti Dionis historia exploratum est. Atqui Reimarus doctissimus neque Melissam neque alium florilegum Arsenium (de quo mox) quamquam utrumque editum, in sua Dionis editione ad partes vocavit. Adeo nemo omnia scit! Ego vero Melissae excerpta heic colloco, omissis nonnullis in Dionis editione obviis.

(2) Confer fragmentum 38. p. 539.

DIONIS FRAGMENTA

EX ANTHOLOGIA SENTENTIARUM GRAECE EDITA AB ARSENIO MONEMBASIAE EPISCOPO (1).

ριβ'. ΔΙΩΝ ὁ ῥωμαῖος (2), καταγελάστους εἶναι ἔλεγε τοὺς σπουδάζοντας περὶ τὸν πλοῦτον, ὃν ἡ τύχη μὲν παρέχει, ἀνελευθερία δὲ φυλάττει, χρηστότης δὲ ἀφαιρεῖ.

112. DIO romanus ridiculos esse aiebat, qui divitiarum studio tenentur; quas quidem fortuna suppeditat, illiberalitas servat, bonitas evacuat.

(1) Quoniam Reimarus ne hoc quidem florilegium consuluit, particulas Dionis in eo libello p. 92-93 occurrentes mihi vindicabo.

(2) Dio historicus in florilegiis epitheto *romani* constanter donatur.

ριγʹ. Ὁ αὐτὸς ἔφη, πῶς οὐ δεινὸν τοῖς μὲν θεοῖς ἐνοχλεῖν, αὐτοὺς δὲ μὴ βούλεσθαι πράττειν, ἅ γε ἐφ᾽ ἡμῖν εἶναι δοκεῖ τοῖς θεοῖς;

ριδʹ. Ὁ αὐτὸς ἔφη, αἱ μὲν ἡδοναὶ τοὺς ἀεὶ συνόντας τά τε ἄλλα λυμαίνονται, καὶ ταχὺ ποιοῦσιν ἀδυνάτους πρὸς αὐτάς· οἱ δὲ πόνοι τά τε ἄλλα ὠφελοῦντες ἀεὶ, μᾶλλον παρέχουσι δυναμένους πονεῖν.

ριεʹ. Ὁ αὐτὸς εἶπε, τὸ πλεῖστον ἔοικε τοῦ ἀνθρωπίνου πρὸς μὲν τὸ ἀνθιστάμενον, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον φιλονεικεῖν· τοῖς δ᾽ ὑπείκουσι, καὶ παρὰ δύναμιν ἀνθυπουργεῖν (1).

ριςʹ. Ὁ αὐτὸς ἔφη, πολλῷ κρεῖττόν ἐστι κατορθώσαντάς τι ζηλοτυπηθῆναι, ἢ πταίσαντας ἐλεηθῆναι.

ριζʹ. Ὁ αὐτὸς εἶπε, δεῖ τοὺς κειμένους νόμους ἰσχυρῶς φυλάττειν, καὶ μηδένα αὐτῶν μεταβάλλειν· τὰ γὰρ ἐν ταυτῷ μένοντα, κᾂν χείρω ᾖ, συμφερώτερα τῶν ἀεὶ καινοτομουμένων, κᾂν βελτίω εἶναι δοκῇ, ἐστίν (2).

ριηʹ. Ὁ αὐτὸς ἔφη, μηδέποτε μάτην τὰ χρήματα σπούδαζε ἀναλίσκειν· ἐξ ὧν (a)

113. Idem ait, quid ni iniquum sit deos precibus a nobi fatigari, si quidem ea facere nolumus, quae in nostro arbitrio esse posita dii sciunt?

114. Voluptates perpetuis cultoribus suis cum aliunde nocent, tum etiam eos impotentes ad fruendum diutius reddunt. Labores contra inter alias utilitates hanc quoque praebent, quod homines ad perferendum laborem aptiores efficiunt.

115. Plerique homines eos qui resistunt, vel cum suo detrimento oppugnant: cedentibus autem, obliti etiam virium suarum favent.

116. Praestat rem bene gerentibus invideri nobis, quam nosmet calamitosos misericordiam alienam consequi.

117. Conditae semel leges custodiendae constanter sunt, nihilque in iis immutandum. Res enim constans, etiamsi forte deterior sit, nihilominus magis prodest, quam quae semper innovatur, etiamsi haec forte melior esse videatur.

118. Opes ne temere effundas: nulla enim hinc consequitur gloria. Magnae au-

(a) Videtur scribendum ἐξ οὗ, referendumque ad ἀναλίσκειν.

(1) Fragmentum hoc occurrit etiam in palimpsesto vaticano editionis meae p. 151, nec non florilegio item vaticano pagina codicis 189. b. Ergo tribus testimoniis Dioni attribuitur.

(2) Extat fragmentum in edd. lib. LIII 10. Similis fere sententia est etiam in palimpsesto apud meam editionem p. 140.

οὐδεμία προσγίγνεται εὔκλεια· πλοῦτος γὰρ ἀκριβὴς, οὐχ οὕτως ἐκ τοῦ πολλὰ λαμβάνειν, ὡς ἐκ τοῦ μὴ πολλὰ ἀναλίσκειν ἀθροίζεται (1).

ριθ'. Ὁ αὐτὸς ἔλεγε, πονηρίαν μὲν ἀρχομένην, κωλῦσαι τάχ' ἄν τις κολάζων δυνηθείη· ἐγκαταγεγηρακυῖαν δὲ, καὶ γεγενημένην (a) τῶν εἰθισμένων τιμωριῶν, ἀδύνατον εἶναι ἔλεγεν (2).

ρκ'. Ὁ αὐτὸς ἔφη. ἀδύνατόν ἐστι τἀναντία τινὰ τοῖς ὀρθῶς ἔχουσι πράττοντα, ἀγαθοῦ τινὸς ἀπ' αὐτῶν ἀπολαῦσαι (3).

tem opes, non tam multa accipiendo quam non multa impendendo, congeruntur.

119. Vitium incipiens poenâ fortasse corrigere poteris: inveteratum autem atque adversus consuetas poenas obduratum, non emendabis.

120. Fieri nequit, ut siquis iis contraria facit quae recte se habent, is boni aliquid ab opere suo consequatur.

(a) Arbitror scribendum περιγεγενημένην.

(1) Hoc quoque fragmentum ocurrit cum Dionis nomine in vaticano florilegio cod. p. 215. b; nec non apud Antonium Melissam ed. Tigur. p. 49. Cicero paradox. VI. 3: *non intelligunt homines quam magnum vectigal sit parsimonia.*

(2) Extat item in vat. florilegio cod. p. 217.

(3) Est item in vat. florilegio cod. p. 7.

FRAGMENTA APUD SUIDAM ANONYMA

QUAE NUNC PRIMUM DIONIS ESSE COGNOSCIMUS.

Quum in Dionis edendis illustrandisque, quae apud Planudem inveni, excerptis non semel cognovissem quaedam extare apud Suidam fragmenta anonyma, quorum auctorem nunc primum mihi apparebat esse Dionem; rem non vanam, immo plane necessariam, me facturum putavi si universum Suidam tumultuaria saltem festinataque lectione (quod in edendo item Eunapio feceram) perlustrarem; novasque opes Dionis, siquae essent criticis nondum observatae, colligerem. Nec mea me spes fefellit: nonnullos enim inveni locos, quos instituta cum excerptis meis collatione, Dionis foetum esse meridiana luce luculentius apparuit: alios item observavi, quos parentem habere Dionem haud aeque in confesso est, sed tamen verisimile. Certa igitur fragmenta ad litteram heic subiiciam; incertiora postea p. 565 indicabo.

U. C. An. 365. ρκα'. Ἡνίκα τὸν θρίαμβον τὸν ἀπὸ τῶν Τυῤῥηνῶν κατήγαγεν ὁ Κάμιλλος, ζηλοτυπήσας ὁ Φεβρουάριος ὕπατος, τοῦ γένους ὑπάρχων τῶν Γάλλων, ἐπὶ τοῦ βήματος ἐβόα, μὴ γεγονέναι τὸν Κάμιλλον αἴτιον τῆς νίκης, ἀλλὰ τὴν τύχην Ῥωμαίων· συνέπλαττε δὲ καὶ γράμματα καὶ ψευδομαρτυρίας

κατ' αὐτοῦ ὡς τυραννίδα μελετῶντος· ἐντεῦθεν δὲ τὸν δῆμον ἐπαναστήσας ἀπελαύνει τοῦτον τῆς πόλεως· ὡς οὖν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Ῥώμης ἐπανῆλθεν ὁ Κάμιλλος καὶ τοὺς περὶ τὸν Βρῆννον βαρβάρους ἀνεῖλεν, εἰς κρίσιν ἀγαγὼν τὴν ὑπόθεσιν, ἀπέδειξε πάντων γεγονέναι τῶν πεπραγμένων αἴτιον τὸν Φεβρουάριον· καὶ διὰ τοῦτο γυμνωθέντα αὐτὸν τῆς ἐσθῆτος, καὶ θρυΐνῃ περιβληθέντα ψιάθῳ, ὑπὸ τῶν ὑπηρετούντων τῷ δημάρχῳ, τῶν καλουμένων βερνάκλων, τυπτόμενον νεύροις τῆς πόλεως ἀπεδίωξε· καὶ τὸν ἐπώνυμον αὐτῷ μῆνα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐκολόβωσε (1).

Suidas voc. Φεβρουάριος *et voc.* Βρῆννος.

ρκβ'. Ἀντικαθεζομένων τῶν στρατοπέδων ἀλλήλοις, νύκτα (a) φυλάξας An. 471.
ἀνήρ τις, εἴ τε ἰατρὸς εἴ τε ἕτερος τῶν περὶ τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως τεταγμένων, ὡς τὸν Φαβρίκιον ἀφικνεῖται, δηλητηρίοις φαρμάκοις (b) ἀνελεῖν τὸν Πύῤῥον ὑφιστάμενος, ἦν οἵ τις (c) δοθείη πρὸς αὐτοῦ χρημάτων ὠφέλεια· ὃν ὁ Φαβρίκιος ἀποστυγήσας τῆς ἐπιχειρήσεως (d) ἀποπέμπει τῷ Πύῤῥῳ δέσμιον· ἀγασθεὶς οὖν (e) τὸ πραχθὲν ὁ Πύῤῥος, ἀναβοῆσαι λέγεται· οὗτός ἐστι καὶ οὐκ ἄλλος Φαβρίκιος, ὃν δυσχερέστερον ἄν τις παρατρέψοι τῆς οἰκείας ἀρετῆς, ἢ τῆς συνήθους πορείας τὸν ἥλιον (2). Ὁ δὲ Πύῤῥος τὸν περὶ τοῦ παντὸς ἀναῤῥίψας κύβον, τοῖς ὅλοις ἐσφάλη (3). *Idem voc.* ἀποστυγοῦντες, *et voc.* Φαβρίκιος.

ρκγ'. Ὅτι ἐπὶ τοῦ Σύλλα τοῦ ὑπάτου ὁ ἐμφύλιος Ῥωμαίων ἀνήφθη πό- An. 666.(*)
λεμος· ἐπισημῆναι δὲ τὴν τῶν μελλόντων κακῶν φορὰν Λίβιός φησι, καὶ Διόδωρος (4), ἐξ ἀνεφέλου τοῦ ἀέρος καὶ αἰθρίας πολλῆς ἦχον ἀκουσθῆναι σάλπιγγος, ὀξὺν ἀποτεινούσης (f) καὶ θρηνώδη φθόγγον· καὶ τοὺς μὲν ἀκούσαντας ἅπαντας ἔκφρονας ὑπὸ δέους γενέσθαι· τοὺς δὲ Τυῤῥηνῶν μάντεις μεταβολὴν τοῦ γένους καὶ μετακόσμησιν ἀποφήνασθαι σημαίνειν τὸ τέρας· εἶναι μὲν γὰρ ἀνθρώπων ὀκτὼ γένη, διαφέροντα τοῖς βίοις καὶ τοῖς ἤθεσιν ἀλλήλων· ἑκάστῳ δὲ

(a) Al. νυκτός. (b) Al. δηλητηρίῳ φαρμάκῳ. (c) Al. τί. (d) Al. ἐγχειρήσεως. (e) Al. δέ. (f) Melior lectio, quam planudea ἀποκτεινούσης.

(1) Congruit cum fragmento undecimo a me edito p. 530. Nugax porro videtur Kustero Suidae editori historia haec; et mihi ipsi non secus. Atqui Corvini corvus et Curtii in voraginem saltus haud sunt oppido credibiliores; et tamen a gravibus narrantur auctoribus. Iam quod Suidas ὕπατον dicit Februarium, id neminem movebit, qui adnotationem meam ad Dionysii excerpta p. 478 legerit, quo loco demonstravi Camillum quoque dictum *consulem* pro *tribuno consulari potestate praedito*. Differt autem aliquantulum ab Hamartolo Suidas, quia hic dicit Februarium stirpe gallicanum, apud Hamartolum autem is dicitur gallicanarum partium studiosus. Cum Hamartoli autem Cedrenique narratione congruit Io. Malela chron. lib. VII. ed. ven. p. 78—79.

(2) Idem est excerptum quod ego ex Planude edidi sub. num. 37. p. 538.

(3) Deest apud Planudem postrema haec sententia: *Pyrrhus autem cum de rerum summa aleam iecisset, bello penitus victus est.*

(4) Ergo reapse Dio heic loquitur, non Plutarchus *Syll.* cap. VII. Nam Plutarchus neque Livium neque Diodorum appellat.

(*) Ita potius scribendum est quam 665, quod feci p. 548.

ἀφωρίσθαι χρόνον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, συμπεραινόμενον ἐνιαυτοῦ μεγάλου περιόδῳ· τῆς γοῦν προτέρας περιόδου τελευτώσης, καὶ ἑτέρας ἐνισταμένης, κινεῖσθαί τι σεμεῖον ἐκ γῆς ἢ οὐρανοῦ θαυμάσιον, ὃ (a) δῆλον εὐθὺς τοῖς τὰ τοιαῦτα σοφοῖς γίνεσθαι, ὅτι καὶ τρόποις ἄλλοις καὶ βίοις ἄνθρωποι χρώμενοι γεγόνασι, καὶ θεοῖς ἧττον τῶν προτέρων μέλονται (1)· ταῦτα μὲν οὖν εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως πως ἔχει, σκοπεῖν παρίημι. *Idem voc.* Σύλλας.

An. 668. ρκδ'. Ὁ δὲ Σύλλας (b) πορθήσας τὰς Ἀθήνας ἐδέησε μικροῦ διαφθεῖραι τὴν πόλιν θυμῷ, διὰ τὰ σκώμματα· ἃ δὴ πολλὰ κατ' αὐτοῦ γεφυρίζων καὶ ἐπικερτομούμενος ὁ Ἀρίστων παρ' ὅλην ἀπέῤῥιπτε τὴν πολιορκίαν (2). *Idem voc.* γεφυρίζων.

An. 671. ρκε'. Ὅτι Σύλλας ὁ ὕπατος ἀπάρας ἐξ Ἐφέσου, προσχὼν τε ταῖς Ἀθήναις, ἐνδιέτριψε τῇ πόλει χρόνον τινὰ, καὶ τὴν Ἀπελλικῶντος (c) τὴν τοῦ Τηΐου καταλαβὼν ἐνταῦθα βιβλιοθήκην, ἀνείλετο· ἐν ᾗ πλεῖστα τῶν Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου βιβλίων ἦν, οὔποτε τοῖς πολλοῖς, ὥς φησι Πλούταρχος (3), γνωριζόμενα, ἀλλ' ἐντεῦθεν εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐκφοιτήσαντα γνῶσιν. *Idem voc.* Σύλλας.

ρκϛ'. Σύλλας ὁ ὕπατος, ἐπιλογισμὸν τῶν ἑαυτοῦ πράξεων ποιήσας, εὐτυχῆ ἑαυτὸν ἐκάλει καὶ ἔγραφε· καί ποτε Λαβερία, ῥωμαία γυνὴ οὐκ ἀφανής, ἐξόπισθεν τοῦ Σύλλου πορευομένη, ἐπιβάλλει τὴν χεῖρα, καὶ κροκίδα τοῦ ἱματίου σπᾷ· τοῦ δὲ ἐπιστραφέντος, οὐδὲν δεινὸν, εἰπεῖν, αὐτοκράτορ· ἀλλὰ βούλομαι κἀγὼ τῆς σῆς μικρὸν εὐτυχίας μεταλαβεῖν· τὸν δὲ ὑπερησθῆναι τε τῷ ῥηθέντι, καὶ μετὰ μικρὸν ἀγαγέσθαι ταύτην γυναῖκα, τῆς Μετέλλης ἤδη τεθνηκυίας (4). *Idem ibidem.*

ρκζ'. ΔΙΩΝ ὁ συγγραφεὺς ἐν ῥωμαϊκῶν τρισκαιδεκάτῳ. Καί τοι πέφυκεν, ὡς πλήθει, τὸ μὲν βέβαιον, ἐκ βραδύτητος· τὸ δ' ὀξύῤῥοπον, ἐκ τάχους διανοίας ὑπάρχειν (5). *Idem voc.* ὡς ἐπίπαν.

(a) Neque haec lectio ὅ, neque planudea ᾗ, recte se habent, sed plutarchea ὡς, ad quam latina quoque interpretatio exigenda est. (b) Suid. Σύλας, quam scripturam vidi interdum etiam apud Planudem. (c) Plutarchus Ἀπελλικῶνες.

(1) Congruit cum excerpto planudeo 67; in quo emendandum est *μέλονται* pro *μέλλοντες*.

(2) Congruit cum planudeo excerpto 68. Errat autem Suidas (nisi id potius amanuensium mendum est) qui Polybio hoc fragmentum tribuit; atque hunc errorem facile coarguebat Casaubonus, quoniam Syllas, de quo sermo fit, post aetatem Polybii vixit. Mihi porro feliciter contigit, ut verum fragmenti auctorem nanciscerer Dionem.

(3) In *Sylla* cap. XXVI. Iam Dionis hunc esse locum vix dubitare queo. Et quidem alibi iam dixi, Dionem magnopere in Syllae rebus scribendis adhaesisse Plutarcho. Loci interpretatio haec est: *Sylla consul profectus Epheso Athenas venit, ibique tempore aliquanto commoratus Apellicontis teii deprehensam bibliothecam abstulit; in qua erant plurimi Aristotelis ac Theophrasti libri, nondum vulgo, ut ait Plutarchus, cogniti; qui tum demum in hominum notitiam venerunt.*

(4) Congruit cum planudeo excerpto 70.

(5) Fragmentum hoc adnotavit ex Suida Rei-

Hactenus indubia Dionis fragmenta lectoribus meis apud Suidam extantia recitavi. Nunc alia intento digito demonstrabo, quorum item auctorem suspicor esse Dionem. Voc. ἀγασθεὶς *fortasse Cineas Romae versans intelligitur. Confer planud. fragm.* 35. *Voc.* ἀδικοδοξία *fortasse Fabius, cui obtrectabatur. Confer planud. fragm.* 48. 51. *Voc.* ἀκραιφνὴς *confer cum palimpsesto vat. p.* 194. 195. *Voc.* ἀμυνόμενοι *conf. cum palimpsesto vat. p.* 189. *Voc.* ἀποσοβεῖ *sermo esse videtur de corvo; ideoque frustum inserendum planudeo fragmento* 18 *vel* 19. *Voc.* ἄσυλον *fortasse sermo est de legatis romanis ad Tarentinos, quae historia occurrit in Dionis excerptis meis. Voc.* ἄτεγκτος *fortasse dicitur de Coriolano, cuius item historia in his excerptis est. Voc.* δόξης *quoniam fragmentum de Fabio loquitur, et quoniam aliud, quod Dionis sine dubio est, praeponitur, videtur Dioni adscribendum. Voc.* ἐδικαίωσαν *et voc.* ἐμποίνιμος *fragmentum de Saturnino Dionis videtur ob praedictam causam, potius quam Appiani ut putabat Kusterus. Voc.* ἐκκαλούμενοι *de Coriolano verba fiunt, quod fortasse fragmentum in Dionis excerptis meis p.* 148. *ante Veturiae legationem ponendum est. Voc.* ἐνεδέχοντο *rursus fragmentum de Cinea Romam veniente. Voc.* ἐξεσθηκότας *fragmentum de fame Romanorum, fortasse copulandum cum alio a me relato p.* 529. *num.* 9; *ita ut Galli Romanos fame oppressos putaverint; hi autem, ut cibariorum copiam simularent, panem extra murum iactaverint. (Vereor tamen ne telas aranearum his coniecturis meis texam, quae levi flatu solvantur.) Voc.* οἰωνίζοντο *fortasse loquitur anonymus auctor de Manlio Torquato, quem ob filium adulescentem severe interfectum laudabant senes, oderant iuvenes, teste Livio. VIII.* 12. T. Manlius Romam rediit, cui venienti seniores tantum obviam exisse constat; iuventutem et tunc et omni vita deinde aversatam eum execratamque. *Prorsus ut in suideo excerpto:* τὸν δὲ ἡ μὲν νεότης ἐμίσουν τε καὶ οἰωνίζοντο· οἱ δὲ πρεσβύτεροι κατησπάζοντο καὶ ἐπαίνουν. *Iam Dionem hoc loco respexisse ad Livium idcirco etiam arbitror quia planudeum excerptum* 21, *itemque constantinianum p.* 157, *de eodem Manlio tractantia, mirabiliter cum Livio VIII.* 7. 8. *congruunt*. Manliana imperia non in praesentia solum horrenda, sed exempli etiam tristis in posterum fuerunt. Fecit atrocitas poenae obedientiorem duci militem.

In Photii lexico nuper edito quatuor sunt Dionis loci. Voc. ἤγαλλεν *ed. Reimar. tom. I. p.* 25. *fragm. LVI. ex Suida. Voc.* ῥαστώνη *pertinens ad ed. lib. XXXVIII.* 39. *Voc.* στάδιον *pertinens ad lib. XXXIX.* 43. *Quartus locus voc.* ἰσάλευε *utrum editus sit nec ne, eruditi per otium viderint. Est autem hic.*

marus tom. II. p. 1521, posuitque in tomo primo p. 7. frag. XIX. Mihi vero id suppeditat multiplicem commoditatem, atque auro pretiosius est. Etenim in hoc excerptorum volumine p. 187. video nunc me edidisse ex palimpsesto hoc ipsum frustum, sed imperfectum ob legendi difficultatem. Suidas igitur et lacunam meam explet, et Dionem auctorem, nomine appellato, confirmat, et sedem etiam fragmenti docet, dum ait pertinere ad XIII. librum: quo praeclaro indicio cognoscimus, materiam omnem Dionis ante paginam 187, pertinere ad priores Dionis libros tredecim. Vaticanus vicissim palimpsestus nunc ostendit citata a Suida verba desumpta esse ex Hannibalis laudatione, quam Dio in historia sub initiis belli punici secundi scripserat. Fragmenti igitur interpretatio p. 187 ponenda est haec: *quamquam constantia plerumque a tarditate; levitas autem ab ingenii celeritate oriri solet.*

ρκη'. ΔΙΩΝ ἐν ῥωμαϊκοῖς. Ὀλίγα μὲν γὰρ καὶ κουφότατατα τῶν πλοίων πρὸς τῇ γῇ ὥρμει· τὰ δὲ δὴ πλείω καὶ μείζω, μετέωρα διὰ τὰ τενάγη ἀπεσάλευεν.

128. DIO in romana historia. Pauca et quae levissima erant navigia litus tenuerunt: maior autem eorum numerus, et quae vastiore mole erant, mediis vadis se continebant.

Dionis augendi cupidus ne lexicon quidem sub Zonarae nomine his annis editum negligendum putavi. Sed enim, quamquam Zonaras in historia sua simius Dionis fuit, nihil ille tamen ex huius historia habet in lexico, quod ex Suidae potius promptuario sumptum non videatur. Quamobrem vel lexici auctor non est Zonaras, vel is certe ante lectum Dionem lexicographus fuit. Illud sum miratus, quod voc. ἰζημίωσε *locum anonymum, in quo de Aureliano imperatore sermo fit, zonariani lexici editor cl. Titmannus ad Dionem putat esse referendum; quem tamen historicum multo ante Aureliani imperium opus suum conclusisse scimus.*

Honorificam in hoc volumine p. 231. n. 2. iam feci mentionem famosi atque antiquissimi vaticani codicis MCCLXXXVIII, ex quo primus Fulvius Ursinus partes insignes librorum LXXVIII et LXXIX edidit (eclog. p. 416-447) deinde Carminius Falco particulas alias extudit ab Ursino omissas propter vel lectionem difficilem vel lacunas laterculorum, quorum tertium quodque diffissum est dimidiaque parte mutilatum. Falco igitur his edendis minoribus hiantibusque fragmentis gloriam aliquam consecutus est; quam tamen postea corrupit cum libros Dionis priores XXXVI. primum se edere gloriatus est; quum reapse in curata ab eo neapolitana editione nihil occurrat nisi fragmenta Dionis iam cognita, et praeterea consarcinatae ex diversis auctoribus miscellae opes, quas veluti genuinas ac proprias Dionis Falco venditavit. Atque ego quidem vaticanum codicem considerans, facile agnovi, rationem eius rursus habendam esse cum nova universi Dionis editio adornabitur: neque enim Falco tantam legendi (nedum supplendi) quanta opus erat, peritiam habuit. Falconis tamen neque sphalmata emendari possunt neque defectus suppleri, nisi totus codex denuo ad litterum divulgetur; id quod mei instituti in praesentia non est. Ceteroqui ne sine causa videar Falconem obiurgavisse, primos heic scribam codicis vaticani versus, prout eos Falco in suo libro (Romae anno MDCCXXIV) p. 4. edidit, quem etiam Reimarus hamburgensis necessario sectatus est. Sic ergo mendose prorsus imperfecteque Falco : . . μ . . δηθεσαν . . καὶ τῷ βιβλίῳ τῷ περὶ αὐτοῦ γραφέντι οἱ, ἐνέτυχον· οὕτω γάρ που πρὸς πάντας τοὺς βουλευτὰς διακείμενος συνήδει, ὥστε μηδε . . μένων τῷ ὄλλωντι τούς τε δούλους καὶ τοὺς ἐξελευθέρους τούς τε φίλους αὐτῶν τοὺς πάνυ συλλαμβάνεσθαί τε ὑπ' αὐτοῦ καὶ διὰ πᾶσαν τὴν ἐρω . . ορας δεινά με φιλεῖ, ἢ δεινά με μισεῖ *etc.*

Ego vero in codice sic lego.

ρκθ'. . . . μα ἀλήθεια· καὶ γὰρ τῷ βιβλίῳ τῷ περὶ αὐτοῦ γραφέντι οἱ, ἐνέτυχον· οὕτω γάρ που πρὸς πάντας τοὺς βουλευτὰς δια-

κειμένῳ συνῄδει, ὥστε μηδὲ ἐγκαλουμένων τι πολλῶν τούς τε δούλους καὶ τῶν ἐξελευθέρους τούς τε φίλους αὐτῷ τῶν πάνυ συλλαμβάνεσθαί τε ὑπ' αὐτοῦ, καὶ διὰ βασάνων ἐρωτᾶσθαι εἰ ἄρα ὁ δεῖνά με φιλεῖ ἢ ἄρα ὁ δεῖνά με μισεῖ etc.

Libro LXXIX. praefigitur in dicto codice titulus ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΟΘ. *Ergo recte sic edidit Ursinus, deterius vero Reimarus qui dedit* ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ.

Scripturae codicis antiquissimae copiosum specimen sibi Roma submissum Reimarus edidit. Ego vero, ne mea haec editio tali specimine prorsus careret, usus sum eius codicis formis ad exprimenda historicorum a me nunc editorum nomina in ornamentaria tabella quam huic volumini praeposui.

Hactenus Dionem auxi planudeorum excerptorum, et florilegii vaticani, ac Melissae atque Arsenii Suidaeque eclogariorum ope. Illud mihi superest dicendum, quod nempe Planudes continuationem quoque Dionis ab anonymo auctore curatam, aeque ac constantianus eclogarius (recole p. 234.) legebat. Itaque post extremum Dionis excerptum, quod ex libro LXXIX. 14. petitum dixi p. 552, Planudes eclogarius additamenta tria subtexit.

POST DIONEM EXCERPTA TRIA

EX ANONYMO HISTORICO.

α'. Ὅτι πρῶτος Μαξιμιανὸς ἰμπεράτωρ ἐκλήθη (1), ὃ νῦν μὲν τὸ βασιλέων ὄνομά ἐστί, τότε δὲ ἥρμοττε τοῖς ἄριστα στρατηγοῦσιν.

β'. Ὅτι Κωνσταντῖνος (a) ὁ Χλωρὸς ἔλεγεν, ὡς ἄμεινον παρὰ τοῖς ἰδιώταις τὴν τοῦ βασιλέως εὐπορίαν εἶναι, ἢ μικρῷ περικεκλεῖσθαι χωρίῳ.

γ'. Ὅτι γυναικὸς προσελθούσης τῷ Γρατιανῷ καὶ κατειπούσης πρὸς αὐτὸν τὸν ἀνδρὸς, ὡς πληγὰς αὐτῇ συχνὰς ἐντείνοι· οὐδὲν εἶπεν, ὦ γύναι, πρὸς

1. Primus Maximianus imperator vocitatus est; qui nunc titulus pro rege dicitur, olim autem iis tribuebatur qui exercitum praeclara cum laude ductaverant.

2. Constantius Chlorus aiebat, melius esse ut regis divitiae inter privatos homines versentur, quam ut exiguo septo (id est regio fisco) concludantur.

3. Quum ad Gratianum femina quaedam accessisset, seque a viro saepe vapulare dixisset; nihil hoc, inquit, o mulier, ad me adtinet. Quumque illa

(a) Corrige Κωνστάντιος.

(1) Immo vero is titulus perpetuus primo omnium C. Iulio Caesari dictatori attributus fuit, teste Dione nostro XLIII. 44.

ἐμὲ τοῦτο· τῆς δ' αὖθις ἐπειπούσης, ἀλλὰ καὶ κατὰ σοῦ βουλεύεται· οὐδὲν, εἶπε, τοῦτο πρὸς σέ (1).

addidisset, atqui vir meus adversus te quoque coniurat; nihil hoc, inquit Gratianus, pertinet ad te.

(1) Num hoc dictum posuerat etiam Eunapius in historia sua, quo loco (p. 280) vaticanus palimpsestus Gratiani dicta vel facta nescio quae narrata fuisse ab Eunapio innuit?

DIODORI SICULI

FRAGMENTA EX FLORILEGIO VATICANO.

Vaticanum florilegium quô maiores mihi Dionis opes suppeditavit, eô Diodori pauciores, cum per se, tum quia saltem nonnullae de citatis in eo particulis in libris Diodori superstitibus iam occurrebant. Sic in florilegio p. 8. legitur fragmentum quod iam extabat lib. I. 2. Diodori, nec non in s. Maximi sententiis editis ed. Tigur. p. 164. Rursus floril. vat. p. 10. congruit cum A. Melissa ed. Tigur. p. 12, nec non cum Georgidio vat. cod. p. 42; similisque fere sententia occurrit apud Diodorum lib. V. 31: rursusque alius locus congruit cum Diodoro edito I. 1. — Florileg. vat. p. 27. occurrit illa narratio de Phintia et Damone, quam habent eclogae ed. Wessel. tom. II. p. 554. — Florileg. vat. p. 53. congruit cum Diodoro ed. I. 70, et cum A. Melissa p. 79. — Florileg. vat. p. 73. incidit in Diodorum ed. lib. XVI. 54. — Denique in florileg. vat. p. 72. citantur ex Diodoro versiculi quinque de auri laudibus, quorum duo priores tantummodo in vaticanis excerptis meis p. 123. apparuerant. Sunt autem iidem quinque, qui apud Stobaeum aliosque leguntur, ut citato in loco adnotavi. Sed tamen in florilegio v. 2. pro τοίας *est* τοιάςδ'; *v. 3. pro* οὐ *est* οὐδέ; *v. 4. pro* εἰ δ' *est* οὐδ', *pro* ὁρᾷ *est* ὁρῶν; *v. 5. pro* οὐ θαῦμ' *est* οὕτως, *pro* τρέφειν *est* τρέφει. *Reliqua sunt in florilegio sub Diodori nomine excerpta quatuor, quae ego in hoc meo volumine copiis eiusdem Diodori iam referto libenter collocabo.*

α'. Χρὴ οὐκ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων κρίνειν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἀλλ' ἐκ τῆς προαιρέσεως· τῶν μὲν ἡ τύχη κυρία, τῶν δ' ἡ προαίρεσις δοκιμάζεται (1). *Ex florilegio vat. p. 104.*

1. Non ex eventu sed ex mentis proposito de virorum virtute ferendum iudicium est. Namque eventus in arbitrio fortunae est; ex mentis autem proposito, quis quisque sit declaratur.

(1) Pertinet hoc fragmentum ad Diodori locum e vaticano palimpsesto a me vulgatum p. 49; cuius loci clausula fuit haec sententia, quam ibi constantinianus eclogarius omittebat; sed tamen apud Diodorum legebat non solum florilegus vaticanus, verum etiam Dio Cassius, ut excerpta mea p. 182. demonstrant.

β'. Τὰ μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις πλεονεκτήματα τύχη καὶ καιρῷ κρίνεται πολλάκις· ἡ δ' ἐν ταῖς εὐπραξίαις ἡμερότης ἴδιόν ἐστι σημεῖον τῆς τῶν εὐτυχούντων ἀρετῆς (1). *Indidem p. 75.*

γ'. Αἱ τῶν πόλεων πολιορκίαι καὶ παρατάξεις καὶ τἆλλα τὰ κατὰ πόλεμον προτερήματα τὰ πλείονα διὰ τύχην ἢ δι' ἀρετὴν ἐπιτυγχάνεται· ὁ δ' ἐν ταῖς ἐξουσίαις πρὸς τοὺς ἐπταικότας ἔλεος μεριζόμενος, διὰ μόνης τῆς φρονήσεως γίνεται· οἱ πλεῖστοι γὰρ διὰ τὴν εὐτυχίαν ἐπαίρονται μὲν ταῖς εὐπραξίαις· ὑπερήφανοι δ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις γινόμενοι, τῆς ἀνθρωπίνης καὶ κοινῆς ἀσθενείας ἐπιλανθάνονται· διὸ νῦν καὶ τοὺς πλείστους ὁρᾷν ἐστι τὴν εὐτυχίαν ὥσπερ βαρὺ φορτίον φέρειν ἀδυνατοῦντας. *Indidem p. 75.*

δ'. Ταῖς εὐτυχίαις εἴωθεν ὡς ἐπίπαν ἀκολουθεῖν ῥαθυμία καὶ καταφρόνησις· διόπερ ἔνιοι προσηκόντως ὑπολαμβάνουσιν, εὐχερέστερον ὑπάρχειν συμφορὰς ὑπενεγκεῖν ἐπιδεξίως, ἢ τὰς εὐμεγέθεις εὐημερίας ἐμφρόνως· αἱ μὲν γὰρ διὰ τὸν περὶ τοῦ μέλλοντος φόβον συναναγκάζουσιν ἐπιμελεῖσθαι, αἱ δὲ διὰ τὸ προγεγονὸς προτρέπονται καταφρονεῖν πάντων. *Indidem p. 75.*

2. Armorum victorias fortuna sibi saepe atque opportunitas vindicant; verum clementia in rebus prosperis, felicium virtutem demonstrat.

3. Urbium expugnationes debellationesque atque alii bellorum successus fortuna saepius quam virtute eveniunt: sed enim misericordia a potente miseris impertita, nonnisi a sapientia procedit. Interim plurimi felicitate victoriisque efferuntur; atque ita superbia inflati, infirmitatis, quae humanam naturam comitatur, obliviscuntur. Quare nunc plurimos videre est, qui felicitatem suam gravis instar ponderis perferre nequeunt.

4. Prosperitates subsequitur plerumque ignavia atque contemptus. Quare nonnulli haud absurde iudicant, adversitates potius dextre perferri, quam summas sapienter felicitates, posse. Illae enim ob futuri temporis metum ad vigilantiam cogunt homines; hae vero ob praeteritum laetum casum ad curae omnis neglectum impellunt.

(1) Confer Ciceronem pro Marcello cap. II. III.

DE FRAGMENTIS POLITICIS

PETRI, UT VIDETUR, MAGISTRI OFFICIORUM.

Quamquam ego graeci operis de politica scientia *reliquias eodem prope tempore, quo latinas Tullii, in vaticanis palimpsestis detexi; nihilominus neque eas coniungendas cum tulliana editione tunc putavi (nec enim Cicero socium patitur) neque postea de iis vulgandis magnopere laboravi; seu quia res ipsa haud summi momenti erat, seu quia molestissimas rescripti codicis difficultates perhorrescebam, quae multas mihi reliquiarum harum partes vel omnino eripiebant, vel incertas saepenumero hiantesque efficiebant. Nunc tamen id scriptum cum eruditis hominibus communicabo, tum ut hac cura me denique liberem, tum ut graecis meis historicis de re politica saepe tractantibus non incommodum comitem in hoc volumine addam. Cogitanti autem mihi de his reliquiis res duas magnopere persuasi; unam, ut puto, certissimam; nempe quod idem sit opus de quo loquitur Photius cod. XXXVII: alteram valde probabilem, nempe quod auctor operis Petrus ille sit, qui in aula byzantina officiorum magister, Iustiniano imperante, claruit. Atque ut primum opinionis meae caput adseram, Photii textus recitandus est.*

Ἀνεγνώσθη περὶ πολιτικῆς, ὡς ἐν διαλόγῳ Μενᾶν (1) πατρίκιον καὶ Θωμᾶν (2) ῥεφερενδάριον, τὰ διαλεγόμενα εἰσάγων πρόσωπα· περιέχει δὲ ἡ πραγματεία λόγους ἕξ, ἐν οἷς καὶ ἕτερον εἶδος πολιτείας παρὰ τὰ τοῖς παλαιοῖς εἰρημένα εἰσάγει, ὃ καὶ καλεῖ δικαιαρχικόν (3)· ἐπιμέμφεται δὲ τὸν Πλάτωνος δικαίως πο-

(1) Iustinianus imperator const. de cod. sec. ed. codici iuridico emendando iterumque edendo destinat inter alios *Mennam virum eloquentissimum, togatum fori amplissimae sedis*. Idem Mennas const. I. et II. de condirm. digest. dicitur ad adornanda quoque digesta operam suam contulisse; et quidem in II. const. adnumeratur *viris prudentissimis, rhetoribus praefectorum sacrorum palatiorum, qui gloriam laudemque apud omnes prudentiae iuste habent*. Nihil autem dico de Menna patriarcha constantinopolitano, qui sub eodem Iustiniano vitae partem traduxit.

(2) De hoc homine Iustinianus imp. const. de novo codice faciendo sic loquitur: *ad hoc opus efficiendum eleginus* (cum aliis) *Thomam virum gloriosissimum, quaestorem sacri nostri palatii et exconsule*. Iisdem titulis decorat Thomam idem Iustinianus in constitutione etiam de codice confirmando. Quare cum tantus vir fuerit Thomas, haud dubito quin in politico opere vaticani palimpsesti partes quoque suas didascalicas egerit, non autem tantummodo auditoris atque adprobatoris, uti nunc in reliquiis mutilis legimus. Quod si forte auditor tantum fuit Thomas, equidem tunc cogitaverim de Thoma iuniore. Thomae illius senioris fortasse filio. De iuniore autem Thoma sic Corippus laud. Iust. v. 18. sqq.

Et Thomas libycae nutantis destina terrae,
Qui lapsam statuit, vitae spem reddidit Afris,
Pacem composuit, bellum sine milite pressit,
Vicit consiliis quos nullus vicerat armis.

(3) Cicero ad Att. II. 16: *magna controversia est Dicaearcho cum Theophrasto, ut ille τὸν πρακτικὸν βίον longe omnibus anteponat, hic autem τὸν θεωρητικόν*. Id confirmat Cicero ad eundem Att. VII. 3. Porro sententiam hanc suam de practico politiae genere exposuerat, ut puto, Dicaearchus vel in Spartanorum rep., vel in Pelleniorum, aut Atheniensium Corinthiorumve item rebuspub. quas ipse scripsit Cicero adhuc ad Att. II. 2: *magnum acervum Dicaearchi mihi ante pedes extruxeram. O magnum hominem! et a quo multo plura didiceris, quam a Procilio* etc.

λιτείας· ἣν δ' αὐτοὶ πολιτείαν εἰσάγουσιν, ἐκ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς πολιτείας, δέον αὐτὴν συγκεῖσθαι φασὶ, βασιλικοῦ καὶ ἀριστοκρατικοῦ καὶ δημοκρατικοῦ· τὸ εἰλικρινὲς αὐτῇ ἑκάστης πολιτείας συνεισαγούσης, κἀκείνην τὴν ὡς ἀληθῶς ἀρί-στην πολιτείαν ἀποτελούσης.

Lectum est de republica volumen, in quo Menas Patricius et Thomas referendarius per dialogum loquentes introducuntur. Continet opus hoc libros sex, quibus δικαιαρχικὸν, ut heic appellatur, novum politiae genus, diversum ab iis, quae veteres prodiderunt, proponitur: ac Platonis respublica non immerito reprehenditur. Quam vero personae illae politiam adferunt, eam ex tribus politiae speciebus, regia nimirum, et optimatium, ac popularium, componi oportere aiunt: ut cum earum quaelibet, quod purum atque sincerum habet, huc contulerit, haec tandem vere optima reipublicae forma evadat.

Age vero vaticanum opus congruit cum Photii testimonio, primum quidem titulo, qui est περὶ πολιτικῆς ἐπιστήμης; *iterum quia dialogo utitur; tertio quia duo (non plures) loquuntur Menodorus et Thomas. Namque Menam eundem esse ac Menodorum, eruditi homines facile mihi concedent, qui norunt huiusmodi propriorum nominum compendii causa fieri solitas deminutiones. Quis enim nescit v. gr. Alexam idem esse apud Graecos nomen atque Alexandrum? Hodierni autem in Italia Etrusci nullum prope hominis nomen non breviant. Neque item sobrius quispiam dubitabit* Thomam *Photii, idem esse nomen atque* Thomasium *vaticani codicis. Et quidem hodiernis Italis* Thomas *est* Tomaso. *Iam quod Photius legebat libros sex, en in nostro scilicet codice quarti quintique reliquiae remanent. Siquis vero negaret sextum extitisse; is eodem ratiocinio inficias iret, Ciceronis quoque de rep. nullum fuisse sextum librum, quandoquidem in vaticano palimpsesto nuper a me vulgato, nihil eius operis ultra quintum librum apparuit. Dicit Photius, politicos operis a se lecti canones ab iis discrepuisse, quos apud alios auctores legimus: noster vero auctor in libri quinti sectione nona, profitetur reapse differentes a politicis ceteris doctrinas se tradere. Reprehensum in illo opere Platonem ait Photius; id quod revera noster auctor facit in praedicta libri quinti sectione. Denique quod Photius ait politiam a se lectam, ex tribus generibus regio, optimatium, et populari, fuisse concretam; id videlicet Ciceronis exemplo factitatum fuit, cui (de rep. I. 45) praestare videtur illud genus quod est aequatum et temperatum ex tribus optimis rerum publicarum modis. Vaticanus autem auctor sedulum se Ciceronis lectorem demonstrat: quin adeo Ciceronis remp. cum platonica comparavit. Numerus quoque librorum sex ad Ciceronis imitationem definitus fuit. Nonne vero Cicero in quinto libro de rectore reip. deque legibus egit? Atqui graecus auctor in quinto pariter libro de rege legibusque totus disserit. Vix autem dubito quin politicus vaticanus sextum quoque librum ad normam fere tullianam exegerit, futuramque apud cae-*

lestes vitam bonorumque praemia commemoraverit; praesertim quum christianus ipse fuerit, et beatae spei mentionem in quinto libro (cap. XIII.) nullam non fecerit. Genus politicum anonymi auctoris sui dicaearchicum fuisse dicit Photius; quod cuiusmodi extiterit, nuper nos in scholio patefecimus. Ergo politicus vaticanus dum Platonem vituperavit, cum eoque Ciceronem contendit, is sine dubio praetulit genus politiae practicum quod fuit dicaearchicum et tullianum generi theoretico quod Plato maluit, sed ipse Cicero se deseruisse (de rep. II. 11.) his verbis trudit: Plato civitatem extruxit arbitratu suo; praeclaram illam quidem, sed a vita hominum abhorrentem et a moribus. *Prorsus, ut puto, vaticanus politicus iudicium de utroque tulit quale Macrobius comm. ad somn. I. 1. concinne expressit:* inter Platonis, et Ciceronis libros, quos de rep. utrumque constituisse constat, hoc interesse prima fronte perspeximus, quod ille remp. ordinavit, hic retulit; alter qualis esse deberet, alter qualis esset a maioribus instituta disseruit. *Praeterea certum mihi est vituperatas fuisse a christiano politico morum illas pravitates, quas tamquam maculas institutis platonicis inhaerentes Cicero ipse castigavit in quarto libro. Atque hactenus de codicis photiani cum vaticano similitudine. Satis enim haec superque sunt, ut merito existimemus, opus illud politicum quod Photius legebat, nunc denique in rescriptis bibliothecae vaticanae membranis, mutilum quidem graviterque vitiatum, verissime tamen apparuisse.*

Sequitur ut lectoribus meis suadeam, conditorem operis Petrum videri τὸν πάνυ, *qui legationibus ad plures reges, dignitatibus aulicis, scriptis historiis, laude rhetorica, et politica denique scientia, iustinianeo aevo floruit. Auctor mihi sententiae praecipuus Suidas est, qui ait Petrum non solum historias verum etiam* περὶ πολιτικῆς καταστάσεως *scripsisse. Nam titulum* de statu politico *quis non videt eôdem recidere, quô ille codicis nostri* de scientia politica*? Nota eruditis est mira varietas qua appellari prisca opera solent; cuius rei exemplum ego olim protuli (praef. ad chron. Euseb.) in varietate tituli chronicorum Eusebii. Quid? nonne politicum Tullii ipsius opus diversis appellationibus vocitatur in testimoniis de illo opere a me ipso collectis? Dicitur enim* de rep., de optima rep., de reip. statu, de optimo reip. statu, de optimo statu civitatis et de optimo cive, libri politici, πολιτικὰ, πολιτεία. *Satis igitur favet operis titulus, ut, Suida teste, scriptum vaticanum Petro adscribamus. Atqui favet etiam scripti aetas: personae enim, quae in opere dialogum faciunt, familiares Iustiniano fuerunt: ergo opus illa aetate non est antiquius. Reapse ne stilus quidem vetustiora saecula redolet, neque ab illo cognito Petri in editis legationibus videtur abludere. Neque porro res in libro narratae ad sequiora post Iustinianum tempora deprimi possunt: nam vigebat, auctore nostro scribente, Persarum imperium, quod subsequente certe saeculo Saraceni deleverunt. Iam vero quum aetate iustinianea nullus politicus scriptor Petro magistro saltem celebrior*

extitisse tradatur ; sequitur ut huic homini suffragante praesertim Suida , vaticanum scriptum non temere vindicemus. Utinam vero ipse Photius studium aliquod impendisset ad vestigandum anonymi sui nomen! Nae ille molesta nos sollicitudine liberavisset! qui curiosiores quidem homines sumus , sed ad veritatem adsequendam , tot interpositis saeculis , impeditiores. Et Petri quidem magistri notitiam suppeditabunt veterum testimonia , quae postea scribam. Ad discernendum autem operis , quantum fieri potest , auctorem , tum certe ad civilis scientiae studium eiusque historiam , nihil , ut spero , non proderit scriptorum veterum de re politica catalogus (nam recentiorum politicorum qualemcumque notitiam a Naudaeo habemus; veterum , quod ego sciam a nemine) quem ego catalogum usui meo privato congesseram , nunc autem lectoribus , pro re nata , rudem licet imperfectumque , ante Petri reliquias , exhibebo.

Sed enim haud tam nocet politico huic operi , quod incerto parente sit , quam quod in palimpsesto parte sui maxima decurtatum fuerit ; quodque tam aegre legitur , tam crebris lacunis lectionibusque dubiis laborat , ut vix luci typorum committendum videretur. Neque porro ego ipse huic ferendo labori alacer eram , seu propter fructus mediocritatem , seu quia iam oculos legendo nuper historico palimpsesto diu obtuderam , et laboris lentissimi patientiam prope abieceram. Habeant igitur lectores mei impolitum sane et lacerum scriptum , quod ego fortasse per otium postea retractabo , et si pretium operae erit , meliore conditione ut sit curabo . Interim certe graeci textus , quas dixi , graviores solito imperfectiones et ambiguitates valde mihi suaserunt ut ab interpretatione facienda abstinerem. Attamen ut , more meo , graece quoque nescientibus utilitatem aliquam edendo opusculo adferam , praecipuarum rerum his reliquiis contentarum summarium latinum scribam.

FRAGMENTORUM POLITICORUM SUMMARIUM.

Operis fuerunt libri sex : verumtamen , ceteris omnibus amissis , quarti quintique tantummodo reliquiae supersunt. Ceteroquin tertii libri mentio semel fieri videtur (lib. IV. 4) ; ex eaque mentione intelligimus sermonem in eo partim saltem fuisse de nobilitate. Quasnam primus secundusque liber politicae scientiae partes complexi fuerint , prorsus latet. Ergo ut reliquias superstites summatim praelibemus , —

Lib. IV. cap. I. agitur de umbratili militum exercitatione , quae ternas ex auctoris sententia aut etiam quaternas in die horas occupare debet: qua peracta iubet auctor ut copiarum dux , audito tribunorum consilio , praemiis poenisve milites , prout bene vel secus armis luserint , statim adficiat. Praemia sunto , laudes , honores , donaria : poenae autem , plagae , calvitium , expunctio a militia. Haec in umbratili simulatoque ; at in vero bello , —

Cap. II. Adhibito item militari consilio et crimine palam facto , poenae sunto ; membrorum mutilatio , vel supremum supplicium. Mandat auctor

praeterea ut in cuiusque militis patria laus eius vel infamia ad ceterorum exemplum nuncianda curetur. Praeclare vero concluditur praemiorum poenarumque doctrina hoc memorabili effato, nempe quod unica causa sit recte domi bellique vivendi, si boni praemio, pravi poena, adficiantur.

Cap. III. Demonstrat auctor, quanto bellicis usibus commodior sit peditatus quam equitatus. Id probat exemplis Romanorum atque Persarum; Lacedaemoniorum quoque veterum et Atheniensium, quorum pedestres copiae saepe vicerunt, equestres vero non item. Nobile quoque addit Gallorum exemplum, apud quos ait esse firmissimam usque ad sua tempora legem, nequis ad bellum eques procederet, praeter unum regem: atque hunc ipsum albo equo vehi solitum, ut magis conspicuus hostibus fieret. Physica deinde argumenta cumulat, nempe quod vir pedester se ipsum regat, non ab alio animante circumferatur etc. Concludit peditatus laudes testimonio Firmini (seu potius, ut suspicor, Frontini) etrusci, qui rite instructum peditatum vocat murum inexpugnabilem, murum viventem, murum ambulantem, murum mente praeditum, murum ferreum, murum qui non unam urbem sed universam remp. protegit: ita ut nihil omnino gravioris momenti absque opera peditatus effici possit.

Cap. IIII. Ne tamen omnem laudem equitatui detrahat auctor, prudenter addit nullum non esse equitum usum, ad inopinos puta casus, ad explorationes, ad velitationes, ad locorum praeoccupationes, ad pabulandum, ad aquandum, ad persequendum. Quamobrem equitatui quandoque salutem debere pedestrem militem. Ceteroquin ab equo saepius fortasse invitari ad fugam equitem; quod cum accidit, peditum quoque prosternuntur animi. Ait ergo auctor se iam adfirmavisse in priore vel libro vel dictione, opus esse ut equites nobilitate generis atque animorum excelsitate ceteris antecellant. Dicit etiam oportere ut equitum sicciora sint corpora, neque vasta aut gravia, tum armorum impositorum causa, tum ut equi facilius circumagi possint nec graviore pondere opprimantur.

Cap. V. Regreditur iam vaticanus politicus ad commendandos, auctore Cicerone, Romanorum veterum pedites, qui gravissimorum armorum ferendo ponderi, non secus quam vestimentis adsueverant: quique praeterea quinque dierum cibaria circumferebant: idque adeo diuturna consuetudine, tamquam lege, sancitum ait, ut ne si iumenta quidem forte adessent, impunis militi esset oneris detrectatio. Subinde loquitur auctor de vallo fossaque, quibus ut castra semper muniantur, seu pax seu bellum sit, hortatur; eique operi aerumnoso ac molesto duces ipsos laboris proprii symbolam impendere, ad exemplum militum, vult.

Cap. VI. Leve quid se adiungere ait auctor, quod tamen inutile non comperietur; militarium scilicet corporum peculiarem quemdam ornatum esse debere; ita ut neque comae neque barbae neque vestis militaris

formam imitari populo liceat. Atque hunc militis ornatum, pro cuiusque gradu varium, vult esse quotidianum atque perpetuum; ob declarandam, ut ait, animi in suscepto instituto constantiam.

Cap. VII. Superest, inquit auctor, dicendum de mansuetudine innocua deque iustitia, qua milites inter cives versari debent: quod quum plurimis verbis propter rei gravitatem tractandum foret, ipse tamen uno tantum proposito exemplo satis argumento facturum se putat. Est autem exemplum hoc. Persarum rex Peruzes quum ad bellum proficiscens per ditionem suam iter faceret, miles quidam equo suo infirmo, non sine decurionis consensu, spicas virides ex agro sumptas vorandas obtulit. Sed cum spicarum dominus vim sibi fieri clamitaret; re intellecta rex sisti sibi imperavit rusticum et militem cum decurione. Tum crimine deprehenso, advocato ducum consilio; siquis, inquit rex, genus id armorum nobis eripere coargueretur, quo nos hostibus nostris, ceteroqui validioribus, superiores esse possemus; quanam, rogo vos, poena dignus homo videretur? Quibus respondentibus, supplicium acerbissimum tum huic tum huius liberis totique generi esse irrogandum; Romanorum quidem, inquit rex, validiora nostris esse corpora et equos et arcus et tela et lanceas, in confesso est. Nos autem quum iustitiae unico telo utamur, eoque ab hostibus nosmet tueamur; nempe dum populos nobis obnoxios mansuete amanterque regimus; quumque hoc telum manibus nostris excutere conati sint tum qui spicas diripuit miles tum qui adsensum praebuit decurio . . . (Exin pagina oblitterata legi non potest; sed plane ex instituta quaestione cognoscimus Perozem regem capitale supplicium utrique sonti decrevisse; ut eo nimirum terrore militares copias innocuas civibus redderet iustitiamque doceret; id quod sibi hoc loco demonstrandum auctor proposuerat.

Cap. VIII. Iam si armati milites cum inermibus civibus aequitatem servare debent; vicissim a ducibus atque a rege universaque rep. militibus iusta merces retribuenda est: cibaria scilicet et stipendia aliaeque remunerationes, pro cuiusque merito, tum viventibus tum etiam, quatenus fieri potest, defunctis: item congrua senectuti illorum solatia; parvisque extinctorum liberis, tum praecipue parentibus senibus, alimenta de publico. Haec si fiant, cum ipsa per se laudabilia atque aequa sunt, tum militibus, inquit auctor, adiiciunt stimulos ut strenuo alacrique animo pugnas ineant, vitamque pro patria prodigant. Atque ita liber quartus concluditur.

Iam quinti libri quinam tractatus atque ordo materiae fuerit, belle nos docet sectionum superstes in codice indiculus, qui ad litteram huiusmodi est.

QUINTUS LIBER DE SCIENTIA POLITICA CONTINET HAEC.

1. De regno. — Scientia regnandi quid habeat commune cum aliis scientiis, et quomodo ab iisdem differat.

2. Quisnam sit regni scopus. Regnum indigere propriis legibus, dogmatibus et disciplinis seu moribus.

3. De propriis regni legibus.

4. De dogmatibus.

5. De disciplinis seu moribus.

6. Regni quaenam sint propria; et quatenus ars regnandi ceteris artibus scientiisque antecellat.

7. Oportere eum qui vere sit rex, humanas res ad Dei divinarumque rerum imitationem moderari.

8. Quonam pacto rex se ipsum noscet ac Deum divinasque res. Postquam vero noverit, quodnam ad exemplar resp. ab eo gubernanda sit.

9. De republica traduntur doctrinae diversae ab iis quas ceteri auctores scripserunt. Fit etiam invectio adversus aliquot Platonis sententias.

10. Doctrinarum de republica Platonis ac Ciceronis comparatio instituitur. Universa insuper Platonis atque Aristotelis philosophia inter se contenditur.

Hoc indiculo summariove praeposito, sic auctor ingreditur in librum quintum.

Menodorus. De reip. custodibus, o Thoma, et de militari scientia, quamquam haud satis prolixo sermone, tamen pro viribus dictum fuit. Nunc superest ut ipsum regnum consideremus: nam siqua est imitandi Dei ratio, haec profecto regnandi arte continetur *etc.*

Tum paucis interpositis, pergit scribere auctor primam libri sectionem, quae tamen tota propemodum desideratur. In secunda autem tertiaque libri sectione leges regi proponi videntur; quarum prima ponitur, regis creatio. Secunda lex, senatus constitutio regimenque est. Tertia est sacrorum antistitum electio. Quarta supremorum magistratuum designatio. Quinto loco definiuntur statuta civilia eorumque custodia. In capite, ut a me scribitur, sexto sectio quinta tractari videtur, quae fuit περὶ ἐπιτηδευμάτων. *Exin ingens lacuna est; namque in capitulo, prout a me distributa fragmenta sunt, septimo sequentibusque iam septima scribitur libri sectio, quae est de regia gubernatione ad imitationem Dei dirigenda: cuius gubernationis caput esse dicitur, ut rex bonitatem Dei bene faciendo hominibus imitetur.*

Cap. X. Regis propriae dotes recensentur. 1. virtus intima et exemplaris. 2. sapientia in deliberando. 3. audacia ad res adgrediendas. 4. fortitudo in periculis. Quintam denique dotem apprime politicam dicit auctor et validissimam, nempe si rex effecerit et eum subditi populi ament ac metuant.

Cap. XIII. Proponi videtur doctrina pulcherrima et christianae reip. maxime digna, si quidem in codice superstes foret. Deus videlicet dicitur post praevisum innocentis hominis lapsum beataeque naturaliter vitae iacturam, dedisse operam ut sic homo in hac tristiore terra mores suos moderaretur, ut redeundi ad felices sedes dignus fieret. Attamen haud adfirmaverim hanc esse novam illam doctrinam, priscis politicis id est ethnicis ignotam, quam apud anonymum suum, nunc vaticanum nostrum, legebat Photius: nam et Plato et Cicero sic fere politias suas concludere videntur.

Cap. XV. Dicit auctor, Platonem, Xenophontem, Aristotelem, Socratemque ipsum, quem Cicero philosophorum principem appellat, aliosque in hanc sententiam conspiravisse, nempe fieri non posse ut res humanae corrigantur vitaeque felicitas redeat, nisi tot civilia instituta eo demum redigantur, ut politica virtus ac philosophia amice coniurent.

Cap. XVI. Deflectere videtur auctor ad politicorum ethnicorum reprehensionem; quod se facturum, in summario iam promiserat: pars tamen superstes nonnisi in illorum hominum vituperatione versatur, qui quamvis sint politicae scientiae expertes, nihilominus regimen reip. adfectant.

DE PETRO OFFICIORUM MAGISTRO HISTORICO ET POLITICO

TESTIMONIA VETERUM.

Lydus de magistratibus reip. romanae lib. II. 25-26.

Τοῖς δὲ ἱμειρομένοις τῶν ἐφεξῆς μὴ ἀγνοῆσαι μαγίστρους ἄχρις ἡμῶν, ἀρκέσει πρὸς διδασκαλίαν Πέτρος ὁ πάντα μεγαλόφρων, καὶ τῆς καθόλου ἱστορίας ἀσφαλὴς διδάσκαλος, δι' ὧν αὐτὸς ἐπὶ τῆς λεγομένης μαγιστερίας ἀνεγράψατο (1)· προῆλθεν οὖν ἡ δύναμις ἐπὶ πλέον τῆς ἀρχῆς· οὐ μόνον γὰρ τὰς τῶν ἐθνῶν πρεσβείας ὑφ' ἑαυτῷ τελούσας ὁ μάγιστρος ἔχειν πιστεύεται, τόν τε δημόσιον δρόμον, καὶ πλῆθος ἐμβριθὲς τῶν πάλαι μὲν φρουμενταρίων, νῦν δὲ μαγιστριανῶν, τήν τε τῶν ὅπλων κατασκευὴν καὶ ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων· καὶ διαφερόντως Πέτρος οὗτος ὁ πολὺς, ὁ μηδενὶ τῶν ἀρεταῖς κατὰ μηδὲν δεύτερος· διασώζει μὲν γὰρ καὶ φρουρεῖ τὴν αὐλὴν, καὶ τὴν ῥωμαϊκὴν οὐκ ἀποπτύει μεγαλειότητα, ἣν ἐγγὺς ἀπολομένην ἀβελτερίᾳ τῶν πρὸ αὐτοῦ, οἷα σοφὸς καὶ διὰ παντὸς τοῖς βιβλίοις προσανέχων, ἀποκαθίστησι· τοὺς δὲ νόμους εἰδὼς, εἴπερ τις ἄλλος, οἷς ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀνετράφη, συνηγορῶν τοῖς δεομένοις, ἄρχων τε μέγιστος, καὶ ἀξίαν ὀφρὺν τῆς ἐξουσίας ἀνατείνων ἐδείχθη, καὶ δικαστὴς ὀξὺς καὶ τὸ δίκαιον κρίνειν εἰλικρινῶς ἐπιστά-

(1) Notemus catalogum magistrorum a Petro fuisse perscriptum. Sic idem Petrus in sua ad Chosroën legatione apud Menandrum p. 96 ostendebat persae tyranno regum Lazorum catalogum qui erga provinciam Suaniam ius dominii exercuerant.

μένος, καὶ μηδὲν αὐτὸν ὑπτιαζούσης τῆς τύχης· πρᾶος μὲν γάρ ἐστι καὶ μειλίχιος· ἀλλ' οὐκ εὐχερὴς, οὐδὲ πρὸς τὰς αἰτήσεις ἔξω τοῦ νόμου καμπτόμενος· ἀσφαλὴς δὲ ὁμοῦ, καὶ προβλέπων τὰς ὁρμὰς τῶν προσιόντων. μηδένα καιρὸν τῇ ῥαθυμίαις παραχωρῶν· τὴν μὲν νύκτα τοῖς βιβλίοις, τὴν δὲ ἡμέραν τοῖς πράγμασιν ἐγκείμενος, μηδὲ αὐτὴν τὴν μέχρι τῆς αὐλῆς ἐκ τῆς οἰκίας ἐν ὁμιλίαις διασυρίζων ἁπλῶς, ζητήμασι δὲ λογικοῖς, καὶ ἀφηγήσεσι πραγμάτων ἀρχαιοτέρων μετὰ τῶν περὶ ταῦτα σχολαζόντων εἰλούμενος· καὶ καιρὸς οὐδεὶς αὐτῷ διδαγμάτων ἐστὶν ἀμέριμνος· ὡς τοὺς τῶν λόγων ἐξηγητὰς δεδιέναι τὴν πρὸς αὐτὸν ἐντυχίαν· πράγμασι γὰρ αὐτοὺς καὶ στροφαῖς περιβάλλει, μετρίως ὑπελέγχων, ὡς λέγοιντο μόνον· οὐκ εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι, ὁποίους αὐτοὺς ἡ φήμη διαθρυλλεῖ· ἐμοὶ δὲ μάλιστα σκοτοδινίας οὐ μικρὰς ἀνακινεῖ ἡ πρὸς αὐτὸν συνήθεια· χαίρω γὰρ αὐτῷ, ὅτι καλὸς ἅμα καὶ ἐλεύθερος, καὶ τύφου καὶ κορύζης ἐκτὸς, ἀστεῖος τὲ καὶ κοινός· ἀλλ' ἐπισείει μοι, ὡς εἴρηται, φροντίδας οὐ μικρὰς, μηδὲν ὧν ἐπίστασθαι δοκῶ, προτείνων εἰς ζήτησιν, τὰ δὲ παντελῶς ἠγνοημένα παρεισάγων· ὥστε με τὰς πασῶν ἰσχυροτάτας εὐχὰς μελετᾷν, μηδεμίαν αὐτὸν ἄβατον ἐμοὶ, ὥσπερ εἴωθεν, ἐπιρροιζῆσαι θεωρίαν.

Eos vero qui cupiunt seriem magistrorum ad nos usque deductam non ignorare, satis docebit Petrus ille in omnibus excelsus, et universae historiae certus auctor, in iis, quae de magisterio, quod vocant, conscripsit. Crevit igitur potestas dignitatis: etenim non tantum populorum preces magistro creduntur, et cursus publicus, et gravis multitudo magistrianorum (qui olim frumentarii dicebantur) et fabrica potestasque armorum; verum etiam civilium rerum administratio: atque haec praesertim officia Petro isti magno, virtutibusque nulla in re cuiquam secundo concredita fuerunt. Conservat enim custoditque aulam, nec romanam respuit magnificentiam, quam paene extinctam priorum inscitia, ipse utpote sapiens et libris perpetuo deditus, restituit. Legum autem, siquis umquam, callens, quibus a teneris unguiculis imbutus fuit, clientium defensorem se, suprema dignitate praeditum, cum digna potestatis suae gravitate, exhibet: idemque acutum se iudicem et sincerae iustitiae in iudicando cultorem ostendit; neque eum unquam fortuna inflexit. Mansuetus ceteroquin est et humanus; at non levis, neque precibus procul lege abducitur; sed firmus simul est, praevidetque adeuntium conatus. Nullum vero tempus remissionibus concedens, nocte libris, die negotiis vacat: quin domo in aulam pergens, non est quolibet sermone contentus, sed quaestionibus eruditis et antiquarum rerum commemoratione cum harum studiosis occupatur. Neque est ullum ei tempus doctrinarum incuriosum; ita ut litterarum doctores occursum eius metuant; angustiis enim eos technisque implicat, modeste sciscitans, ut loquantur modo: non sunt autem isti tales, quales eos fama circumfert. Mihi vero praecipue caligines non exiguas consuetudo eius offundit: etenim delector eo, quia bonus simul et liberalis, remotaque stolida arrogantia, comis popularisque est: verum, ut dixi, sollicitudines haud mediocres mihi creat, nihil eorum, quae ego scire videar, disquirendum proponens sed prorsus ignota obiiciens: quare ego omnium vehementissimas preces meditor, ne quam arduam mihi, ut solet, quaestionem proferat.

Procopius de bello gothico.

Lib. I. 3. Ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς Πέτρον, Ἰλλυριὸν γένος, ἐκ Θεσσαλονίκης ὁρμώμενον, ἐς τὴν Ἰταλίαν ἔστελλεν, ἕνα μὲν ὄντα τῶν ἐν Βυζαντίῳ ῥητόρων, ἄλλως δὲ ξυνετόν τε καὶ πρᾶον, καὶ ἐς τὸ πείθειν ἱκανὸν πεφυκότα: Iustinianus augustus in Italiam Petrum destinavit. Erat is natione illyrius, patria thessalonicensis, orator in urbe Byzantio, vir prudens commodisque moribus et persuadendi vi praeditus.

Cap. 4. Πέτρῳ δὲ αὐτῷ πρὸς τοῦ βασιλέως ἐντέταλτο etc. *Pergit dicere Procopius de Iustiniani mandatis ad Petrum, ut Theodahadum scilicet et Amalasuntham reginam conveniret; quam cum is extinctam deprehendisset, bellum Gothis denuntiavisse dicitur.*

Cap. 6. *Narrat Procopius Petri pactiones cum Theodahado rege, reditumque eiusdem ad regiam urbem Byzantium; rursusque aliud in Italiam Petri iter ad Theodahadum.*

Cap. 7. *Narrat Procopius disputationem a Petro habitam cum Theodahado rege de iure atque immunitate legatorum; qua tamen spreta, Theodahadus Petrum arctae custodiae tradidit.*

Lib. II. 22. *Ait Procopius dimissum fuisse a successore Theodahadi Vitige Petrum legatum, quem Byzantium redeuntem Iustinianus dignitate magistri ornavit.*

Lib. IV. 11. Πέτρον ἄνδρα πατρίκιον, τὴν τοῦ μαγίστρου ἀρχὴν ἔχοντα, παρὰ Χοσρόην Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς ἔστελλεν, ἐφ' ᾧ τὰς σπονδὰς ἀμφὶ τῇ ἑῴᾳ παντάπασι διοικήσεται· ὁ δὲ αὐτὸν ἀπεπέμψατο, ἕψεσθαί οἱ ἄνδρα οὐκ ἐς μακρὰν ὑποσχόμενος τὰ ταῦτα διαθησόμενον, ὅπη ἑκατέροις ξυνοίσειν μέλλει: Petrum patricium, eundemque officiorum magistrum, ad Chosroën Iustinianus augustus legavit, ut de pace orientis totius ageret. At Chosroës hunc remisit, pollicitus subsecuturum virum, qui rem ex utriusque gentis commoditate componeret.

Idem Procopius in historia arcana cap. XVI.

Θεοδώρα ἐνεδρεύειν τὴν Ἀμαλασοῦνθαν μέχρις ἐς θάνατον ἐν βουλῇ ἔσχεν· αὐτίκα τοίνυν ἀναπείθει τὸν ἄνδρα, Πέτρον μόνον ἅτε πρεσβεύσοντα ἐς Ἰταλίαν πέμψαι· ᾧ δὴ στελλομένῳ βασιλεὺς μὲν ἐπέστελλεν ἅπερ μοι ἐν τοῖς ἐγκαίροις δεδιήγηται λόγοις (1)· ἵνα δή μοι τῶν πεπραγμένων ἐκπύστους

(1) Bell. goth. I. 4.

ποιεῖσθαι τὰς ἀληθείας δέει τῆς βασιλίδος ἀδύνατα ἦν· αὐτὴ δὲ τοῦτο ἐπήγγελλε μόνον, ὅτι τάχιστα τὴν γυναῖκα ἐξ ἀνθρώπων ἀφανιεῖν,* ἐπ' ἐλπίδος ὀχεῖσθαι μεγάλων ἀγαθῶν, ἢν τὰ ἐπηγγελμένα ποιοίη, καταστησαμένη τὸν ἄνθρωπον· καὶ ὡς ἐν Ἰταλίᾳ γενόμενος (οὐ γὰρ εἶδεν ἀνθρώπου φύσις ὀκνηρῶς ἐς ἄδικον φόνον ἰέναι, ἀρχῆς τινος ἴσως, ἢ χρημάτων ἐν ἐλπίδι κειμένων μεγάλων) οὐκ οἶδα ἥν τινα Θευδάτῳ παραίνεσιν ποιησάμενος, διαχρήσασθαι τὴν Ἀμαλασοῦνθαν ἀνέπεισε· καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἔς τε τὸ τοῦ μαγίστρου ἀξίωμα ἦλθε, καὶ ἐπὶ πλεῖστον δυνάμεως, καὶ μάλιστα πάντων ἐχθρῶν.

Theodora necem Amalasunthae molita, Iustiniano viro suo confestim persuasit ut Petrum solum ad illam legaret in Italiam. Huic ergo Caesar proficiscenti, quae opportuno loco narravi, imperat. At Augusta (cuius metu verae tunc facultas narrationis mihi non fuit) hoc unum committit, ut Amalasunthae paret maturetque necem, magnorum incerta spe bonorum, si iussis pareat. Ille vel dignitatis, vel divitiarum spe in Italiam statim transmittit; (namque ad nefarias caedes mens humana nequaquam torpet, si modo dignitatis alicuius aut pecuniae spes affulgeat) Theodahadum rationibus nescio quibus ad Amalasunthae caedem impellit. Exinde Petrus ad Magistri dignitatem magno quidem potentiae auctu, sed non sine odio omnium provehitur.

Ibidem cap. XXIV.

Πέτρος τὸν ἅπαντα χρόνον ὃν τὴν τοῦ μαγίστρου καλουμένου εἶχεν ἀρχήν, ἀεὶ καθ' ἡμέραν αὐτοὺς (1) κλοπαῖς ἀμυθήτοις ἀπέκναιε· πρᾶος μὲν γὰρ ἦν καὶ ὡς ἥκιστα ὑβρίζειν εἰδώς, κλεπτίστατος δὲ ἀνθρώπων ἁπάντων, καὶ ῥύπου αἰσχροῦ ἀτεχνῶς ἔμπλεως (2)· τούτου τοῦ Πέτρου κἀν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐμνήσθην, ἅτε τὸν Ἀμαλασούνθης φόνον τῆς Θευδερίχου παιδὸς εἰργασμένου: Petrus omni tempore, quo magister officiorum fuit, nullam diem praetermisit quin scholarios milites infandis rapinis divexaret. Quamvis enim miti esset minimeque iniurio ingenio, nihilominus furacissimus mortalium erat, atque omni turpiore sorde plenus. Petri huius in superioribus quoque historiis memini; qui videlicet Amalasunthae etiam Theodorici filiae necis auctor fuit.

Cassiodorus variar. X. 19.

Vir eloquentissimus Petrus legatus serenitatis vestrae, et doctrina summus, et conscientiae claritate praecipuus.

Corippus lib. I. v. 25. de laudibus Iustini minoris.

Successorque boni redivivaque gloria Petri
Hinc Theodorus (3) adest patria gravitate magister.

(1) Etiam Suidas voc. Πέτρος profert hunc Procopii locum usque ad ἔμπλεως, sive ut ipse scribit ἀνάπλεως. Sed pro αὐτοὺς dicit βασιλέα. In Procopii tamen contextu non tam intelligitur imperator quam scholarii milites.

(2) Utri credimus? Lydo ne et Cassiodoro Petri virtutes in caelum ferentibus? an Procopio vitia eiusdem tam turpia narranti?

(3) Lege ad Corippum scholia Fogginii, qui recte ex Menandro correxit *Theodorus* pro *Theodulus*. En autem Petri nostri politici filium et dignitatis successorem.

Menander in legationum excerptis ed. ven. p. 89-90.

Ἰουστινιανὸς στέλλει Πέτρον, ὃς τῶν κατὰ τὴν αὐλὴν ταγμάτων ἡγεῖτο, διαλεχθησόμενον Χοσρόῃ περὶ τῶν καθόλου σπονδῶν. — Πέτρος ὁ τῶν Ῥωμαίων πρεσβευτὴς ἀποχρώντως ἔχων τῆς τε ἄλλης παιδείας καὶ τῆς τῶν νόμων, ἔλεξεν ὧδε: Iustinianus Petrum praetorianarum cohortium praefectum ad Chosroën mittit, ut de pace sine limite ageret. — Petrus Romanorum legatus omnibus disciplinis satis instructus, sed iuris praecipue peritus, sic ait.

Idem p. 100-101.

Αἱ μὲν πεντηκοντούτιδες σπονδαὶ ἦσαν, ἃς ἔθετο Πέτρος (1), ὁ τῶν περὶ βασιλέα κατὰ λόγον ἡγεμών: foedera quidem manebant, quae in quinquagesimum annum pepigerat Petrus legationis caesareae princeps.

Πέτρος μὲν γὰρ ὁ πρὸ ἡμῶν πρεσβευτής, ὃς ἔναγχος παραγενόμενος ἐβεβαίωσε τὰ τῆς εἰρήνης, ἐμπειρίᾳ λόγων καὶ δεινότητι πειθοῦς κ. τ. λ. οἷος ἐγένετο παρακρούσασθαι: Petro quidem, qui ante me legatione fungens pacem stabilivit, quum eloquentia et persuadendi vi polleret, facile fuit refutare etc.

Aliud insigne Menandri de Petro testimonium extat in hoc meo volumine inter vaticana Menandri eiusdem excerpta p. 355. 356, unde cognoscimus Petrum ipsum de sua ad Chosroën legatione condidisse ingens volumen, eiusque acta omnia rhetoricis atque ornatissimis verbis perscripsisse.

Idem Menander p. 99.

Ἀτὰρ ἐς τὸ Βυζάντιον ἀφικόμενος ὁ Πέτρος, οὐ πολλῷ ὕστερον κατέλυσε τὸν βίον: Petrus Byzantium (ex persica legatione) reversus, paulo post obiit.

Stephanus byzantinus voc. Ἀκόναι.

Οὕτω τις νῆσος διαφέρουσα μὲν τῷ πανευφήμῳ πατρικίῳ καὶ τῷ πάντα σοφοτάτῳ μαγίστρῳ Πέτρῳ: hoc nomine insula quaedam est eximia apud celeberrimum patricium sapientissimumque magistrum Petrum.

(1) Confer Menandrum ed. ven. p. 95. sqq. ubi late scribitur foedus a Petro cum legatis persis constitutum.

Suidas voc. Πέτρος *et voc.* ἐμβριθής, *et Eudocia p.* 353.

Πέτρος ὁ ῥήτωρ, ὁ καὶ μάγιστρος καὶ ἱστορικὸς, πρεσβευτὴς ὡς Χοσρόην σταλεὶς, μάλα ἐμβριθής τε ἦν καὶ ἀνάλωτος ἐν τῷ ῥητορεύειν, τῷ καταμαλάξαι φρονήματα βαρβαρικὰ σκληρά τε καὶ ὀγκώδη· ἔγραψεν ἱστορίας, καὶ περὶ πολιτικῆς καταστάσεως: Petrus orator, idemque magister et historicus. Is legatus ad Chosroën missus gravi admodum atque insuperabili eloquentiae suae vi feroces ac tumidos barbarorum animos mitigavit. Historias scripsit, itemque de statu politico.

Leontius scholasticus anthol. lib. III. cap. 30. ed. Bosch.

Πέτρου ὁρᾷς ῥητῆρος ἀεὶ γελόωσαν ὀπωπὴν,
    ἐξόχου εἰν ἀγοραῖς, ἐξόχου ἐν φιλίῃ.
Ἐν δὲ Διονύσου θηεύμενος ὤλετο μοῦνος,
    ὑψόθεν ἐκ τέγεος σὺν πλεόνεσσι πεσών,
Βαιὸν ἐπιζήσας (1), ὅσον ἤρκεσε· τοῦτον ἔγωγε
    ἄγριον οὐ καλέω, τὸν δὲ φύσει θάνατον.

Rhetoris ora vides semper ridentia Petri,
    maximi ut arte fori, sic et amicitia.
Interiit solus, cum turba lapsus ab alto,
    dum Bromii spectat pulpita festa die.
Is vixit modicum; at quantum satis. Hanc ego laudo
    mortem; natura quae venit, illa mala est.

Horum testimoniorum plerosque fontes Fabricius mihi indicavit; cui tamen interdum minime adsentior; primum scilicet, quod Leontii epigramma idcirco de Petro nostro loqui negat, quia is potius dicitur rhetor *quam* patricius *et* magister. *Nonne enim in suprascriptis testimoniis passim dicitur* rhetor *Petrus? Rursus non laudo dubitantem Fabricium utrum Petrus christianus fuerit nec ne: mihi enim ut hunc christianum fuisse sine dubio crederem, vel solum eiusdem nomen* Petrus *persuasisset; sed ecce Menander in excerptis ed. ven. p. 96. narrat Petrum religiose pieque feriatum celebravisse Christi Dei natalia et festum epiphaniorum. Denique manifeste fallitur citatus a Fabricio Valesius, qui existimat Vigilium papam epist. VII. de Petro nostro loqui. Quum enim Menander in testimonio a nobis laudato Petrum magistrum dicat mortuum paulo post pacem cum Persis compositam (quae pax anno DXXXIII coaluit); Vigilii autem epistula scripta sit synodi quintae tempore, id est anno DLIII; sequitur ut de iuniore alio Petro*

(1) Ex hoc epigrammate (si certe de Petro nostro loquitur) perspicue colligimus Petrum haud fuisse longaevum; quod satis, ut arbitror, confirmat Menander in postremo testimonio, dum ait Petrum haud multo post legationem suam ad Chosroën, reversum Byzantium, obiisse.

Vigilius loquatur, quem etiam referendarium, non magistrum, appellat. (Neque tamen cogitare licet de Petro Iohannis filio, cuius saepe mentio est in Corippi Iohannide. Is enim puer erat anno DL, cum bellum africanum duce Iohanne patre gerebatur.) En Vigilii verba. Clementissimus imperator gloriosos iudices suos ad nos destinare dignatus est, Petrum exconsulem patricium atque magistrum *etc.* Per magnificum virum Petrum referendarium quaedam charta nobis allata est, quam a clementissimo principe nullo modo credimus destinatam, quia nec fuerat pietatis eius manu scripta. Et dum memorato referendario diceremus, ut in ea scriberet diem, et quomodo ab ipso fuerat ablata, pariter signaret *etc.*

Fragmentorum Petri politicorum graecus codex saeculi ferme decimi est; eiusque scripturae specimen habes in tabula aenea a me cusa N. 4. Sed enim is codex, praeter Petri reliquias, habet item in rescriptis membranis I. Aristotelis politicorum editorum folia duodecim; nempe 301. 302. 303. 304. 305. 306. 309. 310. 330. 337. 338. 339. *Et quidem in folio* 302. *b. politicorum Aristotelis explicit liber tertius, incipitque quartus. Scriptura item saeculi decimi. II. In foliis* 332. 335. 345. 348. 353. *legitur commentarius ad Hermogenis rhetoricam: nominatim vero in folio* 335. *b. laudatur Lysiae incognita oratio contra Calliphontem* Λυσίας ἐν τῷ κατὰ Καλλιφῶντος. *Scriptura saeculi duodecimi. III. In foliis octo, nimirum* 284-291. *scriptura occurrit obscurata saepe et difficilis; recens tamen, nempe saeculi XV, argumenti nondum satis mihi explorati ob legendi taedium et difficultatem. Vidi tamen non semel hoc in scripto appellatum Themistoclem. IV. In foliis* 300. 307. *legebam fragmenta epistulae Pauli ad Romanos. Scriptura saeculi undecimi. V. In foliis* 340. 341. 342, *quae duplici laterculo constant, sacrum pariter extat argumentum; et pars certe eius ex libro geneseos est. Scriptura saeculi decimi quarti. Pars reliqua codicis multo maxima non est rescripta, sed unicam scripturam oratorii editi argumenti puris in membranis habet, saeculo ferme XII. exaratam.*

SCRIPTORES VETERES REI POLITICAE.

GRAECI EDITI.

AGAPETUS DIACONUS — capita paraenetica ad Iustinianum.

ARISTOTELES — politicorum libri *VIII.*

BASILIUS MACEDO IMP. — exhortationes ad Leonem filium. Accedunt aliae mss.

CONSTANTINUS PROPHYROGENITUS — de administrando imperio ad Romanum filium.

— excerpta politica ex antiquis historicis (a me nunc edita.)

DIO CASSIUS — in orationibus Agrippae, Maecenatis, et Liviae ad Augustum, et Augusti ad senatum. Hist. libb. LII. LIII. LV.

DIO CHRYSOSTOMUS — orationes quatuor de regno ad Traianum.

— de tyrannide.

— Agamemnon seu de regno.

— tyranni et regis comparatio.

— de lege.

HERACLIDES PONTICUS — politiarum fragmentum.

IOHANNES DAMASCENUS in aliquot parallelorum titulis.

IOHANNES LYDUS — de magistratibus romanis libri tres.

ISOCRATES — oratio de regno ad Nicoclem; et alia de rege, quae inscribitur Nicocles.
- — areopagitica, sive de optima forma reip.

MANUEL PALAEOLOGUS IMP. — praecepta educationis regiae ad Iohannem filium.

MAXIMUS ET MELISSA in nonnullis titulis.

NICEPHORUS BLEMMIDES — qualem oporteat esse regem. (Oratio a me nunc edita.)

PETRUS MAGISTER — de scientia politica libri sex, quorum fragmenta a me nunc vulgantur.

PHILO IUDAEUS — de principis creatione.

PHOTIUS — epistula paraenetica ingens ad Michaëlem Bulgariae regem.

PLATO — de rep. libri X; quod opus commentariis illustraverunt Crantor, Menaechmus, Onosander, Potamon, Proclus, Syrianus, teste inter alios Suida. Unius tamen Procli commentarius partim extat, partim adhuc est ms.
- — de legibus libri XII.
- — politicus.
- — Minos, seu de lege.
- — atlanticus.
- — epinomis; *quem librum mavult esse Philippi opuntii Laërtius III. 37.*
- — de iusto; *quem tamen librum Platoni abiudicant critici.*

PLUTARCHUS — dicta regum et ducum.
- — dicta et mores Spartanorum.
- — oportere ut princeps potissimum cum philosopho versetur.
- — ad ducem imperitum.
- — utrum seni sit administranda resp.
- — praecepta regendae reip.
- — de monarchia, democratia et oligarchia.

POLYBIUS — in fragmentis libri sexti, ubi de rep. romana.

SOLO — elegi politici, quorum pars in Diodori vaticanis excerptis est.

STOBAEUS — Huius capita politica sunt
- — de iustitia.
- — de republica.
- — de legibus et moribus.
- — de potentibus in civitate.
- — de imperio, et qualem oporteat esse principem.
- — genus politiae monarchicum esse optimum.
- — praecepta regnandi.
- — vituperatio tyrannidis.

SYNESIUS — de regno ad Arcadium.

THEMISTIUS — oratio eius de prefectura suscepta, quam ego Mediolani edidi, tota politica est.

THEOPHYLACTUS — educatio regia.

XENOPHON — Cyri institutio.
- — Lacedaemoniorum resp.
- — Atheniensium resp.
- — Tyrannus.
- — Agesilai quoque regis laudatio instar libri politici est.

GRAECI DEPERDITI VEL INEDITI.

AEGYPTIORUM INSTITUTA. *Stob. ed tert. Gesner. p.* 197.

ALEXANDER MILESIUS — de Roma. *Suidas in eo.*

APOLLODORUS — de legumlatoribus. *Laërt. I.* 58.

ARCHYTAS — de magistratibus. *Stob. p.* 80. 82.
— de lege et iustitia. 268. sqq. 314.

ARISTOXENUS — leges civiles. *Athenaeus ed. Casaub. apud Schweigh. lib. XIV. p.* 648.
— de legibus. *Laërt. VIII.* 15.

ARISTOTELES — de regno lib. I. *Laërt. V.* 22.
— de iustitia libri IV. *Laërt. V.* 22. *et Cic. de rep. III.* 8.
— iura urbium lib. II. *Laërt. V.* 24. *et Anonym. menag.*
— δικαιώματα. *Laërt. V.* 26.
— ex Platonis rep. lib. II. *Laërt. V.* 22.
— instituta barbarica. *Anonymus menag. et alii.*
— legum libri quatuor. *Laërt. V.* 26.
— ex legibus Platonis libri III. *Laërt. V.* 22.
— politicus libri II. *Laërt. V.* 22
— politica lib. II. *Laërt. V.* 22.
— respublicae urbium CLVIII. *Laërt. V.* 26.
— de Solonis legibus libri V. *Anonymus menag.*
— libri exoterici. *Aristot. polit. III.* 6. *VII.* 1.

ANACHARSIS - leges scythicae. *Suidas in eo.*

ANTISTHENES — de republica.
— de iustitia.
— de lege.
— de magistratu.
— de regno. | *Laërt. VI.* 16—18.

CHARON — de Minois legibus. *Suidas voc.* Χάρων.

CHRYSOGONUS — carmen inscriptum respublica. *Athen. XIV. p.* 648.

CRITIAS—de rebus publicis. Item Lacedaemoniorum resp. *Athenaeus XI. p.* 463. sqq.

CRITO — politicus.
— de lege. | *Laërt. II.* 121.

CLEANTHES — politicus.
— de legibus.
— de regno. | *Laërt. VII.* 175

CHRYSIPPUS — de republica. *Laërt. VII.* 7. 12.
— de iustitia lib. III.
— de iusto lib. I. | *Laërt. VII.* 188.

CALLIMACHUS — legum index. *Athen. XIII. p.* 585.

CONSTANTINUS PORPHYROGENITUS in titulis deperditis
— de administratione politica.
— de successione regum.
— de regum creatione.

CICERO — theses politicae, tum graece tum latine compositae, undecim. *Ad Att. IX.* 4. 9.

DEMETRIUS PHALEREUS—de magistratibus (*Vel generatim* de rep.) *Cic. de leg. III.* 6.
— de legibus Atheniensium lib. V.
— de civibus atheniensibus lib. II.
— de ratione regendi populum lib. II.
— de legibus lib. I.
— de scientia politica lib. I.
— iura lib. I. | *Laërt. V.* 80. 81. 82.
— de legislatione. *Suidas voc.* παράστασις.

DICAEARCHUS — de magistratibus (*vel generatim* de rep.) *Cic. de leg. III.* 6.

— respublicae Lacedaemoniorum, Pelleniorum, Corinthiorum, Atheniensium. *Suidas in eo, et Cic. ad. Att. II. 2.*

DIO STOICUS — de magistratibus. *Cic. de leg. III. 5.*

DIOGENES — de republica. *Plutarch. in Lycurgo cap. 31, et Laërt. VI. 80.*

DIOSCORIDES — de legibus quae sunt apud Homerum. *Suidas voc.* Ὅμηρος.

DIOTOGENES — de regno. *Stob. p. 329. 330. sqq.*

DIDYMUS — de Solonis tabulis nomicis. adversus Asclepiadem. *Plutarch. in Solon. cap. I.*

— adversus Ciceronis remp. lib. VI. *Ammian. lib. XXII. 16, et Suidas voc.* Τράγκυλλος.

EPICURUS — de regno. *Laërt. X. 27.*

EPICTETUS IUNIOR — anthologia ex rep. Platonis. *Suidas in eo.*

EPIMENIDES CRES — de republica Cretensium. *Arist. pol. I. 2.*

— de eodem argumento epistula. *Laërt I. 111. 112.*

EUBULUS PLATONICUS — de Aristotelis contradictionibus in secundo politicorum adversus Platonis remp. *Porphyr. vit. Plotin. cap. XX. Extat ms.*

ECPHANTES — de regno. *Stob. 45. 46.*

FLORILEGUS ANONYMUS VAT. in titulis

— de iustitia.

— de lege.

— de pace et bello.

GEMISTUS PLETHO — de legibus libri sex mss.

HARMODIUS LEPREATES — de institutis Phigalensium. *Athen.* X. p. 442.

HERACLIDES PONTICUS — de iustitia libri saltem duo. *Athen. XII. p. 521. sqq.*

— de legibus. *Laërt. IX. 50.*

HERMIPPUS SMYRNAEUS — de legumlatoribus libri saltem sex. *Athen. XIII. 1. p. 555. XIIII. p. 619.*

HELLANICUS — leges barbaricae. *Suidas voc.* Ζάμολξις.

HIPPASUS — Laconum resp. lib. V. *Laërt. VIII. 84.*

HIPPODAMUS MILESIUS — de republica. *Aristot. pol. II. 8.*

HIPPODAMUS THURIUS de republica. *Stob. p. 248. 534.*

IAMBLICHUS — epistula de iustitia. *Stob. p. 104.*

IOHANNES ARGYROPULUS — oratio de regno. *Extat ms.*

LEONTIUS FLORILEGUS in variis titulis, quorum index a me editus fuit in primo vaticanae collectionis volumine.

LYCURGUS ORATOR ATHEN. — oratio de administratione reip. *Suidas in eo.*

MENEDEMUS RHETOR — de prudentia politica. (*vel generatim* de rep.) *Cicer. de orat. I. 19.*

MENESTHENES — politica. *Athenaeus XI. 13.*

MOLO — de republica. *Laërt. III. 34.*

MUSONIUS — quod regem oporteat philosophari. *Stob. serm. 46.*

NICOSTRATUS — de senatu habendo. *Festus voc. senacula.*

NYMPHODORUS — instituta barbarica. *Clemens. alex. in protreptico ed. venet. p. 56.*

OENOMAUS — de republica. *Suidas in eo.*

OCELLUS — de lege. *Stob. p. 32.*

ORIBASIUS — de regno. *Suidas in eo.*

PANAETIUS — de magistratibus. *Cic. de leg. III.* 6.

PERIPATETICI MULTI — de republica. *Cic. de divin. II.* 1.

PERSEUS STOICUS — adversus Platonis leges libri VII. *Laërt.* VII. 36.

PHALEAS CHALCEDONIUS (1) — de republica. *Arist. pol. II.* 7.

PLUTARCHUS — politicorum libri duo. *Lamprias in catalogo.*

— de iustitia libri tres, ad Chrysippi simile argumentum. *Idem.*

POLITICI ATHENIENSES — *Cic. de orat. I.* 19.

POLUS LUCANUS — de iustitia. *Stob. p.* 105.

POLYAENUS — de rep. Macedonum. *Stob. p.* 244.

PORPHYRIUS de utilitate quam reges ex Homero capere possunt. *Suidas voc.* Πορφ.

PROTAGORAS — de republica. *Laërt. IX.* 55.

PYTHAGORAS — politicus. *Suidas in eo, et Augustinus de ordine II.* 54.

SELEUCUS — commentarius ad Solonis tabulas. *Suidas voc.* ὀργεῶνες.

SOPATER — epistula de magistratu administrando. *Stob. p.* 311. *sqq.*

STRATTIS — de republica. *Suidas voc.* οὐ λίνον.

STRATO — de regno lib. III. | *Laërt.*
— de iustitia lib. III. | *V.* 59.
— de magistratu lib. III. |

STHENIDES LOCRUS — de regno. *Stob. p.* 332.

— de monarchia. *Ibid.*

TELEPHUS GRAMMATICUS — de legibus moribusque Atheniensium. *Suidas in eo.*

THEODULUS — de regno *ms.*

THEODORUS METOCHITA — capita politica *ms.*

TRIBONIANUS SIDETA — ad gerentem rempublicam. *Suidas in eo.*

— de regno. *Ibid.*

TYRTAEUS — constitutio civilis Spartae. *Suidas in eo.*

THEODORUS GADARENUS — de republica lib. II. *Suidas in eo.*

THEODECTES — instituta barbarica. *Suidas in eo.*

THEOPHRASTUS — de magistratibus (*seu generatim* de rep.) Cic. *de leg. III.* 5.

— de regno lib. II.
— de institutione regis lib. I.
— de inclinationibus et momentis rerum in republica. *Cic. de fin. V.* 4. (*Non fuit fortasse id tamen peculiare opus.*)
— epitome reip. platonicae lib. II.
— de legibus lib. I. (2)
— de iniquis legibus lib. I.
— legum epitome lib. X.
— de legum latoribus lib. III.
— de optimo statu civitatis lib. I.
— politicorum lib. VI.
— politicorum ad tempora lib. IV.
— civilium consuetudinum lib. IV.
— ad Casandrum de regno lib. I.
— de optima rep. lib. I.
— problemata politica.
— de tyrannide lib. I.
— legum, secundum elementa, lib. XXIV.

| *Laërt. V.* 42.—47.

— de regno cyprio. *Suidas voc.* τιάρα.

(1) Leonardus arctinus epist. lib. VIII. 1. legebat *Phileas carthaginiensis.*

(2) In vaticano florilegio sub titulo περὶ νόμου extat Theophrasti fragmentum hoc. Θεοφράστου, Ὀλίγων οἱ ἀγαθοὶ νόμων δέονται· οὐ γὰρ τὰ πράγματα πρὸς τοὺς νόμους, ἀλλ' οἱ νόμοι πρὸς τὰ πράγματα τίθενται.

XENOCRATES — de regno lib. IV.
— de republica lib. I. | Laërt.
— politicus lib. I. | IV. 12.
— de iustitia lib. I. | 13. 14.
— de vi legis lib. I.

ZENO CITTIENSIS — de republica. *Plutarch. in Lycurg.* 31, *et Laërt. V.* 4.
— de lege. *Laërt. V.* 4.

ZENO STOICUS — adversus remp. Platonis. *Plutarch. de stoic. contradict. ed. Reisk. tom. X. p.* 282.

POLITICI LATINI EDITI.

CICERO — de republica partes librorum sex a me editae.
— de legibus libri tres extant; sed quintum citat *Macrobius saturn. VI.* 4.
— ad Q. fratrem longa epistula (*lib. I.* 1.) tota politica est, nempe de ratione regendae provinciae.
— ex Ciceronis epistulis excerpta de rep. sibi Fronto confecerat. *Ad Anton. imp. epist. lib. II.* 5.

PLINII panegyricus ad Traianum instar politici operis est.

SALLUSTIUS, (seu quivis alius) — de ordinanda repub. epistulae duae.

LATINI DEPERDITI.

APULEIUS — de republica. *Fulgent. serm. antiq. voc. celocem.*

COTTA — de republica romana. *Athenaeus VI. p.* 273.

CINCIUS ALIMENTUS — de consulum potestate. *Festus voc. praetor.*
— de comitiis. *Idem voc. patricios.*

MATERNUS declamator adversus tyrannos. *Dio LXVII.* 12.

NAUCELLIUS prisca cuiusque reip. ex libro graeco in latinum transtulerat. *Symmach. epist. III.* 11.

SVETONIUS — pro Ciceronis rep. adversus Didymum lib. I. *Suidas voc.* Τραγκυλλος.
— de Roma eiusque institutis. *Idem ibidem.*

TUDITANUS — de magistratibus. *Macrob. saturn. I.* 13.

VARRO — de republica lib. XX. *Nonius voc. patritum.*

Locum praecipuum in politicorum scriptoribus sine dubio sibi postulant legumlatores; et graecorum certe catalogum scripsit Fabricius bibl. gr. lib. II. 14. ed. nov. tom. II. p. 28. sqq. Quamobrem in his ab eo recitatis non est mihi immorandum. Complures tamen addi possunt, veluti

CRESPHON. *Plato de leg. III. ed Serr. p.* 692.

DIOPHANTUS. *Aristot. polit. II.* 7.

PRODICUS. *Plato de rep. X. p.* 600.

ROMULUS. *Dionys halic.* II. 24. (*Numam iam scripsit Fabricius.*)

SERVIUS TULLUS. *Cic. de rep. II.* 22.

TELECLES. *Aristot. polit. IV.* 14.

TEMENUS. *Plato de leg. III. p.* 692.

THESEUS. *Cic. de. rep. II.* 1.

TULLUS HOSTILIUS. *Dionys. II.* 23.

Princeps denique legumlatorum omnium MOSES hebraeus est. Nihil autem dico de MOSO femina hebraea, quam gentilibus suis leges scripsisse tradit Alexander milesius apud Suidam voc. Μώσω et voc. Ἀλεξ. ὁ μιλ. Constat enim ethnicum Alexandrum; in rebus hebraicis prorsus peregrinum, Mosem virum cum femina Moso commutavisse: quem errorem cur Suidas christianus neque agnoverit neque coarguerit, miror.

ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

DE SCIENTIA POLITICA

PETRO MAGISTRO, UT VIDETUR, AUCTORE

FRAGMENTA.

EX LIBRO QUARTO.

P. 351. a. I. . . . Σκυθῶν μὲν οὖν οἱ σημάντορες οὕτως ση||μαίνειν εἰς ἔτι λέγονται σάλπιγξιν τὰ κατὰ τὸν πόλεμον | πρακτέα. . .

* *

351. b. . . . δοράτων ῥάβδους φερέτωσαν χλωράς (a) τε ϗ μακρὰς, ὧν | αἱ ἀρχαὶ μίλτῳ βαφεῖσαι ἐν τῷ ποιεῖν τὸν πόλεμον | ϗ παίειν ἀλλήλους, δήλους ποιήσαιεν αὐτοὺς 24.
εὖ ἢ | κακῶς γυμναζομένους· ὧν οἱ μὲν ἔμπροσθεν φέροιεν | ϗ κατὰ τῶν πάντων
τούτων . . οἱ δὲ | κακοὶ τοῦ σώματος ϗ ὄπισθεν. Θ. Οὐκ ἄλογος, | ὦ 28.
Μηνόδωρε, τοῦτο . . M. Πεζοῦ μὲν οὖν, | ὦ Θωμάσιε, ὧδε τετάχθ . .
πεις ὁ ἵππαρχος . . . τὸν ὅμοιον τρόπον· ἀλλά ποτε μὲν χωρὶς
P. 294. a. κατ' αὐ||τῶν (b) ποτὲ δὲ παρ' ἑκάτερα ἑκατέρας φάλαγγας ϗ | κέρατα ἀξιόχρεως τὲ ϗ
ἰσοδυνάμως ἀλλήλοις ἀντιτάτ|των· ἔτι δὲ ϗ ὑπισθοφυλάκων ἢ σκευοφυλάκων
ϗ | πεντακόσιος [τῶν] ἀνδρῶν ἱππέων ὡς ἀπὸ σαδίου ἕως | αὐτῶν πολεμίων 4.
κατασκοπέντων λόχους τὲ ἢ ἐ|νέδρας. Θ. Ἀναγκαίως ϗ τέδε οὕτω γενόμενον ἂν
γίγνοι|το. M. Οὕτω δὴ οὖν ἁπάντων κεκοσμημένων τὲ ϗ πα|ρασκευασμένων,
κλίνοντος ἤδη πρὸς δύσιν τοῦ ἡλίου ση|μαινέσθω ταῖς σάλπιγξιν ὁ 8.
τυπικὸς πόλεμος· τῆς δὲ | τῶν φαλάγγων συμπλοκῆς γιγνομένης οἱ σημάντορες | σημαινέτωσαν ὅσα διεληλύθαμεν τοῦ πολέμου σχήμα|τα· ὁ μὲν στρατηγὸς
ἄνω ϗ κάτω ὡς ἐῤῥήθη περιθεῶν | τοῦ τε πολέμου πανταχοῦ ϗ πᾶσι δρουγ- 12.
κοῖς (1) παρίτω, | ἐπιφοιτήσει ἐποτρύνων τὲ ἕκαστον ἅμα δὲ ϗ ἐποπτεύων· ἀντὶ
δὲ τοῦ χερσὶν πολεμεῖν τῷ τε ϗ ὄψει ἐπερχέσθω | ἀκριβῶς τὰ γιγνόμενα· τῆς δὲ
μάχης ἑκατέρως, εἰ ϗ οὐκ | ἀληθῶς, γενομένης ἐπὶ ὥρας ἀμέλει τρεῖς ἢ τέτταρας, | 16.
παῦλα σημαινέτω τοῦ πολέμου· τῆς δὲ ἐπιούσης ἡμέ|ρας ἀνίσχοντος ἡλίου στρατίαρχος ἀθροιζέτω τοῦ στρα|τοῦ πάντας ἄρχοντας τὲ ϗ ἀρχομένους ϗ τὴν τῆς |
μελέτης ζήτησιν ἀκριβῶς μὲν ποιησάμενος, ἀκριβέστερον | δὲ ϗ σπουδαιότερον ἢ 20.
γίγνετο . . . | εια κρινέτω χωρὶς μὲν τούς τε . . . μενῃ τῇ στάσει ϗ καρτερίαν ἐν τῷ ἀτρεμεῖν ϗ ὑπακοὴν περί τε | σημανθέντα φυλάξαν- 24.

(a) Cod. χλωρούς. (b) In cod. videtur αὐτοῖς.

(1) Videsis de hoc vocabulo Cangium.

τας, τούς τε ἐν τῇ μάχῃ ἀριστεύ|σαντας, χωρὶς δὲ τοὺς ἐναντίως ἢ πάμπαν ἢ ἐν μέρει | πράξαντας· κρίσιν τε φερέτω ἐπ᾽ αὐτοῖς γνώμῃ τῶν ἄλ|λων ἀρχόντων, οὐ πάντων μέν τοι, μόνων δὲ τῶν φαλαγ|γάρχων καὶ χιλιάρχων· ὧν τοὺς μὲν ἀγαθοὺς στεφάνων | ἀξιούτω ἐπαινῶν τε καὶ τιμῶν καὶ γέρων δημοσίων· τῶν | δὲ κακῶν φωραθέντων τοὺς μὲν πληγαῖς τοὺς δὲ καὶ | ῥιπῶν στερήσει ἀτιμάσει· ἄλλους δὲ τῆς στρατείας ἔξω κα||ταστήσειεν, ὀνείδιστον αὐτοῖς βίον ἐπιστάγων· ἀλλὰ ταῦτα μὲν | ἐν μελέταις. P. 294. b.

II. Ἐν δὲ τῷ ἀληθινῷ πολέμῳ τοὺς μὲν με|λλῶν ζημιώσει ἀποβολαῖς, τοὺς δὲ παραδώσει ὁλοσχερεῖ θανάτῳ· καὶ | ἁπλῶς εἰπεῖν ἕκαστον προσφόρως τε καὶ ἀξίως ἀμειβόμενος ἀρετῆς τε | πέρι καὶ κακίας· ὧν τοὺς ἄρχοντας πρώτους ἀξιώσει ὁποτέρας | ἀξιοῦσθαι δεῖ τιμῆς τε ἢ ἀτιμίας· τῇ δὲ τοιάδε ζητήσει | μέγεθος, ὡς ἐρρήθη, περιτεθῆναι δημοσίᾳ καὶ ὑπὲρ | τὴν ἀξίαν πάντων ἂν εἴη συμφορώτατον· καλεῖσθω γάρ | τοι πᾶς ὁστισοῦν ἀρχόντων τε ἢ ἀρχομένων, ἢ αὐτὸς εἰ|δέναι ἢ παρ᾽ ἄλλου τι ἀκοῦσαι τι τῶν κατὰ πόλεμον λε|γομένων· καὶ αὐτεπαγγέλτως γε μὴν εἴτις ἔλθοι, προσ|δεχέσθω ἐπιμαρτυρήσων οἷς οἶδεν αὐτὸς, οἷς τε παρ᾽ ἄλλων | ἀκούσας ἔτυχεν· γνωριζέσθω δὲ τὰ κατὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἐν πο|λέμῳ καὶ κακοὺς εὑρισκομένους ἐν ταῖς σφετέραις | ἑκάστων πατρίσι τε καὶ οἴκοι σχῶσι παρὰ τῶν ἀρχόντων. | τῶν μὲν ἀγαθῶν τιμῆς καὶ γέρων, τῶν δὲ κακῶν ὀνειδι|σμοῦ· ὃ τῇδε γιγνόμενον καὶ φυλαττόμενον, παιδευτι|κὸν εἰς ἅπαν ἅμα τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἀνδράσιν ἂν εἴη | στρατιώταις, φόβον τε αὐτοῖς ἅμα καὶ ἔρωτα ἐμποιοῦν τὸ | μὲν πρὸς κακίας ἔκκλησιν, τὸ δὲ πρὸς ἀρετῆς ἔφεσιν· | μία γὰρ, ὦ φίλ᾽ ἑταῖρε, μία καὶ μόνη αἰτία τῆς τε πολε|μικῆς τῆς τε ὅλης πολιτικῆς εὐεξίας, ἡ τῶν ἀγαθῶν | τιμὴ καὶ τῶν κακῶν ἀτιμία· ὥσπερ καχεξίας τὸ ἀ|νάπαλιν γιγνόμενον· καὶ τοῦτο οὕτω δο[ξάζ]ειν ἀδαμαν|τίνως χρὴ τῆς ἀληθείας τυχεῖν ἐθέλοντας καὶ πολιτι|κοὺς εἶναι βουλομένους.

III. Θ. Τόδε μὲν οὖν, ὦ Μηνό|δωρε, παντὶ τῷ δῆλον· ἐκεῖνο δέ μοι καὶ πάνυ ἄδηλον | ὅτου χάριν τὸ μὲν πεζικὸν περὶ στρατοῦ ἐάν τε [κἀκεῖ]|νῳ διελήλυθε ὡς . . κω . . , ὡς ἐγὼ οἶμαι, | πρῶτον τε καὶ πλατύτερον οἷα καὶ τιμιωτέρου | τυγχάνοντος, ὅμως οὔτε φαύλως ἐμνημόνευσας ὡς | πάρεργον νομίζεσθαι τοῦ πεζικοῦ. Μ. Ἐπισκήπτειν ||| μὲν, ὦ Θωμάσιε, οὐκ ἀπὸ | τρόπου μοὶ δοκεῖς οὐ μὴν δὲ κατὰ | τὸ ὅλον· ἀλλὰ τὸ μὲν τόδε (1). . | Θ. . . τὸ πεζικὸν καὶ ἔχον τόξον εἰκότως καὶ νῦν ἔγωγε φαίην· τὸ δὲ | ἱππικοῦ πῶς φῄς; Μ. Φαύλως μνήμῃ γε . . . τὴν αὐτὴν | τῷ πεζικῷ τάξιν ἐν οἷς διεληλύθαμεν . . τοσαυτάκις ἱστόρησας ὅτι παρὰ Ῥωμαίοις. P. 347. a.

* *

Ἀληθέστατα . . | χοι τῆς οἰκείας γενέσεως καὶ εὐεξίας αἰτίαν ἐφόσον || P. 347. b.

** φοβερωτέραν . . | τὴν ἀπέδειξε τὴν πολιτείαν. Θ. Κινδυνεύει ὡς ||| ἔοικε τῇδε ἐπιτηδευτέον εἶναι. Μ. Οὐ μόνον δὲ |, ὦ Θωμάσιε, τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ τοῦτο κατα- P. 293. a.
πραχ|θὲν μέγεθος περιτέθεικεν· ἀλλὰ γὰρ καὶ Πέρσαις καὶ Ἕλ|λησιν καὶ τοῖς ἄλλοις βαρβάροις πεζῇ στρατιᾷ χρησα|μένοις κρατεῖν ἔδωκεν τῶν ἀντιπά-

(1) Haec et sequens pagina a me ferme intactae praetermittuntur propter difficillimam desperatamque lectionem.

λων· | Περσῶν μὲν οὖν τί χρὴ καὶ λέγειν, ἃ καὶ νῦν ὀφθαλμοῖς | ὁρῶμεν; Ἑλλήνων δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐ μόνον Ἀθηναίων | ἀλλὰ καὶ ὅλων σχεδὸν ἑλληνίδων πόλεων ἔτι δὲ βαρβάρων | οὐκ ἄλλως περιγεγόνασι ἢ πεζοὶ τὸν πό|λεμον ἀνύσαντες, καὶ τεκμήριον ὅτι ἵπποις μὲν ὀλιγά|κις, ὡς ναυμαχίαις δὲ | χρησάμενοι, ἀεὶ ἡττήθησαν· ὥσ|περ Ἀθηναῖοι ἔμπαλιν ἠρίστευσαν· | τῶν δὲ βαρβάρων παρὰ Γάλλοις ἔθνει δυνατωτάτῳ νόμος | ἄχρι τοῦδε μάλιστα κεκράτηκεν μηδένα ἱππότην, εἰ μὴ μόνον τὸν | βασιλέα, ἐν ταῖς πράξεσι (a) φαίνεσθαι (1)· καὶ αὐτὸν ἵππῳ | λευκῷ ἐπιβεβηκότα ὡς ἂν ἐμφανέστερος εἴη τοῖς | πολεμίοις· τοὐναντίον ἤπερ ἂν τοῖς ἄλλοις γίνεσθαι | συνῆθες ἐν τοῖς πολέμοις· ὃ μεγίστης τῆς παρρησίας τε | καὶ θράσους ἂν εἴη τεκμήριον· ὧν τηλικαῦται καὶ τοσαῦται | νίκαι, ὡς καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ παρ' αὐτοὺς καὶ | πολλῷ ἔτι μακρὰν αὐτῶν ἀπῳκισμένα ἔθνη πολ|λά τε καὶ πάνθη (b) καὶ ἰσχυρὰ αὐτοῖς ὑποπεσεῖν· ἐπιλείψει με ὁ χρόνος τὰ κατορθώματα διηγούμενον τῶν πεζικοῖς τοῖς πολέμοις χρησαμένων πολιτει|ῶν τε ἅμα καὶ βαρβάρων· ἀλλ' αὐτὰ μὲν πρὸς πα|ράδειγμα εἰρήσθω· ἀρκοῦντα δὲ ὅμως αὐτῇ τῇ πεί|ρᾳ δεῖξαι τὸ ἐκ τούτου χρήσιμον· καὶ ἄλλως δὲ φύσει | τε καὶ λόγῳ ζητοῦντες εὑρήσομεν ὅσον ὁ πεζικὸς πόλεμος | τοῦ ἱππικοῦ περίεστι· φύσει μέν, ὅτι πε|ζὸς ἀνὴρ αὐτός τε αὐτὸν ἄγει, καὶ οὐχ ὑπ' ἄλλου τοῦ | ἄγεται· λόγῳ δέ, ὅτι λογίζεται τὴν μὲν ἔμμονον καρ|τερίαν, εἰ δὲ καὶ κατὰ
P. 293. b. τὸν τοῦ πολέμου νόμον μαχησάμενος πέσοι, || θάνατον ἀποίσεσθαι (c) ζωῆς τῆς γε τυχούσης πολλῷ | κρείττονα· εὖ γάρ μοι δοκεῖ καὶ ὁ Τυρσηνὸς ἰδὼν Φιρμῖνος (2) | τὴν πεζὴν στρατιὰν κατὰ τρόπον κοσμουμένην, τεῖχος | ὄντως ἄσυλον ὀνομάζειν, τεῖχος ζῶν, τεῖχος κινούμε|νον, τεῖχος ἔννουν, τεῖχος σιδήρεον, τεῖχος οὐ μιᾶς ὡς εἴωθε | πόλεως, ἀλλ' ὅλης πολιτείας· συνελὸν τάδε εἰπεῖν, οὐ | πολιτεία ἔννομος, οὐ βαρβαρικὴ ἄθροισις πόλεων ἢ χω|ρῶν ἢ ἐθνῶν ἢ ἐθνῶν ἢ κυριεῦσαι ἢ στερηθῆναι ἃ δὲ μέγιστα τοῦ | πολέμου ἔργα ἂν εἴη, ἢ ὅλως τί μέγα δρᾶσαι ἢ παθεῖν (d), | ἄνευ πεζικῆς γνωρίζεται δυνάμεως.

IIII. Χωρὶς μέντοι τῶν | κατὰ τύχην καὶ οὐ λόγῳ εἰωθότων συμβαίνειν, τὸ μέν|τοι ἱππικὸν ἔχοι μὲν ἂν καὶ αὐτὸ ἴδιον ἐν πολέμῳ και|ρὸν καὶ ἐπιτηδεύματα, ὧν ἄνευ σωθῆναι τὸ πεζικὸν | οὐ ῥᾴδιον, δι' ὧν κατασκοπὰς καὶ ἀνιχνεύσεις πολεμί|ων, προαπαντήσεις, προκαταλήψεις τόπων πρὸς | στρατοπέδευσιν, ἐπιτηδείων προπαρασκευὰς δαπανῶν, | καὶ ὑδάτων καὶ βοσκῶν διερευνήσεις, διώ|ξεις τε καὶ ἐπιδιώξεις, καὶ ὅσα τάχους καὶ τῆς διὰ ἵπ|πων δεῖται βοηθείας, ἑκάτερον ἔχεται πρὸς τελείαν | πολέμου διασκευήν, εἰ μέντοι ἄξιον ᾖ καὶ τὸ ἱππικὸν τοῦ ἐπιτηδεύματος· ἢν δὲ μή, καὶ μεγάλα | ἐνίοτε ἔβλαψεν, ἑτοίμως αὐτό τε τοῖς ἵπποις πρὸς | φυγὴν χρησάμενον, καὶ τοὺς πεζοὺς τοῦ θάρσους |

(a) Ita cod., non τάξεσι. (b) Ita cod. pro παντοῖα. (c) Cod. ἀπέτεσθαι. (d) Cod. πάθεσιν.

(1) Ergo apud Caesarem B. G. VI. 15. *equites* Galli dicuntur civili potius quam militari aut naturali vocabulo, ut iam sapienter observavit Montanus.

(2) Ita. cod. Sed magnopere suspicor pro *Firmino* scribendum esse *Frontinum*, cuius opus deperditum *de scientia militari* laudatur a Vegetio et a Io. Lydo. Iam si ego recte divinavi, patriam quoque, incognitam hactenus, Frontini Etruriam nanciscimur; cuius illustrissimi populi laudem litterariam magno auctu augemus.

παραλῦσαν· ὃ προφυλαττόμενοι ἐλέγομεν ἐν πρὸ τοῦ (1) | λέγοντες χρῆναι τοὺς ἱππότας εὐγενείᾳ μάλιστα | προφέρειν καὶ ἀνδρείῳ φρονήματι· τῇ αἰδοῖ μᾶλ|λον αὐτοὺς αὐτῶν κρατοῦντας, ἢ χερσὶν τῶν ἵππων | καὶ χαλινοῖς· οὐκ ἄλογον δὲ εἰ καὶ τὰ σώματα τοῖς ἱππεῦσιν ἀπέριττα τε εἴη καὶ οὐ κομιδῇ μεγάλα ἢ βα|ρεῖα, σιδηροφορίας τε ἕνεκα καὶ εὐσυστροφίας τῆς τε | τῶν ἵππων ἐν καιρῷ κουφότητος. Θ. Παντά|πασιν μὲν οὖν οὐκ ἄλογον.

V. M. Οὐκ ἀνάξιον δὲ οἶμαι, ||| ὦ Θωμάσιε, κἀκείνου μνησθῆναι, ὃ Κικέρων ἱστο- P. 298. a. ρεῖ (2), τοῦ πα|ρὰ Ῥωμαίοις πεζικοῦ πέρι στρατοῦ· φησὶ γὰρ τὰ μὲν ὅπλα | οὕτως φέροντας ἀχωρίστως σχεῖν ἀεὶ οἷόν τινα μέλη τοῦ σώ|ματος οἰομένους· καὶ πρός γε τροφὴν σφίσι πέντε (3) ἀποχρῶσαν ἡμέρας· ἀνάγκης τε ἄνευ τινὸς, καὶ εἰ παρεῖναι | συμβαίνοι νωτοφόρα ζῷα, ὃ συνηθείᾳ μακρᾷ βεβαιω|θὲν νόμος παρ' αὐτοῖς ἐγίνετο, ὡς καὶ τιμωρίαν ἐπικεῖσθαι | εἴ τις παραβαίη (4). Θ. Ἀξιώτατον μὲν οὖν, ὦ Μηνόδωρε, | ἀνδρῶν πολεμικῶν τληπαθείας. M. Οὐκοῦν καὶ τόδε | προσακτέον τοῖς τὴν πολεμικὴν μετιοῦσιν ἐπιστήμην. | Θ. Προσακτέον μὲν οὖν. M. Οὐκοῦν κἀκεῖνο ἐπὶ τούτοις, | ὦ Θωμάσιε, προσετάξεται, ὃ τῷ στρατῷ σωτήριον ἀεὶ γε|γονὸς γνωρίζεται. Θ. Τί δὴ τοῦτο; M. Τὸ τῆς τάφρου | λεγομένης χρῆμα, ὡς ἂν μηδένα στρατοπεδεύσεως και|ρὸν ἄνευ τούτου δὴ τοῦ ὀχυρώματος ὁ στρατόματος (a)· δυσ|τελεῖς δὲ ἔργου αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας αὐτουργοῦντας | κατάρχεσθαι προσήκει, τῆς τῶν ἄλλων δηλονότι ἕνεκα | μάλιστα προθυμίας, μελέτην καὶ τόδε καὶ γυμνα|σίαν | ποίαν ποιουμένων· ἀλλ' ἐπὶ μὲν εἰρήνης οὕτως | πως ἀπεριεργότερον· ἐν δὲ πολέμῳ καὶ σκώλωπας | προσπηγνύντας καὶ τριβόλοις τοῖς λεγομένοις πε|ριφράττοντας· εἰ δέ περ εἴη, καὶ ὕδατος πληροῦντας, | τήν τε ἄλλην καὶ ἐνδεχομένην περιποιοῦντας ἀσφά|λειαν. Θ. Ἀναγκαίως καὶ τόδε προσέταξαι·

VI. M. Οὐ πα|ραπτέον δὲ οἶμαι, ὦ Θωμάσιε, οὐδὲ τὸ φαῦλον ἐκεῖνο, ὃ ἐ|πιταττόμενον μὲν σμικρὸν, κατορθούμενον δὲ οὐκ ἀ|νόητον φωραθήσεται. Θ. Ποῖον τοῦτο λέγεις; | M. Τὸ κουρᾶς πέρι καὶ ἀμπεχόνης καὶ ὅλου τοῦ περὶ τὴν ἐσθῆτα | σχήματος, ὡς ἂν μὴ ἐξείη μηδὲ τῶν ἄλλων πο|λιτῶν τινὶ κατὰ καιροὺς τὸ πρὸς ἀξίαν ἑκάστου ἀμεί|βειν σχῆμα· ὅπερ φυλαττόμενον δὲ τὸ τῆς γνώμης | ἄστατον παραδηλώσει. Θ. Οὐκ ἀνόητον ὄντως, ὦ || Μηνόδωρε, τοῦτο γε, οὐδὲ ἀρετῆς πολιτικῆς P. 298. b. πάντῃ ἀ|μέτοχον σκοπῶν εἰκότως ἂν τις εὕροι. M. Δοκεῖ σοι ἄρα |, ὦ Θωμά-

(a) Ita evidenter cod.

(1) Videtur heic appellari tertius operis liber.

(2) En Ciceronis locum tusc. II. 16: *vides qui labor quantusque agminis; ferre plus dimidiati mensis cibaria; ferre, siquid ad usum velint; ferre vallum. Nam scutum, gladium, galeam in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus. Arma enim membra milites esse dicunt.* Porro vix dubito quin id Cicero rursus dixerit in aliquo (fortasse quinto) de rep. libro. Solet enim Cicero sententias suas, ut ille graecus Isocrates, non raro repetere.

(3) Cicero demonstrat scribendum esse δέκα πέντε. Quamquam politici vaticani sententia quò moderatior est, eò mihi videtur credibilior.

(4) Sic apud Virgilium G. III. 346.

Non secus ac patriis acer Romanus in armis
Iniusto sub fasce viam cum carpit, et hosti
Ante expectatum positis stat in agmine castris.

σιε, ἱκανῶς ἡμῖν ἔχειν τὰ περὶ τοῦ πολεμικοῦ | τῆς πολιτείας γένους εἰρημένα,
ἢ πῶς ποιεῖς (1);

VII. Θ. Ἔχεις με, ὦ Μηνόδωρε, ἔχεις με ὁμολογοῦντά σοι ἐπὶ τούτοις | καὶ προ-
θυμότατά γε· ἀλλὰ τοῖν δυοῖν τῶν στρατιωτικῶν | ἐπιτηδευμάτων τοῦ ἑτέρου, ὃ καὶ
πολεμικὸν, οὐκ ἐνδε|ῶς ἡμῖν ὡς οἶμαι ἀποδεδειγμένου, τὸ περὶ τοὺς ἄλλους | πο-
λίτας τε καὶ ὑπηκόους πρᾶόν τε καὶ δίκαιον ὅ ποτε | κατορθούμενον κατορθω-
θείη, λειπόμενον ἂν εἴη· | καὶ πλείονος οἶμαι δεῖσθαι λόγου, εἴπερ καὶ πόλεμος |
αὐτὸς τῆς τῶνδε ἕνεκα φυλακῆς ἀναγκαῖος καθέ|στηκε· Μ. Ἔστι μὲν ἃ λέγεις, ὦ
Θωμάσιε· ἄλλων τε πολ|λῶν λεχθησομένων ἑνὶ παραδείγματι παραστῆσαι πει-
ράσο|μαι τὸ ἐμοὶ δοκοῦν περὶ αὐτοῦ. Θ. Ποίῳ δὴ μά|λιστα; Μ. Περὶ τοῦ βασιλέως ὄ-
νομα Πειρώζου (2) ἅμα | στρατῷ ἐπὶ πόλεμον ἰόντος, καὶ διὰ τῆς ἰδίας ἔτι τῆς | πο-
ρίαν ποιουμένου, τῶν στρατιωτῶν τις τοῦ ἵππου ἀσ|θενήσαντος αὐτῷ, γνώμῃ τοῦ
δεκαδάρχου λαβὼν στά|χυας χλωροὺς ἐδίδου τῷ ἵππῳ τροφήν· τοῦ δὲ δεσ|πότου
τῶν σταχύων βεβιάσθαι κεκραγότος, πυθόμενος | ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσε παρεῖ-
ναι τὸν ἀγρότην καὶ | τὸν στρατιώτην μετὰ τοῦ δεκαδάρχου· καὶ τὸ αἴτιον | εὑρηκὼς,
συναγαγὼν τοὺς περὶ αὐτὸν ἄρχοντας, τῆς | κοινῆς, ἔφη, πολιτείας ἕν τι εἶδος
ὅπλου ἐχούσης, ᾧ μά|λιστα μόνῳ κρατεῖ τῶν πολεμίων, καί τοι ἰσχυροτέρων | τὰ ἄλ-
λα τυγχανόντων, εἴ τις φωραθείη φθεῖραι βουλόμενος καὶ ἀφανίσαι, τί παθεῖν
ἄξιος ἂν εἴη; τῶν δὲ εἰπόντων, θάνατον τοιόσδε ἀποίσεται τῶν πώποτε πι|-
κρότατον αὐτός τε καὶ παῖδες καὶ γένος ἅπαν· Ῥωμαίων, | ἔφη, τὰ σώματα
καὶ ἵπποι καὶ τόξα καὶ βέλη καὶ | δόρατα τῶν ἡμετέρων ἰσχυρότερα εἶναι παντί που
P. 346. δῆλον· ||| ἡμῶν δὲ πρὸς ταῦτα μόνῃ τῇ δικαιοσύνῃ ὅπλῳ χρωμέ|νων καὶ πρὸς τοὺς
a. ἐναντίους ἀνθοπλιζομένων, ταύτῃ | τε πράως τε καὶ φιλανθρώπως τοὺς ὑπηκόους
κυβερ|νώντων, ὃ δὴ, φησὶν, ἔδει τόν τε τοὺς στάχυας ἀφε|λόμενον καὶ τὸν δεκαδάρ-
χην ἐφωράθησαν (3) . . ἐ|φάψαντες καὶ σμικρὰ βέλη ἐμπρῆσαι βουλόμενοι (4)·
τοῦτο δὴ . .

* *

P. 346. · VIII. Θ. Ταῦτα, ὦ Μηνόδωρε, εἰκότα τε ἂν εἴη καὶ εἰκότως λέγοιτο· ||
b. πῶς δὲ φῂς τῆς δικαιοσύνης χρῆναι τοῖς φύλαξι μετα|διδόσθαι; Μ. Λέγω ἐγώ
γε, ὦ Θωμάσιε, δίκαιον εἶναι ἅμα | καὶ πρέπον πρῶτον μὲν τὰς τροφὰς αὐτοῖς καὶ
τοὺς μι|σθοὺς τῆς φυλακῆς ἀξίας τε καὶ μετὰ χάριτος διδό|σθαι· τίσεις πρὸς τού-

(1) Hinc aperte cognoscimus, quartum operis librum versatum esse in ea politicae parte quae reip. defensionem spectat; id est de militari disciplina, apparatu, omnique re bellica sermonem in eo fuisse. Porro quod politici huius operis quartum quintumque librum, amissis reliquis, potissime recuperaverimus, id singulariter mihi iucundum fuit, qui edito nuper Ciceronis opere de rep., quarti quintique libri materiam prope omnem desideravi. Et quidem, ut paulo ante (p. 572) credibiliter autumavi, graeci politici ratio cum Cicerone valde conspiravit. Quare pars graeca nunc reviviscens, latinae amissae defectum aliquatenus fortasse reparat.

(2) Perozes inter Isdigerdem et Valarsacem, imperantibus Leone et Zenone, Persarum rex fuit, paulo ante Iustiniani, atque adeo Petri nostri politici aetatem. Videsis Samuelis armenii chronicon nuper Mediolani non sine curis meis editum.

(3) Haec quoque pagina a me prope universa praetermitti debuit, propter legendi summam difficultatem.

(4) Legi nequit pars reliqua narrationis; sed tamen e praecedente constat, summum supplicium reis a Peroze fuisse decretum. Porro laudem iustitiae parem erga agricolas tribuit Belisario Procopius bell. goth. III. 1.

τοις ἄλλας ϗ ἀξίας τοῖς γε ἀξίως | ζῶσι τὲ ϗ τελευτήσασι, γήρως τὲ ϗ
8. τ προε . . | τ γηροβοσκίας παραψυχήν· παισί τε τ τελευτών|των, ἀνα-
τροφάς τε ϗ σιτήσεις δημοσίας· γονεῦσι δὲ μά|λιστα εἰ τύχοιεν τοῖς ἀπ-
ελθοῦσιν ὄντες· ταῦτα δὲ γιγνό|μενα οὐκ [αὐτοῖς] γίγνεται μόνον, ὡς οἶμαι,
12. ἀλλὰ ϗ εἰς αὐ|τὴν ἐξαῦτις ἀληθέστερον γενήσεται τ πολιτείαν· | ἢ οἴει σοῦ
ἀξιόντας ὁρῶντας οὕτω ταῦτα γιγνόμε|να μὴ πολλῷ προθυμότερον ἐν τοῖς
πολέμοις ἀγω|νιεῖσθαι; φιλοῦντας τὲ τ πολιτείαν ϗ αὐτὴν τ | ψυχὴν ὑπὲρ αὐ-
16. τῆς τοῖς κινδύνοις ἐκδώσειν; ὥσπερ | οὖν εἰ τὰ ἐναντία ὁρῷεν τὲ ϗ πάθοιεν,
ἐναντίως | ἂν ϗ διακέοιντο. Θ. Ἀνάγκη πᾶσα, ὦ Μηνόδω|ρε, ταῦτα οὕτως ἔχειν.
Μ. Οὐκοῦν ϗ τάγματα ξυστῆναι οὐκ ἄτοπον ἐν οἷς ταττόμενοι οἱ ἐν στρα-
20. τειᾳ . . γήρων | παῖδες τὲ αὐτῶν τελευτώντων ἔχοιεν τάς τε ἀναγκαί|ας
τροφὰς ϗ ἀποβαίνοντες· οὐ γὰρ μόνον φύσει ἄ|δικον, ἀλλ' ἤδη αὐτῇ γε τῇ
πολιτείᾳ ἀπρεπὲς σοῦ | ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῆς ἱδρῶσι κεκμηκότας ἐνδεομένους, | ϗ
24. σοῦ ἄλλως ἀπροθύμους καθίστησιν. | Θ. Ἀναγκαίως, ὦ Μηνόδωρε, τόδε γι-
νόμενον | τὸ ϗ δικαίας . . . πολιτείας. Μ. . . ὦ Θω|μάσιε, τὰ δόξαν-
28. τα τη. . | μη τε ϗ μελέτης εἴρηται | τὰς εἰρημένας . . | Θ. . . οὖν, ὦ Μηνό-
δωρε, οἶμαι ἔχειν ἐφ' οἷς τὸν . . . | οὐ ῥᾴδιον ϗ εἰ μάλα τ. . | (1)

ΤΟΥ Ε̄ ΛΟΓΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

P. 297. a.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ.

α'. Περὶ βασιλείας. — Περὶ κοινωνίας ϗ διαφορᾶς ἣν ἔχει | ἡ βασιλικὴ
4. ἐπιστήμη πρὸς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας. |
β'. Τίς ὁ σκοπὸς τῆς βασιλείας· καὶ ὅτι δεῖ αὐτῇ νόμων | τὲ ἰδίων ϗ
δογμάτων ϗ ἐπιτηδευμάτων. |
γ'. Περὶ νόμων ἰδικῶν τῆς βασιλείας.
δ'. Περὶ δογμά|των.
ε'. Περὶ ἐπιτηδευμάτων.
8. ϛ'. Τίνα ἴδια τῆς | βασιλικῆς ἐπιστήμης, οἷς τὰς ἄλλας τέχνας ϗ ἐπιστή|-
μας ὑπερβέβηκεν.
ζ'. Ὅτι δεῖ τὸν ὄντως βασιλέα | πρὸς μίμησιν θεοῦ ϗ τῶν θείων κυβερ-
12. νᾷν τὰ ἀνθρώ|πινα.
η'. Πῶς ἂν γινώσκοι ἑαυτὸν ϗ θεὸν ϗ τὰ θεῖα· | ϗ γινώσκων, πρὸς ὃ
παράδειγμα κυβερνῴη τ | πολιτείαν.

(1) Quamquam extremae sententiae paginae huius legi nequeunt, attamen certum est heic explicere quartum operis librum. Nam et versus ultimus paginae vacuus est; tum addit ornatum quemdam amanuensis, ceu scripturae desinentis coronidem. Denique in subsequente pagina incipit liber quintus.

θ'. Ὅτι ἀνόμοια περὶ τῆς πολιτείας | εἴρηται τοῖς ὑφ' ἑτέρων εἰρημένοις· ἐν 16.
ᾧ καὶ ἔνστασις πρὸς | τινὰ τῶν τῷ Πλάτωνι εἰρημένων.

ι'. Παράθεσις τῆς | κατὰ Πλάτωνα καὶ Κικέρωνα πολιτείας· ἔτι δὲ τῆς | κατὰ τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη ὅλης φιλοσοφίας.

ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ (1)

ΛΟΓΟΣ Ε̄.

DE SCIENTIA POLITICA

LIBER QUINTUS.

I. M. ΤΩΝ μὲν οὖν φυλάκων πέρι, ὦ Θωμάσιε, καὶ τῆς πολε|μικῆς ἐπιστήμης, 20.
εἰ μὴ (a) διὰ μακροῦ τινὸς λόγου, ὅμως | ὡς δύναμις εἴρηται· νῦν δὲ λειπό-
μενον εἴη περὶ τῆς | βασιλείας αὐτῆς ἐπισκέψασθαι· εἴ πως δυνατὸν εὑρεῖν | λό- 24.
γον τῆς θεοῦ μιμήσεως, βασιλεία δὲ αὕτη ἐδείχθη ὄν|τως ἄξιον. Θ. Τοῦτο μὲν
οὖν, ὦ Μηνόδωρε, ἐκ παν|τὸς ἂν γένοιτο τρόπου. καὶ εἰ μὴ γίνοιτο ἐν ἴσῳ ὡς
εἰ | μηδὲν τῶν ἄλλων (2) διεληλύθαμεν (b) καὶ ὅμοιον ὡς εἰ τῷ ἀν|δριάντα 28.
φέρε ποιοῦντι τῶν ἄλλων αὐτοῦ μερῶν ἢ με|λῶν εὖ μὲν καθέκαστον οὐ (c) πε-
P. 207. b. πλασμένων οὐδὲ καὶ ἀλλή|λοις ἡρμοσμένων, λείποιτο κεφαλή. ‖ M. Οὐκ-
οῦν ἐπισκεπτέον, εἰ δοκεῖ, αὐτὸ δὴ τοῦτο πρῶτον, εἰ δυ|νατὸν ῥᾳδίως
λόγον ἐπιστημονικὸν λαβεῖν τῆς θεοῦ | μιμήσεως. Θ. Ἐπισκεπτέον μὲν οὖν.
M. Ἆρ', ὦ Θωμά|σιε, εἴ τις εἴποι πρὸς σὲ συμβουλεύων γράψαι τὴν εἰκό- 4.
να | τυχὸν τοῦ σοῦ πάππου, συμβαίνοι δὲ μὴ εἶναί σοι | γνωστὴν τὴν ἐκείνου
ἀληθινὴν μορφὴν ὡς προτετε|λευτηκότος, τί ἂν ἀποκρίνω; ἢ δῆλον ὅτι κατ'
ἀμ|φότερον ἀδύνατος μὴν τὴν τέχνην γρα|φικὴν καὶ τὸ τὴν ἐκείνου μὴ ἐπίστασθαι 8.
ἰδέαν· | Θ. Καὶ τί γὰρ ἄλλο, ὦ Μηνόδωρε, ἢ τοῦτο ἐνῆν ἀποκρί|ναι; M. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς
ἐπισκοποῦντες περὶ | θεοῦ μιμήσεως, βασιλεία δὲ αὕτη ὡς ἐῤῥήθη Εὐνομίῳ (3) |
ἀπεδείχθη, ἀγνοοῦντες τὸ ἀρχέτυπον, εἴ τι τῷ λόγῳ | τῆς βασιλικῆς ἐπι- 12.
στήμης ἀπολελειποίμεθα δὲ ὅμως | ὡς δυνατὸν μηδὲν ἐκ τῆς ἀναλογίας τῶν
θείων | δημιουργημάτων. Θ. Καὶ μάλα εἰκότως. M. Σκόπει | δὲ οὖν, ὦ Θωμάσιε, 16.
ὅπως ἐννοῶ περὶ τῆς τοιᾶσδε | ζητήσεως. Θ. Πῶς δὲ μάλιστα; M. Εἴ τις περὶ |
ἀνθρώπου φύσεως διαλέγεσθαι βούλοιτο, εἰκότως | ἂν καὶ συλλογίζοιτο τισὶ μὲν 20.

(a) Cod. καὶ pro μή. (b) Cod. διεληλύθμεν. (c) Ita cod. οὐ, et mox οὐδέ; quae utraque negans particula eiicienda videtur.

(1) Titulus congruit cum platonico effato apud Sextum empiricum I. contra logic. ff. 281. Plato enim definit ἄνθρωπον εἶναι ζῷον ἐπιστήμης πολιτικῆς δεκτικόν: *hominem esse animal scientiae politicae capax.*

(2) Imitatur auctor sententiam Ciceronis de rep. II. 44.

(3) Quisnam sit hic Eunomius, nescio. Video tamen in Photii Suidaeque lexicis voc. ἤγαλλεν citari inter scriptores Eunomium illum haereticum.

κοινωνεῖ τοῖς ἄλλοις ζώ|οις τε καὶ φυτοῖς, τισὶ δὲ διαφέρει. Θ. Εἰκότως μὲν |
οὖν. Μ. Πάλιν δ' αὖ περὶ ψυχῆς ὅτι μέν ἐστιν, εὑρών, | τὸ δὲ τί ἦν εἶναι (a),
24. ἐπιστημονικῶς μὴ εὑρίσκων, ἄλλος | ἄλλοτι ἂν δοξάζοι περὶ αὐτῆς. Θ. Ἀλη-
θῆ (b) ταῦτα. | Μ. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς τὴν βασιλικὴν ζητοῦντες ἐπιστήμην, ἃ μὲν
δύναται λόγῳ εὑρεῖν, πειρασόμεθα (c) ἐπιστημονικῶς εὑρηκέναι· ἃ δὲ μὴ δόξῃ γοῦν
28. ὀρθῇ | τε καὶ λόγον ἐχούσῃ, ἐξ αὐτῆς ποδηγούμενοι τῆς | θείας δημιουργίας. Θ.
Εὐλογώτατα, ὦ Μηνόδωρε, τόδ' ἂν οὕτω γίγνοιτο. Μ. Σκοπήσωμεν οὖν, εἰ δο-
32. κεῖ, τί | μὲν κοινωνὸν ἔχοι μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, τί δὲ | ὑπὲρ αὐτάς. Θ. καὶ
μάλιστα δὴ σκοπητέον. ||| . . .

* *

II. (1) Ἐβουλόμην εἰπεῖν τί σοὶ δόξαν, ω Μηνόδωρε, δέον τοῦ- P. 303. a.
το . . | των οὐδὲ ἔσχατον οὐδὲ τάξεως οὐκ ἀρχῆς οὐκ ἄλλης ἠστι|νοσ-
4. οῦν προνοίας καὶ συλλήβδην εἰπεῖν οὐδὲ ὀνόμα|τος ἠξίωσας· καὶ τοσοῦ-
τοι μᾶλλον ὅσῳ γε | τοῖς ἀλλοιωτοῖς περὶ πολιτειῶν γράψασιν οὐδὲν
τούτων | ἕνεκα μνημονεύεται (2), ὡς μηδὲ γνώριμον τότε ὅσον γε εἰς | κα-
8. κίαν ταῖς πόλεσιν, συμβὰν μὴν δὲ ἔοικεν εἰς ἄκρον δυ|ναστείας ἔλασε· Θ. Ἄκυ-
σον δέ τοι τὸ ἐπὶ τῆς περὶ τὴν . . δυ|ναστείας. Μ. Καὶ τί τοῦτο, ὦ Θω-
μάσιε, ἂν εἴη περὶ τῆς | φίλης τέχνης τὰ μέγιστα νῦν ἐνδέδειξαι τό τε . . η |
12. ρικὸν φημὶ καὶ ἐγκωμιαστικὸν ἀλλ' ἴσως οἶμαι τὸ στρατιω|τικὸν νῦν τε λέγειν.
Θ. Οὐ τὸ κατὰ τῶν πολεμίων |, ὦ Μηνόδωρε, στρατευόμενον, ἀλλὰ τὸ οἴκοι καὶ
ἔνδοθεν | ἐμφύλιον, οὐ λεγόμενον μέν, χεῖρον δὲ καθεστὸς κακόν, εἰ | μὴ ἀρχῆς
16. τύχῃ καὶ μεγάλης· οὐδὲ πρόφασιν μὲν σφί|σι τοῦ πολιτικοῦ τούτου, ἵν'
οὕτως εἴπω, πολέμου χρόων (d) | ὀνόματα ὥσπερ ταῖς ὁμηρικαῖς θεαῖς μυ-
θετευόμενον | τὸ μῆλον, καὶ ὅστις ὡς ἔοικεν οὐκ οἶδα πῶς ἐνῇ καὶ δαι|-
20. . . . καὶ μεγάλης οἶμαι δεῖσθαι μάλιστα καὶ ὅσης τῆς | ψυχικῆς
χαλιναγωγίας, ἧς εἰ μὴ τύχοι, μείζονα πολλῷ τὰς πόλεις εἴωθεν δρᾶν
κακά, ἢ ὁ ἔξωθεν, ὡς ἐρρήθη, | ἐπαγόμενος πόλεμος· ἢ οὐ τοιόν-
δε τι ἐστὶ ὁ εἰς μέρη αὐτὸς | καθ' αὑτοῦ τε καὶ τῆς ἄλλης πόλεως διη-
24. ρημένος δῆμος | οἰκεῖος ὄντως ὢν πόλεμος, ὧν τὰ σεμνὰ ὀνομάσαι ὀνό|ματα μι-
σῶν τε ἅμα καὶ αἰσχυνόμενος παραλείπω.

III. Θ. Τοῦ|το, ὦ Μηνόδωρε, τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἔλεγον· πρὸς
28. τοῦ | καὶ νῦν δὲ λέγω, λέγων τε οὐ πείσομαι χρῆναι ἀρχῆς | τε τυ-
χεῖν καὶ ἀγωγῆς τῶν ἄλλων· ἢ οὐκ ἐλάττονος ἦν; | Μ. Πολλῷ μείζονος. Θ. Ἀλλά τι
σχετλιάσαντι ἐοικὼς βα|θείας ὥσπερ ὃ δὴ λέγεται ἐκ ψυχῆς ἀνῴμω-
32. ξας; | Μ. Ὅτι, ω Θωμάσιε, ἀπεστραμμένῳ μοι τὸ πρᾶγμα καὶ | τοὔνομα τήν τε

(a) Εἶναι redundare videtur. (b) Cod. ἀληθεῖ. Equidem iotacismum existimavi potius quam ἀληθέω, ῶ, pro ἀληθείω. (c) Cod. ποιησόμεθα. (d) Ita cod.

(1) Capita II. et III. extant in solitario codicis folio. Heic vero collocanda videbantur propter imaginis iconicae repetitam in hoc folio mentionem. Ceterum pro suo quisque libito criticus disponat.

(2) Recole Photii testimonium, et summarii sectionem nonam; quo in utroque loco dicitur auctor noster inauditas in hoc opere doctrinas exposuisse.

P. 308. b. ἀκοὴν μεμυκότι, καὶ περὶ αὐτὴν δὴ τὴν || ἐκείνου μνήμην αὐτὸς φέρων ὅλων πρὸ ὀφθαλμῶν ὡς ἐν γραφῆς | ἱστορίᾳ προὔθηκας (1)· διὸ καὶ στραφεὶς αἰφνίδιον ὥσπερ | ἔβλεψα εἰς τὰς πόλεις ὡς ἐν πίνακι κύκλῳ περὶ τὴν μητέρα καὶ βασιλίδα ἑστώσας ὑπὸ τῶν τροφίμων καθυβρισμένας, καὶ ἀλλήλαις οἷον εἴδη ἡγουμένας, τάς τε ἔνδοθεν | αὐταῖς ἐγγιγνομένας βίας τε καὶ προπηλακίσεις, καὶ τὰς | ἔξωθεν ἐπαγομένας συμφοράς τε καὶ ἁλώσεις, καὶ ἐλεήσας μὴ ἐπῳμῶξαι τῷ πάθει οὐκ ἠδυνήθην ἐνηχεῖσθαι (2) . . | γὰρ πῶς μοι δοκῶ ἀκοὴν ὡς ἐπὶ τῶν κορυβαντίων ἢ | τῶν τὰ τῆς ἀρχούσης πρὸς αὐτὰ ῥῆμα ψυχαγωγίας ἕνεκα διττῶν γιγνομένων τρόπου οἰκείου τε δηλαδὴ παραδείγματος ταῦτα πασχούσης ἐκείναις· τὸ γάρ τοι ἰσοπαθὲς μέγα τοῖς ἐλάττοσι μάλιστα παραμύθιον, καὶ | πρός γε φύσεως ἀκολουθίας· τλῆτε γάρ φησιν, ὦ τέκνα | τλῆτε θυγατέρες ἐμαὶ φύσεως ἔργα ἑκοῦσαι· καιρὸν | γὰρ περιόδους φορᾶς τε καὶ ἀφορίας ἐκεῖνος ὁ δημιουργὸς | τοῦ παντὸς διὰ πολλὴν ἀγαθότητα καὶ σοφίαν | τοῖς ἀνθρωπίνοις μάλιστα εὐπραξίας ἐπεκλώσατο | χάριν· οὕτω γὰρ ἂν ἑκάτερον εἴημεν κεκερδακυῖαι, πρόδρομοί τε γιγνόμεναι τῇ τοῦ θεοῦ βουλήσει ἐπὶ τῷ φύσεως νόμῳ, ῥᾷον τε φέρουσαι καιρῶν ἐναντιότητα, | οὐκ οὖσαν μὲν τῇ ἀληθείᾳ· οὐ γάρ εἰσι οὐκ εἰσὶν οὐδὲν τοῦ | παντὸς, οὐ τῷ ὅλῳ οὐ μέρει αὐτοῦ φύσει ἐναντίον δοκοῦν· πᾶς δὲ μᾶλλον δι' αὐχμώσεως ἀτέλειαν καὶ ζωῆς βραχύτητα ἡμῖν μέν τοι πάρωπται· ἐν οἷς δὲ ἐλήλυθα . . |τως ᾠήθης . . ἡ τοιάδε ἀρχὴ, εἰ καὶ ἔμπαλιν ἢ ὡς ἔλεγες | τεταγμένη τυγχάνει· αὐτὸς μὲν γὰρ ἐβούλου ὡς ἐπί γε | τὸ τοιόνδε ἀνθρώπων σύστημα ἀρχῇ ἐπαγόμενον | αὐτό τε καθ' αὑτὸ σωφρονεῖν· τάς τε πόλεις μὴ δηλήσασθαι· ἐγὼ δὲ ἐπεὶ μὴ σωφρονεῖν κακῶς τραφὲν, καὶ μάλιστα ἀναγκάζων· εἰ δὲ καὶ σώφρονι τὸ μὴ | δηλήσασθαι, ὡς οἶμαι, ἀρκεῖ, ἀλλὰ καὶ τροφίων· πρὸς δὲ |||

* *

P. 354. a. IIII. M. Τῆς μὲν οὖν ἁπλῶς φιλοσοφίας οἷς δ' ἂν διαφέροι, ἤδη προείρηται (3), καὶ ὅτι ταυτὸν βασιλεία τε καὶ πολιτικὴ φιλοσοφία (4), | οἷα θεοῦ μίμησις οὖσα. Θ. Ἀληθέστατα· οὕτω γὰρ | ἐδείχθη. M. Οὐκοῦν ἐπὶ ἰατρικῆς, εἰ δοκεῖτο δὴ θεωρήσωμεν | ὡς καὶ φιλοσοφίᾳ συγγενοῦς, εἴπερ ἡ μὲν ψυχῶν ἰατρεία, ἡ δὲ ἰατρικὴ φιλοσοφία σωμάτων καλῶς ἐλέχθη. | Θ. Πάνυ μὲν οὖν δοκεῖ, καὶ ζητητέον. M. Οὕτως ἰατρικὴ τέχνη, | ὦ Θωμάσιε, ἐπαγγέλλεται μὲν περὶ τὰ ἀνθρώπινα καταγίγνεσθαι σώματα· σκοπὸν δὲ ἔχει τὴν ὑγείαν, τέλος | δὲ τὴν κτῆσιν αὐτῆς· τοῦτο δὲ χρήσιμον εἶναι τοῖς ἀνθρώποις παντί που δῆλον. Θ. Προδηλότατα μὲν οὖν. | M. Ἡ δὲ τοιάδε τέχνη πρὸς ἀποτέλεσμα τοῦ οἰκείου ἐπαγγέλματος, πολλῆς μὲν καὶ ἄλλης δεῖται παρασκευῆς, ἣν ἰατρῶν εἴδοιεν οἱ παῖδες· τριῶν δὲ μάλιστα κεφαλαιωδεστέρων, εἰ μέλλοι δεόντως ἀποτελεῖν, καὶ ὡς

(1) Cap. I. Quare hinc agnovi, folium hoc solitarium (p.308. a. b.) collocandum haud procul hac sede fuisse.

(2) Ita mihi videbar in codice legere. Sane ego in his Petri fragmentis legendis operam saepe et patientiam perdidi, propter rei insolitam difficultatem. Denique mecum constitui, aethiopem hunc haud diutius lavare, sed quoquo modo spectandum, vel etiam aliquando deridendum, proponere.

(3) Ergo amisimus in lacuna totam ferme sectionem primam libri huius.

(4) Hinc cognoscimus, auctorem nostrum in prima libri sectione constabilivisse platonicam illam nemini non celebratam sententiam, nempe oportere ut rex philosophetur.

16. οἷον | τε ἐπιστημονικῶς. Θ. Τινῶν δὴ τούτων λέγεις; | Μ. Νόμου ἐγώ γε
καὶ δογμάτων τῶν τε κατ' ἐνέργειαν ἐπι|τηδευμάτων (1)· νόμου μὲν, καθ' ὃν ἂν
τοῖς τῆς ἰατρικῆς | ἰδίοις καὶ οὐ νόθοις τισὶν καὶ τῆς τέχνης ἀλλοτρίοις |
20. χρῷτο λόγοις· καὶ ὡς ἂν ὁ ἰατρὸς ἐν οἴκοις εἰσιὼν ἀλλοτρίοις, σώ-
ματά τε πιστευόμενος ἐλεύθερα ἑκα|τέρας μάλιστα φύσεως σωφρόνως τε καὶ πι-
24. στῶς ἰατρεύοι· | τὰ δὲ ἄλλα πληροῖ, ἐφ' οἷς καὶ ἱπποκράτειος τέθειται νό-
μος τε καὶ ὅρκος· δογμάτων δὲ οἷς ἂν ὁ ἰατρὸς | αὐτὸς αὐτῷ παραινοῖ τὰ
πρέποντα, λογιζόμενος ὅτι | ἰατρὸν ὄντα δεῖ εὖ τὰ τῆς τέχνης ἐπίστασθαι τε καὶ |
28. ἐνεργεῖν, τῶν τε ἰατρευομένων καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωτῶν | κρείττω γίγνεσθαι, καὶ
μὴ ἄλλως ἰατρεύειν τεταγμένον κατόπιν ἰέναι τῆς τέχνης καὶ τῆς παρ' αὐτὴν |
δόξης, ὀνείδους ἄξιον ἡγούμενον εἴτις αὐτὸν παρευδοκιμοίη | τῶν ὁμοτέχνων (a) ἢ
32. τῶν ἰδιωτῶν· τῶν δὲ | κατ' ἐνέργειαν ἐπιτηδευμάτων οἷς ἂν καταλλήλως || χρώ-
μενος ἐνεργοῖ τὰς θεραπείας· τούτων δὲ συνελόντα εἰ|πεῖν ὁ μὲν νόμος καὶ
μὴ βουλόμενον ἴσως εἴ ἔστιν αἰδὼς ἐ|λευθερίᾳ πρέπουσα, τοῖς μὲν τῆς τέχνης |
4. ὑπάγει δικαίοις, τῶν δὲ μὴ ἀνηκόντων αὐτῇ ἀπείργει· | τὰ δὲ δόγματα
ἐν ψυχῇ τὰ πρέποντα οὐ τῇ ἔξωθεν ἀ|νάγκῃ, λόγου δὲ πείθοι καὶ συνειδό-
8. τος αἰδοῖ καὶ φύσεως | ἐλευθερίᾳ νομοθετῇ· ἡ δέ τοι ἐνέργεια τοῖσδε τυ-
πουμένη | καθηκόντως καὶ τῆς τέχνης ἀξίως ἂν γένοιτο. |

V. Θ. Ἀναγκαίως ἔστι τάδε ἄν, ὦ Μηνόδωρε, προσείη τῇ ἰατρικῇ τέχνῃ· ἀλ-
λὰ πῶς καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας ἂν θεω|ροῖτο; Μ. Τὴν βασιλείαν, ὦ Θωμάσιε,
12. περὶ μὲν τὰ πο|λιτικὰ καταγίνεσθαι πράγματα, σκοπὸν δὲ ἔχειν τὴν | κατὰ δι-
καιοσύνην αὐτῶν εὐεξίαν, τέλος δὲ αὐτὴν τὴν ἐ|νέργειαν, οἷς ἀναγκαίως καὶ τὸ
χρήσιμον ἕπεσθαι τὴν τῶν | ἀνθρώπων σωτηρίαν, οὐκ ἔστιν οἶμαι ὅστις ἐνδοιάσει-
16. εν. | Θ. Παντελῶς μὲν οὖν οὐδ|εὶς τῶν γε πόσως γοῦν παιδείας | ἐπαϊόντων. Μ.
Οὐκοῦν ἐπὶ τούτοις, τῶν μὲν νόμων, ὦ | Θωμάσιε, πρῶτος θετέος αὐτῇ ὑπ'
αὐτῆς τῇ βασιλεί|ᾳ, τῆς ἐννόμου χάριν ἀναρρήσεως (2), ὡς ἂν ὁ ὅμοιος αὐτῇ | καὶ
20. ἐπώνυμος ἀνὴρ συγγίνεσθαι μέλλων, δικαίως ὡς | προῤῥήθη παρὰ θεοῦ τε δι-
δομένην καὶ τῶν πολιτῶν | δέξοιτο προσφερομένην· δεύτερος περὶ τῆς τῶν ἀρί-
24. στων | συγκλήτου βουλῆς, τροφῆς αὐτῶν ἕνεκα καὶ παιδείας | τιμῆς τε καὶ τά-
ξιαρχίας ἢ ἐῤ|ῥήθη γιγνομένης· τρίτος περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ἐπι|λογῆς, τι-
μῇ τε πρὸς τὸ θεῖον μάλιστα καὶ φόβῳ ταῖς | τε τῶν πόλεων ἐνόρκοις μαρτυ-
28. ρίαις γιγνομένης· τέταρτος περὶ τῶν μεγίστων ἀρχῶν καὶ τῆς τῶν ὁμοίων ἀρ|-
χόντων ἐκ τῶν ἀρίστων ἐπιλογῆς· πέμπτος περὶ | τῶν πολιτικῶν νόμων καὶ τῆς
32. ἐπ' αὐτοῖς πάμπαν | ἀσαλεύτου φυλακῆς· οἴεσθω (b) γὰρ βασιλεὺς ἀγαθὸς | φο-
βερωτέραν οἱ αὐτῷ ἢ τοῖς ἀρχομένοις εἶναι τὴν ἐπὶ . . |||

* *

I. . . Περὶ ταξιαρ|χίας τῇδε εἰρήσθω (3)· εἰ δὲ καὶ αὐτῷ | σοι συνδοκεῖ, σύμφαθι. | P. 349. b.

* *

(a) Cod. νομοτέχνων. (b) Cod. οἴεσθαι.

(1) Ergo versatur auctor in secunda libri sectione.

(2) Primus titulus in eclogis historicorum constantinianis fuit περὶ βασιλέων ἀναγορεύσεως (id est ἀναῤῥήσεως.) Lege operis praefationem a Valesio editam.

(3) Heic posui tenuissimum frustum, propterea quod paulo ante commemoratur ταξιαρχία.

P. 344. a. . . πρὸς τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἐπιτηδείους ὀνομάζειν (1).

* *

P. 334. a. VI.* *δὲ μὴ καὶ ἀπόφασιν. — Θ. Οὐδέτερον, ὦ Μηνόδωρε, νῦν ἔχοιμ' ἂν ἀπο-
κρίνεσθαι πρὶν ἂν τέλος ἐπισκοπήσωμεν περὶ τούτου· ἡ μὲν οὖν ἐφ' ἑκάστῳ
τάξις ἡ ἐρρήθη γιγνομένη οὐδὲν ἢ οὐχ ὁμολογήσεται εὖ ἔχειν τῶν γε εὖ φρο- 4.
νούντων· οἶμαι | δὲ πολλὰ ὧν διελήλυθας τοῖς τῶν ἀρχόντον μᾶλλον ἢ τοῖς |
ἀρίστων ἁρμόζειν ἐπιτηδεύμασιν (2) καὶ μάλιστα δὲ τὰ τῶν βα|ναυσικωτέρων τεχνῶν ἃ καὶ
νῦν οὕτως ὁρῶμεν ἐπὶ τοῖς | ἄρχουσι πραττόμενα πράττεσθαι· ἢ κινδυνεύσει 8.
δὲ πῆ | τοὺς μὲν ἄρχοντας ἀτρεμοῦντας σχεδὸν ἀπρακτεῖν πα|ρῃρημένων αὐ-
τοῖς τῶν ἀρχικῶν· τοὺς δὲ ἀρίστους οὐ περὶ τὰ σφόδρα ἀναγκαῖα ἐσχολακό-
τας τῶν | ὄντως ἀναγκαίων ἀπειστεῦσαι. — Μ. Οὐ κατὰ τοῦ αὐτοῦ | σκοποῦ ἀμ- 12
φω βαλεῖν, ὦ Θωμάσιε, ἐοίκαμεν· ἕτερος δὲ | πρὸς ἕτερον μᾶλλον βλέπειν·
φαίην γὰρ ἂν ἐγώ γε μηδὲ | παρῃρῆσθαι τῶν πρακτέων τοῖς ἄρχουσι τί ἐν οἷς
ἐπ' ἐ|ληλύθαμεν· τοὐναντίον δὲ μᾶλλον καὶ πλείονος δὲ δύο | . . οὐ πρά- 16.
ξεως ἁπλῶς ἀλλὰ τῆς εὐπραξίας αὐτῆς· | αὐτὸς μὲν γὰρ ὡς ἔοικεν εἰκάζειν μοι
δοκεῖ, ὥσπερ οὓς ἀ|γορανόμους καλοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν καὶ τῶν ὠνίων ἐ|πόπτας, 20.
οὕτω δὴ καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀρίστους ἐπιστήσαντας | τῆς πόλεως τῆς πολιτείας δόγ-
μασιν· ἐγὼ δὲ τούτους μὲν | ἐκείνους ὡς ἀνωτάτω γίγνεσθαι ἢ μᾶλλον ἀνωτά-
τω φέ|ρεσθαι χρῆναι φημὶ μόνους τοὺς βίους καταξισάν|τας ἰδιοπράττειν ἐμαυ- 24.
τοὺς ἐν οἷς ἀντίχοιεν τεταγμένοι, | τήν τε σωφρόνως παρασκευάζειν προεστηκό-
τας τε | αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς δικαίοις καὶ νομίμοις οὐχ ἑῶντας | πρὸς τῶν ἰσχυ-
ροτέρων, ἀδικεῖσθαι, ὡς ἂν τῆς τῶν ἀρίστων | φιλοφροσύνης ἅπαντες τυχόντες σχε- 28.
τικῶς πρὸς | αὐτοὺς διακ|οῖντο (a) καὶ ῥᾷστα πείθοιντο ὡς ἂν ἐπιτάτ|τοιεν ἐν τοῖς
ἀναγκαίοις μάλιστα τῆς πολιτείας καιροῖς | · ὃ διὰ τῶν ἀρίστων καὶ ὄντων κατὰ
καιρὸν ἀρχόντων γιγνό|μενον αὐτοῖς εὐσταθέστερον ἂν εἴη καὶ ἄλλως ἀναγκαίως || 32.
P. 334. b. γίγνοιτο λόγῳ· αἱ μὲν γὰρ τῶν ἀρχόντων ἀμείψεις δεῖναι μεταποιεῖν καὶ ἐξ-
αλλάττειν· τό τε συνεχὲς τῆς πολιτικῆς | τάξεως καὶ μάλιστα δὴ ἐπὶ τῶν βίων
ταυτότητα· καὶ | ἄλλως οὐχ ἔσται ὅτῳ . . ἐντεῦθεν μὲν | . . οὕτω δὲ 4.
τῶν ἀρίστων τάγμα διενηκῶς ἐφεσὸς | τῇ ἑκάστων ζωῇ καὶ ἰδιοπραγῷ διενηκῇ
. . | . . ἀξίαν καὶ φησὶν εὐδοξίαν πορίσει τῆς . . | . . ὥστε καὶ τε- 8.
λευτη . . | μᾶλλον καὶ ῥᾳδίως ταῖς πόλεσιν . . | τῆς πολιτείας . . | 12.

* *

πρὸς . . | πολιτείας ὡς τὰ πολλὰ κράτος καὶ σωμάτων πά|θει μέν γε 28.
. . τι δὲ μικρὰ πολιτεία ἀνεγκεῖν | λέγοιτο ἧς ἐν τρισὶν ξυνίσαμεν . . 32.
σώμα|σι καὶ χρήμασι τοῖν δυοῖν, ἢ ἀναγκαιότερον, ἢ πάντως | γε οὐ φαυλότε-
ρον τὸ τῶν σωμάτων γνωρίζεται· ὁ τοίνυν |||

(a) Cod. διακεινοῖντο.

(1) Heic pono fragmentum, quia pertinere videtur ad magistratuum electionem.

(2) Ergo scribere videtur auctor libri quinti sectionem quintam, in qua actum fuit περὶ ἐπιτηδευμάτων.

* *

. . . τὴν βασιλείαν μέλλων διέπειν ἐκ τῶν ἀρίστων . . . || ἐπὶ τὸ κρά- P. 333. a.
τος αὐτῷ τῆς πολιτικῆς ἔστησαν οὕ|τως ὡς μὲν καθ' ἡμᾶς λόγος ὁ ἐν
αὐτοῖς προέχειν διαφαι|νόμενος τῇ τε ἄλλῃ ἀρετῇ καὶ τῇ τῶν πολιτικῶν P. 334. b.
4. ἐ|μπειρίᾳ παντοίων πραγμάτων· εἰ δὲ καὶ τῇ τάξει καὶ χρόνῳ καὶ ἀξίᾳ τύ-
χῃ πρωτεύον, ἔτι χαριέστερον | ἂν γένοιτο· πλὴν ἀλλ' ἀρετῇ τε πα . . τέον
8. τὰ πρεσβεῖα, | ὦ Μηνόδωρε, οὐδὲ . . | πολλῶν . . | ἀρετὴ . . | πρὸς

* *

20. Τοῦτο μὲν, ὦ Θωμάσιε, ἀρετῇ τε καὶ πολιτικῇ ἐπιστή|μῃ μέλον οὐδέν· πλὴν οὐκ P. 333. b.
24. ἄτοπον συμφέρεσθαι | ἐν πολιτείᾳ, ὡς φῂς αὐτὸς, τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ | εἶναι
κάλλιστα (1), μηδέν τε παρασχεῖν βλαπτόν· ἀλλὰ | ταῦτα μὲν ὅσον τότε ἐφ' ἡμῖν μη-
χανητέον | πῶς ἂν καὶ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν καὶ τοῦ ἀπόνασθαι δυνα|τὸν . . μη-
28. χανητέον μὲν ὡς περὶ πλείστου ὅ|του τοῦτο ποιούμενος. Θ. τί δὲ τοῦτο, ὦ
Μηνόδωρε, καὶ | τίς ἡ περὶ τοῦτο μηχανή; Μ. Τὸ θεοῦ φημὶ, ὦ Θωμάσιε,
30. ἐν ἀνθρώποις μίμημα, βασιλεία δὲ τοῦτο καὶ | βασιλεύσειν ἐκ θεοῦ μὲν δε-
32. δομένον, δικαίως δὲ καὶ καλ . . | ἀνθρώπους νόμῳ τε πολιτικῷ γιγνόμενον
τῇ πόλει||τείᾳ . . .

* *

. . . Ἐκ τροφῆς ἅμα καὶ φύσεως ἀρετὴ ἐν πολιτείᾳ. . . || P. 352. a.

* *

VII. . . **[αἰ]ώνιον τάξιν. Θ. Εἰκότα καὶ ταῦτα, ὦ Μηνόδωρε, καὶ ὄν|τως πρέπον- P. 299. a.
τα ἀγαθῷ. Μ. Τούτων δή τοι τῶν θειοτά|των θεωριῶν ἐπόπτης (2), ὡς οἷόν τε, ὁ
4. νοῦς γενόμενος, καὶ ἐν | αὐταῖς τυπωθεὶς, κάτεισι διὰ τῶν αὐτῶν, δι' ὧν
ἀνῄει, | πάλιν ἐρχόμενος (3)· ἃ δὴ φανέστερον ἢ πρότερον ἰδὼν καὶ τοσοῦ|τον
ὅσον τότε μὲν δόξῃ τε καὶ διανοίᾳ ὑποθέσει χρώ|μενος, μεταστάντα δηλαδὴ
8. ἀνωτάτω γενόμενος, κἀ|κείνῳ λαμπρυνθεὶς τῷ θείῳ φωτεινῷ τε τῷ καθα-
ρωτά|τῳ καὶ ἐπιστήμῃ, οὕτω τὴν ἀλήθειαν, ὡς οἷόν τε, λα|βὼν τὴν ἐν ἑκάστοις ἐν-
τετυπωμένην τῆς ἀγαθοῦ ἰ|δέας (a) ὁμοιότητα· τὸ γὰρ δὴ λοῖσθον εἰς αὐτὸν αὐ-
12. τὸς ἄνω|θεν ἐπανελθὼν, εἰκότως ἂν ζητοῖ πάλιν ἐπιστημονι|κότερον τίς τε ἂν
εἴη καὶ ποῖ κόσμου τεταγμένος, | τίνα | τε καὶ ὁποίαν τάξιν εἰληχώς. Θ. Καὶ μά-
16. λα μὲν οὖν | εἰκότως οὕτω ζητεῖν ἄξιον. Μ. Ζητῶν δὲ, ὦ Θωμάσιε, ἀναγ|καίως
ἂν καὶ τῇδε αὐτὸς πρὸς αὐτὸν διαλέγοιτο, ὅτι ἡ πρώτη | τῶν ὄντων αἰτία
πάντα τὰ ὄντα δημιουργοῦσα | κατὰ τοὺς ἐνόντας αὐτῇ θείους ἑκάστου λόγους |

(a) Cod. ἰδίως.

(1) Ita Capitolinus scribit de optimo principe M. Aurelio cap. XXII. *Semper cum optimatibus non solum bellicas res, sed etiam civiles, priusquam faceret aliquid, contulit. Denique sententia illius praecipua semper fuit " aequius est ut ego tot et talium amicorum consilium sequar, quam ut tot et tales amici meam unius voluntatem sequantur.*"

(2) Ergo versatur auctor in libri quinti sectione septima. Quare immanis lacuna praecessit.

(3) Sic Cicero de rep. I. 21: *deduc orationem tuam de caelo ad haec citima.*

αὐτὴ μὲν πάντα καὶ πάντων ἐπ' ἐκείνων περ ἱδρυ|μένη καὶ ἑαυτῆς ἀνεκφοιτήτως (1) ἔχουσα· τὰς ἀγα|θούργους δὲ τούτους ἕξεται τῆς . . . προνοίας οἷ|ον ἐκ τινὸς κέντρου ἐπίκυκλον εὐθείας· εἰ δὲ βούλει τοῦ | ἡλίου ὁμοιότερον εἰπεῖν τὰς ἐκ τινὸς δι' αὐτῶν . . | πάρεισιν ἀρχὰς πρωτούργους ἐπιστήσας αὐτῷ | νοητῷ ὅλῳ κόσμῳ τὸν ἥλιον· τὴν δὲ ἐν αὐτῷ | νοερῶν δυνάμεων ἄλλην ἐπ' ἄλλης ταξιαρχίαν· [εἰ] | δὲ δὴ τῷ αἰσθητῷ τόνδε τὸν αἰσθητὸν ἥλιον τὴν δ' ἐν | αὐτῷ ὁμοίως ἑκάστῳ ἑκάστην ἔφορον δύναμιν τοῖς | στοιχείοις τὴν ἡλιακήν· καὶ τούτων πάλιν ἑκάστως ἑ|κάστην· οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, λειπόμενον ἂν εἴη | καὶ τῶν ἐκ τῶν στοιχείων ἕκαστον ἀρχὴν ἔχειν ἐκείνοις ἀ|νάλογον· οὐδὲ γὰρ

P. 299. b. οὐδὲ αὐτὰ ἄναρχα, οὐδὲ μὴν || ἄτακτα· οὐκοῦν καὶ τὸ ἀνθρώπων γένος, ὁπότ' ἂν καὶ ὁ | εἷς ἄνθρωπος ἐξ ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου ἐδείκνυτο ξυνεστά|ναι· οὐκοῦν καὶ πολιτεία ἀναγκαίως ἀρχὴν ἔχοι θεῷ | κατ' ἀξίαν καὶ δύναμιν ὁμοίαν· τῆς γὰρ ἀγα|θώσεως ἀμέτοχον τῶν ὄντων παντελῶς οὐδὲν δ' ἂν τίς εἴη, | ἡ τοιάδε ἀρχὴ ἡ μόνη βασιλεία τε καὶ βασιλεὺς | τῷ οὐρανίῳ ὅμοιός τε κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ ὁμώνυμος (2), εἰ | καὶ φθαρτὸν ἀφθάρτῳ χρῆμα· φέρων δὲ ὅμως ἐν ἑαυ|τῷ τὴν θείαν ὁμοιότητα· καὶ τοῦτο διττὴν μόνος ἐν ἀν|θρώποις προκείμενος, ὧν τὴν μὲν ἑτέραν ὡς ἄνθρωπος | μετ' ἀνθρώπων, τὴν δὲ ἑτέραν ὡς βασιλεὺς ὑπὲρ | τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Θ. Καὶ λόγῳ συμβαίνον|τα, ὦ Μηνόδωρε, διαλέγοιτο ἂν οὕτως πρὸς αὐτὸν διαλεγό|μενος. Μ. Τὸν δὲ τρόπον τοῦτον, ὦ Θωμάσιε, | εὑρὼν ὁ κατὰ Πλάτωνα βασιλεύων φιλοσόφως καὶ | φιλοσοφῶν βασιλικῶς, τίς τε ἂν εἴη, ὡς ἐλέγετο, κατὰ | κόσμον τεταγμένος, εἰκότως ἂν καὶ ὁμοίως ἐκείνῳ κα|τὰ δυνατὸν ἐφίοιτο βασιλεύειν, οὗ ἐστιν ὁμοίωμα τε | καὶ εἰκών· ἣν δὲ μὴ, οὐκ ὄντως ἂν εἴη βασιλεὺς, ὄνομα | δὲ μόνον ἄλλως κενόν. Θ. Πᾶσα ανάγκη. |

VIII. Μ. Βούλει οὖν, ὦ Θωμάσιε, ὑπογράψωμεν ἐναργῆ, πῶς ἂν | βασιλεύων εὖ τε καὶ ὁμοίως ἐκείνῳ βασιλεύοι; ἢ ἕως | τι δῆλον παραδράμωμεν, ἵνα μὴ καὶ περιττοὶ φαι|νώμεθα, ἢ πάντως τε φιλοτιμούμενοι τοῖς λόγοις; | Θ. Καὶ πάνυ μὲν οὖν βούλομαι, ὦ Μηνόδωρε, ἐπεί γε τέως | ἐμοὶ πρὶν ἢ ἀκοῦσαι μὴ οὐκ εὔδηλον, ἀλλ' εἰ καὶ ὑπῆρ|χεν δῆλον, ὅτι τὸ λέγειν τοι αὐτοὺς καὶ ἀκούειν λόγους | πολλάκις τε καὶ πλεονάκις ἀνακυλεῖν ὠφελιμώ|τερον. Μ. Αἰ γὰρ, ὦ Μηνόδωρε, ταῦτα καὶ τὰ τούτων ὅμοια | παρὰ πάντα τὸν βίον λεγόμενα τε καὶ ἀκούειν ἐνῆν | καὶ ὁρᾶν πραττόμενα καὶ τούτων πε-

P. 295. a. ραιτέρω μη|δέν· ἣν δὲ μὴ τοῖν δυοῖν, τὸ γοῦν ἕτερον ἀκούειν· οὕτω γὰρ || ἂν ἡ μία πρᾶξις ῥιστῶς ἂν ἐγένετο τοῖς μετιοῦσιν ἀγαθὴ | μοχθηρῶν μὲν πράξεων ἀκουσμάτων τε ἅμα καὶ θε|αμάτων ἀπαλλαγὴ, λόγων δὲ ὠφελίμων ἀκρόασις καὶ | πραγμάτων, εἰ καὶ μὴ ἐνεργεία· θεωρία δὲ ὅμως οὐκ ἀνό|νητος ἴσως ποτὲ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐσομένη, | ἐπὴν μάλιστα αὕτη ἡ μοῦσα τιμωμένη δυναστεύῃ | ἐν ἀνθρώποις· καιρῶν γὰρ ἐπὶ πᾶσιν ἐναρμόνιοι περι|φοραί. Θ. Μηδὲ τοιαῦτα λέγων ἀπολείπῃς ἥδιστά | γε ἀκούοντί μοι.

VIIII. Μ. Ὁ θεὸς, ὦ Θωμάσιε, ἀγαθὸς καὶ | σοφὸς καὶ δυνατὸς καὶ δίκαιος, τῶν τε μελλόντων προ|νοητικὸς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδείχθη (3)· ταῦτα δὲ παρ' αὐ|τῷ μὲν ἔν τι

(1) Notemus adverbium.

(2) Cicero de rep. I. 33. *Cur enim regem appellem Iovis optimi nomine* etc.

(3) In partibus operis deperditis.

ἔστι καὶ ἴσως ἐνεργεῖται, παρ' ἡμῖν δὲ οὐκ ἄλ|λως ἢ διαιρέτως θεωρεῖσθαι, πολλῷ
δὲ ἧττον καὶ λέ|γεσθαι δυνατά· τὸν οὖν βασιλέα ὁμοιοῦσθαι | βουλόμενον αὐτῷ
16. προσῆκον εἰκότως ἂν εἴη πρῶτον μὲν | ἀγαθὸν ὄντα ἀγαθύνειν τοὺς βασι-
λευομένους· ἀγαθώσεως δὲ αὐτῷ διττὸν εἶδος· ἓν μὲν περὶ τὰ ψυχικὰ ἤθη |
καταγιγνόμενον τῇ ἀρετῇ, διδασκαλίᾳ τῇ οἰκείᾳ | μιμήσει μᾶλλον ἢ λόγοις
20. γιγνομένη, ὃ πάντων μάλιστα | παιδευτικὸν ἂν εἴη τῶν ὑπηκόων· ἕτερον δὲ περὶ
τὴν | τῶν νόμων φυλακὴν καὶ πᾶσαν τὴν πολιτικὴν εὐ|ταξίαν, περὶ ἧς καὶ προδιε-
ληλύθαμεν πατέρα τε | αὐτὸν τῶν πολιτῶν (a) γιγνόμενον, πολλῷ περὶ
24. αὐτοὺς τῶν φυσικῶν προμηθέστερον (1)· εἴπερ ἐκεῖνοι μὲν ὀλίγων | ἴσως,
οὗτος δὲ πατὴρ πολλῶν ἂν εἴη καὶ λέγοιτο· κἂν | τούτῳ ἀνάγκη μιμεῖσθαι
θεὸν ἀνθρώπων τε πα|τέρα λεγόμενον καὶ πατρικῶς αὐτῶν προνοούμενον
28. καὶ | ἅπαξ ἁπλῶς ζῶντα οὐχ' ἑαυτῷ οὔτε δι' αὐτόν, ἀλλὰ | τοῖς βασιλευο-
μένοις καὶ δι' αὐτούς· καὶ εἰ ἀναγκαῖον εἴη | τὴν ψυχὴν ὑπὲρ αὐτῶν τιθέντα·
ὃ δὴ παρ' ἐνίων πολ|λάκις ἐγένετο, οἷον καὶ (b) Ἀθηναίων Κόδρου· σοφὸν δὲ εἰς
32. τὴν | τοῦ δημιουργοῦ σοφίαν ἀφορῶντα ἢ τὰ ὄντα ἐδημιούργησεν, ‖ καὶ αὐτήν, ὡς P. 295.
οἷόν τε, μιμούμενον· αὐτὸν μὲν ἐν αὐτῷ τε καὶ | περὶ αὐτὸν τὰς ἀρχὰς καὶ b.
τὰς πρώτας αἰτίας τῶν πο|λιτικῶν πραγμάτων, ὡς ἐκεῖνος τοὺς τῶν ὄντων λό-
4. γους, | εὐτιθέντα, καὶ περὶ αὐτὰς ἀεὶ στρεφόμενον· οὐκέτι φε|ρομένου (c) δὴ αὐτοῦ
δηλαδὴ εἰς τὰ πόρρω καὶ ὑπαλλήλους | ἀρχάς· ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ μὲν ὡς ἔκ
8. τινὸς πηγῆς ἐπιστη|μονικῶς ἐνιέντα ἐπὶ τὰς ἄλλας ἀρχάς τε καὶ τάξεις | τὰς
πολιτικὰς προνοίας, διὰ δὲ τῶν ἀρίστων καὶ τῶν | μετ' αὐτοὺς προσφόρων ἀρ-
χῶν καὶ ταγμάτων πρὸς ἕκαστα | ἐπιπορευομένας ἰθύνοντα· οὕτω γὰρ οὐδ' ἂν |
12. ἡ βασιλικὴ πρόνοια τῆς τῶν ἀρχικωτάτων εὐθημοσύ|νης ἀπέσοιτο· καὶ τῶν πολι-
τῶν ἕκαστος ἐναρμονίως |, λύρας τύπῳ, τὰ ἴδια πράττων, ἥ τε πολιτεία ταῖς |
ὅλης τῆς παναρμονίου συμφωνίας κινουμένη χορ|δαῖς, δικαιοτέρα τε καὶ εὐσταθεστέ-
ρα γένοιτο (2).
16. X. Δυνα|στὸν (d) δὲ πρῶτον μὲν τῇ οἰκείᾳ ἀρετῇ πίσυνον γιγνόμε|νον·
δεύτερον δὲ τῇ περὶ τὰ πρακτέα εὐβουλίᾳ· τρί|τον τῇ περὶ τὰς πράξεις εὐ-
20. τολμίᾳ· τέταρτον τῇ πε|ρὶ τὰ δεινὰ καρτερίᾳ· πέμπτον καὶ πολιτικώτατόν τε
καὶ δυνάμεως πολλῆς ἐμποιητικὸν τῇ τῶν | ἀρχομένων εὐνοίᾳ τε καὶ φόβῳ· ὧν
ὁ μὲν ἁγνείᾳ γί|γνεται καὶ μισοπονηρίᾳ, ἡ δὲ εὔνοια, καλοκἀγαθίᾳ | τε καὶ
24. φιλανθρωπείᾳ· δίκαιον δὲ τῇ κατὰ ψυχὴν | τοῦ τε λόγου θυμοῦ τε καὶ ἐπιθυ-
μίας εὐταξίᾳ τε (3) καὶ | δικαιοπραγίᾳ, ἐξ ἧς ἂν ὡς φυσικῆς τινὸς ἀρχῆς ἡ κατ' |
ἐνέργειαν προΐοι δικαιοσύνη περί τε θεὸν καὶ τὰ θεῖ|α καὶ τὰ πολιτικά, πρεπόν-
28. τως τε γιγνομένη καὶ κατ' | ἀξίαν ἕκαστα διατιθεῖσα· διήκοι δὲ οὐδὲν ἧττον ἐπὶ
κατά|ξει (4) τῆς τῶν κατοιχομένων μνήμης τε μάλιστα καὶ τι|μῆς τῶν ὑπὲρ

(a) Cod. πολιτικῶν. (b) Ita cod. (c) Cod. φερόμενον. (d) Ita cod.

(1) Ex Cicerone de rep. I. 35. sqq.
(2) Ex Cicerone de rep. II. 42.
(3) Ex Cicerone de rep. II. 40. 41.
(4) Notemus vocabulum.

πολιτείας τετελευτηκότων· προνοη|τικῶς ἢ προορῶντα δηλαδὴ καὶ προαισθανόμενον ἔκ | τε τῆς τῶν καιρῶν ποιότητος καὶ τῆς τῶν πραγμάτων (1) ||| . . . 32.

* *

P. 350. a. . . . τοῖς | ὑπεργιγνομένοις (a)· ἄτοπον γὰρ, ὡς Ἰουβενάλιος (2) φησὶ, || τοῦτον 32.
P. 350. b. ἔξωθεν αὐτοῦ καὶ μὴ μᾶλλον ἐν | τῇδε δὲ μάλιστα . . . ἀποσιωποίη μέλλουσαν εἰς | τὴν πολιτείαν . . .

* *

P. 331. a. . . . καὶ θεραπεί|αις ταῖς προσηκούσαις ζωπύρσασθαι τὸν πόλεμον· ἢν ||| ἢ ἐπιμείνωσιν 32.
ἀδικεῖν βουλόμενοι, οὐδ' οὕτως ἀναγκαῖα | εἴη μαντεῖα ἀλλὰ συνεπεξάγει ἀρχή·
τίς γὰρ κατ' Ὅμηρον (3) | οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης· ; ἄλλως τε καὶ |
ἀπατῶσιν . . . χρωμένοις ὥστε | . . . ἐν τῷ χρόνῳ | . . ἀρ- 4.
χὴν καταλύσει . . | σιν Ἀπόλλωνα ; Θ. Πολιτικὸν ὄντα , ὦ Μηνό-
δω|ρε , τὸ Κάτωνος παράγγελμα καὶ λεχθ . . | Μ. . . τούτοις 8.
φημὶ , ὦ Θωμάσιε , καὶ τῇδε παρ . . . λαῶν . . . ἐπήλυθας . . .

* *

P. 331. b. . . . ἀ|ναγκαῖον εἴη ὡς καὶ πρῶτον ἐρρήθη καὶ αὐτῆς δὴ τῆς | ζωῆς μεμνῆσθαι ἡν ἡμῖν , 31.
ὦ Θωμάσιε , οὗτος ὁ κυβερνήτης || τῶν ἀνθρώπων , ὅτι ἄνθρωπος ὤν · δυοῖν δὲ
πάθοιν | φύσει ὑποχρέως ἔφυ γήρᾳ τε καὶ νόσοις καὶ ὅτι τού|τοιν ὁπότερον ἂν
πάσχοίη ἑκάτερον ἀνάγκη καὶ τὴν | πολιτείαν ξυμπάσχειν αὐτῷ· σὺ γὰρ λέγεις 4.
ἔνεγκας μὲν | σωφρονεῖν μὲν ἐρῶν · ὡς σωφρονοίη πολιτεία παρεφρό|νει καὶ σὺν
αὐτῷ ἐκείνη · Λίβιος δὲ τοῖς κρατοῦσι | . . φρονοῦσιν καὶ κακῶς συν . . | 8.
πρᾶγματ . . φροντίδας . . τιμῆς τε ἀπολαύσων τῆς μεγίστης , καὶ α 12.
. . | ὁ πρότερον καὶ πρός γε δημοσίοις τῆς ἀποχρήσεως παντοίας τε δαπά-
νης , ἄλλου τὴν βασιλείαν ὑπεισι|όντος καὶ τοῖς . . νομον ἢ καὶ . . | . . 16.
τῆς πολιτείας . . | . . περιόντος μὲν ἐκείνου | δευτέρων. . . | τοὺς
πολίτας πρὸς τοὺς ἀνδρείας μάλιστα πρα|κτικοὺς λόγους , ἐντιθείς τε αὐτοῖς 24.
τὸν τῆς πολιτείας | ἔρωτα · οὕτω γὰρ ἂν τῇ ἀληθείᾳ ὃς ἀνὴρ γενόμε-
νος | . . καὶ τελευτήσας . . | συνηγόρουν ἀνθρώποις ἀθανα . . | τὴν μεγίστην 28.
ἀνὴρ τοιάσδε | . . πόσων δὲ ὅμως ἀνύων τῆς | ζωῆς . . του τοίνυν ἕτερον 32.
ἡμῖν ἀνέλοιτο. |||

P. 336. a. XI. M. Θὲς εἰ δοκεῖ , ὦ Θωμάσιε , ἑξηκοστὸν ἐτῶν δὲ ὄντων· Θ. Παγ-
κάλως , | ὦ Μηνόδωρε , καὶ τόδε μοι ἔχειν δοκεῖ καὶ γιγνόμε|νον μὲν ῥᾷστα δὲ

(a) Cod. ὑπαργιγνομένοις.

(1) Quatuor extremi versus paginae 295. b. repetuntur initio paginae 350. a ; cuius tamen postremae paginae vix deinceps lego ultimum versum , in quo appellatur Iuvenalis. Item subsequentis paginae 350. b. vix pauca verba lego. Etsi enim aliae quoque abruptae particulae identidem exsculpi poterant, attamen tanti non erat ut in his tricis tempus contererem.

(2) Etiam a Io. Lydo, auctoris nostri contemporaneo, bis Iuvenalis citatur de mag. rom. I. 20. 41.

(3) Iliad. XII. 243.

4. καὶ τῷ ποιοῦντι εὐκταιοτατάτη τὲ | πολιτεία συμφερόντως ἂν γίγνοιτο· μὴ γι-
γνομένου δὲ | ἐναντίως ἀνέχοι ἑκατέρων. M. Οὐκοῦν κατορθότα|τα ἂν πιστεύσαι-
μεν ὅτι ὁποῖος δὲ ἀνὴρ καὶ προθυμο|μότατα ἂν τοῦτο [προσ]δέχοιτο καὶ μὴ
8. βουλομένους | ἴσως· τοὺς γὰρ ἀρίστους καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας πρὸς | τοῦτο σχε-
δὸν ἀναγκάζοι τὰ συμφέροντα τῇ πολι|τείᾳ γίγνεσθαι ἱέμενος μὲν . . .
12. ἅμα καὶ μάλιστα | πρὸς γῆρας ἀφικνούμενος. Θ. οὐ πιστεύειν μόνον |, ὦ Μηνό-
δωρε, ἀλλὰ καὶ θαυμαστῶς πεπεῖσθαι χεί|ρων ταῦτα οὕτως ἔχειν· πῶς γὰρ ἂν
οὐ προθυμεῖσθαι τὲ | οἱ αὐτὰ μέλλοι ὅτε οὐκ αὐτῷ ἢ τοῖς πολίταις τὴν |
16. . . ημενος, M. Οὐκοῦν καὶ ὧδε, ὦ Θωμάσιε, προ|σκείσθω νόμος τοῖς περὶ τῆς βα-
σιλείας κειμένοις· | Θ. καὶ μάλιστα μὲν οὖν ὅλως δέ. M. Τί δήποτε, ὦ Μηνόδωρε, |
τοιούτους περισπασμοὺς καὶ θ . . . μόνον ζῴων | . . . καὶ τοσαύτης
20. δείσθαι περιπε|τείας τῶν ἔξωθεν μοὶ . . . ματων M. Ἤδη ἡμῖ|ν, ὦ Θω|μάσιε,
εἰ καὶ ἐν βραχεῖ ἐν οἷς προδιελέχθημεν· | ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς ἐκεῖ αὖθις πλα-
24. τύτερον πῶς εἰρήσε|ται· ὁ γάρ τοι πάντων δημιουργὸς τὸν κόσμον δὴ αὐτὴν | οἰ-
κείαν ἀγαθότητά | τε τὴν . . τὰ μὲν | . . τοῦ παντὸς εὐταξίαν·
ξυνδέων δὲ | τῆς εἰρήνης δεσμοῖς ξυνεκεράσατο ἁρμόσας τῇ θείᾳ τέχνῃ· τόν γε
28. θεῖον φύσιν αὐτὸς ἐνθεὶς ἔρωτα φιλοποιησάμενος πρὸς τὸν ἕνα τῆς εὐκοσμίας
λόγον τοῖς μὲν ὑπερθείοις νοήμασιν· ἵν' ὡς καὶ δικαίως | ἄνισα πρὸς τὴν
ἑκάστου ἀξίαν ἁρμονίας ἑκάσ|του παντὸς ἰδέαν ἕκαστον ἐκὼν παρ' αὐτῷ αἰωνί|-
32. ων ἀρχῶν ἐθεμελιώσατο· ἐξ ὧν ὡς ἐκ τινὸς πηγῆς || ἡγεμόνος αὐτοῖς καὶ ἀσύγ- P. 236. b.
χυτος ἀεὶ προϊοῦσι συνεκτικὴ | καὶ διακρατητικὴ δύναμις . . ἧ διαταξα-
4. μένης | πρῶτα μὲν ὡς πρῶτα, δεύτερα δὲ ὡς δεύτερα, τρίτα | ὡς τρίτα, καὶ
οὕτω πάντα ἐφεξῆς· καὶ ἐς ἀεὶ | κατὰ, οἰκεῖον λόγον καὶ τάξιν | τὴν πρὸς τὸν οἰ-
8. κείαν βουλὴν φερόμενα τῇ φύσει | . . καὶ ἀνακαινίζειν τοῖς ἀγήρως | τὰς
πρεσβείας. Θ. Τούτων . . . τῶν ἀν|θρώπων ἐν τῷδε . . | ὡς κοινω-
12. νικῶν . . τι λογικὴ . . | ὡς . . ἐπιστάμενος . . ὅτι . . | ταυτ . . .
προς . . . ταραχῆς . . . ὁρμὴν ἔχον | τῶν μὲν λόγῳ καινῷ καθα-
16. ρωτάτῳ | καὶ τῆς θείας πάντων ζωῆς· τὴν δὲ . . | . . γόνων· νόμος δὲ ὁ ἄν-
20. θρωπ . . | . . ταραχίας ἔχει . . | ὧν ξυνετῶς . . | . . τοῦδε τοῖς κάτω
24. πρὸς . . ἐστὶν τοὺς ἑτέρων ἐν μέσῳ κειμένους· ἡ πρὸς ἕκαστον | ῥοπὴ, ὁλκή
τε καὶ ἀνθολκή· ἐξ ὧν ἡ πᾶσα ταραχὴ | ψυχαῖς ἐγγίνεται . . καὶ δὴ πολλὴν
ἀγαθότητα | θεῖα πρόνοια οὐκ εἴασεν ἀπρονόητον τὸ πάθος, | προσένειμε πρὸς
28. τοῖς ἄλλοις πρώτιστά τε καὶ | ἄριστα βουλήματα τῷ ἀνθρωπείῳ λό-
γῳ | . . καὶ πολιτικὴν ἐπιστήμην(1). . | . . εἰ τὸ συγγενὲς εἰς ταυτὸ ἀποκαθί-
32. σας· | ὡς τῷ λόγῳ . . εἰ μὲν ἀσώματον ἀσωμάτῳ | δὲ πολιτικὴν γνῶσιν
τοῖς ἐν σώμασι οἷα καὶ περὶ πρά||ξεις πολιτικὰς ἀμφιέπουσαν· καὶ ἡ μὲν δια- P. 343. a.
4. λεκτικὴ | χρόνῳ πρῶτον πρὸς . . ἀγωγῆς | ἀξιώματα εἶπε τάχιστα . .
ἕνεκα· ἡ δὲ διαλε|κτικὴ ἕνεκα τοῦ . .

* *

28. XII. . . μάλιστα δὲ καὶ αὖ πόλιν καὶ πολιτείαν γνωρίζεται τοῦ|δε ἄνευ τῆς
πολιτικῆς γνώσεως γενέσθαι· ἀδύνα|τον ἐδείχθη· ἀνάγκη οὖν τὸν πολιτικὸν ἢ πάν-

(1) Recole hominis definitionem platonicam p. 596. n. 1. Item lege Ciceronem sub initiis libri III. et IV. de rep.

τας | τῶν πολίτας, ἢ πάντως γε τῶν πλείους ποιῆσαι | τοιούτους, οἷος αὐ-
τὸς ἂν εἴη, ἵνα τῶν πολλοὺς εὐεργετήσῃ, ὅπερ οἶμαι ἀδύνατον, ἢ τούτου ἐκπο-
P. 343. δὼν || ὄντος ἡττομυνήσεται (a) ἡ εἰς πολλοὺς εὐεργεσία. M. Εἰ μὲν τοῦτο, ὦ Θαυ-
b. μάσιε, ἐπηγγέλλετο ὁ πολιτικὸς τοιοῦτος | ὁ πάντας οἷος αὐτὸς τῶν πολί-
τας ἀποδεῖξαι . . . | ἂν σοι ὡς ἀληθῶς λέγεις· ἀλλ' ἐπεί γε ἄλλως
ἢ οὕτως ἔχει, γινώσκοις ἂν ὅτι πάροινον, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀληθές· ἡ γὰρ
πολιτικὴ | ἐπιστήμη, καὶ ὅμοιος αὐτῇ ἀνήρ, πόλιν δικαίαν καὶ | ἐναρμόνιον ἐπαγ-
γέλλεται ποιεῖν οὐχ ἑνὶ τρόπῳ· ἀλλ' ἅπαν|τας μὲν τῶν πολίτας εὐεργετεῖν τε
καὶ σώζειν, οὐ πάν|τας δὲ τῶν μὲν τῇ τῆς ἐπιστήμης μεταδόσει, ὅσοι τούτου |
φύσει δεκτικοὶ τῆσδε δόξῃ ὀρθῇ· τῶν δὲ καὶ πί|στεως παραδόσει· τῶν δὲ
συνηθείᾳ βίου δικαίου· | τῶν δὲ καὶ φόβῳ νόμων πολιτικῶν· τῶν δὲ καὶ | μνή-
σει τῆς οἰκείας εὐζωΐας· εἰκὼν δὲ τῶν μὲν κατ' ἐ|πιστήμην ζώντων ὅσοι τῆς τέρ-
ψιν ἐρώμενοι καὶ ἐν | φωτὶ βαδίζοντες, τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι τυφλοὶ ὄντες | καὶ
ἑαυτῶν εἰ καὶ ἀγνοοῦντες ὀρθὴν καὶ αὐτοὶ ὁδὸν | πορεύονται· πρὸς δὲ μιᾶς
σωτηρίας ὅμως ἅπαντες | εἰ καὶ διαφόρου ἐπείγονται . . . τῇδε τετάχθαι
καὶ | ἄλλων διαφέρειν γνώσει τε καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ | φύσεως τε ἀξιώματι ὁ τοῦ
παντὸς διέτασχε (b) λόγος | τε καὶ νόμος. Θ. Ἀποδέχομαι τὸν λόγον τελείως | ἔχον-
τα, καὶ σύμφημι σοὶ προθύμως.

XIII. M. Βούλει, | ὦ Θαυμάσιε, ποιάν τινα δόξαν δοξάζομεν πε-
ρὶ | τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης, ὡς ἄρα θεὸς διὰ πολ|λὴν ἀγαθότητα
προνοούμενος τῆς ἀποικίας τοῦ | γένους τῶν ἀνθρώπων ἢ ἀπὸ τῆς ἄνω πα-
τρίδος | ἐν τῷδε τοῦ παντὸς τόπῳ ἀποικισάμενος διετάξατο, | τῆς τοῦ τῇδε ἕνεκα
εὐκοσμίας, ἐμηχανήσατο θείαν | τινὰ μέθοδον, τὴν πολιτικὴν φημὶ γνῶσιν,
δι' ἧς ἂν | δύναιντο τοῖς τεταγμέναις τῶν καιρῶν περιόδοις ἐπανιόντες τὴν ἄνω μη-
P. 296. τρόπολιν ἀπολαβεῖν τὴν τῆς ἀ||θανάτου πολιτείας ἀξίαν (1)· πῶς σοι δοκεῖ; Θ.
a. Καὶ πῶς | ἂν βουλοίμην, ὦ Μηνόδωρε, μὴ τοιαύτην δόξαν ἔχειν περὶ τη-
λικούτου πράγματος, ὃ μέγιστον ἐν ἀνθρώποις ἐδεί|χθη; M. Τοῦτο μὲν ἐχέ-
τω· οὐκ ἀηδέως δὲ οἶμαι, ὦ Θαυμάσιε, ἔδειξεν ὁ λόγος ὅπερ ἐβούλου μα-
θεῖν, ὁποῖος τε ἂν εἴη | βασιλεὺς ἀγαθὸς θεοῦ εἰκόνα ἐν αὐτῷ φέρων, καὶ
πῶς | ἂν τῇ τῶν θείων μιμήσει τάττοι τὴν πολιτείαν; Θ. | Παντάπασιν μὲν
οὖν. M. Οὐκ ἄτοπον δὲ οἶμαι | διελέσθαι ἀκριβέστερον τὸ θεοῦ περὶ μιμήσεως
ὡς ἂν | διευκρινημένην πως τὴν περὶ αὐτῆς ἔχοιμεν δόξαν. Θ. Τῶν ἀτοποτάτων
μὲν οὖν ἀντικρὺς | ἐγώ γε εἴποιμ' ἄν, ὦ Μηνόδωρε, εἴ τι παραλείποιτο τῶν |
δυνατῶν καὶ εἰς τοῦτο γε ἡκόντων. M. Θεοῦ τοι | γάρ τοι μίμησιν, ὦ Θαυ-
μάσιε, διὰ τὴν τοῦ θεοῦ ἀγαθότη|τα, ἅπερ τὴν τῶν ἀγαθυνομένων δηλαδὴ φύσιν
ἐγ|γίνεσθαι, οἷς ἂν ἐγγίγνεται. λέγων ὁ λόγος οὐδαμῶς ὀκνήσῃ· ἢ πῶς σοι
δοκεῖ; Θ. Οὐκ ἄλλως, ὦ | Μηνόδωρε. ἢ οὕτως.

XIIII. M. Τὴν μὲν τοῦ κόσμου | ὁμοίωσιν φύσει ἐνεῖναι τῷ ἀνθρώπῳ εἰ καὶ
μείζονος, | ὡς ἐρρήθη, ὅσον καὶ ὡς ἐγγόνου προγόνῳ ἁπλῶς τε | εἰπεῖν, ὡς

(a) Ita cod. Et notemus vocabulum minuendi. (b) Ita videtur in cod.

(1) Hanc ipsam Plato, hanc Cicero, politiis suis coronidem imponere videntur.

δημιουργία δημιουργίας, ἐναργεστέρα πί|στις. Θ. Παντάπασιν μὲν οὖν ἑκάτερον ἴσως
24. κα|τ' ἀξίαν ἀγαθύνεται. Μ. Οὐκοῦν τὸ ἁπλῶς ἤδη | καὶ εἰκαστικῶς ῥηθὲν ἐν οἷς προδιε-
ληλύθαμεν νῦν | λόγῳ ἀναγκαίως πεφόρασται. Θ. Τὸ ποῖον λέ|γεις; Μ. Τὸ συγκινεῖσθαι τὸν
28. ὄντως βασιλικὸν ἄν|δρα οὐρανῷ τε καὶ κόσμῳ (1). Θ. Εὔδηλον. Μ. Ἀνάγ|κη γὰρ τὸ εἰ-
λικρινῶς ὅμοιον τὸ κατὰ πάντα εἶναι ὅμοι|ον· καὶ, ὦ Θωμάσιε, τὸ ἐν λιταῖς Σω-
κράτους ὑπολεγόμενον | οὐκ ἀνάγκη οὐδ' ἀπροαιρέτως· φυσικῇ δὲ μᾶλλον τι-
32. νὶ | καὶ αὐτομάτῳ κινήσει κατορθούμενον ὑπ' αὐτοῦ φα|νήσεται. Θ. Τί μήν;
Μ. Ἄγεις μὲ, φησὶν, ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ὦ || πεπρωμένη, ὅποι ποτ' ἂν ὑμῖν εἰμὶ P. 296.
διατεταγμένος ὡς ἕψο|μαι γὲ πρόθυμος· ἢν δὲ μὴ θέλω, κακὸς γενόμενος, b.
4. οὐδέ | γ' ἧττον ἕψομαι. Θ. Ὣς δὲ καὶ τόδε ἔχοι. Μ. Οὐκοῦν | πρὸς οὐ-
δὲν ὅλως τῶν ἀνθρωπείνων ταραχθήσεται· | εὔθυμα δὲ μᾶλλον συνζῶν (a) ὡς
ἐν ἑορτῇ τῇδε τῇ ζωῇ | βιώσεται πρὸς τὴν ἐνθένδε μετανάστασιν εὖ παρε-
8. σκευασ|μένος ἀεὶ, τοῦ τε σώματος οὐκ ἀλεγίζων, ἀπαλλαγῆς | δὲ μᾶλλον αὐ-
τοῦ γλιχόμενος, καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς μέλλου|σι τῶν ἐλπισθέντων ἀμοιβῆς. Θ. Καὶ
μάλα γε εἰ|κότως ὅ γε καὶ ἐν σώματι ἤδη ἐκεῖσε μᾶλλον ἐν ἀνθρώ|ποις
12. ὅλῳ νῷ καὶ ἐπιστήμῃ προπεπολιτευμένος ταῦτα | ἐν οἷς διαφέροι ἡ βασιλὶς
ἐπιστήμη τῆς ἰδιωτί|δος γνωρίσματα. Μ. Καὶ θειοτάτῳ μὲν οὖν καὶ οὐ | πρό-
τερον ἢ νῦν τῶν ἐμαῖς ἀκοαῖς ὡμιληκότα· | οἶμαι τοίνυν, ὦ Θωμάσιε, ὃ πρό-
16. τερον ἐλέγομεν περὶ | τῆς βασιλείας, εἰκασίᾳ μᾶλλον ἢ ἀληθείᾳ δύνασθαι |
ζητεῖν ὡς νοῦ παντὸς ἀνῳκισμένου μὲν ἡμῖν | ἀληθείᾳ, εἰ καὶ μετὰ τῆς συλλόγου
20. χειραγωγίας, ὡς | δύναμις πεφόραται. Θ. Καὶ ἀρεκὲς ταῦτα μὲν οὖν. | Μ. Ἔστι
δὲ οἶμαι τὸ τοιόνδε, ὦ Θωμάσιε, ἑκάτερον περί τε | βασιλείας ἀγαθῆς καὶ
τοῦ ὁμοίου αὐτῇ ἀνδρός· καὶ | ὅτι σαφέστατα δέδεικται πρῶτον εἶναι ἐν ἀνθρω-
24. ποις | ἀγαθὸν τὸ τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης χρῆναι (2) οἷα τε | μιμήματα ὑπάρ-
χοντα ἀγαθοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευ|μάτων· οὐδὲν ὑψηλότερον οὔτε μὴν ἴσον
ἐκείνῳ | δύναται εὑρηθῆναι. Θ. Σύμφημι.

XV. Μ. Προθυμό|τερον ἂν συμφήσαις (3), ὦ Θωμάσιε, εἰ καὶ σοῦ ἐπὶ
28. τούτῳ σοι | κοινωνοῦσιν ὄντας ἀναμνησθείης· ἡ γὰρ ὧν τις οἴεται δό|-

(a) Ita cod.

(1) Hoc loco scribere placet ex inedito Procli ad Platonis decimum reip. librum praeclaram doctrinam, qua homo politicus Deo creatori comparatur. Πᾶς γὰρ πολιτικὸς ἀπεικονίζεσθαί τινα βούλεται δημιουργόν· ὁ μὲν πάντα κοινὰ ποιῶν, τὸν τὰ ὅλα ποιοῦντα· ὁ δὲ νέμων καὶ διαιρῶν, τὸν διελόντα ἀπὸ τῶν ὅλων τὰ μέρη· ὁ δὲ ἐπανορθῶν τὸ διάστροφον εἶδος, τὸν τὰ γιγνόμενα καὶ φθειρόμενα ἀναφαίνοντα· νῦν ὁ Πλάτων περὶ τῆς πρώτης διδάσκων πολιτείας μιμεῖται τὸν ὅλων δημιουργόν· ὡς οὖν δι' ἐκεῖνον ἄλυτον εἶπεν εἶναι τὸν κόσμον διὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν μέγιστον οὖσαν δεσμὸν, οὕτω ταύτην τὴν πολιτείαν οὐκ ἄλυτον μὲν, ἀνθρωπίνην οὖσαν, δύσλυτον δὲ εἶναι φησὶν, διὰ τὴν τῶν ἀρχόντων ἀρετήν· τὸ γὰρ χαλεπὸν εἶναι κινηθῆναι τὴν οὕτω σύστασιν, ἐπὶ τὸν πολιτικὸν ἀναφέρειν τὴν αἰτίαν, ὡς τοῦ παντὸς, ἐπὶ τὸν δημιουργόν· καὶ ἡ σύστασις, οἰκεία τῇ δημιουργίᾳ· συνιστάνειν γὰρ κἀκεῖνον εἶπεν· τὸ πᾶν καὶ συστατὸν τὸν κόσμον ἐκάλεσεν· καὶ γὰρ ὡς ὁ κόσμος ἐκ πολλῶν ἐστιν δεσμῶν, οἷον τῶν στοιχείων τῆς ἀναλογίας, τῶν ψυχικῶν μεσοτήτων, τῆς ἐμψυχίας, καὶ πρὸ τούτων τῆς δημιουργικῆς βουλήσεως, οὕτω καὶ ἥδε ἡ πολιτεία παντοίους ἔσχεν κόσμους, κοινὰ τὰ ἐπιτηδεύματα κ. τ. λ.

(2) Recole p. 605. n. 1.

(3) Imitatur auctor locutionem Ciceronis de rep. I. 39-40.

ξα τῷ τοῦ βελτίονος ἀξιώματι βεβαιωθεῖσα παῤῥησί|α γίγνεται. Θ. Τί-
νας δὲ τούτους φῄς; Μ. Σωκράτη τε καὶ | τοὺς ἀμφ' αὐτόν τε καὶ ἐξ
αὐτοῦ ἐῤῥυηκότας, ποτα|μῶν ἐξ ὠκεανοῦ δίκην, θείους κατ' ἀρετὴν καὶ παι- 32.
P. 292. a. δείαν ||| γεγονότας ἄνδρας οὐ τῆς Ἑλλάδος μόνης ἀλλὰ καὶ ὅλης | φωστῆρας τῆς
οἰκουμένης· ὧν Πλάτων καὶ Ξενοφῶν καὶ | Ἀριστοτέλης καὶ ὁ λοιπὸς τῶν φιλοσόφων
ὅμιλος· οὗ γὰρ ὀνομάζει Κικέρων Σωκράτη ἀρχηγὸν, καὶ ἵνα πλέον ῥωμαΐσω | 4.
καὶ αὐτὸς, πρίγκιπα (1) τῆς ὅλης καὶ ἀληθοῦς φιλοσοφί|ας ἐπικαλῶν· ὧν Πλάτων
μέν ποτε λέγει δύνασθαι | οὐδὲ ἑτέραν πολιτείαν φύεσθαι, οὐδ' αὐ|τὸ γένος 8.
ὅλον τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ἔχειν, εἰ μὴ αἱ νῦν | ἑκάστη χωρὶς πορευόμεναι
φύσεις ἀποκλεισθῶσιν, εἰς | ταυτὸν δὲ συνέλθῃ φιλοσοφία τὲ καὶ δύναμις πο-
λιτι|κή. Ξενοφῶν δὲ ἐν τοῖς Σωκράτους ἀπομνημονεύμα|σιν μαρτυρεῖ (2) λέγων. 12.
Ὦ Γλαύκων, ἔφη, προστατεύειν | ἡμῖν διανενόησαι τῆς πόλεως; ἔγωγ', ἔφη,
ὦ Σώκρατες. | Νὴ Δία, ἔφη, καλὸν γὰρ εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν ἐν ἀνθρώποις.
Καὶ | πάλιν (3). Οὐ δήπου, ὦ Εὐθύδημε, ταύτης (a) τῆς | ἀρετῆς ἐφίεσαι, δι' 16.
ἣν ἄνθρωποι πολιτικοὶ γίνονται | καὶ οἰκονομικοὶ καὶ ἄρχειν ἱκανοὶ καὶ ὠφέλιμοι
τοῖς τε | ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ ἑαυτοῖς; Καὶ ὁ Εὐθύδ|ημος, σφό|δρα γε,
ἔφη, ὦ Σώκρατες, ταύτης τῆς ἀρετῆς δέο|μαι. Νὴ Δία, ἔφη ο Σωκράτης, 20.
τῆς καλλίστης ἀ|ρετῆς καὶ μεγίστης ἐφίεσαι τέχνης· ἔστιν γὰρ τῶν βασιλέων | αὕτη καὶ
καλεῖται βασιλική. Θ. Ἱκανώτατοι τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Μη|νόδωρε οἵδε ἄνδρες εἰς
πίστιν ὧν ἂν εἴποιεν εἰ καὶ ὁ ψόγος ἀπῇ· | καὶ ἱκανὰ τὰ πρὸς αὐτῶν εἰρη- 24.
μένα πρὸς τὴν θεοῦ πολιτι|κῆς ἐπιστήμης εὔκλειαν. Μ. Ἡμεῖς μέν τοι ὡς ἐγὼ οἴ-
μαι | ἅτε διπλῶς περὶ λόγους ἔχοντες, πρῶτον ὀρθῇ δόξῃ, | δεύτερον λόγῳ
τε καὶ ἀληθείᾳ, τρίτον τῇ | παρὰ τῶνδε μαρτυρίαις τὰ ἑαυτῶν βεβαιωσάμε|νοι 28.
οὐκ ἀπεικότως ἐβεβαιωσάμεθα. Θ. Καὶ μάλα | μὲν οὖν εἰκότως.

P. 296. b. XVI. Μ. Τῆς βασιλείας ἡμῖν εἰς τόσον ὕψους | τῷ . . . καὶ τῷ οἰκείῳ ἀξιώματι
ἐνιδρυθεί|σης, ῥᾷστα ἄν τις τῇ παραθέσει καταμάθοι τὴν νόσον || τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ 32.
σφίσιν μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ τῇ πολι|τείᾳ νοσοποιὸν γιγνομένην. Θ. Ποίαν δὴ ταύ-
την λέγεις; Μ. Εἰ τῷ ἀνθρώπῳ, ὦ Θωμάσιε, φέρβειν ἂν ἐπέταξας | τὰ κατ' 4.
ἀγροὺς οἷς τυχὸν ἢ αἶγας, μὴ προμεμαθηκότι | τὴν ποιμαντικὴν τέχνην, μη-
δὲ μὴν τὴν οἰκονοῦν | πεῖραν αὐτῆς ἐσχηκότι, τί ἄνθρωπος ἀποκριθήσε|σθαι; Θ.
Καὶ τί ἄλλο, ἢ ὅτι οὐκ οἷος τ' ἂν εἴη ἃ μὴ μεμάθηκεν ἐνεργεῖν; Μ. Οὐκοῦν, 8.
ὦ Θωμάσιε, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων | τεχνῶν, ἰατρικῆς φέρε καὶ τεκτονικῆς καὶ χαλ-
κευτι|κῆς, καὶ τῶν τοιούτων καὶ μὴν καὶ ματαιοτεχνίων λε|γομένων, οἷον ἐστὶν αὐ-
λητικὴ καὶ ὀρχηστικὴ καὶ ὡσαύτως | αὐτὰ ταῦτα ἄν τις γνοίη ἀληθέστατα. Θ. 12.
Ἄγε δὲ νῦν | μετάβηθι καὶ ἐπὶ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην. | Μ. Τί μήν;
Οἶσθα δήπου, ὦ Θωμάσιε, ὅτι οἱ πλεῖστοι | τῶν ἀνθρώπων (ἵνα μὴ λέγων πάν-
τες, ὑπερβο|λῇ δόξαιμι χρήσασθαι) μήπου φαντασίαν γοῦν ποτε | ἐσχηκότες 16.

(a) Cod. μετ' αὐτῆς.

(1) Haec habes apud Ciceronem de orat. III. 16. Sed vix dubito quin eadem fuerint in libris de rep., praesertim in prohoemiis. Est autem prope ridiculus, certe inutilis, hic apud graecum auctorem latinismus πρίγκιπα; quasi vero graecus sermo abundantissimus latina paupertate indigeat.

(2) Lib. III. 6.

(3) Lib. IIII. 2.

τῆς περὶ τὰ πολιτικὰ μαθήσεως, οὕτως | ἐπιπηδῶσι τῆς πολιτικαῖς ἀρχαῖς,
20. καὶ αὐτῇ | δὲ τῇ βασιλείᾳ ἐμβατεύοντες, χρήμασι τὲ αὐτὰς ὠνούμενοι, κολακείαις τὲ καὶ προεδρείαις, νύκτωρ τὲ | καὶ μεθημέραν, τοῖς τε ἄλλοις γοητικοῖς πρὸς τοῦτο χρώμενοι τρόποις, ὡς ἠδητικὴν ὁπηνίκα, καὶ | εἰ οὕτως ἔχειν
24. ἐχρῆν προκλήσει τὲ τῶν πολιτῶν καὶ | ἀνάγκῃ σφᾶς αὐτοὺς ἐκδοῦναι τῇ τοιᾷδε λειτουρ|γίᾳ. ἀλλ' εἰ καὶ [ἐροῦσι] ἔχοιεν πρὸς τοῦτο ἱκανῶς καὶ | μάλιστα ἀποκριθήσοιται. Θ. Τοῦτο μὲν οὖν, ὦ Μηνό|δωρε, οὐ δὴ μόνον αὐτὸς γιγνώσκων διατελῶ, εἰ καὶ οἴ|κτιστα ὅμως οὕτω γιγνόμενον, ἀλλὰ γὰρ καὶ πάντες οὗτοι | βραχείας μετέχουσιν αἰσθήσεως. | Μ. Ταύτην, ὦ Θωμάσιε, ταύτην φημὶ
32. κακίστην νόσον, μη|τέρα τὲ καὶ τροφὸν πάσης τῆς πολιτικῆς κακῆς, τὸ | μὲν οὐ κακοὺς ἀτιμάζεσθαι, παθῶν χείριστον ἁπάντων |||. . .

* * *

Finis fragmentorum Petri de scientia politica.

DE NICEPHORI BLEMMYDAE

ORATIONE POLITICA

EDITORIS MONITUM.

Scriptis politicis, quae in hoc meo volumine multa sunt, bonam mantissam mihi attexere videor, edendo Nicephori Blemmydae de arte regnandi luculento libello, quem hactenus invulgatum tum vaticana bibliotheca tum aliae etiam nonnullae possidebant. Quo super scripto illud in primis adnotandum est, duplex eius esse exemplar, alterum purum et originale, quale scilicet e Nicephori ingenio manuque prodiit; alterum metaphrasi ad planiorem elocutionem translatum; quam rem diserte nos docet vindobonensis codex apud Lambecium ed. nov. tom. VII. p. 481 : τοῦ σοφωτάτου κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου λόγος περὶ βασιλείας, μεταφρασθεὶς πρὸς τὸ σαφέστερον παρὰ τοῦ σακελλίου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας διακόνου κυροῦ Γεωργίου τοῦ γαλησιώτου, καὶ τοῦ οἰναιώτου κυροῦ Γεωργίου, τῶν λογιωτάτων ἀνδρῶν καὶ ῥητόρων: Nicephori Blemmydae oratio de regno, ad clariorem stylum translata a domino Georgio galesiota magnae ecclesiae (*id est constantinopolitanae*) diacono, et a domino Georgio oenaeota, viris sapientissimis et rhetoribus. *Ergo codex vindobonensis transformatam habet, non primigeniam, orationem; sicuti etiam codex regius parisiacus a Cangio laudatus, ut nos infra dicemus in scholiis ad capitulum orationis octavum. Eadem oratio sic, ut diximus, transfigurata occurrit etiam in duobus vaticanae bibliothecae codicibus, quorum recentior ab altero vetustiore descriptus est, bona quidem calligraphia, sed mala interdum graecorum nexuum intelligentia, ut identidem conferens ego agnovi.*

Reliquum ergo erat, ut Nicephori primigenia illa, ante Georgiorum metaphrasin, oratio vestigaretur; quam item, etsi sine multatam, in uno vaticano codice feliciter offendi (1) *: lectam autem, paulo abstrusiore atque interdum poëtico prope stylo constare sensi; ita ut bene de hoc libello meriti sint Georgii illi duo, a quibus molliore syntaxi verbisque communioribus Nicephorus convestitus est. Quae quum ita se haberent, ego quoque de lectoribus meis bene me credidi meriturum, si hanc potius metaphrasim quam originalem ipsam lucubrationem in latinam linguam transferrem, ac politicorum hominum Principumque commoditati exhiberem. Ne tamen ipsum Nicephori purum scriptum ingratis tenebris premerem; id quoque si non praemittendum metaphrasi, certe adiiciendum, in hac mea editione putavi: praesertim quia non semper metaphrasis lucem originali scripto adfert; sed hoc potius illam illuminat aliquando et corrigit.*

Nicephori Blemmydae, inter monachos dignitate abbatis, scripta plurima, eruditionem multiplicem, virtutem non vulgarem, ex historia satis cognoscimus. Aetas quoque eiusdem apprime constat; vixit enim sub graecis Caesaribus Nicaeae regnantibus propter Byzantium a Latinis occupatum; circaque annum MCCLV constantinopolitani patriarchatus dignitatem a Theodoro Lascare imp. sibi delatam recusavit. Iam neque metaphrastes Georgius galesiota ab eadem aetate multum abest: fuit is enim Gregorii cyprii (qui anno MDCCLXXXIX. patriarchatum constantinopolitanum abdicavit) familiaris (2). *Denique etiam participem metaphraseos faciendae Georgium oenaeotam, aequalem galesiotae fuisse patet; quamquam hunc postremum inter Georgios connumerare Allatius oblitus est.*

Oratio haec inscripta fuit a Nicephoro βασιλικὸς ἀνδριάς, regia statua; *quia videlicet regis optimi imaginem sibi effingere conatus est; veluti polycliteum aliquod signum omni arte laboratum atque pulcherrimum, ut ipse loquitur cap. VI. Et sane hinc patet quantum conferat ad civilem philosophiam christiana doctrina; quae nisi adsit, omnis propemodum disputatio politicorum inanis esse videtur et infructuosa. Ecce enim in uno christiani Nicephori libello plus fortasse utilitatis est, quam in multis veterum ethnicorum. Auctor in priore operis parte capitalia vitia persequitur et virtutes cardinales commendat: in postrema vero parte pietatem adversus Deum et ecclesiasticorum dogmatum observantiam, proposita praesentis ac multo magis futurae vitae beatitate, eloquenter suadet.*

(1) In eodem codice praemittitur orationi politicae illa Nicephori epistula de alio argumento (id est de pellice Iohannis Ducae imp. a Nicephoro templo eiecta) quam iamdiu vulgavit Leo Allatius in opere de consensu p. 717. sqq. Est autem hic codex vaticanus auctori suppar, nempe inter XIII. et XIV. saeculum scriptus.

(2) Vide Allatium de Georgiis cap. LIV; Lequinium or. christ. tom. I. p. 289.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΛΕΜΜΥΔΟΥ

ΛΟΓΟΣ

ΟΠΟΙΟΝ ΔΕΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ.

α'. Παλαιός τις νόμος ἐπεκράτησε τοῖς πράγμασι συμφωνῶν, ὥστε τοὺς δούλους διδόναι τῷ βασιλεῖ· ὅπερ προξενεῖ πολλὴν τοῖς τοιούτοις δούλοις ὠφέλειαν· οὕτως γὰρ μέλλουσι πληροῦσθαι τὰ πρέποντα· ὁ γὰρ ἐμπιστευθεὶς τὴν τῶν πάντων διοίκησιν, ἐκεῖνος ἔχει τὴν προμήθειαν· διὰ τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν βασιλέα μηδὲν ἔχοντα ἴδιον (1), πρέπον ἐστὶν ἐκ τῶν κοινῶν λαμβάνειν, καὶ κοινὰ τὰ τῶν ὅλων ποιεῖν· ὡς ἂν ἐντεῦθεν οἰκονομῇ πάντας ἀσφαλῶς ἔχειν τὰ ἴδια, συγκροτοῦντας καὶ συμβοηθοῦντας ἀλλήλοις, καὶ διὰ παντὸς ἐπιμελουμένους ἵνα

SAPIENTISSIMI

NICEPHORI BLEMMYDAE

ORATIO

QUALEM OPORTEAT ESSE REGEM.

Rex sermonem sapientium audiat.

I. Vetusta quaedam lex vim obtinuit, publico regimini consentanea, ut subditi mortales tributum regi pendant: quae res ipsismet subditis multam exhibet utilitatem. Sic enim officium quisque suum exsequitur. Nam rex, cui omnia administranda commissa fuerunt, providendo invigilat: ideoque ipsum nihil proprium habentem decet de publico accipere, et quodammodo publicas efficere omnium facultates. Sic enim is curaverit, ut rem quisque suam tuto possideat, dum invicem homines conspirant et adiuvant, omnique ope nituntur ut unius corporis

(1) Sic optimus imperator Antoninus Pius aiebat: *postea quam ad imperium transivimus, et illud quod habuimus ante, perdidimus.* Capitolin. cap. IV. Contra irridebatur Vespasianus imp. qui de suo impensas facere identidem dictitabat. Excerpt. vat. p. 219.

φυλάττωνται ἀδιαχώριστοι, ὥσπερ ἓν σῶμα ὄντες· οὕτω δὲ καὶ ζῶον ἀκαταμάχητον δύναται εἶναι, ἐὰν πάντα τὰ ἑαυτοῦ μέλη καὶ μέρη τὰς ἑαυτῶν ἐνεργείας πληρῶσιν· ὁ γοῦν βασιλεὺς κεφαλὴ καὶ νοῦς τῶν ὅλων ὑπάρχων, ἔχει δίκαιον λαμβάνειν ἀπὸ πάντων τελέσματα, εἰς τὴν αὐτῶν κατοχύρωσιν καὶ ἀσφάλειαν· ἀπὸ μὲν οὖν τῶν πραγματευομένων, καὶ κερδαινόντων, ἁρμόζει λαμβάνειν τὴν βασιλέα μερίδα· ἀπὸ δὲ τῶν ἐχόντων λογιότητα καὶ σοφίαν, δέχεσθαι τὴν διὰ τῶν λόγων εὐφημίαν καὶ σὺν ἐπαίνους· ὅπερ ἐστι χρησιμώτερον παντὸς ἄλλου τελέσματος, τόσον ὅτι καὶ οἱ λόγοι τῶν ἄλλων τεχνῶν εἰσὶ τιμιώτεροι· εἰ γοῦν ἁπάντων ἀνθρώπων ὑψηλότερος ὁ βασιλεὺς, ἡ δὲ φιλοσοφία τῶν ἄλλων τεχνῶν χρησιμωτέρα, τί ἄλλο ἁρμοδιώτερον εἰς βασιλέα, τοῦ διὰ τῶν λόγων ἐπαίνου; ἐπειδὴ τὰ μεγάλα τοῖς μεγάλοις ἁρμόζει, καὶ τὰ ὑψηλὰ πάντων τοῖς ὑψηλοῖς· τοίνυν ἡ βασιλεία μὲν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἔχει θεοῦ (1)· ἡ δὲ φιλοσοφία, εἰκόνα τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας· ὥστε ἡ βασιλεία ἡ μὴ ἀγαπῶσα τὴν σοφίαν, μακράν ἐστιν τοῦ θεοῦ· διὰ τοῦτο πρέπουσι τῷ βασιλεῖ οἱ ἀπὸ τῆς σοφίας καρποί.

β'. Ἀναγκαίως τοίνυν ἐστὶ πρῶτον εἰπεῖν τὸν ὅρον τῆς βασιλείας· ἔστι δὲ αὕτη λαοῦ στηριγμὸς ἀμετακίνητος· οὐκ ἐν ὑποκρίσει καὶ ἀπάτῃ ἐναντία τὰ ἔργα δεικνύουσα, καὶ τῷ ὑψηλῷ ὀνόματι ἀντιλέγουσα· πῶς δὲ ἑδραίωμα καὶ σύστασις μέλλει ὁ βασιλεὺς δικαίως ὀνομάζεσθαι, ἐὰν εἰς ἀλόγους ἐπιθυμίας ἐμπίπτῃ καὶ

instar inter se cohaereant. Quippe animal inviolabile est, quoad eius membra partesque muneribus quaeque suis defunguntur. Iam vero rex, quum sit omniuin civium caput et mens, tributa ab omnibus iure meritoque capit, quibus ad eosdem protegendos conservandosque utatur. Ab iis igitur qui negotiantur lucrisque dant operam, aequum est regem particulas accipere: ab iis autem qui sapientiam litterasque profitentur, verborum elogia famamque referre: quod quidem tributorum omnium pretiosissimum est; quatenus nimirum litterae reliquis artibus sunt praestantiores. Igitur si aliis hominibus celsior rex est; philosophia autem ceteris artibus excellentior; quidnam regi convenientius est, quam litterarum praeconium? quandoquidem magna magnos decent, sublimia sublimes. Regnum quidem imago quaedam similitudoque Dei est: philosophia autem providentiae divinae repraesentatio: ita ut siquod aliquando regni genus a sapientia ablorret, id longe a Deo recedat. Igitur regi conveniunt sapientiae fructus.

Rex vitet impudicitiam.

II. Sed enim quid sit regnum ante omnia definiendum est. Regnum sermone graeco significat populi basim. Est ergo res constans, non quae per hypocrisin atque fraudem contraria opera exhibeat, nominisque excelsitati repugnet. Cur autem basis firmamentumque iuste appelletur rex, qui absurdis cupiditatibus,

(1) Lege Petri magistri fragmenta politica lib V.

θυμοὺς ἀσχήμονας καὶ ἀτάκτους; μᾶλλον μὲν οὖν ταραχῆς καὶ ἐμποδισμοῦ γίνεται πρόξενος, ὡς παράδειγμα τοῦ ὑπηκόου λαοῦ, ἀναγκαζομένου καὶ σπουδάζοντος μιμεῖσθαι αὐτόν· ὥστε ἁρμόζει τὸν βασιλέα, ἵνα πρῶτον ἑαυτοῦ βασιλεύῃ, καὶ μετὰ ταῦτα παντὸς τοῦ λαοῦ· ὁ δὲ μὴ δυνάμενος μιᾶς οἰκίας τῆς ἰδίας κατάρχειν, πῶς ἀληθῶς αὐτοκράτωρ πόλεων καὶ λαῶν ὀνομάζεσθαι δίκαιος; εἰ δὲ ὁ τοιοῦτος λαίμαργος ὑπάρχει καὶ δοῦλος τῶν αἰσχρῶν ἡδονῶν, ἄξιος ἐστὶ μισεῖσθαι καὶ ἀποστρέφεσθαι παρὰ τῆς ὑπερτάτης τιμῆς καὶ τοῦ ὕψους τῆς βασιλείας· τίς γὰρ οὐκ ἂν αἰσχυνθείη καὶ μόνον ἐνθυμηθεὶς βασιλικὴν σεμνότητα εἰς αἰσχρὰς καὶ ἀπρεπεῖς πράξεις ἐμπίπτουσαν, καὶ παρόμοια πάσχουσαν ὥσπερ τινὲς ὑπὸ τῆς μυθευομένης μαγικῆς Κίρκης ἐκείνης εἰς χοίρους καὶ κύνας μετεβάλοντο; χοῖροι μὲν γινόμενοι, ὡς κυλιόμενοι ἐν τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν· κύνες δὲ, ὡς λυσσῶντες καὶ ἐκμαινόμενοι πρὸς τοὺς ἀσελγεῖς ἔρωτας· τῷ δὲ βασιλεῖ καταπολὺ ἐστὶν εὐπρεπὲς τὸ παρὰ τοῦ Ἑρμοῦ τῆς τοῦ λόγου σοφίας φάρμακον λογικὸν, ἐναντιούμενον πρὸς τὰς ἀκολάστους δυνάμεις τῆς ἡδονῆς, ὥσπερ ἐν τῷ μύθῳ βοτάνη τὶς λεγομένη μῶλυ (1)· ἀλλὰ δὴ καὶ δίστομον ξίφος τὸ χωρίζον μετὰ συνετῆς γνώσεως τὸ καλὸν ἐκ τοῦ χείρονος· καὶ τὸ μὲν καλὸν, ὡς ὠφέλιμον προκρίνον καὶ συνιστῶν· τὸ δὲ ἐναντίον, ἀποδιῶκον τὲ καὶ μεμφόμενον· οὕτω γὰρ καὶ Ὀδυσσεὺς οὐ μόνον ἐξέφυγε τὰς γοητείας τῆς Κίρκης, ἀλλὰ καὶ τοὺς παθόντας ἠλευθέρωσε φίλους· καὶ τὸν βασιλέα πρέπει, ἵνα οὐ μόνον αὐτὸς ὑπάρ-

inhonestis scilicet inordinatisque animi motibus, obnoxius sit? Immo vero scandali perturbationisque occasio fit, quandoquidem ipse propositus ad exemplum est, cui se conformare subiectus populus vel invitus vel sponte solet. Rex ergo oportet se ipsum primum, deinde populum universum, regat. Iam qui ne uni quidem propriae domui moderari potest, quomodo is, inquam, populorum et urbium iure meritoque imperator appellabitur? Quod si is avidus servusque turpium voluptatum est, in odium publicum merito incurrit, et de summa sua dignitate regalique fastigio periclitatur. Quem enim paululum cogitantem non pudeat maiestatis regiae ad indecoros foedosque actus se deprimentis, idemque patientis, atque illi homines, quos nota in fabulis saga Circe in sues canesque transformabat? Et illi quidem sues effecti fuerunt, quia voluptatum in coeno sese volutabant; canes autem, quia rabie quadam atque insania conciti ad impudicos amores ruebant. Itaque regi valde idoneum est rationale sapientis doctrinae a Mercurio inventum pharmacum, quod petulantes voluptatis vires compescat, tamquam illa in fabulis herba dicta moly. Immo regi opus est gladio ancipite, qui non sine sapiente consilio bonum deteriore discriminet: ita ut virtutem sibi vindicet atque adserat, vitium repellat atque castiget. Sic enim et Ulixes non solum ipse Circes incantamenta vitavit, verum etiam socios, qui in id malum incurrerant,

(1) Odyss. X. 305.

χῃ ἀδούλωτος καὶ πεφυλαγμένος ἀπὸ πασῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐλευθεροῖ καὶ διὰ λόγου καὶ ὑποδείγματος, καὶ ὕμνων ἱερῶν ἀκούειν διηνεκῶς (1)· εἰ γοῦν μεγάλην προξενεῖ λύπην εἰς τοὺς νουνεχεῖς καὶ φρονίμους ἀνθρώπους τὸ παρορᾷν τὸν βασιλέα αἰχμάλωτον τὸ ὑπήκοον, πόσῳ μᾶλλον ἐστὶ λυπηρὸν καὶ ὀδυνηρὸν, ἐὰν ὁ βασιλεὺς οἰκειοθελῶς αἰχμάλωτος γένηται ὑπὸ τῶν αἰσχρῶν ἡδονῶν; καὶ εἰς ὄνειδος καὶ γέλωτα καταστῇ; κἂν γὰρ κρύπτηται καὶ σπουδάζῃ λανθάνειν, ἀλλὰ διαφυγεῖν οὐ δύναται τὸ τῆς συνειδήσεως ἀληθὲς, καὶ μάλιστα τὸν τὰ κρυπτὰ βλέποντα παντεπόπτην ὀφθαλμὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τῆς αἰσχύνης ἔργα μισοῦντα· ὅπου τε τὰ πλείονα καὶ οἱ ἄνθρωποι βλέποντες καταγελῶσι καὶ διασύρουσι, καὶ ὁ γέλως παραπέμπεται καὶ εἰς τοὺς ἐφεξῆς χρόνους· πολλοὺς γὰρ βλέπομεν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς βιβλίοις ὑβριζομένους, καὶ πλείστους ἐπαινουμένους διὰ τὴν περὶ τὰ καλὰ σπουδὴν αὐτῶν, καὶ εἰς αἰωνίαν καὶ διηνεκῆ μνήμην παραλαλουμένους. καὶ παραπεμπομένους· βασιλεὺς Ἑλλήνων Ἀλέξανδρος νικήσας Δαρεῖον, καὶ τὰς ἐκείνου θυγατέρας ὡς προτίμησιν τῆς νίκης διὰ τὸ ὑπερβολικὸν τοῦ κάλλους προσαγομένας αὐτῷ, οὐδὲ ἰδεῖν κατεδέξατο· εἰπὼν αἰσχύνης ἄξιον εἶναι νικῆσαι μὲν ἄνδρας, ὑπὸ γυναικῶν δὲ ἡττηθῆναι· ὅμοιον δὲ τούτῳ ἐποίησε Κῦρος ὁ τῶν Μήδων καὶ Περσῶν βασιλεύς· νικήσας γὰρ τὸν πόλεμον Ἀσσυρίων, καὶ παρὰ

liberavit. Similiter regis officium est non solum ut ipse ab omnibus voluptatum illecebris liber immunisque sit, verum etiam ut alios homines ab his expediat tum oratione sua tum exemplo: ita ut sacris hymnis perpetuo celebrari se audiat. Iam si cordati prudentesque homines magnopere dolent, cum a rege subditus aliquis in captivitate apud hostes detentus negligitur; quanto tristius molestiusque est, si forte rex sponte sua pudendis voluptatibus servit, seque risui atque conviciis adpetendum exhibet? qui etiamsi in tenebris facinora sua continere satagat, verax tamen conscientiae suae testimonium effugere nequit, Deique praesertim omnitnentem oculum, qui secretae quoque turpitudinis opera odio prosequitur. Praeter quam quod homines quoque pleraque observant, risuque et maledictis differunt; eaque irrisio in futurum quoque tempus propagatur. Ecce enim multos videmus in historicis libris infamia conspersos: plurimos item propter suum honestorum operum studium laude mactatos, atque aeternae posterorum memoriae perenni cum fama traditos. Rex Graecorum Alexander post devictum Darium, filias huius pulchritudine mira conspicuas, ceu maximum victoriae praemium sibi oblatas, ne videre quidem passus est; aitque, turpe fore, si is qui viros vicisset, a feminis vinceretur. Cyri Medorum Persarumque regis par virtus fuit. Nam et hic superatis acie Assyriis, atque ab

(1) Hymnus reapse laudativus a Photio scriptus, atque ore ecclesiae dictus ad Basilium imperatorem, extat in melodorum ineditorum codice barberino, de quo locutus sum in prioris voluminis praefatione p.44. Videtur ergo in Graecorum more positum fuisse, ut principes suos sacris etiam hymnis celebrarent. Nisi forte Nicephorus respicit potius ad hymnos illos, de quibus Plato leg. VII. p. 800. sqq. ed. Serr. Vel explicandum est: *tum sacris hymnis perpetuo audiendis.*

τοῦ στρατεύματος τὴν τῶν Σουσίων βασίλισσαν (1) ὡς λάφυρον λαβὼν διὰ τὴν τοῦ κάλλους ὑπερβολὴν, πολλὴν μὲν αὐτῆς ἐποιήσατο ἐπιμέλειαν, ἰδεῖν δὲ οὐδόλως ἠξίωσεν, ἀποφηνάμενος φύλακας εἶναι χρὴ τῆς σωφροσύνης τοὺς βασιλεῖς, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπιβούλους, διά τε τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας, καὶ ὅτι σωφροσύνη ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν συνέχει τε καὶ συνάπτει· τὸ γὰρ δουλωθῆναι ταῖς ἡδοναῖς καὶ γυναικομανῆ φαίνεσθαι, καὶ ὥσπερ διὰ χαλινοῦ πρὸς τὰ αἰσχρὰ φέρεσθαι ἔργα, καὶ δειλοὺς ποιεῖ τοὺς τοιούτους καὶ ἄφρονας· κἂν ῥωμαλέος λογίζηται εἶναι, δειλός ἐστι καὶ ἀθλιώτερος ἀῤῥώστου παντὸς, ἐπειδὴ τὴν δύναμιν παρέλυσε τῆς ψυχῆς· καὶ εἴτις τὴν κατάλυσιν τῶν ἱστορουμένων βασιλέων ἐξετάσει, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν λαγνείαν ἣν εἶχον, εὑρήσει τὸ αἴτιον· καὶ γὰρ ὁ ἀσσύριος Σαρδανάπαλος, πόθεν ἀφῃρέθη τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ μήδου Ἀρσάκου; καὶ ταῦτα πλοῦτον ἔχων τοσοῦτον, καὶ τηλικοῦτον πλῆθος στρατεύματος ἐπαγόμενος; πάντως ἀπὸ τοῦ ἐκμανῆναι ταῖς αἰσχίσταις ἐπιθυμίαις, καὶ τῆς οἰκείας δειλίας καὶ γυναικώδους ψυχῆς. ἥτις ἄνανδρον ἐποίησε καὶ τὸ στράτευμα· τῆς γὰρ κεφαλῆς παθαινομένης, ἀνάγκη καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα συμπάσχειν· ἕως μὲν οὖν διὰ τῆς σωφροσύνης ὥπλιζεν ἑαυτὸν, ἰσχυρὸς ἦν καὶ ἅπασι φοβερός· ἀφ᾽ οὗ δὲ τῶν ἡδονῶν δοῦλος ἐγένετο, ὑπὸ πάντων κατεπατεῖτο· καθὼς τὶς τοῦτο προεμαντεύσατο (2)· ὁ δὲ Δαρεῖος ὁ Ἀσυά-

exercitu suo, manubiarum nomine, Susiorum regina donatus, quae insigni forma praestabat, reginae is quidem magnam curam gessit; ceteroquin ipsam aspicere recusavit, dicens, opus esse ut pudicitiae reges custodes fiant non insidiatores; tum quia id supremam dignitatem decet, tum quia pudicitia fortitudinem prudentiamque conservat et copulat. Revera qui se voluptatum famulitio addicunt, ac furiosum feminarum amorem prae se ferunt, effusisque habenis ad turpia opera proruunt, timidi mox dementesque evadunt: hique etiamsi robustis viribus praediti existimentur, nihilominus formidolosi sunt atque aegroto quolibet miseriores, postquam animi vim fregerunt. Profecto qui regum in historiis ruinas investigaverit, nullam fere eius rei causam, praeter illorum lasciviam, deprehendet. Namque et assyrius Sardanapalus curnam regno ab Arbace medo spoliatus fuit, cum ceteroqui tantis opibus tantoque exercitus numero esset succinctus? Prorsus ob turpissimas, quibus deditus erat, cupiditates, atque ob suam ignaviam effeminatumque animum, qui militares quoque eius copias corrupit. Nam si caput languet, reliquum quoque corpus compati necesse est. Quamdiu igitur honestis moribus semet ille communivit, validus fuit ac nemini non formidabilis: postquam autem voluptatibus succubuit, cuncti eum gravi pede presserunt: quam rem vates quidam praecinerat. Iam et Darius,

(1) Lege Xenophontem Cyrop. lib. V. 1. Addere licebat Africani maioris exemplum, quod est apud Polybium X. 19.

(2) Intellige Belesyos vaticinium, ut diserte ait in genuino scripto noster Nicephorus; et confer Diodorum siculum lib. II. 24.

γες υἱὸς (1) τὴν Βαβυλωνίων ἀρχὴν μετὰ πάσης εὐκολίας κατέλυσε, μέχρις ἂν τὴν σωφροσύνην ἐτίμα· ὕστερον δὲ εἰς ἀσελγείαν ἐμπεσὼν, οὐ μόνον τὴν βασιλείαν ἀπώλεσεν, ἀλλὰ καὶ ζωῆς ἐστερήθη παρὰ Κύρου τοῦ πέρσου ὃς εἶχε τὴν σωφροσύνην· τί δὲ κατέβαλε τὸν τοῦ Ἀρσάμου Δαρεῖον καὶ πᾶσαν κατέλυσε τὴν ἀρχὴν τῶν Περσῶν; πάντως ἡ περὶ τὰς ἀκολασίας ὄρεξις καὶ ἐπιθυμία· καὶ ἵνα τοὺς μὲν παλαιοὺς καταλείψωμεν, τῶν δὲ νεωτέρων μνησθῶμεν, ἐρῶ· τί ἄλλο τὴν μεγαλόπολιν ταύτην αἰχμάλωτον τοῖς Λατίνοις παρέδωκε, καὶ πάσης συμφορᾶς τὴν οἰκουμένην ἐπλήρωσεν, ἢ ἡ ἐπίψογος τῶν τότε κρατούντων διαγωγὴ, καὶ ἡ ἐντεῦθεν χαύνωσις καὶ δειλία (2); καὶ γὰρ ἕτερον οὐδέν τι καὶ τοὺς ἄνδρας γυναικώδεις ποιεῖ, ὡς ἡ πρὸς γυναῖκας (a) ἄλογος ὁρμὴ καὶ ἐμπάθεια· ἐκ τούτων γὰρ σαθροῦται καὶ σῶμα καθόλου· σωφροσύνη μὲν γὰρ ἐνδυναμοῖ σῶμα καὶ ψυχὴν ἰσχυροποιεῖ, ἀκολασία δὲ καὶ ἀμφότερα βλάπτει καὶ ζημιοῖ· κἂν γὰρ δοκεῖ ὁ ἀκόλαστος ὑγείαν ἔχειν καὶ εὐκρατίαν σωματικὴν, οὐδὲν διαφέρει τῶν μυθευομένων τῶν Ἀδώνιδος κήπων· οἵτινες καὶ ἐπάνω τῶν λίθων πεφυτευμένοι πολὺν ἐλάμβανον γέλωτα (3)· οἷα δὲ τὰ σπουδάσματα τῆς πορνικῆς ἐργασίας, τοιαῦ-

Astyagis filius, Babyloniorum imperium facile delevit, quum adhuc ipse probitatem coleret: verum ubi ad luxuriam deflexit, non regnum tantummodo amisit, verum etiam vita a Cyro persa, frugi homine, orbatus fuit. Praeterea curnam Arsami filius Darius cum universo Persarum imperio concidit? sine dubio propter intemperantis libidinis effrenem cupiditatem. Atque ut, veteribus omissis, recentiora tempora commemoremus; quid, inquam, aliud magnam hanc urbem captivam Latinis tradidit, orbemque omni calamitate inundavit, quam culpabilis illorum qui tunc imperabant vita, ex eaque manans ignavia atque timiditas? Nihil mehercule aeque viros effeminat, quam erga mulieres caecum studium atque proclivitas. Etenim hinc etiam corpus penitus flaccescit. Secus vero pudicitia et corpus roborat et animo vires suppeditat: intemperantia autem utrique nocet perniciemque creat. Etiamsi enim libidinosus homo videatur recta valetudine bonaque corporis temperatione praeditus, nihilominus a fabulosis Adonidis hortis non differt, qui in saxeo solo plantati magnopere deridebantur. Iam qualis meretriciae operae substantia est, talis item quae inde consequitur valetudo,

(a) Codd. αὐτάς.

(1) Darium hunc Graeci Cyaxarem appellant (nominatim Xenophon) ut diserte ait Polychronius a me nuper editus in comm. ad Dan. coll. vat. tom. I. part. II. p. 131. Iam Cyrum Cyaxari et Astyagi successisse, exploratum est; utrum vero hereditario et pacifico iure, an armorum vi, historici discrepant. Lege citatum locum p. 131, Xenophontem etc.

(2) Lege Nicetae choniatae historiam ed. paris. p. 363. sqq. ubi de graecorum principum, qui fugam capessiverunt, solutis moribus, deque Balduini flandri, qui in imperium successit, castitate verba fiunt. Capta est a Latinis Constantinopolis anno MCCIV, recepta a Graecis anno MCCLXI. Ergo intra id intervallum scripta est haec oratio.

(3) Scilicet id evasit in proverbium apud Graecos. Legesis Zenob. I. 49; Diogen. I. 14, ne alia testimonia, quae multa sunt, congeram.

τα καὶ τὰ τῆς ὑγείας τῆς ἐξ αὐτῆς ὀνείρου παντὸς ἀσθενέστερα· φθείρει γὰρ τὴν ζωὴν, καὶ τὸ τῆς ἀνδρείας θεμέλιον ἀνατρέπει· τὴν δὲ φρόνησιν εἰς τὸ ἐναντίον καὶ τὸ μηδὲν γινώσκειν παρασκευάζει· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ματαίως ποιεῖ φέρεσθαι ὡς ὕλην ἀργὴν τεχνίτην μηδαμῶς ἔχουσα· διὰ ταῦτα τῶν ἀναγκαιοτάτων τῷ βασιλεῖ κρατεῖν καὶ βασιλεύειν τῶν ἡδονῶν.

γʹ. Τὸ δὲ ὀργίλον καὶ μανικὸν παραπέμπειν εἰς τοὺς λῃστάς (1)· τούτων γὰρ ὁ θυμὸς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν ἐστὶ τοῦ ὄφεως· καὶ τὸ ἀπηνὲς καὶ ἀσυμπάθητον, κατὰ τὴν τῶν πονηρῶν δαιμόνων μισανθρωπίαν· ὁ δὲ ταχθεὶς κατὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ πλάσματος αὐτοῦ ἤγουν τῶν δούλων τὴν ἐπιμέλειαν πιστευθεὶς, τὸ γαληνὸν ὀφείλει ἔχειν καὶ ἥμερον καὶ φιλάνθρωπον· γινώσκων καλῶς ὅτι χρεωστεῖ παρέχειν ὡς συγγενὲς τὸ ἀρχόμενον καὶ καθὼς ἑαυτόν· καὶ τῶν μὲν ὑγιαινόντων ποιεῖσθαι προμήθειαν, ἐπισκέπτεσθαι δὲ παντοίως τοὺς ἀρρωστοῦντας, καὶ θεραπεύειν κατὰ πᾶσαν πρόνοιαν καὶ σπουδὴν, καὶ οἰκειοῦσθαι τούτους δι' εὐεργεσίας καὶ ἱλαρότητος· εἰ δέ τινας ἴδοι μετὰ τὸ εὐεργεσιῶν τε καὶ δωρεῶν ἀπολαύειν συχνῶν, ἀνυποτάκτους καὶ μὴ εὔνοιαν ἔχοντας, καὶ αὐστηρότερον ἀνάγκη τούτοις προσφέρεσθαι· πλὴν καὶ οὕτως ὡς οἰκείοις αὐτοῦ μέλεσι συλλυπεῖσθαι τοῖς πάσχουσιν· οὕτω γὰρ ὁ βασιλεύων, εἰς ἑαυτὸν ἕλκει τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ θεοῦ· οὕτω τὴν βασιλείαν ἔχει μόνιμόν τε καὶ ἀκατάλυτον· οὐ-

quovis nimirum somnio fragilior: dissolvitur enim vita, et virilitatis fundamenta quatiuntur; lumenque ingenii in contrarias tenebras inscitiae convertitur. Tum vero regii status fortuna temere circumagitur, veluti otiosa materia fictore suo destituta. Quae quum ita se habeant, summopere necesse est, ut rex voluptatum victor sit, easque regat.

III. Age vero iracundiae quoque vesaniam ad latrones rex amandabit; quorum furor instar serpentium est; crudelitas autem et immitis animus a malorum daemonum adversus homines odio non differt. Porro virum, quem Deus legatum veluti suum orbi praefecit, et cui creaturarum suarum, id est subditorum hominum, curam commisit, tranquillitas decet, mansuetudo atque clementia; reputantem scilicet, oportere a se hominibus subditis eamdem curam impendi, quam cognatis suis quam sibimet ipsi impertiri solet. Incolumes igitur prudenter reget; infirmis omni ope consultum volet, et quolibet providentiae studiique genere subveniet, eosdemque beneficiis et comitate sibi devinciet. Quod siquos forte, quamtumvis benefactis ac largitionibus saepenumero ornatos, refractarios adhuc minimeque benivolos experietur, cum his sane severius agendam est; ita tamen ut huiusmodi quoque hominibus, veluti membris nostris morbo aliquo laborantibus, compatiamur. Sic enim rex benignitatem sibi Dei conciliabit; Rex ne sit iracundus.

(1) Quantopere virum principem iracundia dedeceat, sapienter disputat Cicero in insigni illa epistula ad Q. Fratrem I. 1; nec non tuscul. IV. 22, et de rep. II. 41.

τω ὑπὲρ πάντων φιλεῖται, καὶ ὑπὲρ πάντων ὡς ἀφ' ἑνὸς στόματος εἰς πάντα τόπον διαφημίζεται· τοιούτοις ἐπαίνοις πλεκόντων καὶ στεφανούντων τὸν βασιλέα, καὶ ἀπὸ συμφωνίας λεγόντων, οὗτος ἐστὶν ὁ σωφρονέστατος, ὁ πρᾳότατος, ὁ ἐξομοιούμενος τῷ Θεῷ· τὸ δὲ δι' ὀλίγον τι πλημμέλημα ἀπηνῶς καὶ ἀπανθρώπως τοὺς δούλους κολάζειν, οὐδὲν διαφέρει τοῦ διὰ μανίαν δαιμονικὴν τὰς ἰδίας κατατρώγοντος σάρκας· καὶ γὰρ ὥσπερ ἐν τῇ τοιαύτῃ μανίᾳ ἡ ταύτης ὁρμὴ κατισχύει τῶν ὀδυνῶν, οὕτω καὶ τὸ τοῦ θυμοῦ ἀκράτητον ἀναισθητεῖν τοὺς βουλομένους (a) παρασκευάζει πρὸς τὰς κολάσεις, καὶ οὐδὲν ἀφίησι νοεῖν ὅσην ἔχουσι λύπην οἱ κολαζόμενοι· καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς ἐστι φύσεως ὁ κολαζόμενος ἄνθρωπος, καὶ πόσην ὑπομένει τὴν λύπην, καὶ ὅπως ὁ συμπαθὴς Θεὸς μεγάλην ἐπάγει κατ' αὐτοῦ τὴν τιμωρίαν τε καὶ ἐκδίκησιν· οἷον ἔτυψέ τις καὶ ἔδειρε τινὰ πικρῶς διὰ ῥάβδου, καὶ τρόπον ἕτερον ἐμαστίγωσεν ὑπὸ ἀλόγου θυμοῦ κινηθείς· ἀντετύφθη ἀντεπλήγη ὑπὸ πυρετοῦ τυχὸν ὑπὸ κεφαλῆς ἄλγους ὑπὸ ῥίγους καὶ ὑπὸ ἑτέρων μεγάλων ἀσθενειῶν· ὅτε δὲ πλέον τι ἐκακοποίησε, καὶ πλείονα τιμωρίαν καὶ ἄμυναν ἀπέλαβεν ἀπὸ Θεοῦ· εἰ δὲ τὰ τῆς δίκης οὐ παρευθὺς, δώσει τὴν τιμωρίαν καθ' ὃν οὐ γινώσκει καιρόν· ὥσπερ ἐν τοῖς θείοις καὶ ἱεροῖς λογίοις ἀκούομεν καὶ διδασκόμεθα, ὅτι ἐν ἄλλοις πταίομεν, καιροῖς ἐν ἄλλοις ἀπολαμβάνομεν· ὥσπερ οἴδαμεν ὑπὸ λιμοῦ παθόντας καὶ τοὺς Γαβαωνίτας (1)· εἰ δ' ἴσως τοῦ χρόνου παρα-

sic firmum regnum inconcussumque tenebit, sic in omnium amore erit, atque ab omnibus uno ore quaquaversus praedicabitur. Nimirum his laudibus homines coronam regi contexent, dum concordi voce iterabunt: hic temperantissimus, hic mitissimus, hic Deo similis est. Secus vero qui levis cuiuslibet delicti causa dure atque inhumaniter servos homines plectit, is nihil ab eo differt qui diabolico instinctu percitus carnes proprias forte voraret. Sicuti enim in eiusmodi insania vincit dolorem furor; sic indomita ira inexorabiles ad expetendas poenas facit eos qui commoti sunt; neque cogitare sinit quantus illorum dolor futurus sit qui puniuntur; et quod homogeneae naturae sit qui cruciatur homo, quantumque maerorem contrahat; et quod miserator alienae calamitatis Deus magnam paret saevo homini poenam atque vindictam. Acerbe aliquis, puta, aliquem virgis caedit, aut alio modo plagas imponit iniusta ira commotus: ecce idem repercutitur vicissimque pulsatur, febri puta, dolore capitis, paroxysmi horrore, aliisve gravibus infirmitatibus: et quanto molestior aliis fuit, tanto graviorem talionis poenam a Numine refert. Quod si minus cito vindictam experitur, attamen insperato tempore poenas luet. Quippe sacris divinisque oraculis admonemur, alio nos tempore peccare solere, alio facti mercedem recipere; veluti propter caesos Gabaonitas

(a) Ita codd. pro ὀργιζομένους, quod est in genuina oratione.

(1) Male explicavit metaphrastes Nicephorum, qui recte habet ὁ ὑπὲρ τῶν Γαβαωνιτῶν λιμός; consentiens videlicet cum sacra historia II. reg. XXI. 1. Ego igitur in interpretatione Nicephorum malui quam metaphrastem sequi.

τρέχοντος ἀτιμώρητος φαίνεται, ἀλλ᾽ ἐν τῷ τέλει τῆς ζωῆς πολλαπλασίονα ὑποστήσεται καὶ δώσει τὴν τιμωρίαν· τέως γε μὴν οὐ δυνατὸν διαφυγεῖν αὐτὸν τὸ παρὰ πάντων μισεῖσθαι· κἂν διὰ δειλίαν οἱ μισοῦντες οὐ δεικνύουσι τὸ μῖσος, ἀλλ᾽ ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς ψυχῆς καὶ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἔχουσι κατ᾽ αὐτοῦ· καταπολὺ δέ ἐστι καλλίων καὶ ὠφελιμώτερος ὁ διὰ τὴν χρηστότητα τῆς γνώμης καὶ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ κοινῆς γνώμης αἱρετὸς βασιλεὺς, τοῦ διὰ τὸ κολαστικὸν καὶ τὸ βίαιον, φοβεροῦ φαινομένου· τὸν μὲν γὰρ ἀπὸ διαθέσεως καὶ γνώμης κοινῆς αἱρετὸν βασιλέα, καὶ ἀγαπῶσι καὶ μετ᾽ εὐνοίας φοβοῦνται· τὸν δὲ κολαστικὸν ἐπιθυμοῦσι σφόδρα ἐκφεύγειν· πῶς δ᾽ ἄν τις δύναιτο λέγειν, πόσην ἔχει τὴν ἀσχημοσύνην ὁ βασιλεὺς, εἴπερ θυμοῦται ἀκράτητα, καὶ οὐ συνήθη ποιήσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπομένειν καὶ κατέχειν τὸ πῦρ τοῦ θυμοῦ; ὁπότε ἡ τούτου φλὸξ ἀνάπτει τὴν καρδίαν καὶ ἀναφλέγει, τοῦ περὶ τὴν καρδίαν αἵματος περιζέοντος καὶ ταρασσομένου· ἐν γὰρ τοῖς ἀγγείοις τοῦ σώματος τὸ αἷμα στενοχωρούμενον, καὶ πρὸς τὴν ἔξω ἐπιφάνειαν βιαζόμενον τρέχειν, τὸ μὲν πρόσωπον ὠγκωμένον ποιεῖ, καὶ ἀπὸ ἀναιδίας ἐρυθρόν· εἶτα καὶ μέλαν, τοῦ λοιποῦ σώματος κλονουμένου τε καὶ ταραττομένου· τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς πυροειδεῖς καὶ φλογώδεις, καὶ οἵους τῶν δρακόντων ἀκούομεν, ἀτάκτως καὶ συνεχῶς κινουμένους τε καὶ ἀναπηδῶντας, καὶ τοὺς οἰκείους ὅρους ἐκφυγεῖν βουλομένους· τὴν δὲ φωνὴν ἐπὶ μέγα ἐξαίρει· καὶ τοὺς λόγους ἀτάκτους καὶ μὴ δηλοῦντας ποιεῖ σαφῶς τὰ λεγό-

famem deinceps coortam scimus. Quod siquis forte per huius temporis lapsum impunis fuerit, idem tamen in vitae termino multo maius supplicium subibit. Interim vero haud effugere potest universale odium: quamvis enim inimici eius retinentur metu quominus odium declarent, in animorum tamen arcano mentiumque latebris iram fovent. Valde ergo praestat opportuniorque est leni animo praeditus rex, qui ob suam prudentiam atque virtutem communi suffragio creatus fuerit; quam qui suppliciis ac violentia tremendum se fecerit. Etenim regem ex animi sententia communique voto delectum amant omnes, et cum benivolentia verentur; saevum regem magnopere aversantur atque devitant. Quis autem satis dicere queat, quam turpe sit regem sine modo irae indulgere, neque animum suum ad patientiam consuefacere atque ad cohibendas iracundiae flammas? videlicet cum huius ardor viscera incendit atque perurit; cumque sanguis circa cor fervet ac tumultuatur. Quippe in corporis vasis compressus sanguis atque ad cutis superficiem concurrere adactus, vultum quidem tumidum efficit impudenterque rubentem; tum etiam nigros colores trahit, et corpus reliquum quatitur et tremiscit: oculi ignei flammeique, quales serpentium esse audimus, incomposite perpetuoque moventur, vel potius agitantur, suisque sedibus exsilire videntur: vox magnopere intenditur: sermo neque verborum sententiam

μένα, διὰ τὸ πολὺ τῆς ὀργῆς· βασιλέως τοίνυν οὕτω διακειμένου, ποταπὴν οἰήσεταί τις τὴν κατάστασιν τῆς τούτου ψυχῆς; ὡς εὐστόχως ἄρα καὶ καλῶς εἶπεν ὁ Σολομῶν, ὅτι θυμώδης ἀνὴρ οὐκ εὐσχήμων (1)· διὰ τοῦτο καὶ ἀπρεπὲς καθόλου καὶ ἀνάξιον τὸ τοῦ θυμοῦ πάθος τῆς βασιλικῆς κοσμιότητος.

δ'. Λαῶν κοσμήτορες οἱ βασιλεῖς ἔκπαλαι παρὰ τῶν σοφῶν ὠνομάσθησαν, καὶ ποιμένες λαῶν (2)· ὁ δὲ προτιμηθεὶς εἰς καλλωπισμὸν λαοῦ, ὥσπερ ἐν πολέμοις ὁ στρατηγὸς, καθὰ πρῶτος ἀρχηγὸς καὶ διδάσκαλος τῶν ἠθῶν, πόσῳ πλέον τῶν ἄλλων ὀφείλει ἔχειν οὗτος τὴν κοσμιότητα; πόσην δὲ ἐπιμέλειαν καὶ περὶ τὰ πρόβατα ὁ ποιμὴν ἐνδείκνυται; ἄγων μὲν ἐπὶ νομὰς ἀγαθὰς, τέρπων δὲ καὶ εὐφραίνων αὐτὰ μετὰ αὐλῶν καὶ ᾀσμάτων· οὐ καταδεσμεύων, οὐ δὲ πιέζων, οὐ δὲ θλίβων, οὐ δὲ λυπῶν, διὰ πρόφασιν αἰτιῶν· ταῦτα γὰρ οὐ καλοῦ εἰσὶ ποιμένος, οὐδὲ κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν ὁρισμὸν τιθέναι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῆς ποίμνης πεπαιδευμένου· τὸ δὲ μὴ λυπεῖσθαι ἐπὶ τῇ ταλαιπωρίᾳ καὶ τῇ συντριβῇ τῶν ἀρχομένων, τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας φύσεως ἠξιωμένων παρὰ θεοῦ, ἀλλὰ τέρπεσθαι καὶ χαίρειν ἐπὶ τοῖς ἑτέρων κακοῖς, ὅμοιόν ἐστι τῆς ὠμότητος καὶ θηριωδίας τοῦ διαβεβοημένου ἐκείνου Ἐχέτου (3)· ὁ Σέσωστρις ὁ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυρίων δυνάστης βασιλέας πολλοὺς δουλωσάμενος, σχεδὸν γὰρ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ κόσμου ὑπεποιήσα-

aperte significans, neque ordinatus, ira nimia impediente. Cum ergo rex ita se habet, quinam erit animi eius status? Recte igitur atque egregie dixit Salomon, virum iracundum non esse venustum. Quamobrem irae perturbatio indigna prorsus est maiestate regia eamque dedecorat.

Rex sit clemens.

IIII. Populorum compositores dicti sunt olim a sapientibus reges, itemque pastores populorum. Iam qui recte instruendo populo praepositus est (haud aliter quam in exercitu imperator) ut morum scilicet antesignanus sit atque magister, quantam is quemque praecipuam moris proprii compositionem prae se ferre debet? Age sis considera quantam gregis sui curam pastor expromit: ad pastiones uberes ducit, fistula cantuque oblectat et recreat; neque porro vinculis impedit, neque vexat, neque illi culparum obtentu gravis molestusve est. Non enim id boni pastoris officium foret, neque eius qui ex evangelica norma pro grege animam ponere edoctus fuit. Porro rex qui calamitatibus angoribusque subditorum hominum non commovetur, quos Deus homogenea natura donavit; immo etiam alienis laetatur malis; hic inquam, rex ab illius famigerati Echeti saevitia moribusque ferinis non abest. Aegyptiorum Assyriorumque rex Sesostris, multis devictis regibus (maximam

(1) Proverb. XI. 25. ed gr.

(2) Utraque appellatio occurrit apud Homerum. Tum etiam in Creta publici rectores vocabantur cosmoe. Aristot. de rep. II. 10; item Cic. de rep. II. 33.

(3) Odyss. XVIII. 84.

το (1), ἐπὶ τοσοῦτον ἀναιδείας καὶ ἀναισχυντίας ἐχώρησεν, ὥστε τοὺς κρατηθέντας ὑπ' αὐτοῦ βασιλεῖς ὑποζεῦξαι ἐν ἅρματι, μετὰ πολλῆς ἀπονοίας τε καὶ ἐπάρσεως ἐπάνω καθίσας αὐτῶν, ἀντὶ ἀλόγων ζώων ἐχρῆτο τοῖς βασιλεῦσι, τερπόμενος ἀλογίστως καὶ θρασυνόμενος (2)· ἑνὸς δὲ τῶν ὑποζευγμένων βραδύνοντος πρὸς τὴν κίνησιν, τὴν αἰτίαν ἐρωτήσας ὁ Σέσωστρις, ἤκουσε παρ' ἐκείνου, διὰ τοῦτο βραδύνειν, ὅτι τὸν λογισμὸν εἶχε βλέποντα τὴν κίνησιν τῶν τροχῶν· καταλαβὼν δὲ ὁ Σέσωστρις ὅτι τὸν τοιοῦτον λόγον εἶπεν αὐτῷ, τὸ τῆς τύχης δηλῶν ἄστατόν τε καὶ μετάβολον, πρᾳότερος εἰς τὸ ἑξῆς καὶ συμπαθέστερος ἦν· Ἱέρων δὲ ὁ συρακούσιος, καὶ ταῦτα μὴ βουλομένων ἄρξας τῶν Σικελῶν, οὐδένα τῶν ἀντιμαχομένων καὶ πολεμίων ἐλύπησεν ἐπιλαβόμενος τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ μᾶλλον εὐηργέτει τούτους διὰ παντὸς, καὶ ὡς πατὴρ ἱλαρὸς πρὸς ἅπαν τὸ πλῆθος διέκειτο· ἄρξας οὖν ἔτη πεντήκοντα τέσσαρα, διεφύλαξε μὲν τῇ πατρίδι τὴν εἰρήνην, ἑαυτῷ δὲ τὸ ἀτάραχόν τε καὶ ἀνενόχλητον· καὶ πολλάκις δὲ βουληθεὶς παραιτήσασθαι τὴν ἀρχὴν, κοινῇ παρακλήσει τοῦ πλήθους διεκωλύθη· ἐπὶ τοσοῦτον ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων τῶν ἀρχομένων, σωφρονικώτατος ὢν καὶ εὐεργετικώτατος, καὶ μᾶλλον ἡμερώτατος· ὅμοιος αὐτῷ ἦν καὶ Ἄλκιμος ὁ λυδός· διὰ τοῦτο ἐν γαλήνῃ καὶ ἀφθονίᾳ τὸ ὑπήκοον ἐποίησε ζῆν· μετὰ δὲ παρέλευσιν ἑπτὰ χρόνων τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, συναχθέντες πάντες ὁμοῦ οἱ λαοὶ παρεκάλουν τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως αὐξά-

enim propemodum orbis partem perdomuit) in tantum impudentiae proterviacque venit, ut captos ab se reges currui subiunxerit, multaque dementia tumidus, desuper sublimis residens, brutorum animantium loco regibus abuteretur; eaque re stultissime oblectaretur ac superbiret. Tum vero quum unus de subiunctis currui regibus tardius incederet, causamque a Sesostride rogaretur, idcirco se ait demoratum, quia ad rotarum conversiones mentem intenderat. Sesostris autem probe intelligens, id ab eo sibi dictum, ut fortunae inconstantiam volubilitatemque significaret, mitior in posterum clementiorque fuit. Hiero syracusanus, quamquam invitis Siculis imperium arripuerat, nulli tamen adversariorum molestus fuit, postquam imperio potitus est; quin immo perpetuis eos beneficiis ornavit; atque ut mitis pater cum populo versatus est. Ergo imperium annos quatuor et quinquaginta retinuit, pacem patriae conservavit, sibi vero quietem imperturbatamque securitatem. Nam et non semel conatus imperium deponere, communibus populi precibus vetitus fuit. Tantus erat erga eum subditorum omnium amor! propterea quod temperantissimus esset et beneficentissimus, summaque praesertim clementia praeditus. Similis huic Alcimus lydus fuit: atque idcirco in pace rerumque omnium copia subditus illi populus vitam traduxit. Septimo videlicet regni eius anno, celebratis ab universa gente

(1) Revera in obelisco quodam aegyptio sacris litteris, et hieroglyphicis, inscriptum erat: *rex Aegypti Sesonchosis orbis potens.* (Est autem Sesonchosis Sesostris.) Lege Iulium Valerium a me editum de rebus Alexandri maced. lib. I. 31; et Diodorum I. 55.

(2) Lege Diodorum siculum I. 58.

νεσθαι· γενόμενος δὲ πολυχρόνιος, τοῖς μὲν Λυδοῖς εὐδαιμονίαν κατέλιπεν, ἑαυτῷ δὲ κλέος καὶ ὄνομα μέχρι καὶ τοῦ νῦν χρόνου (1)· ἐπαινῶ τὸν ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμον Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν ὅτι ἐν τοῖς ἐκείνου προστάγμασιν ἀντὶ τοῦ γράφειν ἡ βασιλεία μου διορίζεται, ἡ γαληνότης (2) μου παρακελεύεται, ἔγραφε· δηλῶν ὅτι τὸ γαληνὸν καὶ ἥμερον, ἴδιον ἐξαιρέτως τῶν βασιλέων, πλέον κοσμοῦν αὐτοὺς καὶ καλλωπίζον τῆς ἁλουργίδος τε καὶ τοῦ διαδήματος· αὐτὰ γὰρ ἴσως καὶ τύραννοι ἔχουσι· γαληνότης δὲ μόνη τῆς βασιλικῆς ἀξίας ἐστὶν ἄσυλος θησαυρὸς καὶ ἀνεπιβούλευτος· διὸ πολλοὶ τῶν πάλαι βασιλέων ἔργοις καὶ λόγοις ἐφιλοσόφησαν περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς· οὐχ ἔλαττον δὲ τῶν ἄλλων Τραϊανὸς ὁ βασιλεὺς τὸν πατέρα Νερούαν διαδεξάμενος, καλῶς καὶ αὐτὸν βασιλεύσαντα ἐμιμεῖτο· τοσοῦτον γὰρ εἶχε τὸ ταπεινὸν καὶ συμπαθὲς καὶ ἀπρόσιτον ὡς καὶ παντὶ λυπουμένῳ συμπάσχειν, καὶ συναλγεῖν· καὶ πρὸς τοὺς πταίοντας ἀνεξίκακον εἶναι, λέγων, ἁρμόζει τῷ βασιλεῖ ἐξισοῦσθαι θεῷ καὶ τῶν πταισάντων τῶν δούλων ἀνέχεσθαι· διὰ τοῦτο καὶ συγγνώμης ἠξιώθη παρὰ θεοῦ οὐ μόνον τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ, τὸ μέγιστον καὶ παράδοξον, ταῖς δεήσεσι τοῦ θαυματουργοῦ (a) Γρηγορίου, οὗ ὁ διάλογος (3)· τῆς γὰρ φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας

comitiis, ut vita regis prorogaretur omnes conceptis votis precati sunt. Igitur ille diuturno aevo incolumis, Lydis felicitatem, sibi gloriam nomenque illustre ad nostram usque aetatem peperit. Laudo inter reges inclytum Constantinum illum magnum, propterea quod in legibus suis loco tituli *maiestas mea decernit*, scribebat *tranquillitas mea mandat*: quo vocabulo significabat, tranquillitatem mansuetudinemque singulariter regum esse propriam, ipsosque ab ea magis ornari quam a purpura atque diademate. Haec enim, ut reor, tyranni quoque habent; sola vero tranquillitas securus est dignitatis regiae thesaurus nullique direptioni obnoxius. Quamobrem multi olim reges super hac virtute tum re tum verbis philosophati sunt: Traianus in primis, qui patri Nervae principi bono successit, eumque aemulatus est. Is adeo modestus, clemens atque incomparabili virtute fuit, ut cuilibet dolenti compateretur atque adgemeret: offensas aequo animo ferret; dicens, oportere regem Deo parem esse atque erga peccantes famulos indulgentem. Igitur ipse quoque veniam a Deo consecutus est, non peccatorum tantummodo, verum etiam paganitatis (quae maxima perque mira res fuit) precibus scilicet magni Gregorii, cuius est ille dialogus. Nimi-

(a) Falli mihi videtur metaphrastes scribens θαυματουργοῦ pro μεγάλου, sive quia non satis intellexit vim vocabuli πολὺς, quo utitur Nicephorus; sive quia cogitavit incautus de graeco Gregorio thaumaturgo, pro magno Gregorio romano. Scimus tamen Gregorium quoque romanum prodigiis inclaruisse, et Graecos thaumaturgi epitheton haud uni Neocaesariensi tribuere.

(1) Lege Suidam voc. Ξανθός.

(2) Interpretor potius *tranquillitas* quam *serenitas*. Ceterum de utroque hoc titulo in caesareis decretis usitato legesis Iureti doctas observationes ad Symmachi epistulas lib. II. 8. p. 54. lib X. 46. p. 290.

(3) Fabulam hanc, qua Traianus imp. dicitur

ἧς ἐκεῖνος πλουσίως μετεδίδου τοῖς πταίουσιν, ἔτυχε καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τῆς ζωῆς τέλει παρὰ Θεοῦ, τοῦ ἀποδεχομένου μὲν τὸ συμπαθὲς καὶ φιλάνθρωπον, μισοῦντος δὲ τὸ ἀπηνὲς καὶ ἀπάνθρωπον· καὶ τοὺς πρὸς ὁμόφυλον ἀκαμπεῖς καὶ ἀσυμπαθεῖς καταξίαν κολάζοντος· ἔδειξε γὰρ ὅτι συνεργούσης εὐχῆς δικαίου, νικᾷ τὸ συμπαθὲς καὶ αὐτὴν τὴν ἀσέβειαν· ὅτι δὲ καὶ σωφροσύνην εἶχεν ὁ Τραϊανὸς ὁ βασιλεὺς κοσμοῦσαν αὐτῷ, πρόδηλον· ἐπειδὴ οὐδεὶς κἂν τὰς λοιπὰς ἀρετὰς ἔχῃ, χωρὶς αὐτῆς σωφροσύνης, τὸν κύριον ὄψεται (1)· καὶ γὰρ ἀδύνατον ἄνευ σωφροσύνης ἔχειν τινὰ ἀρετὴν ἑτέραν ἀνόθευτον· ἀνδρεῖον γὰρ πῶς ἄν τις εἴπῃ κατὰ τῶν σαρκικῶν παθῶν ἀνανδριζόμενον; ὁ γὰρ ἑαυτόν τε καὶ τὴν μεθ' ἧς ἀσελγαίνει μὴ παραιτούμενος ἀδικεῖν, πάντως οὐδὲ δίκαιος ἐστὶν ὁ τοιοῦτος· ἀλλ' οὐδὲ φρόνιμος ὁ μὴ ζητῶν τὸ φέρον ὄνησιν αὐτῷ καὶ ὠφέλειαν τὴν ἀρίστην, λέγω δὴ καὶ τὸν ἁγιασμόν· ἀλλὰ τὸν ἡγεμόνα νοῦν, δοῦλον ποιῶν ἀκαθάρτων ὀρέ-

rum clementiam misericordiamque, quam erga offensores suos vel calamitosos copiose exprompserat, vicissim ipse post mortalem hanc vitam a Deo impetravit; qui ut benignitatem charitatemque amplectitur, ita saevitiam inhumanitatemque aversatur; durosque et inexorabiles erga homogeneam naturam homines pro dignitate ac merito ulciscitur: demonstravitque aliquando, iusti hominis intercedentibus precibus, paganitatis ipsum crimen misericordia posse superari. Quod autem temperantia quoque Traianus praeditus fuerit, vel inde patet, quod nemo etiamsi ceteris ornatus virtutibus, absque tamen temperantia Deum visurus est. Et quidem fieri non potest, ut homo intemperans virtutem ullam haud fucatam possideat. Quomodo enim fortis erit, qui carnalibus adfectibus semet debilitat? Sed ne iustus quidem erit, qui se et illam, cum qua luxuriam exercet, iniuria adficit. Postremo is procul prudentia est, qui rem multo sibi pretiosissimam et utilissimam negligit, animae scilicet sanctificationem; quique mentem suam naturâ reginam, impurarum cupiditatum famu-

precibus magni Gregorii ex inferorum poenis liberatus, iamdiu refutarunt docti theologi, quos enumerat Carolus Sardagna theolog. tom. IV. ed. rom. p. 253. Ea narratur in vita magni Gregorii a Paulo diacono, qui tamen hac super re ut nemo discutiat suadet. Rursus eadem narratio occurrit in vita pariter s. Gregorii a Iohanne diacono scripta, qui rem intra arctiores limites cogens, Traianum a cruciatibus quidem resolutum, sed neque ex inferorum claustris eductum, neque certe in paradiso repositum, ait. Verumtamen Maurini patres in eiusdem s. Gregorii vita copiosius doctiusque scripta lib. III. cap. 10. fabellam hanc evidentibus argumentis explodunt, citatis praesertim Gregorii dialogis, in quibus iusta (ideoque contraria) sententia semper legitur. Adeo fallitur graecus Nicephorus, dum erroris huius testimonium e Gregorii nescio quo dialogo accersit, sive revera spurius aliquis apud Graecos exstiterit, sive lapsus memoria Nicephorus est. Quod autem Paulus diaconus narrationem suam ex Anglorum sacris libris haurire se ait; recte est: nam in eius gentis aliquot liturgiis preces quoque pro damnatorum minuenda poena leguntur; qui error a fabula illa Traiani manavisse videtur: sicuti a spuria Damasceni quadam oratione, quae Traiani pariter fabulam habet, migravit eiusdem rei commemoratio in Graecorum euchologium.

(1) Matth. evang. cap. V. 8.

ξεων, καὶ διὰ τὴν μυσαρὰν καὶ βδελυκτὴν ἡδονὴν τῶν ἀῤῥήτων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν ἀποστερῶν ἑαυτόν.

ε'. Ἔστι δὲ καὶ ὁ τῶν χρημάτων ἔρως ἀπρεπὴς μάλιστα τῷ βασιλεῖ καὶ ἀνάρμοστος· τέσσαρα γὰρ ἀπὸ τῆς φιλοχρηματίας γίνονται τὰ κάκιστα· τὸ μικροπρεπὲς καὶ φειδωλὸν ἐν ταῖς δόσεσι· τὸ καπηλικὸν καὶ πλεονεκτικὸν ἐν τῷ παρ' ἑτέρων λαμβάνειν αὐτῷ· τὸ μὲν γὰρ μηδόλως ἢ μετὰ βίας καὶ ὀλίγοις εὐεργετεῖν, δουλικόν· δοῦλος γὰρ οὐ δίδωσιν· εἰ δ' ἴσως δώσει, καὶ τοῦτο πάνυ μικρὸν καὶ ὀλίγον, καὶ ἀπὸ κλοπῆς τῶν τοῦ δεσπότου πραγμάτων· ὁ γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα δεδουλωμένος, πῶς ἂν ἔχῃ διδόναι; τὸ δὲ πολλοῖς μὲν διδόναι πλὴν μετὰ μικρολογίας, καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς ἀξίους πολλῶν, τοῦτο εὐτελοῦς τινὸς καὶ οὐδαμινοῦ, οὐ μὴν τοῦ εἰς βασιλικὸν καὶ ὑψηλὸν θρόνον ἐγκαθημένου· τὸ δὲ τοῖς ταπεινοῖς πράγμασι συναναμίγνυσθαι, καὶ τοὺς τῶν κοινῶν ἀνθρώπων πορισμοὺς ἀνελευθέρως μηχανᾶσθαι καὶ οἰκονομεῖν, ὥστε μεταφέρειν εἰς τὸ δημόσιον καὶ ὑποκλέπτειν καὶ ὑφαρπάζειν τὴν τοῦ ὑπηκόου ζωὴν, τοῦτο καπηλικόν· τὸ δὲ ἀπαιτεῖν τέλη παράλογα καὶ ὑπὲρ τὴν τῶν ἀρχομένων δύναμιν, ἀναιδεστάτης πλεονεξίας καὶ ἀδικίας ἐστίν· ὅθεν τὴν τῆς φιλοχρηματίας κακίστην νόσον ἀμαυροῦσαν μὲν καὶ σκοτίζουσαν τὸ τῆς ψυχῆς κάλλος, τὴν δὲ βασιλείαν ἐλαττοῦσαν καὶ ἀκρωτηριάζουσαν, δεῖ μισεῖν ἐξ ὅλης ψυχῆς· ταύτην γὰρ τὴν φιλοχρηματίαν ὁ μὲν βασιλεὺς Περσεὺς ἀγαπήσας (1), ἐξεβλήθη καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ καὶ τιμῆς· καὶ κατασχεθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἤγετο δέσμιος· καὶ

lam facit; qui scelestae denique detestandaeque voluptatis causa summis bonis ac sempiternis semet excludit.

Rex ne sit avarus.

V. Insuper pecuniae amor a dignitate regis maxime abhorret. Etenim ex hac cupiditate quatuor pessima gignuntur vitia; scilicet in dando, tenuitas et difficultas; in accipiendo, cauponium et ingluvies. Et nihil omnino vel difficulter raroque largiri, servile est: nihil enim dat servus; vel si forte dat, id plane tenue minutumque est, ac de domini patrimonio furtim detractum. Quam enim is habebit dandi copiam, cuius ipsum corpus in mancipio est? Porro autem multis dare, sed tenuiter, praesertim si multa meriti sunt, hoc vilis hominis est et contemptibilis, non eius qui regalem sublimemque thronum insideat. Tum humilibus negotiis semet immiscere, et vulgarium hominum lucra illiberaliter sectari atque tractare, ut in fiscum transferas subtractum ereptumque subdito homini victum, hoc cauponarium est. Exigere autem tributa insolita praeterque subditorum vires, impudens atque iniqua avaritia est. Quamobrem avaritiae morbus pessimus, qui animae decus infringit atque obscurat, regiam dignitatem humilificat atque imminuit, totis animi viribus detestandus est. Quippe huic avaritiae rex Perseus deditus, regnum suum ac dignitatem amisit; captusque a Romanis, vinculis onustus in triumpho ductus est; cumque sua pecunia in

(1) Lege Diodori ac Polybii vaticana excerpta p. 75. 429.

μετὰ τῶν χρημάτων εἰς σκοτινὸν λάκκον ἐνεβλήθη, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἀθλίως ἀπώλεσεν· πολλὰ διὰ τὴν ἀφροσύνην καὶ φιλοχρηματίαν καταγελασθεὶς, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος χρόνου καταγελᾶται· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ θαυμάσιος βασιλεὺς, τὴν φιλοχρηματίαν νικήσας, καὶ τὸ ταύτης πάθος μισήσας καὶ βδελυξάμενος, σχεδὸν τῆς οἰκουμένης ἁπάσης ἐν βραχεῖ χρόνῳ γέγονε βασιλεύς· θησαυροὺς γὰρ οὗτος τοὺς φίλους ἡγούμενος, οὓς συνασπιστὰς εἰς πάντα πόλεμον εἶχε καὶ βοηθοὺς, παρὰ πάντων ἐπαινεῖται, πολλῶν βασιλέων μείζων γενόμενος, καὶ μέχρι τοῦ νῦν θαυμαζόμενος· ταύτης τῆς γνώμης καὶ Κύρος ἐτύγχανε· πάντα γὰρ χρήματα τοῖς φίλοις δωρούμενος, τὰ πάντων ἔχειν ἐνόμιζε· καὶ πλουτίζων τοὺς αὐτοῦ καὶ κοσμῶν, αὐτὸς ἠγάλλετό τε καὶ ἐφαιδρύνετο· τινὸς δὲ εἰπόντος αὐτῷ, σὺ δὲ, ὦ Κύρε, πότε κοσμήσεις σαυτόν; καὶ μὴν ἐξόχως, εἶπε, κεκόσμημαι, πάντας ἡμᾶς κεκοσμημένους ὁρῶν· ἄλλου δέ τινος ἐρωτήσαντος αὐτὸν διατί οὐ πλουτεῖς; καὶ μὴν, εἶπε, τοῦτο μέγας πλοῦτος ἐμοὶ, ὅτι βλέπω πλουτοῦντας πάντας τοὺς ἡμετέρους· ὁ τοιοῦτος Κύρος πατὴρ ἐκαλεῖτο (1) διὰ τὸ συμπαθὲς, καὶ τὸ κατὰ πάντα τρόπον ἐπιμελεῖσθαι, ἵνα πάντα τὰ κάλλιστα ἔχωσιν οἱ ὑπὸ τὴν ἐκείνου ἀρχήν· ὁ δὲ Καμβύσης διὰ τὸ τὰ ἐναντία τούτῳ ποιεῖν, χαλεπὸς καὶ πικρὸς δεσπότης ἐλέγετο· ὁ δὲ Δαρεῖος φιλοχρήματος ὢν καὶ φειδωλὸς καὶ αἰσχροκερδὴς καὶ τρόπους ἐπινοῶν χρημάτων συναγωγῆς, κάπηλος ὠνομάζετο (2)· ἀλλὰ καὶ Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαίων στρατηγὸς οὕτως

caecum carcerem coniectus, vitam misere clausit: magnopere et tunc ob stultam suam avaritiam irrisus, atque ad nostram usque aetatem ludibrio habitus. At vero Alexander admirandus rex, avaritiae victor, dum hoc vitium odio et contemptui habet, universi prope orbis brevi tempore dominium obtinuit. Is quia thesaurorum apud se locum tenere dicebat familiares suos, quos defensores in omni bello atque auxiliares circumferebat, a nemine non laudatur, multisque regibus maior evasit, atque ad hunc usque diem praeconiis celebratur. Eodem animi habitu Cyrus quoque fuit: qui opes universas amicis suis largiens, cunctas se possidere putabat; qui dum suos dites faceret atque exornaret, laetabatur ipse atque gestiebat. Dicente autem nescio quo, tu vero, Cyre, ecquando temet ornabis? vel maxime, respondit, ornatus sum, dum vos omnes ornatos aspicio. Rursus alio rogante, curnam tibi opes non sumis? atqui, inquit, sum ditissimus, quia meos omnes divitiis affluentes video. Eiusmodi quum esset Cyrus, patris nomen ob suam clementiam obtinuit, quia videlicet omnem dabat operam, ut qui in eius ditione degebant, beatissimi essent. At Cambyses, quia contrariis moribus praeditus fuit, asper acerbusque dominus vocitatus est. Darius avarus, sordidus, turpisque lucri studiosus, qui acervan-

(1) Ita diserte testatur Diodorus siculus ed. Wessel. tom. II. p. 553. Confer Cic. de rep. I. 28.

(2) Ex Herodoto III. 89.

ἀπὸ ψυχῆς ἐμίσει τὴν τοιαύτην νόσον περὶ τὰ χρήματα, ὥστε ὡς εἶδέ ποτε τινὰ τῶν στρατιωτῶν ἀπεμπολήσαντα ὃν εἶχεν αἰχμάλωτον, ἀφελόμενος τὴν ἀσπίδα, τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος αὐτὸν ἀπεδίωξεν· εἰπὼν, ἐμοὶ μὲν ἀντίστρεψον τὴν ἀσπίδα· σὺ δὲ σὺν τῷ καπήλῳ εὐτρέπισον· Κάτων δὲ ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς τοὺς ἐλθόντας εἰς αὐτὸν πρέσβεις ἀπὸ Βρετανίας ἕνεκεν φιλίας καὶ ἀγάπης, καὶ πολλοὺς χρυσοῦ κομίσαντας θησαυροὺς, ἐκείνους μὲν ἡδέως καὶ μετ' εὐφροσύνης ἐδέξατο, καὶ τὴν φιλίαν ἣν ἐζήτουν ἀποδεξάμενος ἔστερξε· τὸν δὲ χρυσὸν ἀπεπέμψατο [εἰπὼν] ὡς οἱ δοῦλοι μὲν, εἰσὶν ὠνητοί, οἱ δὲ φίλοι, αἱρετοί· τοσοῦτον δὲ καὶ οὗτος καταφρονητὴς ἐγένετο τῶν χρημάτων· διὰ τοῦτο καὶ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς οἰκουμένης γέγονε περιώνυμος· ὅσα δὲ ἀμφότεροι οὗτοι οἱ στρατηγοὶ ὅ τε Κῦρος καὶ ὁ Ἐπαμινώνδας τοιοῦτοι φανέντες τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σύνεσιν κατώρθωσαν μεγαλοπρεπῶς, λεγέτωσαν ἄλλοι, ὅσοι τὰς περὶ αὐτῶν ἱστορικὰς βίβλους ἀνέγνωσαν· Ἀλεξάνδρου γὰρ καὶ Κύρου καὶ Ἐπαμινώνδα κατορθώματα, μεγάλου πυρσοῦ φαίνει λαμπρότερον· καὶ μόνοις εἰσὶν ἄγνωστα τοῖς ῥαθύμως καὶ ἀμελῶς ἔχουσι περὶ τὰ καλά· καὶ οὐδέποτε συντελεσθήσονται ταῦτα, μέχρις ἂν ὁ ἥλιος περιαυγάζῃ τὴν γῆν· καὶ εἰς οἷον δὲ ἕτερον τὰ τρία ταῦτα συνέλθωσι, τό τε σωφρονικὸν, τὸ πρᾶον, καὶ τὸ φιλότιμον, ἐκεῖ πάντως ἀκολουθοῦσι τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ ἡ δόξα· σωφροσύνη μὲν γὰρ, ἀνδρείας ἐστὶ παίδευμα καὶ μελέτημα, προξενοῦν τροποῦσθαι τοὺς πολεμίους τὲ καὶ ἐχθρούς· πραότης δὲ καὶ τὸ ἀνεξίκακον, γυμνάσιον ἐστὶ μεγαλοψυχίας τὲ καὶ ὑπομονῆς, καὶ ἄντικρυς

dae pecuniae causa nullum lapidem non movebat, caupo dicebatur. Iam et Thebanorum dux Epaminondas hunc tantopere pecuniae morbum oderat, et observato aliquando milite, qui captivum suum divendebat, scutum illi eripuerit, eundemque albo militari expunxerit, dicens: mihi quidem scutum restitue: tu vero cauponium tuum exerceto. Cato Romanorum imperator quum eum legati britannici amicitiae charitatisque inenndae causa convenissent, multamque vim auri offerrent, homines quidem hilariter benivoleque admisit, postulatamque amicitiam libenter largitus est; aurum tamen remisit, dicens: servos emi solere, amicos eligi. Adeo hic etiam pecuniae contemptor fuit! quam ob rem late per orbem prope universum nomen eius inclaruit. Iam quae Cyrus et Epaminondas, hac virtute ac prudentia insignes, splendide patraverunt, alii scilicet narrent, qui historiis illorum legendis tempus contriverunt. Etenim Alexandri, Cyri, atque Epaminondae res praeclare gestae ingenti face splendidiores relucent; nemoque eas ignorat, nisi qui forte plane socors est atque omnis honestatis incuriosus. Sunt enim res eiusmodi, quarum fama numquam conticescet, quamdiu Phoebi radius tellurem collustrabit. Profecto ubicumque tres hae virtutes convenerint, temperantia, mansuetudo, et liberalitas, ibi praeclara facinora gloriamque existere necesse est. Etenim temperantia, fortitudinis magisterium est atque exercitatio, eaque vires suppeditat ad privatos publicosque hostes vin-

πρόξενος τοῦ παρὰ πάντων στέργεσθαι καὶ φιλεῖσθαι· τὸ δέ γε φιλότιμον καὶ εὐεργετικὸν, καὶ τοὺς συμμάχους καὶ φίλους ἐνδυναμοῖ, καὶ τοὺς αὐχένας τῶν ἐχθρῶν καταστρέφει· καὶ τὸ οἰκεῖον κατωχυρωμένον ποιεῖ, καὶ τὸ ἀλλότριον καὶ ξένον δουλοῖ, καὶ ἀνοίγει πᾶν στόμα, καὶ πᾶσαν γλῶσσαν διερεθίζει πρὸς ἔπαινον· ὥστε τὰ τρία ταῦτα τὰ προτεθέντα, ἐν συντόμῳ εἰπεῖν, νίκης καὶ λαμπρᾶς δόξης εἰσὶ πρόξενα τῷ τούτοις κεκοσμημένῳ. Μῦθος ἐστὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι δὴ μῆλα χρυσᾶ ὁ Ἡρακλῆς ἀφελόμενος ἀπὸ τῶν θυγατέρων τοῦ Ἄτλαντος Ἑσπερίδων, ὅτε ἀπέκτεινε καὶ τὸν ποικιλόμορφον καὶ ἑκατοντακέφαλον δράκοντα· δοκεῖ γοῦν ἀπὸ ἀλληγορίας, ὅτι μῆλα μὲν λέγονται διὰ τὴν νίκην (1)· χρυσᾶ δὲ διὰ τὴν δόξαν· ὁ γοῦν τὰ τρία ταῦτα μισήσας, ἤγουν ἡδονὴν, ὀργὴν, καὶ χρημάτων ἔρωτα, εἰς ἃ ὡς ἐπὶ πολὺ περιπίπτουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἔχοντες ἐπὶ τούτοις, ὡς Ἄτλαντα, τὸν ἀνένδοτον λογισμὸν, οὗτος ὁ ταῦτα νενικηκὼς, τέλειος ἐστὶ καὶ ἀξιοθαύμαστος, προλαμβάνων ἐν τῇ νεότητι τὰ ἐν γήρᾳ πρέποντα κατορθώματα, καὶ τὸ τῆς ἀμελούσης ψυχῆς θηρίον μετὰ σπουδῆς καταβάλλων, καὶ ῥαθύμως διακειμένης περὶ τὰς λογικὰς κατὰ φύσιν ὁρμὰς, αἵτινες τὰς παρὰ φύσιν καὶ ἀλόγους κινήσεις καταβάλλουσι· πρὸς γὰρ τὸ ἰσχυρόν τε καὶ ὑψηλὸν τοῦ ἡγεμονικοῦ, δειλιᾷ καὶ νεκροῦται τὸ ἀπηλλοτριωμένον καὶ παρὰ φύσιν· καὶ πάσχει πλέον, ἢ αἴλουρος ὠρυομένου λέοντος· ὥσπερ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀπὸ τοῦ

cendos. Mansuetudo ac patientia magnitudinem animi constantiamque nos docet, et universalem nobis conciliat benivolentiam atque amicitiam. Denique liberalitas et beneficentia socios nobis amicosque arctius devincit, et inimicorum fastum humilificat; propria firmat, aliena atque externa perdomat: omnium ora resolvit, linguasque ad praeconium excitat. Ut verba ad compendium conferam, tribus his virtutibus ornatus homo splendidam gloriam victoriamque referet. Graecorum fabulae narrant, Herculem aurea mala abstulisse Hesperidum Atlantis filiarum, postquam draconem multiformem centicipitemque interfecit. Videntur autem dici per allegoriam mala quidem propter victoriam, aurea vero propter gloriam. Qui tria haec igitur vitia devicerit, voluptatem, iram, avaritiam, in quae plerumque homines incurrunt, ibique atlantica veluti firmitate haerent; talis inquam victor, et perfectus vir est et admirabilis; atque adhuc iuvenis digna senilibus annis facinora perpetrat: idemque pigri animi monstrum impigre perimit; pigri inquam animi ad rationales dignosque natura sua actus, quibus alieni a ratione naturaque motus cohibendi sunt. Nam coram forti excelsaque mentis potentia formidare solet atque torpere quidquid spurium praeterque naturam est; graviusque timet, quam leone rugiente feles. Secus autem

(1) Poëta nobilis ait: *E come quel fantin che corre al pome*. Non ergo est apud poëtam *pome* pro gallico *paume* (*la palma*), ut quidam ingeniosus amicus meus arbitrabatur.

ῥαθυμεῖν καὶ ἀμελεῖν, καὶ ἀγαπᾶν ὕπνους πλέον τοῦ δέοντος, ἰσχυροποιοῦνται τὰ πάθη καὶ θράσος λαμβάνουσι· καὶ παραλαβόντα τοῦτον ὡς αἰχμάλωτον τὰ τοιαῦτα πάθη, ἀποτυφλοῦσιν ὥσπερ ἡ Δαλιδὰ τὸν ἀνδρεικώτατον ἐκεῖνον Σαμψὼν, τὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τρίχας ἐκκόψασα· καὶ γίνεται εἰς ἐμπαιγμὸν καὶ τυφλὸς καὶ ἀναίσθητος.

ϛ΄. Ἔστιν ὅτε καὶ ὑπὸ ματαίας ἐπάρσεως δόξαν τὴν αἰσχύνην ἡγούμενος· ἂν δὲ καὶ κόλακες αὐτὸν οἱ κατάρατοι καὶ ἐπίτριπτοι καὶ φθορεῖς πλησιάζοντες κολακεύωσι, καὶ τὰ πρὸς χάριν καὶ ἡδονὴν λέγωσιν, ὡς γνησίους τούτους φίλους ἀσπάζεται, μὴ δυνάμενος διακρίνειν ὅσην ἔχουσι τὴν διαφορὰν φίλοι καὶ κόλακες· οἱ μὲν διὰ παντὸς, ἤγουν οἱ κόλακες, ἐπιχειροῦσι τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγειν, καὶ βλάβης εἰσὶ πρόξενοι· φίλοι δὲ πρὸς τὸ λυσιτελὲς καὶ ὠφέλιμον βλέπουσιν, εἰ καὶ πρὸς τὴν αἴσθησιν οἱ τούτων λόγοι φαίνονται λυπηροί· οἱ μὲν γὰρ πρὸς μόνον σπουδάζουσι τὸ λαμβάνειν, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τοῦ φίλου ἕτοιμοι δοῦναι καὶ αὐτὴν τὴν ψυχήν· καὶ ὅτι κόλακες μὲν, καὶ τῶν κοράκων εἰσὶ χείρονες· ὥσπερ ἐκεῖνοι τῶν σωμάτων ἐξορύττουσι ὀφθαλμοὺς (1), οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ψυχὴν ἐκτυφλοῦντες· φίλοι δὲ ἀντὶ ἄλλων εἰσὶν ἑαυτῶν· πολλάκις μὲν γὰρ ὑπὸ χαυνότητος πάσχουσι τοῦτο τινὲς, καὶ ἄγονται ὡς ἀνδράποδα ὑπὸ τῶν κολάκων· πολλάκις δὲ καὶ ἐξ ἀπονοίας τὲ καὶ ἐπάρσεως· λέγουσι γὰρ καὶ Ἱππόνουν τὸν κορίνθιον (2), πολλὰς καὶ ἄλλας νίκας νικήσαντα, καὶ αὐτὰς Ἀμαζόνας κατατροπωσάμενον, ἐπεὶ ἐξ ἐπάρσεως ἐβουλήθη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν αἰθέρα διὰ τοῦ Πηγά-

ex ignavia, incuria, somnique superflui studio, corroborantur vitia atque audaciam sumunt: moxque hominem irretitum excaecant; ceu fortissimum illum Sampsonem Dalida, postquam ei caput capillis nudaverat: denique oculis sensuque orbatus, ludibrio habetur.

Rex caveat ab inani gloria.

VI. Aliquando vero contigit, ut inani elatione abreptus rex, gloriam esse existimet quae reapse ignominia est: nempe cum eum maledicti et scelesti exitiosique adulatores circumstant, qui ad gratiam voluptatemque aurium loquuntur; atque hos ille ceu fideles amicos amplectitur, neque potis est discernere quantopere ab amico differat adsentator. Hoc ergo hominum genus blanda semper verba connectit, perniciemque propinat. At amici ad regis utilitatem iuvamenque spectant, etiamsi forte oratio eorum molesta videatur. Adsentatores habendo inhiant; amici vitam quoque suam pro rege prodigere non recusant. Denique adsentatores corvis peiores sunt; hi enim corporum oculos effodiunt; illi animam excaecant. Ast amicus amici tamquam altera persona est. Nonnulli igitur saepenumero levitate quadam elati hoc morbo urgentur, atque a palponibus mancipiorum instar circumaguntur: nonnulli etiam ob insaniam mentis atque superbiam. Aiunt Hipponoum corinthium qui, praeter victorias ceteras, de Amazonibus quoque triumpha-

(1) Notum est antiquorum proverbium *cornicum oculos configere*; cuius egregiam interpretationem habes apud classicum interpretem a me Romae editum ad Ciceronis orationem pro Flacco XX. 2.

(2) De Hipponoo tragoediam scripserat Sophocles, teste non semel Hesychio, Polluce IV. 111, et Stephano voc. ὄλετος.

σου ἵππου δραμεῖν, πεσεῖν πτῶμα δακρύων ἄξιον· τοὺς ὀφθαλμοὺς γὰρ ἐκτυφλωθεὶς, περιεπάτει πλανώμενος, μηδὲ χειραγωγὸν ἔχων τὸν ὁδηγοῦντα· ὁμοίως καὶ ὁ ἀνθρωπινὸς λογισμὸς, εἰ καὶ κατὰ τῶν ἡδονῶν ἀλαζονευσάμενος νικήσει πρότερον, κατασβέσει τὲ τὴν αὐτῶν φλόγα, καὶ τὸν θυμὸν πατάξει, καὶ τὸ τῆς φιλοχρηματίας βάρος ἀποῤῥίψει, κατορθώσας νίκην ἀρίστην, ὅτι πάσας χαμαιζήλους πράξεις ὑπερανέβη, ἐὰν μὴ μέχρι τούτου στήσῃ τὸ ὑπεροπτικὸν, ἀλλ' ἤδη καὶ εἰς τὰ ὑψηλότερα κατεπαρθῇ, ἀμελήσας τοῦ φροντίζειν τοῦ δέοντος, καὶ τὰς τῶν φρονίμων ἀνθρώπων δέχεσθαι συμβουλὰς, οὐ μόνον πτῶμα πίπτει παράδοξον, ἀλλ' ὥσπερ τυφλὸς περιπλανᾶται, μηδενὸς καλοῦ αἰσθανόμενος· καθάπερ ὑπὸ ταραχῆς πνευμάτων καὶ κυμάτων τῷ τῆς ἀκολασίας καὶ ἀδηφορίας πελάγει καταποντιζόμενος, ἐκ τοῦ ἐπαρθῆναι καὶ πλέον φρονῆσαι τοῦ δέοντος, τὸ ὀξύπτερον τῆς ψυχῆς ἀπολέσας, ὥσπερ ὁ μυθευόμενος Ἴκαρος· ἐῶ γὰρ λέγειν τοὺς Λυκαονίδας, οἳ διὰ τὸν μάταιον τύφον αὐτῶν κεραυνοῦ γεγόνασι παρανάλωμα μετὰ καὶ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν, ὃς ἐπεὶ μᾶλλον καὶ τῆς ἀπονοίας αὐτῆς ἐτύγχανε στρατηγός (1)· ἀφίημι δὲ τὸν Σαλμωνέα (a) ἐκεῖνον, ὃς εἰς τοσοῦτον ἦλθεν ἀπονοίας, ὅτι καὶ βροντὰς ἠθέλησε ποιεῖν ἐκ βοείων δερμάτων (2)· καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἔπαρσιν ἐκείνου ἀφανισθέντα σὺν τῇ καινῇ πόλει καὶ τοῖς ταύτης οἰκήτορσι· τούς τε μυθευομένους Ἀλωάδας ἐκείνους (3), καὶ ἣν ἔπεσον ἐν γῇ πτῶσιν,

verat, quum inani fastu tumidus, Pegaso conscenso, per aërem quoque ferri voluit, lacrymabili ex ea celsitate casu ruisse; quo excaecatus, errabat incertis gressibus, ne viae quidem ducem habens. Similiter humana quoque mens, etiamsi adversus voluptatem gloriabunda decertans primo vicerit, flammamque harum extinxerit, tum etiam iracundiam profligaverit, et avaritiae pondus a se depulerit, egregiis triumphis partis propterea quod res omnes humiles proculcaverit; si, inquam, homo elationem suam hactenus non stiterit, sed sublimius adhuc evehi voluerit, neglectaque officiorum cura, prudentium quoque admonitorum consilia respuerit, non solum lapsu improviso corruet, verum instar carentis lumine errabit, nullo honestatis sensu retento; turbine veluti ventorum atque fluctuum in intemperantiae petulantiaeque mare submersus. Nam quia superbus fuit, quia mediocritatis oblitus, idcirco vim animi volatilem, fabulosi instar Icari, amisit. Mitto Lycaonidas, qui ob vanum tumorem suum fulminibus cum duce proprio deflagraverunt, qui ipsis potissimum antesignanus superbiae fuerat. Praetereo illum Salmoneum, qui eo vesaniae prorupit, ut tonitrua quoque bovinis pellibus imitaretur: cuius superbiae causa cum nova urbe sua eiusdemque incolis deletus est. Sileo denique fabulosos illos Haloadas, eorumque humi lapsum, postquam celso

(a) Cod. στρατηγὸν pro Σαλμωνέα; vel inutili varietate, vel manifesto mendo, quod coarguitur a genuino Nicephori textu.

(1) Apollodorus bibl. III. 8.
(2) Idem I. 9.
(3) Idem I. 7.

ἐπεὶ θρασυνθέντες διά τινος ὑψηλοῦ ὄρους Πηλίου λεγομένου εἰς οὐρανὸν ἐπεχείρησαν ἀναβαίνειν· διὰ τοῦτο πρέπον ἐστὶν ἐξορίζειν ἀπὸ ψυχῆς τὸ ἐπηρμένον καὶ μετέωρον φρόνημα, ἐπειδὴ καταπτώσεως καὶ καταβολῆς ἐστὶ πρόξενον· ἀγαπᾷν δὲ καὶ ζητεῖν ἐκ παντὸς τρόπου τὸ μέτριον καὶ στηριγμοῦ πρόξενον· ἄξιον οὖν μάχεσθαι καὶ ἐκτέμνειν τὰ αἰσχρὰ πάθη· καὶ ὥσπερ ὁ ἔνδοξος ἐκεῖνος Περσεὺς παρὰ Ἑρμοῦ δρέπανον λαβὼν ἐξέτεμε τῆς Γοργόνης τρεῖς κεφαλὰς, πᾶσαν ἐξ ἐκείνης βλάβην ἀποφυγὼν, οὕτω χρὴ καὶ τὸν βασιλέα διὰ τοῦ λόγου τὰς ὑποβαλλούσας τὰ πάθη πρώτας κινήσεις ἐκκόπτειν τῇ τῆς ψυχῆς διακρίσει· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ἀτυφίας καὶ ταπεινώσεως πυρὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ποικίλων παθῶν καταφλέγειν, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς τὰς τῆς μυθευομένης ἐκείνης ὕδρας ἀπέκοπτε κεφαλάς· τοιοῦτος θρόνος πρέπει τῷ βασιλεῖ φλογώδης ὁμοῦ τε καὶ πύρινος, κατακαίων μὲν τοὺς ἐναντίους ἐχθρούς· τὸν δ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θρόνου καθεζόμενον βασιλέα, οὐ μόνον οὐ καταβλάπτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὕψος ἀναβιβάζων οὐράνιον, καὶ καταφανῆ καὶ λαμπρὸν καὶ περίδοξον, καὶ διάδηλον ἕως αὐτῶν τῶν τῆς οἰκουμένης περάτων ἀπεργαζόμενος· ὥστε καὶ τὴν προφητικὴν μεγαληγορίαν ἐφαρμόζεσθαι τούτῳ, λέγουσαν (1)· ἔφαναν αἱ ἀστραπαί σου τῇ οἰκουμένῃ· πᾶς ἄνθρωπος βλέπων χαρᾶς πληροῦται ὁμοῦ καὶ ἐκπλήξεως· τί χρὴ πολλὰ λέγειν· βασιλεὺς μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν καὶ ταπεινόφρων γενόμενος, αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐστὶ μιμητής· ὃς κλίνας τοὺς οὐρανοὺς, διὰ τὴν κοινὴν ἡμῶν σωτηρίαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους, καταβέβηκεν εἰς ἡμᾶς καὶ δού-

quodam connisi fuerant Pelio monte conscenso caelum adpetere. Expedit igitur tumidas elatasque cogitationes animo expellere, quae casus atque ruinae ministrae sunt; sectari autem atque omni studio complecti modestiam, quae parens firmitatis est. Ergo opus est inhonestas animi perturbationes bello persequi atque amputare. Atque ut ille inclytus Perseus, accepta a Mercurio falce, tria Gorgonis capita abstulit, nullum ipse detrimentum ab ea passus; ita oportet regem rationis ope fretum primos suborientium cupiditatum motus, animo deliberato praecidere: tum etiam humilitate ac modestia diversorum vitiorum capita amburere, velut ille Hercules fabulosae hydrae capita amputavit. Regem quippe thronus decet flammeus simul et igneus, qui hostes quidem amburat, sedentem autem in ipso regem non solum haud laedat, verum etiam ad astra sublevet; thronus, inquam, coruscus, splendidus, illustris, qui regem ad extremos usque orbis fines fama clarificet: ita ut prophetae quoque sublime effatum huic conveniat, quod ait: apparuerunt fulgura tua orbi terrarum; omnis homo videns, gaudio simul ac stupore completur. Quid plura? Rex, si ad ceteras virtutes modestiam quoque adiecerit, Christi ipsius veri nostri Dei imitator fit; qui caelos inclinans, propter communem humani generis salutem, servili forma circumdatus ad nos descendit; qui cum corpore caelos denuo sublimiter repetiit, supernis illi

(1) Psalm. LXXVI. 19.

λου μορφὴν ἀνεδέξατο· ὃς ἀνῆλθε μετὰ σώματος πάλιν εἰς οὐρανοὺς ὑπερκοσμίως, αὐτῷ τῶν οὐρανίων πυλῶν διανοιχθεισῶν· ὁ γοῦν κεκοσμημένος ὑπὸ Χριστοῦ βασιλεὺς καὶ διὰ τοῦτο θεοειδέστατος, ἐν οἷς μὲν τὸ ἀλλότριον ἀποδιώκει καὶ πάντη ἀνοίκειον αὐτῷ αἶσχος, μεγάλην ἔχει τὴν εὐφροσύνην· ἐν οἷς δὲ τὸ βασιλικὸν ἐνδείκνυται κάλλος, χαρᾶς πληροῦται καὶ ἡδονῆς· γινώσκω τοῦτο ἐγὼ ἀκριβῶς ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας καὶ τῶν πραγμάτων· οὕτω δ' ἔχων ὁ βασιλεύς, κανών ἐστι καὶ ὑπόδειγμα παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ διαλάμπει φαιδρότερον τοῦ περιᾳδομένου Πολυκλείτου (1) ἐκείνου· καὶ κατὰ δύο τρόπους εὐφραίνεται, ἔν τε τῷ μετὰ σπουδῆς τὰ καλὰ διαπράττεσθαι, καὶ τὰ ἐναντία τούτοις μισεῖν καὶ ἀποδιώκειν ὡς ἀνοίκεια τούτῳ.

ζ'. Δεῖ δὲ πρὸς τούτοις τὸν βασιλέα καὶ σπουδαῖον εἶναι· οὐδὲν γὰρ ἄλλο οἶδεν εὐφραίνειν αὐτὸν ὡς τὸ ἐξ ἱδρωτῶν καὶ πόνων νίκας καὶ ἀριστείας ποιεῖν, καὶ τὴν ἰδίαν ἐπαυξάνειν ἀρχήν· ἔσται δὲ πάντως τοιοῦτος, εἴπερ ἐστὶ καὶ καρτερικός, καὶ προσδέχεται τοὺς ἐξ εὐνοίας ὑπομιμνήσκοντας αὐτὸν τινὸς ἐλαττώματος· ἐπεὶ καὶ τῶν φαρμάκων καὶ βοηθημάτων τὰ καθαρτήρια, ἐπαχθῆ μὲν δοκοῦσι καὶ λυπηρὰ πρὸς τὰ σώματα· τὴν δέ γε μοχθηρὰν προσλαμβάνοντα ὕλην, ὑγείαν προξενοῦσι τοῖς σώμασιν· τοῖς μὲν ἀπὸ νόσου, βοηθοῦσιν ἀντίδοτοι καὶ καθάρσια, ἐὰν μόνον παρασκευαζομένους τοὺς ἰατροὺς παραδέχονται· τῷ δὲ κατὰ ψυχὴν ὑγιαί-

patentibus ianuis. Rex igitur qui dignitatem a Christo accepit, ideoque summe venerandus est, quatenus quidem turpitudinem vitat quae ab eius persona maxime abhorret, ingenti hilaritate perfunditur; quatenus autem regium decus ostentat, maximam rursus percipit voluptatem. Hoc ego apprime compertum habeo experientia vitae ac negotiorum. Rex, si ita se habeat, omnis honestatis regula exemplumque fit, celebratoque illo Polycleto splendidior coruscat: duplicique gaudio distenditur, tum quia honestatem studiose sectatur, tum quia vitium huic contrarium odit atque repellit.

VII. Insuper oportet regem vitae genus actuosum sectari: nihil enim eum magis delectabit, quam res egregias sudore proprio ac labore partas conficere, suumque imperium incrementis amplificare. Is autem huiusmodi futurus est, si patientiam non detrectabit, et si benivole audiet eos a quibus si qua in re peccaverit admonebitur. Nam pharmaca etiam et purgandorum viscerum adiumenta, videntur sane molesta corporibus et ingrata; eadem tamen materiam noxiam detrahunt, sanitatemque restituunt. Morbosis nimirum corporibus opitulantur antidota et purgationes; si certe medicis a quibus ministrantur, obtemperemus. Ast homini cu-

Rex sit actuosus et verax.

(1) Non intellexit metaphrastes πολυκλείτειον Nicephori: itaque pro opere Polycleti posuit ipsum Polycletum. Loquitur autem reapse auctor de signo statuarii Polycleti omnium praeconiis celebrato; cui similem fore dicit regem virtute perfectum. Ego igitur latine interpretans, Nicephori mentem sequi malui, quam metaphrastae.

νειν ἐθέλοντι ἀντὶ τρυφῆς πάσης καὶ ἡδυσμάτων εἰσὶν αἱ καλαὶ παραινέσεις καὶ συμβουλαὶ ἀπὸ ἱστορίας· ὧν ἄνευ, οὐδὲ τὸ ζῆν ἡγεῖται καλόν· νοερὸς γὰρ ὅλος ὑπάρχων, εἰκότως ὀφείλει σπουδάζειν καὶ τὸν ἡγεμόνα νοῦν συνιστᾶν· ὁ δὲ λόγος ἐπικοσμείτω τὸν βασιλέα πρὸς τὸ κοινὸν προκεῖσθαι τοῖς πᾶσιν ὑπόδειγμα· ἔστω δὲ αὐτῷ καὶ κόσμος εὐπρεπέστατος ἡ ἀλήθεια· ταύτῃ γὰρ λαμπρυνόμενος ὁ ὑψηλότατος βασιλεὺς, πάλιν ἐπιφανὴς γενήσεται καὶ περίβλεπτος· πάντας γὰρ ἐφέλκεται καὶ ἐπισπᾶται πρὸς ἑαυτὸν, οἷον ἡ μαγνῆτις, διὰ τῆς ἀληθείας ἅπαντας ἐπισπώμενος· εἰ δ' ἴσως ἕτοιμός ἐστιν εἰς τὸ ψεύδεσθαι καὶ τῷ ἐντεῦθεν σκότει περικαλύπτεσθαι, πῶς ἂν ὁ τοιοῦτος ἔνδοξος ὀνομάζεσθαι δίκαιος; εἰ μὴ μᾶλλον στυγητὸς καὶ μεμισημένος, συγκρινόμενος τοῖς ἑτέρων καλοῖς καὶ ἀπελεγχόμενος, ὥσπερ μέγα νέφος ἀκτῖσιν ἡλιακαῖς· τοιγαροῦν ἀποδιωκέσθω τὸ ψεῦδος μακρὰν ἀποκοπτόμενον τῷ τμητικωτάτῳ ξίφει τῆς ἀληθείας, μηδεμίαν ἔχον παῤῥησίαν, ἀλλ' εἰς τὸν τόπον τῶν καταδίκων ἀπελαυνόμενον· ἡ δὲ ἀλήθεια παῤῥησιαζέσθω καὶ ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις καὶ ὑποσχέσεσι προφθανέτω καὶ ἐπακολουθείτω τὸ τέλος· τὸ γὰρ καὶ ἐπολίγον βραδύνειν καὶ μὴ τελειοῦν τὴν ὑπόσχεσιν, μεταμέλειαν καὶ φειδωλίαν δηλοῖ· τῆς δὲ γνώμης ταύτης παράστασις, τὸ μὴ παραυτίκα πληροῦν τὰ ὑποσχημένα, ἀλλ' ἐπέχειν καὶ ἀμφιβάλλειν, ὥσπερ ὁ φιλόσοφος ἐκεῖνος Πύῤῥων (a) ἐποίει καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη ἐφεκτικός· εἰ δὲ καὶ εἰς τέλος οἱ τῆς ὑποσχέσεως λόγοι ψευδεῖς ἀπελέγχονται, ἐκ

randi animi sui studioso, praesto sunt adversus omnes delicias atque illecebras, praeclarae admonitiones atque hortamenta historiarum, sine quibus ne vivere quidem praeclarum videtur. Etenim homo quum sit totus intelligens, actuosus sit oportet, mentemque ducem se habere demonstret. Rationis igitur lumen regem ornet, ita ut cunctis exemplo luceat. Sit autem praecipuum eius ornamentum veritas: hac enim fastigium regis collustratum si fuerit, vicissim ipse fit clarus atque conspicuus, mortalesque omnes ad se contrahit, ceu magnetis quaedam, veritatis cogente vi. Quod si forte rex a mendacio non abhorreat, seque huius tenebris circumtegat, qui licet hunc gloria praeditum dicere? Immo vero is exsecrabilis est atque invisus, et bonorum comparatione damnatur, ceu solaribus coram radiis ingens nebula. Ergo falsitas procul esto, acuto veritatis ense praecisa; nullusque ei sit liber aditus, sed ad reorum carcerem relegetur. Triumphet veritas, et sponsionibus atque promissis anteeat, tum etiam ad finem usque prosequatur. Nam si fidem liberare vel parum differas, id paenitentiam animi exilitatemve demonstrat. Is autem hoc esse habitu mentis cognoscitur, qui non statim promissa facit, verum differt atque procrastinat, ceu philosophus ille Pyrrhon, qui propterea ephecticus, id est adsensum sustinens, appellatus fuit.

(a) Codd. Πύῤῥος.

τούτῳ ἀληθῶς δείκνυται, ὡς διασεσεισμένος ἐστὶ καὶ σαθρὸς τοῦ λογισμοῦ ὁ θεμέλιος· τοῦτο δὲ ἀπρεπές ἐστι βασιλέως καὶ πάντῃ ἀνάξιον· οὐ δὲ γὰρ ἀνάγκην ἔχει βιαζομένην, ὥστε ἀπατηλὰ καὶ ψευδῆ λέγειν· πῶς γάρ; ᾧ πολὺ τὸ κράτος καὶ κατὰ πάντων ἡ δύναμις· εἰ γὰρ μὴ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων οὗτος τιμᾷ τὴν ἀλήθειαν, πόθεν ἕξει τὸ ἀξιόπιστον; ἢ πόθεν τὸ ἀρχόμενον καὶ ὑπήκοον ἐκπαιδευθείη τὴν τῶν λόγων ἀσφάλειαν; ἔσονται γὰρ πρὸς ἀλλήλους ἐν ὑποψίᾳ, ὅ τε ἄρχων καὶ ὁ ἀρχόμενος, καὶ συγχύσεως τὰ πάντα μέλλουσιν εἶναι μεστὰ, κατὰ τὴν τοῦ Ἐμπεδοκλέους δόξαν, ὃς ἐδόξαζεν, ὅτι τὰ ἐν κόσμῳ πάντα πράγματα ἦσαν ἐν συγχύσει καὶ ἀναμεμιγμένα, πρὸ τοῦ τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν διαχωρίσαι αὐτὰ, καὶ ἕκαστον πρὸς τὸ οἰκεῖον καὶ συγγενὲς καταστῆσαι· ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τὰ δόγματα τοῦ τε Ἡρακλείτου καὶ Δημοκρίτου, καὶ Ζήνωνος τοῦ ἀκινήτου, περὶ μίξεως καὶ ἐναντιουμένων ἀλλήλοις· ἁρμοδιώτατος ἄρα καλλωπισμὸς ἡ ἀλήθεια τῷ βασιλεῖ, καὶ τὸ πρὸς τὰς εὐλόγους τῶν δεομένων αἰτήσεις ἀποπληρωτικὸν ἐν συντόμῳ καὶ μὴ ἐν ἀναβολαῖς τε καὶ ὑπερθέσεσιν· οὐ χρὴ γὰρ παραλιμπάνειν τοὺς ἱκετεύοντας ἀνιᾶσθαι καὶ ἐκπιέζεσθαι ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας παρατρέχειν, καὶ μὴ ἀποπληροῦν τὰς δεήσεις αὐτῶν· τοῦτο γὰρ πόῤῥω κηδεμονίας βασιλικῆς.

η'. Χρὴ δὲ καὶ τοὺς στρατιώτας διεγείρειν πρὸς τὰ γυμνάσια, καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν βασιλέα καὶ εἰς τοῦτο ἀλείπτην καὶ παιδοτρίβην· τὸ γὰρ ἀγύμναστον ἀμαθές

Qui vero promissorum omnino fidem fallit, is hinc satis demonstrat mentis suae fundamentum prorsus esse putridum atque quassatum: quae res regi apprime indecora est eodemque indigna. Nulla quippe eum necessitas cogit ad falso fraudulenterque loquendum. Quî enim id homini accidat, cui rerum potestas omnium arbitriumque commissum est? Nisi autem hic prae ceteris veritatem coluerit, quómodo fidem deinceps nanciscetur? Rursus quomodo subditi homines ad constantiam orationis erudientur? Immo invicem suspecti erunt princeps ac subditus, atque omnia perturbatione laborabunt, secundum Empedoclis opinionem, qui existimabat elementa omnia mundana fuisse permixta, priusquam ea dissociarent rixa et sympathia, et suo quodque elementum adfini adhaeresceret: quae eadem fere dogmata fuerunt Heracliti quoque et Democriti et Zenonis cognomento immoti, de copula rerum et de repugnantia. Igitur nullum convenientius regi ornamentum est quam veritas; et precum supplicum, quae quidem iustae sunt, compendiosa exauditio nullis dilationibus prorogata. Non enim sinendum est ut supplices tristitia adficiantur, et diem de die prospectantes angantur, dum suas preces irritas cernunt. Id enim a regali providentia longe recedit.

VIII. Age vero milites quoque ad exercitia excitandi sunt, eiusque rei regem oportet esse incentorem atque magistrum. Inexercitatus enim miles, rudis est et Rex milites exercitat.

τε καὶ ἀκαρτέρητον· πᾶσα δὲ τέχνη καὶ πρᾶξις, διὰ μελέτης καὶ ἐπιμελείας βελτιοῦται καὶ καλῶς συνίσταται, καὶ ἡρμοσμένως πάντως καὶ προσφυῶς ὡς ἄλλη φύσις ἡ συνήθεια ὀνομάζεται· καὶ γὰρ οἱ συνηθισμένοι τοῖς πόνοις καὶ ταῖς κακοπαθείαις, κἂν ἀσθενεῖς ὦσι καὶ γηραιοὶ, ἰσχυρώτεροι καὶ καρτερικώτεροι φαίνονται τῶν νέων καὶ δυνατῶν, ἀσυνήθων δὲ ὄντων· καὶ δῆλον ἀπὸ τῶν διενεργούντων τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰς κτίσεις, καὶ ἀπὸ ἐργαζομένων τὴν γῆν σκαπανέων καὶ φυτηκόμων καὶ τῶν βασταζόντων ἐν τοῖς ὤμοις βάρη δυσβάστακτα· ὡς ἔργον γὰρ ἔχοντες τὰ τοιαῦτα, καὶ ὑπὸ τῆς μακρᾶς συνηθείας γεγυμνασμένοι, μετ' εὐκολίας ἐπιτηδεύουσι καὶ ἀνύουσι· πρὸς ταῦτα δὲ οἱ καταπολὺ ἀνδρεικώτατοι, ἀδύνατοι καὶ ἀδόκιμοι φαίνονται· ὡσαύτως οἱ προεθίζοντες ἑαυτοὺς εἰς ἵππων ἐποχήσεις καὶ ὁπλοφορίας καὶ ξιφῶν καὶ δοράτων μεταχειρίσεις, ἐν καιροῖς πολέμου φαίνονται χρήσιμοι, καὶ νικῶσι πολλοὺς δυνατωτέρους, διὰ τὴν ἐκείνων ἀπειρίαν· ἀγνοῶ δὲ καὶ κατὰ τί δοκεῖ λυσιτελὲς καὶ ὠφέλιμον, τὸ καταγίνεσθαι εἰς παίγνια, καὶ μεταχειρίζεσθαι ποτὲ μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ, ποτὲ δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἐν τῷ μετεωρίζειν εἰς ὕψος διὰ τοῦ δίνου τὴν σφαῖραν, ὃ δὴ κοινῶς ὀνομάζεται τζυκάνιον (1)· ὁμοίως καὶ τὰ ἄλλα τῶν παιγνίων εἰς ἃ κεχήνασι πολλοὶ καὶ σπουδάζουσιν· οὐδὲν πάντως λυσιτελοῦσιν ἢ συμβάλλονται εἰς ἀντιπαρατάξεις πολεμικὰς καὶ μονομαχίας ἀνθρώπων ἰσχυρῶν καὶ μαχίμων· ἂν δέ τις εὐλογεῖν θέλῃ, καὶ λέγῃ ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης γυμνασίας γίνονται οἱ ἄνθρωποι εὔστροφοι καὶ εὐκίνητοι· οὕτως ἂν

laboris intolerans: omnis autem ars resque gerenda, meditatione et cura melior fit et bene constituitur: quare apte omnino, et secundum rei veritatem, consuetudo dicitur altera natura. Namque adsueti laboribus atque molestiis, etiamsi infirmi sint et senes, attamen validiores patientioresque videntur iuvenilibus atque robustis sed usu expertibus. Spectare id licet in tignariis fabris, in fossoribus, vinitoribus, atque baiulis: hi enim quotidiana haec opera, propter diuturnum usum, facile exercent: cum interim vel fortissimos alios ad ea ineptos videmus. Similiter qui equitando et gerendis armis et gladiis lanceisque tractandis semet exercuerunt, belli tempore utiles sunt, et fortioribus sed minus exercitatis praevalent. Nescio autem cur utilis videatur ludorum exercitatio, nempe quum modo dextra modo sinistra manu iacitur in sublime rotante turbine sphaera: idemque aio de aliis ludis quos multi valde mirantur et adpetunt: siquidem hi nihil prosunt usibus bellicis neque conferunt ad pugnacium hominum dimicationes. Quod si moderate loquendum est, sane licet dicere homines hoc exer-

(1) Vocabulum hoc explicatur *ludus pilae in equo* a Cangio, qui de eo dissertationem se instituisse adfirmat. Citat autem Cangius hunc ipsum auctoris nostri locum ex MS.; sed incautius dicit esse vocabulum Blemmydae; est enim paraphrastae; Blemmyda autem in genuino scripto id non habet. Nimirum Cangius ignoravit, scriptum Blemmydae a Galesiota fuisse interpolatum seu potius refectum.

ὁ μάγειρος καὶ τὸ χυτρίδιον διὰ τὸ ἀκίνητον ἀξιώσει μετακινεῖν τε καὶ στρέφειν, ἢ καὶ ἐπάνω ἀσκοῦ ἑνὶ ποδὶ ἅλλεσθαι καὶ πηδᾷν, καὶ τοιαῦτα ἕτερα ποιεῖν καταγνώσεως ἔργα, τῇ προφάσει τοῦ γυμνάζεσθαι εὐκίνητος· ὁπότε δὲ κατανεύσει τίς εἶναί τινα καὶ ἐκ τούτων ἴσως ὠφέλειαν, ἀλλ' ὡς εἴπομεν καταπολύ ἐστι κάλλιον τὸ στρατιωτικῶς ἐγγυμνάζεσθαι, εἴ γε μετὰ τῆς εὐκινησίας κατεπέκεινα ἔχει καὶ ταῦτα· οὐ δὲ τοῦτό ἐστιν ἐπαινετὸν καταπολὺ τὸ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ λίθον ἔχοντα τινὰ περικλονεῖν τὸ ἴδιον σῶμα καὶ οὕτω πηδᾷν; μᾶλλον μὲν οὖν ἐστι κάλλιον τὸ μεθ' ὅπλων τρέχειν τινὰ, ἢ καὶ πάλην ἀσκεῖν καὶ ἀκοντισμοὺς, τὸ βάρος τῶν ὅπλων εἰς πᾶσαν γυμνασίαν εἰ δυνατὸν περιφέροντα, καὶ μεγάλην δόξαν ἐκ τούτου κερδαίνοντα· ἐκύκλωσαν ποτὲ βάρβαροι Ῥωμαίους· οἱ δὲ ἐκ πλαγίου ἔνεδραν καὶ λόχον ποιήσαντες, ἐξαίφνης τοὺς κυκλοῦντας ἐκύκλωσαν, καὶ διὰ δοράτων ἀπέκτειναν· ἦσαν γὰρ ἀκριβῶς πρότερον παιδευθέντες ἀκοντίζειν, καὶ μεθ' ὅπλων ἱππάζεσθαι καὶ ταχυδρομεῖν, καὶ πῶς χρὴ πολεμίους κυκλῶσαι, καὶ πῶς ὑπὸ τούτων κυκλωθέντας ἀποφυγεῖν· ἡ γὰρ μελέτη πᾶν πρᾶγμα βελτιοῖ καὶ αὐξάνει (1)· διὰ τοῦτο σφόδρα ἐστὶ καὶ ἀναγκαῖον προγυμνάζεσθαι εἰς πάντα τὰ συμβαλλόμενα κατὰ πόλεμον, καὶ μὴ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου ζητεῖν τὴν αὐτῶν ἐπιτήδευσιν (2).

citio fieri agiles et expeditos. Sic enim etiam coquo, ne quietus degat, ollam circumagere licet, super utre uno pede insistere vel saltare, atque alios huiusmodi ridendos motus actitare, dum agilitatis adquirendae studium simulat. Sed fac esse aliquam horum fortasse ludorum utilitatem; nihilominus, ut diximus, multo honestius est militariter se exercere, quandoquidem praeter agilitatem alios quoque fructus consequemur. Dicet aliquis; nonne saltem laudabile est saxum utraque manu tenentem circumagere corpus et saltare? Atqui, aio, multo est praeclarius armatum decurrere, et luctam vel iaculationem frequentare, armorumque pondus in omni, si fieri potest, exercitio gestare, atque hinc laudem insignem referre. Romanos olim circumdederant barbari; verum illi ex obliquo insidiis structis obsessores suos repente obsederunt et lanceis confoderunt. Erant enim antea ad iaculandum accurate exerciti, ad equitandum cum armis decurrendumque, ad circumveniendos hostes, ad effugium ex obsessione captandum. Quippe exercitatio meliora omnia facit et auget. Ergo magnopere necesse est cuncta quae ad bellum pertinent exercitio praeoccupare: non autem, instante bello, tum demum de iis cogitare.

(1) Est illud sapientis Periandri effatum μελέτη τὸ πᾶν, *in exercitatione sunt omnia*.

(2) Legesis Ciceronem de rep. I. 6.

θʹ. Εἰ δὲ καὶ τὸ κατὰ θάλασσαν εὐδοκιμήσεως ἐπιτυγχάνειν καιρὸς, οὐδὲ ταύτην χρὴ παραιτεῖσθαι· λίαν γὰρ ἐστὶ χρήσιμος εἰς τὸ ναυμαχεῖν· ποιεῖ γὰρ τὸν ὁπλίτην ἑδραίως καὶ ἐστηριγμένως ἵστασθαι ἐπὶ τῆς νηὸς ὥσπερ ἐπὶ πέτρας τινὸς, καθὼς ἱστοροῦσι τὸν Εὔφημον (1) ἐκεῖνον, μηδὲν δεινὸν ἀπὸ τοῦ τῆς θαλάσσης κλύδωνος ὑφιστάμενον. ὁ δὲ μὴ διὰ πείρας προπαιδευθεὶς, ἐκ πρώτης προσβολῆς καταπίπτει, εἰ καὶ ἄλλως ῥωμαλέος ἐστὶ καὶ δυσκαταγώνιστος· οὐδὲ γὰρ ἂν δυνηθείη πρὸς τοὺς κατὰ θάλασσαν πολεμίους ἀντιμάχεσθαι, τῆς νηὸς σαλευομένης, αὐτὸς πρὸς ἐμέτους τρεπόμενος, καὶ ταρασσόμενος καὶ ἰλιγγιῶν, καὶ τὴν τῶν ποδῶν βάσιν ἔχων ἀστήρικτον· ἐπαινῶ τοὺς Ἀθηναίους ἐκείνους μερίσαντας τὸν ἑαυτῶν βίον εἰς λόγους καὶ νόμους, καὶ πεζομαχίας καὶ ναυμαχίας· ἐκ μὲν γὰρ τῆς τῶν λόγων μελέτης καὶ νοῦν καὶ γλῶσσαν ἐπαίδευσαν· ἐκ δὲ τῶν νόμων δικαιοσύνην ἐξήσκησαν, ἐλευθερίαν ἐφύλαξαν, καὶ νίκαις καὶ ἀριστείαις πολλαῖς ἐκοσμήθησάν τε καὶ ἐδοξάσθησαν· πρότερον μὲν γὰρ Δαρεῖον τὸν τοῦ Ξέρξου πατέρα κατήσχυναν κατατροπωσάμενοι καὶ καταλύσαντες εἰς Μαραθῶνα τὰς τριάκοντα μυριάδας, ἃς Δάτις καὶ Ἀρταφέρνης οἱ στρατηγοὶ ἐπεφέροντο, ἔχοντες στρατεύματα χιλιάδας ἐννέα, καὶ Πλαταιέων χιλίους συμμάχους· στρατηγούντων μὲν Μιλτιάδου τε καὶ Στησίλεω (2), πολεμαρχούντων δὲ Καλλιμάχου καὶ Κυναιγύρου· ὕστερον δὲ οἱ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι, συμμαχούσης καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, καὶ τὸν Ξέρξην κατηγωνίσαντο· καὶ ὁ πρὶν ἄμετρα

Rex scientiam maritimae rei militaris haud negligat.

IX. Quod si opportunitas ferat maris quoque peritiam adipiscendi, ne hanc quidem negligere oportet; multum enim ea interest, siquando maritimo bello opus fuerit. Sic enim miles firmiter in navi constanterque veluti in petra stare consuescit (qualem narrant Euphemum illum) nihilque a maris fluctuatione patitur. Qui autem haud exercitio se praemuniverit, primo statim progressu labitur, quantumlibet robustus pugnaxque sit. Non enim potest maritimis hostibus resistere, dum navis fluctuat, dum ipse vomitu et vertigine quatitur, neque pedem firmiter figere potest. Laudo Athenienses veteres, qui vitam suam eloquentia, iuris prudentia, bellis terrestribus ac maritimis, exercebant: siquidem eloquentia mentem linguamque erudiebant; iure, iustitiam condiscebant; [armis] libertatem tuebantur, victoriasque plurimas et trophaea gloriosa sibi comparabant. Nam primo quidem Darium Xerxis patrem turpiter fugere coëgerunt, deletis apud Marathonem trecentis militum millibus, quos Datis atque Artaphernes ducebant; quum ipsi Athenienses haud plus novem mille numero essent, praeter Plataeensium mille auxiliares: imperatoribus nimirum Miltiade et Stesilao, polemarchis autem Callimacho et Cynegyro. Iidem postea Athenienses, suppetias ferente universa Graecia, Xerxem

(1) Ab Euphemo Argo navem, defuncto Tiphy, fuisse gubernatam exploratum est.

(2) Stesilaus ergo unus erat e decem praetorum numero, qui marathoniam pugnam rexerunt. (Nep. in Milt. cap. 6.) Nomen Stesilai Thrasylao geniti prodit etiam Herodotus VI. 114, eumque in dicta pugna occubuisse dicit.

κομπάζων, καὶ στοιχεῖα μετακινῶν, καὶ τὴν μὲν ξηρὰν ποιῶν θάλασσαν, τὴν δὲ θάλασσαν, ξηράν, καὶ ἀγεικμένην μαστιγῶν· καὶ διὰ τὸ τοῦ στρατεύματος πλῆθος καὶ ἀριθμὸν σχεδὸν ὑπερβαῖνον, ἀντὶ μοδίου τινὸς κάστρῳ χρώμενος πρὸς τὴν μέτρησιν· καὶ ποταμοὺς ἀποξηραίνων πινόντων τῶν ἵππων, ὡς ἐν Φρυγίᾳ μὲν τὸν Σκάμανδρον, ἐν Θετταλίᾳ δὲ τὸν Πηνειὸν, ἐν Ἀττικῇ δὲ τὸν Ἰλισσόν· τὸν δὲ ἥλιον ἀποκρύπτων διὰ τῶν τοξευμάτων τῆς στρατιᾶς· ἐκεῖνος ὁ δοκῶν πολὺς εἶναι καὶ μέγας, μόλις ἐν μιᾷ νηῒ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος διεσώζετο, μετὰ πολλῆς ἀγωνίας καὶ φόβου τὰς Ἀθηναίων χεῖρας διαφυγών· καὶ ταῦτα τῶν πάντων Ἑλλήνων διακοσίας ἑβδομήκοντα καὶ μίαν νῆας ἐχόντων εἰς Σαλαμῖνα· ἐκεῖνος δισχιλίας διακοσίας ἑπτὰ ἐπαγόμενος νῆας κατεναυμαχήθη· μετὰ δὲ τὴν ξηρὰν ὕστερον, πεντακοσίων (a) μυριάδων ἀνδρῶν μαχίμων διαφθαρεισῶν, τῶν μὲν πολέμῳ, τῶν δὲ ὑπὸ λιμοῦ καὶ κρύους ἐν τῷ φεύγειν ἐπιχειρεῖν· οὐκ οἶδα τίνες ὑπολειφθέντες τὴν Περσίδα κατέλαβον γῆν· τοιαύτας ἀριστείας καὶ τρόπαια ποιοῦσιν οἱ τὰ καλὰ ἔργα προπαιδευόμενοι, καὶ τούτοις μετὰ σπουδῆς προσεθίζοντες ἑαυτούς, τοῦ λόγου κοσμοῦντος καὶ διδόντος τὰ τρόπαια.

ι'. Ὁ δὲ μέγιστον ἐστὶν ἔργον ἐν πάσαις πράξεσι καὶ ἀνυσιμώτατον, τὸ μὴ βραδύνειν τὸν καιρὸν ἐν τῇ παρασκευῇ τούτων· κατὰ τὸν Χαρινάδην (1) ἐκεῖνον, ὃς ἀμελῶς καὶ ῥαθύμως ἐν τῷ πράττειν διέ-

quoque debellaverunt. Ergo is qui pridem sine modo superbiebat, elementa pervertebat, mare in tellurem, tellurem in mare, convertens; qui etiam mare saeviens virgis castigaverat; qui exercitum multitudine innumerabilem, meta castrorum tamquam modio quodam dimetiebatur: cuius equitatus fluvios exsiccabat, veluti in Phrygia Scamandrum, in Thessalia Peneum, in Attica Ilissum; qui denique solem multitudine sagittarum obscurabat; hic, inquam magnus et immensus, vix una navi ex ostiis Strymonis fluvii evadens saluti consuluit, aegre admodum nec sine terrore ingenti manibus Atheniensium elapsus. Tanta autem victoria patrata est, quum Graeciae universae nonnisi naves ducentae septuaginta et una ad Salaminam starent; ipse autem Xerxes bis mille et ducentas septem naves secum duceret. Deinde terrâ quoque infinitum bellatorum numerum amisit, partim acie partim fame et frigore in fuga consumptorum: atque haud scio an vix aliqui Persidem reviserint. Has nimirum victorias haec trophaea referunt, qui se ad praeclara opera exercitio diligentique meditatione comparaverunt. Eruditio enim trophaea confert et ornat.

Rex ne sit cunctator, et captandae occasioni invigilet.

X. Cuiusvis autem negotii caput est et robur, ne rex in praedictarum rerum apparatu cunctator sit aut occasionem praetervehi sinat: more illius Charinadae, quem agendi socordia et ignavia celebrem reddidit. Immo vero ab ap-

(a) Scribe πεντήκοντα.

(1) Est hoc nomen tardissimi et socordis senis apud Aristophanem vesp. v. 232, et pac. 1155.

κεῖτο· ἀλλὰ προεὐτρεπίζεσθαι καὶ μή τινος ἀνάγκης προσδοκωμένης πολέμου· ὡς ἂν προπαρασκευασμένας τὰς ψυχὰς ἔχοντες, ἐὰν ἴσως καὶ ἀπροσδοκήτως ἐπέλθῃ τίς πόλεμος, ὠφελήσωσι μὲν ἑαυτοὺς, τοὺς δὲ ἀντιμάχους κατατροπώσωνται· ὁ γὰρ χρόνος ταχύτατος, καὶ οὐδένα περιμένει τῶν ῥαθυμούντων, οὐδὲ δυνήσεταί τις φθάσαι αὐτὸν κατόπισθεν τρέχων· οὐ δὲ ἐὰν παραπλήσιος ᾖ τὴν ταχύτητα τῶν τοῦ Βορέου πτερωτῶν υἱῶν, ὡς οἱ Ἕλληνες μυθολογοῦσι τοῦ Ἰζῆ (a) τε καὶ τοῦ Κάλαϊ· λέγουσί τινες ὅτι καὶ Λύσιππος ὁ ζωγράφος (1) ἐκεῖνος ὁ Σικυώνιοις βουληθεὶς ζωγραφῆσαι καὶ ὡς ἐν παραδείγματι δεῖξαι ὁποίαν ἔχει τὴν φυγὴν ὁ χρόνος, ἐποίησε τοῦτον κωφὸν, ὀπιστοφάλακρον, πτερόποδα, καὶ ἐπάνω τοῦ τροχοῦ βεβηκότα, μάχαιραν διδόντα κάτωθεν ἱσαμένῳ τινί· κωφὸν μὲν, ὡς πρὸς τοὺς αὐτὸν φωνοῦντας, μηδαμῶς αἰσθανόμενον· φαλακρὸν δὲ τὰ ὄπισθεν, ὡς ἀδυνάτου ὄντος ὄπισθεν διώκοντα τινὰ κρατῆσαι αὐτόν· πῶς δέ τις αὐτὸν παραδραμόντα φθάσαι ἰσχύσειε πτερόποδα ὄντα καὶ ἐπὶ σφαίρας ἱσάμενον; διδόντα δὲ ξίφος, διότι οἱ μήτε δυνάμενοι τῆς κόμης κρατῆσαι, μήτε φθάσαι φεύγοντα, τιτρώσκονται τῷ βέλει τῆς λύπης ὡς τῆς ζημίας ἐπαισθανόμενοι· Ἀννίβας ὁ τῆς Σικελίας καὶ Ἀφρικῆς στρατηγὸς, τῶν Ῥωμαίων ποτὲ βουληθέντων ἐπιστρατεῦσαι κατὰ τῆς Σικελίας, προλαμβάνει τὴν ἔφοδον· καὶ τὰ δύσβατα τῶν ἀλπίων ὀρέων διακαθάρας, δι᾽ αὐτῶν πρὸς Ἰταλίαν χωρεῖ· καὶ δια-

paratu non est desinendum, etiamsi nullum expectetur bellum. Sic enim comparati militum animi, siquod improvisum existat bellum, patriae utiles erunt, hostesque propulsabunt. Volucre tempus est; neque id quisquam a tergo persequens consequi poterit; nemo inquam, ne si alatos quidem Boreae filios, ut Graeci fabulantur, Zetin et Calain pernicitate sua aemuletur. Aiunt Lysippum pictorem inclytum, dum Sicyoniis tempus eiusque celerem fugam exprimere vellet, repraesentasse illud surdum, occipitio calvo, pedibus alatis, rotae insidens, ensemque cuidam inferne adstanti porrigens. Surdum quidem, quia neminem a quo vocetur exaudit: retro calvum, quia nemo illud praeteritum retinere potest. Quis enim cursum adaequet alipedis et praeterlapsi rotaeque insistentis? Denique gladium porrigens, quandoquidem hi qui neque capillo retinere, neque cursu aequiperare potuerunt, maeroris telo figuntur, quia suum detrimentum sentiunt. Hannibal per Siciliam et Africam creatus imperator, quum in Siciliam Romani expeditionem molirentur, transitum ipse anticipavit, viaque sibi per alpinos montes patefacta, in Italiam irrupit; Romanos diversis proeliis pulsatos

(a) Ita codd.

(1) Atqui Lysippum sicyonium dicit statuarium Plinius lib. XXXIV. sect. XIX. Consentit autem in oratione genuina Nicephorus qui nec pictorem vocat; et immo statuarium se agnoscere demonstrat verbo ἠγαλμάτωσεν.

φόρως αὐτῶν πολεμήσας, πολυτρόπως αὐτῶν ἐνικᾷ· τέλος δὲ πάλιν εἰς πολὺ πλῆθος συναχθεῖσιν ἐπιτεθεὶς εἰς Καλαβρίαν (1), παράδοξον τινὰ ἐπάγει τὸν ὄλεθρον· λέγουσι γὰρ αὐτὸν χρυσοὺς δακτυλίους τῶν πεφονευμένων στρατιωτῶν, μοδίῳ μετρῆσαι τὲ καὶ διαμερίσασθαι· τὰς δὲ γυναῖκας ῥωμαίας διὰ τὴν τοιαύτην τῶν ἀνδρῶν σπάνην, ἀνδραπόδοις καὶ βαρβάροις συζεύγνυσθαι· ἀλλ᾽ ὁ τοσοῦτος νικητὴς, ἐκεῖνος Ἀννίβας ἐπάρσει καὶ τρυφῇ καταχαυνωθεὶς, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελήσας τέλος ἄριστον ἐπιθῆναι ταῖς τοιαύταις πράξεσιν, ἕως ἐκπορθῆσαι τὴν Ῥώμην καὶ κατασκάψαι, ὕστερον ὑπὸ Σκηπίωνος τοῦ στρατηγοῦ Ῥωμαίων κατεδιώκετο, καὶ φεύγων τὴν Βιθυνίαν κατέλαβε, καὶ δηλητήειον φάρμακον πιὼν, πικρῶς ἀπώλεσε τὴν ζωήν· ὡσαύτως καὶ ἄλλως ἄλλοτε κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀμελήσαντες, τὰ ὅμοια ἔπαθον· ἐπιμελητέον τοίνυν ἁρπάζειν τὸν ἁρμοδιώτατον ἐλθόντα καιρὸν, καὶ μὴ παραχωρεῖν αὐτὸν μὲν παρέρχεσθαι. εἰς τὸ μέλλον δὲ ἐλπίζειν ἀδήλως τῶν λυσιτελούντων ἐπιτυχεῖν, ἢ τὴν τύχην ἀναμένειν τὰ συντείνοντα ἐκτελέσαι· ἀλλὰ μὴ προπαιδευτικὴν ἐπιστήμην ἔχειν κατορθοῦσαν πάντα τὰ χρήσιμα· καὶ κυβερνήτης γὰρ ἄριστος ἐκεῖνος ἐστὶν ὃς ἐν εὐδίαις εὐθέτῳ καιρῷ καὶ γαλήνῃ, σπουδάζει καὶ λογισμὸν ἔχει καὶ μέριμναν, εὐτρεπίζειν ἅπαντα τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς νηός· καὶ ἐπιμελεῖται ἵνα ἐπιτήδεια ὦσι τά τε πηδάλια καὶ ἄρμενα καὶ σχοινία· ὡς ἂν ποτὲ τρικυμίας καὶ κλύδωνος ἐπελθόντος, ἀβλαβῆ καὶ ἀκίνδυνον εἰς λιμένα διασώσῃ τὴν ναῦν· ὁ δὲ τῶν ἀναγκαίων

fregit; novissime vero magnam illorum multitudinem denuo contractam incredibili clade in Calabria profligavit. Fertur enim Hannibal occisorum Romanorum aureos anulos modio metitus distribuisse: romanas autem matronas fama est, penuria civium, servis et barbaris nupsisse. Sed enim tantus hic Hannibal superbia deliciisque inflatus, quum neglexisset praeclarum terminum facinoribus suis imponere, ita ut Romam obsideret atque exscinderet; postea a Romanorum duce Scipione fugatus est; atque ita exsul in Bithyniam delatus, veneno epoto, amarum vitae finem nactus est. Similiter alii aliter diversis temporibus pari negligentia utentes pares adversitates experti sunt. Studiose igitur curandum est, ut opportunissimum quodque tempus captemus, neque id sinamus elabi, caeca spe lusi fore ut quod utile est nanciscamur, dum fortunam ipsam quae nobis expediunt curaturam arbitramur, etiamsi nos ea minime scientia instructi simus, quae quidquid frugi est operatur. Profecto ille optimus gubernator est, qui sereno tranquilloque tempore, studium omne, cogitationem, et curam collocat in apparandis quaecumque ad istruendam navem pertinent: quique consulit ut aptus sit malus, et vela, et funes, ita ut cum decumanus fluctus tempestasque surrexerit, navim incolumem in portum referat. Secus vero qui necessaria navis instrumenta

(1) Leviter errare videtur Nicephorus, geographiae ceteroquin, de qua etiam scripsit, non ignarus, dum Calabriam dicit pro finitima Apulia, in qua provincia sunt Cannae.

τῆς νηὸς χρειωδῶν ἀμελῶν, καὶ τὸν εὐδιεινὸν τῆς εὐπλοΐας καιρὸν ὑπὸ ῥαθυμίας καταλιμπάνων, καὶ πρὸς τὸ ἔργον δυσκίνητος ὢν, καταποντιστὴς μᾶλλον ἢ κυβερνήτης δίκαιος ὀνομάζεσθαι· καὶ ἐὰν κλύδωνος ἐπιγενομένου ἡ ναῦς ἀπὸ τῶν κυμάτων ἀβλαβὴς διαφυλαχθείη, τοῦτο τῆς τύχης ἔργον εἴποι τίς εἶναι· ὅσον γὰρ τὸ ἀπὸ τῆς ἀμελείας ἐκείνου, πάντως ἂν ἡ ναῦς ἐκινδύνευσε καταποντισθεῖσα· οὐ χρὴ τοίνυν οὐδὲ τὸν στρατηγὸν ἀπαρασκεύαστον εἶναι καὶ ἀμελῆ, ἀλλὰ κατηρτισμένον καὶ τέλειον εἶναι ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις τῆς ἀρχῆς, ἤγουν ταχὺν εἶναι, σπουδαῖον, πτερωτὸν εἰ δυνατὸν εἴς τε τὴν τῶν οἰκείων φυλακὴν καὶ συντήρησιν, εἴς τε τῶν ἐναντίων θήραν καὶ πρόσληψιν· καὶ μὴ ὅμοιον εἶναι τοῖς ἀμαθέσι τῶν ἰατρῶν, οἵ τινες οὐ παρασκευάζουσιν ἔχειν τὰ τοῖς νοσοῦσι προσήκοντα φάρμακα, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν τῆς ἀνάγκης καιρὸν ἐπιζητοῦσι πορίζεσθαι· καὶ μὴ δυνηθέντες εὑρεῖν, τερατολογοῦσι καὶ ἐγκαυχῶνται ὡς εἴπερ εἶχον φάρμακα τὰ χρειώδη, ταχέως ἂν τὴν νόσον ἀπήλασαν, πλεῖστα περὶ τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως φυσιολογοῦντες· τινὲς δὲ τῶν τοιούτων ἰατρῶν τὴν ἑαυτῶν ἀδυναμίαν τῇ φύσει ἀνατιθέασι, φόρτος μόνον κενὸς τοῖς ἀρρώστοις φαινόμενοι· καὶ εἴτις αὐτοῖς ὀφθείη μεμφόμενος, φύσεως μόνης ὑπουργοὶ λέγουσιν εἶναι, τὰς ἀπὸ τῶν βιβλίων ἐπιστήμας παραιτησάμενοι· ἐῶ γὰρ λέγειν, ὅτι πολλάκις καὶ αὐτῇ τῇ φύσει ἐναντιοῦνται, θεραπευταὶ μὲν οὐκ ὄντες, βροτολοιγοὶ δὲ μάλιστα καὶ φθορεῖς· ἀλλὰ μιμεῖσθαι δεῖ τῶν ἰατρῶν ἐπιστήμονας καὶ φρονίμους, οἳ τὸν καιρὸν εἰ-

negligit, idoneumque prospere navigando serenum tempus socorditer omittit, neque ad laborem alacriter incumbit, is navifragus potius quam gubernator appellari debet. Quamquam enim e tempestate navis aliquando incolumis redeat, id fortunae imputandum erit; nam per gubernatoris quidem incuriam non stetit, quominus ea fluctibus absorberetur. Pari ergo ratione ne ducem quidem imparatum esse oportet vel negligentem, sed bene potius eruditum, arte sua exactum, atque in omni sui muneris parte perfectum, celerem, navum; alis in summa, si fieri potest, instructum sive ad suorum tutelam et conservationem, sive ad hostes venaudos praeoccupandosque. Et sane is caveat ne similis sit inscitis medicis, qui congrua aegrotis pharmaca haud ante sibi comparant, sed necessitatis demum tempore ea requirunt; quae tunc si forte haud nanciscuntur, mira dicunt et iactant, ilico nimirum a se morbum pulsum iri, siquidem idonea pharmaca non desiderarent: atque interim plurimum de pharmacorum virtute blaterant. Nonnulli contra ex his medicis impotentiam suam naturae imputant; atque ita nonnisi oneri aegrotantibus sunt. Siquis vero eos reprehendit, naturae tantummodo se ministros esse aiunt, librorumque doctrinas conspuunt. Mitto quod hi saepenumero naturae ipsi adversantur, neque medici sunt, sed pestes et homicidae. Imitandi sunt igitur docti potius prudentesque medici, qui gnari quam volucre tempus sit, artem suam cum

δόντες ὀξύτατον, μετὰ πάσης ἵστανται τῆς σπουδῆς, τῇ πρώτῃ κινήσει τοῦ νοσήματος ἀνθιστάμενοι, ἵνα ὡς ἐν συντόμῳ τὸ τῆς ὑγιείας καλὸν διασώσωσιν.

ιαʹ. Ὃ δὲ ἀναγκαιότατόν ἐστι τῷ βασιλεῖ πάντων μάλιστα τὸ εἰς ἅπασαν τὴν ὑπ' αὐτὸν ἀρχὴν δικαστὰς ἐγκαταστῆσαι· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐν ἀγοραῖς ἐπιμελητὰς, οὐκ ἀνθρωπίνας σάρκας ἐπιθυμοῦντας ἐσθίειν (καθὼς ὁ μῦθος λέγει τὸν Προμηθέα παθεῖν ἐν τῷ ὄρει Καυκάσῳ προσηλωμένον, ἀετοῦ τὸ ἧπαρ αὐτοῦ κατεσθίοντος·) ἀλλὰ περὶ πλείστου ποιουμένους τὰ δίκαια, πλεονεξίας ἀπεχομένους, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ταύτην ἀποδιώκοντας, εὐταξίαν οἰκονομοῦντας παῤῥησιάζεσθαι· οὐ πρὸς συλλογὴν χρημάτων παράνομον ἀποβλέποντας, καὶ λῃστρικῶς διακειμένους τῇ πολιτείᾳ, ἀλλὰ μετὰ λελογισμένης συνέσεως τὸ νόμιμον ἐπὶ πᾶσι καὶ διορθωτικὸν συνεισφέροντας, καὶ διαφέροντας τῶν ἄλλων πολλῇ τῇ περιουσίᾳ· μὴ παραπλησίους δὲ Κοροίβῳ, Μαργίτῃ τὲ, καὶ τῷ Μελιτίδῃ (1)· ὧν, ὁ μὲν περὶ τὸν αἰγιαλὸν βαδίζων, ἐμέτρει τὰ κύματα, καὶ μέχρι τριῶν προβαίνων, ἵστατο ἐπὶ πλέον μὴ δυνάμενος προχωρεῖν· ὁ δὲ διαπορῶν ἠρώτα, ὁπότερος τῶν γονέων αὐτὸν ἐγέννησεν· ὁ δ' ἕτερος οὐκ ἠθέλησε συμμιγῆναι τῇ αὐτοῦ γυναικὶ, οὐ παρθενίαν τιμῶν, οὐδὲ ἁγνεύειν βουλόμενος, ἀλλὰ λέγων φοβεῖσθαι μή ποτε κόλασιν εὕρῃ παρὰ τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ, χάριν τῆς συνουσίας· ἀφελεῖς ὄντες παντελῶς καὶ ἀνόητοι· μηδὲ πάλιν περιέργους καὶ κακοτρόπους καὶ ἐπινοητικοὺς εἰς τὸ πονηρεύεσθαι·

omni sedulitate expromunt, primis morbi motibus adversantes, ut quam ocissime valetudinis integritatem restituant.

XI. Age vero nihil magis a rege fieri necessarium est, quam iudicum in universa ditione sua constitutionem; itemque in foris mercatoriis, curatorum; qui sane haud aveant humanis carnibus vesci (id quod Prometheo contingere fabulae narrant, cui adfixo in Caucasi rupibus iecur depascitur aquila) sed qui apprime studiosi iustitiae sint, qui avaritiam et ipsi a se repellant et in aliis persequantur, qui tutam aequabilitatem conservent, neque pecuniae per scelus colligendae inhient, publicamque rem compilent, verum prudenti consilio ius ubique aequitatemque prae se ferant; atque a ceteris mortalibus longe differant. Neque tamen hi similes Coroebo vel Margitae vel etiam Melitidae sint: quorum primus in littore stans fluctus numerabat; ita tamen ut post tertium subsisteret, maiorem numerum percensere nesciens. Alter dubitans rogabat, uter parentum suorum se genuisset. Tertius denique uxoris consortium vitabat, haud caelibatus puriorisque vitae desiderans, sed a socru sua vapulare metuens, si forte uxorem attingeret. Quos omnes consilii expertes atque dementes fuisse nemo non videt. Rursus populorum iudices ne sint astuti ac perversi, neque ad ma-

Rex dignos magistratus eligat.

(1) Priores duos memorat Polybius in vaticanis excerptis p. 381; tertium Aristophanes ran. v. 1022. et Lucianus in amoribus haud procul fine.

ὁποῖοι ἦσαν ὅ τε Κάκκος, ὁ Αὐτόλυκος, καὶ ὁ Εὐρυβάτης (1), τὰ ἀλλότρια κλέπτοντες ζῷα, καὶ εἰς τὰς οἰκείας αὐτῶν ἀντιστρόφως εἰσάγοντες καταδύσεις καὶ μάνδρας· ὥστε τοὺς περιεργαζομένους τὰ τῶν ποδῶν αὐτῶν ἴχνη ἐν τῇ εἰσελεύσει τῆς καταδύσεως τῶν κλεπτῶν, ὑπολαμβάνειν ὅτι μᾶλλον ἐξῆλθον τὰ ζῷα· καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ μετήμειβον ταῦτα, καὶ μετεχρωμάτιζον, καὶ παντοίαις μηχαναῖς τε καὶ τέχναις τοὺς ἔχοντας αὐτὰ παρεκρούοντο· καὶ τοὺς παρατηροῦντας λανθάνοντες διέφευγον, δίκην καπνοῦ κρημνοὺς διερχόμενοι, καὶ τοίχους ὑπερπηδῶντες, καὶ ποικίλως ἐναλλαττόμενοι· ὡς ὁ Νηρεὺς ἐκεῖνος, καὶ Περικλύμενος (2), καὶ Πρωτεὺς ὁ αἰγύπτιος σοφιστής· ὃν λέγουσιν ἀπὸ Παλλήνης τῆς Θρακικῆς ὑποστρέψαι ποτὲ εἰς Αἴγυπτον ἐν μυχοῖς καὶ χάσμασιν ἀδύτοις τὲ καὶ ἀγνώστοις· ἀλλὰ χρὴ ἐκλέγεσθαι πόλεων ἐπιστάτας καὶ δημαγωγούς, οἵ τινες ὁμοίως καὶ ἀφέλειαν καὶ πονηρίαν ἐξέφυγον, καὶ φρονήσει καὶ δικαιοσύνῃ κεκόσμηνται· τοιούτων γὰρ ὄντων αὐτῶν, τό τε πλῆθος εὔκοσμον ἔσται σὺν εὐταξίᾳ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἕξει δόξαν καὶ κλέος τοιούτου βασιλεύων λαοῦ· ἵνα δὲ καὶ πρὸς ἀρίστους ἄνδρας τὸν λόγον ἐπαναγάγωμεν, τοιούτους εἶναι δεῖ τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοῦ λαοῦ διαιτητὰς καὶ ἐφόρους, οἷος ἦν ὁ ἄραψ ἐκεῖνος Γουνεύς, Κέφαλος ὁ ἐξ Ἰταλῶν πολιτογραφηθεὶς εἰς Ἀθήνας, Ἀριστείδης τὲ καὶ Ἀριστοφῶν, συνήθεις ὄντες τῶν Ἀθηναίων· ὁ μὲν γὰρ Γουνεὺς ἐννομώτατος ὢν δικαστὴς καὶ πλεονεξίαν πᾶσαν μισῶν, καὶ τοὺς πλεονέκτας κολά-

leficia sollertes: quales erant Cacus, Autolycus, et Eurybates, qui aliena armenta furantes ad suas caulas atque latebras aversis corporibus pertrahebant; ita ut qui pedum vestigia in latronum vestibulis observarent, illinc potius armenta egressa existimarent. Neque id solum latrones faciebant, verum etiam fucatis coloribus armenta transfigurabant, et sexcentis dolis atque artificiis iustos dominos fallebant: nam et illorum custodes latebant per inaccessa, fumi instar, obrependo, muros transiliendo, varias formas induendo: veluti Nereus ille, et Periclymenus, et Proteus sophista aegyptius; quem aiunt e Pallene thracica migravisse in Aegyptum, ibique in antris quibusdam adytisque incognitis habitavisse. Oportet igitur eligere urbium praefectos populique rectores, qui inscitia non minus quam improbitate careant, quique prudentia et iustitia praediti sint. His enim ita se habentibus et populus bene moratus erit, et rex inclytam gloriam referet tali populo praesidens. Iam ut ad viros quoque optimates orationem nostram convertamus, plane opus est ut duces et populi compositores et ephori eiusmodi sint, qualis ille arabs Guneus, et Cephalus italus qui ad Atheniensium civitatem transiit; qualis item Aristides et Aristophon qui Atheniensium consuetudine et patria utebantur. Guneus quidem iudex aequissimus, in-

(1) Sunt hi latrones in fabulis famosi.

(2) De hoc lege Apollodorum I. 9. Reliqui notissimi.

ζων, Βαβυλωνίων καὶ Φοινίκων στασιασάντων ποτὲ, ἥκει πρὸς αὐτοὺς κελευσάσης τῆς Σεμιράμιδος· ὁ δὲ καὶ μόνον ὀφθεὶς διαλύει τὴν στάσιν· καὶ πρὸς φιλίαν συνάπτει τὰ γένη, τῷ τρόπῳ καὶ τῇ ἀρετῇ αἰδῶ καὶ ἐντροπήν ἐμβαλὼν εἰς αὐτούς. Ἀριστείδης ἐπὶ τοσοῦτον ἐφίλει τὸ δίκαιον, ὥστε καὶ ἐξορίαν διὰ τοῦτο καταδικάσθη, τῶν πλειόνων δύσχρηστον αὐτὸν ἡγουμένων· ὥσπερ ἐν Ῥώμῃ ποτὲ λέγουσι Μάρκιον τὸν στρατηγὸν διὰ δικαιοσύνην ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐξελαυνόμενον τῆς πατρίδος· καὶ τῶν ἐχεφρόνων πενθούντων αὐτὸν, ἐκεῖνος πρὸς οὐδὲν ἐχαυνώθη, ἀλλὰ τὴν γνώμην εἶχε στερεὰν καὶ ἀκλόνητον· Κέφαλος δὲ σχεδὸν παντελῶς ἀνέγκλητος ἔμεινεν ἂν, εἰ μὴ συκοφαντίᾳ τινὸς ἀπροβούλευτον ψήφισμα γέγονε κατ' αὐτοῦ, καίτοι γε ἀναιτίου ὄντος παντάπασιν· Ἀριστοφῶν δὲ κατηγορούμενος διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ζωῆς, ἐπειδὴ μισοπόνηρος ἦν καὶ τοὺς κακοὺς ἀμυνόμενος, ὅμως ἅπαν κατηγορίας δικαστήριον ἐξενίκησεν· εἰ δὲ λέγοι τὶς δυσχερὲς εἶναι τοιούτους ἄνδρας νῦν εὑρεθῆναι, ἀλλ' οὐκ ἄλλοθεν ἐστὶ τὸ αἴτιον, ἢ ὅτι καταφρονοῦνται μὲν οἱ καλοὶ, καὶ ἐν οὐδεμιᾷ βελτίστῃ κρίνονται μοίρᾳ· οἱ πονηροὶ δὲ προκρινόμενοι ἐπιδιδόασι καὶ αὐξάνουσι· πᾶν γὰρ τὸ ζητούμενον, αὐξάνει τε καὶ παρρησιάζεται· τὸ δ' ἀμελούμενον, ἐλαττοῦται καὶ ἀποκρύπτεται· πόθεν γὰρ ἄλλοθεν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς τούτοις χρόνοις ἐσπάνισεν τὰ τῶν λόγων καὶ μαθημάτων καὶ ἀπεσβέσθη, καὶ ἡ τῶν ἠθῶν κοσμιότης ἐφθάρη; ἢ πάντως ὅτι παραδοκιμοῦνται μὲν οἱ τοῦ καλοῦ καὶ τῶν λόγων, καὶ ἐν οὐδενὶ λόγῳ

iustitiae omnis osor atque vindex, bello inter Babylonios Phoenicasque coorto, iubente Semiramide ad eos venit; vixque ab his visus, bellum extinxit, suaque virtute discordes gentes composuit, reverentiam iis et pudorem incutiens. Aristides autem tantopere iustitiae tenax erat, ut exilium quoque ob eandem sit passus, quoniam eius causa in multorum offensionem incurrit. Veluti Romae Marcius dux propter suam iustitiam a populo pulsus patria fuit: quo tempore cordatis hominibus casum eius deflentibus, ipse tamen animo non est fractus, sed suam sententiam firmam imperturbatamque retinuit. Cephalus autem omni fere criminatione liber fuisset, nisi ob calumniam nescio cuius, improvidà sententià, quamquam plane innocens, percussus fuisset. Aristophon denique in omni vita calumniis adpetitus, quia improbitatis atque improborum hostis erat, in cunctis tamen iudiciis superior discessit. Porro siquis dicat, homines huiusmodi aegre his temporibus inveniri; causa rei quidem haud alia est, quam quia boni contemnuntur, neque praeclarum aliquem fructum consequuntur; scelesti autem bonis praelati subvehuntur altius honoribusque mactantur. Nam res cuius usus expetitur, facile crescit atque emergit; quae vero negligitur, ea minuitur latebrasque petit. Cur enim aetate nostra disciplinae ac literae perrarae vel extinctae sunt, cur morum quoque honestas defloruit, nisi quia docti honestique

τάττονται· ἐκλέγονται δὲ καὶ προτιμῶνται οἱ φαῦλοι, ἔν τε τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασι, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πολιτικοῖς· καὶ οὐδὲ κρίνεται, πόσον εἰς εὐδοξίαν καὶ ἔπαινον, ἢ ἀδοξίαν καὶ ψόγον, συμβάλλεται εἰς τὴν πρώτην καὶ μεγίστην ἀρχὴν, τὸ, ἢ τοὺς καλοὺς, ἢ τοὺς κακοὺς ἐκλέγεσθαι, καὶ καθιστᾶν ἱεράρχας καὶ πολιτάρχας, πραίτωράς τε καὶ στρατηγοὺς καὶ ἑτέρους προβιβασμούς· καὶ πόσον τὸ ὠφέλιμον ἢ τὸ ἐπιβλαβὲς περιγίνεται ἀπὸ τούτων, οὐ μόνον εἰς τὸ τοῦ λαοῦ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐν ἀξιώμασιν ὄντας· ἐν οἷς γὰρ ανθρώποις οὐκ ἔστιν ὁ κοσμήτωρ τῆς ψυχῆς λόγος, ἐν τούτοις ἐπικρατεῖ ἀλογία καὶ ἀπαιδευσία, καὶ ἡ τῶν φαύλων ἐπιτήδευσις ἔργων· ἐν οἷς δὲ πάλιν οὐ πάρεστι τὸ τῆς ἀρετῆς καλὸν, ἐξ ἀνάγκης ἀνερυθριάστως καὶ ἀναιδῶς τὰ τῆς κακίας αἴσχιστα ἔργα πράττεται καὶ σπουδάζεται· τί οὖν ἄλλο τὸν βασιλέα μέγιστον καὶ περιφανῆ καὶ περίδοξον καὶ διὰ πάσης γλώττης εὐφημούμενον, καὶ περιαδόμενον καὶ ἀγαπώμενον ἀπεργάζεται, ἢ τὸ διὰ τιμῆς καὶ εὐμενείας ἄγειν καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τοὺς λογιότητι καὶ ἀρετῇ καὶ συνέσει κεκοσμημένους; τί δ' ἄλλο ἐκ τοῦ ἐναντίου τὴν ἄδοξον φήμην αὐτῷ προξενεῖ, ἢ τὸ οἰκειοῦσθαι καὶ ἀναδέχεσθαι καὶ τιμᾶν τοὺς ἀτάκτους καὶ ἀλόγους καὶ ἀσελγεῖς; τὸ γὰρ περιφρονεῖν μὲν καὶ ἀτιμάζειν τοὺς λόγῳ καὶ συνέσει πεπαιδευμένους, ἀναδέχεσθαι δὲ καὶ τιμᾶν τοὺς κατεγνωσμένους καὶ μακρὰν ὄντας τοῦ καλοῦ καὶ τῆς εὐτάκτου διαγωγῆς, δεῖγμα σαφές ἐστιν, ὅτι κακίαν μὲν ἐξαίρει καὶ ἀνυψοῖ, ἀρετὴν δὲ ἀποστρέπεται καὶ μισεῖ· καὶ θαυμάζει μὲν ἀλογίαν, τοὺς δὲ λόγους

viri praetermittuntur, nulloque in pretio habentur; pravus autem quisque deligitur et antefertur, tum in ecclesiasticis dignitatibus tum etiam civilibus? Neque pensi habetur, quam laudabile gloriosumque, item quam turpe atque infame, summae ipsi potestati sit, prout boni vel mali deliguntur, fiuntque pontifices, praefecti urbium, praetores, duces, vel alii huiusmodi magistratus. Neque item disquiritur, quanta utilitas, vel secus quantum damnum, non solum ad populum sed etiam ad reges ipsos, a quibus electio fit, redundet. Nam quibus hominibus haud inest animae rectrix ratio, in his dementia inscitia et pravorum operum studium dominatur. Rursus ubi honesta virtutis forma non est, ibi impudenter versari et debacchari vitia necesse est. Quid ergo aliud regem maximum, inlustrem, gloriosum, ab omnium linguis collaudatum celebratumque reddit, nisi quod is honore benivolentia omnique reverentiae officio prosequitur homines eruditione, virtute, prudentia, ornatos? Quid e contrario aliud malam regi famam conciliat, nisi quod familiares habet, complectitur, atque honorat incompositis moribus homines, insipientes, atque lascivos? Quippe cum rex aspernatur despicitque homines litteris et consilio instructos; habet autem in aere perditum quemvis et ab honestate modestiaque alienum; id hercle documento est, magnificari ab eo vitium, odio haberi spernique virtutem; in pretio

βδελύττεται· τὸ δ' οὕτω κρινόμενον, ὁμολογουμένως μετὰ τοῦ πλήθους ἐστὶ καὶ τῆς αὐτοῦ συμφωνίας καὶ γνώμης· διὰ ταῦτα πρέπον ἐστὶ καὶ ἀναγκαιότατον, ἐνδόξους καὶ ἐντίμους ποιεῖν τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας· ἵνα ὁ τοῦτο ποιῶν βασιλεὺς παρασκευάζῃ μὲν αὐξάνεσθαι τῶν καλοὺς, οἰκονομῇ δὲ εἰς ἑαυτὸν παρὰ πάντων ἄπαυστον δόξαν καὶ κλέος.

ιβ'. Κεφαλὴ δὲ πάντων τῶν ἀγαθῶν πρέπει τὸν βασιλέα βλέπειν διὰ παντὸς πρὸς θεὸν, καὶ κατὰ πᾶσαν ἰσχύν τε καὶ δύναμιν συντηρεῖν καὶ φυλάσσειν τὰ τῶν θεοφόρων πατέρων περὶ εὐσεβείας ὅρια καὶ θεσπίσματα παντελῶς ἀπαράβατα καὶ ἀμετακίνητα, καὶ μὴ κατά τινα τρόπον τούτων καταμελεῖν· καὶ οὕτως ἐνδέχεσθαι παρὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ τὴν τούτων συντήρησιν καὶ κατόρθωσιν· καὶ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν τὸν θεὸν ἀπαρασαλεύτου καὶ καθαρᾶς ἐλπίδος μετὰ τὸ ἀποπληροῦν σπουδαίως πάντα τὰ εἰρημένα, μέλλουσι κατευθύνεσθαι τὰ ἔργα καὶ οἱ κόποι αὐτοῦ· καὶ οἱ ἀντίμαχοι αὐτοῦ καὶ πολέμιοι καταπίπτειν καὶ καταβάλλεσθαι· οὕτω γὰρ ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας ἐποίησεν, ὁπότε ὁ Σεναχαρεὶμ στρατιὰν κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἤγειρεν (1)· ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν ἐκτὸς τῆς πόλεως χωρίων, ἀφῃρεῖτο μὲν τὰς τροφὰς, ἔφραττε δὲ τὰς πηγὰς, ἐξώρυττε δὲ τάφρους εἰς βάθος, κατησφαλίζετο δὲ τὴν πόλιν οἰκοδομήμασι προτειχισμάτων· ἐντὸς δὲ τῆς τοιαύτης πόλεως, ἀπέταττε φύλακας, τοξότας καθώπλιζεν· ἔτι τε πελταστὰς καὶ δορυφόρους καὶ σφενδονήτας, καὶ τῶν ἐκ χειρῶν

esse apud eum inscitiam, litteras conspui. Iam qui hac mente est, is sine dubio cum imperiti vulgi sententia animisque conspirat. Ergo decet atque apprime necessarium est, bonos honestosque viros honoribus et gloria ornare. Sic enim rex efficiet, ut et bonorum numerus augeatur, et sibi immortale nomen atque ab omnibus laus contingat.

XII. Sed enim omnis rei bonae caput est, et in primis decet, regem in quovis opere Deum spectare, atque omni nisu viribusque curare, ut a sanctis patribus definitos in re religiosa terminos conservet atque retineat, ab eorumque firmis decretis numquam discedat; neque ea ullo modo negligat; atque ita a Deo miserante impetret incolumitatem eorumdem perpetuam et custodiam. His a rege diligenter peractis, non sine constanti puraque erga Deum spe, res curaeque eius laetum exitum nanciscentur, adversarii hostesque profligabuntur et corruent. Ita se gessit Ezecias rex, quo tempore Senacherimus adversus Hierosolyma copias adduxit. Etenim agrum suburbanum longe lateque cibariis spoliavit, puteos excaecavit, fossas ingentes perduxit, urbem externis operis circumvallavit; intra ipsam vero vigiles constituit; sagittarios, scutatos, hastatos, funditores, armavit, nec non alios qui manibus aut machinis lapides iacularentur. Cum his collocavit delectos optimates qui vigilibus praeessent ac moderarentur, alios

Rex apprime sit religiosus.

(1) II. paralip. XXXII.

καὶ μηχανημάτων πετροπομπούς· σὺν τούτοις ἐξελέγετο τοὺς ἀρίστους τῶν φρουρούντων ἐπιστάτας καὶ ἄρχοντας, καὶ τοὺς εἰς διαδοχὴν τεταγμένους, καὶ πᾶσαν ἀσφάλειαν ἐμηχανᾶτο καὶ κατοχύρωσιν· ὅμως καὶ ταῦτα πάντα ποιῶν, ἀπὸ μόνου τοῦ ὑψίστου Θεοῦ ἤλπιζε καὶ προσεδόκα τὴν ἀπολύτρωσιν· καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐν συντριβῇ καρδίας ἐζήτει καὶ παρεκάλει τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν· διὰ τοῦτο, οὐδὲ τῶν ἐλπίδων ἀπέτυχεν· ὁ γὰρ Σεναχερεὶμ ὁ θρασὺς καὶ ὑπέρογκος ἅμα τῷ προσβαλεῖν τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων, ὑπὸ δειλίας μετάμελος γεγονὼς, ἤρξατο φεύγειν· τοὺς δὲ στρατηγοὺς αὐτοῦ μετὰ πολλοῦ στρατεύματος ἐκεῖσε κατέλιπε τὸν πόλεμον αὐτοῖς ἀναθέμενος· ἀπέστειλε δὲ τῷ βασιλεῖ Ἐζεκίᾳ γράμματα βλασφημίας καὶ ὀνειδισμοὺς ἔχοντα, ἅπερ ὁ σοφὸς βασιλεὺς ἀναγνοὺς καὶ τὴν καρδίαν πληγεὶς, μετὰ πλείστης λύπης καὶ στεναγμοῦ καταλαμβάνει πρὸς τὸν ναόν· καὶ ἀναγνοὺς ἐν τῷ ἱερῷ τὴν ἐπιστολὴν, τὸν Θεὸν προκαλεῖ γενέσθαι τῶν βλασφημουμένων ἐκδικητὴν, ἱκετεύων τοιαῦτα (1)· ἴδε κύριε σαβαὼθ ὅσα Σεναχερεὶμ ἐξ ἀπονοίας καὶ ἐπάρσεως ὠνείδισεν εἰς τὸ ἅγιον· σῶσον ἡμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, δέσποτα· γνώτω ὅτι σὺ εἶ μόνος Θεός· τί οὖν; ὁ τοῖς στεναγμοῖς τῶν εἰς αὐτὸν ἠλπικότων ἕτοιμος, ὁ συντρίβων πολέμους, ὁ καταβάλλων ὑπερηφάνους, ὁ θανατῶν ἀσεβεῖς, ὁ εἰς ᾅδου κατάγων ἁμαρτωλοὺς, δεκαοκτὼ μυριάδας τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ χιλιάδας αὐτῶν πέντε, ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀναιρεῖ· καὶ οἱ τὴν τοῦ Θεοῦ πόλιν ἐν συντόμῳ ἐγκαυχώμενοι καταβαλεῖν, ἀθλίως καὶ παρ' ἐλπίδα ἀποβάλλουσι τὴν ζωὴν, καὶ ἐν μιᾷ ῥοπῇ αἰχμαλωτίζονται τὰς ψυχάς· μόλις δὲ ὁ

denique qui circum operas discurrerent; nihilque praetermisit, quod tutelae munitionique conferret. Et tamen his actis, ab uno Deo altissimo salutem expectabat; et diu noctuque cum cordis sui contritione propulsationem malorum implorabat. Quare neque spes eius lusa fuit. Etenim audax ille et superbus Senacherimus simul ac Iudaeorum regionem attigit, timore resipuit fugamque capessivit; duces tamen suos ibidem reliquit, quibus belli summam mandavit. Tum ad regem Ezeciam litteras blasphemiis conviciisque plenas misit; quibus rex catus lectis, corde ingemiscens, multo cum maerore atque eiulatu ad templum contendit; ibique iterum lecta epistula Deum, ut blasphemiarum ultor fieret, his verbis rogavit. Respice, Domine exercituum, quae convicia Senacherimus dementia fastuque elatus adversus tuum sanctuarium coniecerit. Serva nos de manu eius, Domine. Sentiat ille Deum te esse. Quid ergo egit ille qui sperantium gemitus sine mora exaudit; qui bella confringit, superbos deprimit, impios interimit, peccatores ad inferos detrahit? Hostium octoginta quinque millia una nocte occidit. Atque ita qui Dei civitatem brevi se capturos iactabant, misere atque insperato vitam amiserunt; horaeque momento cum animabus suis in ca-

(1) IV. reg. XIX. Isai. XXXVII.

Ἀσσύριος τηνικαῦτα τὸν ὄλεθρον ἐκφυγὼν, ὅπως ἂν αἴσθησιν λάβοι τῆς τῆς βλασφημουμένης δυνάμεως, ὅπως ἂν αἰσχύνην περιβάλοιτο ὡς ἔνδυμα, καὶ ἀτιμίας πληρωθείη τὸ πρόσωπον, καὶ κατεγνωσμένος τῶν τῶν Νινευιτῶν καταλάβοι· ὕστερον παρὰ τῶν αὐτοῦ παίδων κατασφάττεται· ἀξίαν τιμωρίαν δοὺς, ὡς μετὰ βλασφημίας ἐκμανεὶς κατὰ τοῦ πεποιηκότος θεοῦ. Βασιλεὺς Ἰουδαίας ἦν ὁ Ἰωσαφάτ (1) πολλῶν καὶ διαφόρων ἐθνῶν συμφωνησάντων κατ' αὐτοῦ, ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτὸς μετὰ σπουδῆς ἡτοιμάσθη πρὸς ἀντιμάχησιν, συναθροίσας καὶ καθοπλίσας ὡς ἔπρεπε τὸν οἰκεῖον λαὸν, καὶ τὰ τῆς πολεμικῆς καθόσον ἦν δυνατὸν προδιαθέμενος ἄριστα· πλὴν οὔτε τῷ πλήθει τῶν πολεμούντων (a) ἐθάῤῥησεν, οὔτε τοῖς ὅπλοις, οὔτε τῇ κατὰ τὸν πόλεμον ἐμπειρίᾳ· ἀλλὰ εἰς μόνον τὸν κραταιὸν καὶ βοηθὸν καὶ παντοδύναμον θεὸν καταφυγών· καὶ διὰ νηστείας καὶ δακρύων ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ ὑπ' αὐτὸν ἅπας λαὸς ποιήσαντες εὐμενῆ, οὕτως ἦλθεν εἰς πόλεμον καὶ ἀντιπαράταξιν τῆς πολλαχόθεν συναχθείσης ἐκείνης στρατιᾶς· τί τὸ ἐντεῦθεν; ὁ μὲν βασιλεὺς Ἰωσαφὰτ ἐπί τινος ὑψηλοῦ καὶ μετεώρου τόπου συνάγεται· καὶ τὰ τῶν ὑπεναντίων στρατεύματα κατ' ἀλλήλων μετὰ ὁρμῆς φέρονται· καὶ Ἰδουμαῖοι μὲν ὑπὸ Μωαβιτῶν καὶ Ἀμμανιτῶν φονεύονται πρότερον· πάλιν δὲ μικρὸν ὕστερον ἄμφω ταῦτα τὰ γένη κατακτείνονται ὑπ' ἀλλήλων· καὶ ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος ἀπὸ

ptivitatem deciderunt. Rex vero assyrius vix tunc exitium vitavit; videlicet ut eius Numinis, quod blasphemiis laeserat, vim agnosceret; ut ignominia tamquam veste obmeretur, et facies eius pudore rubesceret; atque ita ab omnibus exsibilatus Niniven reverteretur. Postremo tamen a suis liberis interficitur, dignas crimine poenas luens, propterea quod blasphemias adversus Deum creatorem furiose eructaverat. Iudaeae rex Iosaphatus, multis diversisque populis adversus eum conspirantibus, ipse quoque necessitate coactus fuit ad parandam sedulo defensionem, populum suum conscribendo armisque instruendo, remque bellicam pro copia et viribus disponendo. Is tamen neque bellatorum numero confidebat, neque armis, neque peritia bellica; verum unice ad fortem et auxiliatorem et omnipotentem Deum confugiebat; ideoque ieiunans et lacrymans tum rex tum cunctus populus ei subiectus, postquam Deum sibi conciliarunt, ad bellum progress sunt, et collecticiae hostium multitudini occurrerunt. Quid inde? Iosaphatus rex excelso quodam in loco cum suis copiis constitit; Idumaei autem a Moabitis atque Ammanitis caedi coeperunt. Deinde similiter hi duo postremi populi inter se digladiati sunt atque occiderunt. Rex autem cum proprio exer-

(a) Codd. πολεμίων.

(1) II. paralip. XX.

περιωπῆς καὶ ὕψους τὴν παράταξιν ἔχων, ἔβλεπε μόνον τὰς τῶν πολεμίων σφαγάς, παντὸς τοῦ πλήθους τῶν ἀλλοφύλων ἐν ἡμέραις τρισὶν αἰχμαλωτισθέντος καὶ φονευθέντος· ὁ δὲ τῶν θαυμάτων θεὸς, ὁ πάντα μόνῳ τῷ βούλεσθαι οἰκονομῶν, καὶ τὴν τοσαύτην τροπαιουχίαν καὶ νίκην ἐπευδοκήσας, μιᾷ γλώττῃ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς στρατιᾶς ἁπάσης τὴν εὐχαριστίαν ἔλαβε καὶ τὸν ὕμνον· ἄνευ γὰρ πολεμικῆς συμμίξεως τὸ μέγα τοῦτο τρόπαιον ὁ βασιλεὺς ἔστησεν· ὥστε καὶ ὁ τόπος ἔνθα τὸ θαυμασιώτατον ἔργον πεπλήρωται, ἐκληρώσατο τὴν τῆς εὐλογίας ἐπωνυμίαν (1)· τοιαύτας ἀριστείας καὶ νίκας ἄνευ πολεμικῆς ποιοῦσιν οἱ βεβαίαν ἐλπίδα καὶ ἀκλινῆ πρὸς τὸν θεὸν ἔχοντες· ταύτας δὲ προξενεῖ βίος σεμνὸς καὶ θεάρεστος ἀγωγή· ὃν γὰρ εὐφραίνει τίς, καὶ ὑπ' αὐτοῦ πάντως φιλεῖται· ἔχει δὲ καὶ θάῤῥος πρὸς τὸν φιλοῦντα· ὁ δὲ οὐκ ἀποστρέφεται, οὐ δὲ λυπῶν ἀποπέμπει· εἴωθεν δὲ τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις συμβαίνειν· διὰ τοῦτο καὶ τῷ Ἰσραὴλ κατορθοῦντι μὲν τοὺς θείους νόμους, ὑπῆρχε τὸ κατορθώματα καὶ νίκας ποιεῖν· ἀθετοῦντι δὲ καὶ παραβαίνοντι τούτους, τὸ καταβάλλεσθαι· ὅτε μὲν γὰρ τὸν θεὸν ἐξεζήτει, τὰ τούτου σχοινίσματα καὶ τὰ ὅρια ἐπλατύνετο, κατάσχεσις τῶν ἀλλοτρίων ἐδίδοτο, τείχη κατεβάλλοντο ἐξαίφνης, πόλεις ἑτοίμως ἡλίσκοντο, συντάξεις τῶν ἐθνῶν συνεκόπτοντο, χάλαζα τινασσομένη μετὰ βιαίας ῥύμης τε καὶ ὁρμῆς τοὺς πολεμίους ἐξεφόβει καὶ συνετάρασσεν· ἥλιος ἵστατο τοῦ δρόμου καὶ τὴν ἡμέραν παρακατεῖχεν, εἰς παντελῆ ἐξολέθρευσιν καὶ ἀφανισμὸν τῶν ἐχθρῶν,

citu in sublimi specula se continens, caedis hostilis otiosus spectator erat; dum universa alienigenarum multitudo partim captivata fuit partim occisa. Tum auctori prodigiorum Deo, qui unica voluntatis vi omnia peragit, quique tantam victoriam triumphumque referendum curaverat, concordi regis universique exercitus voce gratiae persolutae sunt hymnusque dictus: nam sine ullo conflictu bellico tam insigne trophaeum rex constituit; ita ut locus etiam, in quo tam mirabile facinus patratum fuit eucharisticam quandam appellationem adsciverit. Haec egregia facta atque victoriae, absque etiam decertatione, contingunt illis, qui firmam indeficientemque in Deo spem fundaverunt. Hi sunt fructus vitae sanctae Deoque placentis. Quem enim quis delectat, ab eodem vicissim diligitur. Et ille quidem ab amante fidenter petit, hic petentem non respuit neque tristem dimittit. Contrariis contraria accidunt. Igitur Israëli, quamdiu divinae legi parebat, prosperitates victoriaeque obveniebant; peccanti autem, calamitas in promptu erat. Revera quotiescumque Deum pie colebat, ditio eius finesque protelabantur, hostes ei fiebant obnoxii, moenia subito prosternebantur, urbes raptim capiebantur, agmina adversaria concidebantur, grando violenter illapsa hostes exterrebat, sol restitabat diemque producebat, ut hostium internecioni conficiendae

(1) II. paralip. XX. 26: *vocaveruntque locum illum vallem benedictionis usque in praesentem diem.*

Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ στρατηγοῦντος· τριακοσίοις ἀνδράσι τοῖς κυνηδὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ λείψασιν καὶ οἷον μεθ' ἁρπαγῆς ἐκπιοῦσι τὸ ὕδωρ καὶ μετὰ τοῦ Γεδεὼν εὑρισκομένοις, καὶ τοσαύταις ὑδρίαις ὡς ἀγγείοις ὀστρακίνοις καὶ λαμπάσι καὶ σάλπιγξι, μυριάδες πολεμίων διεφθείροντο· δυνάμει τε μιᾶς χειρὸς ἐν ποδὶ ἀρότρου, ἑξακόσιοι ἔπιπτον· πάλιν δὲ τῇ τοῦ Σαμψὼν χειρὶ διὰ σιαγόνος καὶ παρειᾶς ὄνου, κατεκτείνοντο χίλιοι· ἀλλὰ τίς ἂν εἰπεῖν δυνηθείη τὰς εὐκολίας τῶν χρόνων ἐκείνων; τὰς εὐδοξίας, τὰς τῶν νοσημάτων καὶ θανάτων ἀποφυγὰς, τὰς ἐπαυξήσεις καὶ προσθήκας τῶν ἐνιαυτῶν εἰς παρέκτασιν τῆς ζωῆς; προδηλουμένῃ ἡλίου ἀναστροφῇ, καὶ πλείονι παρουσίᾳ φωτὸς μακροτέρων γινομένων τῶν ἡμερῶν· ἀνακοπὴν ποταμοῦ, πέτραν ὕδωρ ἐκβλύζουσαν ὡς καὶ λίμναν ποιεῖν· ὀρτυγομήτραν οὐρανόθεν καταπεμπομένην ὡς ὑετὸν, καὶ τὸν ἰσραηλιτικὸν λαὸν τρέφουσαν· ἐρυθρᾶς θαλάσσης διαίρεσιν, καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἄνευ κινδύνου διαπεραίωσιν, καὶ τὴν τῶν Αἰγυπτίων διωκόντων καταπόντωσιν· στύλου πυρὸς καὶ νεφέλης προκαθοδήγησιν· Αἰγύπτου πληγὰς καὶ μάστιγας· τὴν ἐξ ἀνθρώπων πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἐπίδοσιν καὶ διαδοχὴν μετὰ πλῆθος τοῦ γένους ὡς εἰς ἐξακοσίας χιλιάδας καὶ ἐπέκεινα προχωρῆσαι αὐτὴν ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ Ἰακώβ· καὶ ταῦτα μυρίαις περικυκλουμένου ἐπιβουλαῖς, ὡς κατὰ μέρος ἡ περὶ αὐτῶν ἱστορία δηλοῖ. Οὕτως αἱ παρὰ τοῦ θεοῦ εὐεργεσίαι εἰς τοὺς φυλάσσοντας τὰς αὐτοῦ ἐντολὰς νικῶσι καὶ λόγους καὶ φύσεως δύναμιν· ὥσπερ πάλιν οἱ ἐκτρεπόμενοι ἀπὸ τῶν δεσποτικῶν

sufficeret, duce Iesu Navi filio. Praeterea trecenti qui Gedeonem comitabantur viri, quique veluti praelibantes ac more catulorum raptim de flumine lambuerant, totidem lagenis cum lampadibus et tubis instructi multa hostium millia consumpserunt. Item sub una manu aratrique manubrio sexcenti ceciderunt. Rursusque Sampsonis manu asinique maxilla mille homines icti perierunt. Sed enim quis temporum illorum prosperitates narrare queat? quis celebria facta, morborum et mortium depulsiones, incrementaque annorum ad vitae propagationem concessa? manifestum solis regressum, ita ut diuturniore lucis praesentia longiores dies fierent? flumen suspensum, rupem aquas fundentem stagnumque gignentem; coturnices caelitus proiectas, imbrium ritu, ne israëlitica plebs victu careret; erythraeum mare divisum, Iudaeorum absque periculo transitum; Aegyptiorum persequentium naufragium; igneae columnae nubisque ducatum; Aegypti plagas; quinque et septuaginta hominum turbae incrementum tantum, ut in sexcenta animarum millia, atque etiam ultra, Iacobi stirps excreverit; quamquam innumeris adpetita insidiis, ut illorum historia singillatim demonstrat. Profecto Dei beneficia, erga illos qui legi eius obtemperant, vim facundiae naturaeque vincunt. E contrario ii qui herilibus Dei mandatis

θείων προστάξεων, καὶ καταφρονηταὶ τούτων γινόμενοι, μεγάλοις δεινοῖς περιέπιπτον· χολέραις δηλονότι καὶ τρώσεσιν ἰοβόλων ὄφεων σκορπίων τὲ καὶ ἀσπίδων· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σεισμῶν γῆς συγχώσεις καὶ δεσμοὺς ἀφίκτους ἐν ἀβύσσοις ὑπέμενον, καὶ ἐμπρησμοὺς ἀπὸ κεραυνῶν φλογώδεις καὶ ἐκτεφρώσεις δίκην κονιορτοῦ, τροπὰς ἐξ ἐχθρῶν, καὶ πτώσεις διαβεβοωμένας· ἔτι δὲ πόλεων ἐκπορθήσεις, τῶν οἰκείων ἀνδραποδισμοὺς καὶ ἀπαγωγὰς καὶ καταδουλώσεις, ἐμφυλίους μάχας τὲ καὶ σφαγάς· πρὸς τούτοις, ἀνομβρίαις κατεξηραίνοντο, καὶ ἀφορίαις καρπῶν, καὶ λιμοῖς κατετήκοντο· συνέθλιβον δὲ μᾶλλον αὐτοὺς καὶ ἀέρων φθοραὶ, ἐξ ὧν καὶ λοιμώδεις ἀποτίκτονται νόσοι καὶ συντριβαὶ σωμάτων, δαιμονίων καὶ πονηρῶν πνευμάτων διενοχλήσεις ἐπίεζον δεινῶς ἀποπνιγόντων τὲ καὶ στρεβλούντων· λέπραι καὶ καὶ ἀργίαι μελῶν, σπλάγχνων σήψεις καὶ διαβρώσεις, καὶ ὀδύναι μετὰ πολλῆς δριμύτητος πλήττουσαι, ὥσπερ ὁμοῦ συνδραμοῦσαι· ἀλλὰ τίς ἂν δυνηθείη ἀπαριθμεῖν τῶν καταφρονητῶν θεοῦ τὰς ποινάς τε καὶ τιμωρίας, καὶ τοὺς κατὰ καιρικὰς περιόδους ἀφανισμούς; τὰ δὲ μετὰ τὴν τοῦ παρόντος βίου τελευτὴν δικαιωτήρια ἐν τῷ μέλλοντι, κατὰ πολὺ τῶν εἰρημένων εἰσὶ λυπηρότερα· ὅσῳ καὶ τὸ διηνεκὲς καὶ μόνιμον καὶ ἄπαυστον ἔχουσι· τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ κάκιστον· ἐκείνοις γὰρ τοῖς αἰωνίοις κολαστηρίοις οἱ μὴ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ἐπιστρέφοντες παραπέμπονται· ἀνυπομόνητον τὴν αἰσχύνην κληρούμενοι· οἱ δέ γε πρὸς τὸν κύριον ἀποβλέποντες, καὶ τὰς ἑαυτῶν πράξεις καὶ τὰ διανοήματα ἔμπροσθεν τιθέντες αὐτοῦ, ἐν μὲν τῷ κόσμῳ καὶ τῷδε τῷ βίῳ ἔχουσι τὸ παρὰ πάντων ἐπαινεῖσθαι τὲ καὶ θαυμάζεσθαι, τὸ ἐν ταῖς εὐφημίαις μνήμην ἔχειν διὰ

cum contemptu repugnant, magnis suppliciis irretiuntur; rabidos scilicet venenatorum serpentium scorpiorum et aspidum morsus experiuntur; terrae hiatibus absorpti aeternis vinculis in profundo retinentur; fulminibus inflammantur foeni ritu ac cinerescunt; clades fugasque insignes ab hostibus perpetiuntur; urbes suas eversas vident, necessarios in servitutem abactos, bella civilia et interneciones. Insuper pluviarum penuria exarescunt, et agrorum sterilitate ac fame conficiuntur. Multo vero magis eisdem nocet pestilens aër, et malorum spirituum molestiae modo strangulantium modo aliter excruciantium; lepra paralysisque membrorum, viscerum putredines ac lacerationes, acutissimorum denique dolorum cumulus. Quamquam quis demum percenseat contemptorum Dei poenas atque supplicia et diversis temporibus exitia? Ceteroquin quae post huius vitae exitum supersunt ergastula, ea multo praedictis poenis molestiora scimus, quatenus nimirum perpetua sunt atque immotis claustris conclusa. Nam in ista demum aeternitate summum malum versatur. Atqui ad aeterna illuc ergastula, hi qui in praesente vita non resipiscunt, amandantur, intoleranda ignominia obruti. Contra ii qui ad Deum respiciunt suosque actus et cogitationes coram illo componunt, hoc quidem in orbe vitaque laudantur ab omnibus ac suspiciuntur, nemoque est qui de illis honorificam commemorationem non faciat; conscientia

παντὸς, τὸ κατὰ νοῦν εὐφροσύνην ἔχειν· καὶ ἡδονὴν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ὧν πράττουσι, καὶ ἐκ τῆς ἐλπίδος τῶν ἀμοιβῶν· αὐτὰ δὲ τὰ ὑπερκόσμια καὶ αἰώνια ἔπαθλα ποία γλῶσσα ἰσχύσει διηγήσασθαι; ποῖος ὀφθαλμὸς ἐθεάσατο; ποῖον οὖς ἤκουσεν; ἐπὶ τίνος ἀνθρώπου καρδίαν ἀνέβη; ἀκατάληπτός ἐστιν ἀνθρώπῳ παντὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν ἡ εὐπρεπισθεῖσα ἀπόλαυσις τοῖς ἐξ ὅλης ψυχῆς τὸν θεὸν ἀγαπήσασι, καὶ ἡ λαμπρότης, καὶ ἡ ἀγαλλίασις καὶ ἡ δόξα· ὁ τοίνυν τοσαύτην εὐδοξίαν καὶ εὔκλειαν, καὶ τοσούτων ἀγαθῶν πλῆθος ἀποδιώκων διὰ ματαίαν ἐπιθυμίαν καὶ ὄρεξιν, τὴν δὲ διπλῆν ἀδοξίαν καὶ ἀτιμίαν μετὰ τῶν ἀνυποίστων ὀδυνηρῶν ἐκείνων ἀντιλαμβάνων, πόσης ἀλογίας καὶ ἀφροσύνης κρίνεται ἄξιος;

ιγ'. Καίτοι γε πλεῖον εὑρήσει τις ἐν τῷ παρόντι βίῳ τὸ ἀνήδονον, τοῦ νομιζομένου ἡδέος, ὅταν ὁ νοῦς ἀπὸ τῆς παθῶν ἀχλύος καθαρεύσῃ πόσως (a), καὶ γνωρίσῃ ἑαυτὸν ἐν τοῖς ῥυπάσμασιν καὶ μολυσμοῖς κατακυλιόμενον τῆς ἐμπαθοῦς ἀσελγείας, καὶ παρὰ τῶν πλειόνων εἰς παροιμίαν τὸ, ὗς ἐν βορβόρῳ, περισυρόμενον καὶ καταγελώμενον· γινώσκομεν δὲ τὸν κεκρατημένον ἐν τοῖς τοιούτοις ὑποπτεύοντα προχείρως ἑτέρους μὴ τοιούτους αὐτοῦ, καὶ οὕτω τὴν κακὴν ταύτην ὑποψίαν αὐξάνοντα· ποτὲ μὲν ἐξαπατώμενον ἐξ ἀπονοίας ἀλογίστου καὶ ἄφρονος, ποτὲ δὲ καὶ ἐκ ψευδῶν λόγων ἐξ ὑπονοίας τινῶν βασκά-

denique recte factorum speque mercedis animum erectum laetumque gerunt. Nam caelestia quidem supermundialia praemia quaenam lingua eloquetur? quis oculus vidit? quaenam auris audivit, vel in cuiusnam hominis cor ascenderunt? Incomprehensibilis est cuivis homini, propter suam magnitudinem, parata illis beatitudo, splendor, gaudium, et gloria, qui Deum toto ex animo diligunt. Siquis ergo tantam dignitatem excelsitatemque, tantamque bonorum copiam propter insanas quasdam cupiditates desideriaque abiicit; vicissimque gravissimam ignominiam et dedecus cum intolerandis doloribus sibi deligit; nonne hic summam suam stultitiam dementiamque demonstrat?

XIII. Quin adeo vitae quoque huius multo abundantiorem tristitiam quam suavitatem agnoscere licebit, siquando animus paulisper perturbationum caliginem absterserit, seque in sterquilinio sordibusque versantem agnoverit luxuriae intemperantis, derisumque et expositum illi vulgi proverbio, sus in coeno. Sane novimus facile accidere ut qui huiusmodi illecebris deditus fuerit, de aliis quoque qui aliter vivunt iniuriose suspicetur; atque ita malam existimationem propagari: et modo quidem reapse hominem fragilitate propria vitiosoque animo labi; modo tamen falsis etiam rumoribus immerito traduci. Nihil enim tantopere viam calum- Rex caveat a mala fama.

(a) Ita cod.

νων περισυρέντα· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀνοίγει τὴν παρείσδυσιν τῆς συκοφαντίας, ὡς ἡ τῆς συνειδήσεως ἐπὶ τοῖς κακοῖς προκατάγνωσις· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς, αὐτοκράτωρ τῶν ἀλογίστων ὁρμῶν, τὴν κεφαλὴν ἔχει ἐστηριγμένην ἐν οὐρανῷ· καὶ τὸ ὑψηλὸν τῆς ἑαυτοῦ τιμῆς καὶ ἀξίας καὶ λαμπρότητος βλέπων, παντὸς ψευδῆ καὶ μάταια λέγοντος, οὐδαμῶς ἐπιστρέφεται· πάσης φλυαρίας οὐδόλως ἀκούει, μηδὲν ἐπίψογον γινώσκων εἰς ἑαυτόν· ὥσπερ γὰρ ὁ τὰ τῆς ὕβρεως ἔργα πράττων, ἀφ' ἑαυτοῦ ἔχει τὸ ἄτιμον, οὕτως ὁ τὰ ἐπαίνου ἄξια ποιῶν, οἴκοθεν ἐστὶ τιμιώτατος, κἂν μυρίοι ματαίως ἐξυβρίζωσι κατ' αὐτοῦ· εἰ μὲν τὸ ἔργον καταγνώσεως ἐστὶν ἄξιον, ἐπιμελητέον πάσῃ σπουδῇ διορθώσασθαι τοῦτο· πολλῷ μᾶλλον παρ' ὃ Αἰγύπτιοι, καθ' οὓς εἶχον ἀπὸ συνηθείας ποιεῖν καθαρμοὺς τῶν ψυχῶν (1)· εἰ δ' οὖν ἀλλ', ὁ φλυαρῶν ὡς μαινόμενος ἄξιος παραβλέπεσθαι· ἀρχαία καὶ νουνεχὴς ἐστὶ τοῦτο νομοθεσία· οὐδὲν γὰρ βλάψειεν ὁ ἐν παραβύστῳ καὶ γωνίᾳ ὑβρίζων τὸν ὑπὸ πάντων ὡς ἀφ' ἑνὸς στόματος ἐπαινούμενον· εἰ δ' ἴσως καὶ λύπη τίς τὴν ἀπὸ τοῦ ὑβρίζοντος λοιδορίαν ἐγέννησε, ἄξιον ἐκκόψαι τὴν ῥίζαν· καὶ πᾶς τις ἂν ἴδοι ταχέως συναπομαραινόμενον καὶ τὸ βλάστημα· ὅμοιον γὰρ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐποίησε Φίλιππος· ἐπεὶ γὰρ ὁ Παρμενίων κατήγορος ἐγένετο πρὸς αὐτὸν ὡς ὁ Νικάνωρ ἐξύβρισε κατ' αὐτοῦ, ἀκριβῶς ὁ Φίλιππος ἀνεψηλάφησε τὴν αἰτίαν· καὶ τὸν τοῦ Νικάνορος ἀπὸ λιμοῦ ἔνδειαν καὶ στέρησιν εὑρηκὼς, εὔπορον καὶ πλούσιον τὸν δυσφημοῦντα ἀπέδειξεν· ὁ δὲ ἐκ τοτε

niac sternit, quam praeiudicata vitiorum conscientia. Verum ille rex, qui vanas cupiditates freno coërcet, caput suum constanter in caelum usque sublatum tenet, suaeque dignitatis et gloriae celsitudinem splendoremque contemplans, mendacem quemvis sermunculum flocci facit, nullis scurrilium hominum nugis aurem praebet, quia nihil in se reprehensione dignum agnoscit. Sicuti enim ille qui vituperanda opera exercet, ex semet ipso ignominiam haurit; ita qui laudabiliter vivit, iam ipse per se honoratissimus est, etiamsi eum sexcenti stultis maledictis oppugnent. Quod si forte actus aliquis damnabilis fuerit, is sedulo corrigendus est; multoque impensius quam Aegyptii solebant, apud quos animarum purgationes in more positae erant. Sin aliter res sit, maledicum quidem ceu furiosum aliquem despiciendum esse, vetus sapiensque lex monet. Nam qui clam atque in angulis maledicit, nihil ei nocebit qui ab omnibus uno ore laudatur. Quod si forte dolor aliquis maledici linguam acuit; sane expedit rei radicem exscindere; quo facto germen quoque exarescere nemo non videbit. Sic enim se gessit Philippus rex. Nam cum Parmenio apud eum accusaret Nicanorem regi maledicere solitum, Philippus rei causam accurate vestigavit; quumque comperisset Nicanorem egestate ac fame premi, lautas divitias in maledicum contulit; qui deinde laudandi extollendique be-

(1) Num intelligendum est animarum iudicium quod nobis passim papyri exhibent? (Corpora quidem Aegyptios saepissime purgare solitos, ait Diodorus I. 8.) De animae purgationibus legendus est Porphyrius in sententiis, tum etiam in epistula ad Marcellam a me Mediolani edita.

οὐκ ἐπαύετο τὸν εὐεργέτην ἀποσεμνύνων καὶ ἐκθειάζων· μαθόντα δὲ τοῦτο τὸν βασιλέα, κήρυκα πέμψαι καὶ διαφημίσαι καὶ δῆλον ποιῆσαι πρὸς ἅπαντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν, ὅτι οἱ ἄρχοντες εἰσὶν αἴτιοι ἑαυτοῖς καὶ τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν λοιδοριῶν (1)· εὐποιήσας γὰρ τὸν Νικάνωρα, ἐνδεῶς ἔχοντα ὡς εἴρηται καὶ λιμώττοντα, καὶ διὰ τοῦτο δυσφημοῦντα, θερμότατον ἐπαινετὴν μετὰ τοῦτο πεποίηκεν ἑαυτοῦ· εἰ δ' ἴσως πονηρὸν ἐστὶ τὸ διαγγελλόμενον, ἄξιον ἐξακριβοῦσθαι καὶ διερευνᾷν αὐτὸ μάλιστα· καὶ φανεροῦ τοῦ τολμήματος γινομένου, σωφρονίζειν μετὰ χρηστότητος καὶ οὐκ ἔξω τοῦ πρέποντος ὅρου τὸν πλημμελήσαντα· ἐπεὶ τοῦτο κόσμος ἐστὶ διαφερόντως πρέπων τῷ βασιλεῖ· πολλοὶ δὲ πεπόνθασιν ἄδικα παρὰ τῶν ὑποβαλλόντων ῥᾳδιουργίας καὶ δολιότητας, τῇ τοῦ ψεύδους ἐπικαλύψει ἀπατωμένου τοῦ κρίνοντος· ὥσπερ οἱ μὴ τῇ βασάνῳ καὶ τῇ λυδίᾳ λίθῳ τὰ ὑπὸ τῆς τοῦ χαλκοῦ βαφῆς παρατρίβοντες κατασοφίζονται πολλάκις, καὶ τὴν νενοθευμένην ὕλην φαντάζονται ὡς χρυσόν· τινὲς δὲ καὶ οὐδαμινὴν ὕελον ὑπολαμβάνουσι λίθον τιμίαν καὶ καθαράν· τοῦ νόθου καὶ ἐξωτερικοῦ χρώματος τὴν ὁρατὴν συγχέοντος δύναμιν, ἢ μὴ πεπειραμένην, ἢ μὴ περιεργασαμένην, ἢ καὶ ἀσθενεστέραν ἴσως ὑπό τινος πάθους γεγενημένην· οὕτω δὴ καὶ ψεῦδος κατασκευασθὲν μετὰ μηχανῆς, συγχέει τὸν λογισμὸν, ἢ δι' ἀπειρίαν, ἢ δι ἀμέλειαν τὴν ἀκριβῆ ἐξέτασιν παραιτούμενον, ἢ τεταραγμένον ὑπὸ θυμοῦ καὶ ὀργῆς, διὰ μέγιστον ἔγκλημα· εἰ δὲ τὸ κατηγορούμενον ἐστὶν ἐν ὑποψίᾳ καὶ ἄλλοτέ ποτε τὸ τοιοῦ-

nefactoris sui nullum finem faciebat: qua re cognita rex, per praeconem edici publice in ditione sua iussit; nimirum principes tum laudum tum etiam maledictorum sibimet auctores fieri. Namque Nicanorem egenum atque famelicum beneficiis cumulans ex obtrectatore ferventissimum laudatorem sui effecerat. Quod si forte improbum aliquid ad regis aures deveniat, par est de illo diligentiorem quaestionem institui; reque comperta, peccantem corrigere oportet non inclementer, ut ne poena meritum excedat. Id enim vel maxime regem decet. Multi enim iniuriam patiuntur ab accusantium fraudibus et commentis, dum mendaciorum obtentu iudex decipitur: veluti ii qui neque explorando neque lydio lapide colorem aeneo metallo deterunt, falluntur saepe atque adulterinam materiam instar auri reputant: nonnulli etiam vilissimum vitrum gemmae nitidae pretiosaeque loco habent: quia spurius videlicet fucatusque color visum perturbat, vel inexpertum fortasse vel incuriosum vel etiam infirmitate aliqua laborantem. Similer mendacium dolose obiectum, perturbat iudicis mentem, vel quia is imperitus est, vel quia socorditer vestigationem omittit, vel quia denique ira commotus est ob delati criminis atrocitatem. Quod si ille, qui reus peragitur, iamdiu suspectus

(1) Lege Plutarchum apophth. ed. Reisk. tom. VI. p. 676, qui tamen accusatorem dicit *Smicythum*, non *Parmenionem*.

τον πρόσωπον ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἔφθασε κατηγορηθῆναι, ἢ καὶ ὁ κατήγορος εὐνοίας καὶ ἀληθείας κέκτηται δόξαν, πολὺς ἐστὶν ἐντεῦθεν ὁ κίνδυνος· ἀλλὰ τούτων ἁπάντων ὁμοῦ συνελθόντων καὶ μὴ δυνηθέντων παρασαλεῦσαι τῆς ὀρθῆς κρίσεως τὸν κριτὴν, κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γίνεται φανερὸν καὶ θαυμάζεται τῆς τούτου φρονήσεως τὸ στερεὸν καὶ ἑδραῖον καὶ κατωχυρωμένον καὶ βεβηκὸς καὶ κατὰ ἀλήθειαν ἀνδρικὸν καὶ γενναῖον.

ιδ'. Ταῦτα ὁ μετὰ πολλῆς εὐνοίας συντεθειμένος παρ' ἐμοῦ λόγος οὗτος ὁ πενιχρὸς, ὥσπερ ἄλλο τι χρέος, προσφέρει τῷ βασιλεῖ· πίστιν ἐντεῦθεν διδοὺς καὶ πληροφορίαν τῆς ἡμετέρας ἀκραιφνοῦς καὶ καθαρᾶς μετὰ προαιρέσεως δουλείας τε καὶ ὑποταγῆς· καὶ ὁ βασιλεὺς ἡδέως καὶ ἱλαρῶς καὶ εὐμενῶς αὐτὸν προσδεξάμενος, τὰ κρείττονα δὲ καὶ πλείονα παρὰ τῶν ἐλλογιμωτέρων καὶ σοφωτέρων ἀπαιτήσας, δίκαιον ἀπαραίτητον ἔχει ἐνθεῖναι καὶ φυλάξαι αὐτὰ ἐν τῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς, καὶ κατέχειν καὶ συντηρεῖν ἄσυλα καὶ ἀμετακίνητα, ἀσφαλῶς καὶ καλῶς συγκλείσας καὶ ἁρμοσάμενος τὰς θύρας αὐτῆς, καὶ κλείθροις καὶ μοχλοῖς ἰσχυροῖς στηρίξας μετ' ἀσφαλείας, καὶ φύλακας ἀμυστάκτους τε καὶ ἀγρύπνους ἐπιστήσας αὐτοῖς· καὶ οὕτω λοιπὸν θησαυρίσας πλοῦτον βασιλικῆς μεγαλειότητος ἄξιον, καὶ μεγαλοπρεπῶς καὶ αὐτοκρατορικῶς ἀπολαύων αὐτοῦ, ὀφείλει μεταδιδόναι φιλοτίμως καὶ δαψιλῶς πᾶσιν τοῖς ἀρχομένοις· ἵν' οὕτως αὐξάνωσι τὰ καλὰ καὶ πληθύνωνται, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον διαδόσιμα γίνωνται· πάντως εἰς παράδειγμα καὶ ἀρχέτυπον βλεπόντων τὸν βα-

fuerit, atque alias etiam de re simili accusatus; vel si accusator benivolus veraxque creditur; tunc sane negotium periculosius est. Nihilominus si horum omnium concursu iudex a sententia recta inflexus non fuerit; tunc enimvero palam fiet ac celebrabitur mentis eius sapientia atque constantia summis viribus fulta, veritatisque studium generosum et viro dignum.

Conclusio. XIIII. Hanc ego pauperculam orationem cum multa animi benivolentia compositam, instar debiti tributi, regi offero; ut fidele testimonium sit sincerae meae puraeque volente animo devotionis ac servitutis. Quam ubi rex libenter laeto vultu benivoloque animo exceperit; tum alia meliora et plura ab eruditioribus prudentioribusque exquisiverit; facere non poterit, quin ea reponat in animi arca atque custodiat, atque ab omni direptione protegat, claustris eius egregie obseratis, seris validisque vectibus ad cautelam adhibitis, vigilibus denique custodibus iuxta positis. Atque ita omne opum genus regia magnitudine dignum congerens, eoque splendide et regaliter utens, partes eius liberaliter atque copiose in subiectos populos effundet; ut sic bona magno numero proveniant, vicissimque et ex ordine propagentur: dum omnes scilicet ad sic exornatum regem, tamquam ad exemplar archetypumque, respectant; ad regem, inquam, qui factis verbisque demonstret, summam se verissimamque tum praesentis temporis

σιλέα οὕτω κεκοσμημένον, καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ παριστῶντα καὶ δεικνύοντα ἑαυτὸν εὑράμενον τὴν κρατίστην καὶ ἀληθεστάτην εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν ἀποκειμένην ἀπὸ ταύτης ἀτελεύτητον καὶ αἰώνιαν μακαριότητα.

felicitatem esse adeptum; tum etiam illam, quae nos deinde manet, perennem sine fine beatitudinem.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΛΕΜΜΥΔΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΟΣ ΕΠΕΣΤΑΛΗ ΤΩΙ ΒΑΣΙΛΕΙ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΚΛΗΘΕΙΣ ΑΝΔΡΙΑΣ.

α'. Νόμος ἀρχῆθεν συμβαίνων τοῖς πράγμασι, τοὺς ὑπηκόους εἰσφέρειν τῷ βασιλεῖ· καὶ τοῦτο σφίσιν αὐτοῖς τὰ μάλιστα συντελεῖ· καὶ οὐ μὴν ἄλλως ἐκτελοῖντο τὰ δέοντα· τῷ μὲν γὰρ ἡ τῶν ὅλων ἐπιτροπὴ, τούτῳ δὴ καὶ ἡ πρόνοια· τὸ δὲ μηκέτι ἴδιον ἔχοντα τῶν ἰδιωτῶν ἐπείπερ ἐξῄρηται, χρεὼν ἔχειν ἐκ τῶν κοινῶν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ, καὶ τὰ πάντων οἰκειοῦσθαι μετὰ τῶν πάντων· καὶ οὕτω τοὺς ἰδίους παρασκευάζειν ἀσφαλῶς κεκτῆσθαι τὰ ἴδια, τῷ συνδιδόναι καὶ συναρήγειν ἀλλήλοις, καὶ τὸ συμφυὲς ἐκ παντὸς τρόπου τηρεῖν ὡς ἐν ὁλομελείᾳ, καὶ ἀδιάσπαστοι· οὕτω δὴ καὶ ζῴου σῶμα δυσκαταγώνιστον, πάντων μελῶν καὶ μερῶν, ἀκραιφνῆ συνεισαγόντων (a) τὰ σφῶν αὐτῶν ἐνεργήματα· τῷ τοι καὶ βασιλεὺς κεφαλὴ τῶν ὑπηκόων ἢ νοῦς καθεστὼς, ἔχοι ἂν δικαίως ἀπαιτεῖν ἐξ ἁπάντων καταλλήλους τὰς εἰσφοράς· καὶ τοῦτο δρᾷν εἰς συντήρησιν τῆς ὁλότητος· τοὺς μὲν οὖν περὶ τὰς ὕλας ἠσχολημένους, εὖ ἂν ἔχοι προσήκουσαν τῶν ἐργασιῶν εἰσπράττεσθαι τὴν ἀπόμοιραν· ἢ μὴν ἀνταλλαττομένους καὶ καθαρμόζοντας πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ ὑπερέχοντος· τοὺς δὲ περὶ λόγον ἐσπουδακότας καὶ τὴν ἀλήθειαν, τὸν ἀληθῆ λόγον εἰσφέρειν, φόρου παντὸς ἑτέρου λυσιτελέστερον, ὅσῳ καὶ τὸ σπούδασμα τῶν ἄλλων ἁπλῶς ὑπερέκεινα· τοιγαροῦν εἰ πάντων ἀνθρώπων ὑπερτερεῖ βασιλεὺς, ἡ φιλοσοφία δὲ πασῶν ἐπιστημῶν ὁμοῦ καὶ τεχνῶν, τί ἂν εἴη φιλοσοφίας δώρου τῷ βασιλεῖ πρεπωδέστερον; εἴ γε τὰ ὑπερέχοντα τοῖς ὑπερέχουσι, καὶ αἱ ἀπαρχαὶ τοῖς ἐξάρχουσι· βασιλεία μὲν οὖν εἰκονίζει κράτος θεοῦ, φιλοσοφία δὲ σοφίαν καὶ πρόνοιαν θεοῦ· ἄσοφον δὲ κράτος καὶ προνοίας ἄνευ, πόῤῥω θεοῦ· διὸ τὰ τῆς φιλοσοφίας νοήματά τε καὶ πράγματα τῷ βασιλεῖ καθέστηκεν οἰκειότερα.

(a) Cod. συνεισάγων.

β΄. Πρῶτον μὲν οὖν εἴ γε συνεπτυγμένος ὅρος τοὔνομα, τοῦτ᾽ εὔλογον ἀναπτύξαι, κἀντεῦθεν δῆλον θέσθαι τί βασιλεύς· ἔστι τοίνυν βασιλεὺς βάσις λαοῦ· τὸ γὰρ ἀσινὲς οὐ κατ᾽ ἄνθρωπον πρὸς τὸ δεῖσθαι προσθήκης τε καὶ τροπῆς· ἡ δέ γε βάσις στερροτάτη πέφυκεν εἶναι τῶν ἐπ᾽ αὐτῆς, μὴ κατειρωνευομένην μηδ᾽ ἀντιπεφρασμένην τὴν κλῆσιν φέρουσα· πῶς οὖν τις ἐπιθυμίαις ἐκτόποις ἢ θυμοῖς ἀλόγοις περικλονούμενος, βάσις ἂν εἴη λαοῦ; μενοῦνγε τάραχος περιτροπή· κἀπειδὴ καὶ σκοπὸς, ὑπόδειγμα πονηρὸν τοῦ ἄρχεσθαι λαχόντος πρὸς τὴν ἐξομοίωσιν ἐπισπεύδοντος, χρὴ λοιπὸν τὸν βασιλέα προβασιλεύειν τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ οὕτω δὴ τῶν περὶ αὐτόν τε καὶ τῶν ἐκτός· τὸν δέ γε μιᾶς οἰκίας οὐκ ἰσχύσαντα τῆς ἔνδον κατακρατεῖν, πολλοῦ ἂν δέοι πολλῶν ἀναγορεύεσθαι πόλεων ἀψευδῶς αὐτοκράτορα· τὸ μὲν οὖν ἀνδραποδῶδες καὶ λίχνον περὶ τὰς αἰσχίστας τῶν ἡδονῶν, ὅσης ὑπεροψίας ἄξιον, ὅσων ἀποσκορακισμῶν, πρὸς τοσαύτης δεσποτείας, πρὸς τηλικαύτης τιμῆς; τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐγκαλύψαιτο, καὶ μόνον διανοησάμενος, βασιλικῆς σεμνότητος καὶ θειότητος ὄλισθον εἰς αἴσχρότατα; τούτων δὴ πασχόντων, οἱ πρὸς τῆς Κίρκης ἠλόγωνται τὸ πάθος τὸ ἀτιμότατον, οἱ κάπροι καὶ κύνες ἐξ ἀνθρώπων γεγένηνται· τὸ μὲν ὡς τῷ βορβόρῳ τῆς ἡδυπαθείας ἐγκαλινδούμενοι, τὸ δ᾽ ὡς λυσσῶντες τῷ ἔρωτι· βασιλεῖ δ᾽ ἂν ἐπιπρεπὲς, ἑρμαϊκὸν μῶλυ, φάρμακον λογικὸν, πρὸς τὰς τῆς ἡδονῆς γοητείας ἀντιπαθές· ἤδη δὲ καὶ ξίφος ἀμφίστομον, ὀξεῖα τομὴ διακρίσεως, διαιροῦσα τὸ κρεῖττον εὐθὺς ἐκ τοῦ χείρονος· καὶ τὸ μὲν αἱρουμένη καὶ συνιστῶσα, τοῦ δὲ κατατρέχουσα· τούτοις γὰρ καὶ τὸν Λαερτίου φασὶ, μὴ μόνον αὐτὸν διατετηρῆσθαι ταῖς τῆς Κίρκης μαγγανείαις ἀνάλωτον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑαλωκότας τῶν ἑταίρων ἐπανασώσασθαι· οὕτω καὶ βασιλέα χρὴ μὴ μόνον αὐτὸν ἀδούλωτον διαπεφυλάχθαι ταῖς ἡδοναῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεδουλωμένους ἐλευθεροῦν καὶ λόγῳ καὶ ὑποδείγματι, καὶ παιάνων ἱερῶν ἐπαΐειν διαπαντός· ἀνέβης εἰς ὕψος σωφροσύνης αἰχμαλωσίαν τῷ ἀγαθῷ αἰχμαλωτεύσας· ἐπεί τοι γε μέγα πένθος τοῖς γε νοῦν ἔχουσι περιορᾶσθαι βασιλεῖ τὴν αὐτὴν κληρουχίαν αἰχμάλωτον· εἰ δέ τοι καὶ αὐτὸς πάθοι τοιοῦτον, ποίαν οὐχ ὑπερβαίνει βαρυαλγῆ συμφοράν; ἢ ποῖον οὗτος τὸ γενναῖον ἐνδείξαιτο πρὸς ἀντίπαλον καὶ ἀνδρικὸν, ὁ μὴ πρὸς ἐπανάστασιν ἄτερ δοράτων ἄτερ ξιφῶν ὠκὺ παυομένην ἀνθεστηκώς; ἀλλὰ μαλακιζόμενός τε καὶ θηλυνόμενος, καὶ αὐθαιρέτοις ἐμπαιγμοῖς προδιδόμενος; κἂν μή τις ὁρῴη, τὴν ἀλήθειαν οὐ διαφυγγάνει καὶ τὴν συνείδησιν· καὶ πρό γε τούτων, τὸ τηλέσκοπον ὄμμα καὶ πανδερκὲς, τὸ τὰ λαθρηδὸν τολμώμενα, καὶ κατοπτεῦον ἀκριβῶς οὐδ᾽ ὅσον εἰπεῖν, καὶ τὰ τῆς αἰσχύνης ἐναντίον αὐτοῦ τελούμενα μυσαττόμενον· ὅπου γε καὶ ἀνθρώποις οὐκ ἄδηλα τὰ πολλὰ, καὶ καταμωκῶνται καὶ διακωμῳδοῦσι καὶ ἐκθειάζουσι, καὶ εἰς αἰωνίζησαν μνήμην τὴν περὶ τὰ καλὰ σπουδὴν αὐτῶν παραπέμπουσιν· βασι-

λεὺς Ἑλλήνων Ἀλέξανδρος ἡττηθέντος Δαρείου καὶ τῶν ἐκείνου θυγατέρων προσηγμένων αὐτῷ γέρας ἀπόλεκτον διὰ κάλλους ὑπεροχὴν οὐ κατεδέξατο ταύταις (a) δὴ προσιδεῖν· αἰσχρὸν εἶναι φάμενος ἄνδρας νικήσαντας ὑπὸ γυναικῶν ἡττηθῆναι· τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ Κῦρος πρώην, ὁ Περσῶν αὐτοκράτωρ καὶ Μήδων· ἐπεὶ γὰρ Ἀσσυρίους καὶ τοὺς ἐκείνων συμμάχους κατεδορατώσατο, καὶ ἡ Πάνθεια τῶν Σουσίων ἡ βασιλὶς πάντων αὐτῷ λαφύρων ἐξῄρητο παρὰ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἦν διαβεβοημένη τὸ εἶδος ὡς ἀπαράμιλλος τῆς Ἀσίας ἁπανταχῆ, πολλῆς μὲν αὐτὴν ἐπιμελείας ἠξίωσεν, ἑωρακέναι δ᾽ ὅλως οὐχ ἡρετίσατο· φύλακας σωφροσύνης, οὐκ ἐπιβούλους, κρίνας εἶναι τοὺς βασιλεῖς, διά τε τὸ τῆς ἀξίας θεοειδὲς, καὶ ὅτι σωφροσύνη καὶ ἀνδρείας καὶ φρονήσεως συνοχή· τὸ γὰρ ἐκδεδόσθαι πρὸς ἔρωτας καὶ πρὸς γυναῖκας κεχηνέναι, καὶ ὡς διὰ φορβειᾶς ἕλκεσθαι πρὸς τὰ αἴσχιστα, καὶ δειλοὺς καὶ ἄφρονας ἀπεργάζεται· κἂν ὁ οὕτως ἔχων σφριγῴη τὸ σῶμα, ψοφοδεὴς καὶ παντὸς καχεκτοῦντος ἀλλοιώτερον διακείμενος, ἐπειδὴ τὸν τόνον τῆς ψυχῆς παραλέλυται· καὶ εἴ τις ἂν τὴν τῶν θρυλλουμένων ἡγεμονιῶν σκοποίη κατάλυσιν, ὑπὸ τῆς συνούσης αὐταῖς εὑρήσει λαγνείας ἐξειργασμένην· αὐτίκα γὰρ ὁ ἀσσύριος Σαρδανάπαλος πόθεν εὕρατο τὴν πυρὰν, καὶ εἰς τὸν μῆδον Ἀρσάκην τὴν δυναστείαν ἀπετινάξατο; καὶ ταῦτα πόσῳ πλούτῳ βρίθων; πόσον ἐπαγόμενος στράτευμα; πάντως ἐκ τοῦ ἐκκεκαῦσθαι ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ πάντας ἐκ τῆς οἰκείας θηλύτητος, ἣ καὶ τὸν στρατὸν ἐξηνδρισε· παθούσης γὰρ κατάκρως τῆς κεφαλῆς, τὸ συνημμένον σῶμα τίς μηχανὴ μὴ παθῇ; ἕως μὲν οὖν σωφροσύνῃ καθώπλιστο, κραταιὸς ἦν, ἀπρόβλητος ἦν, πάντες αὐτὸν ἐδεδίεισαν, πάντες αὐτὸν ἐπεφρίκεσαν· ἀφ᾽ οὗ δὲ ταύτην ἀπεσκευάσατο, καὶ ταῖς ἡδοναῖς ἀνέπεσεν καὶ ὑπτίασεν, ἔδει τίνος ἑξῆς ὥστε καὶ καταπατεῖσθαι λοιπόν; ἢ Βελεσύος χρησμολογοῦντος καὶ τοῦ λακτίζοντος; ὁ δ᾽ Ἀστυάγης Δαρεῖος ὁπόσος ἦν, ὃς τὴν Βαβυλωνίων ὡς ἐν ἀθυρμίῳ τινὶ καὶ παιδιᾷ σύμπασαν ἐξελάπαξε; πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτος καὶ βασιλείας ἀπεστέρητο καὶ ζωῆς διὰ τὴν ἐπισαχθεῖσαν ἀσέλγειαν, τὸν πέρσην Κῦρον οὐχ ὑπομείνας τὸν σώφρονα· τί δὲ καθεῖλε τὸν Ἀρτάμη Δαρεῖον, καὶ πᾶσαν Περσῶν κατέλυσε τὴν ἀρχήν; οὐχ ἡ περὶ τὰς φαύλας ὀρέξεις ῥοπὴ καὶ τὸ ἀκρατές; καὶ ἵνα τῶν πόῤῥω διὰ τὸ πλῆθος ἀφέμενοι, τῶν ἐγγυτάτω μνησθείημεν, τί τὸ ἡμέτερον ἀνάκτορον παρεστήσατο, τὴν ἁπασῶν τῶν πόλεων κρατιστεύουσαν, καὶ τῶν ἀῤῥήτων δεινῶν τὴν οἰκουμένην ἀνέπλησεν; ἆρ᾽ οὐχ ἡ τῶν προμάχων ἐπίῤῥητος βιοτή; τὸ ἀξιοζήλωτον σπούδασμα, καὶ τὸ ἐντεῦθεν διακεχαυνῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἔνστασιν; οὐδὲ γὰρ ἕτερον οὐδὲν ἄνδρας εἰς γυναῖκας ἀμείβειν οἶδεν, ὡς ἡ πρὸς αὐτὰς ἐμπαθὴς σχέσις καὶ ἐμμανής· οὐδὲν ἕτερον δυσαλέας ζωῆς καὶ μαχλοσύνης καὶ

(a) Ita cod.

σῶμα σαθροῖ καὶ ψυχήν· σωφροσύνη ῥώννυσι σῶμα, σωφροσύνη κραταιοῖ τὴν ψυχήν· ἀκολασία δὲ καὶ ἄμφω διαλυμαίνεται· κἂν ὑγειά τις ἐξ ἡδονῆς τῷ καταβλακευμένῳ, κἂν εὐσαρκία νομίζοιτο, τῶν Ἀδώνιδος κήπων οὐδέν τι διενηνόχατον, οἵπερ ἐπ' ὀστράκων τεθηλότες, πλέον τὸν γέλων συνιστῶσι τοῖς ἐνορῶσιν, ἢ τὸ τεθηλὸς ἑαυτοῖς· οἷα δὲ τῶν τῆς Κύπριδος τὰ σπουδάσματα, τοῖα καὶ τὰ τῆς εὐεξίας αὐτοῖς· ὀνείρων ἀποσκιάσματα· τὸ τῆς ζωῆς γὰρ κεφάλαιον τῆς ἀνθρωπίνης διέφθορεν, ὁ τῆς ἀνδρείας θέμεθλος ἀνατέτραπται, φρόνησις εἰς τὸ μηδὲν εἰδέναι, μηδ' ὡς οὐκ ἴσασι, περιέστηκε· τὰ δὲ τῆς εὐκληρίας, ὕλη μόνη, τεχνίτου λείποντος, εἰκῇ φερομένη, καὶ ἀποτελοῦσα τὸ καθὼς ἔτυχε· διὰ ταῦτα τῶν ἀναγκαιοτάτων τῷ βασιλεῖ, βασιλεύειν τῶν ἡδονῶν.

γ'. Τὸ δ' ὀργίλον καὶ μεμηνὸς ἀπερρίφθω λῃσταῖς, ὧν κατὰ τὴν τοῦ ὄφεως ὁμοίωσιν ὁ θυμός· ὧν κατὰ τὴν δαιμονικὴν μισανθρωπίαν τὸ ἀπηνές· τῷ καθ' ὁμοίωσιν τεταγμένῳ θεοῦ καὶ τοῦ πλάσματος αὐτοῦ πεπιστευμένῳ τὴν ἐπιμέλειαν, τὸ γαληνὸν προσηρμόσθω καὶ ἥμερον, τὸ ἐπιεικὲς καὶ φιλάνθρωπον· εἰδότι καλῶς ὅτι τὸ ἀρχόμενον, συγγενές, καὶ ὡς ἑαυτὸν περιέποντι, τῶν ὑγιαινόντων προμηθουμένῳ, τοὺς ἀρρωστοῦντας ἐπισκεπτομένῳ, καὶ θεραπείας ἀξιοῦντι τῆς κρείττονος, μαλάγματι μὲν ὡς ἐπίπαν καὶ καταδέσμοις· ποτὲ δὲ καὶ κατὰ πολλὴν ἀνάγκην προσφερομένῳ καὶ αὐστηρότερον, εἴπερ μετὰ συχνὴν καὶ παρήγορον ἀγωγὴν ὁρῴη τὴν νόσον ἀγρίαν τε καὶ δυσκάθεκτον· ὡς μέντοι μέλεσιν γνησίοις συνοδυνωμένῳ τοῖς πάσχουσιν· οὕτω τὶς εἰς ἑαυτὸν ἕλκει τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ θεοῦ· οὕτω βασιλείαν ἀκατάλυτον ἑαυτῷ προμνηστεύεται· οὕτω κἀνταῦθα πᾶσι φιλεῖται, πᾶσιν ἑκασταχῆ περιᾴδεται, διακεκραγόσιν, ὁ σωφρονέστατος, ὁ πρᾳότατος, ὁ ἀρωμοιώτατος θεῷ· τὸ δὲ σάρκας ἀνθρώπων καταξαίνειν δι' ἀμυδρόν τι πλημμέλημα, τοῦ κατεσθίειν διὰ μανίαν ἑαυτούς, οὐ πάμπολυ διενήνοχεν· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ τῆς τῶν ὀδυνῶν αἰσθήσεως ἡ φορὰ τῆς νόσου κατακρατεῖ, παραπλησίως κἀνταῦθα τοὺς ὀργιζομένους τὸ τοῦ θυμοῦ διατίθησιν ἀκατάσχετον, καὶ οὐ μεθίησιν ἐννοεῖν, ὅσον ἂν ἠνιῶντο πάσχοντες οὗτοι· καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁ τιμωρούμενος, καὶ οἷον φέρει τὸ ἄλγος· καὶ οἵαν ὁ συμπαθὴς δεσπότης ἐπάγει τὴν ἄμυναν· ἔτυψέ τις ῥοπάλοις πικρῶς, πυγμαῖς ἔπληξεν, ἀλόγῳ θυμῷ χαριζόμενος· ἀντιτέτυπτε, ἀντιπέπληκται, ῥίγει τυχόν, πυρετῷ, κεφαλῆς ἄλγει, καρδιωγμοῖς, τηνεσμοῖς, ἑτέροις ἀνιαροῖς· ὅτ' οὐκ ἔμελλε, πλεῖον τί δέδρακε, πλεῖον τί πέπονθεν· εἰ δ' οὐ παρὰ πόδας παντὶ ποινά, κατὰ καιροὺς οὓς οὐκ εἴσεται· μαρτυρεῖ πρὸς ἑτέροις πολλοῖς ὁ ὑπὲρ τῶν Γαβαωνιτῶν λιμός, ὡς ἐν ἄλλοις πταίοντες καιροῖς, ἐν ἄλλοις ἀπολαμβανόμενοι· ὁ δ' ἐνταυθοῖ τὰ πάντα περιδραμών, βιαιοτέροις ἂν ἐγκύρσοι καὶ μονιμωτέροις ἐν τῷ τέλει δεινοῖς· τὸ δέ γε μισεῖσθαι καὶ ἀπευκταῖος εἶναι καὶ ἀπο-

τρόπαιος, καρπώσαιτο καὶ ἔτι περιών· κἂν οὐκ εἰς τοὐμφανὲς διὰ δέος, ἀλλ' ἐν διαθέσει ψυχῆς ῥίζη πονηρῶν διαλογισμῶν· ὅσῳ δὲ κρείττων αἱρετὸς ἡγεμὼν διὰ τὸ χρηστὸν, τοῦ φοβεροῦ διὰ τὸ κολαστικόν· ὑπὲρ μὲν γὰρ τοῦ προτέρου φόβος πολὺς, αἱρετὴ δὲ καὶ μᾶλλον τοῦ δευτέρου ἀπαλλαγή. τί δὲ χρὴ λέγειν τὰ τῆς ἀσχημοσύνης εἴ ποτ' ἂν ἴσως ἐκ τοῦ μὴ συνειθίσθαι τὴν ἐποχὴν τοῦ θυμοῦ, μακρὸν ὑπερβαίη τοὺς ὅρους αὐτὸς παρὰ τὴν τοῦ πάσχοντος βούλησιν· ἐπ' ἂν τὸ περὶ τὴν κάραν αἷμα παφλάζον σφοδρᾶς καὶ ἀνακυκώμενον, κατὰ πολλὴν ἐρημίαν τοῦ κατευνάζοντος καὶ καταστέλλοντος λογισμοῦ, κἂν τοῖς ἀγγείοις συνωθούμενον οὕτω δὴ καὶ στενοχωρούμενον ταράττοι καὶ παρακινοίη τὸν ὀργιζόμενον, πρός τε τὴν ἐπιφάνειαν αὐτὴν βιαζόμενον, τὸ μὲν πρόσωπον διῳδηκὸς ἐκτελοίη μετά τινος ἀναιδοῦς ἐρύθους καὶ πελιδνότητος καὶ ποικίλης περικλονήσεως· τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς ἄντικρυς ἄνθρακας ἀπεργάζοιτο καὶ οἵους τοὺς δρακόντων ἀκούομεν, πυκνὰ περιστροβουμένους καὶ ἀναπάλλοντας καὶ τὰς οἰκείας ἕδρας οὐ στέγοντας· ἡ φωνὴ δ' ὑπερτείνοιτο, καὶ ὁ λόγος οὐκ εὔσημος ἀκριβῶς, ἅπαν τε τὸ σῶμα σπαράττοιτο καὶ ἀτάκτως ἄττοι καὶ παραφέροιτο, τῷ πνεύματι τῆς ὀργῆς ἐνεργούμενον· ὁποία τότε ψυχῆς φανείη κατάστασις; ὄντως ἀνὴρ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων, εὐστόχως εἴρηται· διὸ καὶ λίαν ἀπᾷδον τοῦτο τὸ πάθος τῇ βασιλικῇ κοσμιότητι.

δʹ. Λαῶν κοσμήτορες οἱ βασιλεῖς ἐκπάλαι κέκληνται καὶ ποιμένες λαῶν· ὁ τοίνυν λαοὺς προβεβλημένος κοσμεῖν, ὡς στρατηγὸς ἐν ταῖς παρατάξεσιν, ὡς πρῶτος ἡγεμὼν καὶ παιδευτὴς ἐν τοῖς ἤθεσιν, ὅσον ἔχειν αὐτὸς ὀφείλει τὸ κόσμιον; ὅσον δὲ πρὸς τὰ ποίμνια τὸ κηδεμονικὸν ὁ ποιμὴν, ἄγων μὲν ἐπὶ νομὰς ἀγαθὰς, αὐλῷ δὲ τέρπων καὶ σύριγγι καὶ ᾠδαῖς· οὐ δεσμῶν, οὐ στρεβλῶν, οὐ καταικίζων μικραῖς προφάσεσι· ταῦτα γὰρ οὐ καλοῦ ποιμένος, οὐδὲ τιθέναι τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῆς ποίμνης πεπαιδευμένου· τό γε μὲν κἀπὶ τῇ τῶν ἀγομένων τέρπεσθαι συντριβῇ τῶν τῆς αὐτῆς φύσεως ἠξιωμένων, καὶ τοῖς ἑτέρων ἀλγεινοῖς ἐφήδεσθαι, τῆς ἐσχάτης θηριωδίας καὶ ἰταμότητος. Σέσωστρις Αἰγυπτίων καὶ Ἀσσυρίων δυνάστης, βασιλέας ὑποτάξας πολλοὺς, κόσμου γὰρ κατῆρξεν, εἰ μὴ παντὸς, τοῦ γε πλείονος, ἅρματι μὲν αὐτοὺς ὑπεζεύγνυ λαμπρῷ, δι' αὐτῶν δ' ἐπιβαίνων πεφρονηματισμένος καὶ γηθόσυνος· καὶ τινός ποτε τῶν ὑπεζευγμένων βράδιστον καὶ ἀνακεκομμένον βαδίσαντος, τί δῆτα μέλλεις ἀνήρετο; καὶ ὃς, ὅτι τὰς τῶν τροχῶν, ἐπήγαγε, στροφὰς καθορῶ· συνεὶς οὖν ὁ αἰγύπτιος τὸ τῆς τύχης ἄστατον ὑποδηλωθὲν, πρᾳότερος τοῦ λοιποῦ καὶ συμπαθέστερος ἦν. Ἱέρων δὲ συρακούσιος οὐχ ἑκόντων ἡγεμονεύσας τῶν Σικελῶν, οὔ τινα τῶν πρὶν ἀντικαθισταμένων, μετὰ τὴν ἡγητορίαν λελύπηκε· μᾶλλον μὲν οὖν εὖ ἐποίει πᾶν τὸ πλῆθος διὰ παντὸς, οἷα πατὴρ ἱλαρὸς ἑκάστῳ δὴ

προφερόμενος· ἔτεσι δὲ κατάρξας τέσσαρσι πρὸς πεντήκοντα, τῇ πατρίδι μὲν τὴν εἰρήνην, ἑαυτῷ δὲ τὴν ἀρχὴν ἀστασίαστον πάντη διατετήρηκεν· ἐπιβαλλόμενος δὲ πολλάκις ἀποθέσθαι τὴν δυναστείαν, κοινῇ τὸ πλῆθος ἀντιβολήσει διακεκώλυσται· τοσοῦτον ἐράσμιος ἐγεγόνει τοῖς ἀρχομένοις, σωφρονικώτατος ὢν, εὐεργετικώτατος, ἔτι μᾶλλον ἡμερώτατος. τὸν δ' αὐτοῦ τρόπον καὶ Ἄλκιμος ἦν ὁ Λυδός· ὅθεν ἐν γαλήνῃ καὶ ἀφθονίᾳ τὸ ὑπήκοον βιοῦν παρεσκεύασεν· ἑπτὰ δὲ διεληλυθότων ἐτῶν ἐθεοκλύτουν οἱ λαοὶ πανγενῇ συνιόντες καὶ πανδημεὶ τὸν βίοτον ἐπεκτείνεσθαι τῷ σφῶν αὐτῶν βασιλεῖ· καὶ ἦν τοῦτο· καὶ πολυετὴς ὁ Ἄλκιμος γεγονὼς, εὐημερίαν μὲν τοῖς τότε Λυδοῖς, ἑαυτῷ δ' ὄνομα καὶ ἕως δεῦρο πολὺ καὶ κλεινὸν καταλέλοιπεν· ἐπαινῶ τοὺς προγενέστερον βεβασιλευκότας Ῥωμαίων, ὅτι τὸ ἡ γαληνότης ἡμῶν πᾶσιν αὐτῶν ἐνετίθουν τοῖς διατάγμασιν, ἀντὶ τοῦ γράφειν ἡ βασιλεία μου· δηλοῦντες ὅτι τὸ γαληνόν τε καὶ ἥμερον, ἀφωσιωμένον τῷ βασιλεῖ καὶ ἐξαίρετον, καὶ ὑπὲρ αὐτὴν τὴν ἁλουργίδα καὶ τὸ διάδημα· τὰ μὲν γὰρ καὶ τύραννοι σφετερίζονται· γαληνότης δὲ βασιλικῆς ἀξίας καὶ μόνης ἄσυλόν τι χρῆμα καὶ ἀναφαίρετον· διὸ πολλοὶ τῶν πάλαι βασιλέων ἔργοις τέ καὶ λόγοις ἐφιλοσόφησαν περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς· οὐκ ἔλαττον δὲ τῶν ἄλλων ὁ μετὰ Νερούαν τὸν πρᾴως καὶ σοφῶς καὶ αὐτὸν βεβασιλευκότα, τὴν αὐτοκρατορίαν περιζωσάμενος· οὗτος γὰρ τοσοῦτον ἔσχηκε τὸ πρᾶον καὶ φιλοικτον, ὡς καὶ συγκάμπτεσθαι παντὶ λυπουμένῳ καὶ συναλγεῖν· πρὸς δὲ καὶ τωθασμοὺς φέρειν καὶ ἀνεξικακεῖν· δεῖν ἐξισοῦσθαι λέγων τὸν βασιλέα τῷ θεῷ, καὶ πλημμελειῶν καὶ σκωμμάτων ἀντέχεσθαι· τί οὖν ἀπῆγε τῆς τοσαύτης χρηστότητος; συγγνώμην τῶν ἠγνοημένων εὕρατο καὶ ἠσεβημένων, τὸ μέγιστον, ὑπὸ πρεσβευτῇ τῷ πολλῷ Γρηγορίῳ, οὗ ὁ διάλογος· οὗ γὰρ ἑτέροις μετέδωκε δαψιλῶς, τούτου μετὰ τέλος ἀπέλαυσεν δαψιλέστερον· δείξας τὸ συμπαθὲς, εὐχῆς δικαίου συναρηγούσης, ἀσεβείας ἐπικρατέστερον· ὅτι δὲ καὶ σωφροσύνῃ κεκόσμητο, πρόδηλον· χωρὶς γὰρ ταύτης οὐδεὶς τὸν κύριον κἂν εὐσεβοίη κατόψαιτο, κἂν ταῖς ἄλλαις λέγοιτο κομᾶν ἀρεταῖς· καὶ γὰρ ὄντως οὐδ' ἔστιν ἀρετὴν οὐδεμίαν ἄνευ σωφροσύνης εὑρεῖν ἀνόθευτον· ἀνδρεῖος γὰρ πῶς ὁ μὴ κατὰ σαρκινῶν ὁρμῶν ἀνδριζόμενος; ὁ δ' αὐτὸν ἀδικῶν καὶ μεθ' ἧς ἀσελγαίνει, πῶς δίκαιος; ἢ ποίαν αὐχοίη φρόνησιν, ὁ μὴ τὸ φέρον ὄνησιν ἑαυτῷ τὴν ὑπερτάτην συνειδὼς τε καὶ ἐκλεγόμενος; λέγω δὲ τὸν ἁγιασμόν· ἀλλὰ τὸν ἡγεμόνα καταδουλαγωγῶν ταῖς ἀκαθάρτοις ὀρέξεσι, καὶ τοῦ ἀκροτάτου τῶν ἐφετῶν ἀποστερῶν ἑαυτὸν, διὰ τὴν ἐξάγιστον ἡδονήν.

ε'. Ἔστι δὲ καὶ ὁ τῶν χρημάτων ἔρως ἀπρεπὴς ἄγαν τῷ βασιλεῖ καὶ ἀνάρμοστος· τέτταρα γὰρ ἐντεῦθεν ἀποκυΐσκεται τέρατα, τὸ ἀνελεύθερον, καὶ τὸ μικροπρεπὲς ἐν ταῖς δόσεσι, τὸ καπηλικὸν, καὶ τὸ πλεονεκτικὸν ἐν ταῖς λήψε-

σι· τὸ μὲν γὰρ μηδ᾽ ὅλως ἢ ὀλίγους καὶ βεβιασμένως εὐεργετεῖν, δουλικόν· δοῦλος γὰρ οὐ δίδωσιν, ἢ ὀλίγοις εἴπερ ἐκβιασθείη, καὶ τούτοις κλέπτων τὰ τοῦ δεσπότου· πῶς γὰρ ἄλλως ὁ μηδὲν ἔχων, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα διαπεπραμένος; τὸ δὲ πολλοῖς μὲν δωρεῖσθαι, πεφεισμένως δέ γε καὶ πενιχρῶς, καὶ μάλιστα τοῖς ἀξίοις πολλοῦ, τοῦτ᾽ εὐτελοῦς τινος καὶ μικροῦ, μὴ μέντοι τοῦ πάντων ὑπερτεροῦντος καὶ ὑπερέχοντος· τὸ δ᾽ αὐτοῖς χαμαιζήλοις συμφέρεσθαι πράγμασι, καὶ τοὺς ἰδιωτικοὺς ποεισμοὺς μεταβιβάζειν εἰς τὸ δημόσιον, μηχαναῖς τε τισὶ κατασοφίζεσθαι καὶ περισιλᾶν τὸ ὑπήκοον, τοῦτο καπηλικόν· τὸ φορολογεῖν δὲ πέρα τοῦ δέοντος καὶ παραλόγως δασμολογεῖν, ἢ καὶ παντὶ τρόπῳ νηλεῶς σκολοπίζειν τοὺς ὑπὸ χεῖρα καὶ τραχηλίζειν ἀπηρυθριασμένης πλεονεξίας ἐστίν· ὅθεν τὴν τῆς φιλοχρηματίας κακίστην νόσον, ὡς τὸ τῆς ψυχῆς ἀχρειοῦσαν κάλλος, ὡς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ἀκρωτηριάζουσαν, ἀποστυγητέον ὅλῃ σπουδῇ· τοιαύτην γὰρ ὀλέτειραν οὖσαν τῶν ἀγαθῶν Περσεὺς καὶ Ἀλέξανδρος βασιλεῖς Μακεδόνων, ὁ μὲν προσηκάμενος, καὶ συμμαχίας ἠρήμωτο καὶ τιμῶν, καὶ καθῃρημένος ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ δέσμιος ἠγμένος, λάκκῳ ζοφώδει μετὰ τῶν χρημάτων ἐγκαθείρκτο, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἀθλίως οὕτω κατέστρεψεν· ἱκανῶς τε τῆς φρενοβλαβείας τῷ τότε μυκτηρισθεὶς, καὶ εἰς ἔτι χλευάζεται παρὰ τῶν εἰδότων καὶ ταλανίζεται· κρείττων δὲ τοῦ πάθους Ἀλέξανδρος γεγονὼς, καὶ ἀποσοβήσας καὶ ἀποδιοπομπήσας αὐτὸ, μικροῦ δεῖν ἁπάσης οἰκουμένης ἐν βραχεῖ κατεκράτησεν· θησαυροὺς γὰρ οὗτος τοὺς φίλους ἡγούμενος, ὑφ᾽ ὧν καὶ συνασπίζοιτο καὶ δοξάζοιτο, τῆς ἀρίστης ἀπύρα κρίσεως, ὑπὲρ ὅσους βασιλέας μεγαλυνθείς· ταύτης τῆς γνώμης καὶ Κῦρος ἐτύγχανε, καὶ πάντα διδοὺς τοῖς φίλοις, τὰ πάντων ἔχειν ἐνόμιζε· καὶ πλουτίζων τοὺς αὐτοῦ καὶ κοσμῶν, αὐτὸς ἠγάλλετό τε καὶ ἐφαιδρύνετο· καί ποτε παρ᾽ αὐτῶν ἠρωτημένος, σὺ δὲ, Κῦρε, πότε κοσμήσεις σαυτόν; ἆρ᾽ οὐκ ἐξόχως, ἔφη, κεκόσμημαι, πάντας ὑμᾶς κεκοσμημένους ὁρῶν; παρ᾽ ἄλλων δὲ, διὰ τί οὐ πλουτεῖς; τί δ᾽ εἴρηκεν οὐχ ὑπερβαλόντως πλουτῶ, τοὺς ἐμοὺς πάντας πλουτοῦντας εἰδώς; οὗτος πατὴρ ἐκαλεῖτο διὰ τὸ συμπαθὲς, καὶ τὸ πάντα τἀγαθὰ μηχανᾶσθαι τοῖς ὑπ᾽ αὐτόν· ὥσπερ αὖ ὁ Καμβύσης διὰ τὸ χαλεπὸν καὶ ὀλίγωρον, δεσπότης πικρός· ὁ δέ γε Δαρεῖος, διὰ τὸ φιλοκερδὲς, διὰ τὸ χυδαιότροπον, διὰ τὸ μετακινεῖν καὶ ὑπονοθεύειν τὰ πράγματα, κάπηλος· ἀλλ᾽ Ἐπαμινώνδας Θηβαίων στρατηγὸς οὕτως ἐτίθει τὴν τοιαύτην λώβην ἐν βδελυκτοῖς, ὥστ᾽ ἐπειδή ποτε κατίδοι τινὰ τῶν ὑπασπιστῶν αἰχμαλώτων δεδεγμένον λύτρα, τὴν ἀσπίδα λαβὼν ἀπώσατο τοῦτον τοῦ τάγματος· ἐμοὶ, φάμενος, ἀπόδος τὴν ἀσπίδα, σὺ δὲ καπηλεῖον ἐξώνησαι· πρὸς δέ γε Κάτωνα Ῥωμαίων στρατηγὸν οἱ τῶν Βρεττανῶν ὑπὲρ φιλίας διαπρεσβευσάμενοι βασιλεῖς, ἕως γὰρ κἀκείνων ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἐπεφθάκει φήμη, καὶ χρυσοῦ μακρὰ τάλαντα διαπεπόμφασιν εἰς τοῦτο· καὶ ὃς

τὴν μὲν φιλίαν ὡμολόγησεν καὶ ἐκύρωσεν· τὸν δὲ χρυσὸν ἀπεπέμψατο· τοὺς δούλους εἰπὼν εἶναι τῶν ὠνητῶν· τοὺς δέ γε φίλους, τῶν αἱρετῶν· τοσοῦτον δὴ καὶ οὗτος τοῦ τῶν χρημάτων κατεστρατήγησεν ἔρωτος· ὁπόσα δ᾽ ἄμφω καὶ διὰ ταύτην τὴν ἕξιν κατωρθωκείτην τὼ στρατηγώ, δεικνύνθων ἄλλοι, τῆς ἱστορίας ἀπολαμβάνοντες· τὰ γὰρ Ἀλεξάνδρῳ καὶ Κύρῳ καὶ πρὸς ταύτης ἐξειργασμένα, πυρσοῦ διαφαίνει λαμπρότερον, οἷς μὴ τῷ τῆς διανοίας ὀπτικῷ ῥαστώνης ἀμαύρωσις ἐπικέχυται· ὃ οὔποτ᾽ ἂν ἀποσβαίη, τοῦ ἡλίου χθόνα περιαυγάζοντος· καὶ ὅπη δ᾽ ἄλλῃ τὰ τρία ταῦτα συνέλθοιεν, τὸ σῶφρον, τὸ ἤπιον, τὸ φιλότιμον, ἐκεῖ καὶ τὸ ἀριστεύειν καὶ τὸ κλεΐζεσθαι· σωφροσύνη μὲν γὰρ ἀνδρείας παίδευμα καὶ μελέτημα, καὶ τοὺς τῶν ἀνθισταμένων κατεπεμβαίνειν καὶ ἡττᾷν αὐτοὺς καὶ τροποῦν· πρᾳότης δὲ καὶ τὸ ἀνεξίκακον καρτερίας καὶ μεγαλοψυχίας γυμνάσιον καὶ στερρότης· ἅμα δὲ καὶ τῆς περὶ πάντων στοργῆς ἀρχὴ καὶ κρηπίς· τὸ δ᾽ εὐεργετικὸν ὃ τὰς τῶν συμμάχων χεῖρας νευροῖ, καὶ τοὺς τῶν ἀντιμάχων αὐχένας κλίνει, καὶ τὸ οἰκεῖον ἐχυροῖ, καὶ τὸ ἀλλότριον ὑποτάττει, καὶ πάντων ἀνοίγει στόμα, πᾶσαν γλῶσσαν θήγει πρὸς ἔπαινον· ὥστε καὶ νίκης καὶ δόξης ὁμοῦ τὰ διειλημμένα ποριστικώτατα· φύσει γὰρ νικητὴν ἔνδοξόν τε φύσει, τὸν κατωρθωκότα προαπετέλεσεν· μήποτ᾽ οὖν ὀρθῶς ταῦτ᾽ ἂν λέγοιτο μῆλα χρύσεα πρὸς Ἡρακλέως ἀφῃρημένα τῶν Ἑσπερίδων ἐπὶ τοῦ Ἄτλαντος, τὸν ἑκατογκέφαλον ὅτε δὴ πέφνε καὶ ποικιλόφωνον δράκοντα τοῦ Ἀθύμαντος (a); εὖ γὰρ ἂν ἔχοι τῷ χρυσῷ τὴν δόξαν ἐξεικονίζεσθαι· τὸν δ᾽ ἀλλόκοτον δράκοντα καὶ τερατώδη, πρὸς τὸ τῆς φαύλης ὀρέξεως πολύτροπον ἐκλαμβάνεσθαι· τοιγαροῦν ὁ τοῦτο κατηργηκὼς καὶ οἷον ἀπεκτονώς, ἤρατο κλέος βραβείων τριῶν, ἡδονήν, ὀργήν, ἔρωτα χρημάτων νενικηκώς· ταῦτα δ᾽ ὡς τὰ πολλὰ ταῖς ἑσπερίσι φυλάττεται βιόταις, ἐν αἷς ὁ Ἄτλας, λογισμὸς καὶ ἀνένδοτος· ὁ δ᾽ αὖ τὸ τέλειον προσειληφὼς χρόνους ἐν ὀλίγῳ πεπληρώκει μακρούς· καὶ τρισαγιστεὺς ἀξιοθαύμαστος ἀναδέδεικται τὰ γήρως κατορθώματα προηρπακὼς ἐν νεότητι· καὶ τὸ τῆς ναρκώσης ψυχῆς ποίκιλον θηρίον ἀνῃρηκὼς ἐν σπουδῇ τῆς παρειμένης περὶ τὰς ἐλλόγους καὶ κατὰ φύσιν ὁρμάς· δι᾽ ὧν ἄρα λοφῶσιν αἱ παρὰ φύσιν καὶ ἄλογοι· τῷ γὰρ ἀνημμένῳ καὶ συντόνῳ τοῦ καθηγεμόνος, διαπέφρικε τὸ ἀλλόφυλον καὶ ἀπέψυχε· καὶ πάσχει πλέον ἢ κνώδαλον ἐκ λέοντος ὠρυγῆς· ὥσπερ τῷ διακεχαυνῶσθαι καὶ πνεῦμα πεπτωκέναι, καὶ νήγρετον καθυπνωκέναι τὸ ἰσχυρόν, ἀναζωπυροῦται τὰ πάθη, καὶ ἀποθρασύνεται, καὶ παρειληφότα τοῦτον ὑπὸ Δαλιδᾶ τῆς ἠρετισμένης συνοίκου νωχελίας, ἀποκεκαρμένον τὴν σύνεσιν ἐκτυφλοῖ, καὶ οὕτω διαπαίζει πολυειδῶς, ἄλλοτε πρὸς ἄλλα τῶν γελοίων καθέλκοντα· τὸ δ᾽ ἀθλιώτερον οὐδ᾽ οἶδεν ὁ κατειλημμένος, οἷ κακοῦ γέγονεν· ἀλλὰ πεπωρωμένος πέφηνε καὶ ἀναίσθητος.

(a) Ita cod.

ϛ'. Ἔστι δ' ἐνίοτε καὶ τῇ συμφορᾷ ἐρευθόμενος, καὶ δόξαν τὴν αἰσχύνην ἡγούμενος· εἰ δὲ καὶ κόλακες ἐπίτριπτοι θωπεύοντες τύχοιεν καὶ καταψῶντες αὐτὸν καὶ σαίνοντες, ἐνασμενίζει τούτοις ἢ (a) φίλοις, μὴ ξυνορῶν τὸ διάφορον· ὅτι κόλαξ μὲν ἐκ παντὸς τρόπου τὸ ἡδὺ καρυκεύει, κἂν δηλητήριον· φίλος δὲ τὸ ἐπωφελὲς ἀγωνίζεται, κἂν πρὸς ἀνάγκην ἀνιᾷ τὴν αἴσθησιν· καὶ ὁ μὲν ὅλαις ἡνίαις πρὸς μόνον φέρεται τὸ λαβεῖν· ὁ δ' ὑπὲρ τοῦ τῷ πεφιλμένῳ συνοίσοντος, καὶ αὐτὴν προΐεται τὴν ζωήν· καὶ ὅτι κόλακες μὲν, χείρους κοράκων· ὁ δὲ φίλος, ἄλλος αὐτός ἐστι· μὲν οὖν τὸ ἐκλελυμένον, τούτων παραίτιον τῶν δεινῶν· αὐτοῦ δὲ πολλάκις τὸ ὑπερήφανον· διὸ καὶ τὸν κορίνθιον Ἱππόναν μετὰ νίκας ὅσας ἱστόρηται, τὴν τῶν ἀρκύων τῆς Ἀντείας ἐξάλυξιν, τῶν ἀδίκων ἐρώτων καὶ ἀδικωτέρων ἐπιβουλῶν, τὴν τῶν Σολύμων, τῶν Ἀμαζόνων τῆς τῶν ἀκμαιοτέρων ἐνέδρας Λυκίων καταπολέμησιν, ἐπεὶ καὶ τὸν αἰθέρα διαπτῆναι τῷ Πηγάσῳ νεανιεύσοιτο, κατενηνέχθαι κύμβαχον, καὶ πεπηρῶσθαι μὲν τὰς ὄψεις, ἀλᾶσθαι δὲ κατὰ πεδίον ἀλήϊον, μὴ τετυχηκότα τέως χειραγωγοῦ· παραπλησίως ἄρα καὶ γαῦρος καὶ ἀλαζὼν λογισμὸς, εἰ καὶ τῆς ἀντώσης ἐν ἀρχαῖς μαλθακῶς ἡδονῆς περιγένοιτο πρότερον, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μεσαιτάτην ταύτης φλόγωσιν κατασβέσειε, τήν τε τοῦ θυμοῦ προτομὴν ἀνέλοι, καὶ τὴν τῆς χρηματομανίας ὁλκὸν ἀποτάμοι, σύστασιν καὶ λόχησιν ἐμπαθῆ τῷ ὑπερῆρθαι πάσης χαμαιζήλου σχέσεως τροπωσάμενος, εἰ μὴ πρὸς μόνα τὰ φαῦλα φέροι τὸ ὑπεροπτικὸν, ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸς τὰ κρείττω καὶ ὑψηλότερα, τοῦ τε συντείνειν ἑαυτὸν εἰς τὸ δέον καταπεφρονηκὼς, καὶ συμβουλίας νουνεχοῦς ἑτέρου καταμελῶν, πρὸς τὸ πρῶτον καταβάλλεται πτῶμα· καὶ τὸ διακριτικὸν ἐκτετυφλωμένος, ἔρημος πλανᾶται παντὸς ὁδηγοῦ, μηδενὸς ἐπαΐων χρησίμου· πνευμάτων δὲ καὶ κυμάτων ὄχλῳ, διακένοις ταράχοις περιβομβούμενος, ἢ τῷ τῆς ἀτασθαλίας πελάγει καταποντοῦται, πτερορρυήσας ὥσπερ Ἴκαρος (b), τῷ πέρα τοῦ μέτρου πτερύξασθαι, καὶ τῶν ἡλιακῶν ἀμαρυγμάτων κατεπαρθῆναι· τοὺς γὰρ Λυκαονίτας παρίημι, κεραυνωμένους σὺν τῷ σφῶν αὐτῶν ἀρχηγέτῃ καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῆς γενέσεως· καὶ τὸν ἀπὸ βύρσης βροντῶντα Σαλμωνέα ταυτὸ πάσχοντα· καὶ τὴν καινὴν πόλιν ἐξαφανιζομένην σὺν τοῖς οἰκήτορσι· καὶ τοὺς Ἀλωάδας, καὶ τὴν ὑπ' ἀλλήλων πτῶσιν αὐτῶν ἐν τῇ γῇ, πρὶν Ὄσσαν ἐπ' Ὄλυμπον θέντας, ἐπὶ δ' Ὄσσαν τὸ Πήλιον ἀναφοιτῆσαι πρὸς οὐρανόν· καὶ τὰς ἄλλας τῆς ὑπερηφανίας ὁρμὰς καὶ καταστροφάς· πορρωτάτω τοίνυν ἐξοριστέον, ἐπεὶ καταβλητικὸν, τὸ μετέωρον φρόνημα· προσοικειωτέον δὲ τὸ μέτριον, ὅτι βεβηκὸς καὶ ὑπερείδειν εἰδός· καὶ δὴ τῇ τοῦ λόγου συναρμοστέον τιμῇ, καὶ τὴν ἀρίστην ταύτην συζυγίαν ἢ συμφυΐαν, τὴν ἀδαμαντίνην ἅρπην παραληπτέον τὴν ἑρμαϊκήν· δι' ἧς ὁ δῖος Περσεὺς, ὁ νοερὸς ἀνὴρ καὶ κατὰ τῆς ἀλογίας πολεμικὸς, οὐ δῆτα μίαν ἐκ τῶν τριῶν, ἀλλ' ὅλας

(a) Ita cod. pro ὡς. (b) Cod. Ἰκάρεις.

τὰς εἰρημένας τρεῖς Γοργονείους, τῆς μοχθηρᾶς ὀρέξεως ἐκτετμηκὼς κεφαλάς, πάθος ἅπαν καταγωνίσοιτο, τῷ ἑωρακέναι τὰς κορυφαίας ἐκτομὰς ἀπολιθωθὲν, καὶ ὅλως μεῖναν ἄπρακτον καὶ ἀκίνητον· τοῦτο δὲ τὸ μετριόφρον καὶ ἄτυφον, καὶ πῦρ οἶδεν ὁ λόγος, τὸν ἐπηρμένον ὄφιν καταπιμπρῶν, καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένην ὕδραν, τὴν πολύμορφον κακίαν, τελέως ἐξαναιροῦν, μετὰ τῆς ὀρθῆς γινόμενον κρίσεως· ἡ μὲν γὰρ ἐκτέμνει τὴν μοχθηρίαν, τὸ δὲ τὰς ἀποφύσεις οὐ συγχωρεῖ· τοῦτο καὶ λαμπρὸν ὄχημα καὶ ὄντως βασιλικόν· ὡς φλὸξ μὲν ὑπαντιάζον τοῖς ἀντιβαίνουσιν· αὐτὸν δὲ τὸν ἀναβάτην οὐκ ἀπορρίπτουν ὡς Φαέθοντα διὰ τὸ ἀνέδραστον, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας ἀναφέρον πρὸς ὕψος οὐράνιον, καὶ διάδηλον ἕως αὐτῶν τῶν τῆς οἰκουμένης περάτων ἀπεργαζόμενον· πρὸς ὃν καὶ μεγαληγορία προφητικὴ διακέκραγεν, ἔφαναν αἱ ἀστραπαί σου τῇ οἰκουμένῃ· πᾶς ἄνθρωπός ἱλαρὸς εἶδε καὶ ἐσαλεύθη καὶ καταπέπληκται· βασιλεὺς γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων βασιλικῶν καλῶν μετριοφρονῶν (τί τὰ πολλὰ χρὴ λέγειν;) αὐτὸν ὑπογράφει τὸν κεκλικότα τοὺς οὐρανούς, καὶ καταβεβηκότα μέχρι δούλου μορφῆς, τὸν βασιλέα τῆς δόξης· ᾧ τῶν αἰωνίων πυλῶν ἀρθεισῶν ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς ὑπερκοσμίου μετὰ σώματος ἡ ἀνάβασις· ἀλλ' ὅ γε τὴν αὐτοῦ φέρων μόρφωσιν θεοειδέστατος βασιλεύς, οἷς τὸ βασιλικὸν διαδείκνυται κάλλος, ἐπεντρυφᾷ· οἷς τὸ ἀλλότριον αἶσχος ἀπορραπίζεται, γέγηθεν· εὖ οἶδα τοῦτο, παρὰ τῆς ἐναργείας δεδιδαγμένος· ὅτι γὰρ κἂν ἀρετῆς καὶ ὑπὲρ τὸν ᾀδόμενον πολυκλείτειον πέφηνεν ὡραιότατος, ἀγάλλεται δῆτα καὶ ἀμφοτέρωθεν, ἔκ τε τῆς τῶν οἰκείων προσλήψεως καὶ ἀναρρήσεως, ἔκ τε τῆς τῶν ἀνοικείων ἀποθέσεως καὶ φαυλίσεως· ὥσπερ γὰρ τὸ φίλτρον καὶ προσφυὲς ἐγκωμιαζόμενον γάννυσιν, οὕτω στηλιτευόμενον, τὸ ἐχθρὸν καὶ ἀξύμβατον ἐκ τῶν ἐναντίων διὰ τῶν ἐναντίων, συναγομένης μιᾶς οἰκειότητος.

ζʹ. Ἀλλ' οὐδὲν τῷ σπουδαίῳ τῆς ὄντως ἡδύτητος οἰκειότερον· ἢ μᾶλλον ἐξαναιρέσεως τῆς δοκούσης ἐκ πόνων ἐξ ἱδρώτων ἐκ βίας πέφυκε γίνεσθαι· τοῦ καρτερεῖν συνειδέναι, τὴν τῶν καρτερούντων πικρίαν ἐξαίροντος· καὶ τοῦ καθυπερτερεῖν, τὴν καθυπερτεροῦσαν χαρμονὴν συνεισφέροντος· ταύτην ποτὲ καὶ καταγνώσεως λύπη προὐξένησεν ἢ τοὺς ὅρους οὐχ ὑπερβέβηκεν, οὐδὲ πρὸς κρημνὸν ἐξώκειλεν ἀπογνώσεως· ἐπεὶ καὶ τὰ καθαρτικὰ τῶν φαρμάκων, πολεμίως μὲν ἔχει πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ζῴου· τὴν δέ γε μοχθηρὰν ἐπισπώμενα ὕλην, ὑγείας παραίτια γίνεται, ὅταν οὐχ ὑπερβαίη τοὺς ὅρους ἡ κάθαρσις, οὐδὲ συνεκκριθείη τὸ ἀναγκαῖον εἰς σύστασιν· ἄλλοις μὲν οὖν ταυτὶ καθάρσια τυχὸν ἢ καὶ ἀντίδοτοι, τοῖς μὴ πρὸς τὸ ἔσχατον ἐληλακόσι τῆς νόσου καὶ πάνδεινον· ὥστε μηδὲ προσίεσθαι τῆς σκολιότητος ἀπορριπτουμένης, διὰ τῶν κατηγορημάτων αὐτῆς· καὶ πρὸς τὸ εὐθὲς διὰ τῶν εὐφημισμῶν ἀλλοιουμένου τοῦ δεκτικοῦ· τῷ δὲ καλῷ κἀγαθῷ τὰ βέλτιστα καὶ προσαρμάτων καὶ ἡδυσμά-

των, οἷς χαίρει, οἷς εὐεκτεῖ, ὧν ἄνευ, καὶ τὸ εἶναι οἱ, μὴ εἶναι λελόγισται· νοερὸς γὰρ ὅλος καθεστηκὼς, νοῦν τρέφειν καὶ ἤδειν ἐσπούδακε, καὶ οὕτω κέκρικε ζῆν, καὶ ὑπέρευγε ζῆν· ὁ δὲ λόγος ἐπικοσμείτω τὸν βασιλικὸν ἀνδριάντα πρὸς τὴν τοῦ παραδείγματος ἐπικόσμησιν· ἀειπρεπέστατος δὲ κόσμος, ἀλήθεια· ταύτην περιβεβλημένος ὁ ὑψηλότατος, ἐπεὶ φῶς πᾶσιν ἐπιφανὴς καὶ περίβλεπτος· πάντας γὰρ ἐπιστρέφει πρὸς ἑαυτόν· εἴ γε μὲν τὸ τοῦ ψεύδους ὑποδύοιτο σκότον, ἔχοι ἂν ἔτι τὸ περίοπτον· εἰ μὴ καθότι ζοφώεις ὑπέρκειται τοῖς ἑτέρων ἀγασμοῖς παραθεωρούμενος; ὥσπερ καὶ μέλαν νέφος ἑτερογενοῦς τινος φαύσεως προσκεχυμένης τῷ περιέχοντι· τοιγαροῦν ἐπισειέσθω τῷ ψεύδει τενέδιος πέλεκυς, ἵν' ἐκδειμαινόμενον ὑποστέλλοιτο, τὴν ἀναίρεσιν ὑφορώμενον· ἢ μακρὰ γραμμὴ καὶ μέλαινα ψῆφος κληρούσθων ἢ μὴν ἐκφοίτησις ἐς κυνόσαργες, οἷον δὲ πεπαῤῥησιάσθω τὸ ἀψευδές· ἤτω δὲ περισπούδαστον, καὶ τὸ θᾶττον ἀνύττειν τὰ ἐπηγγελμένα, τοῦ ἐπαγγέλλεσθαι· τὸ μὲν γὰρ μέλλον ἐπὶ βραχὺ, τὸ περιεσκεμμένον δηλοῖ· καθὼς αὖ ἐπὶ μήκιστον πυῤῥωνείου μόριον ἐποχῆς· εἰ δ' αὖτις ὑπέστη μὴ παραχρῆμα περαίνοιτο, πῶς οὐκ ἂν ὑπεμφήνει τὸ τῆς γνώμης τῆς κατὰ τὴν κρίσιν ἀμφιῤῥεπές; εἰ δὲ καὶ διαπίπτοιεν εἰς τέλος, ὄντως αὐτὸ τὸ τοῦ λογισμοῦ βάθρον ὑποσεσάθρωται· τοῦτο δὲ τοῦ προκειμένου πάντων, ὅσον ἀνάξιον· ᾧ μηδὲν κατ' ἀνάγκην, τὸ παλινάγρετα λέγειν· ᾧ πολὺ τὸ κράτος, τὸ ἀνεμώλια βάζειν· πόθεν δὲ τῷ ὑπερέχοντι τὸ ἀξιόπιστον; ἢ πόθεν τὸ τῶν λόγων ἀσφαλὲς ἐκπαιδευθείη τὸ ὑπερβεβηκός; ἐν ὑποψίᾳ πρὸς ἀλλήλους, ἄρχων τὲ καὶ ἀρχόμενος, ἐν συγχύσει τὸ πᾶν, κατὰ τὸ ἐμπεδόκλειον σφαῖρον, καὶ τὴν τοῦ νείκους ἡττημένην φιλίαν, δι' ἣν ὁ πυρὸς ἐκθέμενος ἄξια τῷ πυρὶ πεφίλωτο, ἵν' ὁμοῦ γένηται χρήματα πάντα τό γε αὐτὸ διὰ τῆς ἀναλύσεως ἐν κινήσει τὸ πᾶν, κατὰ τὸν Ηρακλείτου λόγον τὸν ἄστατον· ᾧ τὴν ἐναντίαν ὁ ἀκίνητος ἐτράπετο Ζήνων· καὶ πῶς εἰς τοῦτο κεκίνηται, πῶς δ' ἐκεῖνο, ἔστησεν τὸ δόγμα, καὶ τὴν ὑπόληψιν ἐν δοκήσει τὸ πᾶν, ὡς Δημόκριτος ὁ μετὰ αὐτῶν ληρημάτων οὐκ ὤν· ἐξ ὧν κατεσκεύαζε, καὶ πάλιν νόμῳ χροιή, μᾶλλον δὲ γνῶσις καὶ λόγος καὶ ἄνθρωπος· ἐτεῆ δὲ κενόν· ἁρμοδιώτατον ἄρα κόσμημα τὸ κρατοῦντι, τὸ ἀληθευτικόν· πρὸς δὲ καὶ τὸ τῶν αἰτήσεων εὐλόγως ἡγμένων ἀποπληρωτικόν· ὥσπερ αὖ τὸ τῶν ἄλλως ἐχουσῶν ἀποξεπτικόν· καὶ ταῦτα τὴν ταχίστην, καὶ μετ' ἐπειγωλῆς· οὐ μὴν ἐατέον τοὺς προσπεφοιτηκότας χρονοτριβοῦντας πιέζεσθαι· τοῦτο γὰρ πόῤῥω κηδεμονίας βασιλικῆς.

η'. Ἰτέον τὸ λοιπὸν ἐπὶ τὰ γυμνάσια τὸ στρατιωτικόν· ἀλείπτης δὲ καὶ παιδευτὴς προηγείσθω κατὰ λόγον ὁ ἡγεμών· τὸ γὰρ ἀγύμναστον, ἀδαές τε καὶ ἀκαρτέρητον· μελέτη δὲ καὶ ἀσκήσει, καὶ πρᾶξις καὶ τέχνη κρατύνεται· καὶ καλῶς εἴρηται φύσις ἄλλη τὸ ἔθος· ἐπείπερ οἱ μοχθεῖν εἰθισμένοι καὶ τληπαθεῖν, κἂν γεραιοὶ, τῶν ἀκμαίων τῶν εὐσθενῶν ἀσυνήθων φερεπονώτεροι· καὶ μαρτυροῦ-

σιν οἱ περὶ τὰς οἰκοδομίας καὶ φυτηκομίας ἐξυπουργοῦντες, οἷς ἔργον τὸ σκάπτειν καὶ τὸ ἀχθοφορεῖν· οὕτω καὶ ἱππάζεσθαι προειθισμένος τίς ἅμα δὲ καὶ ὁπλοφορεῖν, στεῤῥῶς τε κατέχειν αἰχμὴν ἢ φάσγανον, καὶ πλήττειν καιρίως καὶ νεανικῶς, καὶ βῶν ἀζαλέην ἤδ' ἐπὶ δεξιὰ νωμᾶν ἤδ' ἐπ' ἀριστερὰ προσφόρως καὶ ἀσφαλῶς, οὔποτ' ἂν ἀδόκιμος ἐν ταῖς κατὰ πόλεμον ξυμβολαῖς· ἀλλὰ καὶ πολλῶν σθεναρωτέρων μετὰ τῆς ἀπειρίας ἐπικρατέστερος. τό γε μὴν τὴν μικρὰν ὑφαρπάζειν σφαῖραν διὰ τοῦ δίνου, καὶ περιάγειν καὶ μετεωρίζειν καὶ ἀπολαμβάνειν ἐν δεξιᾷ, καὶ τἄλλα τῶν ἀθυρμάτων, οὐκ οἶδ' ὁπόσον ἂν πρὸς ὁπλομαχίαν συμβάλοιντο, καὶ ἀντιπολέμησιν γενναίαν καὶ ἀνδρικήν· εἰ καὶ τηνάλλως ἐντεῦθεν αἰτιολογοίη τὶς τὸ ἐν πολέμοις εὐκίνητον· οὕτως δ' ἂν καὶ τὴν χυβίνδα προσλήψαιτο· καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀμφίβασιν ἢ καὶ τὸ ἀσκολιάζειν, ὥστε κατὰ τοὺς δρόμους ἢ τὰς ἅλσεις μὴ ὀλισθαίνειν· κἀνταῦθα δοίημεν, ἀλλ' ὃ προειρήκαμεν προφερέστερον, εἴ γε μετὰ τῆς εὐκινησίας καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐκπαιδεύσει μέθοδον ὁμοῦ καὶ καρτερίαν πολεμικήν· οὐδὲ τὸ διττῷ λίθῳ χερσὶν ἀμφοῖν διαμερισάμενον, καὶ πρότερον ὥσπερ ἐπὶ τρυτάνης αὐτὼ ταλαντεύσαντα καὶ ζυγοστατήσαντα καὶ σὺν αὐτοῖν τὼ χεῖρε πρόσω τε καὶ ὀπίσω νωμήσαντα, καὶ τὸ λοιπὸν συγκινήσαντα καὶ περικλονήσαντα σῶμα, μετὰ τοιαύτης μελλήσεως ἄλλεσθαι καὶ ἐφάλλεσθαι, χρήσιμον ἐς πολύ· μᾶλλον μὲν οὖν τοὺς μεθ' ὅπλων δρόμους καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν καὶ μετ' αὐτῶν ἅλσεις προαιρετέον, καὶ τὴν πάλην καὶ τοὺς ἀκοντισμούς, τὸ τῶν ὅπλων ἄχθος εἰ οἷόν τε πανταχόθεν συμπεριφέροντα, τόν γε κυδιάνειραν ἀφ' ἑαυτοῦ μάχην γνωσόμενον, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτόν. Ἐκύκλωσαν ποτὲ βάρβαροι Ῥωμαίους· οἱ δὲ τὸ πλαίσιον λύσαντες ἐς λόχους, περιέσχον ἐξαπιναίως τοὺς περιέχοντας· καὶ συγκλείσαντες, ἀκοντισμοῖς διεχρήσαντο· προμεμελέτητο γὰρ αὐτοῖς καὶ τὸ ἀκοντίζειν καὶ τὸ μεθ' ὅπλων ἱππάζεσθαι καὶ ταχυδρομεῖν, καὶ τὸ εὐπερίστροφον, καὶ ὅπως χρὴ διαπεφευγέναι κύκλωσιν, καὶ ὅπως κυκλώσασθαι· μελέτη δέ τοι πᾶν ἔργον ὀφέλλει καὶ βελτιοῖ· διὸ τῶν ἀναγκαιοτάτων προγεγυμνάσθαι πᾶσι τοῖς κατὰ πόλεμον, καὶ μὴ συνάγειν ἐπ' αὐτὸ τάξιν ἀρεϊκὴν καὶ προπαίδευσιν· ἀλλ' ὥσπερ κεφαλισμούς τινας τὰς προασκήσεις ἀρίστως προεκδιδάσκεσθαι πρὸς εὐχερεστέραν τῶν μειζόνων κατόρθωσιν.

θ΄. Εἰ δὲ καὶ τῆς κατὰ θάλατταν ἐμπειρίας τετυχηκέναι καιρὸς, μηδὲ ταύτην παραιτητέον· κάρτα γὰρ εὔχρηστος πρὸς τὸ ναυμαχεῖν ὡς ἐπὶ πέτρας τῆς νεὼς ἱστᾶσα τὸν ὁπλίτην ἀκράδαντον, οἷον ἕτερον Εὔφημον, πάσχοντα μηδὲν ἐκ τῶν κλυδασμῶν ἀηδές· ὅμως τοι γε μὴ πεπειραμένος, κἂν ἄλλως ἀκαταγώνιστος μαχητὴς, ἐκ πρώτης ἡττημένος εὑρίσκεται προσβολῆς· οὐ γὰρ οἷός τέ ἐστι τοῖς ἐναλίοις ἀντιμάχοις ἀντικαθίστασθαι, τῆς τριήρους σαλευομένης, ναυτιῶν σκοτοδινῶν, τὰς βάσεις περιτρεπόμενος· ἐξαίρω τῶν Ἀθηναίων τοὺς πάλαι, λόγων καὶ νόμων μελέτῃ, πεζομαχίας τε καὶ ναυμαχίας, τὸν βίον διῃρηκότας· ἐξ ὧν

διάνοιαν ἐσωμάτισαν, γλῶσσαν ἐπαίδευσαν, εὐνομίαν ἐξήσκησαν, ἐλευθερίαν ἐφύλαξαν, νίκαις πυκναῖς ἐλαμπρύνθησαν, ἀριστείαις πολλαῖς ἐκλείσθησαν· Δαρεῖον μὲν πρότερον τὸν Ὑστάσπου υἱέα καὶ Ξέρξου γενέτην κατῄσχυναν ὁπότε κατ' αὐτῶν ἐπέπομψε Δᾶτιν καὶ Ἀρταφέρνην, μυριάδας τριάκοντα στρατοῦ περσικοῦ τροπωσάμενοι περὶ Μαραθῶνα, χιλιάσιν ἐννέα καὶ Πλαταιεῦσι χιλίοις· Μιλτιάδου μὲν καὶ Στησίλεω στρατηγούντων, καὶ Καλλιμάχου δὲ καὶ Κυναιγείρου πολεμαρχούντων· ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἄλλης συμμαχούσης Ἑλλάδος, τὸν Ξέρξην κατηγωνίσαντο· καὶ ὁ πρὶν ἄμετρα κομπάζων, καὶ στοιχεῖα μετακινῶν, ἤπειρον θαλαττῶν καὶ θάλατταν ἠπειρῶν, καὶ μὴ πειθομένην μαστίζων τε καὶ δεσμῶν, τῆς ἐκπληξίας· καὶ τειχέων περιοχῇ τὸν στρατὸν ὡς μεδίμνῳ μετρῶν διὰ τὸ δυσάριθμον, καὶ ποταμοὺς ἀποξηραίνων ἐν τῷ τοὺς ἵππους αὐτοῦ διερχομένου κύψαντας ὕδωρ πιεῖν, ὡς ἐν Φρυγίᾳ τὸν Σκάμανδρον, ἐν Θετταλίᾳ τὸν Πηνειόν, ἐν Ἀττικῇ τὸν Ἰλισσόν, κἀκ τῆς τῶν βελῶν ἐπαφέσεως ἀποκρύπτων τὸν ἥλιον, μόλις ἐκ Στρυμόνος ἐν νηῒ μιᾷ διεσώζετο, τὰς τῶν Ἀθηναίων χεῖρας ἀγωνίᾳ μεγάλῃ καὶ πολλῷ καμάτῳ διεκφυγών· ἐν θαλάσσῃ τὸ πρῶτον περὶ ἀττικῶν πλοίων ὁμοῦ καὶ συμμαχικῶν (1), ἑπτὰ δὲ πρὸς διακοσίοις καὶ δισχιλίοις τῶν περσικῶν· ἔπειτα καὶ τὴν ἤπειρον τέλεον ἡττηθεὶς, καὶ τὰς πεντακοσίας τοῦ μαχίμου καὶ ἀπομάχου λαοῦ μυριοστύας ἀποβαλών, τῶν μὲν πολέμῳ διαφθαρέντων, τῶν δὲ λιμῷ καὶ κρύει κατὰ τὴν φυγήν· οὐκ οἶδα τίνων τὴν Περσίδα ἑωρακότων· τοιαῦτα ποιεῖν οἶδεν προμελέτησις καὶ προεθισμὸς ἔργων ἀρειϊκῶν, τοῦ λόγου συνεργοῦντός καὶ συνιστῶντος τὰ τρόπαια.

ι'. Τὸ πάντων μέγιστον ἐν ταῖς πράξεσι καὶ ἀνυσιμώτατον, μὴ τούτων αὐτῶν ἐν τῷ παρασκευάζεσθαι κατατρίβειν τὸν καιρὸν καὶ ἀναισιμοῦν· μηδ' ἐν τοῖς ἐπιχειρήμασι μελλονικιᾶν, ἢ καὶ σχολαιότερον βαίνειν πρὸς τὸ καλοῦν, ἢ καὶ Χαρινάδου νωθέστερον· ἀλλὰ προητοιμάσθαι μὲν εἰς ἅπαν μὴ προσδοκώμενον, πάντων φυλακτηρίων, πάντων ἀμυντηρίων προηυτρεπισμένων, εἰρήνης οὔσης, εἰρήνης ἐλπιζομένης· ἐπὰν δέ τι φανείη τῶν δεόντων, ἢ πρὸς ἑαυτῶν λυσιτέλειαν ἢ πρὸς ἐναντίων ἐπήρειαν, αἴφνης καὶ ἀνυπόπτως ἐπιέναι χρεὼν ὅσον τὸ σῆς ἰσχύος· ὀξὺς γὰρ ὁ χρόνος καὶ οὐκ ἂν οὐδενὶ καταληφθείη παραδραμών, οὐδ' εἰ Ζῆτις καὶ Κάλαϊς ἐπετρεχέτην τὼ υἱὼ Βορέου τὼ πτερωτώ· Λύσιππος ὅθεν ὁ σικυώνιος ὅ τι ποτὲ ἐστὶν ὁ χρόνος καλῶς συμβολογραφῶν, κωφὸν αὐτὸν ἠγαλμάτωσεν ὀπισθοφάλακρον πτεροπόδα τε, κἀπὶ σφαίρας βεβηκότα, μάχαιράν τινι πρὸς τὸ κατόπιν ὀρέγοντα· δηλῶν ἐντεῦθεν ὡς οὐκ ἂν ἐπιστραφείη καλούμενος, διότι κεκώφευκεν· οὔτε τις αὐτὸν ἐκ τοῦ ὀπίσω παρακατάσχοι δεδραγμένος τῆς κόμης· τὸ γὰρ ὀπισθόκρανον κατεψίλωτο· πῶς δὲ καὶ ὅλως παραδραμόντα τίς καταλήψαιτο, τὴν ὀξυκινησίαν τοσαύτην φέροντα κἀκ τῶν ποδῶν κἀκ τῆς βάσεως; ῥομφαίαν

(1) Numerum navium graecarum habes in metaphrasi.

σπάσαιτο λύπης, ὥστε θυμὸν ἀμύσσειν ὁ τῆς ζημίας αἰσθόμενος· Ἀννίβας ἀφρικῆς καὶ σικελικῆς στρατιᾶς ἀρχηγὸς ἐπειδὴ Ῥωμαῖοι κατὰ Σικελῶν ἐξορμήσειαν, προφθάνει τὴν ἔφοδον, καὶ τὰς τῶν ἀλπίων ὀρέων διακαθάρας ἀβάτους, δι᾽ αὐτῶν πρὸς Ἰταλίαν χωρεῖ, καὶ διαφόρως Ῥωμαίοις ἀντιταξάμενος, διαφόρως αὐτῶν ἐννικᾷ· τέλος ὅσον οἷόν τε πλῆθος ἠθροικόσι καὶ παρεμβεβληκόσι κατὰ Καλαυρίαν ἐπεισρυεὶς, ἄπιστον ἐπάγει τὸν ὄλεθρον· λέγεται γὰρ τοὺς τῶν ἀνῃρημένων δακτυλίους μεδίμνοις ἐκμεμετρῆσθαι, τάς τε ῥωμαίας ἐκ λειπανδρίας βαρβάροις συνῳκηκέναι καὶ ἀνδραπόδοις· ἀλλ᾽ ὁ τοσοῦτος νικητὴς ἐπάρσει καὶ τρυφῇ καταχαυνωθεὶς, καὶ τοῦ τέλος ἐπιθεῖναι τῇ πράξει καὶ παραλήψεσθαι τὴν Ῥώμην καὶ κατασκάψαι, τὴν ἄνεσιν ἀνθελόμενος, ὕστερον ὑπὸ Σκηπίωνος στρατηγοῦ Ῥωμαίων κατεδιώκετο· καὶ φυγὰς τὴν Βιθυνίαν κατειληφὼς, δηλητηρίῳ τὸν βίον μετήλλαττεν· ἄλλοι τε ἄλλως τοῦ καιροῦ καταμελήσαντες, ἐδυσφόρησαν· σπευστέον οὖν τὸν εὔθετον ἁρπάζειν ἀπαντηκότα καιρὸν, καὶ μὴ προϊέναι παραχωρεῖν, τῷ τηνικαῦτα ζητεῖν συντείνοντα καὶ οἰκονομεῖν ἢ τῷ νωθρεύεσθαί τε καὶ ἀναβάλλεσθαι, καὶ τύχην ἀναμένειν αὐτουργὸν τῶν ἀποτελεσμάτων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπιστήμην κατορθωτικὴν τῶν χρησίμων προβάλλεσθαι· καὶ κυβερνήτης γὰρ ἄριστος ἐκεῖνός ἐστιν, ὃς οὐ κακῶς τὸ διαπλοϊσμὸν παραπόλλυσιν εὔκαιρον· ὥσπερ εὖ ἔχει τὰ πηδάλια, τὰ ἱστία, τὰ πρότονα, καὶ εἴ τι ἄλλο πρὸς καταρτισμὸν τῆς νεὼς, γαλήνης οὔσης, αἰθρίας οὔσης· ἥ τε νῆψις ἔμμονος, καὶ τὸ ἐμμέριμνον ἄπαυστον· ὅπως ἂν εἰ προκύψειε καταιγὶς, εἰ κλύδων ἐγείροιτο, παραυτόθεν ἀντικασταίη καὶ περιγένοιτο, καὶ πρὸς ἀγαθοὺς ἀγάγοι λιμένας τὴν ναῦν· ὅ γε μὴν τῶν τῆς νεὼς ἐπιτηδείων καταμελῶν, ἢ τὸν τῆς εὐπλοίας καιρὸν εἰκῇ προϊέμενος, καὶ ὅλως ἐκ ῥᾳστώνης ὑποσκάζων πρὸς τὸ ἔργον καὶ δυσκινητῶν, καταποντιστὴς μᾶλλον ἢ κυβερνήτης ἐστί· καὶ εἰ διασωθείη τοῦ πελάγους καὶ κρείττων ὀφθείη τῶν κυμάτων ἡ ναῦς, τοῦθ᾽ ὡς ἔτυχε· καὶ τούτου γὰρ τὸ εὖ, ἡ τοῦ ναυαρχοῦντος εἰκαιοτροπία πρὸς τοὐναντίον μετεσκεύασεν· οὐ χρὴ τοίνυν οὐδὲ τὸν ἀρχηγὸν ἀπαρασκεύως ἔχειν ἢ νωχελῶς, ἀλλὰ κατηρτισμένον ἐν τοῖς ἔργοις ἅπασι τῆς ἀρχῆς, ὠκὺν εἶναι, πτηνὸν εἶναι, φθάνειν ἀερίως εἴς τε τὴν τῶν προσόντων ὑπερμάχησιν καὶ συντήρησιν, εἴς τε τὴν τῶν μὴ προσόντων θήραν καὶ πρόσληψιν, καὶ μὴ τοῖς τῶν ἀσκληπιαδῶν ἀμεθόδοις ἐοικέναι, καὶ φρενολήπτοις· ὧν οἱ δεύτεροι κατ᾽ αὐτὴν τὴν τῆς ἀνάγκης ἀκμὴν τὰ φάρμακα πορίζεσθαι βούλονται· καὶ μὴ εὑρίσκοντες, ἴσως, ὑφαίνουσι λήρους μακροὺς, εἴπερ ἣν ἡμῖν τοδὶ τὸ ἀλεξιτήριον λέγοντες, ἣν ἂν ἡμῖν κάρτιστα πρὸς τὴν νοῦσον ἀνταγωνίσασθαι· τὸ μὲν γὰρ δυνάμεως τοίας τετύχηκεν, ἡ δὲ τοίας δυσκρασίας ἐξέθορεν· οἱ λοιποὶ τῇ φύσει τὸ πᾶν ἐπιρρίπτουσι, ἐτώσιον ἄχθος ἐπιπεφορτισμένοι τοῖς κάμνουσιν· εἰ καί τις αἰτιῷτο τῆς ἀπραξίας, φύσεως εἶναί φασιν ὑπουργοί, τῶν οἰκείων ἐξελόντες βίβλων τὸ λοιπὸν τῆς ὑπογραφῆς·

ἐῶ γὰρ εἰπεῖν ὡς τῇ φύσει πολλάκις καὶ ἀντιπράττουσιν, ἀκέστορες μὲν οὐδαμῶς, ἀναιρέται δὲ μᾶλλον εὑρισκόμενοι καὶ βροτολοιγοί· τοὺς δ' ἐπιστήμονας ἐκμιμεῖσθαι καὶ νουνεχεῖς, ὅτι λυσιτελές τε καὶ τίμιον· οἱ τὸν καιρὸν εἰδότες ὀξὺν μετὰ πάσης ἵστανται τῆς ἑτοιμασίας ἐπὶ τῆς ἀφετηρίας αὐτῆς· ὡς ἐν ἀκαρεῖ τὸ παρὸν ἀγαθὸν διασώσειαν, ἀνακαλέσοιντό τε τὸ μὴ παρόν· οὐ τὸ εὔκαιρον παραπέμποντες, ἀλλ' ἐξ ὧν ἐργάζοντες παρακαλούμενοι, μᾶλλον δ' ἕλκοντες· εἴτ' ἐφεστηκότι πρὸς ἐργασίαν βελτίω χρώμενοι· πάμπαν ἀμελλητί, μεθ' ὅσης ἠπειγμένης ὁρμῆς εἶεν.

ια'. Δικασπόλους δὲ καὶ ἀγορανόμους δήμοις ἐγκαταστατέον καὶ πόλεσιν οὐχ ἡπάτων ἀνδρομέων ἐμφορουμένους ὡς τὸν Προμηθέως λέγουσιν ἐν τῷ σκυθικῷ Καυκάσῳ τὸν ἀετόν, κεκλοφότος τὸ πῦρ· ἀλλὰ τὴν ἀλόγιστον ἐπιθυμίαν ἐκκόπτοντας, πλεονεξίαν ἐξαίροντας, δικαιοσύνην εἰσφέροντας, εὐταξίαν παιδεύοντας, πᾶσαν ἄτοπον πρᾶξιν κολάζοντας, πρὸς τὸ ἔννομον ἀποσκοποῦντας καὶ διορθωτικόν, οὐ πρὸς χρημάτων παράνομον ἀθροισμόν καὶ λῃστείαν τοῦ πολιτεύματος· ἄνδρας συνέσει τῶν πολλῶν ὑπερφέροντας· οὐ κατὰ Κόροιβον ὄντας καὶ Μαργίτην, καὶ Μελιτίδην· ὧν ὁ μὲν τοὺς ῥηγμῖνας παρεινοστῶν, ἠρίθμει τὰ κύματα, καὶ μέχρι τινῶν προβαίνων, ὑπενόει, προϊέναι περαιτέρω μὴ ἐγνωκώς· ὁ δ' ἐκμαθεῖν ἀνηρώτα τίς ἐξ ἀμφοῖν τοῖν γονέοιν ἐγκυμονήσας αὐτὸν ἀπέτεκεν· ὁ δ' ὕστατος, οὐ παρθενίαν τιμῶν, οὐχ ἁγνείαν προῃρημένος, τῇ γαμετῇ συνελθεῖν οὐκ ἐπείθετο, δεδιέναι λέγων μὴ πρὸς τῆς γειναμένης αὐτὴν ἐγκληθεὶς ὑφέξει δίκας τῆς συνελεύσεως· οὔτε μὲν ἐκ διαμέτρου Κάκκους, Αὐτολύκους, Εὐρυβάτους, ἐκ τῶν ὀπίσω ποιουμένους ἐν ταῖς σφῶν αὐτῶν καταδύσεις τὴν τῶν κλωπευομένων ζώων ὑπείσδυσιν, ὥστε δοκεῖν ἐξιέναι μᾶλλον τὰ εἰσαγόμενα· μεταχρωννύντας τε καὶ μεταμείβοντας, καὶ ποικίλως παρακρουομένους τοὺς ἔχοντας· ἀναρριχωμένους τε καὶ κρημνοβατοῦντας ἐπ' ὄψεσιν τῶν τηρούντων, καὶ δίκην ἀέλλης ἐκδραπετεύοντας, διαλανθάνοντας, ἀφαντουμένους, πολυειδῶς αὖ ἐξαλλαττομένους· ὡς Νηρεύς τις ἢ Περικλύμενος ἢ Πρωτεὺς ὁ αἰγύπτιος σοφιστής· οὗ καὶ τὴν πρὸς Αἴγυπτον ἐκ Παλλήνης τῆς Θρακικῆς παλιννόστησιν, ἐν χάσμασι καὶ μυχοῖς ὑποποντίοις παραδοξοποιοῦσιν, ὡς ἀδιάγνωστον· ἀλλὰ τὸ εὔηθες ἐκκεκλικότας καὶ πονηρὸν ἐν ταυτῷ, φρονήσει κεκοσμῆσθαι δίκαιον τοὺς τῶν ἄλλων ἐπισκηπτῆρας· οὕτω γὰρ τῶν τῆς ἀφροσύνης ἔργων ἐλαυνομένων, εὐκοσμία τῷ πλήθει προσείη, καὶ δόξα μεγίστη τῷ τοιούτου λαοῦ βασιλεύοντι· τοιούτους εἶναι προσήκει τοὺς διαιτητὰς καὶ τοὺς ἐφόρους, οἷος ὁ ἄραψ Γουνεὺς, Κέφαλος ὁ ἐξ Ἰταλῶν εἰς Ἀθήνας πολιτογραφηθείς, Ἀριστείδης, καὶ Ἀριστοφῶν, Ἀθηναίων ἰθαγενεῖς· Γουνεὺς μὲν γὰρ ἐννομώτατος ὢν δικαστὴς καὶ πλεονεξίαν πᾶσαν ἀποστυγῶν, καὶ τοὺς ἁρπακτῆρας αἰσχύνων τιμωρούμενος, ἐπειδή ποτε Βαβυλώνιοι καὶ Φοίνικες στασιάσειαν, ἥκει πρὸς αὐτοὺς ἐγ-

κέλευστος ὑπὸ Σεμιράμιδος· ὁ δὲ λύει τὴν στάσιν ὀφθείς, καὶ ἀποκαταλλάττει τὰ γένη, τῷ τρόπῳ καταιδέσας τοὺς στασιάζοντας· Ἀριστείδης δὲ κατακρινόμενος ἐξοστρακισμὸν, καὶ πυνθανόμενος τί ἂν λυποίη, δίκαιος εἶ πολλοῦ καὶ τοῖς πλείοσι δύσχρηστος, ἤκουεν· οὕτω ἐν Ῥώμῃ Μάρκιος στρατηγὸς, ὃν διὰ δικαιοσύνην, τῆς πατρίδος ἐξελαυνόμενον ἐπένθει μὲν ἡ πόλις, αὐτὸς δ' ἦν ἀναλυπὴς, καὶ τῆς οἰκείας στεῤῥότητος οὐδέ τι παρέκλινεν· Κέφαλος μικροῦ δεῖν διαμεμενήκει πάμπαν ἀνέγκλητος, εἰ μὴ ψηφίσματος ἀπροβουλεύτου συκοφαντία παρεισδεδύκει, μηδὲν ἔχοντος ἐπιμέμψασθαι τῷ ἀνδρὶ μηδενός· Ἀριστοφῶν δὲ τοὐναντίον διὰ βίου κατηγορούμενος· τὸ γὰρ αὐτοῦ μισοπόνηρον τοὺς ἀντιπολιτευομένους νύττον οὐκ ἀπημβλύνετο· πλὴν ἀλλὰ τὴν νικῶσαν ἀπενηνεγμένος ἐξίει δικαστηρίου παντός· εἰ δὲ δυσχερὲς τοιούτους ἄνδρας εὑρίσκεσθαι νῦν, ἀλλ' ὅτι περιφρονοῦνται, πονηροὶ δ' ἐπιδιδόασι προκρινόμενοι· πᾶν γὰρ τὸ ζητούμενον καὶ τιμώμενον, αὔξει καὶ παῤῥησιάζεται· τὸ δ' ἀμελούμενον, φθινύθει καὶ ἀποκρύπτεται· πόθεν γὰρ ἄλλοθεν ὁ πολὺς λόγος ἀπέσβη παρ' ἡμῖν, καὶ ἡ κοσμιότης διέφθορεν τῶν ἠθῶν, ἢ πάντως ἐκ τῆς αὐτῶν ἀποπομπῆς, ἐκ δὲ τῆς ἐναντίων ἐπιλογῆς, ἔν τε τοῖς πολιτικοῖς ἔν τε τοῖς πνευματικοῖς ἀξιώμασι· καὶ οὐκ ἔγνωσται πόσον εἰς εὐδοξίαν ἢ ἀδοξίαν συμβάλλεται τὸ στρατηγοὺς καὶ πραίτωρας καὶ ἱεράρχας καὶ πολιτάρχας, τοίους ἢ τοίους ἐξάδεσθαι προσόντας τῇ πρώτῃ ἀρχῇ· καὶ πόσον εἰς αὐτὴν ἐντεῦθεν διαβιβάζεται μὴ μόνον εἰς τὴν πληθὺν τὸ συνοῖσον ἢ τὸ λυμαντικόν· ὅθεν γὰρ ἀπῴχετο λόγος, ἐκεῖ καὶ φήμη καὶ δράσις τῆς ἀλογίας ἐνέσκηψεν· ὅθεν ἀρετὴ ἀπελήλαται, τὸ τῆς κακίας ἔργον διάγδουπον ἐπεισπέπαικε· τί οὖν μέγιστον καὶ ἥδιστον ἐκφανεῖ τὴν προὔχοντα; τὸ λογιότητα καὶ ἤθους σεμνότητα κεκτημένον ἅμα καὶ περὶ πολλοῦ τιθέμενον ἐξακούεσθαι, ἢ τοὔμπαλιν ἀμουσίαν καὶ ἀβελτηρίαν εἰσοικιζόμενον καὶ τιμῶντα διαφημίζεσθαι· τὸ γὰρ τῶν πεπαιδευμένων ὑπερορᾷν καὶ τοὺς ἀποφωλίους προσίεσθαι καὶ ἀνυψοῦν, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ κακίαν ἐξαίρειν καὶ ἀρετὴν ἀποτρέπεσθαι; θαυμάζειν ἀλογίαν, καὶ λόγον ἀποδιοπομπεῖν; τὸ δ' οὕτω κρῖνον, ὁμολογουμένως μετὰ τοῦ πλήθους καὶ τῆς συστοιχίας αὐτοῦ· διὰ ταῦτα περιόπτους τιθέναι τοὺς ἐσθλοὺς ἄνδρας, ἀναγκαιότατον· ἵν' ὁ τοῦτο δρῶν, αἴροι μὲν ζῆλον ἔργων σπουδαίων πολλοῖς, αἴροι δὲ κῦδος ἄσπετον ἑαυτῷ.

ιβʹ. Κεφάλαιον τῶν ἀγαθῶν ἀτενίζειν ἀεὶ πρὸς τὸν κύριον, καὶ τρέχειν μὲν καὶ οἰκοδομεῖν καὶ φυλάσσειν, καθ' ὅλην ἀνθρωπίνην ἰσχύν· ἀμελεῖν ὅλως γὰρ, εὔηθες . . . .

* * *

DE EUBULI VEL PROCLI
SCRIPTO POLITICO
EDITORIS MONITUM.

In calce pervetusti ms. voluminis, quod Procli ad decimum platonicae reipublicae librum commentarios continet, ineditos quidem sed male iamdiu a stillicidio situque adfectos atque imminutos, scriptum aliud prisci philosophi mihi occurrebat, cuius graecus titulus sic latine significat: animadversio ad ea quae Aristoteles in secundo politicorum adversus Platonis remp. scripsit. *Opusculi huius Proclum ipsum auctorem ego facile iudicavissem, quandoquidem cum Proclo coniungitur non in romano solum codice verum etiam in florentino, uti lego apud Bandinium catal. gr. tom. III. p.* 192. *Sed enim mox comparato opusculi titulo cum Longini verbis, quae conservavit nobis Porphyrius in Plotini vita cap. XX, multo antiquioris auctoris, id est Eubuli platonici, scriptum habere me in manibus existimavi. Sic enim Longinus loquitur:* οἱ Ἀθήνησι διάδοχοι Διόδοτος καὶ Εὔβουλος — Εὐβούλῳ δὲ γέγραπται τὸ περὶ τῶν Ἀριστοτέλει πρὸς τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἀντειρημένων: qui Athenis in cathedra successerunt Diodotus et Eubulus. — Scripsit autem Eubulus de iis quae ab Aristotele adversus Platonis remp. proposita fuerunt. *Nonne haec Longini verba cum ea congruunt, quam mox recitabimus, epigraphe romani codicis? Eubuli igitur, qui scholam atheniensem rexit, ideoque diadochi titulum reportavit, politicam lucubrationem, in qua pro Platone adversus Aristotelem dimicat, haud indignam luce existimavi; neque ab hoc meo volumine alienam, quod politica in primis doctrina refertum est. Ceteroquin in meo codice mutilum Eubuli scriptum est: quare superest, ut ab iis qui florentini codicis copiam habent (nisi et is forte imperfectus est) reliquam partem expectemus. Scriptura romani codicis pulchra admodum est, saeculi ferme noni; uti specimen a me in aenea tabula cusum n. 3. palaeographiae peritis facile demonstrabit.*

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΩΝ ΥΠ' ἈΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΕΝ ΔΕΥΤΕΡΩΙ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΑΝΤΕΙΡΗΜΕΝΩΝ.

α'. Τῆς Πλάτωνος πολιτείας ὁ δαιμόνιος Ἀριστοτέλης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν πολιτικῶν ἐξέτασιν ποιούμενος, ὥσπερ εἴωθεν πρὸ τῶν αὐτῷ ἀρεσκόντων βασανίζειν τὰ τῶν παλαιοτέρων, πρῶτον ἐκεῖνο παρείληφεν ἀξίωμα κάλλιστον περὶ πάσης πολιτείας ἐκ διαιρέσεως· ὡς ἄρα ἀναγκαῖον ἢ πάντων εἶναι κοινωνίαν τοῖς μιᾶς πολιτείας μετειληχόσιν, ἢ μηδενός· ἢ τῶν μὲν, τῶν δ' οὔ, κοινωνεῖν ἀλλήλοις· καὶ τὸ μὲν μηδενὸς εἶναι κοινωνίαν τοῖς τὴν αὐτὴν οἰκοῦσιν, ἀδύνατον εἶναι· πᾶσα γὰρ πόλις κοινωνούντων ἐστὶν ἀλλήλοις ἀνθρώπων καὶ συμβαλλόντων· τὸ δὲ πάντων, ὁμοίως ἀμήχανον· τοῖς γοῦν σώμασιν ἰδίοις ἀνάγκη χρῆσθαι, καὶ τοῖς αἰσθήσεσιν διαφερούσαις, καὶ τοῖς φυσικοῖς ἔργοις ἅπασιν· ὧν ὑπερεθέντων, λείπεται τῶν μὲν εἶναι κοινωνίαν ἐν ταῖς πόλεσιν, τῶν δὲ μὴ εἶναι τοῖς ἀνθρώποις· τοῦτο μὲν οὖν τὸ ἀξίωμα, προὔλαβεν αὐτός· εἴρηται δὲ καὶ ὑπὸ Πλάτωνος, ὅτι πάντων μὲν εἶναι κοινωνίαν οὐκ ἐνδέχεται· τὸ δὲ ὡς πλείστην εἶναι τὴν κοινωνίαν, αἱρετὸν ἐν ταῖς εὐνομουμέναις πόλεσιν· καὶ δεδήλωκεν, τὸ μὲν πρότερον ἐν οἷς διορίζεται καὶ προστάττει, χρῆναι ἕκαστον ἕν τι ἐπιτηδεύειν πρὸς ὃ πέφυκεν, καὶ μὴ ὑφαρπάζειν τινὰ τὸ μηδὲν αὐτῷ προσῆκον ἐπιτήδευμα καὶ ἔργον· εἰ γὰρ τοῦτο ἀληθὲς, οὐ πάντες πάντων κοινωνήσουσιν ἐπιτηδευμάτων, ἀλλ' οἱ ὁμοφυεῖς τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύσουσιν μόνον· τὸ δὲ δεύτερον ἐν οἷς φησὶν χρῆναι συντετάχθαι πρὸς ἑαυτὴν οὕτω τὴν πόλιν ὡς ἑνὸς μέρη σώματος· καὶ γὰρ ταῦτα διαφέρει μὲν ἀλλήλων, καὶ ἄλλο ἄλλου ἔργον ὡς τὸ μὲν ὁρᾷν, τὸ δὲ ἀκούειν, τὸ δὲ κινεῖν, τὸ δὲ τρέφειν· πάντα δὲ ἀλλήλοις συμπαθεῖ, καὶ μίαν ζωὴν ζῇ· καὶ ἐς μίαν ἀνήρτηται ψυχήν· καὶ διδόντα ἕκαστον εἰς πάντα τὸ οἰκεῖον ἔργον, λαμβάνει παρὰ τῶν ἄλλων τὸ πρὸς τὴν αὐτοῦ χρείαν· καὶ διὰ τοῦτο ἑνὸς ἀλγοῦντος ἢ ὑγιαζομένου, λέγεται ἀλγεῖν ὁ ἄνθρωπος ἢ ὑγιάζεσθαι, διότι καὶ τὸ τοῦ μέρους ἀγαθὸν ἢ κακὸν, τοῦ ὅλου ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ κακόν.

β'. Δεύτερον δὲ μετὰ τοῦτο τὸ ἀξίωμα λοιπὸν εἰς τὴν ἐξέτασιν καθεὶς, ἀπορεῖ πῶς τοῦτο δυνατὸν τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν, ὡς τοῦτο ἄριστον ὄν· λαμβάνειν μὲν γὰρ ταύτην τὴν Σωκράτη τὴν ὑπόθεσιν· εἶναι δὲ τοῦτο παντελῶς ἄτοπον· μίαν γὰρ γιγνομένην τὴν πόλιν, ἐπὶ μᾶλλον ἀπολλῦναι καὶ τοῦτ' αὐτὸ εἶναι πόλιν· μᾶλλον γὰρ μίαν οἰκίαν, πόλεως φαμὲν εἶναι· καὶ ἕνα, μᾶλλον τῆς οἰ-

κίας ἕκαστον· εἰ οὖν καὶ δυνατὸν ἦν ἐπιτείνειν τὴν ἕνωσιν τῆς πόλεως, ὡς ἔοικεν οὐκ ἦν ὀρθόν· ἀνῄρειτο γὰρ ἡ πόλις, καὶ τὸ λεχθὲν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν ἐν ταῖς πολιτείαις, τὸ ἓν ὅτι μάλιστα γίνεσθαι τὴν πόλιν, φθαρτικὸν αὐτῆς ὑπῆρχεν ὅλως τῆς πόλεως· εἰ οὖν τὸ ἑνίζειν τὴν πόλιν, ἀναιρετικόν ἐστι τῆς πόλεως, τὸ δὲ ἑκάστου ἀγαθὸν οὐ ἐστιν ἀγαθὸν, σωστικόν ἐστιν, καὶ οὐκ ἀναιρετικὸν, λείπεται ἄλλό τι ἢ τὸ ἑνίζειν τὴν πόλιν, μὴ εἶναι τῆς πόλεως ποιοῦν. Πρὸς δὲ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν τοῦ λόγου δεῖ λέγειν, ὅτι τὸ ἓν οὐκ ἔστι τοιοῦτον οἷον αὐτὸς ὑπέλαβεν τὸ ἄτομον καὶ τῷ ἀριθμῷ, εἰς ὃ κατήγαγεν τὴν πόλιν, ὃ δὴ λόγον ὕλης ἐπέχει πρὸς τὴν σύμπασαν πόλιν· ἐκ γὰρ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, ἡ πόλις· ἀλλὰ τὸ κρεῖττον τῶν μερῶν, καὶ τὸ συναγωγόν ἐστιν οὕτως τῶν πολλῶν ὡς ὑπερέχον αὐτῶν· καὶ εἶναι τελικὸν αἴτιον, ἀλλ' οὐ συναίτιόν τι καὶ ὑλικόν· ἐπεὶ καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐκ πολλῶν ὄντος, ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ μερῶν ἕν τι ἐστὶν, ἀλλ' ὡς ὕλην τοῦ ὅλου τοῦτο τὸ ἕν· τὸ δὲ μάλιστα ἓν τοῦτό ἐστιν, τὸ συνέχον τὸ σῶμα· εἴ τε λόγος εἷς φυσικὸς, εἴ τε καὶ ψυχή τις, δι' ἣν ἓν τὸ σῶμα ἐστὶν, καὶ ταῦτα ἐκ πολλῶν ὄν· διττὸν οὖν τὸ ἕν, ἢ τὸ ὑλικὸν, ἢ τὸ τελικόν· καὶ ἐπεὶ ἑνίζειν θέλει τὴν πόλιν, οὐχ' ὡς εἰς τελικὸν αὐτὴν ἓν κατάγων μηχανᾶται τὴν ἕνωσιν, ἀλλ' εἰς τὸ τελικὸν καὶ αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν, διὸ καὶ ἀφ' οὗ πᾶσιν ἡ ἕνωσις· ὅθεν καὶ ὁ Σωκράτης τοῦτο ζητῶν τὸ συνέχον τὴν πόλιν, μηχανᾶται τὴν κοινωνίαν τὴν ἐν τοῖς πλείστοις, ὡς ὁμονοίας αἰτίαν καὶ ἀστασίαστον αὐτὴν φυλάττουσαν· ὅτ' ἂν οὖν λέγῃ τὸ ἓν, ἀναιρεῖν τὴν πόλιν, τὸ δὲ ἑκάστου ἀγαθὸν, σώζειν ἕκαστον, αἰτιασόμεθα τὴν ἑτέραν πρότασιν, τὸ ἓν ἐκεῖνο λαμβάνουσαν, οὐχὶ τὸ συναγωγὸν τοῦ πλήθους καὶ συνεκτικὸν, ἀλλὰ τὸ ὑλικόν· τοῦτο γὰρ ἀναιρετικὸν ὄντως τοῦ πλήθους καὶ τῆς ὁλότητος, μέρος ὂν, ἀλλ' οὐχ ὅλον· ἐκεῖνο δὲ σώζει μειζόνως τὸ ὅλον, συμπαθείας ὂν αἴτιον καὶ ὁμονοίας.

γ'. Τρίτον τοίνυν τὴν αὐτάρκειαν φησὶν ἀφανίζει τῆς πόλεως, τὸ λίαν αὐτὴν ἑνίζειν· αὐταρκέστερον γὰρ ἑνὸς ἀνδρὸς οἰκία, καὶ πόλις οἰκίας· εἰ οὖν τὸ ἧττον ἓν αὐταρκέστερον, ὡς πόλις οἰκίας, καὶ οἶκος ἑνὸς ἀνδρὸς, τὸ μᾶλλον ἓν, ἧττον ἐστὶν αὔταρκες. Πάλιν δὴ καὶ οὗτος ὁ λόγος λαμβάνει παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν τοῦ ἑνὸς τὸν ἔλεγχον ποιῶν, ὥσπερ καὶ ὁ πρότερος· πόλις γὰρ οἰκίας καὶ ἑνὸς ἀνδρὸς οἰκία, καὶ αὐταρκέστερον καὶ μᾶλλον ἕν, καὶ ἧττον αὔταρκες καὶ ἧττον ἕν· εἰ μὲν γὰρ τὸ μόνον λαμβάνοις καὶ ὃ εἴπομεν ὕλης ἔχειν τάξιν, καὶ ἧττον ἐστὶν ἓν ἡ πόλις, πολλῶν γὰρ δεῖται τοιούτων οἷον ἐστὶν τὸ ἄτομον· καὶ ἧττον αὔταρκες· πλειόνων γὰρ δεῖ τῇ πόλει προσεῖναι καὶ σώζεσθαι, ἢ ὧν δεῖται ὁ εἷς· ὥσπερ καὶ πᾶν ὅπερ ἂν ᾖ ὅλον τοῦ οἰκείου μέρους· εἰ δὲ τὸ ὡς ἀληθῶς ἓν ὃ δὴ τῷ τελείῳ ταὐτὸν, καὶ μᾶλλον ἓν ἡ πόλις τοῦ ἑνὸς καὶ μᾶλλον αὐταρ-

κες ὥσπερ καὶ τὸ ὅλον μᾶλλον ἑκάτερον ἢ τὸ μέρος· τοῦτο γὰρ συνέχει· συνέχεται δὲ τὸ μέρος· τὸ δὲ συνέχον μᾶλλον ἓν, ἢ τὸ ὑπ' αὐτοῦ συνεχόμενον· καὶ μᾶλλον αὔταρκες, ἢ τὸ ἐν αὐτῷ περιεχόμενον· δεῖται γὰρ τῶν ἄλλων μερῶν· πάλιν οὖν καὶ οὗτος ὁ λόγος διελὼν τοῦ ὅλου καὶ τελείου τὸ ἓν, καὶ εἰς τὸ ὡς μέρος καὶ ἀτελὲς φερόμενος, οὕτως ἠρώτηται· καὶ δοκεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὔταρκες ἐπ' ἀλλήλων διοικίζειν, ὥσπερ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ· καίτοι γ' ἐχρῆν καὶ τοῦ ἐν Φαίδωνι Σωκράτου ἀκούειν βοῶντος ὡς ἄρα οὐδὲν οὕτως οἶδεν συνδεῖν τὰ ὄντα καὶ συνέχειν ὡς τὸ ἀγαθὸν, παντὸς Ἄτλαντος ἰσχυρότερον ὂν εἰς ταύτην τὴν δύναμιν, καὶ αὐτὸ τὸ δέον ὄντως ὑπάρχον· ἐπείσθη γὰρ ἂν τούτοις ἑπόμενος ὅτι τὸ αὐταρκέστερον πᾶν, ὅτου οὖν ἥνωται μᾶλλον· καὶ ἓν μειζόνως ἐστὶν, ὥσπερ καὶ αὔταρκες μειζόνως· τὸ γὰρ μᾶλλον τοῦ συνδέοντος μετέχον, μᾶλλον ἐστὶν ἕν· τὸ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ μᾶλλον μετειληχὸς, τοῦ συνδεῖν δυναμένου διὰ τὸν ἐν Φαίδωνι λόγον μετέχειν· μᾶλλον τὸ δὲ αὐταρκέστερον μᾶλλον τοῦ ἀγαθοῦ μετέχει· στοιχεῖον γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ αὔταρκες· ὥσθ' ἡ πόλις αὐταρκέστερον ἑνὸς μᾶλλον ἂν εἴη μετέχουσα τοῦ ὡς ἀληθῶς ἑνός· ἐπεὶ καὶ τόνδε τὸν κόσμον ἐκ πάντων ὄντα τῶν αἰσθητῶν, εἰ καὶ παράδοξον εἰπεῖν κατὰ ταύτην τὴν ἕνωσιν, μᾶλλον ἡνῶσθαι φαμὲν ἑκάστου τῶν μερῶν ἐξ ὧν ἐστιν· εἰ γὰρ τὸν μέγιστον ἔχει τῶν δεσμῶν καὶ κάλλιστον τὴν ἀναλογίαν λέγω, δι' ἣν φιλίαν ἄλυτον ἔχει τὰ ἐν αὐτῷ πάντα, καὶ δέδεται τρόπον ἄλυτον παντὶ πλὴν τοῦ συνδήσαντος ὡς ὁ τοῦ Τιμαίου λόγος, παντὶ δὴ φανερὸν ὅτι παντὸς ἥνωται τῶν ἐν αὐτῷ μᾶλλον· διὸ καὶ συμπάθεια πάντων ἐστὶ τῶν ἐν αὐτῷ, μιᾶς ζωῆς πάντα συνεχούσης καὶ εἴδους ἑνός· καίτοι γέ εἶπεν ἄν τις ἓν πῦρ μᾶλλον, ἢ τὸ πᾶν· καὶ τὸ ὕδωρ μᾶλλον ἢ τὸ πᾶν, ἐκ πυρὸς καὶ ὕδατος ἐκεῖνο γεγονὸς ἕν· ἀλλὰ τὸ μὲν ἑκατέρου τούτων ἓν, ὕλη τοῦ ἐν τῷ παντί ἐστιν ἑνός· τὸ δὲ τοῦ παντὸς, εἶδός ἐστιν τούτων, καὶ συνέχον ἄμφω, καὶ τέλος μᾶλλον, καὶ ἀγαθὸν μᾶλλον· καὶ αὐταρκέστερον τὸ πᾶν, ἑκάστου τῶν ἐν αὐτῷ· τῶν μὲν, δεομένων ἄλλων· τοῦ δὲ, οὐδενός· καὶ γὰρ ὅλον καὶ οὐχ' ὅλον ἕκαστον, ὡς φησὶν αὐτὸς Ἀριστοτέλης· μόνον δὲ ὅλον καὶ τέλειον, πᾶν· εἰ οὖν ἡ ὁλότης ἑνότης ἐστὶν καὶ τελειότης, μόνως ἓν κυρίως τὸ πᾶν· αὐταρκέστατον μὲν ὂν, ὡς μάλιστα τέλειον· ἡνωμένον δὲ μάλιστα, ὡς ὅλον μάλιστα· συντρέχει ἄρα τότε ἓν καὶ τὸ αὔταρκες· καὶ γὰρ τ' ἀγαθὸν ἓν, καὶ τὸ ἓν τ' ἀγαθόν· οὐκ ἄρα δεῖ φάναι τὴν πόλιν αὐταρκέστερον μὲν ἑκάστου τῶν πολλῶν, ἧτσον δὲ ἕν· ἀλλ' ὡς ἑκάτερον, καὶ τὸ λοιπόν· οὐδὲ τὸ ἑνίζειν, ἀφανίζειν εἶναι τὸ αὔταρκες· οὐ γάρ ἐστι τὸ ἑνίζεν, ἕνα ἄνδρα ποιεῖν αὐτὴν, ἀλλὰ μένουσαν πόλιν, εἰς μίαν ἄγει κοινωνίαν πᾶσαν, διὰ τὴν εἰς ἓν ἀγαθὸν πάσης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων ἐπιστροφήν· τοῦτο γὰρ μὴ διῃρημένων ἐν τοῖς μέρεσιν, ἀλλ' ἓν καὶ κοινὸν πάντων ἀποφανθὲν, ἑνίζει τὴν πόλιν ἐκ πολλῶν οὖσαν· δηλοῖ δὲ ταῦτα καὶ ὁ Σωκράτης, αὐτὸς ὑφηγούμενος

τί ποτέ ἐστιν ὃ μάλιστα ποιήσει τὴν πόλιν, κοινωνίαν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὴν ὀρθῶς, οἰκισθεῖσαν διαφερόντως τῶν ἄλλων πόλεων· τὸ γὰρ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς φησὶν ἥδεσθαι καὶ λυπεῖσθαι, τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὸ τὰ αὐτὰ νομίζειν ἀγαθὰ καὶ κακὰ πάντας εἶναι ἐν αὐτῇ· τοῦτο δὲ ἐκεῖνό ἐστιν, τὸ μηδὲν πρὸς ἕτερον, ἀλλὰ πρὸς ἓν πάντας ἀγαθὸν τὸ τῆς ὅλης πόλεως ἀποβλέποντας ζῆν.

δ΄. Τέταρτον δὴ οὖν ἐπὶ τούτοις διαλογίζεσθαι φησὶ τὸν Σωκράτην λέγοντα, ποιεῖν τὴν ἐν τῇ πόλει κοινωνίαν μάλιστα, τὸ πάντα ταυτὸν λέγειν τὸ ἐμὸν καὶ τὸ οὐκ ἐμόν· καὶ μὴ τὸ μὲν ἄλλο τὸ δὲ ἄλλο τῶν πολιτῶν· τὸ γὰρ πάντας εἶναι διττόν, ἢ τὸ ἕκαστον, ἢ τὸ κοινῇ μὲν, οὐχ᾽ ἕκαστον δέ· καθάπερ καὶ τὸ λέγειν ἄμφω περισσά, διττόν· ἢ γὰρ τὸ ἐκ τῶν δύο λέγει περισσὸν ἢ ἄρτιον, ἢ ἰδίᾳ ἑκάτερον τοῦτο λέγων· καὶ ποιεῖ παραλογισμὸν, τοῦ ἄμφω διττόν· οὕτω δὴ καὶ τὸ πάντας διττόν· καὶ εἰ μὲν ἕκαστον σημαίνει τῷ Σωκράτει τὸ πάντας λέγειν ταυτὸν τὸ ἐμὸν καὶ οὐκ ἐμὸν, εἴη μὲν ἂν οὕτως ὃ βούλεται λέγειν ὁ Σωκράτης κ. τ. λ.

Vaticanis quae nuper edidi civilis iuris fragmentis memini appendicem quandam me subtexere, in qua specimen latinum posui operis cuiusdam de bello ex astrologiae observationibus administrando; quod opus Iulianus laodicensis chaldaeus ad M. Aurelium imp. scripsit. Nunc autem in alio vetusto codice vaticano, qui vanissimae artis tractatum copiosum cum scholiis continet, graeca quoque mihi occurrerunt fragmenta Iuliani tria de divinationibus inter arma per astrologiam faciendis. Haec igitur chaldaicae, ut ita dicam, politicae deliramenta, quae romanos exercitus cum aliis patriis superstitionibus comitabantur, appendicis item loco in huius voluminis calce ponam; omissa tamen, ut Eubuli, sic Iuliani interpretatione; quoniam haec scripta extare graece satis est.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ ΛΑΟΔΙΚΕΩΣ

ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ.

Πολέμου δὲ ὄντος, πόλεμος μὲν ὁ Ἄρης ἐστι· οἱ δ᾽ ἐπιόντες ἀφ᾽ ὧν ἀποῤῥεῖ ἤτοι σωμάτων ἢ κατὰ ἀκτῖνα· οἱ δὲ πολεμούμενοι, οἷς συνάπτει· οἱ μὲν οὖν ἀπὸ ἀγαθῶν φέροιτο, δικαία ἡ ἔφοδος· εἰ δὲ ἀπὸ κακοποιῶν, ἄδικος· καὶ ἀπὸ μὲν ἐρετιστῶν. ἀποῤῥέων τὲ καὶ συνάπτων, ὁμογενεῖς τοὺς μα-

χομένους δηλῶν· ἀντερετισταῖς δὲ συνάπτων ἢ ἀπορρέων, οὐχ ὁμοφύλους· καὶ ταπεινούμενος μὲν, οὐ μέγαν ποιήσει τὸν πόλεμον· ὑψούμενος δὲ, μέγαν· καὶ ἐν μὲν τροπικοῖς ἢ ἐπίκεντρος, ἔνδοξον· ἐν δὲ στερεοῖς ἢ ἄκεντρος, οὐκ ἔνδοξον· καὶ πάλιν στηρίζων μὲν ἢ αὐτὸς ἢ οἱ συναπτικοὶ, πολυχρόνιον· μὴ στηρίζοντες δὲ, ὀλιγοχρόνιον· καὶ μεσουρανῶν μὲν, περὶ ἀρχῆς πολεμεῖν φησί· ὡροσκοπῶν δὲ, περὶ ζωῆς· δύνων δὲ, περὶ βλάβης· ἐν δὲ τῷ δ΄ περὶ γῆς ἢ τάφων· ἐν δὲ τῷ θ΄, περὶ θεῶν ἠμελημένων ἢ νόμων· ἐν δὲ τῷ γ΄, περὶ γένους ἢ θηλειῶν θεῶν· ἐν τῷ ϛ΄ δὲ, περὶ ἀκρωτηριασμοῦ τινὸς καὶ ἀδικίας· ἐν δὲ τῷ ιϐ΄, περὶ ὑπηκόων· ἐν δὲ τῷ σ΄, διὰ φιλίαν ἢ τέκνα· ἐν δὲ τῷ ε΄, διὰ γυναῖκα ἢ πόλιν· ἐν δὲ τῷ β΄, διὰ χρημάτων. ἐν δὲ τῷ η΄, διὰ ἀρχαῖα ἢ νεκρικὰ πράγματα· ὕπαυτος δὲ ὢν ὁ Ἄρης, δόλῳ ἀνύσει τὸν πόλεμον· ἀνατολικὸς δὲ, φανερῷ· ἐν τροπικοῖς δὲ, δημοσίᾳ· ἐν δισώμοις, μετὰ πολλῶν· καὶ Ἑρμῆς μὲν προσνεύσας, οἷς συνάπτει ὁ Ἄρης, καλῶς μὲν καὶ μετὰ ἀγαθῆς μαρτυρίας προδώσει τὰ τῶν ἐπιόντων τοῖς πολεμουμένοις· τῇ δ' ἀπορίᾳ συσχηματισθεὶς, τοὐναντίον ποιήσει· καὶ ὑπαύτου μὲν ὄντος τοῦ Ἑρμοῦ, λήσεται ὁ προδούς· ἀνατολικοῦ δὲ, οὐ λήσεται· ἐν ἑτέρῳ δὲ ὢν ζωδίῳ Ἑρμῆς ἀνατολικὸς καὶ ἀκάκωτος, φανερῶς τῷ προδόντι ἀποφυγὴν παρέξεται· εἰ δὲ τὸν τοῦ ζωδίου κύριον σὺν ἑαυτῷ ἔχῃ, συλλήπτορας ἕξει· τερηθεὶς δὲ ὑπὸ μὲν ἀγαθῶν κἂν ληφθῇ, οὐδὲν πείσεται· ὑπὸ δὲ κακοποιῶν, κολασθήσεται· μαρτυρουμένου δὲ τοῦ καθυπερτεροῦντος, ὑπὸ μὲν Διὸς, ὑπὸ μεγάλου προσώπου· ὑπὸ δὲ ἡλίου, ὑπὸ πλήθους ἢ δημοσίᾳ· ὑπὸ δὲ Ἄρεως, ὑπὸ στρατιωτικοῦ προσώπου.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΛΛΗ ΣΚΕΨΙΣ.

Πάλιν οἱ μὲν ἐπιόντες ἀπὸ τοῦ ὡροσκοποῦ ληφθήσονται· οἷς δὲ ἐπίασιν ἀπὸ τοῦ δύνοντος, τὸ αἴτιον μεσουρανήματος, ἡ ἔκβασις ἀπὸ τοῦ ὑπογείου· τὰ φρούρια ἑλέσθαι καὶ τὰς συμμαχίας οἱ περιεχόντες τοὺς τόπους δηλοῦσι· καὶ ὑψούμενοι μὲν ἢ προστιθέντες, πρόσθεσιν αὐτοῖς σημαίνουσι· ταπεινούμενοι δὲ ἢ ἀφαιροῦντες, καθαίρεσιν τειχῶν μὲν ἢ ἐπαίων, ὅταν Κρόνος περιέχων κακοῦται· μηχανημάτων δὲ, ὅταν ὁ Ἑρμῆς· ἱερῶν δὲ ἢ ναῶν, ὅταν ἡ Ἀφροδίτη· τοῦ δὲ ἐδάφους, ὅταν ἡ σελήνη· συμμάχων δὲ, ὅταν ὁ Ζεύς· δήμου δὲ, ὅταν ἥλιος· εἰ δὲ οἱ τοῦ ὡροσκόπου καὶ τοῦ δύνοντος δεσπόται καλῶς πρὸς ἀλλήλους σχηματισθεῖεν, ἢ ἐν κοινῷ ζωδίῳ εἶεν, διαλλαγήσονται οἱ πολεμοῦντες· καὶ τετραγωνιζόμενοι μὲν ὑπὸ ἀγαθοποιῶν, ἐπὶ συμφέροντι· ὑπὸ δὲ κακοποιῶν, ἐπὶ λύμῃ· τῶν δ' ἐπ'

ἀναφορῶν οἱ δεσπόται εἰ τοῦτο πάθοιεν, σύμμαχοι αὐτῶν διαλλάξουσι· ἐκλείψεως δὲ γινομένης σεληνιακῆς μὲν, πολὺς φόνος ἔσται· ἡλιακῆς δὲ, παντελὴς ὄλεθρος· ἢ πρὸς τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων· ἔσται δὲ οἷς ἂς προσοικειωθῇ ἡ ἔκλειψις· καὶ εἰ μὲν ἀμφοτέροις προσοικειωθείη, ἀμφοτέροις κακῶς γενομένη, ἀσύμφορος τοῖς ἐπιοῦσιν, εἰσβάντων δὲ εἰς τὴν πολεμίαν τοῖς πολεμουμένοις· καὶ περὶ σεισμοῦ δὲ τὸ αὐτὸ λέγομεν, σάλπιγγός τε ἢ δοκίδος ἢ κομίτου· οἱ δὲ ἀνωμαλοῦντες τῶν ἀστέρων οἷς ἂν προσγένωνται, ἐκείνου ἀνωμαλήσειν μαντεύονται· μεταβαίνοντες δὲ ἢ ἀναποδίζοντες, οἱ μὲν τοῦ ὡροσκόπου δεσπόται, πρὸς τὸν κύριον τοῦ δύνοντος· ἢ οἱ τοῦ δύνοντος πρὸς τὸν τοῦ ὡροσκόπου, μεταστάντων αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους σημαίνουσιν· εἰ δὲ ἐν οἰκείοις ὄντων τόποις, οἷον Ζεὺς μὲν ἐν Ἰχθύσι, Ἄρης δὲ ἐν κριῷ φαίνοιτό τις τότε τῶν * προποδίζων καὶ ἀναποδίζων εἰς τὰ εἰρημένα δύο ζώδια αὐτῶν διὰ μέσου τινὲς ἔσονται· ἤτοι προδιδόντες ἢ φιλοποιοῦντες, καθὼς ἂν ἡ μαρτυρία λέγῃ· καὶ εἰ μὲν ἀγαθοποιὸς τύχῃ ἢ ὑπὸ ἀγαθοῦ καθοπτεύοιτο, ἄδολος καὶ ἀληθὴς ὁ διὰ μέσου ἔσται· εἰ δὲ κακοποιὸς καὶ ὑπὸ κακοποιῶν κλέπτοιτο, δολικὸς καὶ ἀλλοτριοπρόσαλλος· ἔνθα δ' ἀγαθοποιῇ ἐκείνῳ πιστὸς ἔσται· καὶ ἀπὸ μὲν οἰκείων εἰς ἀλλότρια μεταβαίνων, ὑπὸ τῶν οἰκείων πεμφθήσεται πρὸς τοὺς ἀλλοδαπεῖς· εἰ δ' ἀπ' ἀλλοτρίων, εἰς τὰ ἴδια, ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίων πρὸς τοὺς οἰκείους· ἐν δὲ αὐτῷ τῷ ζωδίῳ τὸν προποδισμὸν ἢ τὸν ἀναποδισμὸν ποιούμενος· καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ πρόσωπα τῶν πολεμούντων, σημαίνοντας ἀστέρας ἐπὶ τόπου, διαγγελεῖ ἃ ἑκάτεροι βούλοντο· καὶ Ἑρμῆς μὲν κήρυκος πρόσωπον ἐφέξει· Ζεὺς δὲ ἡγεμόνος· Ἄρης δὲ στρατιώτου· Κρόνος δὲ πρεσβύτου, ἢ ἐντίμου· ἥλιος δὲ δημάρχου· Ἀφροδίτη δὲ θεῶν ἢ εἰκόνων θεῶν· σελήνη δὲ στοιχείων ἢ φυτῶν· οἷον ὡς ὅταν κλάδους πέμποντες, ἢ γῆν καὶ ὕδωρ ἱκετεύουσι τοὺς κρείττονας· καὶ γυναῖκας δὲ αἱ αὐταὶ δηλώσουσι· τουτέστι ἥτε σελήνη καὶ ἡ Ἀφροδίτη· πολλάκις γὰρ καὶ γυναῖκες ἐν τοιαύταις ὑπερεσίαις μεσιτεύσασαι διήλλαξαν ἑκατέρους (1)· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ πρὸς Σαβίνους τῶν Ῥωμαίων πολέμου, αἱ γυναῖκες τὴν εἰρήνην ἐν μέσῳ τῶν στρατοπέδων παρελθοῦσαι ἐβράβευσαν ἑκατέροις.

(1) De feminis oratricibus lege, si placet, quae scripsi ad Ciceronem de rep. II. 8.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΝΑΛΥΣΕΩΣ ΠΟΛΕΜΟΥ.

Τὸν δὲ χρόνον τῆς ἀναλύσεως τοῦ πολέμου, εἰπεῖν μὲν τρανῶς καὶ βεβαίως, οὐ ῥάδιον· στοχάσασθαι δὲ μόνον ἀπό τε τοῦ δεσπότου τοῦ ὑπογείου, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τοὺς τοῦ Ἄρεος τόπους ἢ τετραγώνων παραγινομένων· ὡς τῶν μὲν ἀγαθωποιῶν κατάλυσιν τῷ πολέμῳ φερόντων ὅταν ἐλεύθεροι καὶ ἀκάκωτοι ἔρχωνται, καὶ ἐν στερεοῖς ὦσιν, ἃ μὴ πάλιν πολεμήσωσι· τῶν δὲ κακοποιῶν ἐπίτασιν, καὶ μάλιστα εἰ παραίρεσιν εἶεν, ἢ ἐπιτείνοιντο πρὸς κάκωσιν· τὰ δὲ πρὸς ἡμέραν ἑκάστῳ συμβαίνοντα, γνωσθήσονται ἀπὸ τῶν παρόδων τῆς σελήνης· σκοπούντων ἡμῶν πῶς ἐσχηματίζετο πρότερον· ἢ σχηματίζεται νῦν πρὸς τὸν ἑκατέρου τῶν δύο μερῶν καταρχήν· τῶν μὲν ἐπιόντων ἀπὸ τῆς ἐξόδου αὐτῆς, τῶν δὲ πολεμουμένων, ὅτε αὐτοῖς εἰσβεβλήκασιν οἱ πολέμιοι· ἢ εἰσβεβληκέναι διηγγέλησαν· καὶ ἐκ τῶν τῷ Δωροθέῳ ἐν τοῖς ἔπεσιν (1) εἰρημένων περὶ τοῦ πῶς πράξας ἐπανήξει, δυνατὸν ἐστὶ σκοπεῖν, εἴ τε οἱ πολεμοῦντες κρατεῖεν, εἴτε οἱ πολεμούμενοι· γενέσεως δὲ τῇ πολεμουμένῃ ὑπαρχούσης, πρὸς ἐκείνων δεῖ τὴν κρίσιν ποιεῖσθαι τοῦ μέλλοντος· εἰ δὲ καὶ τοῦ ἡγεμόνος τίς διαγινώσκοι τὸ θέμα, ἀνενδοίαστος καὶ βεβαία ἔσται ἡ τοῦ ἐσομένου πρόγνωσις· ἐπὶ γὰρ τοὺς φωστῆρας αὐτῶν, ἢ τοὺς κακοποιούς, ἢ τετραγόνων κατάγυσιν ἐτῶν ἢ μηνῶν ἐπεμβαίνοντες οἱ ἀγαθοποιοὶ, εἰρήνην αὐτοῖς ἢ ἄνεσιν μαντεύονται.

(1) Intellige Dorotheum astrologum quem citat Firmicus; vel eum cuius versus apotelesmaticos laudat Scaliger ad Manilium, ut iam observavit Fabricius.

Quum in vaticanis codicibus politica scripta vestigarem, Basilii quoque imperatoris editas ad filium admonitiones lectitabam, ab iisque, in uno saltem codice, caput XXIII, quod est de pecuniae contemptu, abesse videbam. Verum idem codex praedictum defectum cum fenore resarciebat: namque in admonitionum illarum pervulgatarum calce, alia subtexebatur eiusdem Basilii ad eundem filium admonitio, quae in editionibus, quantum vidi, desideratur. Est autem haec.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΕΤΕΡΑ ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΥ ΥΙΟΝ ΛΕΟΝΤΑ ΒΑΣΙΛΕΑ.

Ἡ θεία καὶ παναγία τριὰς ἡ παντοδύναμος καὶ ζωοποιὸς ἀγαθότης, ἡ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ὁμουσίως δοξαζομένη, τὸ ὑπερβάλλον ἐπιδεῖξαι βουλομένη τῆς οἰκείας ἀγαθότητος, καὶ ἐν πᾶσι μὲν τοῖς οὖσι, κατεξαίρετον δὲ τὴν ἀνθρώπου πρόνοιαν ποιουμένη, κατ' εἰκόνα ἰδίαν τὸ νοερὸν τούτου δημιουργήσασα, δόξῃ τὲ καὶ τιμῇ στεφανώσασα, σοφίαν αὐτῷ ἐδωρήσατο, δι' ἧς κατὰ τὸ δυνατὸν θεὸν γνωρίσαι δυνάμενος, δοξάζοι διὰ παντὸς τὸν τῶν ἁπάντων κτίστην· ἡ σοφία τοίνυν ἐκ τῆς αὐτῆς μεγαλειότητος τοῖς ἀνθρώποις δοθεῖσα προδήλως καὶ καλὴ καὶ τερπνὴ ὡς θεοῦ δῶρον καθέστηκε. Καὶ σὺ οὖν, τέκνον ἐμὸν θεοφύλακτον, σοφίᾳ ἐκτρεφόμενος γένου φιλόσοφος (1) ἐκ τοῦ τὸν θεὸν φοβεῖσθαι· ἀρχὴ γὰρ σοφίας φόβος κυρίου· σύνεσις δὲ ἀγαθὴ, πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν· ἀγάπα τοίνυν τὸν κύριον ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας σου καὶ αὐτῷ λάτρευε· καὶ αὐτὸν μόνον δόξαζε δημιουργὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης, πάντων τὲ ὁ-

BASILII IMPERATORIS

ALTERA EXHORTATIO

AD FILIUM SUUM LEONEM IMP.

Divina et sanctissima Trinitas, quae est omnipotens vivificansque bonitas, tribus consubstantialibus in personis honoranda, dum summam suam benignitatem gestit demonstrare, atque omnium rerum sed hominis praecipue curam prae se ferre; huius quidem animam ad imaginem sui creavit, et gloria atque honore exornavit, sapientiamque indidit; cuius ope Deum, quatenus fieri potest, agnosceret, naturaeque universae conditorem numquam non honoraret. Itaque sapientia ex eodem supernae liberalitatis fonte dimanans, sine dubio et decora est et iucunda, videlicet quia donum Dei est. Tu quoque igitur, fili mi (cui Deus utinam semper faveat!) sapientiae lacte nutritus, philosophum te timendo Deum profitere: initium quippe sapientiae timor Domini: recte autem sapiunt quicumque illam exercent. Ergo Dominum toto ex animo et corde a-

(1) Scilicet philosophi seu sapientis agnomen reapse Leo virtute sua doctrinaque consecutus est.

ρατῶν καὶ ἀοράτων, ὃς καὶ γενήσεταί σοι βοηθὸς ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς προσκαίρου τῆσδε ζωῆς σου, καὶ ἐν αἰῶνι τῷ μέλλοντι· σχόλασον τῇ θεοδιδάκτῳ σοφίᾳ (1)· ἀρίστη γὰρ ἥδε ὑπάρχουσα, δυσὶ τρόποις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ θεωρεῖται τε καὶ γνωρίζεται, τουτέστιν ἐν λόγοις καὶ ἐν ἀρεταῖς· αὐτὰ τὰ βάθη τῶν πραγμάτων ἐναργῶς ἀποδεικνύουσα, καὶ ἐν σεμνῇ διαγωγῇ καὶ ἔργοις ἁγνοῖς καὶ θεαρέστοις· δι' ὧν δύναταί τις πάντα πράττειν ἁρμοδίως, ὥστε καὶ θεὸν θεραπεύειν, καὶ ἀνθρώποις μέγας καὶ ἔνδοξος ἀναδείκνυσθαι· τίμα ἱερεῖς καὶ πρεσβύτας, καθάπερ γονεῖς, ὅπως καὶ αὐτὸς κελεύσει θεοῦ τιμηθῇς ἐκ παίδων τῶν οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων· πτωχοῖς καὶ ἐνδεέσι καὶ ἐν ἀνάγκαις ὑπάρχουσι μεταδίδου προθύμως· γινώσκων ὅτι δι' αὐτῶν δανείζων θεῷ, παρ' αὐτοῦ ἀπολήψῃ τὰ μείζονα· ἀγαθοποιῆσαι βουλόμενος, μὴ ὑπέρθου εἰς αὔριον· οὐ γὰρ οἶδας, φησι, τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα (2)· ἐλεημοσύνην ἀγάπα καὶ ταύτην ἐργάζου· πᾶν γὰρ τὸ ἐπὶ γῆς σπειρόμενον, ἐπὶ γῆς καὶ φύεται· ἐλεημοσύνη δὲ μόνη ἐπὶ γῆς μὲν σπείρεται, ἐν οὐρανοῖς δὲ ἑκαντοπλασίους καρποὺς ἀποδίδωσι· γενοῦ ἑκάστῳ ἤπιος καλῶς ἀγομένῳ, τῷ ἀδικοῦντι δὲ σοβαρός· γλυκὺς τοῖς ἀνθρώποις, ταῖς ἡδοναῖς δ' αὐστηρός· μετὰ ὁσίων ἀνδρῶν ἀναστρέφου· στρεβλοὺς δ' ἀπαναίνου καὶ ἀποστρέφου· φθείρουσι γάρ, φησιν, ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί (3)· ἀδίκῳ μὴ παραχώρει,

ma, illique cultum exhibe: atque ut unicum caeli, terrae, marisque, visibilium invisibiliumque conditorem honora, qui vicissim tibi tum in omni hac temporali vita tum in futuro saeculo favitor erit. Sacrae praesertim doctrinae studium impende: hanc enim et prae ceteris et dupliciter homini esse utilem compertum est, quia scilicet eum litteris simul et virtutibus instruit: nam rerum illi naturam intimam perspicue revelat, eundemque honesta vita, puris Deoque gratis operibus, florentem efficit: ex quo consequitur, ut cuncta recte ab homine fiant, Deo cultus exhibeatur, ipseque magnus inter cives suos et praeclarus evadat. Honora sacerdotes et senes, parentum instar, ut tu vicissim honorem a Deo liberisque tuis et alienis consequaris. Inopibus, calamitosis, et necessitate pressis alacriter largire; reputans scilicet te pecuniam apud Deum in fenore ponere, a quo maiorem sortem reportabis. Beneficium ne in crastinum differas: nescis enim, inquit divinum scriptum, quid crastina dies latura sit. Esto animo atque opera liberali. Quidquid enim in terra seritur, ibidem succrescit: sola eleemosyna est quae humi sata, in caelis centuplicem fructum parit. Erga bonos esto mitis, adversus pravos severus; blandus hominibus, voluptatibus austerus. Cum sanctis viris versare; improbos fuge et detestare: corrumpunt enim, ut ait scriptura, bonos mores colloquia prava. Iniquo homini ne blandiaris; immo vero eum commoneto: nam si resipuerit, bene est; sin propositi tenax

(1) Revera Leonis sapientis scripta multa in argumentis sacris versantur.

(2) Prov. XXVII. 1.

(3) I. Corinth. XV. 33.

ἀλλὰ τοῦτον νουθέτει· κἂν μὲν ἐπιστρέψῃ, εὖ ἂν ἔχοι· ἂν δ' ἐπιμένῃ, αὐστηροτέρως τοῦτον ἐπίστρεφε· οὕτω γὰρ πράττων, καὶ Θεῷ μὲν εὐάρεστος ἔσῃ, κἀκεῖνον ἐν κημῷ ἄγξεις, καὶ γνωρίζειν διδάξεις Θεόν· ἂν γὰρ καὶ πρὸς μικρὸν ὀδυνηθῇ καὶ μισήσῃ σε, ἀλλ' οὖν ἔσεται μετὰ ταῦτα ἀγαπῶν σε εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλήθειαν ἀγάπα καὶ κτῆσαι ταύτην· ἀλήθεια γὰρ ὁ Θεός· ψεῦδος δὲ μὴ γνωρίσῃς· ψεύδους γὰρ πατὴρ ὁ διάβολος· ἐν ἐκκλησίαις ἡσυχίαν ἄγε, τῶν τοῦ Θεοῦ λόγων ἀκούων, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐν ἀνέσει τὸν νοῦν σου ποιούμενος· ὅταν ἐκ τῶν συνεχουσῶν ἐρημήσῃς φροντίδων, μὴ ἀργὸς μένε· ἀργία γὰρ νόσον ψυχῆς τίκτει καὶ σώματος· ταῖς θείαις βίβλοις ἐνασχολοῦ· εἰρήνην ἀγάπα· σκάνδαλα ἀποστρέφου· γυναικὶ μέλος ἰδίᾳ γενοῦ, ἀλλοτρίᾳ δὲ μηδ' ὀφθαλμῷ προσεγγίσῃς· τύφον καὶ κενοδοξίαν μὴ κτήσῃ· τοῦ πατρός σου τοὺς λόγους ἀσφαλῶς φύλαττε· οὐδεὶς γὰρ ἀφθόνως διδάσκει ὡς ὁ πατὴρ τέκνον· διδάσκαλος γὰρ ὡς εἰκὸς φθονεῖ μαθητῇ γενομένῳ ὑπὲρ αὐτόν· πατὴρ δὲ μεγάλην ἔχει δόξαν ὁπόταν ἴδῃ τὸ ἑαυτοῦ τέκνον οὐ μόνον ὑπὲρ αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων πάντων γενόμενον· νουθεσίαν πατρός σου ἄκουε, καὶ ἀσέμνοις τρόποις μὴ ἐξακολούθει· παντὶ δὲ τρόπῳ κατακοσμείσθω σου καὶ ἦθος καὶ λόγος καὶ νόημα.

fuerit, acerbius eum corrige. Sic enim et gratam Deo rem facies, et hominem illum capistro veluti adstringes, atque ad Deum cognoscendum compelles. Etsi enim paulisper dolebit, teque oderit, deinde tamen aeternus tibi amicus erit. Veritatem ama et sectator. Deus quippe veritas est. Mentiendi nescius sis; parens enim mendacii diabolus. In sacris concionibus silentium servato, dum Dei sermones audis: quin adeo Deum mente tua per otium revolve. Cum a quotidianis curis vacabis, ne sis iners; etenim inertia morbosum animum corpusque facit. Divinis libris operam da; pacem dilige; scandala devita. Uxoris tuae societate gaudeas; alienae ne oculum quidem intendas. Fastui denique vanaeque gloriae ne sis obnoxius. Patris tui monita diligenter custodi. Nemo enim sic absque invidia docet, ut pater filium. Et fieri quidem potest ut magister discipulo invideat, a quo forte superetur: parens autem magna gloria augetur, si eum filius suus superet, immo vero maximus inter homines evadat. Admonitionibus patris tui fac auscultes, neque indecoram vitam instituas. Omnino mos tuus et sermo et cogitatio honestate exornentur.

FRAGMENTUM QUAESTIONIS AMPHILOCHIANAE CXLVIIII.

In vaticanae collectionis primo volumine p. 285—315 *prolixam quaestionem edidi* de vitae termino , *quam Photius patriarcha in amphilochianis sibi vindicavit. Ceteroquin in praefatione p. XLII. satis demonstravi Photium haud raro alienis scriptis , dissimulato auctorum nomine , usum fuisse. Ecce autem illius meae adfirmationis novum testimonium nactus nuper sum in perantiquo codice vaticano , in quo praedicta inedita quaestio non Photio , sed Germano tribuitur constantinopolitano item centum fere et quinquaginta annis ante Photium patriarchae , cuius Germani aliud scriptum se legisse dicit Photius cod. CCXXXIII , non sine debita hominis commendatione. Porro et in alio vaticano codice laudatur ab anonymo auctore haec quaestio sub Germani item , non Photii , nomine. Titulus ergo in illo pervetusto vaticano codice hic est :* τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ πρὸς Μαρῖνον ὕπατον καὶ ἀντιγραφία περὶ ὅρων ζωῆς. *Sed illud est praecipuum et fructuosius , quod haec quaestio in praedicto codice non paenitendo tractu auctior est. Cessabat enim photianus codex in verbis* ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖται , *ita ut satis appareret quaestionem vel sua carere clausula , vel inconcinnius aridiusve concludi. Nunc ecce Germani codex iustam lucubrationi clausulam addit , quae graece est huiusmodi. (Namque eius latina interpretatio tunc utilius dabitur , cum hoc fragmentum corpori suo coniungetur.)*

— ἔτι λαλεῖται, τουτέστιν ὡς ἀρεστὸς θεῷ, καὶ τῆς παρ' αὐτῷ μέτοχος δόξης, μακαρίζεται· γινέσθω δὲ ἡμῖν ἐκ περιουσίας τοῦ προκειμένου σκέμματος λύσις, καὶ πάντα περὶ Χριστοῦ πιστευόμενα· οἴδαμεν γὰρ ὅτι χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς ἐγεύσατο θανάτου, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν καὶ προσφορὰν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κατὰ τὸν ἀπόστολον· ἔφη δέ που καὶ αὐτὸς ὁ σωτήρ, οὐδεὶς αἴρει τὴν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ· ταῦτα δὲ πρὸ καταβολῆς κόσμου τετυπῶσθαι τῷ θεῷ καὶ πατρὶ ὁ μέγας Πέτρος ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης ἐδίδαξεν οὕτως εἰπών· οὐ γὰρ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν πατροπαραδότου ἀναστροφῆς, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ· προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ νῦν ἐπ' ἐσχάτου τῶν χρόνων, δι' ἡμᾶς τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεόν· ἀλλὰ καὶ Παῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς τὴν ὑπ' αὐτοῦ λαλουμένην σοφίαν (αὕτη δὲ ἦν ὁ λόγος τοῦ σταυροῦ) προωρίσθαι πρὸ τῶν αἰώνων φησί· τὸ πέρας τοίνυν τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, κατ' αὐτὸν αὖθις εἰπεῖν τὸν θεῖον ἀπόστολον, ὁ σταυρὸς Χριστοῦ καὶ ὁ θάνατος ἐστὶ ἡ τούτου ὑπάρχει ἀνάστασις· δι' ὧν ἀνθρώπου ἡ

σωτηρία καὶ τῆς πρώτης καταδίκης ἡ ἀπαλλαγή· ἐν οἷς τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς τοῦ θεοῦ περὶ ἡμᾶς ἀγάπης ἐβεβαιώθη· οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον φησὶν ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται· καὶ πάλιν ὁ θεῖος ἀπόστολος βοᾷ περὶ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ὡς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν· εἰ οὖν προωρίσθη καὶ προεγνώσθη τὸ σωτήριον πάθος Χριστοῦ, καὶ κατ' εὐδοκίαν γέγονε τοῦ πατρός· διὸ καὶ Πέτρῳ ἀπευξαμένῳ τοῦτο προελθεῖν, σφοδρῶς ἐπετίμησεν. Β. Ὡς ὑπουργὸς τῆς μεγάλης ταύτης βουλῆς ἐπαινείσθω Ἰούδας, ἀλλὰ μὴ ὁ προδότης κατακρινέσθω, ὅσον πρὸς τὰς τῶν σῶν λόγων προτάσεις, ἢ ὅσοι τὸν τοῦ Χριστοῦ θάνατον ἐτεκτήναντο, μηδαμῶς μιαιφονίας τῆς ἀνωτάτω ἀποφερέσθωσαν ἐγκλήματα, ἀλλ' ὡς δι' αὐτῶν ἤγουν τῆς τούτων ἐπιβουλῆς τελειώσαντος τοῦ Χριστοῦ τὸ ἔργον, ὃ δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ ἵνα ποιήσῃ, ὡς φησὶν αὐτὸς, παρ' αὐτῷ στεφανούσθωσαν. Α. Ἀλλ' οὐ ταῦτα ἐν τούτοις, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν συμβέβηκεν αὐτοῖς διὰ τὴν ἐκ κακοθελείας ὑπερβαλλούσης ἐπιχείρησιν· οὕτω γοῦν καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν λογιζόμεθα, ὅτι αὐτοὶ μὲν οἱ φόνων μετέχοντες κατὰ τὸν Σολόμωντα, θεσαυρίζωσιν ἑαυτοῖς κακά· ἡ δὲ τοῦ θεοῦ ὑπεράπειρος σοφία τε καὶ ἀγαθότης πρὸς τὸ ἐπωφελὲς τῶν πασχόντων συγχωρεῖ προϊέναι τὴν ἐπήρειαν, ὡς προείρηται, τῆς τῶν θείων κριμάτων ἀκαταληψίας πανταχοῦ πρὸ τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν κεχυμένης· τὰ οὖν τῆς γνώμης καὶ τῆς διαθέσεως ἐξετάζετο, καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ποιοῦντος ἢ στεφανοῖ ἢ κατακρίνει· μηδαμῶς οὖν ἀνεξώμεθα τοιούτων ἡμᾶς ὑποτρεχόντων λογισμῶν, τὰς τῶν ἐγκρίτων διδασκάλων φωνὰς ἢ ἀκυροῦν ἢ παρεκδέχεσθαι, ἢ ταπεινὰ περὶ τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης τοῦ θεοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως λογίζεσθαι· ἀλλὰ λέγοντες μετὰ τοῦ προφήτου πρὸς αὐτὸν, ἐν ταῖς χερσίν σου οἱ κληροί μου· ὥστε αὐτοῦ ἀνεξιχνιάστῳ προνοίᾳ τῶν καθ' ἡμᾶς πάντων διοικουμένων, καὶ αὐτῷ μόνῳ σαφῶς προεγνωσμένων, σπεύσωμεν ἑαυτοὺς μὲν ἀμέμπτους λόγοις καὶ ἔργοις καὶ διανοήμασι παριστάνειν τῷ διικνουμένῳ, ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ σώματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κρυπτοτάτων (a) ἡμετέρων ἐνθυμήσεων· ζῶντι καὶ ἐνεργεῖ λόγῳ τε καὶ υἱῷ τοῦ θεοῦ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὁπωσοῦν συμβαίνουσιν ἡμῖν τε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν εὐχάριστον δοξολογίαν προσάγειν αὐτῷ τῷ μόνῳ σοφῷ θεῷ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

(a) Cod. κριτικωτάτων.

Elaborata ab aegyptiis hominibus opificia tabularum signorum atque aedificiorum severioribus formis ac rigidioribus constare videmus; idque aperte propemodum illi queruntur qui graecorum artificum elegantiam leporemque unice admirantur. Nunc en Theodorus Metochita linguam quoque graecam apud Aegyptios asperius sonuisse dicit; quam rem cum alia monumenta iam demonstraverant, tum etiam diplomaticae papyri nostris temporibus divulgatae confirmant. Id vitium utrum a macedonica barbariore dialecto Alexandriam translata an ab aegyptiacarum dictionum colluvie et cinno, vel ab utraque simul causa pluribusve manaverit, Sturzius aliique grammatici disputabunt. Mihi interim placet, ob fervens apud nos aegyptiacarum rerum studium, lucubratiunculam Theodori proferre, quam ex eius capitibus historicis philologicisque detraxi, nondum editis, sed partim certe a me deinde vulgandis: praesertim quia politica etiam capita insunt, quae scientiae huius studiosis exhibere, vita comite, decrevi cum Theoduli magistri de mutuis regis et populi officiis duplici oratione, cum Georgii Gemisti capitulis aliquot politicis, et cum anonymi denique orationibus item graecis de rerum publicarum conversionibus. Nunc Theodori capitulum latinitate e me festinanter donatum recitabo.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΜΕΤΟΧΙΤΟΥ

ΟΤΙ ΠΑΝΤΕΣ ΟΣΟΙ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩΙ ΕΠΑΙΔΕΥΘΗΣΑΝ ΤΡΑΧΥΤΕΡΟΝ ΤΩΙ ΛΕΓΕΙΝ ΧΡΩΝΤΑΙ.

Ἔννοιά μοι τὶς αὕτη πολλάκις καὶ (a) λογισμὸς ἔπεισιν, ἴσως μὲν τἀληθοῦς τυγχάνων, ἴσως δὲ μή· λογίζομαι δ' οὖν, ὅτι δὴ πάντες ὅσοι κατ Αἴγυπτον ἐπαιδεύθησαν, παλαιοί τε πρότερον καὶ νεώτεροι, καὶ συνεγράψαντο

THEODORI METOCHITAE

QUOD OMNES QUI IN AEGYPTO INSTITUTI FUERUNT ASPERIORE ORATIONIS GENERE UTI SOLEANT.

Cogitanti mihi saepenumero (veritate ne duce an secus, non definio) ac memoria veteres novosque homines repetenti, qui in Aegypto litteris instituti ad scribendum aliquid animum appulerunt, cuncti propemodum asperiore praediti

(a) Deest in cod. καί.

ἄττα δὴ παραπλήσιοί πως τὴν φωνὴν εἰσὶ τραχύτερον τά τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνόμασι (1) μάλιστα χρώμενοι· καὶ τοῦτ' εἶναι πάντως κατ' ἔθος ἔοικεν κρατῆσαν ἐκεῖσε τῶν ἐκδεξαμένων ἄλλων ἐπ' ἄλλοις τῶν αὐτῶν ἐχομένων τῆς γλώττης· ἐκ πάντας γὰρ ἐπισκοπούμενος ἐγώ γε, ὅσοι τὸν τοιοῦτον χαρακτῆρα καὶ τύπον τῆς ἑρμηνείας ἐνόμισαν καὶ καθιστόρησαν (2), οὕτω δὴ καὶ διέθεντο τὰ σφέτερα αὐτῶν συντάγματα, εἰ καὶ ἄλλος ἄλλου βέλτιον καὶ τοὐναντίον ἐχρήσαντο, καὶ ὅσοι τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσεβείας καὶ πίστεως, καὶ ὅσοι μή, πάντας δ' ὅμως τούς γε τοιούτους ἐν τῷ λέγειν κατ' Αἴγυπτον μόνον τῇ παιδείᾳ διασχολάσαντας ξυνορῶ καὶ συνεθισθέντας, καὶ δευσοποιὸν ὡς εἰπεῖν τῆς φωνῆς βαφήν τε καὶ ἄσκησιν ἐκεῖσε δὴ κεχρημένους, καὶ οὐκέτι πω καὶ ἄλλῃ πολιτευσαμένους τὰ τῆς σοφίας καὶ κοινωνήσαντας, ἄλλων δή τινων νομίμων καὶ ἐθῶν τῇ παιδείᾳ καὶ χρήσεων· οἷον δὴ Φίλων ὁ ἑβραῖος ἐκεῖνος Αἴγυπτον μόνον εἶδε, καὶ ταύτῃ γε τὸν ἅπαντα τῆς ζωῆς χρόνον τροφῷ τῆς παιδείας ἐχρήσατο· πολὺς τὴν σοφίαν ἀνήρ, καὶ τῆς γλώττης πρόνοιαν ἐπιμελῶς ποιούμενος (3), οὐχ ἱλαρὸς καθάπαξ ἐμπίπτει τοῖς ὠσίν, οὐδὲ λείως τοῖς ῥήμασιν οἷς ἑρμηνεύων ἑκάστοτ' ἐκφέρει τὸν νοῦν καὶ διαπλάττει καὶ προδείκνυσι. Καὶ Πτολεμαῖος ὁ Κλαύδιος μεθύστερον τὸν αὐτὸν τρόπον συντάττει τὰ κάλλιστα καὶ θαυμασιώτατα σπουδάσματα. Καὶ Θέων μετ' αὐτόν· ἐκ τῶν τῆς ἡμετέρας χριστιανικῆς αὐλῆς Ὠριγένης τε καὶ Παναίτιος (4)

tum lingua tum genere vocabulorum videri solent: atquė hanc prorsus apparet loquendi consuetudinem in ea regione viguisse, quam eiusdem linguae participes, alii ab aliis traditam, retinuerunt. Reapse considerans quotquot hanc stili formam genusque praeceptis edisseruerunt, et lucubrationibus quoque suis expresserunt, (quamquam alius alio melius, alius vicissim deterius alio locutus est) talis inquam stili asseclas, sive religionis nostrae fideique homines fuerint sive secus, in Aegypto omnes versatos cerno atque educatos; ibique fulloniam ut ita dicam sermonis tincturam usumque contraxisse; neque alibi uspiam doctrinas condidicisse, neque alios mores instituta atque usus cognovisse. Veluti hebraeus ille Philo unam Aegyptum novit, eamque per omne vitae tempus doctrinae suae altricem habuit: magna profecto sapientia vir, et expoliendi sermonis non indiligens; neque tamen incunditatem auribus adferens, neque molliter verbis fluens, dum sensus suos in hac et illa lucubratione demonstrat et ornat. Ptolemaeus quoque Claudius, qui postea floruit, pulcherrimos suos stupendosque libros eodem modo conscribit. Tum iunior illo Theon; et nostrae sectae christianae homines, Origenes, Panaetius,

(1) Permulta huiusmodi vocabula collegit Sturzius in libro quem edidit de dialecto macedonica et alexandrina.

(2) Veteres grammaticos qui peculiares commentarios de alexandrina dialecto scripserunt, memorat Sturzius p. 24. not. Irenaeum et Demetrium Ixionem.

(3) Conferre iuvabit quae dicit Sturzius p. 52. sqq. de Philonis, Clementis, Ptolemaeique stilo.

(4) Quisnam hic christianus *Panaetius*? Num mendum est pro *Pantaenus*?

καὶ Κλήμης ὁ τῶν στρωματεῖς συνθέμενος· καὶ ὁ θαυμαστὸς ὄντως καὶ θαυματοβρύτης Γρηγόριος· εἰ καὶ ποντικός γὰρ οὗτος, ἀλλ' ἐπ' Αἴγυπτον ἐπαιδεύθη παρ' Ὠριγένει, καὶ τοῦτ' αὐτός φησι περὶ αὐτοῦ· καὶ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐκ Παλαιστίνης μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ὡς αὐτός φησιν τοῖς ἐπ' Αἰγύπτου πάνυ τοι χρονίως συνεφοίτησε· πολυμαθὴς ἀνὴρ καὶ δῆλος γε πολλὰς ἐκδόσεις προενεγκὼν, καὶ χρώμενος οὕτω τῇ γλώττῃ· καὶ ὁ πολὺς τὴν θείαν κατὰ Χριστὸν σοφίαν καὶ τὴν θύραθεν ὁ ἱερὸς Κύριλλος διὰ πάντων τῶν αὐτοῦ παμπλείστων καὶ πολυτιμήτων τῇ ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ· καὶ αὐτός γε μὴν οὕτω χρῆται καὶ συνυφαίνει τῶν λόγους αὐτοῦ χρώματι φωνῆς φεύγοντι τὸ λεῖον ἐπίτηδες καὶ τῆς ἀκοῆς ἔθιμον. Συνέσιός τε αὐτὸς πολὺ θαυμάσιος ἀνὴρ πᾶσαν σοφίαν δι' εὐκολίαν καὶ πρὸς πάντων χωροῦσαν ἑτοιμότητα φύσεως· καὶ νοῦν τε καὶ γλῶτταν εὔστροφος καὶ ταχὺς, εἰ δή τις καὶ ἄλλος, καὶ ῥέων ἐν τῷ λέγειν ἀμογητὶ, καὶ πᾶσαν τὴν σοφίαν αὐτοῦ τῶν κατ' Αἴγυπτον τῆς παιδείας ἐργαστηρίων ἀπολαβὼν καὶ πριάμενος, καὶ βραχύ τι κομιδῇ (καὶ τοῦτ' αὐτός φησιν) Ἕλλησιν ἐκ Λιβύης καὶ πέραν κατ' Εὐρώπην γενόμενος, παρατραχύνεται τὴν ἑρμηνείαν ἐν οἷς ἑκάστοτε σπουδάζει· καὶ δυσδιόδευτα πλεῖστα καὶ δυσέφικτα (a) τῷ τῆς ἀκοῆς ἐθίμῳ φθέγγεται (1)· καὶ τουτέστι μὲν ἔστιν (b) οὕτω ὄντι τῷ καλῶς κρίνοντι προσίεσθαι καὶ ἐπαινεῖν, καὶ μὴ ψοφοδεῶς ἔχειν, κατακτυπούμενον ἀσυνήθως ὡς τὰ παι-

atque Clemens stromatum auctor; et mirus vere prodigiorumque fons Gregorius, qui domo licet ponticus, in Aegypto tamen se apud Origenem eruditum ipsemet dicit. Item Eusebius Pamphyli, natione quidem palaestinus, verumtamen ut ipse testatur cum aegyptiis hominibus diu versatus; vir eruditissimus, atque ut scimus multis editis voluminibus clarus; neque tamen aliter elocutione utens. Praeterea tum divina Christi tum etiam externa sapientia abundans sanctus Cyrillus, talem se scriptorem in plurimis suis Christique ecclesiae magni faciendis libris demonstrat: nam et ipse pari elocutionis colore scripta sua inficit, voceque utitur haud iucunda et quae ab aurium graecarum consuetudine abhorret. Ipse Synesius, vir ob multiplicem sapientiam atque ob versatile et per omne doctrinae genus discurrens ingenium admirabilis, mentis linguaeque volubilitate ac celeritate quam qui maxime praeditus, spontaneaque veluti elocutione fluens; is, inquam, in aegyptiis scholis doctrinas omnes edoctus, et cum Graecis per Libyam atque Europam vix brevissimo tempore versatus; tamen in omnibus scriptis suis syntaxim severam sequitur, et pleraque abstrusa atque aurium consuetudini parum conformia loquitur. (Namque ita demum rectus iudex comprobare

(a) Cod. δυσεύρεκτα. (b) Ita cod. Et quidem sententia mihi vix satis est perspicua.

(1) Conferendum est Photii cod. XXVI. iudicicium de Synesii stilo. Nam quod ait dictionem eius ad popularem πολιτικωτέραν (si sana lectio est et non potius ποιητικωτέραν) loquelam deflectere, intelligitur scilicet dialectus illa Aegyptiorum, de qua toto hoc capitulo Theodorus agit.

δάρια· ἔστι δ' οὐ καὶ νεμεσῆσαι τὶς ἂν δικαίως τὸ τῆς γλώττης πάτριον (a) ἀλλὰ περὶ τούτου νῦν γε ἡμῖν εὔφημα· οὐ γὰρ ἡ πρόθεσις τοῦτ' ἦν ἐξετάζειν περὶ τούτων καὶ κρίνειν· ὃ δ' οὖν ἐβουλόμην ἐπιστωσάμην διὰ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, οἱ πάντες ἐπ' Ἀλεξανδρείας κατ' Αἴγυπτον τὰ τῆς σοφίας ἐσπούδασαν, ὅπως ἐν ἀρχῇ προὐθέμην, ὅτι δὴ παραπλησίως πάντες ἐνταῦθα τὴν φωνὴν ἤσκησαν, ἀηθέστερον ἐκτραχυνόμενοι τοῖς ὀνόμασιν· ὧν δὴ τοὐναντίον ἅπαν συνορᾷν ἔξεστι καὶ συλλογίζεσθαι περὶ τῶν ἐν Συρίᾳ τε καὶ Φοινίκῃ παιδευθέντων, λειότατα (b) κομιδῇ χρωμένων τῷ λέγειν, καὶ οὐδ' ὁποιοῦν ἀνόδευτα, καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων αὐτοῖς, καὶ πᾶσα ῥᾳστώνη πᾶσιν ὠσὶν ἐντεῦθεν· καὶ οὐδ' ὁτιοῦν ἀφιλάνθρωπον ἐμπίπτει πλῆττον τραχύτητι· καὶ τοῦ λόγου τοῦδε πλείστους ἂν ἔχοιμεν μάρτυρας, ὅστις ἂν προσέχειν βούλοιτο· τοῦτο μὲν ἐκ φιλοσόφων οἳ δόγματά (c) τινα καὶ συντάξεις ἐπόνησαν διαφόρους, ὡς οἱ περὶ Πορφύριον καὶ Μάξιμον· φοίνικες δὲ οὗτοι καὶ τύριοι· πλεῖστοι γ' ἐκεῖθεν ἄλλοι οὕτω τῇ γλώττῃ χρησάμενοι· τοῦτο δ' ἐκ ῥητόρων μάλισθ', οὓς καὶ δικαιότερον τὶς ἐν τοῖς τοῦ λέγειν δρόμοις μαρτύραιτ' ἄν· καὶ παρεὶς τούτων ἄλλους πλείστους ἔχων ἐρεῖν, Λουκιανόν τε καὶ Λιβάνιον ἐν μνήμῃ ποιοῦμαι νῦν, ἀμφοτέρω σύρω ἄνδρε καὶ ὀνομαστώ γ' ἐν ῥητορείᾳ καὶ γλώττης ἀσκήσει καὶ πολλ' ἐξενεγκόντε βιβλία μετ' εὐστομίας θαυμάσια· οἳ καί τοι γε τὸ ἀττικίζειν ὑπερβαλλόντως σπουδάζοντες,

debet auctores et collaudare ; non autem timide agere atque omni insolenti sono tamquam puerulus perturbari.) Et quidem linguae fortasse indigenarum haud immerito succensendum est; verumtamen nunc bona verba : quandoquidem hac de re quaerere vel iudicare haud huius temporis est. Quod tamen mihi proposueram, iam ex his prolatis hominibus demonstravi, qui omnes Alexandriae in Aegypto litteras didicerunt; nempe quod cuncti propemodum, ut initio dixi, asperius in ea regione locuti sint, et vocabulis parum consuetis usi. Contrarium autem prorsus videre est atque definire de iis qui in Syria et Phoenice eruditi fuerunt. Nempe hi suavissime eloquuntur, nihilque aiunt quod a multitudinis auditu sit alienum; ita ut aures in eorum sermonibus plane conquiescant, neque ullo inhumano sono atque asperiore pulsentur. Atque huius adfirmationis multos testes, siquis audiendo vacat, proferre possum : partim quidem philosophos, qui dogmata et tractatus varios ediderunt: puta Porphyrium et Maximum (qui phoenices, immo tyrii, fuerunt; permultique indidem alii pari orationis laude ornati processerunt;) partim rhetoras, quorum potiore etiam iure dicendi artificium commendare possumus. Mitto ex his plurimos, quorum nomina possem recitare; Lucianum nunc tantummodo et Libanium commemorabo, syrum utrumque hominem, rhetorica arte nobiles, elocutione expolitos, qui multos li-

(a) Cod. πάτραπον. Tum in margine ῥάτροπον. Num pro ἄτροπον? Equidem scripsi πάτριον. (b) Cod. λειότητα. (c) Cod. δόγμα.

οὕτω δὴ μάλιστα τὸ τῆς γλώττης ἱλαρὸν ἠσπάσαντο καὶ προείλοντο καὶ οὐκ ἄτριπτον, ὥστε καὶ ἐν οἷς τὸ ἀττικίζειν φέρει πρός τιν' ἐκτροπὴν τοῦ ἐθίμου καὶ σκληρύνεται (a) τοῖς ὠσὶ, παρορῶσι τοῦτο καὶ οὐχ αἱροῦνται· οὐ δὲ χαίρουσιν ὁτιοῦν οὕτω χρῆσθαι, πάντα τρόπον τὸ τῆς φωνῆς ἐρρᾳστωνευμένον προκρίνοντας· παραπλησίως δὲ τῇ ἑρμηνείᾳ χρῶνται καὶ πάντες ἀσιανοὶ καὶ μάλιστ' ἴωνες· καὶ πολὺς ἐντεῦθεν ἀριθμὸς φιλοσόφων τὲ καὶ ῥητόρων πιστοῦται τὸν λόγον, ὅστις καταλογίζεσθαι βούλοιτ' ἄν· καὶ πολλὴ γὰρ ἐντεῦθεν συντέλεια (b) ἀνδρῶν σπουδαίων τῷ χορῷ τῆς σοφίας ὡς ἀληθῶς γέγονε· πᾶσαν παιδείαν καὶ φιλοσόφους αἱρέσεις καὶ ῥητορικὰς ἐπιδείξεις φημί· καὶ πολὺς πόνος καὶ ἴσως οὐκ ἐν καιρῷ πάντας ἀπαριθμεῖσθαι· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ μετρίων μνησθῆναι, δόξειεν ἂν ὡς τῶν ἄλλους ὑπερφρονοῦντος· καὶ δὴ καθόλου γε περὶ αὐτῶν ἁπάντων εἰπὼν ὡς οὕτω δὴ χαίρουσι τῇ γλώττῃ χρώμενοι, καὶ παραπέμπων τὸν βουλόμενον ἐπισκέπτεσθαι πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν παντοῖα βιβλία καὶ πλεῖστα· τοσοῦτο νῦν προστίθημι μόνον, ὡς ἄρα τῆς ἀττικῆς γλώττης καὶ χάριτος, τραχύτερον μὲν αἰγύπτιοι καὶ ἀγροικότερον ἐχρήσαντο τὴν ἑρμηνείαν· φοίνικες δὲ καὶ σύριοι καὶ ἔτι ἀσιανοί τε καὶ ἴωνες ἱλαρώτερον· καὶ πάντα τρόπον τὴν ὁμαλὴν καὶ δύσιμον καὶ ἄπονον καθάπαξ καὶ ἀπρόσκοπον τοῖς ὠσὶν εἵλοντο.

bros stili elegantia miros ediderunt. Hi etiamsi atticae locutioni apprime student, magis tamen sermonis leporem qui omnem desuetudinem fugiat amplectuntur; ita ut atticas ipsas dictiones, siquae forte inusitatiores sunt atque auribus difficiliores, devitent atque omittant: neque iis umquam uti velint, sed omni prorsus studio iucunditatem orationis praeoptent. Simili genere elocutionis Asiani quoque utuntur et Iones: multusque ex his gentibus philosophorum ac rhetorum numerus, siquis eum inire volet, rem confirmabit: nam et isthinc haud modicus egregiorum virorum manipulus ad sapientiae chorum accedit; philosophicas dico sectas, rhetoricas pompas, et omnigenam eruditionem. Difficile enim esset, atque ut reor extra propositum, claros omnes recensere: paucos autem enumerare, ceterorum contemptum significaret. Generatim itaque dicam scriptores harum gentium tali elocutione uti solitos; id quod curiosus quisque ex illorum plurimis diversaeque materiae libris cognoscere poterit. Hoc autem unum nunc definiam, Aegyptios videlicet asperius rusticiusque loqui, quam atticae linguae lepos postularet: Phoenicas autem et Syros et Asianos et Ionas iucundius dicere; ac valde operam dare ut leniter sensim suaviterque eloquantur, ita ut nihil asperum aures feriat.

(a) Cod. σκηρύνεται. (b) Cod. συντέλει.

AD UNIVERSUM VOLUMEN

ADDITAMENTA OBSERVATIONUM.

P. 1. *Pythiae oraculum de Lycurgi virtute recitat etiam David philosophus ineditus ad praedicamenta Aristotelis.*

P. 3. *Perdiccae initia ponit Eusebius in anno Romuli XVIII; at Diodorus ante Romulum collocat.*

P. 28. *v. 4. a fin. Extat paulo amplior hic locus, sed anonymus, apud Suidam, ut scripsi p. 570. Thrasybulum autem ab uxore Pisistrati accusatum dicit Valerius quoque Maximus V. 1. ext. 2; unde hanc historiam sumpsit Dantes etiam poëta etruscus, atque in suo* Purgatorio *recitavit lib. XV.*

P. 33. *gr. v. 4. a fin. Adde notam. Sermo est de Polycratis supplicio.*

P. 35. *n. 1. Immo Dionysius halic. I. 25. ait Tyrrhenos et Pelasgos eundem esse populum.*

P. 49. *pro nota* 3. *scribe: agitur de exscensione Atilii in Africam; quem illuc XL. naves anno urbis CCCCIIC appulisse scimus.*

P. 59. *v. 15. Confer Zonaram IX. 6. Videntur enim potius ipsi Campani pauperiem a Romanis victoribus passi.*

P. 74. *Bene a me textum Diodori emendatum fuisse demonstrat Syncellus ed. paris p. 263, apud quem Philippus dicitur* μεγίστην πασῶν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ἀναδείξας τὴν Μακεδόνων ἀρχήν.

P. 88. *v. 4. sqq. Diodorus sectatur Polybium lib. V.* 88.

P. 130. *adn. Zonaras X. 5. praelatam in triumpho Pompeii tabulam dicit, de qua heic fere Diodorus.*

P. 133. *n. 2. Adde. Consulendum est Photii iudicium cod. LXXI. de Dionis stilo, quod cum ipsa auctoris sententia conspirat.*

P. 152. *Dionis locum de patriciis ambitiose ad plebem transeuntibus, ut tribunatum consequerentur, confer cum Livio III.* 35.

P. 162. *v.* 3. *Fragmentum* πεφύκασι *etc. recurrit p.* 536. *ex florilegio.*

P. 165. *gr. v. 2. a fin. Exscribit locum Zonaras VIII. 1.*

P. 168. ὅτι Ποστούμιος *etc. Extat hic locus apud Reimarum fragm. CXLV, qui etiam habet* ἀνάπαιστα.

P. 189. *v. ult.* ἀμύνασθαι. *Huc trahendum suspicor fragmentum a Suida relatum voc.* ἀμυνόμενοι *(quod nonnulli temere fortasse Polybio adscribunt) repetiturque alibi apud eundem Suidam.*

P. 189. *not. Appianus pun. LVII. sqq. Scipionis quendam amicum et Lentulum alia dicentes introducit.*

P. 195. *v. 1. sqq. Huc fere pertinere suspicor fragmentum a Suida citatum voc.* ἀκραιφνὴς, *quod alii temere fortasse Polybio tribuunt.*

P. 196. *n. 3. fin. Lacunam explere utcumque licet ex Zonara Dionis assecla; sed tamen haud ultra Carthaginis dirutae tempora. Ait enim Zonaras in fine libri noni, defuisse sibi post id tempus libros Dionis, usque ad Caesarum tempora.*

P. 198. *n. 2.* ergo falsa *etc. Atqui etiam in planudeis excerptis lectio Dionis cum libris editis conspirat.*

P. 205. *n.* 2. *Vocabulo* δηλάτωρ *utitur Theodoretus epist.* 43. *et* 45. *Itemque in praestanti ms. lexico vat.* κατήγορος *explicatur* δηλάτωρ.

P. 212. *n.* 1. *Lectio vera* Πλαῦτος *pro* Παῦλος *confirmatur etiam a planudeis excerptis.*

P. 215. *Ad locum de Apolline invidente Neronis voci, adnotare iuvat, extare in museo vaticano Neronis statuam, formâ Apollinis citharoedi. Mus. Pium - Clem. tom. III. tab. 4. En igitur credibilis origo et causa vel narrationis vel statuae.*

P. 224. *n. ante* 1. *Cum Xiphilino conspirant planudea excerpta. Est autem is locus ex Euripidis supplicibus v.* 119, *recitaturque etiam a Cicerone ad Q. Fr. II.* 14. *fin.*

P. 224. *n.* 2. *Adde. Et quidem Capitolinus in Pertin. cap.* 3. *ait diserte Pertinacem electum in Britannia imperatorem a seditiosis militibus; quam ipse dignitatem recusavit.*

P. 232. *n.* 1. *Adde. Sic loquitur etiam I. Caesar apud Dionem XLIV.* 11.

P. 241. *n.* 1. βαΐουλος *est inter dignitates aulae byzantinae.*

P. 251. *n.* 3. *Thucydides falsus interdum dicitur abs Iosepho contra App. lib. I.*

P. 258. *v.* 3. *Plutarchus in Sylla tribuit id dictum Carboni.*

P. 266. *v.* 1. *sqq. De his Iuliani caesaris superstitionibus legesis Nazianzenum in prima invectione.*

P. 268. *gr. v.* 11. *Scilicet Homerus id dicit de Hectore. Confer etiam Suidam voc.* Πολυδάμας.

P. 269. *v.* 7. πρῶτα τῆς συγγαφῆς *num explicandum potius* in superioribus historiae partibus?

P. 269. *n.* 2. *Adde: lege etiam Agathiam lib. V. ed. ven. p.* 107—108.

P. 279. *n.* 1. *Eunapii dicto de raritate asinorum lumen adferre videtur Pollux historicus ed. Bonon. p.* 183, *qui ait a Iuliano submotos fuisse e cursu publico camelos, asinos, boves, et mulos, solis equis retentis. Num ergo Theodosius asinos restituit cursui, ideoque rariores aliis usibus superfuerunt? Narratio eadem est etiam apud Cedrenum ed. paris tom. I. p.* 304.

P. 286. *v.* 14. πολιμῶν *confer cum p.* 313. *v. ult. n.* 4.

n. 3. *An potius sermo est de Phravitho, quem dicit corpore infirmum, animo validum, idem Eunapius p.* 314?

P. 288. *v.* 8. αἰσχρὸν *etc. Imitatur Eunapius dictionem Luciani amor. fin.*

P. 290. *n. a. fin. adde: et voc.* Φαβίας.

n. 2. *Immo Arbazacius erat isaurus, teste Suida.*

P. 292. *De rebus Pulcheriae apud Eunapium lege quae scripsi p.* 319. *n.* 1.

P. 302. *v.* 1. *Vocabulum eunapianum* σταθρὸν *explicat Suidas* ἰσχυρόν. *Recte ne an secus, non iudico.*

P. 255. *Adde notam. Sicuti Oribasium Eunapius, ita ille hunc vicissim dilaudat, in* προσφωνήσει *operis sui, observante etiam Photio cod. CCXIX.*

P. 307. *n.* 1. *Adde. Boissonadus quidem certa Eunapii fragmenta cum anonymis, ideoque paulo incertioribus, commixta exhibuit. Ego vero separanda censui.*

P. 319. *n.* 2. *Num cogitandum est de Hyperide aliquo Dexippi coaetaneo, qui exercitum alloquatur? Hyperides, fortasse historicus citatur a Suida voc.* εὐημερήσαντος.

P. 368. *Oraculum de Philippo Macedonibus infausto confer cum Eusebio chron. lib. I.* 28. *ff.* 9. *ed. Mediol.*

P. 373. *v.* 14. *Adde notam. Intelligitur Antigonus Gonata Philippi avus.*

P. 412. *n.* 2. *adde. Refertur res a Vallantio ad annum XXII. Ptolemaei epiphanis, qui est urbis romanae DLXXI.*

P. 440. *Adde notam. De Horopherne Zonaras IX.* 24.

P. 446. *n.* 1. *adde. Non solum falsum Philippum, verum etiam falsum Alexandrum, rebellantem in Macedonia exhibet Zonaras IX.* 28.

P. 453. *Adde notam. Ut Polybius graecas calamitates occasione belli achaici recensuit comparandi causa; ita huius imitator Diodorus occasione belli italici, bella vetera insigniora enumeravit atque inter se contendit.*

P. 459. *v.* 5. *gr. a fin. Confer Zonaram IX.* 31.

P. 461. *Adde notam. De rerum inventionibus scripserant graeci Ephorus et Scamnon, teste non semel Athenaeo Item Philochorus et Phylarchus, auctore Suida in iisdem. Inter latinos legesis Hyginum fab. CCLXXIV, Plinium hist. VII. sect.* 57.

P. 507. *n.* 2. *col.* 2. *voc.* debeo — *Adde. Reapse hoc adamussim sensu legitur* διάφορον *apud Nicephorum in meo hoc volumine p.* 663.

P. 528. δ. *Sic apud eundem Dionem lib. LII.* 24 *Maecenas auctor Augusto est ut duos praefectos praetorio creet, quorum si alter aliquid humani patiatur, in altero princeps tutelam habeat.*

P. 534. *v.* 11. *gr. adde notam. Ad hunc Dionis locum, quum adhuc esset integer, pertinuisse reor fragmentum anonymum a Suida voc.* ἀποσοβεῖ *recitatum.* Ὁ δ' ἀνίστη ὡς ἀποσοβήσων τῆς κεφαλῆς αὐτὸν ἐπιπετόμενον.

P. 535. *v.* 2. *Adde notam. Dionis hoc planudeum exceptum praeponendum est alteri Dionis quod dedit palimpsestus p.* 157. *Et sic copula fiet:* πρὸς τὸ εὐτυχὲς ὁ ἀγὼν ἐτελεύτα. ἡμεῖς δὲ θαυμάζομεν. εἰ γὰρ *etc.*

P. 536. *v.* 5. *gr. adde notam. Extat hoc fragmentum in vaticanis excerptis ex palimpsesto p.* 162. *huius voluminis.*
v. 6. *Adde notam. Etiam Zonaras IX.* 6. *scribit* Δολόζελλα *non* Δολάβελλα.

P. 537. *gr. v.* 4. *a fin. adde notam. Congruit hoc fragmentum cum vaticano palimpsesto p.* 170. *huius voluminis.*

P. 538. *n.* 2. *adde. Haec particula occurrit etiam apud Zonaram VIII.* 4. *in eiusdem Fabricii oratione.*

P. 539. *gr. v.* 4. *Adde notam. — Confer infra p.* 563.

P. 540. *gr. v.* 5. *adde notam. Conferendus Diodorus in vaticanis excerptis p.* 51.

P. 540. *n.* 4. *fin. adde. Etiam Zonaras IX.* 26. *perpetuus Dionis assecla ponit hanc narrationem tertii belli punici tempore. Quare tralaticium reapse fragmentum est.*

P. 541. *ad legationem Reguli scribe notam. Confer Zonaram VIII.* 15, *qui Dione utitur, quamquam verba saepe immutat.*

P. 544. *ad verba* ὅτι Ἀνίβας *etc. scribe. Aliis verbis rem eandem narrat Zonaras IX.* 1.

P. 552. *n.* 4. *adde. Siquis vero rogaverit, cur in vaticano palimpsesto modo appelletur auctor, modo secus; hunc ego vicissim rogabo cur v. gr. Suidas modo nominatim appellet auctores; modo, et quidem saepissime, anonymas auctoritates ponat.*

P. 560. *Adde notam. Quidquid Arsenius in sua ad Leonem X. praefatione dicat, ego quidem magnopere suspicor quam edidit anthologiam non tam ipsum marte proprio ex variis libris decerpsisse, quam ex aliquo codice*

edidisse. Abundant enim in mss. bibliothecis huiuscemodi florilegiorum mire inter se discrepantium codices.

P. 586. *Addatur bibliothecae politicae. Anonymus – orationes aliquot de rerum publicarum conversionibus mss.*

P. 609. *Bandinius quoque in catalogo codicum gr. mediceorum tom. I. p.* 442. *metaphrasticam orationem agnoscit. Utramque autem, genuinam scilicet et metaphrasticam legebat Leo Allatius* (*not. ad Acropolitam p.* 244, *et op. de consensu p.* 121;) *nec non Morellius in venetorum codicum catalogo p.* 312.

P. 623. *not. Inter veteres, qui errorem quorumdam Graecorum improbant de inferorum suppliciis aliquando finiendis, collocandus est Photius patriarcha cod. CCXXXIII, atque apud eum Germanus item patriarcha constantinopolitanus. Inter recentiores autem erroris praedicti adversarios Allatius est de lib. eccl. gr., qui Nicephori nominatim nostri locum recitat p.* 121.

P. 627. *v.* 12. *Locutionem* ὡς Ἄτλαντα *etc. confer cum Eubulo p.* 674. *v.* 8.

EMENDATIONES.

P. 11. *lat. v.* 13. a decimatione *corr.* ex decimatione.

P. 19. *lat. v.* 3. *a fin.* Chilo *corr.* Pittacus.

P. 39. *lat. v.* 12. marique *corr.* marive.

P. 111. *n.* 2. *v.* 1. *illus* corr. *illius.*

P. 119. *v.* 3. *a fin.* subsannans *malim* cachinnans, *vel* sublato cachinno.

P. 139. *lat. v.* 2. securi *malim* securos.

P. 143. *lat. v.* 11. ave *corr.* acie.

P. 154. *n.* 2. amplifi-cero *corr.* amplificat Cicero.

P. 165. *v.* 6. *lat.* iterim *corr.* interim.

P. 168. *v.* 6. εὐπραγίαι *etc. Locum hunc emendatum habes in posterioribus Dionis excerptis p.* 536.

P. 175. *v.* 13. *gr.* τι *corr.* μι. *Et confer p.* 528.

P. 186. *v.* 6. *lat. Haud scio an dicendum potius sit* siquod vel minimum vitium in comitia irrepsisset *etc.*

P. 187. *gr. v. penult.* ἐν φοίνιξι *malim iam interpretari* phoenicia disciplina.

P. 189. *v.* 13. πεπείρασαι *corr.* πεπείραται.

P. 192. *v.* 16. *pro* σφαλερὸν *pone* κοῦφον, *ut loquitur de Gallis Dio LXXVII.* 6.

P. 199. *lat. v.* 1. vocaertur *corr.* vocaretur.

P. 199. *not.* 1. *Immo dic: fragmentum hoc pertinet ad librum LVIII.* 2; *nam in planudeis excerptis collocatur post libri LVIII. caput* 1.

P. 213. *v.* 3. *lat.* Porum *corr.* Sporum.

P. 235. *v.* 4. *lat.* venirent *corr.* veniret.

P. 246. *n.* 8. *Immo in palimpsesto ante Eunapium est Arrianus, ut mea tabula docet.*

P. 247. *n.* 2. *v.* 4. *XIII. corr. XVIII. v.* 10. Wolfius *corr.* Vossius.

P. 248. *v.* 10. *lat.* occurrencs *corr.* occurrentes.

n. 1. *col.* 2. *v.* 4. electis *corr.* e lectis.

P. 255. *n.* 1. *v.* 8. florentinos *corr.* florentinus.

P. 265. *n.* 1. *col.* 2. *v.* 14. panem *corr.* pacem.

P. 275. *v. penult.* ἀνθρώπους ἀσυνέτους *tutius vertissem* homines rudes *quam* graeci sermonis ignaros. *Namque Abderitae* (*si certe de iis sermo est*) *nimis prope a Graecia absunt.*

P. 276. *n.* 3. *col.* 2. Valente. *Immo dic* Constantio. *Namque in aula etiam Constantii aliquot ante Valentem annis versatus fuerat Ulphilas, ut ait*

Iulius Pollux historicus a Blanconio editus p. 207. *Est autem consuetus scripturae error* Constantinus *pro* Constantius *et versa vice.*

P. 279. *v.* 11. ἀνίζευξε *fortasse interpretandum simpliciter* discessit. *Confer p.* 299. *v.* 12. *gr.*

P. 316. *n.* 1. *v.* 4. isaurus *corr.* armenius.

P. 318. *n.* 1. *Atqui apud Photium biblioth. p.* 250. *ed. Schot.* ἐν οἷς *terminum innuit. Quare ego iam mallem veterem interpretationem hoc loco retinuisse.*

P. 361. *lat. v.* 5. paena *corr.* paeana.

P. 363. *lat. v.* 4. *explenda lacuna sic*: per Dubium Iberiamque.

P. 364. *gr. v.* 4. *a fin.* Idem *corr.* Suidas.

P. 371. *n.* 1. *v.* 5. omnia *corr.* ea.

P. 376. *n.* 1. *Immo mallem priscam fragmenti interpretationem me conservavisse; namque Polybius etiam lib. IX.* 22. *ait* κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν, ut initio sibi proposuerat.

P. 389. *lat. v.* 12. *Dele* pares.

P. 406. *n.* 1. *v.* 4. ἐνεφίσατο *corr.* ἐνέλιπε. *Fuit enim typothetae metathesis transferentis, et quidem mendose, hoc verbum.*

P. 413. *lat. v.* 1. necem *corr.* obitum, *ubi non est emendatum.*

P. 416. *lat. v.* 3. infirmatibus *corr.* infirmitatibus, *ubi non est emendatum.*

P. 421. *n.* 2. ad Plut. *corr.* apud Plut.

P. 425. *lat. v.* 3. obiecto *corr.* abiecto.

P. 440. *gr. v.* 5. *a fin. corr.* καταληπτός.

P. 457. *lat. v.* 6. *corr.* per Peloponnesum excursiones.

P. 467. *lat. v.* 4. *a fin.* hostes *corr.* adversarios.

P. 489. *lat. v. ult. Num pro* falerno *dicendum est* falisco? *Et num apud Plinium scribendum* falerino *pro* falerno?

P. 549. *v.* 3. μέλλοντες *corr.* μέλλονται *ex pag.* 564.

P. 549. *n.* 1. *Verba* apud Orchomenum scilicet urbem proelium illud peragebatur, *pertinent. ad notam* 2.

P. 556. *n.* 1. *v.* 4. dice *corr.* codice.

P. 567. *v.* 16. *corr.* constantinianus.

P. 568. *notam* 1. *sic refingo.* Pertinet hoc fragmentum ad Diodori locum e vaticano palimpsesto a me vulgatum p. 61. Atque ita apud Diodorum legebat non solum florilegus vaticanus *etc.*

P. 587. *Eubuli scriptum in hoc meo volumine edere deinde constitui. Quare inter editos politicos iam pones Eubulum. Sic etiam Basil. imp. ms.*

P. 588. *v. ult. voc.* Theodulus *scribe*. Theodulus — orationes duae; mss. quarum unius argumentum est, qualem regem esse oporteat erga subditos; alterius vero, quales subditos esse oporteat erga regem.

P. 589. *Frontonis excerpta ex Ciceronis epistulis inter deperdita pones.*

P. 608. *marg. pro* p. 296. b. *scribe* p. 292. b.

P. 620. *lat. v.* 8. quemque *corr.* quamque.

P. 628. *v.* 5. *lat.* contigit *corr.* contingit.

P. 648. *lat. v.* 10. deligitur *corr.* diligitur, *ubi non est emendatum.*

P. 672. *v.* 15. κίφυκεν *corr.* πίφυκεν.

AD PRIMUM COLLECTIONIS VATICANAE VOLUMEN

CURAE ALIQUOT POSTERIORES.

Quod in praef. p. XIIII. dixi s. Ambrosium saepe et laute Philonis iudaei, praetermisso nomine, copiis usum; id nuper confirmatum est editione commentarii Philonis in Genesim a cl. Auchero curata, cuius operis multa pars apud Ambrosium est.

Part. 2. p. 2. n. 1. Stephanus alexandrinus is est cuius ad Theonis canonem declaratio extat in codicibus vaticanis.

Pag. 21. Fragmentum de finibus patriarchatuum conferendum est cum editione Schelstrati.

Pag. 115. not. Ad argumenta pro hymno trium puerorum adde Epiphanium in ancorato; nec non Rufini verba in invectione II. adv. Hieronymum: trium puerorum hymnus maxime diebus sollemnibus in ecclesia Dei cantatur.

Pag. 180. n. 3. Theodosii huius nota est graeca grammatica.

Pag. 203. v. penult. adde versiculum a typotheta omissum ἐπὶ τοῦτον — τῷ προφήτῃ τὰ κατὰ τὸν λαὸν σαφηνίζων.

Part. 3. p. 30. not. Aristides quoque in oratione pro quatuorviris ed. Iebb. tom. 2. p. 127. μαντινικὴν *Diotimam appellat. Et videsis ibidem graeca scholia.*

Pag. 77. n. 1. Atqui Turrianus pro epp. pontif. lib. V. 20. ed. florent. p. 535. dicit Leontium in hoc opere citare primam et secundam (non nonam) Clementis ad Corinthios epistulam. Attamen in Mercatoris spuria collectione quinque sunt Clementis epistulae.

Pag. 79. Particula Basilii ex comm. ad ps. CXIV. edita est in superstite homilia. Typographicum vero Garnerii mendum, qui in indice scribit CIV. pro CXIV, fraudi mihi fuit.

Pag. 89. lat v. 4. a fin. pro quodcumque clam fecimus *corr.* quod fecisti in occulto.

INDEX VOLUMINIS II
COLLECTIONIS VATICANAE.

Littera P. significatur Polybius; D. Diodorus; DH. Dionysius halicarnassensis; A. Appianus; DC. Dio Cassius, DS. Dionis supplementa seu continuatio; I. Iamblichus; DX. Dexippus; E. Eunapius; PM. Petrus magister; M. Menander; N. Nicephorus; EB. Eubulus; IL. Iulianus laodicensis; BI. Basilius imperator; PH. Photius; T. Theodorus metochita.

EPIMETRUM.

P. 125. *Omnino sermo est de Ilii immanissimo excidio per Fimbriam. Legesis Augustinum de civ. D. III. 7.*

P. 247. *n. 2. v.* 1. praeponendus corr. postponendus.

P. 290. *sqq. Accipiter, cui Eunapius ethnicus tam acerbe maledicit sine dubio est ille Hierax (sic enim graece sonat Accipiter) homo christianus s. Cyrillo episcopo alexandrino summopere addictus, quem idcirco malivolus praefectus Alexandriae Orestes tormentis subiecit; indignante, ut par erat, Cyrillo (Socrat. hist. VII. 13.) En igitur causa ob quam impius Eunapius tam acriter Accipitrem, id est Hieracem, proscindit. Quare quod in indice dixi scelestum Accipitrem, id uni Eunapio fretus dixi; cui iam fidem volens lubensque derogo. Hinc etiam adnotatio mea 2. p. 290. reformanda est.*

P. 254. *Ad locum de Sila scribe notam. Casei silani suavitatem laudat Cassidorus epist. XII. 12.*

P. 529. *Reapse heic agi de Capitolio obsesso et pane extra iactato, testis est Livius V. 48, Florus I. 13, Lactantius inst. I. 20.*

P. 564. *n.* 5. *Quod librum Dionis XIII. versatum adhuc dixi in rebus Hannibalis, id nemini mirum sit; namque anonymus in scholio a Schweighaeusero in Appiani tomo III. p. 11. vulgato, ait Dionem res antiquiores cursim, posteriores multo uberius scripsisse.*

P. 568. *Nescio qua oculi aberratione dixi, laudes auri citari in florilegio vaticano p. 72. b. ex Diodoro, quum reapse ibi citentur ex Euripide.*

P. 584. *Bibliothecae politicae addatur Aristotelis liber de arte regnandi ad Aristotelem. Est autem opus spurium latine editum, idque extat etiam hebraice non uno in codice vaticano.*

P. 586. *Archidamus milesius dicitur primus scripsisse de optimo reip. statu in cod. lat. vat. 2915. p. 91.*

P. 691. *De rerum inventoribus copiose Clemens alex. strom. I. 16. Confer etiam Pollucem IV. 9. 2.*

PRIVILEGIUM.

Nequis ea, quae nunc primum eduntur, typis repetat, extat privilegium Pontificis Maximi ad decennium: Aug. Imperatoris Austriae, et omnium serenissimorum Italiae Principum ad quinquennium: serenissimi Regis utriusque Siciliae ad septennium.

NIHIL OBSTAT

D. Paulus Delsignore in arch. rom. PP. censor theologus.

Andreas Molza LL. OO. in arch. rom. PP. censor philologus.

IMPRIMATUR

Joseph Dellaporta Patriarcha Cpol. Vicesgerens.

Fr. Ioseph M.ª Velzi O. P. S. P. A. Magister.